

Dèwǎ Mvènnswàèb

**Le Nouveau Testament
en tikar de Cameroun**

Dèwǎ Mvènnswàèb

Le Nouveau Testament en tìkar de Cameroun
[tik]

Traduction par
© 1989 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Première édition imprimée
© 1989 International Bible Society

Édition électronique
© 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

License Creative Commons

Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 3.0 non
transposé (CC BY-NC-ND 4.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fr>

Yì kpìnnzò' d'èwà

Màtyû	Mt.	5
Markù	Mr.	68
Lukasì	Lk.	107
Jân	Jân.	179
Mê she	Mê she	226
Rôm	Rôm	286
1 Kòrên.	1 Ko.	318
2 Kòrên.	2 Ko.	348
Gàlâsî	Gâl.	366
Èfêzè	Èf.	376
Filíb	Flb.	386
Kòlòsì	Kòl.	393
1 Tèsàlònìkà	1 Tè.	400
2 Tèsàlònìkà	2 Tè.	406
1 Tìmòtê	1 Tì.	410
2 Tìmòtê	2 Tì.	419
Tìtè.	Tìtè.	425
Filèmôn	Flm.	429
Mê Èbrú	Èb.	431
Jâ'	Jâ'	453
1 Piêr.	1 Piêr.	461
2 Piêr.	2 Piêr.	469
1 Jân.	1 Jân.	474
2 Jân.	2 Jân.	482
3 Jân.	3 Jân.	484
Júdè	Jd.	486
Mê ndèmndem	Mê ndè.	489
Ñzǎ' Lɛ'		520
Plan de lecture quotidienne		522

Le' nsannzi dèwǎ màzwùm

Swum se ɓe kœ ke le' ɓwulu nun, son se she kweân jene ke le' swû nun se. Twùm wù nyě ɓwi' kɔ' ke nlim, à ni nyě mwum hwæn wòli kim à ywɔ' seansean.

Bwi' ɓi lè ñlim lwen lè ñkwannzi dèwà ton se ntwi' ywù, wù ne tǎ son nzanŋgea. Le'-Nswàɓ si pen se mwum tǎ ji ɓǎ nun cinni ñkimmɔ' nywi. Se yili le kwan se wù tǎ son nzanŋgea, twe' kwan se se yili le wù nzanŋga' son nun, ɓǎ wù ywɔ' swum se Mvènnswàɓ yili le nun she wù. Ŋgyi le' dèwǎ màzwùm ni le Mvènnswàɓ fyii mwen nyon Yesù Kristò ke cě ŋgyɔ' wan ɓǎ nun swæti mwum hwæn ne tǎ ñlim ké ke nywi yon. Li, ñjè Yesù Kristò yi ye ɓe kœ ke dèwǎ màzwùm nun.

Dèwǎ màzwùm, yi kpinnzò' yi ke nlim mwùm ɓi ɓlàn shanmɓi. Bwi' ye wù yi kpinnzò' yi tannzi jene. Ke ndunmi, mè Ntwum Lwen ni kwe, nun ñnyì. Wu lànme mè Ntwum Lwen nnyì ni, wù cinni Mè she mè ci-ntwum Yesù. Ke nyě yi, yi dèwà ye Pɔl kœ yi wùm ɓlàn lè. Wu lànme yi dèwà yi, wù cinni Dèwà se ɓe kœ lè mè Èbrù. Wu lànme tì son, wù cinni yi dèwà ndɔ' yon shanmɓi ye ɓe ta ñkwìn ɓwum Mvènnswàɓ ndeb lebbi ke nlim. Wu lànme yon dýé, wù kà ɓén she mmlòkà' nun. Son se ɓe ta lon le Dèwà me ndèmndem ɓye Mvènnswàɓ kwàse lè Jân.

Nyònnzi le' ke twùm wù nun se wu yen se mlɔ' dýe se, à si she se Mvènnswàɓ ne fe mè ci-nyònnzì màzwùm ñkimmɔ' ke nywi ɓǎ nun lisà' ɓwum lwen ne nun yili le nun ci ɓon ke nyè Nyeli nye' Yesù Kristò, lè tì lè ñkimmɔ' Mpùn Nsanmi.

Bwi' yilèni Mvènnswàɓ osòkò' ntwi' lwen ne nun tǎ ɓwi' cì ke kwènnzì nlim shon nun. Bwi' kennèni ke cì Yesù Kristò, nun ne Ci-nswæti nye'. Bwi' ywɔlèni Mpùn Nsanmi, nun ne ci-mbònnzà' nye' kwan hwæn. *Mè ci-nyònnzì le'-Nswàɓ ke twùm wù nun.*

Ñtwum Lwen Ye Màtyû Kæ

Mvu ßwum ye Yesù kwan ke nlim
(Lk. 3.23-38)

1 ¹Mè myin ne ni mè myin mè mbibea Yesù Kristò ne ke mvu ßwum mvèn Dàvíd ye twæbbi ke Abràhêm zwem. ²Abràhêm ne ye Izà', Izà' ye ku' Yàkób, Yàkób ye ku' Judà lè mè ñgyinni byon. ³Ti lè Judà, à ye Fàrèsi bon lè Zarà. Jin mon nyan be le Tamà. Fàrèsi ye Èrsòn. Èrsòn ye ku' làn nyon Àrêm. ⁴Àrêm yònni, à ye Àminàdêb. Àminàdêb ye Nasòn, Nasòn ye Sàlmôn. ⁵Sàlmôn ye ku' làn nyon Bòzi. Jin mon Bòzi be le Ràhêb. Bòzi ye ku' Òbê'. Jin mon Òbê' be le Rût. Òbê' ye Jèsé, ⁶Jèsé kà ye mvèn Dàvíd. (Dàvíd ye Sàlòmôn. Mon Sàlòmôn sete be myi Ùrí.) ⁷Sàlòmôn ne ye Ròbòm, Ròbòm ye Àbià, Àbià ye ku' Asà. ⁸Asà ye Jòzàfæt, Jòzàfæt ye ku' Jòrêm, Jòrêm ne ye Òziàs, ⁹Òziàs ye Jòtêm, Jòtêm ne ye Àkâzè, Àkâzè ye Èzèkiàs, ¹⁰Èzèkiàs ne ye Mânàsè, Mânàsè ye Amòn, Amòn ye Jòsiàs. ¹¹Jòsiàs ne ye Yèkònià lè mè ñgyinni byon. Ke kwan màzwùm se be hwen mvu ßwum Izràêl, be ken lè bon ke **Bàbilôn**. ¹²Kwan se be lè mvu ßwum Izràêl twó' ke **Bàbilôn**, Yèkònià ye Sàlàtiyél. Sàlàtiél ye Zòròbàbél, ¹³Zòròbàbél ye ti ku' Àbiyû, Àbiyû ye Èliàkím, Èliyàkím ye ku' Àzôr, ¹⁴Àzôr ye Sàdó', Sàdó' ye ku' Àshím, Àshím ye Èliyû. ¹⁵Èliyû ye Èlèàzâr, Èlèàzâr ye Mâtân, Mâtân ye Yàkób. ¹⁶Yàkób ye Jòsé' ne kin be ywi Màrí. Màrí ni ye Yesù, mwum ne be ta ti kòndi lon le **Kristò**.

¹⁷Li ne ßwi' yen ke moan zwêm, ñwaì ye ke nywi mbibea ndwun Abràhêm, a kiìn bèn nywi Dàvíd, yì ye yì tannzi lwen wùm blàn nyí. Mbanmbó' ne lè ñwa' ye nywi Dàvíd a kiìn bèn nywi ßwum Izràêl kwan se be yeka' bon lwó' mbyi **Bàbilôn**. Ñdikà' kwan màzwùm, a kiìn bèn kwan **Kristò** ßwi' konndi cinni yì ye wùm blàn nyí.

Ñye ye be yee Yesù
(Lk. 2.1-7)

¹⁸Swum se lannzi be kà kí Yesù Kristò ye à si le: Màrí be mlib nyènni Jòsé'. Son, lè be kà tòn ke cìcì fò', Màrí she zwùm lè ñkimmò' Mpùn Nsanmi. ¹⁹Jòsé' ne ñdweb swi' nyon be mwum ne tá Mvènnswæb ðwon, à

yili kan le à kwasì le' màzwùm pisean, kwènnjin làkì mmyon bænni. Son, à bàkà' ke nlim nun le nun yě dæm màzwùm donnzi shìkì màn bwum limmì. ²⁰Ke mbàkà' ye nun be bàkà' li, cikpu' Mvènnswàb bwùmni nun ke ndemndem nun, à shè lè nun le: «Jòsê', mwum ne ke mvu bwum mvèn Dàvíd nun, ba wù kesi nywi lè mmyû Màrí ntwi' se ñkimmo' Mpùn Nsanmi ye ci, nun tã mwènnzea bònngèa. ²¹À yě mwen ye, wù kè nun jin le Yesù, ntwi' se mwen ni ne ye ñkwìn bwum byon swæti ke byebbi nyan nun.» ²²Ywum màzwùm lean li lè le' Mvènnswàb lwinni ke nshè ye nun shèe ke ñwum ci-nleli ke ñwum yon ndo' nun le:

²³ «Cè fè', ntwum mlib ye be lè zwùm,
à yě mwen ye,
be ye nun lon le Èmànùêl.»

Sù jin màzwùm ni le «Mvènnswàb ni lè bwi!».

²⁴Kwan se Jòsê' yimne dýe, à ci wě tà she cikpu' Mvènnswàb shèe nun. À twe' Màrí be wě mmyon. ²⁵Son, be nòn kan nji' bon lè nun a ken bèn kwan se nun ye mwen ne ndwèb. Ke nyě ye nun ye mwen li, Jòsê' kè nun jin le Yesù.

Mè ci-nlìmmì me nywæ' kiìn Yesù yenni

2 ¹Be ye Yesù ke Bètlèhêm se ke ñgyo' Jùdê nun kwan se Èròdè be ìnvèn. Ke nyě màzwùm, mè ci-nlìmmì me nywæ' wai ke bwùm-nywo', be ben ke Yèrusàlèm. ²Ke mbèn ye be ben, be cibbi le: «Mwen nywæb ne be ye nyě dýi ìnvèn mè Yudà ni fèn? 'Bwi' yenni nywæ' nyon ñdikà' ke bwùm-nywo', son se bwi' kin bǎ bwi' mwumnzi nun.» ³Ke nywo' ye ìnvèn Èròdè ywo' li, à lwin lè mè yiye lè bwum be be ke Yèrusàlèm hwæn. ⁴À swosi mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikæ' bon lè mè ci-nlìmmì me lwuà bye ke ñkwìn bwum byon nun, à cibbi lè bon cici se be ye **Kristò** ye nun. ⁵Be fyonnzi lè nun le: «Ke Bètlèhêm ke ñgyo' Jùdê nun. Ntwi' swum se ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb ndo' nun kœ, à si le:

⁶ “Wu, Bètlèhêm ke ñgyo' Jùdê nun,
wù wòli kan wù shè le wù ni myi ye cinni kan ñtwu ke nyinnim me
myi bye ke ñgyo' Jùdê nun.
Ntwi' ke ci swû se ìnvèn yě kwan nyě yě ñkwìn bwum byêm Ìzràêl
kènnzi.” »

⁷Èròdè lon mè ci-nlìmmì me nywæ' ke kwi' nun, à cibbi bon kwan se nywæ' bwùmni bon kwe swi'. ⁸Ke nyè ne yi, à fyið' bon ke Bètlèhêm, à shè lè bon le: «Kènnèni, byin kæb mwen màzwùm lwen. Kwan se byin ye nun cinni, byin ci ku' mùn limmì lè mùn ken ku' nun mwumnzi.»

⁹Ke nyè ye bon ywo' ñzǎ' le' ye ìnvèn be bon shě yi, be wa' kèn. Be wasi me' zwô, be konndi tì nywæ' ne bon yenni mbyî bwùm-nywo' ni yenni tí be. À be kèn ke swiswi' shan. Kwan se nun wòli lè lwùmmò' se mwen be kwe, à dýi. ¹⁰Li, ñlim ðunmi mè ci-nlìmmì me nywæ' lwukea

ke zwum. ¹¹Be ðun kwe næm, be yen mwen bon lè mon nyon Màrî. Be swummi ñgyo', be ðunmi mwen mwumzi. Ke nyè yi, be wô mè nshe nyan, be fe nun ñjònddi ne bon kiin lè nun. Ñjònddi màzwùm be le: **gól**, mlá' ñgwô' me nwùm lwen, lè **mír**. ¹²Kpon nun Mvènnswæb shè bon ke ndemndem nun le ba byi fyonnî tî be ke cî Èrôdè. Be yè tî bon mbyi nyè ðin, be kà kën kwan be ke ñgyo' nyan nun.

Kèn se be kenne ke ñgyo' Èjîb

¹³Kwan se mè ci-nlimmî me nywæ' kenne be ke nsòn yan, cikpu' Mvènnswæb ndo' ðwùmni Jòsè' ke ndemndem nun, à shè lè nun le: «Wa' zwô, wù twe' mwen bon lè mon nyon, wù yean ke ñgyo' Èjîb nun. Byin ye tòn kwe a ken wòli kwan se mun yè wù shè le fyoin be. Ntwi' se Èrôdè yè mwen kæbbi lè nun wu nun.» ¹⁴Kpon nun ñnywèn, Jòsè' wa' zwô, à sheli mwen bon lè mon nyon, be yè mbyi Èjîb. ¹⁵Be ton kwe li a ken ðèn kwan se Èrôdè ywi. Ywum màzwùm lean li lè ñzæ' le' Mvènnswæb lwinni, ye kwan ke ñwum ci-nleli ke ñwum yon nun le:

«Mùn loân mwen nyèm ñwai ye ke ñgyo' Èjîb le à kiin.»

Nyeni nlim Èrôdè

¹⁶Kwan se mè ci-nlimmî me nywæ' kenne be myi byan, Èrôdè yen le be pœkea nun, ñlim nyeni nun zwum. À fe ñkimmo' lè mè suzæn byon le be wu ðwen me ðweb bye làn kife' ðwùm bî bye ke ñgyo' Bètlèhêm nun hwæn. À wòsi mbòkî ðwùm ðwen màzwùm li ke kwan se mè ci-nlimmî me nywæ' lean, be she nun le bon yennâ nywæ'. ¹⁷Li ne ñzæ' le' ye Jèrèmi, ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lele lwinne, ye nun le' le:

¹⁸ «Be ta kun ndo' ywo ke Ramà, ñkwe lè mfyonnga'.

Ràshêl ne ta ðwen byon kwe.

À yili kan le mwum ndo' bonnzà' nun ntwi' se be ywiâ.»

Mfyònnî ye be fyonne mbyi Èjîb

¹⁹Kwan se Èrôdè ywi lè Jòsè' ke ke ñgyo' Èjîb nun, cikpu' Mvènnswæb ðwùmni nun ke ndemndem nun, ²⁰à shè lè nun le: «Wa' zwô, wù twe' mwen lè mon nyon, wù fyôn be ke ñgyo' Ìzràêl. Ntwi' se ðwum be be yili lè be wu mwen, be ywiâ hwæn.»

²¹Jòsè' wa' zwô, à sheli mwen bon lè mon nyon, be fyôn be ke ñgyo' Ìzràêl nun. ²²⁻²³Son, à ywo' le ke be ñgyo' Jùdè nun, Àrshilâyûs ne non lwun ke ðàn bùba nyon Èrôdè nun. Ke nywo' ye à ywo' li, yi kwen nun lè ñkën tòn be ke kpinnzò' ñgyo' màzwùm nun. Ñðemndem ndo' ðosi nun kpon nun, à yè mbyi ñgyo' Gàlilè, à kèn nun tòn ke myi ndo' ye be lon le Nàzàrê'. Li, à lwinnze ñzæ' le' ye mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lele ke nywi Yesù nun le:

«Be ye nun lon le mwum Nàzàrê'.»

Dàmmi ne Jân Bâtisi be fyi

(Mr. 1.1-8; Lk. 3.1-9, 15-17; Jân 1.19-28)

3 ¹Ke kwan màzwùm nun Jân Bâtisi kwan, à kèn d̄yi ke nlim kyo' she ke ŋgyo' Jùdê nun, à d̄unmi ñzæ' le'-Nswæb shě, ²lè à tã le' le: «Yònnzèni mè nlim nyin, ntwi' kwan lwæbme kwæ', Mvènnswæb yě byin ywo' shon lisea ke mgbon nun.» ³Nun ne Èzai, ci-nleli ke ŋwum Mvènnswæb nun lèle ke nywi yon kwan se nun be le' le:

«Be ta ñkwu mwum ndo' ywo ke nlim kyo', ye ta d̄æmmi le:
Fòsèni m̄bèn Nyeli nyè',
byin d̄yila' mè mbyi byon lwen.»

⁴Mè plè be Jân be swi nywi be twoen bon lè ñnywùn nyàm ne be ta lon le ñgàribà, à kpæm ñkwù' lè ñkàèndan kwæ'. Ji nyon ne nun be ji be kitæ', à d̄i tì ku' d̄wi'. ⁵Li, ðwum bye ke Yèrusalèm, bye ke ŋgyo' Jùdê nun lè bye ke nõnnõn d̄u' ne be be lon le Jùrdên, be kwain, be kiin Jân cinni. ⁶Be be mè byebbi nyan kwasi ke swi' ðwum hwæn. Li, Jân jimnzi bon ke Jùrdên nun.

⁷Son, kwan se Jân yen mè Fàriziën bon lè mè Sàdusiën, be ta hwenniì, be kinmè cì shon bã nun jimnzi bon, à shè lè bon le: «Byin be mè nlim ke zwum wě nyè mè klwu, wen ne she byin le byin woli byin nywæli tì ku' kytæ' Mvènnswæb she ta kìn? ⁸Cinnèni mè kíkàen nlwukea nyè ywìme lisà' le byin kwebsà pa' tòn shin. ⁹A lan she byin ye shè le byin bi ke mvu ðwum Abrähæm nun. Ntwi' mùn shè byin lè leŋkàm le be fe' mè ŋgwò' ye ton ye, Mvènnswæb wòli à yonnnzi yon jene, ye be mvu ðwum Abrähæm.

¹⁰«Son ti fya' bænni ye m̄mũ' ŋgæ'. Ŋgæ' ne shì gwùm lwukea sean hwæn, be ye nun mũ, be d̄wiò' nun ke win nun. ¹¹Mũn, mùn tà byin jimnzi lè mlá', lè se lisà' le byin kwebsà pa' tòn shin. Son, ti lè mwum ne tã kìn be ke nyè yêm, à làn mun. Mũn wòli kan ma kim mùn kwemmi lè nun lè mùn she mè diba' byon. Nun, à yě byin jimnzi lè Mpùn Nsanmi, kònn̄di lè win. ¹²À ni wě mwum ne d̄yi lè bli nyon ke fya'. À yě m̄vòn nyònnzi, à kwannzi ye lwukea, à kè ke sà' nun. Son, ti lè ye byibba ye nzwon be, à yě yon swiò' ke win ye tà ka don nun.»

Ñjimnzi ye Jân jimnze Yesù

(Mr. 1.9-11; Lk. 3.21-22)

¹³Li, Yesù wa' ke ŋgyo' Gàlilè nun, à kèn ke d̄u' Jùrdên cici Jân, bã nyi ni jimnzi nun. ¹⁴Jân yenme nun li, à yile le nun byinnò', à shè lè nun le: «Mùn ne kièn ke cì swù lè wù jimnzi mùn, son, wù ne fyon ti kìn ke cì shêm?» ¹⁵Yesù fyònnzi lè nun le: «Cì fe' jene wě tà she mun tà wù shě. Ntwi' m̄bòki màzwùm ne ye cì bwi' lwinnzi ywum hwæn ye Mvènnswæb tã cibbi.» Jân ywome li, à jimnzi nun. ¹⁶Kwan se Jân jimnzi nun, nun mlò' hwæn, Yesù kwan kyo'. Ke kwan màzwùm nun, ðeb weli nun me', à yen

Ìpùn Mvènnswàb tá kyìli ke nywi yon wě pyì! 17Ìkwu ndò' wai ke ðeb, ye she le: «Nyě ne ðyi mwen nlim nyèm, nun ni mún ke nzwon nlim.»

Mbweb ye Satàn bwebbe Yesù ke nlim kyò'
(Mr. 1.12-13; Lk. 4.1-13)

4 1Ke nyè ne yi, Ìpùn Mvènnswàb kènnzò' Yesù ke nlim kyò' lè Satàn ken nun bwebbi kwe. 2Yesù shìe mlǎ' ñgyìn mwum nyí lè mè kpòn mwum nyí. Ke nyě màzwùm ñjè be nun kwènni. 3Satàn, ci-mbweb nyon kwemmi lè nun, à shè lè nun le: «Beshe wù ne mwen Mvènnswàb leñkàm, shě ñzǎ' le' ndò' ye ye cì mè ñgwò' ton ye fyonnì ywum ji.»

4Yesù ywòmè li, à fyònnzi lè nun le: «Ñzǎ' le' Mvènnswàb leli le: “Mwum tà ka su' twu lè ji, son, lè ñzǎ' le' ye ta Mvènnswàb kwain ke ñwum.” »

5Li, Satàn twelò' nun ke Yèrusalèm, ñsón sanmi, à kèn nun sati ke mwu nyenswàb ndwun. 6À shè lè nun le: «Beshe wù ne mwen Mvènnswàb leñkàm, swimmò' ñgyò', ntwi' be kò' ke ðewǎ Mvènnswàb nun le:

“Mvènnswàb yě shè lè mè cikpu' byon le be she wù ñgun, ntwi' mbǎ' lækì wù swi ñgwò' zwem.” »

7Yesù ywò' li, à shè lè nun le: «Be kò' tí ku' ke ðewǎ Mvènnswàb nun le: “Ba wù bweb Nyeli nywù Mvènnswàb.” »

8Satàn kònnò' tì nun twelò' ke mwu kpa' ndò' ne zwozwò ñzwònzò', à sànnò' nun yì ywò' ye ke cě ñgyò' wan hwæn lè mè ntwu yan nun. 9À shè lè nun le: «Wu swummi ke swi' shêm, wù mwumzi mún, mún yě wù ywum ye wu tá yen ye fe hwæn.»

10Yesù kà fyònnzi be lè nun le: «Kesi nywi lè mún, Satàn. Ntwi' be kò' ke ðewǎ Mvènnswàb nun le: “Mwumzi Nyeli nywù Mvènnswàb, wù cì ywum ye nun tá yili, nun kyishon.” »

11Ke kàmmì màzwùm nun, Satàn ðonni nun. Mè cikpu' Mvènnswàb kiin ke ke shon, be ðunmi nun ji fe.

Ñfunmi ye Yesù ðunme she shon ke Gàlilé
(Mr. 1.14-15; Lk. 4.14-15)

12Kwan se Yesù ywòe le be keà Jân ke nye ñjè, à wa' kèn ke ñgyò' Gàlilé nun. 13À bèn kwe, ǎ tòn kan ke Nàzàré', son, à kèn nun tòn ke Kàpèrnào. Ñsón màzwùm be ke moan swùm Gàlilé ke nònnòn ñgyò' Zàbùlón bon lè Nàtálì nun. 14Li ne ñzǎ' le' ye Èzàì, ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun leli lwinni, ye nun leli le:

15 «Nònnòn ñgyò' Zàbùlón! Nònnòn ñgyò' Nàtálì!

Byin be ke ñgyìn swùm lè byin be ðyi ke ñgyìn Jùrdèn,
Gàlilé she mè kyìn b̄wum ta tòn kwe.

16 Ìkwìn b̄wum be be tòn ke ñjimmi nun,

be yennâ ñwanñwan she twun.

Bwum be ta tòn wě bwum be ke nsòn bwum ywi ye ke njimmi nun, ñwanñwan ye dwùm ke ci shan.»

¹⁷Ke kwan màzwùm nun Yesù dunmi le'-Nswàb shě, lè à tã le' le: «Kwebsèni pa' tòn shin, ntwi' kwan lwæbme kwæ', Mvènnswàb yě ywo' shon lisea ke mgbon nun.»

Yesù twe' mè ci-mbæn ngishì ndo' nyí

(Mr. 1.16-20; Lk. 5.1-11)

¹⁸Mbòki ne Yesù be kèn ke moan swùm Gàlilê, à yen mè ngyinni ndo' bí bye be mè ci-mbæn ngishì, Simôn nyě be be lon le Piêr bon lè ngyinni nyon Àndrê. Be be mvinjan ndo' swí ke swùm nun. ¹⁹Yesù shè lè bon le: «Dwoènni mùn ke nyè, mùn yě byin cí byin fyôn mè ci-mbæn bwum wě tà she byin ta ñgishì bænni.» ²⁰Ke fya' zwem ñnywèn, be donnzi yì mvinjan yan, be dwon nun nyè. ²¹À kònnndì tì kènnò' mbyí, à yen tì mè ngyinni bí ndo', Já' bon lè Jân, bwen Zèbèdê. Be be yì mvinjan yan fïsea ke ci' nun bon lè bùba nyan Zèbèdê. Yesù lon bon, ²²be ywome lon li, ke fya' zwem ñnywèn, be donnzi ci' nyan lè bùba nyan, be dwon Yesù ke nyè.

²³Yesù be yòn ke ngyo' Gàlilê nun hwæn lè à tã bwum ywum lisea ke me nyenswàb me Yuda ye be kwe nõnnõn màzwùm nun. À be Ntwum Lwen ke nywi ywo' Mvènnswàb nun shě. À kònnndì tì mè ngwènnngwèn kimnzi yì pa' yì pa'. ²⁴Wùlænnndì shon lú ke ngyo' Sìrì nun hwæn. Li, be kiin lè bwum be be hwumni ke me ngwènnngwèn nyan nun yì pa' kyikyí. A be le: bwum be cinni mè mpùn mbyibboa ke nywi, mè ci-mpyità' kputu', lè mè ñlòñlò', hwæn li, Yesù be bon kimnzi. ²⁵Mè ñkwìn bwum be nun dwon nyè mèan. Bye be wai ke ngyo' Gàlilê nun be kwe, bye Dèkápòl, bye ke Yèrusàlèm, bye ke ngyo' Jùdê, lè bye ke ngyin Jùrdên nun hwæn.

Yesù tã bwum ywum lisea ke kpa' zwem

(Lk. 6.20-23)

5 ¹Kwan se Yesù yenne ñkwìn bwum màzwùm, à nàn ke kpa' zwem, à tòn ñji'. Bwesò' byon senndii nun ke. ²À dunmi bon ywum sannzi, lè à tã le' le:

³«Tòn lwen si lè bwum bye limmi le à bi mè ci-nzæmzæm ke me nlim nyan nun,

ntwi' se ywo' Mvènnswàb ti shan.

⁴Tòn lwen si lè bwum bye ta fyonnga',
ntwi' se Mvènnswàb yě bon bònnzea.

⁵Tòn lwen si lè bwum flokea,
ntwi' se be ye ngyo' ne Mvènnswàb cie ñkàli nun yě.

⁶Tòn lwen si lè bwum bye mè nlim nyan tã su' ñyí lè ñcì ywum
ñkàmñkæm ye Mvènnswàb tã cibbi,

- ntwi' se M̀vènnswàèb yě bon yon fe hwæn.
 7 Tõn lwen si lè ßwum ßye mè nlim nyan tã kwèn lè ßwùlu,
 ntwi' se M̀vènnswàèb yě ku' kwènnzì nlim ywo lè bon.
 8 Tõn lwen si lè ßwum ßye mè nlim nyan tã su' ðyi mbyi M̀vènnswàèb nun,
 ntwi' se ße ye M̀vènnswàèb yenni.
 9 Tõn lwen si lè ßwum ßye ta ci flɔa tòn ke nyinnim shan nun,
 ntwi' se M̀vènnswàèb yě bon lon le ßwæn ßyon.
 10 Tõn lwen si lè ßwum ßye ße ta zæbsi ntwi' se ße ta ywum ye
 M̀vènnswàèb tã yili cí.
 Ywɔ' M̀vènnswàèb si shan.

11 «Tõn lwen si lè ßyin ßeshe ßwum ta ßyin sìmɔa, ße yennzi ßyin vèné', ße ta mè le' mè m̀bwè' linnɔa ke nywi yin ntwi' se ßyin ße ßwesɔ' ßyém. 12 Dàlèni, ßyin ton lè ñlim lwen, ntwi' se ðàsì nyin yě ße ñdwun ke ðèb. Li ne ße yennze ku' vèné' lè mè ci-nleli ke ñwum M̀vènnswàèb nun ßye ße mbyi.»

Byin bi wě kwìn, ßyin ße tì wě ñwanɲwan
(Mr. 9.50; Lk. 14.34-35)

13 «Byin ße ðyi wě kwìn she ñgyɔ' wan. Beshe kwìn gwan, se fyonnì shi', ße ye ci le se kà myimmi ke ße? 'Be ye son swìɔ' wan, ßwum ðunmi kènkèn zwem ntwi' se se cinni kan tí ñkpa'.

14 «Byin ße ðyi wě ñwanɲwan she ñgyɔ' wan. Myi ye ße gwe ke ñgwùmɲgwùm zwem, ße wòli kan kim ße gwumnzì yon. 15 'Be tà ka làèm nyànnzi lè ße wubsì nun l̀wùnnɲan nji. Son, ße ta nun sati ke zwozwò ðã nun fe ñwanɲwan ke nywi ßwum hwæn ßye kwe næm nun. 16 Li ne se yili le ñwanni shin ðwum ke swi' ßwum hwæn, ße yen lwen ne ßyin ta ci seansean, lè ße fe tì ku' ñtwu lè Ce nyin ne ke ðèb.»

Ñsannzi ye Yesù sannze m̀bòki ne mwum wòli à lwinnzi mè l̀wuà

17 «Ba ßyin ðakà' le mùn k̀iin ðã mùn twɔ' mè l̀wuà Mòizè lè ywum ye mè ci-nleli ke ñwum M̀vènnswàèb nun lele. M̀n k̀iin k̀án lè mùn twɔ' yon, son, mùn k̀iin lè mùn lisà' ßyin ñdù' yon. 18 M̀n tã ßyin shé lè leɲkæm le: ðèb lè ñgyɔ' kà mlòkà', tì lè m̀bù' ye ße ðæn ke l̀wuà nun, a ßa mlà han a ken ðèn ke mmlòkà' ywum hwæn. 19 Li, mwum ne yě l̀wuà ðède' ndɔ' pyí, à lisà' tì ku' ßwùlu le ßyi bi ci ku' wě nun, à yě ße l̀wàèb ße ke ywɔ' M̀vènnswàèb nun. Son, mwum ne yě l̀wuà màzwùm lwinnzi, à lisà' tì ku' wě tã she nun tòn, à yě ße swiswi' ke ywɔ' màzwùm nun. 20 M̀n shé ßyin le ßyin ßa ðun ke ywɔ' màzwùm nun shiki ßyin ci ywum l̀wukea wě tã she M̀vènnswàèb yili, ßyin lan mè ci-nlìmmi me l̀wuà, lè mè Fàrizièn.»

Ñzæ' le' ye ke nywi nyeni nlim
(Lk. 12.57-59)

21 «Byin ywæ ße lisea mè mbibea ßyin le: “Ba wù wu mwum. Mwum ne yě mwum wu, ße ye nun t̀èli ke swi' kyitàè'.” 22 Tì lè mùn, mùn shé

byin le mwum ne yě nyeni lè ñgyinni nyon, be ye nun tɛli ke swi' kyitàè'. Mwum ne yě fe' ñgyinni nyon sɛmmi ðin, be ye nun tɛli ke swi' kyitàè' twun. Nyě shè lè ñgyinni nyon le: “Wù ni ðyimi”, be tæmmi nun ðwìo' win Satèn nun. ²³Li, beshe wù kɛn lè sàtikàè' swù ke cìcì se be ta sàtikàè' fe ke nyenswæb nun, kwe wù bùn le wù cià ñgyinni nywù byebbi ndò', ²⁴ðonni sàtikàè' swù kwe swi' Mvènnswæb, wù kèn fe' le' màzwùm fòsi byin lè nun. Ke nyè ne yi, wù kìn sàtikàè' swù fe lè Mvènnswæb.

²⁵«Fòsi le' lè mwum ne byin cinni le' byin lè nun mbyimmi kwan se byin kenme cí nlànnzi mè kàè' byin lè nun, lè à læki wù fe fya' me ci-nlin kyitàè', be ye wù lànnzò' ke fya' me suzèn, mè suzæn læki wù twòda ke nye njè. ²⁶Mùn tà byin shè lè lɛnkàm le wù bǎ kwan kwe nye njè, wù shi dalà mbò' ne nzwon wu nywi ðɛbbi.»

Ñzǎ' le' ye ke nywi nlà'

²⁷«Byin ywæ be lisea le: “Wù bǎ ñlà' ywi.” ²⁸Son, ti lè mùn, mùn shè byin le mwum suku' mlib cɛ ðin, à tæm nun ke nlim yon nun, lè à ywià ñlà' bon lè nun. ²⁹Beshe zɛ' swù she ji se ta cì wù pyì ke byebbi nun, nywò' son, wù ðwìò' son læbbi. Ñdikà' wù ðwuli cìcì kwæ' nywi swù ndò' lè she be ye kwæ' nywi swù ðwìò' ke win nun gwùm. ³⁰Kè shindo', fyǎ' ji ywù ye ta cì wù pyì ke byebbi nun, gbèbti yon, wù ðwìò' yon læbbi. Ñdikà' wù ðwuli cìcì kwæ' nywi swù ndò' lè she wù yě kèn ðun ke win nun gwùm.»

Ñzǎ' le' ye ke nywi ñkwan ðæm (Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lk. 16.18)

³¹«Be konndi tí ku' leli le: “Mwum ne kwannzà mmyon ke nye ðæm, à fe nun ðewǎ ñkwan ðæm fya'.” ³²Son, ti lè mùn, mùn shè byin le mwum hwæn ne kwannzà mmyon shiki à cì sibò', mwum màzwùm tǎ cì mmyon fyònni ci-nzæmmi. Mbanmbò' ku', mwum ne tǎ mlib ne be kwannzii ke nye ðæm she, à ywià tí ku' ñlà'.»

Ba byin lò' ñdò'

³³«Byin ywæ tí ku' be lisea lè mè mbibea byin le: “Ba wù lò' ñdò' mè mbwè', son, lwinnzi ñkàli ye wù tǎ cì ke swi' Mvènnswæb ke nlǎ' ndò' ywù nun.” ³⁴Son, ti lè mùn, mùn shè byin le ba byin lwum ñdò' lǎ ndwi'. Ba byin lò' lè jin ðeb, ntwi' cí tòn Mvènnswæb se. ³⁵Ba byin lò' tí ku' lè ðan ñgyò', ntwi' cìcì nsati mè kwù shon se, kwo fe' lè jin Yèrusàlèm, ntwi' myi mvèn ndwun ye. ³⁶Ba byin lò' ñdò' lè mè mwù nyin, ntwi' byin wòli kan kim byin yonnzi nzisa' nnywùn mbò' tí ku' mbò', a be ñlo, shindo', a be m̀pwebbi. ³⁷Kwan se wù tǎ le' ndò' yili, yili kèmmi fò' le “Èn”. Kè wù byìnnò' nùn, byìnnò' le “Ayì”. Ñzǎ' le' ye wu tà tí kònnði be ke nyè màzwùm ta wài cí Satèn.»

Ñzǎ' le' ye ke nywi ñwín ñjì
(Lk. 6.29-30)

³⁸«Byin ywǎe bɛ lisea le: “Mwum dwo wù zɛ', wù dwo ku' nun shon, a nun byì' wù jin ñwum, wù byì' ku' nun shon.” ³⁹Son, ti lè mún, mún shè byin le ba wù wìn ñjì ke nywi mwum nɛ tà wu byebbi cí. Beshe mwum ndɔ' ywǎe' wù ke tǎm she ji nun, donnzi nun à ywǎe' tì wù she mè'. ⁴⁰Beshe mwum ndɔ' yili nun ci kyitǎe' lè wù, lè nun sheli gǎn swù, donnzi nun à nywǎli tì ku' zwumbà. ⁴¹Beshe mwum ndɔ' cí wù dólè' le byin ken byin lè nun ke kilòmetà m̀bɔ' nun, kènnèni mè kilòmetà bì byin lè nun. ⁴²A mwum ndɔ' cibbi swum ndɔ' fya' ywù, fɛ nun. 'Ba wù byinnɔ' ñswɔsi swum lè mwum nɛ tǎ kɪn swum ndɔ' swɔa ke fya' ywù.»

Bwi' yilèni mè ci-byinnzi bye'
(Lk. 6.27-28, 32-36)

⁴³«Byin ywǎe bɛ lisea le: “Yili lwikwǎn nywù, wù byinnzi bye ta wù byinnzi.” ⁴⁴Son mún, mún shè byin le: Yilèni mè ci-byinnzi byin, byin keli tì ku' M̀vènnswǎb lè b̄wum bɛ ta byin vènè' yennzi. ⁴⁵A byin ci li, lè byin ye fyòn b̄wen Ce nyin nɛ ke dɛb nun. Ntwi' Ce nyin tǎ ci nywɔ' d̄wùm ke nywi b̄wum bɛ ta byebbi cí lè bye ta lwen cí. À kònddì tì cí mvu nwi ke nywi b̄wum bɛ d̄yi lwinni lè bye bǎ lwinni. ⁴⁶Beshe byin ta b̄wum bɛ ta byin yili su' yili, yǎ d̄àsì nɛ byin ye cinni fya' M̀vènnswǎb? Kwo fe' mè ci-nyèkǎ' lòn ḡarimà ta ku' cí li. ⁴⁷Beshe byin ta su' mè ñgyinni byin hwǎsi, byin lan b̄wùlu lè yen? Kwo fe' mè kyìn b̄wum ta ku' cí li. ⁴⁸Ke à si li, b̄èèni b̄wum lwinnɔa wě tà she Ce nyin nɛ ke dɛb ni ñlwinni.»

Ñzǎ' le' ye ke nywi fe ne mwum tǎ fe lè mè ci-nzæmnzæm

6 ¹«Konnèni, ba byin ci lwen nyin swi' b̄wum, lè bɛ yen byin. A byin ci li, lè byin ba d̄àsì yě ke fya' Ce nyin nɛ ke dɛb. ²Kwan se wù tǎ lòn fe lè mè ci-nzæmnzæm, ba wù cí mè me' swi' wù nywi wě tà she mè ci-bì ta cí ke mɛ nyenswǎb byin, bɛ ci ku' ke yi bàbà nun. 'Be ta cí li lè b̄wum fe bon ñtwu. Mún tà byin shě lè lɛŋkǎm le d̄àsì nyan nɛ nyě bon yeâ ni, ñdɔ' bà tí mbyí. ³Son, ti lè wù, kwan se wù tǎ lòn fe lè mè ci-nzæmnzæm, ba wù cí ñwè nywù limmì. ⁴Cí lè fe nywù ni lwǎb ñgwùmni. Li, Ce nywù nɛ tǎ yen swum se wù tǎ fe gwùmni, à yě wù d̄àsì fe.»

Ñzǎ' le' ye ke nywi ñkeli
(Lk. 11.2-4)

⁵«Kwan se byin ta M̀vènnswǎb keli, ba byin bɛ wě mè ci-bì. 'Be yili bɛ d̄yi ke mɛ nyenswǎb, lè ke mɛ moan mbyi, kwan se bon ta M̀vènnswǎb keli, bǎ b̄wum hwǎn yen bon. Mún tà byin shě lè lɛŋkǎm le, d̄àsì nyan ti bon fya', ñdɔ' bà tí mbyí. ⁶Son, ti lè wù, kwan se wù yili wù keli M̀vènnswǎb,

ɔ́n ke næmmyi!, wù ɔ́wɔ' ŋwum nye, wù keli Ce nywù kwe cici gwùmni màzwùm. Li, Ce nywù ne tã yen swum se wù tã ci gwùmni, à yě wù ɔ́sì fe.

7 «Kwan se byin ye Mvènnswæb keli, ɔ́a byin mannzì ñzǎ' le' pwinpwin wě tã she mè kyin ɔ́wum ɔ́e limmi kan Mvènnswæb ta ci. 'Be ta fòkà' le' Mvènnswæb yě ɔ́on ywɔ́ti ke nleli mèanmèan yan nun. 8 Li, ɔ́a byin ci wě ɔ́on, ntwi' se Ce nyin Mvènnswæb setâ swum se byin yili byin cibbi nun limmi mbyi. 9 Ìkeli ye byin ye keli yi le:

“Ce nye' nyě ke ɔ́eb nun,
cì le wen ne hwæn limmi le wù ni ñsanmi,

10 ywɔ́' swù kiin ɔ́wi' nywi.

Be ci ñyili ywù ke cě ŋgyɔ́' wan wě tã she ɔ́e ta ci ke ɔ́eb.

11 Fe ɔ́wi' ji nyě wòli ɔ́wi' ɔ́yě.

12 Wù zùsì ɔ́wi' ɔ́yebbi ne ɔ́wi' ta ci

wě tã she ɔ́wi' zusâ ɔ́wum ɔ́yebbi ne ɔ́on ciâ ɔ́wi'.

13 Ba wù kènnzì ɔ́wi' ke me mɔ́wɔ́b nun,

son, nywàsi ɔ́wi' fya' Satæn, ci-ŋǎ' nlim.

[Ntwi' wù ne cinni ñywɔ́', lè ñkimmɔ́', lè ñtwu, lii ɔ́wùmɔ́wùm. **Àmèn**”]

14 Lè leŋkæm, ɔ́eshe byin fyeli ñlim lè ɔ́yebbi ne ɔ́wùlu ta byin cì, Ce nyin nyě ke ɔ́eb yě ku' ñlim fyeli lè ñyin. 15 Byin shi ñlim fyeli lè ɔ́yebbi ne ɔ́wùlu ta byin cì, Ce nyin nyě ke ɔ́eb ɔ́a ku' ñlim fyeli lè ñyin.»

Ñzǎ' le' ye ke nywi nshì mla'

16 «Kwan se byin ye mlǎ' shí, ɔ́a byin ton lè ŋgu ke swi' wě tã she mè ci-bí ta ci. 'Be tã ka me' ɔ́si, ɔ́a ɔ́wum limmi le ɔ́e ta mlǎ' shí. Mùn tã byin shé lè leŋkæm le ɔ́sì nyan ti ɔ́on fya', ñɔ́' ɔ́a tí mbyi. 17 Ti lè wù, kwan se wù tã mlǎ' shí, ɔ́si me' ywù, wù wæsi mwù ywù, 18 lè ɔ́wum lækì limmi le wù tã mlǎ' shí. Suku' Ce nywù nyě ke cici gwùmni ni ne suku' limmi. Nun, Ce nywù nyě tã yen swum se wu tã ci gwùmni, nun ne ye wù ɔ́sì fe.»

Ñjònddì ñkàmŋkæm nyě zwò ke ɔ́eb

(Lk. 12.33-34)

19 «Ba byin swɔ́si ñjònddì nyin ke cě ŋgyɔ́' wan, cici se mè nzwɔ́' ta ji, ñzwòn gwànnzì ti; cici se mè ci-nywi' ta mè nye ɔ́wolea lè ɔ́e ta kën ywum yibbi. 20 Son, byin, swɔ́sèni ñjònddì nyin ke ɔ́eb, cici se mè nzwɔ́' ɔ́a ji, lè cě ñzwòn wòli kan kim à gwànnzì nun; cici se mè ci-nywi' wòli kan kim ɔ́e ɔ́woli nye, ɔ́e ken nun yibbi. 21 Ntwi' cici se ñjònddì nywù ni kwe, son se ñlim ywù ta su' ɔ́yi kwe.»

Me' ye mwum ke mwu, à yi wě læm kwæ' nywi shon nun

(Lk. 11.34-36)

22 «Me' ywù yi wě læm kwæ' nywi. 'Beshe me' ywù ɔ́e kimmɔ́a hwæn, kwæ' nywi swù ɔ́e ku' sanmi. 23 Son, ɔ́eshe me' ywù ɔ́e ñgwènnŋgwèn,

kwæ' nywi swû ta su' tòn ke njimmi nun. 'Beshe njimmi ni suku' kwæ' nywi swû nun, njimmi màzwùm yě ɓe lo le bitu'»

Wen ne ɓwi' woli ɓwi' ke zwimbyi' she'

(Lk. 16.13)

²⁴«Mwum m̀bɔ' wòli kan kim à cì she ke fya' me nyeli ɓi. Nun cì li, à yě nyě m̀bɔ' ɓyinnzi, à yili ku' nyě m̀bɔ'. À yě nyě m̀bɔ' ywɔli, à njilli ku' nyě m̀bɔ'. Li ɓyin, ɓyin wòli kan kim ɓyin ke M̀vènnswæb ke zwimbyi', ɓyin ke tì ku' lòn.»

Ba ɓyin fyonnga' ke tòn shin nun

(Lk. 12.22-31)

²⁵«Son se ci mùn shè ɓyin le, ɓa ɓyin fyon ke nywi tòn shin, lè ntwi' swum se ɓyin ye ji, shindo' lè she ɓyin ye nwi. Ba ɓyin fyon tì ku' lè swum se ɓyin ye kwæ' nywi shin ɗwɔki nun. Ji ne lan tòn she ñzison? Kè mè plè ɓe lan kwæ' nywi? ²⁶Ceèni fe' mè kyè ɓe ta ɗi ke zwò, ɓe tà ka ywum ɗyim ɓi, shiki ɓe fyæb ku'. 'Be ɓa lè mè mban. Son, Ce nyin nyě ke ɗɛb tà ɓon ɗi. 'Byin ɓe cinni kan kyibli, ɓyin lan ɓwen kyé? ²⁷Ke mfyon ye ɓyin ta fyon nun, yà mwum ne ke nyinnim shin nun ne woli à kònddi ñgyin ke nzison shon? ²⁸Yen se ɓyin ta fyonnga' ke ntwi' me plè nun? 'Dwièni fe' ze', ɓyin ce yi fluwà ye ta ɓwùm ke ndem nun. Ye tà ka she cì, shiki ye twon mè plè. ²⁹Mùn shè ɓyin le kwo fe' m̀vèn ndwun Sàlòmôn, lè ñjònndi nyon nun hwæn, à swie kán mè plè ɓye lwukea ɓye ye fe' fluwà màzwùm gwili lè lwu. ³⁰Ke M̀vènnswæb swime kæ' mè plè li, kæ' ye ta kwan ɗyě, ti shim, ɓe lannzɔ' yon win nun, yi kpèm nyi ye ɗyě lè ɓyin? Àma, ɓyin tà ka zwùm teli lè M̀vènnswæb.

³¹«Ba ɓyin lwæb tì tòn lè m̀bàkà' ye le: “Yen se ɓwi' ye ji ɗyě? Yen se ɓwi' ye nwi?” Shindo', “Yen se ɓwi' ye kwæ' nywi she' ɗwɔki nun?” ³²Bwum ɓye limmi kan M̀vènnswæb, ɓon ɓe su' ɓàkà' lè pa' me le' màzwùm kwan mèan hwæn. Son, Ce nyin ne ke ɗɛb limmi ywum ye shi ɓyin. ³³Setèni fe' mwù kě lè mbyi ne ɓyin ye ɗun ke ywɔ' M̀vènnswæb nun, ɓyin ton tì ku' lwinni wě tà she nun tã cibbi. 'Beshe ɓyin ci li, M̀vènnswæb yě ɓyin ywum hwæn yi fe nyě yi. ³⁴Ba ɓyin fyon ñgyin ne tã kìn shim. Donnzèni ñgyin nyě shim lè mè le' nyě yen ku' ñgyin nyě shim. Vènè' she ɗyě woli ku' lè ñgyin nyě ɗyě.»

Ba ɓyin wesi ɓwùlu

(Lk. 6.37-38, 41-42)

7 ¹«Ba ɓyin wesi ɓwùlu, M̀vènnswæb làki ɓyin wesi. ²À yě ɓyin wesi wě m̀bòki ne ɓyin ta ku' ɓwùlu wesi, à wòsi tì ku' ɓyin lè m̀bòki ne ɓyin ta ɓwùlu wòsi nun. ³Yen se ci wù tã m̀blù' ñgæ' ne ke ze' ñgyinni nywù yenni, shiki wù limmi ku' le mblon ñgæ' ni wù ke ze'? ⁴A ye cì le,

wù shè lè ngyinni nywù le: “Donnzi, mùn pæ' wù mblù' ngæ' ne wù ke ze' ni”, lè wù ni lè mblon ngæ' ke ze'? ⁵Ci-bî, seti fe' mblon ngæ' ne wù ze' pæli, ke nyè ne yi, wù yě fòsi mblù' ngæ' ne ze' ngyinni nywù ni yenni lwen, wù kà pæ' nun.

⁶«Ba byin fe ywum sanmi lè mè mbyi', shìkì byin swi ywum lwukea ke swi' me mbyän, bε lækì yon simmea lè mè kwù, ke nyè ne yi, bε yonzi me' bε, bε kiin byin bænni.»

Cibbèni ywum lè Mvènnswæb, byin kæb, byin konndi ñwum nye yinndi
(Lk. 11.9-13; 6.31)

⁷«Cibbèni ywum lè Mvènnswæb, à yě byin yon fe. Byin kæb, lè byin ye cinni, byin ywæ' ñwum nye, lè bε ye byin yon wõ. ⁸Ntwi' mwum hwæn ne tã cibbi, bε ta nun fe. Nyě tã kæb tã cinni. Nyě tã ywæ', bε ta nun ñwum nye wõ. ⁹Cě byin ton si, yà mwum ne ke nyinnim shin nun, kwan se mwen nyon cibbi nun ji, à wòli à fe nun ñgwò' fya'? ¹⁰Shindò' à fe nun nywun kwan se mwen cibbi nun ñgìshì? ¹¹Mè nlim nyin ni mbyibbóa hwæn, kwo fe' li, byin limmi mfe ywum lwukea lè bwen byin. Yì kpèm nyi ye Ce nyin nyě ke dεb wòli à fe ywum lwukea lè bwum bε ta nun cibbi?

¹²«Swum se byin yili le fwùlu ci lè byin, cièni son mbanmbò' lè bon. Ñzà' le' ne ni mwù lwuà Mòizè, à bε tì mwù nleli bwum bε ta leli ke ñwum Mvènnswæb nun.»

Ñwum mbyi ye fanni
(Lk. 13.24)

¹³«Duènnì ke ñwum nye ye fanni nun. Byin ðonnzi ye mgbõn, ntwi' ñwum nye ye mgbõn yi mbyi mgbõn ne kèn ðun nsõn Satæn. Ìjkèn ye mwum yě kèn kwe mbyi màzwùm nun yi ðonmi. Yon ye màn bwum tã ðun kwe. ¹⁴Son, ñwum nye ye ta bwi' swæti yi fanni. Ìjkèn ye mwum yě kèn kwe ke mbyi màzwùm nun yi kyibli. Bwum bi kwæ' bye ta mbyi màzwùm yě.»

Mè ci-ntwum me mfwè'
(Lk. 6.43-44)

¹⁵«Konnèni lè mè ci-ntwum me mfwè'. Bε ta kìn ke cì shin, ke nyen yan, à bi flokea wě mè nzwùmngan. Son, ke me nlim nyan nun, à bi wě mè ñwe'. ¹⁶Byin ye bon limmi ke me she ne bon ta cì nun. Mwum ndò' tã ka pyià kpæli ke kwùmæ' zwêm, shìkì à kpæ' ku' mè ðwò' ke lwon zwêm. ¹⁷Ïgæ' nlwen tã yì gwùm lwukea sean. Ïgæ' mbyebbi tã ku' yì gwùm byibbóa sean. ¹⁸Ïgæ' nlwen wòli kan à san gwùm ye byibbóa. Mbanmbò' ku', ñgæ' mbyebbi wòli kan à san gwùm ye lwukea. ¹⁹Nyě tã ka gwùm lwukea sean, bε ta nun gbèbbi, bε ðwiò' nun win nun. ²⁰Li, byin ye mè

ci-ntwum me mbwè! limmi ke me she nyan ne bon ta ci nun wě tà she be ta ngæ! limmi lè yì gwùm yon.»

Duènni fe' ywɔ' Mvènnswæb nun

(Lk. 13.25-27)

²¹ «Bwum bye ta mûn shikea le, “Nyeli, Nyeli”, be ba ðun hwæn ke ywɔ' Mvènnswæb nun. Suku' bwum bye ta ci wě tà she Ce nyèm nyě ke ðeb yili. ²² Kwan se ñgyìn nlànnzì kyitæ! yě wòli, màn bwum yě mún shè le: “Nyeli, Nyeli, ðwi' be kǎn le'-Nswæb shě ke jin swû nun? 'Bwi' be kǎn mè mpùn mbyibbɔa fyinni ke jin swû nun? 'Bwi' be kǎn tí ku' hilea mēan cí ke jin swû nun?” ²³ Kwan màzwùm nun mún yě bon fyònnzi le: “Kwo fe' ñgyìn mbɔ', mún limmi kan ðyin. Kesèni nywi lè mún, ðyin be ta ðyebbi cí.” »

Ñkæñ le' me ci-ñgwe nye

(Lk. 6.47-49)

²⁴ «Mwum ne yě ñzǎ' le' ye mún lèli jene ye ywo, à mwumnzi yon, à yě be mbanmbɔ' wě ci-kon ndɔ' ne gwe nye nyon ke mble zwêm. ²⁵ Ke nyě yi, mvu ñkyibli ndɔ' pyì, mlǎ' hwu mēan, mpùn kimmi ndɔ' kiin nye màzwùm funnzi. Son, nye ni swini kan ñgyɔ' ntwi' se be sati mè kwù ðyon ke mble zwêm. ²⁶ Ti lè mwum ne yě ñzǎ' le' ye mún lèli jene ye ywo, son, à mwumnzi kan yon, à yě be mbanmbɔ' wě ðyimi-mwum se gwe nye nyon ke kye' zwem. ²⁷ Ke nyě yi, mvu ñkyibli ndɔ' pyì, mlǎ' hwu mēan, mpùn kimmi ndɔ' kiin nye màzwùm funnzi. À swinò' ñgyɔ' le grùm. Cici mfòsí be kǎn.»

Shimmaa ci bwum lè ñzǎ' le' Yesù

(Mr. 1.22)

²⁸ Kwan se Yesù mlòe ñzǎ' le' yon hwæn, shimmaa ci ñkwìn bwum ñzwɔnzwò' ke mbòkì nlisà' ye nun be bon ywum lisea nun. ²⁹ Ntwi' se à be kǎn bon lisea wě mè ci-nlìmmi me lwuà ðyan, son, à be bon ywum lisea wě mwum ne tá sa' sea lè ñjinnði nun.

Ñkimnzi ye Yesù kimnze ci-ñjino' ndɔ'

(Mr. 1.40-45; Lk. 5.12-16)

8 ¹ Yesù kyili ke mwu ñgwùmñgwùm, mè ñkwìn bwum mēan ðunmi nun ðwon be nyè. ² Ci-ñjino' ndɔ' kwemmi lè nun, à swummi ke swi' shon, à shè lè nun le: «Mwumñkæm, beshe wu yili, wù wòli wù kimnzi mún.» ³ Yesù ywɔme li, à nànnði fyà', à twuti nun, à shè lè nun le: «Mún yilá le wù kimmɔ'». Ke fya' zwem ñnywèn, ñjino' mlò' nun nywi. ⁴ Yesù ká shě be lè nun le: «Ywɔ' lwen, ba wù lwùm mwum ndɔ' le' ton se shě. Son, kènne, wù lisà' wù ne' ke swi' ci-mfe sàtikæ' nyenswæb, bǎ nun yen wě

tà she wù ti. Nun ceme wù, wù fe sàtikàè' se Mòizè shèe le be fe bǎ mwum hwæn limmì le wù kimmoá.»

Ŋkimnzi ye Yesù kimnze cikpu' ci-zwi' mè suzàen bye Rôm
(Lk. 7.1-10)

⁵Kwan se Yesù be lè à kènme dúòn ke Kàpèrnào, ci-zwi' mè suzàen bye Rôm ndò' kwemmi nun ke moan ke, à cibbi nun le nyí ni kpa' nun. ⁶À shè le: «Mwumɲkàem, cikpu' nyèm ni ke nàem nun ònònmì, à ti blòblò', ògwèngwèngwèn dúàn nun nywi òzwònzwò'!» ⁷Yesù shè lè nun le: «Mùn kènme nun kimnzi.» ⁸Son, ci-zwi' mè suzàen ni fyònnzi lè nun le: «Mwumɲkàem, mùn bǎ lè kim she mùn wòli mùn yè wù ke nye nyèm. Son, wu su' fe' òzàè' le' lèli m̀bò', cikpu' nyèm yè swàè'. ⁹Mùn ne', mùn ni ke kwù òwumɲkàem byèm ɲji, mùn cinni tì ku' mè suzàen bye ta tí ku' mùn ywo ɲwum. Mùn tǎ shè lè nyè m̀bò' le: “Kènne!” nun ni kèn. Shindò', mùn shè lè òdò' le: “Kíín!” nun ni bèn tì ku'. Mun shè tì lè cikpu' nyèm nyè òin ndò' le: “Cì swe!” à ci ku'.»

¹⁰Yesù ywòme òzǎ' le' ton yi, à sem tì ku' semmi. À yònnzò' me' be lè òwum be be nun òwon, à shè lè bon le: «Mùn shè byin lè leɲkàem le kwo fe' ke nyinnim òwum Izràèl nun hwæn, mùn cinni kife' mwum nyè tǎ zwùm teli lè mùn wé nyè. ¹¹Mùn shè byin le òwum m̀ean ye wai ke òwùm-nywò', byindò' wai ku' ke pyi-nywò', be kiin tòn ke cè ji she ke ywò' M̀vènnswàèb nun bon lè Abràhàem, Izà', lè tì lè Yàkòb. ¹²Son, òwum be be yàenne òdikà' ɲwè le byi bi ye tòn kwe ywò' màzwùm nun, be ye bon òwí wan ke ɲjimmì nun, cici se bon ye tòn lè ɲkwe lè be ta myin sɔa.»

¹³Ke nyè yi, Yesù kà shè lè ci-zwi' mè suzàen le: «Fyòn be nye nywù. Swum se wù yili, mùn ciá wù son.» Ke kwan si nun, cikpu' ci-zwi' mè suzàen kimmò' ku' be nàem.

Ŋkimnzi ye Yesù kimnze mvu Sìmôn lè mè ɲgwèngwèngwèn m̀ean ndò'
(Mr. 1.29-34; Lk. 4.38-41)

¹⁴Ke nyè yi, Yesù wa' kèn ke òwon Pièr, à bèn kwe, à cinni mvu Pièr, lè à ni ònònmì ke ndon nun. Mbèb ne be nun kwènni. ¹⁵Yesù yen nun li, à yìnnìdì nun fya', mbèb mlò' nun nywi. À wa' zwò, à òwum ji, à fe nun.

¹⁶Kwàèbbi pyime, òwum ònmi òwum bye cinni mè mpùn m̀byibbɔa kènnzi ke cí Yesù. Yesù be su' leli òin, lè mè mpùn m̀byibbɔa màzwùm tǎ kwan, à kimnzi tì ku' mè ɲgwèngwèngwèn hwæn. ¹⁷Li ne Yesù lwinnzi òzǎ' le' ye Èzàì, ci-nlèli ke ɲwum M̀vènnswàèb nun kɔe, ye nun le' le:

«À sheá òyem ye' nywi, à yè mè ɲgwèngwèngwèn nye' ne be òwí' hwmnzi.»

Bwum bye yili be òwon Yesù
(Lk. 9.57-62)

¹⁸Kwan se Yesù wasi me', à yen le ɲkwìn òwum kanndá nun, à shè lè òwesò' byon le bon bi sheèni ke ɲgyin swùm. ¹⁹Ci-nlìmmì me lwuà ndò'

senni ke moan Yesù, à shè lè nun le: «Ñlisà', cìcì se wu yě kèn nun hwæn, mùn yě wù ðwon nyè.» ²⁰Yesù fyònnzi lè nun le: «Mè mbe cinni yi cí nòn yan, kwo fe' mè kyè, ɓe cinni yi twi' yan, son, **Mwen Mwum** cinni kan cìcì se nun yě nòn, à yìnni kwe.»

²¹Ñdɔ' lè mwum ɓe kwe, à ɓe mwesɔ' Yesù, à shè lè Yesù le: «Mwumɲkæm, donnzi zwù fe' mun, mùn ken ce nyèm gwùmmi ɲgyɔ'.» ²²Yesù kà fyònnzi lè nun le: «Dwoìn mùn, ɓa wù ɓyili wù ne' lè ɲgwùm yi ðwon».

Ñɖyili ye Yesù ɖyile òpùn
(*Mr. 4.35-41; Lk. 8.22-25*)

²³Yesù nàn ke ci' nun ɓon lè ɓwesɔ' ɓyon. ²⁴Be ðunmi kèn, ɓe ɓen ke nlim ðu', òpùn kimmi ndɔ' wa', ye ðunmi mlá' ɓoti. Mlá' ye ɓe pònnɔ' yi, ye ðunmi ðun ci' nun. Ke kwan màzwùm nun, Yesù, ɓe lè à ɖyeá. ²⁵ɓwesɔ' ɓyon sennɔ' nun ke ke, ɓe ðunmi nun yimnzi lè ɓe kun le: «Mwumɲkæm, swæti ɓwi'! ɓwi' ywime!» ²⁶Yesù fyònnzi lè ɓon le: «Yen se yi ta ɓyin kwènni nun li? Àma, ɓyin tà ka zwùm tɛli lè Mvènnswæb.» À leli hwæn, à wa' zwò, à yæmni òpùn lè mlá' ye ɓe funnzi. Ye ɖyi, cìcì flɔ' hwæn. ²⁷Shimma ci ɓon hwæn, ɓe ðunmi le' lè ɓwùlu le: «Yá pa' mwum ne nyé? Kwo fe' òpùn lè mlá' ta swum se nun tá shè ywo, ye ci ku' son.»

Ñkimnzi ye Yesù kimnze ɓwum ɓe ɓe lè mè òpùn mɓyibɓa nywi mèan
(*Mr. 5.1-20; Lk. 8.26-39*)

²⁸Kwan se Yesù ɓèn ke ɲyin swùm ke ɲgyɔ' mè Gàdàrɛn nun, ɓwum ɓi ndɔ' kwain ke cìcì se ɓe ɓe ɓwum gwùmmi nun. ɓe kiin nun cinni. ɓwum ɓi màzwùm, ɓe ɓe lè mè òpùn mɓyibɓa ke nywi. ɓe ɓe nyenea, mwum ndɔ' ɓe kán tí mbyi màzwùm lwùm fyi ntwi' yan. ²⁹Be yenme Yesù, ɓe ðunmi kun le: «Mwen Mvènnswæb, yen se wù yili lè ɓwi'? Wù yili wù yennzi ɓwi' vèné' lè kwan wòli kife'?»

³⁰Mè ɓòn me mbyán ɓwum ndɔ' ɓe kwe kwukwæ' lè cìcì màzwùm, ɓe ɓe jiji kwe. ³¹Mè òpùn mɓyibɓa ðunmi Yesù swulea le: «Beshe wù yili wù fyinni ɓwi', fyi zwù ɓwi' ke nywi me mbyán ɓe.» ³²Yesù fyònnzi lè ɓon le: «Kènnèni.» Mè òpùn mɓyibɓa màzwùm kwan ɓwum ɓi ɓi nywi, ɓe ken ðun ke me mbyán ɓi nun. Ñɖun ye ɓe ðun ke me mbyán ɓi nun, mè mbyán màzwùm wa' lè mèli ke ɲgonni zwem, ɓe ken swìnɔ' ke swùm nun, ɓe jimmɔ' kwe.

³³Mè ci-mɓòn me mbyán ɓi yenme li, ɓe zwum mèli, ɓe ken ɓe myi, ɓe ðunmi ɓwùlu shè wě swum se lannzi ke nywi ɓwum ɓi ɓye cinne mè òpùn mɓyibɓa ke nywi. ³⁴ɓwum ɓye ɓe myi ywɔme le' màzwùm li, ɓe wa' kèn, ɓe ken Yesù cinni. Kwan se ɓe ɓen, ɓe yen nun, ɓe swula' nun le nyí ni wa' ɓon ɓe ɲgyɔ' nyan nun.

Ŋkimnzi ye Yesù kimnze ɓlɓɓlɓ' ndɔ'

(Mr. 2.1-12; Lk. 5.17-26)

9 ¹Yesù dūin ke ci' nun, à shèdò' swùm be, à fyòin be myi yon. ²Kwan se nun ɓɛn, be shí nun ɓlɓɓlɓ' ndɔ' ke twon nun. Kwan se Yesù yen mbòkì ne ɓwum ɓi be zwùm tɛli lè nun, à shè lè ɓlɓɓlɓ' le: «Mwen nyèm, kimnzi nywi. Byebbi nywù ti dyè ñzùsi.» ³Ke nywɔ' ye ɓwum ywɔ' li, mè ci-nlimmì me lwuà ndɔ' dūnmi lɛli ke nyinnim shan nun le: «Mwum tòn ne tã jin Mvènnswæb gwànnzi ke ntwe' ye nun tã nun ne' tweli wě Mvènnswæb.» ⁴Son, Yesù limmì mè mbàkà' nyan, li, à shè lè bon le: «Mè mbàkà' mɓyibbɔa ni tà ku' ɓyin ɓènni mwu li lè yen? ⁵Yen se dɔi dɔnmi ke nyinnim nshè ye le: “Byebbi nywù ti dyè ñzùsi”, lè nshè ye wù yě shè le: “Wa' zwô, wù kèn?” ⁶Son, mùn yili le ɓyin limmì le **Mwen Mwum** cinni ñkimmɔ' nzùsì ɓyebbi fe ɱgyɔ' wan.» Á kà shě lè ɓlɓɓlɓ' le: «Wa' zwô, wù sheli twon nywù, wù fyòin be næm.» ⁷Mwum tòn ni wa' zwô, à kèn be dɔwon nyon. ⁸Ŋkwìn ɓwum yenme li, shimmea ci bon, be dūnmi Mvènnswæb twuli ntwi' se nun feà ñkimmɔ' lè ɓwum le ɓyi ɓi ci li.

Ñlon ye Yesù loen Màtyû

(Mr. 2.13-17; Lk. 5.27-32)

⁹Yesù wa' ke cici màzwùm, kwan se nun ɓèn ke mɓyi nun, à yen mwum ndɔ' ke nye nyèkà' lòn gàrimà ñtòn. Jin mwum màzwùm be le Màtyû. Yesù shè lè nun le: «Dwoin mùn.» Màtyû nzwonnzi swu' she shon, à dɔwon nun.

¹⁰Ke nyè yi, Yesù be ji ji ke nye Màtyû. ɓwum ɓe be ji ji lè bon be le, mè ci-nyèkà' lòn gàrimà ndɔ', ɓwum ɓyindɔ' ɓye ɓwum be twe' le mè ci-ncikà' me le' mɓyibbɔa, lè ɓwesɔ' Yesù nun hwæn fyinnɔa. ¹¹Mè **Fàrizièn** yenme li, be she lè ɓwesɔ' Yesù le: «Yen se ci ñlìsà' nyin tã ji ji lè mè ci-nyèkà' lòn gàrimà lè tì ɓyindɔ' ɓye ta mè le' mɓyibbɔa cikea?» ¹²Yesù ywɔ' li, à fyònnzi lè bon le: «ɓwum ɓe mvæb nywi ta làn lwen, bon ɓe tà ka ci-mvili yòn, son, ɓwum ɓe mvæb nywi tà ka kènni, bon ɓe ta nun yili. ¹³Bàkèàni ke nywi ñzæ' le' ye Mvènnswæb lele le: “Mùn yili kan yì sàtikà' ye ɓyin ta fe, son, mùn yili kwènnzi nlim shin she ke nywi ɓwulu.” Ntwi' Mvènnswæb fyii kàn mùn cě ɓwum ɓye ta bon ne' tweli wě ɓwum lwinnɔa, son, à fyii mùn cě ɓwum ɓye ɓe ta twe' lè ɓwum ɓyibbɔa.»

Ñsannzi ye Yesù sannze le' nshì mla'

(Mr. 2.18-22; Lk. 5.33-39)

¹⁴ɓwesɔ' Jân, ci-njimnzi ɓwum kwemmi ke moan Yesù, ɓe cibbi lè nun le: «Yen se ci ɓwi' lè mè **Fàrizièn**, ɓwi' ta ɓe, kwan ndɔ', ɓwi' ta mlă' shí. Ti ku' ɓwesɔ' ɓyû, ɓe tà ka shì lè yen?» ¹⁵Yesù fyònnzi lè bon le: «Byin

fɔka' le ɓwum be ci-dɛm loin le be kiin ji ji, be woli be ton lè mè yiye kwan se nun ne' ni ñtòn? Ayi. Be wòli kan be ton lè mè yiye. Son, nywɔ' ndɔ' yě bèn kwan se ci-dɛm yě bon wea fya'. Ke kwan màzwùm nun, be woli be shi mlá'.

¹⁶ «Mwum wòli kan à sheli ɓla' plè she nywæb, à bæti pwìn plè nun. Ntwi' nun bæti li, she nywæb se be sæb kife' si, kwan se se ye kyɔ', a ye zæ' plè mgbònnzi ke pwìn plè nun. ¹⁷Mbanmbɔ' ku', be tà ka ñkan myimmi kpanɲgea ke kɔ' ne cinni ɲɔ' nun. Beshɛ wu kpanɲga' li, kɔ' yě kpi'. Kwan se nun kpime li, wù ɓwu ywum bí, ñkan ye kpiti, kɔ' ɓwùmndi. Son se ci, be ta ñkan myimmi ké ke me kɔ' lwukea nun. Li, mè kɔ' ɓa tí ɓwùmmi, shiki ñkan kpiti ku'.»

Ñkimnzi ye Yesù kimnze mwen ci-zwi' mè Yudà ndɔ'

(Mr. 5.21-43; Lk. 8.40-56)

¹⁸ Kwan se Yesù be bon ñzæ' le' yi shě li, ci-zwi' mè Yudà ndɔ' bèn, à swummi nun swi', à shè lè nun le: «Mwen nyèm tà ku' ywi jene. Son, kîm wù sati nun fyá' ke nywi, ñzison shon ye fyònni be.» ¹⁹ Yesù ywɔme li, à wa' zwò, à ɗwon nun bon lè ɓwesɔ' byon.

²⁰ Mlib ndɔ' be kwe, à be ñgwèngwèn ke ɗwùm wùm ɓlàn bí nun. Mvæb be nun su' kwean ke nywi. À kwemmi be ke nyě Yesù, à twuti zwi' plè shon. ²¹ Ntwi' se à be leli ke nlim yon nun le: «Mun su' fe' plè nyon yìnni ɗin, mùn yě kimmɔ'.» ²² Yesù yònnzi me' be, à yen nun, à shè lè nun le: «Mwen nyèm, kimnzi nywi, wù swælâ ntwi' se wù tá zwùm tɛli lè Mvènnswæb.» Ke fya' zwem ñnywèn, ñgwèngwèn mlib ni kimmɔ'.

²³ Kwan se Yesù bèn ke ɗwon ci-zwi' mè Yudá, à yen mè ci-nlwon nzwu lè ɓwum be be nyimndi kwe, ²⁴ à shè lè bon le: «Kweànni wan, mwɔ' mlib tá dye dye, á ywi kan nún.» Kwan se ñkwìn ɓwum ywɔ' li, ye ɗunmi nun kɔlea. ²⁵ Son, kwan se be kwannzi ɓwum hwæn, à ɗun næmmyi', à bæm mwɔ' mlib ni fya', mwɔ' mlib ni yimni be, à wa' zwò. ²⁶ Hilea se Yesù ci si, wùlændi màzwùm lú ke nõnnõn màzwùm nun hwæn.

Yesù wèli kî-bí me ci-ɓwubè ndɔ' me'

²⁷ Kwan se Yesù wa' kwe, mè ci-ɓwubè bí ndɔ' ɗunmi nun ɗwon nyè, lè be ta kun le: «Ñdwi Dàvíd, ywɔ' zwù kwènnzi nlim lè ɓwi'.» ²⁸ Kwan se Yesù bèn ke næm nun, mè ci-ɓwubè bi kwemmi lè nun. À cibbi lè bon le: «Byin ɓaka' le mùn wòli mùn ci swum màzwùm?» Be fyonnzi lè nun le: «Hèn, Nyeli, wù wòli wù ci.» ²⁹ Li, Yesù twutá bon mè me', à shè lè bon le: «A ci wě tà she mè nlim nyin shè byin, ntwi' byin ta zwùm tɛli lè Mvènnswæb.» ³⁰ Ke kwan si nun, me' yan weli, be ɗunmi yenni be. Yesù siti bon lè kim, à shè le ɓa ɓyi bí lwum ci mwum ndɔ' limmi le' màzwùm. ³¹ Son, ɓwum bí bí wa' me kwù zwem ñnywèn, be ken sèan Yesù ni làmnnzi ke nõnnõn ɲgyɔ' si nun.

Ìjwèlì ye Yesù wèlè mwuka' ñwum

³²Kwan se Yesù bon lè ìweso' byon wa' kwe, òe kennzi mwuka' ndo' ke ci shan. Mwum màzwùm wòlè kǎn à lèlì, ntwi' se mpùn mbyebbi ndo' òe nun nywi. ³³Ke mfyinni ye Yesù fyinni mpùn mbyebbi ni, mwuka' ni òunmi lèlì òe. Shìmmea ci mè ñkwìn òwum òe òe kwe, òe òunmi lèlì ke nyinnim shan nun le: «Bwi' yen kife' swum ndo' ke ñgyo' Ìzràèl nun wè she.» ³⁴Son, mè Fàrizièn òye òe kwe, òe òunmi shè le: «Mvèn mè mpùn mbyibbòa òe ta nun kim fe bǎ nun fyinni mè mpùn mbyibbòa ni.»

Kwènnzi ñlim Yesù lè ñkwìn òwum

³⁵Yesù òe yòn ke mè myi ñglwòkea lè mè myi sisò', lè à tǎ le'-Nswàb shè ke mè nyenswàb òyan nun. À shè òon Ñtwum Lwen ye ke ywo' Mvènnswàb nun, à kimnzi tì yì pa' mè ñgwènnwènn hwæn. À kònnði tì mè òyemdyem kimnzi. ³⁶Ke nyen ye nun yen ñkwìn òwum ton yì, ñlim kwèn nun lè yon, ntwi' se òwum màzwùm òe lè òe hwummà, òe òe tì swublea wè òòn mè nyàm òe cinni kan tì ci-mòòn. ³⁷Yesù kà shè lè òweso' byon le: «Ywum òyim yì mèan, son, mè ci-mfyàb òi kwà'. ³⁸Cibbèni le ci-ndem le à fyiì mè ci-she òye ye ji màzwùm fyàbbi.»

Mè myin òweso' Yesù

(Mr. 3.13-19; Lk. 6.12-16)

10 ¹Yesù lon òweso' byon wùm òlàn òi, à fe òon ñkimmò' mfyinni mè mpùn mbyibbòa lè ye ñkimnzi yì pa' mè ñgwènnwènn kyikyì. ²Mè myin mè ci-ntwum òi òe le: zwimbyi' ni Sìmòn nyè òe òe lon le Pìèr, ke nyè yon, ñgyinni nyon Àndrè; Jǎ' òon lè ñgyinni nyon Jǎn. 'Òe òe òwen Zèbèdè; ³Filipò, Bàrtèlèmì, Tòmàsì, Màtyù nyè òe ci-nyèkǎ' lòn gàrimà, Jǎ' nyè mwen Àlfè, Tàdè, ⁴Sìmòn ci-ñkànnzi mè ñgyo', lè Judà Ìskàriò, nun òe kien mlò' lè à kyìà Yesù.

Ñnywəsi ye Yesù nywæse mè ci-ntwum wùm òlàn òi byon ke mè nsòn

(Mr. 6.7-13; Lk. 9.1-6)

⁵Yesù fyi òweso' wùm òlàn òi byon, à leò òon òdeb le: «Ba byin òun ke òònnon ñgyo' she òwum òye òa mè Yudà, shìkì byin òun ku' ke mè myi òwum òye ke Sàmàrí nun. ⁶Son, fyòènni kèn ke cì ñkwìn òwum mè Ìzràèl, òe òe wè mè pò' òye òwuà òun. ⁷Kwan se byin ye kèn ke mbyi nun, shèèni le'-Nswàb le: “Kwan se tì, Mvènnswàb yè byin ywo' shon lisea ke mgbon nun”. ⁸Li, byin kimnzi mè ñgwènnwènn, byin yimnzi òwum ywi, byin kimnzi mè ci-ñjino', byin fyinni tì ku' mè mpùn mbyibbòa. Ke byin yee ñkimmò' ke fya' yèm òinòin, fèèni ku' òwùlu yon òinòin. ⁹Ke kèn se byin ye kèn nun, òa byin kèn lè lòn ke fya'. ¹⁰Ba byin she òshe ndo', òa byin she mè plè òi, shìkì byin she mè kwù òiba'. Kwo fe' òtwò', òa byin òæn fya'. Ntwi' mwum òe tǎ she cì, a si lwen le à cinni òèbbi yon.

11 «Kwan se byin ye bèn ke myi twun ndɔ', shindo' myi sɔ', kæbbèni ke nyinnim bwum nun mwum ne yě byin yě. Kwan se mwum ndɔ' yèâ byin, tòènni kwe đwon mwum màzwùm han byin ken wa'. 12 Lè byin kà đun ke nye màzwùm nun, shèèni le: “Flɔa be lè byin.” 13 Bwum be kwe næm nun, bon yè byin, flɔa ne byin fe bon yě bon tòn nywi. Son, bon shi byin yě, pàlèni byin flɔa nyin be. 14 Byin ben ke nye ndɔ' nun, shindo' ke nsòn ndɔ' nun, be yè kan byin, shindo' be tà ka ñywo' le' shin yili, weàni cì màzwùm, byin sètì kwùb mề diba' byin. 15 Àma, mùn shè byin lè leŋkàm le: Ke ngyìn nlànnzì kyità' nun, vènè' she be ye bwum bye myi màzwùm yennzi, se ye be kimmi, a lan she bwum bye Sòdôm lè Gòmôr.»

Mè le' ñkimmɔa ne ywime lànnzi lè ngyɔ' wan kà mlɔ'
(Mr. 13.9-13; Lk. 21.12-17)

16 «Cèèni fe', mùn tà byin fyi wě mè pɔ' ke nyinnim me nwe' nun. Byin be konni wě mè nywun, byin be ti ku' flɔkea wě mè pyi'. 17 Konnèni ntwi' se bwum ye byin lànnzi ke me nye me kyità' nun. Be ye byin bo ke me nyenswæb byan. 18 Be ye ti ku' byin kwannzi ke swi' me gwemná lè ke swi' me mvèn klwɔkea lè ntwi' yêm. Se ye cì li bǎ byin đyi shitàkwù shêm ke swi' shan lè ke swi' bwum bye ba mề Yudà. 19 Kwan se be ye byin kènnzi ke nye kyità', ba byin fyon ntwi' ñzǎ' le' ye byin ye bèn, byin she. Ntwi' se kwan màzwùm nun, Mvènnswæb yě byin ñzǎ' le' kě ke nɔwum. 20 Ye ba wai ke me mwù nyin nun, son, Mpùn Ce nyin Mvènnswæb yě leli ke bân shin nun.

21 «Ke kwan màzwùm nun, byindo' lè bwum ye mè ngyinni byan ne' kyí ke fya' me ci-ncí mbyebbi bǎ be wu bon. Mbanmbɔ' ku', mè ce ndɔ' ye ku' cì lè bwen byan. Bwen ndɔ' ye myin nyɔsi be lè mè ce byan kònnɔ' tì lè mè mon byan, be wu bon. 22 Bwum hwæn pǎ' ye byin byìnnzi lè ntwi' yêm. Son, mwum ne yě ñlim bǎnni ke mbyi Mvènnswæb nun kwan hwæn a ken bèn m̀mlòkǎ', à yě swǎ'. 23 Kwan se be ye byin vènè' yennzi ke myi ndɔ', yeànni ke myi ye đin. Mùn tà byin shě lè leŋkàm le byin ba ñyòn me myi bye ngyɔ' Ìzràèl nun mlɔ' hwæn, lè **Mwen Mwum** bènna.

24 «Mwum ne tǎ ywum yusea ke fya' nlisà' nyon cinni kan kim à làn ñlisà' nyon. Mbanmbɔ' ku', ci-she wòli kan kim à làn ci-zwi' she nyon. 25 À si lwen le mwum ne tǎ ywum yusea fyonnì ku' wě ñlisà' nyon. Mbanmbɔ' ku', ci-she fyonnì ku' wě ci-zwi' nyon. Beshe be lon mùn **Bèlzèbùl**, mùn ne đyi ci-đwon, be ye byin mè myin mbyibbɔa ne lǎn li fe.»

Mvènnswæb ne mwum wòli à yi
(Lk. 12.2-9)

26 «Ba yi kwèn byin lè bwum. Nywo' ndɔ' yě bèn kwan se ywum ye đyi gwùmni hwæn ye kwan ke bàbà nun. Mè kwi' le' ye ti ku' kwàli. 27 Ywum ye mùn tà byin shě pon nun, shèèni yon ke ñkwìn bwum nun. Ywum ye

byin ta ywɔ' ke kwi' nun, dæmmênì yon ke me ywi' mwum hwæn. ²⁸Ba byin yi ðwum ðe ta kwæ' nywi wu, ke nyè ne yi, ðe cinni kan ñkimmɔ' ñwu nzison shin. Son, yiênì Mvènnswæb ne cinni ñkimmɔ' mðwusi kwæ' nywi lè ñzison shin ke win ye tà ka ðon nun.

²⁹«Be ta ka ðwen kyè sisɔ' bæti bì, ðe kyí bon lè dalà m̀bɔ'? Kwo fe' she byin yen li si, nyè m̀bɔ' ndɔ' tà ka ðwu ðin, shìkì Ce nyin Mvènnswæb limmi. ³⁰Ti lè byin, kwo fe' ñnywùn ye byin mwu yi, à yi Mvènnswæb me' tean hwæn. ³¹Ba byin cinni mè m̀bàkà' mbyí m̀ean, ntwi' se mwum nyin nun kyishon cinni ñkyibli ke me' Mvènnswæb a lan fe' mè kyè sisɔ' ðe m̀ean bì.

³²«Mwum ne tã le' ke ñkwìn ðwum nun le nun ni fya' yêm nun, mùn yè ku' le' ke swi' Ce nyèm ne ðyi ke ðeb le mwum màzwùm ni ku' mwum nyèm. ³³Son, mwum ne tã ku' mùn byinnɔa ke ñkwìn ðwum nun, mùn yè ku' le' ke swi' Ce nyèm ne ðyi ke ðeb le m̀n limmi kan nun.»

Yesù kiin ñkyiila' kè ke nyinnim ðwum

(Lk. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴«Ba byin bakà' je le mùn kiin ñgyɔ' wan nun lè mùn fe flɔa ke nyinnim ðwum nun. M̀n kiin kãn lè mùn fe flɔa, son, wì ye m̀n kiin kà'. ³⁵M̀n kiin lè mùn ke ñkyiila' ke nyinnim mwèn ne ndwèb bon lè ce nyon, mwèn m̀lib bon lè mon nyon, m̀lib ðæm bon lè mvon. ³⁶Mè ci-ðyinnzi byin ye kwan ke ðwon nyin.

³⁷«Mwum ne tã ce nyon yili bon lè mon nyon, a lan ñyili ye nun cinni ke nywi yêm, à wòli kan à ðe mwum nyèm. Mbanmbɔ' ku', mwum ne tã mwèn ne ndwèb yili, shindɔ' mwèn ne m̀lib nyon, a lan ñyili ye nun cinni ke nywi yêm, à wòli kan à ðe mwum nyèm. ³⁸Mwum ne tã ywi yi, à ðwon kan mè kwù byêm, à wòli kan kim à ðe mwum nyèm. ³⁹Mwum ne tã su' konni lè ñzison shon, à yè son ðwuli. Son, nyè ðwusi ñzison shon ntwi' yêm, à yè son cinni.»

Dàsi ne tã ðwum ðonngæa

(Mr. 9.41)

⁴⁰«Mwum ne tã byin yè ke ðwon nyon, à tã mun yè. Mwum ne tã mun yè tã ku' mwum ne fyii mùn yè. ⁴¹Beshe mwum ndɔ' yè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun ndɔ' ke ðwon nyon ntwi' se à ni ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun, à yè d̀asi m̀bɔ' yè bon lè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun m̀ban. Mwum ne tã mwum nsanmi yè ntwi' se à ni ñsanmi, à yè d̀asi m̀bɔ' yè bon lè mwum nsanmi ni m̀ban. ⁴²M̀n tã byin shè lè leñkæm le mwum ne yè su' fe' kwòn mla' nwi fe lè kì-fɔ' mwesɔ' nyèm, kwo fe' nun ðe fe' kwæ', nun cì li ntwi' se à ni ke ñkwìn ðwesɔ' byêm nun, à yè d̀asi cinni ke fya' Mvènnswæb.»

Mfyi ye Jân Bätisi fyie ðwum byon ke cì Yesù

(Lk. 7.18-35)

11 ¹Kwan se Yesù mlɔ' ñleb ndeb lè ðwesɔ' wùm ðlàn bì byon hwæn, à wa' kwe lè nun ken ðwum le'-Nswæb lisea ke me nsòn nyan nun.

2 Jân Bâtisi ywæ ke nye njè mè she ne **Kristò** be cì, li, à fyið' b̄wæso' byon ke cì shon, 3 lè fyi bi cibbi nyí le nyí ni ne mwum ne bon limmi le nyí ni ywìme bèn, kè fon bi fon ndo' be? 4 Yesù fyònnzi lè bon le: «Kènnèni, byin sannzi lè Jân ywum ye byin ywo', lè ye byin konndi yen. 5 Mè ci-b̄wubè ti yenni nùn, mè dyemdyem ti kèn lwen, mè ci-ɲgwènɲgwèn pèan cinnea ɲkimmò', mè ci-d̄wo' ti ywoli, b̄wum ywi yimnâ ywi, mè ci-nyen vènè' ywòkea Ñtwum Lwen. 6 Tòn lwen si lè mwum ne tà ka ɲgyi kwùmmi ke nywi yêm.»

7 Kwan se b̄wæso' Jân Bâtisi byite mwù be, Yesù ðunmi leli lè ɲkwìn b̄wum ke nywi Jân le: «Yen se byin kenne cè ke nlim kyò'? Swe' ndo' ne m̄pùn be funnzi ne byin kenne cè? 8 Ti, yen se byin kenne cè? Ci-me plè lwukea ndo' ne byin kenne cè? B̄wum be ta mè plè lwukea swí, be ta tòn ke yi sèm me mvèn klwòkea nun, ba ke nlim kyò'. 9 Ke bon be ban, yen se byin kenne byin cè? Ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun ndo' ne be? Mùn shè byin lè leɲkæm le nun ne be, à làn fe' ma ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun.

10 Ntwi' Jân ne mwum ne be kò' ke d̄ewá Mvènnswæb nun ke nywi yon le:

“Mvènnswæb le' le: Cèèni fe', mùn tá ci-ntwum nyèm fyi mbyí ke swi' swú b̄ã nun fosi m̄bèn ywù.”

11 «Mùn tà byin shè lè leɲkæm le, mwum ne cinni ñtwu, à làn Jân Bâtisi, be ye kife' nun fe ɲgyò' wan. Kwo fe' li, mwum nyé ðyi lwæb be ke ywo' Mvènnswæb nun cinni ñtwu, à làn nun. 12 Ñdikà' kwan se Jân Bâtisi be Ñtwum Lwen shè a kiin bèn jene, ywo' Mvènnswæb leân ke kwan she kimmi nun. B̄wum kimmò'a ta kæb lè bon fyòn son. 13 Mè ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun hwæn, lè lwuà Mòizè leli ke nywi ywo' màzwùm nun han a kin bèn næm Jân Bâtisi. 14 Kèèni mwù lè le' se mùn yé byin shè se. Jân ni **Èlí** nyé be lele ke d̄ewá Mvènnswæb nun le nyí ni kà bènka'.

15 Mwum ne cinni mè ywi' bye nywo' le', à ònnnzi mwù, à ywo' ñzà' le' ne mùn shè byin ne.

16 «Ti, mùn yé mvu b̄wum ye jene wòsi lè yà swum? Be gwili b̄wen ndo' bye ta tòn ke yi bàbã yàn nun. Byindo' ta b̄wùlu kun le: 17 “Bwi' bi byin ɲgwùm gwen bo, byin gwen kan gwen, b̄wi' shib tì mè nshib ywi, byin ywæta' kan nywi.” 18 Mùn le' kan li ðin, mùn le' ntwi' Jân bèn, à be kán ji ji wè b̄wùlu, shikì à nwi ku' b̄à'. Byin ðunmi le' le nyí ni cinni m̄pùn m̄byebbi ndo' nywi. 19 **Mwen Mwum** bèn, làn nyon, à tá ji ji, à kònnnzi ywum nwi nwi, li, byin ðunmâ tì le' le: “Cèèni fe' mwum ndo', m̄fòkà' yon ta su' kèn ke ji nun, lè ke ywum nwi nun. À ni tì ɲwè mè ci-nyèkà' lòn gàrimà, lè nyé b̄wum byindo' bye be twe' lè mè ci-ncí byebbi.” Son, b̄wi' ye kon Mvènnswæb limmi ke mmlòkà' she shon nun.»

Swum se ye bèn ke nywi me nsòn nyé tá mwù kimmi
(Lk. 10.13-15)

20 Ke nyé yi, Yesù ðunmi mè myi nyé nun cìe màn yì hilea yon kwe wèsi, ntwi' se lan myi màzwùm kwebsi kán m̄bòkì tòn nyan. À ðunmi le'

le: ²¹«Mùn nyàemmâ byin, lan Kòràzên, lè bye Bètsaidà. Ceèni fe' mè le' ñgwulea ne Mvènnswæb lannzi nyinnim shin nun. Nun lannzè nun ke nyinnim lan Tîr lè bye Sîdôn, bî lile lè à bi lè mè plè nshî ywi ke nywi, bǎ bon lisà' le bon kwebsâ mbòki tòn nyan. ²²Li ne ci, mùn shè byin le, ke ñgyìn nlànnzi me kàè' nun, vènè' se ye Tîr yenni bon lè Sîdôn ye be sòsò' lè she byin ye yen. ²³Ti lè byin, lan Kàpèrnào, byin ta bàkà' je le jin shin ye bèn ke dèb. Kànmbè', byin ye fyôn kyili be ñgyò' han byin ken bèn nsòn bwum ywi. Mè le' ñgwulea ne Mvènnswæb lannzi ke nyinnim shin nun, beshe nun lannzè nun ke Sòdòm, myi màzwùm bè dyè lè a yi kwe. ²⁴Li ne ci, mùn shè byin le, ke ñgyìn nlànnzi me kàè' nun, vènè' se ye Sòdòm yenni ye be sòsò' lè she byin ye yen.»

Mè yìnni ye bwum ye cinni ke moan Yesù

(Lk. 10.21-22)

²⁵Ke kwan màzwùm nun, Yesù ònmi Mvènnswæb keli, lè à tǎ le' le: «Ce, Nyeli nyèm ne cinni dèb lè ñgyò', mùn yilâ wù osòkò' mbòki ne wù kwàsi swum se wù gwùmme lè mè ci-nlìmmi bon lè mè ci-kon, mbòki ne wù kwàsi son lè bwum bye lìmmi kan swum ndò'. ²⁶Ce, mùn lìmmi le wù cii li, ntwi' se lwuka' wù ne' ñlìm le se be ku' li.»

²⁷Yesù mlǎ' ñkeli yon hwæn, à ònmi shè lè bwum le: «Ce nyèm feâ mùn ywum hwæn pæ' fya'. Kwo mwum mbò' lìmmi kan mwum ne be lon le Mwen, shi be Ce nyon nun kyishon. A konndi be, mwum ndò' lìmmi kan mwum ne be lon le Ce, shi ku' be Mwen nyon bon lè bwum bye Mwen nyon yili nun kwasì swi' shan.

²⁸«Kiènni ke cì shêm byin be hwummâ lè ñshe, mùn yè byin mè yìnni fe. ²⁹Twelèni mùn wé Nyeli nyin lè mùn konndi byin kon ke mwu. Ntwi' se mùn ni ñsàsi, mùn be tì mflòa. Ke cì shêm, byin ye mè yìnni cinni. ³⁰Ntwi' ñshe ye mùn yè byin ké mwu ba be kyibli, a ye be ònmi.»

Yesù ne cinni ñkimmò' ke nywi nywò' mè yìnni me Yudà nun

(Mr. 2.23-28; Lk. 6.1-5)

12 ¹A kiin bèn nywò' mè yìnni mè Yudà ndò', Yesù bon lè bwesò' byon be làn ke ndem mvòn ndò'. Njè be bwesò' byon kwènni, li, be ònmi ñgyò' mvon kwàli, lè be ta ji. ²Kwan se mè Fàrizièñ yen li, be she lè Yesù le: «Wù ne', ce fe' swum se bwesò' byù ta cì si, son se lwuà nye' tǎ byinnò' le ba be ci nywò' mè yìnni.» ³Yesù fyònnzi lè bon le: «Byin nzannga' kife' swum se Dàvíd cìe nywò' mbò' ndò' kwan se njè be nun kwènni bon lè bwum byon? ⁴She nun òuen ke nyenswæb, à sheli ji ne be kee ke jin Mvènnswæb nun, à ji bon lè bwum byon. Son, ke lwuà nun bon be jiè kǎn nun, suku' mè ci-mfe sàtikàè' be woli kim be ji.

⁵«Kè byin nzannga' kan ke lwuà Mòizè nun le mè ci-mfe sàtikàè' ke nyenswæb ndwun tà ka lwuà nyè yen nywò' mè yìnni mwumnnzi, ntwi'

se be ta she cí nywɔ' màzwùm nun, shìkì be pyi lwuà? ⁶ Son, mùn shè byin le, swum ndɔ' se lan nyenswàb ndwun si dýě ke nyinnim shin nun fe. ⁷ Beshe byin limmè sù nzàè' le' ne Mvènnswàb leli le: “Mùn yili kan yì sàtikàè' ye byin ta fe, son, mùn yili kwènnzì nlim shin she ke nywi bɔwulu”, byin cié kǎn byebbi lè bɔwum be mè fyà' ɓlɔtɔ'. ⁸ Li ne mùn shè byin le **Mwen Mwum** ni Nyeli ne cinni ñkimmɔ' ke nywɔ' mè yinni nun.»

Ñkimmzi ye Yesù kimnze ci-fyà' ywi nywɔ' mè yinni

(Mr. 3.1-6; Lk. 6.6-11)

⁹ Yesù wai kwe, à kèn dún ke nyenswàb nyan ndɔ' nun. ¹⁰ À ɓën, à cinni ci-fyà' ywi ndɔ' kwe. Bwum bye be kwe be mbyi kǎbbi lè be pyisi nun ke le' nun. Son se ci be cibbi lè nun le: «Lwuà nye' tǎ yili le be kimnzi ñgwèngwèn ndɔ' nywɔ' mè yinni?» ¹¹ Yesù fyònnzì lè ɓon le: «Beshe mwum nyin ndɔ' suku' mwen pɔ' cinni m̀bɔ', pɔ' màzwùm kèn pyi ke swu' nun nywɔ' mè yinni, ǎ wòli kan kím à tè' nun, à kwannzi nun be? ¹² Mwum cinni ñtwu à làn pɔ'. Ke à si li, lwuà nye' tǎ yili le be ci lwen lè mwum ndɔ' nywɔ' mè yinni.»

¹³ Yesù kà shé lè mwum tòn ni le: «Nǎnnɔ' fyà'!» À nǎnnɔ' fyà' lè fyà' yon ti kimmi wě ye fɔ'. ¹⁴ Mè **Fàriziën** yenme li, be kwan nyenswàb, be dúnmi sunndi m̀bòkì ne ɓon ye cì ɓon kà wu Yesù.

Ci-she ne Mvènnswàb yǎn

¹⁵ Yesù limmimè bèb se ɓon be yili ɓon fɔ', à wa' cìcì màzwùm. Ñkwìn bɔwum m̀ean dúnmi nun d̀won nyè. Li, à kimnzi mè ñgwèngwèn byan. ¹⁶ Kwan se nun kimnzi ɓon hwæn, à shè lè ɓon le ɓa kì byi ɓi she mwum ndɔ' wen ni ne nun.

¹⁷ Ywum màzwùm lannze li, lè ñzǎ' le' ye Èzai ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun leli lwinni. ¹⁸ Cìcì se Mvènnswàb lele le:

«Ce fe' ci-she nyèm ne mun yǎn.

Nun ne mùn yili, ñlim yêm yi nun nywi.

Mùn yě m̀pùn nyèm ké ke nywi yon,

lè nun lisà' mè kyìn bɔwum mbyi nyě leñkǎm.

¹⁹ À ɓǎ le' klwí ɓon lè mwum ndɔ' shìkì à kun.

Mwum ndɔ' ɓà ku' ñkwu yon ywo ke mbyi nun.

²⁰ Pe' she gwiti, à ɓà son byiti,

shìkì à jimnzâ lǎm ne tà ka tí nyànni lwen.

À yě ywum hwæn cí lwen han ywum hwæn be ke mbyi leñkǎm nun.

²¹ Lè mè kyìn bɔwum ye zwùm t̀eli lè nun.»

Cìcì se ñkimmɔ' Yesù wai kwe

(Mr. 3.22-30; Lk. 11.14-23; 12.10)

²² Ke nyě yi, be kennzi mwum ndɔ' ke cí Yesù, à be ci-bwubè, à be tí mwuka', ntwi' se m̀pùn m̀byebbi be nun nywi. Yesù kimnzi nun. Mwum

ni ðunmi leli, à kònndi tì ku' yen. ²³ Ìkwìn ðwum ye ðe kwe, shìmmea ci ðon, ðe ðunmi le' le: «Mwum ne ke mvu ðwum mvèn Dàvíd ne ðã nyě?»

²⁴ Son, kwan se mè **Fàriziën** ywœ li, ðe she lè ðwum ton bi le: «Mwum ne tòn ne tà ka mè mpùn mbyibbœa fyinni ðin, se shi ðe le **Bèlzèbûl**, mvèn mè mpùn mbyibbœa, ne ta nun ñkimmɔ' nci yi fe.»

²⁵ Son, Yesù ðe lè à limmâ mè mbàkà' nyan ðon hwæn, li, à shè lè ðon le: «Ywɔ' she byin yen ðwum ta twù' ðwí kwe ke nyinnim shan nun, se tà ka mwù kwean se shi kyà'. Myi ye ðwum ta twù' ðwí ke nyinnim shan nun wòli kan kim ye ken mbyí. Mbanmbɔ' ku' lè ñdu' lim ye ta ci li, ye wòli kan kim ye ken mbyí. ²⁶ Beshe Satèn tã ðwum byon fyinni, à si wě à tã twù' ðwí ðe lè nun ne'. Ywɔ' shon ye yili kèn mbyí le? ²⁷ Mùn le' li ntwi' se byin ta ðàkà' le mùn tã mè mpùn mbyibbœa fyinni lè ñkimmɔ' **Bèlzèbûl**. A ðè fe' li, mùn yili mùn cibbi byin: Yà mwum ne ta ñkimmɔ' mfyinni màzwùm fe lè ðwum byin? 'Bwum byin ðon ne', ðe liseâ pisean le byin bi pyí. ²⁸ Lè leŋkàm, Mpùn Mvènnswæb ne ta ci mùn tã mè mpùn mbyibbœa fyinni. Se lisa' le ywɔ' Mvènnswæb kiân, se ðen byin nywi.

²⁹ «Mwum ndɔ' wòli kan à ðun ke nye mwum ne cinni kim, à fyòn nun lwen nyon, nun shi seti mwum ni kpæmmi lè ñdu'. Kwan se nun kpæmmâ nun li, à wòli à hwen ywum ye nye nyon hwæn.

³⁰ «Mwum ne ðã fya' yêm nun, à ni ci-byinnzi nyèm. Mbanmbɔ' ne tì ku' lè mwum ne tà ka mûn kpea lè ñswɔsi swɔsi, mwum màzwùm ni ci-ŋkyà'. ³¹ Son se ci mùn shè byin le, Mvènnswæb yě ðwum byebbi nyan zùsi hwæn, lè mè nsèm ne ðe ta nun sìmmœa hwæn. Son, mwum ne yě Mpùn Nsanmi sìmmœa, Mvènnswæb ðà nun byebbi màzwùm zùsi. ³² Mwum ne yě ñzæ' le' byebbi leli ke nywi **Mwen Mwum**, Mvènnswæb yě nun byebbi màzwùm zùsi. Son, mwum ne yě leli li ke nywi Mpùn Nsanmi, byebbi nyon ðã ðe ñzùsi kwo fe' kwan she jene nun, kwo fe' she ta kìn nun.»

Mè pa' ñgæ' hwæn cinni yì gwùm yan

(Lk. 6.43-45)

³³ «Wu cinni ñji ñgæ' nlwen, wù yě ku' yì gwùm ñgæ' ye lwukea cinni. Wu cinni ku' ñgæ' mbyebbi, wù yě ku' yì gwùm ye byibbœa cinni. Ntwi' ðe ta ñgæ' limmi lè yì gwùm ye nun tã san. ³⁴ Mvu ðwum me nywun, byin ye yili ywum lwukea leli le, kwan se byin bi byibbœa? Ntwi' swum se ta wai ke nlim nun, son se ta ku' kwan ñwum. ³⁵ Mwum nyě zwùm shon si lwinni lè lwen ne ta le' lwen kwannzi. Nyě shon si lwinni lè byebbi, nun ne ta ku' byebbi kwannzi. ³⁶ Mùn shè byin le nywɔ' nlànnzi me kà' yě wòli, mwum hwæn yě kwèm nzæ' le' pwìnpwìn ye nun ðe leli shě. ³⁷ Li, ñzæ' le' ye wù ðe leli, yon ye ye ci wù kwan mè fyà' ðlɔtɔ', shindo' yon ye ye ci wù pyi mè kà'.»

Ñcibbi ye ßwum ße hilea ndo' cibbi

(Mr. 8.11-12; Lk. 11.29-32)

³⁸Li, mè ci-nlimmì mē luwà ndo' lè mè Fàriziēn ndo' she lè Yesù le: «Ñlisà', cǐ hilea ndo' ßà ßwi' yen.» ³⁹Yesù kà fyònnzi bon ße le: «Mvu ßwum ye ðyě, a yi ßyebbi, ye tà ka Mvènnswæb ywɔli. Ye ta hilea cibbi, son, Mvènnswæb ßà ßon hilea ndo' lisea, se shi ße hilea she lannze ke nywi Jònasi ci-nleli ke ñwum yon nun. ⁴⁰Ntwi' mbòkì ne Jònasi nòen ke zwum ñgishì nun mè nywɔ' lê, lè mè kpòn lê, li ne **Mwen Mwum** yě ku' nòn mè nywɔ' lê, lè mè kpòn lê ke ñgyɔ' nji. ⁴¹Nywɔ' ne ñgyìn mè kàè' yě wòlì, lan Nìnivà ye wa' ke swi' mvu ßwum ye ðyě, ße konndi bon le' swì nywi, ntwi' se ke nywɔ' ye bon ywɔe ñtwum ye Jònasi ße bon shě, ße kwèbse mbòkì tòn nyan ñnywèn. Son, mwum ndo' ßènnà jene nyě lán Jònasi lè ñtwu. ⁴²Nywɔ' ne ñgyìn mè kàè' yě tì wòlì, mlib ne cinne ywɔ' she ke kpinnzò' ñgyɔ' nyě leànñji nye' yě tì wa' zwò ke swi' mvu ßwum ye ðyě, à swì bon le' nywi. Ntwi' se à wae ñdikà' yi cìci ye kwemmi kan, ßà nun kiin ñzǎ' le' kon ye Sàlòmôn ße le' ywo. Son, mwum ndo' ßènnà jene nyě cinni ñtwu, à làn Sàlòmôn.»

Swum se ta cì mpùn mbyebbi kònnði cǐ tòn shon kwùbtea ße

(Lk. 11.24-26)

⁴³Yesù ðunmi tì sannzi le: «Kwan se mpùn mbyebbi tà mwum kwean nywi, à tá ße, à ðunmi nzanni, à kèn nùn, à fyòn nùn ke yi cìcǐ wumndea nun, à tá cìcǐ ndun kæbbi. ⁴⁴Mbòkì ne nun cinni kan, à le' lè nun ne' le: “Mùn yě mùn fyòn ße ke cǐ tòn shēm se mun wai nun.” Kwan nun tì shě nun ßen ße kwe, à cinni cǐ tòn shon ße pwìn, a ße tì yili, lè ße fɔsà son lwen. ⁴⁵Nun yenme li, à kwan tì, à kèn ßwùlu mè mpùn mbyibbɔa bye twènnði ße lan nun tweli shanmɔ̀, ße kiin mwum tòn ni ðun nywi. Kwan se bon ye kǐn ðun li, son se ye cì mbòkì tòn mwum tòn ni yækì gwàn, à làn kàemmi she zwimbyi'. A ye ku' ße mbanmban li lè ßwum byibbɔa bye ðyě.»

Bwum bye Yesù tá lon le mè ñgyinni byon lè mon nyon

(Mr. 3.31-35; Lk. 8.19-21)

⁴⁶Kwan se Yesù ße lè à ke lèli lè ñkwìn ßwum, mè ñgyinni byon ßen bon lè mon nyon. 'Be ðyi wan, ße ße yili le ße she nun le' ndo'. ⁴⁷Mwum ndo' wa', à kèn Yesù shě le: «Ce fe', mon nywù bon lè mè ñgyinni byú bi wan ðyi, ße ta yili le ße she wù le' ndo'.» ⁴⁸Yesù fyònnzi lè mwum màzwùm le: «Wen ne mon nyèm? Mè wen ße tì mè ñgyinni byêm?» ⁴⁹Li, à nwùmnnzi mwenngwu ke nywi ßwesɔ' byon, à shè le: «Ceèni fe' mon nyèm lè mè ñgyinni byêm bi fe. ⁵⁰Ntwi' mwum ne tá swum se Ce nyèm ne ke ðeb yili cǐ, nun ne ñgyinni nyèm, à ße tì ku' mon nyèm.»

Ŋkæ̀n le' ye ke nywi ci-dyim
(Mr. 4.1-9; Lk. 8.4-8)

13 ¹Nywo' màzwùm, Yesù kwean ke næm, à kèn tòn ke moan swùm lè nun lisà' le'-Nswæb. ²À yen ŋkwìn ßwum ti nun ke mèan, à ðun ci' nun, à bæ̀n cí tòn kwe. Ŋkwìn ßwum ße màbtea ke ŋgonni swùm nun. ³À ße ßon ywum sannzi mèan ke me ŋkæ̀n le' nun, à ðwì yindo' le: «Ci-dyim ndo' kènne ndem ßã nun myi' ywum ðyim yon. ⁴Mmyì' ye nun ße ywum ðyim yon myili ndem nun, me' ywum ðyim ndo' ken pyi ke nlim mbyi. Mè kyè kiin yon swibbɔa. ⁵Me' yindo' ken pyi ke cici se ke me ŋgwɔ' nun. Yon yi twæb ñbyimmi, son, ⁶kwan se nywo' ðunmi ðwùm, à fyasi ywum ðyim yi, ye fyɔla' hwæn ntwi' se ye ghimme kæn mè ndi. ⁷Làn mbò' kèn pyi ke nyinnim yi lwon. Yi lwon klwɔkame, ye fyeɔn yon ŋgyɔ'. ⁸Son, me' yindo' làn nyan ken pyi ke ŋgyɔ' nlwen nun, ye twæb, ye klwɔkame, ye ðunmi me' kwannzi mèan. Me' yindo' kwannzi ße mè me' ndu'-ndu', yindo' mwùm fyuru-fyuru, yindo' mwùm le-lê.» ⁹Yesù kà shě lè ßon le: «Mwum nyě cinni mè ywi' ßye nywo' le', à nonnzi mwù, à ywo' ŋkæ̀n le' ye mùn ðwì ßyin ye.»

Swum se cie Yesù ße su' leli ke me ŋkæ̀n le' nun
(Mr. 4.10-12; Lk. 8.9-10)

¹⁰Bwesɔ' Yesù kwemmi Yesù ke, ße cibbi lè nun le: «Yen se ci wù tã su' leli lè ßwum ke me ŋkæ̀n le' nun?» ¹¹Yesù fyɔnnzi lè ßon le: «Mvènnswæb ciã ßyin limmi ywum ye ße lè ßwum limmi kife' ke nywi lwun shon. Ti lè ßon, ße limmi kife'. ¹²Ntwi' se mwum ne cinni ñlimmi, Mvènnswæb yě ti nun ye ðin kòndɔ' zwem, à yě ße lè we'. Ti lè nyě cinni kan, kwæ' ne nun cinni, Mvènnswæb yě nun nun yě fya'. ¹³Son se ci, mùn tã leli lè ßon ke me ŋkæ̀n le' nun, ntwi' se ße ta ce, shikì ße yen, ße nonnzi mè ywi', shikì ße ywɔti. ¹⁴Li, ñzã' le' ye Èzai ci-nleli ke ŋwum Mvènnswæb nun lele ke ntwi' yan lwinni, ye nun le' le:

“Byin kà nònnzàkà' mè ywi', shikì ßyin ywɔti.

Byin kà cekà', shikì ßyin yen ku'.

¹⁵Ntwi' mè mwù ŋkwìn ßwum ton ye ti ñshimmaa ße lilɔ' mè ywi' ßyan, ße ðwɔka' tì mè me' nyan, ßã ße lækì yen lè me', lè mè ywi' ßyan lækì ywo', mè nlim nyan lækì ðyi, ße fyonnì mbyi nyèm nun lè mùn kimnzi ßon.”

¹⁶Son, ti lè ßyin, ßyin ßi tòn lwon nun, ntwi' mè me' nyin tã yen, mè ywi' ßyin konndi ywo'. ¹⁷Mùn tã ßyin shě lè leŋkæ̀m le mè ci-nleli ke ŋwum Mvènnswæb nun lè ßwùlu ßwum Mvènnswæb mèan ndo' ße kwe lè ßon yen swum se ßyin ta yen jene, son, ße yen kan. ße konnde tì ku' yili lwon le ße ywo' ñzã' le' ye ßyin ta ywo' jene ye, son, ße ywo' kan.»

Sù ñkǎen le' ci-dyim
(*Mr. 4.13-20; Lk. 8.11-15*)

18 «Ywǎcêni fe' sù ñkǎen le' ci-dyim. 19 Bwum bye ta ñzǎ' le' ye be ta lèli ke nywi ywǎ' Mvènnswǎb nun ywo, son, be ywǎti kan, bi mbanmbǎ' wě ywum bǐ ye ta pyi ke ñgyǎ' ne ke nlim mbyi. Ke kwan màzwùm nun, Satǎen, ci-ñǎ' nlim bèn, à swon bon ñzǎ' le' ye me nlim nyan nun.

20 «Ti lè ywum dyim ye ken pyi ke cìcì se mè ñgwǎ' bi nun, a yi wě bwum be ta le'-Nswǎb ywo, be ta son yě mbyimmi lè ñdàli. 21 Son, be bǎen kan son ke me nlim nyan nun, li, be mgbàenni kan, be pǎ' fyà' lè son kwan se byinnzi lè vènè' ta bon bènni nywi ntwi' le' màzwùm.

22 «Byindo' bi wě ywum dyim ye ken pyi ke ñgyǎ' ne lè yi lwon nun. Be ta le'-Nswǎb ywo, son, mè mbàkà' nyě ñgyǎ' wan, lè ñyon ye ñjònddi tà bon yon kìn bon hwumzi. Ywum màzwùm ta le'-Nswǎb fyèan, a san kan.

23 «Ti lè ywum bǐ ye be bià ke ñgyǎ' nlwen nun, à yi wě bwum bye ta le'-Nswǎb ywo, be yè son lwen, se ta me' kwannzi mèan. Me' yindo' kwannzi be mè me' ndu'-ndu', yindo' mwùm fyuru-fyuru, yindo' mwùm le-lè.»

Ñkǎen le' ye ke nywi mvu kǎ' byebbi

24 Yesù dǎwì tì bon ñkǎen ye dǎin, à shè le: «Ceèni fe' swum se ywǎ' Mvènnswǎb gwili. Mwum ndǎ' bie gwè ke ndem nyon. 25 Kpon nun, kwan se be lè bwum hwǎen pǎ' bi dýekea, ci-byinnzi nyon bèn, à kèn mvu kǎ' byebbi bǐ ke nyinnim gwè nun, à kèn nun. 26 Kwan se gwè twǎb, à dúnmi mbǎetǎ' kě, kǎ' byebbi yi kwain ku'. 27 Bwum be be she cí kwe ndem nun kiin ci-ndem shè le: “Mwum ñkǎem, gwè ne wu bie kǎn ke ndem nywù seansean? Ti kǎ' byebbi ye kwan tí fen?” 28 À fyònnzi lè bon le: “Ci-byinnzi ndǎ' ne ci swum màzwùm.” Mè ci-she bi kà cibbi lè nun le: “Wù yili le bwi' ken kǎ' byebbi màzwùm zwèli?” 29 Ci-ndem fyònnzi lè bon le: “Ayi. Lè kwan byin ye zwè', byin lǎeki zwèlò' lè ñjì gwè ndǎ' nun. 30 Donnzèni bon, be libbà' mbanmban a ken bèn kwan mfyǎb gwè. Ke kwan màzwùm nun, mún yě mè ci-mfyǎb shè le: Setèni fe' kǎ' byebbi pǎeli, byin kpǎem yon yì kǎ' mbòki twèn twènni, ke nyè ne yi, byin fyǎb gwè, byin ke nun mban nun.” »

Ñkǎen le' ye ke nywi ze' gwòyâvè
(*Mr. 4.30-32; Lk. 13.18-19*)

31 Yesù kònddi bon ñkǎen le' yindo' dǎwì le: «Ywǎ' Mvènnswǎb si mbanmban lè ze' gwòyâvè se mwum ndǎ' sheli, à kèn bi ke ndem nyon. 32 Ke nyinnim ywum bǐ nun, ze' ne si se suku' dède'. Son, kwan se se ta twǎb, se ta twu, se lan bǎwùlu yì kǎ' hwǎen. A fyonnì ñgǎ' nyě mè kyè woli be kiin yì twi' yan gwe ke me ñwǎem nyon zwem.»

Ëkǎen le' ye ke nywi mbùn brê'
(Lk. 13.20-21)

³³ Yesù d̀wì tì bon òkǎen le' ye d̀in le: «Ywɔ' Mvènnswàb gwili lè mbùn brê' ne mlìb tǎ twe' kwæ' le, à lòn lè mè wɔ' brê' mèan, han brê' màzwùm wa' hwæn.»

Swum se cie Yesù be su' mè òkǎen le' d̀wì
(Mr. 4.33-34)

³⁴ Yesù lele lè òkwìn òwum ke me òkǎen le' nun, ǎ be kǎn leli lè bon d̀in à shì mè òkǎen le' d̀wì. ³⁵ À be cì li lè òzǎ' le' ye ci-nleli ke òwum Mvènnswàb nun lele lwinni, ye nun le' le:

«Mùn yě leli lè bon ke me òkǎen le' nun,
mùn lisà' tì ku' bon ywum ye be gwùmni òdikà' ne Mvènnswàb f̀e
ngyɔ' wan.»

Yesù tǎ òkǎen ye ke nywi mvu kǎ' byebbi sù

³⁶ Yesù d̀onnzi òkwìn òwum, à kèn be nǎm. Bwesɔ' byon swɔli nun me kwù, be she lè nun le: «Sù fe' òwi' òkǎen le' ye ta leli ke nywi mvu kǎ' byebbi se ke ndem nun si.» ³⁷ Yesù fyònnzi be lè bon le: «Mwum ne tǎ ywum jì b̀i ni mùn, **Mwen Mwum**. ³⁸ Ndem ni ògyɔ' wan. Ywum b̀i ye lwen yi òwum bye d̀yi ke ywɔ' shon nun. Kǎ' byebbi si lisa' òwum bye d̀yi ywɔ' Satǎen nun. ³⁹ Ci-byìnnzi ne tǎ kǎ' byebbi màzwùm b̀i ni Satǎen. Kwan mfyàb si m̀mlòkà' ògyɔ' wan. Mè ci-mfyàb b̀i mè cikpu' Mvènnswàb bye d̀eb. ⁴⁰ Wě m̀bòki ne be ta kǎ' byebbi pǎli, be d̀wì' son win nun, li ne ye ku' be ke m̀mlòkà' ògyɔ' wan nun. ⁴¹ **Mwen Mwum** yě mè cikpu' byon f̀yi, be ye òwum bye ta byebbi c̀i lè bye ta òwùlu pyìsi ke byebbi nun pǎli ke ywɔ' shon nun. ⁴² Be ye bon d̀wì' ke nlim win twun nun c̀ici se bon ye kwe lè be ta myin soa. ⁴³ Tì òwum bye ta òwum Mvènnswàb ywɔli, be ye d̀wùm kwe wě nywɔ' ke ywɔ' Ce nyan nun. Mwum ne cinni mè ywi' bye nywɔ' le', à nonnzi mwù, à ywɔ' òkǎen le' ye mùn d̀wì byin ye.»

Ëkǎen le' ye ke nywi njònǹd̀i gwùmni

⁴⁴ «Ywɔ' Mvènnswàb si wě òjònǹd̀i ndwun ne be gwumnnzi ke ndem nun. Mwum ndɔ' kèn òjònǹd̀i màzwùm cinni, à kèn tì ku' nun gwùmni mbyì. Ke nlwuka' nlim yon nun, à kèn be, à kyì ywum ye nun cinni hwæn, à kìn ndem màzwùm hwìnni.»

Ëkǎen le' ye ke nywi jin mblǎen

⁴⁵ «Ywɔ' Mvènnswàb si wě ci-òkyì sem ndɔ' ne tǎ jin mblǎen kǎbbi. ⁴⁶ Kwan se nun kèn she lõn mèan ndɔ' cinni, à kyì ywum ye nun cinni hwæn, à hwìn jin mblǎen màzwùm nun.»

Ŋkǎen le' ye ke nywi ndæm

⁴⁷«Ywɔ' Mvènnswæb si ti kònnɔdi wě ndæm ndɔ' nɛ bɛ ta dɔwì ke dú'. À bænni pa' ŋgishì kyikyì. ⁴⁸Kwan se nun lwinnà lè ŋgishì, mè ci-ndwì ndæm telì nun ke moan dú', bɛ ton nji', bɛ dunmi ŋgishì sàeli. Ye lwukea bɛ ta yon kě ke yi sà' nun, ye tà ka ku' kpa' lè swum ndɔ', bɛ donnzi yon. ⁴⁹Li nɛ bɛ ye ku' cì ke mmlòkà' ŋgyô' wan. Mè cikpu' Mvènnswæb bye dɛb ye kiiin bɔwum byibbɔa sàeli ke bɔwum lwukea nun, ⁵⁰bɛ dɔwìd' bon ke nlim win twun nun. Kwe nɛ bon ye kwe lè bɛ ta myin sɔa.»

⁵¹Ke nyě yi, Yesù cibbi lè bon le: «Byin ywɔâ ñzǎ' le' màzwùm hwæn?» Bɛ yili. ⁵²À kà shě lè bon le: «Ke à si li, ci-nlimmì mɛ lɔwà hwæn nɛ yusea ywum ke nywi ywɔ' Mvènnswæb nun ni wě ci-nye ndɔ' nɛ cinni ñjònnɔdi. Ke ñjònnɔdi màzwùm nun, ywum nywæb lè ywum pwin yi kwe. Hwæn li, ye ta kpa'.»

M̄byinnò' ye bɛ byinnɔe Yesù ke Nàzàré' (Mr. 6.1-6; Lk. 4.16-30)

⁵³Kwan se Yesù mlɔe ñdɔwì mɛ ŋkǎen nyon, à wa' kwe, ⁵⁴à kèn ke myi ye nun twue nun. À bɛn, à ðun ke nyenswæb nyě bɛ kwe, à ðunmi ywum lisea. Bɔwum bɛ bɛ kwe tòn, shimmea ci bon. Bɛ ðunmi le' le: «Yǎ cìcì se mwum tòn nɛ cinni kon se, lè ñcikà' ywum kimmɔa ye hwæn li? ⁵⁵Mwum tòn nɛ bǎ mwen ci-nywummɔ' mɛ mwù nye? Jin mon nyon ba le Màrì? Mè ŋgyinni byon bye mè dɔwɛb, mè myin nyan bǎ le Jǎ', Jòsɛ', Simôn lè Jùdɛ? ⁵⁶Ti lè mè ŋgyinni byon bye mè yib, bɛ ba myi fe? Nun nɛ' cinni ku' ñkimmɔ' yi fen?»

⁵⁷Mè mbàkà' màzwùm bɛ cì, bɛ kè kan ñlim lè nun. Li, Yesù shè lè bon le: «Ke yi cìcì hwæn, bɛ ta ci-nlɛli ke ŋwum Mvènnswæb nun yi. Son, à si swum twun lè ñyi ye bɛ ye nun yi ke ndù' nsòn shon lè ke nyinnim ndu' lim yon nun.» ⁵⁸Yesù suku' yì hilea ndɔ' cì kwe kwæ' le ntwi' se bɛ bɛ kǎn ñlim kě lè nun.

Swum se cie Èròdè wue Jân Bâtisi (Mr. 6.14-29; Lk. 9.7-9)

14 ¹Ke kwan màzwùm nun, Èròdè nɛ bɛ m̀vèn ke ŋgyɔ' Gàlilè nun, à ywɔ' ywum ye Yesù bɛ cì ke mɛ ŋwum bɔwum. ²À shè lè mè cikpu' byon le: «Mùn yen le Jân Bâtisi nɛ. À yimnà ywi. Son se ci à cinni ñkimmɔ' nɛikà' yi hilea màzwùm.»

³À bɛ le' li ntwi' se bɛ lè à ciâ bɛ bæen Jân, bɛ kpæm nun lè ñdɔ', bɛ ðunnnzi nun nye njè. Èròdè kèe nun li ntwi' Èròdiâ', myì bàka nyon Filipò. ⁴Ntwi' se Jân shèe lè Èròdè le lɔwà yili kan le nyì ni she Èròdiâ' lè dæm.

⁵Èròdè ywɔme li, à yili nun wu Jân, son, yi bɛ nun kwènni lè mè me' mè Yudà. Ntwi' se bon hwæn bɛ bɛ Jân tweli lè ci-nlɛli ke ŋwum Mvènnswæb nun.

⁶Nywo' ne be cie ñgwìn mbùnnǵǵǵ' nywo' ye Èròdè, mwèn ne mlib nyě Èròdià' ye gwèn gwèn ke swi' òwum be be kwe. Ke kwù gwèn shon nun, à lwuka' Èròdè ñlim. ⁷Èròdè lè' ñdò' le nun yě nyí swum se nyí ni ywìme nun cibbi hwæn fe. ⁸Ke ndeb mon nyon nun, mwèn shè lè nun le: «Fí mùn mwù Jân Bâtisi ke òlanndan nun.» ⁹Mvèn Èròdè ywòme li, à yimmi. Son, à yili le shi si be ku' li ke ntwi' ñdò' ne nun lè ke swi' me ci-ji byon. ¹⁰À òyi kwe, à fyi mwum ndò' le nyí ni ken mwù Jân Bâtisi linndi ke nye njè. ¹¹Ke nyě yi, be shí mwù yi ke òlanndan nun, be kiin mwò' mlib ni fe. Nun ku', à she ti ku' yon, à kèn mon nyon fe. ¹²Ke be nyě yi, òwesò' Jân kiin òwon shon sheli, be ken gwùm. Be kà kèn Yesù ywum ye lannzi shě.

Ñdì ye Yesù òfie mè òweb ñkæm nshæn
(Mr. 6.30-44; Lk. 9.10-17; Jân 6.1-14)

¹³Kwan se Yesù ywòe le' màzwùm, à wa' kwe ci' nun, à kèn ke cici se òwum be kàn kwe nun nun kyishon. Son, ñkwìn òwum limmi li, ye wa' ke myi, ye òunmi swùm won lè ye ta Yesù òwon. ¹⁴Kwan se Yesù kyili ke ci' nun, à yen òwum ti mèan. Ñlim òunmi nun kwènni lè bon. À òunmi bon mè ñgwènnǵwèn byan kimnzi.

¹⁵Kwæbbi pyime, òwesò' Yesù swòli nun me kwù, be she lè nun le: «Jene kwæbbi se ti, ñsòn ndò' kwemmi kan fe. Se yili le wù she lè ñkwìn òwum yi le be ken be me nsòn bǵ bon hwin ji.» ¹⁶Yesù fyònnzi lè bon le: «Se yili kan le be fyòn òin. 'Byin ne', feèni bon ji.» ¹⁷Be kà shě lè nun le: «Ji bǵ òwi' fya' mèan, òwi' suku' brè' cinni shæn lè ñgishì bǵ.» ¹⁸Yesù shè lè bon le: «Kiènni lè yon fe.» ¹⁹Ke nyě yi, à shè lè ñkwìn òwum le yi ton nji' ke kæ' zwem. À sheli brè' shæn yi lè ñgishì bǵ bǵ, à wasi me' zwò, à yili Mvènnswæb osòkò'. À mlò' hwæn, à òunmi brè' yi òtea, à fe òwesò' byon fya'. Be òunmi òwum yon kyìllea. ²⁰Bon hwæn, be ji, be byim, be òwi ñgyò'. Yì kitò' ywum ji ye lwibbòe, òwesò' Yesù kwemnda' yon, ye lwinnzi yì sǵ' wùm òlàn bǵ. ²¹Mè òweb be jie ji be lànme ñkæm nshæn, be tan kan mè yib, shiki be tan òwen.

Kèn se Yesù kènne ke mla' swùm zwem
(Mr. 6.45-52; Jân 6.16-21)

²²Be nyě yi, Yesù nànnzi òwesò' byon ci' lè kim, le òyi bi kennò' mbyí ñgyin swùm. Kwan màzwùm, nun ne' lwæbbe be, à tǵ òwum fyòsi be. ²³Kwan se nun fyòsi bon be hwæn, à nènn ke kpa' zwem, à kèn Mvènnswæb keli. Kpòn kǵn pyí, lè Yesù ni be kyò' nun kyishon. ²⁴Be lè ci' twò' ke nlim swùm. Mlǵ' be ci' funnzi lè kim ntwi' se ñpùn be bon fyòin be kimmà'. ²⁵A kin bèn moan shikpon, Yesù òunmi òwesò' byon gò', lè à tǵ kèn satea ke mla' zwem. ²⁶Son, ñyen ye bon yen nun, à tǵ kèn ke mla' zwem, ñlim òwu bon zwum. Bon, ñswæb ye. Be òunmi ñgwusi òwùmmi. ²⁷Son, Yesù shè lè bon le: «Kimmzèni ñlim, ba byin yi, mùn ne.» ²⁸Pièr ywòme li, à shè lè nun le: «Mwumñkæm, beshe wù ne, cǵ

lè mún satai ku' kèn ke mla' zwem, mún kiin ke ci swú.» ²⁹ Yesù fyònnzi le nyí ni kiin. Pîêr kwan ke ci' nun, à dúnmi kèn satea mla' zwem lè à tã Yesù gòò'. ³⁰ Son, à yenme le òpùn tã ðwì kimmi, yi dún nun zwum. Ke kwan màzwùm nun, à dúnmi jimni. À ðwì ñkwu, à shè le: «Mwumñkàm, swæti mún!» ³¹ Ke fya' zwem ñnywěñ, Yesù nàèndi fyà', à bæñ nun, à shè lè nun le: «Wú tã ka zwùm teli lè Mvènnswàèb. Yen se wù bi ñgyi kwùmmi nun?» ³² À shè nun li, bon bì hwæn, be nân ci' nun, òpùn ðyi. ³³ Li, ðwesò' byon bye bi ke ci' nun, be swummi ke swi' shon, be she lè nun le: «Lè leñkàm, wù ni mwen Mvènnswàèb.»

Ñkimnzi ye Yesù kimnze ðwum mèan ke ñgyò' Jènèzàrê'

(Mr. 6.53-56)

³⁴ Be mlò' ñshě swùm hwæn, ñgyò' ne bon sate kwù nlim be ñgyò' Jènèzàrê'. ³⁵ Bwum bye ke nõnnõn màzwùm nun yen Yesù, be limmi nun. Be dúnmi òbñ Yesù làmñzi cici hwæn. Bwum ywome li, be dúnmi mè ñgwèññgwèñ byan shekai. ³⁶ Be be Yesù swulea le nyí ni ðonnzi zwù bon ðã bon twuti swi' plé nyí. Li, mè ñgwèññgwèñ bye be swi' plé shon twuti hwæn be kimmò'.

Yi bè' myi ye mè Fàrizièñ be ðwonnzi

(Mr. 7.1-23)

15 ¹ Mè Fàrizièñ lè mè ci-nlimmi me lwuà wae ke Yèrusalèm, be kiin Yesù cinni. Be cibbi lè nun le: ² «Yen se ci ðwesò' byù tã ka yi bè' ye mè mbibea bye' lisa' ðwi' ðwonnzi? Ce fe', be tã ka mè fyà' ðosi kwan se bon ye ji ji.»

³ Yesù fyònnzi lè bon le: «Ti lè byin, yen se byin tã ka lwuà Mvènnswàèb lwinnzi ntwi' yi bè' yin? ⁴ Mvènnswàèb lele le: “Mwumñzi ce nywù lè mon nywù.” À kònnði tì shè le: “Mwum ne tã le' byebbi leli ke nywi ce nyon, shindò' mon nyon, be ye nun wu.” ⁵ Son byin, byin ta lisà' le mwum wòli kim à shè lè ce nyon, shindò' lè mon nyon le: “Swum se bi lè mún yě wù fe, mún feà mún son lè Mvènnswàèb”, ke kwan màzwùm nun, à cinni kwèm nyě le a ba nun nywi dòlè' le à mwumñzi ce nyon. ⁶ Ñlisà' ye byin ta lisà' li yi, byin ta ñzæ' le' Mvènnswàèb gwànnzi, lè byin ci wě tã she yi bè' yin ta leli. ⁷ Mè ci-ðí, le' lwue Èzai kwan se nun lelakà' ke nywi yin le: “Mvènnswàèb le' le:

⁸ Bwum ton be ta mun ñtwu fe ke kwæ' ñwum zwem.

Son, ke me nlim nyan nun, be ba mun nywi.

⁹ Ñðca ye bon ta mun ðca, à yi ñgyò' ðin.

Ntwi' ywum ye be ta ðwum lisea yi ywum ye ta su' wai ke me mwù nyan nun.” »

Mè pa' ywum ne tã ci mwum fyònni ñgea ke me' Mvènnswàèb

(Mr. 7.14-23)

¹⁰ Yesù kònnði ñkwìn ðwum hwæn lon, à shè le: «Nònnzèni mè ywi', byin ywò' swum se mún yě byin shě. ¹¹ Swum se mwum tã kè ke ñwum, se

tà ka nun fyòsi ñngea. Son, swum se ta mwum kwean ñwum, son se ta ci à fyònni ñngea.»

¹² Bwesò' Yesù swòli nun me kwù, be she lè nun le: «Wù limmi kan le ñlim nyenà mè Fàrizièfn zwum kwan se bon ywøe le' màzwùm?» ¹³ Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Swum bí se Ce nyèm nyè ke ðeb ne bì kan, be ye son zwèli. ¹⁴ Donnzèni bon, mè ci-òwubè be ta ówùlu mè ci-òwubè tètì be. Beshe ci-òwubè tètì lwikwæn ci-òwubè, be ye kën pyìð' ke swu' fò' nun bon bì hwæn.» ¹⁵ Pìèr shè lè Yesù le: «Sù fe' ówi' ñkæn le' ye.» ¹⁶ Yesù shè le: «Be ywò' kan ñkæn le' ye lè óyin nun hwæn? ¹⁷ Byin limmi kan le ywum ye ta mwum ðun ke ñwum, ye ta làn ke zwum, ke nyè yi, ye kweðn ke'?' ¹⁸ Son, swum se ta mwum kwean ke ñwum se ta wai ke nlim yon nun, swum màzwùm se ta ci mwum fyònni ñngea. ¹⁹ Ntwi' mè mfòkà' mbyibboa ne mwum tá fòkà' hwæn, à tà nun wai ke nlim nun. Mè mfòkà' màzwùm ne ta nun twòti, à wu ówum, à ywi ñlà', à kè mè hwæn wan, à kè mè sibò', à yib ti nywi', à kònnði mè mòwè' linni lè mè myin ówùlu, à be ti ci-nsèm ówum. ²⁰ Ywum ye ton ye ye ta ci mwum fyònni ñngea ke me' Mvènnswæb. Son, ñji ji shìkì wù ósi mè fyà' wè tà she yì ðè' ta yili, ye tà ka ci wù fyònni ñngea ke me' Mvènnswæb.»

Ñtè' ye ñlib ñkyìn mwum tèle zwùm lè Yesù

(Mr. 7.24-30)

²¹ Yesù wa' kwe, à kèn ke nõnnõn ñgyò' she be kwukwæ' lè mè myi ne be be lon le Tír bon lè Sidôn. ²² Mlib Kànân ndò' ne be tòn kwe nõnnõn ñgyò' màzwùm nun kìn ke cí Yesù, à ðunmi nun kun le: «Mwumñkæm, mwum ne ke mvu ówum mvèn Dàvíð, ywò' kwènnzì nlim lè mún. Mpùn mbyebbi ndò' tá mwen nyèm hwumnzì ñzwònzwò'!» ²³ Yesù fyònnzi kan nun, kwo fe' ñzæ' le' ñbò'. Bwesò' óyon kwemmi lè nun, be cibbi lè nun le: «Cì nun swum se nun yili, bá nun wa' be. Ce fe', nun tà ówi' ðwon lè mè kun.» ²⁴ Yesù fyònnzi lè bon le: «Be sue ku' mún fyi lè mún kiìn ke cè ówum Izràèl bye ti wè mè ó' bye ówuâ nùn.»

²⁵ Kwo fe' she nun leli si, ñlib ni kìn nun switi me kwù, à shè le: «Mwumñkæm, kpa' mún.» ²⁶ Yesù fyònnzi lè nun le: «A ba lwen le wù sheli pen ówen, wù ówið' son lè ówen mbyi'!» ²⁷ Mlib ni ywøme li, à shè lè nun le: «À si ló' li mwumñkæm, son, ñblù' ye ta lèi ke táblè nyeli nyon nun, mbyi' tà ku' yon kwèmmi.» ²⁸ Li, Yesù fyònnzi lè nun le: «Mlib, mún yen le wù tá zwùm tèli lè Mvènnswæb ñzwònzwò'. A ci wè tà she wu yili.» Ke kwan si nun, mwen nyon kimmò'.

Yesù kimnzi mè ñgwèñgwen mèan

²⁹ Yesù wa' kwe, à kènnò' ke moan swùm Gàlilé. À ðèn kwe, à nèèn ke kpa' zwem, à bæen cí tòn, à tòn ñji'. ³⁰ ñkwìn ówum mèan ðunmi kìn ke cí shon. Be twèli mè ðlòðlò', mè óyemóyem, mè ci-òwubè, mè mwuka',

lè màn mè ñgwèññgwèñ ndò' tì. 'Be kiìn bon kě ke swi' shon, à kimnzi bon. ³¹Kwan se ðwum yen le mè mwuka' ðunmâ leli, mè dyemdyem kimmò', mè ðlððlð' ðunmi kěñ, mè ci-ðwubè ðunmi tì ku' yen, se ci bon lè shimma'. 'Be ðunmi shè le Mvènnswæb ðwum Izràêl ni ñdwun.

Ñdì ye Yesù ðie ðwum ñkæm nnyi lè brê' shanmî
(Mr. 8.1-10)

³²Yesù lon ðwesò' ðyon, à shè le: «I]gyìn yi ðyè lè ðwi' bi ðwi' lè ðwum ton ðe, ðe cinni kan tì swum ji. Ñlim ta mûn kwènni lè bon. Mûn yili kan mûn fyòsi bon ðe shìkì ðe ji swum ndò', ðe làkì ñjè ywi mbyi nun.» ³³'Bwesò' ðyon kà cibbi lè nun le: «'Bwi' ye ðyi fèn ðwi' kà cinni ji ne ðwi' ye bon fè bon hwæn li, ke ðwi' bi fè nlim kyò'?» ³⁴Yesù cibbi lè bon le: «'Byin cinni brê' nyi?» 'Bon le: bon bi cinni brê' shanmî lè ðwen ñgishì ndò'. ³⁵À ywò' li, à shè lè ðwum le ðyi bi ton nji'. ³⁶À kè fyà', à yè brê' shanmî yi, lè ðwen ñgishì ði, à yili Mvènnswæb osòkò'. Ke nyè yi, à ðota' brê', à yætà' ñgishì, à fè fyà' ðwesò' ðyon. 'Be ðunmi yon kyìlea lè ñkwìn ðwum. ³⁷Mwum hwæn ji, à ðyim, ðe ðwi ñgyò'. 'Bwesò' Yesù kwemnda' yì kítò' ye lwæb ðe sà' shanmî. ³⁸Mè ðweb ðe jie ji ðe ñkæm nnyi, ðe tan kan mè yìb, shìkì ðe tan ku' ðwen. ³⁹Ke nyè ye nun fyòsi ðwum ðe, à nàn ke ci' nun, à kèn ke nõnnõn ñgyò' Mägädân.

Mè Fàrizièñ bon lè mè Sàdùsièñ ta hilea ndò' cibbi
(Mr. 8.11-13; Lk. 12.54-56)

16 ¹Mè Fàrizièñ bon lè mè Sàdùsièñ swòli ke moan Yesù bã ðe pyi nun ñwum. 'Be cibbi nun le à lisà' bon kikeàn ndò' she ye wai ke ðeb. ²Yesù fyònnzi lè bon le: «Kwan se nywò' tã pèon leànnji, wù tã shè le zwèm si ðyè ñwean. ³Ti shikpon hwili, ðyin ta shè le mvu yè nwi ðyè, ntwi' ðeb si lo. 'Byin limmì m̀bòkì ne ðeb ton, son, ti kwan se ðwi' ton jene nlim se, ðyin limmi kan m̀bòkì màzwùm. ⁴Mvu ðwum ye ðyè, à yi ðyebbi, ye tà ka Mvènnswæb ywòli. Ye ta hilea cibbi, son, Mvènnswæb bã bon hilea ndò' lisea se shi ðe hilea she Jònasì.» Yesù leli li, à ðonnnzi bon kwe, à kèn nun.

Konnèni lè ywum ye mè Fàrizièñ ta lisà'
(Mr. 8.14-21)

⁵Kwan se ðwesò' Yesù shee ke ñgyin ðu', ðe lè ñlim fyeâ bon lè ñshe brê'. ⁶Yesù shè lè bon le: «Konnèni lè m̀bùn mè Fàrizièñ lè nyè mè Sàdùsièñ.» ⁷'Bwesò' ðyon ywòmè li, ðe ðunmi le' ke nyinnim shan nun le: «À tã le' li ntwi' se ðwi' sheli kan brê'!» ⁸Yesù ywò' ðe li, à cibbi lè bon le: «Àma, ðyin tà ka zwùm teli lè Mvènnswæb. Yen se ðyin ta làmnnzi ke nyinnim shin nun le ðyin she kan brê'? ⁹'Byin ywòti kife' ðyè? Ñlim fyeâ ðyin lè she m̀n ðotæ brê' shæn, m̀n fe lè ðwum ñkæm nshæn, lè

byin kwemme m̀blù' yì sà' nyi? ¹⁰ Ñlim fyeà tì byin lè she m̀n bɔtae brê' shanmbì, m̀n fe lè b̀wum ñkæm nnyì, lè byin kwemme m̀blù' be yì sà' nyi? ¹¹ Yen se ci byin ywɔti kan le m̀n tà ka le' ke ntwi' brê'? M̀n shè byin le konnèni lè m̀bun mè **Fàrizièn** lè nyè mè **Sàdusièn**.»

¹² Kwan se nun le' li, b̀wesɔ' byon kà ywɔti le nyì ni le' kan lè bon le bon bi konni lè m̀bun nyè be ta brê' cì nun, son, bon bi konni lè ywum ye mè **Fàrizièn** bon lè mè **Sàdusièn** ta lisà'.

Ñlimmì ye Piêr limme le Yesù ni Kristò

(Mr. 8.27-30; Lk. 9.18-21)

¹³ Ke nyè yi, Yesù wa' kèn, à kèn nõnnõn moan nsòn Sèzàrè Filib. À cibbi lè b̀wesɔ' byon le: «B̀wum ta ku' le' le m̀n, **Mwen Mwum**, m̀n ni yã pa' mwum?» ¹⁴ Be fyonnzi lè nun le: «Byindɔ' ta le' le wù ni Jân Bàtisi, ke cì byindɔ', bon le: **Èlí** ni ne wù. Byindɔ' konndi tì ku' le' le wù ni Jèrèmí, shindɔ' ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun nyè òn ndɔ'.» ¹⁵ Yesù kà cibbi lè bon le: «Ti lè byin, byin ta ku' le' le m̀n ni wen?» ¹⁶ Simòn Piêr fyonnzi lè nun le: «Wù ni **Kristò**, Mwen Mvènnswàb nyè òn ñzison.» ¹⁷ Yesù kà shè lè nun le: «Simòn mwen Jónasi, tòn lwen si lè wù, ntwi' mwum wan ne kwasi kan wu leñkæm màzwùm, son, Ce nyèm nyè ke ðeb ne kwasi wù son. ¹⁸ M̀n jene, m̀n shè lè leñkæm le jin swù si Piêr, sù ni le mble. Ke mble màzwùm zwem ne m̀n yè ñkwìn b̀wum byèm bèan. Ywi wòli kan kim à cinni ñkimmɔ' ke swi' shon. ¹⁹ M̀n yè wù mè kyi ywɔ' Mvènnswàb fe fya! Swum se wù yè byinnò' ke cè ñgyɔ' zwem, be ye ku' son byinnɔa ke ðeb. Mbanmbɔ' ku', swum se wù yè yili ke cè ñgyɔ' zwèm, be ye ku' son yili ke ðeb.»

²⁰ Li, Yesù sìti b̀wesɔ' byon le ba byi bi lwum mwum ndɔ' shè le nun ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswàb fyie.

Yesù tà le' ywi shon sannzi lè kwan nyìmmì ywi shon

(Mr. 8.31–9.1; Lk. 9.22-27)

²¹ Ñdunmi kwan màzwùm, Yesù ðunmi b̀wesɔ' byon sannzi le se yili le nun ken ke Yèrusalèm, nun yen venè' ñzwɔnzwɔ' ke fya' me ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè', mè ci-nlimmì me lwaà, lè b̀wumñkæm me Yuda. Be ye nun wu, ñgyìn lê wolime, à yìmmì ywi. ²² Piêr lon Yesù ke kwi' nun, à shè lè nun le: «M̀wumñkæm, ba wù fòkà' pa' me le' màzwùm ke nywi ywù. M̀vènnswàb yè wù òn, swum ndɔ' ba wù cì.» ²³ Yesù ywɔ' li, à yònnzi me' be, à nyeni lè Piêr, à shè lè nun le: «Satàn, wa' mun nywi. Wù ni swum sheli mba', ntwi' mè mfòkà' nywù wòli kan lè nyè Mvènnswàb, à ni nyè b̀wum.» ²⁴ Yesù kà shè lè b̀wesɔ' byon le: «Beshe mwum ndɔ' yili nun ðwon m̀n me kwù, à ðonnzi mè mfòkà' nyon ne', ba à yi ywi, à ðwon mè kwù byèm. ²⁵ Ntwi' mwum ne yili nun nywasi ñzison shon, à yè she ñkæmñkæm b̀wuli. Son, mwum ne tà ñzison shon b̀wuli ntwi' yèm, à yè

she ñkàmñkàm cinni. ²⁶Yá se ne mwum ndo' wòli à cinni, beshè nun cinni ywum lwukea ye ñgyô' wan hwæn, ke nyè yi, à òwuli ñzison shon she ñkàmñkàm? Yá swum se mwum wòli à fe bã nun ton lè ñzison shon? ²⁷Son, mún shè byin le **Mwen Mwum** yě bèn lè mè cikpu' byon ke ntwu Ce nyon nun. Li, à yě mwum hwæn dèbbi wě mbòkì swum se nun be ci. ²⁸Mún tà byin shě lè leñkàm le byindo' bi fe ke nyinnim shin nun, be ye kěn ywi lè be yennâ **Mwen Mwum** tă kìn wě m̀vèn ndwun.»

Ñyen ye òwesò' Yesù yenne nun ke ntwu yon nun
(*Mr. 9.2-13; Lk. 9.28-36*)

17 ¹Ke nyè ñgyin fyuru nun, Yesù twe' Piêr, Jâ', lè Jân ñgyinni Jâ', bon be nun su' kèn mwu kpa' lè bon. ²Be ben kwe, à kwèbsi fli me' ke swi' shan, bém swi' shon ðunmi ðwùm wě nywò'. Mè plè byon fyòn pwibboá, be ðunmi me' she. ³Òwesò' lè bi ce be, be yen Èlí bon lè Mòizè, lè be ta sèàn shě lè Yesù. ⁴Piêr yen li, à shè lè Yesù le: «Mwumñkàm, à si lwèn wě tà she òwi' bi fe lè byin. Beshè wù yili, mún yě mè pà' gwe fe lè, ñywù mbò', nyè Mòizè mbò', lè nyè Èlí mbò'.» ⁵Be lè Piêr ke leli fya', òwò' ndo' wai lè se ta ñwòka' nùn, se kìn bon shimndi. Be ywò' ñkwu ndo' ke òwò' nun, ye ta le' le: «Nyè ne ðyi mwen nlim nyèm, mún kě nun ke nzwon nlim nyèm. Nönnzèni mè ywi', byin ywò' swum se nun yě byin shě.»

⁶Ke nywò' ye òwesò' Yesù ywò' ñkwu yi, yi kwen bon ñzwònzwò', be switì ñgyò'. ⁷Yesù kìn ke ci shan, à yinnði bon, à shè le: «Weàni zwò, ba yi kwen byin.» ⁸Li, be wasi me' zwò, be yen kan tí mwum ndo', suku' Yesù. ⁹Kwan se bon ðunmi kpa' kyìli be, Yesù shè lè bon le ba byi bi lwum mwum ndo' swum se byi bi yin shě han se ken bèn kwan se **Mwen Mwum** yě ywi yimni. ¹⁰Òwesò' byon kà cibbi lè nun le: «Mè ci-nlimmi me luwà ta shè le Èlí ne ye seti bèn lè ntwi' yen?» ¹¹Yesù fyònnzi lè bon le: «À si leñkàm, se yili le Èlí ne seti ku' bèn bã nun ðyila' ywum hwæn. ¹²Son, mún shè byin le Èlí bènnâ ma nùn. Bwum limme kăn nun, son, be ci ku' bon swum se bon yili lè nun. Li ne bon, be ye ku' **Mwen Mwum** vènè' yennzi.»

¹³Ke nywò' ye bon ywò' li, òwesò' byon kà limmi le Yesù be kăn leli ke nywi Èlí, son, à fyòn leli ke nywi Jân Bàtisi.

Ñkimnzi ye Yesù kimnze mwò' ndo' ne be lè kputu'
(*Mr. 9.14-29; Lk. 9.37-43*)

¹⁴Kwan se bon benni ke cici se ñkwìn òwum swòli nun, mwum ndo' kìn ke moan Yesù, à swummi nun ke swi'. ¹⁵À shè lè nun le: «Mwumñkàm, ywò' zwù kwènnzi nlim lè mwen nyèm. À ni lè kputu' nywi, à tà nun hwumzi ñzwònzwò'. À tà nun pyisi fe, à ðwìð' nun win, shindo' ke mla' nun. ¹⁶Mún shiá nun, mún kìn lè nun ke cě òwesò' byú, son, be cinni

kan ñkimmɔ' ye bon ye nun kimnzi.» ¹⁷Yesù dunmi le' le: «Àma, byin be mvu bwum ye dýě, byin tà ka zwùm tɛli lè Mvènnswàb, byin bi bwum byibba. Mùn yě tòn lè byin ke ñgyìn nyi nun lè byin kà tɛ' zwùm lè Mvènnswàb? Mùn yě byin fyimni mùn kèn bèn fen? Kìènni lè mwen fe.» ¹⁸Be benme lè nun, Yesù sítì mpùn byebbi. Mpùn ni kwan mwen nywi. Mwen kimmɔ' fya' zwem ñnywèn.

¹⁹Bwesɔ' Yesù senndi ke ke shon, be cibbi lè nun ke kwi' nun le: «Ti, se ci ku' le bwi' fyinni kan mpùn màzwùm?» ²⁰Yesù fyònnzi lè bon le: «Ntwi' se byin tà ka zwùm tɛli lè Mvènnswàb. Mùn tà byin shě lè leŋkàm le beshe ñtè' zwum yin nywi Mvènnswàb bē fe' kwæ' wě zɛ' bla', byin wolè kim byin she lè kpa' ne le: “Wa' ke cí, wù kèn ke lànni”, li, kpa' màzwùm weà ku'. Swum ndɔ' bē kǎn byin fya' kyibli. [²¹Son, be ta pa mpùn màzwùm fyinni ke ñkeli nun lè ñshì mla'.]»

Yesù kònnɔ' le' ywi shon sannzi lè kwan nyimni ywi shon

(Mr. 9.30-32; Lk. 9.43-45)

²²Nywo' ne Yesù be mbanmban lè bwesɔ' byon ke Gàlilè, à shè lè bon le: «**Mwen Mwum** yě bwum pyí fya', ²³be wu nun. Ke ñgyin lè nun, à yimni ywi». Ke nywo' ye bwesɔ' byon ywo' li, ñlim dunmi bon byebbi zwum.

Mfe lõn mbe nyenswàb

²⁴Kwan se Yesù bon lè bwesɔ' byon ben ke Kàpèrnàò, mè ci-nyèkà' lõn mbe nyenswàb ndwun swòli ke moan Piêr, be cibbi lè nun le: «Ñlisà' nywù tà ka nun lõn mbe nyenswàb dèbbi?» ²⁵Piêr fyònnzi lè bon le: «À tǎ dèb.» Kwan se Piêr dúɔn ke næm nun òin, Yesù ne seti leli lè nun le: «Ti lè wù Piêr, ke mfe mbe ye be ta fe lè mè mvèn bye ke cě ñgyɔ' wan, lan myi be ta fe, kè òwon ci-myi?» ²⁶Piêr fyònnzi lè nun le lan myi be ta fe. Yesù shè le: «Ke à si li, òwon ci-myi tà ka fe. ²⁷Son, bwi' yili kan bwi' nyennzi bwum ñlim ke zwum. Li, kèn ke swùm, wù òwì ton, ñgìshì ne wu yě seti bæn, wù shì nun, wù wèli nun ñwum. Wù yě nun lõn cinni ñwum ye ye wòli mfe mbe nywù lè ñyèm. She lõn màzwùm, wù kèn bon lõn mbe fe nun.»

Mwum ne yili nun be mwumŋkàm

(Mr. 9.33-37; Lk. 9.46-48)

18 ¹Ke kwan màzwùm nun, bwesɔ' Yesù swòli ke me kwù Yesù, be cibbi lè nun le: «Yà mwum ne dýi mwumŋkàm ke ywo' Mvènnswàb nun?» ²Yesù loin mwɔ' ndɔ', à dýili bon nun swi', ³à shè lè bon le: «Mùn tà byin shě lè leŋkàm le byin shi byin ne' fyòsi wě bwesɔ', byin ba òun ke ywo' Mvènnswàb nun. ⁴Mwumŋkàm ke ywo' màzwùm nun ni mwum ne tǎ nun ne' fyòsi kwæ', à fyònni wě mwesò' ne. ⁵Mwum ne yě mwen ndɔ' yě wě nyě tòn ne ke jin shêm nun, lè mùn ne' ne nun yě.»

Konnèni lè òncí byebbi
(*Mr. 9.42-48; Lk. 17.1-2*)

⁶«Mwum ne yě cì mwesò' m̀bò' ndò' nyě tǎ ònim kě lè m̀n pyì ke byebbi nun, se bì le' lwèn ke cì shon le b̄e kpæm nun li wò' ke ògun, b̄e d̀wiò' nun ke òu' ndwun nun, à jìmmi. ⁷A si byebbi òzwòzwò' le mè m̀bweb b̄e ke ògyò' wan nun. D̀lè' mè m̀bweb ye ku' b̄e ke ògyò' wan nun kwan hwæn, son, m̀n nyàmmà mwum ne yě mè m̀bweb màzwùm òunmi.

⁸«Beshe fyà' ywù, shindò' kwù swù ye ta cì wù pyì ke byebbi nun, gbìbbò' yon, wù d̀wiò' yon làbbi. À si lwèn ke cì swù le wù b̀wuli fyà' ywù, shindò' kwù swù, wù cinni òzison she òkàm̀kàm lè she wu cinni mè fyà' bì lè mè kwù bì, b̄e d̀wiò' wù ke win ye tǎ ka òn nun. ⁹Beshe ze' swù se cì wù pyì ke byebbi nun, nywò' son, wù d̀wiò' son làbbi. À si lwèn ke cì swù le wù b̄e ze' fò', wù cinni òzison she òkàm̀kàm lè she wù yě me' cinni bì, b̄e d̀wiò' wù ke win ye tǎ ka òn nun.»

Òkǎn le' ye ke nywi ɔ' ne b̀wue, b̄e konndì nun cinni b̄e
(*Lk. 15.3-7*)

¹⁰«Konnèni, òa byin òjìli mwò' sò' m̀bò' ndò' ne ke nyinnim b̀wesò' b̄e nun. M̀n tǎ byin shě lè l̄nkàm le mè cikpu' M̀vènnswàb bye zwò, bye ta konni lè òn ta òyi kwan hwæn ke swi' Ce nyèm nyě ke òb̄. ¹¹[Ntwi' se **Mwen Mwum** kìn lè nun swàti b̀wum b̄e b̄e lè b̄e b̀wua.]

¹²«Ke me m̀bàkà' nyin nun, beshe mwum ndò' cinni mè ɔ' ndù', nyě m̀bò' kà kèn b̀wu ke nyinnim shan nun, à bǎ kì-mwum t̀ènni b̀làn t̀ènni si ònzi b̄e cì jì, à kèn nyě m̀bò' ne b̀wu ni kǎbbi? ¹³Kwan se à yě nun cinni, m̀n shè byin le à yě b̄e lè òdàli òzwòzwò' ke nywi ɔ' màzwùm, a lan kì-mwum t̀ènni b̀làn t̀ènni she b̀wu kan. ¹⁴Li ne ku', Ce nyin nyě ke òb̄ yili kan le mwò' ndò' ke nyinnim b̀wesò' b̄e nun b̀wu.»

Beshe ògyinni nywù pyià ke byebbi nun
(*Lk. 17.3*)

¹⁵«Beshe ògyinni nywù cià byebbi ndò', kènne byin ton byin lè nun byin bì, wù lisà' nun byebbi ne nun cià. Beshe nun ywò' swum se wù tǎ nun shě, wù t̄lâ nun b̄e m̀byi nlwèn nun. ¹⁶Beshe nun shì wù ywòti, t̄wè' tì mwum m̀bò', shindò' b̀wum bì. Li ne lè byin lwinnzi swum se b̄e kò' ke òwǎ M̀vènnswàb nun, she b̄e le' le: “Nzǎ' le' ye byin ye f̀sà' ke nyinnim shin nun kwan ke òwum yi shitàkwù bì, shindò' lè.” ¹⁷Son, nun shì òn ywòti, kènne, wù shè òkwìn b̀wum nyenswàb. Nun shì tì ku' òkwìn b̀wum ye nyenswàb yi ywòti, t̄wè' nun w̄ òkyìn mwum, shindò' w̄ ci-nyèkǎ' l̄n g̀arimà.

¹⁸«M̀n tǎ byin shě lè l̄nkàm le swum se byin ye byinnò' ke c̄ ògyò' wan, b̄e ye ku' son byinnòa ke òb̄. Swum se byin ye ku' yili ke c̄ ògyò' zwem, b̄e ye ku' son yili ke òb̄.

¹⁹«Mùn kònnɔi byin shě le beshe bwum bí ndɔ' pyi ɲwum fɔ' ke cě ɲgyɔ' zwem, be cibbi kwo yà swum ke ɲkeli nun, Ce nyèm nyě ke đeb yě bon son fe. ²⁰Ntwi' se cìcì se bwum bí, kwo fe' bwum lê, swɔli ke jin shêm nun, mùn ni ke nyinnim shan nun.»

**Ŋkǎen le' ye ke nywi ci-she nyě yili kan nun
đonnzi ke shon ke nywi lwikwǎen**

²¹Ke nyě yi, Piêr kwemmi ke moan Yesù, à cibbi lè nun le: «Mwumɲkǎem, beshe ɲgyinni nyèm tà mun mè le' mbyibbɔa cìkea, se yili le mùn đonnzi nun nun kǎmmi nyi? Kǎmmi shanmbi yi wòli?» ²²Yesù fyònnzi lè nun le: «Mùn su' kan shè le kǎmmi shanmbi, son, kǎmmi mwum shanmbi cìcì shanmbi. ²³Li ne ci, ywɔ' Mvènnswǎb gwili lè mvèn ndɔ' ne be kwe, à yili nun tan lòn ye nun be mè ci-she byon đwon lè ke. ²⁴Kwan se nun đunmi tan, be kennzi nun ci-ke nyon ndɔ' ne cinne mè mbyù lòn fye be lè nun ywime đeb. ²⁵Mwum màzwùm cinni kan swum se nun yě lòn màzwùm fyòsi nun. Nyeli nyon shè le be bi ken nyí kyí wě son, be kyí tì ku' òmmon, bwen byon, lè ywum ye nun cinni nɛm nun hwæn, lè lòn ke yon wòli. ²⁶Ci-she ni switi ke me kwù nyeli nyon, à đunmi nun swulea le: “Kwu' kwù zwù, bæn òlim, mùn yě wù lòn ywù đebbi hwæn.” ²⁷Nyeli nyon yenme li, à ywɔ' kwènnzi nlim lè nun, à shè le nyí ni ken, nun ni đonnzà nyí ke màzwùm.

²⁸«Kwan se ci-she màzwùm kwan ke cí nyeli nyon, à cinni lwikwǎen ci-she nyon ndɔ' ne cinne ke shon ke nywi lòn ɲkǎem ndú! À swum nun nywi, à shim nun ɲgun plè, à shè lè nun le: “Đeb mun lòn yêm.” ²⁹Lwikwǎen ci-she switi nun me kwù, à đunmi nun swulea lè à tǎ le' le: “Kwu' kwù zwù, bæn òlim, mùn yě wù lòn ywù đebbi.” ³⁰Son, mwum tòn ni byinnò', à fyòn nun kèn twɔ' ke nye njè han à đeb nun lòn yon hwæn. ³¹Kwan se bwùlu mè ci-she yen swum se be lannzi, òlim kpanndi bon zwum òzwɔnzwò', be ken le' màzwùm shě be lè nyeli nyan. ³²Ke nywɔ' ye nyeli nyan ywɔ' li, à loin ci-she màzwùm, à shè lè nun le: “Wù ni mwum mbyebbi. Mùn đonnzi wù ke swù twi' se wù swulea mùn. ³³Wù ku', wù ywɔe ku' kwènnzi nlim lè lwikwǎen nywù wě tà she mùn ywɔe ku' kwènnzi nlim lè wù.” ³⁴Òlim nyeni nyeli nyon òzwɔnzwò', à twò' nun nye njè bǎ be yennzi nun vèné' han a kiin bèn kwan se nun yě lòn màzwùm đebbi.»

³⁵Yesù mlǎ' òzǎ' le' yi, à kà shě le: «Li ne Ce nyèm nyě ke đeb yě ku' byin cí mbanmban beshe byin đonnzi kan mè ɲgyinni byin byebbi nyan lè òlim fɔ'!»

**Ñsannzi ye Yesù sannze le' ɲkwan đǎm
(Mr. 10.1-12; Lk. 16.18)**

19 ¹Kwan se Yesù mlè òlisá' nǎ' le' yon, à wa' ɲgyɔ' Gàlilê, à kèn ke kpinnzò' ɲgyɔ' Jùdê she ke ɲgyin dú' Jùrdên. ²Màn bwum be nun đwon, lè à tǎ mè ɲgwènɲgwèn byan kimnzi.

³Mè Fàriziën ndò' kiin nun pyi ñwum, ße cibbi lè nun le: «Kwo fe' mlib cì yà pa' swum, lwuà nye' tã shè le mwum wòli à fyinni mmyon?» ⁴Yesù fyònnzi lè bon le: «Byin nzannga' kan ke le' Nswæb nun le: “Ke ndunmi ñgyð' wan, Mvènnswæb fðe ñdweb bon lè mlib?” ⁵Ke nyè màzwùm, à shè le: “Son se ci, ñdweb yè ce nyon bon lè mon nyon donnzi, ße ken tòn bæti bon lè mmyon, ße fyonni kwæ' nywi fò’”. ⁶Li, ße ba tí ße ßwum bì, son, ße ti kwæ' nywi fò'. Ke à si li, ba mwum lwùm swum se Mvènnswæb bæta ke cìcì fò' kyilli.»

⁷Mè Fàriziën cibbi lè Yesù le: «A ße li, yen se ci Mòizè shèe lè ñdweb le à wòli à fe dèwã ñkwan dæm lè mmyon, à kwannzi nun?» ⁸Yesù fyònnzi lè bon le: «Mòizè donnzi byin pon ñkwannzi me yib byin ntwi' se mè nlim nyin ni ñjæli. Son, ñdikà' ke ndunmi a ße kãn bon li. ⁹Mùn tà byin shè le ßeshe mwum ndò' kwannzi mmyon, shikì à cì ñzæmmi, ke nyè yi, à she nyè ðin, lè mwum màzwùm ywiâ ñlà'.»

¹⁰Bwesò' Yesù ywome li, ße she lè nun le: «Beshe le' tòn ke nye dæm ke nyinnim ndweb bon lè mlib ße li, ñdikà' she mwum yè tòn ðin shikì à she mlib.» ¹¹Yesù fyònnzi lè bon le: «Mwum hwæn ne wòli kan kim à yili ñzæ' le' ye mùn le' ye, son, suku' ßwum bye Mvènnswæb fe ñkimmò' nywò' màzwùm. ¹²Mè mbyi bi mèan bye ta cì mè dweb she kan mè yib. Ke cì byindo', à si ñdikà' kwan ye shan. Ke cì byindo' ti, ße san bon ñwò'. Ke cì byindo' tì ku', ße tà ka mè yib she ntwi' nci she se yen ywò' Mvènnswæb. Mwum ne wòli à bæn ñzæ' le' ye ke mwu, à bæn.»

Yesù ñgàenni ßwesò'

(Mr. 10.13-16; Lk. 18.15-17)

¹³ßwum ße ßèn lè ßwen cì Yesù ßã nun sata' bon mè fyà' nywi, lè nun keli tì ku' Mvènnswæb lè ntwi' yan. Son, ßwesò' Yesù ðunmi bon lesi.

¹⁴Yesù shè lè bon le: «Ba byin kænni ßwesò', donnzèni bon, ße kiin ke cì shêm. Ntwi' se ywò' Mvènnswæb si she ßwum bye gwili bon.» ¹⁵À leli li, à sata' bon mè fyà' nywi, à wa' nun kwe.

Ñcibbi ye ci-lòn ndò' cibbe lè Yesù

(Mr. 10.17-31; Lk. 18.18-30)

¹⁶Mwum ndò' kwemmi ke moan Yesù, à cibbi lè nun le: «Mwum ñkæm, yà swum lwen se mùn yè cì mún kà cinni ñzison she ðwùmðwùm?»

¹⁷Yesù fyònnzi lè nun le: «Yen se wù tà mun ñzæ' le' cibbi ke nywi swum se ðyi lwen nun? Mwum nlwen suku' mbo'. Beshe wù yili wù cinni ñzison she ðwùmðwùm, lwinnzi mè lwuà Mòizè.» ¹⁸Mwum màzwùm cibbi lè nun le: «Yà bon ße?» Yesù fyònnzi lè nun le: «Ba wù wu mwum. Ba wù ywi ñlà'. Ba wù yib nywi'. Ba wù ðyi shitàkwù me mbwè'. ¹⁹Wù mwumzi ce nywù lè mon nywù. Wù yili lwikwæn nywù wè tà she wù yili wù ne'.»

²⁰M̀bìpàn mwum tòn ni ywɔme li, à shè lè nun le: «M̀n lwinnzà mè lwuà bi hwæn. Yen se nzwonme tì m̀n ke nci?» ²¹Yesù shè lè nun be le: «Beshe wù yili wù be ñlwinni, kènne, wù kyil ywum ye wù cinni hwæn, wù she lõn màzwùm, wù fe lè mè ci-nzæmnzæm. Li, wù yè ñtwòkà' cinni ke deb. Ke nyè yi, wù kìn, wù ðwon m̀n nyè.» ²²Ke nywɔ' ye m̀bìpàn ni ywɔ' ñzæ' le' yi, à yimmi, à wa' kèn lè ñgu swi' ntwi' se nun cinne ñjònddi ñzwanzwò'. ²³Yesù yenme li, à shè lè bwesɔ' byon le: «M̀n tà byin shè lè leŋkæm le, à si le' kyibli ñzwanzwò' lè ci-ñjònddi ken ðun ke ywɔ' M̀vènnswæb nun. ²⁴M̀n kònddi byin shè tì le à si ðonmi le ñgàribà ðun zæ' tæ' nun lè she ci-ñjònddi yè ðun ke ywɔ' M̀vènnswæb nun.» ²⁵Ke nywɔ' ye bwesɔ' Yesù ywɔ' ñzæ' le' yi, shìmea ci fon, be ðunmi lèli le: «Son be li, wen ne ye swæ'?» ²⁶Yesù ce fon, à shè le: «Ke me' bwum swum se kyibli se lan, à si ðonmi ke swi' M̀vènnswæb.»

²⁷Ke nyè yi, Pìêr kà shè lè Yesù le: «Ce fe', bwi' nzwonnzà ywum ye bwi' cinni hwæn, bwi' ðwon wù nyè. Làn nye' yè ku' be le?» ²⁸Yesù shè lè fon le: «M̀n tà byin shè lè leŋkæm le kwan se ñgyɔ' wan nywæb yè bèn, **Mwen Mwum** yè be ñtònmi ke gba' lwun shon zwem, à be tì ku' ke ntwu yon nun. Byin kì-wùm blàn bî be ðwoàn m̀n me kwù, byin ye ku' be tònmi ke yi gba' zwem, lè byin ta sa' ke nyinnim me ðwòn wùm blàn bî bye ke ñgyɔ' Ìzràèl nun. ²⁹Bwum bye wa' mè nye byan, be ðwi mè ñgyinni byan hwæn, be ðonnzi mè ce byan, mè mon byan, be swi bwen byan lè tì mè ñdem byan ke ntwi' yèm, be ye cinni be kpèm ndu', be cinni tì ñzison she ðwùmðwùm ke deb.

³⁰«Bwum m̀ean ndɔ' ke nyinnim bwum bye zwimbyi' ye be yì lwæb be. M̀banmbɔ' ku', bwum m̀ean ndɔ' ke nyinnim yi lwæb be ye be bwum bye zwimbyi'.»

Mè ci-ɖyim ke ndem

20 ¹«Cèèni swum se ywɔ' M̀vènnswæb gwili. Ci-ndem ndɔ' kwan shikpon hwili lè kpòn bǎ nun twe' mè ci-ɖyim ke ndem nyon. ²Be jini ñwum lõn lè fon le nun ni yè byi ðèbbi lõn ñkæm, à fyi fon cí ɖyim. ³Nywɔ' ntænni wòlime, à kwan tì ke bàbà nun, à cinni byindo' bye ta ɖyika' shikì be ci swum ndɔ'. ⁴À shè lè fon le: “Kènnèni ku' ɖyim ɖyimmi ke ndem nyèm, m̀n yè byin ðèbbi.” ⁵Be ywɔme li, be wa' kèn. Ci-ndem ni kwan tì be lè nywɔ' ñlwinni, à cinni tì byindo' kwe bàbà nun, à shè tì ku' fon li. Nywɔ' nle wòli, à kwan tì, à cinni tì bye ðin ndɔ', à shè tì ku' fon swum fɔ'. ⁶A ken bèn nywɔ' nshæn nyè kwæbbi nun, à kwan, à cinni bwum byindo' kwe bàbà nun ɖyikea, à cibbi lè fon le: “Yen se byin ta ku' ɖyika' ke cè nun han nywɔ' byi' me mwù shikì byin ci swum ndɔ'?” ⁷Bwum màzwùm fyonnzi lè nun le: “Ntwi' se mwum ndɔ' twe' kan bwi' ke she nun.” Ci-ndem ni shè lè fon le: “Ke à si li, kènnèni, byin ɖyim ɖyim ke ndem nyèm.”

⁸ «Kwàbbi pyime, ci-ndem ni shè lè ci-nděb lòn le: “Lòin mè ci-dyìm jene, wù dẹb bon lòn yan. Wù seti dúnmi dẹb ke nywi ɓwum bye mùn tweli be nyè, wù kèn mlǎ' ke nywi ɓwum bye mùn seti twe' shikpon.” ⁹ Mè ci-dyìm bye dúnmi dyìm lè nywǎ' nshæn, mwum mbǎ' yèe lòn ñkæm. ¹⁰ Bye dúnmi dyìm shikpon dúnmi ɓàkà' le bon bi ye lòn yě yi lan li. Son, be fe mwum hwæn lòn ñkæm ñkæm. ¹¹ Ke nyè ye bon ye lòn màzwùm li, be dúnmi ñgùnni, ¹² lè be ta le' lè ci-ndem le: “Bwum bye dúnmi dyìm kwàbbi nun, be suku' dyìm kwæ' le, wù kà dẹb bon lòn lè ɓwi' be bi nywǎ' ywi ñdikà' shikpon a kiin bèn kwàbbi nun?” ¹³ Son, ci-ndem ni kà fyònnzi lè nyè mbǎ' ke nyinnim shan nun le: “Ɔwè nyèm, mún ci kan wù le' byebbi ndǎ'. 'Bwi' jine kǎn ñwum lòn lè wù le nywǎ' mbǎ' be ye wù dẹbbi lòn ñkæm? ¹⁴ Yě lòn ywù, wù kèn. Mùn yě ku' mwum ne mùn tweli be nyè dẹbbi ku' wě wù. ¹⁵ Mùn cinni kan ñkimmǎ' ncì swum se mùn yili lè lòn yêm? Kè wù tà mun zé' linnì ntwi' se mùn ni ñlim lwen?” » ¹⁶ Yesù mlǎ' ñkæn le' hwæn, ǎ kà shè tí le: «Bwum bye dyi yi lwàb be, bon be ye be zwimbyi'. Bwum bye zwimbyi', be ye ku' fyònni yi lwàb be.»

Kàmmi me nlè she Yesù shèe le' ywi shon lè le' nyimni ywi shon
(Mr. 10.32-34; Lk. 18.31-34)

¹⁷ Yesù be lè à kènme Yèrusàlèm. À bèn ke mbyi nun, à twelǎ' ɓwesǎ' wùm ɓlàn ɓi byon mè tòntòn, à dúnmi bon shě le: ¹⁸ «Ywǎèni fe', ɓwi' neonmè ke Yèrusàlèm, cici se **Mwen Mwum** yě mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' pyí fya', lè mè ci-nlimmi me lwuà nun. Be ye be ñwum fǎ' lè be wu nun. ¹⁹ Ke nyè yi, be dwi nun fya' me kyin ɓwum. Mè kyin ɓwum bi ye nun kǎlea, be ɓǎ' nun lè mè ñgwàè', be ywummǎ' nun ke ñgæ' mè ɓǎ' zwêm. Ke ñgyin mè nlè nun, à yě ywi yimni.»

Cí tòn she mon Já' bon lè Jân be Yesù cibbi
(Mr. 10.35-45)

²⁰ Ke nyè yi, mon ɓwen Zèbèdè senndii ke ke Yesù bon lè ɓwen byon. À swummi ke swi' shon ɓǎ' nun cibbi nun swum ndǎ'. ²¹ Yesù yenme li, à cibbi lè nun le: «Wù yili le mùn ci wù yen?» À fyònnzi lè nun le: «Kwan se wù yě be wù ti ñvèn, cí lè ɓwen ɓi byêm be wù yen be, be ton nyè mbǎ' ke fya' ji ywù, nyè mbǎ' ke fya' mè' ywù.» ²² Yesù fyònnzi le: «Byin limmi kan swum se byin ta cibbi. 'Byin woli byin lan ke vènè' se mùn yě yen nun?» Be fyònnzi lè nun le: «'Bwi' woli ɓwi' yen.» Yesù kà shě lè bon le: ²³ «À si lǎ' li, byin ye vènè' fǎ' màzwùm yenni be. Son, ti lè cí tòn she fya' ji yêm, lè she fya' mè' yêm, mùn ne tà ka yon yànni. À yi cí tòn ye Ce nyèm fǎsi lè ntwi' ɓwum bye nun yě fe.»

²⁴ Kwan se kì-wùm ɓwesǎ' bye fǎ' ywǎ' ñcibbi yi li, be dúnmi ñzwòn cí lè mè ñgyinni ɓi ɓi. ²⁵ Li, Yesù lon bon hwæn, à shè lè bon le: «Byin limmi le mè mvèn bye cě ñgyǎ' zwem ta ɓwum ywo, lè ɓwum klwǎkea

bye ðwonŋga' mè mvèn, be ta ðwum lisea le bon bi cinni ñkimmò'. ²⁶ Son, li ne ðan ke nyinnim shin nun. 'Beshe mwum nyin ndò' yili le nun be mwumŋkàm, à be ci-mfyi nyin. ²⁷ Kè ndò' yili lè nun be ci-zwi', à be son yin. ²⁸ Li, **Mwen Mwum** nun ne' kiin kǎn ŋgyò' wan bǎ ðwum ci nun she ndò', son, à kiin bǎ nun kpa' ðwum, à yě tì ywi lè nun libba' mè mwù màn ðwum.»

Ñkimmzi ye Yesù kimnze mè ci-ðwubè ði

(Mr. 10.46-52; Lk. 18.35-43)

²⁹ Kwan se bon wa' ke Jèrikò, ñkwìn ðwum mèan be Yesù ðwon. ³⁰ Mè ci-ðwubè ði ndò' be moan mbyi tǒn. 'Be ywo' le Yesù ti làn, be ðunmi kun le: «Mwumŋkàm, ñdwi Dàvíð, ywo' zwù kwènnzǐ nlim lè ðwi!» ³¹ Bwum bye be kwe ðunmi bon nyenndi le byi bi mǎki. Kwo fe' li, be fòsi lo' ñkwu kimnzi mbyí lè be ta kun le: «Mwumŋkàm, ñdwi Dàvíð, ywo' zwù kwènnzǐ nlim lè ðwi!» ³² Yesù ywo' li, à ðyi, à loin bon, à cibbi lè bon le: «Byin yili le mùn ci byin yen?» ³³ 'Be fyonnzi lè nun le: «Mwumŋkàm, cí lè me' ye' ðunmi yenni.» ³⁴ Ñlim kwen Yesù lè bon, à twuta' bon mè me'. Ke fya' zwem ñnywèn, ðwum ði bi ðunmi yenni, be ðunmi Yesù ðwon.

Ñdun ye Yesù ðuen ke Yèrusàlèm

(Mr. 11.1-11; Lk. 19.28-40; Jân 12.12-19)

21 ¹ Kwan se bon kwemmi lè Yèrusàlèm, be ðen ke moan Bèfàjè ke ñgwùmŋgwùm she cinni mè ñji ŋgǎ' òlívè zwem. Yesù fyið' ðwesò' ði byon ndò' mbyí, à shè lè bon le: ² «Kènnèni mbyí ke nsòn ye swi' shin yi. 'Byin ye ðènnò' ðin, byin cinni mvàmndè ndò' fyunndi lè mwen nyon ke me kwù. 'Byin sull' nun, byin kiin lè bon fe. ³ 'Beshe mwum ndò' cibbi byin le' ndò', byin fyonnzi le nyeli nyin ne shi le byin kiin lè bon. Li, be ye bon ðonzi byin kiin lè bon.» ⁴ Swum màzwùm lannzi li, bǎ ñzǎ' le' ci-nleli ke ŋwum Mvènnswǎb nun lwinni, ye nun lee le:

⁵ «Shě lè lan **Siòn** le:

Ceèni fe', mvèn nyin tǎ kìn ke cì shin, à ni mflòa.

À ni ke mvàmndè zwem ñsati.

À ni ke mwen mvàmndè zwem.»

⁶ Bwesò' Yesù wa' kèn, be ci wě tà she nun shèe bon. ⁷ 'Be teli mvàmndè si lè mwen nyon, be ðen cí Yesù, be sata' mè plè byan ke nyè mvàmndè, à tòn zwem. ⁸ Màn ðwum ke ñkwìn ðwum nun be mè plè byan yèkea ke mbyi nun, byindò' be man sea linni lè be ta læmzi ke mbyi nun. ⁹ Bwum bye be nun kènni ke swiswi' lè bye be nun kǐn be nyè be kun le: «Ñtwu be lè ñdwi Dàvíð, Mvènnswǎb ŋgǎnni mwum ne tǎ kìn ke jin shon nun. Ñtwu be lè Mvènnswǎb ke nlim ðeb.»

¹⁰ Kwan se Yesù ðun ke Yèrusàlèm, lan myi ðunmi gwen nywi ðin, lè be ta cibbi le: «Yà pa' mwum se ðyè li?» ¹¹ Bwum fyonnzi lè bon le: «Yesù,

ci-nleli ke ɲwum Mvènnswàèb nun ne wai ke Nàzàrê! ke kpinnzɔ' ɲgyo'
Gàlilè nun ne.»

Mfyinni ye Yesù fyinne mè ci-ɲkyì ywum ke nyenswàèb ndwun
(*Mr. 11.15-19; Lk. 19.45-48; Jân 2.13-22*)

¹²Yesù dun ke nyenswàèb ndwun, à cinni bwum bye be ywum kyí kwe, lè bwum bye be kɪn hwìn nùn. À ðunmi bon fyinni, à twɔtɔ' mè tâblè me ci-ɲkwebsi lòn, lè yì gba' me ci-ɲkyì me pyì! ¹³Ke nyě yi, à shè lè bon le: «Be kɔ' ke ðèwǎ Mvènnswàèb nun le: “Be ye nye nyèm lon le nye nyě bwum ye mun kɪn keli kwe.” Ti lè byin, byin fyɔsǎ byin nun jene lè cìcì se mè ci-nywi' ta kɛn swɔli kwe.»

¹⁴Mè ci-bwubè lè mè ðyemðyem ndɔ' kiin ke cì Yesù kwe nyenswàèb ndwun, à kimnzi bon. ¹⁵Son, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' lè mè ci-nlìmmi me lwuà ðunmi ñzwòn ywo kwan se bon yen ywum ɲgwulea ye nun be cì, be ywɔ' tì ku' kun se bwesɔ' be kun ke nyenswàèb ndwun le: «Ñtwu be lè ñdwi Dàvíd.» ¹⁶Be kà shě lè Yesù le: «Wù tà ku' swum se bwɔ' ta kun si ywo?» Yesù fyònnzì lè bon le: «Mùn tà ywɔ'. Son, byin nzanɲga' kife' kpinnzɔ' ɲgɔ' se be kɔ' ke ðèwǎ Mvènnswàèb nun le: “Wù ciâ kwo fe' bwesɔ' lè bwennzea ta wu ñtwu fe.” » ¹⁷Yesù mlǎ' leli li, à wa' Yèrusàlèm, à kèn nòn ke Bètànî.

Ŋke ye Yesù kee ñjì ɲgǎ' ne be kǎn lè yì gwùm zwem
(*Mr. 11.12-14, 20-24*)

¹⁸Shikpon wanni, Yesù fyònni be ke Yèrusàlèm. À bèn ke mbyi nun, ñjè ðunmi nun kwènni. ¹⁹À yen ñjì ɲgǎ' ndɔ' ne be be gwùm nyon ji ke moan mbyi ñðyi, à kènnɔ' kwe, son, à yen ɲgǎ' màzwùm tà ku' nun su' bwǎ' ðin. À ke ñjì ɲgǎ' màzwùm, à shè le: «Kwo fe' ɲgyìn mbo', wù bà tí gwùm sean.» Ke fya' zwem ñnywěñ, ɲgǎ' fyònni ɲwummi. ²⁰Ke nyen ye bwesɔ' byon yen li, shimmea ci bon. Be cibbi lè Yesù le: «Yen se ci ñjì ɲgǎ' ne wum fya' zwem ñnywèn li?» ²¹Yesù fyònnzì lè bon le: «Mùn tà byin shě lè leɲkǎm le, beshe byin ta zwùm tɛli lè Mvènnswàèb, shikì byin kwum ɲgyi, byin woli kim byin ci swum se mùn cì lè ñjì ɲgǎ' ne. Son, son se su' kan, byin woli ti ku' kim byin she lè kpa' ne le: Wa' ke cě, wù kèn wù ne' ðwìd' ke swùm nun, se ye ku' cì li. ²²Beshe byin ta zwùm tɛli lè mùn, ywum ye byin ye cibbi ke ɲkeli nun hwæn, byin ye yon cinni.»

Bwum ta Yesù ñdǔ' ɲkimmɔ' yon cibbi
(*Mr. 11.27-33; Lk. 20.1-8*)

²³Kwan se Yesù ðun ke nyenswàèb ndwun, à ðunmi bwum ywum lisea. Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' lè bwumɲkǎm me Yuda kwemmɔ' ke moan ke Yesù, be cibbi lè nun le: «Ŋkimmɔ' ye wù tà ku' ywum ton yi cì nun hwæn li wai fen? Wen ne fe wu ɲkimmɔ' yi?» ²⁴Yesù fyònnzì lè bon le:

«Mùn yě tì ku' byin ñcibbi fɔ' ndɔ' cibbi. Beshe byin fyonnzi m̀n, li, m̀n yě ku' byin shě cě ñkimmɔ' yēm wai nun. ²⁵Ñcibbi yēm yi le: Yà mwum ne fyie Jân le nyĩ ni kiin f̀wum jimnzi? M̀vènnswæb ne fyie nun, kè f̀wum?» Be donnzi Yesù fyonnzi, be dunmi leli be nyinnim shan nun le: «Bwi' be fyonnzi le M̀vènnswæb ne fyie nun, lè à yě f̀wi' cibbi le yen se cie f̀wi' be shĩ lè' Jân ni tweli lè leŋkæm nun? ²⁶Bwi' be she fè' le f̀wum be fyie nun, f̀wum ye nyeni lè f̀wi', ntwi' se mwum hwæn tã f̀kà' le Jân be ci-nleli ke ñwum M̀vènnswæb nun.» ²⁷Be sunndi hwæn li, be kà fyonnzi lè Yesù le: «Bwi' limmi kan f̀wi'.» Yesù ywɔ' li, à shè ku' bon le: «Beshe byin limmi kan byin nun, m̀n b̀a ku' byin cě ñkimmɔ' yēm wai nun shě.»

Ñkæ̀n le' ke nywi f̀wen bĩ

²⁸Yesù kònddì tì bon cibbi le: «Byin, byin ye b̀akà' ke ñkæ̀n le' ye m̀n yě d̀wì ye nun le? Mwum ndɔ' be kwe, à cinne f̀wen bĩ. À shè lè nyě zwimbyi' le: “Mwen nyèm, kènnè, wù d̀yìm m̀n d̀yìm d̀yě ke ndem.” ²⁹⁻³⁰Mwen màzwùm byinnɔ', à shè le: “Mùn b̀a mun kènni.” Son, kwan læb kan, à kwebsi ñwum, à kèn ndem. Mwum tòn ni kèn tì mwen nyě m̀bɔ' swum fɔ' màzwùm shě. Nun ni yili, son, à kèn kan. ³¹Ke nyinnim f̀wen bĩ bĩ nun, yà nun ne cie swum se ce nyon yili?» Be fyonnzi lè nun le: «Mwen nyě zwimbyi' ne.» Yesù ywɔ' fyonnzi nyan li, à kà shě lè bon le: «Mùn tà byin shě lè leŋkæ̀m le mè ci-nyèkã' lòn g̀arimà lè mè ci-nzæmmì be ye seti bèn ke ywɔ' M̀vènnswæb nun lè byin. ³²Kwan se Jân B̀atìsì bènne, à be byin mbyi nyě zu' lisea, son, byin yili kan byin ywɔ' shon. Ti lè mè ci-nyèkã' lòn g̀arimà lè mè ci-nzæmmì, be yile le' shon. Kwo fè' she byin yenni lè ze' si, byin kwebsi kan pa' tòn shin, lè byin yili swum se nun be lè à yě byin shě.»

Ñkæ̀n le' ye ke nywi f̀wum byibbɔa bye me ci-mb̀on ndem

(Mr. 12.1-12; Lk. 20.9-19)

³³«Ywɔ̀enì tì fe' ñkæ̀n le' yindɔ'. Ci-ndem ndɔ' be kwe, à biè ñgæ' ne be ta b̀æ' pèan cĩ lè gwùm yon. À pyibbe ñka', à kanndi ndem hwæn, à shim swu' se be ye gwùm ñgæ' màzwùm swɔsea nlim, à gwe pà' ndɔ' nyě mè ci-mb̀on ndem ye tòn nji. À she ndem ñgæ' ni, à fe fya' me ci-mb̀on, be f̀sà' lè bon, à wa' kèn læbbi ndɔ'. ³⁴Kwan mkpæ' gwùm ñgæ' wolime, ci-ndem màzwùm fyið' mè cikpu' ke cĩ me ci-mb̀on bi lè fyi bi fi ku' nun swum ndɔ'. ³⁵Son, kwan se bon ben kwe, mè ci-mb̀on ndem bi b̀æn mè cikpu' bi, be bɔ' nyě m̀bɔ', nyě mè m̀bì, be wu nun, ti lè nyě mè nlè, be ywummɔ' nun lè mè ñgwɔ'. ³⁶Ci-ndem ywɔme li, à fyi tì mè cikpu' m̀ean, be lan bye mbyĩ. Son, mè ci-mb̀on ndem bi zæbsi tì ku' bon wě tà she be zæbsi bye mbyĩ. ³⁷Ke mmlkã', à fyi bon mwen nyon, ntwi' se nun be f̀kà' le: “Be ye mwen nyèm yi.” ³⁸Kwan se mwen ni d̀ini ke mwu ndem,

mè ci-mbòn ndem yennò' nun, be ðunmi leli ke nyinnim shan nun le: “Cèèni fe', mwum ne kà bekà' ñji-nye bènme. Kìènni, ðwi' wuèni nun bã ndem fyonnì be ñye!” ³⁹Be bæen nun, be twòtò' nun pisean, be ken nun wu kwe.»

⁴⁰Yesù le' hwæn, à kà cibbi be le: «Kwan se ci-ndem ni yě ku' bèn, à yě cì le lè mè ci-mbòn ndem bi?» ⁴¹Be fyonnzi lè nun le: «À yě ðwum byibbɔa bi wu hwæn, à pàè' ndem, à fe ðwum bye ðin fya', bye ye ku' nun mbe nyon fe.» ⁴²Yesù shè lè bon le: «Byin nzannga' kife' swum se be kœ ke ðewã Mvènnswæb nun? Cìcì se be kò' le:

“Ŋgæ' ne mè ci-ŋgwe nye nzwonnze mbeti ne ti tì ñshimbyi' nye.

She Mvènnswæb se li, à si ðwi' swum ŋgwulea.” »

⁴³Yesù kònnò' shè le: «Mùn tà byin shě le be ye cì tòn shin she ke ywò' Mvènnswæb nun pàli, be fe lè ðwùlu ndò' bye ta mè le' nlwukea ne yen ywò' Mvènnswæb cì. ⁴⁴[Mwum ne mbà' yě swi ñshimbyi' màzwùm zwem, à yě pyì, à ðlòkà'. Mwum ne ñshimbyi' màzwùm ye ku' pyì nywi, à yě be ñlemmi.]»

⁴⁵Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' lè mè Fàrizièñ ywɔme mè ŋkæn le' ni, be limmì le à tá nun ðwì ke nywi yan. ⁴⁶Be ðunmi mbyi mbæn nyon kæbbi. Son, ŋkwìn ðwum kwen bon yi, ntwi' se be be Yesù tweli lè ci-nleli ke ŋwum Mvènnswæb nun.

Ŋkæn le' ye ke nywi ŋgwìn ndwun ne mwum ndò' kàe

(Lk. 14.15-24)

22 ¹Yesù ðunmi tì le' be ke me ŋkæn le' nun lè ðwum bye be ŋgyò', à shè lè bon le: ²«Cèèni fe' swum se ywò' Mvènnswæb gwili. Mvèn ndò' kàe ŋgwìn nywò' ne mwen nyon shee ðæm. ³À fyi mè cikpu' byon bã byi bi ken ðwum bye nun ni shèkai ntwi' ŋgwìn màzwùm lon. Son, be yili kan kìn. ⁴À fyi tì mè cikpu' ndò', à shè lè bon le: “Shèèni lè ðwum be mùn shèkai le be wuâ mè nã' klwɔkea lè nwò' ye ðin ndò' tì, be ðæmmâ yon, ji ti ŋgyò'. Kìènni, ðwi' cièni ñdàli ðæm mban.” ⁵Cìcì se mè cikpu' ðenme nun hwæn, ðwum be nun shèkai bi ðwì kan zwi' lè le' màzwùm. Be ken bon mè she nyan cì, nyě be mbò', à kèn nun ndem nyon, nyě be mbò', à kèn nun sèm nyon kyì, ⁶bye fò' ndò' bæen mè cikpu' bi, be zæbsi bon, be wuka' bon. ⁷Mvèn ni ywɔme li, ñlim nyeni nun zwum, à fyi mè suzæn byon le byi bi ken mè ci-ŋǽ' nlim màzwùm wu, byi bi twen tì ku' ñsòn byi. ⁸Ke be nyě yi, à kà shě lè mè cikpu' byon le: “Jene ji ti ŋgyò', son, ðwum be mùn shèkai bi, be ba tí ji. ⁹Yèèni mè mbyi, byin loìn ðwum be byin ye cinni hwæn lè bon kiìn ñdàli ðæm cì lè ðwi'.” ¹⁰Mè cikpu' byon ywɔme li, be wa' kèn, be ðen ke me mbyi be bon be yèl'à nun, be swɔsi ðwum be bon cinni hwæn, ðwum lwukea lè bye byibbɔa nun. Li, nye lwìn lè ðwum.

¹¹«Kwan se mvèn ni ðun næm nun bã nun ce ðwum bye be loìn, à yen mwum ndò' kwe nyě be kàn lè plè ŋgwìn ke nywi. ¹²À shè lè nun le: “Ŋwè

nyèm, wù yìli cì le wù kà dun ke cě shìkì plè ñgwìn ße wù ke nywi?" Mwum màzwùm yè kan nun ñwum. ¹³Mvèn kà shě lè mè cikpu' byon le: "Kpæmmèni nun mè kwù lè mè fyà' nun, byin ðwið' nun wan ñjimmì nun, cìci se nun yě kwe lè à tã myin sãa." » ¹⁴Yesù kònddi le' le: «Be loin mèan, son, kwæ' ne ße ye yàen.»

Lõn gàrimà ye ße ta ðèb lè ìvèn ndwun ne ke ñgyo' Rõm

(Mr. 12.13-17; Lk. 20.20-26)

¹⁵Mè Fàrizièn lon m̀bwòki ndo' ßã ße pyi Yesù ñwum ke ncibbi ndo' nun. ¹⁶Ke nyě yi, ße fyið' ßwesò' byon ndo' lè ßwum ße ße mè ñwè Èròdè ke cì Yesù ßã ße cibbi nun le: «Ñlisà', ßwi' limmi le wù tã le' leñkàm shě. Wù tã ti kònddi ßwum mbyi leñkàm lisea wě tã she M̀vènnswæb tã cibbi. Yi tã ka wu kwènni lè ywum ye ßwum ta fòkà', ntwi' wù tã ka ñkyiìli kě ke nyinnim ßwum. ¹⁷Shè fe' ßwi' swum se wù tã fòkà' nywi swum se ßwi' ye wù shě sè. Lwua nyè' yili le ßwi' ðèb gàrimà lè ìvèn ndwun ne ke ñgyo' Rõm, kè ßa ßwi' ðèb?»

¹⁸Be lè Yesù limmà mè fòkà' m̀byibbõa nyan, à shè lè bon le: ¹⁹«Mè ci-ßi, byin ta mun pyi ñwum lè ntwi' yen? Liseàni fe' mun lòn ye byin ta gàrimà ðèbbi nun.» Be pæ' lòn, ße lisà' nun. ²⁰Li, Yesù cibbi lè bon le: «Fli me' wen se she? Lè ñgo' nun hwæn, ye wen ye?» ²¹Be fyonnzi lè nun le: «Ye ìvèn ndwun yi ye.» Yesù ywõme li, à shè lè bon le: «Dèbbèni le ywum ìvèn ndwun lè ìvèn ndwun, byin ðèb ku' ye M̀vènnswæb lè M̀vènnswæb.» ²²Kwan se bon ywo' fyõnnzi le' ni, shimmea ci bon. Be donnzi nun, ße wa' kèn.

Ñcibbi ye ße cibbe Yesù ke nywi nyimni ywi

(Mr. 12.18-27; Lk. 20.27-40)

²³Nywo' màzwùm, mè Sàdùsièn ndo' kiin ke cì Yesù. Bwum màzwùm, ße ta le' le ßwum tã ka ywi yimni. ²⁴Be kà shě lè Yesù le: «Ñlisà', Mòizè shèe le, ßeshe mwum ndo' ywi shìkì à ye ßwen, ñgyinni nyon yě ñkweb tweli, ße ye ßwen ye bon lè nun ke ßãn bàka nyon nun. ²⁵Ke nyinnim she' nun, mè ñgyinni ndo' ße kwe bon shanmbi. Nyě mwumñkàm she m̀lib, à ywi lè à ye kife' mwen. À donnzi ñkweb ße lè ñgyinni nyon. ²⁶Swum fo' ci tì ku' nywi nyě mè m̀bi li, ke nywi mè nlě, han a ken bèn me shanmbi nun. ²⁷Kwan se bon ywie hwæn li, m̀lib ni ywi tì ku'. ²⁸Nywo' ne ñgyin nyimni ywi yě wòli, ke nyinnim kì-shanmbi si nun, yà mwum ne ye ße lè m̀lib ni? Ke bon hwæn, ße sheà nun lè ðæm?»

²⁹Yesù fyõnnzi lè bon le: «Byin ta le' ßwu li ntwi' se byin limmi kan ywum ye ße kò' ke ðewã M̀vènnswæb nun, lè ñkimmò' yon nun hwæn. ³⁰Limmèni le ke nyě nyimni ywi, ðæm ßa ße. Son, mwum hwæn yě ße wě mè cikpu' M̀vènnswæb ßye ke ðèb. ³¹A ti shě a kiin bèn mbyi nyimni ywi nun, byin nzannga' kan swum se M̀vènnswæb shèkà' byin? À lele le:

32 “Mùn ni Mvènnswàb nyɛ Abràhêm tǎ đwon bon lè Izà', lè tì Yàkòb.” Li ne ci mùn shè byin le: Mvènnswàb ni Mvènnswàb nyɛ ðwum bye ñzison, à ðǎ nyɛ ðwum ywi.» 33 Nywǎ' ye ñkwìn ðwum ywǎ' ñlìsà' ywum yon yi, shìmmea ci bon ñzwǎnzwǎ'.

Lwua nyɛ lǎn ðwùlu mè lwua hwæn
(Mr. 12.28-34)

34 Kwan se ðwùlu mè Fàrizièn ywǎ' le Yesù lèan mè Sàdusièn ke le' nun, ðe swǎli kwe. 35 Nyɛ m̀bǎ' ndǎ' ðe kwe ke nyinnim shan, ci-nlìmmi mè lwua ne ðe, à cibbi lè Yesù ðǎ nun pyi nun ñwum le: 36 «Ñlìsà', lwua nyɛ lǎn ðwùlu mè lwua hwæn ni yà nun?» 37 Yesù fyònnzi lè nun le: « “Se yili le wù yili Nyeli nywù Mvènnswàb lè ñlim fǎ', lè ñzison swù nun hwæn, kòndi lè mè m̀bàkà' nywù nun hwæn.” 38 Lwua màzwùm ne ðyi zwimbyi', à lǎn ðwùlu hwæn. 39 Nyɛ mè m̀bi ne ðwonnga' nun ni le: “Yili lwikwæn nywù wɛ tǎ she wù yili wù ne”. 40 Mè lwua Mòizè lè ñzǎ' le' me ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun ta kyibli ke nywi me lwua ði ðe.»

Le' she ke nywi Kristò bon lè Dàvid
(Mr. 12.35-37; Lk. 20.41-44)

41 Be lè mè Fàrizièn ke swǎli, Yesù cibbi lè bon le: 42 «Byin ta f̀kà' ke nywi Kristò le à kwan ke nyinnim mvu ðwum wen nun?» Be fyonnzi lè nun le: «À ni ke mvu ðwum Dàvid nun.» 43 Yesù kà shè lè bon le: «Ke à si li, yen se ci M̀pùn Nsanmi ðun Dàvid nywi, à lon nun le Nyeli nyon? Ntwi' se nun lele le:

44 “Mvènnswàb lele lè Nyeli nyèm le: Tòn fya' ji yèm, mùn yɛ wù mè ci-byinnzi byù ké me kwù byù ñji.”

45 Beshe Dàvid nun ne' lon nun le Nyeli, se ye tì ku' cì ðe le Kristò yɛ tì ku' kwan ke mvu ðwum byon nun?» 46 Ke nywǎ' ye ðe ywǎ' fyònnzi Yesù li, kwo mwum ndǎ' yè ka ñwum. Ñdikà' nywǎ' màzwùm, ðe f̀' kan tì ñcibbi swum ndǎ' ðe lè nun.

Yesù tǎ ðwum konnzi lè ñlìsà' ywum me Fàrizièn
(Mr. 12.38-40; Lk. 11.37-54; 20.45-47)

23 1 Ke nyɛ yi, Yesù ðunmi leli lè ñkwìn ðwum, kòndi lè ðwesǎ' byon le: 2 «Mè ci-nlìmmi me lwua bon lè mè Fàrizièn, she shan si ñsannzi lwua Mòizè. 3 Ywǎtèni bon, byin ci swum se bon ye byin shè. Son, ða byin ðwon mè kwù kèn byan, ntwi' se ðe tǎ ka cì wɛ tǎ she ðe ta sannzi. 4 Be ta mè nshe ñkyiblea kpæmmi, ðe ci ðwum she nun shikì bon ne' yinnì lè fyà'. 5 Be ta mè she nyan cì lè ðwum hwæn swi bon me' nywi. Bwen me mp̀' ye bon ta mè lwua kpimmea nun ke nywi yan ði klwàkea. Mè fyà' plè byan ðe tì mgbònngea. 6 Be yili yì cì tòn ye ke me' zwem ke yi dinà' nun, lè ke me nyenswàb. 7 Be yili tì ñweb ye ðe ta bon wubbǎa ke yi bàbà nun lè ñlon ye ðwum ta tì bon lon le mè ñlìsà'.

⁸«Ti lè byin, ba byin ci mwum ndo' lon byin le ñlisà'. Byin bi mè ñgyinni hwæn, byin suku' ñlisà' cinni mbo'. ⁹Ba byin lon mwum ndo' fe ñgyo' zwem le: “Ce nyèm”, ntwi' se byin suku' Ce cinni mbo', nyé dyi ke déb. ¹⁰Ba byin ci be lon byin le: “Ci-zwi’”, ntwi' se byin suku' ci-zwi' cinni mbo', nun ne **Kristò**. ¹¹Mwum ne dyi mwumñkæm ke nyinnim shin nun, se yili le à be ci-mfyi nyin. ¹²Mwum ne tã nun ne' wasi zwô hwæn, be ye nun fyðsi be ñgyo'; nyé tã ku' nun ne' fyðsi be ñgyo', be ye nun wasi zwô.

¹³«Mùn nyæmmâ byin mè ci-nlimmì me lwuà lè mè **Fàriziën**, byin be mè ci-bí. Byin ta mbyi ywo' Mvènnswæb ðwɔa lè ðwum, byin kænni ðwum bye yili ñdun, lè byin ne' hwæn, byin ba ku' dun.

[¹⁴«Mùn nyæmmâ byin mè ci-nlimmì me lwuà lè mè **Fàriziën**, byin be mè ci-bí. Byin ta ywum me kweb me yib ji, byin dwusi bon me' lè mè ñkeli libbea. Li ne ye cì, vènè' shin se byin ye yen ye she ðwulu lèan hwæn.]

¹⁵«Mùn nyæmmâ byin mè ci-nlimmì me lwuà lè mè **Fàriziën**, byin be mè ci-bí. Byin ta yòn cici hwæn ke ñgyo' zwem bã byin cinni mwum mbo' ne yé be ke nswoli yin nun. Kwan se byin cinnâ nun, byin ci à fyðnni cinci ðyebbi, à làn byin.

¹⁶«Mùn nyæmmâ byin mè ci-ðwubè be ta ðwùlu kènnzi. Byin ta shè le: “A mwum ndo' lò' ñdò' lè jin nyenswæb ndwun, lè ñdò' màzwùm ni ðin. Son, beshe mwum ndo' lò' ñdò' lè jin **gól** nyé ke nyenswæb ndwun, lè leñkæm se.” ¹⁷Mè ci-ðwubè, byin bi yì dymi. Yen se dyi swum twun, **gól**, kè nyenswæb ndwun ne fyðsi **gól** màzwùm ñsanmi? Nyenswæb ndwun ne kån?

¹⁸«Byin ta tí kònni shè le: “Beshe mwum ndo' lò' ñdò' lè jin cí mfe sàtikæ', lè ñdò' màzwùm ni ðin. Son, beshe nun lò' ñdò' lè swum se be sati kwe cí màzwùm nun, lè leñkæm se.” ¹⁹Mè ci-ðwubè, yen se dyi swum twun, swum se be fe lè Mvènnswæb, kè cici mfe sàtikæ' nyenswæb? Cici mfe sàtikæ' se dyi kan twun? Ntwi' se son se fyosi swum se be fe si sanmi. ²⁰Mùn shè byin le mwum ne tã ñdò' ló lè cici mfe sàtikæ' tã ló lè cici mfe sàtikæ' lè ywum ye be sati kwe zwem hwæn. ²¹Mwum ne tã ñdò' ló lè jin nyenswæb tã ló lè nyenswæb kònni lè Mvènnswæb ne tã tòn kwe nlim. ²²Mwum ne tã tí ku' ñdò' ló lè jin déb tã ñdò' ló lè cí tòn Mvènnswæb, kònni lè Mvènnswæb ne tã tòn kwe.

²³«Mùn nyæmmâ byin mè ci-nlimmì me lwuà lè mè **Fàriziën**, byin be mè ci-bí. Byin ta Mvènnswæb mbe mvub nwò' fe, kwo fe' mbe mvub kæ' ye ta mè nwùm fe ywum ji nun, son, byin ta ywum ñkæmñkæm ye lwuà Mòizè tã lisà' donnzi. Lwuà tã lisà' le byin lin mè le' ke mbyi nun, byin ywo' kwènnzi nlim lè ðwum, byin ke tì mè nlim nyin ke nywi Mvènnswæb. Se yile le byin lwinnzi ywum màzwùm hwæn, shiki byin limnzi mbe. ²⁴Mè ci-ðwubè be ta ðwùlu kènnzi, byin ta ñkan yeli bã ywunywun læki byin lèan ñkwu, kànmbè', byin ta ñgàribà myí, byin limmì kan.

²⁵ «Mùn nyàmmâ byin mè ci-nlìmmi me lwuà lè mè Fàrizièñ, byin be mè ci-bí. Byin ta mè pla' byin lè mè peàn byin pòsi ke be làn nyè. Son, byin lwinnzi bon lè ywum ñkwèb, kònnði lè ye byin ta tæm. ²⁶Fàrizièñ, ci-bwubè, seti fe' ñlim pla' nywù pòsi, li, wan ye ku' be pwebbi.

²⁷ «Mùn nyàmmâ byin mè ci-nlìmmi me lwuà lè mè Fàrizièñ, byin be mè ci-bí. Byin bi wè mè mbyù' bye be ta fyèli ke wan. Be be lwukea ke nce, ti ke nlim, ywum nwùmmɔa ye suku' lè yì wèb. ²⁸Byin ku', ke me' bwum, byin be bwum lwukea. Son, ke me nlim nyin nun, byin be bwum byibɔa, byin be ti mè ci-bí.

²⁹ «Mùn nyàmmâ byin mè ci-nlìmmi me lwuà lè mè Fàrizièñ, byin be mè ci-bí. Byin ta mè mbyù' me ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun fyèli lwukea. Byin fòsi ti mè mbyù' bwum bye be lwinnɔa ke pa' tòn shan nun. ³⁰Byin ðunmi le' le: “Beshe ðwi' bê ke kwan me mbibea bye' nun, ðwi' bê kãñ ke nyinnim shan nun kwan se fon wue mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun.” ³¹Li, byin limmi lè byin ne' le byin bi ke mvu bwum bye wue mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun. ³²Ke byin ðunmâ, kènnèni mbyì, byin mlòsi she se mè mbibea byin ðunme.

³³ «Mvu bwum me nywun, byin ye fyi fen be làkì byin ðwìð' ke swu' win nun? ³⁴Li ne mún shè byin le mún yé byin mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun fyi bon lè mè ci-nlìmmi me lwuà, lè ti mè ci-nlìmmi byindo'. Byin ye byindo' wu, byin ywummɔ' byindo' ke ñgæ' mè bɔɔ' zwem, byin ywilo' byindo' lè mè ñgwà' ke me nyenswàb byin. Byin ðwon byindo' ke me myi bǎ byin yennzi bon vènè'. ³⁵Li, ñdwèn bwum bye be wu shikì be limmi le' ndo' ye byin fyònni be nywi, ñdiká' kwan se be wue Abè ne be ñlwinni, a kiin bèn kwan se be wue Zàkàrì, mwen Bàràshì, nun ne byin wue ke nyinnim cí mfe sàtikà' lè cici sanmi ke nyenswàb ndwun nun. ³⁶Mùn tà byin shé lè leñkàm le ñdwèn màzwùm ye fyònni be ke nywi mvu bwum ye ðyé.»

Ñzǎ' le' ye Yesù lele ke nywi lan Yèrusàlèm

(Lk. 13.34-35)

³⁷ «Lan Yèrusàlèm, byin be ta mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun wu, byin ywummɔ' ti ku' bwum bye Mvènnswàb tà byin fyii lè mè ñgwò'. Yà mbyi ne mún fyi kan lè mún swɔsi byin cici fò' ke ke shém wé tà she ñgyi nyi tá bwen byon wummi nywi, byin shi mún sàli nun? ³⁸Li ne mún shè le myi yin ye nzwon me' wan. ³⁹Mùn tà byin shé lè leñkàm le ñdunmi ye jene, kwù shém ba tí sèmmi be fe han a kiin bèn kwan se byin ye le' lè ñwum yin le: “Mvènnswàb ñgænni mwum ne tá kìn ke jin shon nun.” »

Yesù tà ywum ye ye lànnzi ke kwan mmlòkà' ñgyó' wan sannzi

(Mr. 13.1-23; Lk. 21.5-24; 17.22-24)

24 ¹ Yesù kwan ke nyenswàb ndwun, à wa' kèn. Bweso' byon kennò' nun ke, be ðunmi nun lisea wé m̀bòkì ne be gwe nyenswàb.

²Yesù ywɔme li, à shè lè bon le: «Byin yennâ kǎn ywum ton yi hwæn? Mùn shè byin lè lɛŋkǎm le ñgyìn ndɔ' kà wòlàkà' nyé ñgwɔ' m̀bɔ' bǎ lwũm lwæb fe m̀kpàti ke lwi ñgwɔ' zwem, shìkì be twɔtɔ' nun ñgyɔ'.»

³Yesù kèn tòn ke ñgwùmñgwùm se cinni mè nji ðlívè zwem. 'Bweso' byon sennɔ̀i ke ke shon, be cibbi lè nun ke kwi' nun le: «Shè bwi', yǎ kwan se ywum màzwùm ye lànnzi? Yà swum se ye bwi' seti ñlimmì cì le m̀bèn ywù lè m̀mlòkà' ñgyɔ' wan ye ti?» ⁴Yesù fyònnzi lè bon le: «Cìèni kon, ba mwum ndɔ' pòka' byin. ⁵Ntwi' se b̀wum m̀èan òin ye kwan ke jin shèm nun, nyé be m̀bɔ', à yé le' le nun ni **Kristò**, mwum ne M̀vènnswæb fyie. Li, be ye màn b̀wum pòkea. ⁶Byin ye mè ñwànñwǎn wì ye kwukwæ' lè ye læbbi ywo. 'Byin ywɔ' li, ba yi òun byin zwum. A yili le se ci ku' li, son, a ba be m̀mlòkà' ñgyɔ' wan. ⁷Bwum bye ñgwù ñgyɔ' ndɔ' ye kèn wì òwì lè ñgwù ñgyɔ' nyé òin. Ywɔ' ndɔ' ye wa', se ken lwikwæn ywɔ' ndɔ' wì kèa. Njè yé pyità' ke yi cìcì ndɔ', ke fya' ndɔ', ñgyɔ' kònnɔ̀i funnzi kimmi lwen. ⁸Yon yi hwæn ye be wé òòunmi ñkwèñ ye.

⁹«Ke kwan màzwùm nun, b̀wum ye byin kyí ke fya' me ci-ncí byebbi bǎ be yennzi byin vènè', be wu tì ku' byin. 'Bwum me ñgyɔ' hwæn ye byin byinnzi ntwi' yèm.

¹⁰«Ke kwan màzwùm nun, màn b̀wum yé kwù p̀æli lè mbyi M̀vènnswæb. 'Be ye b̀wùlu fe ke fya' me ci-byinnzi byan, be byinnzi tì ku' bon ne'. ¹¹Mè ci-ntwum me m̀b̀wè' ye kwan m̀èan, be pòka' màn b̀wum. ¹²Byebbi yé làm cìcì hwæn han b̀wum kwènnzi kan tì ñlim lè b̀wùlu. ¹³Son, mwum ne yé ñlim b̀ænni ke mbyi M̀vènnswæb nun a ken bèn ke m̀mlòkà', à yé swæ'. ¹⁴Ntwum Lwen ye yen ywɔ' M̀vènnswæb yi, be ye yon shè ñgyɔ' wan hwæn. A ye be shìtàkwù ke swi' b̀wum hwæn. Ke nyé yi, ñgyɔ' wan yé mlò'.

¹⁵«M̀wum ne tǎ ñzǎ' le' ye nzanñgea, à nonnzi mè ywi', à ywɔ' yon lwen. 'Byin kà yenkà' swum she ci b̀wum yi ñzwònzwò', be satâ son ke cì tòn she sanmi ke nyenswæb ndwun nun. 'Be lè D̀ænyèl ci-nleli ke ñwum M̀vènnswæb nun lele ke nywi swum màzwùm. ¹⁶Byin yen son, se yili le b̀wum bye ywime be ke ñgyɔ' Jùdè yean, be ken gwùmni ke me kpa' zwem. ¹⁷M̀wum ne yé be ke fya' nye nyon ndɔ' nun, ba à shè tì fe' le nun òun ke fya' ndɔ' nun bǎ nun sheli ywum ye nun kènme lè yon. ¹⁸M̀banm̀bɔ' ne lè mwum ne yé be ndem, ba à fyòn tì be myi lè nun sheli fe' plè nyon. ¹⁹Yǎ pa' vènè' se kà be lè mè yib bye ye be ñgyìn màzwùm lè zwùm, kònnɔ̀i lè bye ye be lè b̀wen me fyà'. ²⁰Kelèni M̀vènnswæb le ba ywum màzwùm kiin bèn lè kwan m̀beb se ti, shìkì a be ku' nywɔ' ñgyìn mè yinnì. ²¹Ntwi' kwan màzwùm, vènè' se b̀wum ye yen ye be kimmi, òdikà' ne M̀vènnswæb fòe ñgyɔ' wan a kiin bèn jene, be yen kife' vènè' ndɔ' li. Ke be nyè, mwum ndɔ' bǎ tì pa' vènè' si yenni. ²²M̀vènnswæb shiè ñgyìn vènè' màzwùm sènni, kwo mwum m̀bɔ' lwæbbè kǎn ñzison. Son, à sèn ñgyìn ntwi' me mwù b̀wum bye nun yànnâ lè be be b̀wum byon.

²³ «Beshe mwum ndɔ' shè lè byin le: “Cèèni fe', **Kristò** ni dyè fe”, shindo', be she byin le: “À ni dyè fi”, ba byin twe' son lè leŋkæm. ²⁴Ntwi' mè kristò me mɔwè! ye kwan lè bon be ye bon ne' lon le mè ci-nlèli ke ŋwum Mvènnswæb nun. Be ye wa', be ðunmi yì hilea cì. Beshe ðwum bye Mvènnswæb yæn dyi kan kimmi, be ye bon mbyi ðwuli. ²⁵Ywòèni lwen, mùn shèâ byin ywum hwæn mbɔ' tin.

²⁶ «Kè shindo', be she byin le: “Cèèni fe', à ni fe nlim kyɔ'”, ba byin ken. Kè shindo', be she byin le: “À ni fi næm nun”, ba byin twe' son lè leŋkæm. ²⁷Ntwi' se kwan mbæn **Mwen Mwum** ye be wè she mbæn ndwun ndɔ' nyè yè ŋwætì ndunmi ðwùm-nywɔ' a ken bèn ke pyi-nywɔ'. ²⁸Cìci se yì jikiwà yi kwe swɔli, lè ðwon si kwe.»

Kwan se Yesù yè fyòn be ŋgyɔ' wan

(Mr. 13.24-27; Lk. 21.25-28)

²⁹ «Ke nyè me vènè' ni, nywɔ' bà tì ðwùm kimmi shiki nywi' pweb. Mè nywæ' ye swònnai ŋwai ye ke ðeb. Mè ŋkimmɔ' nyè ðeb fun hwæn. ³⁰Kwan màzwùm kikeàn **Mwen Mwum** ye kwan ke ðeb zwem. Li, mvu ðwum hwæn ye ke ŋgyɔ' wan ðunmi fyon. Be ye **Mwen Mwum** yenni, à tá kyilì ke ðwɔ' nun, ke ŋkimmɔ' yon nun lè ñtwu yon nun hwæn. ³¹Bàen twun ye hwæbli lè à yè mè cikpu' byon fyi ke ŋgyɔ' wan nun hwæn bǎ be swɔsi ðwum bye Mvènnswæb yænnâ.»

Mbòki le' nyè ke nywi ŋgæ' ye ta yì gwùm sean

(Mr. 13.28-31; Lk. 21.29-33)

³² «Twelèni fe' mbòki ke nywi ŋgæ' ye ta yì gwùm sean nun. Mè ŋwæm tá ðunmi nyònnǎ', man ðunmi kwan, byin limmi le kwan nsan gwùm ye ðunmi. ³³Mbanmbɔ' ne ku' kwan se byin ye ywum ton yi yenni hwæn, limmèni lwen le **Mwen Mwum** tì byin nywi kwukwæ'. ³⁴Mùn tà byin shè lè leŋkæm le mvu ðwum ye jene ye ba ywi hwæn lè byindo' yennâ ywum màzwùm hwæn. ³⁵Ðeb lè ŋgyɔ' kà mlòkà', son, ñzæ' le' yèm ywime be kwe kwan hwæn.»

Mwum ndɔ' limmi kan nywɔ' ne ŋgyìn màzwùm yè wòli

(Mr. 13.32-37; Lk. 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Mwum ndɔ' limmi kan ŋgyìn màzwùm shiki à limmi kwan. Kwo fe' mè cikpu' Mvènnswæb, lè Mwen Mvènnswæb nun ne' nun, be limmi kan, shi be Ce ndwun nun kyishon. ³⁷Swum fɔ' se lannze kwan Nòè, se ye tì ku' cì kwan se **Mwen Mwum** yè bèn. ³⁸Ntwi' kwan se be lè ndwin ndwun ye bèn, ðwum be ji, be nwi, be shesi yì ðæm, be fe tì ku' ðwen byan ke ðæm nun han a ken bèn nywɔ' ne Nòè ðun ke ci' nun. ³⁹Be ywɔti kan swum se be lè se ye lannzì han a kiin bèn nywɔ' ne ndwin ndwun bènne à she bon hwæn. Li ne mbèn **Mwen Mwum** ye ku' be. ⁴⁰Mè ðwæb bí ye be

ke ndem, be twe' nyě m̀bɔ', be donnzi m̀bɔ'. ⁴¹M̀banm̀bɔ' ku', mè yib b́i ye be ke li wɔ' zwem, be ye nyě m̀bɔ' tweli, nyě m̀bɔ' lwæb ku'. ⁴²Tòènni lè me', ntwi' se byin limmi kan ñgyìn ne Nyeli nyin yě fyònni nun. ⁴³Ywòèni ñzàè' le' ne mùn yě byin shě ne: beshè ci-nye limmè kwan se ci-nywi' yě bèn d̀won nyon, ă toèn lè me', à kànni nun m̀b̀wùm nye. ⁴⁴Byin ku', tòènni kwan hwæn me kwù zwem ntwi' **Mwen Mwum** yě bèn ke kwan se byin tà ka bàkà' nun.»

Ci-she nywɔli lè nyě bǎ ñywɔli
(Lk. 12.41-48)

⁴⁵«Yà mwum ne ci-she ñkonni, à be ti ñywɔli? Nun ne mwum ne Nyeli nyon kè ke zwi' b̀wum byon bǎ nun fe bon ji kwan nun. ⁴⁶Swi' lwen lè ci-she màzwùm, beshè Nyeli nyon fyòn, à cinni nun ke she ne si nun. ⁴⁷Mùn tà byin shě lè leñkàm le nyeli nyon yě nun lwen nyon ne nun cinni fe fya' hwæn bǎ nun konni lè nun. ⁴⁸Son, beshè ci-she ni ni mwum m̀byebbi, à yě shè lè nun ne' le: “Nyeli nyèm ke mgbànni nùn.” ⁴⁹Ke kwan màzwùm nun, à yě d̀yi, à d̀unmi b̀wùlu mè ci-she bo. À yě mè kwù bæti lè mè ci-nwi ñkan, lè be ta ji, be nwi lè bon m̀ban. ⁵⁰Kwan se nun yě be lè à d̀wemmà, Nyeli nyon bèn ku' ke ñgyìn ne nun be kǎn bàkà' nun. ⁵¹Ke m̀bèn ye nun yě bèn d̀in, à yě ci-she màzwùm vènè' yennzi, à kè nun ke læm me ci-b́i nun, cici se be ye kwe, lè be ta myin sɔa.»

Ñkæn le' ye ke nywi b̀wesɔ' mè yib wùm bye be lè mè læm byan

25 ¹«Bwi' woli b̀wi' twe' m̀b̀kɔ' ywɔ' Mvènnswæb lè b̀wesɔ' mè yib wùm ndɔ' bye be lè mè læm byan me fyà', be kenne ci-dæm b̀d̀n mbyi nun. ²Ki-shæn ke nyinnim shan nun be yi d̀yimi, k̀i-shæn she fɔ' be konni. ³Yi d̀yimi yi she mè læm byan, shiki be she ku' krànjìn ndɔ' ke me kpɔ' nun. ⁴Son, bye be konni bi she mè læm byan, be konndi krànjìn she ke me kpɔ' nun. ⁵Ci-dæm mgbànni kwan læbbi, b̀wesɔ' mè yib bi pyi d̀ye bon hwæn.

⁶«Son, ñlim kpon, be ywɔ' mwum ndɔ' tǎ kun le: “Ci-dæm bènme. Kweànni, byin ken nun cinni.” ⁷Bwɔ' mè yib wùm bi yimni bon hwæn, be d̀unmi mè læm byan nànnzi. ⁸Yi d̀yimi d̀unmi shè lè bye be konni bi le: “Fèèni ku' b̀wi' krànjìn kwæ', ntwi' se mè læm bye' ti donnga' nun.” ⁹Bye konni bi fyonnzi lè bon le: “Ayi, kènnèni, byin hwin ku' ñyin be ke me nye sem. Ntwi' se nyě bǎ b̀wi' wòli b̀wi' lè byin.” ¹⁰Yi d̀yimi yi wa' kèn ñhwĩn krànjìn, ke be nyě yi, ci-dæm bèn. Ki-shæn se be nun b̀d̀nngèa be, be d̀un bon ke nye ji lè bon. Be twɔ' ñwum b̀d̀nmbi be. ¹¹Kwan lan be kwæ', k̀i-shæn she fɔ' ben, be d̀unmi kun le: “Mwumñkàm, wò b̀wi' nye.” ¹²Son, ci-dæm fyònnzi lè bon le: “Mùn tà shě lè leñkàm le, mùn limmi kan byin.” »

¹³Yesù mlǔ' leli hwæn, ă kà shè le: «Tòènni lè me', ntwi' se byin limmi kan ñgyìn, shiki byin limmi kwan mfyòn Nyeli nyin.»

Ŋkæn le' ye leli ke nywi me ci-she lè
(Lk. 19.11-27)

¹⁴«Ywɔ' Mvènnswàèb ye be wě ci-dwon ndɔ' ne be lè kěn lèbbi ndɔ'. À loin mè ci-she byon, à kyìlilà' bon lwen nyon bǎ be ci she lè nun. ¹⁵Ci-she nyě zwimbyi', à fe nun lòn ŋkæm ndu' nshâèn. Nyě mbɔ', à fe nun lòn ŋkæm ndu' mbi. Nyě mè nlě, à fe nun lòn ŋkæm ndu'. À fe kwo wen ke mbòkì kim shon nun. Ke nyě yi, à wa' kèn. ¹⁶Ci-she nyě cinni lòn ŋkæm ndu' nshâèn ni weɔ' ke me kwù zwem, à kèn sèm kènnzi lè yon, à cinni tì lòn ŋkæm ndu' nshâèn ye òin. ¹⁷Nyě cinni lòn ŋkæm ndu' mbi cì ku' li, à cinni tì lòn ŋkæm ndu' mbi ye òin. ¹⁸Son, nyě be fee lòn ŋkæm ndu' wa' kèn, à shim swu', à gwùm lòn nyeli nyon nlim.

¹⁹«Kwan læbme, nyeli mè ci-she bi fyòn, à loin bon bǎ nun yen swum se be ciâ be lè lòn màzwùm. ²⁰Nyě nun fee lòn ŋkæm ndu' nshâèn bèn, à lisà' tì nun lòn ŋkæm ndu' nshâèn ye òin. À shè lè nun le: “Mwumŋkæm, wù fee mùn lòn ŋkæm ndu' nshâèn, ce fe' mùn cinnâ tì lòn ŋkæm ndu' nshâèn ye òin.” ²¹Nyeli nyon yenme li, à shè lè nun le: “Wù ciâ lwen, wù ni ci-she nywɔli. Ke wù ni nywɔli ke ywum bɔwǎbɔwǎ' nun, mùn yě wù ywum ŋkæmŋkæm fe mèan. Kìin, bwi' ci òdàli mbanmban.” ²²Ci-she ne nun fee lòn ŋkæm ndu' mbi senndi ke ke shon, à shè lè nun le: “Mwumŋkæm, wù fee mùn lòn ŋkæm ndu' mbi. Ce fe', mùn cinnâ tì lòn ŋkæm ndu' mbi ye òin.” ²³Nyeli nyon shè lè nun le: “Wù ciâ lwen, wù ni ci-she nywɔli. Ke wù ni nywɔli ke ywum bɔwǎbɔwǎ' nun, mùn yě wù ywum ŋkæmŋkæm fe mèan. Kìin, bwi' ci òdàli mbanmban.”

²⁴«Ke nyě yi, ci-she ne nun fee lòn ŋkæm ndu' kwemmi lè nun, à shè lè nun le: “Mwumŋkæm, mùn limmi le wù ni mwum ne cinni òlim zwum kimmi, wù tǎ kpæ' ke cici se wu biè kǎn, wù fyǎb tì ke cici se wu biè kǎn. ²⁵Yi be mùn kwènni lè le' swù, li ne ci mùn kèn lòn ywù gwùmmi ke ŋgyɔ' nji. Ce fe', lòn ye wù fee mùn fya', à ye.” ²⁶Nyeli nyon shè lè nun le: “Ci-she ci-bwǎ', wù ni mbyeybbi. Ke wu limme le mùn tǎ kpæ' ke cici se mún biè kǎn, mùn fyǎb tì ke cici se mún biè kǎn, ²⁷yen se cie wù shì lòn yêm kèn gwùmmi ke nye gwùm lòn ne tǎ bwum mlǎ' lòn kònni be ke ŋgyi lòn zwem? Bè wě she mùn fyònme se, mún kennè yon yě lè mlǎ' lòn ndɔ' dúàn mùn zwêm. ²⁸Fyòènni nun lòn ŋkæm ndu' ye nun fya' yi, byin fe lè mwum ne cinni lòn ŋkæm ndu' nshâèn.” ²⁹Mwum nyě cinni mèan, be ye tì nun kònnɔ' mbyí zwem, à be we' nun. Ti lè mwum nyě cinni kan swum ndɔ', kwǎ' ne nun cinni, be ye tì nun nun yèɔ' fya'. ³⁰Ci-she ci-bwǎ' ne, òwìni nun wan ke njimmi nun, cici se bwum ye kwe lè be ta myin sɔa.»

Ŋlànzi me kǎ' ye ye bèn ke ŋgyin mmlòkà' nun

³¹«Kwan se **Mwen Mwum** yě bèn ke ntwu yon nun lè mè cikpu' byon ke nyě, à yě tòn ke gba' lwun twun shon zwêm. ³²Lan ŋgyɔ' wan hwæn

ye swɔli ke me kwù byon, à ðunmi ðwum sàli wě tà she ci-mbòn me pɔ' tã mè nzwùmngan sàli ke nyinnim me ñkyê nun. ³³À yě mè nzwùmngan kě ke fya' ji, à lànnzi ku' mè ñkyê ke fya' mè'. ³⁴Li, m̀vèn yě shě lè bye ke fya' ji le: “Klènni, byin bye Ce nyèm ngànnà, byin ton ke ywɔ' se nun f̀sɛ ntwi' yin òdikà' mfɔ' ñgyɔ' wan. ³⁵Ntwi' kwan se ñjè be m̀n kwènni, byin fée m̀n ji. Ñlim be m̀n fyo, byin fée m̀n mlá'. M̀n be ñkyìn, byin yé m̀n ke nye nyin. ³⁶M̀n be nywi pwìn, byin swie m̀n plè. M̀n be ñgwènngwèn, byin be m̀n wùli. M̀n be nye ñjè, byin kien m̀n b̀ati.”

³⁷«Ke kwan màzwùm nun ðwum sanmea bi ye fyònnzi lè nun le: “Mwumñkàm, yã kwan se ðwi' yenne wù lè ñjè tà wu kwènni, ðwi' fè wù ji? Kè ñlim be wù fyo, ðwi' fè wù mlá'? ³⁸Yã kwan se ðwi' yenne wù, wù ni ñkyìn, ðwi' yé wù me ðwòn bye'? Kè wù be nywi pwìn, ðwi' swi wù mè plè? ³⁹Yã kwan se ðwi' yenne wù ñgwènngwèn, ðwi' kiin wù wùli? Kè wù be nye ñjè, ðwi' kiin wù b̀ati?” ⁴⁰Li, m̀vèn yě bon fyònnzi le: “M̀n tà byin shě lè leñkàm le, yì kwan hwæn ye byin be ywum màzwùm cí lè mwesɔ' m̀bɔ' ke nyinnim me ñgyinni byém nun, kwo fe' nun be fe' sɔ' le, lè byin cie ku' lè m̀n.”

⁴¹«Ke nyé yi, m̀vèn yě yònni, à kà shě lè bye ke fya' mè' zwem le: “Kesèni nywi lè m̀n, byin be lè ñke M̀vènnswæb nywi. Byin ken ke win ye tà ka ðon nun ye M̀vènnswæb f̀si ntwi' Satæn bon lè mè cikpu' byon. ⁴²Ntwi' kwan se ñjè be m̀n kwènni, byin fée kán mun swum ji. Ñlim be m̀n fyo, byin fée kán mun swum nwi. ⁴³M̀n be ñkyìn, byin yèe kán mun me ðwòn byin. M̀n be nywi pwìn, byin swie kán mun mè plè. M̀n be ñgwènngwèn, byin wùle kán mun. M̀n be nye ñjè, byin kien kán mun b̀ati.” ⁴⁴Bon màzwùm ye ku' fyònnzi le: “Nyeli, yã kwan se ðwi' yenne wù lè ñjè tà wu kwènni, ñlim ta wu fyo, wù be ñkyìn, wù be nywi pwìn, wù be ñgwènngwèn, kè wù be nye ñjè, ðwi' cie kán swum ndɔ' lè ðwi' kpa' wu?” ⁴⁵M̀vèn ni yě fyònnzi lè bon le: “M̀n tà byin shě lè leñkàm le: yì kwan hwæn ye byin be kán ywum màzwùm cí lè mwesɔ' m̀bɔ' kwo fe' nun be fe' sɔ' le, byin cie kán ku' lè m̀n.” ⁴⁶Bwum bye ke fya' mè' bi ye kén vèn' ðwùmðwùm yenni. Son, ðwum be sanmea ye ñzison ðwùmðwùm cinni.»

Mè ci-zwi' ta kwi' Yesù ji

(Mr. 14.1-2; Lk. 22.1-2; Jân 11.45-53)

26 ¹Kwan se Yesù mlá' ñlisà' ywum yon hwæn, à shě lè ðwesɔ' byon le: ²«Byin limmi le ñgwìn-ñkwan-èjìb nzwonme ñgyìn bí. Ke ñgyìn màzwùm nun, be ye **Mwen Mwum** kyí ke fya' me ci-zwi', lè be ywummɔ' nun ke ñgæ' mè bɔtɔ' zwem.»

³Li, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà', lè ðwumñkàm me Yuda swɔli ke sëm Kàifi ne mwumñkàm mè ci-mfe sàtikà' nun. ⁴Be sunndi ñwum le be ye Yesù bænni ke me gwùmni nun bã be wu nun. ⁵Be be le' le: «Ba ðwi' bænnèni nun ke nyinnim ñgwìn nun, m̀bàtè ðwum làkì twùm.»

Ñswì ye ìmlib ndò' swìe Yesù mlá' ñgwô' lõn mèan mwu
(*Mr. 14.3-9; Jân 12.1-8*)

⁶Nywo' ne Yesù be ke Bètânî ke ðwon Sìmôn nyě ci-njino', ⁷mlib ndò' bèn kwe, à ðuin nàm nun, à kènnò' ke ke Yesù. À be lè kpò' ndò' fya' lè mlá' ñgwô' ke nlim lwinni. Be be nun hwinni lõn mèan. Kwan se Yesù be ke ji nun, à swì nun mlá' ñgwô' yi ke mwu. ⁸Bwesò' Yesù yenme li, be ðunmi nyeni lè be ta le' le: «Yá pa' gwànnzi se ku' shi? ⁹Be kyìe mlá' ñgwô' ye lè lõn mèan, be fe lõn màzwùm lè mè ci-nzæmzæm.» ¹⁰Yesù ywome li, à shè lè bon le: «Yen se byin ta ìmlib ne hwumzi nun? Limmèni le à cià she lwèn ndò' ke nywi yêm. ¹¹Byin ye be lè mè ci-nzæmzæm kwan hwæn. Son, ti lè mún, ðwi' ba be lè byin kwan hwæn. ¹²Ñswì ye ìmlib ne swì mun mèwu ke nywi ye, ye lisa' le à setà mún mlá' ñgwô' ye be ye mún gwùmmi nun nywo' ne ni swí nywi. ¹³Mùn tà byin shè lè leŋkæm le yì cìci hwæn ye be ye Ñtwum Lwèn yì shè ñgyô' wan nun hwæn, be ye ìmlib tòn ne ðunŋgea, be she ñjè yon ke she se nun cì ke nywi yêm nun.»

Judà yilá nun kyìlì Yesù fya' me ci-zwi' me Yudà
(*Mr. 14.10-11; Lk. 22.3-6*)

¹⁴Ke kì-wùm òlàn òi ðwesò' Yesù nun, ñdò' ne be be lon le Judà Ìskàriò wa', à kèn mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' cinni. ¹⁵À shè lè bon le: «Mun kyì byin Yesù fya', yà swum se byin ye mún fe?» Be ywome li, be tan lõn ñkæm mwùm lè, be fe nun fya'. ¹⁶Li, ñðunmi kwan màzwùm nun, Judà ðunmi mbyi nlwèn kæbbi ðá nun kyì bon Yesù fya'.

Ñji ye Yesù jie ñgwìn bon lè ðwesò' byon
(*Mr. 14.12-21; Lk. 22.7-14, 21-23; Jân 13.21-30*)

¹⁷Nywo' ñgyìn zwimbyi' **Ñgwìn-brê'-shiki-ñbùn** wòli, ðwesò' Yesù kiin nun cibbi le: «Wù yili le ðwi' ken wù **Ñgwìn-ñkwan-Èjìb** fõsea ya cìci?» ¹⁸Yesù fyònnzi lè bon le: «Kènnèni mbyì ke myi cì mwum ndò', byin she lè nun le: “Ñlisà' shè le: Kwan shêm wolime. Mùn yě ñgwìn ji ke ðwon nywù ðwi' lè ðwesò' byêm.” » ¹⁹Bwesò' byon wa' kèn, be ci ku' wě tà she nun shèe bon, be fòsi ti ku' ji **Ñgwìn-ñkwan-Èjìb**. ²⁰Kwæbbi pyime, Yesù bèn, à ðunmi ji ji bon lè ðwesò' byon. ²¹Kwan se bon be ji ji, à shè lè bon le: «Mùn tà byin shè lè leŋkæm le mwum nyin ndò' yě mún kyì.» ²²Ke nywo' ye bon ywo' li, be yimmi, be ðunmi nun cibbi ke ndwonndwon le: «Mwumñkæm, mún ne ye wù kyì?» ²³Yesù fyònnzi lè bon le: «Mwum ne ðwi' ta ji swòn pen fò' lè bon mban, nun ne ye mún kyì. ²⁴À si leŋkæm le **Mwèn Mwum** yě ywi wě tà she be leli ke jin shon nun ke ðewá Mvènnswæb nun. Son, yá pa' tòn byebbi se kà be lè mwum ne yě nun kyì. A bê lwèn lè mwum màzwùm le ba be yé nun.» ²⁵Judà, mwum ne be lè à yě Yesù kyì ðunmi cibbi lè nun le: «Ñlisà', mún ne ye wù kyì?» Yesù fyònnzi lè nun le: «Se kwan wu ñwum.»

Ji mbùnngǎ' Nyeli nye' Yesù

(Mr. 14.22-25; Lk. 22.15-20; 1 Ko. 11.23-26)

²⁶Kwan se bon be ji ji, à sheli bré', à yili M̀vènnswàèb osòkò', à bota' son, à òunmi bon fekea, lè à tǎ shè lè bon le: «Yèèni, byin ji, nwo' nywi yèm ye.» ²⁷Ke nyè yi, à kònnɔ̀ tì pla' bàè' sheli, à yili M̀vènnswàèb osòkò', à kònnɔ̀ bon fekea, à shè le: «Nwièni byin hwæn, ²⁸she ton se si mvàèb nywi yèm, ye M̀vènnswàèb jine ñgwòn nun, ye swi ke ntwi' mē mwù òwum mēan lè nun zusi tì ku' bon byebbi nyan. ²⁹Mùn tǎ byin shè le òdunmi ye jene, mùn bà tì bàè' se nwi ti han a ken bèn kwan se òwi' ye tì bàè' nywàèb nwi òwi' lè byin ke ywo' Ce nyèm nun.»

Yesù tǎ Pièr shè le nyí ni yè nun byìnnɔ̀

(Mr. 14.26-31; Lk. 22.31-34; Jân 13.36-38)

³⁰Ke be nyè yi, be òunmi mè nshib ñgwìn shibbi, be mlò' hwæn, be wa' kèn ke ñgwùmñgwùm ne cinni mè ñjì òlìvè zwem. ³¹Ke kèn nun, Yesù shè lè òwesò' byon le: «Ke kpòn nyè òyè nun, byin ye mùn nzwonnzi byin hwæn, ntwi' se be kò' ke òwǎ M̀vènnswàèb nun le: “Be ye ci-mbòn mē pò' wu, mè pò' nywǎli kyikyí.” ³²Son, kwan se mùn yè ywi yimni, byin ye mùn cinnò' ke ñgyò' Gàlilè nun.»

³³Pièr ywòme li, à shè lè Yesù le: «Bwum nzwonnzi fe' wu hwæn, mùn bà wu nzwonnzi.» ³⁴Yesù kà shè lè nun le: «Mùn tǎ wu shè lè leñkǎem le, lè òyim nyí kà kwò' kpòn nyè òyè, lè wù byìnnɔ̀ mùn kpèm lè.» ³⁵Pièr fyònnzi lè nun le: «Kwo yili fe' le mùn ywi lè wù, mùn bà wù byìnnɔ̀.» Bwùlukwǎen òwesò' Yesù hwæn be òyi ñwum Pièr nun.

Ñkeli ye Yesù keke M̀vènnswàèb ke Gèsèmànè

(Mr. 14.32-42; Lk. 22.39-46)

³⁶Be ken li, be ken bèn ke cì ndò' se be be lon le Gèsèmànè. Yesù shè lè òwesò' byon le: «Tòènni be fe, mùn kènme lànni lè mùn keli M̀vènnswàèb.» ³⁷À twelò' Pièr fya' bon lè òwen bì Zèbèdè. Ke kwan si nun, òlim òunmi nun gwennzi zwum lè ye ta sǎnnda'. ³⁸Li, à shè lè bon le: «Mè mbàkà' nyèm ti nun nyè mwum ne yè ywi nùn. Tòènni fe, byin shi òye lè mùn mban.» ³⁹À kènnò' kwækwǎ' le, à switì ñgyò', à wu mwù, à òunmi M̀vènnswàèb keli, à shè le: «Ce nyèm, beshè mbyi nyè òin ndò' ni kwe, myilò' pla' vènè' ne làbbi lè mùn, mùn làkì vènè' màzwùm nwi. Son, mǎn le' kan le wù ci swum se mùn yili, son, cì wè tǎ she òlim ywù yili.»

⁴⁰Kwan se nun keli hwæn, à fyòin be moan òwesò' lè bì, à cinni bon òyekea. À shè lè Pièr le: «Kwo fe' kwǎ' le, byin wòli kan byin shi òye lè mùn mban? ⁴¹Tòènni lè mē', byin keli M̀vènnswàèb, byin làkì pyí ke mē mbwèb nun. M̀pùn mwum yili òcì lwen, son, kwǎ' nywi shon si swublea.»

⁴²À kònnɔ̀ tì kèn she mē mbì kènni be, à keli M̀vènnswàèb, lè à tǎ le' le: «Ce nyèm, beshè vènè' si bǎ lean òin shìkì mùn yen son, se ci wè tǎ she

wù yili.» ⁴³À lèli li, à fyòòn tì, à bĕn, à cinni b̄wesò' byon d̄yekea. 'Be lè me' ti bon kyìblea mwu lè d̄ye. ⁴⁴Yesù wa' tì kèn, à kèn Mvènnswæb keli ke kæmmi she me nlè nun, lè à tǎ ñzǎ' le' f' kwùbtea. ⁴⁵Li, à fyòòn be ke cì b̄wesò' byon, à shè lè bon le: «Byin ke kà byin d̄ye d̄ye lè byin ta yìnni? Cèèni fe', kwan wolime, b̄e ye **Mwen Mwum** kyí ke fya' me ci-ncí b̄yebbi. ⁴⁶Weàni zwò, b̄wi' kennòni kwe. Cèèni fe', mwum n̄e kyì mun ni b̄enme ni.»

M̄bæn ye b̄e b̄ænne Yesù

(Mr. 14.43-50; Lk. 22.47-53; Jân 18.2-12)

⁴⁷Kwan se Yesù be le' li, ñwum pyi kan ñgjo', mwesò' nyon Judà nyè be ke kì-wùm blàn b̄i b̄wesò' byon nun kwain. À be kìn lè b̄wum m̄ean ndò' nyè. 'Byindo' be lè mè kǎfà' me fyà', byindo' lè mè mò'. Mè ci-zwi' me ci-mfe s̄atikǎ' lè b̄wum̄kǎm me Yudà b̄e fyie bon. ⁴⁸Judà n̄e be Yesù kyí, be lè à shèà bon swum se nun yě cì b̄e limmì Yesù. À shě bon le: «Mwum n̄e m̄un yě hwæsi, m̄un kwoti nun, lè nun n̄e. Byin b̄æn nun.» ⁴⁹Ke fya' zwem ñnywĕn, Judà senndii ke moan Yesù, à shè lè nun le: «'Nlisa', m̄un tà wu hwæsi.» À kwoti nun. ⁵⁰Yesù fyònnzi lè nun le: «'Iwè nyèm, swum se wù kìn cì fe, à si?» Li, b̄wum b̄e be Judà d̄won ke nyè, b̄e b̄æn nun.

⁵¹Mwesò' Yesù ndò' b̄e kwe, à zwè' kǎfà' shon, à kwæ' cikpu' mwum̄kǎm mè ci-mfe s̄atikǎ' ywi' f'. ⁵²Son, Yesù shè lè nun le: «Kèò' kǎfà' swù be ke f̄æb nun. Ntwi' b̄wum b̄e ta kǎfà' b̄ænni fya' ye ku' ywi kǎfà' ywi. ⁵³Wù limmi kan le m̄un cinni ñkimmò' ye m̄un cibbi Ce nyèm ñkwìn me suzæn wùm blàn b̄i b̄ye d̄yi mè cikpu' byon, ke fya' zwem ñnywĕn, à fyi m̄un bon? ⁵⁴Son, mun cì li, mè ñgjo' ye yili lwinni le? Ntwi' se b̄e kò' ke me ñgjo' màzwùm nun le se b̄e ku' li.»

⁵⁵Ke kwan màzwùm nun, Yesù shè lè ñkwìn b̄wum le: «Byin ta mun kìn kankean d̄ye lè mè kǎfà' lè tì mè mò' nun wě m̄un ni ci-nywi'? Mè ñgyin̄gyin m̄ean hwæn, m̄un be ñtòn ke nyenswæb ndwun b̄wi' lè byin, lè m̄un tǎ le' Mvènnswæb sannzi, byin b̄æn kan mun. ⁵⁶Se tà ka cì d̄in, son, à si ntwi' bǎ ñzǎ' le' me ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun ye b̄e kò' ke d̄ewà shan nun lwinni.» 'Bwesò' byon yen li, b̄e nzwonnzi nun bon hwæn, b̄e nywæli lè mèli.

Ñd̄yili ye b̄e d̄yile Yesù ke swi' me ci-zwi' me Yudà

(Mr. 14.53-65; Lk. 22.54-55, 63-71; Jân 18.13-14, 19-24)

⁵⁷Bwum b̄e b̄ænne Yesù, b̄e kennzò' nun ke cì Kàifi mwum̄kǎm mè ci-mfe s̄atikǎ'. 'Be b̄e kwe swòli bon lè mè ci-nlimmì me lwuà lè b̄wum̄kǎm me Yudà. ⁵⁸Ti lè Piêr, à b̄e Yesù d̄wìò' mbyí tin, lè à tǎ kèn swùlea b̄e nyè, han b̄e b̄en ke s̄em mwum̄kǎm mè ci-mfe s̄atikǎ'. À d̄uòn kwe ke bàbà s̄em si nun, à tòn nji' bon lè mè mbòn m̄ban, bǎ nun yen swum se ye cì.

⁵⁹Mè ci-zwi' me ci-mfe s̄atikǎ' bon lè b̄wum̄kǎm nyenswæb ndwun d̄unmi shìtǎkwù she b̄e ye d̄yi nywi Yesù kǎbbi bǎ b̄e wu nun. ⁶⁰Son, b̄e

cinni kan, kwo fe' she mè ci-shitàkwù me mbwè! kiân mèan si. A kiin bèn ke mmlòkǎ', bwum bí ndò' kwan kwe, ⁶¹be she le: «Mwum tòn ne lele le: “Mùn wòli mùn kyà' nyenswàb ndwun, mùn bwem nun be ke ngyin lê nun.” » ⁶²Mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikà' wa' zwô, à shè lè Yesù le: «Wù tà ka ɲwum wèli? Yǎ shitàkwù se bwum ton be ta ku' dyi ke nywi ywù?» ⁶³À le' li, Yesù yè kan nun ɲwum. Mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikà' ni kà shě le: «Ke jin Mvènnswàb ne dyi ñzison, shè bwi' beshe wù ni **Kristò**, Mwen Mvènnswàb.» ⁶⁴Yesù fyònnzi lè nun le: «Se kwan wu ɲwum. Son, mùn tà byin shě le ñdunmi ye jene, byin ye **Mwen Mwum** yenni, lè à ni ñtònmi ke fya' ji Mvènnswàb ne cinni ɲkimmo'. Byin konndi nun yenni be lè à tǎ kìn ke bwo' se deb nun.»

⁶⁵Mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikà' ni ywò' li, ñlim nyeni nun zwum, à yàtà' nun ne' mè plè nywi, à shè le: «À gwànnzà jin Mvènnswàb. Be li, bwi' kàb tì yì shitàkwù? Byin ne', byin ywà ɲgwànnzi jin Mvènnswàb. ⁶⁶Byin yen ke le' màzwùm nun le?» Be fyonnzi le: «À suku' ñin le mwum ɲwu.» ⁶⁷Ke kwan màzwùm nun, be ñunmi nun mètì swi ke me', lè be ta nun zwùbbà, byindò' be nun yì ben ñwitea ke ɲwum, ⁶⁸lè be ta le' le: «Ke wù ni **Kristò**, shè bwi' mwum ne ywæ' wu.»

M̀byinnò' ye Piêr byinnòe le nun ni limmi kan Yesù
(Mr. 14.66-72; Lk. 22.56-62; Jân 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Piêr be ke bàbà nun ñtòn. Mlib ndò' ne be ci-she ke sëm màzwùm nun yen nun, à senni ke ke shon, à shè lè nun le: «Wù hwæn, wù be kǎn byin lè Yesù mwum Gàlilè ni?» ⁷⁰Piêr byinnò' ke swi' bwum hwæn pæ', à shè lè nun le: «Swum se wù yili wù le' si, mún tà ka mun son ywo lwen.» ⁷¹À le' li, à gòd' ɲwum ɲka' be. Ci-she nyě mlib ndò' yen tì nun, à shè lè bwum bye be kwe le: «Mwum tòn ne be bon lè Yesù mwum Nàzàrè'!» ⁷²Piêr kònni tì byinnò', à lò' ñdò', à shè le: «Mún limmi kan mun mwum tòn ne.» ⁷³Kwan lan be kwæ', bwum bye be kwe dyi senni ke moan Piêr, be she lè nun le: «Igyi ban, wù ni mwum nyon ndò', ntwi' twùm wù ne tà wu kwean ɲwum tǎ lisà' cici se wu wai nun.» ⁷⁴Piêr ywome li, à nyeni, à shè lè bon le: «Mún limmi kan lo' mún mwum tòn ne, beshe mún bwèli ñin, Mvènnswàb yennzi mún vènè'!» Ijwum pyì kan ɲgyò', dym nyì ñwì ɲkwu. ⁷⁵Ke kwan si nun, Piêr bùn ñzǎ' le' ye Yesù shèe nun le: «Lè dym nyì ni kà kwò', wù yě byinnò' kàmmi lè le wù limmi kan mún.» Ke mbùn ye Piêr bün li, à kweñ be pisean, à ñunmi kwe ñzwanzwò'.

ɲkèn ye be kenne lè Yesù ke swi' Pilatwù
(Mr. 15.1; Lk. 23.1-2; Jân 18.28-32)

27 ¹A be shikpon hwili lè kpòn, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' lè bwumɲkàm me Yudà swòli bǎ be ton ɲwum fò' le bon wu Yesù. ²Be ci be kpæm nun, be ken lè nun ke swi' Pilatwù ne be gwemná.

Ywi Judà ci-nyè Yesù

(Mê she 1.18-19)

³Kwan se Judà ne kyie Yesù ke fya' yan yen le be ye Yesù wu, à limmi byebbi nyon, à shí lòn nkæm mwùm lê yi, à kìn mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' lè ßwumnkæm me Yudà fyòsi be. ⁴À ßèn, à shè lè bon le: «Mùn cià byebbi ntwi' mun kyià mwum nlwinni lè be wu nun.» Son, be kà fyònnzi be lè nun le: «Se yen ßwi' yen nun? Le' swù se tì ku' mbyi kwe.» ⁵Judà ywòmè li, à kèn lòn yi swi' ke nyenswæb ndwun, ke nyé yi, à kèn kæm yili zwò, à ywi.

⁶Li, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' kiin lòn yi swòsi, be she le: «Lwuà nye' yili kan le ßwi' ke lòn màzwùm ke ngwùm lòn nyenswæb ndwun nun, ntwi' se lòn ye be hwinnà ñzison mwum nun ye.» ⁷Kwan se be pyi ñwum fò', be ken ndem mßwem-kòn ndò' hwinni lè be fòsi nun, à be cici' ngwùm me kyin. ⁸Li ne ci, be ta ndem màzwùm lon le Ndem-lòn-mvæb, han a kiin ßèn dyé.

⁹Ywum màzwùm lean li lè ñzàè' le' Jèrèmí ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lwinni, nyé tà le' le: «Be sheli lòn nkæm mwùm lê, ñwum lòn ye lan Ìzràèl pyie ñwum fò' le be ye ðèb ntwi' yon, ¹⁰be she yon, be ken ndem mßwem-kòn hwinni, wé tà she Nyeli nyèm shèe mún.»

Yesù ke swi' Pìlatwù

(Mr. 15.2-5; Lk. 23.3-5; Jân 18.33-38)

¹¹Be dyili Yesù ke swi' Pìlatwù, à kà cibbi lè nun le: «Wù ne dyi mvèn mè Yudà?» Yesù fyònnzi lè nun le: «À si wé tà she wù le' ku' si.» ¹²Mbòki ne mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' lè ßwumnkæm me Yudà be nun le' linni nywi, à fyònnzi kán le' ndò'. ¹³Pìlatwù shè lè nun le: «Wù tà ka le' se be ta wu shé nywi se ywo?» ¹⁴Kwo fe' li, Yesù fyònnzi kan nun kwo ñzàè' le' mbò'. Pìlatwù yen li, shìmmea ci nun.

Ñswili ye be swile Yesù ywi

(Mr. 15.6-15; Lk. 23.13-25; Jân 18.38-19.16)

¹⁵Kwan hwæn se **Ñgwìn-ñkwan-Èjìb** be wòlì, ßè' ndò' be kwe le gwemná be fyà' pæli lè ci-nye nje mbò', nyé ßwum yili. ¹⁶Ke kwan màzwùm nun, ci-nye nje ndò' ne cie byebbi ñzwònzwò' be kwe, jin shon be le Yesù Bàràbâs. ¹⁷Pìlatwù cibbi lè ñkwìn ßwum ye be swòli le: «Ke nyinnim Yesù Bàràbâs bon lè Yesù ne be ta lon le **Kristò**, yà nun ne byin yili le mún pæ' fyà' lè nun?» ¹⁸À cibbe bon li ntwi' se à limmi le ñlim be mè ci-zwi' kpæli zwum lè Yesù, son se cie be kyi' nun nun fya'.

¹⁹Kwan se be lè Pìlatwù ke ke nlin me kàè' nun, mmyon fyi nun ñtwum le: «Ba wù dùn ke le' mwum nlwinni ni nun, ntwi' kpòn nyé dyé, vèné' yennà mún ke ndemndem nun ntwi' yon.» ²⁰Son, mè ci-zwi' me ci-mfe

sàtikàè' lè ßwumɣkàm me Yudà fæmnzà ßwum le byi bi yæn Bàràbàs, ße wu ku' Yesù. ²¹Li, Pilatwù kònnɔdi bon cibbi le: «Kɛ nyinnim ßwum bí ße, yà nun ne byin yili le mùn pæ' fyà' lè nun?» 'Be fyonnzi lè nun le: «Bwi' yili Bàràbàs.» ²²Pilatwù cibbi ti bon le: «Yen se mùn yě ci lè mwum ne ße ta lon le **Kristò**?» Bon hwæn, ße fyonnzi lè nun le: «Ywummɔ' nun zwò ngæ' mè ßɔɔ' zwem.» ²³Pilatwù kònnɔdi ti lɔ' bon cibbi ße le: «Yã le' byebbi se nun ci?» 'Be su' kònnɔdi kuɔn mbyi kimmi le: «Ywummɔ' nun zwò.» ²⁴Kwan se Pilatwù yen le mbàtè ßwum lèan nun mwù, ke nyě yi, ă wòli kan kim à ci swum ndɔ', à sheli mlá', à ßɔsi mè fyà' ke swi' ɣkwìn ßwum, à shè lè yon le: «Ywi mwum tòn ne yen kan mun, le' shin se ti ku' kwe.» ²⁵ɣkwìn ßwum kà fyònnzi hwæn le: «Ywi nyon yen ßwi', à yen ti ku' ßwen bye'.»

²⁶Li, Pilatwù pæ' fyà' lè Bàràbàs, à ci ße ßɔ' Yesù lè ɣgwæ', ă kà donnzi nun fyà' me suzæn, ßã ße ywummɔ' nun ngæ' mè ßɔɔ' zwem.

ɣgɔla' ye mè suzæn ße Yesù kɔlea

(Mr. 15.16-20; Jân 19.2-3)

²⁷Mè suzæn Pilatwù twelɔ' Yesù ke sëm gwemná nun, bon mè suzæn hwæn swɔli nun ke nywi. ²⁸'Be nywilɔ' nun mè plè byon nywi, ße kà swi' nun gân pèan ndɔ' ße nywi. ²⁹'Be twon tæm lè yì lwon, ße swon nun nun mwu. 'Be fe nun pe' fya' ji, ke nyě yi, ße swummi ke swi' shon, ße ðunmi nun kɔlea lè ße ta le' le: «Bwi' ta wu webbi, m̀vèn mè Yudà.» ³⁰'Be ðunmi nun m̀tèti ßèli me', ße yè nun pe' se bi nun fya' si, ße ðunmi nun ywæli ke mwu lè son. ³¹Kwan se bon mlɔ' ɣgɔla' ye ße bi nun kɔlea yi, ße nywæ' nun gân si ße, ße swi' nun mè plè byon, ße twelɔ' nun ßã ße ken nun ywummɔa ngæ' mè ßɔɔ' zwêm.

Nywummɔ' ye ße ywummɔe Yesù ke ngæ' mè ßɔɔ' zwêm

(Mr. 15.21-32; Lk. 23.26-43; Jân 19.17-27)

³²Kwan se bon kweɔn myi, ße cinni mwum Sìrèn ndɔ', jin shon ße le Simôn. Mè suzæn ßæn nun lè kim le nyi ni she ngæ' mè ßɔɔ' Yesù. ³³'Be ken li, ße ßen ke ci ndɔ' se ße ße lon le Gòlgòtá. Sù jin màzwùm ni le lwùmɔ' ɣgwɔ' mwù. ³⁴M̀ðèn ye ße ßen kwe, ße fe Yesù ßæ' lè mvili ndwí ndɔ' nlim. À ßweb son ɣwum, ă yili kan nwi.

³⁵Ke ße, ße ywummɔ' nun ke ngæ' mè ßɔɔ' zwêm, ße she mè plè byon, ße ðunmi ðwì wě ßi ßã ße limmì wě tà she mwum m̀bɔ' yě she. ³⁶'Be ton kwe lè ße ta nun ßón. ³⁷Ke mwu ngæ' mè ßɔɔ' Yesù zwêm, ße kɔe kwèm ywi nyon le: «Mwum tòn ne ni Yesù m̀vèn mè Yudà.» ³⁸Ke moan Yesù ße ywummɔe ti ku' mè ci-nci byebbi ndɔ' bon bí, nyě m̀bɔ' ke fya' ji, nyě m̀bɔ' ke fya' mè'. ³⁹'Bwum bye ße làn kwe fya' màzwùm nun, ße ße mè mwù mùti lè ße ta nun sèmmi. ⁴⁰'Be ße le' le: «Wù ne yile le wù gwannzi nyenswæb ndwun, ke nyè ɣgyin lê nun lè wù gweá nyě ðin ße, nywæsi lè wù ne'. 'Beshe wù ni mwen M̀vènnswæb, kyilii ɣgyɔ'.»

⁴¹Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè', mè ci-nlìmmi me lwuà, lè ßwumɲkàm me Yudà be ku' Yesù kòlea lè be ta le' le: ⁴²«À be ßwùlu swæti, son, ñswæti nun ne' leân kàn nun ðyè? M̀vèn ɲkwìn ßwum Izràèl ne? À ßweb fe' wai zwô, à kyili ɲgyo', li, ßwi' ye zwùm t̀eli lè nun. ⁴³Ke nun t̀ele zwùm lè M̀vènnswàèb, à ðunmi le' le: “M̀n ni Mwen M̀vènnswàèb”, t̀o, ßwi' cè lè fe' ßeshe M̀vènnswàèb yè nun kìn swæti jene.»

⁴⁴Mè ci-ncí ßyebbi bye be ywummæ ke moan yon ðunmi t̀i ku' nun kòlea li m̀banmban.

Kwan ywi Yesù

(Mr. 15.33-41; Lk. 23.44-49; Jân 19.28-30)

⁴⁵A kin ßèn nywo' nlwinni, ɲjimmì pyí nònnon màzwùm nun hwæn, a ken ßèn kwan se nywo' ßyiti mwù. ⁴⁶Nywo' ßyitime mwù li, Yesù kun lè ɲkwu kimmi le: «Èloi, Èloi, lamà sàbatàni?» Ǹzàè' le' màzwùm lisa' le: «M̀vènnswàèb nyèm, M̀vènnswàèb nyèm, wù nzwonnzi mun ntwi' yen?» ⁴⁷ßwum ndo' be fe kwe ðyi ywo' li, be ðunmi le' le: «Mwum màzwùm tá Èlì lon.» ⁴⁸Nyè m̀bo' ndo' wa' lè mèli, à kèn kwùsa' ndo' sheli, à ðwiò' son ke ßæ' sæbbi nun, à swo' son ke zwi' pe', à nàmnzò' nun son lè nun nywon. ⁴⁹Son, ßwum ßyindo' kà le' le: «Donnzi, ßwi' cèèni fe' ßeshe Èlì yè nun kìn swæti.» ⁵⁰Yesù kònnði kun be lè ɲkwu kimmi, li, m̀pùn mè yinni nun mlò'.

⁵¹Ke kwan màzwùm nun, plè ndwun ne be be cici sanmi M̀vènnswàèb gho nun nlim nyenswàèb ndwun kwùli cici bì, ɲwai ye ke zwô à kin ßènnò' ɲgyo'. ɲgyo' funnzi, mè mble ndo' ßwumndà'. ⁵²Mè mbyù' ndo' welà', li, ßwum M̀vènnswàèb m̀ean bye be lè be ywiâ yimnà' ywi be, ⁵³be kwain ke me mbyù' nun. Ke nyè yimnì ywi Yesù, be ðuòn ke Yèrusàlèm ye ðyi myi sanmi, cè m̀an ßwum yenni bon.

⁵⁴Mwum ndwun mè suzàen bye Ròm bon lè ßwum byon bye be Yesù ßòn, be yen m̀bòkì ne ɲgyo' funnzi lè ywum ye lannzi t̀i, yi ðunmi bon kwènni ñzwònzwò'. Be she le: «Lè leɲkàm, mwum tòn ne be mwen M̀vènnswàèb». ⁵⁵Mè yib ndo' be t̀i ku' kwe m̀ean bye be Yesù ðwon ñdikà' ɲwai Gàlilè bã be kpa' nun. Be ðyie be tin, be ta cèò' swum se be lannzi. ⁵⁶Ke nyinnim me yib màzwùm nun, Màrì nyè wae ke Màdàlà be kwe, bon lè Màrì nyè ye Jà' bon lè Jòsè', kònnði lè mon ßwen Zèbèdè.

ɲkè ye be kee Yesù ke mbyù' nun

(Mr. 15.42-47; Lk. 23.50-56; Jân 19.38-42)

⁵⁷Kwàèbbi pyime, ci-lòn ndo' ne wae ke myi ye be be lon le Àrìmàtè ßèn. Jin shon be le Jòsè'. À be t̀i ku' mwesò' Yesù. ⁵⁸Mwum màzwùm kèn cè Pilatwù, à ðoà nun ðwon Yesù. Pilatwù yile le be fe nun. ⁵⁹Jòsè' sheli ðwon Yesù, à ßwi' son ke plè nywàèb nun, ⁶⁰à kèn son gwùmmi ke mbyù' ndo' ne be shimme ke mble nun. M̀byù' màzwùm be lè à ke nywàèb, ntwi'

se òyon ne' ne be. Ke ñgwùm ye nun gwùmme ðwon Yesù li, à ðwòki ñwum mbyù' be lè gan ñgwò' ndò', à kèn nun. ⁶¹Màrí nyě wai ke Màdàlà bon lè Màrí nyě mbo' be kwe moan mbyù' ni tòn.

Mbòn ye mè suzàen boen mbyù' Yesù

⁶²Kwan se ñgyìn fòsi nywò' mè yìnni mè Yudà lèàn, shikpon màzwùm, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' bon lè mè Fàrizièñ ken ke cì Pilatwù, ⁶³be she lè nun le: «Mwumñkàm, fwi' buàn le' ndò' jene le, kwan se ci-me mbwè' ni be lè à ke lè me', à shèe le: “Ke nyè ñgyin lè, mùn yě ywi yimni”.

⁶⁴Li, cì le be ken mbyù' nyon bòn, a ken wòli ke ñgyìn mè nlè ni nun, bwesò' byon làkì kìn ðwon shon yibbi, lè be ken shè be lè ñkwìn bwum le à yimnà ywi. Bon ci li, lè mè mbwè' nyan ye ye mbyì lèàn.»

⁶⁵Pilatwù shè lè bon le: «Mè suzàen bye ye kèn mbyù' bòn be. Kènnèni, byin bon mbyù' wě tà she byin woli byin bon.» ⁶⁶Li, be wa' kèn, be lè' ñwum mbyù' lè gan ñgwò'. Mè suzàen ðyi kwe, be ðunmi nun bòn.

Yesù yimne ywi

(Mr. 16.1-8; Lk. 24.1-12; Jân 20.1-10)

28 ¹Nywò' sonndè shikpon hwili, lè nywò' mè yìnni mè Yudà lèàn ñgyìn mbo', Màrí nyě Màdàlà bon lè Màrí nyě mbo' kenme mbyù' Yesù bèti. ²Lè be ke mbyi nun, ñgyò' funnzi kimmi, cikpu' Mvènnswàb ndò' kyili ñwai ye ke ðeb, à kìn ñgwò' ne be ñwum mbyù' ðwòki ywùnnzi mbeti, à sati tòn be zwem. ³Fli me' shon be ðwùm wě mbàn ne tà ñwàti, mè plè byon be pwibbò. ⁴Mè suzàen bye be mbyù' bòn, be pyità' ñgyò' lè yi, be hwumnzò' ñnywèn. ⁵Cikpu' Mvènnswàb ni ðunmi leli lè mè yib, à shè lè bon le: «Ba yi kwen byin. Mùn limmi le byin ta Yesù nyě be ywummæ ke ñgæ' mè bòtò' zwem kæbbi. ⁶À bà tí fe, à yimnà ywi wě tà she nun shèe byin. Kiènni, byin ce fe' cici se be nonnze nun. ⁷Byin ceme, byin ken mbyimmi, byin she lè bwesò' byon le à yimnà ywi, à yě byin bònñgea ke Gàlilè. Cici se byin ye nun yenni, à si. Swum se mùn yili mùn she byin se shi.»

⁸Mè yib bi kwan mbyù' nun, be wa' lè mèli bǎ be ken ñtwum yi shé lè bwesò' Yesù. Yi be bon kwènni, son, ñlim be tì ku' bon lwukea ñzwònzwò'. ⁹Lè be ke ke mbyi nun, Yesù cinni bon kwe, à shè lè bon le: «Byin kwanme le?» Ke nywò' ye bon ywò' mè hwæsi yi, be kiin nun switi ke me kwù lè be ta nun mwumnzì. ¹⁰Yesù shè lè bon le: «Ba yi kwen byin. Kènnèni, byin she mè ñgyinni byèm le be ken ke Gàlilè. Cici màzwùm se be ye mùn yenni kwe.»

¹¹Be lè mè yib bèn kife' myi, mè suzàen ndò' bye be mbyù' bòn ken be myi, be she lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' ywum ye lannzi bon nywi hwæn. ¹²Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' lè bwumñkàm me Yudà swòli ke cici fò', be sunndi ñwum hwæn, be pyi ñwum fò' le bon bi ye mè suzàen

lòn mèan ndɔ' fɛ. ¹³Be she lè bon le: «Byin ye su' shè le b̄wɛsɔ' byon bɛ kin nun yibbi kpon nun lè byin bi d̄yekea. ¹⁴Beshe le' màzwùm ken pyì ke me ywi' gwemná, b̄wi' ye nun ñlim wònnzi zwum. Vènè' ndɔ' ba byin cinni.» ¹⁵Mè ci-mbòn bi yê lòn yi, bɛ ci ku' wě tà she bɛ she ku' bon. Li, le' se bɛ pannzi bon si lú ke ñgyɔ' mè Yudà nun hwæn han a kiin bèn d̄yě.

Yesù kwan ke swi' b̄wɛsɔ' byon

(Mr. 16.14-18; Lk. 24.36-49; Jân 20.19-23; Mè she 1.6-8)

¹⁶B̄wɛsɔ' wùm blàn m̄bɔ' Yesù wa', bɛ ken ke ñgyɔ' Gàlilè nun. Be bɛn ke kpa' ne Yesù lèbbe bon. ¹⁷Kwan se bon yen Yesù, bɛ ðunmi nun mwumzi. Son, byindɔ' ke nyinnim shan nun bɛ lè ñkwùm ñgyi. ¹⁸Yesù senndɔ' ke ke shan, à ðunmi bon shě le: «Ñkimmɔ' ye ðeb lè ye ke ñgyɔ' yi mùn fya' hwæn. ¹⁹Kènnèni ke me ñgwù ñgyɔ' hwæn, byin ci b̄wum hwæn fyonnì b̄wɛsɔ' b̄yêm. Byin jimnzi bon ke jin Ce nun, ke jin Mwen nun, lè ke jin Mpùn Nsanmi nun. ²⁰Byin lisà' bon ñzǎ' le' yêm bǎ bɛ bɛ ywɔli ke ywum hwæn ye mùn shèe byin nun. Limmèni lwen le mùn ni lè byin mè ñgyìn hwæn a ken bèn ke mmlǎkà' ñgyɔ' wan.»

Ñtwum Lwen Ye Markù Kœ

Dæmmi ne Jân Bâtisi be fyi
(Mt. 3.1-12; Lk. 3.1-18; Jân 1.19-28)

1 ¹ Ñtwum Lwen ye ke nywi Yesù Kristò, Mwen Mvènnswæb, mbòki ne yon ðunme, à ne. ² Èzai, ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun kœ ke ðewã Mvènnswæb nun le,

«Mvènnswæb ni le' le: “Ywɔ' fe', mún yě ci-ntwum nyèm fyi mbyí swi' swú bã nun fosi wù mbyi.”

³ Be ta ñkwu mwum ndɔ' ywo ke nlim kyɔ', ye ta dæmmi le:
“Fòsèni mbèn Nyeli nye',
byin ðyila' mè mbyi byon lwen.” »

⁴ Li ne Jân ci-ñjimnzi ðwum kwaen ke nlim kyɔ', à ðunmi ðwum shě le: «Kwebsèni pa' tòn shin, byin ci be jimnzi byin, li, Mvènnswæb yě byin byebbi nyin zùsi.» ⁵ Bwum bye ke Yèrusalèm lè bye ke ñgyɔ' Jùdè nun hwæn kwaen, be kiin Jân cinni. Be be mè byebbi nyan kwàsea ke swi' ðwum hwæn. Li, Jân jimnzi bon ke ðu' ne be be lon le Jùrdèn.

⁶ Mè plè bye Jân be swí, be twoen bon lè ñnywún nyàm nyě be ta lon le ñgàribà, à kpæm ñkwù' lè ñkænndan kwæ'. Ji nyon ne nun be ji be kitàè, à ði tì ku' ðwì'. ⁷ À be shè lè ñkwìn ðwum le: «Mwum ne tá kìn be nyè yèm cinni ñkimmɔ', à làn mún. Mún wòli kan fe' kim mún wummi swi' shon, bã mun sù mè ndú' mè diba' byon. ⁸ Mún, mún tà byin jimnzi lè mlá'. Ti lè nun, à yě byin jimnzi lè M̀pùn Nsanmi.»

Ñjimnzi ye Jân jimnze Yesù
(Mt. 3.13-17; Lk. 3.21-22)

⁹ Kwan màzwùm, Yesù wa' ke Nàzàrê' se be ke ñgyɔ' Gàlilé nun, à bèn cí Jân. Jân jimnzi nun ke Jùrdèn nun. ¹⁰ Kwan se Yesù kwain mlá' nun, ðeb weli nun me', à yen M̀pùn Nsanmi tá kyìli ke nywi yon wě pyì'. ¹¹ Be ywɔ' ñkwu mwum ndɔ' ta wai ke ðeb, ye ta shè le: «Wù ni mwen nlim nyèm. Wù ni mún ke nzwon nlim.»

Mbweb ye Satæn bwebbe Yesù ke nlim kyò'
(Mt. 4.1-11; Lk. 4.1-13)

¹²Kwan læb kan nyè màzwùm, Mpùn Nsanmi kènnzò' Yesù ke nlim kyò'. ¹³À nòn kwe ñgyìn mwum nyí. Kwe cìcì màzwùm, mwum ndò' be kǎn kwe, su' mè nyàm. Satæn kènne nun bwebbi kwe. Ke nyè yi, mè cikpu' Mvènnswàb be kìn, be fe nun ji.

Ñlon ye Yesù loen mè ci-mbæn ñgishì nyí
(Mt. 4.18-22; Lk. 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴Ke kwan màzwùm nun, be bæn Jân, be ke nun nye njè. Ke nyè yi, Yesù kèn bèn be ñgyò' Gàlilê, à ñunmi Ñtwum Lwen ye wai cì Mvènnswàb shě. ¹⁵À be le' le: «Kwan wolime, ywò' Mvènnswàb ye ñunmi ñgyò' wan nun. Kwebsèni mbòkì tòn nyin, byin yili Ñtwum Lwen.»

¹⁶Ke nnàn ye nun be mè mbeti swùm Gàlilê nèan, a be nywò' mbò' ndò', à cinni mè ci-mbæn ñgishì bon bì. Mè myin nyan be le Simôn bon lè ñgyinni nyon Àndrê; lè be ta mvinjan swí ke ñu' nun. ¹⁷Yesù shè lè bon le: «Dwoènnì mùn ke nyè. Mùn yě byin cì byin fyón mè ci-mbæn ñwum.» ¹⁸Be ñonzi yi mvinjan yan, ke me kwù zwem ñnywèn, be ñwon Yesù nyè. ¹⁹À kènnò' mbyí kwà', à yen tì Jà' bon lè ñgyinni nyon Jân, ñwen Zèbèdè. Be be ke ci' nyan nun, lè be ta yi mvinjan yan fōsea. ²⁰À yen bon ñin, à lon bon. Bùba nyan, lè mè ci-she bye be ci' nun hwæn, be ñonzi bon, be ñwon Yesù ke nyè.

Mwum ne Yesù kwannze mpùn mbyebbi nywi
(Lk. 4.31-37)

²¹Yesù be kèn bon lè ñwesò' byon, be ñen ke nsòn ye be be lon le Kàpèrnàò. Nywò' ne be nywò' mè yìnnì mè Yudà, Yesù ñun nyenswàb mè Yudà, à ñunmi le'-Nswàb lisea. ²²Ñwum bye be nun ywòti, shìmmaa cie bon lè mbòkì nlisà' nyè nun be le'-Nswàb lisea. Ntwi' mbòkì nlisà' nyon be kǎn wě nyè mè ci-nlìmmì me lwuà be lisà'. Ñzǎ' le' ye be nun kwean ñwum be kwan lè ñjìnnì nun.

²³Ke kwe nlim nyenswàb màzwùm, mwum ndò' be kwe, à cinni mpùn mbyebbi ke nywi. À kun le: ²⁴«Yesù, mwum Nàzàrê', yen se wu kìn kǎb ke nyìnnì she' nun? Wù kìn bǎ wù fyinni ñwi'? Mùn lìmá wù seansean. Wù ne mwum nsanmi ne Mvènnswàb fyii.» ²⁵Yesù ywòme li, à sítì mpùn mbyebbi ni, à shè lè nun le: «Twò' ñwum, wù kwan mwum ne tòn ne nywi.» ²⁶Mpùn mbyebbi mgbunnzi nun, à kwan lè mbwùm ñgwusi. ²⁷Ñwum be be kwe, se cie bon shìmmaa ñzwònzwò'. Be ñunmi cibba' lè ñwùlu le: «Yǎ pa' le' se ñyè she? Pa' nlisà' ywum nywàb ndò' se ñen ñyè lè ñjìnnì nun se? Mwum tòn ne tǎ leli, kwo fe' mè mpùn mbyibbòa hwæn tà nun ywòli.» ²⁸Li, le' Yesù lue nōnnōn ñgyò' Gàlilê hwæn.

Ìjkinmzi ye Yesù kimnze mvu Sìmôn lè mè ngwènnngwèn mèan ndò'
(Mt. 8.14-17; Lk. 4.38-41)

²⁹Be kwanme nyenswæb mè Yudà, be weḍ' kèn næm. D'wòn màzwùm be nyě Sìmôn bon lè Àndrê. Ke læm kèn shan nun, Jân be kwe fon lè Jâ! ³⁰Be bèn næm, lè mvu Sìmôn ni ñnònmì ntwi' nun be lè mbèb. Yesù òun næm òin, be she nun le' màzwùm. ³¹À kènnḍ' ke ke mlìb ni, à bæm nun fya', à wasi nun zwô. Ìjwasi ye nun wasi nun yi, mbèb mlḍ' mlìb ni nywi, à wa' zwô, à fe bon ji.

³²Nywo' òun òèb nun òin, òwum òunmì mè ngwènnngwèn byan shi ke cì Yesù, lè òwum bye cinne mè mpùn mbyibbòa nun hwæn. ³³Bwum nsòn màzwùm swòle òònmbyi Yesù. ³⁴Mè ngwènnngwèn mèan be be kwe, Yesù kimnzi bon hwæn, à fyinni tì ku' mè mpùn mbyibbòa mèan. À be kân yili le mè mpùn mbyibbòa ni leli, ntwi' mè mpùn ni limme làn nyan mbòkì tòn nyě nun ni nlim.

Ñlæmnzi ye Yesù be le'-Nswæb læmnze nõnnòn ngyo' Gàlilè nun
(Lk. 4.42-44)

³⁵A be shikpon hwìli lè kpòn, Yesù wa' zwô, à kwan wan. À kwan myi, à kèn ke cìcì se òwum be kân. À bèn kwe, à òunmì Mvènnswæb keli. ³⁶Sìmôn, lè òwùlu bye ò', be òunmì nun kæbbi. ³⁷Be ken nun cinni, be she lè nun le: «Mwum hwæn tà wu kæbbi.» ³⁸Yesù fyònnzi lè bon le: «Bwi' ye tì kènnèni ke me nsòn sisò' nyě me mbeti, òã mun she tì ku' le'-Nswæb kwe. Ntwi' son se ci mùn kìn fe.» ³⁹Li ne nun yòden nõnnòn ngyo' Gàlilè hwæn, à be le'-Nswæb shě ke me nyenswæb me Yudà bye ngyo' màzwùm nun. À kònnḍi tì mè mpùn mbyibbòa fyinni.

Ìjkinmzi ye Yesù kimnze ci-njino' ndò'
(Mt. 8.1-4; Lk. 5.12-16)

⁴⁰A be nywo' mbò' ndò', ci-njino' bèn, à swummi Yesù ke swi', lè à tà nun swulea le: «Beshe wu yili, wù wòli wù kimnzi mùn.» Yesù ywo' li, ⁴¹ònim kwen nun lè nun. À nænndi fyà', à twuti nun, à shè le: «Èn, mùn yilâ le wù kimmo'!» ⁴²Ke fya' zwem ñnywèn, ñjino' mlò', à kimmo' be. ⁴³Mwum tòn ni kimmo' li, Yesù siti nun, à fyòsi nun be, ⁴⁴lè à tà nun shě le: «Ba wù lwùm mwum ndò' le' ton se shě, son, kènne, wù lisà' wù ne' cě ci-mfe sàtikàè' nyenswæb. Ke ñkimmo' ywù ye wu kimmo' nun, wù fe sàtikàè' se Mòizè lee le be fe òã mwum hwæn limmì le wù kimmo'â.» ⁴⁵Son, mwum tòn ni kwan wan, à òunmì le' si òèmmò' wan cìcì hwæn, han le' si ci Yesù yinnzi kan ti nywi ñkwìn òwum nun ke nlim nsòn. À be tì su' tòdòn ke mbeti me nsòn, ke yi cìcì ye òwum ba nun. Kwo fe' li, òwum be wai yì cìcì hwæn, be kiin nun cinni.

Ìjkinmzi ye Yesù kimnze òlḍòlḍ' ndò'
(Mt. 9.1-8; Lk. 5.17-26)

2 ¹Ìjgyìn ndò' lan nyě yi, Yesù fyòn be Kàpèrnàò. Bwum ywo' le nyì ni bènna, nyì ni ti næm. ²Be òòti kwe nye nyon han cìcì lwìn. Kwo

fe' ke ηwum ònmbyi, pon be kàn tí. Yesù be bon le'-Nswàb lisea. ³Kwan se nun be bon lisea si, òwum ndò' kwain. Ke nyinnim shan, bye nyí be òlòòlò' ndò' shi. ⁴Be yile lè be lisà' nun lè Yesù, son, be cinni kan mbyi, ntwi' ηkwìn òwum be tæti. Be yen li, be nan ke mwu nye, be òwoli zæ' ke lwùmmò' se Yesù tòn nun. Ke zæ' se bon òwoli si nun, be òunnzi twon ηgwènηgwèn nlim ke me ndu' zwem. ⁵Kwan se Yesù yen m̀bòki ne be bi zwùm teli lè nun, à shè lè òlòòlò' le: «Mwen nyèm, byebbi nywù ti òyè òzùsi.» ⁶Mè ci-nlimmi me lwaà byindo' be be kwe tòn, be òunmi fòkà' ke me nlim nun le: ⁷«Mwum tòn ni tà ku' le' li lè ntwi' yen? À tà nun ne' tweli wè M̀vènnswàb? A shi be M̀vènnswàb, wen ne woli à zùsi mwum byebbi?» ⁸Yesù limmi mè m̀bàkà' nyan, à shè lè bon le: «Yà pa' me m̀bàkà' se she byin cinni ke me nlim nyin nun si? ⁹Ke nyinnim nshè ye le: “Byebbi nywù ti òyè òzùsi,” lè nshè ye le: “Wa' zwò, wù sheli twon nywù, wù kèn,” yà son se nlim òonmi? ¹⁰Son, mùn yili le byin limmi le **Mwen Mwum** cinni ηkimmò' nzùsi byebbi fe ηgyò' wan.» ¹¹À le' li, à kà shè be lè òlòòlò' le: «Mùn shè wu le, wa' zwò, wù sheli twon nywù, wù fyòn be næm.» ¹²Ke fya' zwem ònywèn, mwum tòn ni wa' zwò ke me me' òwum hwæn, à sheli twon nyon, à wa' kèn. Shìmmea ci òwum hwæn, be òunmi M̀vènnswàb twuli lè be ta le' le: «Pa' le' se, òwi' yen kife' son mbyí.»

Òlon ye Yesù loen Lèví
(Mt. 9.9-13; Lk. 5.27-32)

¹³Yesù fyòòn be moan swùm Gàlilé. ηkwìn òwum mèan be kèn ke ci shon. Li, à be bon òzæ' le' lisea. ¹⁴Kwan se nun be lán, à yen mwum ndò' nyè jin shon be le Lèví. Mwen Àlfè ne be. À be òtòn ke nye nyèkà' lòn gàrimà. Yesù yen nun, à shè lè nun le: «Dwoìn mùn.» Lèví wa' swu' she shon, à òwon Yesù.

¹⁵Be nyè yi, Lèví lon Yesù le nyí ni kiìn ji ji òwon nyon. Bwùlu mè ci-nyèkà' lòn gàrimà lè mè ci-ncikà' me le' m̀byibbòa ndò' be ji ji lè bon, kònnò lè òwesò' Yesù nun fyìnnòa. Pa' me ci-ncí byebbi si se be nun òwon mèan. ¹⁶Mè ci-nlimmi me lwaà bye be ke fya' me **Fàrizièn** nun yenme nun, à tà ji ji bon lè mè ci-nyèkà' lòn gàrimà, lè tì lè mè ci-ncí byebbi byindo', be cibbi lè òwesò' Yesù le: «Yen se ci Nyeli nyin tà ji ji, à nwi tì lè mè ci-nyèkà' lòn gàrimà, kònnò lè byindo' mè ci-ncí byebbi?» ¹⁷Yesù ywò' òzæ' le' ne bon cibbi ni, à shè bon le: «Bwum bye mvæb nywi ta làn lwen, bon be tà ka ci-mvili yòn, son, òwum bye mvæb nywi tà ka kènni, bon be ta nun yili. Mùn kiìn kàn lè mùn lon òwum bye ta bon ne' tweli wè òwum lwinnòa, son, mùn kiìn bǎ mùn lon òwum bye be ta twe' lè òwum byibbòa.»

Òsannzi ye Yesù sannze le' nshì mla'
(Mt. 9.14-17; Lk. 5.33-39)

¹⁸Be nywò' m̀bò' ndò', òwesò' Jàn Bàtisi bon lè bye me **Fàrizièn** be mlǎ' shí. Byindo' lè òwum waì, be kiìn Yesù cibbi le: «Yen se ci òwesò' Jàn

Bàtisi lè bye me **Fàrizièn** ta mlǎ' shǐ, byû ton ku' dîn?» ¹⁹Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Byin fòka' le kwan se ñdweb dæm ni ñtòn, ðwum bye ðe loin le ðe kiin ji ji, ðe woli ðe ton dîn shìkì ðe ji? Kwan se nun ke ñtòn, ðe wòli kan ðe ton dîn, ðe shi ji ji. ²⁰Son, kwan ndò' yě ðèn, she ðe ye ñdweb dæm yě fya'. Ke kwan màzwùm nun se ðe ye mlǎ' shǐ.

²¹«Mwum ndò' tà ka bla' plê nywæb sheli, à bæti pwìn plè nun. Ntwi' nun bæti li, she nywæb se ðe sæb kife' si, kwan se se ye kyǒ', a ye zæ' plê mgbònnzi ke pwìn plè nun. ²²Mbanmbò' ku', ðe tà ka ñkan myimmi kpanŋgea ke kò' nyě cinni ŋgò' nun. Wu kpanŋga' li, ñkan ye lwinnnda' nlim, kò' kpi'. Kwan se nun kpime li, wù ðwú ywum ði; ñkan kpitâ, kò' ðwùmndi. Se yili lwen le mwum ke ñkan myimmi ke me kǒ' lwukea nun.»

Yesù ne cinni ñkimmò' ke nywò' mè yìnni mè Yudà nun

(Mt. 12.1-8; Lk. 6.1-5)

²³A ðe nywò' mè yìnni mè Yudà ndò', Yesù bon lè ðwesò' ðyon ðe làn ke ndem mvòn ndò' nun. Bwesò' ðyon ðunmi kèn lè ðe ta ñgyò' mvon kwæli. ²⁴Mè **Fàrizièn** kà cibbi lè Yesù le: «Wũ ne', cè fe' swum se ðwesò' ðyû ta ci si, son se lwuà nye' tà ka ðyinnò'?» ²⁵Yesù fyònnzi lè bon le: «Byin nzanŋga' kife' swum se Dàvíð cie nywò' mbo' ndò' kwan se à ðe ke shi' nun, lè ñjè ðe nun kwènni bon lè ðwum ðyon? ²⁶A ðe kwan se Àbiàtâ ðe mwumŋkæm mè ci-mfe sàtikæ', Dàvíð ðuen nyenswæb, à jie ji ne ðe kee le nyě Mvènnswæb, kwo fe' she lwuà nye' tà su' shè le mè ci-mfe sàtikæ' cinni ñkimmò' nji ji màzwùm. Mwum ndò' nyě mbyî dîn wòle kǎn à ji, son, Dàvíð jie, à fe tì ku' lè ðwum bye ðe lè nun.» ²⁷Yesù kònnði bon shě le: «Mvènnswæb ðe nywò' mè yìnni ðǎ mwum ton lwen, à ðe kǎn mwum ntwi' nywò' mè yìnni. ²⁸Son se ci mùn kònnði byin shě le **Mwen Mwum** nun ne' ne cinni ti ma nywò' mè yìnni.»

Ñkimnzi ye Yesù kimnze ci-fyà' ywi nywò' mè yìnni

(Mt. 12.9-14; Lk. 6.6-11)

3 ¹A ðe tì nywò' mbo' ndò', Yesù ðun tì nyenswæb me Yudà, à cinni mwum ndò' kwe, fyà' yon ðe ywi. ²Byinda' ðe kwe, ðe ðe tì kònnði Yesù ðsi kènnzi lè me', ðǎ bon yen ðeshe nun yě mwum tòn ni kimnzi nywò' mè yìnni, ntwi' se ðe ðe kwèm kæbbi ðǎ ðe ci ðe wu nun. ³Yesù shè lè ci-fyà' ywi le: «Wa' zwò ke swi' mwum hwæn.» ⁴À le' li, à kà cibbi lè ðwum bye ðe kwe le: «Lwuà nye' yili le ðe ci lwen nywò' mè yìnni nye', kè ðe ci byebbi? A yili le ðe swæti mwum nùn, kè ðe wu nun nùn?» Yesù cibbi li, kwo fyònnzi mbo' kwan kan. ⁵À cice bon me me' lè ñlim nyeni, ðe lè ñlim kimmâ nun zwum ñzwònzwò' lè she ðe ywò' kan kwènnzi nlim lè mwum tòn ni. À cè bon li, à kà shě lè ci-fyà' ywi le: «Nànnði fyà' ywû.» Mwum tòn ni nànnði fyà', lè ye ti kimmi. ⁶Mè **Fàrizièn** kwan nyenswæb, ðe swòli mbyimmi bon lè ðwum bye ðe fya' mvèn Èròðè nun, ðǎ bon sunndi m̀b̀k̀k̀i ne bon ye cì, bon kà wu Yesù.

Mè ñkwìn ßwum ne be Yesù làti

⁷Yesù weð' kèn bon lè ßwesò' byon fya' ye swũm Gàlilè be kwe. Ke nyè yon, læm ßwum be tɛli. ßwum be wai lè Gàlilè, be wai lè Jùdè, ⁸kwo fe' bye nlim nsòn Yèrusalèm, lè kònnɔ̀ɔ̀ bye be wai ke ñgyɔ' Ìdumè nun, bye làn ñgyin ðu' Jùrdèn, lè bye me nzwon Tír lè Sidôn, be be wakaì kyikyì, be kiin swɔli ke ke Yesù. Li, ntwi' be lè be ywɔ̀a ywum ye nun be cì lè ñdù' nun. ⁹Li, Yesù shè lè ßwesò' byon le byi bi kiin nun lè cì' ndò', bǎ nun ðun nlim, ßwum làkì nun kwubti. ¹⁰À lele li ntwi' se ßwum bye be lè mè ñgwènñgwèn nywi hwæn, kwan se be ywɔ̀e le à kimnzà ßwum mèan, be zwuti nun lè bon twuti nyí. ¹¹Mè mpùn mbyibbɔa hwæn be nun yenni, be switi nun me kwù, lè be ta kun le: «Wù ni Mwen Mvènnswæb.» ¹²Son, Yesù be bon siti le ba byi bi kwasi nun.

Mè ci-ntwum wúm blàn bí bye Yesù yænne

(Mt. 10.1-4; Lk. 6.12-16)

¹³Yesù wa' kwe, à nè̀n ke kpa' zwem, à lon ßwum bye nun yili le be kiin. Li, be ken nun cinni. ¹⁴Ke nyinnim shan nun, à yæn bye wúm blàn bí bǎ be be byon, lè nun ni fyi tì ku' bon bǎ be ken le'-Nswæb shè me nsòn me nsòn. ¹⁵À fe bon ñkimmɔ' mfyinni me mpùn mbyibbɔa. ¹⁶Bye nun yænne, mè myin nyan be le: Sìmon nyé nun kèe jin le Piêr, ¹⁷Jâ', bon lè ñgyinni nyon Jân, bye be kì-bì ßwen Zèbèdè, à be bon lon le «Bòànerjè»; sù ni le: ßwen mbæn. ¹⁸À yæn tì Àndrè, Filipò, Bàrtèlèmí, Màtyú, Tòmasì, Jâ' mwen Àlfè, Tædè, Sìmon, ci-ñkànnzi me ñgyɔ', ¹⁹kònnɔ̀ɔ̀ lè Judà Ìskàriò, nun ne kyie Yesù.

Cìcì se ñkimmɔ' Yesù wai kwe

(Mt. 12.22-32; Lk. 11.14-23; 12.10)

²⁰Yesù wa' kwe, à kà fyònni be næm. À bènme be næm, ßwum mèan ndò' konndi swɔli kwe han Yesù bon lè ßwesò' byon cinni kan kwan se bon ye ji ji. ²¹Kwan se ñdu' lim yon ywɔ̀me li, be wai kèn bǎ be tweli nun, ntwi' be be le' le à lèan mpla'. ²²Mè ci-nlìmmi me lwuà bye wai Yèrusalèm ðunmi le' le: «À cinni **Bèlzèbùl** ke nywi. Nun ne m̀vèn mè mpùn mbyibbɔa ne tà nun ñkimmɔ' mfyinni me mpùn mbyibbɔa fe.» ²³Yesù ywɔ' li, à lon bon, à ðunmi bon ðwitea me ñkàen le' nun le: «A ye cì le Satèn fyinni nun ne'? ²⁴ßwum be ke ywɔ' ñgyɔ' m̀bɔ' nun, beshe bon ton lè wì ke nyinnim shan nun, ywɔ' màzwùm se wòli kan se mgbænni kwan làbbi. ²⁵Ñdu' lim ye kyiilea ye wòli kan ye ðyi. ²⁶M̀banm̀bɔ' ku', beshe Satèn ðunmi wì ðwí be lè nun ne', son se ñkyiilli ðun ke ywɔ' shon nun. Ìkimmɔ' yon wòli kan ye ken mbyí, son, ye ye ml̀' nùn.

²⁷«Mwum ndò' wòli kan à ðun nye mwum ne cinni kim, à yib nun ñjònnɔ̀ɔ̀ nyon beshe nun shì seti mwum màzwùm kpæmmi. Son, nun

seti nun kpæmmi, à wòli à yib nun ywum hwæn. ²⁸Mùn tà byin shě lè lɛŋkæm lɛ, mè byebbi nyě ɓwum ta cì, lè ñzǎ' lɛ' byibbɔa ye ta ɓon kwean ɲwum ke jin Mvènnswǎb nun, Mvènnswǎb yě ɓon yon zùsi. ²⁹Son, mwum ne yě ñzǎ' lɛ' mbyebbi kwannzi ke nywi Mpùn Nsanmi, a cì fe' lɛ, Mvènnswǎb ɓà nun byebbi màzwùm zùsi. Ntwi' nun cià byebbi ɔwùmɔwùm.» ³⁰Yesù leli li, ntwi' ɓe ɓe lɛ' lɛ nyí ni cinni mpùn mbyebbi ke nywi.

Bwum bye Yesù tá lon le mè ɲgyinni ɓyon lè mon nyon

(Mt. 12.46-50; Lk. 8.19-21)

³¹Mon Yesù lè mè ɲgyinni Yesù ɓen, ɓe ɔyi wan. ʼBe fyiɔ' mwum ndɔ' ɓǎ nun loin Yesù. ³²Ke næm, ɲkwìn ɓwum ɓe tǒn, ye kanndi Yesù. ʼBe kà shèɔ' nun kwe lɛ: «Cɛ fe', mon nywù lè mè ɲgyinni ɓyú bi wan, ɓe ta wu cibbi.» ³³Yesù kà cibbi ɓon lɛ: «Byin fɔka' le wen ne mon nyèm? Mè wen ɓe ti ku' mè ɲgyinni ɓyêḿ?» ³⁴Bwum ɓe kanndi nun ɲgyɔ', à cice ɓon hwæn, à shě lɛ: «Cɛêni fe', mon nyèm lè mè ɲgyinni ɓyêḿ bi cě. ³⁵Ntwi' mwum nyě tá swum se Mvènnswǎb tá yili cí, nun ne ɲgyinni nyèm, à ɓe ti ku' mon nyèm.»

ɲkǎn le' ye ke nywi ci-dyìḿ

(Mt. 13.1-9; Lk. 8.4-8)

4 ¹Yesù ɔunme ti le'-Nswǎb lisea ke moan swúm Gàlilê. À yen ɲkwìn ɓwum ti nun ke mèan ñzwɔnzwɔ', à ɔun ci' nun, à ɓæn cí tǒn kwe. Ci' ɓe ke mla' nun, ɓwum ɓe ku' ɓe ɲgonni ɔu' zwem. ²À ɓe ɓon ywum lisea mèan ke me ɲkǎn le' nun, à ɔwìe ɓon ɲkǎn le' ndɔ' lɛ: ³«Nònnzèni mè ywi', ɓyin ywɔ'. Ci-dyìḿ ndɔ' kwean ɓǎ nun ɓi ywum ɔyìḿ yon. ⁴Li, kwan se nun ɓe ywum ɔyìḿ yon mylì ndem nun, mvu yindɔ' ken pyì ke nlim mbyi, mè kyè kiin yon jìɔ' ɲwùm. ⁵Mvu yindɔ' ken pyì ke cě ɲgyɔ' ɓe kǎn mèan. ɲgyɔ' sue ku' ndàeti zwozwò ɔin, yon yi twǎb mbyimmi. ⁶Son, kwan se nywɔ' ɔunmi ɔwùm, à fyasi ywum ɔyìḿ yi, ye fyali ntwi' se ye ghimme kǎn mè ndí. ⁷Làn m̀bɔ' ndɔ' kèn pyì ke nyinnim mvub lwon nun. Lwon libbɔme, ye fyeɔn yon ɲgyɔ', ye kè kan yì gwùm. ⁸Làn m̀bɔ' kèn pyì ke ɲgyɔ' nlwen nun, ye twǎb, ye klwɔka', ye ke yì gwùm. Mɛ' yindɔ' kwannzi ɓe mè mɛ' mwùm le-lê, yindɔ' mè mɛ' mwùm fyuru-fyuru, yindɔ' ku' ñɔu'-ndu'!» ⁹Yesù kà shě lè ɓon lɛ: «Mwum ne cinni mè ywi' bye nywɔ' lɛ' à ywɔ'.»

Swum se cie Yesù ɓe su' leli ke me ɲkǎn le' nun

(Mt. 13.10-17; Lk. 8.9-10)

¹⁰Kwan se Yesù ɔonni ɲkwìn ɓwum mèan ɓe, ɓwum ɓe ɓe nun ke, kònnɔ' lè ɓwɛsɔ' wùm ɓlàn ɓi ɓyon hwæn, ɓe kà cibbi lè nun le nyí ni sù ɓon mè ɲkǎn le'. ¹¹Yesù fyònnzi lè ɓon lɛ: «Mvènnswǎb cià ɓyin limmi

swum se òwùlukwæn lìmme kǎn ke nywi lwun shon. Ti lè òwum òe lìmme kife', se yili le mùn òwìkà' òon ke me òkǎn nun,

12 “ǒǎ òe ce, shìkì òe yen,
òe ywǎ' ku', shìkì òe ywǎti,
ǒǎ òe ton, shìkì òe kwebsi m̀b̀òkì tòn nyan,
M̀v̀ènnswǎb lǎkì òon òyebbi nyan zùsi.” »

Sù òkǎn le' ci-dyim

(Mt. 13.18-23; Lk. 8.11-15)

13 À kònnɔ̀ òon shě le: «Byin le' le òyin ywǎ' kan òkǎn le' ton ye? Ti, òyin ye cì le òyin kà ywǎ' mè òkǎn le' nyě mbyì? 14 Ci-myì' ywum ni ni mwum ne tǎ òzǎ' le' M̀v̀ènnswǎb shě. 15 Byindǎ' lè òwum òi wě òlim mbyi ye me' ywum òí pyi nlim. Òe ta ku' òzǎ' le' M̀v̀ènnswǎb ywǎ òin, Satǎn òèn, à swon òon òzǎ' le' yi me nlim nyan nun. 16 Byindǎ' òi wě cìcì se ògyǎ' òa mèan. Kwan se òon ta le' M̀v̀ènnswǎb ywǎ, òe ta son seti yě lè òdàli. 17 Son, se tǎ ka òon tòn nlim nun kwan lǎbbi. À si m̀banmbǎ' wě ywum òí ye ghim kan mè òdì. Kwan se òyinnzi lè mè vènè' ta òon òènni nywi ntwi' le' màzwùm, òe pǎsi fyà'. 18 Byindǎ' òi wě ògyǎ' ne cinni mvu lwon. Òe ta le'-Nswǎb ywǎ, 19 son, ke nyě yi, mè m̀b̀àkà' m̀byibbǎa nyě ògyǎ' wan, òyon ye òjònnɔ̀ tǎ òon yon, mè pa' ywum mèan ndǎ' nyě òon ta tǎm, ywum màzwùm hwæn pǎ' li, yon ye ta le' M̀v̀ènnswǎb fyèan, se kè kan yì gwùm. 20 Byindǎ' òi ku' wě ògyǎ' nlwen. Òe ta le'-Nswǎb ywǎ, òe yè son lwèn, se ke yì gwùm. Me' yindǎ' kwannzi òe mè me' mwùm le-lè, yindǎ' mè me' mwùm fyuru-fyuru, yindǎ' ku' òdù'-ndù'.»

Òkǎn le' ke nywi òwanni lǎm

(Lk. 8.16-18)

21 Yesù kònnɔ̀ tì òon cibbi le: «Mwum ndǎ' tǎ lǎm nyǎnnzi, à wubsi nun lwùnngan nji? Shindǎ' à kè nun ndon nji? Òe ta ka lǎm nyǎnnzi ǒǎ òe sati nun ke zwozwò? 22 Swum se òe ta gwùm hwæn, se ta mlò', lè se kweân pisean. Swum se òe lon hwæn le kwi', se ta kwàli nùn. 23 Mwum ne cinni mè ywi' òye nywǎ' le', à ywǎ'.»

24 À shè tì òon le: «Konnèni lè ywum ye òyin ta ywǎ'. M̀b̀òkì ne òyin ta ywum M̀v̀ènnswǎb yě, m̀b̀òkì màzwùm ne òe ye wòsi lè òyin, òe lannzi tì ma swum ndǎ' zwem. 25 Mwum ne cinni, òe ye nun kònnɔ̀. Nyě cinni kan, kwæ' ne nun cinni, òe ye nun nun pǎli.»

Òkǎn le' ywum twǎbbi

26 À kònnɔ̀ le' le: «Ywǎ' M̀v̀ènnswǎb si m̀banmbǎ' wě mwum ndǎ' ne tǎ m̀v̀òn myìli ndem nyon. 27 Ke nyě màzwùm, à tǎ òye kpon nun wě tǎ she nun yili, à cì mè she nyon shikpon nun wě tǎ she nun òe cì mbyì. Ke kwan màzwùm nun, m̀v̀òn ta òwùm, ye twǎb, shìkì à lìmme wě swum se cì.»

28 Ìjgyɔ' tǎ ìmvòn làèbsi lè nun nɛ', yɛ kɛ ìjgyɔ', mɛ' lwinno' nlim. 29 Kwan se yɛ kimme, tǎm nlin wòlì. Ci-ndɛm bèn, à òunmi lin.»

Ìjkǎen le' yɛ kɛ nywi zɛ' gwòyâvè
(Mt. 13.31-32; Lk. 13.18-19)

30 Yesù kònnɔ̀ òun shɛ̀ lɛ: «Bwi' woli òwi' twe' òbòki ywɔ' Mvènnswàèb lè yen? Bwi' woli òwi' twe' nun lè ìjkǎen le' ton yɛ. 31 À yi òmbanmbò' lè zɛ' gwòyâvè. À si sòðin òzwɔ̀zwò' kɛ nyinnim ywum òí. 32 Son, kwan se wù òià son, se ta twàèb, se twu, se lan òwùlu yi kǎ' hwæn. Se ta mè òwǎm òglwǎkɛ kǎ, nyɛ mè kyè woli òɛ gwe yi twi' yan kɛ man yon òji.» 33 Li nɛ Yesù òɛ le' Mvènnswàèb sannzi lè òwum hwæn kɛ mɛ òkǎen le' nun wɛ nyɛ. À òɛ lèsà' li òǎ òwum òɛ cinni òkimmɔ' nywɔ', òɛ ywɔ'. 34 À òɛ kǎn òun le' ndò' sannzi, à shì òwí òkǎen le' nun. Ti, kwan se nun lwàèbmɛ òɛ òun lè òwesò' òyon, à sù òun mè òkǎen le' màzwùm.

Òdyili yɛ Yesù òyile òpùn
(Mt. 8.23-27; Lk. 8.22-25)

35 Kwàèbbi màzwùm, Yesù shɛ̀ lè òwesò' òyon lɛ òun òi sheènì swùm. 36 Cì' nɛ Yesù òi nlim, òwesò' òyon òun nlim, òɛ wa' kèn, òɛ òonzi òkwìn òwum òɛ kyɔ'. Òwum òɛ òɛ kɛ mɛ cì' nyan nun kɛ mbeti Yesù òunmi nun òwon. 37 Kwan se òɛ òen nlim òu', òpùn kimmi ndò' sǎnni. Mè kpa' mla' òunmi swì kɛ cì' nun, òɛ lè cì' lwinmɛ. 38 Yesù òɛ òɛ mɛ ndù' cì', à tà nun òyɛ òyɛ, mwù yi kɛ pyilù nun sati. Òwesò' òyon òunmi nun yimnzi. À yimnime, òɛ shɛ̀ lè nun lɛ: «Nyeli, nywi tà ka wu kwènni? Bwi' ywime!» 39 Yesù ywɔ' li, à yǎmnnzi òpùn, à shɛ̀ lè mlǎ' lɛ: «Mòki, wù òyì!» Òpùn òon òòwì, swùm suku' flò' lɛ pon pon pon. 40 Yesù kǎ shɛ̀ lè òwesò' òyon lɛ: «Byin ta yi lè yen? Byin cinni kife' òtè' zwum lè Mvènnswàèb òyè?» 41 Òɛ lè òlim òwuà òun zwum. Òɛ òunmi le' lè òwùlu lɛ: «Yǎ pa' mwum nɛ nyɛ? Kwo fɛ' òpùn lè mlǎ' ta nun mwumnnzi.»

Ìjkimmzi yɛ Yesù kimnze mwum nɛ òɛ lè mè òpùn
mbyibbɔa nywi mèan
(Mt. 8.28-34; Lk. 8.26-39)

5 1 Òɛ kɛn li, òɛ òen ògyin swùm Gàlilè, kɛ ògyɔ' mè Jèràzèn nun. 2 Yesù kwan cì' nun òin, mwum nyɛ cinni òpùn mbyebbi ndò' nywi òen. À kweàn kɛ cìcì se òɛ òɛ òwum gwùmmi nun, 3-4 cì tòn shon se sue tì ku' si. Kwan se nun òɛ lè à òn kife' kɛ cìcì màzwùm, òɛ òɛ nun òò' kǎ kɛ kwù, òɛ kpǎm nun mè fyà' lè mè mkpàè' ndù'. Kwo fɛ' li, à òɛ yon swinndea hwæn, à òwùm òò'. Mwum ndò' wòlè kàn tí kim à kpǎm nun, kwo fɛ' lè yǎ pa' swum. Òɛ lè à yèà òun. 5 Kpòn lè nywɔ', à òɛ yòn kɛ yi nyàèbbi nun, à kèn kèn mɛ kpa' zwem. À tà nun nɛ' linnɔa lè mè ògwò', lè à tǎ kwusa'.

⁶Kwan se nun yen Yesù, à ðunmi yanniì. À ðën swi' Yesù, à swummi nun me kwù, ⁷à kun lè ñkwu kimmi le: «Yesù, Mwen Mvènnswæb ne làn ywum hwæn lè ñtwu, yen se wù yili lè mùn? Mùn swula' wu ke jin Mvènnswæb nun, ba wù yennzi mùn vèné!» ⁸À be lèli li ntwi' se Yesù be shè le: «M̀p̀ùn m̀byebbi, kwan mwum tòn ni nywi.» ⁹Ke nyè yi, Yesù cibbi lè nun le: «Jin swù si le wen?» Mwum tòn ni fyònnzi le: «Jin shèm si le ñkwìn-ðwum-mèan, ntwi' ðwi' bi ðwi' mèan.» ¹⁰À ðunmi Yesù swulea, à pyità' nun me kwù. Nun le, ba Yesù ni kwannzi mè mp̀ùn m̀byibbɔa ni ke nõnnõn màzwùm nun.

¹¹Ke kwe cìcì màzwùm, mè ðòn mè mbyän ðwum ndɔ' be jiji kwe kpa' zwêm. ¹²Mè mp̀ùn m̀byibbɔa ni ðunmi Yesù swulea le nyí ni fyi zwù ðon ke nywi me mbyän. ¹³Be swula' nun li, à yili. Mè mp̀ùn m̀byibbɔa kwan mwum tòn ni nywi, à kèn mè mbyän ðun nywi. Mè mbyän yi, be lè à ti kènni mbyän ñkæm m̀bi, ye ðunmi fanni kwe ñgonni zwem, ye ken swið' swum nun, ye jimmɔa mbyí.

¹⁴Mè ci-m̀ðòn me mbyän zwum mèli, be ðunmi le' si shèkea ke me nsòn, lè ke me myi ndem. ðwum be ywɔe le' màzwùm ðunmi wakaì ðá ðon kiin swum se lannzi yenni. ¹⁵Be ðen ke ke Yesù, be yen mwum ne bi lè mè mp̀ùn m̀byibbɔa ke nywi, lè à ni ñtònmi. À ti lè mè plè nywi, lè mwù yon ðyia be. Yi ðunmi ðon kwènni. ¹⁶ðwum ðye yenni le' màzwùm lè ñdù' nun ðunmi ðwùlu sannzi wè swum se lannzi nywi mwum tòn ni, lè swum se ci mè mbyän. ¹⁷Be ywɔ' li, be ðunmi Yesù swulea le nyí ni wa' be ñgyɔ' nyan nun.

¹⁸Li, kwan se Yesù be nàn be ci' nun, mwum ne bi lè mè mp̀ùn m̀byibbɔa nywi ni, à cibbi Yesù le ðon bi ye tòn lè nyí. ¹⁹Yesù yili kan, à kà shè lè nun le: «Fyòn be næm cè ndu' lim ywù, wù shè ðon swum twun se M̀v̀ènnswæb ciâ ke nywi ywù, m̀b̀ð̀ki ne nun ywɔâ kwènnzi nlim lè wù.» ²⁰Mwum tòn ni ni wame kèn ni, à ðunmi swum se Yesù ci ke nywi yon sannzi cìcì hwæn ke nõnnõn Dèkàp̀òl nun. Shimmea be ðwum be be le' màzwùm ywo hwæn ðænni.

**Ñkimnzi ye Yesù kimnze m̀lib ne mvæb be kwan nywi, à kònndi
mwen Jàrusi kimnzi
(Mt. 9.18-26; Lk. 8.40-56)**

²¹Kwan se Yesù shèɔ' swùm be ke ci' nun, lè à ke ke moan ðu', ðwum mèan swòli, be kanndi nun. ²²Ci-zwi' nyenswæb mè Yuda ndɔ' nyè be be lon le Jàrusi ðèn. À yen Yesù, à pyi nun me kwù. ²³À swula' nun le nyí ni kpa' nun. À be le' le: «Mwen nyèm ywime, mùn swula' wù le, kiin, wù sati nun mè fyà' ke nywi ðá nun kimmɔ!» ²⁴Yesù yili, à wa' kèn. ñkwìn ðwum mèan ndɔ' be nun ðwon, lè be ta nun zwuti me fyà' hwæn.

²⁵M̀lib ndɔ' be kwe nyinnim ñkwìn ðwum nun. Be lè a ti ðwùm wùm ðlàn ði, mvæb be nun kwean nywi kwan hwæn. ²⁶À yennâ vèné'

Yă pa' nlimmì ye nun cinni ku' ye nun tă mè pa' hilea ne tòn ni cí nun? ³Kæmindà ne mwèn Mârì ne ban? Jâ', Jòsê', Jûdè, lè Sìmôn, bon be ba mè ngyinni byon bye mè dweb? Ti lè mè ngyinni byon bye mè yib, be ba myi fe?» Mè mbàkà' màzwùm be cí, be kè kan ñlim lè Yesù. ⁴Li, Yesù shè lè bon le: «Ke yi cìci hwæn, be ta ci-nlèli ke ngyum Mvènnswæb nun yi. Son, à si swum twun lè ñyi ye be ye nun yi ke ndù' nsòn yon lè ke nyinnim ndu' lim yon nun.» ⁵Hilea se Yesù sue ku' ci kwe sue ku' mè fyà' be nun satea mè ngwènnngwèn ndo' nywi, be kimmò'. À cie kàn tí swum ndo' mbyí. ⁶Shimmea be nun cí ntwi' se be kèe kăn ñlim ke nywi yon.

Ñnywæsi ye Yesù nywæse bweso' wùm flàn bì byon ke me nsòn
(Mt. 10.5-15; Lk. 9.1-6)

Ke nyě yi, Yesù wa' kwe, à kèn le'-Nswæb lisea ke me nsòn nyě me mbeti. ⁷À swosi bweso' wùm flàn bì byon, à dúnmi bon fyí bi-bí me fyà' kyikyí. À fe bon ñkimmò' mfyinni me mpùn mbyibbɔa. ⁸À kà shě bon le: «Ke kèn shin nun, shi be ñtwò', ba byin sheli swum ndo' wě swum ji, ñshe, kwo fe' lòn ye me jibæm nun. ⁹Byin ken lè mè diba' me kwù. Son, ba byin swi mè plè bì.» ¹⁰À kònnò' bon shě le: «Kwan se byin ye bèn ke nsòn ndo', nye ne be ye byin yě nlim, ba byin kwebsi tì cí tòn, han byin ken wa'. ¹¹Byin ðen ke nsòn ndo' nun, bwum yè kan byin, shindo' be tà ka ñywo' le' shin yili, weàni ñsòn màzwùm. Kwùb ne byin ke me kwù, byin sætì nun be kwe lè byin kà kèn. Se ye lisa' le byin ba tí byin ke nlim, byin lwinnzâ she shin.» ¹²Yesù lele li, bweso' byon wa' kèn, be dúnmi le'-Nswæb shě lè bwum le shi si yili le byi bi kwebsi mbòki tòn byi. ¹³Be be mè mpùn mbyibbɔa fyinni mèan. Be tem tì ku' mè ngwènnngwèn lè mèwu ke swi' bǎ be kimnzi bon.

Swum se cie Èròdè wue Jân Bâtisi
(Mt. 14.1-12; Lk. 9.7-9)

¹⁴Sèàn màzwùm kènne ñvèn Èròdè dún ywi', ntwi' se kwan màzwùm mè ngwànnwàn Yesù yè cìci hwæn, mwum hwæn be lwæb lè jin shon ngyum. Byindo' be le' le Jân Bâtisi ni ne yimni ywi, shi se ci nyí ni cinni ñkimmò' ncikà' yi hilea. ¹⁵Byindo' le' le Èlì, ci-nlèli ke ngyum Mvènnswæb nun ndo' ni ne. Byindo' ku', bon le: nyí ni wě mè ci-nlèli ke ngyum Mvènnswæb nun bye be mbyí. ¹⁶Kwan se le' màzwùm pyi Èròdè me ywi', nun le: Jân Bâtisi ni ne, nyě nun cie be linndi nun mwù, nyí ni ne yimni ywi. ¹⁷À be fòkà' li, ntwi' nun ne' ne cie be bænn Jân Bâtisi, be ke nun nye njè ñkpmmea. À kèe Jân nye njè li, ntwi' se nun shee Èròdiâ', myí bàka nyon Filipò lè ðæm. ¹⁸Son, Jân shèe le Èròdè le: «Lwua' nye' yili kan le wù she myí bàka nywù.» ¹⁹Èròdiâ' nun ne' mlib ywo' li, à dúnmi fya' nlim. Ñlim yon su' yili le be wu Jân, son, à cinne kăn mbyi, ntwi' se Èròdè be Jân kànnzi. ²⁰Èròdè be Jân yi, ntwi' se nun limme le Jân ni

ñlwinni, à be tì ku' òsanmi. Kwan se nun be òzǎ' le' Jân ywo, nywi be nun ghòlea nlim hwæn, kwo fe' li, à be ku' lo' ònywo' yon yili.

²¹A be nywo' m̀bo' ndo', ògwìn mb̀unngǎ' nywo' ye Èròdè wòli. Swi' lwu Èròdià' lè le' se nun be f̀kà'. Nywo' màzwùm Èròdè fée ji ndàli ndwun lè òwum̀kǎem bye nsòn yon, mè ci-zwi' mē suzǎen, lè òwum klwǎkea bye kē ògyo' Gàlilè nun. ²²Ke nye ne òwum klwǎkea swòle nlim ni, mwen Èròdià' nyè m̀lib òdun, à òdunmi gwen gwenni. Ke kwù gwen shon nun, à lwuka' Èròdè ònim bon lè òwum be bi ji ji. Èròdè shè lè mwò' m̀lib ni le: «Swum se wù yè m̀n cibbi hwæn, m̀n yè wù son fē.» ²³À le' li, à kònddi tì òdò' ló le: «M̀n yè wù swum se wù yè m̀n cibbi hwæn fē, kwo fe' ògyo' nyèm, òwi' kyili nyinnim.» ²⁴Mwò' m̀lib ni ni kwanme wan ni, à cibbi lè mon nyon le: «Yen se m̀n yè nun cibbi?» Mon nyon kà fyònnzi nun le nyí ni cibbi mwù Jân Bàtisi. ²⁵Mon nyon shè nun òdun, à kònni mè kwù, à òdun be nǎem. À shè lè m̀vèn Èròdè le: «M̀n yili wù fe m̀n mwù Jân Bàtisi jene kē òlanndan nun.» ²⁶M̀vèn ywo' li, à yimmi. Son, à wòle kǎn à byinnò' kē ntwi' òdò' ne nun ló kē swi' mē ci-ji byon. ²⁷À dyi kwe, à fyi ci-m̀bòn nyon ndo' m̀bo' le nyí ni linndi nun mwù Jân Bàtisi, nyí ni shiù yi. Suzǎen ni wa' kèn, à kwì Jân Bàtisi nye njè, ²⁸à shiù mwù be òlanndan nun, à fe lè mwò' m̀lib ni. Mwò' m̀lib ni yè, à kèn mon nyon fe. ²⁹Kwan se òwesò' Jân Bàtisi ywo' òtwum màzwùm, be òen, be sheli òwon shon, be kē son gwùmmi.

Ñdì ye Yesù òie òwum òkǎem nshǎen
(Mt. 14.13-21; Lk. 9.10-17; Jân 6.1-14)

³⁰Kwan se mè ci-òtwum Yesù bye Yesù fyie bi fyonni be mē kwù byan, be she nun wè ywum hwæn ye òon cie kē kèn nun, kònddi lè ywum ye òon lisae lè òwum. ³¹Yesù shè lè òon le: «Kìènni, byin kē fe' yinnì kē cici se òwum òan nun.» À lee li, ntwi' òwum be òdun nùn, be kwan nùn, han Yesù òon lè òwesò' byon, be cinni kan kwan ji. ³²Li, be wa' kèn, be òdun ci' nun, be òdunmi kènnò' kē cici se òwum be kan kwe nun. ³³Kwo fe' li, òwum m̀ean yen òon, be limmò' òon kwe. Be limmi cici se be kēnme nun. Mè nsòn ne be kwe mē mbeti hwæn òti lè mèli. Be òen lwùmmò' si lè Yesù òen kife' lè òwesò' byon.

³⁴Kwan se Yesù òen, à kwan kē ci' nun, à yen òkwìn òwum ti m̀ean. Ònim òdunmi nun kwènni lè òon, ntwi' se be òe ku' m̀banm̀bo' wè òon mè nyèm ne cinni kan tì ci-m̀bòn. À òdunmi òon ywum lisea m̀ean. ³⁵Ke be lè nywo' bǎ tì, òwesò' Yesù kwemmi Yesù kē kē, be she lè nun le: «Kwǎbbi se tì, òsòn ndo' kwemmi kan fē. ³⁶Se yili le wù she lè òwum ton bi le be kènnò' be mē nsòn lè mè myi ndem, bǎ òon hwìn swum se òon ye ji.» ³⁷Yesù fyònnzi lè òon le: «Byin ne', feènni òon ji.» 'Òwesò' byon cibbi lè nun be le: «'Òwi' ye kēn ji ni hwìnni òyè nyè lòn nyi? A shi be lòn òkǎem ndu' m̀bi, ji yè òon wòli?» ³⁸Yesù ywo' li, à shè lè òon le: «Kènnènni, byin cē fe',

byin cinni brê' nyi?» Kwan se bon ken ce, bon le: bon bi cinni brê' shæn lè ñgishì bî.

³⁹Yesù shè lè bwesɔ' byon le byi bi tonnzì bwum nji' mè ñkwìn mè ñkwìn ke kae' floa zwem. ⁴⁰Be dūnmi bon tōnnzi nji' me ñkwìn nun. Mè ñkwìn ndo' be cinni bwum mwum nshæn-nshæn, ndo' ku' ndu'-ndu'. ⁴¹Yesù kè fyà', à yè brê' shæn yi, lè ñgishì bî yi nun, à wasi me' zwô, à yili Mvènnswæb osòkò'. À dūnmi brê' yi botea, à fe bwesɔ' byon fya' le byi bi dūnmi bwum kyìilea. À kōnddi tì ñgishì bî yàtea, à fe bon hwæn. ⁴²Bon hwæn, be ji, be byim, be dwi ñgyɔ'. ⁴³Yì kitò' ye lwæbbi lè ndù' ñgishì se nzwoin nun, be kwemnda' yon, ye lwinnzi yi sã' wùm blàn bî. ⁴⁴Bwum be jie ji màzwùm, mè dweb be nlim ñkæm nshæn.

Kèn se Yesù kènne ke mla' swùm zwem

(Mt. 14.22-33; Jân 6.16-21)

⁴⁵Be nyě yi, Yesù nānnzi bwesɔ' byon ci' nun, nun le: byi bi kennò' mbyî ñgyin swùm fya' nsòn ye be fe lon le Bètsaidà. Kwan màzwùm, nun ne' lwæbbe be, à tã bwum fyòsi be. ⁴⁶Kwan se nun fyòsi bon fe hwæn, à nèñ ke kpa' zwem, à kèn Mvènnswæb keli. ⁴⁷Kpòn kìn pyì, lè cì' ke ke nlim swùm. Yesù ni be kyɔ' nun kyishon. ⁴⁸À yen le ñdwi' flon ti bwum byon hwumzi ñzwɔnzwò', ntwi' se m̀pùn be bon fyònni be kimmà'. A kin bèn moan shikpon, Yesù wa', à dūnmi kèn mla' swùm zwêm, lè à tã bon gò'. Kwan se nun kwemmo' lè bon, à cì wé nun lānme nùn. ⁴⁹⁻⁵⁰Son, ñyen ye bon yen nun, à tã kèn mla' zwêm, ñlim bwu bon zwum, bon le: ñswæb ye. 'Be yen nun bon hwæn, be dūnmi ñgwusi bwùmmi. Son, Yesù shè lè bon le: «Kimnzèni ñlim, ba byin yi, mùn ne.» ⁵¹Yesù bèn, à nān ci' nun. Kwan màzwùm, m̀pùn d̄yi. Shìmmae ci bwesɔ' byon ñzwɔnzwò'. ⁵²Ntwi' se be limmi kife' ñkimmɔ' yon. Kwo fe' m̀mānnzi brê' ye nun mānnze yi, be lè mè mwù nyan ke ñshimmae.

Ñkimnzi ye Yesù kimnze bwum mēan ke ñgyɔ' Jènèzàré'

(Mt. 14.34-36)

⁵³Be mlɔ' ñshě swùm hwæn, ñgyɔ' ne bon sate kwù nlim be ñgyɔ' Jènèzàré'. 'Be kpæm ci' nyan kwe ñwum d̄u'. ⁵⁴Kwan se bon kwan d̄in, bwum yen Yesù, be limmi nun. ⁵⁵Be dūnmi ñsòn yõn lè mèli, lè be ta shè le Yesù ni bènna. 'Bwum ywɔme li, be dūnmi mè ñgwèñgwèñ byan shekai me twon nun, be ken lè bon yi cici ye Yesù ni kwe. ⁵⁶Mè nsòn ñglwɔkea ne Yesù be yòn lè mè nsòn sisɔ', mè myi ndem hwæn, à be b̄en, be shiù mè ñgwèñgwèñ, be kiin nun d̄eli bābà nun. 'Be fe Yesù swulea le nyi ni donnzi zwù bon lè bon twuti swi' plé nyi. Li, mè ñgwèñgwèñ be fe nun twuti hwæn be kimmɔ'.

Yì b̄è' myi ye mè Fàriziēn be d̄wonnzi

(Mt. 15.1-9)

7 ¹Mè Fàriziēn lè mè ci-nlīm̄mi me lwaà byindɔ' bye wae ke Yèrusalēm, be swɔli ke Yesù. ²Be ken yen le ke nyinnim bwesɔ' Yesù

nun, byindo' ta su' ji ji mè fyà' ñgakea. Se lisa' le be bosi kan mè fyà' wě tà she bè' shan ta yili. ³Ntwi' se mè Fàriziêñ lè bówulu mè Yudà nun hwæn, be ta mè lwuà me mbibea byan d'wonnzi. Be tà ka ji ji be shi mè fyà' bosi wě tà she se yili. ⁴Mwum tá mbyi sèm fyõn, nun shi nun ne' sannzi ke bõ' nun, à ji kan ji. Be ta ti kònni yì bè' mèan ndo' d'wonnzi ye bon cinni. Bè' myi màzwùm yi le pa' mpòsà' me pla' nyan, mè nywon mvù byan, lè yì kòn yan.

⁵Mè Fàriziêñ lè mè ci-nlìmmi me lwuà bi kà cibbi lè Yesù le: «Yen se ci b'wesò' byù tà ka yì bè' myi ye mè mbibea lisa' b'wi' d'wonnzi, ke bon ta ji ji, be bosi kan mè fyà' wě tà she son yili?» ⁶Yesù fyõnnzi lè bon le: «Byin bi mè ci-bí. Èzai, ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lekà' lèñkàm kwan se nun lele ke nywi yin, à shè le:

“Mvènnswæb ni le' le: ñkwìn b'wum ton yi ta mun twuli ke kwæ' ñwum zwem,

son, ke me nlim nyan nun, be yili kan mún.

⁷Ñdõa ye be ta mun dõa, a yi ñgyò' d'indfin,

ntwi' se mè lwuà bye be ghe ke ñgyò' wan nun, bon be bon ta su' lisà'.” »

⁸Yesù kà kònni bon shè le: «Byin ta mè lwuà Mvènnswæb donnzi ke mbeti, bã byin d'won yì bè' ye b'wum be ghe. ⁹Byin ta yon fõsi belò' ke mbyí, bã byin d'yi be yi bè' yin nun. ¹⁰Byin limmi le Mõizè lee le: “Mwumzi ce nywù lè mon nywù.” À kònni ti le' le: “Mwum ne yě le' byebbi leli ke nywi ce nyon, shindo' ke nywi mon nyon, be wu nun.” ¹¹Ti lè byin, byin ta b'wum lisea le mwum shè lè ce nyon, shindo' lè mon nyon le: “Swum se bi lè mún yě wù fe, se ti Kòrbân.” (Se lisa' le se ti swum se be feà lè Mvènnswæb.) ¹²Ñlisà' ye byin ta lisà' li yi, byin tà ka tí mwum pon fe le à kpa' ce nyon lè mon nyon. ¹³Li, byin ta ñzæ' le' Mvènnswæb gwànnzi lè yì bè' yin ye byin ta lèmnzi. Se su' kan she mún tà byin shè se, byin ta kònni mè pa' mè le' ndo' cí mbyí mèan dín.»

Mè pa' ywum ne tà cì mwum fyõnni ñghea ke me' Mvènnswæb

(Mt. 15.10-20)

¹⁴Yesù kònni ñkwìn b'wum hwæn lon, à shè le: «Nònnzèni mè ywi', byin hwæn, byin ywò' swum se mún yě byin shè. ¹⁵Swum ndo' ban she woli se dún ke kwæ' nywi mwum nun, mwum fyõnni ñghea. Son, swum se tà mwum wea nlim, son se ta nun ñgasi. [¹⁶Beshe byin cinni mè ywi' bye nywò' le', byin ywò'.]»

¹⁷Kwan se Yesù wa' ñkwìn b'wum nun, nun kèn dún be næm bon lè b'wesò' byon, b'wesò' byon kà cibbi nun le nyí ni sù bon ñge màzwùm. ¹⁸Yesù shè lè bon le: «Be ywò' kan ñge tòn ne lè byin nun hwæn? Byin limmi kan le swum ndo' ban she wòli se dún mwum ñwum se fyòsi nun ñghea? ¹⁹Ntwi', se ta nun kènni ke zwum, se tà ka nun dún ke nlim nun.

Se ta nun ðun zwum li, se konndi tì ku' nun kwean be nywi.» (Ke nzæ' le' ye nun, yon ye Yesù shèe lè mwum hwæn le mwum ni wòli nyí ni ji ywum ji hwæn.) ²⁰À kònnde tì le' le: «Swum se ta mwum kwean nywi, son se ta nun fyðsi ñjgea. ²¹Ntwi' mè mbàkà' mbyibbɔa ne mwum tã bàkà' hwæn, à tà nun wai ke nlim nun. Mè mbàkà' màzwùm ne ta mè ðwèb twɔti be lon mè sibɔ' ke wan, mè yib ke mè hwæn, be yib nywi', be wu ðwum, ²²be ywisi mè nlà', be be mè ci-ñgem, be kæbsi mè le', be be mè ci-mpɔka' ðwum, be ci ywum hwæn wè tà she mè nlim nyan yili, be ke ñge' lè ðwùlu, be she ðwùlu mè mbwè' nywi, ñtwuli mwu be yan, be cinni kan ti mwù mfɔkà' ke ywum ye bon ta cì nun hwæn. ²³Byebbi màzwùm hwæn li, à tã wa' me nlim nun, à cì mwum fyònni ñjgea ke me' Mvènnswæb.»

Ñtè' ye ñlib ñkyìn mwum tèle zwùm lè Yesù

(Mt. 15.21-28)

²⁴Yesù wa' kwe lwùmmɔ' màzwùm, à kèn ñgyɔ' ndɔ' ne kwemme lè ñsòn ye be be lon le Tír. À ðèn kwe, à ðun næm, à yili kan le ðwum limmi le nun ðènnà. Son, a mgbànni kan, ðwum limmi le à ðènnà.

²⁵Kwan læb kan, ñlib ndɔ' ne mwen nyon be lè ñpùn mbyebbi ke nywi ywɔl le Yesù ni ðènnà. À kèn cí Yesù, à pyi nun me kwù. ²⁶Ñlib màzwùm, ñkyìn ñlib ne be, à be ñlib grê', be ye nun ke ñgyɔ' Síròfènisí. À ðunmi Yesù ðɔa le nyí ni fyinni ñpùn mbyebbi ke nywi mwen nyon nyè ñlib.

²⁷Yesù shè lè nun le: «Dyili fe' nywi, ðwesɔ' byim fe'; ntwi', se ba lwen wù sheli ji ðwesɔ', wù swi lè ðwen mbyi'.» ²⁸Ñlib ni fyònnzi lè nun le: «À si lɔ' li, mwumñkàm, son, ñblù' pen ye ta lèi ke fya' ðwesɔ', yon ye ðwen mbyi' ta ku' ji.» ²⁹Yesù kà shè lè nun le: «Ke ntwi' fyònnzi le' lwen ne wu fyònnzi mun ne, kènne, ñpùn mbyebbi kwean mwen nywù nywi.» ³⁰Ñlib ni fyòn be ðwon nyon, à ðèn, lè mwen ni ndon zwem ñnòn. Ñpùn mbyebbi kwean nun nywi.

Ñkimnzi ye Yesù kimnze ci-ðwɔ' ndɔ' ne be kán leli lwen

³¹Yesù wa' kwe ke nõnnòn Tír nun, à fyið' ke Sídôn, à kònndi fyònni be ke fya' swùm Gàlilè ye fɔ'. À linndɔ' Dèkàpòl ñgyɔ'. ³²Kwan se nun be kèn, à ðèn nywɔ' ñbɔ' ndɔ' cì ndɔ', be shii nun mwum ndɔ'. Mwum màzwùm be ci-ðwɔ', à be kán leli lwen. Be ðunmi Yesù swulea le nyí ni sati nyí fyà' ke nywi. ³³Yesù twe' nun bon lè nun bon bí, à ðwì ñkwìn ðwum be. À she ðwenñgwu, à swòn nun me ywi', à pà' be, à ðwæti mwènñgwu nyon lè mèti, à twuti nun ðimɔ'. ³⁴Ke nyè yi, à wasi me' zwò, à twen ñpùn mè yinnì, à shè lè nun le: «Èfatà». Sù ni le, «Beèni lwon!» ³⁵Ke fya' zwem ñnywèn, ci-ðwɔ' ni ðunmi ywɔli, ðimɔ' shon wòli nun be ñwum, à ðunmi leli lwen. ³⁶Ñwum ðye yenne hilea màzwùm, Yesù kænni bon le ba byi bí lwum mwum ndɔ' shè mbyi'; son, kwo fe' she nun lee li

si, a fyôn wě nun dŵumzɪ bon nùn le byi bi kɛn shè mbyî. ³⁷Bwum be le' màzwùm shìmmèa ñzwɔnzwɔ'. 'Be be le' le: «Ywum yon ye nun tã cì hwæn su' ywum lwukea. Kwo fe' mè ci-dwɔ', à tã cì be dúnmi ywɔli, à cì mè mwuka' be leli.»

Ñdì ye Yesù dñe bŵum ñkæm nnyì lè yì brê' shanmbì
(Mt. 15.32-39)

8 ¹A be tì nywɔ' m̀bɔ' ndɔ', ñkwìn bŵum ndɔ' konndì tì swɔli. M̀b̀k̀k̀i ne swum se bon ye ji be kãn, Yesù lon bŵesɔ' byon, à shè lè bon le: ²«Ïgyìn yi dýě lè, bwi' bi bwi' lè bŵum ton be, be cinni kan tí swum ji, ñlim ta mun kwènni lè bon. ³She ji bǎn se, mun fyòsì bon be lè ñjè zwum, lè be ye ñjè ywi mbyi nun. 'Byindɔ' bi fi nyinnìm shan nun, be wakai libbea.» ⁴Bŵesɔ' byon ywɔ' li, be fyonnzì lè nun le: «Bwi' ye dýi fɛn bwi' kà cinni ji ne bwi' ye bon fe bon hwæn li? Ke bwi' bi fe nlim kyɔ'?» ⁵Yesù kà cibbi lè bon le: «Byin cinni brê' nyi?» 'Bon le: bon bi cinni yì brê' shanmbì. ⁶À ywɔ' li, à shè lè bŵum le byi bi ton nji'. À kè fyà', à yè brê' shanmbì yi, à yili M̀v̀ènnswæb osòkò'; à bɔta' yon, à fe fya' bŵesɔ' byon le byi bi kyìllà' lè ñkwìn bŵum. 'Be yè, be dúnmi kyìllà'. ⁷Bwen ñgishì ndɔ' be tì bŵesɔ' Yesù fya', Yesù yili tì osòkò' ke bwen ñgishì bi zwem, à shè lè bŵesɔ' byon le byi bi konndì tì byi bwen ñgishì bi kyìllea. ⁸Mwum hwæn ji, à byim, à d̀wì ñgyɔ'. 'Bŵesɔ' Yesù kwemndà' yì kitɔ' ye nzwonngèa be. Yì sà' shanmbì lwinnɔa lwen. ⁹Bwum be jie ji hwæn be kènni bŵum ñkæm nnyì. 'Be ji hwæn, Yesù kà fyòsì bon be. ¹⁰À nàn ku' nun be ci' nun bon lè bŵesɔ' byon, be yè mbyi ñgyɔ' Dàlmànutà.

Mè Fàrizièn ta hìlea ndɔ' cibbi
(Mt. 16.1-4; Lk. 12.54-56)

¹¹A ben nywɔ' m̀bɔ' ndɔ', mè **Fàrizièn** ben ke ke Yesù, be dúnmi ñzæ' le' kwebsea lè nun bǎ be pyi nun ñwum. 'Be cibbi nun le nyí ni lisà' bon kikeàn ndɔ' she lisa' le ñkimmɔ' nyí wai fya' M̀v̀ènnswæb. ¹²Yesù twen m̀p̀ùn mè yìnni, à shè lè bon le: «M̀v̀u bŵum ye dýě ta ku' kikeàn cibbi ntwi' yen? M̀ùn tã byin shè lè leñkæm le kwo kikeàn fɔ' ba wai zwò.» ¹³À le' ku' ñzæ' le' màzwùm li, à wa', à donnzì bon. À nàn ci' be, à kèn ñgyìn swùm.

Konnèni lè ywum ye mè Fàrizièn ta lisà'
(Mt. 16.5-12)

¹⁴Kwan se bon wae kèn, ñlim fye bŵesɔ' Yesù lè ñshe brê'. Brê' sue bon fya' fɔ' ke ci' nun. ¹⁵Yesù dúnmi bon shè le: «Konnèni lè m̀b̀ùn brê' mè **Fàrizièn** lè nyé Èròdè.» ¹⁶Bŵesɔ' byon ywɔ' li, be dúnmi le' lè b̀ẁùlu le: «À tã le' li ntwi' se bwi' cinni kan brê'!» ¹⁷Yesù ywɔ' ti ku' be li, à cibbi lè bon le: «Yen se byin ta hwumni ke nyinnìm shin nun ntwi' se byin cinni kan brê'? 'Byin ywɔti kife' m̀ùn dýě?

'Byin tà ka mè le' bænnzi? 'Byin ke njimmi nun? ¹⁸Me' ye byin ke mwu yi, byin tà ka yen lè yon? Kè mè ywi' be byin ke mwu bi, byin tà ka ywɔ' lè bon? Ñlim fyeâ byin lè she ¹⁹mùn bɔtae brê' shæn lè bwum ŋkæm nshæn? Yì kitɔ' ye byin kwemndae, yì sà' be nyi?» 'Bweso' byon fyonnnzi nun le: «Ye be wùm blàn fî.» ²⁰À cibbi tì bon le: «Ti, kwan se mun bɔtae brê' shanmfî lè bwum ŋkæm nnyì, yì sà' yi kitɔ' kwean nyi?» 'Be fyonnnzi lè nun le: «Ye be shanmfî.» ²¹Yesù kà shě lè bon le: «Han a kiin bèn dyě, byin ywɔti kife?»

Ŋkimnzi ye Yesù kimnze ci-ɓwubè ndɔ' ke Bètsaidà

²²'Be ben Bètsaidà, a kiin bèn nywɔ' ndɔ', ɓwum tɛtì nun ci-ɓwubè ndɔ'. Bwum màzwùm dúnmi nun swulea le nyí ni twuti zwú ci-ɓwubè ni. ²³Yesù bæ n ci-ɓwubè ni fya', à tètɔ' nun mbeti nsòn. 'Be ben kwe, à ɓwæti ci-ɓwubè ni me' lè mèti byon, à sati nun mè fyà' nywi, à cibbi lè nun le: «Wù tã swum ndɔ' yenni?» ²⁴Ci-ɓwubè wasi me', à shě le: «Mùn tã ɓwum yenni, a bi wě mè ŋgæ', son, be ta kèn nùn.» ²⁵Yesù kònnɔtì tì nun mè fyà' sati be me'. Mwum tòn ni sunndi ce, à yen seansean. ²⁶Yesù fyòsì nun be ɗwon nyon, à shě lè nun le: «Ba wù fyi be nlim nsòn.»

Ñlimmì ye Piêr limme le Yesù ni Kristò

(Mt. 16.13-20; Lk. 9.18-21)

²⁷'Be nyě yi, Yesù weɔ' kèn bon lè bweso' byon ke me nsòn ne ke nõnnòn Sèzàrê Filîb nun. Yesù cibbi lè bon ke kèn nun le: «Bwum ta ku' le' le mùn ni ku' wen?» ²⁸'Bweso' byon fyonnnzi lè nun le: «Byindo' ta le' le wù ni Jân Bâtisi. 'Byindo' bon le: **Èlî** ni ne wù, byindo' ku', bon le: ci-nleli ke ŋwum Mvènnswæb nun ndɔ' ne wù.» ²⁹'Bweso' she nun hwæn, Yesù kà cibbi bon le: «Ti ku' byin, byin ta ku' shě le mùn ni wen?» Piêr fyònnzi lè nun le: «Wù ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb fyi.» ³⁰Yesù siti bon le ɓa byi bi lwum mwum ndɔ' shě mbyî.

Yesù tã le' ywi shon sannzi lè kwan nyimni ywi shon

(Mt. 16.21-28; Lk. 9.22-27)

³¹'Be, Yesù dúnmi tì bweso' byon mè le' sannzi. À shě lè bon le shi si cibbi le **Mwen Mwum** ni yen venè' ñzwɔnzwɔ'. Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' nyenswæb ndwun, mè ci-nlimmì me lwuà, kònnɔtì lè ɓwumŋkæm me Yudà, be ye nun nzwonnzea, be wu nun. Ke ŋgyìn mè nlè nun, à yimni ywi. ³²Kwan se Yesù be le', à be kã ñzã' le' gwùmnzea nun, son, à be bon yon fîsi shě seansean. Piêr lon nun ke kwi', à nyenndi nun, lè à tã shě le ɓa nyí ni fɔkà' pa' me le' màzwùm ke nywi nyí. ³³Son, Yesù yònnzi me' be, à ce bweso' byon, à nyeni lè Piêr le: «Satæn, wa' mun nywi. Mè mfɔkà' nywũ wòli kan lè nyě Mvènnswæb, à ni nyě ɓwum.»

Mbòki tòn ɓwum bye yili be ɗwon mè kwù Yesù

³⁴Ke nyě màzwùm, Yesù lon ŋkwìn ɓwum, lè bweso' byon, à shě lè bon le: «Beshe mwum ndɔ' yili nun ɗwon mùn me kwũ, à donnzi mè mbàkà' nyon ne',

ba à yi ywi, à dfwon mè kwù byêm. ³⁵Ntwi' se mwum ne yili nun nywæsì òzison shon, à yè she òkàmjkaem òwuli. Son, mwum ne yè òzison shon òwuli twi' yêm, lè twi' nzæ' le' yêm tì ku', lè à swætà òzison shon she òkàmjkaem. ³⁶Ti, yà se ne mwum wòli à cinni, beshe nun cinni ywum lwukea ye ògyô' wan hwæn, ke be, à òwuli òzison shon she òkàmjkaem? ³⁷Yä swum se mwum wòli à fe bã nun ton lè òzison shon? ³⁸Beshe mwum ndò' ywò' kwènnjin lè òwum ke twi' jin shêm, shindo' ke twi' nzæ' le' yêm ke nyinnim mvu òwum mè ci-nci byebbi ye ti jene ye nun, mùn **Mwen Mwum**, kwènnjin yè ku' mùn bænni ke nywi mwum màzwùm kwan se mùn yè fyònni ke ntwu bùba nyèm nun lè mè cikpu' byon bye ke deb.»

9 ¹À be tì bon shè le: «Mùn tà byin shè lè lenkàm le byindo' bi fi nyinnim shin nun, be ye kèn ywi, lè be yennà le ywò' Mvènnswæb òuân ògyô' wan lè kim.»

Ñyen ye òwesò' Yesù yenne nun ke ntwu yon nun

(Mt. 17.1-13; Lk. 9.28-36)

²Ke nyè ògyin fyuru, Yesù twe' Piêr, Jâ' lè Jân, bon be nun su' kèn mwu kpa' lè bon. Be yen fli me' shon kwèbsà. ³Mè plè byon fyonnà pwebbi, lè à ti me' she nun. Pa' mpweb màzwùm, mwum wan wòli kan à pwebi swum ndò' li. ⁴Òwesò' lè bi ce be, be yen **Èli** bon lè Mòizè be òwumná, be ta seàn shè lè Yesù. ⁵Piêr yen li, à shè lè Yesù le: «Mwumjkaem, à si lwen wè tà she òwi' bi tì ku' fe. Òwi' ye mè pà' gwe lè, òywù mbo', nyè Mòizè mbo', lè nyè **Èli** mbo'.» ⁶À be le' li, twi' se swum leli se be nun shi. Be lè yi bænnà bon lè òwùlu bon hwæn. ⁷Kwan màzwùm nun, òwò' ndò' wai, se shimndi bon, òkwu ndò' kwain ke òwò' nun le: «Mwum tòn ne ni mwen nyèm nyè mùn yili òzwònzwò'. Nònnzèni mè ywi', byin ywò' swum se nun yè byin shè.» ⁸Òkwu yi mlò' ku' òin, be ce me mbeti nyan, be yen kan tì mwum ndò', su' tì Yesù nun kyishon.

⁹Kwan se bon òunmi kpa' kyili, Yesù shè lè bon le ba byi bi lwum mwum ndò' swum se byi bi yin shè han se ken bèn kwan se **Mwen Mwum** yè ywi yimni. ¹⁰Be ke le' si zwum, son, be òunmi bon ne' cibbi le: «Sù nzæ' le' tòn ne ni ku' le yen? Nyè nun le' le òyimni ye nun yè yimni ke nyè ywi?» ¹¹Be wa', be cibbi Yesù le: «Mè ci-nlìmmi mè lwuà ta le' le **Èli** ni ne ye fe' seti bèn lè twi' yen?» ¹²Yesù fyònnzi lè bon le: «À si lenkàm le **Èli** ne ye fe' seti bèn bã nun òyila' ywum hwæn. Son, yen se ci be kò' ke òwèwä Mvènnswæb nun ke nywi **Mwen Mwum** le nyi ni yè vènè' yenni òzwònzwò', be byinnzi tì ku' nun nùn? ¹³Mùn wòli mùn shè byin le **Èli** bènnà nùn, be zæbsi nun wè tà she bon yili. Li ne be kò' ke òwèwä Mvènnswæb nun ke jin shon nun.»

Òkimmzi ye Yesù kimnze mwen mwum ndò' nyè be

lè m̀pùn m̀byebbi nywi

(Mt. 17.14-21; Lk. 9.37-43)

¹⁴Kwan se bon bèn be mbeti òwesò' bye fò', be yen òkwìn òwum mèàn kannðà bon mbyi, lè mè ci-nlìmmi mè lwuà ndò' ta òzæ' le' kwèbsea lè

bon. ¹⁵Bwum dwi ze', be yen Yesù òin, shìmmèa ci bon, be ɓoti lè mèli cí Yesù ɓà be hwæsi nun. ¹⁶Yesù cibbi lè ɓwesɔ' byon bi le: «Yen se byin ta leli lè bon?» ¹⁷Mwum ndɔ' nyɛ be ke ŋkwìn ɓwum nun fyònnzi lè nun le: «Mwumŋkàm, mùn kiin lè mwen nyèm, ntwi' se à ni lè mpùn mbyebbi ndɔ' nywi, à tà ka leli. ¹⁸Yi kwan hwæn ye mpùn tà nun pyisi, à tà nun dwi' ŋgyɔ', kændè dunmi nun kyí ŋwum, lè à tã myin soa, à kyòkà'. Mùn cìbbà ɓwesɔ' byù mbyí le be kwannzi nun mpùn màzwùm, son, à ya' bon nun.» ¹⁹Yesù shè bon, bon hwæn le: «Byin be mvu ɓwum ye òyè, byin tà ka zwùm teli lè Mvènnswæb. Mùn yè tòn lè byin ke ŋgyìn nyi lè byin kà tɛ' zwùm lè Mvènnswæb? Mùn yè byin fyimni mùn kèn ɓèn fen? Kiènni mùn mbyí lè mwen ni.» ²⁰Be shiì nun mwen. Mpùn mbyebbi yen Yesù òin, à mgbunzi mwen, à dwi' nun ŋgyɔ'. Mwen dunmi ywunni ŋgyɔ', lè kændè tà nun kyí ŋwum. ²¹Yesù kà cibbi lè ce mwen le: «Mpùn màzwùm òunme nun yà kwan?» Ce mwen fyònnzi lè nun le: «Nòdikà' mwɔ' shon. ²²Mpùn màzwùm be nun shindɔ' dwi' ke win nun, shindɔ' à dwi' nun ke mla' nun ɓà nun wu nun. Son, ɓeshe wu wòli wù ci swum ndɔ' nywi yon, kwènnzi òlim lè ɓwi', wù kpa' ɓwi'.» ²³Yesù kà shè lè nun le: «Wù le' le, ɓeshe mùn wòli. Limmi lwen le ywum hwæn yi ònmi cè ci-ntè' zwum.» ²⁴Ke fya' zwem ònywèn, ce mwen òunmi kun le: «Mùn tã zwùm teli lè Mvènnswæb, son, kpa' mun ɓà mùn ɓòsi zwùm teli lè nun lè leŋkàm!» ²⁵Yesù yen ŋkwìn ɓwum ti bon ɓoti nywi, à kà siti mpùn mbyebbi, à shè lè nun le: «Mpùn ne cí mwen tà ka leli, shikì à ywɔ' ku' le', mùn shè wu le, kwan mwen ni nywi ŋgyìnmbò'!» ²⁶Mpùn ɓwùm kun, à mgbunzi mwen lè kim, à kwan. Mwen nòn wè nun ywià nun, han màn ɓwum ne be kwe òunmi le' le nyí ni ywià. ²⁷Son, Yesù ɓæn nun fya', à wasi nun zwò. Mwen òyi me kwù byon zwèm.

²⁸Ke nyè yi, kwan se bon be be nàm bon kyishan, ɓwesɔ' Yesù cibbi lè Yesù le: «Ti, se ci ku' le ɓwi' fyinni kan mpùn màzwùm?» ²⁹Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Pa' mpùn màzwùm, be ta son su' fyinni lè ŋkeli.»

Yesù kònnde le' ywi shon sannzi lè kwan nyimni ywi shon

(Mt. 17.22-23; Lk. 9.43-45)

³⁰Be wa' kwe, be linndi ŋgyɔ' Gàlilè. Yesù be kán yili le ɓwum limmi cìci se nun tòn nun, ³¹ntwi' se nun be ɓwesɔ' byon ywum lisea. À be bon shè le: «**Mwen Mwum** yè ɓwum pyí fya', be wu nun. Ke nyè ŋgyìn lê, à yimni ywi.» ³²Son, ɓwesɔ' byon be kæb mwu nun, be cinni kan sù nzà' le' màzwùm. Yi be bon kwènni lè òcibbi sù màzwùm lè nun.

Mwum ne yili nun be mwumŋkàm

(Mt. 18.1-5; Lk. 9.46-48)

³³Be ken li, be ɓen ke Kàpèrnàò. Kwan se bon òun nàm, Yesù cibbi lè ɓwesɔ' byon le: «Yen se byin bi leli mbyi nun?» ³⁴Be yè kan nun

ɲwum, ntwi' se bon bi lèli ke mbyi nun le, she bon bi ton sɛ, wɛn ni ne ku' mwumɲkæm nyan ke nyinnim bon bɛ ɓwɛsɔ' nun? ³⁵Li, Yesù tòn nji', à lon bon, bon hwæn, à shè lè bon le: «Beshe mwum ndɔ' yili cǐ tòn zwimbyi', à fyɔsi nun nɛ' lwàb bɛ ɓwulu, à bɛ ci-mfyi ɓwum hwæn.» ³⁶À le' li, à tɛlì mwɔ' ndɔ' swi' shan, à sheli nun fya', à shè lè bon le: ³⁷«Mwum ne yě mwen ndɔ' yě wě nyě ke jin shêm nun, lè mǔn nɛ' ne nun yě. Mwum nɛ tà mun yě hwæn, mùn ne nun su' kan yè, à yè ti ku' mwum nɛ fyi mùn.»

Mwum nɛ ɓa ci-byinnzì nyin, à ni mwum nyin

(Lk. 9.49-50)

³⁸Jân shè lè Yesù le: «Mwumɲkæm, ɓwi' yenni mwum ndɔ', lè à tǎ mè mpùn mɓyibbɔa fyinni lè jin swù. 'Bwi' yile le ɓwi' kǎnni nun ntwi' se nun ɓǎ ɲkwìn ye' nun.» ³⁹Yesù shè lè bon le: «Ba byin kǎnni nun, ntwi' se mwum ndɔ' wòli kan à cì hilea ke jin shêm nun, ke nyě yi, à gwànnzì jin shêm. ⁴⁰Mwum nɛ ɓa ci-byinnzì nyɛ', à ni mwum nyɛ'. ⁴¹Mwum nɛ yě byin kwòn mla' nwi fɛ ke jin **Kristò** nun, ntwi' se byin bi ɓwum ɓyêm, mùn shè byin lè leɲkæm le, dǎsi nyon tà nun ɓònngea.»

Konnèni lè ɲcǐ ɓyebbi

(Mt. 18.6-9; Lk. 17.1-2)

⁴²«Mwum nɛ yě cì m̀bà' swi mwen m̀bɔ' nyě tǎ ɲlim kě lè mǔn, à ɗwì nun ke ɓyebbi nun, à si le' lwen ke cì shon le bɛ kpæm nun li wɔ' ɲgun, bɛ ɗwì nun ɗu' ndwun nun. ⁴³⁻⁴⁴Beshe fyà' ywù ye ta cì wù pyì ke ɓyebbi nun, gbèb yon. À si le' lwen cì swù le wù ken ɗun ke ɗɛb fyà' fɔ', wù cinni ɲzison ɗwùmɗwùm, a lan she wù yě mè fyà' ɓyù cinni ɓì hwæn, wù kɛn ɗun ke win ye tà ka ɗon nun. ⁴⁵⁻⁴⁶Kè kwù swù se ta cì wù pyì ke ɓyebbi nun, gbèb son. Ntwi' se à si le' lwen ke cì swù le wù ken ɗun ke ɗɛb ɗyemɗyem, wù cinni ɲzison ɗwùmɗwùm, a lan she bɛ ye wù ɗwǐ ke win nun lè mè kwù ɓì ɓyù nun. ⁴⁷Shindo' ze' swù se ta cì wù pyì ke ɓyebbi nun, nywɔ' son, ntwi' se à si le' lwen cì swù le wù ken ɗun ywɔ' Mvènnswàb nun ɲgi'-ze' fɔ', a lan she bɛ ye wù ɗwǐ ke win nun lè mè me' m̀bi nywù. ⁴⁸Cìcǐ màzwùm si, ɲgi' ye wù ji kwe kwan hwæn, shìkì win ɗon. ⁴⁹Win ye mwum hwæn ɗunnea nywi wě kwìn, a kà sannzi nun bɛ.

⁵⁰«Byin limmi le kwìn nwɔ' si swum sɛ ta mwum kpea. Son, ɓeshe se fyonnì shi', ɓyin ye cì le byin kà fyɔsi son bɛ myimmi? Tòènnì le, ke myimmi shin nun kwan hwæn, ɓyin bɛ ɲwum fɔ' lè ɓwùlu.»

Ñsannzi ye Yesù sannze le' ɲkwan ɗæm

(Mt. 19.1-12; Lk. 16.18)

10 ¹Yesù wa' kwe, à kɛn nònnòn ɲgyɔ' Jùdè nun. À ɓèn, à kɛn ɲgyin Jùrdèn. Kwan se nun ɓènne kwe, ɓwum swòli ke ke shon wě tà

she bon be swɔlakì yì cìcì hwæn. M̄banmbɔ', à ðunmi tì bon le'-Nswàèb lisea wě tà she nun be lisàkì. ²Mè Fàriziêñ ndɔ' senndiù nun ke ke bǎ be pyi nun ñwum. Be cibbi lè nun le: «Lwuà nye' tǎ shè le mwum kwannzi m̄myon?» ³Yesù cibbɔ' tì ku' bon be le: «Yǎ lwuà ne Mòizè fée byin?» ⁴Mè Fàriziêñ fyonnnzi lè nun le: «Mòizè shèe bwi' le mwum wòli à swìli m̄myon sibɔ', à kɔ' dèwǎ ñkwàn ðæm, à kwannzi m̄lib.» ⁵Yesù ywɔ' li, à shè lè bon le: «Mòizè kœ lwuà màzwùm li ntwi' se mè nlim nyin yili kan leñkàm. ⁶Son, à si kœa le: “Kwan se M̄vènnswàèb fœe ñgyɔ' wan, à fœe ñdweb, à fɔ' tì ku' m̄lib. ⁷Son se ye cì mwum wa' me kwú buba nyon lè mon nyon, bǎ be fɔ' nye nyan bon lè m̄myon. ⁸Bon bí hwæn, be fyonnì kwæ' nywi fɔ'”. Li, be ba tí be bwum bí, be ti kwæ' nywi fɔ'. ⁹Ba mwum ndɔ' ðyi, à kyàsì swum se M̄vènnswàèb kè ke cìcì fɔ'.»

¹⁰Kwan se bon ken bèn næm, bwesɔ' Yesù ðunmi nun mè le' cibbi ke le' fɔ' màzwùm nun. ¹¹Yesù fyònnzi lè bon le: «Beshe mwum ndɔ' kwannzi m̄myon, à she ñdɔ' be, à ywiá ñlà' m̄lib zwimbyi' nyon. ¹²M̄banmbɔ' ne ku' lè m̄lib. Beshe m̄lib kwan ywon, à she nyě ðin ndɔ', lè à ywiá ñlà'.»

Yesù ñgànni bwesɔ'

(Mt. 19.13-15; Lk. 18.15-17)

¹³Bwum be bèn lè bwen ke cǐ Yesù bǎ nun sata' bon mè fyà' nywi. Son, bwesɔ' Yesù ðunmi bon lesi. ¹⁴Yesù yen li, à ðunmi nyeni lè bwesɔ' byon, à shè lè bon le: «Ba byin kànni bwesɔ', ðonnnzèni bon, be kiin ke cì shêm. Ntwi' se ywɔ' M̄vènnswàèb si she bwum bye gwili bon. ¹⁵Mùn tà byin shě lè leñkàm le, mwum ne yě shǐ ywɔ' M̄vènnswàèb yili wě mwesɔ', à bǎ ðun nlim.» ¹⁶À le' li, à ðunmi bwen shelea fya', à sata' bon mè fyà' nywi, à ñgànni bon.

Ñcibbi ye ci-lòn ndɔ' cibbe lè Yesù

(Mt. 19.16-30; Lk. 18.18-30)

¹⁷Kwan se Yesù wae kën, mwum ndɔ' bèn lè mèli, à swummi nun ke swi', à cibbi lè nun le: «Ñlisà' nlwen nyèm, mùn yě cì le mùn kà cinni ñzison ðwùmðwùm?» ¹⁸Yesù cibbi lè nun le: «Yen se ci wù lon mùn le mwum nlwen? Kwo mwum nlwen ndɔ' bǎn, shi be M̄vènnswàèb. ¹⁹Wù limmi mè lwuà M̄vènnswàèb bye ta le' le: “Ba wù wu mwum. Ba wù ywi ñlà'. Ba wù yib nywi'. Ba wù shè lwikwæn mè m̄bówè' nywi. Ba wù ji swum lwikwæn lè kim ze'. Wù mwumnnzi ce nywù lè mon nywù.” » ²⁰Mwum tòn ni kà fyònnzi lè nun le: «Ñlisà', mùn lwinnzà mè lwuà bí hwæn ñdikà' ñwa' mwɔ'.» ²¹Yesù ce mwum tòn ni, à ðunmi nun ndwæli. À shè lè nun le: «Swum lwæbme wù fɔ'. Kënne, wù kyì ywum ywú hwæn, wù kyìilà' lòn lè mè ci-nzæmnzæm. Li, wù yě ñtwòkà' cinni ke ðeb. Ke nyě ye wu yě be wù kyìileá lwen nywù lè mè ci-nzæmnzæm hwæn, wù kìn, wù ðwon mùn nyè.» ²²Mwum tòn ni ywɔ' ñzǎ' le' ton yi, à yimmi, à wa' kèn lè ñgu swi', ntwi' se nun cinne ñjònnði ñzwònzwò'.

²³Yesù dunmi òweso' byon cice, à shè lè bon le: «A si le' kyibli òzwònzò' le ci-lòn ken dùn ywò' Mvènnswàb nun.» ²⁴Ñzà' le' màzwùm fe òweso' byon hwèm. Yesù kòndi tì ló' le' be le: «Bwen byèm, ndun ye ywò' Mvènnswàb nun yi swum kyibli. ²⁵Ñdikà' ñgàribà, nun ne dùn ke zà' tæ' nun lè she ci-lòn yè dùn ke ywò' Mvènnswàb nun.» ²⁶Òweso' ywò' li, shìmmea kòndi bon bænni mbyí. Be dùnmi cibba' lè òwùlu le: «Son be li, wen ne ye swæ'?» ²⁷Yesù ce bon, à shè lè bon le: «À si swum kyibli ke mæ' òwum, fa swi' Mvènnswàb, ntwi' swum ndò' fa nun ke swi' kyibli.»

²⁸Be nyè yi, Pìèr kà shě lè Yesù le: «Cè fe', òwi' nzwonnzà ywum hwæn bǎ òwi' òwon wù ke nyè.» ²⁹Yesù fyònnzi lè nun le: «Mùn tà byin shě lè lèrkàem le, beshe mwum ndò' wa' òwòn nyon, à òwi' bwen byon, à ònnzi ce nyon lè mon nyon, lè mè ñgyinni byon nun hwæn, à swi' mè ndem byon ke ntwi' yèm lè ntwi' Ntwum Lwen, ³⁰ke wan nyè òwi' ton jene nun, à yè ywum màzwùm cinni kpèm ndu', a lan ye nun òwiè. Mè vènè' yè tì ku' be kwe ke nzæbsi ye òwum ye nun zæbsi nun. Son, ke kwan she mbyí nun, à yè ñzison òwùmòwùm cinni. ³¹Òwum mèan ndò' bye ta bon ne' tweli jene mè ci-zwi', be ye be yi lwàb be, òwum mèan bye ta ku' bon ne' tweli jene lè yi lwàb be, bon be ye be mè ci-zwi'!»

Kàmmi me nlè se Yesù shèe le' ywi shon

(Mt. 20.17-19; Lk. 18.31-34)

³²Be lè be ti mbyi Yèrusàlèm yè, Yesù be kèn zwimbyi' òweso' byon. Be lè yi òwàn òweso' byon zwum. Kwo fe' bye be bon òwon be nyè, be be òwon lè yi ta bon kwènni. Yesù bèn ci ndò' ke mbyi nun, à twe' òweso' wùm blàn bì byon mè tòntòn, à dùnmi tì bon sannzi wè swum se ye nun lànnzi nywi. ³³À shè lè bon le: «Ywòèni fe', òwi' neonmè ke Yèrusàlèm, cici se **Mwen Mwum** yè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' pyí fya', lè mè cinnlìmmi me lwuà. Be ye sunndi lè be wu nun, be òwi' nun fya' me kyìn òwum. ³⁴Mè kyìn òwum bi, be ye nun kòlea, be swi' nun mètì nywi, be òwò' nun lè mè ñgwàè', be wu nun. Ke nyè ñgyin lè, à yìmmi nywi.»

Cí tòn she Já' bon lè Jân be Yesù cibbi

(Mt. 20.20-28)

³⁵Be nyè yi, Já' bon lè Jân, òwen Zèbèdè, be kwemmi ke ke Yesù, be she lè nun le: «Ñlìsà', òwi' yili le wù ci òwi' swum se òwi' ye wù cibbi.» ³⁶Yesù cibbi lè bon le: «Byin yili le mùn ci byin yen?» ³⁷Be kà shě lè nun le: «Òwi' yili le kwan se wù yè bèn ke ntwu ywù nun, mwum nye' mbo' ndò' ton fya' jì ywù, nyè mbo' tòn ku' fya' mè'!» ³⁸Son, Yesù fyònnzi lè bon le: «Byin lìmmi kan swum se byin ta cibbi. Byin woli byin nwi pla' vènè' nyè mun yè nwi ne? Kè shindò' byin woli be yennzi byin vènè' wè tà she be ye mùn yennzi se?» ³⁹Be fyonnzi lè Yesù le: «Òwi' woli.» Yesù kà shě lè bon le: «À si ló' li, byin ye

pla' vènè' nyě mùn yě nwi ne nwi be, be yennzi byin vènè' be wě tà she be ye mùn yennzi. ⁴⁰Son, ti lè cǐ tòn she fya' ji yēm, lè she fya' mè' yēm, mùn ne tà ka yon yàenni. À yì cǐ tòn ye Mvènnswæb fōsi lè ntwi' b̄wum bye nun yě fe.»

⁴¹Kwan se kǐ-w̄um b̄wesɔ' bye fɔ' ywɔ' ñcibbi yi li, be d̄unmi ñzwòn cǐ lè Jâ' bon lè Jân. ⁴²Li, Yesù lon bon hwæn, à shè lè bon le: «Byin limmi le mè mvèn bye cě ɱgyɔ' zwem ta b̄wum ywo, be titè' bon. Bwum klwæka bye d̄wonɱga' mè mvèn, be ta tì b̄wum byan lisea le bon bi cinni ñkimmo'. ⁴³Son, li ne ban ke nyinnim shin nun. Beshe mwum nyin ndɔ' yili le nun be mwumɱkæm, à be ci-mfyi nyin. ⁴⁴Kè ñdɔ' yili lè nun be ci-zwi', à be son mwum hwæn. ⁴⁵Li, **Mwen Mwum** nun ne' kiin kǎn ɱgyɔ' wan bǎ b̄wum ci nun she ndɔ', son, à kiin bǎ nun kpa' b̄wum, à yě tì ywi lè nun libba' mè mwù màn b̄wum.»

Ñkimnzi ye Yesù kimnze ci-b̄wubè Bårtimé

(Mt. 20.29-34; Lk. 18.35-43)

⁴⁶Be ken li, be ben ke Jèrikò. Kwan se Yesù wa' kwe bon lè b̄wesɔ' byon, lè ñkwìn b̄wum ndɔ' tǐ, be cinni ci-b̄wubè ndɔ' ke moan mbyi ñtǒn. Jin shon be le Bårtimé, mwen Timé ne be. À be ywum d̄olea. ⁴⁷À ywɔme le Yesù, mwen ne ke Nàzàrè' ne ta kǐn, à d̄unmi kun le: «Yesù, ñdwi Dàvid, ywɔ' zwù kwènnzǐ nlim lè mùn!» ⁴⁸Màn b̄wum d̄unmi nun nyenndi le nyǐ ni maki. Kwo fe' li, à fōsi ñkwu kimnzi mbyí, lè à tǎ kun le: «Ñdwi Dàvid, ywɔ' zwù kwènnzǐ nlim lè mùn!» ⁴⁹Yesù ywɔ' li, à d̄yi, à shè le be loin nun nyǐ. Be loinmè ci-b̄wubè, be she lè nun le: «Kimnzi ñlim, wù wa' zwò, à tà wu lon.» ⁵⁰À d̄ili plè nyon ne be nun fya', à d̄i zwò, à d̄unmi kènnò' ke cǐ Yesù. ⁵¹À b̄en, Yesù cibbi lè nun le: «Yà swum se wù yili le mùn ci wù?» Ci-b̄wubè ni fyònnzǐ lè nun le: «Nyeli nyèm, mùn yili le wù ci me' weli mùn be mwu.» ⁵²À le' li, Yesù shè lè nun le: «Kèenne, Mvènnswæb swætâ wù ntwi' se wù t̄elâ zwùm lè nun.» Ke fya' zwem ñnywèn, ci-b̄wubè ni d̄unmi yenni, à kè Yesù mwù nyè, à d̄unmi nun d̄won.

Ñdun ye Yesù d̄uen ke Yèrusalèm

(Mt. 21.1-11; Lk. 19.28-40; Jân 12.12-19)

11 ¹Kwan se bon kwemmi lè Yèrusalèm, ke moan b̄wen me nsòn m̄bi be be lon le Bèfajè lè Bètànì, be d̄yi moan ɱgwùmɱgwùm she cinni mè ñjǐ ɱgæ' òlívè zwem. Yesù fyið' b̄wesɔ' byon mbyí nsòn bon b̄i, à shè lè bon le: ²«Kènnèni mbyí ke nsòn ye byin ta yennò' yi, byin ye bènnò' d̄in, byin cinni mwen mvæmndè ndɔ' ne mwum ndɔ' nàn kife' mbyí, à ni m̄fyunndi. Byin sulì nun, byin kiin lè nun. ³Beshe mwum ndɔ' cibbi kwèm ne byin ta nun sulì, byin fyonnzǐ lè nun le, nyeli nyin ne shi le byin kiin lè nun. Nyǐ ni yě byi nun fyòsi be, m̄mgbànni ban.»

⁴Bwesɔ' wa' kèn, be ben, be cinni mwen mvæmndè moan mbyi m̄fyunndi ke bònmbyi. Be sulì nun. ⁵Byindo' ke nyinnim b̄wum bye be

kwe ðunmi bon cibbi le: «Byin ta mwen mvàmndè ni sùli lè ntwi' yen?»
 6Be fyonnzì wě tà she Yesù shǐ bon. Bwum ton bi ðonnzi bon, be ken
 lè mwen mvàmndè. 7Be ben cǐ Yesù, be ðunmi mè plè byan ðwǐ ke nyè
 mwen mvàmndè. Yesù tòn zwêm. 8Byindɔ' yè mè plè byan mbyi nun.
 'Byindɔ' lin ku' man sea, lè be ta yě mbyi nun. 9Bye be mbyi ðwon, lè bye
 be kèn be nyè, be be kun le: «Ñtwu be lè Mvènnswæb, à fe floa lè mwum
 ne tǎ kìn ke jin shon nun, 10à ngænnì tì ku' ywɔ' shon she ta kìn, ywɔ' she
 mbibea nyè' Dàvíð. Ñtwu be lè Mvènnswæb ke nlim ðeb.»

11Li, Yesù ðun ke Yèrusàlèm, à kèn nyenswæb ndwun. À cice ywum
 ye be lànnzì me mbeti nyon hwæn. Mbòkì ne fe lè kwæbbi tì pyì nun, à
 kwan, à kèn nòn ke Bètànì lè bwesɔ' wùm blàn bì byon.

Ïke ye Yesù kee ñjì ngæ' ne be kǎn lè yì gwùm zwem
(Mt. 21.18-19)

12A be shikpon fɔ', be wa' Bètànì, ñjè ðunmi Yesù kwènni mbyi nun.
 13À cèð', à yennò' ngæ' ne be ta gwùm yon ji nun. Ïgæ' màzwùm ta bwæ'.
 À kèn kwe ñji, nun làkì gwùm ndɔ' cinni lè nun ji. Ke be lè kwan nsan
 gwùm ngæ' màzwùm wòli kife', à su' man cinni zwem. 14Yesù kà shě lè
 ñjì ngæ' ni le: «Ñðiká' ñwa' ye ðyé, mwum ndɔ' bǎ tǐ gwùm swù ji be.» À
 le' li, bwesɔ' byon ywɔ'.

Mfyinni ye Yesù fyinne mè ci-ñkyì ywum ke nyenswæb ndwun
(Mt. 21.12-17; Lk. 19.45-48; Jân 2.13-22)

15Be ken li, be ben Yèrusàlèm. Yesù ðun nyenswæb ndwun, à yen
 bwum bye ta ywum kyǐ kwe, lè bye ta kǐn hwìn nun. À ðunmi bon fyinni,
 lè à tǎ mè tâblè me ci-ñkwæbsa' lòn twɔtɔ', à twɔtɔ' tì ku' gba' me ci-ñkyì
 me pyì'. 16À be kǎn lwùm mwum ñbɔ' ndɔ' ðonnzi lè à linndi nyenswæb
 lè swum ndɔ' fya'. 17Bwum bye be kwe, à ðunmi bon lisea, à shè lè bon
 le: «Be kɔ' kan ke ðewǎ Mvènnswæb nun le: “Be ye nye nyèm lon le nye
 ñkeli ne mwum hwæn tà mun kǐn keli kwe?” Ti lè byin, byin fyɔsǎ byin
 nun jene lè cici se mè ci-nywi' ta kèn swòli kwe.»

18Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' nyenswæb ndwun, lè mè ci-nlìmmì me
 lwuà, be ywɔ' le' màzwùm, be ðunmi mbyi kæbbi lè be ci be wu bon Yesù.
 Swum se be bon cǐ, be be nun yi nun ntwi' pa' nlisà' se nun be ywum
 lisea, se be ñkwìn bwum shìmmea cǐ. 19Kwæbbi kin pyì, Yesù bon lè
 bwesɔ' byon kwan ñsòn.

Swum se ñtè' zwum ñkàmñkæm ta cì kwan se byin ta keli
(Mt. 21.20-22)

20A be shikpon fɔ', be ta làn mbyi nun, be yen ñjì ngæ' ne Yesù kee
 ðūn, à wumndeà lè mè ndǐ nun. 21Piêr bùn zwum nun swum se lannzi
 nywɔ' ne', à shè lè Yesù le: «Nyeli, ce fe', ngæ' ne wù kee ni, à wumndeà

hwæn.» ²² Yesù kà shě lè òweso' byon le: «Tèlèni zwùm lè Mvènnswàb. ²³ Mùn tà byin shě lè lènkàm le, beshè mwum ndò' shè lè kpa' ne le: “Wa' fi, kènne, wù d̀wìò' wù ne' du' nun,” beshè nun shì ñgyi ndò' cinni be zwum, son, à limmì tì lwen le swum se nun tà le', se ye cì, swum màzwùm ye ku' lwinni wě tà she nun le'. ²⁴ Son se ci mùn shè byin le, kwan se byin ta Mvènnswàb keli lè nun fe byin swum ndò', limmèni lwen le se ti byin fya', li, à yě byin son yili. ²⁵ Kwan se byin ye wa' zwò bǎ byin keli Mvènnswàb, beshè byin cinni le' ndò' lè mwum ndò', ba byin ke tì son zwum lè nun. Li, Ce nyin nyě ke d̀eb, à yě tì ku' byin byebbi nyin zùsi. [²⁶ Beshè byin shi mè le' ml̀si zwum lè òwùlu, Ce nyin nyě ke d̀eb b̀a ku' byin byebbi nyin zùsi.]]»

Bwum ta Yesù ñdũ' ñkimmò' yon cibbi

(Mt. 21.23-27; Lk. 20.1-8)

²⁷ Bè òen tì be Yèrusàlèm. Kwan se Yesù òun tì nyenswàb, nun òunmi kènken nlim nye, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà', mè ci-nlimmì me l̀wuà, lè tì òwumkàm me Yuda kwemmò' nun ke ke. ²⁸ Bè kà cibbi lè nun le: «Wù tà ku' ywum ton yi cì hwæn li lè ñkimmò' ye wai fen? Wen ne fe wù ñkimmò' ncikà' me le' ni?» ²⁹ Yesù shè lè bon le: «Mùn yě byin ñzà' le' cibbi m̀bò'. Beshè byin fyonnzì mùn, mùn yě byin shě cě ñkimmò' yem wa' nun. ³⁰ Wen ne fyie Jàn Bàtisi le nyí ni jimnzi òwum? Mvènnswàb ne fyie nun, kè òwum? Fyònnzèni mùn ñzà' le' ne.» ³¹ Yesù cibbi bon li, be òunmi leli be lè bon ne' le: «Beshè òwi' fyonnzì le Mvènnswàb ne fyie nun, à yě òwi' cibbi le yen se cie òwi' ywò' kan swum se Jàn be òwi' shě. ³² Òwi' wòli kan ku' kim òwi' she le òwum be fyie nun.» (Bè be le' li ntwi' se yi be bon kwènni lè ñkwìn òwum, ntwi' se mwum hwæn be f̀òkà' le Jàn be seansean ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun.) ³³ Bè leli hwæn, be kà fyònnzì lè Yesù le: «Òwi' limmì kan òwi' mwum ne fyie nun.» Yesù ywò' li, à shè lè bon le: «Beshè byin limmì kan byin nun, mùn b̀a ku' byin mwum ne fe mun ñkimmò' ncikà' me le' ni shě.»

Ñkæn le' ye ke nywi òwum byibbòa bye me ci-m̀òndem

(Mt. 21.33-46; Lk. 20.9-19)

12 ¹ Bè nyě yi, Yesù òunmi bon mè ñkæn le' òwí. À shè lè bon le: «Mwum ndò' be kwe, à cinne òndem ñgà' nyě be ta bǎ' pèan cì lè gwùm yon. Ke me mbeti òndem ñgà' màzwùm, à pyebbe ñka', à kanndi hwæn, à shim swu' se be ye gwùm ñgà' màzwùm swòsea nlim, à gwe pà' ndò' nyě mè ci-m̀òndem ye tòn ñji. À she òndem ñgà' b̀à' ni, à fe fya' me ci-m̀òndem bye ye nun giti be. Bè f̀sà' lè bon, à wa' kèn l̀èbbi ndò'. ² Kwan se kwan mkpà' gwùm ñgà' woli, ci-òndem ni fyii cikpu' nyon ndò' le nyí ni kiin ku' nun gwùm ñgà' yon yě. ³ Mè ci-m̀òndem yen cikpu' ni òin, be b̀æn nun, be òunmi nun òo. Bè fyinni nun be fyà' pwin. ⁴ Ci-òndem ni

yen be li, à fyið' tì cikpu' nyě ðin. Be yen tí nun ni, be bo' nun, be ðwo nun mwù, lè be nun sèmmi. ⁵À kònddì ñdò' fyi, nyě màzwùm, be wui nun. Bye ci-ndem fyie be nyě yi hwæn, be ci bon swum fò'. Be be fyindo' bo nun, be wu ku' ðyindo' nùn. ⁶Mwum ne sue ku' ci-ndem nzwon be fya' sue ku' mwen nlim nyon. Ke mmlòkǎ', à fyi mwen nyon màzwùm, lè à tà le' le: "Mwen nyèm ne mùn fyi ne, be ye nun yi." ⁷Son, mè ci-mbòn ndem bi yen mwen ni kwainmè ðin, be ðunmi leli ke nyinnim shan nun le: "Cèòni fe', mwum ne kà bekà' ñji-nye ne bènme ni. Bwi' wuèni nun bǎ ndem ngæ' ne fyonnì be ñye'." ⁸Li, be bæen mwen ni, be wù nun, be ken ðwon shon ðwò' pefin.»

⁹Yesù cibbi lè bon le: «Ci-ndem ni yě cì le lè ðwum ton bi? Ñgyi ban, à yě wai, à kìn bon wu hwæn, à fe ndem ni fya' ðwum bye ðin ndò'. ¹⁰Byin nzanngæà kife' swum se be kœ ke ðewǎ Mvènnswæb nun? Cici se be kò' le:

“Ñgæ' ne mè ci-ñgwe nye nzwonnze mbeti ne ti tì ñshimbyi' nye.

¹¹She Mvènnswæb se li, à si ðwi' swum ñgwulea'.»

¹²Mè ci-zwi' me Yuda ywœme ñkǎen le' yi, be ðunmi kǎb lè bon bæen Yesù, ntwi' be lè be limmà le nyí ni ðwìe nun lè bon. Son, ñkwìn ðwum kwen bon yi, li, be ðonnzi nun, be wa' kèn.

Lõn gàrimà ye be ta ðèb lè ñvèn ndwun ne ke ñgyò' Rôm

(Mt. 22.15-22; Lk. 20.20-26)

¹³Be fyið' mè Fàrizièn lè ðwum Èròdè ndò' cě Yesù bǎ be ken nun pyi ñwum lè fyònnzi le' ndò'. ¹⁴Be ðen, be she lè Yesù le: «Ñlisà', ðwi' limmi le wù ni ci-leñkǎem. Yi tà ka wu kwènni lè ywum ye ðwum ta fòkà', ntwi' wù tà ka ñkyìlli kě ke nyinnim ðwum nun. Swum se wù tǎ cì, à si ñlisà' leñkǎem wě m̀bòkì ne Mvènnswæb yili le ðwi' be. Bwi' yili le wù she ðwi' ñzà' le' ne, lwuà nye' yili le ðwi' ðeb gàrimà lè ñvèn ndwun ne ke ñgyò' Rôm, kè ba ðwi' ðeb?» ¹⁵Yesù limmi le le' she bon kin lè son, son se ban. À kà shě lè bon le: «Byin ta mun pyi ñwum ntwi' yen? Kìènni fe' lè lòn ndò', mùn ce fe'.» ¹⁶Be she yon, be lisa' nun. Yesù yen yon, à cibbi bon le: «Fli me' wen se she? Lè ñgò' ye nun hwæn, ye wen ye?» Be fyonnzi lè nun le: «Ye ñvèn ndwun yi ye.» ¹⁷Yesù ywœme li, à shè lè bon le: «Dèbbèni le ywum ñvèn ndwun lè ñvèn ndwun, ðyin ðeb ku' ywum ye Mvènnswæb lè Mvènnswæb.» Fyònnzi le' ne Yesù fyònnzi bon ni cì bon shìmmea.

Ñcibbi ye be cibbe Yesù ke nywi nyimni ywi

(Mt. 22.23-33; Lk. 20.27-40)

¹⁸Mè Sàdusièn ndò' kièn ke cǐ Yesù, bon màzwùm be be le' le ðwum tà ka ywi yimni. Be she lè nun le: ¹⁹«Ñlisà', Mòizè kœ ke me lwuà bye' nun le mwum ne cinni ñgyinni nyon nyě mwesò', nun ne ywi, lè à ye kife' mwen lè m̀myon, se yili le ñgyinni nyon nyě mwesò' ni she m̀lib be, bǎ

nun ye òwen lè mlib màzwùm ke òan bàka nyon nun. ²⁰Son se òwi' yili le òwi' cibbi wù le, mè ngyinni ndò' be kwe bon shanmbì. Nyě mwumɲkàm she mlib, à ywi, lè à ye kife' mwèn. ²¹Mè mbi she mlib ni, à ywi lè à ye kife' mwèn. Mè nlè kònddi she, à ywi ti lo' lè à ye kife' mwèn. ²²Bon shanmbì hwæn, be she mlib ni, be ywi shiki be ye lè nun. Ke nyě yi, mlib ni ywi ti ku' be. ²³Nywò' ne ngyin nyimni ywi yě wòli, wen ne ye be lè mlib? Ke bon hwæn, be sheà nun lè dæm?»

²⁴Yesù fyònnzi lè bon le: «Byin ta ka òwu li, ntwi' se byin limmi kan ywum ye be kò' ke dèwà Mvènnswàb nun, lè òkimmo' yon nun hwæn? ²⁵Limmèni le ke nyě nyimni ywi, dæm ba be. Son, mwum hwæn yě be wě mè cikpu' Mvènnswàb bye ke dèb. ²⁶A ti shè a kiin bèn mbyi nyimni ywi nun, byin nzanngae kàn swum se be kò' ke dèwà Mvènnswàb nun cici se win be kwan kpo kè' nun? Mvènnswàb lele kwe lè Mòizè le: “Mùn ni Mvènnswàb nyě Abrahàm tà òwon bon lè Izà', lè ti Yàkòb.” ²⁷Li ne mùn shè byin le Mvènnswàb ni Mvènnswàb nyě òwum bye òzison, ba nyě òwum ywi. Byin ta byin ne' òwuli òin.»

Lwua nyě lán òwùlu mè lwua hwæn

(Mt. 22.34-40)

²⁸Ci-nlimmi me lwua ndò' ywò' òshè seàn yan, à kèn yen le Yesù fyònnzi lwen, à senndii mbyi, à cibbi lè Yesù le: «Lwua nyě lán òwùlu mè lwua hwæn ni yà nun?» ²⁹Yesù fyònnzi lè nun le: «Lwua zwimbyi' ni le: “Lan Izràèl, nònnzèni mè ywi', byin ywò'. Nyeli nye' Mvènnswàb ne su' nyeli mbo' nye'. ³⁰Se yili le byin yili Nyeli nyin Mvènnswàb lè òlim fò', lè òzison shin nun hwæn, kònddi lè mè mbàkà' nyin nun hwæn, lè kim shin nun hwæn.” ³¹Nyě mè mbi ne òwonnga' nun ni le: “Yili lwikwæn nywù wě tà she wù yili wù ne'.” Mè lwua ndò' lán kan bye ton bi.» ³²Ci-nlimmi me lwua ni kà shé lè nun le: «À si zu', òlisà'. Wù le' leɲkàm. Mvènnswàb ni mbo'. Ndò' bà tí mbyi. ³³A yili le mwum yili Mvènnswàb lè òlim fò', lè mè mbàkà' nyon nun hwæn, lè kim shon nun hwæn. Wù kònddi lwikwæn yili wě tà she wù yili wù ne'. Son se lan òlin me nyæm, lè sàtikè' she be ta twinnò', be fe ke jin Mvènnswàb nun.» ³⁴Yesù yen mwum tòn ni fyònnzi fyònnzi nyě òlimmi, à shè lè nun le: «Wù ni mbyi ne kènme òun ke ywò' Mvènnswàb nun.»

Be nyě màzwùm, kwo mwum ndò' lwùm kan tí nun òzè' le' ndò' cibbi be.

Le' she ke nywi Kristò bon lè Dàvid

(Mt. 22.41-46; Lk. 20.41-44)

³⁵Yesù òunmi tí ywum lisea be nyenswàb ndwun, à cibbi òzè' le' ndò' le: «Se ye tí ci le mè ci-nlimmi me lwua su' tan le Kristò ni mvu òwum Dàvid nun? ³⁶Ntwi' se Dàvid, kwan se Mpùn Nsanmi be nun òwumni, nun ne' lele le:

“M̀vènnswàèb lèli lè nyeli nyèm le: Tòn fya' ji yêm,
mùn yě wù mè ci-byìnnzì byù kě ke me kwù nji.”

³⁷Ke Dàvíd nun ne' lonme **Kristò** le Nyeli nyon li, se ye ti cì be le, be su' tan le nun, nun ne ke mvu ßwum Dàvíd nun?» Yesù le' li, ßwum ðíndín bye m̀ean be be kwe, be be le' shon ywo lè ñdàli.

Yesù tà ßwum konnzi lè ñd̀won mbyi mè ci-nlìmmì me lwuà
(Mt. 23.1-36; Lk. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸Ke ǹlìsà' ye Yesù be ßwum ywum lisea, à shè lè bon le: «Konnèni lè mè ci-nlìmmì me lwuà be ta su' lwub me plè klwòkea nun, be yili ñweb ye be ta bon wubbòka ke yi bàbà nun. ³⁹Yì cì tòn yan ke me nyenswàèb su' ye me' zwem, ke yi dinà' nun ma, yì gba' zwimbyi' ye bon ta ti kònnði yili. ⁴⁰Bon be ta ywum me kwèb me yib mlòkea, son, ke kwan si nun, be ta ma bon me' d̀wùsi lè mè ñkeli ǹlibbea. Bon ßi lè ßwum, vènè' shan se bon ye yen ye she ßwùlu lèan hwæn.»

Lòn d̀witea ye ci-nzæmnzæm ñkwèb mlìb ndò' d̀wìe nyenswàèb
(Lk. 21.1-4)

⁴¹Yesù tòn, à lwùmni lè cìcì nd̀wí lòn ke nyenswàèb ndwun, à tà ce wě tà she ßwum ta lòn d̀wí. Mè ci-lòn be lòn d̀wí m̀ean. ⁴²Son, ci-nzæmnzæm ñkwèb mlìb ndò' bèn, à d̀wì mè tworo ßi, ye wòli kan fe' dalà m̀bò'. ⁴³Yesù yenme li, à lon ßwesò' byon, à shè lè bon le: «Mùn tà byin shě lè leñkàm le, ci-nzæmnzæm ñkwèb mlìb ni d̀wìâ lòn à làn ßwum hwæn. ⁴⁴Ntwi' se ßwùlu be d̀wí hwæn be su' ßlàn ye ke lòn yan zwêm d̀wí. Ti lè nun, à kpìlòâ nun ne' hwæn, à d̀wìâ swum se nun cinni fya' hwæn, lòn ye nun ðiè nun ne' nun.»

Mè le' ñkimmòka ne ywìme làǹnzì lè ñgyò' wan kà mlò'
(Mt. 24.1-14; Lk. 21.5-19)

13 ¹Kwan se Yesù kwan nyenswàèb ndwun, mwesò' nyon ndò' shè lè nun le: «Ǹlìsà', yã pa' nlwuka' me ñgwò'! Ce fe' wě tà she be mbeti ñgwe nye ne.» ²Yesù fyònnzì lè nun le: «Wù tà ka yì ßwem nye klwòkea ye yenni? Son, ñgwò' bã lwũm lwàèb fe m̀kpàti ke lwi ñgwò' zwêm, shìkì be twòtò' nun ñgyò'.»

³Be ken li, be ken bèn ke ñgwùmñgwùm she cinni mè ñjì ñgæ' ðlìvè zwem. Yesù tòn nji', à lwùmni lè nyenswàèb ndwun. Li, Pìèr, Já', Jân, lè ti Àndrè, be cibbi lè nun ke kwi' nun le: ⁴«Shè ßwì', ywum màzwùm ye làǹnzì yà kwan? A konndì be, yà swum se ye ßwì' l̀sà' le kwan ywum màzwùm se ti.»

⁵Yesù kà ðunmi bon shě le: «Cìèni kon, ba mwum ndò' pòka' byin. ⁶Ntwi' se ßwum m̀ean ðin ye kwan be ke jin shêm nun, kwo wen ne hwæn yě le' le nun ni ne mwum ne M̀vènnswàèb fyi. Li, be ye màn ßwum

pòkea. ⁷Kwan se byin ye mè ñwànnwǎn wì ye kwukwæ' ywo, lè ye libbea nun hwæn, ba yi ðun byin zwum. A yili le se ci ku' li, son, a ba fe' ðe mmlòkà' ñgyò' wan. ⁸Bwum bye ñgwù ñgyò' mbo' ye kën wì ðwì lè ñgwù ñgyò' nyë ðin. Ywo' ndò' ye wa', se ken lwikwæn ywo' ndò' wì kèa. Ke yi cìcì hwæn, ñgyò' yë funnzi kimmi, ñjè kònnði pyità'. Yon yi hwæn ye ðe wë ñdunmi ñkwën ye.

⁹«Ti lè byin, konnèni lè byin ne', ntwi' se ðe ye byin lannzi ke me nye me kyitàè', ðe ðò' byin ke me nyenswæb. Byin ye ðyi ke swi' me gwemná lè ke swi' me mvèn ntwi' se byin bi ðwum byêm. Se ye ci li bǎ byin ðyi shitàkwù shêm ke swi' shan. ¹⁰Ntwi' a yili le ðe seti Ñtwum Lwen shë yì cìcì hwæn. ¹¹Son, kwan se ðe ye byin bænni, ðe kennzi byin ke nye kyitàè', ba byin fyon ntwi' nzǎ' le' ye byin ye ðèn, byin she. Son, lelèni ñzǎ' le' ye Mvènnswæb yë byin kè ke ñwum kwan se byin ðyi ke swi' shan. Ntwi' ye ba wai me mwù nyin nun, M̀pùn Nsanmi ne ye byin yon fe. ¹²Bwum ye mè ñgyinni byan ne' ywi swili lè ðe wu ku' ðon. Mè ce ye swum fò' màzwùm cì lè ðwen byan. Bwen ye ñyè yònnzi lè mè ce byan, ðe ci ðe wu mè ce byan. ¹³Mwum hwæn yë byin byinnzi lè ntwi' yêm. Son, mwum ne yë ñlim bænni ke mbyi Mvènnswæb nun a ken ðèn mmlòkà', à yë swæ'.»

Swum se ywime Yèrusalèm ðènni nywi

(Mt. 24.15-28; Lk. 21.20-24)

¹⁴«Mwum ne yë ñzǎ' le' ye nzanngèa, à nonnzi mè ywi' lwen, à ywo'. Byin kà yenkà' swum she ci ðwum yi ñzwònzwò'. Kwan se byin yennà ðe satà son ke cìcì se se yili kan le ðe ke son nun, ðwum bye ywime ðe ke Yudà nun yean, ðe ken ke me kpa' zwêm. ¹⁵Mwum ne yë ðe fya' nye nyon ndò' nun, ba à shè tì fe' le nun yë ðun fyà' ndò' nun bǎ nun sheli ywum ye nun kènme lè yon. ¹⁶Mbanmbo' ne lè mwum ne yë ðe ndem, ba à fyòn tì ðe myi lè nun sheli fe' plè nyon. ¹⁷Yǎ pa' vènè' se kà ðe lè mè yib bye ye ðe ñgyin màzwùm lè zwùm, kònnði lè bye ye ðe lè ðwen me fyà'. ¹⁸Kelèni Mvènnswæb le ba ywum màzwùm kiin ðèn lè kwan mbeb se ti. ¹⁹Ntwi' ke ñgyin màzwùm nun, vènè' se ðwum ye yen ye ðe kimmi, ñðikà' ne Mvènnswæb ðe ñgyò' wan a kiin ðèn jèné, ðe yen kife' vènè' ndò' li. Ke ðe nyë màzwùm, mwum ndò' bǎ tì pa' vènè' si yenni. ²⁰Mvènnswæb shiè ñgyin vènè' màzwùm sènni, kwo mwum mbo' lwæbbè kǎn ñzison. Son, à sèn ñgyin yi ntwi' me mwù ðwum bye nun yànnà lè ðe ðe ðwum byon.

²¹«Li, ðeshe mwum ndò' shè lè byin le: “Cèèni fe', Kristò ni ðyè fe”, shindò' ðe she byin le: “À ni ðyè fi”, ba byin twe' son lè lènkàm. ²²Ntwi' mè kristò me mbwè' ye kwan, kònnði lè ðwum bye ye ðon ne' lon le mè ci-nlèli ke ñwum Mvènnswæb nun. Be ye wa', ðe ðunmi yi hilea cì. Beshe ðwum bye Mvènnswæb yæn ðyi kan kimmi, ðe ye ðon mbyi ðwuli. ²³Ti lè byin, cièni le kon. Mùn shèà byin ywum hwæn mbyi tin.»

Kwan se Yesù yě fyòn be ñgyɔ' wan

(Mt. 24.29-31; Lk. 21.25-28)

24 «Ké nyè me ñgyɔn vènɛ' màzwùm, nywɔ' bà tí ðwùm kimmi, shìkì nywi' pweb. 25 Mè nywæ' ye swònnai ñwai ye ke ðeb, mè ñkimmɔ' nyè ðeb fun hwæn. 26 Ké nyè yi, ðwum ye **Mwen Mwum** yenni, à tã kyili ke ðwɔ' nun lè ñkimmɔ' twun yon nun, lè tí ñtwu yon nun hwæn. 27 À yě mè cikpu' byon bye ðeb fyi ke ñgyɔ' wan nun hwæn, ci ndɔ' ba limnzi ðin, bã be swɔsi ðwum bye Mvènnswæb yànnâ.»

M̀b̀òkì le' nyè ke nywi ñgwukwu

(Mt. 24.32-35; Lk. 21.29-33)

28 «Twelèni fe' m̀b̀òkì ke nywi ñgwukwu. Mè ñwæm tã ðunmi nyònnâ', man ðunmi kwan, byin limmi le kwan mvu se she wòlime se. 29 M̀banmbɔ' ne ku', kwan se byin yennâ le ywum ton yi ti lannzi', byin limmi seansean le m̀b̀èn **Mwen Mwum** ti kwukwæ'. 30 M̀n tã byin shè lè leŋkæm le, mvu ðwum ye jene ye ba mlò' hwæn lè ywum màzwùm ðènnâ. 31 ðeb lè ñgyɔ' nun hwæn yi ywum ye kà mlòkà' nùn, son, ñzæ' le' yêm ye be kwe kwan hwæn.»

Mwum ndɔ' limmi kan nywɔ' ne ñgyɔn màzwùm yě wòli

(Mt. 24.36-44; Lk. 21.34-36)

32 «Mwum ndɔ' limmi kan ñgyɔn màzwùm, shìkì à limmi ku' kwan. Kwo fe' mè cikpu' Mvènnswæb bye ke ðeb, lè Mwen Mvènnswæb nun ne' nun, be limmi kan, shì be Ce ndwun nun kyishon. 33 Ba byin ðyé, cièni kon, ntwi' se byin limmi kan nywɔ' ne ñgyɔn màzwùm kà wòlakà'. 34 A ye ku' be m̀banmbɔ' wè mwum ndɔ' ne kènme kèn læbbi ndɔ'. Kwan se nun wa' næm, à ðonnzi nye fya' me cikpu' byon, à fe wen ne hwæn she se nun yě ci be næm, à shè ku' lè m̀b̀òn nyè tã tòn ñwum ðònmbi le ba nyi ni ðye. 35 Ba byin ðye, ntwi' se byin limmi kan kwan se ci-ðwon yě fyònni, kè à yè ðèn kwæbbi nun, kè shindɔ' ke nyikimblim, kè moan shikpon, kè shikpon, byin limmi kan. 36 Ba byin ci à semnzi byin bi ðye. 37 Le' se m̀n tã le' se, m̀n su' kan son leli lè byin, m̀n le' lè mwum hwæn. Ba byin ðye.»

Mè ci-zwi' ta kwi' Yesù ji

(Mt. 26.1-5; Lk. 22.1-2; Jân 11.45-53)

14 1 ñgwìn ndɔ' ne be be lon le ñgwìn-ñkwan-èjib, lè ñgwìn-brê'-shìkì-m̀b̀ùn, be lè à nzwonme ñgyɔn bî. Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikæ' lè mè ci-nlimmi me lwuà be mbyi kæbbi lè bon bæen Yesù ke me gwùmni nun, bon wu nyi. 2 Be ðunmi tí le' be le: «Ba ðwi' bænnèni nun ke nyinnim ñgwìn nun, m̀b̀àtè ðwum lækì twùm.»

Ñswì ye ìmlib ndò' swìe Yesù mlá' ñgwò' lõn mèan mwu
(Mt. 26.6-13; Jân 12.1-8)

³Nywo' ndò' ne Yesù be ke Bètànì ke ðwon Simôn nyě ci-ñjincò', à be ji ji, ìmlib ndò' ðun næm lè mwèn kpò' ndò' fya', kpò' ne be cie lè ñgwò'. Mlá' ñgwò' lõn mèan ndò' be nlim lwinni. Be cie mlá' ñgwò' màzwùm lè mè ndì ñgæ' ndò' ne be ta lon le **narù**. Mlib màzwùm wò kpò' ni, à swì Yesù mlá' ñgwò' yi ke mwu. ⁴Ke nyinnim ðwum ðye be kwe, ðyindò' ðunmi shè lè nyeni nlim le: «Ñswì mla' ñgwò' ye li yi ta kpa' lè yen? ⁵Be kyiè yon lõn ñkæm ndu' nlè, be fe lõn màzwùm lè mè ci-nzæmnzæm.» Li, be ðunmi ìmlib ni lesi. ⁶Yesù shè lè bon le: «Byin ta nun hwumzi lè yen? Donnzèni nun. She lwen se she nun cià nywi yêm si. ⁷Byin ye be kwan hwæn lè mè ci-nzæmnzæm, kwan hwæn se byin yili byin woli byin ci bon lwen. Ti lè mún, ðwi' ða be lè byin kwan hwæn. ⁸Swum se bi nun fya', son se she nun cì ku' si. Li, à setâ kîn mún mlá' ñgwò' ye be ye mún gwùmmi nywo' ne ni swì nywi. ⁹Mùn tà byin shě lè leñkæm le, yi cìcì hwæn ye be ye Ñtwum Lwen shě ñgyò' wan nun hwæn, be ye ìmlib tòn ne ðunñgea, be she ñje yon ke she se nun cì ke nywi yêm nun.»

Judà yilá le nun kyilì Yesù fya' me ci-zwi' me Yudà
(Mt. 26.14-16; Lk. 22.3-6)

¹⁰Ke ðwesò' wùm ðlàn ði nun, ñdò' ne be be lon lè Judà Ìskàriò wa', à kën cì me ci-zwi' me ci-mfe sàtikæ' ðá nun kyì bon Yesù fya'. ¹¹Bon ði ywo' li, ñlim lwuka' bon ñzwònzwò'. Be she lè Judà le bon ði ye nyí ðébbi. Li, Judà ðunmi mbyi nlwen kæbbi lè nun kyì bon Yesù fya'.

Kwan se Yesù be ji ñgwìn ji bon lè ðwesò' ðyon
(Mt. 26.17-25; Lk. 22.7-13, 21-23; Jân 13.21-30)

¹²Nywo' ñgyìn zwimbyi' **Ñgwìn-bré'-shikì-mbùn** wòlì. ñgyìn màzwùm ne be be mwèn pò' linni nlim ðá be ji **Ñgwìn-ñkwan-Èjìb**. 'Bwesò' Yesù cibbi lè nun le: «Wù yili le ðwi' ken wù **Ñgwìn-ñkwan-Èjìb** fòsea ya cìcì?» ¹³Be cibbi nun li, à fyi ðwesò' ði, à shè lè bon le: «Kènnèni mbyì ke myi. Ñðweb ndò' yě byin kîn cinni mbyi nun lè ñgwu mlá' ñgun. Byin yennà nun li, byin ðwon nun nyè. ¹⁴Cìcì se nun yě ðun hwæn, byin she lè ci-nye màzwùm le: Ñlisà' cibbi le nun yě ñgwìn ji fen nun bon lè ðwesò' ðyon? ¹⁵Kwan se byin ye nun cibbi li, à yě byin næmmyi' ndwun ndò' lèò' nyè nye zwò nun, lè ywum hwæn ke nlim kèa. Kwe næmmyi' màzwùm ne byin ye ñgwìn fòsea.» ¹⁶'Bwesò' wa' kën nsòn, be ðen, be cinni ywum hwæn mbanmbò' wě tà she Yesù shì ku' bon. Be ðunmi **Ñgwìn-ñkwan-Èjìb** fòsea.

¹⁷Kwæbbi kin pyí, Yesù ðèn lè ðwesò' wùm ðlàn ði ðyon. ¹⁸Be ðunmi ji ji, Yesù shè lè bon le: «Mùn tà byin shě lè leñkæm le, ðwi' ta ji ji fe lè

mwum nyin ndo' nyě yě m̀n kyĩ.» ¹⁹Ke nywo' ye bon ywo' li, be yimmi. Wen ne hwæn ðunmi nun cibbi le: «M̀n ne ye ẁ ẁ kyĩ?» ²⁰Yesù fyònnzi lè bon le: «M̀wum màzwùm ni ke k̀- ẁm̀ blàn b̀ shin nun, mwum ne b̀wi' ta brê' ndwò lè bon m̀ban. ²¹À si l̀ l̀ l̀k̀k̀m̀ le **Mwen Mwum** yě ywi wě t̀ she be l̀li ke jin shon nun ke ðewã M̀vènnswæb nun, son, yã pa' t̀n byebbi se k̀ be lè mwum ne yě nun kyĩ. A be lwen lè mwum màzwùm le ba be yê nun.»

Ji mb̀nngã' Nyeli nye' Yesù

(Mt. 26.26-29; Lk. 22.14-23; 1 Ko. 11.23-26)

²²Kwan se bon be ji ji, Yesù sheli brê', à yili M̀vènnswæb osòkò', à bota' son, à feka' b̀wesò' byon, à shè lè bon le: «Yèèni, she si nwò' nywi yê.» ²³À kònnði t̀ pla' b̀ sheli, à yili M̀vènnswæb osòkò', à kònnði bon fekea, be nwi bon hwæn. ²⁴À shè t̀ bon le: «She si mvæb nywi yê, ye M̀vènnswæb jini ñgwòn nun, ye swi ke ntwi' m̀ mwù b̀wum m̀ean. ²⁵M̀n t̀ byin shè lè l̀k̀k̀m̀ le, m̀n b̀ t̀ b̀ nwi ti, han a ken b̀n nywo' ne b̀wi' ye t̀ b̀ nywæb nwi b̀wi' lè byin ke ywo' M̀vènnswæb nun.»

Yesù tã Piêr shè le nyĩ ni yě nun byinnɔa

(Mt. 26.30-35; Lk. 22.31-34; Jân 13.36-38)

²⁶Ke be nyě yi, be ðunmi m̀ nshib ñgwìn shibbi, be ml̀ hwæn, be wa', be ken ke ñgwùm ñgwùm she cinni m̀ ñj ñgã' òlívè zwem. ²⁷Yesù shè lè b̀wesò' byon le: «Cè byin ton byin hwæn si, a ye byin cí wě ñswi mba', byin nzwonnzi m̀n byin hwæn. Ntwi' se be k̀ ke ðewã M̀vènnswæb nun le: “Be ye ci-m̀b̀n m̀ p̀ wu, m̀ p̀ nywæli kyikyĩ.” ²⁸Son, kwan se m̀n yě ywi yimni, byin ye m̀n cinnò' ñgyo' Gàlilé nun.»

²⁹Piêr ywo' me li, à shè lè Yesù le: «B̀wum nzwonnzi fe' wu hwæn, m̀n b̀ wu nzwonnzi.» ³⁰Yesù k̀ shè lè nun le: «M̀n t̀ wu shè lè l̀k̀k̀m̀ le, lè ðyim nyĩ k̀ kwò' k̀m̀m̀ m̀ m̀ b̀ k̀p̀n nyě ðyè, a ye be lè ẁ byinnɔa m̀n k̀m̀m̀ lè.» ³¹Son, Piêr kònnði l̀ ðyi lè kim le: «Kwo yili fe' le m̀n ywi b̀wi' lè ẁ, m̀n b̀ ẁ byinnɔa.» B̀ẁlukwæn b̀wesò' Yesù hwæn be ðyi ñwum Piêr nun.

Ñkeli ye Yesù be M̀vènnswæb keli ke Gèsèmànè

(Mt. 26.36-46; Lk. 22.39-46)

³²Be ken li, be ben cici ndo' se be be lon le Gèsèmànè. Yesù shè lè b̀wesò' byon le: «Tòènni be fe, m̀n kènme M̀vènnswæb keli.» ³³À suku' Piêr tweli bon lè Jâ', lè t̀ Jân. Ke kwan si nun, ñlim ðunmi nun gwennzi zwum lè ye ta sænnda'. ³⁴Li, à shè lè bon le: «Mè mbàkà' nyèm ti nun nyě mwum ne yě ywi nun. Tòènni fe, ba byin ðye.» ³⁵À kènno' kwæ' le, à pyi ñgyo', à ðunmi M̀vènnswæb keli le beshe nun wòli nun làn kwan vènè' ton

se. ³⁶À be keli le: «Yee Ce, ywum hwæn yi swi' swû donmi. Mylîd' pla' vènè' nê læbbi lè mûn, mûn lækî vènè' màzwùm nwi. Son, mûn le' kan le cì swum se mûn yili, son, cì wě tà she ñlim ywû yili.»

³⁷Kwan se nun keli hwæn, à fyòin be moan ðwesò' bi, à cinni bon ðyekea. À shè lè Piêr le: «Simôn, wù tã ðye nùn? Kwo fe' kwan kwæ' le, wù wòli kan wù shi ðye? ³⁸Tòènni lè me', byin keli Mvènnswæb, byin lækî pyi ke me mbweb nun. M̀pùn mwum yili ñcì lwen, son, kwæ' nywi shon si swublea.» ³⁹À le' li, à kònnði kěn Mvènnswæb keli be lè ñzǎ' le' fò' ye bi mbyí. ⁴⁰À kîn tì bèn be cì ðwesò', à cinni tì bon ðyekea. 'Be lè me' tì bon kyiblea mwu lè ðye. Li, be cinni kan swum se be ye nun fyònnzi.

⁴¹Kwan se nun kěn kǎmmi me nlè, à fyòin, à shè lè fon le: «Dyèèni ðye, byin yinnì lwen. Se ciâ. Kwan wolime, be kyia Mwen Mwum fya' me cinci ðyebbi. ⁴²Weàni zwò, ðwi' kennòni kwe. Cèèni fe', mwum nê kyì mun bènme.»

M̀bæn ye be bæne Yesù

(Mt. 26.47-56; Lk. 22.47-53; Jân 18.2-12)

⁴³Be lè ñwum pyi kife' ñgyò', mwesò' nyon Judà nyè be kî-wùm ðlàn bì ðwesò' byon nun kwain. À be kîn lè ðwum mèan ndò' nyè. 'Byindo' be lè mè kǎfà' me fya', byindo' lè mè mò'. Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikǎ', mè ci-nlimmi me lwuà, lè ðwumñkǎm me Yudà be fyie bon. ⁴⁴Judà nê be Yesù kyí, be lè à shèà ðwum swum se nun yě cì be limmi Yesù. À shèe bon le: «Mwum nê mûn yě hwæsi, mûn kwòti nun, lè nun nê. Byin fòsi nun bænni lwen, byin ken lè nun.» ⁴⁵Judà bèn ðin, à kîn ke Yesù, à kwòti nun, à lon nun le: «Mwumñkǎm.» ⁴⁶À cì li, ðwum ðye be nun ðwon ke nyè ke Yesù fyà' nywi, be bænni nun. ⁴⁷Ke ñkwìn ðwesò' Yesù nun, ñdò' zwè' kǎfà' shon, à kwæ' cikpu' mwumñkǎm mè ci-mfe sàtikǎ' ywi' fò'. ⁴⁸Yesù shè lè ðwum ton bi le: «Byin ta mun kîn kankean ðye lè mè kǎfǎ', lè tì mè mò' nun wě mûn ni ci-nywi'? ⁴⁹Mè ñgyinñgyin mèan hwæn, mûn be be nyenswæb ndwun ðwi' lè byin, lè mûn tã le'-Nswæb sannzi, byin bænni kan mun. Se tà ka cì ðin, son, à si ntwi' bǎ ñzǎ' le' ye be kò' ke ðewǎ Mvènnswæb nun lwinni.» ⁵⁰Bwesò' byon yen li, be nzwonnzi nun bon hwæn, be nywæli lè mèli. ⁵¹M̀bipàn mwum ndò' be Yesù ðwon ke nyè, à sue ku' lè plè mpwèli. 'Be she be ken nun bænni fi, be bænni plè be nyè, ⁵²m̀bipàn ni wa' mèli nywi pwin.

Ñdyili ye be ðyile Yesù ke swi' me ci-zwi' me Yudà

(Mt. 26.57-68; Lk. 22.54-55, 63-71; Jân 18.13-14, 19-24)

⁵³Be wa' kèn lè Yesù ke cì mwumñkǎm mè ci-mfe sàtikǎ'. Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikǎ', ðwumñkǎm me Yudà, lè mè ci-nlimmi me lwuà, be swòli kwe. ⁵⁴Piêr be Yesù ðwiò' mbyí læbbi, à ðwonnga' nun be nyè, à kèn ðun ðònmbiyi mwumñkǎm mè ci-mfe sàtikǎ'. À bèn kwe, à tòn nji' bon lè mè mbòn m̀ban, à ðunmi win wo lè bon.

⁵⁵Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè', lè òwumɲkàem nyenswàèb ndwun òunmi shitàkwù she be ye òyi nywi Yesù kàèbbi bǎ be swilì nun ywi, son, be cinni kan. ⁵⁶Bwum mèan be shitàkwù òyi nywi yon, kwo fe' li, be pyì kan ɲwum fɔ'. ⁵⁷Byindɔ' kà wa' zwò, be she Yesù nywi le: ⁵⁸«Bwi' ywɔi, à li le nun yè nyenswàèb ndwun ne òwum gwe ne kyèa, ke nyè ɲgyin lê, nun ni gwe òdɔ' be, shìkì mè fyà' òwum bi òun nlim.» ⁵⁹Kwo fe' li, be pyì kan tí ɲwum fɔ'.

⁶⁰Mwumɲkàem mè ci-mfe sàtikàè' wa' zwò ɲkwìn òwum nun, à cibbi lè Yesù le: «Wù cinni kan swum fyònnzi? Yǎ shitàkwù se òwum ton be ta ku' òyi ke nywi ywù?» ⁶¹Yesù mòki ku' nun li, à fyònnzi kan òzàè' le' ndɔ'. Mwumɲkàem mè ci-mfe sàtikàè' kònnɔi Yesù cibbi be le: «Wù ne **Kristò**, Mwen Mvènnswàèb ndwun?» ⁶²Yesù fyònnzi lè nun le: «Mùn ne. Byin ne', byin ye **Mwen Mwum** yenni, lè à ni òtònmi ke fya' ji Mvènnswàèb ne cinni ɲkimmɔ'. Byin kònnɔi nun yenni be lè à tǎ kìn òwɔ' se òèb nun.»

⁶³Mwumɲkàem mè ci-mfe sàtikàè' ywɔ' li, òlim nyeni nun zwum, à yàètà' nun ne' mè plè nywi, à shè le: «Be li, òwi' kàèb tí yì shitàkwù?» ⁶⁴Byin ne', byin ywɔà ɲgwànnzi jin Mvènnswàèb. Byin yen ke le' màzwùm nun le?» Mwum hwæn su' le' le nyì ni su' òin le mwum ɲwu. ⁶⁵Ke kwan màzwùm nun, byindɔ' òunmi Yesù mèti swi nywi, be kpæm nun me', be ta nun òo lè be ta shè le: «Lìmmi òwum be ta wu òo.» Mè ci-mbòn bye be kwe kiin nun yì òen òwikea ɲwum.

M̀byinnò' ye Piêr byinnɔe le nun ni limmi kan Yesù
(Mt. 26.69-75; Lk. 22.56-62; Jân 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Mlib ndɔ' ne be ci-she mwumɲkàem mè ci-mfe sàtikàè' bèn òònmbyi, lè Piêr ke ke bàbà nun. ⁶⁷À yen Piêr tǎ win wo, à fòsi nun ce, à shè lè nun le: «Wù hwæn, wù be kàn ku' byin lè Yesù, mwum Nàzàrê' ni?» ⁶⁸Piêr òunmi byinnò' le: «Mùn limmi kan nun, mùn tǎ ka swum se wù yili wù leli ywo.» À le' li, à kwan be ke pisean ke ɲwum òònmbyi. ⁶⁹Ci-she ni kònnɔi nun yenni kwe, à òunmi le' lè òwum bye be kwe le: «Mwum nyan ndɔ' ne nyè.» ⁷⁰Piêr ywɔ' li, à kònnɔi byinnò'. Kwan læb kwæ', òwum ndɔ' bye be kwe, be kònnɔi tí lɔ' le' be lè Piêr le: «Kwo yen ci fe', mwum nyan ne wù ntwi' wù ni mwum Gàlilè.» ⁷¹Piêr òunmi òdò' ló lè jin Mvènnswàèb lè à tǎ nun ne' ywèmmi. À òunmi le' le: «Mwum ne byin ta ku' le' ni, mùn limmi kan mun nun.» ⁷²ɲwum pyì kan ɲgyɔ', òyim nyì kwɔ' kàèmmi me mbì. Ke kwan si nun, Piêr bùn le' se Yesù shèe nun le: «Lè òyim nyì kà kwɔ' kàèmmi bì, a ye be lè wù byinnɔà kàèmmi lè le wù limmi kan mùn.» Piêr bùnme li, à òunmi kwe.

ɲkèn ye be kenne lè Yesù ke swi' Pilatwù
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lk. 23.1-5; Jân 18.28-38)

15 ^{1A} be shikpon hwili lè kpòn, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè', òwumɲkàem me Yudà, mè ci-nlìmmi me lwuà, lè òwùlu

bwumɲkàem nyenswàb ndwun, bon hwæn, be swoli bǎ be limmì swum se bon ye cì lè Yesù. ²Be kpimma' Yesù mè fyà', be ken lè nun ke swi' Pilatwù. ²Pilatwù cibbi lè Yesù le: «Wù ne òyi m̀vèn mè Yudà?» Yesù fyònnzi lè nun le: «À si wě tà she wù le' ku' si.» ³Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' be nun mè le' shě nywi mèan. ⁴Pilatwù kònnɔi Yesù cibbi le: «Wù bà wù òzàè' le' ndò' fyònnzi? Ywò' fe' mè le' mèan ne be ta wu shě nywi.» ⁵Kwo fe' li, Yesù fyònnzi kan òzàè' le' ndò'. Pilatwù yen li, shìmmea ci nun.

Ñswili ye be swile Yesù ywi

(Mt. 27.15-26; Lk. 23.13-25; Jân 18.38–19.16)

⁶Kwan hwæn se Ìḡgwìn-ḡkwàn-Èjìb be wòlì, b̀è' ndò' be kwe le gwemná ònnzi ci-nye njè m̀bò', nyě bwum yili. ⁷Mwum ndò' be kwe nye njè, jin shon be le Bàràbàs. À òuen nye njè bon lè bwùlu byon ntwi' bon wue mwum ndò' ke me le' myi nun. ⁸Nywò' ḡgwìn màzwùm, bwum kenne cě Pilatwù bǎ bon cibbi nyí swum se bon ta cibbikì mè ḡgwìn màzwùm nun hwæn. ⁹Pilatwù cibbi lè bon le: «M̀vèn mè Yudà ne byin yili le m̀n pàè' fyà' lè nun?» ¹⁰À lèli li ntwi' nun limme lwèn le mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' kyie Yesù fya' yon ntwi' se bon be nun cè lè òlim byebbi. ¹¹M̀bòkì ne be lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' nyenswàb òwumzà ḡkwìn bwum, ḡkwìn bwum òunmi shè le nyí ni pàè' fyà' lè Bàràbàs. ¹²Pilatwù òunmi tì bon cibbi le: «Ti, m̀n yě cì le lè mwum nyě byin ta lon le m̀vèn mè Yudà?» ¹³Bwum òunmi kun le: «Ywummo' nun zwò!» ¹⁴Pilatwù kònnɔi bon cibbi le: «Yǎ byebbi ne nun cìe?» Be kònnɔi kuòn mbyí kimmi le: «Ywummo' nun zwò!» ¹⁵M̀bòkì ne Pilatwù yile lè nun lwusi bon òlim, à pàè' fyà' lè Bàràbàs, à cì be b̀ò' Yesù lè ḡgwàè'. À kà òonnzi bon nun fya' bǎ be ywummo' nun ḡgàè' mè b̀ò'ò' zwem.

ḡgòla' ye mè suzàen be Yesù kòlea

(Mt. 27.27-31; Jân 19.2-3)

¹⁶Mè suzàen twelò' Yesù òlim sèm gwemná, be lòin bwùlu mè suzàen hwæn. ¹⁷Be swi Yesù gàn pèan ndò' nywi, be twon tàem lè yì lwon, be swon nun mwu. ¹⁸Be òunmi nun hwəsi, lè be ta le' le: «Bwi' ta wu webbi, m̀vèn mè Yudà.» ¹⁹Be be le' li, lè be ta nun ywæli mwu lè mò', be swi nun mèti nywi, be swummi ke swi' shon, lè be ta nun wu ke wě be ta nun mwumzi nun. ²⁰Kwan se bon mlò' ḡgòla' ye be bi nun kòlea, be nywàè' nun gàn pèan si be, be swi nun mè plè byon. Be twelò' nun wan bǎ bon ken nun ywumməa.

Ñywummo' ye be ywumməe Yesù ke ḡgàè' mè b̀ò'ò' zwem

(Mt. 27.32-44; Lk. 23.26-43; Jân 19.17-27)

²¹Mwum Sìrên ndò' be làn kwe, jin shon be le Sìmôn. Ce Àlèzàndrè bon lè Rùfusi ne be. À wai ndem nun, mè suzàen bæn nun, bon le: nyí ni she

ngæ' mè ɓɔɔ' Yesù. ²²Be ken lè Yesù ke cìcì se be be lon le Gòlgòtá. Sù jin màzwùm ni le lwùmmɔ' ngwɔ' mwù. ²³Be ben kwe, be yili be fe Yesù ɓà' ndɔ' se be fyinnɔe lè ngæ' ndɔ' ne be ta lon le **mír**. Son, Yesù yè kan. ²⁴Ke be, be ywummɔ' nun ngæ' mè ɓɔɔ' zwem, be she mè plè byon, be ðunmi ðwì wě ɓì ɓǎ be limmì wě tà she mwum m̀bɔ' yě she. ²⁵Be ywummɔe nun lè nywɔ' ntǎnnì shikpon. ²⁶Be kɔe ngɔ' ndɔ' kwe ɓǎ be lisà' le' se nun ɓwue. Be kɔe le: «M̀vèn mè Yudà.» ²⁷Be ywummɔ' tì ku' mè ci-ncí byebbi ndɔ' ɓì ke me mbeti nyon, be ywummɔ' nyě m̀bɔ' fya' ji, be ywummɔ' ku' nyě m̀bɔ' fya' mè'. ²⁸Ke ncì ye be cie li, be lwinnzà swum se be kɔe ke ðewǎ M̀vènnswǎb nun le: «Be tean nun ke nyinnim me ci-ncí byebbi.»

²⁹Bwum bye be làn kwe fya' màzwùm nun, be be mè mwù mùti, lè be ta nun sèmmi. Be be le' le: «Èhèn! Wù ne yile le wù gwannzi nyenswǎb ndwun, ke nyè ngyin lè nun lè wù gweá nyě ðin be, ³⁰nywǎsi lè wù ne', wù kyilì ngyɔ'!» ³¹Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikǎ', lè mè ci-nlimmì me lwuà be ku' Yesù kɔlea lè be ta le' ke nyinnim shan nun le: «À be ɓwùlu swæti, son, ñswæti yon ne' leán kàn nun ðyě? ³²**Kristò**, m̀vèn mè Ìzràèl, à ɓweb fe' wai jene zwò ngæ' mè ɓɔɔ' zwem, à kyilì ngyɔ'. Li, ɓwi' ye yen, ɓwi' ðunmi ñlim kě lè nun.» Bye be ywummɔe zwò lè nun m̀ban, be ðunmi tì ku' nun simmɔa.

Kwan ywi Yesù

(Mt. 27.45-56; Lk. 23.44-49; Jân 19.28-30)

³³A kin bèn nywɔ' nlwinni, njimmi pyí nõnnõn ngyɔ' màzwùm nun hwæn, a ken bèn kwan se nywɔ' byìti mwù. ³⁴Nywɔ' byìtime mwù li, Yesù kun lè ñkwu kimmi le: «Èloì, Èloì, lamà sàbatàni?» Ñzǎ' le' màzwùm lisa' le: «M̀vènnswǎb nyèm, M̀vènnswǎb nyèm, wù nzwonnzà mun ntwi' yen?» ³⁵Bwum ndɔ' bye be kwe, be ywɔ' li, be ðunmi le' le: «Ywǎèni fe' she nun ti **Èlì**, ci-nleli ke ngyum M̀vènnswǎb nun lon.» ³⁶Ñɔ' wa' lè mèli, à kèn ɓǎ' sǎbtea ndɔ' lwinnzi ke kwùsa' nun, à swɔ' son ke zwi' pe', à nǎmzɔ' son zwò ɓǎ Yesù nywon. À shè le: «Donnzèni, ɓwi' cèèni fe' ɓeshe **Èlì** yě nun kìn kyilì fe ngyæ' mè ɓɔɔ' zwem.» ³⁷Son, Yesù kun lè ñkwu kimmi kǎmmì fɔ', à ywi.

³⁸Ke kwan màzwùm nun, plè ndwun ne be cìcì sanmi M̀vènnswǎb gho nun nlim nyenswǎb ndwun kwùli cìcì ɓì ñwa' ye zwò a kiin bènndì ngyɔ'. ³⁹Ci-zwi' mè suzǎen ne be swi' Yesù ñɖyi yen wě tà she m̀pùn Yesù kwan, à shè le: «Lè leŋkǎem, mwum tòn ne be mwèn M̀vènnswǎb.»

⁴⁰Mè yib ndɔ' be tì ku' kwe, be ðyie be làbbi, lè be ta Yesù cei. Ke nyinnim me yib màzwùm, Màrì nyě wae Màdàlà be kwe, ɓon lè Màrì nyě ye Jâ' nyě sɔ', nyě be tì ku' mon Jòsè', kònnndì lè m̀lib ne jin shon si le Sàlòmè. ⁴¹Mè yib màzwùm, kwan se Yesù be ke Gàlilè, be be nun ðwon nyě, lè be ta nun kpea. Mè yib mèan ndɔ' be tì ku' kwe bye be nun ðwon kwan se nun kien ke Yèrusàlèm.

Ìjkè ye be kee Yesù ke mbyù' nun

(Mt. 27.57-61; Lk. 23.50-56; Jân 19.38-42)

42 Be lè kwæbbi pyime nùn. Ìjgyn mè yinni mè Yudà be lè à wilime nywà' màzwùm. 43 Li ne cie mwum Àrimàtê ndò' ne jin shon be le Jòsê' bèn, à kpæm ñlim, à kèn cě Pilatwù, à dɔa dɔwon Yesù. Mwum màzwùm be mwum ñkàmñkàm ne be nyinnim bɔwumñkàm nyenswæb ndwun. À be ti ku' ywà' Mvènnswæb bònñgea. Kwan se nun cibbe dɔwon Yesù, 44 Pilatwù sem nùn she be she nun le Yesù ni ywià ti ku' nùn. À loin mwumñkàm mè suzèn ne bi Yesù bòn, à cibbi nun beshè kwan ywi nyí ti làbbi. 45 Mwumñkàm mè suzèn ni yili. Li, Pilatwù donnzi Jòsê' dɔwon Yesù. 46 Jòsê' kèn kwokwo ndò' hwinni ñlwen le, à bèn be, à kyili dɔwon Yesù zwò me bɔɔ' zwem, à bwi' son lè kwokwo si, à kèn kè ke mbyù' ndò' ne be cie ke mble nun. Ke nyě yi, à dɔwaki ñwum mbyù' lè ñgwò' ndwun ndò'. 47 Ke kwan màzwùm nun, Màrì nyě Màdàlà, bon lè Màrì mon Jòzê, be be cè cìcì se be ta Yesù gwùmmi nun.

Ñyìnni ye Yesù yimne ywi

(Mt. 28.1-8; Lk. 24.1-12; Jân 20.1-10)

16 1 Nywà' mè yinni mè Yudà lèan hwæn, Màrì nyě Màdàlà, bon lè Màrì mon Jà', lè ti Sàlòmè ken mlá' ñgwò' hwinni bǎ bon ken dɔwon Yesù swí nywi. 2 A be shikpon hwili, nywà' sonndè, kwan se be lè nywà' ke nywi ñbɔwæli, be yé mbyi mbyù' Yesù. 3 Be be kèn mbyi nun, lè be ta le' le: «Ìjgwò' ne ñwum mbyù' ni, wen ne ye bwi' nun ywùnnzi?» 4 Be bèn kwe, be cɔɔ' mbyí, ñgwò' ti ñywùnnzi, kwo fe' she nun be ñdwun si. 5 Be dɔɔn ke mbyù' nun, be yen ñbìpàn mwum ndò' lè plè mpwèbbi ndò' nywi, à ni fya' ji ñtòn. Ke nyen ye be yen nun li, yi dɔn bon zwum. 6 Son, mwum màzwùm shè lè bon le: «Ba yi kwen byin, byin ta Yesù, mwum Nàzàré' nyě be ywummɔe ke ñgæ' mè bɔɔ' nun kæbbi. À bǎ tí fe, à yimná ywi. Cèèni fe' cìcì se be nonnze nun ñlim. 7 Son, kènnèni, byin she Pìêr, lè bɔwɔ' bye fǎ' le à yě bon bònñgea ke Gàlilè. Byin ye nun yenni kwe wě tà she nun shèe byin.»

8 Mè yib bi kwan, be wa' mèli lè ñgwennzi nywi, a be bon cǐ wě à si ndemndem nun. Be lwùm kan mwum ndò' le' màzwùm shě mbyí, ntwi' se yi be bon kwènni nun.

Ìbɔwùmmi ye Yesù bɔwùmmi ke swi' Màrì nyě Màdàlà

(Mt. 28.9-10; Jân 20.11-18)

[9 Ke nyě ye Yesù yimni ywi, shikpon sonndè màzwùm, nywà' dunmi sanmi, Yesù seti fe' kwæ' nywi shon lisea lè Màrì nyě Màdàlà, ñlib ne nun fyinne mè mpùn mbyibbɔa nywi nshanmbi. 10 Màrì yen nun li, à kèn bɔwum bye be kènki lè Yesù shě. À bèn, lè be ta ñgwùm ywi tòn lè ñkwe.

¹¹ Kwan se nun shè bon òtwum le Yesù ni ni lè me', a konndi be, nun ne' ni yenni nyí lè ze', bwum ton bi kè kan mwù lè yon.

M̀bwùmni ye Yesù bwùmne ke swi' bwum bì ndò'
(Lk. 24.13-35)

¹² Ke nyě màzwùm, Yesù kòndi kwan ke swi' bwum bì ndò', be be kèn ke nsòn ndò'. Kwan se nun kwan bon swi', à gwili kan bon me' wě nun ne. ¹³ Bwum bì bi wa', be fyonnì mbyi, be she bwùlu le' màzwùm. Son, be kòndi kan tí le' si yili.

M̀bwùmni ye Yesù bwùmne ke swi' bwesò' byon
(Mt. 28.16-20; Lk. 24.36-49; Jân 20.19-23; Mè she 1.6-8)

¹⁴ A kiin bĕn mmlǎkǎ', Yesù kwan swi' bwesò' wùm blàn mbò' byon, lè be ta ji ji. À lesi bon lè ntwi' be yile kǎn be ywò' òzǎ' le' bwum bye yenne nun ke nyě nyimní ywi yon. Le byi tà ka zwùm tɛli lè nun. ¹⁵ À kòndi bon shè be le: «Kènnèni yi cici hwæn ke ŋgyǒ' wan nun, byin she Òtwum Lwen lè mwum hwæn. ¹⁶ Mwum ne yě òlim ké lè mùn, be jimnzi nun, lè à swælâ. Son, mwum ne bǎ òlim ké lè mùn, lè à bwuâ. ¹⁷ Yi hilea ye mè ci-ŋké nlim ye cí yi le, be ye mè mpùn mbyibbɔa fyinni lè jin shêm, be le' mè ŋkyìn le', ¹⁸ bon be bæen fe' nywun lè fyà', shindo' be nwi ðun, byebbi ndò' bǎ bon bènni nywi. Be ye mè ŋgwènnɔwèn mè fyà' satea nywi, mè ŋgwènnɔwèn bi kimmo'.»

She se Yesù donnzi bwesò' byon be kwan se nun nèan be zwò
(Lk. 24.50-53; Mè she 1.9-11)

¹⁹ Nyeli nye' Yesù lilò' bon mè le' màzwùm hwæn li, à nàan zwò, à tòn fya' ji Mvènnswǎb. ²⁰ Bwesò' byon nywæli be, be ðunmi Òtwum Lwen shě yi cici hwæn. Nyeli nye' Yesù be bon kpea yi kwan hwæn, à lisà' ke yi hilea ye bon be ci nun le ywum ye bon ta shè, à yi leŋkǎm.]

Ñtwum Lwen Ye Lukasì Kæ

Mwũ ñkɔ' dɛwà ton se

1 ¹Mwumɲkæm, Tèðfil, be lè ßwum mɛan kɔâ ywum ye lannzâ ke nyinnim she' nun. ²Bwum ße kœ yon, ße sannze wě tà she ßwi' ywœ yon ke fya' ßwum ßye ße ywum màzwùm yenni lè mè mɛ' nyan, ñdìkà' nywɔ' ne ywum màzwùm ðunmi ci. Bwum ße yenne yon li, ßon ße Mvènnswæb fyie ñtwum yon fya', ßã ßon shekà' ßwùlu. ³Ti ku' lè mún, mún ðseâ cibba' wě ywum ye ße lannzì ñdìkà' ñwa' ñwé. Li ne ci mún yen le à si lwen le mún kɔi dɛwà ton se ntwi' ywú, mwumɲkæm, ßã wù yen m̀b̀òkì ne ywum yi lannze kwan si, han a kiin ßèn ðyé. ⁴Mún cii li, ßã mwumɲkæm limmì le ywum ye ße liseâ wù ye lɛɲkæm.

Ñzæ' le' ye ke nywi ye Jân Bàtisi

⁵Mvèn ndɔ' ße kwe, jin shon ße le Èròdè. Kwan se nun ße ywɔ' ke ñgyɔ' mè Yudà nun, ci-mfe sàtikæ' ndɔ' ße kwe, jin shon ße le Zàkàrì, à ße ke ñkwìn me ci-mfe sàtikæ' ßye Àbià ße ci-zwi' nyan. Jin myì Zàkàrì ße le Lisàbì, à ße ke mvu ßwum **Àrôn** nun, **Àrôn** nyě ße mbibea ci-mfe sàtikæ' nyenswæb hwæn. ⁶Zàkàrì, ßon lè ñmyon nun hwæn, ße ße lwinni ke swi' Mvènnswæb ntwi' se ße ße Nyeli nyè' Mvènnswæb mwumnzi ke mɛ lwuà ßyon ßye nun fœ ßon, lè ywum ye nun ße ßon shě le ßyi ßi ci hwæn. ⁷Be lè ße cinni kife' ßwen, ntwi' se Lisàbì ße kim, ße wòle kǎn ti ku' kim ße ye ti ßwen, ntwi' se ßon ßi hwæn, ße lè ße ti ywinnɔa.

⁸A ße nywɔ' m̀b̀ɔ' ndɔ', Zàkàrì ße sàtikæ' fɛ nyenswæb ndwun, ntwi' se ñkwìn yan ye ße lè ñg̀ò' mfe sàtikæ' nywɔ' màzwùm. ⁹Ke ßè' me ci-mfe sàtikæ' nun, ße ße mwum ndɔ' zwèli m̀b̀ɔ' ke ñkwìn yan nun, nyě yě kěn sàtikæ' fɛ. Nywɔ' màzwùm, ße zwele Zàkàrì le nyì ne kenme ke nlim nyenswæb ndwun, ßã nun twen swum lwen kwe, she ye Nyeli nyè' Mvènnswæb ñlim lwukea lè mè nwùm. ¹⁰Kwan se nun ße swum lwen màzwùm twènni, ñkwìn ßwum ye kiân Mvènnswæb twuli kwe toen wan lè ße Mvènnswæb keli. ¹¹Ke kwan màzwùm nun, cikpu' Mvènnswæb ndɔ' kà ßwùmni ke swi' Zàkàrì, à ðyie ke fya' ji me kwì' ye Zàkàrì ße swum lwen màzwùm twènni nun. ¹²Ke nyen ye Zàkàrì yen nun, ñlim ßwú nun

zwum, yi dunmi nun kwènni. ¹³Son, cikpu' Mvènnswàb ni shè lè nun le: «Zàkàrí, ba yi kwen wù. Mvènnswàb ywà ñkeli ywù, mmyú Lisàbì yè mwen ne ndwèb ye, wù kè nun jin le Jân. ¹⁴Nlim ywù ye dàlì ñzwònzwò' ke ye nyon nun; ye nyon yè tì ku' kònni òwum mèan ndò' ñdàlì fe.

¹⁵Ntwi' se à yè òwum ndwun ke me' Nyeli nye' Mvènnswàb. Swum nwi se ta mwum bænni hwæn ba nun lèan ñwum. Nèdikà' kwan ye shon, à yè òwum ñlwinni lè Mpùn Nsanmi. ¹⁶À yè cì òwum Izràèl mèan ke tì me' òwum lè Nyeli nyan Mvènnswàb. ¹⁷Nun ne ye òwum wèan Mvènnswàb. À yè kèn li lè ñkimmò' Mpùn Nsanmi, ñkimmò' fò' ye òwum ku' Èlì, ci-nlèli ke ñwum Mvènnswàb nun kènnzi. Li, à yè cì mè nlim mè ce òwum ken òwum ke nywi òwum byan, à cì tì ku' òwum bye ta mwù kimmi lè Mvènnswàb, òwum cinni ñlìmmi ye òwum lwinnea. Li, lè à fìsea ñkwìn òwum Mvènnswàb ntwi' nyè Nyeli nyan.»

¹⁸Son, Zàkàrí kà cibbi lè cikpu' Mvènnswàb le: «Ke òwum ti ywinnò, òwum lè mmyém, òwum òwum hwæn, mùn yè leñkàm limmi lè yà swum?»

¹⁹Cikpu' Mvènnswàb kà fyònnzi lè nun le: «Jin shém si le Gàbrìèl, mùn ne ta òwum kwan hwæn ke swi' Mvènnswàb, nun ne fyii mùn le mùn she wù ñtwum ye ton ye. ²⁰Son, wù twe' kan ñzà' le' yém lè leñkàm, ñzà' le' ye ba fyì òwum, shìkì ye ke mwù. Son se cì, wù yè tòn mwuka', wù lèli kan han a ken bèn nywò' ne ñzà' le' ton ye ye lwinni.»

²¹Ke kwan si nun, ñkwìn òwum ye òwum wan bonngà' Zàkàrí shè. Bon le: «Yen si se cinni nyí òwum kwe nlim?» ²²Son, kwan se nun kwan, à wòli kan kim à wèli ñwum, à lèli lè bon. À òwum bon su' le' fò lè mè fyà', à tòn mwuka'. Bwum yen li, òwum limmi le nyí ni yenni swum ndò' kwe ke nlim nyenswàb.

²³Nywò' ne ñgyìn she Zàkàrí mlè nyenswàb ndwun, à fyòn òwum òwum nyon. ²⁴Ke nyè me' le' màzwùm, Lisàbì myí Zàkàrí she zwùm. À su' tòn gwùmni ke me' nywi' shæn nun, à òwum le' nlim yon nun le: ²⁵«Ce le' fe', Mvènnswàb ywà kwènnzi nlim lè mùn, à yilá jene, à pèlâ mùn swum se òwum mùn kwènnjin cì ke me' òwum.»

Ñkìn ye cikpu' Mvènnswàb kien ñtwum ye Yesù shè

²⁶Kwan se zwùm Lisàbì wole mè nywi' fyuru, Mvènnswàb fyii cikpu' nyon Gàbrìèl ke nsòn ye òwum òwum lon le Nàzàrè' ye òwum ke ñgyò' Gàlilè nun. ²⁷À fyii nun ke cè mbìpàn mwò' ñlib ndò' ne jin shon òwum le Màrí. Mwò' ñlib màzwùm òwum ñlib nyænni mwum ndò' ne òwum òwum lon le Jòsè'. Nèwèb màzwùm òwum ke mvu òwum mvèn Dàvíd nun. ²⁸Cikpu' Mvènnswàb bènme kwe, à òwum nàm, à shè lè Màrí le: «Màrí, mùn tà wu hwæsi. Mvènnswàb ni lè wù, wù ne cinnâ tòn lwen she wai fyà' yon.» ²⁹Nywò' ye Màrí ywò' pa' mè hwæsi yi, ñlim òwum nun zwum. À òwum kàb mwu yon nun wè swum se mè hwæsi màzwùm lisa'. ³⁰Cikpu' Mvènnswàb kà shè lè nun le: «Màrí, ba yi kwen wù, wù cinnâ tòn lwen she wai fyà' Mvènnswàb.

³¹Nònnsi mè ywi', wù ywɔ' ñzàè' lè' ne mún yě wù shě ne. Wù yě zwùm she, wù ye mwen ne ndwɛb, wù kè nun jin lè Yesù. ³²Mwen màzwùm yě bɛ mwum ndwun, bɛ ye nun lon lè mwen nyě Mvènnswàb ne làn ywum hwæn lè ñtwu. Nyeli nyè' Mvènnswàb yě nun gba' lwun mbibea nyon Dàvíd fɛ. ³³Nun ne ye ywɔ' bɔwum Izràèl cinni, ywɔ' she ðwùmfwùm.»

³⁴Màrí kà cibbi lè cikpu' Mvènnswàb lè: «Se ye cì lè mún kà she zwùm? ke mún limmi kife' mè ðwɛb?» ³⁵Cikpu' Mvènnswàb fyònnzi lè nun lè: «Wù yě zwùm she lè ñkimmɔ' Mpùn Nsanmi. ñkimmɔ' màzwùm ywime wa' ke cě Mvènnswàb ne làn ywum hwæn lè ñtwu. Son se ye cì, mwen ne wù yě ye, à yě bɛ ñsanmi, bɛ lon nun lè Mwen Mvènnswàb. ³⁶Cɛ ti fe', kwo fe' tæmmi nywù Lisàbì ti tì ku' lè zwùm mwen ne ndwɛb ke ywìn shon nun, nun ne bɛ bɛ lon lè kìm. Zwùm shon ti ðyě mè nywi' fyuru. ³⁷Ntwi' se swum ndɔ' ba kyibli ke swi' Mvènnswàb.» ³⁸Màrí ywɔmɛ li, à fyònnzi lè cikpu' Mvènnswàb lè: «Mún ni me kwù Mvènnswàb nji. À ci mún wě swum se wù lèli.» Kɛ nyě màzwùm, cikpu' Mvènnswàb fyòn nun bɛ.

Kèn se Màrí kènne Lisàbì bàti

³⁹Kɛ kwan màzwùm nun, Màrí wa' kèn mbyimmi ke nsòn me kpa' ndɔ' ye bɛ ke ngyɔ' Jùdè nun. ⁴⁰À bènne kwe, à kèn ðwon Zàkàrí, à ðun nɛm, à hwæsi Lisàbì. ⁴¹Ke nywɔ' ye Lisàbì ywɔ' mè hwæsi Màrí, mwen ðunmi nun yèan zwùm. Kɛ kwan màzwùm nun, Lisàbì fyònni ñlwinni lè Mpùn Nsanmi. ⁴²À kà kun lè ñkwu kimmì lè: «Wù cinnâ tòn lwen she wai fya' Mvènnswàb ke nyinnim mɛ yib nun. Tòn lwen ne si si tì ku' lè mwen ne wu yě ye. ⁴³Mún ni ku' wen bǎ mon Nyeli nyèm kiin mún ðun nɛm? ⁴⁴Cɛ fe', ke nywɔ' ye mun ywɔ' mè hwæsi ywù, mwen yeàn mún zwùm ñnywèn. ⁴⁵Tòn lwen si lè wù ne ywɔâ, wù limmâ lè lè' se Mvènnswàb fyi lè bɛ she wù sɛ, se ye mwù kpeli.»

Ñsàkà' ye Màrí bɛ ñtwu Mvènnswàb sàkea

⁴⁶Màrí ywɔmɛ li, ǎ kà shě lè:

«Mún tǎ ñtwu Mvènnswàb sàkea.

⁴⁷Ñlim yêm yi tì kònnɔ' lwinni lè ñdàli ke jin Mvènnswàb ne Cinswæti nyèm.

⁴⁸Ntwi' se Mvènnswàb yònnzâ mɛ', à cɛ mún, mún ne cikpu' nyon ne cinni kan ñtwu ke mɛ' yon, mún ni me kwù byon nji.

Mún limmâ lè ñwa' ye jene, mvu bɔwum hwæn ye mún su' lon lè cì-tòn lwen.

⁴⁹Ntwi' se Mvènnswàb ne làn ywum hwæn lè ñkimmɔ' cìâ ywum shimma ke nywi yêm.

À ni ñsanmi.

- 50 Kwènnzĩ nlim shon ye ße ðwùmdwùm lè ßwum ße ta nun mwumzi.
 51 À liseâ ñkimmɔ' yon ke nci ye nun ciâ ywum klwɔkea.
 À ciâ ßwum ße ße ßon ne' tweli klwɔkea, ße pyi.
 52 À pileâ mè mvën klwɔkea ke yi gba' yan nun,
 À wasi ßwum bye ße zæblea.
 53 Bwum bye ywum ße shi, à ciâ ße cinni lwen mèan ñzwanzwò'.
 Mè ci-lòn ti ku', à fyàsâ ßon mè fyà' pwìnpwìn.
 54-55 Ñlim fye kan nun lè ñci lwen kwan hwæn
 wě tà she nun lekà' le nun yě ci lè Abràhêm lè ti lè mvu ßwum yon
 nun hwæn.
 À ciè ñkàli yi lè ßon ße ße mè mbibea bye'.
 Li, à kiân ñkwìn ßwum Izràêl bye mè cikpu' ßyon kpea.»
 56 Màrì nòn kwe ßon lè Lisàbi a ywi kwemmi mè nywi' lê, à kà fyõn
 nun ße nsòn yon.

Ñye ye ße yee Jân Bâtisi

- 57 Kwan ye se ße lè Lisàbi yě ye woli, à ye mwèn ne ndwëb. 58 Kwan se
 ßwum ßyon lè ßwùlukwæn ßyon ywɔ' le Mvènnswæb ywɔâ kwènnzĩ nlim
 lè nun li, ße ðunmi dàli lè ßon mban. 59 A kiin wòli ñgyĩn nini, ße kiin
 ßã ße ðunzi mwèn ñdùn. Be yile ti ku' ßã ße lwi mwèn lè jin ce nyon
 Zàkàrí. 60 Son, mon mwèn ßyinnò', à shè le jin nyĩ, shi si le Jân. 61 Bwum
 kà shè lè Lisàbi le: «Wen ne ku' ke nyinnim ßwum ßyù nun, nyě jin shon
 si le Jân?» 62 Be ðunmi Zàkàrí le' fò lè mè fyà' le jin mwèn ye ße le wen?
 63 Zàkàrí fò' lè mè fyà' le ße fe nun swum ñkɔ' ñgɔ', à kà kɔ' ke nlim le:
 «Jin shon si le Jân.» Ke nyen ye ße yen li, shimmea ci ßwum hwæn. 64 Ke
 kwan màzwùm nun ñnywën, ñwum Zàkàrí weli, à ðunmi ti leli ße, lè à
 Mvènnswæb twuli ke nzæ' le' yon nun. 65 Bye ße me mbeti hwæn, yi kwen
 ßon. A ken ßèn ke ñgyɔ' me kpa' bye ke Jùdè nun, le' màzwùm se sue le'
 nshè nje shan. 66 Bwum hwæn bye ße le' màzwùm ywo ße son ßænni ke
 nlim lè ße ta fòkà' le: «Mwèn màzwùm yě ße ðyè le?» Fyà' Mvènnswæb ße
 nun nywi li lenkàm.

Ñzæ' le' Mvènnswæb ye Zàkàrí ße shè

- 67 Zàkàrí, ce mwènnzea, fyònni ñlwinni lè Mpùn Nsanmi, à ðunmi le' se
 Mvènnswæb ße nun ké ñwum leli. À ße le' le:
 68 «Ñtwu ße lè Nyeli nyè' Mvènnswæb ne ßwi' ße ñkwìn ßwum Izràêl,
 ßwi' ta ðwon,
 ntwi' se nun ðwiâ ßwi' fyà' nywi, à kwannzâ ßwi' ke vènè' nun.
 69 À fyiâ ßwi' Ci-nswæti ñkimmɔa,
 nyě kwan ke mvu ßwum cikpu' nyon mèn Dàvíd nun.
 70 Son se nun shèkà' ke fya' me ci-nleli ke ñwum yon nun bye ße mbyí.
 71 À shè le nyĩ ni yě ßwi' nywæsi ke fya' me ci-ðyinnzi bye',

- lè ke fya' ðwum bye ta ðwi' cè lè ñlim ðyebbi.
 72 À cìe ñkàli le nun yě kwènnzì nlim shon lisea lè mè mbibea ðye',
 à jine ñgwòn lè bon, à lwinnzâ ñzàè' le' ñgwòn nyon jene.
 73 Ntwi' à cìe ñkàli lè mbibea nye' Abràhâm le,
 74 nun yě ðwi' nywàsi ke fya' me ci-ðyìnnzi ðye',
 nun fe ðwi' ñkimmò' le ðwi' ðwon nun mwù zwô.
 75 À cìi li, ðã ðwi' ðe ke wan nye' nun kwan mèan hwæn lwinnea,
 ðwi' ðe tí sanmea ke swi' shon.
 76 Ti ku' wù, mwèn nyèm, ðe ye wù lon le ci-nlèli ke ñwum Mvènnswàèb
 nun, Mvènnswàèb ne làn ywum hwæn lè ñtwu.
 Ntwi' se wù ne ye kèn ke swi' Nyeli nye' lè wù tã m̀bèn yon f̀si mbyí.
 77 Wù yě tí ku' ñkwìn ðwum ðyon sannzi le nyí ni ne ye ðyi swàeti,
 nyí ni zùsi tí ku' ðyi mè ðyebbi ðyi.
 78 A si li ntwi' se Mvènnswàèb ne ðwi' ta ðwon,
 ñlim yon yi lwen ñzwónzwò'.
 Son se ci, à yě ðwi' mwum ndò' fyi, ñwàì ye ke ðeb.
 Nun ni yě ðwi' ñwannzi wě nywò'.
 79 ñwannì shon se ye ðwum bye ñjimmi nun, kònnði lè bye ti ywi nun,
 mbyi lisea.
 Se ye tí ðwi' kènnzi ke mbyi nyě f̀o'a nun.»
 80 Ti lè Jân, à ðe twu, lè mwù yon ta lwinni. À kèn tòn ke nlim kyò',
 han se ken ðèn nywò' ne nun lisa' nun ne' ke swi' ñkwìn ðwum Izràèl.

Ñye ye ðe yee Yesù

(Mt. 1.18-25)

2 ¹Ke kwan se ðe yee Jân, Ògusità ne ðe m̀vèn ndwun. À fee ñkimmò'
 le ðe tannzi ðwum ðe ke ywò' shon nun hwæn. ²Kàmmí màzwùm
 se ñtannzi ðwum ðunme nlim. Mwum ndò' ðe kwe, jin shon ðe le
 Kyirìnyùsi. Kwan si se nun ðe gwemná ke ñgyò' Sirí nun. ³Mwum hwæn
 ðe kèn jin shon kò'a ðe ñdù' nsòn yon. ⁴Jòsè' weò' ku' ke Nàzàrè' se ðe
 ke ñgyò' Gàlilé nun, ðã nun ken ke ñgyò' Jùdè nun ke nsòn ye ðe ðe lon
 le Bètlèhèm. Nsòn màzwùm ye ðe ñdù' nsòn m̀vèn Dàvíd nyě ðe mbibea
 nyon. ⁵À kènme cě ñkò' jin shon li, à twelò' m̀lib nyàenni nyon Màrí ne ðe
 lè zwùm. ⁶Be ðen ke Bètlèhèm, nywò' ne ñgyìn ye Màrí wòlì, ⁷à ye mwèn
 zwimbyi' nyon, à ðe ñdweb. 'Be ðwi' nun plé nun, ðe nonnzi nun ke kwiti
 nun, ntwi' se cì nòn shine lè bon ke nye mè kyìn nun.

M̀bwùmni ye cikpu' Mvènnswàèb ndò' ðwùmne ke swi' me ci-m̀bòn me pò'

⁸Ke nònnon màzwùm nun, mè ci-m̀bòn me pò' ðe nòn me ndem ðã
 bon konni lè mè bòn me nyàem byan. ⁹Kwan se bon ðe kwe li, cikpu'
 Mvènnswàèb ndò' ðwùmni ñkwìn yan nun, ñwanñwan Mvènnswàèb

kannði bon. Li shìmmèa ci bon, yi kwen bon òzwònzwò'. ¹⁰ Son, cikpu' Mvènnswæb kà shě lè bon le: «Ba yi kwen byin, ntwi' se mùn kiin byin òtwum lwèn ndò' shě. Òtwum màzwùm ye òkwìn òwum Izràèl hwæn òdàli fè òzwònzwò'. ¹¹ Bè yeà byin Ci-nswæti dýě ke nlim nsòñ mvèn Dàvíd. Nyeli nyè' nè Mvènnswæb fyi byin nè. ¹² Mùn yě byin shìtàkwù nlimmì yon fè. Byin ye bèn kwe, mwennzea nyě byin ye cinni, bè òwi' nun plè, bè nonnzi nun ke kwitì nun lè nun nè.» ¹³ Kwan se cikpu' Mvènnswæb ni le' li, mè cikpu' Mvènnswæb bye mèan ndò' òwumni, bè òwukì lè nyě m̀bò' nun, bè òunmi Mvènnswæb twuli le:

¹⁴ «Òtwu yi lè Mvènnswæb ke nlim òeb,
à feà floa nyon ke ògyò' wan lè òwum bè nun yili.»

Kèn se mè ci-m̀bòn mè pò' kenne ke Bètłèhèm

¹⁵ Mè cikpu' Mvènnswæb fyonnime bè òeb, mè ci-m̀bòn mè pò' òunmi le' lè òwùlu le: «Òwi' kennènì le Bètłèhèm, bǎ òwi' yennènì swum se lannzi kwe, swum se Mvènnswæb shǐ òwi' ke fya' cikpu' nyon.» ¹⁶ Bè wa' kèn lè mèli, bè òen kwe, bè ken Jòsè' cinni bon lè Màrí, lè bè nonnzi mwennzea ke kwitì nun. ¹⁷ Kwan se bè yèn nun li, bè wa', bè ken òwum sannzi swum se bè shi bon ke ndem, ke jin mwennzea nè tòn ni nun. ¹⁸ Òwum bè ywæ swum se mè ci-m̀bòn mè pò' òi sù, shimmea ci bon, ¹⁹ son, Màrí bè mè le' hwæn ywo, à nyè' òsè' le' zwum, à m̀ki nun. ²⁰ Ke nyě yi, mè ci-m̀bòn mè pò' wa' bon kèn bè. Bè bè kèn lè bè ta òtwu Mvènnswæb sàkea, bè twuli tì ku' nun lè òtwum ye cikpu' nyon kìn bon shě, lè òyèn ye bon yennà tì ku' ywum màzwùm hwæn.

Òkè ye bè kee Yesù jin

²¹ Ògyìn mè nini kìn wòlì, bè òunni mwen òdùn, bè ke nun jin le Yesù, wě tà she cikpu' Mvènnswæb shèe lè mon nyon, lè à she kife' zwùm.

Òyèn ye Sìmèòn yenne mwennzea

²² Ògyìn wòle nyě mè Jòsè' kenne ke nyenswæb ndwun, bǎ Màrí sannzi nun nè' wě tà she lwaà Mòizè yili. Bè sheli mwennzea, bè ken lè nun ke Yèrusàlèm, bǎ bè lisà' nun lè Mvènnswæb. ²³ Bè ci li, ntwi' se a si kɔa ke òewǎ Mvènnswæb nun le: «Mwen zwimbyi' nè yě bè mwen nè ndwèb hwæn, à yě bè nyě Mvènnswæb.» ²⁴ Bè kenne tì ku' bǎ bè fè sàtikà' she lwaà Mvènnswæb tǎ yili. Swum se cibbe le bè fè lè sàtikà' si pa' mè pyì' ndò' bǐ, shindò' òwen mè pyì' bǐ.

²⁵ Mwum ndò' bè kwe ke Yèrusàlèm, jin shon bè le Sìmèòn. Mwum màzwùm bè òlwinni, à bè Mvènnswæb mwumni. À bè mwum nyě yě òkwìn òwum Izràèl swæti òòngèa. M̀pùn Mvènnswæb bè nun nywi. ²⁶ M̀pùn màzwùm nè cie à limmì le à bǎ seti ywi, shikì à yèn **Kristò**, mwum nè Mvènnswæb yě fyii. ²⁷ Nywò' nè mè Jòsè' kièn lè Yesù ke

nyenswàèb, m̀p̀ùn nɛ bɛ Sìmèò̀n kɛ nywi kènnzi nun, à kìn tì ku' kɛ nyenswàèb ndwun. Kwan se mè Jòsê' kiên lè Yesù kɛ kwe, bǎ bon lwinnzi ywum yɛ lwuà bɛ yili kɛ nywi mwen nyan, Sìmèò̀n yɛn Yesù, ²⁸à sheli nun fya', à dunmi M̀vènnswàèb osòkò' yili, lè à tǎ lɛ' lɛ:

²⁹«Jene, Nyeli nyèm M̀vènnswàèb, ñzǎ' lɛ' nywù lwinnà, wù wòli wù twɛ' mùn bɛ flɔa.

³⁰Ntwi' se mùn yennà Ci-nswæti nɛ wù fyii lè zɛ' shém,

³¹nyɛ wù kwannzi ntwi' mè ñkwìn b̀wum hwæn.

³²Nun nɛ yɛ bɛ ñwanni she yɛ cì lan wan hwæn limmì wù, à cì ñkwìn b̀wum byù bɛ b̀wum Izràèl cinni ñtwu».

Ñzǎ' lɛ' M̀vènnswàèb yɛ Sìmèò̀n bɛ shè

³³Ce Yesù bon lè mon Yesù bɛ shimmà' ñzwɔ̀nzwò' kɛ nzǎ' lɛ' yɛ Sìmèò̀n lɛli kɛ nywi mwen nyan. ³⁴Sìmèò̀n fɛ bon flɔa, à kà shɛ lè Màrì, mon Yesù, lɛ: «M̀vènnswàèb fyii mwen tòn nɛ bǎ nun ci b̀wum Izràèl mèan yɛn vènè' fyǎ' M̀vènnswàèb, bɛ mèan ndɔ' ku', bɛ ton ku' lwɛn kɛ swi' shon. Nun nɛ yɛ bɛ shitàkwù M̀vènnswàèb se b̀wum yɛ byinnò'. ³⁵Mè mbàkà' ñgwùmnea nyɛ mè nlim b̀wum mèan nun, nun nɛ yɛ cì à kwàli pisean. Ti lè wù, mon mwen, ñlim yɛ wù byiti zwum nywò' m̀bò' ndɔ'».

Ñwɛb yɛ Anà, ci-nleli kɛ ñwum M̀vènnswàèb nun webbe M̀vènnswàèb ñgweb

³⁶M̀lib ndɔ' bɛ tì kwe kɛ Yèrusàlèm, ci-nleli kɛ ñwum M̀vènnswàèb nɛ bɛ tì ku'; jin shon bɛ lɛ Anà. À bɛ mwen Fànùèl kɛ mvu b̀wum Àzèr nun. Bɛ lè à ywinnà ñzwɔ̀nzwò'. À wae m̀bìpàn shon, à she ñd̀wɛb, bɛ non bon lè nun d̀wùm shanmbì, ³⁷ñd̀wɛb ywi nun fya', à fyòn ñkwɛb. A kiin bèn bɛ lè à tì d̀wùm mwum nini blàn nyì. À bɛ kǎn kyìili lè nyenswàèb ndwun. À su' M̀vènnswàèb twuli kwe kpòn lè nywò' kɛ ñkeli yɛ nun bɛ nun keli, kònnɔ' lè ñshì mla' yɛ nun bɛ shì. ³⁸Kɛ kwan fò' màzwùm she Sìmèò̀n bɛ lɛli li kɛ nywi Yesù, m̀lib màzwùm bèn, à dunmi M̀vènnswàèb ñgweb webbi, lè à tǎ lɛli kɛ nywi Yesù nun lè b̀wum bɛ bɛ bònngà' lɛ M̀vènnswàèb kwannzi Yèrusàlèm kɛ vènè' nun.

M̀bòki nɛ Yesù bɛ twu, à sannzi mè'

³⁹Kwan se b̀wum Yesù lwinnze ywum yɛ mè lwuà M̀vènnswàèb ta yili hwæn, bɛ fyon bɛ nsòn yan, Nàzàré', se bɛ kɛ ñgyò' Gàlilé nun, lè Yesù. ⁴⁰Ti lè Yesù nun nɛ', à bɛ twu, mè' ta nun sanmi, lè mwù ta nun lwinni. B̀wum bɛ bɛ nun yenni, bɛ bɛ limmì lɛ à ni lè fyǎ' M̀vènnswàèb nywi.

Ñdun yɛ Yesù duen nyenswàèb ndwun lè à kɛ d̀wùm wùm blàn bì

⁴¹D̀wùm mèan hwæn b̀wum Yesù bɛ kèn ñgwìn ndɔ' nɛ bɛ bɛ lon lɛ ñgwìn-ñkwan-Èjìb ji kɛ Yèrusàlèm. ⁴²Kàemmì ñji ñgwìn she bɛ lè

be kenme be, ñgwìn nyě be lè Yesù ti dŵũm wũm blàn bî, be ken lè bon mban. ⁴³Kwan se ñgwìn mló', bŵum Yesù ye mbyi myi yan be, be limmi kan le Yesù lwæbbâ be Yêrusâlèm. ⁴⁴Be be fókà' le nyí ni yě be lè bŵulukwæn mè ci-kèn byan. Be ken li, kwæbbi pyi, be yen kan nun, be kà dũnmi nun kæbbi. Be ce ke ñkwìn bŵum byan nun lè ke me ñkwìn bŵulu mè ci-kèn nun. ⁴⁵Be yon nun li, be cinni kan nun, han be ken bèn be Yêrusâlèm lè ñyòn yon. ⁴⁶A kiin wòli ñgyìn mè nlě, be ken nun cinni ke nyenswæb ndwun, à ni nyinnim me ci-nlimmi me lwuà ñtõn, lè be ta ñzæ' le' kwæbsea bon lè bon. ⁴⁷Bwum be be fyõnnzi le' nyon ywo hwæn, shimmea be bon cí lè mwù yon ye nun cinni ke le' se nun tã le' nun, lè mè fyõnnzí le' nyon ne nun tã fe lè mè ci-nlimmi me lwuà. Fyõnnzi le' nyon be kon seansean. ⁴⁸Kwan se bŵum byon yen nun ke ñkwìn bŵumñkæm nun li, shimmea ci bon. Mon nyon cibbi lè nun le: «Mwen nyèm, yã pa' le' se she wu ci fwi' si? Bwi' lè buba nywù, fwi' bi wu kæbbi lè mè ðu' me'.» ⁴⁹Yesù kà fyõnnzi lè bon le: «Byin bi mun kæbbi lè ntwi' yen? Byin limmi kan le se yili le mùn ke mwù ke me le' Buba nyèm nun?» ⁵⁰Son, ke fyõnnzi le' màzwùm nun, ce nyon bon lè mon nyon ðyili mwù, be limmi kan mwù nzæ' le' màzwùm. ⁵¹Ke mmwumzi ye Yesù be bon mwumzi nun, à kwan, à cinni bon, be ye mbyi Nàzàrê' be. Mon nyon Màrì be mè le' ni ké zwum hwæn. ⁵²Yesù be fòn, lè ñlimmi yon ta fõsi nân mbyimbyí. À be Mvènnswæb ñlim lwukea, à kònnði tì ku' bŵum ñlim lwukea.

Dæmmi ne Jân Bâtisi be fyi

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jân 1.19-28)

3 ¹Tibèr ne be ñvèn ndwun. Be lè à nõân ke gba' nun dŵũm wũm blàn shæn, Põnsè Pilatwù be gwemná ke ñgyo' Jüde, Èròde be ku' ñvèn ke ñgyo' Gálilè, ñgyinni nyon Filipò be ku' ke ñgyo' Ítùrê, lè ñgyo' Tràshòní', Lisàniyàs be ku' ke ñgyo' Àbilèn nun. ²Ke kwan si nun, Anà bon lè Kàifi be be bŵum klwøkea mè ci-mfe sàtikæ'. Ke kwan màzwũm, Mvènnswæb fyi Jân, mwen Zàkàrì ñtwum yon fya' ke nlim kyo'. ³Jân ywøme ñtwum màzwùm, à dũnmi yì cici ye moan ðu' ne be be lon le Jürdén yõn, lè à tã dæmmi le: «Kwæbsèni pa' tòn shin, byin ci be jimnzi byin, li, Mvènnswæb yě byin ðyebbi nyin zùsi.» ⁴⁻⁵Li ne ñzæ' le' Èzai, ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lwinne, nyě nun kò' le:

«Be ta ñkwu mwum ndo' ywo ke nlim kyo',
 ye ta dæmmi le: “Fõsèni mbèn Nyeli nyè',
 byin ðyila' mè mbyi byon lwen,
 byin lwinna' yì bŵèb ye ke me mbyi byon nun hwæn,
 byin sen mè kpa' lè mè ñgwùmñgwùm nun hwæn,
 byin ðyila' mè mbyi bye gwætea,
 byin fõsi mè mbyi bye bã lwukea.»

⁶ Li, mwum hwæn yě yen mbòkì ne Mvènnswæb tã bŵum swæti.” »

⁷Bwum be hwenni ke ke Jân bã nun jimnzi bon. À shè lè bon le: «Byin be mè nlim ke zwum wě nyě mè klwu, wen ne she byin le byin woli byin nywæli kyitæ' Mvènnswæb she ta kìn? ⁸Beshe byin yili byin nywæli son, cinnèni mè kíkæn nlwukea ne lisa' le byin kwebsâ pa' tòn shin. A lan she byin ye shè le byin bi ke mvu bwum Abràhâm nun. Mùn shè byin lè lènkàm le be fe' mè ngwò' ye ton ye, Mvènnswæb wòli à yonnnzi yon jene, ye be mvu bwum Abràhâm. ⁹Son ti fya' bænni ye mùmú' ngæ'. Ìjgæ' ne shì gwùm lwukea sean hwæn, be ye nun mû, be dwiò' nun ke win nun.»

¹⁰Ìjkwìn bwum òunmi nun cibbi le: «Ti, bwi' ye cì le?» ¹¹À fyònnzi lè bon le: «Mwum nyin ndò' cinni mè plè bì, à fe nyě cinni kan nyě m̀bò', òndò' be lè ji, be ji m̀ban.» ¹²Mè ci-nyèkã' lòn gàrimà ndò' ben tì ku' lè Jân jimnzi bon. Be cibbi lè nun le: «Mwum ñkàm, bwi' ye cì le?» ¹³À fyònnzi lè bon le: «Byin ye lòn yě, ba ye lan ye lwuà tã cibbi.» ¹⁴Mè suzæn ben tì ku' làn nyan, be cibbi swum fò': «Ti lè bwi', bwi' ye ku' cì le?» À shè lè bon le: «Ba byin fyon mwum ndò' lòn fya' lè kim, shindo' byin lin nun mè m̀bwè' nywi, son, ywòèni lwen lè lòn she ye be ta byin dèbbi nun.» ¹⁵Bwum be tòn lè m̀bàkà' le, shindo', Jân ni ne **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb yě fyì.

¹⁶Jân fyònnzi lè bon hwæn le: «Mùn, mùn tà byin jimnzi lè mlã', son, mwum ndò' yě bèn be nyè yèm nyě làn mùn, à yě byin jimnzi lè Mpùn Nsanmi, kònnði lè win. Mwum màzwùm, mùn wòli kan ma kim mùn kwemmi lè nun lè mùn su mè ndu' mè diba' byon. ¹⁷À ni wě mwum nyě òyi lè bìli fya'. À yě m̀vòn nyònnzi bã nun kwannzi ye lwukea, à kè ke sa' nun. Ti lè ye byibbò, à yě yon swiò' ke win ye tà ka òon nun.»

Ñdú' ndun nye njè Jân Bàtisi

(Mt. 14.3-12; Mr. 6.17-21)

¹⁸Jân be Ìntwum Lwen shě lè ñkwìn bwum me Yuda ke pa' nzæ' le' m̀èan ndò' nun tì. ¹⁹A kien bèn nywò' ndò', à wèsi m̀vèn Èròdè, ntwi' ñshe ye Èròdè shee Èròdiã'. Èròdiã' màzwùm be myí bàka Èròdè. À kònnði nun wèsi ntwi' mè le' m̀byibbò ndò' ne nun be cì. ²⁰Kwan se nun wèsi nun li, Èròdè kònnði tì byebbi ndò' cì ke m̀bæn ye nun cì be bæen Jân, be ke nun nye njè.

Ñjimnzi ye Jân jimnze Yesù

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹Ke njimnzi ye Jân be bwum bye kwe hwæn jimnzi, à jimnzi tì ku' Yesù. À jimnzime nun, Yesù òunmi keli. Ke kwan màzwùm nun, òeb weli. ²²Mpùn Nsanmi òunmi nun kyìli nywi ke pisean wě pyì'. Ìjkwu ndò' òunmi lèli ke òeb le: «Wù ni mwen nlim nyèm. Wù ni mùn nzwon nlim.»

Mvu ðwum ye Yesù Kristò kwan nlim

(Mt. 1.1-17)

²³Kwan se Yesù ðunme she shon, be lè à ti kènni ðwùm mwum nlè. Ke mfòkà' ye ðwum be fòkà' nun, à be mwen Jòsê', Jòsê' nyè Èlí ne yee, ²⁴Èlí be mwen Mâtâ', Mâtâ' be mwen Lèví, Lèví be mwen Mèlshí, Mèlshí be mwen Jànai, Jànai be mwen Jòsê', ²⁵Jòsê' be mwen Mâtàtiàs, Mâtàtiàs be mwen Àmòsi, Àmòsi be mwen Nàhwùm, Nàhwùm be mwen Èslí, Èslí be mwen Nàgai, ²⁶Nàgai be mwen Mât, Mât be mwen Mâtàtiàs, Mâtàtiàs be mwen Sèmeèn, Sèmeèn be mwen Jòsê', Jòsê' be mwen Jodà, ²⁷Jodà be mwen Jòànàn, Jòànàn be mwen Rezà, Rezà be mwen Zòròbàbèl, Zòròbàbèl be mwen Sàlàtiyèl, Sàlàtiyèl be mwen Neri, ²⁸Neri be mwen Mèlshí, Mèlshí be mwen Àdí, Àdí be mwen Kòsâm, Kòsâm be mwen Èlmàdâm, Èlmàdâm be mwen Êr, ²⁹Êr be mwen Yesù, Yesù be mwen Èliyèzè, Èliyèzè be mwen Jòrím, Jòrím be mwen Mâtâ', Mâtâ' be mwen Lèví, Lèví be mwen Simèón, ³⁰Simèón be mwen Judà, Judà be mwen Jòsê', Jòsê' be mwen Jònâm, Jònâm be mwen Èliyákím, ³¹Èliyákím be mwen Mèleà, Mèleà be mwen Mâtàtâ, Mâtàtâ be mwen Natàn, Natàn be mwen Dàvíd, ³²Dàvíd be mwen Jèsè, Jèsè be mwen Jòbê', Jòbê' be mwen Bòzi, Bòzi be mwen Salà, Salà be mwen Nasòn, ³³Nasòn be mwen Àminàdâb, Àminàdâb be mwen Amìn, Amìn be mwen Arnì, Arnì be mwen Ersòn, Ersòn be mwen Fàrèsi, Fàrèsi be mwen Judà, ³⁴Judà be mwen Yàkòb, Yàkòb be mwen Izà', Izà' be mwen Abràhâm. Abràhâm be mwen Tarà, Tarà be mwen Nàshòr, ³⁵Nàshòr be mwen Sèrù', Sèrù' be mwen Ràgò, Ràgò be mwen Fàlê', Fàlê' be mwen Èbè, Èbè be mwen Salà, ³⁶Salà be mwen Kainàm, Kainàm be mwen Àrfàzâ', Àrfàzâ' be mwen Sêm, Sêm be mwen Nòè, Nòè be mwen Làmê'. ³⁷Làmê' be mwen Mâtwùsàlà, Mâtwùsàlà be mwen Yinò', Yinò' be mwen Yàré', Yàré' be mwen Málèlèyèl, Málèlèyèl be mwen Kainàn, ³⁸Kainàn be mwen Èncòsi, Èncòsi be mwen Sê', Sê' be mwen Adàm, Adàm be ku' làn nyon mwen Mvènnswàb.

Mbweb ye Satèn ðwebbe Yesù

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 ¹Yesù fyònni mbyi Jùrdèn lè à ti ñlwinni lè Mpùn Nsanmi. Mpùn Nsanmi ni kènnzi nun, à kèn ke nlim kyò'. ²À nòn kwe ñgyìn mwum nyí. Satèn be nun kín ðwebbi kwe mè ñgyinñgyin. Ke ñgyìn mwum nyí ye Yesù nòen kwe, à be kan swum ndò' ji. Kwan se nun cie ñgyìn màzwùm kwe shikì à ji ku' swum ndò', ñjè ðunmi nun kwènni. ³Satèn bèn, à shè lè nun le: «Beshe wù ne mwen Mvènnswàb leñkàm, shě ñzà' le' ndò' lè ñgwò' ne le à fyonnì swum ji.» ⁴Yesù kà fyònnzi lè nun le: «Be kò' ke ðewá Mvènnswàb nun le mwum tà ka su' twu lè ji.»

⁵Ke nyě yi, Satèn twelɔ' nun ke mbyi zwozwô kpàtè zwem. 'Be ben kwe, à sændi nun yi ywɔ' ye ke cě ɲgyɔ' wan nun hwæn ke swi'. ⁶⁻⁷À kà shě lè nun le: «Beshe wu swummi ke swi' shêm, mùn yě wù yi ywɔ' ye ɲgyɔ' wan donnzi fya' lè ywum lwukea yan nun hwæn. Ntwi' se be fee mùn yon fya', mùn wòli mùn fe yon lè wen ne hwæn mun yili mùn fe.» ⁸Yesù fyònnzi lè nun le: «Be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswàb nun le: “Mwumnzi Nyeli nywù Mvènnswàb, wù cì ywum ye nun tǎ yili, nun kyishon.” » ⁹A kiin bǎn mmlòkǎ' mǒweb, Satèn twelɔ' nun ke Yèrusàlèm, à kèn nun sati ke mwu nyenswàb ndwun. À shè lè nun le: «Beshe wù ne mwun Mvènnswàb leɲkǎm, swimmɔ' ɲgyɔ', ¹⁰ntwi' se be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswàb nun le: “Mvènnswàb yě shè lè mè cikpu' byon le be konni lè wù.” ¹¹Be kɔ' tì ku' le: “Mè cikpu' byon ye wù she ɲgun, mǎbǎ' làkì wù swi ɲgwɔ' zwêm.” » ¹²Yesù fyònnzi lè nun le: «Be kɔ' kan tì ku' ke dèwǎ Mvènnswàb nun le: “Ba wù bweb Nyeli nywù Mvènnswàb?”» ¹³Kwan se nun hwumnze Yesù lè mè pa' mè mǒweb ne nun be nun bwebbi nun hwæn, Satèn kyìli lè nun kwan kwæ'.

Ñdunmi ye Yesù ðunme she shon ke Gàlilè

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴Yesù kà kònni tì mbyi Gàlilè yě be. À be ñlwinni lè M̀pùn Nsanmi nyě be nun kènnzi. Le' shon lù ke kpinnzò' ɲgyɔ' màzwùm nun hwæn. ¹⁵À be b̄wum Gàlilè le' Mvènnswàb lisea kwan hwæn ke me nyenswàb byan. Li, mwum hwæn be nun ɲgwòn yili.

M̀byinnò' ye be byinnɔe Yesù ke Nàzàrè'

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Yesù wa', à kèn ke Nàzàrè', myi ye nun twue nlim. A kiin bèn nywɔ' mè yinnì mè Yudà, à ðun nyenswàb wě tǎ she nun be ðunkì. À wa' zwò bǎ nun nzanɲga' swum se be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswàb nun. ¹⁷Be fe nun dèwǎ se Èzai, ci-nleli ke ɲwum Mvènnswàb nun kɔe. À wèli son, à ðunmi kǎb, à cinni cici se be kɔ' le:

¹⁸«M̀vènnswàb yǎnnǎ mùn jene,

M̀pùn nyon ne kennzi mùn bǎ mùn she Ǹtwum Lwen lè mè
ci-nzæmnzæm.

À fyi mùn lè mùn ðæmmì lè b̄wum bye mè kwù kpimmea le byi bi ye
nywǎli,

mùn she lè mè ci-b̄wubè le byi bi ye tì kònni yenni be,

mùn she tì lè b̄wum bye cinni kan ɲwum le' le byi bi ye nywǎli.

¹⁹À fyi mùn bǎ mùn sannzi tì ku' ðwùm she M̀vènnswàb yě kwènnzi
nlim shon kwàsi.»

²⁰Kwan se nun mlǔ' nzanɲga' hwæn, à ðwɔki dèwǎ, à fyòsi son be fya' cikpu' nyenswàb, à tòn nji' bǎ nun sannzi ñzǎ' le' màzwùm. B̄wum

hwæn bye be nyenswæb be nun me' kě ke nywi. ²¹Ke kwan si nun, à dúnmi bon shě le: «Ñzæ' le' ye byin ta ywɔ' ye, ye lwinnâ dyě.»

²²Ñzæ' le' ye be Yesù kwean ɲwum be bon yon, shìmmea ci bon lè she ñzæ' le' yon be myimma. Be dúnmi le' le: «Mwen Jòsê' ne kã nyě?» Yesù shě lè bon le: ²³«Mùn limmâ le byin ye mùn ñkæn le' dŵi ke nywi le: “Ci-mbwu mvili, bwu wũ ne' mvili.” Byin ye tì mùn kònnɔdi shě ke nywi le: “Ywum ye bwi' ywɔâ le wù ciâ ke Kàpèrnàò, kònnɔdi tì ku' yon ci fe nsòn ye wù twu nun.” » ²⁴À kà kònnɔdi tí le' le: «Lè leŋkæm, mùn tà byin shě le ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun, nyě be ta yè ke ndũ' nsòn yon lwen, kwo m̀bɔ' à bǎn.

²⁵«Lìmmèni le ke kwan Èlì, ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun, mvu linne dŵum lè lè kitɔ', à nwi kan, ñjè ndwun pyi ke cici hwæn. Mùn limmi lè leŋkæm le ke kwan màzwùm nun, mè kwèb me yib be kwe ke ɲgyɔ' Ìzràêl nun mèan. ²⁶Kwo fe' li, Mvènnswæb fyie kǎn Èlì kwe cě ɲkwèb mlib ndɔ', kwo fe' fɔ', bǎ nun kpa' yon, son, à fyi nun le nyí ni ken ke Sàrebtà, ñsòn ye be ke pɛdɛn ke ɲgyɔ' Sìdôn nun, bǎ nyí ni kpa' ɲkwèb mlib ndɔ' kwe.

²⁷«Le' fɔ' se be tì ku' ke kwan Èlizê, ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun ndɔ'. Mè ci-ɲgwènnɲgwèn pèan be mèan ke kwe ɲgyɔ' Ìzràêl nun. Kwo fe' li, kwo nyě m̀bɔ' ndɔ', Èlizê kimnze kǎn. Namàn ne be mwum ne ke ɲgyɔ' Sirí ne nun sue ku' kimnzi.»

²⁸Bwum bye be kwe nyenswæb hwæn ywɔ' li, mè nlim dúnmi bon fyaki zwum. ²⁹Be bæn Yesù, be kwannzi nun wan. Ke ñsòn yan be ke pwu kpa', be dúnmi nun twɔtea, be nan kpa' lè nun bǎ be twɔti nun m̀ban nun. ³⁰Son, à làn, à linndi ke nyinnim shan, à kèn nun.

Mwum ne Yesù kwannze m̀pùn m̀byebbi nywi ke Kàpèrnàò

(Mr. 1.21-28)

³¹Yesù wame Nàzàrê', à kyilɔ' ke Kàpèrnàò, ñsòn ye be ke ɲgyɔ' Gàlilé nun. À dúnmi bwum bye kwe le' Mvènnswæb sannzi nywɔ' mè yìnni mè Yudà. ³²Shìmmea ci bwum ntwi' m̀bòki nsannzi le' ye be nun kwean ɲwum ye be ye mwum ne tǎ sa' sea lè ñjinnɔdi nun. ³³Mwum ndɔ' be kwe nyenswæb lè m̀pùn m̀byebbi nywi. Titì' ne be. Mwum màzwùm dúnmi kun le: ³⁴«O! Yesù, mwum ne wai ke Nàzàrê', yen se wu kín kæb ke nyinnim she' nun? Wù kín bǎ wù fyinni bwi'? Mùn limmâ wù seansean, wù ni mwum nsanmi ne Mvènnswæb fyii.» ³⁵Yesù ywɔme li, à sítì m̀pùn m̀byebbi ni, à shě lè nun le: «Tɔwɔ' ɲwum, wù kwan mwum ne tòn ne nywi.» M̀pùn m̀byebbi kwanme, à twɔtɔ' mwum tòn ni ɲgyɔ' ke swi' bwum hwæn, shìki à ci nun byebbi ndɔ'. ³⁶Bwum bye be kwe nyenswæb, se ci bon shìmmea ñzwɔnzwɔ', be dúnmi le' lè b̀wùlu le: «Yǎ pa' ñzæ' le' ne nyě? Mwum ne tòn ne tǎ sa', à cinni ma ɲkimmo' lè mè m̀pùn m̀byibbɔa, à tǎ leli, ke nyě yi, mè m̀pùn màzwùm kwan.» ³⁷Be nyě yi, le' Yesù lue kpinnzɔ' ɲgyɔ' màzwùm hwæn.

Ìkimmzi ye Yesù kimmze mvu Sìmôn lè mè ñgwèngwèn mèan ndò'
(Mt. 8.14-17; Mr. 1.29-34)

³⁸Kwan se Yesù kwaen nyenswàb, à kën ðwon mwum ndò' nyě ðe ðe lon le Sìmôn. Mvu Sìmôn ðe lè mbèb, mbèb ðe ñkimmzi ñzwanzwò'. 'Be swula' Yesù ñzwanzwò' ke jin mlib màzwùm nun le nyí ni kiin nyí kimmzi. ³⁹Li, Yesù kwemmi nun nywi, à wummi, à shè le mbèb ni kwan. Mbèb kwan ku' kwan màzwùm nun ñnywèn. Mlib màzwùm wa' zwò, à yè ðon, à fe ðon ji. ⁴⁰Nywò' ðuon ke ðèb nun ðin, ðwum hwæn bye cinne mè ñgwèngwèn ke me nye byan, ðe ðunmi ðon shi ke ke Yesù. Yesù yenme li, à ðunmi mè ñgwèngwèn mè fyà' satea nywi lè ðe ta kimmò'. ⁴¹Mè mpùn mbyibboa kwan ti ku' ðwum mèan ndò' nywi lè ðe ta kun le: «Wù ni mwèn Mvènnswàb», son, Yesù sìti ðon le ða byi bi leli li, ntwi' se mè mpùn màzwùm limme le Yesù ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswàb fyi.

Ñsannzi ye Yesù ðe le'-Nswàb sannzi ke Jùdè
(Mr. 1.35-39)

⁴²Shikpon hwìli, Yesù kwan, à kën nlim kyò'. 'Bwum mèan ðunmi nun kàbbi, ðe ken nun cinni kwe. 'Bwum màzwùm ðe kán yili le nyí ni ken, ðon le: nyí ni ton lè ðon mban. ⁴³Son, Yesù fyònnzi lè ðon le: «Se yili le mùn sannzi ti ku' Ñtwum Lwen ye ke nywi ywò' Mvènnswàb nun lè ðwùlu ndò' bye ke me nsòn nyě mbyí, ntwi' son se ci Mvènnswàb fyiì mùn.» ⁴⁴Li, à kèn Ñtwum Lwen màzwùm sannzi ke me nyenswàb bye ke ñgyò' mè Yudà nun.

Ñlon ye Yesù loen ðwesò' bye zwimbyi' byon
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 ¹Nywò' m̀bò' ndò' Yesù ðyie ke moan swùm se ðe ta lon le Jènèzàrè!. 'Bwum ðe nun kwubti ðá ðon ywò' le'-Nswàb. ²À yen mè cì' ði ke moan ðu' fyunndi, ðe lè mè ci-nswí mvinjan kwean ke nlim, ðe ta yì mvinjan yan sannzi. ³Yesù kè kwù, à ðun ke cì' nyě m̀bò' nun, nun ni ðe nyě Sìmôn. Yesù shè lè Sìmôn le nyí ni kiin ðun ke cì' nun, nyí ni senndò' ke nlim ðu' kwækwæ'. Sìmôn senndime, Yesù tòn nji', à ðunmi ti ñkwìn ðwum le' Mvènnswàb sannzi.

⁴Kwan se nun lele hwæn, à shè lè Sìmôn le: «Senndò' ti lè cì' ke cìcì jimmi, wù lè mè ñwè byù. 'Byin ðenme kwe, byin swi mvinjan ðu'!» ⁵Sìmôn kà fyònnzi lè nun le: «Mwumñkàm, ñdìkà' kpon nun a kiin ðèn jene, ðwi' ði mvinjan swí, ðwi' hwummâ, shikì ðwi' ðæn swum ndò', son, ke wu le' le mùn swi mvinjan, mùn yě son kònnndi swí ðu'!» ⁶'Be swime mvinjan ðu' nun li, ñgishì lwinnò' son han, se ðunmi linnò'. ⁷'Be ðunmi mè ci-cì' bye lwæbbe ðe ke kyò' kwàli, ðá byi bi kiin ðon kpea lè ñtè' mvinjan. 'Bon ði ðen lè cì' nyan, ðe ðunmi ñgishì lwinnzi me cì' ði nun.

Mè cì' lwinnɔ' han, mlá' dunmi ðun me cì' nun lè ñkyìbli yè ñgishì bɛ kyìbli.

⁸Kwan se Sìmôn Pìêr yèn li, à swummi swi' Yesù, à shè lè nun le: «Nyeli nyèm, ba wù kwemmi lè mùn, ntwi' se mùn ni ci-ncí bʏebbi.» ⁹Ke ñgishì mèan yè bon bæne yi nun, yi ðunmi Sìmôn kwènni, bon lè ðwùlu bye bon bɛ lè bon. ¹⁰Yi konndi tì ku' mè ñwě Sìmôn bye bɛ ke cì' nyě mbo' nun kwènni. Bɛ bɛ le Jâ' bon lè Jân, ðwen Zèbèdè. Yesù yènme she yi bɛ bon kwènni si, à shè lè Sìmôn le: «Ba yi kwen wù, ñdikà' ñwa' yè ðyě, ðwum bɛ wù ywime ðunmi shì'.» ¹¹Kwan se bon ywo' li, bɛ ðunmi mè cì' twenni bɛ moan kyɔ'. Sìmôn bon lè mè ñwè ðyon, bɛ nzwonzi ywum yan hwæn, bɛ ðwon Yesù nyè.

Ñkimnzi yè Yesù kimnze ci-ñjino' ndɔ'

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹²Yesù ðɛn nsòn ndɔ', mwum ndɔ' kìn nun yenni, ñjino' seansean. Kwan se nun yèn Yesù, à switì nun me kwù, à ywum mwù ñgyɔ', à ðunmi Yesù ðɔa le: «Mwumñkæm, beshɛ wu yili, wù wòli wù kimnzi mùn.» ¹³Yesù nànnɔ' fyà', à twuti nun, à shè lè nun le: «Mùn yilá le wù kimmɔ'!» Ke kwan màzwùm nun ñnywèn, ñjino' shon mlɔ'. ¹⁴Yesù siti nun le: «Ba wù lwùm mwum ndɔ' shě. Son, kènne, wù lisà' wù ne' ke swi' ci-mfe sàtikà' nyenswæb, bǎ nun yèn wě tà she wù ti. Nun ceme wù, wù shì swum sàtikà' se Mòizè shèe le bɛ fe, bǎ mwum hwæn limmì le wù kimmɔa.»

¹⁵Kwo fe' li, wùlænnɔ' Yesù bɛ fɔsì kènnɔ' mbyí cici hwæn. Li ne cie, ðwum mèan bɛ swɔli bǎ bon ywo' swum se Yesù tá le', lè à kimnzi tì ku' bon mè ñgwèñgwèn nɛ bɛ bon nywi. ¹⁶Kwan se ðwum bɛ kwe li si, Yesù bɛ bɛ, nun tònme, à kèn Mvènnswæb keli nlim kyɔ'.

Ñkimnzi yè Yesù kimnze ðlɔðlɔ' ndɔ'

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷Nywo' mbo' ndɔ', Yesù bɛ le' Mvènnswæb sannzi. Mè Fàrizièn lè mè ci-nlimmì me lwuà me Yuda bɛ mbeti nyon tòn. Bɛ wakae mè nsòn nyě me nònnòn Gàlilé lè nyě Jùdé nun hwæn, kònnɔ' lè Yèrusàlèm. Ñkimmɔ' Mvènnswæb bɛ Yesù nywi, yon yè bɛ cì à kimnzi mè ñgwèñgwèn.

¹⁸Kwan se Yesù bɛ le' Mvènnswæb sannzi li, ðwum ndɔ' benne lè ðlɔðlɔ' ndɔ' ke twon nun. Bɛ bɛ yili lè bɛ ðunzi nun ke næm lè bɛ ke nun ke swi' Yesù. ¹⁹Son, bɛ cinne kǎn mbyi nɛ bon yè fyi nun bǎ bon ðunzi nun næm, ntwi' se ñkwìn ðwum bɛ tæti ñzwɔnzwɔ'. Li ne cie, bɛ nan mwu nye, bɛ weli mǎ' fyà' fɔ', bɛ kyilì twon mwum ke me ndu' nun ke swi' Yesù, lè ðwum hwæn ta yèn. ²⁰Kwan se Yesù yèn m̀b̀k̀i nɛ bɛ bi zwùm tɛli lè nun li, à shè lè ñgwèñgwèn le: «Iwè nyèm, bʏebbi nywù ti ðyě ñzusi.» ²¹Ke nywo' yè mè ci-nlimmì me lwuà lè mè Fàrizièn ywo' li, bɛ ðunmi jiji ke me mwù nyan le: «Yǎ pa' mwum se she nyě tá jin

Mvènnswàb gwànnzi li? Kè à tà nun ne' tweli wě Mvènnswàb? A shi be Mvènnswàb nun kyishon, wen ne woli à zùsì mwum byebbi nyon?»
 22 Yesù limmi mè mbàkà' nyan, li, à shè lè bon le: «Yá pa' me mbàkà' se she byin cinni ke me nlim nyin nun si? 23 Yen se fyi donmi ke nyinnim nshè ye le: “Byebbi nywù ti fyè ñzùsi,” bon lè nshè ye le mún yě shè le: “Wa' zwô, wù kèn?” 24 Son, mún yili le byin limmi le **Mwen Mwum** cinni ñkimmò' nzùsì byebbi fe ñgyò' wan.» À le' li, à kà shè lè òlòòlò' le: «Mún shè wu le, wa' zwô, wù sheli twon nywù, wù fyòn be nàm.» 25 Ke kwan màzwùm nun ñnywèn, mwum tòn ni wa' zwô ke me' bwum hwæn, à sheli twon ne be shi nun nlim, à wa' kèn be nàm lè à tã Mvènnswàb twuli. 26 Bwum hwæn ñunmi shimmà', lè be ta Mvènnswàb twuli. Yi ñun bon zwum, lè be ta shè le: «Dyè ñwi' yennà ywum ye ñwi' yen kife' mbyí.»

Ñlon ye Yesù loen Lèví
 (Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Ke nyè ne yi, Yesù kwan cici màzwùm. À kwanme, à yen ci-nyèkà' lõn gàrimà ndò', jin shon be le Lèví. À be swu' she shon. Yesù shè lè nun le: «Dwoìn mún.» 28 Lèví wa' swu' she shon, à nzwonni son, à ñwon Yesù.

29 Be ñen be, Lèví lon Yesù ke ñwon nyon, à ci be ñmèan ke jin shon nun. À lon ti ñwùlu mè ci-nyèkà' lõn gàrimà, kònnòlè lè bwum mèan ndò'. 30 Mè **Fàrizièn** bon lè mè ci-nlimmi me lwa' bye ñkwìn yan nun yenme li, be ñunmi ñgùnna' lè be ta shè lè ñwesò' Yesù le: «Yen se ci byin ta ji ji, byin nwi ti lè mè ci-nyèkà' lõn gàrimà, kònnòlè lè bwum byindo' bye ñwi' ta twe' lè bwum byibbò?» 31 Yesù ywò' li, à fyònnzi lè bon le: «Bwum bye mvæb nywi ta làn lwen, bon be tà ka ci-mvili yòn, son, bwum bye mvæb nywi tà ka kènni, bon be ta nun yili. 32 Mvènnswàb fyi kan mun le mún kiin cí bwum bye ta bon ne' tweli wě bwum lwinnò, bã be kwebsi ñbòkì tòn nyan, son, à fyi mún lè mún kiin cè bwum bye be ta twe' lè bwum byibbò, bã be kwebsi ñbòkì tòn nyan.»

Ñsannzi ye Yesù sannze le' nshì mla'
 (Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 Be kònnòlè Yesù cibbi le: «Bwesò' Jàn ta mlá' shí, be kònnòlè ñkeli nshì mla' keli wě tà she bye me **Fàrizièn** ta ci. Ti, bon fyù, be ta ji kwan hwæn lè be nwi.» 34 Yesù shè lè bon le: «Byin fòka' le mwum ndò' wòli à ci le bwum bye be loin ke cè ñmèan, be ton ñin, be ji kan swum ndò', lè ñdweb ñmèan ni ñgyò'? Mún limmi le se wòli kan se be li. 35 Son, kwan ndò' ye ñen, she be ye bon ñdweb ñmèan yě fya'. Ke kwan màzwùm nun se be ye mlá' shí.»

36 Yesù kònnòlè bon ñkæn le' ton ye ñwi: «Mwum ndò' tà ka ñla' plè she nywæb yàti, à kèn bæti pwin plè nun. Nun yàti li, lè à gwànnzà nyè nywæb. Ntwi' se ñla' plè she nywæb lèli kan lè pwin plè. 37 Mbanmbò' ku',

be tà ka ñkan myimmi kpanngæa ke kò' nyě cinni ñgò' nun. Wu kpanngæa' li, ñkan ye lwinnda' nlim, kò' kpi'. Kwan se nun kpime li, wù òwuâ ywum bí, ñkan kpitâ, kò' òwùmndì. ³⁸Se yili ló' le wù kè ñkan myimmi ke me kò' lwukea nun. ³⁹Beshe mwum ndò' mènndâ lè ñnwi ke' ñkan, à bǎ yili nun nwi ñkan ye òwì kife', ntwi' se be ta le' le ñkan òwì ye òyi lwen.»

Yesù ne cinni ñkimmò' ke nywò' mè yìnni mè Yudà nun

(Mt. 12.1-14; Mr. 2.23-3.6)

6 ¹A be nywò' mè yìnni mè Yudà ndò', Yesù bon lè òwesò' byon be làn ke ndem mvòn ndò' nun. 'Bwesò' ònmi làn lè be ta ñgyò' mvon ndò' kwæli, lè be ta ji. ²Mè **Fàrizièn** ndò' yenme li, be kà shě lè bon le: «Yen se she byin ta ci si? A ba swum se lwuà nye' yili kan le be ci nywò' mè yìnni mè Yudà?» ³Yesù fyònnzi lè bon le: «Byin nzanngæa kǎn swum se nun ne' m̀vèn Dàvíd cie bon lè òwum byon, nywò' ndò' kwan se ñjè kwènne bon? ⁴She à òuen nyenswæb, à sheli ji ne be kee ke jin Mvènnswæb nun, à ji, à fe ku' ñdù' lè òwum byon? Kwo fe' she lwuà nye' tǎ su' shě le mè ci-mfe sàtikàè' nyenswæb be cinni ñkimmò' ñji màzwùm?» ⁵Yesù kònnò' tì bon shě le: «**Mwen Mwum** ni nyeli ne cinni ñkimmò' ke nywò' mè yìnni mè Yudà nun.»

⁶Nywò' mè yìnni mè Yudà ndò' kǎn tì wòli, Yesù òun tì nyenswæb, à ònmi le' Mvènnswæb sannzi. Mwum ndò' be kwe nyenswæb, fyǎ' ji yon be ywi. ⁷Mè ci-nlimmi me lwuà bon lè mè **Fàrizièn** be kwèm kæbbi lè be wu Yesù. Li ne ci, be be nun fòsi kènnzi lè me', bǎ bon ce fe' beshe nyí ni yě mwum ndò' kimnzi nywò' mè yìnni mè Yudà. ⁸Son, Yesù limmi mè mbàkà' nyan. Li, à shè lè ci-fyà' ywi le: «Wa' zwò, wù òyi fi swi' òwum hwæn.» Mwum tòn ni wa' zwò, à òyi kwe. ⁹À wame zwò, Yesù kà shě mè **Fàrizièn** le: «Mùn yili mùn cibbi byin ñzàè' le' ndò'. Lwuà nye' yili le be ci lwen nywò' mè yìnni nye', kè be ci byebbi? A yili le be swætì mwum ndò', kè be òwusi nun nùn?» ¹⁰À cice bon me me' bon hwæn, à kà shě lè ci-fyà' ywi le: «Nànni fyà' ywù.» À nànni, lè fyà' yon ti kimmi. ¹¹Òwum be be nun gonni ònmi fya' me nlim nun. 'Be ònmi mbyi kæbbi ke nyinnim shan nun, bǎ be cinni swum se be ywime Yesù cí.

Ñyæn ye Yesù yænne mè ci-ntwum byon

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹²A kiin bèn kwan ndò', Yesù wa', à nèòn ke kpa' zwem, à kèn M̀vènnswæb keli kwe. Shikpon wannì nun kwe lè ñkeli Mvènnswæb. ¹³Shikpon wannime, à lon òwesò' byon. Ke ñkwìn yan nun, à yæn bye wùm blàn bí, à lon bon le mè ci-ntwum byon. ¹⁴Mè ci-ntwum bye nun yænne bi, mè myin nyan be le: Sìmòn nyě nun kèe jin le Piër, ñgyinni Sìmòn nyě jin shon be lè Àndrè, bon lè Jâ', Jân, Filipò, Bàrtèlèmí, ¹⁵lè tì Màtyû, Tòmasi, Jâ' nyě mwen Àlfê, Sìmòn nyě be be lon le ci-ñkànnzi me ñgyò', ¹⁶lè Judà nyě mwen Jâ', kònni lè Judà nyě kà kyìkà' Yesù.

Yesù tǎ ñkwìn ßwum le'-Nswǎb sannzi, à kimnzi tì ku' mè ñgwènñgwèn
(Mt. 4.23-25)

¹⁷Yesù ðunmi kpa' kyili be lè ßwesɔ' bye nun yǎnne bi. Be kin ßǎn cìcì ðǎðǎ' ndɔ'. Ke cìcì màzwùm, ßwesɔ' mǎan byon byindo' be kwe. ñkwìn ßwum mǎan ndɔ' konnde tì be kwe, bye wae ke ñgyɔ' mè Yudà nun hwæn, kwo fe' bye Yèrusàlēm. Byindo' wae tì ku' Tír lè Sidôn, mè nsòn ñglwɔkea ne moan ðu' ndwun. ¹⁸Be be kin ßǎ fon ywo' le'-Nswǎb se Yesù be sannzi, lè nun kimnzi tì ku' bon mè ñgwènñgwèn ne be bon nywi. Bwum be be lè mè mpùn mbyibbɔa nywi, à kimnze tì ku' bon. ¹⁹Mwum hwæn be yili nun twuti nun, ntwi' ñkimmɔ' ndɔ' be nun kwean nywi lè ye ta ßwum kimnzi.

Ñzǎ' le' ye Yesù lele ke nywi tǎn lwen lè tǎn she vènè'
(Mt. 5.1-12)

²⁰Yesù wasi me', à ce ßwesɔ' byon, à shè lè fon le:
«Byin be mè ci-nzǎmmzǎm, tǎn lwen si lè byin,
ntwi' se ywo' Mvènnswǎb tì shín.

²¹Byin be ñjè tǎ kwèn jene, tǎn lwen si lè byin,
ntwi' se byin kà jikà', byin ðwi ñgyɔ'.
Byin be ta kwe jene, tǎn lwen si lè byin,
ntwi' se byin kà fyùkà'.

²²«Tǎn lwen si lè byin, kwan se ßwum ta byin byinnzi, be gwannzi mè myin nyin, be ta byin sìmmɔa, be kwannzi byin ke nyinnim shan nun. Be ta yon cì li hwæn, ntwi' se byin bi ßwesɔ' **Mwen Mwum** nun. ²³Dàlèni, byin ði ke zwò lè ñlwuka' nlim, kwan se byin yennà ywum màzwùm tì byin ßènni nywi. Ntwi' Mvènnswǎb tǎ byin ðàsì ndwun fǎsi ke ywo' shon nun ke ðeb. Ntwi' bye ye byin nzwonnzea bi, li ne mè mbibea byan yennze mè ci-nlèli ke ñwum Mvènnswǎb nun vènè'.

²⁴«Son, ßwum bye mè ci-lòn, mùn nyǎmmà byin,
ntwi' se byin jià lwen nyin ñnywèn.

²⁵Mùn nyǎmmà tì ku' byin, byin be jene ke we' nun,
ntwi' se byin ye su' tòn lè ñjè.

Mùn kǎnnɔ' byin nyǎmmi, byin be ta lwǎb jene lè fyù ke ñwum,
ntwi' se byin ye be lè mè yiye, li, byin ye su' tòn lè mè ðu' ke me'.

²⁶Mùn nyǎmmà tì lɔ' byin, byin be mwum hwæn tǎ sàkà' jene,
ntwi' se li ne mè mbibea byan be ku' cì lè mè ci-me mbwè' bye be shè
le fon bi mè ci-nlèli ke ñwum Mvènnswǎb nun.»

Bwi' yilèni mè ci-byinnzi bye'
(Mt. 5.43-48; 7.12)

²⁷«Son, mùn tǎ lɔ' byin shě, byin be fe ñgyɔ' le yilèni mè ci-byinnzi byin, byin ci lwen lè fon. ²⁸Byin ðɔa Mvènnswǎb le à ñgǎnni ßwum bye

ta byin ke, byin dɔa ti nun ke me myin bɔwum bye ta byin vènè! yennzi nun. ²⁹A mwum ndɔ' ywæ' wù ke tæm she fɔ' nun, donnzi nun à ywæ' ti she fɔ'. Beshè mwum ndɔ' fyòn wù gan nywi, donnzi nun à konndi ti zwumbà nywæli. ³⁰Mwum ndɔ' cibbi swum ndɔ' fya' ywù, fe nun; beshè òdɔ' fyòn wù swum se wù fya' lè kim, ba wù cibbi nun le: “Fyòsi mùn swum shêm be.” ³¹A konndi bɛ, swum se byin yili le bɔwùlu ci lè byin, cièni son mbanmbɔ' lè bon.

³²«Yen se ye ci, Mvènnswæb yili byin ògwòn, beshè nyili ye byin ta bɔwùlu yili ta su' kèn ke nywi bɔwum bye ta ti ku' byin yili? Kwo fe' bɔwum bye tà ka Mvènnswæb yi, bɛ ta ku' ci li mbanmbɔ'. ³³A konndi bɛ, beshè òci lwen ye byin ta ci ta su' kèn nywi bɔwum bye ta ti ku' byin lwen ci, yen se ye ci Mvènnswæb yili byin ògwòn? Ke swum fɔ' màzwùm se bɔwum bye tà ka Mvènnswæb yi ta ku' ci. ³⁴A ti shè se ben mbyi nyě ògænnzà' ye byin ta ywum gænnzea nun, beshè ywum yin su' ywum ye gænnzea ntwi' se byin limmi le bɛ ye byin yon fyòsi bɛ, a ye ci le, Mvènnswæb yili byin ògwòn? Ke bɔwum bye tà ka Mvènnswæb yi ta ku' gænnzi mbanmbɔ' li lè bɔwùlu bye bon limmi le bɛ ye bon yon fyòsi. ³⁵Donnzèni nyili ye le ntwi' bɛ ta byin yili, byin yili mè ci-byinnzi byin, byin ci bon lwen, byin fe bɔwùlu ywum dɛndɛn, ba ògænnzi. Li, Mvènnswæb ne làn ywum hwæn lè òtwu yě byin ògwòn yili, à ci byin bɛ bwen byon, ntwi' se à tã òlim kwènnzi lè bɔwum hwæn, kwo fe' bye byibbɔa bɛ limmi kan òweb ògweb kwan se bɛ ta bon swum ndɔ' fe. ³⁶Kwènnzèni òlim lè bɔwùlu yì kwan hwæn wě tà she Ce ndwun nyin tã ci.»

Ba byin wesà' bɔwùlu

(Mt. 7.1-5)

³⁷Yesù kònni bɔwesɔ' byon shě le: «Ba byin wesà' bɔwùlu, Mvènnswæb làki byin wèsea. Ba byin twɔsi mè le' mbyibbɔa bɔwùlukwæn, Mvènnswæb làki byin twɔsi. A byin njilà' mè le' mbyibbɔa ne bon ta byin ci, Mvènnswæb yě ku' byin nyin njili. ³⁸Byin fe bɔwùlukwæn ywum ye bon ta yili, Mvènnswæb yě ku' byin yin fe. À yě byin yon swùti, ye lwinnɔ', han ye pwipwè'. Mvènnswæb yě wòsi ke mbòki nyě byin bɛ bɔwùlukwæn wòsi nun.»

³⁹Be nyě yi, à dɔwì bon òkæn le' ndɔ' le: «Ci-bɔwubě wòli kan à tètì lwikwæn ci-bɔwubè. Nun tètì nun li bon bì hwæn, bɛ ye kèn pyiò' swu' fɔ' nun. ⁴⁰Ntwi' se mwum ne tã yusa' tà ka òlisà' nyon lànki, son, ci-nyusa' ne mwù lwinni tã mlɔ', à bɛ ku' wě òlisà' nyon.

⁴¹«Yen se ci wù tã mblù' ògæ' ne ke ze' ògyinni nywù yenni, shìki wù limmi ku' le mblon ògæ' ni wù ke ze'? ⁴²A ye ci le, wù shè lè ògyinni nywù le: “Donnzi, mùn pæ' wù mblù' ògæ' ne wù ke ze' ni”, lè wù ni lè mblon ògæ' ke ze'? Ci-bì, seti fe' mblon ògæ' ne wù ze' pàeli, ke nyè ne yi, wù yě fòsi mblù' ògæ' ne ze' ògyinni nywù ni yenni lwen, wù kà pæ' nun.»

Mè pa' ngæ' hwæn cinni yì gwùm yan
(Mt. 7.16-20; 12.33-35)

43 «Ŋgæ' nɛ bɛ ta gwùm yon ji tà ka gwùm ngæ' ywi sean, shìkì ngæ' mbyebbi san ku' gwùm ngæ' ji. 44 Byin limmi lwen lɛ bɛ ta mè ngæ' hwæn limmi lè yì gwùm yan. Bɛ tà ka pyià kpæli kɛ kwùmæ' zwêm, shìkì bɛ kpæ' ku' mè dwo' kɛ lwon zwêm. 45 Mwum nyɛ zwùm shon si yili lè lwen, à tã le' lwen kwannzi, nyɛ shon si yili lè byebbi tà ku' le' byebbi kwannzi. Ntwi' swum sɛ ta wai zwum, son sɛ ta ku' kwan ŋwum.»

Ŋkæn le' mɛ ci-ŋgwe nye
(Mt. 7.24-27)

46 «Ti yɛn sɛ ci, byin ta mûn shikea lɛ: “Nyeli, Nyeli” lè byin tà ka swum sɛ mûn tà byin shɛ cí. 47 Mûn yɛ byin sannzi lɛ mwum nɛ tã kîn cì shêm, à ywo' ñzã' le' yêm, à mwumnzi yon, 48 à ni ku' mbanmbɔ' wɛ mwum ndɔ' nɛ yili nun gwe nye; à seti fe' mè kwù nye shimnzi kɛ mble zwem, à kà gwe. Mlã' dú' ndɔ' hwuimɛ, yɛ kiin swì nye zwêm, son, nye fun kan ntwi' mè kwù nye bɛ shimnzi lwen. 49 Son, mwum nɛ tã le' shêm ywo, à cì kan swum sɛ son lɛli, à ni mbanmbɔ' ku' wɛ mwum nɛ gwe nye nyon kɛ ðan ŋgyɔ' zwem, shìkì à shimnzi ku' mè kwù nye nyon. Kwan sɛ hwe' mlã' bɛnɛ, à swì nye zwêm, nye mùlɔ' swiswi'. Nye màzwùm gwàn ŋgwàn yɛ ŋgyinmbɔ', cí mfɔsì bɛ kan.»

Ŋkimnzi yɛ Yesù kimnze cikpu' ci-zwi' mè suzæn ndɔ'
(Mt. 8.5-13)

7 ¹Kwan sɛ Yesù mlɛ ñzã' le' yɛ nun bi sannzi lè ñkwìn ðwum yɛ bɛ kwe, à wa' kɛn Kàpèrnàð. ²Kwe, Kàpèrnàð, ci-zwi' mè suzæn bye wae ŋgyɔ' Ròm ndɔ' cinne cikpu' ndɔ' nɛ nun yile ñzwanzwò'. Cikpu' màzwùm bɛ ŋgwènnɔgwèn, bɛ lè à ti ŋwum mbyù'. ³Kwan sɛ ci-zwi' mè suzæn ni ywo' ywum yɛ Yesù tã cí, à fyi ðwumŋkæm mɛ Yudà ndɔ' cì shon lɛ: «Kènnèni, byin shɛ Yesù lɛ à kiin bã nun swætɛ cikpu' nyèm.» ⁴Bɛ bɛnɛ kɛ kɛ Yesù, bɛ ðunmi nun swulea lè bɛ ta shɛ lɛ: «Ci-zwi' mè suzæn ni, sɛ woli wù kpà' nun kɛ swum sɛ nun tà wu cibbi nun, ⁵ntwi' sɛ à yili ñkwìn yɛ', ðwi' bɛ mè Yudà, nun nɛ gwe ma ðwi' nyenswæb nyɛ'.» ⁶Yesù ywomɛ li, à wa' kɛn lè bon. Kwan sɛ nun ðunmi kwemmi lè nye ci-zwi' mè suzæn ni, mwum tòn ni fyii mè ŋwè byon lɛ: «Mwumŋkæm, bã wù hwumnzi wù nɛ', mùn bã mwum ndwun nɛ wòli à yè wù ðwon nyon. ⁷Son sɛ ci, mùn yennà lɛ mûn wòli kan fe' kim mùn kwemmi kɛ swù. Son, wu su' fe' ñzã' le' lɛli m̀bɔ', cikpu' nyèm yɛ swæ'. ⁸Mûn nɛ', mùn ni kɛ mɛ kwù ðwumŋkæm byêm nji, mùn cinni tì ku' mè suzæn bye ta ti ku' mùn ywo ŋwum. Mùn tã shɛ lè nyɛ m̀bɔ' lɛ: “Kènne”, nun ni kèn ku'. Mùn shɛ lè ñdɔ' lɛ: “Kìin”, à bèn ku'. Mun shɛ tì lè cikpu' nyèm lɛ: “Cì swe”, à cì

ku'.» ⁹Yesù ywɔme ñzǎ' le' ton yi, à sem tì ku' semmi. À yònnzɔ' me' be lè ñkwìn ðwum ye bi nun ðwon, à shè lè bon le: «Mùn shè byin lè lɛŋkæm le, kwo fe' ke nyinnim ñkwìn ðwum Izràêl nun hwæn, mün cinni kife' mwum nyě tǎ zwùm tɛli lè mùn wě nyě.» ¹⁰Kwan se mè ci-mfyi ken bèn be ðwon ci-zwi' mè suzǎn, lè cikpu' nyon kimmɔ́a.

Nyìnnzi ye Yesù yìmnze mwen ñkweb mlib ndɔ' ke ywi nun

¹¹Be nyě yi, Yesù kɛn nsòn ndɔ' ye be be lon le Nàin. 'Bwesɔ' byon, lè ñkwìn ðwum mɛan ndɔ' be kèn ke mbyi nun lè nun. ¹²Kwan se bon ðunmi kwemmi lè ñwum ñka' ye kannɔ' ñsòn màzwùm, be cinni ðwum, lè be kenme ðwon ndɔ' gwùmmi. 'Dwon màzwùm, mwen mbɔ' ti ku' mbɔ' ñkweb mlib ndɔ' ne be. 'Bwum mɛan bye ke nsòn màzwùm nun kièn ñkweb mlib màzwùm lànnzi ke cí ñgwùm mwen. ¹³Kwan se Nyeli nye' Yesù yen ñkweb mlib yi, ñlim kwen nun lè yon, à shè lè nun le: «Ba wù kwe tì be.» ¹⁴À leli li, à senndɔ', à twuti ñdòn ðwon. À twutime li, mè ci-nshe ðwon ðyi. Yesù shè lè ðwon le: «Swuka' mwen ndwɛb, mùn ne she wu: Wa' zwô.» ¹⁵Mwum tòn ni wa' zwô, à tòn nji', à ðunmi leli. Yesù kà shě lè ñkweb mlib le: «Mwen nywù ni ti ne.» ¹⁶Shimmea bæn mwum hwæn ne be kwe. 'Be ðunmi Mvènnswæb twuli lè be ta shè le: «Àma, cinneli ke ñwum Mvènnswæb nun nyě ñkæmñkæm kweân ke nyinnim she' nun. Mvènnswæb ðwiâ tì ku' ðwi' fyà' nywi, ðwi' be ñkwìn ðwum byon.» ¹⁷Ke nõnnón Jùdê nun hwæn lè mè mbeti nyon nun hwæn, ðwum ywɔe wě swum se Yesù cìe.

Mfyi ye Jân Bâtisì fyie ðwum byon ke cí Yesù

(Mt. 11.2-19)

¹⁸Jân Bâtisì ywɔ' mè le' nshimmea màzwùm ke me ñwum bwesɔ' byon. Li, à lon bye bì ke nyinnim shan nun, ¹⁹à fyì bon le byi bì ken ke ke Nyeli nye', byi bì cibbi nyì le: «Be shɛe ðwi' le mwum ndɔ' yě bèn. Wù ne mwum màzwùm? Kè ðwi' bonŋgà' ñdɔ' be?» ²⁰Be ken, be bèn ke ke Yesù, be she lè nun le: «Jân Bâtisì ne fyì ðwi' le ðwi' cibbi wù le wù ne mwum ne ðwi' ywɔe le à yě bèn, kè ðwi' bon ðwi' ñdɔ' be?» ²¹Ke kwan se bon be nun cibbi si, Yesù ðunmi mè ñgwènñgwèn mɛan ndɔ' kimnzi, lè mè ðyemðyem nun, à fyinni tì mè mpùn mbyibbɔa, à kònnɔ' cì mè me' mè ci-ðwubè wèlà', be ðunmi tì yenni be. ²²Ke nyě yi, à kà fyònnzi lè bwesɔ' Jân Bâtisì le: «Kènnèni, byin tannzi Jân Bâtisì ywum ye byin yennâ, lè ye byin konndâ tì ywɔ'. 'Byin she nun le mè ci-ðwubè ti yen, mè ðyemðyem ti kèn lwen, mè ci-ñgwènñgwèn pèan cinnea ñkimmɔ', mè ci-ðwɔ' ti ywɔli nùn, ðwum ywi yimneâ ywi, mè ci-nyen vènè' ywɔkea Ñtwum Lwen. ²³Tõn lwen si lè mwum ne tà ka ñgyi kwùmmi ke nywi yém.»

²⁴Kwan se mè ci-mfyi Jân Bâtisì bì byite mwù be, Yesù ðunmi leli lè ñkwìn ðwum ye be kwe ke jin Jân nun le: «Yen se byin kenne cɛ ke

nlim kyɔ'? Swe' ndo' ne mpùn be funnzi nun ne byin kenne ce? ²⁵Ti, yen se byin kenne ce? Ci-me plè lwukea ndo' ne byin kenne ce? Beshe ci-me plè lwukea ne byin kenne ce, bwum bye ta mè plè lwukea swi, be ton tòn lwen, bon bi ta tòn ke yi sèm me mvèn klwøkea nun, ba ke nlim kyɔ' nun. ²⁶Ke bon be ban, yen se byin kenne byin ce? Ci-nleli ke gwum Mvènnswæb nun ndo' ne be? Mùn shè byin lè leŋkæm le nun ne be, à làn ma fe' ci-nleli ke gwum Mvènnswæb nun nùn. ²⁷Ntwi' se Jân ne mwum ne be ko' ke dèwä Mvènnswæb nun ke nywi yon le:

“Mvènnswæb le' le: Ceênì fe', mùn tã ci-ntwum nyèm fyi mbyí ke swi' swû bã nun fosi mbèn ywû.”

²⁸«Mùn shè byin lè leŋkæm le, mwum ne cinni ñtwu, à làn Jân, be ye kife' nun fe ngyô' wan. Kwo fe' li, mwum nyé ðyi lwæb be se ke ywo' Mvènnswæb nun cinni ñtwu, à làn nun.»

²⁹Bwum dñdñn lè mè ci-nyèkã' lõn gàrimà, be ywøe swum se Jân be sannzi. Li, be limme le Mvènnswæb ni ñlwinni, be ci Jân jimnzi bon.

³⁰Son, mè **Fàriziën** bon lè mè ci-nlimmì me lwuà, be lwinnde swum se Mvènnswæb yile le be ci, be byinnò' le ba Jân ni jimnzi bon.

³¹Yesù kònndi tì cibbi be le: «Ti, mùn yé mvu bwum ye jene wòsi lè yà swum? Mè kikæn nyan gwili nyé mè wen? ³²À gwili nyé bwen ndo' bye ton ke cici' yàn nun. 'Byindo' ta bwùlu kun le: “Bwi' bi byin ñgwùm gwen bo, byin gwen kan gwen, bwi' shib tì mè nshib ywi, byin kwe kan.”

³³Mùn le' kan li ðin, mùn le' ntwi' Jân Bàtisi bènne, à be ñjè ywi, à be kãñ ji ji wé bwùlu, shìki à nwi ku' bæ'. Byin ðunmi le' le nyí ni cinni mpùn mbyebbi ke nywi. ³⁴**Mwen Mwum** bèn làn nyon, à tã ji ji, à kònndi ywum nwi nwi. Li, byin ðunmã tì le' le: “Ceênì fe' mwum ndo', mñfõkã' yon ta su' kèn ke ji nun, lè ke ywum nwi nun. À ni tì nwè mè ci-nyèkã' lõn gàrimà, lè nyé byindo' bye bwi' ta twe' le mè ci-ncí byebbi.” ³⁵Son, bwum be yilã Mvènnswæb ywõã, be limmì le ñlimmì yon yi lwinni.»

Yesù bon lè mlib ci-màn me' ndo' ke ðwon Sìmôn, nyé mwum Fàriziën

³⁶Mwum **Fàriziën** ndo' lon Yesù le nyí ni kiñn ji ji ðwon nyon. Yesù yili. À kèn ji ji ðwon mwum **Fàriziën** màzwùm. ³⁷Mlib ci-màn me' ndo' be kwe nsõn màzwùm nun. À ywøme le Yesù ni ke ðwon mwum **Fàriziën** màzwùm cí ji, à shið' mwen kpɔ' ndo' ñlwinni lè mlã' ñgwô'. ³⁸À bñn, à ðun næm, à kèn wummi ke me kwù Yesù. À ðunmi kwe, lè mè kwòn me ðu' ta Yesù swi me kwù. À ðunmi yon kwonŋgea lè ñnywùn yon, à fyèlã' nun mè kwù, à swi nun mlã' ñgwô' nlim. ³⁹Mwum **Fàriziën** ne loen Yesù ni, kwan se nun yenne li, à ðunmi le' nlimnlim nun le: «Mwum ne tòn ne bê ci-nleli ke gwum Mvènnswæb nun, bí lile, lè à limmã mlib ne tà nun twuti ne, wé mbòki ne nun tòn, le à ni ci-màn me'.» ⁴⁰Yesù kà shé lè mwum **Fàriziën** màzwùm le: «Sìmôn, mùn cinni swum ndo' she mun yili mun she wù.» Sìmôn fyònnzi le: «Ñlisã', leli.» ⁴¹Yesù shè lè nun

le: «Mwum ndo' be bwum bì dwon lè ke. Mwum m̀bo' cinne lõn ñkæm ndu' nshæn, nyě m̀bo' cinni ku' lõn ñkæm mwum shæn. ⁴²Bon bì hwæn, nyě wòle à kèn ke shon dëbbi, ă be kăn. Ci-lõn ceme li, à donnzi bon lõn yi nywi. Shè m̀n ke nyinnim bwum bì bi nun, yà nun ne ye ci-lõn yili ñzwõnzwò', à làn lwikwæn?» ⁴³Simôn fyõnnzi lè nun le ci-lõn ñkæm ndu' nshæn ne ye nun yili ñzwõnzwò'. Yesù ywõme li, à shè lè nun le: «Wù le' lɛnkæm.»

⁴⁴Ke nyě yi, Yesù yõnnzi me', à ce m̀lib, à shè lè Simôn le: «Wù yennâ kăn swum se m̀lib ne cí? M̀n duin fe nye nywù, wù fe kan mun mlá' m̀bõsi me kwù; son, m̀lib ne bën, à bõsâ m̀n m̀e kwù lè m̀e du' byon, à kwonnga' yon lè ñnywùn yon. ⁴⁵M̀n duin, wù yè kan mun wě tà she se yili; son, nun, ñdikà' ne mun duin fe, ă don kife' m̀fyèlà' me kwù yêm. ⁴⁶Wù swi kan mun m̀ewu mwu wě tà she b̀è' she' yili. Ti lè m̀lib ne, à swiâ m̀n mlá' ñgwò' me kwù. ⁴⁷Lè lɛnkæm, son se ci m̀n tà wu shě le ñyili ñkæmñkæm ye nun lisa' mun me' le nun yili mun ye, ye lisa' le M̀vènnswæb zùsâ nun m̀e byebbi m̀ean nyon. Mwum ne M̀vènnswæb tà m̀e byebbi kwæ' nyon zùsi cinni ku' ñyili kwæ' ke nywi yon.» ⁴⁸Yesù kà shě lè m̀lib ni le: «M̀e byebbi nywù ti dýé ñzùsi.» ⁴⁹Bwum bye bon be ji ji lè bon ñunmi le' ke me nlim nun le: «Yă pa' mwum se she? Lè mwù yon à tà ku' m̀e byebbi zùsi?» ⁵⁰Son, Yesù shè lè m̀lib ni le: «Kènne, wù nõn ke mla' floa nun, M̀vènnswæb swætâ wù ntwi' se wù tɛlâ zwum lè nun.»

Ñzà' le' ne ke nywi m̀e yib bye be kèn lè Yesù m̀ban

8 ¹Be nyě yi, Yesù be kèn ke me myi ñglwõkea lè nyě siso', bã nun she Ntwum Lwen ye ke nywi ywò' M̀vènnswæb nun. À be kèn lè m̀e ci-ntwum wùm blàn bì byon, ²kõnnzi lè ñkwìn me yib ndo'. Ke nyinnim me yib màzwum nun, byindo' be kwe bye nun be lè à fyinnâ m̀e mpùn m̀byibbõa nywi, à kimnzi tì byindo' m̀e ñgwènnngwèn ndo'. Bye nun swæte bi, m̀e myin nyan be le: M̀arì nyě wae M̀adâlâ, nun ne Yesù fyinne m̀e mpùn m̀byibbõa nywi ñshanmbi, ³Jânè, myi Shuzà m̀bõn nye Èròdè, kònndi lè Sùzanà, lè tì m̀e yib bye ñin ndo'. M̀e yib màzwum hwæn, bon be be lwen nyan kwannzi bã bon kpa' Yesù lè m̀e ci-ntwum byon.

Ñkæm le' ye ke nywi ci-dyim

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴À be be, cici se Yesù yě bèn fò', bwum wakai me nsòn, be kiin nun cinni. M̀bòkì ne be lè ñkwìn bwum swolâ m̀ean, à ñwì bon ñkæm le' ndo' le: ⁵«Ci-dyim ndo' kènne ndem bã nun myi' ywum dyim yon. M̀myi' ye nun be ywum dyim yon myili ndem nun, me' ywum dyim ndo' ken pyi ke nlim m̀byi. Bwum be lánlàn lè be yon simmea lè m̀e kwù, m̀e kyè kiin ku' làn m̀bo' swibbõa. ⁶Me' yindo' ken pyi ke ñgyò' nyě m̀ben yi ñji. Ye twæbme, ye m̀gbènni kan, ye ñunmi fyola' ntwi' se ye cinne kăn mlá'. ⁷Me' yindo' ken pyi ke ñgyò' nyě lwon ta twæb

kwe kwan mèan hwæn, ye twæbbò' mban lè lwon nun. Kwan se yì lwon ton yi libba', ye fyeðn ywum ðyìm yi ñgyɔ'. ⁸Son, me' yindɔ' kɛn làn nyan pyì ke ñgyɔ' nyě nɔwen nun, ye twæb bon lwen, ye klwɔka', ye kwannzi me' mèan. Ze' swum bɛ fɔ' kwannzi be me' ndu'.» Yesù kà kònddi be nyě yi lè ñkwu kimmi le: «Mwum nyě cinni mè ywi' bye nywɔ' le', à nonnzi mwù, à ywɔ' le' si.»

Swum se cie Yesù be su' leli me ñkæn le' nun

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹Bwesɔ' Yesù cibbi nun swum se ñkæn le' màzwùm leli. ¹⁰Yesù shè lè bon le: «Mvènnswæb cià byin limmi ywum ye be lè ðwum limmi kife' ke nywi lwun shon nun. Son, ti lè byindɔ' lè ðwum, mùn tã ywum màzwùm leli ke me ñkæn le' nun. Mùn tã cì li, bǎ be ce, shìkì be yen, be nonnzi ku' mè ywi', shìkì be ywɔti ku' mùn.»

Sù ñkæn le' ci-ðyìm

(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

¹¹Yesù shè lè ðwesɔ' byon le: «Swum se ñkæn le' ton ye leli, à si le ywum bɛ yi, ñzǎ' le' Mvènnswæb ye. ¹²Ywum ye pyie ke nlim mbyi, à yi wě ðwum ðye ta le'-Nswæb ywo, son, Satæn ðèn, à fyeli bon ñlim lè byi lækì mwù kě nlim, lè byi swæ'. ¹³Ye kenne pyì ke ñgyɔ' mben nun yi wě ðwum ðye ta le'-Nswæb ywo, be yè son lwen lè ñlwuka' nlim, son, be bænnzi kan son ke nlim yan nun. Be ta mwù kě nlim kwan se be ke ywɔi ðin, a ti shě Satæn ðweb bon lè ðyebbi, be kè kan tí ñlim lè son. ¹⁴Ye kenne pyì ke ñgyɔ' nyě lwon ta twæb kwe yi wě ðwum ðye ta le'-Nswæb ywo, son, ke wan nyan nun, be cinni mè mbàkà', be ta mwù kě ke le' lòn, kònddi ke ywum lwukea ndɔ' ye ñgyɔ' wan. Ywum hwæn li, ye ta bon fyelò' ñgyɔ', be cinni kan mè kikæn ñlwukea. ¹⁵Son, làn nyě kenne ku' pyì ke ñgyɔ' ñlwen nun ni ku' wě ðwum ðye ta le'-Nswæb ywo, be bænn son ke nlim nun lwen kwan hwæn, be kpæm me', li, be cinni mè kikæn ñlwukea.»

Ñkæn le' ke nywi ñwanni lâm

(Mr. 4.21-25)

¹⁶Yesù shè tì bon le: «Mwum ndɔ' tã ka lâm nyànnzi, à wubsi nun ke lwùnnagan nji, shindɔ', à kèdɔ' nun ke ndon nji, son, be ta nun sati ke zwozwò lè wù ne tã ðun næm, bǎ wù yen ñwanni. ¹⁷Swum se ye lwæb gwùmni se ban, le' se be ku' ke kwi' nun, se ye kwàli, mwum hwæn ywɔ' son. ¹⁸Cièni le kon lè mbòkì le' ne byin ta ywɔ'. Ntwi' se Mvènnswæb yě kònddi fe lè mwum ne cinni, son, mwum ne cinni kan swum ndɔ', Mvènnswæb yě kònddi kwæ' ne nun tã fòkà' le nun cinni yèò' fya'.»

Bwum ðye Yesù tã lon le mè ñgyinni byon lè mon nyon

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹Mè ñgyinni Yesù lè mon nyon ðenne, bǎ be cinni nun, son, be cinni kan mbyi nyě bon ye nun ðènni ke, ntwi' se ñkwìn ðwum be tæti

̀nzwɔnzwɔ'. ²⁰Bwum yen bon, be sheɔ' lè Yesù le: «Mon nywù lè mè ̀gyinni byú bi wan ɔyi, be yili be yen wù.» ²¹Son, Yesù fyɔnnzi lè ̀kwìn ̀bwum hwæn le: «Bwum bye ta le!-Nswæb ywo, be mwumzi son, bon be m̀n tã twe' wě mon nyèm, be be tì ku' mè ̀gyinni byèm.»

̀Ndyili ye Yesù ɔyile m̀pùn
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²²Nywɔ' m̀bɔ' ndɔ', Yesù shè lè ̀weso' byon le bon bi kennèni ke ̀gyin swùm. Be nan ci' nun bon lè ̀weso' byon. ̀Weso' byon bæ n ̀blon, be wa' kèn. ²³Kwan se ̀weso' byon be ci' twenni, Yesù pyi ɔye. M̀pùn kimmi ndɔ' ̀dunmi senni lè be ta kèn. Vènè' ̀dunmi nwùm, ntwi' se be lè mlä' ti ̀dun ci' nun. ²⁴̀Weso' Yesù yenme li, be senndò' ke shon, be ̀dunmi nun yimnzi lè be kun le: «Mwumɲkæm, mwumɲkæm, ̀bwi' ywime!» Yesù ̀ɔlime ɔye, à yæmzi m̀pùn lè mè ̀gwùmɲgwùm mla' nun. Ye ɔyi, cici flo' hwæn. ²⁵Kwan se cici hwæn flo', Yesù shè lè ̀weso' byon le: «Ntè' zwum yin yi fen?» Yi kwen ̀weso' byon, shimma ci bon, be ̀dunmi le' lè ̀wùlu le: «Yã pa' mwum se she? À cinni ̀kimmɔ', kwo fe' ke nyinnim m̀pùn lè mlä' nun, ye ta swum se nun tã shè ywo, ye ci ku' son.»

̀Kimmzi ye Yesù kimnze mwum ne be lè mè m̀pùn m̀byibbɔa nywi m̀ean
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶Be ken li, be kwan ke ̀gyin swùm ke ̀gyɔ' mè Jèràzèn nun. Cici màzwùm lwumne lè Gàlilé. ²⁷Yesù kèɔ' kwú kyɔ' ̀ɔin, mwum ndɔ' ne be ye kwe nsón màzwùm nun kien nun cinni. Mwum màzwùm be lè mè m̀pùn m̀byibbɔa nywi m̀ean. Be lè kwan ti læbbi she nun kyilà lè ̀nswì me plè, lè ̀nɔn næm nun. À be su' tòn ke cě be ta ̀bwum gwùmni nun. ²⁸À yenme Yesù, à kwusi, à ̀dunmi leli lè ̀kwu kimmi le: «Yesù, mwen Mvènnswæb ne làn ywum hwæn lè ̀ntwu, yen se wù yili lè m̀n? M̀n swuleá wù, ̀ba wù yennzi m̀n vènè'!» ²⁹À be le' li ntwi' se Yesù be shè lè m̀pùn m̀byebbi le nyí ni kwan mwum tòn ni nywi. Ntwi' se m̀pùn màzwùm be nun cí kwan m̀ean hwæn. Be be nun bænni, be kpinma' nun mè fyà' lè mè m̀kpàè' ndu', be ke nun ̀bɔ' ke kwu. Kwo fe' li, à be ywi swinnea hwæn, m̀pùn m̀byebbi ni kènnzò' nun ke nlim kyɔ'. ³⁰Yesù cibbi lè mwum tòn ni le: «Jin swú si le wen?» À fyɔnnzi le: «Jin shêm si le ̀kwìn-̀bwum-m̀ean.» À be le' li ntwi' se be lè mè m̀pùn m̀byibbɔa ti nun nywi m̀ean. ³¹Mè m̀pùn m̀byibbɔa màzwùm be Yesù swulea le ̀ba nyí ni fyinni bon me mwù mbò'. ³²Kwe fya' màzwùm nun, mè ̀bòn mè m̀byän ̀bwum ndɔ' be jiji kwe kpa' zwèm. Mè m̀pùn m̀byibbɔa màzwùm ̀dunmi Yesù swulea le nyí ni fyí bon ke nywi me m̀byän yi. Be swula' nun li, Yesù yili le ̀fyi bi ken. ³³Li mè m̀pùn m̀byibbɔa ni kwan mwum tòn ni nywi, be ken ̀dun nywi me m̀byän. Kwan se be ̀dun mè m̀byän yi nywi, ye wa' lè mèli, ye kyilà' kpa', ye ken swìnò' swùm nun, ye jimmo' kwe.

³⁴Mè ci-mbòn mè mbyän yi yenme li, be wa' mèli, be dunmi le' si shèkea ke nsòn, lè ke mè myi nyé ke ndem. ³⁵Bwum be ywæ le' màzwùm dunmi wakai, bã bon kiin swum se lannzi yenni. Be ben ke ke Yesù, be cinni mwum ne be lè mè mpùn mbyibbɔa nywi, à ni ke mè kwù Yesù òtòn, à ti lè mè plè nywi, mwù yon dyaî be. Yi dunmi bon kwènni. ³⁶Bwum be yenne wě tà she mè mpùn mbyibbɔa kwean mwum tòn ni nywi, be dunmi bwùlu shě swum se ci mwum tòn ni kimmɔ'. ³⁷Bwum bye ke ngyo' mè Jèràzèn nun ywæme li, bon le: Yesù ni wa' bon be ke me ngyo' byan nun. Ntwi' se yi be bon kwènni òzwɔnzwò'. Li, Yesù nàn be ci' nun bã nun ken. ³⁸Mwum ne mè mpùn mbyibbɔa kwean nywi dunmi Yesù swulea le nun yili le bon ton bon lè nyí. Son, Yesù fyòsi nun be, à shè lè nun le: ³⁹«Fyòn be ðwon nywù, wù sannzi bwum swum twun se Mvènnswæb ciâ ke nywi ywú.» Mwum tòn ni ni wame kèn be ni, à læmnzì le' si nsòn hwæn, swum se Yesù cí ke nywi yon.

Ëkimnzi ye Yesù kimmze òlib ne mvæb be kwan nywi, à kònnò mwen Jàrusi kimmzi
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰Kwan se Yesù shèò' swùm be, òkwìn bwum yè nun lwen, ntwi' se bwum hwæn be nun ònngæa. ⁴¹Mwum ndò' be kwe, jin shon be le Jàrusi, ci-zwi' nyenswæb ne be. À bèn cě Yesù, à switi nun mè kwù, à swula' nun le nyí ni kiin ðwon nyon, ⁴²ntwi' se be lè mwen ne mlib nyon ywime. Mwen òlib màzwùm be lè à ti ðwùm wùm blàn bí, mwen mbò' ti ku' mbò' nyon ne be. Kwan se Yesù be kènnò' ðwon mwum màzwùm, bwum be nun kwubti mè fyà' hwæn.

⁴³Òlib ndò' be kwe. Mvæb be nun su' kwean nywi nùn. Be lè à yennà vèné' màzwùm a ti kènni ðwùm wùm blàn bí. Ywum ye nun cinne hwæn, be lè à gwànnzâ yon hwæn cě mè ci-mvili, son, òdò' kimmze kân nun. ⁴⁴Òlib màzwùm dunmi bwum òwènni, à kèn kwan nyè Yesù, à twuti zwi' plè shon. Ke kwan màzwùm nun, mvæb linni nun nywi. ⁴⁵Yesù cibbi le: «Wen ne twuti mùn?» Bwum hwæn bye be kwe, be byinnò' nùn; nyé be nun, nun ni ne twuti kan nun. Be byinnò' li, Pièr shè lè Yesù le: «Mwum òkæm, wù ni ke nyinnim bwum nun, be ta wu kwubti mè fyà' hwæn.» ⁴⁶Yesù kà fyònnzi lè nun le: «Mwum ndò' twutâ mùn ntwi' se òkimmɔ' ndò' kweân mùn nywi, mùn ne', mùn limmì.» ⁴⁷Òlib ni kènme yen le be limmâ nun, à dunmi gwennzi nywi, à kèn switi mè kwù Yesù, à dunmi nun sùlea ke swi' bwum hwæn wě swum se ci à twuti zwi' plè shon, lè mbòki ne nun kimmɔâ ònywèn. ⁴⁸Yesù kà shě lè nun le: «Ëgyinni nyèm, kènne, wù nòn ke mla' flɔa nun, Mvènnswæb swætâ wù, ntwi' se wù tɛlâ zwùm lè nun.»

⁴⁹Kwan se Yesù be le' lè òlib ni li si, òwum pyì kan ngyo', ci-ntwum ndò' wai ke nye ci-zwi' nyenswæb Jàrusi, à shè lè Jàrusi le: «Mwen nywù ywiâ,

ba wù hwumzi tì wù mwumɲkàem dìn.»⁵⁰ Yesù ywɔme li, à shè lè Jàrusi le: «Ba ñlim ɓwu wù zwum, su' zwùm tɛli lè mùn, mwen nywù yě kimmɔ'!»⁵¹ Kwan se Yesù ɓɛn ɗwon Jàrusi, à yili kan le ɓwum bye bon bi kìn lè bon ndɔ' dūn nɛm nun, shi ɓe Pìêr, Jân, Jâ', kònddi lè mon mwen lè ce mwen.⁵² ɓwum bye ɓe ke nɛm nun hwæn, ɓe ɓe kwe lè ɓe ta fyonɲga' ke ntwi' mwen. Yesù kà shě lè bon le: «Ba byin kwe ti ɓe, à ywi kan nun, son, à tã ɗye nùn.»⁵³ ɓe dunmi Yesù kɔlea, ntwi' se ɓe lè ɓe limmâ seansean le mwen ywiâ nùn.⁵⁴ Son, Yesù ɓæn mwen fya', à kà shě lè ɲkwu kimmi le: «Mwen, wa' zwô.»⁵⁵ Mè yìnni mwen fyoni, à wa' zwô ke fya' zwem ñnywèn. Yesù shè lè bon le byi bi ɓe mwen ji.⁵⁶ Shimmea ɓæn mè ce mwen, son, Yesù siti bon le ɓa byi bi lwum swum se lannzi shě lè mwum ndɔ'.

Ñnywæsi ye Yesù nywæse mè ci-ntwum wùm ɓlàn ɓi byon ke me nsòn
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 ¹A ɓe nywɔ' m̀bɔ' ndɔ', Yesù swɔsi mè ci-ntwum wùm ɓlàn ɓi byon, à ɓe bon ɲkimmɔ' mfyinni me mpùn mbyibɔa, lè ɲkimnzi me ɲgwènɲgwèn. ²À ɓe bon ɲkimmɔ' yi li, à kà fyi bon le byi bi ken Ñtwum Lwen ye ke nywi ywɔ' Mvènnswæb nun shě, byi bi kimnzi tì ku' mè ɲgwènɲgwèn. ³Kwan se ɓe ywi kèn wea, à shè lè bon le: «Ke kèn shin nun, ɓa byin she swum ndɔ' wě ñshe ke mwu, shiki ñzwæbàli, lè lòn, kwo fe' ñtwɔ', ɓa byin ɓæn fya'. ɓa mwum nyin ndɔ' she mè plè ɓi. ⁴Ke nsòn ye byin ye ɓɛn nlim, nye ne ɓe ye byin yě ke nlim, tòènni nye m̀bɔ' màzwùm nun, han byin ken wa', ɓa byin kwebsi nye. ⁵Nsòn ye byin ye ɓèn ke nlim, ɓe yè kan byin, weàni ñsòn màzwùm. Kwùb ne byin ke me kwù, byin sɛti nun ɓe kwe lè byin kà kèn. Se ye lisà' le byin ɓa tì byin ke nlim, byin lwinnzâ she shin.» ⁶À shè bon hwæn, ɓe wa' kèn. ɓe dunmi yòn me nsòn mè nsòn lè ɓe Ñtwum Lwen shě, ɓe kimnzi tì mè ɲgwènɲgwèn.

Ñghòlà' ye nywi ghɔlae Èròdè nlim
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Mè le' ni kèn m̀vèn Èròdè pyi ke me ywi'. Ke nywɔ' ye nun ywɔ' li, nywi ghòlà' nun nlim hwæn. Ntwi' se ɓwum byindo' ɓe le' le Jân Bâtisi ni ne yimni ywi. ⁸Byindo' ku', bon le: Èlì ni ne ɓwumni ɓe. Byindo' ɓe tì ku' kònddi shè le mè ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun bye ɓe mbyî, ñɔ' ni ne yimni ywi. ⁹Son, Èròdè ɓe f̀kà' ke mwu yon nun le: «Be lè mùn ciâ kan ɓe linndi Jân Bâtisi mwù? Ti, yã pa' mwum ne nyě mùn tà ku' le' shon ywo ne?» Li, à ɓe yili ɓã nun yen Yesù.

Ñɗi ye Yesù ɗie ɓwum ɲkàem nshæn
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jân 6.1-14)

¹⁰Mè ci-ntwum Yesù bye Yesù fyie bi fyonne ɓe. ɓe ɓenme, ɓe she Yesù wě ywum hwæn ye bon cie ke kèn nun. Kwan se bon shee nun yon hwæn,

à twe' bon, òe ðonni ñkwìn ðwum òe, òe ðunmi kènnò' ke fya' nsòn ye òe òe lon le Bètsaidà. ¹¹ Son, ke nlimmì ye ñkwìn ðwum limmi le òyi òi kenme kwe, ye ðwoon òon nyè. Kwan se Yesù yen òon, à yè òon lwen, à ðunmi òon le' she ke nywi ywò' Mvènnswàb sannzi, à kimnzi tì ku' mè ñgwèngwèngwèn nè òe kwe hwæn.

¹² Mbòkì nè òe lè kwàbbi tì pyí nún, mè ci-ntwum wúm òlàn òí Yesù kwemmò' nun ke ke, òe she lè nun le: «Shè lè ñkwìn ðwum yi le òe kènnò' òe me nsòn lè mè myi ndem nè me mbeti, òe làkì fe' ji cinni kwe, lè yi cí nòn nun, ntwi' se òwi' òi fe nlim kyò'.» ¹³ Son, Yesù fyònnzi lè òon le: «Byin nè', fèèni òon ji.» Bwesò' kà fyònnzi òe le: «Bwi' suku' brè' cinni fe shæn, lè ñgishì òí. Bwi' ye cí le òwi' kà ðí òon, òeshè òwi' shi kèn ji hwinni?» ¹⁴ Mè ðwèb òye òe kwe òe lànme ñkæm nshæn. Yesù shè lè òwesò' òyon le: «Kyìlèani ñkwìn ðwum yi ton yi, òyin ke òon ke me ñkwìn nun, mwùm nshæn-nshæn, òyin ci òe ton ñji'.» ¹⁵ Bwesò' òyon ci wè tà she nun le'. 'Òe ci òwum hwæn ton ñji'. ¹⁶ 'Òe tonme ñji', Yesù yè brè' shæn yi lè ñgishì òí yi nun, à wasi me' zwò, à yili Mvènnswàb osòkò' lè ji nyè nun fe òon. 'Òe nyè yi, à òota' brè', à yàtà' tì ñgishì, à fe òwesò' òyon fya' le òyi òi kyìlè' lè mè ñkwìn ðwum. ¹⁷ 'Òe kyìlè' hwæn, mwum hwæn ji, à òyim lwen. Yi kìtò' ywum ji ye lwibbòe, òe kwemndà' yon, ye lwìn yi sà' wúm òlàn òí.

Ñlimmì ye Pièr limme le Yesù ni nè Kristò

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ A òe nywò' mbo' ndò', Yesù kènne Mvènnswàb keli ke pèðin, à sue ku' kwe òon lè òwesò' òyon. À cibbi lè òwesò' òyon le: «Bwum ta ku' le' le mùn ni ku' wen?» ¹⁹ Bwesò' òyon fyonnzi lè nun le: «Byindò' ta le' le wù ni Jân Bàtisi, ke cí byindò', òon le: Èlí ni nè wù. Byindò' konndi tì ku' le' le mè ci-nlèli ke ñwum Mvènnswàb nun òye òe mbyí, ñdò' lè òon ni nè yimni ywi.» ²⁰ Yesù kà cibbi tì òe le: «Son, tì lè òyin, òyin ta ku' le' le mùn ni wen?» Pièr fyònnzi le: «Wù ni Kristò, mwum nè Mvènnswàb fyie.» ²¹ Pièr le' li, Yesù kà siti òon le òa òyi òi lwum mwum ndò' le' màzwùm shè.

Yesù tà le' ywi shon sannzi lè kwan nyimni ywi shon

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²² Ke nyè yi, Yesù kònnò' le' le: «A yili le **Mwen Mwum** nwi vèné' lè zwì' nun. Mè ci-nlimmì me lwaá, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' nyenswàb lè ðwumñkæm me Yuda, òe ye nun nzwonnzea, òe wu nun, ñgyìn mè nlè wòlime, à yimni ywi.»

Ywum ye se yili le mwum ci lè à kà ðwon Yesù

²³ Yesù le' li, à kà kwùmmò' ðyè lè mwum hwæn le: «Beshè mwum ndò' yili nun ðwon mùn, à ðonni mè mbàkà' nyon nè', à tòn kwan hwæn, òa

à yi ywi, son, à ðwon mè kwù byêm. ²⁴Ntwi' se mwum nyě yě ywi yi, à yě ñzison shon she ñkàmñkàm ðwuli. Son, mwum nyě yě ywi ntwi' yêm, à yě ñzison she ñkàmñkàm cinni. ²⁵Yă se ne mwum ndo' wòli à cinni, ðeshe nun cinni ywum lwukea ye ñgyô' wan hwæn, ke nyě yi, à ðwuli ñzison shon she ñkàmñkàm? ²⁶Ëshe kwènnjin ðæn mwum ndo' lè ñðwon yêm, shindo' lè ñywo' nză' le' yêm, mbanmbò' ku', kwènnjin yě ku' mùn, **Mwen Mwum**, ðænni lè nun kwan se mùn yě fyòn ke ntwu yêm nun, ñtwu fò' lè ye Mvènnswàb cinni bon lè mè cikpu' ðyon ðye ðëb. ²⁷Mùn tà ðyin shě lè lèñkàm, ðyindo' ði fe ke nyinnim shin nun ðe ye kën ywi lè ðe limmâ le' she ke nywi ywo' Mvènnswàb nun seansean.»

Ñyen ye ðwesò' Yesù yenne nun ke ntwu yon nun

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸Be lè a ti kènni ñgyĩn nini she nun lele le' màzwùm; Yesù twe' Piêr, Jân lè Jâ', ðe nan kpa', ðă nun keli Mvènnswàb. ²⁹Kwan se nun ðe Mvènnswàb keli, ðe lè fi me' shon kwebsâ, plè nyon fyònnâ ñpwebbi, lè à ti me' she nun. ³⁰Kwan màzwùm nun, ðe sem sèmmi le ðwum ði ndo' ðennâ, ðe ta sèàn shě lè Yesù. 'Bwum màzwùm ðe Mòizè bon lè **Èlì**. ³¹Ñtwu Mvènnswàb kannði bon. 'Be ðe sèàn shě ke mwù mlò' she ye Yesù yě mlò' ke Yèrusalèm lè ywi. ³²Be lè Piêr bon lè ðwùlu, ðe ti ðye ywitea. Kwan se bon yimni, ðe yen ñtwu Yesù lè ðwum ði ðe ðye lè nun. ³³Kwan se ðwum ði ði kin kèn wea, Piêr kà shě lè Yesù le: «Mwumñkàm, à si lwen wě tà she ðwi' ði fe lè ðyin. 'Bwi' ye mè pà' gwe fe lè, ñywù mbò', nyě Mòizè mbò', lè nyě **Èlì** mbò'». Piêr ðe le' li ntwi' se nun limme kan tí swum se nun yě le'. ³⁴Kwan se Piêr ðe le' li si, ðwo' ndo' ðwòki bon hwæn. 'Bwesò' yenme li, yi ðunmi bon kwènni. ³⁵Ñkwu ndo' ðunmi kwan ke ðwo' màzwùm nun le: «Nyě tòn ne ni mwen nyèm nyě mùn yăen, nònnzèni mè ywi', ðyin ywo' swum se nun yě ðyin shě.» ³⁶Ñză' le' yi mlò' hwæn, ðwesò' su' tí ku' Yesù yenni ðe nun kyishon. 'Bwesò' Yesù ke le' si zwum, ke kwan màzwùm nun, ðe shè kan mwum ndo' swum se bon yenni.

Ñkimnzi ye Yesù kimnze mwen mwum ndo' nyě ðe

lè ñpùn mbyebbi nywi

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷A kiin ðèn shikpon fò', Yesù bon lè ðwesò' ðyon ði kyili kpa'. 'Be ðen me kwù kpa', lè bwum mèan kiân Yesù ðònngea. ³⁸Mwum ndo' kwan tí fi ñkwìn bwum nun, lè à tã kuòñ le: «Mwumñkàm, mùn tà wu swulea, ðwì zwù mwen nyèm ze' nywi, nun ne mun suku' cinni mbò' tí ku' mbò' li. ³⁹Ñpùn ndo' tà nun pyisi. À tã ðe, kwan se nun pyisâ nun, à ðunmi kun. Ñpùn màzwùm tà nun funnzi kimmi, à kwannzi nun kàennðè ñwum. À tà nun ðènni nywi, à kwan tè', lè à hwumnzâ nun hwæn. ⁴⁰Mùn swuleâ ðwesò' ðyù mbyí fe le ðe kwannzi nun ñpùn màzwùm, son, à ya' bon nùn.» ⁴¹Yesù ðunmi le' le:

«Àma, byin be mvu bwum ye dýě, byin tà ka zwùm tɛ̀lì lè M̀vènnswàèb, byin bi bwum byibbɔa. Bwi' ye tòn bwi' lè byin ñgyìn nyi, lè byin kà tɛ̀' zwùm lè M̀vènnswàèb?» Á kà shě̀ lè mwum tòn ni le: «Kììn lè mwen fɛ̀.» ⁴²Kwan se mwen ðunmi kwemmi lè Yesù, mpùn mgbunnzi nun, à ðwì nun ñgyɔ'. Son, Yesù sitì mpùn, à kimnzi mwɛn, à fyà̀sì nun be lè ce nyon. ⁴³Li, shimmea be mwum hwæn cí lè mbòkì ne ñkimmɔ' M̀vènnswàèb yi twun.

Yesù kònnde le' ywi shon sannzi

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Kwan se be lè bwum ke shimmà' fya' lè ntwi' ywum ye Yesù be cí, Yesù shè̀ lè bwesɔ' byon le: ⁴⁴«Nònnzè̀nì mè ywi', byin ywɔ' le' se mun yě byin shě̀ se. Le' màzwùm si le **Mwen Mwum** yě bwum pyì fya'.» ⁴⁵She nun le' li si, bwesɔ' byon be kǎn ywɔ̀ti. A be bon mɛ ywi' wě ñge ne be ðwi bon, be lækì ywɔ'. Yi ðunmi bon kwènni lè ñcibbi ye bon ye Yesù cibbi bǎ à sannzi bon le' màzwùm.

Mwum ne yili nun be mwumɱkàem

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶Bwesɔ' Yesù be kǎb ke nyinnim shan nun, bǎ bon limmì nyě ðyi mwumɱkàem nyan. ⁴⁷Ke nlimmì ye Yesù limmì le' màzwùm, à tɛ̀lì mwɔ' ndɔ', à ðyili nun ke shon, ⁴⁸à shè̀ lè bon le: «Mwum ne yě mwɔ' ne wě nyě̀ tòn ne yě ke jin shêm nun, lè mǔn ne' ne nun yě. Mwum ne tà mun yě hwæn, mbanmbɔ' ku', à yèà mwum ne fyi mùn. Son se ci, lwàèb be se ke nyinnim shin nun, son se ðyi mwumɱkàem nyin.»

Mwum ne bǎ ci-byìnnzì nyin, à ni mwum nyin

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹Jân kà ðyi, à shě̀ lè Yesù le: «Mwumɱkàem, bwi' yenni mwum ndɔ', lè à tǎ mè mpùn mbyibbɔa fyinni lè jin swú. Bwi' yili le bwi' kǎnni nun, ntwi' se nun bǎ ñkwìn ye' nun.» ⁵⁰Son, Yesù kà fyònnzi lè Jân le: «Ba byin kǎnni nun, ntwi' se mwum ne bǎ ci-byìnnzì nyin, à ni mwum nyin.»

M̀byìnnɔ' ye bwum Sàmàrì ndɔ' byìnnɔe nyě Yesù

⁵¹Kwan se be lè ñgyìn nnǎn ðɛb Yesù ti kwemmai nǔn, à yè mbyi Yèrusalèm zu'. ⁵²Lè á kà wa' kɛ̀n, à seti mè ci-ntwum fyi mbyì. Kwan se mè ci-ntwum kenne, be ben nsòn Sàmàrì ndɔ', be yili bǎ be fɔ̀sì nun cí non mbyì. ⁵³Son, mè ci-nsòn biì bon mè fyà' mbyì kimmà' le bon ba nyì yě, ntwi' se nyì ni kènme Yèrusalèm. ⁵⁴Kwan se be ywɔ' le' màzwùm, mè Jân bon lè Jâ' kà kwan ke nyinnim bwesɔ' Yesù, be she le: «Mwumɱkàem, wù yili bwi' ðɔa M̀vènnswàèb le à kyìsì win, ye fyasi bon hwæn?» ⁵⁵Yesù ywɔ' li, à yònnzì mɛ', à ðunmi bon nyenndi lè ñleli ye bon leli li. ⁵⁶Be lan, be ken nsòn ye fɔ' ndɔ' mbyì.

Mbòkì ndwón Yesù nyé nɔwén
(Mt. 8.19-22)

⁵⁷Kwan se bon be kèn ke mbyi nun, mwum ndò' kà shě lè Yesù le: «Cìcì se wù yě kèn nun hwæn, mùn yě wù dwon nyè.» ⁵⁸Yesù fyònnzi lè nun le: «Mè mbe cinni yì cì nòn yan, kwo fe' mè kyè, be cinni yì twi' yan, son, **Mwén Mwum** cinni kan cìcì se nun yě nòn, à yìnni kwe.»

⁵⁹Yesù cinni tì mwum ndò', à shě lè nun le: «Dwoìn mùn.» Son, mwum tòn ni fyònnzi lè nun le: «Mwumḅkàm, ðonni zwù fe' mun, mùn ken ce nyèm gwùmmi ḅgyò'.» ⁶⁰Yesù kà fyònnzi lè nun le: «Ba wù byili wù ne' lè ḅgwùm yi dwon. Son kènne, wù sannzi b̀wùlu le' she d̀yi ke nywi ywò' Mvènnswæb nun.» ⁶¹Mwum ndò' kònnɔ' tì Yesù shě le: «Mwumḅkàm, mùn yili ḅd̀wón ywù, son, ðonni fe' mùn, mùn ken fe' b̀wum byèm libbɔ.» ⁶²Yesù fyònnzi tì nun le: «Mwum ne yili ḅd̀wón yèm, nun ce be nyè, à ni m̀banmbò' wě mwum ne tã d̀yim d̀unmi kwæ', à ce swò' d̀yim be nyè. Mwum màzwùm wòli kan à cì she ke ywò' Mvènnswæb nun.»

M̀fyi ye Yesù fyie b̀wesò' mwum shanmb̀i blàn b̀i byon ndò' me nsòn

10 ¹Ke be nyé yi, Yesù sàè' b̀wum mwum shanmb̀i blàn b̀i ndò', à d̀unmi bon fyì m̀byì b̀i-b̀i ke me nsòn lè lwùmmò' ye nun be yili lè nun d̀wonni be hwæn. ²Kwan se nun fyie bon, à shě lè bon le: «Ywum d̀yim yi m̀ean, son, mè ci-mfyæb b̀i kwæ'. Cibbèni le ci-ndem le nun fyì mè ci-she bye ye jì màzwùm fyæbbi. ³Kènnèni le. M̀fyi ye mun fyì byin ye yi m̀banmbò' wě tã she be ta b̀wen me pò' kènnzò' ke nyinnim me ḅwe' nun. ⁴Ke kèn se byin ye kèn si nun, ba byin ken lè mè mpò' lòn. 'Ba byin be lè ḅshe ndò' ke mwu, shìkì byin she mè diba' ye d̀in, suku' ye byin swon me kwù. Kwan se byin ye be mbyi nun, ba byin lannzi kwan kèn ke ḅhwæsa' b̀wum nun. ⁵Kwan hwæn ye byin ye d̀un nsòn ndò', nye ne byin ye d̀un nlim, ḅzàè' le' ne byin ye seti mè ci-nye shě ke me hwæsi nun ni le: “M̀vènnswæb fe f̀lɔa ke nye ne nun.” ⁶A mwum ndò' ne wòli à cinni f̀lɔa M̀vènnswæb be nye màzwùm nun, mè hwæsi byin ba pyì ke ḅgyò' d̀in. Shi ku' be li, byin ken byin m̀byì lè f̀lɔa nyin. ⁷Nye ne be ye byin yě nlim ni, tòènni kwe, byin jì, byin nwi tì ku' ywum ye be ye byin fe; ntwi' se yili le mwum ne tã she cì cinni d̀èbbi nyon. 'Ba byin kwæbsa' mè nye nòn ke nsòn f̀' nun. ⁸Nsòn ye byin ye bèn nun, be yè byin lwen, jìèni ywum ye be ye byin fe kwe. ⁹Mè ḅgwènnḅgwènn bye kwe cìcì màzwùm, byin kimnzi bon; byin she lè lan myi màzwùm le: “Se lwæbme kwæ', M̀vènnswæb yě byin ywò' shon lisea ke mgbon nun.” ¹⁰Ti lè ḅsòn ye byin ye d̀un kwe, be yè kan byin, kweànni ke bàbà nun, byin she lè bon le: ¹¹“Kwùb nsòn nyin ne bæti b̀wi' me diba' nun, b̀wi' ta byin ne' nun sàeti be me'; byin ton ku' lè ḅlimmi le ywò' M̀vènnswæb ti kwukwæ'.” ¹²Mùn tã byin shě lè lèḅkàm le nywò' ne ḅgyìn mè kàè' yě wòli, vèné' she be ye b̀wum bye myi màzwùm yennzi, se ye be kimmi, a lan she b̀wum bye Sòdòm.»

Swum se ye bèn ke nywi me nsòn ne tã mwù kimmi
(Mt. 11.20-24)

¹³ Yesù kònnɔ shè le: «Mùn nyàmmâ byin, lan Kòràzên lè bye Bètsaìdà. Cèèni fe' mè le' ñgwulea ne Mvènnswàb lannzi nyinnim shin nun. Nun lannzè nun ke nyinnim lan Tír lè bye Sìdôn, bì lile lè à bi lè mè plè nshí ywi ke nywi, bǎ bon lisà' le bon kwebsá mbòkì tòn nyan. ¹⁴ Li ne ci, ke ñgyìn lannzi me kǎe' nun, vènè' se ye Tír yenni bon lè Sìdôn ye be sòsò' lè she byin ye yen. ¹⁵ Ti lè byin, lan Kàpèrnàô, byin ta bákà' je le jin shin ye bèn ke ðeb, kànmbè', byin ye fyòn kyili be ñgyɔ' han byin ken ðèn nsòn bwum ywi.»

¹⁶ Yesù mlǎ' ñzǎ' le' yi hwæn, à ðunmi tì le' be lè bwum bye nun yé fyi me nsòn le: «Mwum ne yé ñzǎ' le' yin ywoti, lè mún ne nun tã ywoti: nyé yè kan byin, lè mún ne nun byinnɔ' ñyè. Mwum ne tã mun byinnɔa, à byinnò' ku' mwum ne fyi mún.»

Mfyòn ye bwesɔ' mwum shanmbì blàn bì fyoen mbyi mfyi nyan

¹⁷ Nywɔ' ne bwesɔ' mwum shanmbì blàn bì bì fyoen mbyi mfyi, be ben lè ñdàli, be ðunmi Yesù shè le: «Nyeli nye', mè nsòn ne bwi' kenni nun, kwo fe' mè mpùn mbyibbɔa, be bi ma bwi' mwumzi, kwan se bwi' bì sa', bwi' sean jin swù.» ¹⁸ Yesù fyònnzi lè bon le: «Mùn be Satæn yenni, à tã swonni zwò ðeb wé tã she mbæn tã ñwætì. ¹⁹ Ywòèni fe', mún feâ byin ñkimmɔ' ye byin woli byin sǎm mè nywun lè yì kèblè, mún fe tì byin ñkimmɔ' ye byin woli byin lan Satæn lè kim shon nun hwæn. Swum se woli se ci byin byebbi, se ban. ²⁰ Ke ndàli yin nun, fyòènni dàli ntwi' mè myin nyin ti ke ðeb ñkɔa; ba byin dali lè she mè mpùn mbyibbɔa tã byin mwumzi.»

Yesù tã ñdàli ywo
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Ke kwan màzwùm nun, Mpùn Nsanmi lwinnzi ñlim Yesù lè ñdàli. Nun Yesù ðunmi le' le: «Ce, Nyeli nyèm ne cinni ðeb lè ñgyɔ', mún yilá wù osòkò' mbòkì ne wù kwàsi swum se wù gwùmme lè mè ci-ñlìmmì bon lè mè ci-kon, mbòkì ne wù kwàsi son lè bwum bye limmi kan swum ndɔ'. Ce, mún limmi le wù cii li, ntwi' se lwuka' wù ne' ñlim le se be ku' li.» ²² À mlǎ' le' si, à shè lè bwum bye be kwe le: «Ce nyèm feâ mún ñkimmɔ' fya' hwæn. Kwo mwum mbɔ' limmi kan mwum ne be lon le Mwen, shi be Ce nyon nun kyishon. A kònnɔ be, mwum ndɔ' limmi kan mwum ne be lon le Ce, shi ku' be Mwen nyon bon lè bwum bye Mwen nyon tã nun kwàsi swi' shan.»

²³ Ke nyé nzà' le' ni, Yesù yònni fya' bwesɔ' byon, à shè lè bon kyishan le: «Byin ton lwèn lè swum se byin ta yen jene se. ²⁴ Ntwi' se mún tã byin

shě lè lɛŋkàm lɛ, mè ci-nleli ke ɲwum Mvènnswàb nun mèan òin bon lè mè mvèn klwòkea ndɔ', bɛ bɛ kwe lɛ bon yɛn swum sɛ byin ta yɛn jɛnɛ sɛ, son bɛ yɛn kan. 'Bɛ konndì tì yili lwen lɛ bon ywɔ' òzǎ' lɛ' yɛ byin ta ywɔ' jɛnɛ yɛ, son, bɛ ywɔ' kan.»

Òkǎn lɛ' yɛ ke nywi mwum Sàmàrí nyě bɛ ci-kwènnzì nlim

²⁵ Ci-nlìmmì mɛ lwuà ndɔ' nɛ bɛ kwe wa' zwò, à wèlì ɲwum, à bweb Yesù ke ncibbi nun lɛ: «Nlìsà', yɛn sɛ mùn wòlì mùn cì, mùn kà cinni ku' òzison òwùmòwùm?» ²⁶ Yesù fyònnzì lè nun lɛ: «Yɛn sɛ bɛ kɔ' ke òwèwà mɛ lwuà byɛ' nun? Kwan sɛ wù tà bon nzanŋgea, wù tǎ ywɔ' lɛ yɛn?» ²⁷ Mwum tòn ni kà fyònnzì lè nun lɛ: «Mùn tǎ ywɔ' lɛ sɛ yili lɛ wù yili Nyeli nywù Mvènnswàb lè ònim fɔ', lè òzison swù nun hwæn, kònnɔ' lè kim swù nun hwæn, lè mè m̀bàkà' nywù nun hwæn. A konndì tì bɛ lɛ, wù yili lwikwǎn nywù wě tà shɛ wù yili wù nɛ'.» ²⁸ À lɛli hwæn, Yesù shě lè nun lɛ: «Wù fyònnzà lwen, òwonnzì li, wù ywìme òzison òwùmòwùm cinni.»

²⁹ Son, m̀bòkì nɛ mwum tòn ni bɛ yili lè nun lan Yesù lè lɛ', à cibbi tì bɛ lè nun lɛ: «Ti, wen nɛ ku' lwikwǎn nyèm?» ³⁰ Yesù òunmì nun òkǎn lɛ' ndɔ' òwì lɛ: «Mwum ndɔ' wae ke Yèrusàlèm, à kènme ke Jèrikò; à bèn ke mbyi nun, mè ci-nywi' bæn nun, bɛ pyi nun nywi, bɛ òunmì nun bo bǎ bɛ yìb nun nywi'. 'Bɛ bɔ' nun li, bɛ nywilò' nun mè plè nywi, bɛ nonnzò' nun moan ywi. ³¹ Ci-mfɛ sàtikǎ' nyenswàb ndɔ' bɛ tì ku' mbyi m̀bɔ' màzwùm yě. À òwìò' zɛ', à yɛn mwum tòn ni ònò, à won nun ke fya' mbyi fɔ' nun, à làn, à kèn nun. ³² Mwum ndɔ' nɛ ke mvu òwum Lèví nun làn tì ku' kwe, à yɛn tì mwum tòn ni, à kònnɔ' won fya' mbyi fɔ' nun, à làn nun nùn. ³³ Son, mwum Sàmàrí ndɔ' nyě bɛ tì ku' mbyi m̀bɔ' màzwùm fyi bèn mbeti mwum nɛ bɛ bɔi ni, à yɛn nun, à òyi. À cɛ nun, ònim kwen nun lè nun òzwònzò'. ³⁴ À kènnò' kwe mbeti nyon, à yɛn mè mbon, à pǎ' mèwu bɛ bɛ nun fya' lè mvili ndɔ' nun, à swì nun ke mɛ mbon nun. À swìme yon, à kpìmma' nun mè mbon hwæn. 'Bɛ nyě yi, à sheli nun, à sati nun ke nyàm nyon nɛ nun bi kìn zwèm, à kèn lè nun ke nye mè kyìn nyě òdèbbi nun, lè à tǎ konni lè nun. ³⁵ A kiin bèn shikpon fɔ', à kè fyà', à pǎ' lòn ndɔ', à fɛ ci-nye mè kyìn ni, à shè lè nun lɛ: “Konni bɛ lè mwum tòn nɛ. Kwan sɛ mun yě fyònnì bɛ fɛ, mùn nɛ', mùn yě wù lòn yɛ wù gwànnzì bɛ mwu yon fyòsi.” » ³⁶ Yesù mlò' òkǎn lɛ' yi hwæn, à cibbi lɛ: «Ke nyinnim òwum lè ton bi nun, yà nun nɛ òyi lwikwǎn mwum nɛ mè ci-nywi' bɔi ni?» ³⁷ Ci-nlìmmì mɛ lwuà ni fyònnzì lè nun lɛ: «Nyě cì nun lwen ni nɛ lwikwǎn nyon». Yesù kà shě lè nun lɛ: «Kènne, wù cì ku' m̀banmbò' wě tà shɛ nun cìe ku' si.»

Òdun yɛ Yesù òuen ke nye Matà bon lè M̀àrì

³⁸ Ke kèn sɛ Yesù bɛ kèn bon lè bweò' byon nun, bɛ kèn òun nsòn ndɔ'. M̀lib ndɔ' bɛ kwe nsòn màzwùm nun, jin shon bɛ lɛ Matà. À yɛnme Yesù,

à yè nun nye nyon. ³⁹Be lè Matà cinnâ ñgyinni nyon ndɔ' nyě òlib, jin shon be le Màrì. Nun ni kìn tòn me kwù Yesù, lè à tã ywum ye nun tã lisà' ywo. ⁴⁰Matà be làn nyon hwumni lè she ke næm nun. Li, à kìn ke Yesù, à shè lè nun le; «Mwumñkàm, wù yèn kan she Màrì tã mun donnzi næm ke ywum cì nun? Shè nun le à kiìn mùn kpea.» ⁴¹Yesù ywome li, à fyònnzi lè nun le: «Wù, Matà, wù tã fyon lè wù mwù kě ke nywi ywum mèan. ⁴²Son, swum ndɔ' si kwe fɔ' she lwu, se lan b̀wùlu ywum hwæn. Màrì ne yèn làn nyě be ba nun fyòñ shim fya'!»

Yesù tã b̀wesɔ' byon ñkeli M̀vènnswàb lisea

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 ¹A be nywɔ' ndɔ', Yesù be M̀vènnswàb keli cì ndɔ'. Kwan se nun mlɔ' ñkeli hwæn, mwesɔ' nyon ndɔ' shè lè nun le: «Nyeli, lisa' b̀wi' swum se b̀wi' woli b̀wi' she lè M̀vènnswàb kwan se b̀wi' ta nun keli, m̀b̀òkì ne Jân liseâ lè b̀wesɔ' byon.» ²Yesù shè lè bon le: «Kwan se byin ye M̀vènnswàb keli, lelèni ke ñkeli nun le:

“Ce ndwun nyè',

cì lè wen ne hwæn limmì le wù ni ñsanmi.

Ywɔ' swù kiìn b̀wi' nywi.

³Fe b̀wi' ji nyě wòli b̀wi' mè ñgyinñgyin.

⁴Wù zùsì b̀wi' byebbi ne b̀wi' cì

wě tã she b̀wi' ta ñlim fyeli lè byebbi ne b̀wùlu ta b̀wi' cì.

Ba wù kènnzi b̀wi' ke me m̀b̀web nun.” »

⁵Yesù lisa' bon ñkeli hwæn, à kònnɔ' bon shě le: «Beshe mwum nyin ndɔ' cinni ñwě cìcì ndɔ', nun ni wa' ñlim kpon, à kèn nun nye ywæli nywi le: “Ñwè nyèm, swɔsi mùn brê' lè. ⁶Ñkyìn ndɔ' tã mun bènni jene kpon nun, m̀n cinni kan swum ji se mùn yě nun fe.” ⁷Beshe lwikwæn ni fyònnzi næm nun le: “Ba wù hwumnzi mùn. Mùn twòâ mùn nye nùn, b̀wi' lè b̀wen byèm, b̀wi' ti b̀wi' nònmi, m̀n wòli kan mùn wa' tì jene zwò, mùn fe wù brê'.” » ⁸Yesù le' tì le: «Mùn shè byin le shindɔ' à bã wa' zwò lè nun fe nun brê' màzwùm ntwi' se nun ni ñwè nyon; son, ñwa' zwò ye nun yě wa', à fe nun ywum ye nun yili hwæn ye be ntwi' se ñwè nyon bã ñywæ' ñwum nye donnzi. ⁹Ti lè m̀n, mùn shè byin le cibbèni ywum lè M̀vènnswàb, à yě byin yon fe, byin kæb, lè byin ye cinni, byin ywæ', lè be ye byin ñwum nye wò. ¹⁰Ntwi' se mwum hwæn ne tã cibbi, be ta nun fe, nyě tã kæb tã cinni, nyě tã ywæ', be ta nun ñwum nye wò. ¹¹Cě byin ton si, beshe mwum nyin ndɔ' cinni mwen; yà nun ne woli à fe mwen nyon nywun fya', beshe mwen cibbi nun ñgishì? ¹²Shindɔ' à fe nun kèblè fya' ke b̀àn se mwen cibbi nun zò' nyi nun? ¹³Mè nlim nyin ni m̀byibbɔa, kwo fe' li, byin limmì m̀fe ywum lwukea lè b̀wen byin. Yì kpèm nyi ye Ce nyin nyě ke dèb wòli, à tã M̀pùn Nsanmi fe lè b̀wum bye ta nun nun cibbi?»

Bwum be le' le Yesù tã ßwum kimnzi lè ñkimmɔ' Bèlzèbùl
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

14'Be nywɔ' m̀bɔ' ndɔ', Yesù cinni mwum ndɔ' nyè m̀p̀n m̀byebbi pyìsi nun mwuka'. Yesù fyinni m̀p̀n màzwùm. Kwan se m̀p̀n màzwùm kwan, mwum ne bi mwuka' ni ðunmi leli be. ñkwìn ßwum ye be kwe ywɔme mwuka' ni ti lèli li, shìmmea ci bon ñzwɔnzwɔ'. 15'Kwo fe' li, byindo' ðunmi leli nyinnim shan nun le: «**Bèlzèbùl** ne m̀vèn mè m̀p̀n m̀byibbɔa, nun ne ta nun ñkimmɔ' mfyinni me m̀p̀n m̀byibbɔa fe.» 16'Byindo' be nun pyì ñwum, be ðunmi nun cibbi le nyí ni lisà' bon hilea she ye bon lisea le ñkimmɔ' nyí wai fya' Mvènnswàèb.

17'Son, be lè Yesù limmá mè m̀bàkà' nyan bon hwæn, li, à shè lè bon le: «Ywɔ' she byin yen ßwum be kwe ta twù' ðwí ke nyinnim shan nun, se tà ka kènni, se shi kyà'. Mè nye bye kwe ta swìnà' ðwulu zwèm. 18'Beshe Satæn ðunmi wí ðwí be lè ßwum byon ne', byin fɔka' le ywɔ' shon woli se ton? Mùn le' li ntwi' se byin ta shè le m̀n tã mè m̀p̀n m̀byibbɔa fyinni lè ñkimmɔ' **Bèlzèbùl**. 19'Beshe m̀n ne ta tí ku' mè m̀p̀n m̀byibbɔa fyinni ke ñkimmɔ' ye byin le' yi nun, ßwum byin ta làn nyan fyinni lè yà yon? 'Bwum byin bon ne', be liseá pisean le byin bi pyí. 20'Lè lɛnkæm, m̀n shè byin le m̀n tã mè m̀p̀n m̀byibbɔa fyinni lè ñkimmɔ' Mvènnswàèb; se lisa' lwen le ywɔ' Mvènnswàèb kiàn, se ben byin nywi.

21'«Mwum nyè cinni kim ne lè mè ñwum fya' ñwòli ne tã ðwòn nyon ðòn, swum ndɔ' wòli kan se ci lwen nyon ne nun cinni. 22'Son, beshe ñdɔ' ðèn nyè cinni kim à làn nun, à yè nun mè ñwum ni fyòn fya', mè ñwum ne nun bi zwùm t̀li lè nun ni. Lwen nyon ne nun bi ðòn ni, mwum tòn ni yè ðyi, à ðunmi lwen màzwùm kyìilea lè ßwum.

23'«Mwum nyè ðã fya' yèm, à ni ci-byìnnzi nyèm. M̀banmbɔ' ne tí ku' lè mwum nyè tà ka m̀n kpea lè ñswɔsi swɔsi, mwum màzwùm ni ci-ñkyà'!»

Swum se ta cì m̀p̀n m̀byebbi kònnɔ' cì tòn shon kwùbtea be
(Mt. 12.43-45)

24'Yesù ðunmi tí sannzi le: «Kwan se m̀p̀n m̀byebbi tà mwum kwean nywi, à tã be, à ðunmi nzanni; à kèn nùn, à fyòn nùn ke yi cìci wumndea nun, à tã cìci ndun kàbbi. Nun shì cinni, à le' nlim yon nun le: “Mùn yè m̀n fyòn be ke cì tòn shèm se mun wai nun.” 25'Kwan se nun ti shè nun ben be kwe, à cinni cì tòn shon yìli lwen, à si f̀si. 26'Nun yenme son lwen li, à kwan tì, à kèn ðwùlu mè m̀p̀n m̀byibbɔa bye twènnɔ' be lan nun, tweli shanm̀bi, be kiin mwum tòn ni ðun nywi. Kwan se bon ye kìn ðun li, son se ye cì m̀b̀kì tòn mwum tòn ni yækì gwàn, à làn kàm̀m̀ she zwimbyi!»

Tòn lwen ñkàm̀ñkàm̀ si lè ßwum bye ta le'-Nswàèb ðwonnzi

27'Be lè Yesù ke le' ml̀ða ðin, m̀lib ndɔ' ðunmi leli ke nyinnim ßwum lè Yesù le: «Tòn lwen si lè m̀lib ne shee zwùm swù, à ye wù, à kònnɔ' tì wù

nywonnzi.» ²⁸ Son, Yesù ywɔ' li, à fyònnzi be lè nun le: «À si lɔ' li, son, tòn lwen ñkæmñkæm si lè mwum nyě tã le!-Nswæb ywo, à ci swum se son yili.»

Ñcibbi ye ɓwum be hilea ndɔ' cibbi

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.11-12)

²⁹ Mbòki ne ɓwum be Yesù swɔli ke mèan, à dúnmi le' le: «Mvu ɓwum ye dýě ɓa ɓwum lwukea. ʔe ta hilea cibbi she ye ɓon ñkimmɔ' Mvènnswæb lisea, son, Mvènnswæb ɓà ɓon hilea ndɔ' lisea, se shi ɓe she Jònasi, ci-nleli ke ñwum yon nun. ³⁰ Ntwi' mbòki ne swum se lannze nywi Jònasi lisae lan Nìnivà ñkimmɔ' Mvènnswæb, li ne swum se ye lànnzi ke nywi **Mwen Mwum** ye mvu ɓwum ye dýě ñkimmɔ' Mvènnswæb lisea. ³¹ Nywɔ' ne ñgyìn mè kàe' yě wòlì, mlib ne cinni ywɔ' she ke kpinnzò' ñgyɔ' nyě leànnji nye' yě wa' zwò ke swi' mvu ɓwum ye dýě, à swi ɓon le' nywi. Ntwi' se à wae ñdikà' yi cìcì ye kwemmi kan, ɓã nun kiin ñzã' le' kon ye Sàlòmôn be le' ywo. Son, mwum ndɔ' ɓènnà jene nyě cinni ñtwu, à làn Sàlòmôn. ³² Nywɔ' ne ñgyìn mè kàe' yě tì wòlì, lan Nìnivà ye tì wa' ke swi' mvu ɓwum ye dýě, ɓe konndi ɓon le' swi nywi, ntwi' se ke nywɔ' ye ɓon ywɔe ñtwum ye Jònasi ɓe ɓon shě, ɓe kwebse mbòki tòn nyan ñnywèn. Li ne mùn shè ɓyin le mwum nyě ñin ɓènnà jene nyě làn Jònasi lè ñtwu.»

Me' ye mwum ke mwu, à yi wě lãem kwæ' nywi shon nun

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ «Mwum ndɔ' tà ka lãem nyànnzi, à gwùm nun gwùmmi. Shindɔ', à dɔwɔki nun ke swum ndɔ' ñji. Son, ɓe ta lãem nyànnzi, ɓe sati nun ke zwozwò, ɓã mwum hwæn ne yě dún næm nun yen ñwanni. ³⁴ Me' ye mwum hwæn cinni mwu, yon ye ku' wě lãem kwæ' nywi shon ne'. Me' ywú ta ku' ɓe kimmɔa hwæn, kwæ' nywi swú ɓe ku' sanmi. Son, ɓeshe me' ywú yi ñgwènnwèn, wù tã suku' tòn ke njimmi nun ñin. ³⁵ Li, ñwanni se mwum cinni nywi yon nun, ɓa à ci se fyonnì njimmi. ³⁶ Beshe kwæ' nywi swú si sanmi hwæn, njimmi dɔwɔki kan fyà' ndɔ', wù ne' ni hwæn ñsanmi, wě mbòki ne lãem tà wu ñwannzi lè ñwanni seansean shon.»

Yesù tã mè Fàriziën ɓon lè mè ci-nlimmi me lwaà mè le'

mɓyibɓa nyan shě me'

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lk. 20.45-47)

³⁷ Ke kwan màzwùm nun, mwum **Fàriziën** ndɔ' swula' Yesù le nyi ni kiin ji ji dɔwon nyon. Yesù kèn kwe; à ɓèn, à dún næm, à tòn ñji' ke cě ji. ³⁸ Shimmea ci **Fàriziën** màzwùm ke nyen ye nun yen le Yesù ɓosi kan mè fyà' kwan ji, wě tà she ɓè' shan ta yili. ³⁹ Son, Nyeli nye' kà shě lè nun le: «Byin, mè **Fàriziën**, cèèni

fe' mè pla' lè mè peàn byin. Mè nyè ne byin ta su' pòsì, byin donnzi ku' ònim. Ti lè mè nlim nyin, à tà su' kèn ke ywum ñkwèb nun, lè ñcìkà' me le' mbyibbɔa. ⁴⁰Byin, òwum be cinni kan mwù; byin limmi kan le Mvènnswàb ne fɔe làn nyè wan, nun ne konndi ti ku' làn nyè nlim fò? ⁴¹Fyòènni le ywum ye byin ta kè ke me pla' byin nun fe lè mè ci-nzæmnzæm. Li, ywum yin ye be sanmi hwæn.

⁴²«Byin mè Fàriziën, mùn nyæmmâ byin, byin be ta Mvènnswàb mbe mvub nwò' fe, kwo fe' mbe mvub kæ' ye ta mè nwùm fe ywum ji nun. Son, byin njili òlin me le' ke mbyi nun, lè ñyili ye se cibbi le byin yili Mvènnswàb nun hwæn. Lè son se byin setè mwù kè nlim, byin kà kònni ye fò' òwonnzi. ⁴³Mùn nyæmmâ ti lɔ' byin mè Fàriziën; byin yili yi cì tòn ye ke me' zwêm ke me nyenswàb nyin. 'Byin yili ti ñweb ye be ta byin wubbɔa ke yi bàbà nun. ⁴⁴Mùn kònni ti byin nyæmmi, byin bi wè mè mbyù' bye òwum tà ka yen, li, be ta kèn zwêm, shìkì be limmi.»

⁴⁵Ci-nlimmi me lwuà ndò' kà shě lè Yesù le: «Ñlisà', ke le' se wù le' si nun, wù kòlèà lè òwi' nun?» ⁴⁶Yesù fyònnzò' nun be le: «Kwo fe' byin mè ci-nlimmi me lwuà, mùn nyæmmâ ti ku' byin li. Byin ta òwum mè nshe ñkyiblea lwònnea mwu, shìkì byin kpa' bon, kwo kwæ' le. ⁴⁷Mùn tà byin nyæmmi, byin be ta mè mbyù' me ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun fyèli lwukea, mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun bye mè mbibea byin wukà'. ⁴⁸Son se ta lisà' le byin yilâ ñgwòn lè ñfyi ye mè mbibea byin fye. Bon, be wue ku' mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun, byin be ku' mè ci-mfyela' me mbyù' màzwùm. ⁴⁹Li ne cie, ke nlimmi yon nun, Mvènnswàb le le: “Mùn yè bon mè ci-nleli ke ñwum yêm fyi, mùn fyi ti mè ci-ntwum Yesù Kristò. Ke nyè ye mùn yè bon fyi li, be ye byindò' wu nlim, be yenni ku' byindò' vènè'.” ⁵⁰Ke dèbbi màzwùm nun, mvu òwum ye dyè, Mvènnswàb yè bon zæbsi lè ñwu ye mè mbibea byan be mè ci-nleli ke ñwum yon wu, ⁵¹ñdikà' ke ndùnmi ñgyò' wan. A dùnme lè ñwu ye be wue Abè, a kiin bèn ke ye be wue Zàkàrí ke nyinnim cìcì mfe sàtikà' lè cìcì sanmi ke nyenswàb ndwun nun. Mùn le' le òwum bye dyè ye vènè' yenni lè ñwu òwum ye be be wuka' mbyi yi.

⁵²«Mùn nyæmmâ byin, byin be mè ci-nlimmi me lwuà, byin luà cì tòn nlimmi she zwimbyi' she byin wolè byin ci òwùlu cinni ònimmi. 'Byin ne', byin tà ka mwù kè lè cì tòn màzwùm, òwum be ta ñwasi mwu yili, byin tà ka yili le be wasi.»

⁵³Kwan se Yesù wa' kwe cìcì màzwùm, mè Fàriziën lè mè ci-nlimmi me lwuà nun hwæn, be dùnmi nun lisea pisean le ònim kimmâ bon zwum. 'Be dùnmi nun ñzæ' le' cibbea mèan ke nywi me mwù le' hwæn. ⁵⁴Be be kàn cì li òlin, be be nun pyi ke ñwum, bǎ bon ci nun leli le' ndò' se ba ke mbyi nun.

Yesù tà òwum byon shě le ba byi bi ci gwù' ñwum

(Mt. 10.26-27)

12 ¹Ke kwan màzwùm nun, òwum be kwe màbtea. Cì ñkè kwù be kǎn, han òwum ta kèn ke me kwù òwulu zwêm. Yesù dùnmi le'

lè òwesò' byon le: «Konnèni lè mbùn mè **Fàrizièñ**; mbùn màzwùm lisa' le gwù' ñwum shan se bon ta ci. ²Swum se ò lon le swum gwùmni hwæn, se ye kwan pisean, mbanmbò' ne ti ku' lè swum se ò lon le kwi'; se ye kwàli. ³Li ne ci, le' se byin lele nyènye hwæn, se ye kwan òwum nun, lè she byin lele ke nàmmbi' ke me òwùbè nun hwæn, se ye fyònni dàmmi ke me ywi' mwum hwæn.»

Ba mwum ne tã Mvènnswàb yi kè ti mwù lè ñyi me le' nyè ñgyò' wan
(Mt. 10.28-31)

⁴Yesù kònnði òwesò' byon shě le: «Byin ò mè ñwè byém, byin ò mè mùn tã le' se lèli lè byin: òa yi kwen byin lè òwum ò woli ò su' byin kwæ' nywi wu seansean, ò ci kan tí swum ndò' mbyí ke nyè ywi nyin. ⁵Mùn yě byin mwum ne byin woli byin yi lisea. Yièni Mvènnswàb ne tã ò, ke nyè ywi, à cinni ti ñkimmò' ndwí mwum ke cici se ò ta mè ci-ncí byebbi vèné' yènnzi kwe. Nun ne mùn tã lò' byin shě lè lenkàm le byin yi.

⁶«Ò ta ka mè kyè sisò' òati òí, ò kyí òon mè dalà òí? Kwo fe' she byin yè li si, nyè mbò' ne Mvènnswàb shí limmi à òàn. ⁷Kwo fe' ñnywùn ye byin mwu yi, à yi Mvènnswàb me' tean hwæn. Ba byin cinni mè mbàkà' mwu mèan, ntwi' se mwum nyin nun kyishon cinni ñkyìbli me' Mvènnswàb, à làn fe' mè kyè sisò' òye mèan.»

Ñyili Yesù ke ñkwìn òwum nun
(Mt. 10.19-20, 32-33; 12.32)

⁸Yesù shè ti òon le: «Mùn tã byin shě le mwum nyè tã le' ke ñkwìn òwum nun le nun ni fya' yém nun, mùn, **Mwen Mwum**, mùn yě ku' le' ke swi' me cikpu' Mvènnswàb òye ke òeb le mwum màzwùm ni ku' mwum nyèm. ⁹Son, mwum nyè tã byìnnò' ke ñkwìn òwum le à òã mwum nyèm, mùn, **Mwen Mwum**, mùn yě ku' shè ke swi' me cikpu' Mvènnswàb òye ke òeb le mún limmi kan mùn mwum màzwùm. ¹⁰Mwum nyè yě ñzã' le' byebbi leli ke nywi **Mwen Mwum**, Mvènnswàb yě nun byebbi màzwùm zùsi, son, mwum nyè yě ñzã' le' mbyebbi leli ke nywi Mpùn Nsanmi, mwum màzwùm yě tòn lè byebbi nyon nywi.

¹¹Kwan se a ye ò, ò òænnà byin, ò kenme lè byin ke cě kyitã' me nyenswàb me Yudà, shindò' ke swi' me ci-zwi' lè ke swi' me ci-ñgyò', òa byin fyon lè ñzã' le' ye byin ye byin ne' lwinni nun, ¹²ntwi' kwan se byin ye òèn kwe, Mpùn Nsanmi ne ye byin ñzã' le' ye yili byin le' kě ke ñwum.»

Ñkæn le' ye ke nywi ci-lòn nyè cinni kan mwù

¹³Mwum ndò' kà òyi ñkwìn òwum nun, à shè lè Yesù le: «Mwumñkàm, shě lè ñgyinni nyèm le à fe ku' mùn lwèn nyè ce nyè' ywi, à òonzi òwi'.»
¹⁴Yesù fyònnzi lè nun le: «Ñwè, mùn ne ti mwum ne yě byin mè le' nyin

fɔ̄sea? Shindɔ' m̀n bɛ ci-nsànnɔ' ywum mɛ kwi' byin?» À le' li, ǎ kà kwùmmɔ' bɛ lè mwum hwæn le: ¹⁵«Cìèni kon, ɓa byin ke mwù ke nswɔsa' n̄jònnɔ' nun, ntwi' se yili mwum bɛ fe' ci-lòn le, ǎ wòli kan à kònnɔ' ñgyìn ye nun nòân ñgyɔ' wan lè ñjònnɔ' màzwùm.»

¹⁶Ke nyɛ le' si, Yesù kà ðwí bon ñkǎen le' le: «Ci-lòn ndɔ' bɛ kwe. À cinne mè ñgyɔ' lwukea ndɔ' bɛ nun bɛ ywum ðyìm yon bí nlim, ye san lwen. ¹⁷À bɛ fòkà', à ðunmi le' zwumzwum le: “M̀n cinni kan cici se m̀n yɛ ywum ðyìm yɛm swɔsi nun hwæn. M̀n yɛ ku' ci le?” ¹⁸À kèn cinni nlim yon nun le: “Jene, m̀n limmá swum se m̀n yɛ ci. M̀n yɛ mè mban byɛm bye mbyí kyàkea, m̀n mgbònnzà' bon, m̀n swɔsa' ywum ðyìm yɛm hwæn, m̀n kɛ nlim, lè tì ku' lè lwen nyèm nyɛ mbyí nun hwæn. ¹⁹Mun swɔsame hwæn, m̀n kà shɛ lè m̀n ne' le m̀n hwummá ñzwɔnzwò', m̀n yinni tì ku' fe', m̀n ji, m̀n nwi, m̀n dàli tì ku', ntwi' se m̀n cinná lwen nyɛ m̀n yɛ ji ke nyɛ yì ðwùm m̀an.” ²⁰Mwum màzwùm bɛ leli li, son, M̀vènnswǎb kà shɛ lè nun le: “Wù, mwum ne cinni kan mwù, wù yɛ ywi ðyɛ kpon nun. Ke wu yɛ ywi li, lwen ne wù swɔsa' ni, à yɛ bɛ bɛ nyɛ wen?” » ²¹Yesù kà kònnɔ' tì le' le: «Li ne ku' lè mwum nyɛ tá lwen swɔsea lè jin shon nun kyishon, son, ke me' M̀vènnswǎb, à ni wɛ mwum nyɛ cinni kan swum ndɔ'.»

M̀vènnswǎb tá ywum hwæn fe lè mwum nyɛ tá Yesù Kristò ðwon
(Mt. 6.25-34)

²²Be nyɛ yi, Yesù le' lè ɓwesɔ' byon le: «Li ne ci, m̀n tà byin shɛ le ɓa byin fyon m̀bòkì ne byin ye byin ne' ðí nun, shindɔ' lè ntwi' mɛ plè bɛ byin ye swì. ²³Ntwi' se limmèni le tòn she ñzison, son se ðyi swum ñkǎmñkǎm, se lan ji. Mbanmbɔ' ku', kwæ' nywi shin se ðyi swum ñkǎmñkǎm, se lan mè plè. ²⁴M̀n wòli m̀n twe' fe' m̀bòkì ke nywi ɓwen kyê. Be tà ka ywum ðyìm bí, shikì bɛ fyæb ku', bɛ cinni kan mè mban, shikì bɛ cinni ku' mè ntwum n̄lwàsi ywum ji, son, M̀vènnswǎb ne ta bon ðí. Byin limmi kan le byin cinni ñtwu, byin lan mè kyè? ²⁵Ke ñkwìn yin nun byin hwæn, yà nun ne woli à kònnɔ' ñgyìn yon kwo kwæ' le, lè mè mfyon ne nun tá fyonnga'? ²⁶Beshe byin wòli kan byin kònnɔ' byin ne' ñgyìn kwo kwæ' le, yen se byin ta fyonnga' ke ntwi' ywum ye mbyí? ²⁷Dwièni fe' ze', byin cɛ yì fluwà lwukea ye ta kwan, ye tà ka she cí, shikì ye twon ku' mè plè. Son, m̀n shè byin le kwo fe' m̀vèn ndwun Sàlòmôn, lè ñjònnɔ' nyon nun hwæn, ǎ swie kǎn mè plè lwukea bye ye fe' fluwà màzwùm gwili lè lwu. ²⁸Ke M̀vènnswǎb swime kǎ' mè plè byon li, kǎ' ye ta kwan ðyɛ, ti shim, bɛ lannzɔ' yon win nun, yì kpèm nyi ye ðyɛ lè byin? Àma, byin tà ka zwùm tɛli lè M̀vènnswǎb.

²⁹Ba byin su' byin ne' kǎnnzi lè mè m̀bàkà' nyɛ le, yen se byin ye ji, shindɔ' yen se byin ye ku' nwi? ³⁰Bwum bye tà ka mbyi M̀vènnswǎb ðwon, bon bɛ su' ɓàkà' lè pa' mɛ le' màzwùm. Ti lè byin bɛ ta mbyi nyon

ɔwɔn, byin ɔwu kan le Ce nyin limmi ywum ye ta byin shi. ³¹Swum se se yili le byin ke mwù ke nlim, à si le byin ɔun ke ywɔ' Mvènnswàb nun. Li, à yě byin ywum hwæn fe nyě yi. ³²Byin be ñkwìn ɔwum be ta mun ɔwɔn, ba byin cinni mè mɔ̀àkà' mbyí mèan, ntwi' se se lwu Ce nyin ñlim nùn, son se ci à kè byin ke ywɔ' shon nun.»

Ñjònddi ñkàmñkæm nyě zwò ke ɔeb
(Mt. 6.19-21)

³³Yesù shè ti le: «Lwen nyin ne byin cinni hwæn, kyìèni nun, byin kyiilà' lòn màzwùm lè mè ci-nzæmnzæm. Mè mpò' lòn ne yili le byin bæm fya', à ni mè mpò' lòn ne tà ka gwàn. Ñjònddi ñkàmñkæm ne yili le byin ɔwɔka', à ni nyě zwò ke ɔeb. Fyà' ci-nywi' wòli kan ye ben kwe, shiki ñzò' ji ku'. ³⁴Mùn le' kan le byin kyiilà' lwen nyin ɔin, mùn le' ntwi' cici se ñjònddi nywù ni kwe, son se ñlim ywù ta su' ɔyi kwe.»

Se yili le ɔwum Yesù ton kwan hwæn me kwù zwêm

³⁵Yesù kònddi ti shè lè ɔwɔsɔ' byon le: «Tòènni me kwù zwêm, byin ɔsi nywi, byin ton lè mè lêm byin fya' nyænnea. ³⁶Beèni mbanmbò' wě mè cikpu' bye ta nyeli nyan ɔònggea ke mfyònni mbyi ɔæm ne nun kènne; kwan se nun yě bèn, bǎ be wo nun ñwum nye ke kwan se nun yě bon nye ywæli nywi. ³⁷Mè cikpu' bye ci-ɔwɔn màzwùm yě bèn, à cinni ñzison, bon màzwùm bi lè tòn lwen. Mùn shè byin lè leñkæm le kwan se nun yě ɔun næm, à yě ci be ton nji', à ɔsi nywi, à fe bon ji. ³⁸Beshe nun ne ben ku' nyimblim, kè moan shikpon, son se nun cinni bon ñzison, be ye be lè tòn lwen. ³⁹Ywòèni le' se mùn yě byin shě se lwen: Beshe ci-nye limmi seansean le ke kwan ton se nun ci-nywi' yě bèn, à wòli kan à ɔonzi ci-nywi' màzwùm ɔwum nun nye, à ɔun næm. ⁴⁰Byin ku', tòènni kwan hwæn me kwù zwêm, ntwi' se **Mwen Mwum** yě bèn ke kwan se byin tà ka bákà' nun.»

Ci-she ne be lon le nyě ñlwinni lè nyě ci-ñkwèb
(Mt. 24.45-51)

⁴¹Pièr ywɔ' li, à cibbi lè Yesù le: «Nyeli, ñkæm le' ye wù ɔwì yi, wù su' yon ɔwì lè ɔwi', kè wù ɔwì lè mwum hwæn?» ⁴²Yesù fyònnzi lè nun le: «Ti, wù ɔ̀ka' le ci-she nyě ñlwinni, à cinni ti kon, à wòli à be wen? Mùn wòli mùn twe' m̀bòkì ci-she ñlwinni lè ci-she nyě nyeli nyon yě ɔwòn ɔonzi fya'; lè à kà wa' kèn, à shè nun le nyí ni konni be lè nye, nyí ni feka' ɔwùlu ji be. ⁴³Kwan se nyeli nyon yě fyòn, a nun cinni nun ke ñlwinnzi she màzwùm nun, tòn lwen ye be lè nun. ⁴⁴Mùn tà byin shě lè leñkæm le ywum ye nyeli nyon cinni hwæn, à yě nun yon ɔonzi fya' le nyí ni bon yi. ⁴⁵Son, beshe ci-she màzwùm le' ke nlim yon nun le: “À! Nyeli nyèm bǎ pwàeti bènni.” Nun bákame li, à ɔunmi nun ɔwùlu

mè ci-she bye mè dweb bo be nãem lè bye mè yib nun hwæn, à ji, à nwi, ywum nwi pyisì nun dýi be. ⁴⁶Ke kwan se nun yě be lè à dwe mmâ, nyeli nyon bèn ku' ke ngyìn ne nun be kãn bákà' nun, ke kwan se nun be kãn fò' zwum shon nun. Ke ncinni ye nyeli nyon yě nun cinni li yi, à yě ci-she màzwùm vènè' twun yennzi, wě tà she be ta bwum be tà ka Mvènnswàb mwum nzi yennzi.

⁴⁷«Ci-she ne limmi mè kikàen ne nyeli nyon tã yili, son, à nyànndi kan lè ñcì ywum màzwùm cinni mè mò' twu' mèan nyě be ye nun bo. ⁴⁸Ti lè nyě limmi kan mè kikàen ne nyeli nyon tã yili, à cikà' mè le' mbyibba ne wòli be bò' nun, be ye nun mè mò' nyon bo kwæ'. Mwum ne be ta ywum fe fya' mèan, nun ne be ta ku' yè be fya' mèan, be konndi tì ku' blàn cibbi lè mwum ne be ðon nzi fya' mèan.»

Yesù kiin bwum sasi, ba ñlwuni

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹Yesù le' tì le: «Kèn se mún kiin ngyò' wan nun si wě win ye mun kiin dwi. Li, ñlim yêm ta su' dýi le win màzwùm nyænni mbyimmi. ⁵⁰Se yili le mún ðun vènè' wě tà she be ta mwum ndò' jimnzi mla' nji. Mbanmbò', ñlim yêm ta dýi le mún ðun vènè' màzwùm mbyimmi, bã mún yen son, se mlò'. ⁵¹Byin ta bákà' je le mún kiin ngyò' wan nun bã bwum lwuni; son se mun kiin kãn, mún fyön kiin ñsasi. ⁵²Ñdikà' ndunmi ye jene, bwum be ke lim shan nun shæn, be ye kyìli ke nyinnim. Bye lê ba bye bî yili, bye bî ku', be ba bye lê yili. ⁵³Ce yě wali lè mwen nyon, mwen wali ku' lè ce nyon. Mon mwen wali lè mwen nyě ñlib nyon, mwen nyě ñlib nyon wali ku' lè nun. Kwũ ñlib ye wali lè myí mwen nyon, myí mwen wali tì ku' lè nun.»

Ba byin shi ywum ye ta lannzi jene ywoti

(Mt. 16.1-4)

⁵⁴Yesù kà le' lè ñkwìn bwum le: «Byin ta be, kwan se mvu tã yi ke pyì-nywò', byin ðunmi le' le à yě nwi; à nwi ku' li, le ñkãm. ⁵⁵Byin ta ti be, byin yen kwan se mpùn ta wai ke ngyò' leannji, byin le: “Twènnèndi se cì dýè”, mbanmbò' ku' li, twènnèndi ben. ⁵⁶Byin mè ci-bî, byin cinni kim nywoti yi kikeàn ye ta lannzi ke ngyò' lè ke ðeb. Ti, yen se ci byin ta shí ywum ye ta lannzi jene ywoti?»

Ñlimmi swum se woli se be lwen lè byin ne'

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷Yesù kònnèndi bon cibbi le: «Yen se ci byin ta shì swum se woli se be lwen yenni lè byin ne'? ⁵⁸Beshe lwikwæn ndò' ke ñkwìn yin nun swemmea wù; byin kenme ke cì kyità' lè nun, kwan se byin ke ke mbyi nun si, kimnzi ñlim, wù pyità' nun, ntwi' à làkè kèn nye kyità' lè wù. Shi

be li, kwan se kyitàè' ye wù òænni, ci-nlin kyitàè' yě wù fe fya' me suzàen, be lan lè wù nye njè. ⁵⁹Mùn shè wu le wù wòli kan wù kwan kwe òin, wù shì dalà m̀b̀o' ne nzwon wu nywi òèbbi.»

Bwum bye ye shì m̀b̀òkì tòn nyan kwebsi, be ye ówu

13 ¹Ke kwan màzwùm nun, byindo' lè ówum kien Yesù le' ówum Gàlilè ndò' shě, she Pilatwù ciè be wu bon ke kwan se be be sàtikàè' fe lè M̀vènnswàèb. ²Yesù ywòme li, à cibbi lè bon le: «Byin ta bàkà' le she ówum Gàlilè bi yenne vèné' si, se lisa' le bon be leàn ówùlu ówum Gàlilè hwæn lè òci byebbi? ³Mùn shè byin le òan. 'Byin ne' hwæn, byin shi m̀b̀òkì tòn nyin kwebsi, byin ye ku' ówu byin hwæn wě bon.

⁴«Byin lemè li, ti ówum wùm blàn nini bye nye ndwun nyě ke Sìldè bæanne, byin òaka' le ówum màzwùm, bon be be mè ci-ncí byebbi be lan ówùlu lan Yèrusàlèm hwæn? ⁵Mùn kònni byin fyònnzi le òan. 'Byin ne', byin shi m̀b̀òkì tòn nyin kwebsi, lè byin ye ti ku' ówu m̀banm̀b̀o' wě bon.»

Òkæ̀n le' ye ke nywi ngæ' ndò' nyě be be gwùm yon ji

⁶Yesù mlò' lè le' màzwùm hwæn, à òwi bon òkæ̀n le' ndò' le: «Mwum ndò' be lè òjì ngæ' ndò' nyě be be gwùm yon ji ke ndem nyon. À kènnò' kwe ndem bà nun kpæ' gwùm ndò'. À bèn kwe, à yen le ngæ' màzwùm san kan. ⁷À kà shě lè ci-mfòsi ndem le: “Ce fe', òwùm ti kènni òye lè, mùn tá kìn fe le mùn kpæ' gwùm, à tà ka san. Yen se ci à tá cici lùsi òin? Kwìò' nun ngyo'.” ⁸Ci-mfòsi ndem fyònnzi lè nun le: “Mwumòkæ̀m, òonni ti fe' nun sese, mùn yě fe' nun febbi. ⁹Shindo' à wòli à lwu, à san òwùm ndò'. Nun shì nun san, wù kà cí be kwí nun.” »

Òkimnzi ye Yesù kimnze m̀lib ci-òkèà hweti

¹⁰A be nywò' mè yìnni mè Yuda ndò', Yesù kènne le' M̀vènnswàèb lisea ke nyenswàèb nyan. ¹¹Nywò' màzwùm, m̀lib ndò' be kwe, be lè à ti òwùm wùm blàn nini ye m̀pùn m̀byeppi ndò' òuen nun nywi, à hweti nun òkèà ògyinm̀b̀o', m̀lib ni cinni kan òkimmò' nnænndì òkèà yon. ¹²Yesù yenme nun, à lon nun, à shè lè nun le: «Dyim mè yib, wù kyilà òyè lè ògwènngwèn swú.» ¹³À le' li, à sati m̀lib ni mè fyà' nywi. Ke fya' zwem ònywèñ, òkèà m̀lib ni nænndi, à òunmi M̀vènnswàèb twuli.

¹⁴Son, ci-zwi' nyenswàèb ne be kwe òunmi byebbi ywo ke òkimnzi ye Yesù kimnzi ògwènngwèn nywò' mè yìnni nyan. À wa' zwò, à òunmi leli le: «Bwi' cinni ògyin fyuru ye ówi' woli ówi' ci she ke nlim. Beshe mwum yili le be kimnzi nun ògwènngwèn nywi, à kiin ke ògyin màzwùm nun, òa kì nywò' mè yìnni.» ¹⁵Yesù ywòme she nun leli li, à shè lè nun le: «Byin, mè ci-bí, byin ta be nywò' mè yìnni byin sùla' kan nyàm nyin, byin ken lè nun ke cí nwi mla'? ¹⁶Ti lè m̀lib ne tòn ne, nyě ke mvu ówum Abrahàm nun, nyě Satæn cià vèné' han òwùm wùm blàn nini, byin yili

kan byin le m̀n nywæsi nun nywɔ' mè ỳnni?» ¹⁷Kwènnjin bæ n mè ci-byinnzi Yesù bye be kwe ke nyè fyònnzi le' nē nun fyònnzi bon li ni. Son, ñkwìn bwum ye mbyì hwæn be lè ñdàli ke me le' nlwukea nē Yesù tã ci nun.

Ñkæ n le' ye ke nywi ze' gwòyâvè

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸Yesù dunmi le' be le: «Bwi' woli bwi' twe' mb̀ki ywɔ' Mvènnswæb lè yen? M̀n wòli m̀n shè le se gwili yen? ¹⁹Ywɔ' Mvènnswæb si wè ze' gwòyâvè se mwum she à bi ngyɔ' ke nyènye yon. Se ti shè se twæb, se fyonnì ngæ' nyè mè kyè ye kìn yì twi' yan gwe ke me ñwæm nyon zwêm.»

Ñkæ n le' ye ke nywi mb̀n brè'

(Mt. 13.33)

²⁰À kònnði ñkæ n le' ndɔ' d̀wì le: «M̀n yè ti mb̀ki ywɔ' Mvènnswæb tweli ke yen zwêm? ²¹A gwili mb̀n brè' nē mlìb tã twe' kwæ', à lòn lè mè wò' brè' mēan, han brè' màzwùm wa' hwæn.»

Wen nē mwum nyè yè d̀n ke ywɔ' Mvènnswæb nun?

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²²Ke ngyin màzwùm nun, Yesù be fyi ke me nsòn nglwøkea lè nyè sisɔ', lè à tã le' Mvènnswæb lisea ke ñkènnò' ye ke làn Yèrusàlèm. ²³À bèn cici ndɔ', mwum ndɔ' cibbi lè nun le: «Mwumñkæm, wù le' le bwum bye ye swæ' ba mēan?» Yesù fe fyònnzi lè bwum hwæn, à shè le: ²⁴«Kimnzèni nywi, bã byin d̀n ke ñwum nye ye fanni nun; yon ye ñwum nye ye ken ke ywɔ' Mvènnswæb nun. Ntwi' se m̀n limmi leñkæm le bwum mēan ye kiin b̀li, be cinni kan pon ndun.

²⁵«Kwan se ci-d̀won yè wa', à twò' ñwum nye yon nlim, byin ye lwæb wan, byin ye ñwum nye ywæli lè byin ta le' le: “Mwumñkæm, wò bwi' ñwum nye.” Ke kwan si nun, à yè byin fyònnzi le: “M̀n limmi kan cè byin wa'.” ²⁶Byin ye nun fyònnzi be le: “Bwi' be kã n ji lè byin? Bwi' nwi tì ku' lè byin mban? Wù be kã n le' Mvènnswæb lisea ke yi bàbà nun ke me nsòn nye' nun?” ²⁷À yè tì kònnði le' lè byin le: “M̀n le' le m̀n limmi kan cè byin wa' mè. Byin hwæn, kesèni nywi lè m̀n, ntwi' se byin bi mè ci-ncì byebbi.” ²⁸Kwan se byin ye be, byin yennà Abràhêm, Izà', Yàkòb lè mè ci-nlèli ke ñwum Mvènnswæb nun, lè à bi ke ywɔ' shon nun, lè byin nzwon làn nyin wan, ke lwùmmò' màzwùm nun se byin ye d̀nmi kwe, lè byin ta mè myin sɔa. ²⁹Bwum ye wakai ñdikà' ke bwùm-nywɔ', lè ke pyi-nywɔ', byindɔ' wai ku' ke fya' ye mbemwù, lè fyǎ' leànnji, be kiin cì tòn ji bænni ke ywɔ' Mvènnswæb nun. ³⁰M̀n shè byin le ke kwan màzwùm nun, byindɔ' bye jene yì lwæb be, bon be ye be bwum zwimbyi'; byindɔ' bye ku' jene bwum zwimbyi' fyòn ku' yì lwæb be.»

Ñzǎ' le' ye Yesù lele ke nywi lan Yèrusàlèm
(Mt. 23.37-39)

³¹Ke kwan màzwùm nun ñnywěñ, mè **Fàrizièñ** ndò' sennði ke ke Yesù, be she lè nun le: «Kesi nywi fe, wù kèn wù tòn cǐ ndò', ntwi' se ñvèn Èròdè yili nun ci be wu wù.» ³²Yesù fyònnzi lè bon le: «Kènnèni, byin she ci-yi bǎb byibbɔa màzwùm le mùn tà fe' mè mpùn mbyibbɔa fyinni dýě, mùn kimnzi tì mè ñgwèññgwèñ. Shim, swum fɔ' màzwùm se mùn yě tì kònnði cǐ, shimbyi' ne mun yě she shêm mlàa nlim. ³³Son, se yili le dýě, shim lè shimbyi', mùn ke fe' mwù ke mbyi kèn nyèm nun, ntwi' se se yili kan le be wu ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun pèdìn, se shi ku' be ke Yèrusàlèm.

³⁴«Lan Yèrusàlèm, byin be ta mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun wu, byin ywummɔ' tì ku' ßwum bye nun tà byin fyii lè mè ñgwò', yà mbyi ne mǔn fyi kan lè mùn swɔsi byin cǐcǐ fɔ' ke ke shêm, wě tà she ñgyi nyi tǎ ßwen byon wummi nywi, byin shi mùn sǎli nun? ³⁵Li ne mùn shè le myi yin ye nzwon me' wan wě ßwen nyi be cinni kan ñgyi se san bon. Mùn shè byin lè leñkǎem le kwù shêm ba tǐ sǎmmi be fe han a kiin bèn kwan se byin ye le' lè ñwum yin ne' le: “Mvènnswàb ñgǎnni mwum ne tǎ kìn ke jin shon nun.” »

Ñkimnzi ye Yesù kimnze ci-ñgwèññgwèñ wum

14 ¹A be nywɔ' mè yìnni mè Yudà ndò', ci-zwi' mè **Fàrizièñ** ndò' loen Yesù le nyǐ ni kiin ji ji ðwon nyon. Kwan se Yesù ðun, ßwum be be kwe nǎm, be be nun kènnzi lè me'. ²Yesù ðwì ze', à yen mwum ndò' ne be lè ñgwèññgwèñ wum nywi ke ke shon ñdýi. ³Yesù wèli ñwum, à cibbi lè mè ci-nlìmmi me lwuà bon lè mè **Fàrizièñ** le: «Lwuà nye' yili le be kimnzi ñgwèññgwèñ nywɔ' mè yìnni, kè ba be kimnzi?» ⁴Be flo', ci-mfyònnzi kwan kan. Yesù yenme be flo' li, à yònni be nywi ñgwèññgwèñ, à kimnzi nun, à shè lè nun le nyǐ ni fyôn be ðwon nyǐ. ⁵À fyòsi nun be li, à cibbi lè ñkwìn ßwum ye be kwe le: «Cě byin ton si, ßeshe mwum nyin ndò' cinni mwen, shindò', à cinni nje, a nun pyì ke swu' nun nywɔ' mè yìnni, à yě nun ðonnzi kwe ntwi' nywɔ' mè yìnni ne? Kè à wòli à pǎè' nun ñnywèn?» ⁶ßwum màzwùm ywɔme ñcibbi yi li, fyònnzi ne bon ye Yesù fyònnzi ya' bon.

ßwum bye ta bon ne' fyòsi be nyè, be cinni ñtwu ke me' Mvènnswàb

⁷Ke kwe nlim nye ji màzwǔm, Yesù yen wě tà she ßwum bye be loin cǐ ji ta yì cǐ tòn ye me' zwêm yǎnni. Li, à dýi, à shè lè bon le: ⁸«Wu yen mwum ndò' lon wù le wù kiin ðǎm ji ðwon nyon, wu yě bèn, ba wù yàen cǐ tòn she me' zwêm. Wù limmi kan, shindò', à loàn ñdò' nyě làn wu nùn. ⁹Li, kwan se nun yě bèn lè nun nyě, à lǎkì wù shě le: “Wa' zwò, wù lǎnnzi

mwum tòn ne cí tòn.” Kwan se nun yě wù wasi li, wù yě kèn wě òyi' yi wù me ndù' ke ntònzi ye nun yě wù kèn tònzi be nyè. ¹⁰ Cí tòn she be nyè, son se òyi cí tòn she wù wòli wù kèn tòn kwan se be lon wu ke m̀bwɔki ji ndɔ' nun. Bã kwan se nyeli m̀bwɔki ne lon m̀bwɔki yě òɛn, à shè lè wù le: “Ɔwè nyèm, ɓa wù tòn yònni li, kîin, wù tòn mbyí zwimbyi' ke me' zwêm.” Li, wù yě be ñkyìbli ke me' ɓwum bye ye ji lè wù mban. ¹¹ Ntwi' se mwum ne tà nun ne' wasi zwò hwæn, be ye nun fyòsi be ñgyɔ', nyè tà ku' nun ne' fyòsi be ñgyɔ', be ye nun wasi zwò.»

Wen ne mwum nyè ɓwi' woli ɓwi' lon ke ji ndàli nye' nun?

¹² Yesù yònni fya' mwum ne loin nun cí ji, à shè lè nun le: «Kwan se wù yili le wù fe ji ndàli lè ɓwum, ɓa wù su' mè ñwè byú sàli, mè ñgyinni byú, ɓwum bye wù ke kwæ' nywi nun, shindɔ' mè ci-sàà ɗwon nywù, bye wù yen le à ɓi mè ci-lòn, ntwi' se be ye ti ku' wù lon nywɔ' ndɔ'. Li, lè be ɗèbbà wù ke se wù kèe bon. ¹³ Son, kwan hwæn ye wù yě yili le wù lon ɓwum lè ji ndàli, lon mè ci-nzæmnzæm, mè ɗyemɗyem lè mè ci-ɓwubè. ¹⁴ Wu cì li, lè wù yě tòn lwen tòn, ntwi' se be wòli kan be lon ku' wù shim be ɗwon nyan. M̀vènnswæb ne ye wù lwen cí ke ñgyin ne nun yě mè ci-ncí lwen yimnzi ke ywi nun, à fe bon ñzison she ɗwùmɗwùm.»

Ñkæen le' ke nywi ji ndwun ne mwum ndɔ' kàe
(Mt. 22.1-10)

¹⁵ Mwum ndɔ' ne be cí ji màzwùm ywɔme ñzæ' le' Yesù hwæn, à shè lè Yesù le: «Tòn lwen si lè mwum ne yě ji nyè ke ywɔ' M̀vènnswæb nun ji.» ¹⁶ Yesù ɗunmi le' lè nun ke ñkæen le' nun le: «Mwum ndɔ' yile nun fe ji ndàli ndwun ndɔ' lè ɓwum. ɓwum bye nun yile ñlon, à shèkà' bon mbyí m̀b̀d̀ tin bon hwæn. ¹⁷ Nywɔ' ne ñgyin màzwùm wòli, à kè ji ñgyɔ', à fyi cikpu' nyon ndɔ' le nyí ni ken ɓwum be nun shèkae shè le nun ni li le ji ni ti ñgyɔ', byi ɓi kiin. ¹⁸ Nyè cikpu' yě kèn bèn ke cì shon hwæn, nun ni shè mè kwèm bye ci à ɓã kìn cí ji. Nyè cikpu' sete bèn ɗwon nyon shè le: “M̀n hwinnà ndem ndɔ', à si m̀n nywi dòlè' le m̀n kènme ndem màzwùm yenni. Li ne m̀n le' le wù swi m̀n mvub nywi.” ¹⁹ Nɗɔ' shè làn nyon le: “M̀n hwinni mè nje wùm ndɔ', m̀n yili m̀n ken fe' bon ɓwebbi beshe à ɓi kimmi. Li, m̀n cibbi wù le wù swi m̀n mvub nywi.” ²⁰ Nɗɔ' kònndi kwèm nyon shè le: “M̀n ke ɗæm shi nùn, son se m̀n yě shí kìn cí ji.” ²¹ Cikpu' fyòn be ɗwon nyeli nyon, à shè nun mè kwèm ɓi hwæn. Nlim nyeni ci-ɗwon ni zwum, à shè lè cikpu' nyon le: “Kèn ke yi bàbà nun m̀byimmi, wù yèkà' mè mbyi bye nlim nsòn, wù tweli mè ci-nzæmnzæm, mè ɗyemɗyem lè mè ci-ɓwubè nun.” ²² Cikpu' ni wa' kèn. Kwan se nun kiin fyònni, à shè lè nyeli nyon le: “Mwumñkæm, m̀n ciâ wě tà she wù shí m̀n, son, yì cí tòn pwinpwìn ke kwe.” ²³ Ci-ɗwon ni shè ti be lè cikpu' nyon le: “Wù yě kwan, wù yèkà' mè mbyi bye kenme me myi-ndem, wù

loin ßwum bye wù yě cinni me moan mbyi hwæn, lè bye kwe me myi-ndem, wù cì ße kiin bã yì cì tòn lwinnò!." » ²⁴Yesù kà shè lè bon ße le: «Mùn shè byin lè lɛŋkæm le ke nyinnim ßwum bye ße sete lon lè ji bi, nyě yě tì ji nyèm kě ɲwum kwo mbo' à bà tí.»

Swum se yili mwum ci ă kà ße mwesò' she Yesù

²⁵Be nywo' ndò', Yesù tã kèn ke mbyi nun lè ɲkwìn ßwum mèan ke nyè. À ßèn cì ndò', à yònnzi me', à ce bon, à shè lè bon le: ²⁶«Mwum ne tà mun ðwon nyè, ă wòli kan à ße mwesò' she nyèm, ßeshe nun shì ñlim kě lè mùn, a lan kě nlim se nun kě lè ce nyon, mon nyon, kwo fe' ñmyon, ßwen byon, mè ɲgyinni byon, lè ɲyili ye nun yili nun ne' nun hwæn. ²⁷Mwum ne tã ywi yì, ă ðwon kan mè kwù byêm, ă wòli kan à ße mwesò' she nyèm. ²⁸Mwum nyin ndò' tã ywí yili nun gwe nye ndwun ndò', à seti fe' tòn ɲji', à kpaŋi mwù, à ce m̀b̀òki lòn ne yě kèn ke she màzwùm nun, bã nun yen ßeshe nun wòli à mlò' she lè lòn ye nun fya'. ²⁹Ntwi' se nun shì ku' mwù kpaŋi li, à ðunmi mè kwù nye fò, m̀b̀wem nye ya' nun ße, ßwum bye ye làn hwæn, ße ye yen, ße ðunmi nun kolea le: ³⁰«Mè m̀b̀wè' ba lwen, mwum tòn ne f̀d̀a nye, nye làn nun lèan, à ghættime kitò'." ³¹M̀banmbò' ne ku' lè m̀vèn ndwun ndò' nyě yili wì lè lwikwæn ndò'. À tã seti mwù kpaŋi nun kyishon, ßeshe nun wòli lè ßwum ɲkæm ɲwùm byon, à ðwì wì lè lwikwæn ne tã kìn lè ßwum ɲkæm mwùm bì. ³²ßeshe nun kèn yen le nun bã kwan, à yě byindo' lè ßwum byon fyi ke cì lwikwæn m̀vèn ndwun kwan se nun ni kwemmi kife', bã nun cibbi nun swum se nun yili lè floa ðun ße ke ɲkwìn yan nun.» ³³Yesù kà le' le: «Li ne ku' nyinnim shêm lè byin; mwum nyin wòli kan à ße mwesò' she nyèm, ßeshe nun shì fyà' p̀æli lè ywum ye nun cinni hwæn.»

ɲkæŋ le' ye ke nywi kwìn nwò'

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴Yesù ðwì tì bon ɲkæŋ le' ndò' le: «Kwìn nwò' si swum se ta mwum kpea. Son, ßeshe se fyonnì shì', yà swum se mwum wòli à cì bã se fyonnì ße myimmi? ³⁵Se ba ku' swum se woli se lwuli ɲgyò', shìki se lwuli kwo yà swum. Se yili le ße swi son twu'. Mwum ne cinni mè ywì' mwu bye nywo' le', à nonnzi mwù, à ywo' ñzà' le' ne mùn shè byin ne.»

ɲkæŋ le' ke nywi pò' ne ßwue, ße konndi nun cinni ße

(Mt. 18.10-14)

15 ¹Mè ci-nyèkà' lòn gàrimà bon lè ßwum byindo' bye ßwum ße twe' lè mè ci-ncí ßyebbi swòli ke ke Yesù, lè ße ta nun fòli. ²Mè Fàrizièn bon lè mè ci-nlìmmi me lwuà ðunmi ɲgùnnà', lè ße ta leli lè ßwùlu le: «Bwi' yennà le mwum tòn ne tã ßwum byibbòa yě, à tà ti ma kònni ji lè bon m̀ban.» ³Ke ǹl̀eli ye bon ße leli lè ßwùlu li, Yesù cibbi bon

ke ñkǎen le' ndo' nun le: ⁴«Beshe mwum nyin ndo' cinni mè pɔ' ndu', son se nyɛ mbɔ' kà kɛn ɓwu ke nyinnim shan nun; byin ɓaka' le ǎ wòli kan à donnzi bye mɛan be cí ji, à kɛn nyɛ mbɔ' ne ɓwu ni kibbea? ⁵Kwan se à yɛ nun cinni, à yɛ ɓe lè ñdàli ñzwɔnzwɔ'. À yɛ nun ɗwí be ñgun, ⁶à fyòin lè nun. Nun ɓɛnme, à lon mè ñwè byon, à shè lè bon le: “Kiènni, ɓwi' dalèni mban, ntwi' se mùn cinnâ pɔ' nyèm nyɛ ɓwue.” ⁷Yesù kònddi be le: «Mbanmbɔ' mùn shè ku' byin le Mvènnswàb lè ɓwum byon bye ɗɛb ye ɓe lè ñdàli ke nywi ci-ncí ɓyebbi mbɔ' ne yɛ fyà' pàli lè ɓyebbi nyon, a lan ñdàli ye ɓwum mɛan bye ɓe ta twe' lè ɓwum lwukea, bye nywi kwèнна' kan tí bon lè le' nyònnzi mbòki tòn nyan.»

Ñkǎen le' ye ke nywi dalà lón ñkǎem ne ɓe ta cinni ɓe

⁸Yesù kònddi tì ñkǎen le' ndo' ɗwí, à shè le: «Mlib ndo' cinne mè dalà lón ñkǎem ñkǎem wúm. A kiin ɓɛn nywo' ndo', dalà lón ñkǎem fɔ' swonni nun fyà' nǎmbyi', ǎ yen kan nun. Byin fɔka' le ǎ wòli kan à nyànnzi læm, à yì' nye, à fɔsi yon kibbea han à kɛn yon cinni? ⁹Nun ti shè nun cinni, à yɛ mè ñwè byon lon lè ɓwùlu bye me mbeti nyon, à shè lè bon le: “Bwi' dalèni mban, mùn cinnâ dalà lón ñkǎem ne ɓwue mùn fyà' ni ɗyé.” ¹⁰Yesù kònddi be le: «Mùn shè byin le mè cikpu' Mvènnswàb bye ɗɛb ta dàli mbanmbɔ' li ke nywi ci-ncí ɓyebbi mbɔ' nyɛ tá fyà' pàli lè ɓyebbi nyon.»

Mfyònni ye mwen ne kwean sàtè fyònnè ɓe nye ce nyon

¹¹Yesù kònddi tì lɔ' ɓon yindɔ' ɗwí le: «Mwum ndo' ɓe kwe. À yee ɓwen mè ɗwɛb ɓí. ¹²Mwen nyɛ mwesɔ' kà shè lè ce nyon le: “Kwan se wú ke lè me' se, fe bon mun làn mè kwi' nyèm jene.” Ce nyon ywɔme li, à kyìilà' ɓon ywum. ¹³Nyɛ mwesɔ' kyì yì cìcì ye ɓe lè ye ti yon hwæn, ñgyín màn kan, à yè mbyi, à kɛn ke nsòn ndo' ye ñgwemmi ɓan. À ɓɛn kwe, à su' ywum hwæn cí mwù zwò lè lwen nyon ne nun ɓɛnne lè nun tá ɗwu'. ¹⁴Ñjè ndwun ndo' kín pyí, lè à gwànnzá lwen ne nun ɓɛnne lè nun hwæn. Li, seansean swum se nun yɛ ñwum mgbati nun ɗunmi nun shi. ¹⁵À kɛn she ɗun ke fyà' mwum ndo' ne ɓe kwe nsòn màzwùm nun. Mwum màzwùm fyið' nun ndem nun le nyí ni ken nun mè mbyǎn byon ɓòn kwe. ¹⁶Kwan se nun ɓe mè mbyǎn ɓòn li, ñjè ɓe nun kwènni, à ɓe yili lwen le nun jika' ji ne ɓe ɓe mè mbyǎn fekea, son, mwum ne yɛ ñlim kwènnzi à fe nun ɓe kǎn. ¹⁷Li, à ɗunmi ɓàkà' ke nywi vèné' se nun tá yen, à le' zwumzwum le: “Kwo fe' mè ci-she bùba nyèm, ɓe ta ji, ɓe ɗwi ñgyɔ', lè mùn tà ku' làn nyèm vèné' nwi fe lè zwi' nun. ¹⁸Mùn yɛ wa' fe lè mùn ken ɓe cí bùba nyèm. Mun ɓɛnme, mùn shè lè nun le: Bùba nyèm, mùn cià ɓyebbi lè Mvènnswàb, mùn kònddi cì lè wù. ¹⁹Mùn ɓà tí nyɛ wù twe' mùn wɛ mwen ne wù ye. Twe' mun mbanmbɔ' wɛ ci-she nywù ndo'.” ²⁰À ɓàka' li, à kè mwù ɓe ke mbyi ɗwòn bùba nyon lè kɛn. Kwan se

nun ðunmi kwemmɔ' lè ðwɔn, buba nyon yennɔ' nun, à limmi nun. Nlim kwen nun lè nun ñzwɔnzwɔ', à yanni, à kèn nun cinnɔ' kwe mbyi nun, à kwɔti nun, à gæn nun ñgæn ye lwen. ²¹ Ñzæ' le' ye mwen fɔsai, à ðunmi yon leli lè ce nyon. À shè le: “Buba nyèm, mùn ciâ byebbi lè Mvènnswæb, mùn kònnɔ' cì lè wù. Mùn bà tí nyè wù twe' mùn wè mwen ne wù ye.” ²² Buba nyon ywɔɔ' ðin, à ðunmi mè cikpu' byon kun le: “Kìènni mbyimmi lè gån lwen she lan bɔwulu hwæn, byin swi nun nywi, byin shí tí ku' swònnɔ'gwu lè mè diba' nun. ²³ Mwen nà' nyè ñlwinnea ni, byin shí nun, byin lin, bã bwi' cièni jì ndàli nun. ²⁴ Ntwi' se mwen nyèm ne byin yen ne, ke nlim yèm nun, be lè à ywiâ nùn, mùn tà nun ce jene wè ywi ne nun yimni. Be lè à bɔwà, à ti mùn ðyé be fya'.” Nðàli màzwùm ðunmɔ' ke fya' zwem ñnywèn.

²⁵ «Ywum ton yi be lànnzi hwæn li, lè mwen nyè mwumɔ'kæm ke ke ndem nun. Kwan se nun be fyònni be myi, à kwemmɔ' lè ðwɔn, à ywɔ' mbàtè lè ñgwùm gwen nun. ²⁶ À bèn, à lon cikpu' ndɔ', à cibbi nun le yà swum se ta lànnzi be ke ðwon? ²⁷ Cikpu' ni fyònnzi lè nun le: “Ñgyinni nywù fyòân ðyé, buba nywù ciâ be lin mwen nà' nyè ñlwinnea ni, ntwi' se nun cinnâ mwen nyon be ñkimmɔa.” ²⁸ Nyè mwumɔ'kæm ywɔ' li, à ðunmi nyeni. Nun, nun bà tí ðun nèm. Ce nyon ywɔmè li, à kìn nun bònnea. ²⁹ Son, à fyònnzi lè buba nyon le: “Ce fe', ðwùm ye bwi' noân be bwi' lè wù, mùn tà wu kpea, kwo nywɔ' mbɔ' ndɔ', wù shè kife' mun le mùn ci swum ndɔ', mùn myl' mwù. Kwo fe' she mùn tà wu kpea si, wù ðyi kife' nywɔ' ndɔ', wù fe' mùn wè mwen pɔ' bã mùn lon ku' mè ñwè byèm lè jì ndàli. ³⁰ A ti shè mwen nywù màzwùm ben be, nyè ðwusâ wù mè lwen bon lè mè sibɔ', wù lin wù nun mwen nà' ne bwi' be twusi.” ³¹ Buba nyon kà fyònnzi lè nun le: “Mwen nyèm, bwi' bi fe' lè wù kwan hwæn; ywum ye mùn cinni hwæn yi tí ku' ywù. ³² Son, ñgyinni nywù ne bèn ne, mún limme kån tí le à ke lè me'. À tòn mún jene me' wè mwum ne yimni ywi. Be lè à bɔwà, mùn cinnâ nun ðyé. Li, se yili lwen le bwi' ci ñðàli, bwi' ton lè ñlim lwen.” »

Kèèni ñjònnɔ' ne ñgyɔ' wan nun ke mbyi mkpa' Mvènnswæb nun

16 ¹ A kien bèn kwan ndɔ', Yesù kònnɔ' tì ñkæñ le' ndɔ' ðwí lè ðwèsɔ' byon le: «Ci-lòn ndɔ' cinne mwum ndɔ' ne be konni lè lwen nyon. Bwum kà ðunmi kìn ci-lòn ni shè le mbòn ywum nyí ni cime she lè ñgwànnzi ñjònnɔ' nyí. ² Ci-lòn ni ywɔ' li, à loin nun, à shè lè nun le: “Wùlènnɔ' se mùn tá ywɔ' jin swù nun se be ku' le? Bweb ku' fe' mun sannzi wè mbòkì ne wù tá she swù se mùn fe' wù fya' kènnzi, ntwi' se mùn limmâ le wù bà tí be mbòn ywum yèm ye mùn cinni.” ³ Mwum tòn ni ðunmi bàkà' ke nlimnim le: “Mùn bã nyè nyeli nyèm yè she kwannzi ne? Mùn yè cì le? A ti le mún cinni kan kim se mùn wòli mùn ðyim ðyim, ke mbyi ndɔla' ywum nun, mùn kèn mwù ké ke fen lè kwènnjin? ⁴ Ènhèn,

mùn limmâ swum se mun yě cì kwan se mùn yě she kwean, ßwum kà yě mun lwen.”⁵ À bàkà' li, ßwum bye be lè ke nyeli nyon nywi, à dunmi bon lon mbò'-mbò' bon hwæn. Nyě zwimbyi' ne bènne, à cibbi lè nun le: “Yen se nyeli nyèm tà wu ðwon lè son?”⁶ Nun ni fyònnzi le: “À tà mun ðwon lè mè kò' mēwu ndu’.” Ci-mbòñ ywum ni shè nun le: “Tòn nji', wù kò' ke ðwèwà nun le mè kò' mwum shæn.”⁷ À cibbi tì nyě mbò' ndò' le ke nyí si nyi? Nun ni fyònnzi le nun ni cinni ñgwèn gwè ndu' nshæn; ci-mbòñ ywum ni shè nun le: “Swum se wù yě fe, à si ñgwèn ndu' nnyì.”⁸ Nyeli ci-ñkwèb ni ywome she nun cì li, à yili nun ñgwòn lè mbòki ne nun kènne kon màzwùm cinni. Li ne ßwi' ken yen le ßwum bye ta mwù kě lè ñgyò' wan cinni ñlimmí ncikà' me le' nyan nyinnim ßwulu, be lan ßwum bye ti mwù kě ke mbyi Mvènnswæb nun.»

⁹ Yesù leli hwæn, à kònnði bon shě le: «Ke ñgyò' wan nun, kæbbèni bǎ byin cinni mè ñwè lè ñjònnði nyin ne byin cinni, bǎ kwan se ñjònnði màzwùm yě mlǎ', Mvènnswæb yè byin ke cǐ tòn ðwùmðwùm shon nun. ¹⁰ Mwum ne ñlwinni ke ywum ßwælea nun, mbanmbò' ku', à yě ku' be ñlwinni ke ywum ñkæmñkæm nun. Ti lè mwum ne ci-ñkwèb ke ywum ßwælea nun, kwo fe' ye ñkæmñkæm, à yě ku' be li. ¹¹ Beshe ke mbòki nji lwen nyě ke ñgyò' wan nun, wù be kǎn ñlwinni, wen ne woli tǐ à fe wù lwen nyě ñkæmñkæm? ¹² A kònnði be, beshe wù be kǎn ñlwinni ke nywi lwen nyě lwikwæn ndò' nun, lwen nywù nyě wù ne', wen ne ye wù nun fe?

¹³ «Mwum mbò' wòli kan kim à cì she fya' me nyeli bǐ. Nun cì li, lè à yě nyě mbò' byinnzi, à yili ku' nyě mbò'. À yě nyě mbò' ywòli, à ñjǐli ku' nyě mbò'. Mwum wòli kan à ðwon Mvènnswæb, à kònnði ñlim ðyili mbyi lòn nun.»

¹⁴ Mè Fàriziën ywome ñzǎ' le' yi li, be ðunmi me' nilea zwò ntwi' se mè nlim nyan be kèn ke lòn nun. ¹⁵ Yesù kà shě lè bon le: «Byin bi ßwum bye ta byin ne' lǐsea ke swi' ßwum le byin tà ka mè le' mbyibbòa cikea, son, Mvènnswæb limmi swum se byin me nlim nun. Limmèni le ywum ye ßwum ta twe' lè ywum ñkæmñkæm, yon ye ðyi ywum ßwælea ke swi' Mvènnswæb. ¹⁶ Han a kiin bèn kwan se Jân Bâtisi kwean, mè lwuà bye Mòizè kœ lè ñzǎ' le' ye mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun kœ, yon ye be ywum hwæn kènnzi. Ke nyě ñkwàn ye Jân Bâtisi kwean ku', ßwum ywà Ñtwum Lwen ye ke nywi ywò' Mvènnswæb nun, li, mwum hwæn tǎ nywi kimnzi lè nun ðun ke ywò' màzwùm nun. ¹⁷ Deb lè ñgyò', ywum màzwùm yi ðonmi ke mmlòsi lè ñkyiili ye swum ndò' ye kyiili ke nywi me lwuà, kwo fe' kwæ' le.

¹⁸ «Mwum hwæn ne tǎ mmyon kwannzi nœm, à she ñdò' be, lè à ywià ñlà'. Mbanmbò' ne ku' lè mwum ne tǎ mlib ne ywon kwannzi nœm she, ñlà' ye nun tǎ ywi.»

Sèàn ne ke nywi ci-lòn bon lè ci-nzæmzæm ndò' ne be be lon le Làzà

¹⁹ «Mwum ci-lòn ndò' be kwe, mè plè byon bye nun be su' swi' be bye lòn. Mè ñgyinñgyin mœan hwæn, à be bò' ke lwen nun, à kònnði tì mè ñgwìn kèa

kwan hwæn. ²⁰Ci-nzæmnzæm ndɔ' be su' tontòn ke fònmbyi ci-lòn màzwùm, jin shon be le Làzâ. Be le à ti yi fon seansean. ²¹À be yili lwen le nun ji mblù' ji ye ta le kwan se fɔwum be kɪn ji ji kwe. A su' kan fe' nje, à kònnɔ' tì be, yi fon be nun gbù nywi, le fwen mbyi' ta kɪn yon dɪ. ²²A kiin bèn nywɔ' ndɔ', ci-nzæmnzæm ni ywi. À ywime, mè cikpu' Mvènnswæb twe' nun dɛb ke ke Abràhæm. Nywɔ' ngyin ywi ci-lòn ni kɪn wòlɪ, à ywi ku', be gwum nun. ²³Ke cici fɔwum ywi, ci-lòn ni be vènè' yenni ñzwanzwò'. À wasi me' ke zwò, à yennò' Abràhæm, le Làzâ ni ke ke shon. ²⁴À yenme li, à kuò' le: “Mbibeà Abràhæm, kwènnzi ñlim le mún, wù shè tì ku' Làzâ le à fɔwæti mwennɔgwu nyon mlá' nun, à kìn mún dímɔ' flosi nun, ntwi' se vènè' leân mún mwù ke win ton ye nun.” ²⁵Son, Abràhæm kà shè le nun le: “Mwen nyèm, limmi le wù be bɔ' ke lwen nun kwan se wù be ngyɔ' wan, le Làzâ tà ku' vènè' yenni. Li ne nun cinnâ ku' tòn lwen shon jene, wù dúnmi ku' làn nywù vènè' yenni. ²⁶Shi fe' be li ma, ke nyinnim she' bwi' le byin, mban twun ndɔ' yi kwe ye wòli kan mwum shè. Kè mwum weɔ' ke fya' ye', à yili nun kiin ke ci shin, kè à wai ci shin, à yili nun kiin fe, le' fɔ' se, cici nshè ban.” ²⁷Ci-lòn ni kà fyònnzɔ' tì be le: “Ke à si li, mbibeà nyèm, mún swuleá wù le: Fyi Làzâ be fɔwɔn ce nyèm, ²⁸mún cinni mè ngyinni kwe shæn, à ken fon konnzi, be læki tì ku' kìn ke cici vènè' se nun.” ²⁹Abràhæm fyònnzɔ' tì nun be le: “Mè lwuá bye Môizè kœ le ñzæ' le' me ci-nleli ke nɔwum Mvènnswæb nun, woli ye konnzi fon. Be ke mwù nlim.” ³⁰Ci-lòn ni kònnɔ' tì lelɔ' le: “Ban, Mbibeà Abràhæm, su' le son si, be ba mwù ké. Son, mún limmi le, a mwum ndɔ' weɔ' ke nyinnim fɔwum bye ywiá nún, à kèn fon cinni kwe, be ye mbòki tòn nyan kwebsi.” ³¹Son, Abràhæm kà fyònnzɔ' nun dýe be le: “Beshe fon shi mwù ké le mè lwuá Môizè, kònnɔ' le ñzæ' le' me ci-nleli ke nɔwum Mvènnswæb nun, kwo yili mwum ndɔ' weɔ' nyinnim fɔwum be ywiá nún, be ba le' shon ké le le' ndɔ'.” »

Yesù tá fɔwɔ' byon mbòki tòn nyè le fɔwùlu lisea

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

17 ¹Yesù shè le fɔwɔ' byon le: «Byin ye yen kwan hwæn le byindɔ' le fɔwum ye fɔwùlu dɔwumzi le ñci byebbi. Son, mún nyæmmâ mwum ne yé be ci-ndɔwumzi ni. ²Se bí le' lwen ci shon le be kpæm nun li wò' ke nɔgun, be dɔwò' nun dú' ndwun nun, ke nci ye nun yé ci mwesò' ndɔ' pyi byebbi nun. ³Konnèni le le byin ne' ke mbòki tòn nyin nun.

«Beshe wù yen lwikwæn cí le' byebbi ndɔ', fòsi leli le nun lwen; ke nyè yi, wu yen á tà ka tí kònnɔ' be, wù fyeli ñlim le le' màzwùm. ⁴Beshe lwikwæn tà wu byebbi cí, be nyè yi, à kìn wù swulea be le wù fyeli ñlim le byebbi nyon, beshe nun cí fe' wù le' byebbi kæmmi nyi, fyeli ku' ñlim mbanmbò' li.»

Swum se ntè' zwum woli kim ye ci

⁵Mè ci-ntwum Nyeli nyè' Yesù she le nun le: «Cí le bwi' fòsi zwùm tɛli nywi Mvènnswæb.» ⁶Yesù kà fyònnzi le fon le: «Beshe byin suè fe'

ntè' zwum lè Mvènnswàb cinni kwæ' le, wě ze' bla', byin wolè kim byin she lè ngæ' ne le: “Mũ' wù ne', wù kèn d'fyid' nlim d'u' ndwun”, à cì ku' li mbanmbò'.»

Bwesò' Yesù su' òn wě òwum bye ta she cì fya' mwum ndò'

7 Yesù kòndi bon cibbi le: «Yà nun ne ke nyinnim shin nun, beshe nun cinni ci-she ne wa' nun ndem cě d'ym, shindò' cě mbòn me nyàm byon, à kà shě lè nun, kwan se nun yě fyòn le: “Kîin, wù seti fe' ji ji?” 8 À si shilè. Swum se wù yě fyòn nun shě, à si le: “Dæm mun ji, fîsi nywi ywù, wù kìn mùn nun d'ylili. Mun jime, mùn nwi, wù kà kìn tì ku' ji be, wù nwi tì ku'.” 9 À cinni kan ñweb ngwëb ye nun yě web lè she se nun shì le ci-she nyon ci nun. Kè li ne òan? 10 Li ne ku' ke nywi yin. Yì kwan hwæn ye byin ye yen le byin mlôâ she se Mvènnswàb fe byin le byin ci, suèni le' le: “Bwi' su' òn le mè ci-she, she se se yili le òwi' ci, son se òwi' lwinnzi.” »

Mè ci-njino' wùm bye Yesù kimnze

11 Mbòki ne Yesù be mbyi ne kènme Yèrusalèm yě, à ònmi fyið' ke ñgyò' Gàlilè, bǎ nun linndò' ñgyò' Sàmàrí. 12 Ke ñkwemmi ye nun kwemme lè ñsòn ndò', mè ci-njino' wùm ndò' kìn nun òn mbyi nun. 'Be ceð' nun mbyí læbbi, be d'yi, 13 be ònmi kuðn lè Yesù le: «Mwumñkæm, òwi' swulea wù, kwènnzi zwù ñlim lè òwi'!» 14 Yesù yenme bon, à shèð' bon le: «Kènnèni, byin lisà' byin ne' cě me ci-mfe sàtikæ'!» Mè ci-njino' ywò' li, be yè mbyi. 'Be òen mbyi nun, ñjino' ghonni bon nywi. 15 Nyě mbo' be nyinnim shan nun, à yen ñjino' shon ghonni li, à fyònni be me kwù zwëm, lè à tǎ ñtwu fe lè Mvènnswàb ke pisean. 16 À bèn ke Yesù, à switò' nun me kwù, à wu mwù ñgyò', à ònmi nun osòkò' yili. Mwum Sàmàrí ne be mwum màzwùm. 17 Yesù yenme nun li, à kà shě le: «Mùn yen kan wě byin wùm hwæn, ñjino' shin gonnà? Ti, òwùlu bye tænni bi fen? 18 Shi be ñkyin mwum ne, kwo nyě mbo' bǎka' kan le nun kènme Mvènnswàb osòkò' yili be?» 19 Yesù kà shě lè mwum Sàmàrí ni le: «Wa' zwò, wù kèn, Mvènnswàb swætá wù, ntwi' se wù tǎlá zwùm lè nun.»

Mbèn ywò' Mvènnswàb ke ñgyò' wan nun

20 'Be nywò' mbo' ndò', mè Fàrizièni kà cibbi lè Yesù le: «Ywò' Mvènnswàb ye òwi' bènni nywi yǎ kwan?» Yesù fyònnzi lè bon le: «Se ba swum se ye bèn, be yen son ke pisean lè ze'. 21 Mwum ndò' bǎ ku' d'yi, à shè le son se she ti d'ye fe se, shindò' le son se she d'ye fi si. Se yili byin ton, byin limmì le ywò' Mvènnswàb ti nyinnim shin nun.»

Nywò' ne Mwen Mwum yě fyòn be ñgyò' wan
(Mt. 24.23-28, 36-41)

22 Kwan se Yesù fyònnzi lè mè Fàrizièni li, à shè lè bwesò' byon le: «Kwan ndò' ye wòli she byin ye yili le byin yen fe' ñgyin nyě mbo' ndò'

ne **Mwen Mwum** yě bèn nun, kwo m̀bɔ', son, byin ba yenni. ²³Be ye byin kɪn shè le: “À ni d̄yè fè”, shindɔ', bɛ she le: “À ni d̄yè fi.” Byin ywɔ̄a li, ba byin d̄won bon nyè, kwo lwùm ñsenndi, ba byin senn̄di. ²⁴Ntwi' m̀b̀b̀ki ne byin yen m̀b̀aen t̄a ñwàt̄i, à ñwannzi d̄eb, a ken bèn fya' fɔ', li ne nywɔ' mfyòn **Mwen Mwum** yě ku' bɛ. ²⁵Son, swum she zwimbyi' se yili le **Mwen Mwum** seti fè' làn ke nlim, à si le b̄wum bye d̄yè byinn̄d̄' nun, à yen vènè'. ²⁶Swum fɔ' se lannze kwan N̄d̄e, son se ye t̄i ku' cì nywɔ' ne **Mwen Mwum** yě fyòn. ²⁷Bwum bɛ ji, bɛ nwi, bɛ she yì d̄aem, bɛ fè t̄i ku' b̄wen byan d̄aem nun han a kiìn bèn nywɔ' ne N̄d̄e d̄un cì' ndwun nun. Be nyè yì, ndwin ndwun bèn, à she ñd̄u' b̄wum hwæn. ²⁸A ye t̄i ku' bɛ m̀banmbɔ' wě kwan L̄t; b̄wum bɛ ji, bɛ nwi t̄i ku', bɛ bɛ hwìn nùn, bɛ kyí nùn, bɛ bɛ ywum d̄yim b̄i, bɛ gwe t̄i mè nye. ²⁹Son, nywɔ' ne L̄t wa', à kwan S̄òd̄òm, M̄vènns̄wàb cì win d̄unmi nwi lè m̄vɛb mpàn nun ke ns̄on màzwùm wě mvu. Win màzwùm wu bon hwæn.

³⁰«Nywɔ' ne **Mwen Mwum** yě nun ne' kwàsi, se ye ku' bɛ m̀banmbɔ' li. ³¹Mwum ne ñgyìn màzwùm yě cinni nywɔ' ne nun ni ke fya' nye nyon ndɔ' nun, ba à shè t̄i fè' le nun yě d̄un ke fya' ndɔ' nun b̄a nun sheli ywum yon ndɔ'. M̀banmbɔ' ne ye ku' bɛ lè nyè kènn̄a ndem, ba à shè le nun fyòn fè' bɛ ke n̄aem. ³²Ceèn̄i fè' swum se cìe myí L̄t. ³³Mwum ne yě k̄aeb lè nun swàt̄i ñzison shon, à yě son b̄wuli, son, mwum ne yě ñzison shon b̄wuli, lè à lwàbsi n̄un. ³⁴Mùn shè byin lè l̄ɛŋk̄aem le ke kp̄on ñgyìn màzwùm nun, bɛ ye mwum m̀bɔ' tweli ke nyinn̄im b̄wum b̄i bye non ke nd̄on m̀bɔ' nun, bɛ d̄on̄nzi ku' nyè m̀bɔ'. ³⁵M̀banmbɔ' ku', mè yib b̄i ye bɛ ke li w̄d̄' zwêm, bɛ ye nyè m̀bɔ' tweli, nyè m̀bɔ' nzwon ku' bɛ. [³⁶M̀banmbɔ' ku', mè d̄wɛb b̄i ye bɛ ndem nun, bɛ twe' nyè m̀bɔ', bɛ d̄on̄nzi nyè m̀bɔ'.]» ³⁷Bwɛsɔ' byon ywɔ' li, bɛ k̄a cibbi lè nun le: «Nyeli nye', ywum màzwùm hwæn li ywime lann̄zi ya cìcì?» Yesù fyònn̄zi lè bon ke ñk̄aen le' nun le: «Cìcì se d̄won nȳaem ta n̄on nun, kwe ne yì jìkìwà ta ku' swòli.»

Ñk̄aen le' ke nywi ñkweb mlib bon lè ci-nlin kyit̄a'

18 ¹Yesù k̄onnd̄i bon ñk̄aen le' ndɔ' d̄wí bɛ, b̄a nun she bon le ba byi b̄i b̄wàt̄i mwù lè ñkeli M̄vènns̄wàb, byi b̄i ke mwù nlim kwan hwæn. ²À d̄unmi bon shè le: «Ci-nlin kyit̄a' ndɔ' bɛ ke ns̄on ndɔ', à bɛ k̄an M̄vènns̄wàb yi, shìkì à cɛ ku' mwum ndɔ' m̄byí wě mwum. ³Ke kwe ns̄on fɔ' màzwùm nun, ñkweb mlib ndɔ' bɛ t̄i ku' kwe, ye bɛ nun su' ywon nywi kwan m̄ean hwæn le nyí ni lwusi nun le' she nun cinne ke c̄é kyit̄a'. ñkweb mlib màzwùm bɛ le' le: “Cì k̄aenne lwu mùn ke le' she mùn cinni b̄wi' lè ci-byinn̄zi nyèm.” ⁴Mè nywɔ' m̄ean hwæn ye nun bɛ bèn kwe, ci-nlin kyit̄a' ni bɛ k̄an yili. A kiìn bèn nywɔ' m̀bɔ' ndɔ', ci-nlin kyit̄a' ni le' zwumzwum le: “À si l̄ɛŋk̄aem le mùn t̄a ka M̄vènns̄wàb yi, shìkì mùn cɛ ku' mwum ndɔ' m̄byí wě mwum, ⁵son, m̀b̀b̀ki ne ñkweb mlib ye

ton ye ta mun kɪn mè ywi' dwosea mè ngyinngyin, mùn yě cì kænne lwu nun. Shi be li, à yě su' ywon fe li han, à cì ñlim wa' mùn zwum.» » ⁶ Yesù mlǎ' hwæn, ǎ kà shě lè bon le: «Byin ywǎâ kǎn ñzàè' le' ne ci-nlin kyitàè' mbyebbi ni le'? ⁷Li, byin baka' le Mvènnswǎb wòli kan à cì lwen lè bwum byon be nun yànnâ, be ta jin shon sean kpòn lè nywǎ' le à kpa' bon? Byin baka' le à wòli à bæen kǎ' lè ñkɪn mkpa' yan? ⁸Mùn shè byin lè leŋkǎm le, à bǎ kǎ' bǎnni, à yě bon kɪn fyà' dwi nywi mbyimmi. Son, ti kwan se **Mwen Mwum** yě fyòn be ngyǎ' wan nun, à yě bwum bye ta ñlim kě lè Mvènnswǎb cinni?»

**Ñkǎn le' ye Yesù dwise nywi Fàrizièŋ ndǎ'
bon lè ci-nyèkǎ' lǒn gàrimà ndǎ'**

⁹Yesù kònnde tì ku' ñkǎn le' ndǎ' dwi lè bwum bye be bon ne' tweli lè bwum lwinni ke swi' Mvènnswǎb, be shǎlǎ' ku' bǎwùlu. ¹⁰À dwise ñkǎn le' màzwùm le: «Bwum bì ndǎ' kenne nyenswǎb ndwun lè bon keli Mvènnswǎb; nyě mbǎ' be **Fàrizièŋ**, lwikwǎn be ku' ci-nyèkǎ' lǒn gàrimà. ¹¹**Fàrizièŋ** ni kèn dƳiǎ' swiswi', à ðunmi keli zwumzwum le: “Mvènnswǎb ndwun, mùn tà wù osǎkǎ' yili mbòkì ne wù fǎ' mun kyì, mùn bǎ wě bǎwùlu be mè ci-ncí byebbi be ta ywum me mǎwè' jikea, be ywika' mè nlà'. Mùn tà ti wù kònndi osǎkǎ' yili lè she mùn bǎ wě ci-nyèkǎ' lǒn gàrimà ne tòn ne. ¹²Mùn tǎ mlǎ' shǐ ke sonndè mbǎ' nun kǎmmi bì, ke lwen nyèm ne mùn tǎ cinni nun hwæn, mùn tà wù yì kì-wùm fe.” ¹³Ke kwan si nun, ci-nyèkǎ' lǒn gàrimà dƳie nun làn nyon be, ǎ lwùm kan me' wasi zwô, son, à kwǎti mè fyǎ' nlim, à ðunmi le' le: “Mvènnswǎb ndwun, ywǎ' kwènnzǐ nlim lè mùn ne ci-ncí byebbi.” » ¹⁴Yesù mlǎ' ñdwi ñkǎn le' yi hwæn, à shè lè bon le: «Lè leŋkǎm, mùn shè byin le: lè mwum tòn ne kà fyònni be ðwon nyon, be lè swum gwèan ndǎ' ba tí ke nyinnim shon bon lè Mvènnswǎb; ti lè **Fàrizièŋ**, swum se nun fǎsi bon lè Mvènnswǎb, kwo fǎ' se ban. Ntwi' mwum hwæn ne tà nun ne' wasi zwô, be ye nun fyòsi be ngyǎ'. Son, nyě tà ku' nun ne' fyòsi be ngyǎ', be ye ku' nun wasi zwô.»

**Mbòkì tòn bwum bye yili bon ðun ke ywǎ' Mvènnswǎb nun
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)**

¹⁵Be nywǎ' mbǎ' ndǎ', bwum ðunmi tì ku' kìn ke ke Yesù lè bwen fya' nun hwæn, lè Yesù sata' bon mè fyà' nywi. Bwesǎ' Yesù yen li, be ðunmi bwum bye be kìn lè bwen nyenndi. ¹⁶Yesù ywǎme li, à cì be fyǎsi nun mè ci-bwen be ke; à shè le: «Donnzèni bwen sisǎ', be kiin ke cì shêm, ba kì byin kǎnni bon, ntwi' se ywǎ' Mvènnswǎb si she bwum bye gwili bon lè mè kikǎn. ¹⁷Mùn tà byin shě lè leŋkǎm le mwum nyě bǎ ywǎ' Mvènnswǎb yili mbanmbǎ' wě tà she mwesǎ' tà son yili, mwum màzwùm bǎ ðun shim ywǎ' Mvènnswǎb nun».

Ñcibbi ye ci-lòn ndo' cibbe lè Yesù
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 Ci-zwi' mè Yudà ndo' cibbi lè Yesù le: «Ñlisà', wù ne cinni kan mè le' mbyibbɔa ke nywi, shè mûn yen se mun wòli mùn cì, mûn kà cinni ñzison ðwùmðwùm?» 19 Yesù ywɔme li, à fyònnzi lè nun le: «Yen se ci wù lon mun le mwum ne cinni kan byebbi nywi? Mwum nlwinni bân, Mvènnswæb nun kyishon ne ñlwinni. 20 Wù limmâ kân mè lwuà bye ta le' le: “Ba wù ywi ñlà', ba wù wu mwum, ba wù yib nywi', ba wù ðyi ku' shitàkwù me mbwè', wù mwumzi ce nywù lè mon nywù nun?” » 21 Mwum tòn ni fyònnzi lè nun le: «Ñdikà' mwɔ', mùn tà ywum màzwùm ðwonnzi hwæn han a kiin bèn ðyè.» 22 Yesù ywɔme fyònnzi ni, à shè lè nun le: «Lè wù kà cinni ñtwòkà' ye ke nlim ðeb cè Mvènnswæb, swum nzwonme wù fɔ'. À si le wù yè fyòn be, wù kyì lwen nyè wù cinni hwæn, wù kyìllà' lòn màzwùm lè mè ci-nzæmzæm. Ye mlɔme ñkyiilà', wù fyòin be, wù ðwon mùn.» 23 Son, mwum tòn ni ywɔ' ñzã' le' ton yi, à yimmi ntwi' se nun be mwum ne cinni ñjònnzi ñzwɔnzwò'. 24 Yesù yenme she nun yimmi si, à shè le: «À si le' kyìbli ñzwɔnzwò' le ci-lòn ðun ke ywɔ' Mvènnswæb nun. 25 Ñdikà' ñgàribà, nun ne ðun ke zæ' tæ' nun lè she ci-lòn yè ðun ke ywɔ' Mvènnswæb nun.» 26 Bwum bye be le' màzwùm fòli ðunmi lèli le: «Son be li, wen ne ye swæ'?» 27 Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Swum se mwum tá ce le se wòli kan se ci, à si ðonmi ke swi' Mvènnswæb.» 28 Ke nyè yi, Piêr kà shè lè nun le: «Ce fe', bwi' ðonnzâ làn nye' ywum ye bwi' cinni hwæn lè bwi' ðwon wù.» 29 Yesù shè lè bon le: «Lè lenkæm, mùn tà byin shè le beshe mwum ndo' ðonnzi ðwòn nyon, ñmyon, mè ñgyinni byon, bwum byon lè bwen byon nun hwæn ke jin ywɔ' Mvènnswæb nun, 30 ywum ye nun yè cinni wan nyè jene nun ye ywum ye nun ðonnzi lèan ñzwɔnzwò'. A konndi be le, ke nyè wan nyè jene, à yè ti ñzison ðwùmðwùm cinni.»

Kæmmi me nlè se Yesù shèe le' ywi shon
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Yesù twe' mè ci-ntwum wûm blàn bî byon pèdin, à shè lè bon le: «Ceèni fe', bwi' kenme ke Yèrusalèm ke cici se ywum ye mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun kœ ke nywi **Mwen Mwum** ye lwinni. 32 Be ye nun kyìli ke fya' me kyìn bwum. Mè kyìn bwum màzwùm ye nun kœlea, be simmɔ' nun, be swika' nun mèti nywi. 33 Be ye ti nun bo lè ñgwæ', be ken nun wu. ñgyìn mè nlè ti wòli, à yimni ywi.» 34 Son, bwesɔ' byon ywɔti kan mwù le' màzwùm lwen. Ñdù' le' si be lè bon gwùmni. Li, be be kân lè ñlimmi swum se Yesù be yili nun le' seansean.

Ñkimnzi ye Yesù kimnze ci-ðwubè ndo'
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

35 Ke kèn se Yesù be kèn nun, à ðunmi kwemmò' lè Jèrikò. Ci-ðwubè ndo' be mbyî moan mbyi ñtòn, lè à tà ywum ðœlea. 36 À ywɔme ñtwùmni

Ɔwum, à cibbi swum se ta lánnzì. ³⁷Ɔe fyonnzì lè nun le Yesù ne mwum Nàzàré' ni ne ta làn ke mbyi nun. ³⁸À ywome li, à dunmi kun le: «Yesù, ñdwi Dàvíd, ywò' kwènnzí nlim lè mún.» ³⁹Ɔwum Ɔe Ɔe kènnò' mbyí zwimbyi' dunmi nun sítì le nyí ni maki, son, à kònnði ñkwu kimnzi mbyí le: «Ñdwi Dàvíd, ywò' kwènnzí nlim lè mún mè.» ⁴⁰Yesù ywò' li, à dyi, à shè le Ɔe kiin nun lè nyí. Ci-Ɔwubè kwemmi mbyí, Yesù cibbi lè nun le: ⁴¹«Yà swum se wù yili le mún ci wù?» Ci-Ɔwubè ni fyònnzi le: «Mwumñkæm, mún yili le wù ci me' weli mún Ɔe mwu.» ⁴²À le' li, Yesù shè lè nun le: «Me' ywú weli, Mvènnswæb swætâ wù ntwi' se wù tɛlâ zwùm lè nun.» ⁴³Ɔe fya' zwem ñnywɛn, ci-Ɔwubè ni dunmi yenni, à kè Yesù mwù nyè lè à tã Mvènnswæb twuli. Ɔwum hwæn bye Ɔe kwe yen swum se lannzi si, Ɔe dunmi tì ku' ñtwu fe lè Mvènnswæb.

Yesù Ɔon lè ci-zwi' mè ci-nyèkã' lön gàrimà ndò'

19 ¹Yesù Ɔuen Jèrikò, lè à tã ñlim nsòn linndi. ²Mwum ndò' Ɔe kwe, jin shon Ɔe le Zàshê, ci-zwi' mè ci-nyèkã' lön gàrimà ndò' ne Ɔe. À cinne ñjònnði ñzwanzwò'. ³À Ɔe ku' yili le nun yen ku' mwum ne Ɔe ta lon le Yesù, son, à Ɔe ñkɛm; li, à wòle kãn à yen nun, ntwi' se Yesù Ɔe kèn ke nyinnim Ɔwum mɛan nun. ⁴À Ɔe li, à yanni Ɔã nun ken linndì mbyí zwimbyi'. À Ɔèn mbyí, à nàn ke ñgæ' ndò' zwêm, Ɔã nun yen nun seansean, ntwi' se Ɔe lè Yesù kènme fyi kwe ñji. ⁵Yesù kèn lwùmni ñgæ' màzwùm ñji, à wasi me' zwò, à yen Zàshê, à shè lè nun le: «Zàshê, kyilii ñbyimmi, ntwi' se se yili le mún non Ɔyɛ Ɔwon nywù.» ⁶Zàshê ywome li, à kimnzi mè kwù, à kyilii ñgyò', à twe' Yesù Ɔwon nyon lè ñdali. ⁷Ɔwum Ɔe Ɔe kwe yen li, Ɔe dunmi ñgùnnà', lè Ɔe ta le' le: «Ɔɛèni fe' she mwum tòn ni kènnâ nòn Ɔwon ci-ncí byebbi ni.» ⁸Zàshê Ɔèn Ɔwon nyon Ɔon lè Yesù, à Ɔyi, à shè lè Yesù le: «Mwumñkæm, ywò' fe', mún yɛ lwen nyèm kyilii ke nyinnim, mún fe làn ñbo' lè mè ci-nzæmnzæm. Ɔeshe mún jie mwum ndò' me', mún yè nun lòn fya', mún yɛ mwum màzwùm lòn yon fyòsi Ɔe cici nyí.» ⁹Yesù ywome li, à shè le: «Mvènnswæb swætâ Ɔwum bye Ɔwòn ne tòn ne Ɔyɛ, ntwi' se mwum tòn ne ni tì ku' ke mvu Ɔwum Abrahæm nun. ¹⁰Ñdù' mɛèn **Mwen Mwum** fe ñgyò' wan si le à kiin Ɔwum bye Ɔe lè Ɔe Ɔwuà kibbea Ɔã nun nywæsi Ɔon.»

**Ñkæn le' ye mwen mvèn ndò' nyɛ kyillea lòn lè mè
ci-she wùm byon ndò'
(Mt. 25.14-30)**

¹¹Ɔwum Ɔe ywæ ñzæ' le' ye, Yesù kònnði Ɔon ñkæn le' ton ye Ɔwí. Ntwi' ñbòki ne nun Ɔe lè à ti kwemmi lè Yèrusalèm, Ɔe Ɔe Ɔakà' le le' læbbi ndò' se Ɔa tí, lè ywò' Mvènnswæb Ɔwumnâ. ¹²Ɔe ntwi' màzwùm, à shè lè Ɔon le: «Ɔe lè mwen mvèn ndò' kènme ke nsòn ndò' ye ñgwemmi Ɔan, Ɔã Ɔe ken nun kí kwe ke gba' lwun zwêm. Ɔe lè Ɔe ye nun lwun kí

din, à fyònni be nsòn yon. ¹³Lè ã kà wa' kën, à swɔsi mè ci-she byon ndo' wùm, à fe wen ne hwæn dalà lòn ñkæm fya', à shè lè bon le: “Wen ne hwæn ðunmi ku' sèm kènnzi lè lòn ye mun fe nun fya' yi, a kièn bèn nywo' ne mùn yě fyònni.” ¹⁴Mwum màzwùm be ku' li, ðwum bye ñgyo' nyon nun be kàn nun yili. Kwan se nun be lè à kènnâ, be fyið' nun ðwum be nyè le, fyi bi ken ìvèn ndwun shě le bon yili kan le mwum màzwùm ni be ìvèn nyan.

¹⁵«Mwum tòn ni kën bèn kwe, be ke nun gba' zwêm. Be nyě yi, à byiti mwù, à fyònni be nsòn yon. À ðën, à ci be lon mè ci-she wùm bye nun fekae lòn fya', ðã nun yen se ne kweân be. ¹⁶Nyě zwimbyi' seti yon kwannzi, à shè le: “Mwumñkæm, ke lòn ye wù fée mùn fya' nun, mùn cinnâ be ñkæm ñwùm.” ¹⁷Mvèn shè lè nun le: “À si wòli, wù ni ci-she nlwen. Mbòki ne wù ðã ci-ñkwèb ke me le' ðwæðwæ' nun, mùn kèâ wù ñgbè, wù yě mè nsòn ñwùm ywo.” ¹⁸Ci-she nyě mè mbì kwan, à lisà' yon, à shè le: “Mwumñkæm, ke lòn ye wù fée mùn be fya' nun, mùn cinnâ be lòn ñkæm nshæn.” ¹⁹Mvèn shè lè nun ni le: “Wù ku', mùn kèâ wù ñgbè, wù yě mè nsòn nshæn ywo.” ²⁰Ci-she nyě mbò' ndo' bèn ðye be, à shè le: “Mwumñkæm, lòn ye wù fée mùn be fya', à ye. Mùn gwùmme yon ke swum plé nun kpæmmi. ²¹Yi be mùn kwènni lè le' swù, ntwi' se mùn limmi le wù ni mwum ne cinni ñlim zwum kimmi. Wù tã she ke cě wù kèe kàn, wù fyæb ti ku' ke ndem ne wù ðie kàn.” ²²Mvèn ywome li, à shè lè nun le: “Ci-she mbyebbi, ñzæ' le' ye kwan wù ñwum ye, yon ye mùn yě ku' wù mè kà' lannzi nun. Wù limme lwen le mùn ni ñlim zwum kimmi, mùn tã sheli cě mún kèe kàn, mùn fyæb ti ke ndem ne mún ðie kàn. ²³Ti yen se cie, wù shie mùn kën lòn yêm gwùmme ke nye gwùm lòn ne tã ðwum mlá' lòn kònni be ke ñgyi lòn zwêm? Be wě she mun fyònnime se, mún kennè yon yě lè mlá' ndo' ðuân mùn zwêm.” ²⁴Mvèn kà shě lè ðwum byon ndo' bye be kwe mbeti le: “Fyònni lòn ye nun fya' yi, byin fe yon lè mwum ne cinni ñkæm ñwùm ni.” ²⁵Ðwum màzwùm fyonnzi lè ìvèn le: “Mwumñkæm, à ti kàn mbyí lè ñkæm ñwùm fya'?” ²⁶Mvèn màzwùm kà fyònnzi be le: “Mùn shè byin le mwum nyě cinni mèan ne be ye ti kònni ði ye mbyí zwêm; ti lè mwum nyě cinni kan, kwæ' ne nun cinni, be ye ti nun nun yèò' fya'. ²⁷Ti lè mbyi ðwum bye yile kàn le mùn non ìvèn, bænnèni bon, byin kièn bon wu fe swi' shêm.” »

Ñkwemmi ye Yesù be kwemmi lè Yèrusalèm

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jân 12.12-19)

²⁸Kwan se Yesù mlá' bon ñkæn le' màzwùm ðwi hwæn, à bæn zwi' kèn, ñkwìn ðwum ye be nun ðwon sù nun læm nyè. À yème mbyi Yèrusalèm. ²⁹Kwan se nun kwemmi lè mè nsòn mbì ne be be lon le Bèfàjè lè Bètànì, ke mbeti ñgwùmñgwùm she cinni mè ñjì ñgæ' òlívè zwêm, à fyið' ðwesò' byon mbyí nsòn bon bí. ³⁰À shè lè bon le: «Kènnèni mbyí ke nsòn ye

byin ta yennò' yi; byin ye bènndò' kwe, byin cinni mwèn mvàmndè ndò' ne mwum ndò' nà n kife' mbyí, à ni mfyunndi. Byin yenná li, byin suli nun, byin kiìn lè nun. ³¹Beshe mwum ndò' cibbi byin le: “Byin kenme fen lè mwèn mvàmndè ne byin ta sùli ni?” byin fyonnzi nun le Nyeli nyin ne shi le byin kiìn lè nun.» ³²Bwesò' Yesù bí bi yé mbyi, be ken bèn, be cinni ku' ywum hwæn li, wě tà she Yesù shí bon. ³³Kwan se bon dunmi ku' mwèn mvàmndè sùli, mè nyeli byon cibbi le: «Se be le, byin ta mwèn nyàm ni sùli?» ³⁴Bwesò' Yesù fyònnzi le: «Nyeli nye' ne shi le bwi' kiìn lè nun.» ³⁵Be su hwæn, be ken be lè nun cě Yesù. Be ken bèn, bwum bye fò' ndò' dunmi mè plè byan nywìlba nywi, lè be mwèn mvàmndè yě nyè. Be fòsi hwæn, be donnzi Yesù à nà n. ³⁶Yesù be kèn mwèn mvàmndè zwêm, lè bwum byindò' ta mè plè yèkea mbyi nun ke ngycò', bǎ mvàmndè ken zwêm. ³⁷À dunmi ñgwùmngwùm she cinni mè ñji ngæ' òlívè kyili, lè Yèrusàlèm ti kwukwá'. Læm se be nun nyè hwæn be lè ñdàli ñzwanzwò'. Be dunmi Mvènnswæb twuli lè ñkwu kimmi ke ntwi' yi hilea ye bon yenná hwæn. ³⁸Be be ñzǎ' nshib shě le: «Mvènnswæb ngænni mvèn ndwun ne tá kìn ke jin shon nun. Mvènnswæb ne ñdú' floa she', ñtwu be lè nun ke nlim dëb.»

³⁹Mè Fàriziën ndò' bye be kwe ñkwìn bwum nun kà shě lè Yesù le: «Ñlisà', shè le ku' fe' bwesò' byú le be maki nùn.» Yesù fyònnzi be lè bon le: ⁴⁰«Mùn tà byin shě lè lenkæm le, bon maki lè mè ngwò' ye ye ti kun.»

Yesù tá kwe lè ywum ye ye bèn ke nywi Yèrusàlèm

⁴¹Yesù bèn mbeti nsón, à ce yon, à dunmi kwe, ⁴²lè à tá le' le: «Yèrusàlèm, bwum byú ywòè ku' fe' swum se woli se fe bon floa ke ngyin ton ye nun, be swælè. Son, ywum hwæn yi jene njimmi nun ke swi' shan, be wòli kan be yen. ⁴³Ntwi' se kwan ndò' kà bènka' wù nywi, kwan se mè ci-byinnzi byú ye wù kanndi lè ñshim jimmi. Be ye wù ké ke kwù shan ñji, wen ne hwæn yě wa', à kìn wù tæmmi. ⁴⁴Be ye wù twùkea, lè bwum byú nun hwæn, be ye wù gwànnzi, be wu bwum byú hwæn. ñgìndú' kwùmkwùm nye se yě nzwon zwò, se ba be, ntwi' se wù twele kán kwan se Mvènnswæb kìn lè nun kpa' wù wě swum ñkæmngkæm ndò'.»

Mfyinni ye Yesù fyinne mè ci-nyki ywum ke nyenswæb ndwun

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jân 2.13-22)

⁴⁵Yesù dùn Yèrusàlèm, à kèn nyenswæb ndwun; à bèn, à cinni bwum lè be ta ywum kyí kwe. À dunmi bon fyinni, ⁴⁶lè à tá le' le: «Be ko' ke dèwǎ Mvènnswæb nun le: “Nye nyèm yě be nye nyè bwum ye mùn kìn keli kwe.” Ti lè byin, byin fyosá byin nun lè cìci se mè ci-nywi' ta kèn swòli kwe.»

⁴⁷Mè nywò' mèan hwæn, Yesù be kèn le' Mvènnswæb lisea kwe nyenswæb ndwun. Mè ci-mfè sàtikà', mè ci-nlìmmi me lwuà, lè mè ci-zwi' me Yudà be

mbyi kæbbi le be ci lè be wu bon Yesù. ⁴⁸Son, be be kån mbyi cinni, ntwi' se lan Yèrusàlèm bye mbyi hwæn be fõsi mwù kě, lè be fõli le' se Yesù be le'.

Bwum ta Yesù ndũ' ñkimmɔ' ywum ye nun tã cì cibbi

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 ¹A kièn bèn nywɔ' m̀bɔ' ndɔ' nɛ Yesù be le'-Nswàb lisea ke nyenswàb ndwun lè à tã Ñtwum Lwen sannzi, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' bon lè mè ci-nlìmmi mɛ lwuà ðuìn kwe bon lè ðwumñkàm mɛ Yudà. ²Be cibbi lè nun le: «Wù tã ku' ywum ton yi cĩ hwæn li lè yã ñkimmɔ'? Wen nɛ fe wu ñkimmɔ' ncikà' mɛ le' ni?» ³Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Mùn yě tì ku' byin ñcibbi fɔ' ndɔ' cibbi. Shèèni mùn ⁴jìn mwum nɛ fyie Jân le nyĩ ni kiìn ðwum jìmnzi. M̀vènnswàb nɛ fyie nun, kè ðwum?» ⁵Be ywɔmɛ li, be yè kan nun ñwum, be ðunmi leli be nyinnim shan nun le: «Bwi' be fyonnzi nun le M̀vènnswàb nɛ fyie nun, lè à yě ðwi' cibbi le: “Ti yen se byin be shĩ le' shon tweli lè leñkàm nun?” ⁶Bwi' be fyonnzi fe' nun le ðwum be fyie nun, ðwum bye' bye mbyi hwæn ye ðwi' ywummɔa lè mè ñgwɔ', bǎ be wu ðwi' ntwi' se ðwum ta ðyi le Jân ni be seansean ci-nlèli ke ñwum M̀vènnswàb nun.» ⁷Be sunndi hwæn li, be kà fyònnzi lè Yesù le: «Bwi' lìmmi kan ðwi' mwum nɛ fyie Jân le à jìmnzi ðwum.» ⁸Yesù ywɔ' li, à shè ku' bon le: «Beshe byin lìmmi kan byin nun, mùn bǎ ku' byin mwum nɛ fe mun ñkimmɔ' ncikà' mɛ le' ni shě.»

Ñkæn le' ye ke nywi ðwum ðyibbɔa bye mɛ ci-m̀bòn ndem

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-12)

⁹Be nyě yi, Yesù ðwi' ñkæn le' ndɔ' lè ðwum bye be kwe nyenswàb ndwun le: «Mwum ndɔ' be kwe, à cinne ndem ñgæ' nyě be ta bǎ' pèan cĩ lè gwùm yon. Kwan se be lè à yě ñsòn màzwùm wea, à she ndem ni, à fe fya' mɛ ci-m̀bòn bye ye nun giti be. Be fɔsa' lè bon, à wa' kèn læbbi ndɔ'. ¹⁰Kwan se kwan mkpæ' gwùm ñgæ' woli, ci-ndem ni fyið' cikpu' ndɔ' be myi ye nun wae nun le nyĩ ni ken mè ci-m̀bòn ndem byon shě le byi bi fĩ ku' nun làn nyon gwùm ñgæ' ke ye byi bi kpælâ nun. Son, cikpu' ni bèn, à shě mè ci-m̀bòn ndem li, be bɔ' nun, be fyinni nun be fya' pwìn. ¹¹Ci-ndem ni ywɔ' be li, à fyið' tì cikpu' nyě m̀bɔ' ndɔ' be kwe. À kèn tì bèn, mè ci-m̀bòn ndem bi konndi tì lɔ' nun bo. Be sem nun li, be fyinni tì lɔ' nun be fya' pwìn. ¹²Ci-ndem kònndi yen li, ðwæ' kwèn kan nun, à kònndi mè nlè mwum fyið' kwe. Be ðyemnza' tì nun ni ðyě, lè be kà twɔtɔ' nun pisean. ¹³Ci-ndem ni yen tì li, à bæn mwù. Nun, nun yě ku' cì le? À bákà' li, à cinni kon ndɔ' le: “Mùn yě mwɛn nɛ mùn yili ñzwɔ' fyi, shindɔ' be lækì fe' nun yi ðye nùn.” ¹⁴Son, mè ci-m̀bòn ndem yin mwɛn ni kwainmè ðin, be ðunmi leli ke nyinnim shan nun le: “Ceñni fe', mwum nɛ kà bekà' ñji-nye nɛ bènme ni. Bwi' wuèni nun bǎ ndem ñgæ' be be ñye.” ¹⁵Be leme li, be twɔta' nun pisean, be ken nun wu kwe.»

Yesù le' hwæn, ä kà cibbi be le: «Byin baka' le ci-ndem ni yě cì le lè mè ci-mbòn ndem bí? ¹⁶Ŋgyi ban, ci-ndem ni yě wai, à wu mè ci-mbòn ndem bi hwæn, à fe ndem ni fya' bye ðin ndò'». 'Bwum bye be kwe ywò' ìkæän le' yi, be she le: «Mvènnswæb yæmnzi pa' le' màzwùm.» ¹⁷Yesù wasi me' zwò, à sunndi bon ce, ä kà shè le: «Byin læme le Mvènnswæb yæmnzi pa' le' si, ti, ñzà' le' ne be kò' ke ðewä Mvènnswæb nun le: “Ŋgæ' ne mè ci-ŋgwe nye nzwonnze mbeti ne ti ti ñshimmbyi' nye”, byin baka' le ñzà' le' màzwùm nòn ŋgyò' ðin? ¹⁸Wù ne mbà' yě swi nshimmbyi' nye màzwùm zwêm, wù ywime pyì, wù flòkà'. Ñshimmbyi' nye màzwùm yon ne' ye pyi fe' wu nywi, wù yě be ñlemmi.»

Lõn gàrimà ye be ta ðëb lè ñvèn ndwun ne ke ŋgyò' Ròm

(Mt. 22.15-22; Mr. 12.13-17)

¹⁹Mè ci-nlimmì me lwuà bon lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' ðunmi mbyi kæbbi lè be ci be bæän Yesù ke kwan màzwùm nun ñnywèn, ntwi' se be lè be limmâ le nyì ni ðwí ìkæän le' ton yi lè bon. Son, ìkwìn ðwum kwen bon yi. ²⁰Be toin bon be mè tontòn lè be ta Yesù kènnzi lè me', be kà fyið' mè ci-mfòli ŋwum kwe cì shon. Mè ci-mfòli ŋwum bi kweðn wě ðwum ñkæmŋkæm ndò'; be kenme Yesù pyi ŋwum. 'Be fyie kån bon ðin, be cie li bǎ be cinni mbyi ne bon ye Yesù kyili ke ñkimmò' gwemná ñji. ²¹Mè ci-mfòli ŋwum bi ben ke Yesù, be cibbi lè nun le: «Ñlisà', bwi' limmâ le ywum ye wù tǎ shè, lè ye wù tǎ lisà' nun hwæn yi mbyi nun. Ke cì swú, wù bǎ le mwum nyě ni le, nyě be ku' le. Swum se wù tǎ cì, à si ñlisà' mbòki tòn nyě nlwen ne Mvènnswæb tǎ yili. ²²Bwi' yili wù sannzi bwi' beshe lwuà nyè' ne bwi' ta ðwon yili le bwi' ðëb lõn gàrimà lè ñvèn ndwun nyě Ròm, kè ba bwi' ðëb?» ²³Kwo fe' she be cibbi li si, Yesù limmì mbyi nyan ne bon yili ñfyi, li, à shè lè bon le: ²⁴«Liseàni fe' mún lòn ye byin ta gàrimà ðëbbi nun.» 'Be kwannzi lòn yi, be lisà' nun. Ä kà cibbi bon be le: «Fli me' she lòn zwêm si, lè mè ŋgò' nun yi ye wen?» 'Bon le: ye ñvèn ndwun yi ye. ²⁵Ke nyě fyònnzi nyan, Yesù shè lè bon le: «Ke byin limmi li, ðëbbèni ywum mvèn ndwun lè ñvèn ndwun, byin ðëb ku' ye Mvènnswæb lè Mvènnswæb.» ²⁶Ke fyònnzi Yesù nun, mè ci-ŋkanŋkan byon cinni kan swum se be ye nun pyisi nun ke swi' ðwum. Fyònnzi le' nyon fyòn ðwum shimmea cì nún. Kwo ci-mpǎ' nzà' le' kwan kan tì.

Ñcibbi ye be cibbe Yesù ke nywi nyimni ywi

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷Be nyè yi, mè Sàdùsièn ndò' kièn Yesù yenni. ('Bon màzwùm be tǎ le' le ðwum tà ka ywi yimni.) 'Be she lè nun le: ²⁸«Ñlisà', Mòizè kœ ke me lwuà bye' nun le mwum ne cinni ŋgyinni nyon nyě mwesò', nun ne ywi lè ä ye kife' mwen lè ñlib ne nun ke shì nùn, se yili le ŋgyinni nyon nyě mwesò' ni she ñlib be, bǎ nun ye ðwen lè nun ke bǎn bàka nyon nun. ²⁹Son se

Ɔwi' yili le Ɔwi' cibbi wù, wù fyonnzì Ɔwi' le' ndɔ'. Mè ñgyinni ndɔ' Ɔe kwe Ɔon shanmbì. Nyě mwumɱkæm she mlib, à ywi, lè à ye kife' mwèn. ³⁰Nyě mè mbi she mlib ni, à ywi ti, shiki à ye ku' mwèn lè nun, ³¹Mè nlè ku', mbanmbɔ' li han, Ɔon hwæn Ɔe she mlib ni, Ɔe ywi, Ɔe ye kan mwèn lè nun. ³²A kièn Ɔën mmlòkǎ', mlib ni ywi ti ku'. ³³Nywo' ne ñgyìn nyimni ywi yě wòlì, wen ne ye Ɔe lè mlib ni? Ke Ɔon hwæn, Ɔe sheà nun lè Ɔæm?»

³⁴Yesù fyònnzì lè Ɔon le: «Mè Ɔwèb lè mè yib Ɔye ñgyɔ' wan nun ta Ɔæm she, ³⁵son, ti lè Ɔye Mvènnswæb yě ñzison nywæb Ɔe ke nyě ywi ke wan nyě tǎ kìn nun, Ɔe Ɔa Ɔæm she. ³⁶Jin swum ndɔ' Ɔa tí Ɔe le ywi. 'Ɔe ye Ɔe wě mè cikpu' Mvènnswæb Ɔye nlim Ɔèb. 'Ɔe ti Ɔwen Mvènnswæb, ntwi' se nun yimnzà Ɔon ywi nun. ³⁷Ke cici ndɔ' ke Ɔèwǎ Mvènnswæb nun, Ɔe kɔ' ñjè ndɔ' ke nywi kpo kǎ'. Ke kwe, Mòizè tǎ Mvènnswæb lon le Mvènnswæb nyě Abràhæm tǎ Ɔwon, Ɔon lè Izà', lè ti lè Yàkòb. ³⁸Li ne mùn shè Ɔyin le Mvènnswæb ni Mvènnswæb nyě Ɔwum Ɔye ñzison, Ɔa nyě Ɔwum ywi; ntwi' se ke cǎ Mvènnswæb, mwum nywi Ɔǎn, Ɔwum hwæn Ɔi ñzison.» ³⁹Yesù le' li, mè ci-nlimmì me lwuà ndɔ' welì ñwum, Ɔe she le: «Ñlìsà', wù fyònnzì lwen.» ⁴⁰'Ɔe le' li, ntwi' se ñɔɔ' lwùm kan tí nun ñzà' le' cibbi Ɔe.

Le' she ke nywi Kristò Ɔon lè Dàvìd

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹Yesù shè lè Ɔon le: «Se ye ti cì le Ɔwum su' tan le **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb fyì, ni mvu Ɔwum Dàvìd nun? ⁴²Ke Dàvìd nun ne' le' lè ñwum yon ke Ɔèwǎ nsàkǎ' Mvènnswæb shon nun le:

“Mvènnswæb lele lè Nyeli nyèm le: Tòn fya' jì yèm,

⁴³mùn yě wù mè ci-Ɔyinnzì Ɔyù ké ke me kwù ñjì.”

⁴⁴Ke Dàvìd lonme **Kristò** le Nyeli nyon li, se ye ti ku' cì Ɔe le, Ɔe su' tan le nun, nun ne ke mvu Ɔwum Dàvìd nun?»

Yesù tǎ Ɔwesɔ' Ɔyon konnzì lè ñƆwon mbyi mè ci-nlimmì me lwuà

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lk. 11.37-54)

⁴⁵Ke me ywi' Ɔwum hwæn Ɔye Ɔe nun Ɔòlì, Yesù kà shé lè Ɔwesɔ' Ɔyon le: ⁴⁶«Konnèni lè mè ci-nlimmì me lwuà Ɔe tǎ su' lwub me plé klwòkea nun, Ɔe yili ñwèb ye Ɔe ta Ɔon wubbɔa ke yi bàbà nun, yì cǎ tòn ye Ɔe yili ke me nyenswæb su' ye me' zwèm; ke yi dinà' nun ma, yì gba' zwimbyi' ye Ɔe ta ti kònnɔ' yili. ⁴⁷'Ɔe ta ywum me kwèb me yib mlòkea, son, ke kwan si nun, Ɔe ta ma Ɔon me' dwùsi lè mè ñkeli nlibbea. 'Ɔon Ɔi lè Ɔwum, vènè' shan se Ɔon ye yen ye she Ɔwùlu lèan hwæn.»

Lòn Ɔwitea ye ci-nzæmzæm ñkwèb mlib ndɔ' Ɔwìe

(Mr. 12.41-44)

21 ¹Yesù Ɔe Ɔwum kènnzì kwan se Ɔon Ɔe lòn Ɔwì, à yen wě tǎ she mè ci-lòn ta lòn Ɔwitea Ɔwì ke cici se Ɔe ta lòn Ɔwì nun. ²À cè ti

ku', à yèn ci-nzæmzæm ñkweb mlíb ndò' d̀wìme mè tworo bí. ³À yèn li, à shè le: «Mùn shè byin lè lèñkæm lè ci-nzæmzæm ñkweb mlíb ni d̀wìà lòn à làn ßwum hwæn. ⁴Ntwi' se ßwùlu ße d̀wí hwæn ße su' blàn ye ke lòn yan zwêm d̀wí. Ti lè nun, à kpilcá nun ne' hwæn, à fe swum se sui nun nzwon fya' lè swum ñhwïn ji.»

Yesù tá swum se ywìme nyenswæb ndwun ßènni nywi shé

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵Ke nyé yi, ßwum ndò' dunmi leli ke nywi nyenswæb ndwun le nyí ni ñlwen ñzwónzwò' lè mè ñgwò' lwukea bye ße gwe nyí nun, kònddi lè ywum lwukea ye ßwum feka' lè ße fe ñtwu lè M̀vènnswæb. Yesù ywómè li, à kà le' le: ⁶«Ke ywum ye byin ta le' nun yi hwæn, ñgyìn ndò' kà wòlàkà' nyé ñgwò' ßá lwùm lwæb fe m̀kpàti ke lwi ñgwò' zwem, shìkì ße twòtò' nun ñgyò'.» ⁷ßwum bye ße kwe ywò' li, ße cibbi nun le: «Ñlisà', ywum màzwùm ywime lànnzì yá kwan? A kònddi ße, yà swum se ye lisà' le ywum màzwùm ti kwemmi nun?»

Mè le' ñkimmcá ne ywìme lànnzì lè ñgyò' wan kà mló'

(Mt. 24.3-14; Mr. 13.3-13)

⁸Yesù shè lè bon le: «Cìèni kon, ßa mwum ndò' pòka' byin. Ntwi' se ßwum mèan ðin ye kwan ße ke jin shêm nun, kwo wen ne hwæn yé le' le nun ni ne mwum ne M̀vènnswæb fyi, ße kònddi le' le: “Kwan wolime”. Kwan se bon ye lilò' li, ßa byin lwum bon mwù ké nywi. ⁹Kwan se byin ywime yì wì ywótea yi cìci, lè mè le' kim-mwù nun, ßa yi ðun byin zwum, se yili lwen le ywum màzwùm seti fe' lànnzì li, ke nyé màzwùm lè ñgyò' wan kà mló'.» ¹⁰À kà kònddi ti bon shé le: «ßwum bye ñgwù ñgyò' ndò' nun ye kèn wì d̀wí lè ñgwù ñgyò' nyé ðin. Ywò' ndò' wa', se ka' wì lè lwikwæn ywò'. ¹¹Ke yi cìci hwæn, ñgyò' wan yé funnzi kimmi lwen, ñjè pyità' lè mè mwù ñgwèñgwèñ nyé tá ßwum shèlea hwæn. Mè le' kwèn yi ne ywime wa' zwò ðeb lè yì kikeàn nun yé ße kwe.

¹²«Ywum ye mùn shè byin hwæn yi lè ye kà ßèn, ßwum ye byin seti byìnnea, ße yènnzi byin vèné', ße ken lè byin ke me nyenswæb ke swi' yi kyità' yan, ße ðwòka' byin me nye ñjè, ße ye byin ðyilea ke swi' me mvèn lè ke swi' me ci-zwi' ke ntwi' se byin bi ßwum ßyêm. ¹³Ke cì shin, mè mbyi màzwùm ye ße mè mbyi ndyi shitàkwù shêm. ¹⁴P̀yisèni lè mè nlim nyin, byin làkì ßàkà' ke nywi mbòkì le' ne byin ye byin ne' lwinni nun. ¹⁵Ntwi' se mùn ne ye byin ñzæ' le' fe ñwum lè ñlìmmì ye le kwo ci-ßyìnnzì nyin ndò' m̀bò' wòli kan à ßyìnnò', shìkì à lin swum se byin le' kan. ¹⁶Kwo fe' mè ce byin, mè mon byin, kònddi mè ñgyinni byin, ßwum ße byin kwæ' nywi nun hwæn, lè mè ñwè byin nun, bon ße ye kèn lè byin ke swi' yi kyità'. ßwum mèan bi nyinnim shin nun bye ywime lán ke ywi vèné' nun. ¹⁷ßwum hwæn ywime byin byìnnzi ntwi' se byin bi ßwum

byèm. ¹⁸Son, kwo nzisa! nnywùn nyin m̀bɔ' bǎ ɓwu. ¹⁹Ba byin ɓwæti mwù, li ne ye ku' cì byin nywæsi ñzison ñkàmɲkàm shin.»

Yesù tǎ swum se ywime Yèrusàlèm ɓenni nywi shě
(Mt. 24.15-22; Mr. 13.14-20)

²⁰Yesù shě ti ɓon le: «Byin yenná ku' m̀e suzàen kannɗà' Yèrusàlèm ɗin, ke kwan si nun, limm̀eni le ñkyà' yon ye ti. ²¹Li, ɓwum bye ywime ɓe ñgyɔ' Jùdè nun yean, ɓe ken ke m̀e kpa' zwèm. 'Bye ye ku' ɓe ke nlim Yèrusàlèm, ɓe kesi nywi kwe. 'Bye ye làn nyan ɓe m̀e myi ndem, ɓa ɓe ken ɗun ɓe nlim nsòn. ²²Ntwi' se ñgyin màzwùm yě ɓe ñgyin vènè', ɓǎ ywum ye ɓe kɔ' ke ɗewǎ Mvènnswǎɓ nun lwinni. ²³Yǎ pa' vènè' se kà ɓe ke ñgyin màzwùm nun lè m̀e yib bye ywime ɓe lè zwùm, kònndi lè bye ye ɓe lè ɓwen fya'. Ke ñgyin màzwùm nun, vènè' twun ye ɗun ke ñgyɔ' ne nun. Ñkwìn ɓwum ye ton ye ye pyì son ne' pyì ke kyitǎ' Mvènnswǎɓ nun. ²⁴Be ye ɓyindɔ' lànnzi ke ñjim zwèm, ɓe ken lè ɓyindɔ' ke m̀e myi me kyin ɓwum. 'Bwum bye tà ka Mvènnswǎɓ ɗwon ye Yèrusàlèm lü, ɓe ye son pùti, a ken ɓen m̀lòkǎ' kwan se Mvènnswǎɓ fe ɓon kwe.»

Kwan se Mwen Mwum yě fyòn ɓe ñgyɔ' wan nun
(Mt. 24.29-31; Mr. 13.24-27)

²⁵Yesù kònndi ti ɓon shě le: «Yì kikeàn ndɔ' ye kwan ke nywɔ' nun, a ye ɓe ke nywi' nun lè ke m̀e nywǎ' nun. Ke ɗán ñgyɔ' zwèm, yì pa' ɓwum ye nlim hwæn, nywi ye ɓon ghòlea nlim hwæn, ke nywɔ' ye ɓon ye ñtwùm ɗu' ndwun ne kannɗi ñgyɔ' wan ywo, lè m̀pònndi ye nun yě pònndi nun hwæn. ²⁶Ke m̀bàkǎ' ye ɓwum ye kè ke nywi swum se ywime cì ke ñgyɔ' nun, ɓyindɔ' ye hwùmzì lè yi ɗin. Swum se ywime lànnzi ɓa ɓe le' kwǎ', ntwi' se kwo fe' ywum ye cinni ñkimmɔ' ke ɗɛb hwæn ywime funnzi. ²⁷Ke nyě yi, ɓwum ye **Mwen Mwum** yenni, à tǎ kyìli ke ɓwɔ' nun lè ñkimmɔ' twun yon nun lè ñtwu yon nun hwæn. ²⁸Kwan se byin ye yen ywum ton yi hwæn ɗunmá ɓen, kimnzèni ñlim, ɓa byin swɔsi mwù. Limm̀eni le Mvènnswǎɓ yě byin kwannzi vènè' nun mbyì kwǎ'!»

Yesù tǎ ɓwum shě le ɓyi ɓi limm̀i kwan se ywɔ' Mvènnswǎɓ ye kwemmi
(Mt. 24.32-35; Mr. 13.28-31)

²⁹Yesù ml̀ò' mbyi le' ni hwæn, à twe' ɓon m̀bòki le' ndɔ' le: «Cèèni fe' ñgwukwu, lè ɓwùlu m̀e ñgǎ' ndɔ' nun. ³⁰Man nywǎɓ ta ɗunmi ɓwùm ɗin, ɓyin ne', ɓyin limm̀i le kwan mvu se she wòlime se. ³¹Mbanm̀bɔ' màzwùm ku', kwan se byin yenná lè ywum màzwùm ti ɓen nun, ɓyin limm̀i seansean le kwan she Mvènnswǎɓ yě ywɔ' ke ñgyɔ' wan nun wolime. ³²Mùn tà ɓyin shě lè leɲkàm le mvu ɓwum ye jene ɓa ml̀ò' hwæn lè ywum màzwùm ɓenná. ³³Ɗɛb lè ñgyɔ' nun hwæn yi ywum ye kà ml̀òkǎ' nùn, son, ñzǎ' le' yèm ye ɓe kwe kwan hwæn.»

Yesù tǎ ɓwum shě le ɓa ɓyi ɓi dʏe, ñgyìn mfyònnì
nyon ni làkì ɓyin semnzi
(Mt. 24.42-44; Mr. 13.32-37)

³⁴Yesù le' tì le: «Twelèni kon, ɓa ɓyin ci mè mwù nyin su' kèn ke nywi me ñgwìn lè ke nywi ywum nwi, shìkì à kèn ku' ke nywi me mbàkà' ne fe wan tòn ne nun. Se ɓe li, ñgyìn ne **Mwen Mwum** yě fyònnì nlim yě ɓyin semnzi nun. ³⁵Ntwi' ñgyìn màzwùm yě shìmndì ke nywi lan ñgyò' wan hwæn wě tǎ she ɓe ta mvinjan swì ke dú' nun. ³⁶Ba ɓyin dʏe, kelèni Mvènnswàɓ kwan hwæn, ɓǎ ɓyin cinni ñkimmò' nnywàli ke fya' ywum ye ye lànnzì, lè ɓyin dʏi tì ku' dɛb ke swi' **Mwen Mwum**.»

³⁷Ke ñgyìn màzwùm nun, Yesù ɓe kèn nyenswàɓ ndwun nywò'-mwum, à lisà' le'-Nswàɓ kwe. Ti kwan nnòn nji', à kwan Yèrusàlèm, à kèn nòn ɓe ke mwu ñgwùm ñgwùm she cinni mè nji' ñgà' òlívè zwem. ³⁸A ɓe ɓe moan shikpon, lan Yèrusàlèm hwilì, ɓe ken nyenswàɓ ndwun ɓǎ ɓon fòli swum se Yesù tǎ lisà'.

Mè ci-zwi' ta kwi' Yesù ji
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Jân 11.45-53)

22 ¹Be lè ñgwìn-brê'-shìkì-mbùn ti kwemmiì nùn, ñgwìn ne ɓe ɓe tì ku' lon le ñgwìn-ñkwan-Èjìb. ²Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' lè mè ci-nlimmì me lwuà ɓe mbyi ne ɓon ye ci ɓe wu ɓon Yesù kàbbi. Ñcinni mbyi màzwùm ɓe kàn ɓon kyibli fya' dín, ye ɓe kyibli ntwi' se yi ɓe ɓon kwènni lè ɓwum làkì le' màzwùm ywòti.

Judà yilá le nun kyilì Yesù fya' me ci-zwi' me Yudà
(Mt. 26.14-16; Mr. 14.10-11)

³Ke kwan si nun, m̀pùn Satàen dún mwu Judà ne ɓe ɓe tì ku' lon le Ìskàriò. Judà ni ɓe ke kì-wùm ɓlàn ɓi ɓwesò' Yesù nun. ⁴M̀pùn Satàen dúnme nun mwu, à wa', à kèn ñwum sunndi ɓon lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' lè mè ci-zwi' me ci-mbòn nyenswàɓ ndwun. À ɓe ɓon shě wě mbòki ne nun yě ɓon Yesù kyilì fya'. ⁵À shè ɓon hwæn, ñlim lwuka' ɓon ñzwònzwò'. 'Be she Judà le ɓon ye nyí dɛbbi, ⁶à mùtì mwù. À dúnmi mbyi kàbbi, mbyi nlwen ne nun yě ɓon Yesù kyilì fya', shìkì ñkwìn ɓwum limmì.

Mfyi ye Yesù fyie ɓwesò' ɓi byon le ɓyi ɓi ken ñgwìn fòsi mbyi
(Mt. 26.17-25; Mr. 14.12-21; Jân 13.21-30)

⁷Ke nyinnim ñgwìn-brê'-shìkì-mbùn, nywò' ne ɓe ta ɓwen me pò' linni lè ɓe ji ñgwìn-ñkwan-Èjìb nun kìn wòli. ⁸Yesù fyiò' Piêr ɓon lè Jân, à shè ɓon fya' le: «Kènnèni, ɓyin fòsà' ji ñgwìn-ñkwan-Èjìb.» ⁹Lè ɓe kà wa' kèn, ɓe cibbi lè Yesù le: «Wù yili le ɓwi' ken ji ñgwìn fòsea fen?» ¹⁰À

fyònnzì bon le: «Cèèni fe', byin ye ku' duòn òsòn dìn, byin cinni mwum ndo' lè ngwu mlà' ngun, byin su' nun d'won nyè. Nye ne nun yè d'un nlim, ¹¹byin she lè ci-nye màzwùm le: “Nlìsà' li le òwi' cibbi wù le nun yè Ìḡwìn-ḡkwan-Èjìb ji fèn bon lè òwesò' byon?” ¹²Kwan se byin ye cibbi li, à yè byin nàmmyi' ndwun ndo' nyè nye zwò nun lisea lè ywum hwæn ke nlim kèkea. Kwe ne byin ye ji ḡwìn fìsea.» ¹³Òwesò' byon yè mbyi òe ken. Be ken òèn, òe cinni ywum hwæn mbanmbo' wè tà she nun lèli ku'. Be d'unmi ji Ìḡwìn-ḡkwan-Èjìb fìsea nye ni nun.

Ji mbùḡḡà' Nyeli nye'

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; 1 Ko. 11.23-26)

¹⁴Kwan wolime, Yesù òèn lè òwesò' byon, òe swòli cìcì ji. ¹⁵Yesù shè lè bon le: «Nlim yèm yili òzwònzò' le òwi' ji ḡwìn ne mban òwi' lè byin lè mún kà yen venè'. ¹⁶Ntwi' se mún tà byin shè lè lenkàm le mún bà tí ji ḡwìn ne ji òe, a ken òèn kwan se Mvènnswàb yè swum se ḡwìn ne lisa' kpeli. À yè ci li ke ywo' shon nun.» ¹⁷À lèli li, à kè fyà', à sheli pla' bà', à yili Mvènnswàb osòkò', à shè lè òwesò' byon le: «Yèèni, byin nwi kwæ' kwæ' byin hwæn, ¹⁸ntwi' se mún tà byin shè lè lenkàm le ḡwa' ye jene, mún bà tí bà' nwi tí, a ken òèn kwan se Mvènnswàb yè ywo' shon òènnzi.» ¹⁹Be nwi, à kè tí fyà', à sheli brè', à yili Mvènnswàb osòkò', à òota' son, à d'unmi bon fekea lè à tà le' le: «She mun tà byin fe se si nwò' nywi yèm ye mún yè fe ke ywi nyè mún yè ywi twi' yin. Kwan se byin ye tòn òe, byin cikà' li ke mbùḡḡà' yèm nun.» ²⁰Ke nyè ji, à kònnò' tí l'ò' pla' bà' sheli, à fe bon, à shè le: «Pla' bà' ne ni swum njini ḡwon nywàb se Mvènnswàb lwinnzi lè mvàb yèm ye ywime swì twi' yin.

²¹«Cèèni fe' she mwum ne ji kwi' le' nyèm wan ni òtòn lè mún mban. ²²À si l'ò' lenkàm ke nywi **Mwen Mwum** ke ḡwum ye Mvènnswàb lèlâ nun le, se yili le à ywi, son, yà pa' tòn byebbi se kà òe lè mwum ne yè nun kyí.» ²³Òwesò' byon ywòme li, òe d'unmi cibba' lè òwùlu le wen ni ne ye pa' le' màzwùm cì nyinnim shan nun li?

Wen ne ku' ci-zwi' ke nyinnim she' nun?

²⁴Ke nyè yi, òwesò' Yesù pyisì d'winni ke nyinnim shan nun. Be òe d'winni ke nywi mwum ne òe woli òe twe' lè ci-zwi' ke ḡwìn yan nun. ²⁵Yesù kà shè lè bon le: «Ke nywi òwum bye ḡgyò' wan, mè mvèn òe ywo' bon. Mè ci-zwi' bye ta bon kènnzi, òe yili le òwùlu lon bon le mè ci-ncì lwèn. ²⁶Son, tí lè byin, lí ne ban. Swum se ke cì shin ye òe le, nyè nlim wè mwumkàm, se yili le à òe wè nyè mwesò', nyè ku' ci-zwi', à òe wè ci-mfyi ne òwùlu ta fyi. ²⁷Ke me mbàkà' nyin nun, kwan se òwum ndo' bi bì, nyè mbo' ni ku' ke cì ji, òdo' òe ku' ci-nshì ji nyon, wen ne nlim mwum ne cinni òtwu? Nyè cì ji ne ban? Tí mún, mún ni fe nyinnim shin nun wè ci-mfyi ne byin ta fyi.

28 «Bwi' ti lè byin ñgyìn mèan, byin nzwonnzi kan mun kwan se mún tã vènè' yenni. 29 Mbanmbò' ne Ce nyèm lannzi mun ywò' shon fya', mún lannzã tì ku' byin ñkimmò' màzwùm. 30 Li, ke ywò' shêm nun, byin ye ji, byin nwi ke cìcì fò' lè mún. Byin ye tì ku' tòn ke yi òan lwun zwêm, byin be ye pa' bwum wúm blàn bí Izràêl mè kàè' lannzi.»

Yesù tã Piêr shě le nyí ni yě nun byinnɔa
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jân 13.36-38)

31 Yesù kònnɔ tì shě le: «Sìmôn! O! Sìmôn, ywò' fe', Satèn cibbã ñkimmò' fya' Mvènnswàb lè nun nyonnzi byin wě she be ta ñgàjili nyònnzi ke flí nun. 32 Son, mún, mún kelã Mvènnswàb lè jin swú, wú læki nte' zwum ywú ye nywi yêm donnzi ñgyinmbò'. Kwan se wu ywime fyònni be fya' yêm, wú kimnzi tì ku' fòwùlù mè nlim.» 33 Piêr shě lè nun le: «Kwo wù ne òun fe' nye nje kè ywi ne wu yě ywi, mún ni mbònnɔgà' nun le mún yě be fwi' lè wù.» 34 Yesù kà fyònnzi nun be le: «Piêr, mún tã wu shě lè leñkàm le nyí moan shikpon bã ñkwu òwí òyě lè wù byinnɔa kàmmi lè le wú limmi kan mún.»

Yesù tã bwesò' byon shě le byi bí fòsà' ntwi' swum se ta kìn

35 Yesù kònnɔ tì bwesò' byon cibbi le: «Ke kwan se mún fyie byin, mún shě le ba byin she òpò' lòn lè ñshe nun, shìkì mè òiba', swum ndò' shie byin mbyí?» Bwesò' byon fyonnzi lè nun le kwo swum fò' si shie kàn bon.

36 À kà kònnɔ bon shě le: «Son jene, mwum ne cinni òpò' lòn, à sheli yon, mbanmbò' ku' lè mwum ne cinni ñshe yon. Wù ne cinni kan ñjim, wù kyì gan swú, wù she lòn màzwùm, wù hwìn nyě mbò' ndò' nun. 37 Ntwi' se mún tã byin shě lè leñkàm le se yili le swum se be kò' ke nywi yêm ke òwã Mvènnswàb nun lwinni, she be le' le: “Be tean mè ci-ncí byebbi, be keò' nun ke læm shan nun.” Ntwi' se ywum ye be kòe ke mwu yêm hwæn ye lwinni.» 38 Bwesò' byon kà shě nun le: «Nyeli nye', ñjim ndò' yi fe bí ye.» À fyònnzi lè bon le: «Se ti wòli.»

Ñkeli ye Yesù be keli ke ñgwùmngwùm ndò'
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Yesù wa' kèn, à yè mbyi ñgwùmngwùm she cinni mè ñjì ngæ' òlívè zwem wě tã she nun be kènki. À wa' li, bwesò' byon ke nun mwú nyè. 40 Be ben cìcì màzwùm, à shě lè bon le: «Tòènni lè ñkeli lè byin læki pyì ke me mbweb nun.» 41 À le' li, à senndò' mbyí, se ci wě mè kwú mwum nlé, à swummi ñgyò', à òunmi Mvènnswàb keli le: 42 «Ce nyèm, ke nyili ywú nun, myìlò' pla' vènè' ne læbbi lè mún, mún læki vènè' màzwùm nwi. Kwo fe' li, mún le' kan le wù ci swum se mún ne' yili, son, cí wě tã she ñlim ywú ta yili.» 43 Ke kwan si nun, cikpu' ndò' ne Mvènnswàb fyi ñwai ye ke òeb fòwòmni bã nun kimnzi Yesù ñlim. 44 Ke mbyitì nlim ye be lè

ñlim byitâ Yesù zwum, à be kònndi kelô' mbyî lè kim. Mè dùsì ye be nun kwean nywi be kyî mèan lè ye ta swî ñgyo' wě mvæb.

⁴⁵À keli hwæn, à wa' zwô, à kìn be cì bwesô' byon, à cinni bon dýekea ke me mbàkà' nyan nun. ⁴⁶À cibbi lè bon le: «Se ci le byin pyi dýe be? Weàni zwô, byin keli, byin làkì pyi ke me mbwæb nun.»

Mbæn ye be bæne Yesù

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jân 18.2-11)

⁴⁷Kwan se Yesù bi le' li, ñwum pyi kan ñgyo', ñkwìn bwum mèan ndo' kwain. Judà ne be ke kî-wùm blàn bì bwesô' Yesù nun ne be ñkwìn bwum màzwùm mbyi dwoin. À kènnò' ke Yesù bǎ nun kwoti nun. ⁴⁸Yesù kà shě lè nun le: «Wù yili wù fyi ke ñkwoti yêm nun bǎ wù fe fyà' yêm wan, mùn ne **Mwen Mwum?**» ⁴⁹Bwesô' Yesù bye fô' yen swum se ta yili se lannzi Yesù nywi, be cibbi nun le: «Nyeli, se yili le bwi' ñunmi bon kwî lè mè ñjim bye!?» ⁵⁰Ñwum ye nun tǎ le' ye, mwesô' Yesù ndo' kwan nyinnim bwulu nun, à kwæ' ywi' she fyà' ji ci-she mwumñkàm mè ci-mfe sàtikàè'. ⁵¹Son, Yesù kà shě le: «Donnzèni, se wolâ li.» À le' li, à twuti ywi' mwum tòn ni, se wolô' be.

⁵²Ke nyě yi, Yesù shě lè mè ci-zwi' me ci mfe sàtikàè' lè mè ci-zwi' me ci-mbòn nyenswæb ndwun, kònndi lè bwumñkàm me Yudà bye kien nun bænni le: «Yen se ci le byin zwunnì mùn lè mè ñjim, lè mè mǎ' nun, wě mùn ni ci-nywi?» ⁵³Mè ñgyinñgyin mùn be be nyenswæb ndwun bwi' lè byin, byin fô' kan mbæn yêm. Son, kwan se ton se, shin se woli, she Satæn ne tǎ ywo' ke cǐ tòn ñjimmì nun konndi tì ku' wòli.»

Mbyinnò' ye Piêr byinnœ le nun limmi kan Yesù

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jân 18.12-18, 25-27)

⁵⁴Be bæne Yesù, be ken lè nun ke nye mwumñkàm mè ci-mfe sàtikàè'. Piêr be bon donnzô' mbyî làbbi, à ñwonnga' bon be nùn. ⁵⁵Ke bònmbiyi mwumñkàm mè ci-mfe sàtikàè', be banne win ndo' kwe, bwum bi kean lè be yon wo. Piêr kèn tòn ñkwìn yan nun. ⁵⁶Cikpu' nyě mlib ndo' kwain, à yen Piêr moan win ñtòn, à sunndi nun ce à shè le: «Mwum tòn ne be ku' be lè nun.» ⁵⁷Son, Piêr byinnò', à shè lè nun le: «Dyim mè yib, mùn limmi kan mùn nun.» ⁵⁸Kwan làeb kan, mwum ndo' yen tì nun, à kònndi shè le: «Kwo fe' wù, wù ni ku' ke læm shon nun.» Son, Piêr fyònnzi tì lè mwum tòn ni le: «Mùn bǎ mùn ñlim.» ⁵⁹Kwan làeb be li, ñdo', nun: «Ñgyi ban, mwum tòn ne be ku' ke læm shon nun ntwi' mwum Gàlilé ne.» ⁶⁰Piêr kà fyònnzi nun son si dýe le: «Mùn tǎ ka ku' mùn swum se wù yili wù le' ywo.» Ke fyònnzi le' nyon nun, ñwum pyi kan ñgyo', nyî kwô'. ⁶¹Nyeli nye' Yesù yònnzi me', ye bwumndi bon lè Piêr. Li, Piêr bùn ñzàè' le' ne Nyeli nye' shèe nun. À shèe nun le: «Lè nyî zwimbyi' kà ñwî ñkwu dýe, a ye be lè wù byinnôà kàmmi lè le wù limmi kan mùn.» ⁶²Piêr bùnme li, à kweòn be pisean, à ñunmi kwe ñkwu ñji lè mè ñu' ta kyî.

Ñsèm, lè twù' ne be be Yesù bo
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³Ke kwe d'won mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikàè', mè mbòn bye be Yesù bòn be nun kàlea lè be nun bo. ⁶⁴Be be nun seti me' làmmi, be kà ywàè' nun, li, be cibbi nun be le: «Lìmmi mwum ne ywàè' wù.» ⁶⁵Ñzàè' le' nsèm ndò' ye be be le' lè nun be mèan dìn.

Yesù ke swi' m'bwaki twun ye ta mè kyità' nyenswàb ndwun linnì
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jân 18.19-24)

⁶⁶Shikpon òwumɲime, òwumɲkàm me Yuda lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' bon lè mè ci-nlìmmi me l'wàà nun hwæn swòli ke cìcì nlin kyitàè' nyenswàb ndwun, be ci be kiin lè Yesù kwe. ⁶⁷Be òen lè nun swi shan, be cibbi nun le: «Shè le òwi', wù ne **Kristò**?» Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Mùn ne she fe' byin nùn byin ba le' shèm ké wě le', ⁶⁸mùn ne cibbi fe' byin òzàè' le' ndò', byin ba mun nun fyònnzi. ⁶⁹Son, mùn shè byin le òdunmi ye d'unmà jene ye, **Mwen Mwum** yé kén tòn fya' ji Mvènnswàb ne làn ywum hwæn lè òkimmo'.» ⁷⁰Òwum hwæn bye be kwe kà cibbi nun le: «Se lisa' le wù ne ló' Mwen Mvènnswàb?» Yesù fyònnzi bon le: «Se ta byin ne' kwean ɲwum, byin lim kan.» ⁷¹Be ywò' li, be kà shè le: «Son, yen se òwi' ta tì yì shitàkwù kàbbi nun? Òwi' ne', òwi' ywò' òzàè' le' yon lè mè ywi'.»

Òkèn ye be kenne lè Yesù ke swi' Pìlatwù
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jân 18.28-38)

23 ¹Ke nyè màzwùm, òwum hwæn wa' zwò, be ken lè Yesù ke cè Pìlatwù. ²Be òen kwe, be d'unmi Yesù shè nywi le: «Òwi' òànnzi mwum tòn ne lè à tã òwum bye' kwù kén byebbi lisea, à tã òwum ndèb lebbi le ba byi bi òeb gàrimà lè m'vèn ndwun, à tã ti ma nun ne' tweli lè **Kristò**, m'vèn ndwun ne Mvènnswàb ywìme fyì.» ³Be she nun mè le' nywi li, Pìlatwù d'unmi nun cibbi le: «Wù ne òyi m'vèn mè Yuda?» Yesù fyònnzi lè nun le: «À si wě tã she wù le' ku' si.» ⁴Yesù fyònnzi li, Pìlatwù shè lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' lè làn m'ò' ɲkwìn òwum le: «Ke nywi mwum tòn ne, m'ùn cinni kan m'ùn mwù le' nyennzi vènè' ndò' cì shon.» ⁵Son, òwum bye kiin nun swemmea ywò' li, be konndi òyi òzàè' le' nyan nun lè kim le: «Nlìsà' ywum yon ye nun tã lisa' ta òwum kim-mwù fe ke ɲgyò' mè Yuda nun hwæn. À d'unme ke ɲgyò' Gàlilè nun, jene à ne tì ti fe ne.»

M'fyi ye Pìlatwù fyie Yesù ke swi' Èròdè

⁶Pìlatwù ywò' òzàè' le' ni, à cibbi le: «Mwum tòn ne ni mwum Gàlilè?» ⁷Kwan se be she nun le Yesù wai ke Gàlilè ke kpinnzò' ɲgyò' she Èròdè ne ta ywò' nun, à fyì' Yesù ke cì shon, ntwi' se Èròdè be ɲgyìn màzwùm kwe

Yèrusalèm. ⁸Nlim lwuka' Èròdè òzwònzwò' lè nyen ye nun yenne Yesù, ntwi' se be lè à ywôà sèàn nyon, à be yili òdikà' òwê le nun yen nun. À yile lwen le nun yen hilea Yesù ndò'. ⁹À cibba' Yesù mè mwù le' mèan. Kwo òzàè' le' m̀bò', Yesù fyònnzi kan nun. ¹⁰Mè ci-zwi' me ci-mfè sàtikàè' lè mè ci-nlimmi me lwaà be tòn lè be ta Yesù mè le' òglwòkea shè nywi. ¹¹Èròdè, lè mè suzàen byon nun hwæn dùnmi Yesù kòlea, be twe' nun lè swum òin. Kwan se se woli Èròdè fya' le nun fyòsò' Yesù be cè Pilatwù, be swiò' nun plè lòn ndò' be nywi òlwen, lè be kà kèn lè nun. ¹²Nywo' màzwùm ònywèn, mè Èròdè bon lè Pilatwù fyonni mè òwè ke ndwummi ye bon be òwummi nun.

Ñswili ye be swile Yesù ywi

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jân 18.39–19.16)

¹³Pilatwù swòsi mè ci-zwi' me ci-mfè sàtikàè' bon lè mè ci-zwi' me Yuda lè òkwìn òwum byan. ¹⁴À shè lè bon le: «Byin kin fe lè mwum tòn ne le, à tã òwum byin kwù kèn byebbi lisea? Cèèni le fe', m̀n cibbeà nun òzàè' le' ye byin she nun nywi ke swi' shin byin hwæn, m̀n kèn yen le ke nywi ywum màzwùm hwæn, she nun òwu nlim, kwo fò' se ban. ¹⁵Kwo fe' Èròdè, à cinni kan òzàè' le' ne mwum tòn ne òwu kwo m̀bò'. Son se ci à fyòsi òwi' nun be. À si seansean le òzàè' le' ne nun òwu ne òwi' woli òwi' wu nun ntwi' yi à bãn. ¹⁶Li, m̀n yè ci be su' nun mè mò' ndò' ò òin, m̀n pàè' fyà' lè nun.» [¹⁷Se be kwe òè' shan nun le **Ògwìn-òkwàn-Èjìb** wòlime, Pilatwù kwannzi ci-nye òjè m̀bò' ndò'.] ¹⁸M̀bòkì ne Pilatwù be yili le nun pàè' fyà' lè Yesù, òwum òyi, be dùnmi kun m̀banm̀ban le: «Cì be wu òwi' mwum tòn ni, wù pàè' fyà' lè Bàràbàs.» ¹⁹Bàràbàs ni be mwum ne òuen nye òjè ntwi' me le' kim-mwù ndò' ne nun be nlim ke nlim myi, lè ntwi' le' òwu mwum ndò' se nun be tì ku' ke nlim. ²⁰M̀bòkì ne Pilatwù be yili le nun pàè' fyà' lè Yesù, à kònnò yili lè nun lèli tì lè òkwìn òwum. ²¹Son, be dùnmi kuò ò m̀byí le: «Ywummò' nun ògàè' mè òòò' zwem, ywummò' nun ògàè' mè òòò' zwem mè.» ²²Pilatwù kònnò òwum wèli be kàmmi me òlè nun, à shè lè bon le: «Yã le' byebbi se nun cì? M̀n kàbbà nywi yon, m̀n cinni kan m̀n òzàè' le' ne yè ci be wu nun. M̀n yè ci be òò' nun mè mò' òin, m̀n pàè' fyà' lè nun.» ²³Son, òkwìn òwum be kàn òwum òwòki lè ògwusi ye le be ywummò' Yesù ke ògàè' mè òòò' zwem. Be kun kun li, kun shan kiin Pilatwù mwù lèan, ²⁴à yen le òdikà' nun ci byi swum se byi ta yili, ²⁵à pàè' fyà' lè mwum ne bon cibbi le nyí ni pàè' bon fyà' lè nun, mwum nyè be kee nye òjè lè le' mwù kimmi, le' òwu mwum kpatò' zwem, à kyili ku' bon Yesù fyà', bã bon ci swum se bon yili lè nun.

Ñywummò' ye be ywummòe Yesù ke ògàè' mè òòò' zwem

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jân 19.17-27)

²⁶Be wa' kèn lè Yesù. M̀bòkì ne bon be kèn m̀byi nun lè nun, be ben cìcì ndò', be cinni mwum nyè wae nsòn ndò' ye be ta lon le Sirèn. Jin

mwum màzwùm be le Sìmôn, lè à waimè ndem. 'Be dyili nun fi, be fe nun ngæ' mè bɔɔɔ' Yesù ngun lè à she, à dwon Yesù nyè. 27]kwìn b̄wum mē Yudā mēan ndɔ' be ku' nun dwon nyè. Kε nyinnim shan nun, mè yib be tì ku' kwe, be be kèn lè be ta kwe, be ta fyonnga' nywi Yesù. 28 Yesù b̄n cì ndɔ', à yònnzi mè', à cε bon, à shè lè mè yib bye Yèrusàlēm bi le: «Ba byin gwannzi mè du' byin ntwi' yēm, fyòènni kwe ke nywi b̄wen byin, byin kwe tì ku' ke nywi byin ne'. 29 Ntwi' kwan ndɔ' kà wòlàkà' she mwum yě le' le: «Tòn lwen si lè mè kìm me yib, se be tì ku' lè bye ye kife', lè mè nywon bye nywonnzi kife' mwen ndɔ'.» 30 Kε kwan màzwùm nun, b̄wum ye d̄unmi le' le: «N̄dikà' mè kpa' kiin bon b̄wi' pyĩ nywi, mè ngwùmngwùm shimndà' bon b̄wi'.» 31 Se lannzi ke nywi ngæ' mflɔa wě tà she byin ta yen se, be dyě nywi ngæ' ngwumndea, se b̄e le?»

32 Kε læm shan nun, mè suzæn be b̄wum b̄i ndɔ' kènnzi bye be mè ci-ncĩ byebbi. Be lè be kènme bon wu cìcì fɔ' lè Yesù. 33 Kwan se bon kèn b̄n cìcì se be be lon le Gòlgòtâ, (sù ni le ngwò' mwù), be ywummɔ' Yesù kwe ngæ' mè bɔɔɔ' zwēm. Mē ci-ncĩ byebbi b̄i b̄i, be ywummɔ' tì ku' bon kwe ke me ngæ' byan nun kyi. 'Be kee Yesù nyě m̄bɔ' fya' ji, nyě m̄bɔ' ku' fya' mè'. 34 Yesù wèli ngwum, à shè le: «Ce nyēm, zùsi bon byebbi nyan, ntwi' se be limmi kan swum se bon ta cì.» Ke me plè Yesù zwēm, be d̄unmi d̄wì wě b̄i, li, be kyilà' mè plè byon. 35]kwìn b̄wum be dyi, ye ta cε. Mē ci-zwi' me Yudà dyi, be ta Yesù kɔlea lè be ta le' le: «À swætâ b̄wùlu b̄wum ndɔ', à swæti tì ku' nun ne' b̄eshe nun ni **Kristò**, mwum ne M̄vènnswæb yæn.» 36 Mē suzæn d̄unmi tì ku' nun kɔlea, be sennɔ' nun ke, be fe nun b̄æ' sæbbi ndɔ'. 37 Be be fe lè be ta le' le: «B̄eshe wù ni m̄vèn mè Yudà, swæti wù ne' lè mwù ywù.» 38 Be kœ ke mwu ngæ' mè bɔɔɔ' nyon le: «Mwum tòn ne ni m̄vèn mè Yudà.»

39 Ci-ncĩ byebbi nyě m̄bɔ' ndɔ' ne be ywummœ ku' ke ke Yesù d̄unmi Yesù kɔlea le: «Wù ne ba **Kristò**? Swæti lè wù ne', wù swæti tì ku' b̄wi'.» 40 Son, ci-ncĩ byebbi nyě m̄bɔ' ne be fya' fɔ' d̄unmi lwikwæn lesi, à cibbi nun le: «Wù hwæn, wù ni ke vèně' fɔ' nun, wù tà ka M̄vènnswæb yi? 41 N̄dikà' b̄wi', vènè' she' se be ta b̄wi' yennzi si ke mbyi nun, ntwi' se à si ke le' byebbi se b̄wi' ciâ nun. Se yili lwen le be ci b̄wi' li. Ti lè nun, yã le' byebbi se nun cì ku'?» 42 À lesi lwikwæn li, à lelɔ' be lè Yesù le: «Kwan se wù ywìme gba' lwun swù yě, ba wù limnzi mùn.» 43 Yesù shè nun le: «Mùn shè wu lè lɛnkàm le dyě ne zwò ne mùn yě b̄n **Pàràdì** b̄wi' lè wù.»

Swum se lannze kwan se Yesù ywi

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jân 19.28-30)

44-45 Be lè a ti k̄n nywɔ' nlwinni, ñwanni shimndì, à d̄on tì d̄wùm. Njimmi pyĩ n̄onn̄on ngyo' màzwùm nun hwæn, han nywɔ' byiti mwù lè be ke njimmi nun. Plè ndwun ne be be cìcì mfe sàtikæ' lè M̄vènnswæb gho nun nlim nyenswæb ndwun kwùli cìcì b̄i. 46 Yesù kun lè ñkwu kimmi

le: «Ce nyèm, mùn donnzâ wù òpùn nyèm jene fya!.» À le' ku' òzàè' le' ni òin, òpùn nyon kwan. ⁴⁷Ci-zwi' mè suzàen bye Ròm nyè be kwe yen swum se lannzi, à òunmi Mvènnswàèb twuli, à shè le: «Lè lènkàem, mwum tòn ne be kán ci-ncí byebbi.»

⁴⁸Bwum bye hwenne ke nlim nsòn lè bon ken swum se ywime lannzi ce, be yen ywum hwæn. Be yenme li, be fyôn be lè mè fyà' kimmà' kwotea. ⁴⁹Mè òwè Yesù lè mè yib bye òwoèn nun òdikà' òwai ògyo' Gàlilè hwæn òyie be làbbi, lè bon ce ywum hwæn ye ywime lannzi.

Ìjke ye Jòsè' mwum Àrimàtè kèe Yesù ke mbyù' nun

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jân 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Mwum nyè wae nsòn ndò' ye be fe lon le Àrimàtè be kwe. Jin shon be le Jòsè'. Mwum màzwùm be ci-ncí lwen, à kòndi be òlwinni. À be ke mbònnà' nun le Mvènnswàèb bènnzi ywò' shon ke ògyò' wan nun. À be mwum ndò' ne ke læm mbòwki twun se be mè kàè' nyenswàèb ndwun linni, son, à yile kán swum se òwùlukwæn yile be ci lè Yesù si, be lè be lwinzâ swum si nùn. ⁵²Jòsè' ni wae, à kèn cè Pilatwù, à òwa òwon Yesù. ⁵³Pilatwù yilime, Jòsè' fyòin be, à kyilì òwon Yesù zwò me òtò' zwèm, à òwi' son lè kwokwo, à kèn kè ke mbyù' ndò' ne be cie ke mbile nun. Mbyù' màzwùm, be lè be kè kife' mwum ndò' mbyì nlim. ⁵⁴Ìjgin mè yinni mè Yudà be lè à wilime nywò' màzwùm. ⁵⁵Mè yib màzwùm bye be Yesù òwon òwai ye Gàlilè kenne lè Jòsè' cí ògwùm Yesù. Be yen mbyù', be ce ti ku' wè tà she nun kè nun nlim. ⁵⁶Kwan se be fyoin be nlim nsòn, be fòsà' mèwu me nwùm, lè mlá' ògwò' ye be ye kèn Yesù kè be nywi ke mbyù' nun. Ìjgin mè yinni mè Yudà wòlime, be ton, be yinni wè tà she luwà yili.

Ñyìmni ye Yesù yimne ywi

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jân 20.1-10)

24 ¹A be shikpon fò' hwili lè kpòn, mè yib màzwùm yè mbyi mbyù' Yesù lè mèwu me nwùm bye bon fòsae, lè mlá' ògwò' bi nun. ²Be ben kwe, be cinni ògwò' ne be òwòke òwum mbyù' Yesù nun pedin, à bà tí òwum mbyù'. ³Be òuòn mbyù' nun, be cinni kan òwon Nyeli nye' Yesù. ⁴Mbòki ne bon be mwù yònnzea ke le' màzwùm nun òin, òwum bì ndò' òwumni bon kwe lè mè plè ndò' nywi, mè plè màzwùm ta bon me' she nùn. ⁵Ke ndun ye yi òuen mè yib ton bi zwum nun, be yili kan ti òwasi me' zwò. Bwum bì bi kà shè bon le: «Se ci le, byin ta kìn mwum ne òzison kàbbi ke nyinnim òwum ywi nun? ⁶À bà tí fe, à yimnà ywi. Ba ònim fye byin lè le' se nun shè byin lè à ke ke ògyo' Gàlilè. ⁷À lele le: “Se yili le be kyilì **Mwen Mwum** ke fya' me ci-ncí byebbi, be ywummome nun ke ògà' mè òtò' zwèm, ke ògin mè nlè nun, à yimni ywi.” »

⁸Mè yib ton bi bi bunme òzàè' le' Yesù yi. ⁹Be kwan kwe mbyù' nun, be ken le' màzwùm sùlea lè mè ci-ntwum wùm blàn mbò' Yesù, be kòndi ti

ku' sùlà' lè ßwùlu ßye fò' hwæn. ¹⁰Mè yib màzwùm ße le: Màrì nyě wae ke Màdàlà, Jànè, kònndi lè Màrì nyě mon Jâ'. Mè yib ßye fò' ndò' ßye kenne bon lannzi sù tì ku' mè ci-ntwum Yesù le' màzwùm ke ñwum fò' nun. ¹¹Son, ywum ye mè yib ßi ße mè ci-ntwum Yesù sùlea yì, ye ße bon me ywi' wě ñzǎ' le' pwìnpwìn ndò', ße kè kan mwù lè yon. ¹²Son, Pìêr ywómè li, à wa' zwô, à yè mbyi mbyù' Yesù lè mèli. À ßèn kwe, à wummi, à cèd' mbyù' nun, à su' mè fyǎ' kwokwo yenni. À yen li, à fyòn ße lè à tǎ swum se lannzi kwulea.

Ñkwan ye Yesù kwean ke swi' ßwesò' ßyon ndò' ke mbyi Èmàyùsi
(Mr. 16.12-13)

¹³Ke nywò' mbo' màzwùm nun ke nyinnim ßwesò' Yesù nun, ße lè ßye ßi ndò' kenme ke nsòn ye ße ta lon le Èmàyùsi. Ñwa' ye Yèrusàlèm kèn mßèn ye kwe cià mè ñgwen mbyi libbea lwen shæn. ¹⁴Be ße kèn mbyi nun lè ße ñjè shě nywi ywum ye lannze ñgyin màzwùm nun. ¹⁵Kwan se ße ße lèli lè ße ñgyi kwùmmi ke nyinnim shan nun, Yesù nun ne' ßætò' mè kwù kèn lè bon ke mbyi nun. ¹⁶Be ße lo' nun yenni, son, ñlimmi ye ße limmi nun ße kan. ¹⁷Yesù cibbi lè bon le: «Yǎ le' se ßyin ta kèn mbyi nun lè ßyin ñgyi kwùmmi nlim li?» Be ywò' li, ße ßyi lè ñgu swi'. ¹⁸Ke nyinnim ßwum ßi ßi nun, nyě mbo' ndò' ne jin shon ße le Klèòpá cibbò' tì ku' Yesù ße le: «Ke Yèrusàlèm se nun hwæn, wù ne mwum ne tòn ðin, à ywò' kan mè le' ne lannzi fe ñgyin ye ton ye nun?» ¹⁹Yesù cibbi bon ße le: «Yǎ mè le' ne?» Be kà fyònnzi nun le: «Swum se lannzi ke nywi Yesù, mwum ne wa' Nàzàrê', ne ße ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun. Nun ne mè she nyon lè ñzǎ' le' yon nun hwæn cinni ñkimmò' ke swi' Mvènnswæb, lè ke me me' ßwum. ²⁰Son, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' ßye', lè mè ci-zwi' ßye' ndò' nun kyili nun fya' ñkwìn ßwum ßǎ ße swilì nun ywi, bon ßi ku', ße ywummòà nun ñgæ' mè ßòtò' zwem. ²¹Bwi' ße lè, ßwi' ti ßàka' le nun ne mwum ne yě mvu ßwum Izràèl nywæsi. A konndi ße, ßyè ne ñgyin mè nlè ne mè le' màzwùm lannze. ²²A si ku' leñkæm le mè yib ndò' ßye ke læm she' nun kà kìn tì ßwi' le' ñgwuli ndò' shě. Be kenni shikpon lè kpòn ke mbyù' Yesù nun, ²³be ßen, ße cinni kan ðwon shon. Be fyoìn ße, ße kiin ßwi' shě le mè cikpu' Mvènnswæb ßi ndò' ßwumni bon kwe swi', ßyi ßi she bon le Yesù ni ti ße lè me'. ²⁴Bwùlukwæn ßye' ndò' kennà tì ku' ßìn kwe mbyù' nyon nun, ße cinni ku' ywum hwæn wě tǎ she mè yib lele. Be yen kan nun.»

²⁵Be lèli hwæn, Yesù kà shě bon le: «Àma. Byin ßi ßwum ße cinni kan mwù mßàkà'. Yǎ kwan se ßyin ye tì mwù kě lè ywum ye mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lele? ²⁶Se ße kǎn kòa le se yili le **Kristò** yen vènè', lè à kà cinni ñtwu ye Mvènnswæb yě nun fe?» ²⁷Ke nyè ye nun cibbi bon li, à ðunmi bon ywum ye ße kòe ke nywi yon ke ðèwǎ Mvènnswæb nun sannzi, ñðunmi ye ke yi ðèwǎ ye Mòizè kòe nun, a ken ßèn ke yi ðèwǎ me ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun hwæn.

28 Be ken bèn moan nsòn ye be lè be kenme kwe, Yesù cì wě nun yili nun leòn mbyí læbbi. 29 Son, bwesɔ' bí bí yili kan le à lan. Be she nun le: «Nywɔ' bà tí zwô, kpòn pyìme nùn, kíñ, bwi' toènnì fe.» Yesù ni dunme ni, à tòn kwe lè bon. 30 Kwan se be lè be ti cě ji, Yesù sheli brê', à yili Mvènnswæb osòkò', á kà dúnmi bon son bɔtea. 31 Cì ne si se me' weli bon mwu, be kà limmi le Yesù ne bi lè bon. Son, á mgbànni kan tí, à bwu bon me'. 32 Be dúnmi leli be nyinnim shan nun le: «Kwan se nun bi leli mbyi nun lè bwi' ke nsannzi ywum ye ke dèwá Mvènnswæb nun, ñlim ndɔ' bi kàn wú yèan zwum?»

33 Be mgbànni kan tí be cě ji, be wa' kèn be Yèrusalèm. Be ben, be cinni mè ci-ntwum wúm bílàn mbɔ' Yesù swali bon lè bwùlu bye fɔ' ndɔ', 34 lè be ta le' mbyí le: «Lè leŋkàm, Nyeli nye' yimná ywi, Simôn yenná nun.» 35 Bon be ben bi, be dúnmi tí ku' bwùlu swum se lannzi bon mbyi nun sùlea, ke mbòki ne bon limmi Yesù kwan se nun bɔta' bon brê'.

Ñlisà' ye Yesù lisae kwæ' nywi shon ke swi' bwesɔ' byon
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jân 20.19-23; Mè she 1.6-8)

36 Kwan se bon be sùlà' li, be sem Yesù nun ne' ti ñkwìn yan nun ñdyi, à hwæsì bon le: «Mvènnswæb fe fɔa ke nyinnim shin nun.» 37 Ñlim sænni bon, yi dún bon zwum, ntwi' se be be bàkà' le ñswæb ndɔ' ye bon yen. 38 Son, Yesù kà cibbi bon le: «Yen se mwù yon byin nlim nun? Yen se byin ta ñgyi kwùmmi me nlim nun? 39 Ceèni fe' mún me fyà', byin ce tí ku' mè kwù, mún ne ba lɔ' nyé? Yinnèni fe' mún lè fyà', byin ye limmi. Ñswæb ndɔ' ta bekì lè kwæ' nywi nun wě she mún tòn se?» 40 À be le' li lè à tà bon mè fyà' byon lisea lè mè kwù byon nun. 41 Ke ndàli ye bwesɔ' byon be ywɔ', lè ke le' shimmea se bon yen nun, be lè be kè kife' son wě le' leŋkàm ndɔ'. Yesù yen li, à cibbi bon le: «Byin cinni kan swum ji ndɔ' fe?» 42 Be pæ' kpinnzò' ñgìshì nyean ndɔ', be fe nun. 43 À yè son, à dúnmi son ji swi' shan.

44 À ji hwæn, à shè lè bon le: «Li ne mún shèe kán byin, kwan se be lè mún ke bwi' lè byin? Mún shèe kán byin le ywum ye be kœ ke mwu yêm hwæn ke dèwá me lwaá Mòizè nun, ye ke dèwá me ci-nlèli ke ñwum Mvènnswæb nun, lè ye ke dèwá nsáká' Mvènnswæb nun, le se yili le ye kpeli mwù?» 45 À leli li, à wò bon mè ywi', bǎ be ywɔ' ywum ye dèwá Mvènnswæb leli, 46 à shè lè bon le: «Be kɔ' ke dèwá Mvènnswæb nun le, se yili le **Kristò** yen venè', à ywi, be gwum nun, ke ñgyin mè nlè nun, à yimni ywi. 47 Ke nyé yi, se yili le be leli ke ñkimmɔ' yon nun ke swi' pa' bwum hwæn, ñdúnmi ye ke Yèrusalèm, a ken bèn cìci hwæn. Be she lè mwum hwæn le, à kwebsi mbòki tòn nyon bǎ Mvènnswæb zusi nun byebbi nyon ne nun ciá. 48 Byin be ñgyɔ' tòn be, se yili le byin be ñyi shitàkwù màzwùm. 49 Mún ne', mún yě byin Mpùn Nsanmi ne Ce nyèm cie byin ñkàli nun fyii nywi. Byin ye làn nyin tòn fe nlim nsòn, a ken bèn kwan se ñkimmɔ' Mvènnswæb yi ye byin bènni nywi.»

Ñtwɛ' ye Mvènnswàb twele Yesù zwô
(Mr. 16.19-20; Mè she 1.9-11)

⁵⁰Ƙɛ nyě yi, Yesù kwan Yèrusàlèm, à twelò' bon cì ndɔ' moan Bètànî. Bɛ bɛn kwe cìcì màzwùm, à wasi mè fyà' zwô, à ngànni bon. ⁵¹Kwan se nun bɛ bon ñngànni fɛ si, à donnzi bon, Mvènnswàb twelò' nun zwô. ⁵²Bon bɛ lwàbbe bɛ fɛ nun ñtwu, bɛ fyonnì bɛ Yèrusàlèm lè mè nlim tà bon yèan zwum. ⁵³Ƙɛ kwe nlim nsòn, bɛ bɛ kǎn dɛye lè kǎn ntwuli Mvènnswàb ke nyenswàb ndwun.

Ñtwum Lwen Ye Jân Kœ

Yesù ne ðyi wě ñwanni, à ðe tì ñzison

1 ¹Kwan se ðe lè ñgyô' wan ðunmi kife', ðe lè Ñzà' le' ti kwe. À ðe tòn ðon lè Mvènnswàb mban, à ðe Mvènnswàb. ²À ðe ðon lè Mvènnswàb lè ñgyô' wan ðunmi kife'. ³Ëe fœ ywum hwæn ðon lè nun. Mvènnswàb fœ kân swum ndò', à shì ðe kwe. ⁴Mwum hwæn tã ñzison cinni cì shon, ñzison màzwùm si wě ñwanni se ta ðwum me' sannzi. ⁵Ñwanni ta ðwùm ke njimmi nun, son, njimmi cinni kan ñkimmò' lè nun njimnza' ñwanni màzwùm.

⁶Mwum ndò' ðenne nyě Mvènnswàb fyii, jin shon ðe le Jân. ⁷À kîn ðã nun ðyi shitàkwù, shitàkwù she ke nywi ñwanni, lè ðwum hwæn ke ñlim lè Yesù Kristò ke nyě le' se nun yě leli. ⁸Nun ne' ne ðe kân ñwanni, son, à kîn shitàkwù ðyi ke nywi ñwanni. ⁹Ñwanni màzwùm, son se ðyi she ñkæmñkæm. Ke mben ye son ðennâ ke ñgyô' wan, son se ta ðwum hwæn me' sannzi. ¹⁰Ñzà' le' màzwùm ðe ke cě ñgyô' wan nun. Mvènnswàb fœ ñgyô' wan ðon lè nun, son, lan ñgyô' wan limme kân nun. ¹¹À kien ke cí ðwum ðyon, son, ðe yè kan nun. ¹²Kwo fe' li, ðyindò' ðe ye nun, ðe ke ñlim lè nun. Bon màzwùm, à wò ðon mbyi le ðe ðe ðwen Mvènnswàb. ¹³Ñðun ye ðon ðun ke læm ðwen Mvènnswàb nun, ðe ye kan ðon wě tà she ðe ta ðwum ðe ñgyô' wan ye, shikì a ðe lè ñkimmò' mwum ndò', son, Mvènnswàb ne ci.

¹⁴Ñzà' le' màzwùm fyonne mwum wě ðwi', à kîn tòn ke nyinnim she' nun. Mvènnswàb kwàsâ kwènnzì nlim shon lè leñkæm shon ke nywi yon. 'Bwi' yennâ ñtwu yon, ñtwu ye Ce nyon Mvènnswàb fe nun, nun mwen mbo' ti ku' mbo' nyon. ¹⁵Jân ðyi shitàkwù shon, à ðunmi ðæmmì le: «Nun ne mùn ðe leli ke nywi yon le: mwum ndò' tã kîn nyè yêm, à cinni ñtwu, à làn mùn, ntwi' se ðe lè à ti mbyí lè ðe ye kife' mùn.» ¹⁶Ke nlwinni ye nun ni ñlwinni lè kwènnzì nlim, ðwi' hwæn, à tà ðwi' floc yon fe ke moan zwêm. ¹⁷Mvènnswàb feâ ðwi' lwuà nyon fya' Môizè. Ti lè kwènnzì nlim shon, kònddi lè leñkæm shon, à kwàsâ yon ke nywi Yesù. ¹⁸Mwum ndò' yen kife' Mvènnswàb. Son, Mwen mbo' nyon nyě ðon ta tòn ðon lè nun, à sannzâ mbòki ne Ce nyon tòn.

Shitàkwù se Jân Bâtisi ðyie ke nywi yon ne'

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.1-8; Lk. 3.1-17)

19-20 A kien bèn nywɔ' mbo' ndo', mè ci-zwi' me Yuda bye ke Yèrusalèm, be fyii mè ci-mfe sàtikà' bon lè òkwìn òwum me Lèví, lè be kiin Jân cibbi le yà mwum ne ku' nyi? À ywome òcibbi màzwùm li, à byinnò' kan le nun bǎ byi le' fyònnzi òwum, son, à yili le' ke swi' shan lè leŋkæm. Shitàkwù she nun ðyie be le: «Mùn ne ba mún **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb yě fyii.» 21 Be cibbi lè nun le: «Ti wù, wù ni wen? Wù ne ðyie **Èlí**?» Jân fyònnzi lè bon le: «Ayi, mún ne ban.» Be kà kònni cibbi be lè nun le: «Wù ni ci-nlèli ke òwum Mvènnswæb nun?» Jân fyònnzi le: «Ayi.» 22 Be kà shě lè nun le: «Shè le òwi', wù ni ku' wen? Ntwi' se a yili le òwi' ken òwum be fyii òwi' òzà' le' ndo' shě be ke nywi ywù. Ti ku' wù ne', wù tà ku' shè le wù ni ku' wen?» 23 Jân kà fyònnzi lè bon le: «Mùn ni mwum ne Èzai, ci-nlèli ke òwum Mvènnswæb nun lele ke nywi yon le:

“Mwum ndo' tǎ ðæmmi ke nlim kyɔ' le:

Dyilèni mbyi nyeli nye' zu.” »

24 Ke nyinnim òwum bye be fyii cǐ Jân, mè **Fàrizièn** ndo' be kwe. 25 Be kà cibbi lè nun le: «Ke wù bǎ **Kristó|Kristò**, wù bǎ ku' wù **Èlí**, shiki wù be ku' wù ci-nlèli ke òwum Mvènnswæb nun ni, yen se ci wù tǎ òwum jimnzi nun?» 26 Jân kà fyònnzi lè bon le: «Mún, mún tà bon jimnzi lè mlǎ', son, mwum ndo' ni ke nyinnim shin nun nyě byin limmi kan. 27 À tǎ kìn be nyè yêm, mún wòli kan ma kim mún kwemmi lè nun, lè mún sù mè ndu' mè diba' byon.» 28 Ywum màzwùm hwæn li lannze ke nsòn ye be be lon le Bètànì, ke ògyin Jùrdèn. Cìcì màzwùm se Jân be òwum jimnzi kwe.

Yesù ne ðyie mwen nzwumŋgan ne Mvènnswæb fyie

29 A kien bèn be shikpon màzwùm, Jân yen Yesù tǎ kìn cì shon, à shè le: «Ceèni fe' mwen nzwumŋgan ne Mvènnswæb fyii le nyi ni kiin òyebbi lan ògyɔ' wan zùsi. 30 Nun ne mún lele ke nywi yon kwan se mún be le' le: “Mwum ndo' tǎ kìn be nyè yêm, à cinni òtwu, à làn mún, ntwi' se be lè à ti mbyi lè be ye kife' mún.” 31 Mún, mún limme kǎn mún nun, son, mún kien òwum jimnzi lè mlǎ' lè mún ci òwum Izràél limmi nun.» 32-33 Jân kwùbtà' tì òzà' le' ni be, à shè le: «Mún limme kàn mún nun, son, Mvènnswæb ne fyii mún lè mún kiin òwum jimnzi lè mlǎ', à shèe mún le: “Wù yě M̀pùn Nsanmi yenni, à tǎ wai ke zwò, à kìn tòn ke nywi mwum ndo', mwum màzwùm ne ye òwum jimnzi lè M̀pùn Nsanmi.” Mún yennà M̀pùn Nsanmi wai ke zwò wě mwen pyi', à kìn tòn ke nywi yon. 34 Ke nyen ye mún yennà ywum màzwùm hwæn li, mún tǎ shitàkwù ðyie le mwum màzwùm ni Mwen Mvènnswæb.»

Bwesɔ' bye Yesù sete cinni

35 Shikpon fɔ', Jân be tì kwe lè kì-bí bwesɔ' byon. 36 À yen Yesù tǎ làn, à shè lè bon le: «Ceèni fe' mwen nzwumŋgan ne Mvènnswæb fyii.» 37 Kì-bí

ƒwɛsɔ' Jân ywɔme swum se nun be le' li, be donnzi nun, be ɗwon Yesù nyè. ³⁸Yesù yònnzi me', à yen ƒwɛsɔ' ƒi Jân ƒi ta nun ɗwon nyè, à kà cibbi lè bon le: «Yen se ƒyin yili?» Be ƒyonnzi lè nun le: «Wù tã tòn fɛn, Ræbbi?» (Sù Ræbbi ni lè ñlìsà!) ³⁹À ƒyònnzi lè bon le: «Klènni, ƒyin yen cìcì màzwùm.» Li, be wai kèn, be ken ƒèn, be yen cě nun be tòn nun, be lannzi kwæbbi màzwùm kwe bon lè bon. Be lè a ti kènni lànɔmè nywɔ' nyí kwæbbi nun.

⁴⁰Ke nyinnim ƒwum ƒi ƒi ƒye ywɔe ñzæ' le' Jân, be ɗwon ti Yesù ke nyè, jin nyè mbɔ' be le Àndrê. Ìgyinni Simôn Piêr ne be. ⁴¹Àndrê sete kèn ɔgyinni nyon Simôn cinni, à shè lè nun le: «Bwi' cinnâ ƒwi' **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb ƒyii.» ⁴²À twe' Simôn, à kèn lè nun cì Yesù. Yesù yenme Simôn, à shè lè nun le: «Wù ni Simôn mwen Jân. Mùn kèâ wù jin she ƒɔ' le Sefà.» Ke le' she ƒɔ' nun, be ta ti son lon le Piêr. (Sù jin màzwùm ni le mble.)

⁴³Shikpon she ƒɔ', Yesù yile nun ken ke ɔgyɔ' Gàlilè nun. À cinni Filipò, à shè lè nun le: «Dwoin mún nyè.» ⁴⁴Filipò be mwum nyè wai ke Bètsaidà. À be myi ƒɔ' bon lè Àndrê lè ti Piêr. ⁴⁵Ke nyè yi, Filipò cinni Nàtànàèl, à shè lè nun le: «Mwum ne Mòizè lele ke nywi yon ke ɗewà me lwuà nun, mè ci-nlèli ke ɔwum Mvènnswæb nun konndi ti ku' leli ke nywi yon, ƒwi' cinnâ ƒwi' nun ɗyè. Mwum màzwùm ni Yesù, mwum Nàzàrè', mwen Jòsè'.»

⁴⁶Nàtànàèl ywɔme li, à shè lè nun le: «Swum lwen ndɔ' ye ƒwi' kwain ɗyè ke Nàzàrè'?» Filipò ƒyònnzi lè nun le: «Klîn, wù yen lè zɛ' swù.»

⁴⁷Kwan se Yesù yen Nàtànàèl tã kîn cì shon, à ɗunmi leli mbyí nywi yon le: «Seansean nun ne' mwum Ìzràèl ne nyè. Swum wèsi ndɔ' ƒa nun nywi.» ⁴⁸Nàtànàèl ywɔme li, à cibbi lè nun le: «Wù limmi mún fɛn?» Yesù ƒyònnzi lè nun le: «Lè Filipò kà loin wù ke ndù' ɔgæ' kwùmmvu, ƒi lè mún yennâ wù.»

⁴⁹Nàtànàèl kà shè lè nun le: «Ñlìsà', lè leɔkæm, wù ni Mwen Mvènnswæb, wù ni m̀vèn Ìzràèl.» ⁵⁰Yesù kà shè lè nun le: «Ntwi' se mún le' le mún yenni wù ke ndù' kwùmmvu, son se wù yili nun? Wù yen kife' swum ndɔ', wù yè ywum klwɔkea ye lan yi ton ye yenni.» ⁵¹À kà kònni tí le' be le: «Mùn tà ƒyin shè lè leɔkæm le: 'ƒyin kà yenkà' ɗɛb lwon lè mè cikpu' Mvènnswæb ta nàn lè be ta kyìli ke nywi **Mwen Mwum.**»

Hilea zwimbyi' se Yesù cìe

2 ¹Ìgyin leân be ƒi, be kpæmme ɗæm ndɔ' ke myi ye be ta lon le Kanà, ye be ke ɔgyɔ' Gàlilè nun. Mon Yesù be lè à ti kwe. ²Be loin tí ku' Yesù bon lè ƒwɛsɔ' ƒyon lè ƒyi ƒi kiin kwe cìcì ɗæm màzwùm.

³A kien ƒèn kwan se ƒà' mlɔe kwe cìcì ɗæm, mon Yesù kèn Yesù shè le ƒà' ƒa tí. ⁴Yesù ywɔme li, à shè lè mon nyon le: «Mon nyèm, wù ne woli wù shè mún swum se mún yè cì? Kwan shèm wòli kife'!» ⁵Mon nyon ywɔme li, à shè lè mè ci-she le: «Cìèni swum se nun yè ƒyin shè.»

⁶Kwe nye màzwùm nun, mè ñgwu ndo' be kwe bon fyuru. Mè Yudà be mlà' kě ke me ñgwu màzwùm nun lè be bɔsa' nywi nun kwan se bi lè be ye bě' nyenswàb shan cí. Ñgwu mbò' be twe' lànme letà mla' ndu'. ⁷Yesù shè lè mè ci-she màzwùm le: «Lwinnzèni mè ñgwu bi lè mlà'.» Mè ci-she lwinnzà bon lwèn han, be pwipwè'.

⁸Yesù kà shě lè bon le: «Jene lwoèni kwæ', byin ken fe lè mwum nyě cinni ñkimmò' lè ñgwìn. Be lwome li, be ken nun fe. ⁹Mwum màzwùm bweb mlà' ye bi lè ye fyonná bə'. À limme kăn cě bə' màzwùm wai nun, son, mè ci-she bye lwəe mlà' be limme. À loin ci-dəm, ¹⁰à shè lè nun le: “Cici hwæn se be ta ñgwìn kèa, bɔwum hwæn ta seti bɔwum be be loin bə' lwèn fe, kwan se a ye be lè be ti ywi nūn, wũ kà fe bon she sɛbbi. Ti lè wù, wù lwəsi wù she lwèn be han a kin bèn jene.” »

¹¹Hilea se si hilea she zwimbyi' se Yesù ciè. À ciè son ke Kanà ke ñgyò' Gàlilè nun. Ke nci ye nun ciè hilea màzwùm, à lisea ñtwu yon, bɔweso' byon dūnmi zwùm tɛli lè nun.

¹²Ke nyě yi, à wai kèn ke Kàpèrnàò bon lè mon nyon, lè mè ñgyinni byon, kòndni lè bɔweso' byon, son, be ci kan kwe ñgyin mēan.

Yesù ke nyenswàb ndwun

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-17; Lk. 19.45-46)

¹³Be lè ñgwìn mè Yudà nyě be ta lon le **Ñgwìn-ñkwan-Èjib** ti kwukwə', li, Yesù kèn ke Yèrusalèm. ¹⁴À bèn kwe, à kèn nyenswàb ndwun, à cinni bɔwum bye ta mè nje kyí, mè pɔ', lè mè pyi' nun. À cinni ti mè ci-ñkwebsi lòn kwe nji' ñtònmi ke me tâblè byan zwem. ¹⁵À yenme bon li, à twon ñgwə' ndo' lè ñdu', à kwannzi bon lè mè nyəm byan nun hwæn. À nywæsa' lòn yan, à twotɔ' mè tâblè byan ñgyò', ¹⁶à shè lè mè ci-ñkyi me pyi' le: «Pælèni mè pyi' bi ke cě, ba byin twe' nye Ce nyèm wě pà' lwùmwù.»

¹⁷Kwan se bɔweso' byon yenme li, be bun ñzə' le' ye be kœ ke dɛwă Mvènnswàb nun le: «O, Mvènnswàb, ñyili ye mùn kè ke nye nywù nun ta mun ñlim twènni ke zwum wě win.»

¹⁸Mè ci-zwi' me Yudà yenme swum se nun ciè nyenswàb li, be cibbi lè nun le: «Yă hilea se wù yě ci bə se lisà' bwi' le Mvènnswàb ne fe wù ñkimmò' nci yi?» ¹⁹Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Bwùmmɔèni nyenswàb ne, mùn yě nun bɔwemmi be ke nyě ñgyin lè nun.» ²⁰Mè ci-zwi' me Yudà bi ywome li, be kà fyònnzi ku' be lè nun le: «Be bɔwemme nyenswàb ne ke dɛwă mwum nyî blàn fyuru nun. Son ti wũ, wù le' le wù ni ye nun bɔwemmi be ke ñgyin lè nun?»

²¹Son, nyenswàb ne Yesù be le' be kwæ' nywi shon ne'. ²²Kwan se à yimne ywi, bɔweso' byon kà bŭn swum se nun lele, be ke mwù ke nzə' le' ye be kœ ke dɛwă Mvènnswàb nun, kòndni lè ñzə' le' ye Yesù shèe bon yi.

Yesù limmi swum se ðyi ke nlim mwum nun

²³Ke kwan se Yesù be ke Yèrusalèm lè Ìḡgwìn-ḡkwan-Èjìb wòlime, à be yì hilea cì. Bwum mèan bε be kwe ðunmi zwùm tɛli lè nun ke nyan ye bon yenne yì hilea màzwùm. ²⁴Son, Yesù be kǎn zwùm tɛli lè bon, ntwi' se nun limme mè mbàkà' nyan hwæn. ²⁵À be kǎn bònḡgà' lε be ðyi shitàkwù ke nywi mwum ndò', ke ntwi' se nun limmi swum se ðyi ke nlim mwum nun.

Yesù bon lè Nikòdêm

3 ¹Mwum ndò' be kwe, jin shon be lε Nikòdêm. À be mwum nyě ke ḡkwìn mε Fàriziēn nun, à be tì ci-zwi' mè Yudà ndò'. ²Mwum màzwùm kien nywò' mbò' ndò' kpon nun cì Yesù, à shè lè nun le: «Nìsà', bwi' limmi lε Mvènnswæb fyii wù le wù ni kin bwi' ywum lisea, ntwi' se mwum ndò' wòli kan kim à ci hilea wě tà she wù tǎ cì, à Mvènnswæb shi bε lè nun.» ³Yesù fyònnzi lè nun le: «Mùn tà wu shě lè leḡkǎm le mwum ndò' wòli kan à ðun ke ywò' Mvènnswæb nun, bε shi nun ye kǎmmi bí.» ⁴Nikòdêm kà cibbi lè nun le: «Beshe mwum ti mwumḡkǎm, à yě cì le bε kà ye tì nun kǎmmi she me mbì? À yě tì ðun be zwum mon nyan, bε ye tì nun be?»

⁵Yesù kà fyònnzi lè nun le: «Mùn tà wu shě lè leḡkǎm le mwum ndò' wòli kan à ðun ke ywò' Mvènnswæb nun bε shi nun ye lè mlǎ', kònnḡi lè ḡkimmò' Mpùn Mvènnswæb. ⁶Mwen ne mwum ye ni ku' wě mwum, mwum ne bε ye lè ḡkimmò' Mpùn Nsanmi ni ku' ñlwinni lè Mpùn Nsanmi. ⁷Ba shìmmea ci wù lè ñshè ye mùn shè wu le se yili le bε ye wù ye nyě mè mbì. ⁸Mùn twe' fe' mbòkì nywi mpùn. Mpùn ta ðwi wě tà she yon yili, wù ywò' ḡgìnnò' ye yon ta cì, son, wù limmi kan cì yon wai nun, shikì wù limmi cě yon kenme. Li ne se ta lànnzi ke nywi mwum nyě bε ye lè ḡkimmò' Mpùn Nsanmi.»

⁹Nikòdêm ywǎme li, à kà cibbi lè nun le: «Swum màzwùm ye ku' yili lànnzi le?» ¹⁰Yesù kà fyònnzi bε lè nun le: «Wù ni kǎn ñlisà' ndwun ke ḡkwìn bɔwum Izràēl nun? Ti, a ci le, wù limmi kan ywum màzwùm nun? ¹¹Mùn tà wu shě lè leḡkǎm le bwi' ta leli ke nywi ywum ye bwi' limmi, bwi' konndi shitàkwù ðyi ke nywi ywum ye bwi' yennà lè ze', son, byin yili kan shitàkwù she'. ¹²Byin tà ka ñlim ké ke nzǎ' le' ye mùn tà byin shě ke nywi ywum ye ta lànnzi ke ḡgyó' wan. Ke kǎmmi nyi nun, byin ye ñlim ké ke nywi ywum ye ta lànnzi ke ðeb?

¹³«Mwum ndò' nàn kife' ðeb a shi ku' bε **Mwen Mwum** nyě kyili ḡwai ye ke ðeb. ¹⁴Kwan se Mòizè bε ke nlim kyò', à sheli pa' ḡwum ndò', à fò' nywun lè yon. Be nyě yi, à yili nywun màzwùm ke ḡgǎ' zwem, à wasi nun zwò. Mbanmbò' ku', bε ye ku' **Mwen Mwum** wasi li, ¹⁵lè mwum ne yě zwùm tɛli lè nun, à yě ñzison ðwùmðwùm cinni. ¹⁶À si li ntwi', ke

nyili ye Mvènnswæb yili ngyô' wan ñzwanzwò', li ne ci à fyii Mwen mbò' ti ku' mbò' nyon bǎ mwum ne yě ñlim ké lè nun làkì bwu, son, bǎ nun cinni ñzison d'wùmd'wùm. ¹⁷Mvènnswæb fyii kǎn Mwen nyon cě ngyô' wan lè nyí ni kiin lan ngyô' wan vènè' yennzi, son, à fyii nun lè bε fyôn swæ' ke nyè yon.

¹⁸«Mwum ne kèà ñlim ke nywi Mwen Mvènnswæb, à bà tí làn ke me kè' nun, son, mwum ne kè kan ñlim ke nywi yon, mè kè' bǎnnà nun, ntwi' se ǎ kè kan ñlim ke nywi Mwen mbò' Mvènnswæb nun. ¹⁹Mwù me kè' màzwùm yi le ñwannì bεnne ngyô' wan, son, lan ngyô' wan yili tòn she njimmi nun, a lan she bε ye tòn ke ñwannì nun, ntwi' se mè she nyan bε mbyibbɔa seansean. ²⁰Byin limmi lwen le mwum ne tǎ byebbi cí, à tǎ ñwannì byinnɔa nún, ǎ kèn kan ke cìcì se ñwannì si kwe, ntwi' se yi ta nun kwènni le byebbi nyon yě kwàli ke pisean. ²¹Son, ti lè mwum ne tǎ swum se Mvènnswæb yili cí, à tǎ kèn ke ñwannì nun lè bwum hwæn pæ' yen seansean le à tǎ ñwum Mvènnswæb ywòli ke me she nyon nun hwæn.»

Yesù bon lè Jân

²²Ke nyě yi, Yesù bon lè bwesò' byon kennô' ke kpinnzò' ngyò' se bε ta lon le Jùdè. À lànnzi kwan ndò' kwe lè bon, lè à tǎ bwum jimnzi. ²³Jân bε ku' làn nyon bwum jimnzi bε ke Ènôn. Myi màzwùm bε kwukwæ' lè Sàlím. À bε bwum jimnzi kwe, ntwi' se mlǎ' bε kwe mèan. Bwum bε kǐn cì shon lè à tǎ bon jimnzi. ²⁴(Bε lè bε kè kife' Jân ke nye njè.)

²⁵Li, ke nyinnim bwesò' Jân nun, byindo' dùnmi ngyi kwùmmi lè mwum Yudà ndò' ke nywi mbòkì ne bon ta nywi bɔsi ke bè' nyenswæb nyan nun. ²⁶Be nyě yi, bε kennô' ke Jân, bε cibbi lè nun le: «Ñlisà', wù tà tí ku' fe' mwum nyě byin bε byin lè nun ke ngyin Jùrdên ni bǔn? Nyě wù kònnɔndi tí ku' bwi' njè nyon shě ni? Ywò' fe', à ti bwum jimnzi nun, bwum hwæn ti su' kèn ke cì shon. Wù yen ke le' màzwùm le?»

²⁷Jân ywome li, ǎ kà fyònnzi bε lè bon le: «Mwum ndò' wòli kan kim à cinni swum ndò' beshe Mvènnswæb ne shi nun fe. ²⁸Byin ne', byin woli kim byin ðyi shitàkwù le mùn lele le mùn ne ba mun **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb fyii, son, Mvènnswæb sete mùn fyii ke swiswi' shon. ²⁹Mwum ne bε lannzi ñlib hwù cì shon, nun ne ðyi ku' lè ñlib màzwùm. Son, ti lè ñwè ci-ðæm, à tǎ ðyi moan ke yon lè nun ywò' ñkwu yon. Kwan se nun tǎ ñkwu yon ywò, ñlim ta nun lwukea zwum ñzwanzwò'. Li, mùn lwinnà jene lè ñdàli. ³⁰Ñdikà' à yæki ñtwu cinni, mún, mùn fyòn ku' mùn bε ngyò'.

³¹«Mwum ne wai ke ðeb ne ðyi swiswi' bwum hwæn. Ti lè nyě cě ngyô' wan, à su' ku' ðin mwum ne cě ngyô' wan. Ñzǎ' le' ye nun tǎ leli, a su' ywum ngyô' wan yenni. Mwum ne wai ðeb ni swiswi' bwum hwæn. ³²À tǎ shitàkwù ðyi ke nywi ywum ye nun yennà, lè ye nun ywòà kwe, kwo fe' li,

mwum ndo' tà ka shitàkwù shon yili. ³³Mwum ne tà shitàkwù shon yili, à yilâ Mvènnswæb ñgwòn. ³⁴Mwum ne Mvènnswæb fyiâ tà ku' ñzæ' le' yon shě, ntwi' se Mvènnswæb tà nun lwinnzi lè Mpùn Nsanmi nyon. ³⁵Ce nye' Mvènnswæb tă Mwen nyon yili, à feâ nun ywum hwæn pæ' fya'. ³⁶Mwum nyě tă ñlim kě nywi mwen Mvènnswæb cinnâ ñzison d̀wùmd̀wùm. Ti lè mwum nyě tă ñwum yon fyinnzi, à bǎ ñzison d̀wùmd̀wùm màzwùm cinni, son, nyeni nlim Mvènnswæb ta su' lwæb ke nywi yon.»

Yesù bon lè ñlib ne wai ke Sàmàrí

4 ¹⁻³Be lè mè Fàriziën ywôâ le Yesù be ðwesò' cinni mèan lè à tà tí bon jimnzi, ðwesò' byon lan bye Jân. (Lè lèḅkàem Yesù ne be kǎn ðwum jimnzi, ðwesò' byon be be bon jimnzi.) Ke ñlimmì ye Yesù limme le be ywôâ li, à wa' ñgyò' Jùdê, à kèn be ñgyò' Gàlilè nun. ⁴Lè ǎ kà kèn bèn ñgyò' Gàlilè nun, se cibbi le à fyiò' ke ñgyò' Sàmàrí nun.

⁵Ke mfyi ye nun fyie Sàmàrí, à kien bèn ke moan myi ndo' ye be ta lon le Sishâr ye be kwukwæ' lè ndem ne Yàkôb fee lè mwen nyon Jòsê'. ⁶Ke moan myi màzwùm, swu' mla' Yàkôb be kwe. Yesù be lè à hwummâ lè kèn. Li, à tòn kwe nji' moan swu' mla' màzwùm. Be lè nywo' mwum se ti.

⁷Ñlib Sàmàrí ndo' wae lè nun kiin mlǎ' lwo. Yesù yenme nun, à shè lè nun le: «Fe mun mlǎ', m̀n nwi.» ⁸(Be lè ðwesò' byon kennâ ke ñlim myi lè bon hwinnì ywum ji.) ⁹Ñlib Sàmàrí ni kà shě lè Yesù le: «Wù bǎ mwum Yudǎ? Se ci le wù cibbi mlǎ' nwi lè m̀n ne mwum Sàmàrí?» (Mli màzwùm leli li ntwi' se ðwum Yudǎ be kǎn lwuni bon lè ðwum Sàmàrí.)

¹⁰Yesù fyònnzi lè nun le: «Wù limmè swum se Mvènnswæb tă fe, wù limmì tí ku' mwum ne tà wu mlǎ' nwi cibbi, wù ne setè nun cibbi, ǎ feè wù mlǎ' ye ta ñzison fe.»

¹¹Ñlib ni shè lè nun le: «Mwumḅkàem, wù bǎ lè lwùḅḅgan ntè' mla' fya', li ma swu' si jimmi, wù yě mlǎ' ñzison màzwùm cinni fen? ¹²Mbibe nye' Yàkôb ne fee ðwi' swu' mla' se. Nun ne' nwie mlǎ' màzwùm lè ðwum byon nun hwæn, mè nyàem byon konndi nwi. Wù ne ðyi ñdwun, wù làn nun?» ¹³Yesù fyònnzi lè nun le: «Mwum ne tă mlǎ' ye nwi, ñjè mlǎ' yě tí nun kònni kwènni be. ¹⁴Son, ti lè mwum ne yě mlǎ' ye m̀n yě nun fe nwi, ñjè mlǎ' bǎ tí nun kwènni nywo' ndo'. Ntwi' se mlǎ' ye m̀n yě nun fe ye nun be zwum wě yon mlǎ' she ta ñzison d̀wùmd̀wùm fe.»

¹⁵Ñlib ni shè lè nun le: «Mwumḅkàem, fe le m̀n mlǎ' màzwùm, lè ñjè mlǎ' làkì tí m̀n kwènni, shikì m̀n kìn tí mlǎ' lwo cě.» ¹⁶Yesù shè lè nun le: «Kènnè, wù loin ywù, byin kiin cě byin lè nun.» ¹⁷⁻¹⁸Ñlib ni fyònnzi lè nun le: «M̀n cinni kan mun ñd̀wèb.» Yesù ywòme li, à shè lè nun le: «Wù ðwèli kan, wù le' lèḅkàem le wù cinni kan ñd̀wèb, ntwi' se be lè wù sheâ mè d̀wèb shæn. Ti lè nyě byin ton jene byin lè nun ni, ywù ne ban.»

¹⁹Ke nyě yi, ñlib ni kà shě lè nun le: «Mwumḅkàem, m̀n yen le wù ni wě ci-sheli. ²⁰Mè mbibe bye' be Mvènnswæb d̀ca ke kpa' ne zwêm. Ti

lê byin, mè Yudà, byin le' le cìcì ndɔa Mvènnswàèb suku' ke Yèrusalèm.»
 21 Yesù fyònnzi be lè nun le: «Dyim mè yib, ywɔ' fe' swum se mún yě wù shě se. Kwan ndɔ' kà wòlàkà', byin ba tí su' Ce nye' Mvènnswàèb ɔa ke cě kpa' ne zwêm, shikì a be ku' ke Yèrusalèm. 22 Byin, lan Sàmàrì, byin limmi kan mwum ne byin ta ɔa. Ti lè bwi', mè Yudà, bwi' limmi mwum ne bwi' ta ɔa, ntwi' se mwum ne yě bwum swæti yě wai ke mvu bwum me Yudà nun. 23 Son, kwan ndɔ' ta kìn, se bennâ ma nùn, she mè ci-ndɔa Mvènnswàèb bye ñkàmñkàm ye nun ɔa lè ñlim fɔ' ke mbyi leñkàm nun, ntwi' se Ce nye' Mvènnswàèb yili bwum be ta nun ɔa li. 24 Mvènnswàèb ni m̀pùn, bwum be ta nun ɔa, se yili le be ɔa nun lè ñlim fɔ' ke mbyi leñkàm nun.» 25 Mlib ni shè lè Yesù le: «Mùn limmi le **Kristò** yě bèn. Kwan se nun ywìme bèn, à yě bwi' ywum hwæn pæ' sannzi.» 26 Yesù shè lè nun le: «Mùn ne tã leli ne, mún ne ðyi mwum màzwùm.»

27 Ke kwan màzwùm nun, bwesɔ' Yesù fyoin. Shìmmea ci bon lè nyen ye bon yenne Yesù lè à tã leli lè mlib. Kwo fe' li, mwum ndɔ' cibbi kan nun le: «Yen se wu tã cibbi fya' yon? Wù tã leli lè nun lè ntwi' yen?»

28 Mlib ni ðonni ñgwu mlâ' nyon kwe, à fyòn be myi, à kèn bwum shě le: 29 «Klènnì, byin ce fe' mwum ndɔ' ne shè mún ywum hwæn ye mún ciâ. Kè shindɔ' **Kristò** ne?» 30 Li, bwum wai myi, be kiin cí Yesù.

31 Ke kwan màzwùm nun, bwesɔ' Yesù loin nun cí ji, be she lè nun le: «Ñlisà', kiin, wù mgbati fe' ñwum.» 32 Son, Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Mùn cinni ji ndɔ' nyě mún tã ji, nyě byin limmi kan.» 33 Ke nywɔ' ye bwesɔ' byon ywɔme li, be ðunmi leli nyinnim shan nun le: «Mwum ndɔ' kien nun ji fe be?» 34 Yesù ywɔme li, à shè lè bon le: «Ji nyèm ni le mún lwinnzi nyili mwum ne fyii mún lè mún mlɔ' tì ku' she se nun fi mún fya' le mún ci son. 35 Byin, byin ta ka leli le: “Kwan mfyàèb ywum ji nzwonme mè nywi' nyí?” Son, mún, mún tã byin shě le: Wasèni fe' me', byin cèɔ' ndem nun. Ywum ji kimmâ nùn, fyàèb fyàèbbi ne ti. 36 Mwum ne tã ywum ðyim fyàèbbi, à ti ðèbbi nyon yě, à tã ywum ðyim swɔsi, ye ye tòn ðwùmðwùm. Li, mwum ne tã ywum ðyim myili, lè nyě tã fyàèb nun, be ta ñdàli ywo mbanmban. 37 Ñkæn le' ndɔ' leli le: “Mwum ndɔ' tã myi', nyě m̀bɔ' ndɔ' fyàèb nun.” Ñkæn le' màzwùm yi leñkàm. 38 Mùn fyie byin le byin ken ywum ðyim fyàèbbi ke ndem ne byin ðyimme kàn. Be lè bwum ndɔ' ðyimmâ mbyi nùn, byin seà tì ku' nyě she shan.»

39 Mân bwum Sàmàrì be be kwe ke myi màzwùm nun, be ke ñlim lè Yesù, ntwi' se mlib ni shèe bon le: «À shèâ mún ywum hwæn ye mún ciâ.» 40 Li ne ci, kwan se bwum Sàmàrì kin ke ci shon, be swulea nun le nyí ni ton fe' lè bon. Yesù nden kwe lè bon ñgyìn bí. 41 Bwum be be ñlim ké lè nun yæke mán nùn, ntwi' swum se nun ne' be leli. 42 Bwum màzwùm she lè mlib ni le: «Jene, bwi' su' kan ñlim ké ntwi' ñzàè' le' ne wù shí bwi' ni, son, bwi' ne' bwi' ywɔâ lè mè ywi' bye', bwi' limmâ lè leñkàm le mwum màzwùm ni Ci-nswæti ñgyɔ' wan.»

Ëkimnzi ye Yesù kimnze mwen mwum ndwun ndò'

⁴³Ke nyè ye Yesù nòen kwe myi màzwùm ñgyìn bí, à wa' kwe, à yè mbyi ñgyò' Gàlilé. ⁴⁴Ntwi' se nun nɛ' shèe le: «Be tà ka ci-ntwum mwumnzi ke ndù' nsòn yon.» ⁴⁵Lan Gàlilé kenne Ëgwìn-ñkwan-Èjib ji ke Yèrusàlèm bon lè mè Yesù mban. Ke kwe, be yenne ywum ye Yesù cie. Li, kwan se nun bèn ke ñgyò' Gàlilé nun, be ye nun lwen.

⁴⁶À fyòin be ke ñgyò' Gàlilé, à kèn ke myi ye be ta lon le Kanà, cici se nun kwèbse mlá', ye fyonnì bàè'. Mwum ndwun ndò' ne me ñgyò' nun be kwe, à be lè mwen ne ñdweb ke Kàpèrnàò, ñgwènnwèn. ⁴⁷Kwan se nun ywò' le Yesù weâ ke Jùdè, à ti ke Gàlilé, à kèn kwe cí Yesù, à ñunmi nun pyitea le nyí ni kiin ke Kàpèrnàò, lè nyí ni kimnzi nun mwen nyon ne ywime. ⁴⁸Yesù shè lè nun le: «Beshe byin shi hilea yenni lè ywum ñgwulea, be byin, byin kè kan ñlim?» ⁴⁹Mwum tòn ni tá ló' Yesù febbi le nyí ni kiin, bon ken lè mwen nyon ni làkì ywi. ⁵⁰Yesù shè lè nun le: «Fyòn be, mwen nywù kimmòâ.» Mwum tòn ni kè mwù lè ñzàè' le' ne Yesù le' ni, à wa' kèn. ⁵¹Kwan se be lè à ti mbyi ñwòn nyon yè be, à cinni mè ci-she byon mbyi nun, be kiàn nun bònngèa. Be she nun le: «Mwen nywù kimmòâ be.» ⁵²À cibbi bon le ñpùn ni ñunmi mwen nyon fyii nywi yá kwan? Bon le: se be ñún, lè nywò' ñbò' nyè nywò'-mwum, mbeb nyí mlò'. ⁵³Mwum tòn ni kèn yen le kwan màzwùm se Yesù shèe ku' nun ñún le: «Mwen nywù kimmòâ.» Mwum tòn ni lè ñwòn nyon nun hwæn, be te' zwùm lè Yesù.

⁵⁴Kwan se Yesù wai Jùdè, à fyòn be ke Gàlilé, ke kwan si nun, hilea she me mbi se nun cie kwe, son se shi.

Ëkimnzi ye Yesù kimnze ñlòñlò' ndò'

5 ¹Ke nyè yi, mè Yudà cinne ñgwìn ndò' ke Yèrusàlèm. Yesù kènnò' ku' kwe. ²Ke kwe Yèrusàlèm, moan ñwum ñka' ye be be lon le ñwum nye me pò', yon mla' ndò' be kwe. Ke moan yon mla' màzwùm, mè pà' be kwe bon shæn. Be be cici màzwùm lon ke le' Èbrù nun le Bètzatà. ³Ke me pà' màzwùm ñji, mè ñgwènnwèn mèan ndò' be kwe nònngèa, mè ci-bwubè, mè ñyemñyem, lè mè ñlòñlò' be kwe. (Be be bònngà' le mlá' yon màzwùm funnzi. ⁴Ntwi' se cikpu' Mvènnswèb ndò' be kyilà' ñwai ye ñeb, lè à tá kìn mlá' yi funnzi. Kwan se nun funnzà mlá', ñgwènnwèn nyè zwimbyi' ne setà ñun ke yon màzwùm nun kimmò', kwo fe' ñgwènnwèn shon be fe' le.) ⁵Mwum ndò' be ku' kwe nyè nòân ke ñgwènnwèn nun ñwùm mwum lè ñlàn ñini. ⁶Kwan se Yesù yenne nun lè à ni ke ñji ñnònmi, à limmì le nyí ni nòân ke ñgwènnwèn nun kwan làbbi, à cibbi lè nun le: «Wù yili le ñgwènnwèn swù kimmò'?» ⁷Mwum màzwùm kà fyònnzi lè nun le: «Mwumñkàm, mñ cinni kan mwum ne yè mùn sheli, à ñunni mùn yon mla' nun kwan se mlá' ta funnzi. Kwan se mùn tá shè

mùn dúôn ke mla' nun, nyě mbo' ndo' ne seti dun mbyi.» ⁸Yesù shè lè nun le: «Wa' zwô, wù hwe' kè swû, wù kèn.» ⁹Ke fya' zwem ñnywèn, mwum tòn ni kimmò', à sheli kè shon, à wa' kèn.

Ìjgyìn mè yìnni mè Yudà ne be. ¹⁰Li ne ci, mè ci-zwi' me Yudà she lè mwum ne Yesù kimnze ni le: «Ìjgyìn mè yìnni ne kăn? Lwuà nye' yili le wù she kè swû dyě?» ¹¹À kà fyònnzi be lè bon le: «Mwum ne kimnzi mún shí mún le: “Sheli kè swû, wù wa' kèn.” »

¹²Be kà cibbi lè nun le: «Yă mwum ne shí le: “Sheli kè swû, wù wa' kèn?”» ¹³Son, mwum tòn ni limmi kan mwum ne kimnze nun, ntwi' se, she bwum be kwe mèan si, Yesù kènne nun.

¹⁴Kwan læb kwæ', Yesù kènne nun cinni be nyenswæb ndwun, à shè lè nun le: «Ce fe' she wù kimmôâ jene. Ba wù cì tì byebbi be lè wù lækì vènè' yæki yenni.» ¹⁵Kwan se mwum ni ywo' li, à kèn mè Yudà shě le Yesù ni ne kimnze nun. ¹⁶Li ne ci mè Yudà ñnmi mbyi kæbbi lè be yennzi Yesù vènè', ntwi' se nywo' mè yìnni nyan ne nun cìe she màzwùm. ¹⁷Son, Yesù kà fyònnzi lè bon le: «Ce nyèm tá she cí kwan mèan hwæn, se yili le mún ci ku' she li.»

¹⁸Kwan se mè Yudà ywo' ñzæ' le' ni, be yæki mbyi fîsi kæbbi, lè be wu Yesù. A sue kăn ntwi' se nun gwànnze lwuà ñgyìn mè yìnni nyan, son, ntwi' à kònnde le' le Mvènnswæb ni Ce nyon. Li, à kènne mwù wòsi lè Mvènnswæb mban.

Ìjkimmò' ye Mwen Mvènnswæb cinni

¹⁹Li ne ci, Yesù wèlì tì ñwum be, à shè le: «Mùn tà byin shě lè leŋkæm le, Mwen tà ka swum ndo' cí lè mwù yon, son, à tá Ce nyon kònnzea. Swum se Ce nyon tá cì, son se nun tà ku' cì. ²⁰Ntwi' se Ce yili Mwen nyon, à tà nun swum se nun tá cì lè nun ne' lisea hwæn. À yě tì nun ywum cí ye ñin ndo' lisea, ye ñyi klwókea, ye lan yi ton ye. Kwan se byin ye yon yenni, ye ye byin shimmea cí. ²¹Ntwi' ñyìmnzi ye Ce nyèm tá bwum yìmnzi ke ywi nun, à fe bon ñzison be, mbanmbo' ku', mún, Mwen nyon, mún tà ku' ñzison fe lè bwum be mún yili ñfe. ²²Ce nyèm tà ka mwum ndo' mè kàè' lànnzi, son, à fe ñkimmò' nlànnzi me kàè' hwæn ke fya' yêm, mún ne Mwen nyon. ²³À cì li lè mwum hwæn mwumnzi ku' Mwen wě tà she be ta ku' Ce nyon mwumnzi. Mwum ne tà ka Mwen mwumnzi, á tà ka ku' Ce nyon ne fyii nun mwumnzi.

²⁴«Mùn tà byin shě lè leŋkæm le, mwum ne tá ñzæ' le' yêm ywo, à kè ñlim lè mwum ne fyii mún, à cinnâ ñzison ñwùmñwùm, mè kàè' ba tí nun bænni; à nywælâ ke ywi nun, à ñun ke ñzison nun. ²⁵Mùn tà byin shě lè leŋkæm le, kwan ndo' ta kìn, se bènnâ ma jene nùn, she bwum bye ba lè me' ye ñkwu Mwen Mvènnswæb ywo. Ke nyě nywo' ye be ye yon ywo, be ye ñzison cinni. ²⁶Mbòkì ne Ce nyèm cinni ñkimmò' le nun fe ñzison, mbanmbo' ku', à feâ ku' mún ne Mwen nyon ñkimmò' màzwùm. ²⁷À feâ

tì mún mbyi nlànnzi ßwum mè kàè', ntwi' se mún ne ðyi **Mwen Mwum**.
 28 Ba le' si ci ßyin shìmmèa, ntwi' se kwan ndo' ye ßèn she ßwum ywi ße
 ße gwummâ ke me mbyù' ßyan nun ye ñkwu yon ywo, 29 ße kwain ke me
 mbyù' nun. 'Bwum ßye ße lwen cǐ, ße ye ywi yìmni, lè ße cinni ñzison
 ðwùmðwùm. Ti lè ßwum ßye ße ßyebbi cǐ, ße ye làn nyan ywi yìmni, ße
 lan ke vènè' nun ke nyè kyitàè'.»

Ywum ye lisa' ñkimmò' Yesù

30 «Mún wòli kan kim mún ci swum ndo' lè mwù yêm. Mún tǎ mè kàè' linni
 wě tǎ she Mvènnswæb shè mun. Nlànnczi me kàè' yêm yi ke mbyi nun, ntwi'
 se mún tǎ ka kæb le mún ci swum se ñlim yêm yili, son, mún tǎ fyõn swum
 se mwum ne fyii mún lwinnzi. 31 A mún ðyi shitàkwù shêm lè mún ne', lè
 ßyin ßa son tweli lè leñkæm. 32 Son, mwum ndo' ni kwe nyè tǎ shitàkwù
 ðyi ke jin shêm nun. Swum se nun tǎ leli ke nywi yêm, mún limmi le à si
 leñkæm. 33 Byin fyiâ ßwum ke cǐ Jân, à ðyiâ shitàkwù ke nywi swum se ðyi
 leñkæm. 34 Se ßa mun nywi dólè' le mwum wan ne ðyi shitàkwù ke nywi
 yêm, son, mún tweli ku' mún mbòkì ke nywi Jân, ßá ßyin swæ'. 35 Jân ße wě
 læm nnyàenni ne tǎ ñwanni fe. 'Byin yile le ßyin dali kwan kwæ' ke ñwanni
 shon nun. 36 Son mún, mún cinni ywum ye ta shitàkwù shêm ðyi, a lan she
 Jân ße ðyi. A si le mè she nyè mún tǎ ci, nyè Ce nyèm fe mún fya' le mún ci
 ni, yon hwæn li ta lisà' le Ce nyèm ne fyii mún. 37 Ce nyèm ne fyii mún tǎ
 ti ku' shitàkwù ðyi ke nywi yêm. 'Byin ywo' kife' ñkwu yon, shikì ßyin yen
 ku' fli me' shon. 38 Nzá' le' yon tǎ ka ßyin tón ke nlim nun, ntwi' se ßyin tǎ
 ka zwùm teli lè Mwum ne nun fyii. 39 Byin ta kén tǎ' ke ðewǎ Mvènnswæb
 nun, ntwi' se ßyin ßaka' le ßyin ye mbyi nzison ðwùmðwùm cinni ke nlim,
 kànmbè', ðewǎ màzwùm ta ma kònni leli ke nywi yêm. 40 Kwo fe' li, ßyin
 yili kan ßyin kiin ci shêm, lè ßyin cinni ñzison she ñkæmñkæm.

41 «Mún tǎ ka kæb lè mwum wan twuli mún. 42 Son, mún limmi ßyin, mún
 limmi le ßyin tǎ ka Mvènnswæb yili. 43 Mún kiân ke jin Ce nyèm nun, son,
 ßyin yili kan le' shêm. Son, ßeshe mwum ðin ndo' kìn ke jin shon ne' nun,
 nun ne ßyin ye le' shon yili. 44 Byin yili ñtwuli ßyin ne' ke nyinnim shin nun,
 ßyin tǎ ka ñtwu kæbbi fya' Mvènnswæb ne ðyi Mvènnswæb nun ne'. Ti, a ye
 ci le, ßyin kà ké ñlim ke nywi yon? 45 Ba ßyin ßakà' le mún yě ßyin wulea ke
 swi' Ce nyèm. Mwum ne tǎ ßyin wulea ni Môizè. Nun ne ßyin ta zwùm teli lè
 nun. 46 Byin keè mwù lè ñzá' le' ye Môizè ße leli, ßyin keè ti ku' lè yêm, ntwi'
 se ñzá' le' ye nun kœ ta leli ke nywi yêm. 47 Mbòkì ne ßyin kè kan ñlim lè
 swum se Môizè lekà', a ye ci le, ßyin kà ké ñlim lè ñzá' le' yêm?»

Ñdǐ ye Yesù ðie ßwum ñkæm nshên (Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lk. 9.10-17)

6 ¹ Ke nyè yi, Yesù shèð' ke ñgyin swùm Gàlilè nun, se ße ße ti ku' lon
 le swùm Tìbèriâ'. ² ñkwìn ßwum mèan ndo' ðwoôn nun kwe, ntwi'

se be yenne yì hilea ye nun be cì ke ñkimnzi ye nun be mè ñgwènñgwèn kimnzi nun. ³Yesù nèòn kpa' ndò' zwêm, à kèn tòn kwe lè bweso' byon. ⁴Be lè ñgwìn mè Yuda nyě be be lon le **Ñgwìn-ñkwan-Èjib** ti kwukwæ'. ⁵Yesù wasi me', à cè, à yen ñkwìn bwum mèan ndò' ta kin ke cì shon. À shè lè Filipò le: «Yă cìcì se bwi' ywime kën ji hwinni kwe, bwi' fe bwum be ton be lè be ji?» ⁶(À lèle li lè nun ywò' swum se Filipò yě fyònnzi, ntwi' se be lè à limmâ swum se nun yě cì.) ⁷Filipò fyònnzi lè nun le: «Kwo fe' bwi' cinnè fe' lõn ñkæm ndu' mbi, ye wolè kân lè ñhwìn ji, lè wen ne hwæn cinni kîtš' ji shon.»

⁸Mwesò' Yesù ndò' be kwe ne jin shon be le Àndrê. Ñgyinni Sìmôn Piêr ne be. À dÿi, à shè lè Yesù le: ⁹«Mbìpàn mwò' ndò' ni cè, à cinni brê' yon shæn lè bwen ñgishì bî. Son, ke bwum bi mèan li, a ye fon kpea lè yen?» ¹⁰Yesù kà shě lè fon le: «Shèèni fon le be ton nji!» Kæ' bwæli be kwe cìcì màzwùm. Li, bwum hwæn toen ke nji'. Ke ñkwìn bwum màzwùm nun, mè dweb be làn mè ñkæm nshæn. ¹¹Be tonme nji', Yesù sheli brê' lè ñgishì nun, à keli Mvènnswæb, à yili nun osòkò', à kyìllà' brê' ke nyinnim bwum be be nji' ñtònmi bi nun. À kyìllà' tì ku' fon ñgishì. Be ji wě tà she ñlim yan yili. ¹²Kwan se be ji, be byim, Yesù shè lè bweso' byon le: «Swosèani yì kîtš' brê' ye nzwon yi, shindo' làkì bwu.» ¹³Bweso' byon ci ku' wě tà she nun shèe fon, be swosa' yì kîtš' brê' ye lwæb be, be lwinnzi yì sã' wùm blàn bî.

¹⁴Kwan se bwum yenne hilea se Yesù cì si, be she le: «Lè lèñkæm, mwum tòn ne ni ci-nlèli ke ñwum Mvènnswæb nun nyě be lekà' le nyì ni yě bèn.» ¹⁵Li, be yili fon bæn nun mèn fya' zwem ñnywèn lè kim. Ke nlimmì ye Yesù limme li, à nèòn nun be kpa' zwem, nun kyishon.

Kèn se Yesù kènne ke mla' swùm zwem
(Mt. 14.22-33; Mr. 6.45-52)

¹⁶Kwæbbi pyime, bweso' Yesù kyilò' ke moan swùm. ¹⁷Be ben kwe, be nan ke cì' ndò' nun, lè be sheò' swùm, fon ken ke Kàpèrnàò. Kpòn pylè lè Yesù bèn kife' cì shan. ¹⁸Mpùn dunme dwi lè a ta mlá' swùm funnzi lè kim. ¹⁹Be lè be twennâ cì', a ti kènni swum mè kilòmetà shæn, shindo' fyuru. Be sem Yesù tá kin mla' zwêm lè à ti kwemmi lè cì'. Be yenme li, yi kwen fon. ²⁰Son, Yesù shè lè fon le: «Ba yi kwen byin, mùn ne.» ²¹Be ywome li, be yili be dunnnzi nun ke cì' nun, son, ke fya' zwem ñnywèn, cì' bèn cè be lè be kenme nun.

Ñkæb ye ñkwìn bwum be Yesù kæbbi

²²Shikpon wannime, ñkwìn bwum be nzwoin be ñgyin swùm kin bàkà' be mwu nun le cì' sue ku' dñn kwe mbò'. Be limme le cì' màzwùm ne bweso' Yesù kenne nlim. Be limmi tì ku' le Yesù kènne kân lè bweso' byon mban. ²³Ke kwan màzwùm nun, mè cì' byindo' wae ke Tìbèriâ', be kiin

ɲkwìn b̄wum màzwùm cinni kwe ke lwùmmò' se bon jie brê' ke nyè ye Yesù be lè à yilâ Mvènnswæb osòkò'. ²⁴Ke nyen ye ɲkwìn b̄wum yenne le kwo fe' Yesù, kwo fe' b̄weso' byon be kân kwe, be duòn ke me cǐ' màzwùm nun, be ken ke Kàpèrnàò lè be ken nun kæbbi.

Yesù ne ðyi ji nyè tǎ ñzison ɲkæmɲkæm fe

²⁵Kwan se ɲkwìn b̄wum ðenne kwe ɲgyin swùm, be cinni Yesù. Be cibbi lè nun le: «Ñlisà', wù ðèn cǐ yǎ kwan?» ²⁶Yesù fyònnzi lè bon le: «Mùn tǎ byin shě lè leɲkæm le byin tǎ ka mun kæbbi ntwi' se byin ywotâ yì hilea ye mùn tǎ cǐ, son, ntwi' se mè zwùm nyin ti ñlwinni lè brê'. ²⁷Kpæmmèni me', lè byin cinni ji nyè tǎ tòn ðwùmðwùm, ba kì byin ke mwù lè ɲkæb ji nyè yě be kwan kwæ' lè à gwèân. Ji nyè ðwùmðwùm màzwùm, mùn, **Mwen Mwum** ne ta nun fe, ntwi' se Ce nyèm Mvènnswæb ðwiâ mùn swu ɲgun.» ²⁸Be kà cibbi lè nun le: «Bwi' ye ku' ci le, bwi' kà lwinnzi she se Mvènnswæb yili?» ²⁹Yesù fyònnzi lè bon le: «She se Mvènnswæb yili si le byin te' zwùm lè mwum ne nun fyii.» ³⁰Be cibbi ti lè nun le: «Ke à si li, yǎ hilea se wù yě bwi' lisea, lè bwi' yen le wù ni mwum ne nun fyii? Be nyè yi, bwi' ke ñlim ke nywi ywù? Yǎ she se wù yě ku' cǐ? ³¹Mè mbibea bye' jie ji ndò' ne be be lon le **mânè** kwan se be be ke nlim kyò', wě tǎ she be kœ ke ðewǎ Mvènnswæb nun. Be le' kwe le: “À feâ bon ji nyè wai ke ðeb.” » ³²Yesù fyònnzi lè bon le: «Mùn tǎ byin shě lè leɲkæm le, Mòizè ne fee kan byin ji nyè wae ke ðeb, son, Ce nyèm Mvènnswæb ne ta ji ɲkæmɲkæm nyè wai ke ðeb fe. ³³Ntwi' se ji ne Mvènnswæb tǎ fe, à ni nyè tǎ kyili ɲwai ye ke ðeb lè à tǎ lan ɲgyò' wan ñzison ɲkæmɲkæm fe.»

³⁴Be kà shě lè nun le: «Mwumɲkæm, suku' bon bwi' ji màzwùm fe.» ³⁵Yesù wèli ɲwum, à shè lè bon le: «Mùn ne' ne ðyi ji nyè tǎ ñzison ɲkæmɲkæm fe. Mwum ne tǎ kìn ke cǐ shêm, ñjè ji bà tí nun kwènni be. Mwum ne tèt' ti ku' zwùm lè mùn, ñjè mlǎ' bà tí nun kwènni nywò' ndò'. ³⁶Son, mùn shèâ ló' byin mbyî nùn le kwo fe' she byin yennâ ma mùn lè mè me' nyin si, byin tèt' kan zwùm lè mùn. ³⁷Bwum be Ce nyèm fe mùn fya' hwæn ye kǐn ke cǐ shêm. Mùn bà ku' mùn mwum ne tǎ kǐn cǐ shêm byinnɔa. ³⁸Ntwi' se mùn kyili kân ɲwai ye ke ðeb lè mùn kiin she shêm ne' cǐ, son, mùn fyòn kǐn lè mùn ci she mwum ne fyii mùn. ³⁹Swum se mwum ne fyii mùn yili mùn ci, à si le bǎ mùn b̄wuli mwum m̄bò' ndò' ke nyinnim b̄wum be nun fe mun fya', son, mùn yimnzi bon hwæn ke ywi nun, kwan se m̄mlòkǎ' ɲgyò' wan ye wòli. ⁴⁰Ntwi' se swum se Ce nyèm yili si le, mwum ne tǎ mùn yenni hwæn, à kè ñlim ke nywi yêm, lè à cinni ñzison she ðwùmðwùm, lè mùn konndi nun ywi yimnzi, kwan se m̄mlòkǎ' ɲgyò' wan ye wòli.»

⁴¹Ke nywò' ye mè Yuda ywœ le Yesù leli, à shè le: «Mùn ni ji ne kyili ɲwai ye ke ðeb», be ðunmi nun ɲjili ke nlim yan nun, ⁴²lè be ta le' le:

«Yesù ne mwên Jòsê! ne ban? Bwi' limmi kan ce nyon lè mon nyon nun? Ti, a ci jene le, à shè le nun ne kyili ñwai ye ke dëb?» ⁴³Yesù ywome li, à shè lè bon le: «Donnzênì ñnjili ye byin ta mûn njili yi. ⁴⁴Mwum ndo' wòli kan kim à kîn ci shêm, beshè Ce nyèm shì nun kwemnzì ke ke shêm. Mûn, mûn yě nun yimnzi ke ywi nun, kwan se mmlòkà' ñgyó' wan ye wòli. ⁴⁵Be ko' ke dèwà me ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun le: “Mvènnswàb ne ye bon hwæn ywum lisea”. Mwum hwæn ne tã ñkwu Ce nyèm ywoti, à yili swum se nun tã lisa', à tã kîn ci shêm. ⁴⁶Son se lisa' kan le mwum ndo' yennâ Ce nyèm, suku' nun ne wai ke ci shon, nun ne kyishon ne yennâ nun.

⁴⁷«Mûn tã byin shě lè leñkàm le mwum ne tëlâ zwùm lè mûn cinnâ ñzison d'wùmd'wùm. ⁴⁸Mûn ne d'yi ji nyě tã ñzison ñkàmñkàm fe. ⁴⁹Mè mbibea byin jie ji nyě be be lon le **mânè** ke nlim kyo'. Kwo fe' li, be ywie bon hwæn. ⁵⁰Son, ji ñkàmñkàm nyě kyili ñwai ye ke dëb, nun ne nyě le mwum ndo' ji nun, lè à bà tí ywi. ⁵¹Mûn ne d'yi ji nyě tã ñzison ñkàmñkàm fe, ye kyili ñwai ye ke dëb. A mwum ndo' ji ji màzwùm, à yě ñzison d'wùmd'wùm cinni. Ji ñkàmñkàm nyě mûn yě fe bã lan ñgyó' wan cinni ñzison d'wùmd'wùm, à ni nwò' nywi yêm.»

⁵²Mè Yudà ywome li, be ñunmi ñgyi kwùmmi ke nyinnim shan nun le: «Mwum tòn ne yě ku' cì le, à kà fe bwi' nwò' nywi yon, bwi' ji?» ⁵³Yesù shè lè bon le: «Mûn tã byin shě lè leñkàm le byin shi nwò' nywi **Mwên Mwum** ji, shikì byin nwi mvæb nywi yon, byin ba ñzison ñkàmñkàm cinni. ⁵⁴Mwum ne tã nwò' nywi yêm ji, à nwi tì ku' mvæb nywi yêm, à cinnâ ñzison d'wùmd'wùm. Mûn yě nun yimnzi ke ywi nun ke mmlòkà' ñgyó' wan nun. ⁵⁵Ntwi' se nwò' nywi yêm yi ji nyě ñkàmñkàm, mvæb nywi yêm yi swum nwi she ñkàmñkàm. ⁵⁶Mwum nyě tã nwò' nywi yêm ji, à nwi tì ku' mvæb nywi yêm, à tã tòn m̄bæti lè mûn, mûn tòn ku' m̄bæti lè nun. ⁵⁷M̄bòkì ne Ce nyèm ne fyii mûn cinni ñzison, mûn ku', mûn cinni ñzison màzwùm ke nyè yon. Li, mwum ne tã nwò' nywi yêm ji, à cinni ku' ñzison nyè yêm. ⁵⁸Nwò' nywi yêm ye d'yi ji nyě kyili ñwai ye ke dëb. À bã wě ji nyě mè mbibea byin jie. Kwo fe' she be jie nun, bon, be ywie. Ti lè ji nyě mûn fe ne, mwum ne tã nun ji, à yě ñzison d'wùmd'wùm cinni.»

⁵⁹Yesù be ñzã' le' yi leli kwan se nun be ywum lisea ke nyenswàb mè Yudà ke Kàpèrnàò.

Ñzã' le' Yesù ye lisa' mbyi nzison d'wùmd'wùm

⁶⁰Màn b'wesò' Yesù ne be le' si ywo ñunmi leli ke nyinnim shan nun le: «Ñzã' le' ne ni d'ye kyibli ñzwo'. Wên ne ye ku' nun ywo?» ⁶¹Ke nlimmì ye Yesù limme ke nlim yon nun le b'wesò' byon ta fyon ke nyinnim shan nun li, à shè lè bon le: «Ñzã' le' màzwùm tã byin hwumnzi ñzwo'? ⁶²Ke à si li, se ye be d'ye le, beshè byin ta **Mwên Mwum** yenni lè à tã nân be

deb cě nun wae nun? ⁶³ M̀p̀ùn M̀v̀ènnswàèb ne ta ñzison ñkàèmkàm fe, mwum dín wòli kan kim à cì swum màzwùm lè ñkimmo' yon ne'. M̀p̀ùn M̀v̀ènnswàèb kien tòn ke nyinnim shin nun, ke nzǎ' le' ye m̀n k̀in byin shě yi nun, yon ye lisa' byin mbyi nzison ñkàèmkàm. ⁶⁴ Son, byindo' bi kwe nyinnim shin nun, be kè kan ñlim ke nywi yēm.» (Ntwi' se ñdikà' ndunmi ye nun ñunme she shon, Yesù limme ñwum be ba ñlim kě lè nun, kòndi lè mwum ne yě nun fya' fe wan.) ⁶⁵ À kà kòndi leli le: «Ke ntwi' màzwùm ye m̀n shèe byin le mwum ndo' wòli kan kim à k̀in ke cì shēm beshe M̀v̀ènnswàèb shì nun kwemni ke ke shēm.»

⁶⁶ Ìjwài kwan màzwùm, ñwesò' m̀èan byon be be nun ñwon nyè kyiile lè nun, be kèn kan tí lè nun m̀ban. ⁶⁷ Yesù kà shě lè k̀i-wùm blàn b́i ñwesò' byon le: «Ti ku' lè byin, byin yili ti ku' kèn?» ⁶⁸ Simòn Pìèr fyònnzi lè nun le: «Mwumkàm, ñwi' ye kèn ći wen? Wù ne cinni kan ñzǎ' le' ye ta ñzison ñwùm ñwùm fe? ⁶⁹ Bwi' keâ mwù lè ñzǎ' le' ywù, ñwi' limmi tí ku' le wù ni Mwum nsanmi ne wai ći M̀v̀ènnswàèb.» ⁷⁰ Yesù ywòme li, à cibbi lè bon le: «M̀n ne yàenne kàn byin? byin wùm blàn b́i hwæn? Son, mwum ndo' ni ke nyinnim shin nun ne mwum Satæn.» ⁷¹ À be leli li lè Judà, mwèn Simòn Ìskàriò. Ntwi' kwo fe' she nun be ke nyinnim k̀i-wùm blàn b́i ñwesò' Yesù nun si, nun ne ye nun fya' fe wan.

Mè ñgyinni Yesù be kàn zwùm t̀eli lè nun

7 ¹ Ke nyè ne yi, Yesù be yòn ke me myi ne ke ñgyo' Gàlilé nun. À yile kàn nun yon ke me myi ne ke ñgyo' Jùdè nun, ntwi' se mè ci-zwi' me Yudà be kàb lè be wu nun. ² Be lè ñgwìn mè Yudà nyě be be lon le Ìjgwìn-yì-ñwun ti kwemmi nùn. ³ Li, mè ñgyinni Yesù she lè nun le: «Wa' ke cě, wù kèn be ke Jùdè bǎ ñwesò' byù bye kwe yen ku' mè she ne wù tǎ cì. ⁴ Ke wu tǎ pa' me she se ći, kwàsi wù ne' swi' ñwum hwæn pǎ'. Ntwi' se mwum ndo' tǎ ka swum se nun tǎ cì gwùmni, beshe nun yili le ñwum limmi nun.» ⁵ (Mè ñgyinni byon ne' be kàn zwùm t̀eli lè nun.) ⁶ Yesù shè lè bon le: «Byin, byin cinni kwan kwan hwæn, ti lè m̀n, kwan shēm wòli kife'. ⁷ Lan wan wòli kan kim be byinnzi byin. Ti lè m̀n, be ta m̀n byinnzi ntwi' se m̀n tǎ bon mè ywi' ñwosi le mè she ne bon ta cì ni m̀byibba. ⁸ Byin, kènnèni byin ñgwìn ji. Ti lè m̀n, m̀n bǎ ñgwìn ne tòn ne kènni, ntwi' se kwan shēm wòli kife'.» ⁹ Ke nyè ye nun shèe bon ñzǎ' le' yi, à lwàb nun be Gàlilé.

Kèn se Yesù kènne Ìjgwìn-yì-ñwun ji

¹⁰ Son, kwan se be lè mè ñgyinni byon kennà ći ñji ñgwìn, Yesù ku', à kènnò' tí ku' kwe, son, à kwàsi kan nun ne' pisean. ¹¹ Mè ci-zwi' me Yudà be nun kàbbi kwe ñgwìn màzwùm nun, lè be ta cibbi le: «À ni ku' fèn?» ¹² Bwum be be kwe, be be ñgyi kwùmni ke ñgun ñji, lè byindo' ta le' le: «Mwum tòn ni tǎ lwen ći.» Byindo' ku', bon le: «Ayi. Nyí ni tǎ ñwum kwù

kěń byebbi lîsea.» ¹³Son, kwo fe' li, mwum ndɔ' lwùmme kǎn fɔ' lè nun lèli nywi yon mwù zwò, ntwi' se be be mè ci-zwi' me Yuda yi.

¹⁴Be lè ñgyìn ye be be ñgwìn ji nun kyilâ ke nyinnim, Yesù kèn đun ke nyenswæb ndwun, à đunmi bwum ywum lîsea. ¹⁵Mè Yuda ywome ñlîsà' ywum yon li, se ci bon lè shimma, be đunmi leli le: «A ci le, mwum tòn ne limmi ywum ye đewǎ Mvènnswæb nun li, shiki à yusa' yon mbyi?» ¹⁶Yesù ywome li, à fyònnzi lè bon le: «Ywum ye mún tǎ lîsà' yi tǎ ka wai ke zwum shêm nun, son, Mvènnswæb ne fyii mún, nun ne ta mún yon fe. ¹⁷Mwum ne tǎ yili nun ci swum se Mvènnswæb yili yě limmi beshe ñlîsà' ywum yêm ta wai ke cǐ Mvènnswæb, kè beshe ye ta wai ke ñkimmɔ' yêm nun. ¹⁸Mwum ne tǎ leli ke ñkimmɔ' yon nun yili le bwum twuli nun ne', son, mwum ne tǎ yili le be twuli mwum ne fyii nun, mwum màzwùm ni ci-leŋkǎem, le' me mbwè' ndɔ' ba nun nywi. ¹⁹Mòizè ne fee kǎn byin mè lwuà? Son, kwo fe' li, mwum mbɔ' ndɔ' ke nyinnim shin nun tǎ ka mè lwuà màzwùm lwinnzi. Ti, yen se byin ta mbyi kǎbbi lè byin wu mún nun?» ²⁰Ŋkwìn bwum ywome li, be she lè nun le: «M̀p̀ùn ndɔ' ni wù mwu? Wen ne ta mbyi kǎbbi lè nun wu wù?» ²¹Yesù fyònnzi lè bon le: «Mún cikà' hilea ke nyinnim shin nun, nywɔ' mè yinnì nyin ndɔ', kǎmmi fɔ'. Byin yenme li, shimma cið' byin hwæn. ²²Be lè Mòizè cià byin lè ñkimmɔ' le byin đunnzi bwen mè đweb ñdùn. (Lè leŋkǎem Mòizè ne đunme kǎn ñđunnzi ndùn màzwùm, son, mè mbibe a byin be đunme.) Kwo fe' nywɔ' mè yinnì nyin, byin ta bwen ñdùn đunnzi. ²³Beshe byin woli kim byin đunnzi mwen ne ndweb ñdùn nywɔ' mè yinnì nyin lè byin lwinnzi lwuà Mòizè, ti yen se ci byin ta nyeni lè mún, ke ñkimnzi ye mun kimnze kwæ' nywi mwum gwùm, nywɔ' mè yinnì nyin? ²⁴Kyillèni lè ñlin me kǎ' ke nywi ywum ye byin ta yen ke me' zwêm. Ndikà' byin lin mè kǎ' ke mbyi leŋkǎem nun.»

Mè ncibbi ne bwum ta cibbi ke nywi Kristò

²⁵Lan Yèrusàlèm ndɔ' be leli le: «Mwum ne tòn ni ne be ta ka kǎb lè be wu nun? ²⁶Ceèni fe', à tǎ leli ke pisean, shiki mwum ndɔ' shè ku' nun le' ndɔ'. Mè ci-zwi' bye' ta lɔ' mwù ké lè leŋkǎem le mwum tòn ne ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb yě fyii? ²⁷Bwi', bwi' limmi cě mwum ne tòn ne wai nun. Son, kwan se **Kristò** yě bĕn, mwum ndɔ' bǎ limmi cě nun wai nun.»

²⁸Ke kwan màzwùm nun, Yesù be ywum lîsea ke nyenswæb ndwun. À ywome she bwum màzwùm be le' si, à shè lè ñkwu kimmi le: «Leŋkǎem se, byin limmi mún. Byin limmi tì ku' cě mún wai nun. Son, byin limmi kan le mún bèn kan cě lè ñkimmɔ' yêm, son, mwum ndɔ' ne fyii mún. Nun ne đyi ci-leŋkǎem. Byin limmi kan nun. ²⁹Son, mún, mún limmi nun, ntwi' se mún wai moan ke shon, nun ne fyii mún.»

³⁰Kwan se bon ywɔe li, be đunmi mbyi kǎbbi lè be bæn nun, son, mwum ndɔ' yinnidi kan nun lè fyà', ntwi' se be lè kwan mbæn shon wòli kife'.

³¹ Kwo fe' li, ke nyinnim ðwum ðe ðe kwe, bye tele zwùm lè nun ðe mèan. ðe ðe le' le: «Kwan se **Kristò** yè ðèn, à yè hilea cí a lan ye mwum tòn ne cí?»

Mfyi ye ðe fyie ðwum le ðe ken Yesù ðænni

³² Mè **Fàrizièn** ndò' ywò' swum se ðwum le leli ke ñgun nji ke nywi Yesù. ðe pyie ñwum fò' bon lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè', li, ðe fyid' mè ci-mbòn nyenswàèb ndwun le ðe ken Yesù ðænni. ³³ Yesù ywòmè li, à shè lè bon le: «Bwi' ke tòn ðwi' lè ðyin nùn, son, ke kwan kwæ' nun, mùn yè ðyin donnzi, mùn kèn ðe cè mwum ne fyii mùn. ³⁴ Byin ye mùn kàèbbi, son, ðyin ða mùm cinni, ntwi' se ðyin wòli kan kim ðyin ðen cè mùn yè ðe nun.» ³⁵ Mè Yudà ðunmi leli nyinnim shan nun le: «Yà cici se nun yè kèn ðyè nun, ðwi' shi nun cinni? À yili nun ken ðyè ke cè mè ñgyinni me Yudà bye nywæleà ke nyinnim ðwum ðe ða mè Yudà nun, lè nun lisà' mè kyín màzwùm ywum? ³⁶ À shè tì le ðwi' ye nun kàèbbi, son, ðwi' ða nun cinni, ntwi' se ðwi' wòli kan kim ðwi' ken ðèn cè nun yè ðe nun. Sù nzàè' le' màzwùm ni ku' le?»

Mlà' ye ta ñzison ñkàmñkàm fe

³⁷ Nywò' ne ñgwìn mlðe, ñgyìn màzwùm ne ðe ñgyìn ndwun, à làn mè ñgyìn bye fò'. Nywò' màzwùm, Yesù wa' zwò ke nyinnim ðwum, à shè lè ñkwu kimmi le: «Beshe ñjè mlá' tã mwum ndò' kwènni, à kiin cí shèm lè nun nwi mlá'. ³⁸ A si wé tã she ðe leli ke ðewá Mvènnswàèb nun le: “Mwum ne tã zwùm tèli lè mùn, mlá' ye ta ñzison ñkàmñkàm fe ye kwain ke zwum shon nun.” » ³⁹ Ke nleli ye Yesù ðe leli li, à ðe leli ke nywi Mpùn Nsanmi ne ðwum ðe ye zwùm tèli lè nun ye cinni. Ke kwan màzwùm nun, ðe lè Mvènnswàèb fyii kife' Mpùn nyon, ntwi' se ðe lè Mvènnswàèb fe kife' Yesù ñtwu yon.

Ñkwùm ye ðwum ðe ñgyi kwùmmi ke nywi Yesù

⁴⁰ Ke nyè ye ðe ywò' ñzàè' le' yi, ðyindo' lè ðwum bye ðe ke ñkwìn ðwum nun ðunmi leli ke nyinnim shan nun le: «Lè leñkàm, mwum ne tòn ne ni ci-nleli ke ñwum Mvènnswàèb nun nyè ðe leká' le Mvènnswàèb yè fyii.» ⁴¹ Byindo', bon le: nyí ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswàèb fyii. Son, ðyindo' le' ku' làn nyan le: «Leñkàm se le **Kristò** yè wai ke ñgyò' Gàlilé nun? ⁴² ðe kò' kan ke ðewá Mvènnswàèb nun le **Kristò** yè ðe mwum nyè ke mvu ðwum mvèn Dàvíð nun? Le à yè wai ke Bètlèhèm, ye ðe myi mvèn Dàvíð?» ⁴³ Ke ñkwùm ye ñkwìn ðwum màzwùm kwùm ñgyi li, ñkyiili ðen ke nyinnim shan nun. ⁴⁴ Byindo' lè ðwum yili le bon ðæn Yesù, son, mwum ndò' yinndi kan nun lè fyà'.

Mè ci-zwi' me Yudà ðe kãn zwùm tèli lè Yesù

⁴⁵ Mè ci-mbòn nyenswàèb ndwun fyoin ðe ke cè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' bon lè mè **Fàrizièn**, fyà' pwìn. ðe ðenme kwe, mè ci-zwi' màzwùm

kà cibbi lè bon le: «Yen se ci byin kènnzi kǎn Yesù cě?» 46 Mè ci-mbòn nyenswǎb ndwun màzwùm kà fyònnzi be lè bon le: «Mwum din ndo' lèli kife' mbyi wě mwum ne tòn ni.» 47 Mè Fàriziēn kà cibbi lè bon le: «Byin ti ku', byin ti ti mè mbwè' byon bi đwon? 48 Byin ywǎa nywǎ' ndo' le ci-zwi' nye' ndo' mbò' kèà ñlim ke nywi yon? Kè shindo', byin ywǎa le Fàriziēn ndo' kèà ti ñlim lè nun? 49 Bwum đindin be ta ñlim kě lè nun, ntwi' se bon limmi kan lwuà Mòizè. Mvènnswǎb yě bon vènè' yennzi.» 50 Nìkòdēm be kwe ñkwìn me Fàriziēn màzwùm nun. Nun ne kien Yesù yenni nywǎ' ndo'. À đyi, à shè lè bon le: 51 «Ke bè' lwuà she' nun, bwi' wòli kan kim bwi' yennzi mwum ndo' vènè' đin, shikì bwi' limmi swum ndo' se nun cǐ.» 52 Mè Fàriziēn bye fò' ywǎme swum se Nìkòdēm lèli li, be kà cibbi lè nun le: «Wù hwæn, wù ni ti mwum Gàlilè? Kènnè, wù ce ke đewǎ Mvènnswǎb nun, wù yě yen le kwo fe' ci-nlèli ke ñwum Mvènnswǎb nun ndo' mbò' bǎ wai ke ñgyo' Gàlilè.» [53 Ke nyě màzwùm, wen ne hwæn yè mbyi đwòn nyon be.

Mbæn ye be bænnze ñlib ndo' ke nywi nlà' nun

8 1 Yesù nèon nun ke ñgwùmñgwùm se cinni mè ñjì ñgǎe' òlívè. 2 Shikpon hwili, à kyilì be, à kèn ke nyenswǎb ndwun, ñkwìn b̄wum hwæn swǎli nun ke. À tòn ñji', à đunmi bon ywum lisea. 3 Mè ci-nlimmi me lwuà lè mè Fàriziēn kennzi ñlib ndo' ke ci shon. Be bænnze nun lè à tǎ ñlà' ywi. Be đyili nun swi' b̄wum hwæn pǎe', 4 be kà shě lè Yesù le: «Ñlisà', be bænni ñlib ne jene ke nywi nlà' nun. 5 Mòizè lele ke lwuà nyon nun le bwi' bi wu pa' me yib màzwùm lè mè ñgwǎ'. Ti lè wù, wù le' ku' le?» 6 Be lele kǎn li đin, be lele li lè be b̄web nun, bon ywǎ' swum se ye nun kwean ñwum, ke nyě yi, be ken nun wulea be lè son. Son, Yesù swǎsì nun mwù ñgyo' lè à tǎ ñgo' ndo' kǎa ke kwub nun lè mwenn̄gwu. 7 Mbòki ne be be ñjeti lè ñcibba' le' màzwùm, Yesù wasi mwù zwò, à ce bon, à shè lè bon le: «Mwum ndo' mbò' ke nyinnim shin nun nyě limmi le nun ni cì kife' byebbi ndo', à seti nun ywummi lè ñgwǎ'.» 8 À lèli li, à swǎsì' nun mwù yon be ñgyo', lè à tǎ ñgo' yon kǎa. 9 Bwum màzwùm ywǎme ñzǎe' le' yi li, be đunmi wa' be nd̄wonnd̄won, ñđunmi bye b̄wumñkǎem nun, a ken bèn bye b̄wǎ' nun. Yesù nzwon be kyi bon lè ñlib ni nyě be lè à ke swi' shon ñđyi. 10 Ke nyě yi, Yesù wasi mwù zwò, à cibbi lè ñlib ni le: «Bwum bye kin wù wulea bi fen? Mwum ndo' wèsi kan wù?» 11 Mlib ni fyònnzi lè nun le: «Mwumñkǎem, kwo fe' mwum mbò' bǎn.» Yesù shè lè nun le: «Mùn ku', mùn bǎ ku' bon mun wù wèsi. Kènnè, son, ba wù cì ti byebbi nywǎ' ndo'.»]

Yesù ne đyi ñwanni she ñkǎemñkǎem

12 Yesù đyi, à kònnđi ti shè be lè ñkwìn b̄wum le: «Mùn ne đyi ñwanni she ta đwùm ke nyinnim b̄wum be ñgyo' wan nun. Mwum nyě tǎ mun

ɔwɔn nyɛ yɛ ɲwanni she ta ɲzison ɲkæmɲkæm fɛ cinni. À bà tí kènni ke ɲjimmi nun.» ¹³Mè Fàriziɛn ywɔme li, bɛ she lè nun le: «Wù tã shitàkwù swù ɔyi lè wù ne'. Li, swum se wù tã lɛli, bwi' wòli kan bwi' twe' son lè lɛɲkæm.» ¹⁴Yesù fyɔnnzi bɛ lè bon le: «Mun ɔyi fɛ' shitàkwù shêm lè mún ne', swum se mún tã lɛli à si lɛɲkæm, ntwi' se mún limmi cìci se mún wai nun, mún limmi tí cɛ mún kènme nun, son byin, byin limmi kan cɛ mún wai nun, shikì byin limmi ku' cɛ mún kènme nun. ¹⁵Byin ta mè kà' linni ke nlimmì ye bɔwum wan limmi nun. Ti lè mún, mún tã ka mwum ndɔ' mè kà' linni. ¹⁶Son, bɛshe a ta bɛ lè mún lin mè kà', ɲlin mɛ kà' yêm yi ke mbyi nun, ntwi' se mún tã ka mè kà' linni mún kyishêm, son, bwi' bi bwi' lè Ce nyèm nɛ fyii mún. ¹⁷Bɛ kɔ' ke dɛwà mɛ lɔwà shin nun le bɛshe bɔwum bì ndɔ' ɔyi shitàkwù ke swum fɔ' nun, lè shitàkwù màzwùm si she lɛɲkæm. ¹⁸Mún tã shitàkwù shêm nɛ' ɔyi. Ce nyèm nɛ fyii mún tã tí kònnɔ̀ shitàkwù ɔyi ke nywi yêm.» ¹⁹Bɛ cibbi lè nun le: «Ti lè Ce nywù, à ni fɛn?» Yesù fyɔnnzi lè bon le: «Byin limmi kan mún, shikì byin limmi ku' Ce nyèm. Byin limmè mún, byin limmè tí ku' Ce nyèm.»

²⁰Yesù bɛ bon ɲzã' le' yi shɛ kwan se nun bɛ bon ywum liɛsa ke nyenswæb ndwun. À bɛ ɲtònmi ke moan mè ɲgwùm lòn ye bɛ bɛ mbe Mvènnswæb kɛ ke nlim. Mwum ndɔ' bæn kan nun, ntwi' se bɛ lè kwan mbæn shon wòli kifɛ'.

«Byin wòli kan kim byin ken cɛ mún kènme nun»

²¹Yesù kònnɔ̀ bon shɛ le: «Mún yɛ kèn, byin ye mún kæbbi bɛ, son, byin ba mún cinni, byin ye ywi ke byebbi nyin nun. Byin wòli kan kim byin ken cɛ mún kènme nun.» ²²Mè Yuda ywɔme li, bɛ ðunmi lɛli nyinnim shan nun le: «À yɛ nun ne' wu? Ke nun shɛ le bwi' wòli kan kim bwi' ken cɛ nun kènme nun?» ²³Yesù ywɔme li, à fyɔnnzi lè bon le: «Byin, byin bi bɔwum bɛ wa' ke cɛ ɲgyɔ' wan nun, son, ti lè mún, mún wai ke dɛb. Byin, byin bi bɔwum bɛ cɛ ɲgyɔ' wan nun, mún bà mun mwum nɛ cɛ ɲgyɔ' wan nun. ²⁴Son se ci, mún shɛ lè byin le, byin ye ywi ke byebbi nyin nun. Byin shi mún tweli wɛ tã she mún tòn se, lè byin ye ywi byebbi nyin nun.» ²⁵Mè Yuda kà cibbi bɛ lè nun le: «Yã mwum nɛ wù?» Yesù fyɔnnzi lè bon le: «Mún shèkà' byin son ɲdikà' ndunmi ye mún ðunme byin ywum sannzi. ²⁶Mún cinni mè le' mɛan nyɛ mún yɛ shɛ ke nywi yin, nyɛ mún yɛ byin mè kà' linni nlim. Son, mwum nɛ fyii mún, à ni ci-lɛɲkæm, mún tã suku' lan ɲgyɔ' wan swum se mún ywɔe ɲwum yon shɛ.»

²⁷Ke nleli ye Yesù lele li, ɲzã' le' yon lean ɲgyɔ' ðin. Bwum bɛ bɛ ɲgyɔ' limmi kan le à tã lɛli ke nywi Ce nyon. ²⁸Li, Yesù kà shɛ lè bon le: «Kwan se byin kà wasakà' mún, **Mwen Mwum**, byin kà tɛkà' mún wɛ tã she mún tòn, byin kà limmàkà' le mún tã ka swum ndɔ' cí lè mwù yêm, mún tã suku' swum se Ce nyèm lisa' mun shɛ. ²⁹Bwi' bi bæti lè mwum nɛ fyii mún, à ðonni kan mún kyi, ntwi' se mún tã su' swum se ta nun ɲlim lɔwuka cí.» ³⁰Mbòki nɛ Yesù bɛ lɛli li, bɔwum mɛan tele zwùm lè nun.

Ñzà' le' ne Yesù shèe ke nywi Abràhâm

³¹Yesù kà shě lè mè Yudà bye kee ñlim lè nun bi le: «Beshe byin ke mwù ke ywum ye mún lisà' byin nun, byin ye be bwesò' byém lè leŋkàm. ³²Li, byin ye leŋkàm limmi, leŋkàm màzwùm ye byin fyòsi mgbonmgbon.»

³³Be kà fyònnzi be lè nun le: «Bwi' bi bwum be ke mvu bwum Abràhâm nun. Kwo fe' ñgyìn m̀bò', bwi' dun kife' son ke nye mwum ndò'. Ti, se ci le wù le' le bwi' ye fyònni mgbonmgbon?» ³⁴Yesù fyònnzi be lè bon le: «Mún tà byin shě lè leŋkàm le mwum ne tá byebbi cí hwæn, à ni son byebbi. ³⁵Son tà ka tòn kwan hwæn ke nye m̀bò' nun, son, mwèn ci nye ni kwan hwæn ke đwon nyan. ³⁶Beshe Mwen Mvènnswàb fyòsi byin mgbonmgbon, lè leŋkàm byin ye be kwan hwæn mgbonmgbon. ³⁷Mún limmi limmi lwen le byin bi ke mvu bwum Abràhâm nun. Son, byin ta kàb lè byin wu mún, ntwi' se byin kè kan mwù ke ywum ye mún lisa' byin nun. ³⁸Mún tá leli ke nywi ywum ye Ce nyèm lisa' mun, son, ti lè byin, byin ta ywum ye ce nyin shèe byin cí.»

³⁹Be kà fyònnzi be lè nun le: «Ce nye' ne Abràhâm.» Yesù shè lè bon le: «Beshe byin bê bwen Abràhâm leŋkàm, byin cinnè mè kikàen ne nun cinne ku'. ⁴⁰Son jene, kwo fe' she mún shèe byin leŋkàm she mún ywòe cí Mvènnswàb si, byin ta mbyi kàbbi le byin wu mún. Abràhâm fde kàn swum màzwùm cí. ⁴¹Byin ta fyòn mè kikàen ce nyin đwon.» Be kà fyònnzi lè nun le: «Be ye kan bwi' wan. Bwi' cinni kan ce ndò' mbyí, suku' Mvènnswàb.» ⁴²Yesù shè lè bon le: «Mvènnswàb bê Ce nyin leŋkàm, byin yilè mún, ntwi' se mún wai cí shon, mún ni ke cě ntwi' yon. Mún kín kán cě lè mwù yém, son, nun ne fyii mún. ⁴³Yen se ci byin tà ka swum se mún tà byin shě ywo? À si ntwi' se byin wòli kan le byin nonnzi mè ywi' ke nzà' le' yém nun. ⁴⁴Ce nyin ni Satàen. Li, byin yili byin ci swum se nun yili. À be bwum wukea ñdiká' ndunmi ñgyò' wan. À tà ka leŋkàm leli, ntwi' se le' leŋkàm ndò' ba nun nywi. She shon si she me m̀bwè' ntwi' se nun ne đyi ci-me m̀bwè', mè m̀bwè' hwæn ta wai cí shon. ⁴⁵Ti lè mún, mún tá leŋkàm leli. Son se ci, byin tà ka mwù kě ke nzà' le' yém nun. ⁴⁶Wen ne ke nyinnim shin nun nyě cinni ñkimmò' le nun lisà' mún byebbi m̀bò' ndò' ne mún ciâ? Beshe mún tá leŋkàm leli, yen se ci byin tà ka mwù kě ke nzà' le' yém nun? ⁴⁷Mwum ne đyi mwum Mvènnswàb, à tá ñzà' le' yon ywo. Son byin, byin tà ka ñzà' le' yon ywo, ntwi' se byin ba bwum byon.»

⁴⁸Mè Yudà kà shě lè nun le: «À si leŋkàm ke nshè ye bwi' ta shè le wù ni mwum ne wai Sàmàrí, m̀pùn m̀byebbi ndò' ni wù nywi.» ⁴⁹Yesù fyònnzi lè bon le: «Mún cinni kan mún m̀pùn m̀byebbi ndò' nywi yém, son, mún tá Ce nyèm twuli. Ti lè byin, byin ta mún tweli wě swum đin. ⁵⁰Mún tà ka ñtwu yém ne' kàbbi. Mwum ndò' ni kwe nyě tà mún yon kàbbi, lè à tá ñgim yém đyi. ⁵¹Mún tà byin shě lè leŋkàm le mwum ne tá mwù kě ke nzà' le' yém nun, ywi bà nun bænni.»

⁵²Mê Yudà she lè nun le: «Jene, bwi' limmâ lwen le wù cinni mpùn mbyebbi ndo' mwu. Ce fe', Abrahâm ywiâ, mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun, be ywi tì nùn. Son wù, wù tã le' le mwum ne tã mwù kě ke nză' le' ywù nun, ywi bà nun bænni. ⁵³Mbibeà nyè' Abrahâm ywiâ. Wù ne cinni ñtwu, wù làn nun? Mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun ywiâ tì ku' nùn. Wù tã ku' wù ne' tweli lè wən?» ⁵⁴Yesù fyònnzi lè bon le: «Mũn twulè mũn ne' lè mwù yêm, ñtwu yêm bê swum dîndin. Mwum ne tã mũn twuli ni Ce nyêm, nun ne byin ta shè le nun ne ðyi Mvènnswæb nyin. ⁵⁵Son, byin limmi kan nun. Mũn, mùn limmi nun. Mũn sheè le mũn limmi kan nun, mũn bê ku' ci-me mfwè' wě byin. Son, mùn limmi nun, mùn tã mwù kě ke nză' le' yon nun. ⁵⁶Ñlim lwukae mbibeà nyin Abrahâm zwum lè she nun yě ñgyìn nyě mùn yě bèn nun yenni. À yenne nun, à be ñlwinni lè ñdàli.»

⁵⁷Mê Yudà kà shě lè nun le: «Wù wòli kife' ðwùm mwum shân, se ci le wù shè le wù yennâ Abrahâm?» ⁵⁸Yesù shè lè bon le: «Mùn tã byin shě lè lènkâm le, lè be kà ye Abrahâm, be lè mùn ti kwe.»

⁵⁹Mê Yudà ywome li, be sheli mè ñgwò' le bon ye nyí ywummɔa nun, son, Yesù gwùmnì nun, à kwan nyenswæb ndwun, à kèn nun.

Ñkimnzi ye Yesù kimmze ci-ɓwubè ndo'

9 ¹Kwan se Yesù be làn ke cìci ndo', à yen mwum ndo' ne be ci-ɓwubè ñdiká' ye shon. ²Bwesò' Yesù kà cibbi lè nun le: «Ñlisà', yen se ci be ye mwum ne tòn ne lè à ni ci-ɓwubè? Byebbi mè ce nyon ne ci, kè byebbi nyon ne' ne cì nun?» ³Yesù fyònnzi lè bon le: «A ba ku' bon ntwi' byebbi mè ce nyon, shìkì a be ku' ntwi' byebbi nyon ne'. À ni ci-ɓwubè li lè ɓwum yen she twun se Mvènnswæb yě cì nywi yon. ⁴Se yili le, kwan se nywò' ke zwò si, mùn lwinnzi she mwum ne fyii mùn, ntwi' se kpòn tã kìn. Ke kwan màzwùm nun, mwum ndo' wòli kan tì kim à cì swum ndo'. ⁵Kwan se mũn ke ke ñgyò' wan, mùn ne ðyi ñwanni se ta ðwùm ke nyinnim ɓwum be ñgyò' wan.»

⁶Ke nyè ye Yesù lele ñză' le' yi, à swi mètì ñgyò', à fyinnò' yon le ñgyò' nun, ye fyonnì mè mló', à kpò' ci-ɓwubè ni yon me'. ⁷À shè lè nun le: «Kèn ke yon Sìlôè nun, wù ɓosi me' kwe.» (Sù Sìlôè ni le ci-mfyi.) Ci-ɓwubè ni kèn kwe, à ɓosi me'. Kwan se nun wai kwe, lè me' yon welâ. ⁸Mè ñwè byon, lè ɓwum be be nun yenni, lè à tã ywum ðolea, be ðunmi leli le: «Mwum tòn ne ne be kăn tòn tòn ke cě, lè à tã ywum ðolea?» ⁹Byindo' lè ɓwum le' le nyí ni ne. Byindo' bon le: «Ayi, nun ne ban, son, à gwili nun ðin.» Son, mwum màzwùm ðyi lè mwù yon ne', à shè le: «Mùn ne.» ¹⁰Be kà cibbi lè nun le: «Me' ywù ci le, ye kà wèli?» ¹¹À fyònnzi le: «Mwum ne be ta lon le Yesù lõn mè mló', à kpò' mùn yon me', à shè lè mùn le mùn ken ke yon Sìlôè, mùn ɓosi me' kwe. Mùn kèn ku' li, mùn cì ku' wě tã she nun lele. Ke nyě ye mùn ɓosi me', me' yêm welì.» ¹²Be ywome li, be cibbi

lè nun le: «Mwum màzwùm ni fɛn?» À fyònnzi lè bon le: «Mũn limmi kan mũn.»

¹³Be kà kènnzi mwum ne be ci-ɓwubè ni ke cí me **Fàrizièn**. ¹⁴Nywo' mè yinnì mè Yudà ndò' ne Yesù lòen mè mló', à wèlì ci-ɓwubè ni me' nun. ¹⁵Mè **Fàrizièn** yenme bon, be cibbi tì ku' làn nyan lè mwum tòn ni le: «Yen se lannze wù nywi, wù dunmi yenni jene?» À fyònnzi lè bon le: «À kpɔe mún mè mló' ke me', mún kèn me' ɓosi. Jene me' yêm welâ.» ¹⁶Li, mè **Fàrizièn** byindo' dunmi leli le: «Mwum ne cì swum màzwùm wai kǎn cí Mvènnswàb, ntwi' se nun tǎ lwuà ngyìn mè yinnì nye' sèmnzi.» Son, byindo' le' ku' le: «Ci-ncí byebbi wòli kim à cì yì pa' hilea màzwùm?» Ke le' màzwùm nun, be be mè nɗum kyikyì.

¹⁷Li, mè **Fàrizièn** cibbi tì be lè mwum ne be ci-ɓwubè ni le: «Ti lè wù, wù tǎ ku' le' ke nywi mwum ne weli wu me' le yen?» À fyònnzi lè bon le: «Ci-nleli ke nɗum Mvènnswàb nun ne.» ¹⁸Son, mè ci-zwi' me Yudǎ kè kan mwù lè she nun be ci-ɓwubè, son jene à ti yen nùn si, han be ci be loin ce nyon bon lè mon nyon, ¹⁹ɓǎ be cibbi lè bon. Be ɓenme, be kà cibbi lè bon le: «Mwen nyin ne nyé? Byin yili lè leŋkǎm le byin ye nun lè à ni ci-ɓwubè? Ti, yen se ci jene, me' yon welâ?» ²⁰Mè ce nyon kà fyònnzi le: «Ŋgyi ɓan, mwɛn nye' ne, ɓwi' ye nun lè à ni ci-ɓwubè. ²¹Son, ɓwi' limmi kan ɓwi' swum se lannze nun nywi à ti yen jene, shìkì ɓwi' limmì ku' mwum ne wèlì nun me'. Cibbèni lè nun, ñɗwɛb ne ti, à yě byin fyònnzi lè nun ne'.» ²²Mè ce nyon be leli li, ntwi' se be be mè ci-zwi' me Yudǎ yì. Ntwi' se be lè mè ci-zwi' me Yudǎ toǎn nɗum fò' le, mwum ne yě ðyi, à shè le Yesù ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswàb fyii, be ye nun kwannzi ke nɗkwin ɓwum nyenswàb mè Yudǎ nun. ²³Son se ci mè ce nyon she le: «Ñɗwɛb ne ti. Cibbèni lè nun ne', à yě byin fyònnzi.»

²⁴Li, mè **Fàrizièn** ci be loin tì mwum ne be ci-ɓwubè ni be, be cibbi lè nun le: «Shè leŋkǎm ke swi' Mvènnswàb. ʼBwi', ɓwi' limmi le mwum ne tòn ni, à ni ci-ncí byebbi.» ²⁵À fyònnzi lè bon le: «Mũn limmi kan ɓeshe ci-ncí byebbi ne, kè nun ne ɓan. Son, swum fò' se mún limmi à si le, mún be ci-ɓwubè, me' yêm welâ jene.» ²⁶Be cibbi lè nun le: «Yen se nun cie ǎ kà wèlì wu me'?» ²⁷Mwum ne tòn ni fyònnzi lè bon le: «Mún shèâ byin son mbyî nùn, byin yili kan byin ywo' byin. Yen se ci byin yili le mún konndi tì byin son sannzi be? Kè shindo', byin yili byin be ku' ɓwesò' byon?» ²⁸Mè **Fàrizièn** ywɔme li, be ðunmi nun kɔlea, be she lè nun le: «Wù ne ðyi ku' mwesò' nyon. ʼBwi', ɓwi' ɓi ɓwi' ɓwesò' Mòizè. ²⁹ʼBwi' limmi lwen le Mvènnswàb lele lè Mòizè. Son, ti lè mwum màzwùm, ɓwi' limmi kan ma ɓwi' cě nun wai nun.» ³⁰Mwum ne tòn ni fyònnzi lè bon le: «Le' shìmmea se li, she byin limmi kan cě nun wai nun. Kwo fe' li, à wèlǎ bon mun me'. ³¹ʼBwi' limmi le Mvènnswàb tǎ ka nɗkeli me ci-ncí byebbi ywo, son, mwum ne tǎ nun mwumnzi, à cì swum se nun yili, nun ne Mvènnswàb tǎ nɗkeli yon ywo. ³²ʼBwi' ywo' kife' nywo' ndò' le mwum ndò'

welâ me' mwum ne be ye lè à ni ci-ɓwubè. ³³Beshe mwum màzwùm shiè wai cě Mvènnswàb, ă ciè kăn swum ndo' li.» ³⁴Mè Fàriziēn fyònnzi lè nun le: «Wù ni mbyebbi seansean ñdìkă' nye ywú. Wù yili wù lisà' tì ku' ɓwi' ywum?» Li, be kwannzi nun nyinnim shan nun.

Bwubè nyě ke mbyi Mvènnswàb nun

³⁵Yesù ywome le be kwannzâ ci-ɓwubè màzwùm nyinnim shan nun li, à kèn nun cinni, à shè lè nun le: «Wù tă zwùm tɛli lè **Mwen Mwum?**» ³⁶Mwum ne tòn ni fyònnzi lè nun le: «Mwumɲkàem, shè mun wen ne **Mwen Mwum**, lè mún te' zwùm lè nun.» ³⁷Yesù shè lè nun le: «Cè fe', wù yennâ nun. Mún ne **Mwen Mwum**, mún ne ta leli lè wù jene.» ³⁸Mwum ne tòn ni kà shě le: «Mwumɲkàem, mún yilâ.» Ke nyě yi, à swummi ke swi' Yesù. ³⁹Yesù shè lè nun le: «Mún kien ke ɲgyɔ' wan lè mún lin kyità', lè mún ci le mè me' mè ci-ɓwubè welâ'. Ti lè ɓwum bye ɓa mè ci-ɓwubè, mún ci lè mè me' nyan dwo'ka'.» ⁴⁰Mè Fàriziēn ndo' be be kwe, be ywo' ñzǎ' le' ye Yesù be leli li, be cibbi lè nun le: «Bwi' ɓi tì ku' ɓwi' mè ci-ɓwubè?» ⁴¹Yesù fyònnzi lè ɓon le: «Byin ɓê mè ci-ɓwubè, ɓyin pyiè kăn kyità'. Son, ke nshè ye ɓyin she le ɓyin ɓa mè ci-ɓwubè, ɓyin pyiâ ma kyità' nùn.»

Yesù ne ɗyi ci-mɓòn mè ɓo' nyě ɲkàemɲkàem

10 ¹Yesù shè le: «Mún tà ɓyin shě lè leɲkàem le, mwum ne yili nun ɗun ke ɲka' me ɓo' nun, son, ă ɗun kan ke ɲwum ɲka', à fyòn ɲka' ɗi nun, lè à ni ci-nywi'. ²Son, mwum ne tă ɗun ke ɲwum ɲka', nun ne ɗyi ci-mɓòn mè ɓo'. ³Ci-mɓòn ɲwum ɲka' wò nun yon, mè ɓo' ɓyon ywo' ɲkwu yon. À tă mè ɓo' ɓyon lon ke me myin nun. Li, à kwannzi ɓon wan. ⁴Kwan se nun kwannzime ɓon wan hwæn, à ɗunmi kèn ke swi' shan lè mè ɓo' ta nun ɗwon be nyè, ntwi' se be limmi ɲkwu yon. ⁵À si shilè she be ɗwon ɲkyìn mwum ke nyè, son, be ye fyòn ɲkyìn ni yean nun, ntwi' se ɓon limmi kan ɲkwu yon.»

⁶Yesù ɗwi ɓon ɲkǎen le' yi, son, be ywoti kan swum se nun yili nun leli ke nlim.

⁷Li, à kònnɗi shè be le: «Mún tà ɓyin shě lè leɲkàem le mún ne ɗyi ɲwum ɲka' me ɓo'. ⁸Bwum bye seti ɓèn mbyî ke swi' shêm lè mún kà ɓèn, ɓon hwæn, à ɓi mè ci-nywi' lè mè ci-ntà', son, mè ɓo' ywɔe kăn mè ɲkwu nyan. ⁹Mún ne ɗyi ɲwum ɲka'. Mwum ne yě làn fya' yêm, mún yě nun swæti, à yě ɗun lè nun ne', à kònnɗi kwan, à cinni tì ji nyon wě tà she nun yili. ¹⁰Ci-nywi' tă kìn ɓă nun yib nywi', lè nun wu, lè nun kyasi. Ti lè mún, mún kìn ɲgyɔ' wan ɓă ɓwum cinni ñzison she ɲkàemɲkàem, ɓa ñcinni ye linnzi, son, ñcinni ye ɓon ye ɓo' ke nlim kwan hwæn.

¹¹«Mún ne ɗyi ci-mɓòn mè ɓo' nyě ɲkàemɲkàem. Ci-mɓòn mè ɓo' ɲkàemɲkàem tă ywi ce wě swum ɗindin ke ntwi' me ɓo' ɓyon. ¹²Ci-nci

she lòn nyě be fe mè pɔ' fya' lè à bon bon, kwan se nun tã ñwɛ' yenni le à tã kɪn, à tã be, à nzwonnzi mè pɔ', à yean nun. Mè pɔ' yɛnme ñwɛ', be nywæli kyikyɪ, li, ñwɛ' dunmi bon bænni lè à tã ji. ¹³ Ci-she ni yean shiki nywi kwennà' nun lè le' mɛ pɔ' ntwi' se nun tã nun su' she lòn shon cɪ. ¹⁴⁻¹⁵ Mùn ni ci-mbòdn mè pɔ' nyě ñkæmɱkæm. Mùn limmi mè pɔ' byêm, mè pɔ' byêm limmi tì ku' mùn. Mbanmbɔ' ku', Ce nyèm limmi mun, mùn limmi tì ku' nun. Ti lè mè pɔ' byêm, mùn tã ywi ce wě swum dɪndɪn ke ntwi' yan. ¹⁶ Mùn cinni tì mè pɔ' byindɔ' bye ba ke cě ñka' ye nun, bon bi tì ku', a yili le mùn kèn bon tweli. Be ye ñkwu yêm ywo, be kiin. Li, bòn mè pɔ' yě be mbɔ', ci-mbòdn mè pɔ' be ku' mbɔ'.

¹⁷ «Ce nyèm tà mun yili, ntwi' se mùn tã ywi tweli wě swum dɪn bã mùn yimni ywi be. ¹⁸ Mwum ndɔ' ne ba mùn wu, mùn ne ye ywi yili lè mún ne'. Mùn cinni ñkimmɔ' nyili ywi lè mún ne', mùn cinni tì ñkimmɔ' nyimni ywi. Mwũ le' ye Ce nyèm fyii mùn lè mùn kiin cɪ, yon ye.»

¹⁹ Kwan se Yesù le' li, mè Yudà dunmi tì bon ne' kyìilea ke mɛ ñkwìn nun. ²⁰ Mán ke nyinnim shan nun be le' le: «M̀p̀ùn m̀byebbi ndɔ' ni nun nywi. À ni titi'. Yɛn se byin ta mè ywi' nònnzi fi lè byin ta ywɔ'? » ²¹ Byindɔ' le' ku' làn nyan le: «Mwum ne d̄yi lè m̀p̀ùn m̀byebbi ke nywi tà ka pa' nzæ' le' yi lɛli. Mwum ne d̄yi lè m̀p̀ùn m̀byebbi nywi wòli kim à cì ci-bwubè dunmi yenni be?»

Mè Yudà be yili bon ywummɔ' Yesù lè mè ñgwɔ'

²² Be be ñgwìn nyenswæb ndɔ' ji ke Yèrusàlèm. Ke nji ye be be ñgwìn màzwùm ji nun, be be kwan se be fɔsàkà' nyenswæb ndwun b̄n. ñgwìn màzwùm be ji kwan se mbeb be kwèn. ²³ Ke kwe nyenswæb ndwun, Yesù be kènkèn kwe ke pà' ndwun nyě be ñwòndndi lè nyenswæb mban. Be be pà' màzwùm lon le pà' Sàlòmôn. ²⁴ Mè Yudà kanndi nun ñgyɔ', be she lè nun le: «Beshe wù ne **Kristò**, mwum ne M̀v̀ènnswæb fyii, shè le b̄wi' ke mgbon nun, ntwi' se b̄wi' hwummâ lè m̀b̀òdn̄gã' nlimmi le beshe wù ne mwum màzwùm.» ²⁵ Yesù fyònnzi lè bon le: «Mùn shèâ ma byin mbyî nùn, son, byin tà ka mwù kě nlim. Mè she ne mùn tã cì ke jin Ce nyèm nun tà mun shitàkwù d̄yi. ²⁶ Son, byin tà ka mwù kě nlim, ntwi' se byin ba mè pɔ' byêm. ²⁷ Mùn limmi mè pɔ' byêm, be ta ñkwu yêm ywo, be d̄won mún nyè. ²⁸ Be ba ywi nyě ñgyinmbɔ' ywi. Mún, mùn tà bon ñzison d̄wùm d̄wùm fe, li, mwum ndɔ' wòli kan kim à fyòn bon ke fya' yêm. ²⁹ Ce nyèm ne fe mùn bon fya' ni ñdwun, à làn ywum hwæn lè ñkimmɔ'. Li ne ci, mwum ndɔ' wòli kan kim à fyòn swum ndɔ' ke fya' yon. ³⁰ Mùn, b̄wi' lè Ce nyèm, b̄wi' bi swum fɔ'.»

³¹ Mè Yudà ywɔ' li, be sheli tì mè ñgwɔ' bã bon ywummɔ' nun nun. ³² Yesù kà shě lè bon le: «Mùn ciâ mè she nlwukea mèan lè ñkimmɔ' ye Ce nyèm fe mun; byin hwæn, byin yennâ nun lè mè mɛ' nyin. Ke ntwi' yã she lwen se byin ye mùn ywumma lè mè ñgwɔ' nun?» ³³ Mè Yudà fyonnzi lè

nun le: «A ba ntwi' she lwen ndɔ' se wù cí se bwi' yili bwi' ye wù wu nun, son, à si ntwi' se wù tã jin Mvènnswàb gwànnzi. Wù bǎ mwum wě bwi'? Yen se ci wù tã wù ne' tweli wě Mvènnswàb?» ³⁴ Yesù fyònnzi lè bon le: «Be kɔ' kan ke dèwà me lwuà shin nun le: “Mvènnswàb le' le: 'Byin bi wě mè mvènnswàb?” ³⁵ Bwi' limmi le mwum ndɔ' wòli kan à byinnɔ' swum se be kɔ' ke dèwà me lwuà nun. Bwum be Mvènnswàb be leli lè bon, bon be à shè le byi bi wě mè mvènnswàb. ³⁶ Ti lè mún, Mvènnswàb yàen mun, à fyii mún ke ngyɔ' zwem. Ti, a ci le, byin she le mún tã jin Mvènnswàb gwànnzi ke nyé nleli ye mún lele le mún ni Mwen Mvènnswàb? ³⁷ Mun shi she se Ce nyèm fe mún fya' lwinnzi, ba byin ke òlim lè mún. ³⁸ Son, beshe mún tã son lwinnzi, byin shi fe' òlim ké ke nywi yèm, twelèni she màzwùm wě swum n̄kàm̄n̄kàm̄. Li, bǎ byin limmi seansean le bwi' lè Ce nyèm, bwi' bi swum fɔ'.»

³⁹ Ke kàmmí màzwùm nun, be ðunmi mbyi kàbbi bǎ be bæn nun, son, à nywàli bon fya'.

⁴⁰ Yesù kònnɔ' kèn be ngyin ðu' ne be ta lon le Jùrdên, ke cici she Jân jimnze bwum nun, à kèn tòn kwe. ⁴¹ Bwum mèan be kìn ke cì shon lè be ta le' le: «Jân cí kǎn hilea ndɔ', kwo fɔ'. Son, ywum hwæn ye nun le' ke nywi mwum tòn ne yi l̄n̄kàm̄.» ⁴² Li, bwum mèan ke nyinnim shan nun kee òlim lè nun.

Ywi Làzà

11 ¹⁻² Mwum ndɔ' be kwe, jin shon be le Làzà. À be tòn ke Bètànî bon lè mè ngyinni byon bye mè yib, Matà bon lè Màrî. Màrî màzwùm ne swie Nyeli nye' Yesù mlǎ' n̄gwɔ' me nwùm lwen ke me kwù, à kwon be lè ònywùn yon. A kien bèn nywɔ' ndɔ', Làzà pyisi n̄gwènn̄gwèn. ³ Mè ngyinni byon fyi mwum ndɔ' ke cí Yesù bǎ nyí ni she nyí le: «Nyeli nye', n̄wè nlim nywù ni n̄gwènn̄gwèn.» ⁴ Kwan se Yesù ywɔ' òtwum yi, à shè le: «N̄gwènn̄gwèn ywi se ban. Mwù n̄gwènn̄gwèn màzwùm yi le bǎ ye lisà' òtwu Mvènnswàb, ke nyé màzwùm ti ku', bwum ye Mwen Mvènnswàb twuli.» ⁵ Yesù yile Matà, ngyinni nyon Màrî lè tì lè Làzà òzwɔnzwɔ'. ⁶ Kwo fe' she nun ywɔe le Làzà ni n̄gwènn̄gwèn si, à nòen tì be n̄gyin bí ke cici se nun be nun. ⁷ Ke nyé yi, à kà shě lè bwesɔ' byon le: «Bwi' fyoènni be ke Jùdè.» ⁸ Bwesɔ' byon ywɔ' li, be fyonnzi lè nun le: «N̄lisà', kwan làb kife' she mè Yudà bye kwe be yili bon wu wù lè mè n̄gwɔ', wù yili wù fyôn tì be kwe?» ⁹ Yesù fyònnzi lè bon le: «Nywɔ' tã ka ðwùm n̄wasi ye shikpon, a ken bèn kwàbbi nun? Mwum nyě tã kènken kwan se nywɔ' tã ðwùm, m̄bǎ' tã ka nun swi, ntwi' se nun tã n̄wanni she cě n̄gyɔ' zwem yenni. ¹⁰ Son, ti lè mwum nyě tã kènken kpon nun, m̄bǎ' yě nun swi, ntwi' se n̄wanni ba tí.»

¹¹ Yesù mlǎ' òzǎ' le' yi, à kònnɔ' shè le: «N̄wè nye' Làzà ti ðye ðye, son, mún kènme bǎ mún yimnzì nun.» ¹² Bwesɔ' byon ywɔ' li, be kà shě lè nun

màzwùm.» ³⁵Ke kwan màzwùm nun, Yesù dunmi kwe. ³⁶Mè Yudà yenme li, be dunmi shè le: «Cèèni fe' mbòkì nē nun yile nun.» ³⁷Son, byindo' ke nyinnim shan nun she le: «Mwum nyě cinni ñkimmò' ñwèlì mē ci-òwubē mē' wòle kan kim, à cì ywi bæen kan Làzâ?»

Ñyimmzi ye Yesù yimmze Làzâ ywi

³⁸Ñlim konndi ti Yesù kpanndi be zwum, à wa' kèn ke mbyû' nun. Cìci sē be gwumme Làzâ kwe, mvù ndò' se be, be ðwòke ñwum mvù màzwùm be lè gan ñgwò'. ³⁹Yesù yenme li, à shè le: «Ywùnnzèni gan ñgwò' ni.» Matà, ñgyinni ci-ywi ywòme li, à shè lè nun le: «Nyeli nyèm, be gwumme nun a ti ðyè ñgyin nyí, à ti nwùm jene nùn.» ⁴⁰Son, Yesù fyònnzi lè nun le: «Mùn shí kàn wu le wu kè ñlim lè mùn lè wù yě ñtwu Mvènnswàb yenni?» ⁴¹Li, be ywunnzi gan ñgwò' ni. Ke nyě yi, Yesù wasi mē' zwò, à shè le: «Ce nyèm, mùn tà wu osòkò' yili ntwi' se wù ywà ñkeli yēm. ⁴²Mùn, mùn limmi limmi le wù tã ñkeli yēm ywo kwan hwæn, son, mùn tã leli jene ntwi' ðwum be kanndi mùn be, bã bon limmi le wù nē fyii mùn.» ⁴³À leli hwæn, à kun lè ñkwu kimmi le: «Làzâ, kwaìn fi.» ⁴⁴Li, mwum nē be lè à ywià nùn kwaìn, mē fyä' lè mē kwù nun ðwili lè kwokwo, ñwum be ti ku' nun kpæmmi lè swum plé. Yesù kà shé lè bon le: «Sùleàni nun, byin donnzi nun à kèn nun.»

Mè ci-zwi' mē Yudà ta kwi' Yesù ji (Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lk. 22.1-2)

⁴⁵Mè Yudà mēan bye kien ke cì Mârî, be yen ti ku' swum sē Yesù cìe, be ke ñlim ke nywi yon. ⁴⁶Son, byindo' ke nyinnim shan nun, be ken mè **Fàrizièñ** cinni, be she bon swum sē Yesù cìe. ⁴⁷Mè **Fàrizièñ** bon lè mè ci-zwi' mē ci-mfe sàtikà' ywòme li, be lon mè ci-ñkènnzi nyenswàb, be she lè bon le: «Mwum tòn nē ti yì hilea cì mēan. 'Bwi' ye cìèni le? ⁴⁸'Bwi' donnzi nun ðindin, lè ðwum hwæn ye ñlim ké ke nywi yon. Ke nyě yi, mè ci-zwi' mē suzàen bye Ròm ye ðēn, be twukà' nyenswàb ndwun nye' ñgyò', be kyasi ti ðwum bye ñgyò' nye' nun.» ⁴⁹Mwum ndò' be kwe nyinnim shan nun, jin shon be le Kàifì, nun nē be mwumñkàm mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb ke ðwùm màzwùm nun. À ðyi, à shè lè bon le: «Mè mwù nyin ke ñshimma. ⁵⁰Byin yen kan le à si le' lwen ke cì shin le mwum mbò' ywi ke ntwi' ðwum bye ñgyò' nye' nun hwæn, lè be làkì ðwi' hwæn kyasi?» ⁵¹(Ñzä' le' ye nun leli yi be kàn nun kwean ñwum ke nyili yon nun. Ke nun be mwumñkàm mè ci-mfe sàtikà' ke ðwùm màzwùm nun, Mvènnswàb fēe nun ñkimmò' nleli ke mbyí le Yesù yě ywi ke ntwi' ðwum mē Yudà. ⁵²Son, à sue kàn ywi ntwi' ðwum mē Yudà, à ywi ti ku' bã nun ci ðwum Mvènnswàb bye cìci hwæn ke ñgyò' wan nun be fyonni swum fò'.)

⁵³Ñdikà' nywo' màzwùm, mè ci-zwi' mē Yudà sunndi ñwum fò' lè be ye Yesù wu. ⁵⁴Li nē ci, Yesù be kàn tí kènkèn ke nyinnim mē Yudà nun. À

kèn ke nsòn ndɔ' ye be ta lon le Èfràyím. Ñsòn màzwùm be ke nlim kyɔ'. Cìcì màzwùm se nun tɔ̀en kwe bon lè ɓwesɔ' byon.

⁵⁵Be lè ñgyìn ne mè Yuda ye **Ñgwìn-ɱkwan-Èjìb** ji ti kwukwæ'. Lè ñgyìn màzwùm kà wòli, ɓwum ðunmi wa' ke me nsòn nyan, lè be ken ke Yèrusàlèm, ɓă bon sannzi bon ne' wě tà she ɓè' shan yili. ⁵⁶Be be Yesù kæbbi. Kwan se bon ɓen ke nyenswæb ndwun, be ðunmi cibba' lè ɓwùlu le: «Byin ɓaka' le à yě ñgwìn ɓènni?»

⁵⁷Be lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikæ' lè mè **Fàrizièn** sheâ le: «Beshe mwum ndɔ' limmi cìcì se Yesù ni kwe, à ci ɓwi' ñlimmi ɓă ɓwi' ken nun ɓènni.»

Ñswi ye Màrì swie Yesù mlá' ñgwɔ' me nwùm lwen me kwù
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 ¹Be lè **Ñgwìn-ɱkwan-Èjìb** nzwonme ñgyìn fyuru, Yesù wa' kèn ke Bètànì, cìcì se Làzâ, mwum ne nun yimnze ywi be tòn kwe. ²À ɓènme kwe, be fe nun ji. Matà ne be ji màzwùm kyìilea. Làzâ be ke nyinnim ɓwum be be ji lè Yesù mban. ³Màrì sheli kitɔ' letà mlá' ñgwɔ' me nwùm lwen se lòn mèan ndɔ'. Be cie mlá' ñgwɔ' màzwùm lè mè ndì ñgæ' ndɔ' ne be ta lon le **narù**. Màrì shelime mlá' ñgwɔ' yi, à swì Yesù yon ke me kwù. Ke nyě yi, à ðunmi kwon lè ñnywùn nyon. Nye hwæn lwin lè mè nwùm mlá' ñgwɔ' màzwùm. ⁴Mwesɔ' Yesù ndɔ' be kwe, jin shon be le Judà Ìskàrið, nun ne be lè à yě Yesù kyí. À ðyi, à shè le: ⁵«Yen se ci be kyì kan mlá' ñgwɔ' màzwùm lè lòn ñkæm ndu' nlè ɓă be fe mè ci-nzæmnzæm lòn yi?» ⁶À lele kǎn li ntwi' se nun be mè ci-nzæmnzæm nyæmmi, son, ntwi' se nun be làn nyon ci-nywi'. Nun ne be ñgwùm lòn ɓènni. Li, lòn ye be be kè ke nlim, à be yon jikea. ⁷Son, Yesù kà shě le: «Donnzi Màrì! À cii li ntwi' ñgyìn ne be ye mùn kèn gwùmmi nun. ⁸Byin ye be lè mè ci-nzæmnzæm kwan hwæn. Ti lè mǔn, ɓwi' ɓa be lè byin kwan hwæn.»

Ñji ye mè ci-zwi' me Yuda jie kwi' Làzâ

⁹Mè Yuda mèan ywɔ' le Yesù ni ke Bètànì. Li, be wa', be ken kwe. Be sue kǎn kèn kwe ntwi' Yesù, son, be kenne tì ku' ɓă bon yen Làzâ ne Yesù yimnze ywi nun. ¹⁰Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikæ' sunndi tì ku' ñwum ɔ', ɓă bon ɓi wu tì ku' Làzâ, ¹¹ntwi' se mè Yuda bye ke ñkwìn nyan nun kwean mèan, be ke ñlim ke nywi Yesù ntwi' Làzâ.

Ñɗun ye Yesù ðuen ke Yèrusàlèm
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lk. 19.28-40)

¹²Shikpon ɔ', ñkwìn ɓwum mèan ndɔ' ye kien **Ñgwìn-ɱkwan-Èjìb** ji ywɔ' le Yesù yě ɓèn ke Yèrusàlèm. ¹³Be ywɔ' li, be ken man sea linni, be ken nun ɓònngea mbyi nun lè be ta kun le: «Ñtwu be lè Mvènnswæb, à fe

floa lè mwum ne tă kìn ke jin shon nun, à fe floa lè nun ne m̀vèn ke ɲgyɔ' Ìzràèl nun.»

¹⁴Yesù cinne mwɛn m̀vàmndè ndɔ' kwe, à ǹàn nun nyè wě tà she be kɔ' ke d̀ewă M̀vènnswàb nun le:

¹⁵«Lan **Siôn**, ba byin yi.

Ceèni fe', m̀vèn nyin tă kìn,

à ni ke mwɛn m̀vàmndè zwêm òtònmì.»

¹⁶Ke kwan màzwùm nun, ɓwesɔ' Yesù ywɔti kan swum se be lànnzi. Son, kwan se M̀vènnswàb fee Yesù òtwu ke nnànnzi ye nun nànnze nun ke d̀eb, be ɓun le be kɔe son mbyi' ke d̀ewă M̀vènnswàb nun ke jin shon nun, be yen le se ciâ ku' li.

¹⁷Bwum be be kwe kwan se Yesù yimnze Làzâ ke ywi nun, à loin nun ke mbyi' nun, be kenne ɓwùlu swum se ɓon yenni shě. ¹⁸Li ne cie, ɓwum kiin nun ɓonɲgea mbyi nun, ntwi' se be lè be ywâ le à ciâ hilea màzwùm. ¹⁹Li ne ci, mè **Fàrizièn** ònmi leli ke nyinnim shan nun le: «Ceèni fe', mwum tòn ne lèân ɓwi'. Bwum ta nun su' læm sũ nyè.»

Ìjkæb ye mè Grê' ndɔ' kæbbe Yesù

²⁰Mè Grê' ndɔ' be ke nyinnim ɓwum be kin ke Yèrusalèm ɓă be d̀ɔa M̀vènnswàb ke ɲgwin nun. ²¹Be sennɔ' ke moan Filipò nyě wai ke Bètsaidà she ke ɲgyɔ' Gàlilè nun, be she lè nun le: «Mwumɲkæm, ɓwi' yili ɓwi' yen Yesù.» ²²Filipò wa', à kèn Àndrê shě. Ke nyè yi, ɓon ɓi hwæn, be wa', be ken ti Yesù shě. ²³Yesù kà shě lè ɓon le: «Kwan wolâ jene she **Mwɛn Mwum** yě òtwu cinni ke nnànnzi ye M̀vènnswàb yě nun nànnzi ke d̀eb. ²⁴Mùn tà byin shě lè leɲkæm le ze' gwê ta su' nzwon kwan hwæn fɔ', ɓeshe be shi son ɓi ke ɲgyɔ'. Kwan se wù ɓime son, se ɓwum, se kwannzi ti me' yindɔ' be m̀ean. ²⁵Mwum ne tă òzison shon ndwæli, à yě son ɓwuli, son, mwum ne tă òzison shon tweli wě swum òin ke cě ɲgyɔ' wan, à yě òzison she d̀wùmd̀wùm cinni. ²⁶ɓeshe mwum ndɔ' yili nun ci she shêm, à d̀won m̀n nyè. Li, cici se mùn yě be kwe, ci-she nyèm be ku' kwe. Ce nyèm yě mwum ne tă she shêm ci twuli.»

Ñsannzi ye Yesù be le' ywi shon sannzi

²⁷Yesù kònnɔ' shè be le: «M̀wù kyeâ mùn, mùn yě ci le? M̀n wòli kim mùn shè lè ɓùba nyèm le à nywæsì mùn ke le' vènè' se ye mùn ɓènni nywi se nun? Son, a si ke ntwi' nyen vènè' màzwùm se mùn kiin ke cě ɲgyɔ' wan nun. ²⁸Ke à si li, Ce nyèm, ci jin swù be twun ke me' ɓwum.» Kwan se nun leli li, ɲkwu ndɔ' wai ke d̀eb lè ye ta le' le: «Mùn ciâ jin shêm be twun ke me' ɓwum, mùn yě ti kònnɔ' ci se twu, a lan li.»

²⁹Ke ɲkwìn ɓwum ye be kwe swòli, ye kònnɔ' ti ɲkwu màzwùm ywo, ɓyindɔ' ònmi le' le: «M̀bàn ne hwæbli.» Byindɔ' le' ku' làn nyan le: «Cikpu' M̀vènnswàb ndɔ' ne leli lè nun.» ³⁰Yesù ywɔ' li, à shè lè ɓon

le: «Ëkwu ye byin ywɔ' ye, ye leli kǎn ntwi' yê̄m, son, ye leli ntwi' yin.
 31 Kwan she Mvènnswæb yě lan wan mè kǎ' lǎnnzi wolâ jene, à yě tì ku' m̀vèn ne ñgyɔ' wan fyinni. 32 Ti lè m̀n, m̀n yě ɓe lè ɓe nannzâ m̀n zwô, li, m̀n yě ɓwum hwæn swɔsi me kwù ɓyê̄m.»

33 (Yesù ɓe pa' ywi she nun yě ywi lisea ke nleli ye nun ɓe lèli yi nun.)
 34 Kwan se ñkwìn ɓwum ywɔ' li, ɓe fyonnnzi lè nun le: «Be lisa' ɓwi' ke ðewà me lwuà nun le **Kristò** yě tòn ɗwùmdwùm lè me', à ɓǎ ywi. Ke à si li, yen se ci wù shì le ɓe ye **Mwen Mwum** nannzi zwô? Wen ne **Mwen Mwum** màzwùm?» 35 Yesù kà shě lè ɓon le: «Ke kwan kwæ' nun, ñwannì ke ke nyinnim shin nun. Kènkeànni kwan se ñwannì màzwùm ke kwe, ɓǎ njimmi lækì ɓyin shìmmi, ntwi' se mwum nyě tǎ kèn ke njimmi nun limmi kan cìcì se nun tǎ kèn nun. 36 Yilèni ñwannì kwan se ɓyin ke lè son ke fya' ɓǎ ɓyin fyonni ɓwum ɓe ton ke ñwannì nun.»

Mè Yudǎ ɓe kǎn ñlim kě ke nywi Yesù

Kwan se Yesù lele ñzǎ' le' yi, à kèn gwùmni lǎbbi lè ɓon. 37 Kwo fe' she nun cìe yì hilea m̀ean swi' shan si, ñkwìn ɓwum kèe kǎn ñlim ke nywi yon. 38 Se lannze li ɓǎ ñzǎ' le' ye Èzài, ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lekà' lwinni, ye nun lele le:

«Nyeli nye', yà mwum ne kèe mwù ke ntwum ye' nun?
 Nyeli nye' liseá ñkimmɔ' yon lè wen?»

39 Be wòle kǎn kim ɓe ke mwù ke nlim, ntwi' se a si wě tǎ she Èzài m̀bɔ' màzwùm kònnde tì le' ke nywi yan le:

40 «Mvènnswæb shimndeá ɓon me' mwu, lè ɓe lækì yen,
 à pǎlâ ɓon kon mwu, lè ɓe lækì ywum limmi,
 shìkì ɓe yonni ke fya' yon nun lè nun kimnzi ɓon.»

41 Èzài lele li, ntwi' se ɓe lè à yennâ ñtwu Yesù mbyî ke ndemndem nun, à ɓe le' li ke nywi Yesù.

42 Kwo fe' li, ke nyinnim me ci-zwi' me Yudà ɓon ne' nun, ɓwum m̀ean kee ñlim nywi Yesù. Son, ke ɓon ɓe mè **Fàriziè̄n** yi, ɓe kwàsi kan kě nlim shan pisean, ntwi' ɓe lækì ɓon fyinni ke nyenswæb nyan nun. 43 Ñtwu ye ta wài ke fya' ɓwum, yon ye ɓon yili, a lan ye ta wài ke fya' Mvènnswæb.

Ñzǎ' le' Yesù ye ɓwi' mè kǎ' lǎnnzi

44 Ke nyě yi, Yesù lele lè ñkwu kimmi le: «Mwum ne tǎ ñlim kě lè m̀n, ǎ tǎ ka su' kè ke nywi yê̄m, à tǎ tì ku' kě ke nywi mwum ne fyii m̀n.
 45 Mwum ne tǎ mun yenni, à yennâ tì ku' mwum ne fyii m̀n. 46 M̀n, m̀n kiin ñgyɔ' wan wě ñwannì, ɓǎ mwum ne tǎ ñlim kě lè m̀n lækì tòn ke njimmi nun. 47 Beshe mwum ndɔ' tǎ ñzǎ' le' yê̄m ywo, li, ǎ kè kan mwù ke nlim, m̀n ne ɓa nun mè kǎ' lǎnnzi. Ntwi' se m̀n kiin kǎn cě ñgyɔ' wan lè m̀n lannzi ɓwum mè kǎ', son, m̀n kiin lè m̀n swæti ɓwum. 48 Mè kǎ' ye mwum ne tǎ mun ɗwì lè fyǎ' mè' ɓænni, nyě yili kan

ñzǎ' le' yêm. Ywum ye mûn liseâ ye nun mè kâ' lànzi nywɔ' mmlòkà' ñgyɔ' wan. ⁴⁹Ntwi' se mûn be kân leli lè mwù yêm, son, Ce nyèm ne fyie mûn, nun ne shæe mûn lè ñwum yon ywum ye mûn yě leli hwæn. ⁵⁰Mûn limmi le swum se nun shè mun ta ßwum ñzison she ðwùmðwùm fe. Li, swum se mûn tǎ shè, mûn tà son shě wě tà she se kwaen Ce nyèm ke ñwum.»

M̄bɔsi ye Yesù ɓɔse ɓwesɔ' ɓyon mè kwù

13 ¹Ñgwîn-ñkwân-Èjîb be lè à wilime nywɔ' màzwùm. Yesù limme le kwan wolâ she nun yě ñgyɔ' wan ðonzi, à kèn be ke ke Ce nyon. À be ßwum ɓyon ɓye cě ñgyɔ' zwêm yili ñzwɔnzwò', à yile ɓon a kèn ɓèn ke mmlòkà'.

²Kwæbbi wolime, Yesù ɓon lè ɓwesɔ' ɓyon ðunmi ji ji. Satèn be lè à ðuân ke nywi Judà ne mwên Simôn Ìskàrîô, ɓǎ nun kyí Yesù. ³Yesù limmi le Ce nyon Mvènnswæb ne fe nun ywum hwæn pæ' ke fya', à limmi tì le à wai ke fya' Mvènnswæb, lè à yě tì kònnɔ' fyònni be ke ci shon. ⁴À wa' zwò, à nywæ' plè ndwun nyon, à sheli plè nyě ðin, à kpæm ñkwù'. ⁵Ke nyě yi, à sheli peân, à lwɔ' mlâ' ke nlim, à ðunmi ɓwesɔ' ɓyon mè kwù ɓɔsi, lè à ɓon kwon be lè plè ne nun kpæmmi ke ñkwù' ni. ⁶À kîn ɓèn ke ywi Simôn Piêr, nun ni shè lè Yesù le: «Nyeli nyèm, wù ne ye mûn mè kwù ɓɔsi ðyě fya'?» ⁷Yesù fyònnzi lè nun le: «Swum se mûn tǎ ci se, wù limmi kan son jene, son, wù kà limmàkà' son lè kwan leân kwæ'.» ⁸Piêr shè lè nun le: «À si shilè, wù ɓà mun mè kwù ɓɔsi.» Yesù kònnɔ' tì nun fyònnzi le: «Mun shì wù mè kwù ɓɔsi, lè wù ɓà tì wù mwum nyèm.» ⁹Kwan se Piêr ywɔ' li, à shè lè nun le: «Nyeli nyèm, ke à si li, ɓa wù su' mûn mè kwù ɓɔsi, swi mun mwù, wù kònnɔ' tì ku' mûn mè fyà' ɓɔsi.» ¹⁰Yesù kònnɔ' tì nun shě be le: «Mwum ne ɓɔâ ɓɔ', kwæ' nywi shon si pwebbi, swum se nun yě ci, suku' m̄bɔsi me kwù. ʔyin ɓi pwibbɔa, son, ɓyin pweb kan ɓyin hwæn.» ¹¹(Be lè Yesù limmâ mwum ne yě nun kyí, li ne ci à shè le: «ʔyin ɓa pwibbɔa ɓyin hwæn.»)

¹²Kwan se Yesù ɓɔsi ɓon mè kwù hwæn, à sheli plè ndwun nyon, à swi be nywi, à kèn tòn nji'. À tònme nji', à shè lè ɓon le: «ʔyin limmi swum se mûn ci ɓyin se?» ¹³ʔyin ta mun lon le Ñlisà', ɓyin lon tì mûn le Nyeli nyin. ʔyin ɓwu kan mbyi, ntwi' se mûn ne ku'. ¹⁴Beshe mûn, mûn ne Nyeli nyin, mûn be tì ñlisà' nyin, mûn ne ɓɔsi ɓyin mè kwù, ɓyin ku', ɓɔsèni ku' ɓwùlu mè kwù ke nyinnim shin nun. ¹⁵Mûn lisea ɓyin m̄bòki ne ɓyin ye ðwon ke m̄bɔsi ye mûn ɓɔsâ ɓyin mè kwù nun. ¹⁶Mûn tà ɓyin shě lè leñkæm le, ci-she ndɔ' ɓǎ ñdwun, à làn ci-zwi' she nyon, shiki ci-mfyi be ku' ñdwun, à làn mwum ne fyi nun. ¹⁷Ke ɓyin limmâ ywum màzwùm jene, ɓyin ye be ke tòn lwen nun ɓeshe ɓyin ci li.

¹⁸«Mûn kwùm kan ɓyin nùn, mûn limmâ ɓwum ɓye mûn yæn. Son, a yili le swum se be kœ ke ðewǎ Mvènnswæb nun lwinni, she be le' le:

“Mwum ne bwi' ta ji ji bwi' lè nun swon pen fɔ', à ti be ci-byinnì nyèm.”
 19 Mùn tà byin mè ywi' dɔwosi jene lè swum màzwùm kà bɛn, bǎ kwan se se ye bɛn, byin limmì le mùn ni wɛ̀ tà she mùn ni ku'. 20 Mùn tà byin shɛ̀ lè lɛŋkǎm le mwum ne tǎ mwum ne mùn tǎ fyi yɛ̀, à tà ti ku' mùn yɛ̀, nyɛ̀ tǎ mun yɛ̀, à tà ti ku' mwum ne fyii mùn yɛ̀.»

Judà ne be mwum nyɛ̀ yɛ̀ Yesù kyɛ̀
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lk. 22.21-23)

21 Ke nyè ye Yesù lele ñzǎ' le' yi, ñlim byiti nun zwum, à shè lè bɔwɛsɔ' byon le: «Mùn tà byin shɛ̀ lè lɛŋkǎm le ke nyinnim shin nun, mwum mbɔ' ndɔ' ni kwe nyɛ̀ yɛ̀ mùn kyɛ̀.» 22 Ke nywɔ' ye bɔwɛsɔ' byon ywɔ' li, kon kyeâ bon mwu, be ðunmi bon ne' cɛ̀eni me' me', ntwi' se be limmi kan mwum ne nun tǎ le' lè nun. 23 Ke nyinnim bɔwɛsɔ' Yesù nun, nyɛ̀ nun yile ñzwɔnzwɔ̀ be ke ke shon ñtɔn. 24 Simôn Piêr nwiti nun ŋwum le nyɛ̀ ni cibbi lè Yesù le nyɛ̀ ni tǎ le' lè wen? 25 Li, mwesɔ̀ ni nɔnmɔ̀ Yesù nywi, à cibbi lè nun le: «Nyeli nyèm, kè yà mwum ne wù tǎ le' lè nun?» 26 Yesù fyɔnnzi lè nun le: «Mùn yɛ̀ mbu' pen ndwɔ̀ ke mla' ndwɔ̀ nun. Mwum ne mùn yɛ̀ fe, lè nun ne.» Yesù lɛme li, à nyè' mbu' pen, à ndwɔ̀ nun ke mla' ndwɔ̀ nun, à fe lè Judà, mwen Simôn Ìskariô. 27 Kwan se Judà yè mbu' pen ni, Satæn ðun nun nywi. Ke nyè yi, Yesù shè lè nun le: «Swum se wù yili wù ci, kimnzi mè fyà', wù ci son mbyimmi.» 28 (Bye fɔ' be be kwe swon pen swɔli, be ywɔti kan mwù nzǎ' le' màzwùm. 29 Ke Judà be ci-ŋgwùm lɔn, màn byindo' be bǎkà' le Yesù yili nun fyi nun, bǎ nyɛ̀ ni ken ywum ŋgwɛn hwinni, kè shindo', nyɛ̀ ni ken mè ci-nzæmnzæm ywum ndɔ' fe.) 30 Judà yème mbu' pen ni, ke fya' zwem ñnywɛn, à kwan wan. Ywum màzwùm be lǎnnzi li kpon nun.

Ñzǎ' le' nyɛ̀ nywæb

31 Ke nyè ye Judà kwan wan, Yesù shè lè bɔwɛsɔ' byon bye fɔ' le: «Jene, **Mwen Mwum** cinnâ ñtwu, bɔwum hwæn ye ñtwu yon yenni, be yen ti ku' ñtwu Mvènnswæb ke nywi yon. 32 Ke nyen ye be ye ñtwu yon yenni li, Mvènnswæb nun ne' yɛ̀ ti ku' bon ñtwu mwen nyon lisea. À bǎ kǎ' bǎenni lè ñci yi. 33 Bwen byèm, bwi' ke fe' tòn bwi' lè byin kwan kwæ'. 'Byin kà kǎbkà' mùn, son, ywɔ̀eni fe' swum se mùn shèâ mbyɛ̀ lè mè Yudà. Mùn shèe bon le: “Byin wòli kan kim byin kiin cɛ̀ mùn kènme nun.” Mùn tà tí ku' byin ñzǎ' le' mbɔ' màzwùm kwùbbi jene. 34 Ñzǎ' le' nywæb ne mùn yili mùn she byin, à ni le, yilèni bɔwùlu ke nyinnim shin nun. Mbòkì ne mùn yilá byin, yilèni tí ku' bɔwùlu ke nyinnim shin nun. 35 Ke nyili ye byin ye bɔwùlu yili ke nyinnim shin nun li, wen ne hwæn yɛ̀ yen, à limmì le byin bi bɔwɛsɔ' byèm.»

Yesù tǎ Simôn Piêr mbyinnɔ' ye nun yɛ̀ nun byinnɔa shɛ̀
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lk. 22.31-34)

36 Ke nyè yi, Simôn Piêr cibbi lè Yesù le: «Nyeli nyèm, wù kènme fen?» Yesù fyɔnnzi lè nun le: «Wù wòli kan kim jene wù ðwon mùn ke cici se

mùn kènme nun, son, wũ kà dƿonkà' mùn.» ³⁷Simôn Piêr kà cibbi lè nun le: «Nyeli nyèm, mǔn wòli kan kim mùn dƿon wù jene ntwi' yen? Kwo ɓe yili ɓe wu fe' mǔn ke ntwi' ywù, mùn bà wù donnzi.» ³⁸Yesù cibbi lè nun le: «Leŋkàm se she wù le' le ɓe wu fe' wu, wù bà mun donnzi? Mùn tà wu shě lè leŋkàm le, lè dƿim nyì kà dƿi ñkwu, wù yě ɓyinnò' kàmmi lè le wũ limmi kan mun.»

Yesù ne dƿi mbyi nyě kènme cǐ Mvènnswàb

14 ¹Yesù shè lè ɓwesò' ɓyon le: «Ba ɓyin ton lè mè mƿyonŋga' ke me nlim nun, tɛlèni zwùm lè Mvènnswàb, ɓyin te' ti ku' zwùm lè mùn. ²Mùn kènme ɓyin yi cǐ tòn fòsi ke nye Ce nyèm, ntwi' yi cǐ tòn yi kwe mèan. A shiè ɓe leŋkàm, mǔn sheè kǎn ɓyin. ³Kwan se ye ɓe, lè mùn fòsà ɓyin yi cǐ tòn yi, mùn yě fydìn ɓe, mùn kìn ɓyin tweli ɓǎ ɓyin ton ku' cìci se mùn ni kwe. ⁴Ti lè cě mùn kènme nun, ɓyin limmi mbyi.» ⁵Tòmasi ywò' li, à shè lè Yesù le: «Nyeli nyè', ke ɓwi' limmi kan cìci se wù kènme nun, ɓwi' ye cì le, lè ɓwi' kà limmi mbyi?» ⁶Yesù shè lè nun le: «Mùn ne' ne dƿi mbyi, mùn ɓe ti ci-leŋkàm, ñzison ta mǔn wai fya'. Mwum ndò' wòli kan kim à kìn ke cǐ Ce nyèm, à shi mùn lèan ke fya'. ⁷Mwum ne limmà mǔn, à limmà ku' Ce nyèm. Ñdunmi ye jene, ɓyin limmà Ce nyèm, ɓyin konndi ti ku' nun yenni.»

⁸Filipò ywòme li, à shè lè nun le: «Nyeli nyè', swum se ɓwi' suku' yili, à si le wù lisà' ɓwi' Ce nywù.» ⁹Yesù fydònnzi lè nun le: «Filipò, kwan ti læbbi, ɓwi' bi fe ɓwi' lè ɓyin, wũ limmi kife' mǔn dƿé? Wù le' le mùn lisà' wù Ce nyèm ntwi' yen? Ywò' fe', mwum ne yennà mǔn, à yennà ku' Ce nyèm. ¹⁰Wũ limmi kan le ɓwi' bi swum fò', ɓwi' lè Ce nyèm? Mùn shě lè ɓyin le ñzǎ' le' ye ta mun kwean ŋwum ye, mǔn tà ka yon leli lè mwù yêm. Son, ke mbæti ye ɓwi' bi bæti lè Ce nyèm, nun ne ta she shon lwinnzi ke nywi yêm. ¹¹Ñshè ye mun shè ɓyin le ɓwi' lè Ce nyèm, ɓwi' bi swum fò' ye, twelèni yon lè le' leŋkàm. 'Byin shi fe' son tweli lè le' leŋkàm ke ntwi' se mùn ne le' li, twelèni son lè le' leŋkàm ntwi' she se Ce nyèm tǎ lwinnzi ke nywi yêm. ¹²Mùn tà ɓyin shě lè leŋkàm le mwum ne tǎ ñlim ké ke nywi yêm, à yě ku' pa' she se mùn tǎ cì cǐ. À yě ma cì, se lan li, ntwi' se mùn kènme tòn ke ke Ce nyèm. ¹³Ywum ye ɓyin ye cibbi ke jin shêm nun hwæn, mùn yě yon cǐ, ɓǎ Mwen lisà' ñtwu Ce nyon lè ɓwum. ¹⁴Beshe ɓyin cibbi swum ndò' ke jin shêm nun, mùn yě ɓyin son fe.»

Le' she dƿi nywi mbën Mpùn Nsanmi

¹⁵«Beshe ɓyin ta mǔn yili, ɓyin kà lwinnzakà' ñzǎ' le' ye mùn tà ɓyin shě. ¹⁶⁻¹⁷Mùn yě Ce nyèm cibbi le à fyi ɓyin Ci-mkpa' nyě dìn ndò' ti, ɓǎ nun ton kwan hwæn lè ɓyin. Ci-mkpa' màzwùm ne dƿi Mpùn nyě tǎ ɓwum mbyi leŋkàm liŋsea, Mpùn nyě lan wan wòli kan ɓe yè, ntwi' se ɓe tà ka nun yenni, shiki ɓe limmi ku' nun. Ti lè ɓyin, ɓyin limmi nun, ntwi' se à ni ɓyin nywi. À tǎ tòn lè ɓyin mban.»

18 «Ke à si li, mún bà byin donnzi kyi wě mè ndu', mún yě tì kònni kìn be cì shin. 19 Ke kwan kwæ' nun, lan wan ba tí mún yenni, son, ti lè byin, byin ye tì mún yenni be, ntwi' se, ke mún ni ñzison, byin ku', byin ye be ñzison. 20 Kwan se ñgyìn màzwùm kà wòlàkà', byin ye limmì le bwi' lè Ce nyèm, bwi' bi swum fò', byin limmì tì ku' le byin bi bæti lè mún, mún ku', mún be mbæti lè byin.

21 «Mwum ne tã ñzǎ' le' yêm bænni ke mwu, à dƿonnnzi yon, nun ne ta mun yili. Mwum ne tã mun yili, Ce nyèm yě ku' nun yili, mún ku', mún yili tì ku' nun, mún ƿwùmni nun swi'.»

22 Judà (ba kì nyě be be lon le Judà Ìskàriô) dƿi, à shè lè nun le: «Nyeli nye', se ci le, wù yě su' ƿwùmni ke swi' she', shikì wù ƿwùmni ku' ke swi' lan wan?» 23 Yesù fyònnzi lè nun le: «Beshe mwum ndò' tã mun yili, à yě ñzǎ' le' yêm dƿonnnzi. Ce nyèm yě nun yili, ƿwi' lè Ce nyèm, ƿwi' ye kìn tòn ke cì shon. 24 Mwum ne tã ka mún yili, à tã ka ñzǎ' le' yêm dƿonnnzi. Ñzǎ' le' ye byin ta ywò' ye ta mun kwean ñwum ye, ye tã ka wa' ke ñwum yêm nun, son, Ce nyèm ne fyii mún, nun ne ta mun yon fyì.

25 «Mún shèà byin ñzǎ' le' yi kwan se ƿwi' ke tòn lè byin se. 26 Ce nyèm yě byin M̀pùn Nsanmi fyì ke jin shêm nun ɓã nun kpa' byin. Nun, à yě byin ywum hwæn ƿæ' lisea, à cì byin ɓunngà' ywum hwæn ye mún shèà byin.

27 «Ba byin ton lè mè mƿyonngà' ke me nlim nun, shikì yi kwen byin. Mún tã byin ñlim fɔsi. M̀fɔsi nlim yêm ba wě ye lan wan ta byin fɔsi, fɔa ne mún ke nywi ne mún tã byin fe. 28 Byin ywòà kǎn she mún shèe byin le mún kènme, son, mún yě tì fyòin be ke cì shin? Beshe byin yilè mún, ñlim lwukaè byin lè she mún kènme ke ke Ce nyèm, ntwi' se Ce nyèm ne dƿi ñdwun, à làn mún. 29 Mún sannzá tì byin ywum màzwùm jene lè ye kà ɓën, ɓã kwan se yon ye ɓën, byin twe' ñzǎ' le' yêm lè le' leŋkǎm. 30 Kwan nzwonme kwæ', lè mún bà tí sèàn shě lè byin, ntwi' se m̀vèn ne ñgyò' wan ɓènme. Á cinni kan ñkimmò' ndò' ke nywi yêm, 31 son, se yili le lan wan limmì le mún yili Ce nyèm, mún cì tì ku' wě tã she nun shèe mún. Weàni zwò, ƿwi' kennèni.»

Yesù ni wě ñjì ngæ' ñkǎmngkǎm

15 1 Yesù shè lè ɓweso' byon le: «Mún ne dƿi ñjì ngæ' ñkǎmngkǎm, Ce nyèm ne mwum ne tã ñjì ngæ' ni ƿwebsi. 2 Mè ñwæm nyě tã ka yì gwùm sean, à tã nun kwìò' ñgyò'. Ke nyě yi, à fòsi nyě tã yì gwùm sean lè nun fòsi san lwen. 3 Li ne ku', ñlìsà' ywum ye mún lisea byin, ye fyòsà byin sanmi. 4 Beèni bæti lè mún wě tã she mún ni mbæti lè byin. Ñwæm ngæ' ndò' wòli kan kim ye dƿi yon kyishon, ye san gwùm, yon shi be bæti lè ñkwù' ngæ'. Swum fò' se ku', byin shi be bæti lè mún, byin wòli kan kim byin cinni mè kíkàen nlwukea.

5 «Mún ne dƿi wě ñjì ngæ', byin be ku' wě mè ñwæm. Mwum ne dƿi mbæti lè mún, mún be ku' mbæti lè nun, mwum màzwùm tã mè le'

nlwukea cí kwan mèan hwæn, ntwi' se byin wòli kan byin ci swum ndo' shìkì mún shì fyà' yêm ké nlim. ⁶Mwum ne shì be mbæti lè mún, be ye nun dŵò' pedin wě ɲwæm ɲgæ' ye be kwi, be dŵi' yon twu', yon wumme, be sheli yon, be ken win banni nun, ye buki. ⁷Beshe byin bi bæti lè mún, byin bæen tì ku' ñzǎ' le' yêm, swum se byin yili, cibbèni son, byin ye cinni. ⁸Kwan se byin cinni mè kíkàen nlwukea kwan mèan hwæn, byin lisà' tì ku' le byin bi bŵesò' byêm, ke kwan màzwùm nun se bŵum ta ñtwu Ce nyèm yenni. ⁹Wě tà she Ce nyèm tà mun yili, mbanmbò' ku', mún tà ku' byin yili li. Tòènni, byin limmì le mún yili byin. ¹⁰Mbòkì ne mún be ñywòli ke nzǎ' le' Ce nyèm nun, mún limmì le à yili mun, mbanmbò' ku', a byin be ywòli ke nzǎ' le' yêm nun, byin ye tòn kwan hwæn ke nlimmì nun le mún yili byin.

¹¹«Ñshè ye mún shè byin ñzǎ' le' màzwùm yi, à yi bǎ ñdàli yêm shè byin, mè nlim nyin be ñlwinni lè ñdàli. ¹²Yilèni bŵùlu ke nyinnim shin nun wě mbòkì ne mún yilâ byin. Ñzǎ' le' ne mún yili mún she byin, à ni. ¹³Mbòkì nyili làn kan nyě mwum tǎ mwù yon kyí ntwi' nyili me ɲwè byon. ¹⁴Byin bi mè ɲwè byêm, beshe byin ci swum se mún tà byin shè. ¹⁵Mún tà ka tí byin lon le mè ci-she byêm, ntwi' se ci-she limmì kan mè mbàkà' ci-zwi' she nyon. Mún tà byin fyòlon lon le mè ɲwè byêm, ntwi' se mún lišèá byin ywum hwæn ye mún yuseá fya' Ce nyèm. ¹⁶Byin be yàen kan mún, son, mún ne yàen byin bǎ byin ken, byin ci mè she nlwukea nyě yě mwù kwannzi. Li, ywum hwæn ye byin ye Ce nyèm cibbi ke jin shêm nun, à yě byin yon fe. ¹⁷Swum se mún yili ló' le byin ci, à si le byin yili bŵùlu ke nyinnim shin nun.»

Lan wan be Yesù byìnnzi bon lè bŵesò' byon

¹⁸«Beshe lan wan ta byin byìnnzi, limmèni le mún ne be sete byìnnzi. ¹⁹Byin bê ke læm lan wan nun, be yilè byin, ntwi' se byin ta bòn kènni byin lè bon. Son, mún yànnâ byin ke nyinnim shan nun, mún pà' byin ke bòn nyan nun. Li ne ci, be ta byin byìnnzi nun. ²⁰Nyèlèni fe' ñsè' le' zwum ke nzǎ' le' ne mún shè byin le: “Ci-she wòli kan à be ñdwun, à làn ci-zwi' she nyon.” Beshe bon be mún vènè' yennzi, be ye ku' byin yennzi be li. Beshe bon be ywòli ke nzǎ' le' yêm nun, be ye ku' be ywòli ke nzǎ' le' yin nun, mbanmbò' li. ²¹Be ye byin vènè' yennzi, ntwi' se byin bi bŵum byêm, be ye cì li, ntwi' se bon limmì kan mwum ne fyii mún. ²²Mún shiè bèn, mún sannzi bon ñzǎ' le' Mvènnswǎb, mè kǎ' Mvènnswǎb bænnè kǎn bon lè ntwi' byebbi ne bon ta cì. Son jene, ke bon ywǎá swum se mún sannzâ bon, be ba tí mè kwèm cinni. ²³Mwum ne tà mun byìnnzi, à tà ku' Ce nyèm byìnnzi. ²⁴Mún shiè bèn, mún cì mè she ne mwum ndo' cì kife' mbyî, mè kǎ' Mvènnswǎb bænnè kǎn bon ntwi' byebbi ne bon ta cì. Son jene, be yennâ mè she nyèm ne mún tǎ cì, be ti bwi' byìnnzi, bwi' lè Ce nyèm. ²⁵Son, ywum màzwùm ta lànnzi hwæn li

bã swum se be kɔ' ke dɛwã Mvènnswàb nun lwinni, she be kɔ' le: “Be ta mun byinnzi ngyɔ' din.” »

²⁶ Yesù kònddi tì bon shě le: «Mwum ne yě byin kɪn kpea yě bèn. Ci-mkpa' màzwùm ni Mpùn nyě tã mbyi leŋkàm lisea, à tã wai cě Ce nyèm. Mun bènme cě Ce nyèm, mún yě Ci-mkpa' ni fyii lè nun d̄yi shitàkwù shêm. ²⁷Ti ku' lè byin, byin ye tì ku' shitàkwù shêm d̄yi, ntwi' se byin be lè mún òdikà' ndunmi she shêm, a kiin bèn d̄yě.»

16 ¹«Mún shè byin ywum ton yi lè byin làkì wòn ke ntè' zwum yin nun. ²Be ye byin fyinni ke me nyenswàb me Yudà nun. A su' kan li, son, kwan ndɔ' kà wòlàkà' she bwum be ye byin wu, be ye bàkà' le bon bi ta she Mvènnswàb lwinnzi ke ncì ye li nun. ³Be ye byin ywum màzwùm cǐ hwæn li, ntwi' se bon limmi kan Ce nyèm, shikì be limmi mún. ⁴Son, mún tà byin yon shě li, ntwi' kwan se kwan ncǐ yi ye bon wòli fya', byin bun le mún shèe byin òzǎ' le' màzwùm mbyí tin.»

She se Mpùn Nsanmi yě cì

«Mún sete kǎn byin òzǎ' le' yi shě ke ndunmi ntwi' se bwi' be bwi' lè byin cici fɔ'. ⁵Jene, mún fyònme mún be ke cě mwum ne fyii mún. Ke nyinnim shin nun, mwum ndɔ' cibbi kan ku' mún le mún kènme fen? ⁶Son, ke nleli ye mún leli yi, byin bi lè mè yiye ke nlim. ⁷Kwo fe' she byin bi lè mè yiye si, mún tà byin leŋkàm shě ke nshè ye mún shè le, a si le' lwen ke cì shin le mún ken, ntwi' se mun shì kèn, lè Ci-mkpa' nyin bã bènni. Son, mun kèn, lè mún yě byin nun fyii. ⁸Kwan se nun yě be lè à bènna, à yě lan wan byebbi ne bon ta cì lisea, à lisà' tì bon swum se d̄yi ke mbyi nlwen nun, à sannzi tì bon le mè kǎ' Mvènnswàb bi kwe. ⁹Swum se nun yě bon lisea ke nywi byebbi ne bon ta cǐ, à si le be tà ka òlim kě ke nywi yêm. ¹⁰Ti lè swum se yen mbyi nlwen, à si le mún yě mún fyòn be ke cǐ Ce nyèm, li, byin ba tì mún yenni. ¹¹Swum se nun yě tì ku' bon shě ke le' me kǎ' nun, à si le mè kǎ' bænnâ òvèn nyě ngyɔ' wan.

¹²«Mún cinni tì òzǎ' le' mèan ye mún yili mún she byin, son, byin wòli kan byin bæn yon mwu jene. ¹³Son, kwan se Mpùn nyě tã bwum mbyi leŋkàm lisea yě bèn, à yě byin kènzi ke mbyi màzwùm nun. À bã leli lè mwù yon, son, à yě byin ywum ye nun ywɔâ shě, à sannzi tì ku' byin ye kà bènka'. ¹⁴À yě byin òtwu yêm lisea, ntwi' se ywum ye nun yě ywɔ' ke n̄wum yêm, yon ye nun yě byin kɪn shě. ¹⁵Ywum ye Ce nyèm cinni hwæn pæ', yêm ye. Li ne ci, mún shè le Ci-mkpa' ni yě byin ywum ye nun ywɔ' ke n̄wum yêm kɪn shě.»

Mè yiye ye fyònni òdàli

¹⁶ Yesù kònddi shè lè bwesɔ' byon le: «Ke kwan kwæ' nun, byin ba tì mún yenni, son, kwan ye tì kònddi làn be kwæ', byin ye tì mún yenni.»

¹⁷ Bwesɔ' byon ndɔ' ywɔme li, be d̄unmi leli ke nyinnim shan nun le:

«Ñzàè' le' ne nun shè ðwi' le ke kwan kwæ' nun, ðwi' ba tí nun yenni, son, kwan ye tí kònni làn be kwæ', ðwi' ye tí nun yenni, ñzàè' le' ni lisa' le yen? Ndo' ne nun kònni tí le' le à si ntwi' se nun fyònmè nun be cě Ce nyon, à lisa' tí ku' le yen? ¹⁸Kwan kwæ' se nun le' si, sù màzwùm ni ku' le yen? Swum se nun yili nun le', ðwi' tà ka ðwi' son ywo.»

¹⁹Yesù yen le be yili be ðunmi nun ñzàè' le' cibbea, à kà cibbi lè bon le: «Ñzàè' le' ne mún le' le, ke kwan kwæ' nun, byin ba tí mún yenni, son, kwan ye tí kònni làn be kwæ', byin ye tí mún yenni, ni ne byin ta jiji ke mwu yin nun? ²⁰Mún tà byin shě lè leŋkàm le byin kà kwekà, lè byin ta nywi ywætea, son, lan wan ye be lè ñlim lwèn. Byin ye be lè mè yiye ke ñlim nun, son, mè yiye byin ye fyònni ñdàli. ²¹Kwan se ye tã mlib kwènni, à tã be lè ngu swi', ntwi' se nun limmi le kwan nyen vèné' shon wolâ. Son, kwan se ta be lè mwèn kweân, ñlim ta nun fye lè ñkwènni nywi ye nun be ywo', ñlim ðunmi nun lwukea ntwi' se nun limmi le mwum kweân ke ñgyó' wan. ²²Mbanmbo' ne ku' lè byin, byin bi jene lè ngu swi', son, kwan se ðwi' ye tí kònni cinnèni be, ñlim ye byin lwukea. Li, mwum ndo' bà byin ñdàli yin kwinnzi.

²³«Kwan se ñgyìn màzwùm kà wòlàkà', byin ba tí mún ñzàè' le' ndo' cibbea, kwo ke nywi swum fò' ndo'. Mún tà byin shě lè leŋkàm le ywum hwæn ye byin ye Ce nyèm cibbi ke jin shêm nun, à yě byin yon fe. ²⁴Han a kiin bèn jene, byin cibbi kife' swum ndo' ke jin shêm nun. Cibbèni, byin ye cinni, li, mè ñlim nyin yě lwinni lè ñdàli.»

Yesù lèân ñgyó' wan lè ñkimmò'

²⁵«Mún shè byin mè le' ni hwæn ke me ñkæn le' nun. Son, kwan ndo' kà wòlàkà' she mún bà tí leli lè byin ke me ñkæn le' nun, mún yě byin ywum ye ðyi ke nywi Ce nyèm sannzi seansean. ²⁶Kwan se ñgyìn màzwùm yě wòlì, byin ye ywum ye byin yili cibbi lè Ce nyèm ke jin shêm nun. Ba byin bakà' le mún yě nun ðca ntwi' yin, ²⁷ntwi' se nun ne' yili byin. À yili byin li, ntwi' se byin yili mun, byin limmi tí seansean le mún wai cì shon. ²⁸Mún wae ke cì Ce nyèm, mún kiin ke cě ñgyó' wan. Jene, mún ðonnzime ñgyó' wan, mún fyònmè mún be ke cì Ce nyèm.» ²⁹Bweso' byon kà shě lè nun le: «Ènhèn, ke ñdonnzi ye wù ðonnzà ñlèli ye ke me ñkæn le' nun, ðwi' ti wù ywoti jene lwèn. ³⁰Jene, ðwi' limmi le wù, wù limmi ywum hwæn, wù limmi ma swum se ðwum yili, shiki be cibbi wù. Son se ci, ðwi' limmi seansean le wù wai cì Mvènnswæb.»

³¹Yesù ywo' li, à fyònnzi lè bon le: «Byin limmâ jene li? ³²Cèèni fe', kwan ndo' ta kìn, se wolâ ma nùn, she byin ye nywæli kyikyì, wèn ne hwæn kèn be ðwon nyon. Ke kwan màzwùm nun, byin ye mún ðonnnzi kyì. Son, mún tà ka tòn kyì, ntwi' se ðwi' bi kwan hwæn ðwi' lè Ce nyèm. ³³Mún shè byin ñzàè' le' yi, bã byin cinni fwa ke mbæti ye byin bi bæti lè mún nun. Byin ywime vèné' yenni ke ñgyó' wan nun, son, kpæmmèni me', ntwi' se mún lèân ñgyó' wan lè ñkimmò'.»

Yesù tà Mvènnswàèb keli ntwi' òwesò' byon

17 ¹Ke nyè ye Yesù leli li, à wasi mɛ' zwò, à dunmi òéb ce lè à tà le' le: «Ce nyèm, kwan wolâ jene. Lìsa' òntwu yêm, bã mùn ku', mùn lisà' tì ku' làn nyèm òntwu ywù. ²Ntwi' se wù fèe mùn òkimmò' ke nywi òwum hwæn, bã mùn ci òwum bye wù feâ mùn fya' hwæn, bɛ cinni òzison she òwùmòwùm. ³Sù nzison òwùmòwùm màzwùm ni le bɛ limmì wù, wù nɛ òyi Mvènnswàèb nyè òkàmòkàm, wù kyiswù, bɛ limmì tì ku' mùn, Yesù Kristò nɛ wù fyii. ⁴Mùn lisea òntwu ywù ke ògyò' zwèm, mùn mlâ she se wù fèe mùn fya' le mùn ci. ⁵Jene, Ce nyèm, fyòsi tì mùn bɛ ke ntwu ye mùn bɛ nlim moan ywù, kwan se bɛ lè ògyò' wan kwan kifè!. ⁶Òwum bye wù yænne ke nyinnim lan wan, wù fe mùn ke fya', mùn ciâ bɛ limmì wù. Bɛ bɛ òwum byù, wù fèe mùn bon fya', bɛ ywâ òwum ywù. ⁷Bɛ limmâ jene le ywum ye wù fe mun fya' hwæn, ye wai ke cì swù, ⁸ntwi' se mùn shèâ bon òzè' le' ye mùn ywòe òwum ywù, bɛ yeâ yon. Jene, ògyi òan, bɛ limmâ lè lèkàm le mùn wai ke cì swù, bɛ yili tì ku' le wù nɛ fyii mùn.

⁹«Mùn tà wu òa ke nywi yan. Mùn tà ka wù òa ke nywi lan wan, son, ke nywi òwum bye wù fe mun fya'. Mùn tà wu òa ke nywi yan, ntwi' à bi òwum byù. ¹⁰Òwum bye mùn cinni hwæn bi byù, bye wù cinni ku' hwæn, à bi byèm. Òwum ta òntwu yêm yenni ke nywi yan. ¹¹Mùn bà tì mùn bɛ ke nyinnim lan wan nun, ntwi' mùn kinnmè bɛ ke cì swù. Tì lè òwum byèm, bɛ ye tòn bɛ ke nyinnim lan wan nun. Ce nyèm nɛ òyi òsanmi, konni bɛ lè òwum bɛ wù fèe mùn fya' bi ke òkimmò' jin swù nun, òkimmò' ye wù fèe mùn fya', bã bon bɛ swum fò' wè tà she òwi', òwi' lè wù, òwi' bi swum fò'. ¹²Kwan se bɛ lè òwi' ke òwi' lè bon, mùn bɛ konni lè bon ke òkimmò' jin swù nun, òkimmò' ye wù fèe mùn fya'. Mùn kànnzi tì bon, nyè òbò' òò' òwu kan, a shi ku' bɛ nyè bɛ lè à yè ku' òwu, bã swum se bɛ kò' ke òwà Mvènnswàèb nun lwinni. ¹³Jene, mùn fyònne bɛ ke cì swù. Mùn tà leli li lè òwesò' byèm, kwan se mùn ke fe ke ògyò' wan nun, bã òdàli yêm shè bon, bɛ òò' tì ku' ke nlim. ¹⁴Mùn sannzâ bon òzè' le' ywù, li, lan wan ta bon byinnzi, ntwi' se bon ba ke bòn nyan nun wè tà she mùn ku', mùn bà ke bòn nyan nun. ¹⁵Mùn tà ka wu òa le wù pæ' bon ke nyinnim lan wan nun, son, konni lè bon lè Satæn læki bon pòkea. ¹⁶Bɛ ba ke bòn lan wan nun, wè tà she mùn ku', mùn bà ke bòn lan wan nun. ¹⁷Lìsa' bon lèkàm, bã bon bɛ òwum byù ògyinmbò'. Lèkàm màzwùm si òzè' le' ywù. ¹⁸Mùn fyia bon ke nyinnim lan wan nun, wè tà she wù fyii ku' mùn kwe. ¹⁹Mùn fe mùn nɛ' hwæn lè wù ke ntwi' yan, bã bon ku', bɛ bɛ òwum byù lèkàm.

²⁰«Mùn tà ka wù su' òa ke nywi yan, mùn tà tì ku' wù òa ke nywi òwum bye kà kèkà' ònim ke nywi yêm ke nywò' ye bɛ kà ywòkà' òzè' le' yan nun. ²¹Mùn tà wu òa bã bon hwæn, bɛ bɛ swum fò'. Ce nyèm, mùn

yili le be be bæti lè bwi' wě tà she wù ni m̀bæti lè m̀n, m̀n be ku' m̀bæti lè wù. M̀n yili le be be swum fɔ', bǎ lan wan limmì le wù ne fyii m̀n.

22 M̀n cià le be cinni ñtwu ye wù fee ku' m̀n, bǎ be be swum fɔ' wě tà she bwi', bwi' lè wù, bwi' bi swum fɔ'. 23 M̀n ni m̀bæti lè bon, wù ni ku' m̀bæti lè m̀n, bǎ bon fɔsi be swum fɔ'. Li, lè lan wan limmì le wù ne fyii m̀n, be limmì tì ku' le wù tà bon yili wě tà she wù yili ku' m̀n.

24 «Ce nyèm, wù feà m̀n bon fya', m̀n yili le be be ku' ke cici se m̀n yě be kwe, bǎ bon yen ñtwu yēm, ñtwu ye m̀n cinni ke fya' ywù, ntwi' se wù yile m̀n lè wù kà fɛe ngyɔ' wan. 25 Ce nyèm ne d̄yi ñlwinni, lan wan limmi kan wu, son m̀n, m̀n limmi wu, b̄wum ton be limmì tì ku' le wù ne fyii m̀n. 26 M̀n cià bon be limmì wù, m̀n yě tì ku' kòndi bon wù lisea, bǎ m̀b̀ki ne wù yili m̀n, be yili tì ku' b̄wùlu li, m̀n, m̀n be ku' m̀bæti lè bon.»

M̀bæn ye be bæenne Yesù

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lk. 22.47-53)

18 ¹ Yesù leli hwæn, be wa' kèn bon lè b̄wesɔ' byon, be sheɔ' mwen ndo' be kwe. Yesù kènnò' kwe bon lè b̄wesɔ' byon. ² Judà ne be lè à yě nun kyĩ, be lè à limmâ cici m̀zwùm lwen, ntwi' se Yesù be kènkì kwe gba' bon lè b̄wesɔ' byon. ³ Li ne Judà kènnò' kwe lè læm me suzæn ke nyè, kòndi lè mè m̀bòn bye mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikæ' lè mè Fàriziën fyie. Be be lè mè kaki me fyà', kòndi lè mè læm nun. Mè kwòn wì be tì bon me fyà'. ⁴ Li, Yesù ne be lè à limmâ ywum ye ye lannzi nywi yon nun hwæn, à yenme bon, à gòɔ' bon, à cibbi lè bon le: «Wen ne byin ta kæb?» ⁵ Be fyonnzi lè nun le: «Bwi' ta Yesù, mwum ne wai Nàzàré' kæbbi.» Yesù ywɔ' li, à shè lè bon le: «M̀n ne.» Ke læm shan nun, Judà ne yě nun kyĩ be kwe. ⁶ Ke nshè ye Yesù shè bon le: «M̀n ne», nywi gholà' bon, be ðunmi fyòn be lè nyè, lè be ta pyità' ngyɔ'. ⁷ Yesù kòndi tì lɔ' bon cibbi be le: «Wen ne byin ta kæb?» Be fyonnzi lè nun le: «Bwi' ta Yesù, mwum ne wai Nàzàré' kæbbi mè.» ⁸ Yesù shè tì bon be le: «M̀n ne mè. Beshe m̀n ne byin ta kæb, ðonnzèni b̄wum be m̀n nyè be, be ken bon.» ⁹ Li ne ñzà' le' Yesù lwinni, nyè nun lele le: «Ce nyèm, b̄wum be wù fee m̀n fya' hwæn, nyè m̀bò' ndo' b̄wu kan.»

¹⁰ Simôn Piêr be lè kàfà' fya', à zwè' son ke fàèb nun, à kwæ' ci-she ci-mfe sàtikæ' ndwun ndo' ywi' she fya' ji. (Jin ci-she m̀zwùm be le M̀likwusi.)

¹¹ Son, Yesù yenme li, à shè lè Piêr le: «Kě kàfà' swù be ke fàèb nun. Wù bàka' le m̀n bǎ vènè' she Ce nyèm yili le m̀n yen se yenni?» ¹² Ke kwan m̀zwùm nun, ñkwìn me suzæn lè ci-zwi' nyan, kòndi lè mè m̀bòn bye mè Yudà kèe bon nyè, be bæen Yesù. Be bæenme nun, be kpæm nun mè fyà' lè mè ndu'. ¹³ Be wa' kwe, be seti kèn lè nun cí Anà. Anà m̀zwùm ne shee mwen Kàifi. Kàifi ne be mwum ñkæm mè ci-mfe sàtikæ' ke ðwùm m̀zwùm

nun. ¹⁴Kàifi ni ne shee lè mè ci-ɲkènnzi nyenswæb le: «À si le' lwen ke ci shin le mwum m̀bɔ' ywi ke ntwi' ɓwum bye ɲɔɔ' nye' nun hwæn.»

M̀byinnò' ye Piêr byinnɔe le nun ɓá mwesò' Yesù
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lk. 22.55-57)

¹⁵Simôn Piêr bon lè mwesò' Yesù ndɔ' be Yesù ɗwon nyè. Mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikàè' limme mwesò' Yesù nyè m̀bɔ' ni. Li ne ci, à duɗn ke bònmbi mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikàè' bon lè Yesù, kwù fɔ'. ¹⁶Son, Piêr lwæbbe be ke bàbà nun, moan ɲwum ɲka'. Li, mwesò' Yesù nyè m̀bɔ' ni kwain, à kèn m̀lib ne be ɲwum ɲka' bòn yenni, à ci be ɗunnzi Piêr. ¹⁷Ci-mbòn ɲwum ɲka' ni shè lè Piêr le: «Wù ku', wù ɓá mwesò' mwum ne be bæni ni?» Piêr fyònnzi lè nun le: «Ayi, m̀n ne ban.»

¹⁸M̀bòki ne m̀beb be kwèn kwe, mè ci-she lè mè m̀bòn hwæn ɓanni win, be ɗunmi yon wo. Piêr ku' senndò' kwe ke shan, à ɗunmi ku' win wo lè bon m̀ban.

Ñcibbi ye mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikàè' cibbe Yesù mè le' ndɔ'
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lk. 22.66-71)

¹⁹Ke kwan màzwùm nun, mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikàè' ɗunmi Yesù mè le' ndɔ' cibbea ke nywi ɓwesò' byon, kònnɗi lè ke nywi ywum ye nun be lisà'. ²⁰Ke fyònnzi le' Yesù nun, à shè lè nun le: «M̀n be leli lè ɓwum hwæn ke bàbà nun, m̀n lisà' tì ywum ke me nyenswæb me Yudà nun, lè tì ke nyenswæb ndwon nye' nun, ke cici se mè Yudà hwæn ta swòli kwe. M̀n gwùmnnzi kan swum ndɔ'. ²¹Ti, se ci le, wù tà mun pa' me ñcibbi màzwùm cibbea? Ñdikà' wù cibbi lè ɓwum bye ywɔe swum se m̀n be shè, ntwi' se bon be limmi ywum ye m̀n shèe bon lwen.»

²²Kwan se Yesù be ñzæ' le' yi shè, ci-mbòn ndɔ' ne be nun moan ke, à ɓwùm nun ben ɲwum, à cibbi lè nun le: «Li ne be ta fyònnzi lè mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikàè'?» ²³Yesù fyònnzi lè nun le: «Shè mun swum se m̀n gwànnzi ke nleli yêm nun. Son, ɓeshe m̀n gwànnzi kan swum ndɔ', yen se wù ɓwùm mun ben ɲwum nun?»

²⁴Ke nyè yi, Anà ci be ken lè Yesù ke cì Kàifi ne mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikàè', lè à ke lè mè fyà' kpimmea.

Simôn Piêr kònnɗi tì byinnò' le nun limmi kan Yesù
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lk. 22.58-62)

²⁵Ke kwan màzwùm nun, Simôn Piêr be win wo. Be cibbi lè nun le: «Wù ku', wù ɓá mwesò' mwum tòn ni?» Piêr byinnò', à shè le: «Ayi, m̀n ne ban.» ²⁶Ci-she mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikàè' ndɔ' be kwe. À be ke ndu' lim mwum ne Piêr kwæe ywi'. À shè lè Piêr le: «M̀n yenne kàn wu ke mwen ndem nun, byin lè Yesù?» ²⁷Piêr fyònnzi tì be lè nun le nyì ni tã ɓwèlèò' ɗin. Ke fya' zwem ñnywèn, ɗyim nyi kwò'.

Mbèn ye 6e 6enne lè Yesù ke swi' Pilatwù
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lk. 23.1-5)

²⁸Shikpon hwili lè kpõn, 6e wa' lè Yesù ke cǐ Kàifi, 6e ken lè nun ke cǐ gwemná, jin shon 6e le Pilatwù. Son, mè ci-zwi' me Yudà sèm kan kwù shan kwe dwon nyon, ntwi' 6e làkì 6è' nyenswæb nyan sèmnzi, li, 6e wòli kan tí kim 6e ji **Ḷḡwìn-ḡkwan-Èjǐb**. ²⁹Li ne cie, Pilatwù kwan ke sèm shon nun, à kènnǎ' ke cǐ shan. À 6ènmè, à cibbi lè 6on le: «Byin kin fe lè mwum tòn ne. Yǎ le' 6yebbi se nun cǐ?» ³⁰Be fyonnzi lè nun le: «Nun shiè 6e ci-ncǐ 6yebbi, 6wi' kièn lè nun ke cǐ swù?» ³¹Pilatwù shè lè 6on le: «Shelèni le nun, 6yin ken nun mè kà' lànnzi lè 6yin ne', wě tà she lwuà nyin yili.» Mè ci-zwi' me Yudà fyonnzi 6e lè nun le: «Bwi', 6wi' wòli kan kim 6wi' she le 6e wu mwum ndǎ.» ³²Li ne ḡkǎen le' ye Yesù 6e leli ke nywi ywi ne nun yě ywi lwinni.

³³Be nyě yi, Pilatwù duǎn 6e sèm nun, à lon Yesù, à cibbi lè nun le: «Wù ne dǔyì mǔvèn mè Yudà?» ³⁴Yesù fyǒnnzi lè nun le: «Wù tà son leli ntwi' se se wai wù ke nlim nun, kè wù ywǎi son ke ḡwum mwum ndǎ?» ³⁵Pilatwù shè lè nun le: «Wù yen mun, mún ni mwum Yudà? Ḷḡwìn 6wum 6yù lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikǎ', 6on 6e kin wù kě ke fya' yêm. Yen se wù cǐ?» ³⁶Yesù fyǒnnzi lè nun le: «Ywǎ' shêm 6a she ḡgyǎ' wan. Se 6í she cǐ ḡgyǎ' wan, 6wum 6yêm læbbè mè kwòn, 6ǎ 6e làkì mún kènnzi ke swi' me ci-zwi' me Yudà. Son, li ne 6an. Ywǎ' shêm 6a she cǐ ḡgyǎ' zwem.» ³⁷Pilatwù kà shě lè nun le: «Ke à si li, wù ni mǔvèn?» Yesù fyǒnnzi lè nun le: «Se kwan wu ḡwum le mún ni mǔvèn. 6e ye mún, mún kiin ke cǐ ḡgyǎ' wan, 6ǎ mún su' leḡkǎem leli. Mwum ne tá mbyi leḡkǎem dwon tá swum se mún tá shè ywo.» ³⁸Pilatwù ywǎme li, à cibbi lè nun le: «Yen se 6e ta lon le leḡkǎem?»

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lk. 23.13-25)

Kwan se Pilatwù lele ñzǎ' le' yi, à kwaìn tí 6e wan. À kènnǎ' ke cǐ me Yudà, à shè lè 6on le: «Mún, mún yen kan mún le' 6yebbi ndǎ' ke nywi mwum tòn ni. ³⁹Son, 6è' shin yili le kwan se **Ḷḡwìn-ḡkwan-Èjǐb** wòlime, mún kwannzi 6yin ci-nye ḡjè ndǎ', mǔbǎ'. Li, 6yin yili mún pǎ' fyà' lè mǔvèn mè Yudà?» ⁴⁰Ke nywǎ' ye mè Yudà ywǎ' li, 6e dúnmi kun le: «Ba wù pǎ' fyà' lè nun. Bàràbàs ne 6wi' yili le wù pǎ' fyà' lè nun.» Bàràbàs màzwùm, ci-mfyǒnḡǎ' ywum lè kim ne 6e.

Ñlǎnnzi ye 6e lannze Yesù mè kà'

19 ¹Li, Pilatwù cǐ 6e ken Yesù 6o lè ḡgwǎ'. ²Mè suzǎen sheli yì lwon, 6e twon tǎem ndǎ' lè yon, 6e swon Yesù nun mwu, 6e konndi tí nun ḡân pèan ndǎ' swǐ nywi. ³Be kwemmi lè nun, 6e wummi swi' shon, 6e dúnmi nun kǒlea, lè 6e ta le' le: «Bwi' ta wù webbi, mǔvèn mè Yudà.» 6e

konndi tî nun yî ßen ßwùmmɔa ŋwum. ⁴Pilatwù kòndi tî lɔ' kwean ße, à shè lè ñkwìn ßwum le: «Ywɔ̀nè fè', mùn yè ßyin nun kwannzi fe wan, ßá ßyin limmi le mún cinni kan nun le' ßyebbi ndɔ' nywi.»

⁵Ke nyè yi, Yesù kwaìn wan. À ße lè tàem ne ße twoin lè yî lwon ke mwu, à ße tî lè gân pèan si nywi. Pilatwù kà shè lè ßon le: «Cèèni fè', mwum màzwùm ne.» ⁶Son, kwan se mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' lè mè mßòn yen nun, ße ðunmi kun le: «Ywummɔ' nun ŋgæ' mè ßɔɔ' zwem, ywummɔ' nun ke ŋgæ' mè ßɔɔ' zwem.» Pilatwù ywɔ' li, à kà shè lè ßon le: «Shelèni nun, ßyin ywummɔ' ku' nun lè ßyin ne', ntwi' se mún, mún cinni kan mún le' ßyebbi ndɔ' ke nywi yon.» ⁷Mè Yuda ywɔme li, ße fyonnzi lè nun le: «Bwi' cinni lwuà nye' ndɔ'. Ke lwuà màzwùm nun, à si kɔa le se cibbi le à ywi, ntwi' se nun shèe le nun ni Mwen Mvènnswæb.» ⁸Kwan se Pilatwù ywɔ' ñzæ' le' màzwùm, yi yæki nun ðun mbyî zwum. ⁹À ðuɔ̀n ße sèm shon nun, à cibbi lè Yesù le: «Wù wa' ku' fèn?» Son, Yesù yè kan nun ŋwum. ¹⁰Pilatwù kà shè lè nun le: «Mún ne wù yili kan wù yè mún ŋwum? Wù limmi kan le mún cinni ñkimmɔ', mún pæ' fyà' lè wù? Mún cinni tî ñkimmɔ' le mún ci ße ywummɔ' tî wù ŋgæ' mè ßɔɔ' zwem?» ¹¹Yesù ywɔme li, à fyònnzi lè nun le: «Wù cinni kan ñkimmɔ' ndɔ' ke nywi yèm, a shi ße ye Mvènnswæb ne fe wu fya'. Li ne ci, mwum ne kîn mún fe fya' ywù, nun ne ci ßyebbi, à làn wù.»

¹²Ñdiká' ndunmi kwan màzwùm, Pilatwù ðunmi mè mbyi kibbea ßá nun pæ' fyà' lè Yesù. Son, mè Yuda ðunmi tî shè ße lè ñkwu kimmi le: «Wu pæ' fyà' lè mwum tòn ne, lè wù ßá ŋwè mvèn ndwun ne ke ŋgyɔ' Ròm. Mwum ne tã nun ne' lon le m̀vèn, à ni ci-ßyìnni mvèn ndwun.» ¹³Ke nywɔ' ye Pilatwù ywɔ' ñzæ' le' yi, à ci le ße kwannzi Yesù wan, nun ne' kèn tòn ke gba' nlin me kàè' zwem, ke cici se ße ße lon le lwùmmɔ' me mblé. (Ke le' me Èbrù nun, ße ße son lon le Gàbatà.) ¹⁴Ñgwìn-ñkwan-Èjib, ße lè à wilime nywɔ' màzwùm. Nywɔ' lwinnime, Pilatwù shè lè mè Yuda le: «M̀vèn nyin ni ti ni.» ¹⁵Son, ße ðunmi tî kun ße le: «Wu nun, wu ßwi' nun, ywummɔ' nun ŋgæ' mè ßɔɔ' zwem.» Pilatwù ywɔ' li, à fyònnzi lè ßon le: «Byin yili le mún ywummɔ' ßyin m̀vèn nyin ke ŋgæ' mè ßɔɔ' zwem?» Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' fyonnzi lè nun le: «Bwi' cinni kan tî m̀vèn ndɔ' mbyî, suku' m̀vèn ndwun ne ke ŋgyɔ' Ròm.» ¹⁶Li, Pilatwù fe ßon Yesù fya', ßá ße ken nun ywummɔa ke ŋgæ' mè ßɔɔ' zwem.

Ñywummɔ' ye ße ywummɔe Yesù ke ŋgæ' mè ßɔɔ' zwem
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lk. 23.26-43)

Li, ße twe' Yesù, ¹⁷ße fe nun ŋgæ' mè ßɔɔ' nyon ŋgun, ße kwan myi lè nun, ßá ße ken lè nun ke lwùmmɔ' ndɔ' se ße ße lon le ñgwɔ' mwù. (Ke le' me Èbrù nun, ße ße cici màzwùm lon le Gòlgòtá.) ¹⁸Kwe ne mè suzàen ywummɔ' Yesù ke ŋgæ' mè ßɔɔ' zwem. ße ywummɔ' tî ku' ßwum ßi ndɔ' kwe, kwan fɔ' nun, nyè m̀bo' fya' ji Yesù, nyè m̀bo' ku' ke fya' mè'.

19Pilatwù cì bɛ kɔ' ŋɔ' ndɔ', bɛ ken yon yili kɛ mwu ŋɔɛ' mɛ bɔtɔ' Yesù. Ñzǎ' lɛ' yɛ bɛ kɔɛ bɛ lɛ: «Yesù, mwum nɛ wai Nàzàrê', m̀vèn mɛ Yudà.»

20Mɛ Yudà bɛ làn kwe mɛan lɛ bɛ ta ŋɔ' yi nzanŋgea, ntwi' sɛ cici màzwùm bɛ kǎn lǎbbi lɛ myi. Bɛ kɔ' ŋɔ' màzwùm kɛ lɛ' mɛ Èbrù nun, kɛ lɛ' làtɛn nun lɛ tì kɛ lɛ' grê' nun. 21Mɛ ci-zwi' mɛ ci-mfɛ sàtikà' yɛnme li, bɛ ken Pilatwù shɛ lɛ: «Sɛ ba lwɛn she wù kɔ' lɛ: “M̀vèn mɛ Yudà”, ñdikà' wù kɔ' lɛ: “Mwum tòn nɛ lɛ' lɛ nun ni m̀vèn mɛ Yudà.” » 22Pilatwù fyònnzì lɛ bon lɛ: «Swum sɛ mùn kɔâ yɛ ku' tòn kwe kɔa li.»

23Kɛ nyɛ yɛ mɛ suzǎn ywummɔ' Yesù kɛ ŋɔɛ' mɛ bɔtɔ' zwɛm, bɛ she mɛ plɛ byon byɛ ðin, bɛ kyiila' bon kɛ nyinnim shan nun, bon nyí. Bɛ she tì ku' plɛ nyon nyɛ ndwun nyɛ bɛ gwùm ðin, tǎ' ðun kan nlim. 24Mɛ suzǎn bi ðunmi leli kɛ nyinnim shan nun lɛ: «Ba kì bwi' yǎtɛni plɛ ni, ñdikà' bwi' ðwiɛni wɛ bi bǎ bwi' yɛn mwum nyɛ yɛ nun she.» Li nɛ swum sɛ bɛ kɔɛ kɛ ðɛwǎ Mvènnswǎb nun lwinni, she bɛ lɛ' lɛ:

«Bɛ kyiileâ mɛ plɛ byɛm byɛ ðin.

Ti lɛ plɛ ndwun nyɛm, bɛ ðwi wɛ bi.»

Swum sɛ mɛ suzǎn cie, à si.

25Kɛ moan ŋɔɛ' mɛ bɔtɔ' Yesù, mon nyon bɛ kwe ñdyimi, bon lɛ mon sò' nyon, kònnɔ' lɛ Màrì, myí Klòpàsì, lɛ tì lɛ Màrì nyɛ wai kɛ Màdàlà.

26Yesù cɛ, à yɛn mon nyon. Kɛ moan mon nyon, à yɛn tì ku' mwesò' nyon nyɛ nun yili ñzwɔ'. À shɛ lɛ mon nyon lɛ: «Mon, mwɛn nywù nɛ.» 27À shɛ tì ku' lɛ mwesò' nyon ni lɛ: «Mon nywù nɛ.» Kɛ kwan màzwùm nun, mwesò' ni twe' nun, à kɛn lɛ nun ðwon nyon. 28Kɛ nyɛ yi, kɛ nlimmì yɛ Yesù limmì lɛ she shon mlɔâ jɛnɛ, à shɛ lɛ: «Ñlim mla' ta mun fyɔ.» Li, à lwinnzi swum sɛ bɛ kɔ' kɛ ðɛwǎ Mvènnswǎb nun. 29Kwe cici màzwùm, kòn ndɔ' bɛ kwe ðyi lɛ bǎ' sǎbbi nlim. Mɛ suzǎn swonnzò' kwùsa' kɛ nlim, bɛ swɔ' son kɛ zwi' pɛ' ndɔ', bɛ nǎmnnzò' Yesù son kwe zwô. 30Kwan sɛ nun nywon bǎ' si, à shɛ lɛ: «She shɛm mlɔâ hwǎn.» Kɛ nyɛ yi, à swòsì mwù, m̀pùn mɛ yinnì nyon mlò'.

Ñɔwo yɛ suzǎn ndɔ' ðwoe Yesù pwu lɛ kwòn

31Ŋgyìn mɛ yinnì mɛ Yudà bɛ lɛ à wilime nywɔ' màzwùm. Li, mɛ ci-zwi' mɛ Yudà yilɛ kǎn lɛ ðwum byɛ bɛ ywummɔɛ kɛ mɛ ŋɔɛ' mɛ bɔtɔ' zwɛm, ŋgyìn mɛ yinnì ni cinni bon kwe, ntwi' sɛ ŋgyìn màzwùm bɛ ŋgyìn ndwun. Li, bɛ wa', bɛ ken Pilatwù cibbi lɛ nyí ni ci lɛ bɛ bi ken mɛ mkpa' ðwum màzwùm blòkea, bɛ pilà' bon kɛ mɛ ŋɔɛ' mɛ bɔtɔ' zwɛm.

32Li, mɛ suzǎn bɛn, bɛ blòkà' mɛ mkpa' ðwum byɛ bɛ ywummɔɛ lɛ Yesù kɛ kwan fɔ' nun. 33Kwan sɛ bon bɛn kɛ cì Yesù, bɛ yɛn lɛ à ywiâ ñdikà' ŋwé, li nɛ ci bɛ blòka' kan nun mɛ mkpa'. 34Son, kɛ nyinnim mɛ suzǎn nun, nyɛ m̀bɔ' ndɔ' ðwo nun pwu lɛ kwòn. Kɛ fya' zwɛm ñnywɛn, mlá' lɛ mvǎb bai ŋgyɔ'. 35Mwum nɛ tà byin ywum ton yɛ sannzi, à yɛnne yon lɛ ze', à tǎ shitàkwù màzwùm ðyi, bǎ byin cinni swum sɛ byin yɛ ñlim kɛ

lè son. Ywum ye nun tà byin shě yi, à yi lɛŋkàem. Nun ne' limmi le à tà lɛŋkàem shě. ³⁶Ywum màzwùm lean hwæn li, bǎ swum se be kœ ke dèwǎ Mvènnswæb nun lwinni, she be le' le: «Kwo fe' web shon fɔ', be ba blò.» ³⁷Be kɔ' tî ke cìcì ndɔ' ke dèwǎ Mvènnswæb nun le: «Be ye mwum nyě bon dwo lè kwòn yenni.»

Ŋkè ye be kee Yesù ke mbyù' nun

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lk. 23.50-56)

³⁸Be nyě yi, Jòsê', mwum ndɔ' ne wai ke Àrìmatê, kèn Pilatwù dwon Yesù cibbi. (Jòsê' màzwùm be mwesò' Yesù ndɔ', son, ǎ be kǎn lisà' le nun ni mwesò' nyon, ntwi' se nun be mè ci-zwi' me Yudà yi.) Pilatwù ywœme swum se Jòsê' cibbi si, à yili. Li, Jòsê' kèn dwon sheli. ³⁹Nìkòdê̄m, mwum ne kien Yesù yenni nywɔ' ndɔ' kpon nun, bèn ku' bon lè Jòsê', à shiù yi pa' mèwu me nwùm kyikyì, yon bî. Be lè be fyinnɔâ yon cìcì fɔ'. Bæm mæwu me nwùm màzwùm be kyibli ñzwɔ'. ⁴⁰Bwum bî màzwùm sheli dwon Yesù, be bwi' son ke kwokwo nun lè be swiâ son mèwu me nwùm màzwùm nywi, wě tà she mè Yudà ta cì kwan se bon yili bon gwum mwum ndɔ'. ⁴¹Ke cìcì se be ywummœ Yesù ke ŋgæ' mè bɔtɔ' zwêm, mwèn ndem ndɔ' be kwe. Ke mwèn ndem màzwùm nun, mbyù' ndɔ' be kwe nyě be gwùm kife' mwum ndɔ' mbyî nlim. ⁴²Ke ŋgyìn mè yìnni mè Yudà be lè à wilime nywɔ' màzwùm, be sheli dwon Yesù, be ken son gwùmmi kwe, ntwi' se mbyù' màzwùm be kwukwæ'.

Ñyìmni ye Yesù yimne ywi

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lk. 24.1-12)

20 ¹À be shikpon fɔ' hwili lè kpòn, be lè shikpon ke bwùmni dìn, Màrì nyě wai ke Màdàlà yè mbyi mbyù' Yesù. À bèn, à yen le ŋgwò' ne be dwoke ŋwum mbyù' Yesù lè nun, à bà tí. ²À fyòn be lè mèli, à kèn Sìmôn Piêr cinni bon lè mwesò' nyě mbo' nyě Yesù yile ñzwɔ', à shè lè bon le: «Be shelâ dwon Nyeli nye' ke mbyù' nun. Bwi' limmi kan cìcì se be ken nun kě nun.» ³Piêr bon lè mwesò' nyě mbo', be ywɔ' li, be yè mbyi mbyù' Yesù. ⁴Be be yanni, bon bî hwæn, son, mwesò' nyě mbo' ni yanne mbyìmmi à làn Piêr. Nun ne seti bèn ke mbyù' nun. ⁵À swòsò' mwù ke mbyù' nun bǎ nun ceò' ke nlim. À suku' mè fyà' kwokwo yenni be nlim dìn, son, ǎ dún kan. ⁶Ke nyè yon, Sìmôn Piêr bèn ku', à dúón làn nyon ke mbyù' nun, à yen mè fyà' kwokwo kwe ŋgyɔ', ⁷à kònnɔ' tì ku' swum plé she be bwile ŋwum Yesù nun yenni. Swum plé màzwùm be kǎn fyinnɔa lè mè fyà' kwokwo mban, son, se be làn nyon pɛdìn hweli. ⁸Li, mwesò' Yesù nyě sete bèn ke mbyù' nun dún ku' làn nyon kwe. À yen ywum màzwùm, à limmi le Yesù ni bà tí. ⁹(Be lè bwesò' Yesù ywɔ' kife' swum se be kœ ke dèwǎ Mvènnswæb nun le Yesù ywìme ywi yimni.) ¹⁰Ke nyě yi, bwesò' Yesù bî bi fyoin be dwon nyan.

M̄bwùmni ye Yesù ðwùmne ke swi' Màrî nyě wai ke Màdàlá
(Mr. 16.9-11)

¹¹Màrî fyòin tì be, à kìn ðyi ke moan mbyù' lè à tã kwe. Kwan se nun be kwe, à swòsò' mwù ke mbyù' nun lè à tã cèò' ke nlim. ¹²À ceme li, à yen mè cikpu' Mvènnswæb bon bí, lè mè plè pwibboa ke nywi, be toen ke cìcì se be nonnze Yesù nun, nyě m̀bò' tòn ke lwùmmò' se mwù be kwe, nyě m̀bò' tòn ku' ke me kwù. ¹³Mè cikpu' Mvènnswæb bi yen Màrî, be cibbi lè nun le: «Dyim mè yib, yen se wù tã kwe nun?» À fyònnzì lè bon le: «Be shelâ ðwon Nyeli nyèm, m̀n limmi kan cìcì se be ken nun kèò' nun.»

¹⁴Ke nyě ye nun lele ñzæ' le' ni, à wasi mwù, à ce be nyè yon, à yen mwum ndò', à ni ñfyi. Yesù ne be, son, Màrî limmi kan le nun ne. ¹⁵Yesù cibbi lè nun le: «Dyim mè yib, yen se wù tã kwe nun? Wen ne wù tã kæb?» Ke ncibbi yi nun, Màrî be bàkà' le ci-mpwebsi ndem ni ne. Li, à shè lè nun le: «Mwumɲkæm, ðeshe wù ne sheli ðwon Nyeli nyèm, shè mun cìcì se wù kèn son ké nun, bã m̀n ken son sheli.» ¹⁶Kwan se nun lèli hwæn, Yesù lon nun ke jin shon nun. À ywome li, à limmi nun, à lon nun ke le' me Èbrù nun le Ràbùnì. (Sù nlon màzwùm ni le ñlisà'.) ¹⁷Yesù shè lè nun le: «Ba wù yìnnì m̀n, ntwi' se m̀n nàn kife' ðeb ke cí Ce nyèm. Son, kènne, wù shè mè ɲgyinni byèm le m̀n nànme ke cí Ce nyèm nyě ðyi ku' Ce nyin, m̀n kènme ke cè Mvènnswæb nyèm nyě ðyi ku' Mvènnswæb nyin.»

¹⁸Ke fya' zwem ñnywën, Màrî wa', à kèn ðwesò' Yesù shě le: «M̀n yennâ Nyeli nyè'.» À leme li, à ðunmi bon swum se Yesù shì nun sùlea.

M̄bwùmni ye Yesù ðwùmne ke swi' ðwesò' byon
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lk. 24.36-49)

¹⁹Kwæbbi fò' màzwùm, ðwesò' Yesù be swòli ke nye m̀bò' nun nyě be ñtwòkea lè mè kyî, ntwi' se bon be mè ci-zwi' me Yudà yi nun. Yesù kwan ke nyinnim shan nun, à ðyi, à shè lè bon le: «Flɔa be lè byin.» ²⁰Ke nyè ye nun lele ñzæ' le' yi, à ðunmi bon mè bân me mbyimmò' lisea ke me fyà' byon, à lisà' tì ku' bon pwu shon. Ke nyen ye ðwesò' byon yenni Nyeli nyan, ñlim lwinni bon lè ñdàli. ²¹Yesù kònnì tì lɔ' bon shě be le: «Flɔa be lè byin. M̀bòki ne Ce nyèm fyii m̀n, m̀n ku', m̀n tà ku' byin fyi.» ²²À leme li, à hwummi bon m̀pùn nywi, à shè lè bon le: «Yèèni M̀pùn Nsanmi. ²³Bwum bye byin ye shè le ðyebbi nyan ti ðyè ñzùsi, lè à ti ku' ñzùsi, leɲkæm. Bwum bye byin ye byinnò' le ðyebbi nyan bã be ñzùsi, lè à bà ku' be ñzùsi, leɲkæm.»

Yesù bon lè Tòmasi

²⁴Tòmasi nyě be be lon le mwen fæ' be kăn ke nyinnim ðwulu ðwesò' Yesù nun kwan se Yesù ðwùmne bon ke swi'. ²⁵Bwùlu ðunmi nun shě

le: «Bwi' yennâ bwi' Nyeli nyé!» Son, Tòmasi fyònnzi lè bon le: «Mun shì mè bàn mè mbyimmɔ' yenni ke me fyà' byon nun, mùn yìnnɔ' yon lè fyà' yêm, mùn kè ti ku' fyà' ke pwu shon nun, mùn bã yili le leŋkàm se.»

²⁶ Sonndè làn be mbɔ', bwesɔ' Yesù be ti swɔli ke nàm nun. Kàmmí màzwùm, Tòmasi be ðyě kwe lè bon. Mè ħwum nye hwæn be ñtwòkea lè mè kyí. Kwo fe' li, Yesù kwan ke nyinnim shan nun, à shè lè bon le: «Flɔa be lè byin.» ²⁷ Ke nyě yi, à ce Tòmasi me', à shè lè nun le: «Nànnɔ' fyà' ywú, wù yìnnɔ' mè bàn mè mbyimmɔ', kènnzì ti ku' fyà' ywú, wù bweb pwu shêm. Kyìli lè ħkwùm ħgyi, son, yili le leŋkàm se, mùn yìnnâ ywi.» ²⁸ Tòmasi ywɔme li, à shè le: «Wù ne ðyi Nyeli nyèm, wù be ti Mvènnswæb nyèm.» ²⁹ Yesù shè lè nun le: «Wù le' li ntwi' se wù yennâ mùn, son se wu yili le leŋkàm se. Tõn lwen si lè bwum bye ta yili le leŋkàm se, shìki be yen mùn.»

Mwũ ħkɔ' ðewà ton se

³⁰ Yesù kònnɔ' ti yì hilea cí mèan ke swi' bwesɔ' byon, ye mũn kɔ' kan ke ðewà ton se nun. ³¹ Son, ywum ye ðyi ke ðewà se nun, mùn kɔ' yon bã byin limmi le Yesù ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb fyii, à be ti ku' Mwen Mvènnswæb. Li, ke nyě ñlimmí màzwùm, byin cinni ñzison ke nyě yon.

M̀bwùmni ye Yesù bwùmne ke swi' bwesɔ' shanmbi byon ndɔ'

21 ¹ ħgyin ndɔ' lan be kwæ' le, Yesù kònnɔ' ti bwùmni ke swi' bwesɔ' byon ndɔ' ke moan swùm se be be lon Tìbèriâ. Ywɔèni fe' ñbòki ne se lannze. ² Nywɔ' màzwùm, bwesɔ' Yesù ndɔ' be swɔli ke cici fɔ'. Bye be kwe be le: Simôn Piêr, Tòmasi nyě be be lon le mwen fæ', Nàtànâël nyě wai ke Kanà ke ħgyɔ' Gàlilè nun, bwen Zèbèdè, kònnɔ' lè bwesɔ' Yesù bî ndɔ' ti. ³ Simôn Piêr ðyi, à shè lè bwùlu le: «Mùn kènme mvinjan swí.» Be fyonnzi lè nun le: «Bwi' ku', bwi' kenme bwi' lè byin.» Be wa' kèn, be nan ke ci' nun. Kpòn màzwùm làn ðin, be bæen kan swum ndɔ'. ⁴ Kwan se be lè nywɔ' ti bwùmni nùn, Yesù kwan kwe ke moan swùm, son, bwesɔ' byon limmi kan le nun ne. ⁵ À kà cibbi lè bon le: «Mè swùkà, byin bænnâ ħgishì?» Be fyonnzi lè nun le: «Bwi' bæen kan bwi' swum ndɔ'!» ⁶ Yesù shè lè bon le: «Dwièni mvinjan ke fya' ji. Li, byin ye ħgishì bæenni.» Be yonnì ke fya' ji zwem, be swi yì mvinjan ðu'. Be swime li, mvinjan lwìn lè ħgishì, be wòli kan kim be te' yon, be kwannzi yon kyɔ'. ⁷ Mwesɔ' nyě Yesù yili ñzwɔ' shè lè Piêr le: «Nyeli nyé' ne.» Simôn Piêr ywɔme she nun le' le: «Nyeli nyé' ne», à swì plè nyon nywi, ntwi' se be lè à ti nywi pwìn. À swime nun, à pyì ħgwɔ'. ⁸ Bwesɔ' bye fɔ' kin be lè cì', lè be ta mvinjan se lwinnâ lè ħgishì si tɛli. Be be kãn læbbi lè ħgonni ðu'. Læb læbbi be làn mè metâ ndu'. ⁹ Kwan se bon kwan ci' nun, be yen ðankyi ndɔ' kwe lè ħgishì ke zwem satea, brê' ndɔ' be ti ku' kwe. ¹⁰ Yesù shè lè bon le: «Fièni fe' mùn ħgishì ndɔ' ke nyinnim ye byin bæenni jene yi nun.» ¹¹ Simôn Piêr nân ke ci' nun, à tɛli mvinjan se be ñlwinni lè ħgishì klwòkea si kyɔ'. ħgishì ye be ke mvinjan be ħgishì ndu' lè mwùm shæn

blàn lê. Kwo fe' she ñgishì be nlim mèan si, mvinjan yàeta' kan. ¹² Yesù shè lè bon le: «Kiènni, byin ji ji.» Kwo fe' she nun le' li si, mwesò' nyon ndò' lwùm kan nun cibbi le: «Wen ne ku' wù?» Ntwi' se bon limmi le Nyeli nyan ne. ¹³ Yesù senndiù ke ke shan, à sheli brê', à feka' bon, à kònnndi tì ku' bon ñgishì fèkea.

¹⁴ Ñdikà' kwan se Yesù yimne ywi, kàmmi me nlè se, she nun lisa' nun ne' lè bwesò' byon.

Yesù bon lè Simôn Piêr

¹⁵ Ke nyè ye bon ji ji hwæn, Yesù cibbi lè Simôn Piêr le: «Simôn, mwen Jân, wù yili mun a lan mbòkì ne bye lè bwum ta mun yili?» Simôn Piêr fyònnzi lè nun le: «Nyeli nyèm, wù limmi le mún yili wu.» Yesù kǎ shě lè nun le: «Bòn bwen me pò' byèm.» ¹⁶ Yesù kònnndi tì nun cibbi be ke kàmmi me mfi nun le: «Simôn, mwen Jân, wù yili mun?» Simôn Piêr fyònnzi lè nun le: «Nyeli nyèm, wù limmi lwen le mún yili wu.» Yesù shè lè nun le: «Bòn mè pò' byèm.» ¹⁷ Ke kàmmi me nlè nun, Yesù kònnndi nun cibbi le: «Simôn, mwen Jân, wù yili mun?» Ñgu kwan Piêr ke swi' kwan se Yesù cibbi tì nun ke kàmmi she me nlè nun le: «Wù yili mun?» Li, à fyònnzi lè nun le: «Nyeli nyèm, wù limmi ywum hwæn pæ', wù limmi seansean le mún yili wu.» Yesù shè lè nun le: «Bòn mè pò' byèm.» ¹⁸ Mún tà wu shě lè lenkæm le, kwan se wù be mbipân, wù be ñkænndan kpæmmi ke ñkwù' lè wú ne', wù kèn ke cìcì se wù yili, son, kwan se wù yě ywìn, wù yě su' mè fyà' yili òn, mwum òn ndò' kin wù ñkænndan kpæmmi, à kènnzi wù ke cìcì se wù yili kan kèn.» ¹⁹ (Ke nzà' le' ye nun, Yesù be mbòkì ywi ne Simôn Piêr yě ywi shě, lè nun lisa' ñtwu Mvènnswæb ke ywi nyon nun.) Be nyè yi, Yesù shè lè nun le: «Dwoin mún ke nyè.»

Yesù bon lè mwesò' nyè nun yile ñzwò'

²⁰ Simôn Piêr yònnzi me' be, à yen mwesò' nyè Yesù yile ñzwò' lè à tǎ kìn. (Nun màzwùm ne nonme Yesù ke nywi kwan se be be ji ji, à cibbi lè nun le: «Nyeli nyèm, yà mwum ne ye wù kyí?») ²¹ Piêr yenme nun li, à cibbi lè Yesù le: «Nyeli nyèm, ti ku' nun, yǎ swum se ye nun bènni nywi?» ²² Yesù fyònnzi lè nun le: «A mún yili le à ton lè me' han a kiin bèn kwan se mún ywìme fyònni, yen se nywi kwenna' wu nun? Ti lè wù, òwain mún ke nyè.» ²³ Bòbo ònmi yòn ke nyinnim bwesò' bye fò' nun le mwesò' Yesù màzwùm bǎ ywi. Kànmbè', Yesù shèe kǎn le nyí ni bǎ ywi, à suku' shèe le: «Beshe mún yili le à ton lè me' han a kiin bèn kwan se mún ywìme fyònni, yen se nywi kwenna' wu nun?»

²⁴ Mwesò' Yesù mbo' màzwùm ne òyi shitàkwù ke nywi ywum màzwùm, à kò' tì yon ke òwà nun. Bwi' limmi le shitàkwù se nun tǎ òyi, à si lenkæm.

Mmlàkà' nzà' le'

²⁵ Ywum ye Yesù cìe lè à ywi kife' yi mèan. Be kòe yon ke yi òwà nun mbo'-mbo', mún bàkà' le ñgyò' wan pwipwèè lè yì òwǎ màzwùm.

Mè She Mè Ci-ntwum Yesù Kristò

Mè ci-ntwum Yesù ta Mpùn Nsanmi bònŋgea

1 ¹Ŋwè nyèm Tèòfil, ke dèwà she zwimbyi' se mún sete wù kɔ' nun, mún tannze ywum ye Yesù Kristò be ci, kònddi lè ye nun be lisà' òdikà' nywɔ' nɛ nun ònunme she shon, ²han a ken bèn nywɔ' nɛ Mvènnswàb nànnze nun ke dɛb. Lè ǎ kà kɛn be ke dɛb, à lisae ywum ke ŋkimmɔ' Mpùn Nsanmi nun lè bɔwum bye nun yànnɛ le be be mè ci-ntwum byon. ³Ke nyé ywi vènè' nyon, à yimni ke ywi nun, à lisà' nun nɛ' ke mɛ' mɛ ci-ntwum byon, à ci bon òlimmi seansean ke mɛ mbyi mɛan nun le nun ni ti be lè mɛ'. Ke ŋgyin mwum nyi nun, à be bon kwanŋgea swi', lè à tà bon ywum sannzi ke nywi ywɔ' Mvènnswàb nun. ⁴Nywɔ' ndɔ' nɛ be be lè bon mban, à shè lè mè ci-ntwum byon le: «Ba byin kesi nywi lè Yèrusalèm lèbbi. Son, tòènni, byin bonŋgà' swum se ye bèn, swum se Mvènnswàb cie byin ŋkàli lè son, swum se mún be byin shé. ⁵Jàn be bɔwum jimnzi lè mlá', ti lè byin, ŋgyin mɛan ndɔ' ye ba tí, be ye byin jimnzi lè Mpùn Nsanmi.»

Kwan se Yesù nàen ke dɛb

⁶A kiin bèn nywɔ' ndɔ', mè ci-ntwum Yesù be cici fɔ' swɔli, be cibbi lè Yesù le: «Nyeli nye!, jene nɛ wu yé ci ŋgyɔ' Ìzràèl fyònni be ŋgyɔ' nɛ cinni bɔwùlu mè mvèn mɛ kwù hwæn?» ⁷Yesù fyònnzi lè bon le: «Byin cinni kan le' ndɔ' ke nlimmi ŋgyin ye ywum màzwùm ye bèn nun, ntwi' se Ce Mvènnswàb nɛ ke ŋgyin màzwùm ke ŋkimmɔ' yon nun, nun nɛ su' son limmi nun kyishon. ⁸Kwo fe' li, byin ye ŋkimmɔ' ndɔ' cinni kwan se Mpùn Nsanmi yé byin bènni ke nywi. Ke kwan si nun, byin ye be yi shitàkwù yém, byin ye bɔwum ywum lisea ke nywi yém, òdunmi yi ke nlim nsòn Yèrusalèm, byin lan, byin ken bèn ke ŋgyɔ' Jùdè nun hwæn lè ti ke ŋgyɔ' Sàmàrî nun, han a ken bèn mɛ nzwɔsi ŋgyɔ' bye kwemmi kan lè cɛ.»

⁹À le' ku' òzǎ' le' yi òin, à ònunni nànzwò ke dɛb lè be ta nun cɛ. Bwɔ' ndɔ' kiin nun shimndi, be yen kan tí nun.

¹⁰Be lè me' ke fon ke zwò ke lwùmmò' se Yesù bi nàn nun, ßwum bì ndò' kwan fon ke lè mè plé pwibbɔa nywi. ¹¹Bwum bì màzwùm ðunmi le' lè fon le: «Lan Gàlilê, yen se me' ghæti byin zwò ke ðeb? Yesù ne wa' ðye ke nyinnim shin nun, à nàn zwò ke ðeb ne, à yě ti kònddi fyònni wě mbòki ne byin yen nun ðyě à tã nàn ni nun.»

Kwan se be yænne mwum ne læle bãn Judà be

¹²Mè ci-ntwum Yesù wai ke mwu ñgwùmñgwùm se cinni mè nji ñgæ' òlívè, be fyoìn be Yèrusàlèm. Ñgwùmñgwùm màzwùm be ke moan nsòn, lè ñsòn nzwonme kilòmetà mbò'. ¹³Be ßen be nsòn, be ðun næm, be nan ke næmbyì' nyě zwò nun, cici se fon be nòn nun. Mè ci-ntwum Yesù be be kwe, mè myin nyan be le: Piêr, Jân, Jâ' lè ti Àndrê, kònddi lè Filipò, Tòmasi, Bàrtèlèmí lè ti Màtyú, Jâ' nyě mwen Àlfê, Simôn nyě ci-ñkànnzi ñgyò', lè Judà nyě mwen Jâ'. ¹⁴Bon hwæn li, ke kwan hwæn nun, be be swòli mban, be keli Mvènnswæb lè ñlim fò' fon lè Màrì mon Yesù, lè mè yib ndò', kònddi lè mè ñgyinni Yesù nun hwæn.

¹⁵Nywo' mbò' ndò' ñkwìn ßwum Yesù be swòli, be lè be ti kènni ßwum ndú' lè mwùm bì. Piêr wa' zwò ke nyinnim shan nun, à ðunmi le' le: ¹⁶«Mè ñgyinni byêm, ñzæ' le' ye M̀pùn Nsanmi lele ke ñwum mvèn Dàvíð nun, ye be kò' ke ðewá Mvènnswæb nun, lwinná ðyě wě tã she se yili, ye be lele ke nywi Judà, mwum ne tète mè ci-byinnzi Yesù, be kiin nun bænni. ¹⁷À be mwum nye', ßwi' be she fò' cí lè fon.»

¹⁸(Lòn ye be fæe nun ke nyě byebbi nyon, à she yon, à hwìn ndem nun. Ke ndem màzwùm ne nun pyi kwe lè mwù, zwùm yætì, ñywi' nyon bã' wan. ¹⁹Le' màzwùm shê Yèrusàlèm hwæn, han be ðunmi ndem màzwùm lon ke le' shan nun le Àkèdamà; sù màzwùm ni le ndem mvæb.)

²⁰«Bwi' yen ku' ke ðewá nsàkà' Mvènnswæb nun le:

“Se yili le nye mwum màzwùm fyonnì ñzannzan,
Ba mwum ndò' lwùm ti tòn kwe.”

Be kònddi ti shè le:

“Ndò' læli bãn shon be.”

²¹Li ne ßwi' yen le, ke nyinnim ßwum bye ßwi' be kèn ßwi' lè fon kwan se Yesù be ñgyò' wan lè ßwi', se yili le ñdò' cinni ßwi' bã nun ðyi shitákũ ke nywi nyimni ywi ne Nyeli nye' Yesù Kristò yimne. ²²Se yili le mwum màzwùm be mwum ne be kènkèn lè ßwi' ñdikà' nywo' ne Jân jimnze Yesù, a kiin ßèn nywo' ne Mvènnswæb nànnzi nun zwò ke nyinnim she' nun.»

²³Kwan se Piêr mlò' ñlèli, be kwannzi ßwum bì. Jin nyě mbò' be le Jòsê' ne be be lon le Bàrsàbâ. (Jin mwum mbò' màzwùm be ti le Jùsitù.) M̀wum nyě mè m̀bi, jin shon be le M̀tiàs. ²⁴Be kwannzi fon li, be keli Mvènnswæb ke nywi yan. Be be keli le: «Nyeli, wù ne limmi mè ñlim ßwum hwæn, lisa' ßwi' nyě wu yæn ke nyinnim ßwum bì ton be nun.

²⁵Li, bã nun cinni cǐ tòn ke nyinnim me ci-ntwum Yesù, à ci tì ku' she swú. Cǐ tòn màzwùm, Judà donnze son bã nun ken ke win twun nun.»
²⁶Be mlɔ' hwæn, be dunmi d̄wì wě b̄i ke nyinnim b̄wum b̄i ton bi. B̄i màzwùm b̄æn lè M̄atiàs ne yě dun ke me ci-ntwum w̄um blàn m̄bɔ' bye mbyí nun.

Ìjgyin ne M̄pùn Nsanmi b̄enne ñgyɔ' wan

2 ¹A be nywɔ' m̄bɔ' ndɔ', ñgyin ne be ta lon le P̄antèkɔ' wòli, b̄wum Yesù Kristò be swòli ke c̄icì fɔ'. ²Swum ndɔ' suku' swinì ñwai ye ke d̄eb wě m̄pùn ye ta s̄enni. Se shimnzi bon n̄em nun bon hwæn ke yi cǐ tòn ye bon tonj̄gea nun. ³Ke nyě yi, be yen ywum ndɔ' wě mè mp̄e win, ye dunmi kyilà' lè ye ta bon b̄etea nywi kyikyì. ⁴Ke kwan màzwùm nun, be lwinnɔ' lè M̄pùn Nsanmi, be dunmi leli ke me ñkyin le' ne bon limmi kan nun. Mwum nyan hwæn be leli ke le' se M̄pùn Nsanmi tà nun b̄ennzi mwu nun.

⁵Ke ñgyin màzwùm nun, mè kyin me Yudà ndɔ' be tòn kwe Ȳerusàlèm, bye wakai mè fyà' ñgyɔ' wan hwæn, be be M̄vènnswæb d̄won lè ñlim fɔ'. ⁶Be ywɔ' swum se bi swinì wě m̄pùn si, be swòli, be fɔ' ñkwìn. Be be mwù d̄yilea, mwum hwæn be ñzǎ' le' b̄wum Yesù ywo ke le' shon nun. ⁷Shimmea cie bon ñzwɔnzwɔ'. Be dunmi le' le: «B̄wum ton be, b̄wum Ḡalilè be ñan? ⁸Se ci le, ke c̄é b̄wi' ton se, be ta mè le' myi nye' leli b̄wi' hwæn? ⁹B̄wi' bi fe mè pa' b̄wum kyikyì; bye wai ke ñgyɔ' P̄ât bi kwe, bye Midì, bye Èlâm, bye M̄èsòpòtàmì, bye J̄udê, bye K̄apadosì, bye P̄ôn, lè bye fya' Àzì, ¹⁰bye Flijì, bye P̄àmfilì, bye Èj̄ib, lè bye fya' ye Libì, be kwemmi lè ñsòn ye be ta lon le S̄irên. Pa' she wai R̄ôm bi tì ku' kwe. ¹¹Ke nyinnim shan nun, bye mè Yudà bi kwe, k̄onndì lè bye yonnnzi bon ne', be d̄won yì b̄è' me Yudà. 'Bye Kr̄é' bi kwe lè bye Àr̄abì nun hwæn. Kwo fe' she b̄wi' bi kyikyì si, b̄wi' ta bon f̄osi ywɔti me ñkyin le' nye' nun hwæn. Be ta le' ke nywi ywum ñgwulea ye M̄vènnswæb tǎ ci nun.» ¹²Shimmea be bon cǐ ñzwɔnzwɔ', han kon mf̄kǎ' le' b̄wu bon, be dunmi le' lè b̄wùlu le: «B̄wi' ye mwù le' ton ye limmi d̄ye le?» ¹³'Byindo' dunmi kòla' lè be ta le' le: «Be wolà lè m̄bùn lwen.»

Ñzǎ' le' ye Piêr lele ke ñkwìn me Yudà nun

¹⁴Li, Piêr wa' zwò lè k̄i-wùm blàn m̄bɔ' bye fɔ' b̄wùlu mè ci-ntwum Yesù Kristò, à dunmi leli lè b̄wum ke ñkwu kimmi nun, à sh̄e le: «Byin mè Yudà, lè byin be ta tòn ke Ȳerusàlèm hwæn, n̄onnnz̄enì mè ywì, byin ywɔ' swum se m̄un yě byin sh̄e. ¹⁵B̄à' se b̄wum ton be tà ka ywì wě tà she byin ta b̄àkà' si. 'Byin ne', byin ta yen le ñz̄annz̄an nywɔ' shikpon se ke. ¹⁶Swum se ta lannzi se, à si swum se J̄owêl, ci-nleli ke ñwum M̄vènnswæb nun sh̄èkà' mbyì. À lee le:

¹⁷“M̄vènnswæb ni le' le:

- Ke kwan mmlòkà' ngyô' wan nun,
 mùn yě M̀pùn nyèm fyi ke nywi mwum hwæn,
 'Bwen byin bye mè dweb lè bye mè yib ywime ñzǎ' le' yêm shě ke
 nywi ywum ye ywime bèn.
 Mùn yě mè mbipàn byin ywum lisea ke ndemndem nun, kònnndi lè
 mè dwebshì byin.
- 18 À si le, ke ngyin màzwùm nun, kwo fe' mè ci-she byêm bye mè dweb
 lè bye mè yib,
 mùn yě fon M̀pùn nyèm fyi nywi, be dunmi mè le' nyě ywime bèn
 shě mbò' tin.
- 19 Mùn yě ywum ngywulea cí ke dëb,
 mùn cì ku' yì kikeàn ke ngyô' wan nun.
 Be ye mvæb yenni, be yen win, be yen tì m̀bu' kyi.
- 20 Nywɔ' yě fyònnì njimmi, nywi' fyònnì ku' mpèan wě mvæb,
 lè ngyin Nyeli nye' kà bèn, ngyin ndwun ne cinni ñtwu.
- 21 Ke kwan màzwùm nun, mwum nyě yě Nyeli nye' dɔa le nyí ni swæti
 nun, à yě nun swæti.” »
- 22 Piêr kònnndi tì shě le: «Bwum Izràêl, ywòèni swum se mùn yě byin shě.
 Yesù, mwum ne wai Nàzàré' be mwum ndɔ' ne M̀vènnswæb lisea byin
 ñkimmɔ' yon ke yi hilea ye nun be cì nun, à lisà' tì ku' yon ke yi kikeàn
 nun, lè ke ywum ngywulea yon nun hwæn. 'Byin limmi yon seansean ntwi'
 se ke nyinnim shin se nun be yon cí. 23 Nun ku', M̀vènnswæb yile le nun
 donnzi nyí ke fya' yin. À limme swum se byin ye cì lè nyí mbò' tin. 'Byin
 cie le bwum byibbɔa ywummɔ' nun ke ngæ' mè bɔɔ' zwem, à ywi. 24 Son,
 M̀vènnswæb yimnzà nun ke ywi nun, à kpàè' nun ke me vènè' ywi nun,
 ntwi' ywi wòle kǎn à tònndzi nun nji' ke ñkimmɔ' yon nun. 25 À si wě tà
 she m̀vèn Dàvíd lele ke nywi yon le:
- “Mùn be Nyeli nyèm yenni kwan hwæn ke swi' shêm,
 ntwi' se à ni kwan hwæn ke fya' ji yêm, swum ndɔ' làkì mùn yisi.
- 26 Li ne ci ñlim yêm ta tòn kwan hwæn lwinni lè ñdàli,
 ñzǎ' le' ye ta mun kwean ngyum be kwan hwæn myimmea.
 Kwo fe' she kwæ' nywi shêm si swublea se, mùn tǎ zwùm t̀li lè wù,
 27 ntwi' se wù bǎ ñzison shêm nzwonndzi ke nsòn bwum ywi,
 wù bà ku' yili le mwum ne ti ñywù bwù ngyô' dìn.
- 28 Wù cià mùn limmi mè mbyi bye ta bwum ñzison fe,
 wù tà mun lwinnzi lè ñdàli ntwi' se wù ni mùn ke ke.” »
- 29 Piêr kònnndi tì shě le: «Mè ngyinni byêm, mùn wòli mùn lèli mwù zwò
 lè byin ke nywi m̀vèn Dàvíd, mbibea mè shì bye'. À ywie, be gwum nun, a
 kiin bèn dýě, m̀byù' nyon ni ke nyinnim she' nun. 30 À be làn nyon ci-nleli
 ke ngyum M̀vènnswæb nun, à be tì lè ñlimmi le M̀vènnswæb cie nun ñkàli,
 à l̀' ñdò' zwêm le nun kà fekà' gba' lwun shon lè mwum nyon ndɔ' ke
 kwan ndɔ' nun. 31 Li, Dàvíd yenne swum se ye lànnzi mbò' tin. Son se ci à

lele ke nywi nyimni ywi ye **Kristò**, mwum ne Mvènnswàb fyie yě yimni, cici se nun shèe le:

“Mvènnswàb nzwonnze kan nun ke nsòn bwum ywi,
a konndi be, kwæ' nywi shon bwù kan ngyo' nji.”

³²Yesù ne mùn tã le' ne, Mvènnswàb yimnzã nun ke ywi nun. Bwi' hwæn, bwi' bi yi shitàkwù yon. ³³Ke nswasi ye Mvènnswàb wasi nun fya' ji yon nun, à yèâ Mpùn Nsanmi ke fya' Ce Mvènnswàb. Mpùn nyě nun cie ñkàli nun, à kyilèâ bwi' nun jene wě tã she byin yen se ta lannzi se, lè swum se byin ta ti ku' ywo' jene. ³⁴Dàvíd nun ne', bwi' limmi le à nèan kãn ke dɛb, son, à lele lè nswum yon ne' le:

“Mvènnswàb lele lè Nyeli nyèm le:

Tõn fya' ji yêm,

³⁵mùn yě wù mè ci-byinnzi byú kě me kwù byú nji.”

³⁶Ñkwìn bwum Izràêl hwæn, limmèni lwen le Yesù ne byin ywummœ ngyæ' mè ɓɔɔ' nun ni, nun ne **Kristò**, mwum ne Mvènnswàb fyie ngyô' wan. À ni ti Nyeli ne cinni ywum hwæn pæ'.»

³⁷Kwan se ñkwìn bwum ywo' ñzæ' le' ye Piêr leli hwæn, ñzæ' le' màzwùm yinndi bon ñzwonzwô'. Be kà cibbi lè mè Piêr le: «Mè ngyinni, ke à si li, bwi' ye ci le?» ³⁸Piêr fyònnzi lè bon le: «Kwebsèni mbòki tòn nyin, byin ci be jimnzi byin ke jin Yesù Kristò nun, bã Mvènnswàb zusi byin mè byebbi nyin. Li, byin ye Mpùn Nsanmi ne Mvènnswàb tã bwum fe cinni. ³⁹Ntwi' se ñkàli ye Mvènnswàb cie, à cie yon lè ntwi' yin, lè ntwi' bwen byin, à kònnndi ti ku' ci ke ntwi' bwum bye kwemmi kan lè cě. À cie yon lè mwum hwæn nyě Nyeli nye' Mvènnswàb yě lon lè nyí ni be mwum nyon.»

⁴⁰Ke nyě nleli yi, Piêr kònnndi bon ñzæ' le' shě mèan, lè nun yæsì bon mè nlim ke zwum, lè nun fe ti ku' bon ñkimmo' nywi. À be bon shě le: «Kweanni ke nyinnim mvu bwum byibboà màzwùm nun, byin yili le Mvènnswàb swæti byin.» ⁴¹Byindo' lè bwum bye ywœ ñzæ' le' Piêr yi, be yili yon, li, be jimnzi bon. Ke nywo' màzwùm nun, be konnde bwum ke læm me ci-ndwon Yesù nun lànme bwum ñkæm nlè. ⁴²Be be mwù kě lè ñlim fò' ke ywum ye mè ci-ntwum Yesù Kristò be lisà' nun, be be nswum fò' lè bwùlu, be konndi ji mban lè bwùlu, be keli Mvènnswàb mbanmban.

Mbòki tòn ne bwum Yesù be tòn lè bwùlu

⁴³Ke nyinnim bwum, yi be wen ne hwæn ðun ke zwum ke ntwi' ywum ngywulea ye mè ci-ntwum Yesù be ci. ⁴⁴Bwum bye be lè be telâ zwùm lè Yesù hwæn, be be kèn mbanmban, mwum mbò' be swum cinni lè bwùlu be cinni. ⁴⁵Be be yi kpinnzò' yi cici ngyo' yan kyí lè ywum njònnndi yan nun hwæn. Lòn ye ta kwan, be kyilà' yon bon hwæn, be be yon fe lè mwum nyan ne swum ndò' be shini.

⁴⁶Be be kãn ñswòli nyenswàb ndwun mè Yudà kwinni nywo' ndò', be be ji ji me nye mbanmban lè ñlim lwen, wen ne hwæn be ñlim pwebbi lè

lwikwæn. ⁴⁷Be be Mvènnswæb twuli, ðwum hwæn be fon ndwæli. Li, mè nywɔ' mēan hwæn, Nyeli nye' Yesù Kristò be ðwum bye nun swætá kònddi ke ñkwìn yan nun.

Ñkimmzi ye Piêr kimmze ðlððlð' ndɔ'

3 ¹Be nywɔ' m̀bɔ' ndɔ', Piêr fon lè Jân wae kèn ke nyenswæb ndwun mè Yuda. 'Be lè be kenme ñkeli ye nywɔ' nlè kwæbbi. ²Be ðen ñwum ðònmbi nyenswæb ye be lon le «Ñwum ðònmbi lwen», mwum ndɔ' be kwe m̀bɔ̀ti, à be ðlððlð' ñdiká' nye yon. Be be nun shi mè nywɔ' mēan hwæn, be kiin nun ké kwe, ðá nun ðɔla' lòn ke fya' ðwum bye tá ðun ke nyenswæb ndwun nun. ³À yen mè Piêr ye ðun ke nyenswæb, à ðɔa fon swum ndɔ' fya'. ⁴Mè Piêr sunndi nun cɛ. Be she lè nun le: «Cɛ ðwi!». ⁵Kon mwum tòn ni ken fon nywi hwæn, ntwi' se nun be shè le byi bi ye nun swum ndɔ' fe. ⁶Piêr kà shě lè nun le: «Mùn ðá lè lòn, kwo fe' dalà m̀bɔ', son, swum se mùn cinni mùn yě wù son fe. Mùn shè wu ke jin Yesù Kristò nun le: wa' zwò, wù kèn lè mè kwù byú». ⁷À le' li, a ðæn nun fya' ji, à wasi nun zwò. Ke fya' zwem ñnywèn, mè kwù byon lè mè ñgwon kwù byon kimmɔ'. ⁸À ði zwò, à ðyi me kwù byon zwem, à ðunmi kèn. À ðun ke nyenswæb ndwun fon lè mè Piêr m̀ban. À be kèn, lè à tá ði ði, à kònddi Mvènnswæb twuli. ⁹Mwum hwæn yen nun wě tá she nun tá kèn lè ñtwuli Mvènnswæb. ¹⁰Be limmì nun, fon le: mwum ne be tòn ke ñwum ðònmbi lwen lè à tá lòn ðɔlea ne nyě. Shimmea ci fon ñzwɔnzwò'. Mwù yon fon lè swum se lannzi mwum màzwùm nywi.

Ñzæ' le' ye Piêr lele ke nyenswæb ndwun

¹¹Mwum màzwùm be su' ðæti lè mè Piêr. Kwan se mwum hwæn be nun yenni, shimmea be nun cí, be ðunmi fon ðɔti nywi ke cici se be be lon le pà' Sàlòmôn. ¹²Piêr yen be ta ðɔti li, à ðunmi fon shě le: «Bwum Izràêl, le' ton se ta byin shimmea cí lè ntwi' yen? Yen se byin ta ðwi' ce nun? Kè byin ta ðkà' le ñkimmɔ' ye' ye ci mwum tòn ne ðunmi kèn, shindo' ntwi' se ðwi' bi sanmi ñzwɔ', son se ci? Ayi, se ba li. ¹³Mvènnswæb nyě mè mbibea bye' Abràhâm, Izà' lè Yàkòb be ðwon, nun ne fee ñtwu lè ci-she nyon Yesù Kristò. Son, byin swile nun ywi ke fya' ðwum klwɔkea, byin byinnò' tì nun ke swi' Pilatwù. Lè Pilatwù be làn nyon yili le be pæsi fyà' lè nun. ¹⁴Byin byinnɔe mwum ni ne be ñsanmi, à be ti ñlwinni, byin kà kèn yili le Pilatwù pæsi fyà' lè mwum ne be ci-ñwu ðwum. ¹⁵Li, byin wuá mwum ne tá ñzison she ñkæmñkæm fe, son, Mvènnswæb yimnzâ nun ke ywi nun, ðwi' be yì shítàkwù yon. ¹⁶Ñkimmɔ' yon ye ci mwum tòn ne cinni ñkimmɔ' be, nyě byin ta yen ne, byin limmi nun seansean. 'Bwi' ta zwùm tɛli lè Yesù, son se ci à kimmɔ' jene wě tá she byin ta nun yenni se. ¹⁷Mè ñgyinni byém, mùn limmâ jene le byin limme kán swum se byin be ci. Mè ci-zwi' byin limme kan tì ku'. ¹⁸Son, Mvènnswæb lwinnzâ swum

se nun lele ke ñwum me ci-ntwum byon, she nun lele le: “Mwum ne nyí ni yě fyii, nyí ni ye vèné' yenni.” ¹⁹Ke à si li, kwèbsèni mbòki tòn nyin, byin fyonni be ke mbyi Mvènnswàb nun lè nun zusi byin mè byebbi nyin. ²⁰Li, Nyeli nye' Mvènnswàb yě byin fɔa fe ke me nlim nun, à kònnɔ́ byin Yesù Kristò fyii, nun ne nun kě lè jin shin. ²¹Yesù yě tòn ke ðeb, a ken bèn kwan se Mvènnswàb yě ywum nywàb fò. Son se nun lele ke ñwum me ci-ntwum sanmea byon ñdikà' ñwé. ²²Mòizè lele le: “Nyeli nye' Mvènnswàb yě byin ci-nleli ke ñwum yon nun ndò' fyii wě mún. Mwum màzwùm yě kwan ke ndu' yin nun. Byin ye nun ywòli ke ywum ye nun yě byin shě nun hwæn. ²³Mwum ne bǎ yili le nun ywo swum se nun yě le', be ye nun kwannzi ke ñkwìn ðwum Mvènnswàb nun, be wu nun.”

²⁴«Ñdikà' ñwa' ye ke nywi Sámwél, ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun, mè ci-ntwum Mvènnswàb bye kwean be hwæn, be lele ke nywi wan nyě ðyě nun. ²⁵Jene, byin bi mè ñji nye me ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun, byin be ðwum bye Mvènnswàb jine ñgwòn lè mè mbibea bye' ke ntwi' yin. ñgwòn màzwùm, kwan se nun jine nun lè Abráhâm, à shèe le: “Mún yě mè pa' ðwum ne ñgyò' wan hwæn ñgànni ke nyě mvu ðwum ywù.” ²⁶Li ne ci, Mvènnswàb sete byin Yesù fyii. À be ci-she nyon nyě nun fyii lè nyí ni kpa' byin, lè byin yonnzi mè nlim nyin, byin ðonnzi mè le' mbyibbɔa ne mwum nyin hwæn tá ci.»

Piêr bon lè Jân ke swi' ðwum klwòkea

4 ¹Ke kwan se mè Piêr bon lè Jân be leli lè ñkwìn ðwum si, mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb ndwun, ci-zwi' mè suzæn nyenswàb, lè mè **Sàdusiên** kiin ke cì shan. ²Be be kǎn lè ñlim lwen lè ñlisà' ye mè Piêr be ñkwìn ðwum ywum lisea. Be be kǎn yili le byi bi she le Yesù ni yimná be ke ywi nun. Shi si lisa' le mè yimní ywi bi kwe. ³Be ben, be bæn mè Piêr bon lè Jân, be ðwò' bon næm nun han shikpon wanni, ntwi' be lè kpòn ne tí. ⁴Kwo fe' li, ðwum be ywò' ñzǎ' le' me Piêr, byindò' ke mwù lè yon. Li, mè ci-ñkè mwu lè Yesù ðwòe nywò' màzwùm ñkæm nshæn.

⁵Shikpon kin wanni, mè ci-zwi' me Yudà, ðwumñkæm byan lè mè ci-nlimmi me lwuà swòsi bon ne' kwe Yèrusàlèm. ⁶Ðwum me' be le: Anà ne be mwumñkæm mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb ndwun, Kàifi, Jân, Àlèzàndrè, lè ðwum mwumñkæm mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb ndwun nun hwæn. ⁷Be she mè Piêr bon lè Jân, be ken bon ðyili ke nyinnim shan nun, be kà cibbi lè bon le: «Yǎ ñkimmò' ye byin cinni ku', byin kà kimnzi mwum tòn ne? Kè byin kimnzi nun ke jin wen nun?» ⁸Mpùn Nsanmi fe Piêr ñkimmò' nywi, à shè lè bon le: «Mè ci-zwi', lè ðwumñkæm me Yudà; ⁹mbòki ne byin ti ðwi' ñzǎ' le' cibbea ðye ke nywi lwen ne ðwi' ci lè ñgwènngwèn ni, le ðwi' sannzi mbyi ne ðwi' fyi ñgwènngwèn kimmò', ¹⁰byin hwæn, limmèni, ñkwìn ðwum Izràél konndi tì ku' limmi le, mwum ne byin ta yen ñkimmòa kunndun ne, à cinni ñkimmò' ke nywi Yesù

Kristò mwum ne wai Nàzàrê' ne byin ywummæ ke ngæ' mè ɓɔɔ' zwem, ke nyè yi, Mvènnswæb yimnzi nun be ke ywi nun. ¹¹Nun Yesù Kristò ne be ta leli ke dèwã Mvènnswæb nun ke nywi yon le: “Byin mè ci-ngwe nye, ngæ' ne byin d'wie twu', nun ne ti nshimbyi' nye.” ¹²Nun ne nun kyishon Ci-nswæti bwum, ntwi' se ke ngyô' wan nun hwæn, Mvènnswæb fyi kan mwum ndo' nyè ɓwi' ye swæ' ke nyè yon.»

¹³Bwum klwæka bye be ngyo' yen kim-nlim Piêr bon lè Jân, shimmea ci bon ntwi' se bon yenni le mè Piêr be kân bwum ñkæmñkæm. Be lè be limmâ lwen le bwum be be kènkèn lè Yesù be. ¹⁴Be ce ku' mbeti, be yen ku' mwum ne mè Piêr kimnzi ni bon ke nd'yi, be cinni kan ñzà' le' mfyònnzi. ¹⁵Be kwannzi mè Piêr wan, be d'unmi leli be nyinnim shan nun. ¹⁶Be be le' le: «Bwi' ye ku' ci le lè bwum ton be? Mwum hwæn ne fe Yèrusalèm limmâ le bon be ci kikeàn lwummi se, li, ɓwi' wòli kan ɓwi' lwin. ¹⁷Son, swum se ɓwi' ye ci, le' se làki fyè cici hwæn, à si le ɓwi' yisèni bon lè mpànngà' me', be làki ti ñjè Yesù màzwum shè mbyi lè mwum ndo'.» ¹⁸Be le' li hwæn, be fyosì bon be næm, be d'unmi bon kænni le ɓa byi ɓi sean ti jin Yesù, shikì byi ɓi lisà' mwum ndo' ywum ke nywi yon. ¹⁹Son, mè Piêr bon lè Jân fyonnzi lè bon le: «Byin ne', byin yen ke swi' Mvènnswæb lwen le mmwumnzi yin ye lwu, kè mmwumnzi Mvènnswæb? ²⁰Ti lè ɓwi', ɓwi' wòli kan ɓwi' byinnò' nshè swum se ɓwi' yennâ, lè she ɓwi' ywã.» ²¹Bwum klwæka konndi bon yisi, lè be kà pæ' fyà' lè bon, mbòki ne bon cinni kân mbyi ne bon ye bon vènè' yennzi nun. Ntwi' se be be ñkwìn bwum yi. ñkwìn bwum be suku' Mvènnswæb twuli lè swum se nun cii. ²²Mwum ne cinne ñkimmò' lè hilea me Piêr, be lè à ti kènni d'wum mwum nyi ɓlàn.

Ñkeli ye bwum Mvènnswæb be keli

²³Be pæ' fyà' lè mè Piêr bon lè Jân ðin, be fyôn be ñkwìn bwum yan nun. Be d'unmi bon shè wè tà she mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' bon lè bwumñkæm me Yuda leli. ²⁴Bwùlu ywã' ñzà' le' yi hwæn, be d'unmi Mvènnswæb keli lè ñlim fò' le: «Ce Nswæb ndwun, wù ne fò' dèb lè ngyô' wan, wù fò' ti ku' mlà' lè ywum ye mla' ñji hwæn. ²⁵Wù ne lele ke ñwum Dàvìd, mbibea nye' nyè cikpu' nywù, à shè ke ñkimmò' Mpùn Nsanmi le:

“Yã ñwali ye ye mè kyìn bwum ta wali yi?

Yã me le' mpwìnpwìn ne bon ta sunnda' ni?

²⁶Mè mvèn klwæka be ngyô' wan nun swolea mbanmban.

Be ti ñwum fò' lè ɓwùlu ɓã be d'wi wì lè Nyeli nye' Mvènnswæb ne cinni ywum hwæn,

lè ti **Kristò**, mwum ne nun fyie ngyô' wan.”

²⁷Ntwi' à si ɓwi' ke nlimmì nun lwen le Èròdè bon lè Pònsè Pilatwù sunnda' ñwum bon lè mè kyìn bwum, lè bwum Izràèl ndo' ke nsòn ton ye nun. Be sunndi ñwum ke nywi ci-she nsanmi nywù Yesù Kristò nun, nun

ne wu yænne lè Ci-nswæti ðwum. ²⁸Ke nci ye be cie li, be lwinnzâ swum se be lè wù kèâ lè ñkimmò' ywù ke nyili ywù nun ñdikà' ñwè.

²⁹«Nyeli nye', ywò' fe' wè ñzæ' le' nyisi ye ta bon kwean ñwum. Bwi' be mè cikpu' ðyù, cì le bwi' she ñzæ' le' ywù mwù zwò. ³⁰Kpa' ðwi' lè ñkimmò' ywù, ðã bwi' fòsi mè ñgwènñgwèn kimnzi ke jin cikpu' nsanmi nywù Yesù nun, bwi' ci yi kikeàn, lè yi hilea mèan.»

³¹Kwan se bon mlò' ñkeli hwæn, cici se bon swòli nun funnzi. Be fyôn lwinnzâ lè M̀pùn Nsanmi bon hwæn, be ðunmi le'-Nswæb shè mwù zwò.

Lwu nlim ke ñkwìn ðwum Mvènnswæb nun

³²Ñkwìn ðwum Mvènnswæb be bæti lwen, be be ñwum fò', ñdò' be kǎn shè le lwen nyè nun cinni be ñyon nun kyishon, ñdò' be swum cinni, lè lwikwæn ne cinni. ³³Mè ci-ntwum Yesù Kristò be shitàkwù nyimní ywi Nyeli nye' Yesù Kristò ðyi lè kim. Li, ñngànni Mvènnswæb be lè bon, bon hwæn. ³⁴Swum ndò' be kǎn ñdò' shi ke nyinnim shan nun. Ntwi' se ðwum ðyan ðye cinne mè ndem lè mè nye nun, be be bon kyì lè be kiin lè lõn màzwùm, ³⁵be fe yon fya' me ci-ntwum Yesù Kristò. Swum ndò' be mwum nyan ndò' shini, mè ci-ntwum Yesù pæ' lõn, be fe nun, à cì swum màzwùm nun. ³⁶⁻³⁷Mwum nyan ndò' ne be be lon le Jòsê' lisae ðwùlu kwù kèn lwen màzwùm. À kyì ndem nyon ne nun cinne, à shì lõn, à fe fya' me ci-ntwum Yesù Kristò. (Mwum màzwùm be ke mvu ðwum Lèví nun, be yee nun ke Shîpè. Mè ci-ntwum Yesù be nun lon le Bàrnàbâ, sù jin màzwùm ni le: ci-ntèti ðwulu zwùm.)

Ànanià bon lè m̀myon Sàfirà

5 ¹Mwum ndò' be kwe, jin shon be lè Ànanià. Be kyì kpinnzò' ñgyò' shan bon lè m̀myon Sàfirà, ²Ànanià gwùmnnzi làn m̀bo' lõn, lè m̀myon ni nlimmi nun. À shii ñdù' lõn, à kin fe fya' me ci-ntwum Yesù.

³Piêr shè lè nun le: «Ànanià, yen se ci ñlim ywù lwìn lè mè le' Satæn, han wù ðunmi M̀pùn Nsanmi pòkea lè wù gwùmnnzâ làn m̀bo' lõn ndem, wù le, wù fi hwæn? ⁴Lè wù kà kyì kpinnzò' ñgyò', swù se be, ke nyè ye wu kyì son, lõn be ywù, ba li? Ti, wù bàkai ke mwu ywù nun le, lè wù kà cì pa' le' si? Mè m̀bweb ywù yen kan ðwum, son, ye ta M̀vènnswæb yenni.» ⁵Ànanià ywò' ku' ñzæ' le' yi ðin, à pyì ñgyò', à ywi. Bwum be ywæ le' màzwùm hwæn, yi ðun bon zwum. ⁶Mè mbìpàn ðwum ndò' ðen kwe, be bwi' nun lè kwokwo, be she nun, be ken gwùm ñgyò' ñji.

⁷Kwan lan be kwæ', m̀myon ðun næm, à limmi kan swum se lannzi mbyì ke nywi ywon. ⁸Piêr cibbi lè nun le: «Lòn ye ðyin kyii ndem nun, yon ye ye hwæn ye?» M̀lib ni yili, nun le: li ne bon bi kyii. ⁹Piêr ywò' li, à shè lè nun le: «Yen se ci ðyin sunndi ñwum ðã ðyin she mè m̀bwè' lè M̀pùn Nsanmi shikì ðyin yi nun? Ce fe', ðwum be gwummi ywù ton ñwum ðonmbyi, be ye wù shekea jene.» ¹⁰Ke fya' zwem ñnywèn, m̀lib ni pyì me

kwù Pîêr, à ywi. Mè mbìpàn òwum ton bi òun nàm lè mlib ni ti òywi. Be sheka' nun, be ken nun gwùmmi ke moan ywon. ¹¹Yi òun òkwìn òwum Yesù hwæn zwum, lè òwum bye be le' màzwùm ywòkea nun hwæn.

Yi hilea ye mè ci-ntwum Yesù be ci

¹²Mè ci-ntwum Yesù Kristò be yi hilea cì lè ywum ògwulea nun ke nyinnim òkwìn òwum. Be be òyi ke pa' Sàlòmôn nji mbanmban. ¹³Òwum be be lè be kè kife' mwù ke nywi Yesù Kristò be kàn lwùm kwemmi lè bon, son, be be mè ci-ntwum Yesù kyibsi. ¹⁴Mè òwèb lè mè yib bye be yònni ke mbyi Yesù Kristò nun yæki màn mbyimbyî, lè be konndò' bye mbyî zwem. ¹⁵Han òwum òunmi mè ògwèngwèn shi ke me moan mbyi, be nonnzà' bon ke me ndòn nun, be nonnzà' ti ku' byindò' ke yi kè nun, bǎ kwan se Pîêr yě lǎn, fyinfyinni shon fyi òdò' nywi ke òkwìn yan nun. ¹⁶Òwum mèan be kònni hwenniì me nsòn ne me mbeti, lè be ta kìn Yèrusàlèm. Be shí ti ku' mè ògwèngwèn byan, lè òwum bye mè mpùn mbyibbòa be nywi. Hwæn li, be kimnzi bon.

Ñdikà' òmwumzi Mvènnswàb lè she wù yě mwum wan mwumzi

¹⁷Mwumòkàm mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb ndwun lè òwum bye be lè nun, òwum màzwùm be òkwìn ye be be lon le mè **Sàdusièn**. Ònim wa' bon zwum lè mè ci-ntwum Yesù Kristò, be òunmi swum se be ye bon cì kèbbi. ¹⁸Be bæen bon, be ken bon twòda ke nye ne be ta òwum hwæn twòda nlim. ¹⁹Son, kpòn kìn pyî, cikpu' Mvènnswàb ndò' wai ke òeb, à kìn bon mè òwum nye wò, à kwannzi bon, à shè lè bon le: ²⁰«Kènnèni, byin òyi ke nyenswàb ndwun, byin she òkwìn òwum òzǎ' le' ye pa' tòn she nywàb nun». ²¹Mbòki ne bon ywò' li, be shikpon hwili, be ken nyenswàb ndwun, be òunmi ywum lisea lè òwum.

Mwumòkàm mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb ndwun lè òwum bye be lè nun, ke fya' yan nun, be swòsi òwum klwòkea hwæn lè òwumòkàm me Izràèl hwæn lè bon sunndi le' ndò'. Be fyi mè suzàen bǎ be twèlì mè ci-ntwum Yesù ke nye njè. ²²Son, kwan se mè suzàen ben ke nye njè, be cinni kan bon, be byiti mwù be. Be ben, be she lè bon le: ²³«Òwi' cinni nye njè òdòwa lwen wě tà she nun tǎ be, mè mbòn bi kwe òwum bònmbi, son, kwan se òwi' wo nye, kwo mwum mbo' òwi' yen kan.» ²⁴Ci-zwi' mè suzàen nyenswàb, lè mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' nyenswàb ywò' òzǎ' le' màzwùm, be limmi kan swum se be ye le' ke nywi mbwu ye mè ci-ntwum Yesù Kristò òwu. ²⁵Son, mwum ndò' kìn bon shè le: «Òwum be byin ki nye njè bi, bon be bye òyi ke nyenswàb ndwun bi, lè be ta òwum ywum lisea.» ²⁶Ci-zwi' mè suzàen ywò' li, à wa' kèn lè mè suzàen byon. Be ben kwe, be telì bon sèbi, be kiin ben ke cì òwumòkàm lè bon. Ntwi' se yi be bon kwènni lè òwum làkì nyeni lè bon, be ywummò' bon lè mè ògwò'.

²⁷Kwan se be ben lè bon ke swi' òwumòkàm, mwumòkàm mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb ndwun cibbi lè bon le: ²⁸«Òwi' kænne kàn byin òlìsà'

ywum fe ke jin mwum tòn ni nun? Cèèni le fe', byin lwinnzâ Yèrusalèm jene le ywum ye byin ta lisà'. 'Byin yili le byin swi bwi' òndwèn mwum tòn ni mwu.» ²⁹Pièr le b̀wùlukwæn byon fyonnzi le nun le: «Ñdikà' le bwi' mwumzi M̀vènnswæb le she bwi' ye b̀wum wan mwumzi. ³⁰Byin ywummæ Yesù ke ngæ' mè b̀tɔ' zwem le à ywi. Son, M̀vènnswæb nyè mè mbibea bye' be d̀won yimnzâ nun ke ywi nun. ³¹À wasâ nun ke fya' ji yon, à kè nun m̀vèn ndwun, à be ti Ci-nswæti. Nun ne ye ci òkwìn b̀wum Izràèl kwebsi m̀b̀k̀k̀ tòn nyan, M̀vènnswæb zùsi ti ku' bon mè byebbi nyan. ³²Bwi' bi yi shitàkwù ywum màzwùm hwæn. M̀pùn Nsanmi ni ti ku' shitàkwù, nun ne M̀vènnswæb fe le b̀wum bye ta òwum yon ywo.»

³³Ke nywo' ye b̀wum klwøkea ywo' òzæ' le' yi, òlim d̀unmi bon fyaki zwum. Bon le: bon wu byi. ³⁴Son, mwum Fàrizièñ ndo' be kwe, jin shon be le Gàmlìèl. À be òlisà' mè lwuà M̀òizè. Mwum hwæn be nun tweli òkyibli. À wa' zwò ke nyinnim b̀wulu nun, à shè le be kwannzi fe' mè ci-ntwum Yesù wan kwæ'. ³⁵Be kwannzo' bon wan, à kà shè le b̀wùlu le: «Òkwìn b̀wum Izràèl, kònnèni le swum se byin yili byin ci le b̀wum ton be. ³⁶Byin limmì le kwan læb kife', mwum ndo' ne jin shon be le Tèdasi kweân, à be nun ne' kè ke pa' mwum òkæm̀kæm̀ ndo' nun, li, b̀wum ndu' nnyì be nun d̀won nyè. Son, be wu nun, b̀wum bye be nun d̀won nyè nywæli, fyà' she yan ndwu'. ³⁷Be nyè yi, mwum ndo' ne jin shon be le Judà kònnɔ̀ ti kwan ke kwan se be be sànsimàn cí nun, à be mwum Gàlilè. À kònnɔ̀ ti ku' b̀wum tweli ke fya' yon m̀èan. 'Be kònnɔ̀ ti ku' nun wu, b̀wum byon nywæla' ti m̀banmbo' li. ³⁸Son se ci mùn shè byin le, ba byin ke ti b̀wum ton be fyà' nywi, d̀onnzèni bon le be ken, ntwi' beshe læm shan si she b̀wum, se ye ku' nywæ' d̀in wè tà she ye mbyì nywæ'. ³⁹Beshe son si ku' she M̀vènnswæb, byin wòli kan byin nywæsi son. Cìèni kon, byin læk̀k̀ sem be le byin d̀wiâ twù' le M̀vènnswæb.» Gàmlìèl mlɔ̀ òlèli hwæn, be d̀yi ku' ke òwum yon nun.

⁴⁰Be loin mè ci-ntwum Yesù be næm, be ci be b̀o' bon le mè m̀ò', be kænni bon le ba byi bi leli ti mbyì ke jin Yesù nun. Ke nyè yi, be pæ' fyà' le bon. ⁴¹Mè ci-ntwum Yesù wa' kwe ke swi' m̀b̀wòki le òdàli, ntwi' se be yenne le M̀vènnswæb twele bon le b̀wum òkæm̀kæm̀ bye woli be yen vènè' ke ntwi' jin Yesù. ⁴²Be nyè yi, be be kàn kwìn le òlisà' ywum ke nyenswæb ndwun nun. 'Be kònnɔ̀ ti yòn ke me nye le be ta Òtwum Lwen shè ke nywi Yesù Kristò, Ci-nswæti ne M̀vènnswæb fyie ògyò' wan.

Bwum shanm̀bi bye be mè ci-ntwum Yesù kpea

6 ¹Ke kwan màzwùm nun, m̀b̀k̀k̀ ne b̀wum bye be mbyi Yesù d̀won be kònnɔ̀, mè Yudà bye wae ke kyò' cinni le' le me Yudà bye be òdù' myi. 'Be be fyonni le byi bi ta mè kwèb me yib nyan limnzi kwan se be be ji kyìilea mè ògyiǹgyin. ²Yi k̀i-wùm blàn b̀i me ci-ntwum Yesù Kristò b̀wòki b̀wum bye be mbyi Yesù Kristò d̀won hwæn, be she le bon

le: «Se ba ke mbyi nun beshe bwi' donnzi ñshě le'-Nswàb, bwi' lwinni lè ñkyillà' ji. ³Mè ñgyinni, li ne se yili le byin yæn kì-shanmbi ke nyinnim shin nun, bwum bye byin limmi le à bi bwum ñkàmñkàm bye cinni kon, bye lwinni lè M̀pùn Nsanmi. Li, bwi' ye fon kě ke mwu she màzwùm nun. ⁴Ti lè bwi', bwi' ye lwùmnì lè ñshě le'-Nswàb, lè ñkeli yon.» ⁵Ñzǎ' le' màzwùm lwuka' mwum hwæn nlim, be yæn fon shanmbi, mè myin nyan be le: Ètiên, mwum ne be lwinni lè M̀pùn Nsanmi, à t̀lâ ti zwùm lè M̀vènnswàb ñzwònzwò', Filipò, Plòkòl, Nìkànòl, Tìmôn, Pàmènâ, lè Nìkòlâ mwum ne wai Àntiyòshì ne be kwan ndò' lè à yònnâ fya' me Yuda nun. ⁶Be yæn fon hwæn, be ðyili fon ke swi' me ci-ntwum Yesù Kristò. Mè ci-ntwum Yesù keli ke nywi yan, be sata' fon mè fyà' nywi.

⁷Ke kwan màzwùm nun, le' M̀vènnswàb be f̀si kèn mbyimbyi lè mwù. Mè ci-ndwon mbyi Yesù Kristò be màn ke Yèrusàlèm ñzwònzwò'. Ke nyinnim shan nun, mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb be kwe mèan, bye yonni mbyi Yesù nun.

M̀bæn ye be bænne Ètiên

⁸Mwum nyan ndò' nyě jin shon be le Ètiên, be lè M̀vènnswàb ñgànnâ nun, à cinni ñkimmò' nywi ñzwònzwò'. À be yì hilea cì lè yì kikeàn ke nyinnim ñkwìn bwum nun. ⁹Byindo' lè bwum two' Ètiên zwi' nywi lè byinnzi. Bwum màzwùm be bwum bye be lon le «ñkwìn me son libbea». Be be mè Yuda bye wai Sirên, byindo' wai Àlèzàndí. Be swòli lè mè Yuda ndò' bye wai Silisí, lè bye fya' Àzì nun, be ðunmi mè kpaka' le' ndò' ðwikea lè Ètiên. ¹⁰Son, be wòle kán be lan nun ke le' nun, ntwi' se nun be leli lè ñlìmmì ye M̀pùn Nsanmi tà nun fe. ¹¹Li, be kàb mbyi ne fon ye nun byebbi cì. Be ðunmi bwum ðebbi lè fon she le byi bi ywòl Ètiên tá leli byebbi ke nywi Mòizè, à kònnò ti jin M̀vènnswàb gwànnzi. ¹²Li, be ðwumzi ñkwìn bwum, lè bwumñkàm byan, kònnò lè mè ci-ñlìmmì me lwuà. Be pyi Ètiên nywi, be bæn nun, be ken lè nun ke swi' ñkwìn bwumñkàm. ¹³Be twele ti ku' mè ci-shitákùwù me mbwè' nyè. Be ðunmi ðyi ke nywi Ètiên le: «Mwum tòn ne tà ka lwùm ñpùn tweli lè ñleli byebbi ke nywi nyenswàb nsanmi nyè', à le' ti ku' byebbi ke nywi me lwuà Mòizè. ¹⁴Bwi' ywò' se kwan nun ñwum le Yesù mwum Nàzàrê' yě nyenswàb ndwun ne kyèa, à kwebsi yì bè' ye Mòizè ðwí bwi' lè yon.» ¹⁵Bwumñkàm bye be nye mbwòki hwæn swi Ètiên mè me' nywi, be yen fli me' shon ti wě tà she cikpu' M̀vènnswàb nyě ðeb.

Ñzǎ' le' ye Ètiên lele

7 ¹Mwumñkàm mè ci-mfe sàtikà' nyenswàb ndwun cibbi lè Ètiên le: «Le' se si leñkàm?» ²Ètiên fyònnzi lè nun le: «Mè ce lè mè ñgyinni, ywòcèni fe' swum se mùn yě byin shě se. M̀vènnswàb ndwun bwùmne ke Mèsòpòtàmí ke swi' mbibea nyè' Abrahâm. Be kwan si lè Abrahâm

tòn kife' ke Kàrân. ³Mvènnswæb shè lè nun le: “Donnzi òsòn ywû lè ßwum byû nun, wù kèn ke ñgyo' ne mun yě wù lîsea nun.” ⁴À ni wame ñgyo' mè Kàldèèn ni, à kèn tòn ke Kàrân. Ce nyon ywime nun kwe fya', Mvènnswæb ci à wai ke Kàrân, à kin ke cici se byin ta tòn jene se. ⁵Mvènnswæb fæe kàn nun kpinnzò' ñgyo' ndò', kwo fe' cici ñkè kwù. Son, à cià nun ñkàli le nyí ni yě ñgyo' ni cinni kwan ndò'. Mvu ßwum nyí yi ye ße kwan hwæn lè ñgyo' màzwùm. Mvènnswæb cie nun ñkàli yi li, lè Abrahâm ye kife' mwen.

⁶«Mvènnswæb kònnði tì nun shè ße le: “Mvu ßwum ywû ye tòn ke nsòn kyìn, ße ye ße kwe mè son, ße yennzi ßon vènè' ke ðwùm ndu' nnyi nun. ⁷Son, ßwum ße ßon ye son cí fya', mùn yě ßon kyità' lànnzi. Ke nyě màzwùm, ße ye wa' kwe, ße kiin mùn ða fe ñgyo' ne nun.” ⁸À lè' hwæn li, à jine ñgwòn lè Abrahâm. Swum se ðyi shitàkwù ñgwon màzwùm, à si ñðun ndùn. Li ne cie Abrahâm ye Izà', à ci ße ðunnzi nun ñðùn ke nyě ñgyin shanmbi. Izà' ci ku' mbanmbò' lè mwen nyon Yàkòb li, Yàkòb ci ku' làn nyon lè ßwen wùm ßlàn ßi byon, bye fyonni mè ñgyi ßwum Izràèl.

⁹«Mè ñgyi ßi ðunmi ñgyinni nyan Jòsè' byìnnzi, ße kyìl nun lè mè ci-ñkyì sem, ßon ße kenne lè nun ke ñgyo' Èjìb. Son, Mvènnswæb ße lè nun, ¹⁰à nywæsì nun ke me vènè' nun. À fe nun kon ke swi' Fàràròn, mven ndwun ne ke ñgyo' Èjìb nun. Mvèn ni ywæe lwen lè nun, à kè nun mgbè ke ñgyo' Èjìb. Ðwòn mven hwæn, nun ne ße tì lè nun.

¹¹«Ke kwan màzwùm nun, ñjè ndwun ndò' pyi ke ñgyo' Èjìb lè ñgyo' Kànân nun hwæn. Mè ce bye' ße kàn ti lwùm swum ji cinni tí. ¹²Kwan se Yàkòb ywò' le mven yi ke ñgyo' Èjìb nun, à fyi mè ce bye' kæmmí mfyi she zwimbyi' kwe. ¹³A kin ßèn kæmmí mfyi me mbi, Jòsè' ci mè ñgyinni byon limmi nun, Fàràròn limmi ku' mvu ßwum ye Jòsè' ße nlim. ¹⁴Jòsè' fyi ßwum lè ße tweli bùba nyon Yàkòb lè ßwum byon nun hwæn. Bwum màzwùm ße ßwum mwum shanmbi ßlàn shæn. ¹⁵Li ne ci, Yàkòb ni yème mbyi Èjìb ni. Ke kwe ne nun ywi lè mè ce bye' nun hwæn. ¹⁶Be shí yi ðwon yan, ße kiin yon ké ke mbyù' ne Abrahâm hwinne lè lòn ke fya' ßwen Èmòr. Mbyù' màzwùm ße ke cici se ße ta lon le Sishêm.

¹⁷«Ke nyě yi, kwan se kwan nlwinnzi ñkàli ye Mvènnswæb cie lè Abrahâm ðunmi kwemmi, mvu ßwum ye' ðunmi fòsi màn ke ñgyo' Èjìb nun. ¹⁸Mvèn nyě ðin ndò' nòn gba' lwun, à ðunmi ywò' ße ke ñgyo' Èjìb nun, à limme kån Jòsè'. ¹⁹À poka' ßwum bye', à yennzi ßon vènè' lè she. À ci ßon ðòlè' le byi ßi nzwonnzi ßwen fya' byi lè byi ywi. ²⁰Ke kwan si se ße yee Mòizè. Lwu mwen màzwùm kwean kyi. Bwum byon gwumme nun ke næm mè nywi' lê, lè ße ta nun ðí. ²¹Kwan se ße ken nun nzwonnzi, mwen Fàràròn nyě mlib kèn nun cinni, à she nun, à kè nun wě mwen nyon nyě nun ye. ²²Mbòki ne Mòizè twu nun fya', ße lisa' nun ywum ye ñlimmi ßwum Èjìb cinni hwæn. Li, Mòizè fyònni mwum ne cinni ñkimmò' ke nzæ' le' yon nun, lè tì ke ywum cí yon nun. ²³Kwan se Mòizè wòli ðwùm mwum

nyî, ñlim yæ' nun zwum lè ñkën nyen ðwum Izràêl bye yì lim yon. ²⁴À bèn kwe, à yen mwum Èjìb ndo' tã mwum nyon ndo' vènè' yennzi, kwan se nun dunmi mwum nyon yè, à ðo' mwum Èjìb, à wu. ²⁵À be làn nyon fòkea le ðwum Izràêl bi ye limmi le Mvènnswæb ni yè byi nywæsi ke nywi yon. Son, ðwum Izràêl cinne kãñ mfòkà' yon yi. ²⁶A kin bèn shikpon fò', Mòizè cinni ðwum Izràêl ta twù' ðwì ke nyinnim shan nun, à yili le nun yæmnozà' bon le', à shè lè bon le: “Mè ñwè byêm, byin bi mè ñgyinni, yen se byin ta byin ne' vènè' yennzi nun?” ²⁷Nyè bi ñkimmi ke nyinnim shan nun twòti Mòizè, à shè lè nun le: “Wen ne ke wu m̀vèn ke nyinnim she' nun lè wù linno' ðwi' kyitàè'?” ²⁸Wù yili le wù wu tì ku' mùn wè tã she wù wue mwum Èjìb ðün?” ²⁹Mòizè ywo' ñzàè' le' ne tòn ni, à yean, à gwùmni ke ñgyo' ne be be lon le ñgyo' Mèdiàn. Ke kwe ne nun yee ðwen bi.

³⁰«Mòizè kèn wòli kwe ðwùm mwum nyî, cikpu' Mvènnswæb ndo' ðwùmni nun swi' ke nlim kyo' ke moan kpa' Sinàì. À ðwùmne ke mpè win nun ke kpo kàè' ndo' se be Mòizè nyànni ke swi'. ³¹Mòizè ðo', à shè nun ken lè swum se tã lànnzi ce kwukwæ', ñkwu Mvènnswæb dunmi leli kwe kpo kàè' nun le: ³²“Mùn ni Mvènnswæb nyè mè ce byû Abrahâm, Izà', lè tì Yàkòb be ðwon.” Mòizè ywo' li, à dunmi gwennzi nywi, à lwùm kan tì me' wasi, à ce kwe. ³³Mvènnswæb kà shè lè nun le: “Nywæ' mè diba' byû, ntwi' cici se wù ti nlim se, à si ñgyo' nsanmi. ³⁴Mùn yennà vènè' se ðwum byêm ta yen ñgyo' Èjìb nun, mùn ywàà tì ku' kun shan, li ne mùn kìn lè mùn nywæsi bon. Jene, mùn yè wù fyi ke ñgyo' Èjìb nun.” ³⁵Mòizè mbò' ne bon byinnòe mbyî, bon shee lè nun le wen ni ne ke nyî m̀vèn lè nyî linno' bon kyitàè', nun ne Mvènnswæb fyi wè m̀vèn, à kònnði be ci-nywæsi ne yè ðwum Izràêl nywæsi. Cikpu' Mvènnswæb ne ðwùmne ke kpo kàè' nun ni be nun ñkimmo' fe ke nywi. ³⁶Nun, Mòizè ne cie ywum ñgwulea, à ci yì hilea ke ñkwannzi ye nun kwannze ðwum Izràêl ke ñgyo' Èjìb nun, lè tì ku' ke ðu' ndwun ne be be lon le ðu' mpèan, lè ke ðwùm mwum nyî ye bon cie ke nlim kyo'.

³⁷«Nun ne mwum ne shèe lè ðwum Izràêl le: “Mvènnswæb yè byin ci-nleli ke ñwum yon nun ndo' fyii wè mùn, à yè kwan ke ðwum byin nun.” ³⁸Nun ne konnde tì be lè ñkwìn ðwum Izràêl ke nlim kyo', à be lè mè mbibea bye' bon lè cikpu' Mvènnswæb ne be leli lè nun ke mwu kpa' Sinàì. Nun ne be ñzàè' le' Mvènnswæb ye tã ðwi' ñzison fe ywà, à shè ku' ðwi'. ³⁹Kwo fe' li, mè ce bye' byinnò' ñywo' le' shon, be pælò' nun be lè fyà' mè'. Ñlim yan su' kènnò' be ke Èjìb. ⁴⁰Be kà shè lè **Àrôn** le nyî ni ci bon m̀vènnswæb ndo' ye ye bon kènnzi. Ntwi' se bon bi limmi kan swum se cinni Mòizè màzwùm ne tweli bon ke ñgyo' Èjìb nun. ⁴¹Li, ke ñgyìn màzwùm nun, be fò' mwen nje, be fe sàtikàè' ndo' lè fòkì màzwùm. Be dunmi dàli lè she se mè fyà' byan ci.

⁴²«Mvènnswæb yen li, à donnzi bon le byi bi ci swum se byi bi yili, lè byi mwumzi mè nywæ' bye ðeb. A si wè tã she be kò' ke ðèwá

Mvènnswàb nun le: “Bwum Izràêl, mùn ne byin be kăn mè nyàm fe lè yì sàtikàè' nun ke ðwùm mwum nyí ye byin ci ke nlim kyò'. ⁴³Son, byin be kèn lè ywum ndwòki me swàb Mòlò', lè fòkì nywà' Rèfàn, mè swàb bye byin fòe bǎ byin mwumzi bon. Son se swum se ye ci, be twe' byin làbbi, be lan **Bàbilòn** ñgyò' lè byin.”

⁴⁴«Mè mbibea bye' cinne ðwun se be be swità' lè plè, she be lè yì blon lwuà nlim, kwan se bon be kèn ke nlim kyò'. Dwun màzwùm be wě tà she Mvènnswàb yile le Mòizè gwe. Ntwi' se Mvènnswàb shě lè Mòizè le nyí ni ci ku' nyí wě tà she nun lisa' nyí. ⁴⁵Dwun si be fya' me mbibea bye' bye ðwonṅgea bye mbyí. Kwan se Jòzwé be bon kènnzi, be shí nye ni ke ñgyò' ne be yee fya' me kyin ðwum bye Mvènnswàb fyinni ke swi' shan. Nye ni tòn kwe, han a kiin bèn kwan mvèn Dàvíd. ⁴⁶Dàvíd cinni ṅṅgàenni Mvènnswàb ke nywi, li, à ða Mvènnswàb le nun yili nun gwe nye lè nyí, Mvènnswàb nyě Yàkòb be ðwon. ⁴⁷À ða li, Mvènnswàb byinnò', son, mwen nyon Salòmôn ne kiin nye ni gwe be.

⁴⁸«Son, Mvènnswàb tà ka tòn ke nye ne ðwum be gwe lè mè fyà' wě tà she Èzai, ci-nleli ke ṅwum Mvènnswàb nun shè le:

⁴⁹“Mvènnswàb le' le: Deb si gba' tòn shêm,
 ñgyò' wan be ku' cici nsata' me kwù shêm.
 Yǎ pa' nye se byin woli byin gwe ku' mun?
 Yǎ cici se woli se be cici me yinni shêm?”

⁵⁰Ywum ye ton yi hwæn, mùn ne cì kan yon lè fyà' yêm?” »

⁵¹Ètièn kòndi bon shě le: «Byin mè ci-mwù kimmi, mè nlim nyin ni ñshimma, mè ywi' konndi be ðwòkea, byin làkì ñlon ye Mvènnswàb tà byin lon ywo. Kwan hwæn, byin ta Mpùn Nsanmi pàli lè fyà' mè'. Byin yilâ jin me mbibea byin. ⁵²Yǎ ci-nleli ke ṅwum Mvènnswàb nun ne tòn ðin, mè mbibea byin shi nun vènè' yennzi? Be wue ðwum bye be mbèn mwum nsanmi shě. Jené, byin feâ mwum nsanmi ni fyà' wan, byin wu nun. ⁵³Byin be ywà mè lwuà Mvènnswàb ke ṅwum me cikpu' byon bye ke ðeb, son, byin tà ka bon lwùm ðwonnzi.»

Ywi Ètièn

⁵⁴Mè ci-mbòki ywò' ñzàè' le' màzwùm, ñlim ðunmi bon fyaki zwum, be ðunmi myin ji lè Ètièn. ⁵⁵Ètièn be ñlwinni lè Mpùn Nsanmi, à wasi me' ke ðeb, à yen ñtwu Mvènnswàb lè Yesù ni ñfyi ke fya' ji Mvènnswàb. ⁵⁶À shè lè ðwum le: «Ceèni fe', ðeb si lwon, mùn yen **Mwen Mwum** ni ñfyi ke fya' ji Mvènnswàb.» ⁵⁷Be ywò' li, be kwusi nun mwu kimmi lè be ta mè ywi' shimma. Be swi nun nywi bon hwæn, ⁵⁸be twelò' nun mbeti nsòn, be ðunmi nun ywummò kwe lè mè ṅgwò' bǎ be wu nun. Yì shitàkwù be mè plè byan kwinnèa ke me kwù mbipàn mwum ndò' ne be be lon le SÌl. ⁵⁹Kwan se be be Ètièn ywummò lè mè ṅgwò', à be Mvènnswàb keli le: «Nyeli nyèm Yesù, yě mpùn nyèm.» ⁶⁰À keli li, à swummi lè mè ðwi, à

kun lè ìkwu kimmi le: «Nyeli, ɓa wù kè bon byebbi tòn ne ke mwu.» À leli ñzǎ' le' ton yi, à dɔwaki ku' nun me'.

8 ¹Mwum ndɔ' be kwe, jin shon be le Sɔl. À be ñwum fɔ' lè bon ke ñwu ye bon wue Ètìèn nun.

Ñyennzi vènè' ye Sɔl be ñkwìn ɓwum Yesù vènè' yennzi

Nywo' màzwùm ne ñyennzi vènè' ñkàmɱkàm dunme ke nywi ñkwìn ɓwum Yesù ye be ke Yèrusàlèm. ɓwum Yesù hwæn nywæla' ke me nõnnòn Jùdê nun lè nyɛ Sàmàrî. Sàn suku' mè ci-ntwum Yesù Kristò.

²Mè ci-ndwɔn Yesù ndɔ' wa', ɓe kèn dɔwɔn Ètìèn sheli, ɓe gwum son ñgyɔ'. ɓe kwe nun ñzwɔnzwɔ'. ³Ti lè Sɔl, à be làn nyon lwùmni lè ñzæbsi ɓwum Yesù. À be dɔn mè nye mè nye, lè à tǎ ɓwum Yesù mgbunnzai wan, kwo fe' ñdweb, kwo fe' mlib, lè à tǎ bon dɔwɔ nyè njè.

Ñtwum Lwen ye Filipò be lan Sàmàrî shě

⁴ɓwum bye nywæle bi be kèn yi cici yi cici lè ɓe ta ñzǎ' le' Ntwum Lwen Yesù shě. ⁵Filipò ne kenne ke nsòn Sàmàrî ndɔ', à dɔnmi Ñtwum **Kristò** shě lè ɓwum ɓe kwe. ⁶Kwan se mè ñkwìn ɓwum ywo' ñzǎ' le' yon, ɓe yen ti ku' yi hilea ye nun be cikǎ', ɓe nonnzi mè ywi' ke swum se nun be leli hwæn. ⁷ɓwum mèan bye be lè mè mpùn mbyibbɔa ke nywi, mè mpùn màzwùm ɓe kwan lè à tǎ kun ɓwùmni. Mè ɓlɔɓlɔ' lè mè dymdyem mèan konndi ñkimmɔ' cinni. ⁸Li, ñdàli twun dɔn nsòn màzwùm nun.

⁹Ke kwe nsòn màzwùm nun, mwum ndɔ' be kwe, jin shon be le Simôn. À be nun ne' tweli lè mwum ñkàmɱkàm ne làn ɓwùlu. À be maji cí, lè ɓwum bye kwe nsòn màzwùm nun hwæn ta nun kwulea. ¹⁰Bon hwæn li, ñdikǎ' mwɔ' lè mwumɱkàm, ɓe ɓe mwù nõnnzi, ɓe ywo' swum se mwum tòn ni tǎ shě, lè ɓe ta le' le: «Nyɛ lè mwum cinni ñkimmɔ' Mvènnswæb yon ne', ñkimmɔ' ye ɓe ta lon le ñkimmɔ' ye twun.» ¹¹ɓe ɓe mwù ké lè nun li, ntwi' se ɓe lè kwan ti ñgyɔ' she nun be bon ywum ñgwulea cikea lè maji nyon. ¹²Son, kwan se bon kin mwù ké ɓe lè Ñtwum Lwen ye Filipò be bon shě ke nywi ywo' Mvènnswæb, lè ye ke nywi Yesù nun, mè dweb lè mè yib ci ɓe jimnzi bon. ¹³Kwo fe' Simôn nun ne', à kè mwù ke le' se Filipò be shě nun. Kwan se ɓe jimnzi nun, ǎ yili kan tí le nun wa' ke moan Filipò. À be yi hilea lè ywum ñgwulea ye Filipò be ci ce ñwum lwon.

¹⁴Kwan se mè ci-ntwum Yesù Kristò ywo' ɓe ke Yèrusàlèm le lan Sàmàrî yilá le' Mvènnswæb, ɓe fyii Piêr kwe bon lè Jân. ¹⁵Mè Piêr ɓen ke Sàmàrî, ɓe keli Mvènnswæb ke jin ɓwum nywæb nun, ɓǎ Mvènnswæb fyii bon Mpùn Nsanmi. ¹⁶Ntwi' se ɓe lè Mpùn Nsanmi kyili kife' mwum nyan mbyi nywi. ɓe lè ɓe ke bon jimnzi ke jin Nyeli nye' Yesù nun. ¹⁷Li, Piêr bon lè Jân sata' bon mè fyà' nywi, Mpùn Nsanmi kyili bon nywi.

¹⁸Yen ne Simôn, ci-maji, yen le Mpùn Nsanmi tǎ mwum dɔn nywi ke nsata' me fyà' ye mè ci-ntwum Yesù sata' bon nun, à pàè' lòn, à yili nun

fe Piêr bon lè Jân, ¹⁹à shè lè bon le: «Ciêni lè mûn cinni ku' pa' ñkimmò' màzwùm, bã Mpùn Nsanmi kyilì ku' nywi mwum ne mun yě mè fyà' sati nywi.» ²⁰Son, Piêr kà shě lè nun le: «Lòn ywû ßwud' lè wũ ne' nun hwæn, ntwi' se wù tã fãkà' le wù wòli kim wù hwìn fe ðin Mvènnswæb lè lòn. ²¹Làn nywù ndò' bà fe, shìkì swum sheli swû ndò' ße fe le' se nun, ntwi' se mbàkà' ywû ba zu' ke swi' Mvènnswæb. ²²Kwebsi lè mè mbàkà' ne wù ke nlim nun, wù ðãa Mvènnswæb ßeshe nun yili à zusi wù ßyebbi ne wu cì ke pa' mbàkà' se bi wù ke nlim nun si. ²³Ntwi' se mûn yen le ñlim ywû yi lwinni lè mbànni ßyebbi, wù ße tì son mè le' mßyibbãa kwan hwæn.» ²⁴Simôn kà shě lè mè Piêr bon lè Jân le: «Byin ne', kelêni Mvènnswæb lè jin shêm, bã ywum ye ßyin le' yi hwæn làkì mûn cinni.»

²⁵Kwan se mè Piêr bon lè Jân mlò' ñdyi shitàkwù ke nywi Yesù Kristò hwæn, ße wa' kèn ße Yèrusàlèm. Kwan se ßon ße fyòðn ße, ße ße kèn ke me myi me myi ke ñgyò' Sàmàrì nun lè ße ta Ñtwum Lwen shě.

Kwan se mwum ndwun Ètìòpí ndò' yònnze ñlim yon

²⁶Ke ñgyin màzwùm nun, cikpu' Mvènnswæb ndò' shè lè Filipò le: «Wa' fe, wù kèn ke fyà' ye lan leànnji, ke mbyi ne wa' ke Yèrusàlèm à kèn ke Gazà.» Mbyi màzwùm ni ke nlim kyo'.

²⁷Filipò yè mbyi. À ßèn cì ndò' nlim mbyi, à yen mwum ndò', mwum ndwun Ètìòpí ndò' ne ße. Nun ne ße konni lè ñjònnði Kàndasi, mlib ne ße ñvèn ke ñgyò' Ètìòpí. Mwum ndwun ni kènne ßèn ke Yèrusàlèm bã nun keli Mvènnswæb. ²⁸Be lè à ti nun fyònnò' ße ðwon nyon. Mbòkì ne nun ße ke matwuà nyon nun ñtònmi, à ße ðewà she Èzai, ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun kòkà' nzanngæa. ²⁹Mpùn Nsanmi shè lè Filipò le: «Kènne, wù cinni màtwuà ni.» ³⁰Filipò wa' lè mèli, à ßèn, à ywò' mwum Ètìòpí ni tã nzannga' ke ðewã Èzai nun. Filipò cibbi lè nun le: «Wù tã swum se wu tã nzannga' si ywòti?» ³¹Mwum ndwun ni fyònnzi lè nun le: «Mûn yě cì le mûn kà ywòti ßeshe mwum ndò' shì mûn son sannzi?» À shè lè Filipò le nyí ni naìn, nyí ni kiìn tòn mbeti nyon. ³²Cicì se nun ße nzannga' ße le:

«À ße wě nzwùmngan ne ße ta tëlò' ke cicì se ße kenme nun linni nun. Mbanmbò' lè mwèn nzwùmngan ne tà ka yè ñwum lè mwum ne tà nun ñnywùn linni nywi, ã wèle kãñ ñwum.

³³Be twele nun wě swum ðin, ße ßyebbi nun kyità'.

Wen ne woli à shè le mvu ßwum ye nun ðonnnzi ye ye?

Ke fe ñgyò' wan ne ße pæle ñzison shon.»

³⁴Mwum ndwun ni kà cibbi lè Filipò le: «Shè zwù mûn mwum nyě ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun leli nywi yon li. À tã leli lè nun ne', kè à tã leli ke nywi ndò' lè mwum?»

³⁵Filipò wèli ñwum, à ðunmi leli ke nywi me ñgò' màzwùm, à shè nun Ñtwum Lwen ye ke nywi Yesù Kristò. ³⁶Mbòkì ne ße lè ße ta mbyi yě

fya', be cinni mlă'. Mwum ndwun ni kà shě le: «Mlă' ye ye, yen se woli se kænni wù ñjimnzi yêm?» [37Filipò shè lè nun le: «Beshe wu tă zwùm teli lè Yesù hwæn, mùn wòli mùn jimnzi wù.» Mwum tòn ni fyònnzi le: «Ñlim yêm sheâ mùn le Yesù Kristò ni Mwen Mvènnswæb.»] 38 Mwum ndwun ni cì be ðyili nun màtwuà, be kyilò' ðu' bon lè Filipò. À jimnzi mwum tòn ni. 39 Kwan se bon kwan ke mla' nun, Mpùn Nsanmi shelô' Filipò pèdin, mwum ni yen kan tí nun. Kwo fe' li, à yè mbyi lè ñlwuka' nlim.

40 Filipò kèn làn nyon kweɔn ke Àzò', à wa' kwe, à ðunmi Ñtwum Lwen shèkea ke me nsòn nyě nun be cinni mbyi nun hwæn, han à kèn bèn ke Sèzàré.

Yesù yònnze Sól lè ci-ntwum nyon

(Mè she 22.6-16; 26.12-18)

9¹ Ke kwan si nun, Sól be su' shè le nun yě bwesò' Yesù Kristò wu bon hwæn. À kèn ke cǐ mwumɲkæm mè ci-mfe sàtikæ' nyenswæb ndwun, à cibbi² le nyí ni fe nun yì ðewà ye ye nun ñkimmò' fe, bǎ kwan se nun yě bèn ke me nyenswæb bye Dàmasi, nun cinni kwo ñdweb kwo mlib nyě tă mbyi Yesù Kristò ðwon, nun bænni nyí, nun kìn be lè nyí ke Yèrusalèm m̄kpæmmi.

³ Be fe nun yì ðewà fya', à wa' kèn. Ke mbyi nun, kwan se be lè à ti kwemmi lè Dàmasi, ñwannì twun ndò' ðwumni ñdikà' ñwaì ye ke ðeb, se kanni nun. ⁴ Sól pyì ñgyò', à ywò' ñkwu mwum ndò' ye be leli lè nun: «Sól, Sól wù tà mun vènè' yennzi ntwi' yen?» ⁵ Sól fyònnzi lè nun le: «Wen ne wù, Nyeli?» Nyeli nye' Yesù fyònnzi lè nun le: «Mùn ni Yesù ne wù tă vènè' yennzi. ⁶ Wa' zwò, wù kèn ke nsòn, be ye wù swum se wu yě cì shě.»

⁷ Bwum bye be Sól ðwon ke nyè ghæti ñwum lwon, be be lo' ñkwu le' ywo, son, be yen kan mwum ndò'. ⁸ Sól wa' zwò, lè me' shimndeâ nun mwu, kwo fe' she nun be ce si. Be ðunmi nun tètì nun, à kà ðun ke Dàmasi. ⁹ À nòn kwe ñgyìn lê, lè à ni me' ñdwi'. À be kǎn swum ndò' ji, shikì à nwi ku' swum ndò'.

¹⁰ Mwum Yesù ndò' be kwe Dàmasi, jin shon be le Ànànià. Nyeli nye' ðwùmni nun ke me', à lon nun: «Ànànià.» Ànànià yili, à shè le: «Mùn ne, Nyeli.» ¹¹ Nyeli nye' kà shě lè nun le: «Wa' zwò jene, wù kèn ke mbyi ne be ta lon le Mbyi-zu'. Wù cibba' ðwòn Judà. Mwum ndò' ni kwe, nyě be ta lon le Sól. À ni mwum Tàrsè, à ni ke ñkeli nun. ¹² À yennâ mwum ndò' ke ndemndem nun, jin mwum màzwùm be le Ànànià. Mwum màzwùm ðun, à tà nun mè fyà' sati nywi bǎ nun ðunmi yenni be.» ¹³ Ànànià ywò' li, à fyònnzi lè nun le: «Nyeli nyèm, mùn ywòâ m̄bòkì ne mwum màzwùm tă ðwum byû bye Yèrusalèm byebbi cǐ ke me ñwum ðwum mèan ðin.

¹⁴ Jene, à kònndi ti ñkimmò' cinni, ñkimmò' ye ta wai fya' me ci-zwi' me ci-mfe sàtikæ'. À wòli à kpæm mwum hwæn ne tà wu ðwa fe.» ¹⁵ Son, Nyeli nye' Yesù fyònnzi lè nun le: «Kènne, ntwi' se mùn yànnâ mwum

màzwùm lè à ci she shêm, bã nun she le' shêm ke cě me kyin ßwum. À yě ðyi ke swi' me m̀vèn, à kònddi ðyi swi' ßwum Izràêl. ¹⁶Mùn ne', mùn yě nun lisea wě vènè' se nun yě yen ke nywi yêm.»

¹⁷Ànànià ywɔ' hwæn, à wa' kèn, à yè mbyi nye màzwùm, à bèn kwe, à sati Sól mè fyà' nywi, à shè lè nun le: «Ŋgyinni nyèm Sól, Nyeli nye' Yesù fyì mùn ke cì swù, nun ne ßwùmni wù ke swi' mbyi nun kwan se wù bi kìn. À fyì mùn lè me' ywù weli, lè wù ße tì ku' ñlwinni lè M̀pùn Nsanmi.» ¹⁸Ke kwan màzwùm nun ñnywěñ, ywum ndɔ' ðunmi Sól swonnea me' wě ŋga' ŋgishi. À ðunmi yenni ße. À wa' zwô, Ànànià kèn nun jimnzi. ¹⁹Be nyé yi, à ji ji, à fyònni ße nywi yon nun.

Sól ðunmi shítàkwù Yesù ðyi ke Dàmasi

Sól lànnzi ŋgyìn ndɔ' kwe bon lè ßwum Yesù ndɔ' ßye ße kwe Dàmasi. ²⁰Shí mgbànní, à ðunmi le' Yesù shě ke me nyenswàb nun, nun le: Yesù ni Mwen M̀vènnswàb. ²¹ßwum ße ße nun ywɔti hwæn, se ße bon lè swum shìmmea. Be ðunmi le' le: «Nun ne ße kǎn ŋkwìn ßwum ße ße mwum tòn ne ðɔa kyàkea ke Yèrusàlèm? Kèn se nun kìn se, kèn mkpæm yan se nun kìn kǎn bã ße ken ße lè bon ke swi' me ci-zwi' me ci-mfe sàtikà?» ²²Kwo fe' she bon ße le' li si, Sól ße fòsi le'-Nswàb shě mbyí lè kim. Mè Yudà ße ße Dàmasi ße mwù yònnzea ðin, ße limmi kan fyònnzi ne ße ye nun fyònnzi kwan se nun ße bon ñlimmì cì le Yesù ne **Kristò**, mwum ne M̀vènnswàb fyie.

²³Ke nyè ŋgyìn ndɔ', mè Yudà sunndi ŋwum lè bon wu nyí. ²⁴Son, ñzàè' le' màzwùm kèn Sól pyí ke me ywi'. Be ße mè ŋwum nye nsòn bòn kpòn lè nywɔ', bã ße wu nun. ²⁵ßwum Sól twe' Sól kpon kpon, ße ðunni nun ke kea nun, ße kyisì nun kwùmkwùm nye.

M̀fyòn ye Sól fyòen ße Yèrusàlèm

²⁶Kwan se Sól bènne ke Yèrusàlèm, à ðunmi kǎb lè nun ðun ke ŋkwìn ßwesɔ' Yesù nun. Son, ßwesɔ' Yesù ße nun yi nun, ntwi' se ße ße fòkà' le nyí ni wòli kan nyí ße mwum Yesù. ²⁷Mwum ndɔ' ne ße ße lon le Bàrnàbà twe' nun, à kèn lè nun ke cě me ci-ntwum Yesù. À ðunmi bon sannzi wě tà she Sól yenne Nyeli nye' Yesù ke mbyi nun, à sannzi tì ku' bon m̀bòki ne Nyeli nye' leli lè nun, lè ñshě le'-Nswàb ye Sól ße shě ke jin Yesù nun mwù zwô ke Dàmasi. ²⁸Ke nyé yi, Sól ðun ke ŋkwìn yan nun, ße ðunmi kèn kèn lè bon m̀banmban ke nlim nsòn Yèrusàlèm. À ße leli ke jin Yesù nun mwù zwô. ²⁹À ße tì ku' ñzàè' le' kwebsea bon lè mè Yudà ndɔ' ßye wae ke kyɔ'. Bon màzwùm yili le ße wu nun. ³⁰Son, mè ŋwè Sól yen li, ße twe' nun, ße ken lè nun ke Sèzàré, ße ci à kènnò' mbyí ke Tàrsè.

³¹Ke nyé yi, ŋkwìn ßwum Yesù hwæn cinni f̀ɔa ße ke ŋgyɔ' Jùdè nun, ŋgyɔ' Gàlilé, lè ŋgyɔ' Sàmàrî nun. Be ße nywi kimnzi mbyí, ße fòsi tì ku' Nyeli nye' Yesù mwumnzi. Be ße màn ke mkpa' ye M̀pùn Nsanmi ße bon kpea nun.

Piêr kimnzi ɓlɓɓlɓ' ne ɓe ɓe lon le Ènê

³²Piêr ɓe yòn lè à tã ɓwum Yesù ɓàtea, à kèn tì ku' ke cě bye ɓe tòn ke nson ye ɓe ɓe lon le Lidà. ³³À ɓèn kwe, à cinni mwum ndɔ', jin shon ɓe le Ènê, ɓe lè à nòân ndon nun ɓlɓɓlɓ' a ti ɔwũm nini. ³⁴Piêr lon nun ke jin nun le: «Ènê, Yesù Kristò kimnzâ wù. Wa' zwô, wù sàtì swum nòn swù.» Ke fya' zwem ñnywèn, mwum tòn ni wa' zwô. ³⁵Bwum ɓe ɓe tòn ke Lidà hwæn, lè bye Sârôn nun yen nun ñkimmɔa. Li, ɓe yonnzi ɓon ne', ɓe ɔunmi mbyi Nyeli nye' Yesù ɔwon.

Nyimmzi ye Piêr yimmze Dòrikâ ke ywi nun

³⁶Mlib ndɔ' ɓe ke Jòpê ke nyinnim ɓwum Yesù, jin shon ɓe le Tàbità, à si le' grê' nun le Dòrikâ. Mlib màzwùm ɓe mè le' nluwea cí mèan, à kpa' tì mè ci-nzæmnzæm. ³⁷À pyì ñgwènñgwèn ke ñgyin màzwùm nun, à ywi. ɓe ɓosi nun hwæn, ɓe ken nun kě ke næmmbyl' nyě zwô nun. ³⁸Mbòki ne Lidà ni kwukwâ' lè Jòpê, ɓwum Yesù ywɔ' le Piêr ni kwe Jòpê, ɓe fyi ɓwum ɓi le ɓyi ɓi ken nyí swulea le nyí ni kiin Lidà, ɓa nyí ni ɓæn kâ'. ³⁹Be ɓen kwe, Piêr wai kèn ɓe lè ɓon. Kwan se Piêr ɓèn, ɓe twelò' nun ke næmmbyl' nyě zwô nun. Mè kweb me yib hwæn kanndi Piêr lè ɓe ta kwe. ɓe ta mè plè ɓe Dòrikâ ɓe twon lisea. ⁴⁰Piêr ci mwum hwæn kwan wan, à swummi ɓe lè mè ɔwi, à ɔunmi Mvènnswæb keli. À yònnzi me' ɓe cí ɔwon, à shè le: «Tàbità, wa' zwô.» Mlib ni wèlì me', à yen Piêr, à wa' zwô, à tòn nùn. ⁴¹Piêr nænndi fyà', à wasi nun zwô, à loin ñkwìn ɓwum Mvènnswæb lè mè kweb me yib. À lisà' ɓon Tàbità lè à ti lè me'. ⁴²Le' màzwùm shè Jòpê hwæn. Li, ɓwum mèan ɔunmi mbyi Yesù ɔwon. ⁴³Ke nyě yi, Piêr lannzi ñgyin ndɔ' ɓe kwe Jòpê ke ɔwon Simôn nyě ci-ncí kwæ' pèan.

Mè Piêr ɓon lè Kòrnê

10 ¹Mwum ndɔ' ɓe ke Sèzàrê, jin shon ɓe le Kòrnê, à ɓe ci-zwi' mè suzæn ndɔ' ne ke ñgyɔ' Róm nun, ñkwìn me suzæn ye ɓe ɓe lon le læm me suzæn ɓwum Itàlì. ²À ɓe Mvènnswæb ɔwon, à yi nun, ɓon lè ɔwòn nyon nun hwæn, ɓe ɓe nun ɔɔa. À ɓe mè ci-nzæmnzæm me Yudà kpea ñzwɔnzwò', à ɓwæti kan mwù lè ñkeli Mvènnswæb. ³A kin ɓèn nywɔ' m̀bɔ' ndɔ', kwæbbi, lè nywɔ' ɓyità mwù, à sem cikpu' Mvènnswæb ɓwùmni me nun swil seansean lwen. À ɔun næm, à lon nun: «Kòrnê!» ⁴Kòrnê wasi me', à ce cikpu' Mvènnswæb, à ɔunmi gwennzi nywi, à cibbi lè nun le: «Nyeli nyèm, yen se?» Cikpu' Mvènnswæb fyònnzi lè nun le: «Mvènnswæb ywɔâ mè ñkeli nywù, à yennâ tì ku' m̀kpa' ye wù tã mè ci-nzæmnzæm kpea. Ñlim fye kan nun lè wù. ⁵Fyi ɓwum jene ke Jòpê, ɓe loin wù Simôn nyě jin she fɔ' si le Piêr. ⁶Be ken nun fò ke ɔwon Simôn ndɔ' nyě ci-ncí kwæ' pèan. Nye nyon ni moan ɔu' ndwun.»

7Cikpu' Mvènnswàèb shè nun òn, à kèn nun. Kòrné lon mè cikpu' byon bí lè suzàen ndò' nyé be òkwìn me suzàen ye be ke she shon nun. Suzàen màzwùm be ci-ndwón Mvènnswàèb. 8 À sannzi bon ywum hwæn ye làin nun nywi, à fyi bon ke Jòpè.

9 A kin bèn shikpon fò', nywò' mwu, m̀b̀k̀k̀i ne mè ci-mfyi bi be lè be ke ke mbyi nun, be ti kwemmi lè Jòpè, Pièr be mbyi nàm, à nàn zwò ke cici se be mwu nye wè tòn, lè nun keli Mvènnswàèb. 10 Njè ònmi nun kwènni, à yili lè nun ji swum ndò'. M̀b̀k̀k̀i ne be lè be ke ke nun ji òemmi fya', mwu ken nun ke me mfòkà' nun. 11 À ce òèb ti lwon, à yen swum ndò' wè plè ndwun ndò' ne be fyunndi mè zwi' nnyi hwæn. Plè màzwùm be kyili lè à tã kìn ògyò' ògyò'. 12 Ke nlim plè màzwùm, mè nyàm bye mè kwù nyi be kwe, bye ta wòli lè zwùm be ti ku' kwe, kònni lè mè kyè bye ke zwò. 13 Òkwu ndò' ònmi le' lè Pièr le: «Pièr, wa' zwò, wù wu, wù ji.» 14 Pièr fyònnzi le: «Nyeli nyèm, òan! Mùn òã ji, ntwi' m̀ǹǹ ji kife' swum se lwuà nywù tã byinnò'.» 15 Kàemmi me m̀b̀i, òkwu màzwùm kònni ti lo' nun shè be le: «Swum se Mvènnswàèb fyòsà sanmi, òa wù ce son wè swum shilè.» 16 Se ci li kàemmi lè, plè màzwùm kènnò' be ke òèb.

17 Pièr be mwù yònnzea òn lè swum se òzè' le' màzwùm woli kim ye lisà'. Kwan màzwùm nun, be lè òwum bye Kòrné fyi cibbeà òwón Simòn, lè be bennà òwum òonmbyi. 18 Be ci akylà', be cibbi le: «Ke fe ne Simòn nyé jin shon she fò' si le Pièr tã òn?» 19 Be lè Pièr ke fòkà' ke swum se nun yin nun, M̀p̀ùn Nsanmi shè lè nun le: «Ce fe', òwum lè ndò' bi fe, be ta wu kàbbi. 20 Kyili ògyò', wù kèn lè bon, shiki wù cinni m̀b̀k̀k̀a' ke swum òn ndò' nun. Ntwi' se m̀ǹǹ ne fyi bon.» 21 Pièr ni kyilime ògyò' ni, à shè lè òwum ton bi le: «Mwum ne byin ta kàèb nê. Yã mwù le' ye tweli byin?»

22 Be fyonnzi lè nun le: «Kòrné, ci-zwi' mè suzàen ne fyi òwi'. À ni mwum ndò' ne nlim lwèn ne tã Mvènnswàèb òa. Nun ne mè Yudà hwæn ta ògwòn yili. Cikpu' Mvènnswàèb ndò' shi nun le nyi ni fyi òwum, be tweli wù òwón nyi, òã nyi ni ywò' swum se wù yè nun shè.»

23 Pièr ònmi bon nàm, be fe bon cí òn. A kin bèn shikpon, be wai kèn lè bon. Bwum Yesù bye Jòpè ndò' kiin bon lànnzi. 24 A kin bèn shikpon she fò', be òen ke Sèzàré. Kòrné be bon òonngèa mbyi. Be lè à swòsà òwum byon hwæn lè mè òwè òkàemngkàem byon be nun loen. 25 Kwan se be lè Pièr yè òn ke nàm, Kòrné kìn nun cinni, à pyi nun me kwù, à wummò' mbyi ke swi' Pièr. 26 Son, Pièr wasi nun zwò, à shè lè nun le: «Wa' zwò, wù òyi nùn, mùn ne', mùn ni ku' mwum wè wù.» 27 Be ònmi kèn lè be ta leli bon lè Kòrné, be ken òn ke nàm cici se òwum mèn be nun swòli. 28 Pièr shè lè bon le: «Byin ne', byin limmi lwèn le mè lwuà me Yudà yili kan le mwum nyan ton òwè lè òkyin mwum, shiki à òn nye nyon. Son, Mvènnswàèb liseà mùn le òa mùn ni twe' mwum ndò' wè gwù' mwum. 29 Li ne ci kwan se byin loin m̀ǹǹ, mùn wai kèn, shiki mùn mànnzi mvu le'. Mùn yili mùn ywò' le' se byin loin mùn nun.»

³⁰Kòrnê wèlì ñwum, à shè le: «A ti dyè ñgyìn lè, ke kwan fò' ton se nun, mùn be ñkeli Mvènnswàb ye nywò' kwàbbi keli, mùn sem semmi mwum ndò' bwùmni me mùn swi', mè plè be nun ðwùmnea nywi nùn. ³¹À shè lè mùn le: “Kòrnê, Mvènnswàb ywòà ñkeli ywù, lè m̀kpa' ye wù tã mè ci-nzæmnzæm kpea. Ñlim fye kan nun lè wù. ³²Wù fyi bwum ndò' ke Jòpè, lè be twelì wù Simôn nyè be ta lon le Piêr. À tã tòn ðwon Simôn ndò' nyè ci-ncí kwæ' pèan. Nye nyon ni ke moan ðu' ndwun.” ³³Ke fya' zwem ñnywèn, mùn fyì bwum ðã be kiin wù tweli. Li, wù cià lwen lè she wu k̄n. Jene, ðwi' ði fe ðwi' hwæn ke swi' Mvènnswàb ðã ðwi' ywò' swum se Nyeli nyè' shì wù fya'.»

Ñzæ' le' ye Piêr lele ke ðwon Kòrnê

³⁴Kòrnê mlò' li, Piêr wèlì ku' làn nyon ñwum, à ðunmi leli le: «Jene lè lènkæm, mùn ywòtã le Mvènnswàb cinni kan ñkyìli ke nyinnim bwum. ³⁵Mwum hwæn ne tà nun yi, à ci ywum lwinnea, tà nun ñlim lwukea, kwo yili à be fe' yã bòn pa' mwum. ³⁶Byin limmi le Mvènnswàb fyie le' shon lè ñkwìn bwum Izràêl. Ñtwum Lwen ye ke ñzæ' le' màzwùm nun yi le, ðwi' ye floc cinni ke nywi Yesù Kristò, nun ne Nyeli bwum hwæn. ³⁷Byin limmi swum twun se lannzi ke ñgyò' Jùdê nun hwæn, ñðunmi yi lè Gàlilè, ke nyè le' ñjimnzi se Jân be shè. ³⁸Byin limmi m̀bòki ne Mvènnswàb lwinnze Yesù, mwum ne wai Nàzàrè', lè ñkimmo' Mpùn Nsanmi. Byin limmi tì ku' lwen ne nun be ci kwan se nun be kènkèn ke ñgyò' wan, lè ñkimnzi ye nun be bwum bye be ke kwù Satæn nji kimnzi. Li, ntwi' Mvènnswàb be lè nun. ³⁹Ðwi' ði yì shitàkwù ywum ye nun be ci ke ñgyò' mè Yudà nun, lè ke nlim nsòn Yèrusàlèm. Be wuâ nun ke nywummo' ye be ywummo' nun ñgæ' mè ðotò' zwem. ⁴⁰Son, Mvènnswàb yimnzi nun be ke ñgyìn mè nlè nun, à ci à bwùmni ke swi' she'. ⁴¹À bwùmne kãn swi' bwum hwæn. À suku' bwùmni ke swi' she', ðwi' be Mvènnswàb yænne lè yì shitàkwù yon. Ke nyè ye Mvènnswàb yimnzi nun ke ywi nun, ðwi' jie ji lè nun, ðwi' konndi nwi lè nun. ⁴²Li, nun Yesù shèe ðwi' le ðwi' she ñzæ' le' yon be lè bwum, ðwi' ci bon ñlimmi le nun ne Mvènnswàb ké lè ci-nlannzi me kà', lè nun ne ye bwum bye ke lè me' mè kà' lannzi, lè bwum bye ywiâ nun. ⁴³Mè ci-nlèli ke ñwum Mvènnswàb nun hwæn be leli ke jin shon nun le mwum hwæn ne yè zwùm teli lè nyì, Mvènnswàb yè nun mè ðyebbi nyon zùsi ke ñkimmo' nyì nun.»

Ñkyìli ye Mpùn Nsanmi kyile ke nywi mè kyin bwum

⁴⁴Piêr be leli li, ñwum pyì kan ñgyò', Mpùn Nsanmi kyilì nywi bwum hwæn bye be ñzæ' le' yon ywòti. ⁴⁵Shimmea ci mè Yudà bye be bwum Yesù bye kièn Piêr lannzi. Shimmea ci bon li, ntwi' se Mvènnswàb feâ Mpùn Nsanmi lè mè kyin bwum, à kyilã tì ku' ke nywi yan. ⁴⁶Be be bon kònndi ywòti ke me ñkyìn

le' mèan nun, lè be ta Mvènnswæb twuli. Piêr kà shě lè bon le: ⁴⁷«Bwi' woli bwi' kænni bwum ton be ñjimnzi ye lè mlǎ', mbòkì ne bon cinnà ku' Mpùn Nsanmi jene wě bwi'?» ⁴⁸Piêr cì be jimnzi bon ke jin Yesù Kristò nun. Ke nyě màzwùm, be cibbi Piêr le bon bi lannzèni fe' ñgyin ndò' ke cìcì fò' mban.

Ñsannzi ye Piêr sannze swum se ci à kèn ke ci me kyin bwum

11 ¹Mè ci-ntwum Yesù lè bwum Yesù ndò' bye ke ñgyo' Jùdè ywo' lè mè kyin bwum bi yilá le' Mvènnswæb. ²Nywo' ne Piêr kën bèn be Yèrusalém, mè Yudà ndò' òunmi nun lesi. ³Be be le' le: «Yen se ci wù kèn òun nyinnim me kyin bwum, wù ji ti ji lè bon mban?» ⁴Piêr òunmi bon ywum hwæn ye lannze sannzi. À shě lè bon le: ⁵«Mùn be ke nlim nsõn Jòpè, kwan se mun be Mvènnswæb keli, mwù yêm ken ke me mbàkà' nun, mùn yen swum ndò'. Swum màzwùm be wě plè ndwun ndò' ne mè zwi' nnyì hwæn ni mfyunndea, se ta kyili ñwaì ye ke òeb, a kiin bèn ke ke shêm. ⁶Mbòkì ne mun be sunndi ce ke nlim, mùn yen mè nyàm bye myi lè bye mbò', bye ta woli lè zwùm lè mè kyè bye ke zwò. ⁷Mùn kà ywo' ñkwu ndò' ye ta mun shě le: «Piêr, wa' zwò, wù wu, wù ji». ⁸Son, mùn fyònnzi le: «Nyeli, òan, mùn bǎ ji, ñdikà' ne be yee mùn, swum se lwuà nywù byinnò' òun kife' mun ke ñwum.» ⁹Kæmmi me mbi se mun ywo' ti, ñkwu be waì òeb lè ye ta le' le: «Swum se Mvènnswæb fyòsá sanmi, ba wù ce son wě swum shilè.» ¹⁰Le' fò' màzwùm konndi li han kæmmi lê. Ywum ton yi kennò' bon be òeb. ¹¹Ke kwan fò' màzwùm nun, bwum lê bye wai Sèzàrè ben ke ci shêm, be òyi ñwum òonmbyi nye ne be òe mùn nlim. ¹²Mpùn Nsanmi kà shě mun le mun ni ken lè byi, shikì mùn ni cinni mbàkà' òin ndò' ke nlim. Bwum fyuru bye byin yen be, be wa', be ken mùn lannzi ke cě mwum ni. ¹³Mwum tòn ni òunmi bwi' sùlea mbòkì ne nun be òwon nyon, cikpu' Mvènnswæb ndò' kwan nun swi', à shě nun le nyì ni fyi bwum ke Jòpè, bon bi tweli Simòn nyě jin shon she fò' si le Piêr. ¹⁴Nun ne ye nyì ywum ye nyì yě cì nyì swæ' lè òwòn nyì nun hwæn shě.

¹⁵«Kwan se mun bèn kwe, mùn òunmi le'-Nswæb shě, Mpùn Nsanmi kyili bon nywi mbòkì ne nun kyili bwi' nywi kwan se nun sete bèn. ¹⁶Ke kwan si se mùn bèn ñzǎ' le' Nyeli nye', ye nun lele le: «Jân be làn nyon bwum jimnzi lè mlǎ', ti lè byin, be ye byin jimnzi lè Mpùn Nsanmi.» ¹⁷Mvènnswæb feà bon ñkimmò' ncì ywum fò' ye nun fee bwi' kwan se bwi' òunme zwùm teli lè Nyeli nye' Yesù Kristò. Mùn twelè mùn ne' yà pa' tòn nun, mùn kà byinnò' pa' swum se Mvènnswæb yilá?» ¹⁸Kwan se bwùlu ywo' li, ñlim fwo' bon zwum, be òunmi Mvènnswæb twuli lè be ta le' le: «Be li, lè lenkæm se, Mvènnswæb yilá ku' le bwum be ba mè Yudà cinni ku' ñkimmò' ñkwebsi mbòkì tòn nyan bǎ be cinni ñzison ñkæmñkæm.»

Ñdunmi ñkwìn bwum Yesù ke Àntiyòshi

¹⁹Kwan se bwum Yesù Kristò nywæle ntwi' nyennzi vènè' ye be be bon yennzi ke nyě le' Ètièn nun, byindo' kenne ke ñgyo' Fènisì, byindo' ken ke

ngyɔ' Shîpè, byindo' ken ku' bèn ke nsòn ye be be lon le Àntiyôshî. Ke kèn se bon be kèn nun, be be su' le'-Nswæb shê lè mè Yudà. ²⁰Son, byindo' lè bwum bye wai ngyɔ' Shîpè, lè ngyɔ' Sîrên, be ben ke Àntiyôshî, be dunmi Ñtwum Lwen Yesù Kristò shê lè mè kyin bwum. ²¹Ëkimmɔ' Mvènnswæb be ke nzæ' le' yan nun, bwum mèan yili, be yonnnzi ñlim ke nywi Nyeli nye' Yesù.

²²Le' màzwùm kiin bwum Yesù bye Yèrusàlèm pyi me ywi', be fyi Bàrnàbâ kwe Àntiyôshî. ²³Bàrnàbâ kèn bèn kwe, à yen wé tà she Mvènnswæb ngànni bon kwe, à dunmi dàli. À tètì bon zwùm le byi bi ton lè ñlim fɔ', byi bi bæti lè Nyeli nye' Yesù Kristò. ²⁴Bàrnàbâ be mwum ndɔ' ne be ñlwinni lè Mpùn Nsanmi, à be zwùm tèli lè Mvènnswæb ñzwɔnzwɔ'. Bwum mèan ndɔ' konndi tì mwù kě ke mbyi Nyeli nye' Yesù nun.

²⁵Ke nyě yi, Bàrnàbâ yè mbyi Târsè bã nun tweli Sôl. ²⁶Kwan se nun cinni nun, be kiin be bon lè nun ke Àntiyôshî. Bon bî hwæn, be noen kwe nyinnim ñkwìn bwum Yesù nun ðwùm fɔ'. Be lisà' bwum mèan ywum. Ke ñlim nsòn Àntiyôshî ye be dunmi bwum Yesù lon le bwum Kristò.

Fe ne ñkwìn bwum Yesù ye Àntiyôshî fee lè ye Jùdê

²⁷Ke kwan màzwùm nun, mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun ndɔ' wa' ke Yèrusàlèm, be kennɔ' kwe ke Àntiyôshî. ²⁸Be ben kwe, ñdɔ' ne jin shon be le Àgàbusi wa' zwô, à ðunmi shê ke ñkimmɔ' Mpùn Nsanmi nun le ñjè ndwun ndɔ' ni yě pyi ke ngyɔ' wan zwem hwæn. Li, ñjè màzwùm kièn pyi ke kwan se Klôdè be m̀vèn ndwun ke ngyɔ' zwem. ²⁹Bwum Yesù yen le shi si lwen le mwum nyan hwæn ni fe swum se nyí cinni lè bon kpeànì bwum Yesù bye ke ngyɔ' Jùdê nun. ³⁰Be ci ku' m̀banmbɔ' li. Ywum ye be ðwita' yi, be fyi yon lè bwum ñkæm ñkwìn bwum Yesù ye Jùdê. Mè Bàrnàbâ bon lè Sôl be kenne lè yon.

Ëkwannzi ye cikpu' Mvènnswæb kwannze Piêr ke nye njè

12 ¹Ke kwan si nun, m̀vèn Èrôdè ðunmi bwum Yesù ndɔ' vènè' yennzi. ²À ci be kwí Jâ' ñgyinni Jân lè ñjim. ³Kwan se nun yen le le' màzwùm ta mè Yudà ñdàli fe, à ci be konndi Piêr bænni. Le' màzwùm be lannzi ke ñgyin ne be be **Ëgwìn-bré'-shiki-m̀bùn** ji nun. ⁴Ke nyě ye nun bænni Piêr, à kè nun nye njè, à kè mè ñkwìn me suzæn nyí ke m̀bôn Piêr nun. ñkwìn me suzæn fɔ' cinni mè suzæn nyí. Èrôdè shè le nun yě Piêr kwannzi ke swi' bwum bã be lannzi nun kyitè' ke nyě **Ëgwìn-ñkwàn-Èjib** nun. ⁵M̀bòki ne Piêr be nye njè li, ñkwìn bwum Yesù be kàn mwù bwæti lè ñkeli Mvènnswæb ke jin shon nun.

⁶Kpòn ne be lè shikpon ye wanni, be kwannzi Piêr ke swi' bwum, Piêr be ðye ðye ke nyinnim me suzæn bî, lè à ni ke me ndu' nun m̀kpimmea. Mè suzæn ndɔ' be ñwum nye njè bôn. ⁷Cikpu' Mvènnswæb ndɔ' bwùmni

kwe nye ne Piêr be nlim. Ìḡwanni ðunmi ðwùm kwe. À yìnnḡ Piêr ke pwu bǎ Piêr yimni. Piêr yimni, à shè lè nun le: «Wa' zwò mbyimmi». Le' ne cikpu' Mvènnswǎb le' li, mè ndu' swonna' Piêr me fyà'. ⁸À kònnḡ Piêr shè le: «Swì mè plè byú, wù swòn mè diba' ywú ke me kwù.» Piêr cì ku' li. Cikpu' Mvènnswǎb kònnḡ nun shè le: «Kǎbti plè nywú ḡgun, wù ðwoìn mùn.»

⁹Piêr ðunmi nun ðwon wan, ǎ be kǎn kè ke mwu nun le swum se cikpu' Mvènnswǎb tǎ cì si lɛḡkǎm. À be fǎkà' le nun ni tǎ shi yenni ke ndemndem nun. ¹⁰Kwan se bon lan mè ci-mbòn nye njè bye zwimbyi', be lan tì bye me mbi, be ken bèn ke ḡwum bònmbi ye kennò' làn nlim nsòn, ye weli ke swi' shan lè yon ne'. Be kwan, be ðunmi mbyi ndò' yè. Cikpu' Mvènnswǎb mgbànni kan tì, à ðonzi nun.

¹¹Kwan se mwú Piêr fyonna be zwem, à shè le: «Mùn limmá jene lè lɛḡkǎm le Mvènnswǎb fyià cikpu' nyon, à nywæsá mùn ke fya' Èròdè, lè swum se mè Yuda hwæn be bònḡgà' ke nywi yêm.» ¹²À bǎkà' li, à ðunmi kènnò' làn ðwòn Màrì mon Jân, Jân nyè be be tì ku' lon le Markù. Ke ðwon nyon ne ðwum be swòli lè be ta Mvènnswǎb keli. ¹³Piêr bèn kwe, à cì akyilà' ke ḡwum ḡka', mwesò' mlib nyè mbòn nye ndò' ne be be lon le Ròdè kìn fòli. ¹⁴À bæḡ ḡkwu Piêr, à ðonzi fe' ḡwò ḡwum ḡka', à yanni, à kèn bówùlu shè lè òlwuka' nlim le Piêr ni ne bònmbi. ¹⁵Bwùlu cibbi lè nun le: «Wù ni ðyimi?» Son, à ðyi lo' le Piêr ni ne. Be she lè nun le cikpu' Mvènnswǎb nyè tǎ Piêr bòn ne. ¹⁶Son, lè Piêr tǎ lwìnni lè òcì akyilà', be wo ḡwum ḡka' ðin, shimmea ci bon lè nyen ye bon yen Piêr. ¹⁷Piêr mò' bon fyà' le byi bi mǎki fe'. À ðunmi bon shè wè mbòki ne Mvènnswǎb kwannzi nun nye njè. À shè bon le byi bi she tì ku' mè Jâ' le' màzwùm. À le' li, à kwan nun wan, à kènnò' ke cì ndò'.

¹⁸Shikpon wanni, mwú gwan mè suzæn nlim, be ta kǎb lè bon limmi cici se Piêr fyi nun. ¹⁹Èròdè cì be ken nun kǎbbi. Mbòki ne be cinne kǎn Piêr, à ðunmi mè suzæn tònnea, à cì be bæḡ bon, be ken bon wu. Ke nyè yi, à wa' Jùdè, à kèn ke Sèzàré bǎ nun lannzi ḡgyìn ndò' kwe.

Mwú ywi Èròdè

²⁰Èròdè cinne le' nyeni nlim ndò' òzwònzwò' lè ðwum Tír, lè tì bye Sidón. Son, ðwum màzwùm kimnzi nlim, be kiìn nun cinni bǎ be flosì nun òlim. Be ben kwe, be sete Blátùsì mbèti, mwum ndwun ne be konni lè ðwòn Èròdè. Bon le: bon yili le le' mló', be ton ḡwum fò' be. Nun ni yili. Li, be yè mbyi, be ken Èròdè cibbi le bon yili be ton ḡwum fò' be, ntwi' òsòn nyì yi ta bon ji fe.

²¹ḡgyìn ne bon wose kìn wòlì, Èròdè swì mè plè lwun byon, à tòn ke gba' tòn shon nun, à ðunmi leli lè ḡkwìn ðwum. ²²Kwan se nun be òzǎ' le' pǎeli, ḡkwìn ðwum kwusi le: «Le' se ta kwan si, le' mwum wan se ba shi, òswǎb ndò' ye ta leli.» ²³ḡwum pyì kan ḡgyò', cikpu' Mvènnswǎb

nyě deb ndo' ke Èrôdè ñgwèngwèn ndo' nywi, ntwi' se nun be kăn ñtwu màzwùm fe lè Mvènnswæb. Mè kyi son nun nlim hwæn, à ywi.

²⁴Li, le' Mvènnswæb be kèn mbyimbyî lè mwù, lè ðwum Yesù ta kònni màn.

²⁵Kwan se Bàrnàbâ bon lè Sôl mló' she shan ke Yèrusàlèm hwæn, be wa' kwe, be tweli Jân fya', Jân nyě be be tì ku' lon le Markù.

Ñyæn ye Mvènnswæb yænne Bàrnàbâ bon lè Sôl bǎ byi bi ken ñfyi yon

13 ¹Ke nyinnim ñkwìn ðwum Yesù ye Àntiyôshì nun, mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun be kwe, lè mè ci-nlisà' le'-Nswæb nun hwæn. Mè myi nyan be le: Bàrnàbâ, Simèôn (nyě be be lon le mwum nlo), Lùsiyusi (mwum Sirên), Mânâên (mwum ne wae mwô' shon mban bon lè Èrôdè nyě be gwemná), lè Sôl.

²A kin bèn nywo' mbó' ndo' ne bon be Mvènnswæb keli cici fò' lè be ta mlá' shí, M̀pùn Nsanmi shè lè bon le: «Pǎlèni mùn Bàrnàbâ kyi bon lè Sôl bǎ be ci she se mun lon bon le be ci mùn.» ³Kwan se bon mló' ñkeli Mvènnswæb lè ñshì mla' nun, be sata' bon mè fyà' nywi, be ðonzi bon ke mfyi ye be fyi bon nun.

Kwan se Bàrnàbâ bènne ke Shîpè bon lè Sôl

⁴M̀bòki ne M̀pùn Nsanmi fyi mè Bàrnàbâ bon lè Sôl li, be wa', be ken, be ðen ke Sèlùsî, ke kwe ne bon ðun ci' ndwun, be ðunmi kèn mla' mla', be ken bèn ke lim ndo' ke nyinnim ðu', be be lim màzwùm lon le Shîpè. ⁵Be kwan ke nsón ndo' ye be be lon le Sàlaminè, be ðunmi le'-Nswæb sannzi ke me nyenswæb me Yudà nun. Kwan se bon wae ke Àntiyôshì, be kièn lè Jân-Markù, bǎ nyî ni kpa' bon.

⁶Be linndi lim ðu' si, be ken bèn ke Pǎfosi. Ke nsón màzwùm ye bon cinne ci-mvili ndo' ne jin shon be le Bàr-Yesù. Mwum màzwùm be mwum Yudà. À be nun ne' tweli lè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun. ⁷À be tòn lè gwemná ne cinne ñkimmo' ke lim ðu' màzwùm. Jin gwemná màzwùm be le Sèrgùsi Pólò, à be mwum ndo' ne cinne kon. Gwemná ni ci be loin Bàrnàbâ bon lè Sôl. À shè bon lè nun yili nun ywo' le'-Nswæb. ⁸Son, Èlimâ, ci-mvili ne jin shon be ke le' grê' nun le Bàr-Yesù be kăn le' me Bàrnàbâ yili. À be kǎb lè nun ndwumnzi gwemná ni me', nyî ni læki mwù kě lè ñðwon Yesù Kristò. ⁹Sôl, nun ne be ta tí ku' lon le Pól, à be ñlwinni lè M̀pùn Nsanmi, à sunndi ci-mvili ni ce, à shè lè nun le: ¹⁰«Wù ne mwum ne ñlwinni lè mè kosa' lè mè le' mfyibbɔa nun hwæn, wù ne mwun Satàen. Kwo swum lwinni fò', wù yili kan. Ñyili ywù suku' le wù gwannzi mè mwù le' ne Mvènnswæb tǎ kèkà'. ¹¹Ywo' fe', Mvènnswæb yě wù vènè' yennzi, ðwùbè ðæn wù, wù bǎ ñwanñwan yenni ke ñgyin ndo' nun.» Ijwum pyì kan ñgyo', ñjimmi pyì ci-mvili ni me', à ðunmi mwum nyě yě nun tètì kǎbbi. ¹²Gwemná ni yen swum se lannzi ke nlisà' ye

Ɔwum ton Ɔi ta ywum lisea ke nywi Yesù Kristò, shìmmea ci nun, à yili le le' màzwùm si leŋkàm.

Pól Ɔon lè Bàrnàbà ke Àntiyòshì she ke ŋgyo' Pìsidí nun

¹³Mè Pól wa' ke Páfòsi, Ɔe ken ke Pèrgà ke ŋgyo' Pàmfilí nun. Ɔe Ɔen kwe, Jân-Markù kyili lè Ɔon, à kèn Ɔe Yèrusàlèm. ¹⁴Kwan se mè Pól wa' ke Pèrgà, Ɔe yè mbyi, Ɔe ken Ɔèn Àntiyòshì she ke ŋgyo' Pìsidí nun. A kin Ɔèn nywo' mè yìnnì mè Yudà ndò', Ɔe ðun nyenswàb, Ɔe ton nji'. ¹⁵Ɔwum bye kwe nzanŋga' ke me lwuà Mòizè nun, lè ke yì ðewà me ci-nleli ke ŋwum Mvènnswàb nun, Ɔe mlò' hwæn, mè ci-zwi' nyenswàb cibbò' lè Ɔon le: «Mè ŋgyinni bye', Ɔeshe Ɔyin cinni ñzæ' le' ndò' ye ye ñkwìn Ɔwum ñkimmò' fe, Ɔyin leli.»

¹⁶Pól wa' zwò, à mò' Ɔwum fyà', à shè lè Ɔon le: «Ɔwum Izràèl, lè Ɔyin Ɔe mè kyìn bye ta Mvènnswàb yi hwæn, nònnzèni mè ywi', Ɔyin ywo' swum se mùn yě Ɔyin shě. ¹⁷Mvènnswàb ne cinni ñkwìn Ɔwum me Izràèl ton ye yænne mè mbibea bye', à mànnzi ñkwìn Ɔwum ton ye kwan se Ɔon kenne nòn ke ŋgyo' Èjìb nun. À kònnði Ɔon kwannzi kwe lè fyà' kimmi yon. ¹⁸À ðie Ɔon ke nlim kyò', à fyimni mè le' mbyibbòa nyan ke ðwùm mwum nyí nun. ¹⁹A kin Ɔèn mmlòkà', à wu mè pa' Ɔwum nshanmbì ke ŋgyo' Kànàn nun, à fe Ɔwum Ɔyon ŋgyo' màzwùm. ²⁰Ɔe ton kwe a ken wòli ðwùm ndu' nnyì lè mwùm shæn. Ke nyè yi, à ðunmi mè mbibea bye' mè ci-nlin me kàè' fe a kiin Ɔèn ke nywi Sàmwèl, ci-nleli ke ŋwum Mvènnswàb nun. ²¹Ñkwìn Ɔwum cibbi nun le nyí ni fe Ɔon ñvèn. Li, Mvènnswàb fe Sàwùl ne Ɔe mwen Kyisi, à Ɔe ke mvu Ɔwum Bènjàmèn nun. À nòn ke gba' nun ðwùm mwum nyí, ²²Mvènnswàb kà pæ' nun. Ke nyè yi, à kè Dàvíð Ɔe gba' zwem. Dàvíð ne nun lele le' lwen ke nywi yon, à le' le: “Dàvíð, mwen Jèsé, ne mwum ne ñlim yèm yili. Nun ne nyè yě ywum ye mùn yili hwæn lwinnzi.”

²³«Ɔwi' yen le ke mvu Ɔwum Dàvíð ye Mvènnswàb kwannzi Ci-nswæti mè Izràèl wě tà she nun cie Ɔon ñkàli. Ci-nswæti màzwùm ni Yesù. ²⁴Lè Yesù kà lisa' nun ne', Ɔe lè Jân setá le' Mvènnswàb shě, lè à tã le' le Ɔwum Izràèl le Ɔyi Ɔi kwebsi mbòki tòn nyan, Ɔyi Ɔi ci Ɔe jimnzi Ɔyi. ²⁵Kwan se Ɔe lè Jân nzwonme kwæ' Ɔã nun Ɔen mwu she se nun Ɔe cí, à Ɔe le' le: “Ɔyin ta le' le mùn ni wen? Mùn Ɔã mwum ne Ɔyin ta Ɔònŋgà' ni. Son, mwum màzwùm tã kin Ɔe nyè yèm. Mùn wòli kan fe' kim mùn sù nun mè diba' me kwù.”

²⁶«Ɔyin mè ŋgyinni Ɔe mvu Ɔwum Abràhàm, lè Ɔyin Ɔe ta Mvènnswàb yi hwæn, ñtwum nswæti ye Ɔen ye, ye Ɔen lè ntwi' yin. ²⁷Lan Yèrusàlèm lè mè ci-zwi' Ɔyan, Ɔe limme kãn le Yesù ni Ci-nswæti, shìki Ɔe ywòti ku' ywum ye mè ci-nleli ke ŋwum Mvènnswàb nun kœ, ye Ɔe ta nzanŋga' mè nywo' me yìnnì hwæn, son, Ɔe lwinnze mè ŋgò' yi ke nswìllì ye Ɔe swile nun ywi. ²⁸Kwo fe' she Ɔe cinne kàn nun le' ndò' nywi she woli Ɔe wu nun, Ɔe

cibbe Pilatwù le nyí ni ci be wu nyí. ²⁹Kwan se be mlo' ñlwinzi me mwù ywum ne be kce nywi Yesù hwæn, bwum byon kiin nun kyli ngyo', be ke nun mbyú' nun. ³⁰Son, Mvènnswæb yimnzâ nun ke ywi nun. ³¹À kwean ke swi' bwum byon ngyin mèan, bye nun wae lè bon ke Gàlilé, à kìn lè bon ke Yèrusalèm. Bwum be ton bi ti jene yi shitàkwù yon ke nyinnim lan Ìzràêl.

³²«Bwi' làn nye', bwi' ta byin Ìtwum Lwen ye shě. Swum se Mvènnswæb cie ñkàli lè mè mbibea bye', ³³à lwinnzâ son ke nywi ye', bwi' be ðyi mvu bwum yan. À lwinnzâ son ke nyimnzi ye nun yimnzi Yesù ke ywi nun wě tà she be kò' ke nshib me mbí Dàvíd nun le:

“Wù ni mwen nyèm.

Mùn, mùn cià ñlimmi ðyě ke ñkwìn bwum nun le mùn ne ye wù.”

³⁴Mvènnswæb cie ñlimmi le nun ni yě nyí yimnzi ke ywi nun, ñyimnzi ye nyí bà tí ywi be.

À cie ñlimmi yi kwan se nun le' le:

“Lè leñkæm, mùn yě byin nğàenni lè ñğàenni ye sanmi, mbanmbo' wě tà she mùn cie ñkàli lè Dàvíd.”

³⁵Li ne be lele ti ke fya' ndo' nun le:

“Wù bà ku' yili le mwum ne ti ñywù bwù ke ngyo' nji ðin.”

³⁶Kwan se Dàvíd be ngyo' wan, à lwinnze mè mbyi bye Mvènnswæb yili, li à ywi, be gwum nun ke moan me mbibea byon, à bwù. ³⁷Son, Yesù ne Mvènnswæb yimnze ke ywi nun bwùe kăn. ³⁸Mè ngyinni, mwum hwæn limmi lè leñkæm le ke nyě Yesù ye bwi' ta byin mbyi nzùsí byebbi nyin lisea. ³⁹Ke nyè yon ti ku', mwum ne tá zwùm teli lè nun hwæn, Mvènnswæb yě nun fyósi ñsanmi, ñsannzi ye mè luwá Mòizè wole kăn ye sannzi nun. ⁴⁰Cièni le kon, ywum ye mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lele làkì byin bènni nywi, ye be lele le:

⁴¹“Cèèni fe', byin mè ci-ñgola',

shimma ci byin, lè byin kà bwu.

Mùn yě she ndo' cí ke kwan shin nun,

she she le, beshe mwum ndo' ne kièn byin shě,

byin ba yili le leñkæm se nun le'.” »

⁴²Kwan se mè Pól mlo' ñleli hwæn, be kwan nyenswæb, bwum ðunmi bon swulea le byi bi konndi kìn nywo' mè yinni nyě be, lè byi bi konndi bon mwù le' fò' màzwùm sannzi. ⁴³Kwan se be lè ñkwìn bwum nywælâ hwæn, mè Yudà mèan ðin lè bwum bye be lè be yonnzâ bon ne' ke mbyi mè Yudà nun, ðwon mè Pól nyè bon lè Bàrnàbâ. Mè Pól ðunmi bon mè le' sannzi lè be ta bon ñkimmò' nywi fe, be she le byi bi ton kwan hwæn ke mkpa' ye Mvènnswæb tà byi kpea nun.

Swum se cie mè Pól bon lè Bàrnàbâ kenne fya' me kyin bwum

⁴⁴Nywo' mè yinni nyě be kìn wòlì, màn bwum nyě ke nsón màzwùm nun swòli bà nun ywo' le'-Nswæb. ⁴⁵Ke nyen ye mè Yudà yen bwum swòli

mèan li, ònim ònmi bon kpàli zwum. 'Be be nun shèò' be me' le mè m̀b̀wè' be nun tã le', lè be ta nun sìmmɔa. ⁴⁶Mè Pól yen li, be fyonnzì lè bon mwù zwò le: «A be òwi' nywi d̀òlè' le òwi' seti byin le'-Nswàb shè fe. Son, m̀b̀k̀k̀i ne byin ta son p̀àli be lè fyà' m̀è', a konndi tì ku' be byin ne' byin yili kan le byin cinni òzison òwùmòwùm, òwi' kenme òwi' ke fya' me kyìn òwum. ⁴⁷Ntwi' se Nyeli nye' Yesù shè òwi' le: “Mùn kè wu lè wù be wè òwanòwan ke nyinnim me kyìn òwum, b̀ã wù ken ke me nzwòsi ògyò' wan hwæn, wù lisà' bon mbyi ne mùn yè bon swætì nun.” »

⁴⁸Mè kyìn òwum bye be kwe ywò' li, be ònmi d̀ali, lè be ta òzã' le' Mvènnswàb twuli. 'Bwum bye fyà' Mvènnswàb be ke nywi, lè byi bi cinni òzison òwùmòwùm, be ke mè mwù nyan ke le' se mè Pól be leli nun. ⁴⁹Li, le' Mvènnswàb shè kpinnzò' ògyò' màzwùm hwæn. ⁵⁰Son, mè Yudà ndò' ònmi òwumòkàm nsòn òwumzì ke nywi me Pól, be òwumzì tì ku' mè yib òkàmòkàm bye be Mvènnswàb yi. Be òyi fi, be pyisì mè Pól byinnzì ndò' nywi. 'Be fyinni bon ògyò' nyan zwem. ⁵¹Mè Pól wa', be sètì kwùb mè d̀iba' yan, be yè mbyi Ìk̀òné. ⁵²Son, òwum myi bye be lè be yilã òzã' le' me Pól be lwinni lè òd̀ali, be be tì lwinni lè M̀p̀ùn Nsanmi.

Swum se lannze mè Pól nywi ke Ìk̀òné

14 ¹Kwan se mè Pól òen ke Ìk̀òné, be nywò' m̀b̀ò' ndò', be wa', be ken nyenswàb mè Yudà. 'Be leli pa' nleli ndò' kwe, han mè Yudã mèan lè mè kyìn òwum nun ke mwù ke le' Yesù nun. ²Son, mè Yudà bye yile kãn be ke mwù ke nlim, be gwannzì mè kyìn òwum ndò' mwù, be ònmi bon òwumzì nywi òwum Yesù. ³Kwo fe' li, se kènni kan mè Pól lè ònòn ye kwe ògyìn mèan. 'Be be leli mwù zwò, be kyibli be lè Nyeli nye' Yesù. Yesù be bon òkimmò' fe b̀ã be ci yì kikeàn lè ywum ògwulea, b̀ã òwum hwæn limmì le òzã' le' ye bon be shè ke nywi kwènnzì nlim Mvènnswàb yi leòkàm. ⁴Li, òsòn kyiilì mè fyà' b̀i, fyà' ndò' ye me Yudà, yindò' ku' ye me ci-ntwum Yesù. ⁵Mè Yudà sunndi òwum lè mè kyìn òwum, kòndi lè mè ci-zwi' byan nun hwæn, be fòsèà bon ne' lè be yennzì mè Pól vènè', bon wu byi lè mè ògwò'. ⁶Mè Pól ywò' le' màzwùm òin, be yean bon ke ògyò' Likòní nun, ke fyà' ye làn Lisitè lè Dèrbè. 'Be be tì ku' kènkèn ke me nsòn ne me mbeti ògyò' màzwùm. ⁷Ke me nsòn màzwùm nun hwæn, be be Òtwum Lwen shèkea.

Swum se lannze Pól nywi ke Lisitè

⁸Ke Lisitè be cinne mwum ndò' òtòn, ã be kãn kèn ntwi' se mè kwù byon b̀i hwæn be ywikea òdikà' nye yon. ⁹À be òzã' le' ye Pól be le' fòli. Pól yen nun, à sunndi nun ce me'. À yen le mwum màzwùm wòli kan à kwùm ògyi beshe nun yili be kimnzi nun. ¹⁰À shè lè mwum màzwùm lè òkwu kimmi le: «Wa' zwò, wù òyi ke me kwù byù zwèm.» Mwum tòn ni òini zwò, à ònmi kèn.

¹¹ ñkwìn bwum yen she se nun cì si, be ðunmi twùmni, lè be ta le' ke le' shan nun le: «Mè swæb yonnzâ bon ne' ke bwum nun, be kiin bwi' cinni.» ¹² Be ðunmi Bàrnâbâ lon lè jin nswæb yan ndo' ye be be lon le Zûsè, be lon ku' Pól lè jin nswæb yan ndo' ye be be lon le Èmâ. Be loen nun lè jin màzwùm ntwi' se nun ne be ñzæ' le' pæli. ¹³ Nyenswæb Zûsè be ke ndunngæà' nsòn. Ci-mfe sàtikàè' nyenswæb ni ðunmi kìn lè mè dyim me nje bye be lè fluwà lwukea ndo' nywi yilea. Kwan se nun bèn ke ñwum nsòn, ke nyili fò' ye ñkwìn bwum be yili nun, à be yili nun lin byi sàtikàè' lè mè nje bi. ¹⁴ Mè ci-ntwum Yesù Kristò bi ywo' li, be ðunmi nyeni, be yætà' mè plè nywi. Be lwonnò' ke ñkwìn bwum nun lè be ta le' lè ñkwu kimmi le: ¹⁵ «Lan Lisitè, yâ pa' kikæn se she byin ta cì si? Bwi' hwæn, bwi' bi ku' pa' bwum fò' wè byin, bwi' kin byin Ñtwum Lwen shě ðã byin ðonni mè le' mpwìnpwìn ni, byin ke me' lè Mvènnswæb nyè ñzison. Nun ne fò' ðeb lè ñgyo', à fò' tì ku' mlá' lè ywum ye nlim hwæn. ¹⁶ Nun Mvènnswæb ðonni mè kyìn bwum ñdikà' ñwè lè byi bi ðwonnzi mè bè' byi. ¹⁷ Kwo fe' she nun ðonni mè bon si, à be bon lisea le nun ni kwe kwan hwæn ke lwen ne nun be cì lè bwum hwæn. À tà byin mvu nwili, à sannzi byin gwùm ñgæ' yin ke kwan nun. À tà byin byimnzi, à lwinnzi mè nlim nyin lè ñdàli.» ¹⁸ Kwo fe' she Pól be leli si, be be kán yili be ywo'. Son, mè Pól bôli li, han be ken mfe sàtikàè' ðonni mè tè'.

¹⁹ Ke nyè yi, mè Yudà ndo' wai Àntiyòshì, byindò' wai Ìkônè, be kin bwum mbèti le byi bi ywummo' Pól lè mè ñgwò'. Kwan se be ywummo' Pól, be ðunmi nun fyùn, be ken nun ké nyè nshim. Be su' fòkà' le nyí ni ywiâ nùn. ²⁰ Son, kwan se be ðonni mè nun, bwum Yesù kiin swòli ke ke shon, à wa' zwò, à ðuòn be nlim nsòn. Shikpon wanni, be yè mbyi Dêrbè bon lè Bàrnâbâ.

Kwan se mè Pól fyoen zwimbyi' kèn shan

²¹ Kwan se mè Pól ken bèn ke Dêrbè bon lè Bàrnâbâ, be she Ñtwum Lwen kwe. Bwum mèan ndo' yonnzi bon ne' ke mbyi Yesù Kristò nun. Kwan se bon wa' kwe, be fyoòn be ke Lisitè, be wa' kwe, be fyiò' Ìkônè, be ken bèn Àntiyòshì she ñgyo' Pìsidí. ²² Cìci se bon be bèn nun hwæn, be be bwum Yesù zwùm tètì, be she bon le byi bi ðyi kwan hwæn kimmi ke mbyi Yesù nun. Ñzæ' le' ye be be bon shě be le: «Se yili le bwi' hwæn, bwi' lan ke me vènè' nun lè bwi' kà ðun ke ywo' Mvènnswæb nun.» ²³ Be be be, ñkwìn bwum Yesù ye bon cinnime hwæn, be yæn bwumñkæm nyenswæb ke nyinnim shan nun. Ke nyè yi, be keli Mvènnswæb lè mè myi nyan, be shi tì ku' mlá', be kà ðonni mè bon fya' Nyeli Yesù ne bon yilá le' shon.

²⁴ Be wa' kwe, be linndi nõnnõn Pìsidí ñgyo', be ken bèn Pæmfilí. ²⁵ Kwan se bon ben Pergà, be she le'-Nswæb, be kennò' mbyi ke Àtâlí. ²⁶ Ke kwe ne bon ðun ci' nun, be ðunmi kèn mla' mla', be ben be Àntiyòshì. Ñsòn màzwùm ye bwum Yesù kele Mvènnswæb ke nywi me Pól, be kà ðonni mè bon ke fya' Mvènnswæb lè bon ken she se bon lwinnzâ jene si cì.

²⁷Kwan se bon ben kwe, be lon m̀b̀ẁaki lè b̀wum Yesù hwæn, be d̀unmi bon shě wě m̀b̀òki ne M̀v̀ènnswæb lwinnzi she shon ke nyé yan, lè m̀b̀òki ne nun donnzâ mbyi nlwon lè mè kyìn b̀wum le byi bi d̀won Yesù. ²⁸Be non kwe Àntiyòshì ñg̀yin m̀ean bon lè b̀wum Yesù.

Mwũ m̀b̀ẁaki ye mè Pól kenne Yèrusàlèm

15 ¹Ke ñg̀yin màzwùm nun, b̀wum ndo' wai ke Jùdê, be kiin ke Àntiyòshì, be d̀unmi b̀wum Yesù lisea le: «Byin wòli kan byin swæ', shiki be d̀unni byin ñdùn wě tà she Mòizè shèe le be ci.» ²Mè Pól bon lè Bàrnàbà yili kan le' màzwùm. Li, le' kimmi ndo' pyi ke nyinnim shan nun lè ntwi' màzwùm. Ìjkwìn b̀wum Mvènnswæb ken yen le shi si lwen le mè Pól ken ke Yèrusàlèm bon lè b̀wum Àntiyòshì ndo', be sannzi le' màzwùm lè mè ci-ntwum Yesù bon lè b̀wum ñkæm nyenswæb, lè be pyi ñwum fo'. ³Ìjkwìn b̀wum Yesù fyime bon kèn si nun li, be wa' kèn, be linndò' ñgyo' Fènisì lè ñgyo' Sàmàrí. Be be kèn lè be ta b̀wum Yesù sannzi wě tà she mè kyìn b̀wum yonnzâ mè nlim nyan, be ti mbyi Yesù d̀won. B̀wum Yesù ywo' li, be d̀unmi ñdàli ywo. ⁴Kwan se bon ben ke Yèrusàlèm, ñkwìn b̀wum Yesù, mè ci-ntwum Yesù, lè ti b̀wum ñkæm nyenswæb ye bon lwen. Ke nyé yi, mè Pól d̀unmi bon sannzi wě swum se M̀v̀ènnswæb ciâ ke nywi yan.

⁵Mè ci-ndwon Yesù ndo' be kwe bye ke ñkwìn me Fàrizièn nun, be wa' zwò, be d̀unmi le' le: «Se yili le mè kyìn b̀wum bye yilâ mbyi Yesù, be d̀unni bon ñdùn, be she bon le be d̀wonni ywum ye Mòizè shèe le be ci.»

⁶Mè ci-ntwum Yesù bon lè b̀wum ñkæm nyenswæb swòli bã be jiji le' màzwùm. ⁷Be mgbænni ke le' màzwùm nun li, Piêr wa' zwò, à shè le: «Mè ñg̀yinni byèm, byin limmi lwen le M̀v̀ènnswæb yænne mùn ke ñkwìn yin nun, a ti dyé kwan læbbi. À yænne mùn lè mùn she Ñtwum Lwen lè b̀wum bye ba mè Yudà, bã kwan se bon ye mùn ywoti, be yili ñzà' le' màzwùm. ⁸M̀v̀ènnswæb nun ne', nyé limmi mè mbàkà' ne mwum ke nlim nun hwæn, à lisea le nun yili byi ke mfe Mpùn Nsanmi ye nun fee bon nun, wě tà she nun fee ku' bwi'. ⁹Ke nyinnim shan lè bwi', à kè kan ñkyiili ndo'. Mbòki ne bon tele zwùm lè Yesù, à sannzâ mè nlim nyan. ¹⁰Ke shi si le ñkæm, yen se ci byin yili byin ci d̀òlè' lè b̀wum Yesù le be lwinnzi mè lwuà Mòizè hwæn? Mè lwuà bi bi ñshe twun ye gelà mè mbibea bye', lè bwi' ne' nun. Ba byin nyennzi M̀v̀ènnswæb ñlim. ¹¹Swum se bwi' ta limmì, à si le bwi' ye swæ' ke nyé mkpa' Nyeli nye' Yesù Kristò. Mbòki m̀b̀o' màzwùm ne mè kyìn ye ku' swæ'.»

¹²Piêr mlò' le' hwæn, b̀wum hwæn maki be kàka', be ta Pól fòli bon lè Bàrnàbà wě tà she bon ta yì kikeàn lè ywum ñgwulea ye M̀v̀ènnswæb fe bon fya' ke nyinnim me kyìn b̀wum shě.

¹³Kwan se bon mlò' ñsùlâ' màzwùm, Já' wèli ñwum, à d̀unmi leli le: «Mè ñg̀yinni, ywòèni fe'. ¹⁴Simôn Piêr sannzâ bwi' m̀b̀òki ñgiti ne

Mvènnswæb tā mè kyìn b̄wum giti. Ñdìkà' ke ndunmi, Mvènnswæb yilá le nun yæn mè kyìn b̄wum ndɔ' bye ye b̄e byon. ¹⁵A konndi b̄e, ñzǎ' le' me ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun woli lè le' màzwùm. Ntwi' se b̄e kɔ' ke d̄ewǎ Mvènnswæb nun le:

¹⁶ “Ke nyě màzwùm, m̀n yě k̀onndi fỳonni,
li, nye Dàvíd ne pyìe, m̀n yě nun k̀onndi wasi,
m̀n f̀sì ywum ye gwanɲgea, m̀n d̄yili nun b̄e.

¹⁷ M̀n yě cì li bǎ mè kyìn b̄wum bye m̀n loàn hwæn le b̄e b̄e b̄wum byẽm kiìn mbyi nyẽm kǎbbi.

¹⁸ Li ne M̀vènnswæb tā leli, nun ne cie ñlìmmi ywum ton yi hwæn ñdìkà' wa' ɲwê.” »

¹⁹ Jâ' k̀onndi bon sh̄e le: «Swum se mun yen le a si lwen ke c̄ǎ, a si le ba b̄wi' manzn̄eni mè le' ke nywi me kyìn b̄wum bye ta me' ỳonni ke nywi Mvènnswæb. ²⁰Son, b̄wi' ye bon d̄ewǎ k̄a, b̄wi' she le ba b̄e ji mè nwɔ' gwù' gwù' ne tā wai ke cìcì mfe sàtikà' me swæb. 'Ba b̄e ci tì ku' ñzǎmmi. 'Ba b̄e ji ku' nyàm ne b̄e fyonndi ɲgun d̄in, mvæb kwan kan, shikì b̄e nwi tì ku' mvæb. ²¹Yon yi ba bon kyibli mwu ñzwɔnzɔ', ntwi' se b̄e limmi le b̄wum ta yon sh̄e ke me nsòn hwæn ñdìkà' wa' ɲwê ke me lwuǎ Mòiz̄e nun, kwan se b̄e ta mè lwuǎ bi nzanɲgea mè nywɔ' me ỳnni me Yudà hwæn ke nyenswæb.»

D̄ewǎ se b̄e k̄e lè b̄wum Yesù bye ke Àntiyòshì

²²Mè ci-ntwum Yesù, b̄wumɲkǎm nyenswæb lè ɲkwìn b̄wum Mvènnswæb hwæn yen b̄e le ñdìkà' b̄e yæn b̄wum bye b̄e ye fyi ke Àntiyòshì, bye lannzi mè Pól bon lè Bàrnàbâ. Be yæn Judà nyě b̄e lon Bàrsàbâ bon lè Silasi. B̄wum bi b̄e kyibli ke me' b̄wulu.

²³Be k̄e d̄ewǎ, b̄e fyi bon fya'. Ñzǎ' le' d̄ewǎ yi le: «B̄wi' mè ci-ntwum Yesù, lè b̄wumɲkǎm nyenswæb, b̄wi' ta d̄ewǎ ton se k̄oi lè b̄wum Yesù bye ke Àntiyòshì, lè bye ke ɲgyɔ' Sírí, k̀onndi lè bye ke ɲgyɔ' Silisì nun. 'B̄wi' ta byin hwæsi. ²⁴'B̄wi' ywɔá le byindɔ' lè b̄wum wɔɔ' fe cì she', bye b̄wi' fee kǎn ɲkimmɔ' ndɔ' fya'. 'B̄wi' ywɔ' le b̄e b̄sâ byin lè ñzǎ' le', b̄e b̄wuli mè mbàkà' nyin. ²⁵Kwan se b̄wi' ywɔ' li, b̄wi' swɔli m̄ban, b̄wi' sunndi ɲwum le b̄wi' p̄æ' b̄wum ndɔ', b̄wi' fyì byin bon bon lè mè ɲwè bye' Bàrnàbâ bon lè Pól. ²⁶Mè ɲgyinni bi ton bi kyiá mwù yan ke she se b̄e ta cì ke ntwi' Nyeli nye' Yesù Kristò. ²⁷B̄wum b̄e b̄wi' yæn bi, à bi Judà bon lè Silasi. Bon bi ye byin ñzǎ' le' fɔ' ye b̄wi' kɔ' ye f̀si sannzi lè ɲwum. ²⁸Swum se d̄yi lwen ke cì she', k̀onndi swum se Mpùn Nsanmi yili tì ku', a si le b̄wi' yili kan b̄wi' kiìn byin ñshe ndɔ' k̀onndi ke ywum ɲkǎmɲkǎm ye b̄wi' ye byin tannzi ye nun. ²⁹Ywum màzwùm yi le: 'Ba byin ji nwɔ' ye tā wai ke cìcì yi sàtikà' me swæb, ba byin nwi mvæb, ba byin ji nyàm ne b̄e fyonndi ɲgun d̄in, mvæb kwan kan, shikì byin ci ñzǎmmi. Ywum màzwùm hwæn li, a si lwen le byin konni lè yon. 'B̄wi' hwæσαι byin lwen. 'B̄wi' l̄ebme tì byin.»

³⁰Mè ci-mfyi yê dèwà si, bɛ dɔnnzi bon, bɛ yê mbyi Àntiyôshì bon lè mè Pôl. Bɛ bɛn, bɛ fɛ dèwà si lè ñkwìn ðwum nyenswæb. ³¹Kɛ nyɛ yɛ nzannga' son hwæn, bɛ ðunmi dàli lè ñtwum ñkimnzi nywi yɛ kwan ke nlim. ³²Judà bon lè Silasi bɛ mè ci-nlɛli ke ñwum Mvènnswæb nun, bɛ konndi ñzæ' le' lɛli mɛan yɛ yɛ bon zwùm tɛti, nywi kimmɔ' bon. ³³Bɛ non kwe li, ðwum Yesù bye Àntiyôshì dɔnnzi bon kwan mfyònni lè flɔa Mvènnswæb. Bɛ fyon bɛ ke Yèrusalèm cɛ ðwum bɛ fyie bon. [³⁴Son, Silasi ywum làn nyon mbæn lɛ nun yɛ nun tòn kwe.] ³⁵Ti lè mè Pôl bon lè Bàrnàbà, bɛ ton bɛ ke Àntiyôshì, bɛ ta le'-Nswæb lisea lè bɛ ta Ñtwum Lwen yɛ ke nywi Nyeli nyɛ' shɛ bon lè ðwùlu ndɔ'.

Swum se cie Pôl kyiiɛ bon lè Bàrnàbà, à twe' Silasi

³⁶Ëgyìn ndɔ' lan bɛ nyɛ yi, Pôl shɛ lè Bàrnàbà lɛ: «Bwi' ken tì mɛ nsòn nɛ ðwi' bɛ le' Nyeli nyɛ' shɛ, bã ðwi' bæti ðwum Yesù bye kwe, ðwi' cɛ mbòkì tòn nyan.» ³⁷Bàrnàbà yili lè nun twe' tì Jân nyɛ bɛ bɛ tì ku' lon lɛ Markù. ³⁸Pôl kèn yɛn lɛ shi si ba lwen lɛ bon bi twe' mwum nɛ ðwìɛ bon mbyí ke Pæmfilí, nyí ni kèn kan bon lànnzi ke she shan nun. ³⁹Lɛ' màzwùm twenndi ke nyinnim shan nun han bɛ kyiiɛ. Bàrnàbà twe' Markù, bɛ ðun cì', bɛ ðunmi kèn mla' mla', bɛ ken bèn ke Shípè. ⁴⁰Pôl yæn ku' Silasi. Kɛ nyɛ yi, ðwum Yesù keli Mvènnswæb ke mɛ myi nyan nun. Bɛ bɛ keli lɛ Mvènnswæb ywo kwènnzì nlim lè bon, à kpa' bon ke she se bon yɛ cì nun. Kwan sɛ bɛ mlɔ' ñkeli hwæn, mè Pôl yê mè mbyi. ⁴¹Bɛ yon mè ñgyɔ' Sìrì hwæn, lè bye Silisí nun. Bɛ bɛ yòn li, lè bɛ ta ðwum Yesù zwùm tɛti.

Cìcì se Tìmòtè ðwùke ke mɛ Pôl zwem

16 ¹Mè Pôl ken bèn ke Dêrbè, bɛ wa' kwe, bɛ ken pyì ke Lisitè. Kɛ kwe nɛ mwum Yesù ndɔ' nɛ bɛ bɛ lon lɛ Tìmòtè bɛ tòn. Mon nyon bɛ ñlib Yudà nɛ bɛ mbyi Yesù ðwon, cɛ nyon bɛ ku' ñkyìn mwum. ²Ðwum Yesù bye ke Lisitè lè bye ke Ìkônè bɛ nun ñzæ' le' lwukea shɛ nywi. ³Pôl yɛn lɛ shi si lwen lɛ nun twe' nyí. Kwan sɛ nun twe' nun, à cì bɛ ðunnzi nun ñdùn ntwi' mɛ Yudà bye bɛ ke ñgyɔ' màzwùm nun. À bɛ cì li ntwi' sɛ mwum hwæn limme lɛ cɛ Tìmòtè ni ñkyìn mwum. ⁴Kwan sɛ bon bɛ mè nsòn lèan, bɛ bɛ bɛ, ñsòn yɛ bɛ yɛ bèn ke nlim, bɛ she mè ci-ndwon Yesù mè le' nɛ mè ci-ntwum Yesù lè ðwumñkàm nyenswæb fɔsa' ke Yèrusalèm. Bɛ she bon lɛ byi bi ðwonnzi le' màzwùm. ⁵Li, mè ñkwìn ðwum Yesù bɛ nywi kimnzi ke mbyi Yesù nun, lè bɛ ta màn mè nywɔ' mɛan hwæn.

Ñdèmmɛm nɛ Pôl lèmnze ke Tròàsè

⁶Mbòkì nɛ bon yile lɛ bon ken le'-Nswæb shɛ ke Àzì, M̀pùn Nsanmi kænni bon, bɛ linndi ñgyɔ' Flijì, lè ñgyɔ' Gálàsì nun. ⁷Kwan sɛ bon

kwemmi lè ngɔɔ' Mìsì, lè be ti fɔsà' bon dɔn ke ngɔɔ' Bitinì, Mpùn Yesù byinnɔ' le ba byi bi dɔn kwe. ⁸Li ne bon linndi ngɔɔ' Mìsì, be ben ke Tròàsè. ⁹Ke kwe ne Pól lèmnzi ndèmndem ndo' kpon nun. À yenne mwum Màsèdwàn ndo' ke swi' shon ndyi, à tã Pól swulea le: «Shèèi zwú ke Màsèdwàn, wù dwi bwi' fyà' ke nywi.» ¹⁰Ke nyè ndèmndem màzwùm ne bwi' dɔnmi mbyi ñkɛn Màsèdwàn kàbbi, m̀bàkà' ye' sue le Nyeli nyè' ne be bwi' lon le bwi' ken kwe lè bwi' she bon Ñtwum Lwen.

Ñywo' ye Lidia ywæ Ñtwum Lwen ke ñwum Pól

¹¹Bwi' wa' Tròàsè, bwi' dɔn cì', bwi' su' nun mwù dylow' làn ngɔɔ' ne be lon le Sàmòtàsè. A kin bèn shikpon fò', bwi' kwan, bwi' ken li, bwi' ken bèn ke Nèàpòlìsè. ¹²Ke kwe ne bwi' wa', bwi' ken bèn ke nsòn ye bwum Ròm gwe, ye be lon le Fìlìb, ñsòn màzwùm ye zwimbyi' nsòn ke kpo ngɔɔ' Màsèdwàn nun. Bwi' lannzi ñgyin ndo' kwe. ¹³Nywo' mè yinni mè Yudà ndo' kìn wòlì, bwi' kwan mbeti nsòn, bwi' dɔnmi kènnɔ' moan du' ndo', ke cìcì se bwi' limmi lwen le be woli be keli Mvènnswàb kwe. Bwi' ben kwe, bwi' ton nji', bwi' dɔnmi leli lè mè yib ndo' bye be kwe kwinni. ¹⁴Ñdo' be kwe nyinnim shan, jin shon be le Lidia, à be ci-nci sem. Sèm nyon be ñkyì me plè pànngèa. À wai ke nsòn ye be ta lon le Tiàtfr. À be m̀lib ne be Mvènnswàb yi, li, à be ñzǎ' le' ye' fòli. Be lè Mvènnswàb sannzà nun me' bǎ nun ke mwù ke ywum ye Pól be leli nun. ¹⁵Kwan se à yilá le' Yesù, be jimnzi nun ñdikà' lè bwum byon nun hwæn. Ke nyè yi, à dɔnmi bwi' swulea, lè à tã shè le: «Beshe byin yen le mùn tã Mvènnswàb dwon lè ñlim fò', duènni nye nyèm, byin ton kwe.» À ñæti bwi' ñzǎ' le' màzwùm ke me ywi' han, bwi' dɔn lo' ke nye nyon ñnywèn.

Swum se cie mè Pól dɔn nye ñjè ke nlim nsòn Fìlìb

¹⁶Se kien bèn nywo' m̀bo' ndo' ne bwi' kenne cì ñkeli, mwó' m̀lib ndo' ne be son kìn bwi' cinni mbyi nun. Mwó' m̀lib màzwùm be lè mpùn m̀byebbi ke nywi. Mpùn ni be cì, à dɔnmi mè le' shèkea. Kwan se nun be shèkà' li si, mè nyeli byon be lòn cinni ke nywi yon m̀ean. ¹⁷Kwan se m̀lib ni cinni bwi' mbyi nun, à dɔnmi bwi' dwon bwi' lè mè Pól, lè à tã le' le: «Bwum ton be bi mè ci-she Mvènnswàb nyè ke nlim dɛb. Be ta byin mbyi ne byin ye fyi nun, Mvènnswàb swæti byin lisea.» ¹⁸À ñæti ku' le' si li mè ñgyinngyin, han se geli Pól. Nywo' m̀bo' ndo', à yònni, à shè lè mpùn m̀byebbi le: «Ke jin Yesù Kristò nun, mùn shè wu le: kwan mwó' m̀lib tòn ni nywi.» Ke fya' zwem ñnywèn, mpùn m̀byebbi kwan.

¹⁹Kwan se mè nyeli mwó' m̀lib ni yen le be wòli kan tí be ye mwó' m̀lib ni lòn ndo' mwu, be bæen Pól bon lè Silasì, be telò' bon ke bàbà nun ke swi' bwumñkæm nsòn. ²⁰Be lisà' bon cì me ci-zwi' bye ke ngɔɔ' Ròm nun, lè be ta shè le: «Bwum ton be ti ñsòn ye' ye ndwùmnnzi ñzwònzwò'. À bi mè Yudà, ²¹be ta yì bè' ye bwi' wòli kan bwi' yè shikì bwi' dwonnnzi lisea lè

Ɔwi' Ɔe Ɔwum Rôm.» ²²Ɔkwìn Ɔwum ye Ɔe Ɔwe ywɔ' li, ye Ɔunmi ñzwòn ywo lè mè Pól. Mè ci-zwi' ci Ɔe kpæ' mè Pól mè plè nywi, Ɔe she le Ɔe Ɔɔ' Ɔyi lè ñgwæ'. ²³Ɔe Ɔsì Ɔon Ɔo lwen, Ɔe she Ɔon, Ɔe ken twɔ' nye ñjè. Ɔe she lè ci-mbòn nyan le nyí ni Ɔsì Ɔyi Ɔe lwen. ²⁴Ci-mbòn ywɔ' li, à she Ɔon, à kèn Ɔon kě ke nye ñjè nyě ke nlim nlim, à kè Ɔon mè kwù ke yi Ɔò' ñgæ' nun.

Ci-mbòn nye ñjè yònnze ñlim yon ke mbyi Yesù nun

²⁵A kin bèn làn nyimblim, mè Pól Ɔe Mvènnswæb keli lè Ɔe ta nun twuli ke me nshib nun. Ɔe Ɔe nun twuli li, lè Ɔwùlu mè ci-nye ñjè ta ywɔ'. ²⁶Ɔgyɔ' Ɔunmi funnzi Ɔin, mè kwù nye ñjè fun, ke kwan màzwùm nun mè ñwum nye ñjè wèlèð' ñnywèn. Mè ndu' ne Ɔe mè ci-nye ñjè nywi swinnɔ'. ²⁷Ci-mbòn ni yìmni, à yen mè ñwum nye ñjè ñlwonlwon li, à zwè' ñjìm nyon, à yili le nun wu nun ne', ntwi' se nun Ɔe Ɔkà' le mè ci-nye ñjè Ɔi yeàn. ²⁸Son, Pól kun nun lè ñkwu kimmi le: «Ba wù cì wù ne' swum ndɔ' nywi, Ɔwi' Ɔi fe Ɔwi' hwæn.» ²⁹Ci-mbòn ni ci Ɔe kiìn lè kaki, à lwonnɔ' nye ñjè, à pyì mè Pól me kwù, lè à tã gwennzi nywi. ³⁰À kwannzɔ' mè Pól wan, à cibbi lè Ɔon le: «Ɔwumñkæm, mùn yě cì le mùn kà swæ'!» ³¹Mè Pól fyonnzi lè nun le: «Kě ñlim ke nywi Nyeli nye' Yesù. Li, wù yě swæ' lè Ɔwum Ɔyù nun hwæn.» ³²Ɔe she ci-mbòn ni ñzæ' le' Mvènnswæb Ɔon lè Ɔwum Ɔyon nun. ³³Ke kpòn mbɔ' màzwùm nun, à twe' Ɔon, à pòsi Ɔon mè mbon. Ke fya' zwem ñnywèn, à cì Ɔe jimnzi nun Ɔon lè Ɔwum Ɔyon nun hwæn. ³⁴À kènnɔ' lè Ɔon ke Ɔwon nyon, à fe Ɔon ji. Mwum tòn ni Ɔunmi dàli Ɔe lè Ɔwum Ɔyon ntwi' se Ɔon keá mwù lè Mvènnswæb.

³⁵Shikpon wanni, mè ci-zwi' fyì mè suzæn le: Ɔyi Ɔi she ci-mbòn nye ñjè le nyí ni Ɔonni Ɔwum ton Ɔi, Ɔyi Ɔi kwan. ³⁶Kwan se ci-mbòn nye ñjè ywɔ' li, à shè lè mè Pól le: «Mè ci-zwi' fyia ñtwum le Ɔe pæ' fyà' lè Ɔyin. Jene, kweànni le, Ɔyin ken lwen.» ³⁷Son, Pól fyònnzi lè mè suzæn le: «Ɔwi' Ɔe Ɔwum Rôm, Ɔe Ɔoá Ɔwi' ke bàbà nun lwen lè ñgwæ', shiki Ɔe lannzi Ɔwi' mè kàè', Ɔe she Ɔwi', Ɔe twɔ' nye ñjè, Ɔe kà shě jene le Ɔwi' kwan me gwùmna'? Se Ɔa li. Ɔon ne' kiìn Ɔwi' kwannzi.» ³⁸Mè suzæn ken ñzæ' le' yi shě lè mè ci-zwi'. Kwan se Ɔe ywɔ' le Ɔwum Rôm Ɔe, yi Ɔun Ɔon zwum. ³⁹Ɔe wai, Ɔe kiìn mè Pól ñlim Ɔosi zwum, Ɔe pæ' fyà' lè Ɔon lè Ɔe ta Ɔon swulea le Ɔyi Ɔi kwan nsòn. ⁴⁰Ɔe kwan nye ñjè Ɔin, Ɔe ken Ɔun nye Lidia. Kwan se Ɔon yen Ɔwum Yesù, Ɔe she Ɔon ñzæ' le' ñkimnzi nlim, Ɔe wa', Ɔe ken Ɔon.

She se mè Pól cie ke Tèsàlònika

17 ¹Mè Pól fyìð' ke nsòn ndɔ' ye Ɔe Ɔe lon le Àmfipòli, Ɔe ken pyì ye Ɔɔ' ye Ɔe Ɔe lon le Àpòlòni, Ɔe wa' kwe, Ɔe ken bèn ke Tèsàlònika cìci se nyenswæb mè Yuda ndɔ' Ɔe kwe. ²Mbòki ne Pól Ɔe kã bèn cì

ndo' à shì kèn nyenswǎb, à bèn kwe, à kèn dun nyenswǎb. À ywon kwe ñgyìn me yìnni lè, à tǎ leli, à kyibli ke nywi ywum ye be kòka' ke dèwǎ Mvènnswǎb nun. ³À be bon mè ñgo' bi sannzi, à cì bon ñlìmmi le shi si yili le **Kristò** yen vènè', nyí ni ywi, ke nyé ywi, nyí ni yìnni be. À be bon shé le: «Yesù ne mun shé byin ne, nun ne **Kristò**, mwum ne Mvènnswǎb fyie ñgyó' wan.» ⁴Byindo' lè bwum bye be kwe yen le lèṅkǎm se, be bwukì bon ne' ke me Pól zwem. Mè kyin bwum ndo' bye be Mvènnswǎb d'won be nlim mèan, kònnndi lè mè yib ñkǎmṅkǎm ndo'.

⁵Son, ñdù' me Yudà d'unmi kpà' ke nlim nun d'in, be ken bwum byibbɔa ndo' kǎbbi ke nyinnim yi yèa. Be bwǎki ke mbyi nun, be pyisi le' ke nyinnim ñkwìn bwum, mbàtè she nlim nsòn hwæn, be ken bèn nye mwum ne be be lon le Jasòn bǎ be kwannzi mè Pól bon lè Silasi ke swi' bwum. ⁶Ke bon ken bèn kwe, be cinni kan bon, be bæn ci-nye bon lè bwum Yesù ndo', be kiin lè bon ke swi' bwumṅkǎm nsòn. Be d'unmi kun le: «Bwum ton bi gwannzá ñgyó' wan, à bi bænme tì jene fe be. ⁷Jasòn yèa bon nǎm. Bwum ton be bon hwæn, be ta su' mè le' nyan cǐ nyé mè l'wuá mvèn ndwun yili kan. Be ta shé le mvèn ndwun ndo' ni tì kwe, jin nyí si le Yesù.» ⁸Ñzǎ' le' ye bon le' li yi, ye wasi mè ci-zwi' lè lan myi hwæn ñlim zwum. ⁹Li, be ci mè Jasòn dólè' le byi bi d'eb bon lòn ndo' lè bon kà pǎ' fyà' lè byi.

Lan Bèrè

¹⁰Kpòn k'in pyi d'in, bwum Yesù bye ke Tèsàlònìkà ci mè Pól ken ke Bèrè. Kwan se be bæn kwe, be konndi kèn ke nyenswǎb mè Yudà nyé kwe. ¹¹Bon bi lè bwum be làn nyan ywǎli, be lan bye Tèsàlònìkà. Be ye ñzǎ' le' Mvènnswǎb lè ñlim fò'. Mè nywo' mèan hwæn, be be ywum ye ke dèwǎ Mvènnswǎb nun nzanṅgea bǎ bon yen beshe le' se Pól tǎ le' si lèṅkǎm. ¹²Ke nyinnim shan nun, bwum be kee mwù lè le' Yesù be mèan. Ke nyinnim shan nun, byindo' be mè Grè', mè yib ñkǎmṅkǎm kònnndi lè mè d'web ndo' tì ku'.

¹³Son, kwan se mè Yudà bye Tèsàlònìkà ywo' le Pól ti tì ku' le'-Nswǎb shé ke Bèrè, be kiin tì kwe, be d'unmi ñkwìn bwum d'wumnzì ke mpyisi me le' nun. ¹⁴Bwum Yesù yen li, ke fya' zwem ñnywèn, be ci Pól kèn ke fya' ye lan dú' ndwun. Silasi bon lè Tìmòtè be suku' l'wǎb be ke Bèrè.

¹⁵Bwum bye be Pól mbyi t'èli ken nun ké ke Àtènè. Be lannzi nun kwe li, be fyoin be ke Bèrè lè mè ntwum nyé Pól fyii Silasi bon lè Tìmòtè fya'. Ntwum màzwùm be le byi bi kiin nun cinni mbyìmmi.

Pól tǎ lan Àtènè ywum lisea ke nywi Mvènnswǎb nyé ñkǎmṅkǎm

¹⁶Ke ñgyìn ye Pól be mè Silasi bon lè Tìmòtè bònṅgea ke Àtènè, ñlim byitì nun zwum lè ñyen ye nun be yen ñsòn màzwùm yi lwinni lè mè swǎb fòkea. ¹⁷À be ñzǎ' le' kwebsea ke nyenswǎb bon lè mè Yudà, lè

mè kyìn ßwum bye ße Mvènnswæb ßwon. À ße ti kònndi le' fɔ' màzwùm lèli mè nywɔ' mèan hwæn lè ßwum bye nun cinni ke bàbà nun. ¹⁸Mè nlišà' ndɔ' bye ße ße lon le mè Èpikùrì lè mè Stòwì' ndɔ' ßunmi ti ku' ñzæ' le' kwæbsea lè Pɔl. Ke nyinnim shan nun, byindɔ' ße shè le: «Yen se ŋgi-lean-ŋgun ne tã yili nun lèli?» Byindɔ' ku' ßon le: «À tã mè le' mè swæb me kyìn ßwum shě.» 'Be lele li ntwi' se Pɔl ße ßon le' Yesù shě, à kònndi ßon shě wě tã she ßwum ye ywi yimni. ¹⁹'Be twe' Pɔl fi, ße ken lè nun ke cì mßwɔki me ci-nlimmì yan. Be ße mßwɔki màzwùm cì ke mwu ŋgwùmŋgwùm se ße ße lon le Àròpájè. 'Be ßen kwe, ße cibbi lè nun le: «'Bwi' yili ßwi' limmì mwù swum nywæb se wù yili wù lishà' ßwi'. ²⁰Ntwi' se ßwi' yennà le wù ti ßwi' ŋkyìn swum ndɔ' lisea fe, li, ßwi' yili ßwi' limmì mwù swum màzwùm.» ²¹Lan Àtênè lè mè kyìn ßwum bye tã tòn kwe hwæn ta suku' tòn lè ñywɔ' ywum nywæb, sèan ndɔ' bà tí mbyì, suku' ke nywi yi.

²²Pɔl wa' zwò ke nyinnim ŋkwìn ßwum ßi nun, à ßunmi lèli le: «Lan Àtênè, mùn fɔsà yen le mè pa' mè swæb hwæn, byin ta nun mwumzi. ²³Mbòki ne mùn ßi ñsòn yin yõn, mùn ßi ywum fɔkea ye byin ta ßca cice, mùn kèn mè kwì' mfe sàtikàè' ndɔ' yenni bye byin kɔ' kwe le: “Cìci se si she ñswæb ndɔ' ye ßwi' limmì kan”. Li ne mun kìn ßã mùn sannzi byin swum se byin ta mwumzi shiki byin limmì ku' son. ²⁴Mvènnswæb ne fɔ' ŋgyɔ' wan lè ywum ye ke nlim hwæn, nun ne Nyeli ne ké ßeb lè ŋgyɔ'; à tã ka tòn ke me nye bye ßwum ße gwe nun. ²⁵'Bwum ŋgyɔ' wan woli kan ße ci nun she ndɔ' se ye nun kpea, kwo fe' yà swum. Ntwi' se nun ne ta ywum hwæn fe lè ßwum, ñdikà' mpùn mè yinnì lè ñzison hwæn. ²⁶Ke nywi mwum mbɔ' ne nun fɔe ye nun kwannzi mè pa' ßwum hwæn, à swì ßon ŋgyɔ' wan. À kè mè ŋkwìn ßwum màzwùm yì kwan ye ße ye nòn ŋgyɔ' wan nun, à lishà' kwo wen ne hwæn sàà ŋgyɔ' nyon. ²⁷Ywum ton yi hwæn, à cie yon li, ßã ßwum kæb mbyi Mvènnswæb, ße ßwubsà' lè shindɔ' ße cinni nun. Son, lè lenkæm, Mvènnswæb ßã ñlæbbi lè wen ne hwæn. ²⁸À si wě tã she ße kɔ' ke cìci ndɔ' le:

“Shi ße lè nun, mwum wòli kan à cinni ñzison, shiki à cì swum ndɔ'.

Shi ße lè nun, jin swum ndɔ' ßé kǎn le mwum.”

Mè ci-me ŋgɔ' byin ndɔ' yili ŋgwòn ke le' màzwùm nun, ße she le:

“'Bwi' ßi ti ku' ßwen Mvènnswæb.”

²⁹Beshe se ti ke nlimmì nun lwen le ñdù' she' twɔi ße nywi Mvènnswæb, ßwi' wòli kan tí ßwi' cinni mßàkà' ye le Mvènnswæb ni mbanmbɔ' wě swum fɔki ndɔ' se ße ßwem lè **gɔl**, ße fɔ' lè lõn, shindɔ' ße pa' lè ŋgwɔ' ke nlimmì yan nun wě tã she ße yili.

³⁰«Ywum ye ßwum ße cì lè ße ke ke njimmi nun hwæn, Mvènnswæb ße kǎn me' ké lè yon. Son, à shè jene lè wen ne hwæn ne ke ŋgyɔ' wan nun le nyì ni kwebsi pa' tòn ßyebbi se nun ße nlim. ³¹Ntwi' se à kèà ŋgyìn ne nun yě mwum hwæn mè kà' lànzi. À yě mè kà' yi linni ke mbyi nun.

À yànnâ ci-nlânnzi me kâe' nyon, nun ne nun liseâ lè bwum hwæn ke nyimnzi ye nun yimnzi nun ke ywi nun.»

³²Kwan se ñkwîn bwum ywɔ' nun le' le' nyimni ywi, byindo' dunmi nun kɔlea. 'Byindo' she ku' le: «Ñzæ' le' yi, bwi' ye ti yon fɔli nywɔ' ndɔ'.»

³³Li, Pɔl kesi nywi ke ñkwîn yan nun. ³⁴Son, byindo' lè bwum bwuki lè Pɔl, be yilâ le le' Yesù si lɛnkæm. Ke nyinnim bwum bi ton bi, Dìnsi, mwumñkæm mfwɔki Àròpâjè ndɔ' be kwe nlim, bon lè mlib ndɔ' ne be lon le Dàmàrisi. 'Bon be sue kân, byindo' be ti kwe.

Kèn se Pɔl kènne ke Kòrên

18 ¹Ke ñgyin màzwùm nun, Pɔl wa' kwe Àtênè, à kèn ke Kòrên. ²À bèn kwe, à cinni mwum Yuda ndɔ' ne jin shon be le Àkyilâ, à be mwum ne ke ñgyɔ' Pôn nun. 'Be lè mwum màzwùm ke wai Itàli nùn bon lè mmyon. Jin mmyon be le Prisi. 'Be wae Itàli ntwi' Klôdè, ci-me ñgyɔ' ne ké mè ñgyɔ' hwæn, ne lele le mè Yuda hwæn kwan Rôm. ³Pɔl kènme bon cinni, à dunmi tòn lè bon ntwi' mwù she yan be fɔ'. 'Be be yi kwæ' ye be be yi ðwun gwe nun tæli mban. ⁴Mè nywɔ' me yinni me Yuda hwæn, Pɔl be leli ke nyenswæb, lè à tã mè Yuda ndɔ' lè mè kyin bwum mbèti bã be yonni ke mbyi Yesù nun.

⁵Ke nyè yi, mè Silasi bon lè Timòtè wa' ke Màsèdwân, be ben ke Àtênè. Kwan se bon ben kwe, Pɔl pæ' fyà' lè ywum ci hwæn, à su' ti mwù ké lè ñzæ' le' Mvènnswæb. À be ñlimmi ci lè mè Yuda le Yesù ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb fyie ñgyɔ' wan. ⁶Son, mbòki ne mè Yuda be kân ñzæ' le' màzwùm yili, be be nun sèmmi. Pɔl yen li, à dunmi kwùb mè plè byon sèti ke me' byan, à shè le: «Beshe byin bwu, byin ne' be limmi ti, mùn kweân mùn shêm. Ñdikà' ñwa' ye ðyè, mùn kènme ci me kyin bwum.» ⁷Pɔl wa' kwe, à kèn ðwon mwum ndɔ' ne be lon le Titù Jùsitù. Mwum màzwùm be Mvènnswæb yi. Nye nyon be ke moan nyenswæb mè Yuda ndɔ'. ⁸Ci-zwi' nyenswæb ni, jin shon be le Klisipù. À yilâ le' Nyeli Yesù, lè ðwòn nyon nun hwæn. 'Bwum Kòrên mèan ndɔ' ywɔe ñzæ' le' Pɔl, be yilâ le' Yesù, be ci be jimnzi bon.

⁹A kin bèn nywɔ' ndɔ' kpon nun, Nyeli nye' Yesù leli lè Pɔl ke ndemndem nun, à shè lè nun le: «Ba yi kwen wù, lwùmni lè ñleli, ba wù maki, ¹⁰ntwi' se mùn ni wù nyè. Mwum ndɔ' wòli kan à kè wù fyà' nywi bã nun ci wù byebbi ndɔ', ntwi' bwum byêm bi nsòn ye nun mèan.» ¹¹Pɔl tòn kwe ðwùm fɔ' lè kitɔ', lè à tã bwum Kòrên le' Mvènnswæb lisea.

¹²Kwan se Gàliôn kîn gwemná nõn ke ñgyɔ' Àkàyi nun, mè Yuda wali lè Pɔl, be ken lè nun ke nye kyitæ'. ¹³'Be dunmi le' ke nywi yon le: «Nyè lè mwum tã bwum fyisi ke mbyi ndwon Mvènnswæb ndɔ' ne lwuâ tà ka yili nun.» ¹⁴Pɔl shè nun ken ñzæ' le' pæli, Gàliôn dunmi le' lè mè Yuda le: «Bè wè le' ndɔ' se ke me lwuâ nsòn nun, shindo' le' byebbi ndɔ' se lannzi, byin mè Yuda, mùn sheè le mùn yè byin fɔli. ¹⁵Son, ke mwù le' màzwùm yi ke

nywi nzæ' le' yin, lè ke nywi mè myin ne byin ta kèkà', lè tì ku' ke nywi me lwuà byin, le' shin se shi. Mùn bã pa' kyità' shi linni.» ¹⁶À le' ñzà' le' ni, à kwannzi fon wan, fon hwæn. ¹⁷Be kwan wan hwæn, be swi Sòsitàn, ci-zwi' nyenswæb nywi, be bɔ' nun ke swi' nye kyità'. Gàlìon yen, kwo à ðwì kan zwi' kwe.

Mfyòn ye Pól fyòden be Àntiyòshì

¹⁸Ke nyè le' màzwùm, Pól lannzi tì lɔ' ñgyìn mèan ndɔ' be ke Kòrên, a woli nun, à leɓ ðwum Yesù bye kwe. Be yè mbyi Sirí mla' mla' bon lè mè Prísí lè ywon Àkyilà. Lè be kà ðun ci', be lè Pól ñwunndá mwù ke nsòn ye be be lon le Sànkélé, ntwi' se nun ciè ñkàli ndɔ' lè Mvènnswæb. ¹⁹Kwan se bon ken bèn ke Èfèzè, Pól donnzi mè ci-kèn byon, à kèn nun nyenswæb, be ðunmi leli kwe lè mè Yudà. ²⁰Bwùlu she nun le nyí ni lannzi ñgyìn ndɔ' kwe lè bon, son, kon Pól bæen kan ke le' màzwùm nun. ²¹À donnzi bon lè à tã le' le: «A Mvènnswæb yili, ðwi' ye tì yenni be kwan ndɔ'.» Li, à wa' Èfèzè ke ci' nun, ²²à kèn kwan Sèzàrê, à yè mbyi Yèrusàlèm. À bèn kwe, à hwæsi ñkwìn ðwum Yesù, à kà fyii be ke Àntiyòshì.

²³À lannzi tì ñgyìn ndɔ' kwe Àntiyòshì, à ðunmi tì mè nsòn kwùbtea be. À fyi ñgyɔ' Gàlàsí lè ñgyɔ' Fljì, lè à tã ðwum Yesù nywi kimnzi ke nzæ' le' yon nun.

Kwan se Àpòlò fòsi le' Mvènnswæb limmi ke fya' me Àkyilà

²⁴Mwum Yudà ndɔ' ben ke Èfèzè, jin shon be le Àpòlò. Be yee nun ke Àlèzàndí. À be mwum ndɔ' ne limmi le', à kònnndí be ci-nlimmi ywum ye be kɔ' ke ðewá Mvènnswæb nun. ²⁵Be lè à yuseá ywum ye ke mbyi Yesù nun, li, à be ywum màzwùm lisea lè ñkimmɔ' nywi, à shè ywum ye ke nywi Yesù, shìkì à lim ku' shindɔ'. Ti lè le' ñjimnzi ðwum, à suku' pa' ñjimnzi ye Jân Bàtisi be ðwum jimnzi limmi. ²⁶Mwum màzwùm ðunmi leli ke nyenswæb mè Yudà mwù zwò. Kwan se mè Prísí bon lè ywon, Àkyilà, ywɔti le' shon, be twe' nun, be fòsi nun mbyi Mvènnswæb lisea. ²⁷Kwan se bon lisa' nun ywum hwæn, Àpòlò shè bon le nun yili nun ken bèn Àkàyí. Bwum Yesù bye kwe ywɔ' le' màzwùm, be yili ñgwòn. Be kɔ' ðewá lè ðwum Yesù bye kwe Àkàyí bã be yè nun lwen. À kèn bèn kwe, à fe m̀kpa' ñzwɔnzwɔ' lè ðwum bye Mvènnswæb lisea kwènnzi nlim shon lè byi bi ðwon mbyi Yesù. ²⁸Ntwi' se nun be ñzà' le' kwèbsea lè mè Yudà ke swi' ðwum hwæn, à lisa' bon ke pisean le a si kɔa ke ðewá Mvènnswæb nun le Yesù ni **Kristò**.

Ñdunmi ñkwìn ðwum Yesù ye ke Èfèzè

19 ¹Kwan se Àpòlò be ke Kòrên si, Pól linndi kpinnzɔ' ñgyɔ' se mè kpa' be nlim, à kìn bèn ke Èfèzè. À bènme, à cinni ðwum Yesù ndɔ' kwe, ²à cibbi lè bon le: «Kwan se byin ðunmi mbyi Yesù ðwon, M̀pùn Nsanmi bènne

byin nywi?» Be kà fyònnzi lè nun le: «Kwo fe' ñywo', bwi' ywo' kife' bwi' le jin swum ndo' si kwe le Mpùn Nsanmi.» ³À cibbi lè fon le: «Yă pa' njimnzi se be jimnze byin?» Be konndi nun fyònnzi le: «Pa' njimnzi she Jân se be jimnzi bwi'.» ⁴Pól ywo' li, à shè lè fon le: «Jân be bwum jimnzi njimnzi ye lisa' le be kwebsi mbòkì tòn nyan, lè à tã fon shě le fyi bi ke mwù lè mwum ne tã kìn be nyè yon. Mwum ne nun be le' ni, à ni Yesù.» ⁵Ŋkwìn bwum yi ywo' li, wen ne hwæn cì be jimnzi nun ke jin Nyeli nye' Yesù nun. ⁶Pól sata' fon mè fyà' nywi, Mpùn Nsanmi kyìli bon nywi. 'Be dūnmi leli ke me ŋkyìn le' nun, lè be ta ñzǎ' le' ye Mvènnswǎb yili shě. ⁷Be lè bwum màzwùm ti kènni bwum wùm blàn bî. ⁸Pól nòn kwe mè nywi' lè, ǎ kwìn kan kǎmmi nyenswǎb ndo' nywo' ndo'. À be leli kwe mwù zwò ke nywi ywo' Mvènnswǎb. À tã mè mbyi kǎbbi lè nun cì bwum bye ta nun ywoti ke mwù lè ñzǎ' le' màzwùm. ⁹Son, byindò' lè bwum be kǎn ñkè mwo yili, be be mwù kimmi lè be ta mbyi Yesù ŋjili ke swi' ŋkwìn bwum. Pól yen li, à wa' nyenswǎb ni nun, à twe' bwum Yesù, à dūnmi fon ywum lisea mè nywo' mēan hwæn ke nye swùkwulwù mwum ndo' ne be lon le Tirànù. ¹⁰À lisa' bon li, dūwùm bî ken wòli, màn bwum ne ke ŋgyo' Àzì nun, mè Yudà lè mè kyìn bwum nun ywo' ñzǎ' le' ye ke nywi Nyeli nye' Yesù.

Swum se lannze bwen Sèvâ nywi ke ntwi' jin Yesù

¹¹Mvènnswǎb be Pól ŋkimmò' ncì yi hilea klwòkea fe, ¹²han bwum be ywum plé ye be be nun twuti lè yon she, lè be ta kèn bwum mè ŋgwènnngwèn kimnzi nywi lè yon. Mè mpùn mbyibbòa hwæn be kwan. ¹³Mè Yudà ndo' be kwe, be be kèn yì cìcì yì cìcì, lè be ta mè mpùn mbyibbòa fyinni ke nywi bwum. 'Bon ku', be dūnmi jin Yesù sean bǎ fon kimnzi mpùn mbyebbi lè son. 'Be be shè le: «Ke jin Yesù nyě Pól tã le' shon shě, mùn shè wu le, kwan mwum tòn ni nywi.» ¹⁴Bwum bye be pa' she màzwùm cì be bwen shanmbi, bye Sèvâ ci-mfe sàtikǎ' ndwun ndo' yee. ¹⁵Ke nzǎ' le' màzwùm nun, mpùn mbyebbi fyònnzi lè fon le: «Mùn limmi Yesù ne byin le' ni. Pól hwæn, mùn limmi nun. Ti ku' byin, mè wen be byin?» ¹⁶Mwum ci-mpùn mbyebbi ni pyì bon nywi lè twù', à be ŋkimmi, à làn fon, han be nywæli nun fya', be kwan nun nǎm lè mèli, mè nywi mpwìnpwìn, nywi yan hwæn be mè mbon seansean. ¹⁷Lan Èfèzè hwæn, mè Yudà lè mè kyìn bwum ywo' le' màzwùm, yi dūn fon zwum. Mwum hwæn dūnmi jin Yesù Kristò mwumnzi, à kyìbsì son. ¹⁸Bwum mēan be be lè be keâ mwù ke mbyi Yesù nun, be kiin ywum ye fon ciâ kwàsi pisean ke ŋkwìn bwum nun. ¹⁹Bwum mēan be be majì cì konndi tì kìn lè yì dèwà yan, be twen yon ke swi' bwum hwæn. 'Be tannzi lòn ye fon hwinne yì dèwǎ màzwùm nun hwæn, ye ken kwan lòn mēan ñzwònzwò'. ²⁰Li ne ñzǎ' le' Nyeli nye' Yesù be lǎm lè ŋkimmò', lè ye ta kim shon lisea mbyì.

Kwan se mbàtè shee ñlim nsòn Èfèzè

²¹Ke nyě me le' màzwùm, Pól, nun le: nun yě Māsèdwân linndo' ŋgyo' lè Àkàyì nun, nun kèn bèn ke Yèrusalèm. Kwan se nun ni ywìme bèn kwe

Yèrusalèm, shi si yili le nun ni kennò' tì bèn mbyí ke Ròm. ²²À seti bwesò' she byon bí fyí mbyí ke Màsèdwân. Bwesò' she màzwùm be Tì mòtè bon lè Èlàsità. Son, nun ne' lannzi tì fe' ñgyìn ndò' be ke kpinnzò' ñgyò' Àzì si nun.

²³Ke kwan màzwùm se mè le' ñkimmòa cie be ke ntwi' ñlìsà' ywum ye be be lèsà' ke mbyi Nyeli nye' Yesù nun. ²⁴Kyilea ndò' be kwe, jin shon be le Dèmètìrù, à be òwen me nye ndò' sakea. Bwen me nye bí gwili nye Àrtèmí, ñswàb yan ndò', Li, be be lòn cinni ke she màzwùm nun mèan, bon lè mè ci-she byon. ²⁵Se kin bèn nywò' m̀bò' ndò', à swòsi mè ci-she byon hwæn, lè bye be tì ku' pa' she màzwùm cí mbyí, à shè lè bon le: «Mè ñgyinni, òyin limmi le lwen ne òwi' cinni ne, kwèm ni she ton se. ²⁶Son, òyin yennà, òyin konndi tì ku' ywò' swum se mwum ne be ta lon le Pól ni tá ci. À tá shè le mè swàb bye òwi' ta ci, òyi bí ba mè swàb ñkàmñkàm. À mbètà òwum mèan, be yili. À su' kan mbètì ke Èfèzè, à mbètà kpinnzò' ñgyò' Àzì se hwæn. ²⁷Le' màzwùm su' kan le se ye òwi' she gwànnzi, son se ye tì ku' kònni ñtwu nyenswàb Àrtèmí òwuli, à fyòn swum òin. Kànmbè', Àrtèmí ne kpinnzò' ñgyò' Àzì hwæn ta òwon, kwo fe' ñgyò' wan hwæn.»

²⁸Bwum bye be kwe swòli ywò' le' màzwùm, ñlim nyeni bon zwum, be òunmi kun le: «Àrtèmí nyè lan Èfèzè yè læm wè kpa'.» ²⁹M̀bàtè she ñlim nsòn hwæn. Mè ci-mpyìsí le' ci mwum hwæn òtìi ke cici se be ta mè yàn ce nun. Be bænnò' Gàyusi fya' bon lè Àrisitakù. Bwum bí bí be òwum Màsèdwân bye be yòn bon lè mè Pól. ³⁰Be lè Pól ti yili nun ken òun kwe ñkwìn òwum nun, son, òwum Yesù bye be mbeti kànni nun, ³¹han mè ci-zwì' kpinnzò' ñgyò' Àzì bye be mè ñwè Pól fyí nun ñtwum le ba nyí ni kèn zwù ke lwùmmò' se be ta m̀bòwòki cí kwe. ³²Ke kwe lwùmmò' màzwùm, cici ñkè me ywi' be kàn tí, be be ñzæ' le' kun kyikyí. A konndi be, m̀an òwum ne be kwe limme kàn mwù swum se swòsi bon. ³³Bwum ndò' be limme le' màzwùm seansean sannzi Àlèzàndrè son. Nun ne mè Yudà òunmi twòtò' mbyí swiswi' òwum. Àlèzàndrè òunmi òwum fyà' m̀da le òyi bí mòki òá nun she òyi le' ndò'. ³⁴Son, kwan se bon kin sem le mwum Yudà ne, be òunmi kun le: «Àrtèmí nyè lan Èfèzè yè læm wè kpa'.» Be su' kun ñkwu ò' bon hwæn li, kwan læb shikì be mòki.

³⁵A kin bèn m̀mlòkà', mwum ne tá mè le' nsòn kòa hwæn ci òwum mòki. À òunmi leli lè bon le: «Lan Èfèzè, wen ne ton fe ñgyò' wan, à shì limmi le ñsòn ton ye, yon ye m̀bòn nyenswàb Àrtèmí ndwun ne fòkì shon pyié ke òeb? ³⁶M̀bòki ne mwum hwæn limmi li, tòènni le kàka'. Ba òyin ci le' se woli se kwan òyebbi. ³⁷Byin kiàn jène fe lè òwum ton be, be gwànnzi kan nyenswàb, shikì be le' ku' le' òyebbi ndò' ke nywi nswàb ye'. ³⁸Beshe mè Dèmètìrù yili bon swemma' mwum ndò', mè ñgyìn nlin kyità' bí kwe, mè ci-myi ton be konndi be kwe. Cici se be ye bon swemma à si. ³⁹Beshe òyin cinni swum leli ndò' se òyin ye leli, òyin ye son leli ke m̀bòwòki ye mè

ci-myi ta b̄wɔki nun. ⁴⁰N̄swɔli ye b̄wi' swɔli d̄ye f̄e ye, b̄e wolâ b̄e ci b̄wi' l̄e'. B̄e ye f̄kà' l̄e b̄wi' yilâ b̄wi' ci l̄e' b̄yebbi ndɔ'. B̄e l̄e' li, b̄wi' wòli kan b̄wi' cinni ñzàè' l̄e' mpàeli ndɔ' n̄e ȳè b̄wi' kwannzi ke l̄e' màzwùm nun.»

⁴¹À l̄eli hwæn, à sh̄è bon l̄e b̄yi bi nywæla'.

Kèn se Pól kènne ke Màsèdwân l̄è she nun kènne tì ku' ke Grê'

20 ¹Kwan se mè l̄e' ñkimmɔa màzwùm l̄än hwæn, Pól swɔsi b̄wum Yesù Kristò, à sh̄è bon ñzàè' l̄e' ñkimmɔ' nywi, à l̄eb bon, à ȳè mbyi Màsèdwân. ²À linndi nõnnõn màzwùm, l̄è à tã b̄wum Yesù Kristò nywi kimnzi ke nsh̄è l̄e' Mvènnswæb ye nun b̄e sh̄è nun. À wa' kwe, à kèn nõn ke ñgyɔ' Grê' nun mè nywi' l̄è. ³B̄e l̄è à ti yili nun ye mbyi Sirí ke ci' nun, à ywɔ' l̄e mè Yudâ ta l̄e' b̄yebbi ndɔ' sunndi l̄è jin shon, à b̄yiti mwù b̄e b̄wæb nun, à kèn kwan b̄e Màsèdwân. ⁴B̄wum b̄ye nun b̄e kèn l̄è bon mbyi nun b̄e l̄e: Sòpàt̄er mwum Bèrê n̄e b̄e mwen Pírûs, Àrisitakù l̄è Sèkòndù b̄ye b̄wum Tèsàlònikà, Gàyusi mwum Dêrbè, Tìmòtè, l̄è Tishí' bon l̄è Tròf̄im b̄ye b̄wum ñgyɔ' Àzì. ⁵Bon b̄e sete kèn mbyí, b̄e ken b̄wi' b̄òñgea ke Tròàsè. ⁶B̄wi' n̄e' ke b̄e, b̄wi' ðun cì' ke Filíb, b̄wi' ye mbyi nyè mla' mla' ke nyè **Ñgwin-brê'-shiki-mbùn**. B̄wi' non mla' nun ñgyìn sh̄æn, b̄wi' ken bon cinni ke Tròàsè, b̄wi' non kwe sonndè mbò'.

Pól yimnze mbìpàn mwum ywi nun ke Tròàsè

⁷Nywo' s̄æsìdè kwæbbi n̄e b̄e l̄è b̄wi' ye kèn w̄è shim li, b̄wi' b̄wɔki b̄ã b̄wi' ji ji m̄ban. Li, Pól b̄e l̄eli l̄è ñkwìn b̄wum. À l̄eli li, nyimblim ken wòli. ⁸Ke n̄æmmyì' nyè zwò n̄e b̄wi' b̄e ke nlim swɔli, mè l̄æm b̄e kwe m̄èan. ⁹Mbìpàn mwum ndɔ' n̄e b̄e b̄e lon l̄e Yùtí' kènne tòn ke ñwum f̄enetè. Mbòki n̄e Pól sh̄èe l̄e'-Nswæb kwan l̄æbbi, d̄ye she Yùtí' fyæ'. À d̄ye han ñlim fye nun, à pyì ñwai ye zwò mè nlè nye nun. B̄e ken nun wasi l̄è à ywiâ nùn. ¹⁰Pól kyilì ñgyɔ', à fanni, à lwo' nun fya', à sh̄è l̄e: «Ba yi kwen b̄yin, à ni l̄è m̄e'.» ¹¹À l̄e' li, à nèòn nun b̄e zwò, à keti brê', à ðunmi ji. À kònn̄di l̄eli b̄e li a kin b̄èn shikpon, à wa' nun kèn. ¹²Ti l̄è mbìpàn mwum nyè pyì ni, b̄e ken nun l̄ännzi b̄e ðwon nyon w̄è tã she nun k̄in. L̄e' màzwùm f̄e bon ñkimmɔ' nywi b̄e ñzwɔnzwò'.

Kpinnzò' kèn she b̄e wa' ke Tròàsè ñkèn b̄èn Milé

¹³B̄wi' ðun cì' ndwun, b̄wi' wa' kwe mla' mla', b̄wi' kennò' b̄wi' ke Àsòsè, ntwi' se Pól sh̄èe l̄e nun ȳè nun mbyi nyè l̄è mè kwù fyi, b̄ã b̄wi' twelò' nun ke Àsòsè. B̄wi' b̄en kwe, b̄wi' twe' Pól ke cì' n̄e b̄wi' b̄e kèn nlim mla' mla'. ¹⁴B̄wi' wa' kèn l̄è bon ke Mìtìlèn. A ken b̄èn shikpon fò', b̄wi' b̄en Shìò. ¹⁵A kin b̄èn ñgyìn mè mbí, b̄wi' b̄en ke Sàmòsè. Ke ñgyìn mè nlè n̄e b̄wi' ðuen ke Milé. ¹⁶Pól lele l̄e kwan se nun ȳè b̄èn ke Èfèzè, nun b̄ã d̄yi, nun l̄ækì kwan l̄ännzi ke ñgyɔ' Àzì. À b̄e kimnzi b̄ã b̄eshe kwan b̄e kwe, l̄è nun b̄en ke Yèrusalèm b̄ã nun ji **Pàntèkò'** kwe.

Ñzǎ' le' ye Pól lele lè ðwumŋkǎm nyenswǎb bye ke Èfèzè

¹⁷Pól ðyiò' ke Milè, à fyiò' ñtwum lè ðwumŋkǎm nyenswǎb bye ke Èfèzè le byi bi kiin. ¹⁸Kwan se ðwumŋkǎm nyenswǎb màzwùm ðen, Pól ðunmi le' lè bon le: «Byin limmi ìmbòki tòn nyèm ne mun be tòn ke kwan se mun lànnzi fe lè byin ìmban, ñðunmi ñdikà' nywò' ne mun sàemme kwù fe ke ŋgyò' Àzì nun. ¹⁹Mùn be she Mvènnswǎb cǐ, mǔn shela' kan nywi lè mùn ni lè mè ðu' ke me' ke nyinnim me vènè' ne mè Yudà be mùn yennzi nun. ²⁰Mè le' ne wòli à kpa' byin, byin limmi le mùn shèe byin nun lè nye zwùm nyèm nun hwæn. Yi be kǎn mùn kwènni lè ñshè me le' ni. Mùn be byin ywum Mvènnswǎb lisea ke ŋkwìn ðwum nun. Mùn be ti kònni lisà' me nye. ²¹Ke nliśà' màzwùm nun, mùn be mè Yudà lè mè kyìn ðwum hwæn shě le ðe kwebsi ìmbòki tòn nyan ke swi' Mvènnswǎb, ðe ðunmi zwùm tēli lè Nyeli nye' Yesù Kristò. ²²Mùn yili mùn she byin le mùn kènme Yèrusalèm ntwi' se M̀pùn Nsanmi tà mun dólè' cǐ, shìki mùn limmi ku' swum se ye mùn cǐ kwe. ²³Swum se mùn limmi seansean, à si le mè nsòn ne mùn tǎ kèn kwe hwæn, M̀pùn Nsanmi tà mun su' shě le nye njè lè vènè' ta mun ðonŋgea mbyî. ²⁴Son, mùn limmi ke nlim yēm nun le ñzison shēm she fe cinni kan ìmkpa' ke nywi yēm. Swum se mùn yili fò', à si le mùn ken ðèn ke mwu kèn se mun tǎ kèn, lè mùn kpeli she se Nyeli nye' Yesù fe mun fya'. She màzwùm si ñshě Ntwum Lwen ye ke nywi kwènnzǐ nlim se Mvènnswǎb tǎ ywo lè ðwi'.

²⁵«Byin bye mùn be kènken fe nyinnim shin nun lè mùn tǎ ñzǎ' le' ywò' Mvènnswǎb shě, ñyen ye byin yen mun ðyé fe ye, mùn limmi le ñmlòkà' nyen fli me' shēm ne nyě byin yen ðye ne. ²⁶Li ne mùn tà byin sannzi ðye le, mwù mwum nyin ndò' ðwu tǐ, mùn kweân shēm. ²⁷Ntwi' mǔn ðonnze kǎn ñzǎ' ndeb Mvènnswǎb ndò' nye zwùm nun, mùn shì byin nun shě. ²⁸Cièni le kon lè byin ne', byin ci tì ku' lè ñkwìn ðwum ye M̀pùn Nsanmi kè byin mwu yan lè mè ci-zwi'. 'Byin ye konni lè yon li, bǎ byin kennzi ñkwìn ðwum Mvènnswǎb ye nun ne' libbeâ lè mvæb Mwen nyon Yesù Kristò. ²⁹She mun tǎ le' se, mùn limmâ lwen le ke nyè yēm, byindò' lè ðwum ye ðèn be wě mè ŋwe' be wòli kan ðe ðonnzi ñkwìn me nyàm lè floa. ³⁰Mùn kònni limmi le ke ñkwìn yin nun, byindò' ye kwan, ðe ðunmi mè le' mè mbwè' lisea bǎ ðe ci ðwum Yesù ðwon bon nyè. ³¹Cièni le kon. 'Byin ye tòn, byin ðun ðwùm lè ye mùn lànnzi fe hwæn. Kpòn lè nywò', mǔn be kǎn hwum lè ñleb ndeb ke cǐ wen ne hwæn. Mùn be leb li lè mè ðu' ke me'.

³²«Jene, mùn ðonnzâ byin ke fya' Mvènnswǎb, byin ton be lè ñzǎ' le' ye ke nywi kwènnzǐ nlim shon, nun ne wòli à ðyili byin, à fe byin ywum ŋkàli ye nun cie byin bon lè ðwùlu bye ðwum byon. ³³Ke tòn shēm nun, mǔn tæmme kǎn lòn, shìki mùn tæm ku' mè plè mwum ndò'. ³⁴'Byin ne', byin limmi le mùn be ðwi lè ñkèà yēm lè mǔn kà cinni ywum ye ye mùn

kpea, kònddì lè òwum byêm bye òwi' ta kèn lè bon. ³⁵Kwo yă pa' ton se mún òe tòn nun, mún lisea byin le se yili le byin kpa' mè ci-swub ke ncí she nun wě tà she mún òe cì. 'Ba òlim fye byin lè òzàè' le' Nyeli nye' Yesù Kristò, nyě nun lele le: "Ǹdàli ye wù tã ywò' kwan se wù tã mwum swum fe, a lan ye wù tã ywò' kwan se mwum tã wù swum fe." »

³⁶Pól lèli òzàè' le' yi hwæn, òe swummi lè mè òwi bon hwæn, à keli M̀vènnswàèb. ³⁷Mwum hwæn ne òe kwe òunmi kwe, lè òe ta kín Pól kwòtea, òe kà leò nun. ³⁸Swum se òe bon yàki òlim kimmi òe ntwi' Pól lele le byi bi òa tí fli me' shon yenni òe. Bon hwæn, òe wa', òe ken nun lannzi moan cì' ndwun.

M̀fyòn ye Pól fyòen òe Yèrusalèm

21 ¹'Bwi' kyiili ku' lè bon òin, òwi' ken cì' ndwun òun, òwi' lwum zu', òwi' ken òèn Kòsè. A kin òèn shikpon fò', òwi' òen ke Ròdesi. Ke kwe ne òwi' wa', òwi' ken òèn Pàtàrà. ²M̀bòki ne òwi' yenne cì' ndwun nyě òin ndò' òe làn, à kènme Fènisí, òwi' nan nun ni, òwi' ye mbyi. ³Kwan se òwi' ken wòli lè Shípè, òwi' pæ' nun lè fyà' mè'. 'Bwi' su' mbyi yě fya' ye làn Sìrì, òwi' kà kèn òèn Tír ke cici se òe lè cì' ndwun màzwùm yě òshe yon kwannzi kwe. ⁴'Bwi' cinni òwum Yesù ndò' kwe, òwi' non lè bon sonndè m̀bò'. 'Bwum Yesù màzwùm òe M̀pùn Nsanmi cie òe she lè Pól le òa nyí ni kèn mbyí ke Yèrusalèm. ⁵Nywò' ne ògyìn shanm̀bi sonndè kin wòli, òwi' ye mbyi. Bon hwæn, mè yib lè òwen òyan nun hwæn, òe ken òwi' lannzi ke nyě nsòn. 'Bwi' hwæn, òwi' swummi lè mè òwi, òwi' keli M̀vènnswàèb. ⁶Kwan se òwi' leò òwùlu hwæn, òwi' nan cì', òe fyòn ku' bon òe.

⁷'Bwi' kenne mlò' lè kèn mla' mla' she' ke òwa' ye òwi' wae ke Tír, òwi' ken òèn ke Pàtòlòmasi. 'Bwi' òen kwe, òwi' hwæsi mè ògyinni bye kwe, òwi' non lè bon ògyìn m̀bò'. ⁸A kin òèn shikpon fò', òwi' wa', òwi' ken òun Sèzàrè. 'Bwi' ken nòn ke nye ci-nsannzi le' M̀vènnswàèb ndò' ne òe òe lon le Filipò. Mwum màzwùm òe ke kì-shanm̀bi òwum se òe yenne ke Yèrusalèm lè òe ci she ke nyinnim òwum Yesù.

⁹Mwum màzwùm cinne òwen mè yib nyí òe òe lè òe limmi kife' mè òwèb. 'Bè òe leli ke òwum M̀vènnswàèb nun. ¹⁰M̀bòki ne òwi' noen kwe ògyìn mèan, ci-nleli ke òwum M̀vènnswàèb nun ndò' wai ke Jùdè, à kin òwi' cinni. Jin shon òe le Àgàbusi. ¹¹À yè òkænndan Pól, à lanǹdà' nun ne' mè kwù lè mè fyà' nun, à òunmi leli le: «Ywòèni fe' swum se M̀pùn Nsanmi leli. Mè Yudà ye mwum ne cinni òkænndan ton ye kpæmmi m̀banm̀bò' le ke Yèrusalèm, òe kyili nun ke fya' me kyin òwum.» ¹²'Bwi' ywò' pa' nzaè' le' ton yi, òwi' lè lan Sèzàrè nun hwæn, òwi' òunmi Pól swulea le òa à kèn ke Yèrusalèm. ¹³Son, Pól kà fyònnzi le: «Byin ta yili byin kwennzi mún òwæ' lè òkwe yin ntwi' yen? Ti lè mún, mún ni ke m̀bònǹgà' nun, òa fe' lè ntwi' kpæm kpæmmi, kwo fe' lè ywi ne mun yě

ywi kwe Yèrusàlèm ke ntwi' Nyeli nye' Yesù nun, mùn yili.» ¹⁴Mbòkì ne nun be òyi kimmi li, òwi' mòki òwi', òwi' she le Nyeli nun ne' Yesù ci wé swum se nun yili.

¹⁵Ke nyè ñgyin màzwùm, òwi' fòsà' ywum ye', òwi' kennò' mbyí ke Yèrusàlèm. ¹⁶'Bwesò' Yesù bye Sèzàrè ndò' ken ku' òwi' lànnzi; be ben, be ken òwi' kě ke nye mwum Shípè ndò' ne be be lon le Mènèsòn. À be ntan me pwìn òwum bye sete mwù kě ke mbyi Yesù ke nsòn màzwùm nun. Ke òwon nyon ne be fòe òwi' cí nòn.

Kèn se Pól kènne Já' yenni ke òwon nyon

¹⁷Ke mbèn ye òwi' ben Yèrusàlèm li, òwum Yesù bye kwe ye òwi' lè òdàli. ¹⁸A kin bèn shikpon fò', òwi' ken òwi' lè mè Pól ke òwon Já'. 'Bwumñkàm nyenswàb swòli kwe. ¹⁹Pól hwəsi bon bon hwæn, à òunmi bon sùlea wé swum se Mvènnswàb cià ke nyinnim me kyìn òwum ke nyé she se nun bi ci. ²⁰Kwan se be ywò' òzà' le' yi hwæn, be òunmi Mvènnswàb twuli. Be kà shé lè Pól le: «Ñgyinni nye', wù yennà she màn mè Yudà kèà mwù be lè Yesù. 'Bon hwæn, be tà ka kyìli lè mè lwuà Mòizè, be ta òwon shikì be òonzi òdò'. ²¹Be ywòkea le wù tã mè Yudà bye wan lisea le be yonnzi nyè lè mè lwuà Mòizè. Wù ni tà byi shé le ba byi òunzi òwen byi òdùn, shikì byi òwon ku' yi bè' me Yudà. ²²À si seansean le be ye limmi le wù bènna. 'Bwi' ye ci jene le? ²³Swum se òwi' ye wù shé se, son se ye be mbyi nlwen. 'Bwum nyí ndò' bi fe nyinnim she' nun, be cià òkàli ndò' lè Mvènnswàb. ²⁴Wù yé kèn lè bon, be ye byin sannzi byin lè bon mban. Wù òéb bǎ be winndi bon mè mwù. Li, mwum hwæn yé limmi le le' se be sheka' bon ke nywi ywù si, leñkàm se ban. Se ye bon lisea le wù hwæn, wù ni ku' ke me lwuà Mòizè nun. ²⁵Ti lè mè kyìn òwum be ti mbyi Yesù nun, òwi' kòa bon òwà, òwi' she bon le' se òwi' sunndi. 'Bwi' she bon le ba be ji mè nwò' ne tã wakai cici mfe sàtikà' me swàb. Ba be nwi mvàb, shikì be ji ku' nwò' nyàm ne be lin kan be kwannzi mvàb, ba be ci tì ku' òzèmmi.»

²⁶Pól ywò' le' shan. A kin bèn shikpon fò', à sannzi nun ne', à kèn lè òwum nyí ton bi ke nyenswàb ndwun, bǎ nun she ñgyin ne òsannzi yan ye mlò'; se lisa' le nywò' ne be ye yi sàtikà' fe me mwù nyan bon hwæn.

Mbæn ye be bæenne Pól ke nyenswàb ndwun

²⁷Kwan se be lè ñgyin shanmbì yi ti kwemmi lè mmlòkǎ', mè Yudà bye wai ke ñgyò' Àzì nun, be yen Pól ke nyenswàb ndwun. 'Be òwumnzi òkwìn òwum hwæn, be bæen nun, be òunmi kun le: ²⁸«Mè ñgyinni òwum Izràèl, kpeàni òwi'. Mwum ne tã leli cici hwæn, lè mwum hwæn ywò' byebbi ke nywi òwen Izràèl, mwum màzwùm ne nyé. À tã mè lwuà Mòizè byebbi lè nyenswàb ndwun nun hwæn. A konndi tì ma be, à òunzà mè kyìn òwum ke nyenswàb ndwun, li, à ñgasà cici sanmi ton se.» ²⁹Be

lele li ntwi' se bon yenne Tròfîm mwum ne wa' Èfêzè ke nlim nsòn bon lè Pól. Li ne be be fòkà' le ñkyin mwum ni ni duân nyenswæb byi lè nyí. ³⁰Mbætè she ñlim nsòn, ßwum ðunmi kwan mè fyä' nsòn hwæn, be bæn Pól, be kwannzi nun wan, be ðwo' mè ñwum ñka' nyenswæb be.

³¹Kwan se bon be yili lè bon wu Pól, lè ñtwum kennâ bèn ke cï mwumñkæm mè suzæn bye Róm le Yèrusalèm ni ti ñgwèan. ³²Ke fya' zwem ñnywèn, mwumñkæm mè suzæn ni tweli mè ci-zwi' me suzæn ndo' lè mè suzæn nun, à yèi mbyi lè mèli. 'Bwum nsòn ðwi ze', be yen mwumñkæm mè suzæn lè mè suzæn nun, be ðonzi mbo' Pól. ³³Mwumñkæm mè suzæn bèn kwe, à senndó' kwe ke shan, à cì be bæn Pól, be kpæm nun lè mè ndu' mbi. Á kà cibbi be lè Pól le wen ni ne nyí? Yen se nyí cï be bæn nyí? ³⁴Son, mè ñkwu ne be kwain ñkwîn ßwum nun be ñzæ' le' leli kyikyí. Mbòkì ne mwumñkæm mè suzæn sunnde kân ñzæ' le' ñkæmñkæm ywo ke ntwòmni ye bon be twòmni nun, à shè le be ken lè Pól ke nye mè suzæn. ³⁵Kwan se bon ken bèn ke ñwum ðonmbyi bon lè mè Pól, be lè ßwum ti wali lè Pól ñzwo', mè suzæn sheli Pól ke ñgun. ³⁶Ntwi' se ßwum be nun ðwon lè be ta kun le: «Be wu nun, be wu nun.»

Pól tá mwù yon lüsi

³⁷A ken bèn kwan ndunzi se be lè be ye Pól ðunzi nye mè suzæn, á kà shè lè mwumñkæm mè suzæn le: «Mùn wòli mùn shè wù ñzæ' le' ndo'?» Mwumñkæm mè suzæn fyònzì lè nun le: «Wù limmi le' grè' lwen? ³⁸Mùn bi fòkà' le wù ni mwum Èjib ne wase mè le' mbyibboa ñgyin ndo' fe, à twe' mè ci-ncí byebbi ñkæm nnyì, à kèn nlim kyò' lè bon, kàmbe', wù ne ðan.» ³⁹Pól shè be lè nun le: «Mùn ni mwum Yudà, be ye mun ke Tàrsè ke ñgyò' Silisí nun. Ñsòn màzwùm yi ti ku' ñsòn ñkæmñkæm. Mùn swula' wù, ðonzi zwù mùn lè mùn leli lè ñkwîn ßwum.» ⁴⁰Mwumñkæm mè suzæn yili. Pól ðyi ke kè-kwù, à mò' ßwum fyà'. 'Bwum maki pon pon pon. Á ðunmi leli ke le' Èbrù nun.

22 ¹Á be le' le: «Byin mè ce byêm lè mè ñgyinni byêm nun, fólèni ñzæ' le' ñlusi mwu yêm.» ²Ywo' ne bon ywo' à tá leli lè bon ke le' Èbrù nun, be fòsi mako' mbyí. Pól kòndi le' le: ³«Mùn ni mwum Yudà ne be ye ke Tàrsè ke ñgyò' Silisí nun. Son, mùn twu fe nsòn ye ton ye nun, mùn yusa' ywum ke me kwù Gàmalíel ne ñlisà' nyèm. Á liseá mùn wé tà she be ta fòsi mè lwuà me ce bye' ðwonnzi. Mùn be she Mvènnswæb nun ñkimmi ñzwonzwò' wé tà she byin bi ku' ðyè mbanmbo' se. ⁴'Bwum be be mbyi Yesù ðwon hwæn, mùn be bon vènè' yennzi, mùn wu ti bon. Mè ðweb lè mè yib, mùn be bon bænni lè mún ðwi nye njè. ⁵Mwumñkæm mè ci-mfe sàtikæ' lè ñkwîn ßwumñkæm hwæn woli be ðyi shitàkwù shêm. 'Bon be mun yé ðewà se mun kènne cici me ñgyinni bye Dàmasi fya', bá mùn bænni ßwum be ta mbyi Yesù Kristò ðwon kwe, le be kiin bèn fe Yèrusalèm me ndu' nun bá be yennzi bon vènè'!»

Kwan se Pól yònnze òlim yon ke mbyi Yesù nun
(Mê she 9.1-19; 26.12-18)

6 «Mbòkì ne be lè mún yèà mbyi Dàmasì, be lè mún ti kwemmi lè òsòn màzwùm, a kiin bèn nywò' nìwinni, òwanòwan twun ndò' suku' wai zwò kèmmi fò', se kanndi mún. 7 Mún pyì ngò', mún ywò' òkwu ndò' ta mun lon le: “Sòl, Sòl, wù tà mun vènè' yennzi ntwi' yen?” 8 Mún kà cibbi be le: “Wen ne wù, Nyeli nyèm?” Òkwu màzwùm fyonnzi mún le: “Mún ni Yesù mwum Nàzàrè' ne wù tã vènè' yennzi.” 9 Bwum be be mún be nyè hwæn yen òwanòwan, son, be ywò' kan òkwu mwum ne ta lèli. Mún ywò' li, mún cibbi tì be le: “Mún yè cì le, Nyeli nyèm?” 10 Nyeli nye' Yesù fyonnzi lè mún le: “Wa' zwò, wù kèn ke Dàmasì. Ke kwe, be ye wù shè wè swum se Mvènnswèb kèà le wù yè cì.” 11 Mbòkì ne mún be kàn tí yenni ke ntwi' òwanòwan kimmi si, bwum bye bwi' be kèn lè bon bæn mún fya' lè bwi' kà kèn bèn ke Dàmasì. 12 Mwum ndò' be kwe nsòn màzwùm nun, jin shon be le Ànànià. Mwum màzwùm be mè lwuà d'wonnzi òzwòzwò' ke ndò'a ye nun be Mvènnswèb d'ò'a lè òlim fò'. Mè Yudà bye Dàmasì hwæn be nun ògwòn yili. 13 À wai d'won nyon, à kìn bèn, à d'yi swi' shèm, à shè le: “Ògyinni nyèm Pól, me' sanmi wù mwu, wù d'unmi yenni.” Ke fya' zwem ònywèn, me' sanmi mún, mún yen nun. 14 À shè lè mún le: “Mvènnswèb nyè mè mbibe'a bye' be d'won kèà wù le wù limmi swum se nun yili, wù yen mwum nsanmi nyon, wù ywò' swum se nun yè wù shè lè òwum yon. 15 Ke ntwi' cì mwum hwæn, wù yè shìt'akwù shon d'yi ke nywi ywum ye wù yennà nun, lè ywum ye wù ywò'a. 16 Jene, swum se wu wòli wù b'òngà' se ba tí, wa' zwò, wù cì be jimnzi wù b'á mè byebbi nywù mlò' ke ndò'a ye wù yè Nyeli nye' d'ò'a nun.” »

Mfyi ye Yesù fyie Pól ke fya' bwum bye ba mè Yudà

17 «Mún wa' kwe Dàmasì, mún fyòn be Yèrusàlèm. A kin bèn nywò' ndò' ne mun be Mvènnswèb keli ke nyenswèb ndwun, mún yen swum ndò' ke ndemndem nun. 18 Mún yen Nyeli nye' Yesù Kristò lè à tà mun shè le: “Kimnzi mè kwù, wù kwan Yèrusàlèm, ntwi' se lan Yèrusàlèm ba swum se wu yè lèli ke nywi yèm nun yili.” 19 Mún fyonnzi lè nun le: “Nyeli nyèm, be limmi lwen le mún be kèn me nyenswèb, bwum bye be mbyi nywù d'won hwæn, mún be bon bo, lè mún tà bon d'wì me nye njè. 20 Kwo fe' kwan se be wue Ètìèn, ci-nd'yi shìt'akwù swù, mún hwæn, mún be òlim. Bwum bye wue nun, mún shèe lè bon le be cià lwen, mún ne be mè plè byan bænni.” 21 Nyeli nye' kà fyonnzi lè mun le: “Kènne, ntwi' mún yè wù fyì lèbbi ke fya' bwum bye ba mè Yudà.” »

Pól bon lè mwumkàm mè suzàn ndò'

22 Bwum be òzè' le' Pól fòli lwen, son, a kin bèn ke nzà' le' tòn ni nun, be d'unmi nun kwusi mwu le: «Be b'wulò' nun ke', bwi' wòli kan

bwi' donnzi pa' mwum ton si lè mè'.»²³ Be be kwusi lè be ta mè plè byan fyunnzi zwò, kwùb hwæn, be ta læb lè be ta jesi zwò.²⁴ Mwumɲkæm mè suzæn shè le be dunni Pól ke nye mè suzæn, be ywæ' nyí lè mè m̀' ndò' bǎ nyí ni she læɲkæm. Li, nyí ni yě swum se be ta nyí kwusi mwu ñzwɔnzwò' si shě.²⁵ Kwan se be dunmi nun kpæmmi bǎ be bɔ' nun si, Pól cibbi lè ci-zwi' mè suzæn ne be kwe le: «Byin cinni mbyi m̀ò' mwum Róm lè byin lànnzi kife' nun mè kǎ'?»²⁶ Ci-zwi' ni ywò' ñzà' le' ni, à kèn mwumɲkæm mè suzæn ni shí, à cibbi lè nun le: «Yen se wu yě cì jene? Mwum tòn ni ni mwum Róm.»²⁷ Mwumɲkæm mè suzæn ni wai, à kǐn cǐ Pól, à bǝn, à cibbi lè nun le: «Shè mún, læɲkæm se le wù ni mwum Róm?» Pól yili.²⁸ Mwumɲkæm mè suzæn kà shě be le: «Lè mún kà be mwum Róm, mún dǝbbe jin màzwùm lòn m̀an ñzwɔnzwò'.» Pól fyònnzò' nun be le: «Ti lè mún, mún ni mwum Róm ñdikà' ke ye.»²⁹ Bwum be be lè be ye Pól bo ywò' li, be kesi nywi lè nun. Nun ne' mwumɲkæm mè suzæn, yi dun nun zwum ke nlimmi ye nun kǐn limmi be le Pól ni mwum Róm lè à cǐa be kpimma' nun lè mè ndu'.

Pól ke swi' m̀òwaki twun me Yuda

³⁰ Mwumɲkæm mè suzæn be yili nun fòsi mwù le' ye mè Yuda be Pól d̀wonnzi nun ywo lwen. Li ne cie, kwan se shikpon fò' kin wanni, à cì be sulà' Pól ke mè ndu' nun, à shè lè mè ci-zwi' mè ci-mfe sàtikà' le byi bi swòli byi lè mè ci-m̀òsà' mè le' nyenswæb nun byi hwæn. Kwan se bon swòli, à twe' Pól, à kèn nun d̀yili swi' shan.

23 ¹ Pól cice mè ci-m̀òwaki mè' hwæn, à shè lè bon le: «Mè ɲgyinni byèm, mún wòli mún le' le ñlim ta mun pyí zwum ntwi' mè kíkæn lwukea ne mun cinne ke swi' Mvènnswæb ñdikà' ɲwa' ɲwé, a kiin bèn d̀yě.»² Ànànià, mwumɲkæm mè ci-mfe sàtikà' shè lè bwum bye be moan Pól le byi bi ywæ' Pól ben ɲwum. ³ Pól kà shě be lè mwumɲkæm mè ci-mfe sàtikà' le: «Mvènnswæb ne ye wù ywæli, wù ci-gwù' ɲwum. Cí tòn se wu tòn si, wù tòn son bǎ wù lannzi bwum mè kǎ' wě tà she lwuà yili, son, wù donnzà lwuà jene lè fyà' fò', wù shè jene le be ywæ' mún.»⁴ Bwum bye be moan Pól dunmi le' lè Pól le: «Wù ne ta mwumɲkæm mè ci-mfe sàtikà' sèmmi?»⁵ Pól fyònnzò' lè bon le: «Mè ɲgyinni, mún limmi kan le mwumɲkæm mè ci-mfe sàtikà' ne nyě. Ntwi' be le' ke d̀ewǎ Mvènnswæb nun ke nywi màzwùm le: “Wù bǎ ñzà' le' m̀byebbi ndò' lèli ke nywi ci-zwi' nywù.” »

⁶ Pól limmi le ke m̀òwaki twun màzwùm nun, bwum be kyìli cìci bí. Fyǎ' fò' be mè **Fàrizièn**, fyǎ' fò' ku' mè **Sàdùsièn**. Li ne cie à kun lè ɲkwu kimmi le: «Mè ɲgyinni, mún ni mwum **Fàrizièn**, mè mbibea byèm hwæn be mè **Fàrizièn**. Le' nlànnzi mè kǎ' shèm ndò' ba mbyí, mwù nlànnzi mè kǎ' yèm yi le ntwi' mún tǎ f̀kà' seansean le bwum ywi ye ywi yimni.»⁷ À le' ku' ñzǎ' le' yi d̀in, le' pyi nyinnim mè **Fàrizièn** bon lè mè **Sàdùsièn**.

Ëkwìn ßwum ye ße kwe hwæn kyiili cìcì ßí. ⁸Ntwi' mè **Sàdùsiên** ßi ßwum ndo' ßye ta shè le mwum tà ywi lè à ywiâ, à ßà tí yìmnì ße. A konndi ße le mè cikpu' Mvènnswæb ßye ßeb, ßyi ßi ßan, shìkì m̀p̀ùn ndo' ni ße. Ti lè mè **Fàriziên**, ke fya' yan nun, ywum ßí ye mè **Sàdùsiên** ßyinnò' yi, ße ta shè le ywum màzwùm yi kwe. ⁹Le' màzwùm ßunmi twènnndi ñzwanzwò'. Mè ci-nlìmmi mè lwuà ndo' ßye fya' mè **Fàriziên** wa' zwò, ke m̀b̀oli ye ßon ße ßoli mwu Pól, ße she le: «Bwi' yen ki ßwi' ßyebbi ndo' nywi mwum tòn ni, m̀p̀ùn ndo' ne shí nun shě, shindo' cikpu' Mvènnswæb ndo' lelà lè nun.» ¹⁰M̀b̀òkì ne le' ße yæki kim mbyimbyí, mwum̀k̀k̀àm mè suzæn yili kan le ße yætà' Pól, à cì mè suzæn kyili, ße zwe' Pól ke nyinnim shan nun, ße ken lè nun ke nye nyan.

¹¹A kin ßèn kpon nun, Nyeli nye' kin Pól shě ke ndemndem nun le: «Kpæm mè'. M̀b̀òkì ne wu ßyiâ shìtàkwù shêm fe Yèrusàlēm, se yili ti ku' le wù ken ti ku' son ßyi ke Ròm m̀banmbò' li.»

Ñsunndi ñwum ye mè Yudà ndo' sunnde ke nywi Pól

¹²Shikpon wanni ßin, mè Yudà ndo' sunndi ñwum, ße ßunmi ßon ne' ywèmmi, ße lo' ñdò', ße she le ßon ßa ji ji shìkì ßon nwi mlä' han a ken ßèn kwan se ßon ye Pól wu. ¹³Bwum ße sunnde ñwum li ßi lean ßwum mwùm nyí. ¹⁴Kwan se ßon mlo' hwæn, ße ken mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikàè' cinni ßon lè ßwum̀k̀k̀àm mè Yudà, ße she lè ßon le: «Bwi' ywemmä ßwi' ne', ßwi' lo' ñdò' le ßwi' ßa swum ndo' ßwebbi ñwum, han a ken ßèn kwan se ßwi' ye Pól wu. ¹⁵Se ti ßyin jene fya', ßyin lè ßwùlu mè ci-m̀b̀wòkì twun. 'Byin ße ye kèn mwum̀k̀k̀àm mè suzæn cibbi le à kiin ßyin lè Pól. 'Byin suku' nun shè ßin le ßyin yili ßyin fòsi ñdù' le' shon tàli lwen. Ti lè ßwi', ñðyi ye ßwi' ßyi ye, lè ä kà ßèn ke swi' m̀b̀wòkì twun, lè ßwi' wuà nun mbyi nun.»

¹⁶Mwen ñgyinni Pól ndo' ße kwe, m̀p̀ùn le' màzwùm làn nun me ywi', à kèn nye mè suzæn, à shè Pól. ¹⁷Pól ywò' ku' li, à lon ci-zwi' mè suzæn ne ße kwe m̀b̀òn, à shè lè nun le: «Tè' mwò' ne, wù kèn lè nun ke cì mwum̀k̀k̀àm nyin, ntwi' nun cinni le' ndo' she nun yě nun shě.» ¹⁸Ci-zwi' ni tè' mwò' ni, ße ken ßèn kwe cě mwum̀k̀k̀àm nyan, à shè lè nun le: «Pól nyě ci-nye ñjè shí mùn le mùn ni kiin fe lè mwò' ne, nyí ni cinni swum ndo' she nyí ni yě wù shě.» ¹⁹Ci-zwi' mè suzæn ni ßæn mwò' ni fya', à tètò' nun mè tòntòn. À cibbi lè nun le: «Yen se wu yili wù she mùn?» ²⁰Mwò' ni ßunmi nun shě le: «Mè Yudà sunndä ñwum le ßon ye wù kìn cibbi le wù ni kiin shim lè Pól ke m̀b̀wòkì twun nun. Le ßon ye wù shě le ßon ßi yili lè ßon tæ' ñdù' le' Pól seansean. ²¹Ba wù lwùm yili, ntwi' ße leän ßwum mwùm nyí ke nyinnim shan nun ßye ye gwùmni ke mbyi nun, ßä ße ßæn Pól. 'Be ywemmä ßon ne' le ßon ßa swum ji shìkì ßon nwi, han a ken ßèn kwan se ßon ye Pól wu. 'Be fòseä ßon ne' lwen, fyònnzi nywù ne ßon ti su' ßòn.» ²²Mwum̀k̀k̀àm mè suzæn ywò' ñzä' le' yi, à fyòsi mwò' ße, lè à tà nun shě le ßa nyí ni lwùm mwum ndo' le' màzwùm shě.

Mfyi ye 6e fyie Pól ke ke Fèlìsì, ci-ɲgyɔ'

²³Ke nyě yi, mwumɲkàm mè suzàen lon mè ci-zwi' me suzàen bí byon ndo', à shè lè bon le: «Tannzèni mè suzàen ndu' mbi, byin swosi bon. Byin twe' ti mè ci-nyæmbàli mwùm shanmbi, lè mè ci-yi kwòn ndu' mbi. Byin bonɲgà' kwan se ɓwum nonɲgea nji' hwæn, byin ye kën Sèzàrê. ²⁴Byin fosi ti ku' nyæmbàli nyě Pól yě nàn ɓă byin ken lè nun ke ke Fèlìsì, ci-ɲgyɔ', shiki mwù ɓwum nun.» ²⁵À kɔ' dèwà ndo', ñzæ' dèwă màzwùm ɓe le: ²⁶«Mùn Klôdè Lìsià ne kɔi dèwà ton se lè Fèlìsì, ci-ɲgyɔ', mùn hwæsi wù. ²⁷Mwum ne wù yen ne, mè Yudà ɓæn nun, ɓe lè ɓe ye nun wu, mún kà ɓën lè mè suzàen byèm, mùn kpàli nun ke nyinnim shan nun, ntwi' ɓe lè mún ywâ le mwum Rôm ne. ²⁸M̀bòki ne mun yile mún ywo' mwù swum se ɓe ta nun ɗwonnzi nun, mún kènne lè nun ke swi' kyità' twun yan. ²⁹Mùn kèn yen le ɓe ɓe nun ɗwonnzi ke nywi me lwuà ndwon Mvènnswàɓ nyan. Ke me le' màzwùm nun hwæn, se ɓe kăn le' se ɓe wu nun, shiki a ɓe ku' she mwum wòli à ɗun nye njè nun, ntwi' se nun ci kan le' kimmi ndo'. ³⁰Ke nyě yi, mún kin ti ywo' le mè Yudà sunnde ɲwum lè ɓe ɓwuli mwù yon, mún, ñdikà' à kìn ci swù mbyimmi. Mùn ci ku' ñlìmmi lè ɓwum ɓye swemmea nun le bon ne' kiin leli lè wù. Mùn lebme wù.»

³¹Mè suzàen ywo' hwæn, ɓe ci ku' wě tà she mwumɲkàm nyan shè ku' bon. Ke kpòn m̀bo' màzwùm nun, ɓe twe' Pól, ɓe ken ɓèn ke Àtipàtrí. ³²A kin ɓèn shikpon, mè suzàen ɓye ɓe kèn lè mè kwù fyôn bon ɓe ke cí tòn shan ke Yèrusàlèm, ɓe donnzi mè ci-nyæmbàli ken mbyí lè Pól. ³³Mè ci-nyæmbàli bi ɓen ke Sèzàrê ɗin, ɓe fe dèwà lè ci-ɲgyɔ', ɓe kyilì nun Pól fya'. ³⁴Ci-ɲgyɔ' nzannga' dèwà hwæn, à cibbi lè Pól le nyí ni mwum ne yă ɲgyɔ' nun? Kwan se nun ywo' le à ni mwum ne ke Sìlìsì, ³⁵à shè lè nun le: «Mùn yě wù ñzæ' le' cibbea kwan se ɓwum ɓye swemmea wu ti tòn.» À shè lè ɓwum le ɓyi bi ken Pól ké ke mvù se Èrôdè gwe.

Mè Yudà kin Pól swemmea ke swi' ci-ɲgyɔ'

24 ¹Ke nyè ye ɓe kenne Pól lànnzi, a lan ɓe ɲgyìn shæn, Ànànià mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikà' ɓën Sèzàrê lè ɓwumɲkàm me Yudà ndo'. À tweli ti ku' Tèrtilú mwum ne ɓe ci-myimnzi le'. ʼBe ken ɓèn swi' Fèlìsì ci-ɲgyɔ' ɓă ɓe she nun swum se cí ɓe swemmea Pól. ²ʼBe fyì ɓwum, ɓe ken Pól tweli, à ɓën, Tèrtilú ɗunmi nun ñzæ' le' shě nywi ke swi' ci-ɲgyɔ' le: «Nyeli nyě kè ɓwi' ɓwi' hwæn, tòn flɔa ye ɓwi' ton fe ye, wù ne mwù. Ywum ye ta kènni ɲgyɔ' zwem lwen, ɓwi' ɓyi wù. Ywum lwukea ye ɓwi' fɔsèà ke jin nsòn nun ye, wù ne zwi'. ³ʼBwi' wòli kan ɓwi' fyeli ñlim lè wù lè ywum ye ɓwi' ta cinni kwan hwæn ye tã wai mè fyà' hwæn. ⁴Mùn ɓà wu kwan lànnzi ñzwɔnzwò', son se mún yili mún swula' wù le ywo' zwù kwæ' le' ne ɓwi' ye wù sùlea ne. ⁵Ke nyen ye ɓwi' yen

nun, mwum tòn ne ni ci-gwànnzì ke nsòn ye nun. À tã mè le' pyìsea ke nyinnim me Yuda bye ngyo' wan hwæn. Nun ne ci-zwi' ne ke fyà' òwum Yesù mwum Nàzàrê' nun. ⁶Be lè à ti tì ma yili lè nun gwannzì tì jin nyenswæb ndwun nye', òwi' cè li, òwi' bæ nún. [Bwi' be yili òwi' lannzì nun mè kà' wě tã she lwuà nye' tã yili. ⁷Son, Lisìà, mwumḡkàm mè suzæn ne benne, à zwè' òwi' nun fya' lè kim. ⁸À fyòn nun li, à kà shě le òwum be swemmea nun, le byi bi kiin ke cì swû.] Wu cibba' mwum tòn ni lwen, wù ne', wù yě yen le le' se òwi' swemma' nun lè son se, leḡkàm se.» ⁹Mê Yuda hwæn ðyi ke ḡwum le' màzwùm nun bon hwæn le leḡkàm se.

Pól tã mwù yon lùsi ke swi' Fèlìsì ci-ḡyo'

¹⁰Ci-ḡyo' cì fyà', à lànnzì Pól le'. Pól ðunmi le' le: «Mùn limmi le ðwùm yi ðyě mèan, wù ne ci-nlin me kà' ke ḡyo' tòn ne nun. Li, òlim yi mùn zwum pyí ke nlùsì mwu ye mùn kí n mwù yêm lùsì ðyě ke swi' swû. ¹¹Mwumḡkàm wòli à cibba', be ye nun shě le ḡgyin ye mun bènne ke Yèrusàlèm lè mùn ða Mvènnswæb, ye làn kife' ḡgyin wùm blàn bí. ¹²Mwum ndo' cinni kan mun ke nyenswæb ndwun lè mùn tã le' pyìsì, shindo' le mùn tã òwum ñcì byebbi ðwumnzì me nyenswæb ndo', kwo fe' ke nlim nsòn peḡin. ¹³She bon ton se, wu cibbi bon mwù swum se bon swemmea mùn nun, shitàkwù wòle kan kim se kwan. ¹⁴Swum se mun limmi le mùn cì, son se she mùn yě wù shě swi' se. Mùn tã Mvènnswæb nyě mè mbibea bye' be mwumnzì ðwon ke mbyi nywæb ne kwan nun, mbyi ne bon ta lon le mbyi mè mbwè', son, mún ðonnzì kan ywum ye be kò' ke ðewà me lwuà nun, lè ye be kò' ke ðewà se mè ci-nleli ke ḡwum Mvènnswæb nun kœ nun. ¹⁵Swum se mùn yě shè se, mùn cinni ñtè' zwum lè son ke nywi Mvènnswæb, bon ne' hwæn, be cinni tì ku' ñtè' zwum ke nywi swum màzwùm. Swum màzwùm si le: òwum hwæn, ñdikà' mè ci-ncí lwen lè mè ci-ncí byebbi nun hwæn, be kà yimnàkà' ywi. ¹⁶Li ne ta cì, mùn tã nywi kimnzì lè mè mfòkà' nyèm be ñlwinni ke swi' Mvènnswæb, lè ke swi' òwum.

¹⁷«Ñdikà' ne mun kènne ðwùm ti ðyě mèan, m̀bèn ye ye mun bèn ku' ye bã mùn kpa' òwum byêm lè lòn, lè mùn fe tì ku' sàtikà' lè Mvènnswæb. ¹⁸Swum se bon benne, be cinni mùn lè mùn tã cì ke nyenswæb, son se she mun yě wù shě se. Mùn be nyenswæb ndwun ke ncì yi ðé' nsannzì òwum. Mè ḡkwìn òwum ndo' be kǎn mun nyè, shìkì mè le' ndo' be ku' kwe. ¹⁹Bwum be be kwe be mè Yuda bye wai ke ḡyo' Àzì. Bon be bè òwum be kièn mùn swemmea cì swû, beshe bon cinni swum ndo' lè mùn. ²⁰Shi be li, bye kwinni fe, be she le' byebbi se bon limmi le mùn cìe kwan se mùn be swi' mbwòki twun, ²¹shi be ñzà' le' ne mùn lele lè ḡkwu kimmi ke swi' shan ñdyi. Mùn lele le: “Le' ǹlannzì me kà' shêm ndo' ba mbyí, à si ntwi' mùn tã fòkà' seansean le òwum ywi ye ywi yimni.” »

²²Fèlìsì ne be lè à limmá mè le' mèan ke mbyi Yesù nun, fyòsì mè kà' be lè nyè, à shè lè bon le: «Kwan se Lisìà, mwumḡkàm mè suzæn yě bèn,

lè mún kà lin le' shin.» ²³À shè lè ci-zwi' mè suzàen ne be Pól bôn le nyí ni ken Pól kè be nàm, son, ba nyí ni giti nyí ñzwò', shìkì nyí ni kànni mè ñwě nyí be tá nyí kín m̀kpa' fe.

Swum se Pól lele ke Sèzàré ke me m̀bi mè kà' nyon nun

²⁴Ke nyě ñgyin màzwùm, Fèlìsi kònnđi bèn ke nye mè kà' bon lè m̀myon Drùsí ne be m̀lib Yudà. À fyi b̀wum, be ken Pól loin. Pól b̄en, Fèlìsi d̀unmi nun f̀li wě tà she nun tá leli ke nywi nd̀won mbyi Yesù Kristò nun. ²⁵M̀b̀k̀k̀i ne Pól d̀unmi leli ke nywi t̄on she lwinni nun, ke nywi m̀b̀æn nlim ye mwum wòli à b̀æn nun ne', lè ke nywi kyit̄à' se ta kìn, yi d̀un Fèlìsi zwum, à shè lè Pól le: «She d̄yě wolà fe' li, nywò' ne m̀n yě t̄i kwan cinni, mún kà lon ti wù.» ²⁶Ke nlon ye nun be Pól lon kwan hwæn b̄á bon she ñjě, à be f̀k̀k̀à' le Pól yě nun lòn ndò' fe. ²⁷Li, d̀wùm b̄i ken làn, be kwebsi Fèlìsi ci-ñgyò' kwe, be ke Pòrsiyú Fèsitù be. M̀b̀k̀k̀i ne Fèlìsi yile le nun lwuli mè Yudà nlim, à d̀onnnz̄' Pól kwe nye ñjè.

Mè kà' Pól ke swi' Fèsitù

25 ¹M̀b̀èn ye Fèsitù b̄en ke cì she shon ke Sèzàré, à su' nòn ñgyìn lè, à làn ke Yèrusalèm. ²À b̄en kwe, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' bon lè mè Yudà ñk̀æm̀ñk̀æm ndò' kiin nun le' se bon swem̄mea Pól b̀unnnzi. Be cibbi lè nun le, ³nyí ni yili zwù le Pól ni kiin ke Yèrusalèm. Be be le' li ntwi' se be lè be sunndà ñwum le bon ye Pól swòn ke mbyi nun lè be wu nun. ⁴Son, Fèsitù fyònnzì lè bon le Pól ni ni nye ñjè ke Sèzàré, nun ku', nun fyònnime be kwe ñgyièn. ⁵À kà kònnđi bon shě le: «Bwi' ye kèn lè mè ci-zwi' b̄yin ndò' ke Sèzàré, li, be ye nun le' b̄yebbi se nun cì shě kwe.»

⁶Fèsitù su' nòn kwe Yèrusalèm sonndè m̀bò' lè ñgyìn b̄i ndò', à fyòn nun be Sèzàré. A kin b̄èn shikpon f̀w', à k̄en cì t̄on nlin kyit̄à' shon. À fyi b̀wum le b̄yi b̄i tweli Pól. ⁷Pól b̄en, mè Yudà bye wai Yèrusalèm kanndi nun, be d̀unmi nun mè le' m̀b̄yibb̄ōa shě nywi han a lan mwù. Mè le' ne bon be shè ni, be wòle k̄an be lisà' seansean le leñk̀æm se bon le'. ⁸Ke nl̀sì mwu yon nun, Pól d̀unmi le' le: «Mún làn kan l̀wua mè Yudà ndò', shikì m̀n cì ku' swum ndò' she nyensw̄eb ndwun tá b̄yinnò', kwo fe' Sèzàr ne ci-me ñgyò' ne k̄é mè ñgyò' hwæn, mún làn kan mun l̀wua nyon.» ⁹M̀b̀k̀k̀i ne Fèsitù yile le nun lwuli mè Yudà ñlim, à cibbi lè Pól le: «T̄i wù Pól, wù yili b̄wi' ken Yèrusalèm lè wù b̄á be lannzì wù mè kà' kwe swi' shêm ke nywi le' ton se?» ¹⁰Pól fyònnzì lè nun le: «M̀n yili m̀n d̄yi swi' ci-me ñgyò' ne k̄é mè ñgyò' hwæn, nun ne ye mè kà' b̄yêm linni. Ntwi' mún cì kan le' ndò' she b̄yebbi lè mè Yudà. Wù ne' wù limmi seansean li. ¹¹Beshe mun limmi le m̀n cì le' b̄yebbi ndò' se yili le be wu mún, mún wòli kan m̀n b̄yinnò' ywi. Son, beshe leñk̀æm ndò' ban ke me le' ne bon ta mun shě nywi nun, mwum ndò' wòli kan à kyìli m̀n f̄ya' yan. M̀n

yilâ le Sèzâr lin mè kâ' byêm.» ¹²Kwan se Fèsitû sunnda' bon lè mè ci-nlêb ndêb byon, à fyònnzi lè Pól le: «Mbòki ne wu cibbâ le ci-me ñgyo' ne kě mè ñgyo' hwæn lin kyità' swû, wù yě kèn kwe swi' shon.»

Pól ke swi' mvèn Àgripà

¹³A kin bèn nywo' ndo', Àgripà ne be mvèn ndo' kin bèn ke Sèzàrê bon lè mmyon Bèrèni. Be kien kěn ñhwæsi Fèsitû ci-ñgyo'. ¹⁴Mbòki ne bon noen kwe ñgyin mèan, Fèsitû sannzi mvèn ni le' Pól, à shè lè nun le: «Mwum ndo' ni fe nye njè, Fèlîsi wa' kèn, à donnzi nun kwe. ¹⁵Ñgyin ye mun kènni bèn ke Yèrusàlèm, mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikà' bon lè ßwumñkàm me Yudà swemma' nun ci shêm, be cibbi le mún ni swilî bon nyî ywi. ¹⁶Li, mún fyònnzi lè bon le bè' ßwum Rôm yili kan le byin ßan fyà' mwum ndo', byin feò' yon wan lè ßwum bye swemma' nun, shiki be ðyi lè bon ke cí nlànnzí kyità' ßã nun lusi ku' mwù yon. ¹⁷Kwan se mun shème bon li, ßwi' wai kwe lè bon, ßwi' kiin be cě. A kin bèn shikpon fò', shî mgbènnî, mún kèn tòn cí tòn nlànnzí me kâ', mún fyi ßwum, be ken mwum tòn ni tweli. ¹⁸ßwum be swemma' nun be kwan, son, mè le' ne bon be le' nywi yon, à be kân mè le' mbyibbãa ne mun be fãkà' le mwum màzwùm ciã. ¹⁹Mè le' ne bon cinne lè bon su' ke nywi me mbyi ndwon Mvènnswæb nyan, lè nywi mwum ndo' ne bon ta lon le Yesù. Yesù ni be lè à ywiã nùn, son, Pól ni tã ðyi le nyî ni ti be lè me'. ²⁰Mún limmi kan mbyi ne mún yě fyi nlim lè mún fosi ñdũ' le' màzwùm tàli. Li ne cie, mún cibbi Pól beshe nun yili lè ßwi' ken Yèrusàlèm lè nun, lè mún lannzi nun mè kâ' ke nywi le' màzwùm. ²¹Son, Pól yànnâ cici se be ye nun mè kâ' byon linni nun. À cibbi le nun yě tòn ci-nye njè han a ken bèn kwan se ci-me ñgyo' ne kě mè ñgyo' hwæn ni yě le' shon linni. Li ne ci mún ci be donnzi nun kwe nye njè a ken wòli kwan se mún yě ci à kèn ke swi' ci-me ñgyo' ni.»

²²Àgripà shè lè Fèsitû le nun yili nun ne' ni ywoti ñkwu mwum màzwùm. Fèsitû fyònnzi lè nun le nyî ni yě ñkwu nyî ywo shim.

²³A kin bèn shikpon fò', Àgripà bèn bon lè Bèrèni ke ñkwìn ßwumñkàm nun. Be ðun næm lè ßwum ta bon mè kpa' nànnzea. ßwumñkàm bye be kwe be mè ci-zwi' me suzæn, lè ßwum klwøkea bye nlim nsòn hwæn. ²⁴Fèsitû ci be kiin lè Pól, à shè le: «Mvèn Àgripà lè byin be kwinni fe lè ßwi', mwum ne byin yen ne, nun ne swum se cí mè ñkwìn mè Yudà tã swali ke ke shêm lè ñswemma' yon. Ñdikà' ñwai ye Yèrusàlèm, a kiin bèn lè cě nun, be ta su' kun le be ßwuli nyî ywònkýi. ²⁵Ti lè mún, mún yen kan swum se nun cí se woli be wu nun lè ntwi' màzwùm. Jene, mbòki ne nun shèâ le nun kènme swi' ci-me ñgyo' ne kě mè ñgyo' hwæn, mún yilâ ku' le mún yě nun fyi. ²⁶Son, swum ndo' si kwe, mún limmi kan swum se mún yě kòò' lè ci-me ñgyo' ke nywi le' màzwùm. Li ne ci mún kwannzi nun fe swi' shin, a lan lo' ðyě ke swi'

swù, wù mvèn Àgripà, bǎ kwan se bwi' ye le' shon tàli lwen, mún cinni swum se mún yě kǎǎ'. ²⁷Ntwi' à si le' ndwùmzni ke mfyi ci-nye njè ke swi' mwum ndǎ' shìkì wù sannzi ku' mwù swum se ci be swemma' nun.»

Pól tá nun ne' lwinni ke swi' Àgripà

26 ¹Àgripà òunmi lèli lè Pól, à shè lè nun le: «Wù wòli wù lwinn mwù ywù jene.» Pól ywǎ' li, à wasi fyà' zwò, à òunmi nun ne' lwinni, à shè le:

²«Mún tá mún ne' twèli òye ke tòn lwen nun ke ndyi ye mun òyi òye ke swi' swù, wù mvèn Àgripà, lè mún lusì mwù yém ke nywi me le' ne mè Yudà ta mun shě nywi. ³Mún le' kan li òin, mún le' li ntwi' se wù limmi yì bè' me Yudà seansean, lè ywum ye ta bon òjyìli kě ke nyinnim shan nun. Li ne mún swula' wù le wù ke òlim ògyǎ', wù fòli swum se mún yě wù sùlea.

⁴«Mè Yudà hwæn limmi mbòkì tòn nyèm ke kwan mbìpàn shém nun. Be bwuli kan swum se mún be cì ke òunmi ke nyinnim òkwìn bwum byém, lè ke Yèrusàlèm. ⁵Dyè ne be limmi kan mun. Beshe bon yili, be woli be yili le lejkàm se le mún be mè lwuà òwonnzi òzwǎzwǎ' ke mbyi òdwon Mvènnswæb nye' nun. Mún ni ke òkwìn me Fàrizièn nun. ⁶A kin bèn òyě, mún ni ke swi' kyitǎ' ntwi' se mún tá mwù kě lè le' òkàli ye Mvènnswæb cie lè mè mbibe òye'. ⁷Mè òwon wùm blàn bî òye' ta mwù kě lè bon yen òlwinnzi òkàli màzwùm ke òwǎ Mvènnswæb ye bon ta nun òwǎ kpòn lè nywǎ'. Swum se mè Yudà ta mun mè le' shě nywi nun, à si, mvèn nyèm. ⁸Ti lè byin mè Yudà, yen se byin ta fòkà' le à si swum twun ke cì Mvènnswæb lè òyimnzi mwum ke ywi nun? ⁹À si lejkàm le mún ne' hwæn, mún sete fòkà' le se yili le mún bòli, be làkì jin Yesù làmnnzi. ¹⁰Mún fòkæ li, mún òyi, mún òunmi ku' cì Yèrusàlèm mbanmbǎ' li. Mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikǎ' be mún nyè. Lè òkimmǎ' màzwùm, mún be bwum Yesù bænni mèan lè mún tá òwi nye njè. Kwan se kwan òwu byindǎ' be wòli, mún be kǎn shi ke læm me ci-nyili òwu yan nun. ¹¹Ke yi kwan ndǎ' nun, mún be bon vènè' yennzi ke me nyenswæb, mún be ma yili lè be yonnzi nyè lè mbyi Yesù. Òlim be mún wea lè bon, mún òunmi bon òwonnzi han mún kèn bèn ke me òkyìn nsòn.»

Kwan se Pól yònnze òlim yon ke mbyi Yesù nun

(Mè she 9.1-19; 22.6-16)

¹²«Li ne be nywǎ' ndǎ' lè mún kènme Dàmasi lè òkimmǎ' mfyi ye mè ci-zwi' me ci-mfe sàtikǎ' fyie mún fya'. ¹³Mún shè wù, mvèn nyèm, a kin bèn nywǎ' nlwinni, mún yen òwannì ndǎ' òwǎi ke òeb, òwannì màzwùm be pwebbi òzwǎzwǎ' se lan she nywǎ'. Se kanndi mún ògyǎ' bwi' lè bwum be bwi' be kèn lè bon. ¹⁴Bwi' hwæn, bwi' swinì ògyǎ', mún ywǎ' òkwu ndǎ' ta lèli lè mún ke le' me Èbrù nun le: “Sól, Sól wù tà mun vènè' yennzi ntwi'

yen? Ke tànni ne wu tă tànni nun, wù tă wù ne' kwènni nywi fe wě nà' ne tă zwi' m̀d̀ se nyeli nyon tà nun ywæli nun læli.” 15 M̀n cibbi be le: “Wen ne wù Nyeli?” À fyònnzi m̀n be le: “Yesù ne wù tă vènè' yennzi nun ne. 16 M̀n shè wù le, wa' zwô, wù d̀yi ǹn. Ntwi' se ñkwàn ye mun kwan wù ke swi' ye, m̀n kwan b̃a m̀n ke wù lè ci-she nyèm. Wù yě shitàkwù shêm d̀yi ke nywi ywum ye wù yennâ d̀yè lè ke nywi ywum ye m̀n yě ti wù kònni lisea. 17 M̀n yě mwù ywù b̃on ke nyinnim me Yuda lè ke nyinnim me kyin b̃wum bye mun yě wù fyì kwe. 18 M̀fyi ye mun tà wu fyì ye, à yi b̃a wù weli bon me', wù ci be kwan ke njimmi ne bon bi ke nlim, be kiin ke ñwanñwan nun. À si ti ku' lè wù ci be kwan ñkimmò' Satèn nun, be kiin me kwù M̀vènnswæb. Li, ke ñkè ye be ye mwù kè lè m̀n, M̀vènnswæb yě bon mè byebbi nyan zùsi, à f̃sì bon cí tòn ke nyinnim b̃wum bye ti byon.”

19 «Wù m̀vèn Àgripà, li ne cie m̀n byìnnò' kan swum se wae ñdikà' nlim d̃eb. 20 M̀n d̀yie, m̀n d̀unmi le'-Nswæb shè lè b̃wum bye Dàmasi, bye Yèrusalèm, lè bye nõnnõn Jùdè nun hwæn, han a ken bèn me nsòn mè kyin b̃wum. M̀n be bon shè le be kwebsi m̀bòki tòn nyan, be ce me' lè M̀vènnswæb, be ci mè le' nluweka ne yě lisa' le be kwebsà m̀bòki tòn nyan leñkàm. 21 Le' màzwum se cie mè Yuda bæn m̀n kwan se m̀n be nyenswæb ndwun, be yili lè be wu m̀n. 22 Son, M̀vènnswæb kèâ m̀n fyà' yon nywi han a kiin bèn d̀yè m̀n ke kwe, b̃a mun d̀yi shitàkwù shon lè mwum hwæn, mwò' lè mwumñkàm. M̀n kònni kan swum ndò' ke nywi swum se mè ci-nleli ke ñwum M̀vènnswæb nun lele bon lè mè Mòizè le ye ye bèn. 23 Be lele le mwum ne M̀vènnswæb yě fyìl yě vènè' yenni. Nun ne ye ti ku' seti be mwum zwimbyi' ne yě yimni ke ywi nun. Ke nyimni ywi yon nun, à yě ci me' sanmi b̃wum lè ñshè ye nun yě mbyi nswæti shè lè ñkwìn b̃wum me Yuda, lè ti ku' lè mè kyin b̃wum nun.»

Ñyili ye Pól yile le Àgripà ke mwù ke mbyi Yesù nun

24 M̀bòki ne Pól be nun ne' lwinni li, Fèsitù kun lè nun le: «Pól, ti' se pyisi wu? M̀n f̃ka' le ñyusa' ywum m̀ean pyisà wù ti'.» 25 Pól fyònnzi lè nun le: «Nyeli nyèm Fèsitù, m̀n b̃a titi'. Nzá' le' ye mun tă le' ye yi leñkàm, à yi ke mbyi nun. 26 M̀vèn Àgripà limmi ywum ye m̀n tă le' ye hwæn, m̀n wòli m̀n shè yon mwù zwô ke swi' shon. M̀n limmi le she nun b̃wuli kwo fò' se ban. Ntwi' ywum ye mun tă le' yi hwæn, ye be kàn lannzi ke kwi' nun. 27 M̀vèn Àgripà, wù tă mwù kè ke nywi nzá' le' ye mè ci-nleli ke ñwum M̀vènnswæb nun lele? M̀n limmi le ñlim ywù yi nlim.» 28 Àgripà kã shè lè Pól le: «A lwæbme kwæ', wù yě ci m̀n fyònni mwum Yesù.» 29 Pól fyònnzi' lè nun be le: «Kwo fe' yã kwan, m̀n tă M̀vènnswæb keli le wù ne ba su', son, byin hwæn be tà mun ywæti d̀ye fe, byin fyonnì ku' wě m̀n, sàñ suku' mè ndu' ne m̀n nywi ne.»

30 Fèsitù ci-nygo', m̀vèn Àgripà, lè m̀myon Bèrèni, kònni lè b̃wum be bon be lè bon hwæn wa' zwô. 31 Kwan se bon kesi nywi, be d̀unmi lèli lè

bwùlu le: «Bwi' yen kan byebbi ne mwum tòn ne cí ne be woli be wu nun, shindo' be ke nun nye njè.»³² Àgripà shè lè Fèsitù le: «Shi be mwum tòn ne shèà le ci-me ngyo' ne kě mè ngyo' hwæn ne ye nun mè kàè lannzi, bwi' paeli fyà' jene lè nun.»

Kèn se bon kenne lè Pól ke Róm

27 ¹Bwi' non kwe li, a ken bèn kwan se bon she le bwi' ye kèn ke Ìtâlî ke cì' ndwun nun. Be pæ' Pól lè bwùlu mè ci-nye njè ndò', be fe bon fya' Jùlùsî ci-zwi' mè suzàen ndò'. À be ci-zwi' ñkwìn mè suzàen ye Róm ye be be lon le ñkwìn Ògusità ci-me ngyo'. ²Cì' ndwun ne bwi' nean nlim be cì' ne wai Àdràmìtè ne be lè à kènme mè mbeti ngyo' Àzì wonwon. Bwi' kenne bwi' lè mè Àrisitakù, mwum Màsèdwàn ne be tòn ke Tèsàlònìkà. ³Shikpon kin wanni, bwi' bèn Sidôn. Jùlùsî ci-zwi' mè suzàen be Pól bænni lwen, à donnnzi Pól le nyí ni ken mè ñwè nyí bæti, shindo' be làkì nyí swum ndò' se ye nun kpea fe. ⁴Ke nwa' ye bwi' wa' kwe, bwi' su' fyi ke me mbeti ngyo' ne moan Shípè ntwi' se mpùn be bwi' su' kìn be kimmà'. ⁵Kwan se bwi' lan kpìnnzò' òu' ndwun ne tã fyi ke moan Silisî lè Pàmfilî, bwi' ken bèn ke nsòn ndò' ye be ta lon le Mirà ke ngyo' Lisî nun. ⁶Bwi' bèn kwe, ci-zwi' mè suzàen yen cì' ndwun ndò' ne wai Alèzànnðí. Be lè cì' màzwùm yè fyi ke Ìtâlî. À nannzi bwi' fi ke cì' ndwun màzwùm nun.

⁷Ñwa' ye bwi' wa' kwe, bwi' non mbyi nun ñgyìn mèan, bwi' su' kèn sèbì sèbì han bwi' ken bèn ke Sìnìdê tè'. Mbòkì ne mpùn kænni bwi' kèn làbbi ke fya' màzwùm nun, bwi' ken fyi ke twòn ngyo' Sàlmònè se wa' ke Krê', mpùn làkì bwi' hwmnzi. ⁸Bwi' be tì ló' lwùm won kwe tè', bwi' ken bèn ke cìcì se be ta lon le Ñwum-nshè-lwen. Cìcì màzwùm be mbeti nsòn ndò' ye be be lon le Làsê. ⁹Be lè bwi' lannzà kwan kwe ñzwònzwò'. Li, lè kèn se cì' nun ti sàè seansean, ntwi' se be lè m̀bò' pyiá, lè Ñgwìn-nshì-m̀la' mè Yudà leàn nùn. Li ne cie Pól shè lè bwùlu le: ¹⁰«Mè ñgyinni, m̀n yen le kèn se ba ml'ò' òin bwi' shi swum ndò' b̀wuli, shìkì bwi' shi yindò' gwànnzi. A su' kan fe' le ywum ye ke cì' nun, lè cì' nun ne', son, lè b̀wum bye' ndò' nun.» ¹¹Ci-zwi' mè suzàen ni donnnzi ñzæ' le' Pól ywo, à su' nun ci-ntwen fòli bon lè ci-cì'. ¹²Ñwum nshè màzwùm be kàn lwen lè ñlannzì kwan mbeb màzwùm kwe hwæn. Li ne cie, m̀n b̀wum ne be kwe hwæn be shè le ñdikà' ñwa' ye kwe. Be be yili shindo' be làkì fe' kèn bèn ke Fènisì, bon lannzi kwan mbeb. Fènisì be ñwum nshè ke Krê' nun, ye be ceò' ke pyì-nywo'.

Kwan se mpùn twun cinne cì' mè Pól ke m̀la' nun

¹³A kin bèn nywo' m̀bò' ndò', mpùn wòn ndò' òunmi fyi, be òunmi fòkà' le beshe bon wa' lè bon bí ye bèn lwen wè tã she bon yili. Be sulì cì', be su' won kwukwæ' lè ngyo' Krê'. ¹⁴Son, be mgbànni kan, mpùn twun ndò'

ye be ta lon le Èràkylôn sænni ñwa' ye kpo ñgyɔ' nun. ¹⁵M̀b̀òk̀i ne m̀p̀ùn màzwùm be ðwì kimmì, mlá' she cì'. Cìcì mbæen ci' be kàn tí, ðwi' su' tì nywi ðyili ðín lè cì' kèn lè ðwi'. ¹⁶À kèn fyi lè ðwi' ke fya' leànñji lìm ðú' ndɔ' se be be lon le Kodà, se ghœ ðwi' m̀p̀ùn kwæ'. Cì' s̀ð̀fìn ne ðwi' be kèn lè nun nyè, ðwi' ken nun sheli t̀è', ¹⁷ðwi' kà yili nun cì tòn shon nun. Be ghimmà' cì' ndwun lè mè ndu', à làk̀i sænni. M̀b̀òk̀i ne bon be yi le bon làk̀i lwonni ke me gbæm kyi bye moan Libí nun, be kyili plè ne be cì' kènnzi ke ñgyɔ'. Bwi' ðyili nywi, mlá' ðunmi ðwi' twɔti ci' nun lè ye ta kèn lè ðwi'. ¹⁸M̀p̀ùn be yækì ðyè mbyí nùn, han a kiin bèn shikpon she fɔ'. Be ðunmi mè nshe pæli lè be ðwì ðú'. ¹⁹Shikpon fɔ' kin tì wanni, ywum ye be kpa' ci' nun hwæn, be ðunmi yon swí mla' nun. ²⁰Ñgyin leân mèan shiki ðwi' yen zæ' nywɔ' lè mè nywæ' lè ntwi' m̀b̀yèb zwèm. M̀p̀ùn be kàn lwùm wòn kwæ' le, li, ðwi' be kàn f̀k̀à' le ðwi' ye nywæ̀li.

²¹Bwum bye be kwe ci' nun be kàn tí swum ndɔ' ji ñgyin mèan nun. Pól ni wame zwò ke swi' ðwum ni, à shè lè bon le: «Mè ñgyinni byêm, byin ywæ̀ le' se mun shèe byin, byin ton ke Krè' ke cìcì fɔ', ðwi' ðwulè kàn ywum ndɔ', ðwi' gwannzì yindɔ' wè tà she ðwi' ciâ se. ²²Son jene, mùn shè byin le kimnzèni ñlim, ntwi' mwum m̀b̀ɔ' bǎ ñzison shon ðwuli, cì' nun kyishon ne ye gwàn. ²³Ke kpòn nyè làn ðye nun, M̀v̀ènnswæ̀b ne cinni mùn, nyè mùn tá ðwon, à fyii cikpu' nyon ke ke shêm, ²⁴à shè lè mùn le: “Pól, ba yi kwen wù. Se yili le wù bèn swi' ci-me ñgyɔ' ne ké mè ñgyɔ' hwæn. M̀v̀ènnswæ̀b yilá le ðwum be ta kèn lè wù ke ci' nun hwæn swæ' ke ntwi' kwènnzì nlim shon ke nywi ywù.” ²⁵Mè ñgyinni byêm, li ne ci mùn shè byin le kimnzèni ñlim. Ntwi' se mùn tá zwùm t̀èli lè M̀v̀ènnswæ̀b le swum se nun le' si, se ba pyì ñgyɔ' ðín. Se ye ku' cì m̀banm̀ban wè swum se nun le'. ²⁶Son, cì' yè ðwi' kèn ðwì mbeti lìm ðú' ndɔ'.»

²⁷Nywɔ' ne mè sonndè bî woli, a kin bèn kpon nun, m̀p̀ùn kònnði ðwi' twɔti ke nlim ðú' ne be ta lon le Mèditèràné. A kin bèn làn me nyimblim, mè ci-she ke cì' ndwun màzwùm ken yen le ðwi' ta kwemmi lè ñgyɔ' ndɔ'. ²⁸Be ðwì m̀b̀òk̀i ke mla' nun bǎ be limmì ñjim ðú'. Be yen le ye kwan mè metà mwum nlé blàn shanmbì. Be senndɔ' mbyí kwæ', be ðwì tì, ye kwan mè metà mwum bî blàn nini. ²⁹Be be yi le cì' nyè' làk̀i zwæ̀btì lè mè ñgwɔ'. Li ne cie be ðwì ywum kyiblea ye ta cì' ðyili be nyè nyí, be su' tì ku' shikpon ce. ³⁰Mè ci-she ci' màzwùm be yili lè bon yean bon lè mwen cì' ne be zwò ñyili. Be ken nun kyili. Be ðunmi p̀ɔ̀ka' le bon kenme ywum mbæen ci' ye làn mwù kèkea. ³¹Pól yen li, à shè lè mwumñkæm mè suzæn bon lè mè suzæn byon le: «Bye lè ðwum shi tòn fe cì' ndwun nun lè ðwi', ðwi' ba nywæ̀li.» ³²Mè suzæn ywɔ' tì ku' làn nyan li, be lin ñdu' mwen cì', be ðonni nun à kèn.

³³A kin bèn moan shikpon, Pól shè lè mwum hwæn le nyí ni ji ji. À be le' le: «A ti ðyè ñgyin wùm blàn nyí, byin ta tòn, byin ji kan swum ndɔ'.

³⁴Li ne mun le' le jièni ji, byin làkì òjè ywi. Ntwi' fe mla' nun, swum ndo' ba mwum ndo' cí.» ³⁵Pól le' òzǎ' le' yi hwæn, à sheli brê', à yili Mvènnswæb osòkò' ke swi' bwum hwæn, à bɔti son, à ðunmi ji. ³⁶Bwum hwæn kà kpæm òlim, fe ðunmi ku' ji. ³⁷Bwi' be ci' nun hwæn bwum ndu' mbi lè mwum nshanmbi blàn fyuru. ³⁸Kwan se be ji ji, be byim, be ðunmi yì bæm mvon swi ke ðu' bǎ cì' ðonmi be. ³⁹Shikpon wanni, mè ci-she sem ògyò', be limmi kan cìcì màzwùm. 'Be ðwi ze', be yen twòn ðu' ndo' lè gbæm kyì nun, be yili lè be ken cì' twò' kwe beshè bon bèn. ⁴⁰Be sulà' ywum kyiblea ye ta cì' ðyili nlim ðu', be swi yon, be konndi tì mè ndu' yì blon klwòkea ye be nyè cì' sùlea, be ndætì plè nyè mwu cì' bǎ mpùn twòtò' bon cì' ke moan kyò'. 'Be ðunmi kènnò' ke fya' me gbæm kyì. ⁴¹'Be ken bèn ke cì ndo', cì' b'èlì ke kyì nun nlim mla' ke mbyibi mlǎ' kimmi nun. Mwù cì' hwæn be lè ye ðun ke kyì nun, cí funnzi be kǎn tí. 'Be lè mè kpa' mla' ti làn nyè blò lè kim.

⁴²Mè suzæn be be mè ci-nye òjè bòn be yili bon wu byi, òdo' ni làkì nywæli lè ògwò'. ⁴³Son, ci-zwi' nyan kænni bon le' màzwùm, ntwi' se nun be kǎn yili le swum ndo' ci Pól. À shè lè mwum hwæn le nyè limmi ògwò', nyí ni pyi ðu', nyí ni wò', nyí ni kwan kyò'. ⁴⁴Bye limmi kan ku', byi nan ke yi plàn zwem, shindo' yi kitò' cì' zwem. 'Be ci li, mwum hwæn kwan kyò' shìkì swum ndo' yinndi nun.

Ògyin ye mè Pól lannze ke Màlitá

28 ¹Ke nyè ye ðwi' nywæli ywi, ðwi' kwan kyò', be she ðwi' le jin lim ðu' màzwùm si le Màlitá. ²Bwum bye be kwe bæn ðwi' lwen òzwòzwò'. Mbòkì ne mvu be nwi, mbèb be kwèn, be banni win twun ndo' kwe, be ye ðwi' kwe ðwi' hwæn. ³Mè òwæm ògæ' ndo' ne be kwe òkwinni, Pól kèn nun hwenni bǎ nun swi nun ke win nun, nywun kwaìn nlim lè twènnǎ win, à swèb nun, à ghæti nun fya'. ⁴Lan Màlitá yen Pól nywun fya' òyili, be ðunmi leli lè bwùlu le: «Ògyi ban, mwum tòn ne ni ci-òwu bwum. À ni ke mlǎ' nywæli ne, nywun kiàn tì nun swèbbi fe kyò'. Son se lisa' le òswæb ye ta òjì winni lè mè ci-ncì' byèbbi yili kan le à ton lè me'.» ⁵Pól su' nywun ce ðin, à sàtò' nun win nun, nywi kwènni kan nun be. ⁶Bwùlu be su' bòn le nyí ni yè ðunmi nyèkà', shindo' nyí ni yè pyi ògyò' ðin, nyí ni ywi. 'Be bon shè, me' mgbòki bon, be yen le swum ndo' cì kan nun, be kwebsi òwum, be ðunmi le' le mvènnswæb ndo' ni ne.

⁷Ke cìcì se bon be win wo nun, kpinnzò' me ògyò' mwumkæm ne cinni lim màzwùm be mbeti. Jin mwum màzwùm be le Pùbliyù. À yè ðwi' lwen òzwòzwò', ðwi' non ðwon nyon ògyin lwukeya lwen lê. ⁸'Be lè ce mwum màzwùm ni ògwènnwènnwènn. À be lè mbèb, à kònnndi kyì mbàn cinni. Pól kèn nun yenni. À bèn kwe, à keli Mvènnswæb, à sati nun mè fyà' nywi, à kimnzi nun. ⁹Ke nyè yi, mè ògwènnwènnwènn mèan ne be kwe lim ðu' màzwùm nun kìn cí Pól, à kimnzi bon. ¹⁰Yǎ pa' mmwumnzi ye toen ðin

be mwumnzi kan bwi' yon? Kwan se bwi' ywi cì' dún, be fe bwi' ywum ye wole ye kpa' bwi' ke kèn she' nun.

Ŋwa' ye Pól wae ke Màlitá, à kèn bèn ke Róm

¹¹Ke nyě me nywi' lê ye bwi' noen kwe, bwi' ywi kèn wea, bwi' nan cì' ndwun nyě wai Àlèzàndí. Be be cì' ni lon le MÈ-fæb-mæ-swæb. Cì' màzwùm lannze kwan mbeb ke lim dú' fò' màzwùm nun. ¹²Bwi' ken li, bwi' ken bèn ke nsòn ye be be lon le Síràkûzè, bwi' non kwe ñgyìn lê. ¹³Bwi' wa' kwe, bwi' su' won lè moan kyò' bǎ bwi' ken bèn ke Rèjìò. A kin bèn shikpon fò', m̀pùn ye tǎ wai ke mbênji dúnmi fyi, bwi' su' kèn ñgyìn bí, bwi' ken bèn ke nsòn ye be ta lon le Pùzòlè. ¹⁴Ke kwe ne bwi' cinne mè ñgyinni ndò', bon le: bwi' non kwe lè bon sonndè m̀bò'. Ke nyě yi, bwi' kà wa' kèn she Róm. ¹⁵Bwum Yesù ndò' bye kwe be lè be ywòá ñtwum m̀bèn ye' mbyí, be kiin bwi' b̀d̀nngèa mbyi nun. Bye bwi' cinne ke sem Àpús be kwe, lè bye ke lwùmmò' me nye me kyìn lê be tì kwe. Pól yen bon dín, à yili M̀vènnswæb osòkò', à kimnzi ñlim be. ¹⁶Bwi' ken bèn ke Róm, bon le: Pól ni ton nye ndò' nun kyi byi lè suzæn ne tǎ nyí b̀òn.

Ñsannzi ye Pól be ywum ye ke nywi Yesù Kristò sannzi ke Róm

¹⁷Pól nòn kwe ñgyìn lê, à lon mè ci-zwi' me Yudà bye kwe Róm ke cìcì se nun tǎ tòn nun. Be swòli hwæn, à shè lè bon le: «Mè ñgyinni byêm mè Yudà, kwo fe' she m̀n cì kan swum ndò' lè ñkwìn b̀wum byêm, shìkì m̀n cì ku' swum ndò' se yì b̀è' me mbibea bye' tǎ ka yili, be bænni m̀n ke Yèrusàlèm, be kyilì m̀n ke fya' mè ci-zwi' b̀wum Róm. ¹⁸Bon ku', be yoân m̀bòkì ne bon cinne kǎn le' byebbi ndò' nywi yêm she be woli be wu m̀n nun, be yile bǎ be pæ' fyà' lè m̀n. ¹⁹Son, mè Yudǎ yili kan li. M̀n yili le ci-me ñgyò' ne ké mè ñgyò' hwæn yen le' màzwùm. Son se cie m̀n kìn fe, kwo fe she m̀n cinni kan le' nswemma' ndò' se mun yě ñkwìn b̀wum byêm mè Yudà swemmae nun. ²⁰Li ne m̀n cibbi le m̀n yili m̀n yen byin lè m̀n leli lè byin. Ntwi' mè ndú' ne m̀n nywi ne, kwèm ndò' bǎ mbyí, kwèm ni ke nywi mwum ne ñkwìn b̀wum Izràèl ta zwùm t̀li lè nun le à yě bèn.» ²¹Mè ci-zwi' me Yudà fyonnzi lè nun le: «Dèwà ndò' wai kife' ke Jùdè se pyi bwi' fya' lè jin swù. Kwo fe' mwum nye' ndò' wai kife' nun kwe bǎ nun she bwi' ywum ye ta lannzi, shindo' à shè bwi' le' byebbi ndò' lè jin swù. ²²Son, bwi' yili bwi' fòsì wù swum se wù tǎ fòkà' ywo ñwum, ntwi' bwi' limmi le fyà' ye wù ni ke nlim yi, be ta yon byinnzi cìcì hwæn.»

²³Be sunnda' ywum hwæn kwe, be ke ñgyìn ne bon ye Pól kìn fòli. ñgyìn màzwùm wòli, be ben mèan ñzwònzwò' ke nye ne Pól be tòn nun. Be ton kwe ñdikà' ñwa' ye shikpon a ken bèn kwæbbi, lè Pól tǎ bon mè le' shè. À be bon le' she ke nywi ywò' M̀vènnswæb shè. À be kæb lè be yili ywum ye nun be bon shè ke nywi Yesù. À be bon lisea ke me lwuǎ Mòizè

nun, lè ke yi dèwà ye mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun kœe nun.

²⁴Byindɔ' yili ywum ye nun be fon shě, fyà' ndɔ' byinnɔ' ku' ñkè mwu.

²⁵Kwan se fon ywi wa', mè ñwum be fon kyikyì, Pól kà shě lè fon le:

«M̀p̀ùn Nsanmi ɓwèle kǎn kwan se nun lele lè mè mbibeá byin ke ñwum Èzai ci-nleli ke ñwum yon nun. ²⁶À lele le:

“K̄en cǐ ñkwìn ɓwum ton ɓe, wù shè fon le:

Byin kà ywɔkà', son, byin ɓa mwù limmi.

Byin kà cekà', son, byin ɓa yenni.

²⁷Ntwi' mè nlim ñkwìn ɓwum ton ye ti ñshimndea lè lɛɱkàem, fon làkì mwù limmi.

Be ɔwɔki me', me' byan làkì yen.

Be shimma' mè ywi' lè ɓe làkì ywɔ',

lè fon yonni fya' yêm nun ɓǎ m̀ǹ kimnzi fon.” »

²⁸Pól kà le' tí be le: «Limmèni lwen le ñtwum nswæti ye M̀v̀ènnswàb fyii ye ti jene ye ɓwum bye ɓa mè Yudà. Be ye fon yon ywo.» [²⁹À le' ñzǎ' le' yi ɔ̀n, mè Yudà wa' kèn lè ɓe ta le' kunkun ke nyinnim shan nun.]

³⁰Pól nòn kwe ɔwùm ɓi, à ɔ̀ɓ̀b nye ne nun be tòn nlim. ɓwum bye be nun k̄n yenni hwæn, à be fon yě. ³¹À be leli ke nywi ywɔ' M̀v̀ènnswàb, à lisà' tì ku' ywum ye ke nywi Nyeli nye' Yesù Kristò. À be lisà' li mwù zwò, shìkì ɓe kǎnni nun.

Dèwà Sɛ Pôl Kɔɛ Lè Bwum Yesù Kristò Bye Rôm

Mè hwæsi

1 ¹Mùn Pôl nɛ ta dèwà ton sɛ kɔi. Mùn nɛ cikpu' fya' Yesù Kristò. Mvènnswàb bæn mùn lè mùn bɛ ci-ntwum nyon. À pàè' mun nyinnim ðwùlu, bǎ mùn sannzi ðwum Ntwum Lwen yon. ²Dyě nɛ Ntwum Lwen màzwùm kwan kan. Mvènnswàb ciɛ ñkàli yon ñdikà' ñwê. À ciɛ mè ci-nlɛli kɛ ñwum yon nun kɔ' yon kɛ dèwà shon nun kwan ti làbbi. ³Ntwum Lwen màzwùm yi kɛ nywi Mwen nyon Yesù Kristò nɛ ðyi Nyeli nye'. Kɛ mfyòn yɛ nun fyònne mwum ñgyɔ' wan, à bɛ kɛ mvu ðwum mvèn Dàvíd nun, ⁴son, kɛ pa' tòn she nun bɛ tòn mbyî cɛ Mvènnswàb, à bɛ mwen nsanmi nyon. Sɛ fɔsi kwan seansean lɛ à ni Mwen Mvènnswàb, kwan sɛ Mvènnswàb yimnze nun kɛ ywi nun. ⁵Yesù Kristò nɛ mwù swum sɛ ciɛ Mvènnswàb ñgǎnni mùn kɛ nyæn yɛ nun yænne mùn lè ci-ntwum nyon. À cí li, bǎ ðwum bye ða mè Yudà tɛ' ku' zwùm lè nun, bɛ mwumnzi nun. Li nɛ bɛ yɛ jin Yesù Kristò twuli. ⁶Byin bɛ Rôm bi, byin bi tì ku' kɛ læm ðwum màzwùm nun. Byin bɛ Mvènnswàb loàn lɛ byin bɛ ðwum Yesù Kristò.

⁷Mùn kɔi dèwà sɛ lè byin hwæn bɛ Mvènnswàb yili, bɛ nun loàn lɛ byin bɛ ðwum byon. Cɛ nye' Mvènnswàb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò ñgǎnni byin, bɛ fɛ byin fɔa.

Ñyili yɛ Pôl bɛ yili nun kɛn ðwum Yesù bye Rôm bǎti

⁸Swum zimbyi' sɛ mùn yili lɛ mùn she byin, à si lɛ mùn tǎ Mvènnswàb osòkò' yili fya' Yesù Kristò kɛ ntwi' yin, byin hwæn, kɛ nywi ntɛ' zwum yɛ byin ta tɛ' lè nun. Ntɛ' zwum yin ta ywùm yi cìci hwæn. ⁹Beshe mun pɔka' ðin, Mvènnswàb ni shitákùwù shêm, nun nɛ mùn tǎ she shon cí lè ñlim fɔ', kɛ nshě Ntwum Lwen yɛ mùn tǎ she kɛ nywi mwen nyon nun. À limmi lɛ mùn tǎ ka byin limnzi. ¹⁰Kwan mèan hwæn yɛ mùn tǎ nun keli, mùn tǎ nun cibbi lɛ beshe nun yɛn lɛ à si lwen, à ci lɛ mùn kiin byin bǎti ðyɛ kǎmmi she nun. ¹¹Ntwi' ñlim yêm ta su' ðyi lɛ

mùn kiin byin yenni, bǎ mun ben byin lè ìkimmò' ndò' ye wai fya' Mpùn Nsanmi, ìkimmò' ndò' ye woli ye kimnzi byin ke tòn shin nun. ¹²Se lan li, mùn yili ti ku' le mùn ben nyinnim shin nun lè bwi' tetèni bwùlu zwùm, bwi' hwæn. Mùn yě ìtèti zwum cinni kwan se mùn yě be lè mùn yennà mbòki ne byin ta zwùm tèli lè Mvènnswæb, byin cinni ti ku' ìtèti zwum, kwan se a ye be lè byin ta ku' mbòki ntè' zwum yém yenni.

¹³Mè ñgyinni byém, mùn yili le byin limmi le mùn sùkeá ñkín mbàti yin kàmmi mèan han, wě tà she a kinmè bèn dýé ke kàmmi she nun se. Mùn yili lwen le she shém kwannzi mwù ke cì shin, mbòki ne se kwannzà mwù ke cìci me kyin bwum ndò' nyě mbyî. ¹⁴Ntwi' se à si mùn nywi dólè' le mùn ken ke cìci yi pa' bwum hwæn, bye me' sanmâ, bon lè bye ke njimmi nun, mùn kòndi kën cě bye limmi dèwà lè bye cǐ kife' swùkwulwù. ¹⁵Li ne ci, ñlim ta mun dýi le mùn kiin ku' lè Ntwum Lwen ke cì shin, byin be lan Rôm.

Ìkimmò' ye Ntwum Lwen cinni

¹⁶Mwù tà ka mun tuntun nlim lè ñshě Ntwum Lwen. Ìkimmò' Mvènnswæb yi ke Ntwum Lwen ye mùn tǎ shè ye nun. Ntwi' se yon ye mbyi ne nun tǎ fyi lè nun swæti bwum bye ta ñlim dýili nywi yon hwæn, ñdunmi yi ke nywi me Yudà, a ken bèn ke bye ba mè Yudà nun hwæn. ¹⁷Ntwi' se ke nywi Ntwum Lwen màzwùm ye, bwi' ta ywòti mbòki ne Mvènnswæb tà bwum fyòsi sanmi ke swi' shon. Ke mfyòsi sanmi màzwùm nun, shi be ìtè' ye be ta zwùm tèli lè nun Mvènnswæb, mbyi ndò' bǎ mbyî. A si wě tà she be kò' ke dèwá Mvènnswæb nun, she be le' le: «Mwum ne Mvènnswæb fyòsâ sanmi ke swi' shon ke nyě ntè' zwum ye nun tè' lè nun, nun ne cinni ñzison d̀wùmd̀wùm.»

Wen ne hwæn ni ci-ncǐ byebbi?

¹⁸Ti lè bwum bye ta mè le' mbyibbòa cìkea, ñlim ta Mvènnswæb nyeni lè bon, ñdikà' ke dèb ke cǐ tòn shon, ke ntwi' ncikà' me le' màzwùm, à tà tí kòndi nyeni lè she be tà ka nun mwumzi nun. À yě bon vènè' yennzi ntwi' byebbi ne bon ta cì ni, byebbi màzwùm tǎ bwùlu mbyi d̀wò, mbyi nyě be woli be limmi leñkàm nywi Mvènnswæb nlim. ¹⁹Mvènnswæb tà ka nyeni lè bon òin, à si ntwi' be bwuli kan mwum ne be lon le Mvènnswæb. Mvènnswæb nun ne' liseá bon ywum ye dýi nywi yon ne', son, be yili kan be ywò. ²⁰Ñdikà' ne Mvènnswæb fòe ñgyò' wan, kwo fe' she bwum wòli kan be yen nun lè ze' si, be woli be limmi pa' tòn shon ke me she ne nun cii nun. Be woli be limmi le ìkimmò' yon tà ka mlò', be kòndi ti ku' limmi le nun ne Mvènnswæb, nun kyishon. Li, bwum wòli kan be she le bon bi njimmi nun. ²¹Kwo fe' she be limmi le mwum ndò' ni kwe nyě dýi Mvènnswæb, be tà ka nun twuli, shiki be yili ku' nun osòkò', wě tà she se yili le be ci lè nun. Mè mbàkà' nyan tǎ fyòn kèn ke me le'

mpwɪnpwɪn nun, mɛ mwù ŋgwàŋŋgea nyan ti ñlwinnɔa lè mɛ le' nyènye, bɛ limmi kan tì swum she ðyi swum lwɛn. ²²Be ta shɛ lè mɛ ŋwum nyan le bon bi cinni mɛ mwù, son, bɛ ti yì ðyimi. ²³Be donnzâ ñtwu Mvènnswàb nɛ ðwùmðwùm, bɛ ðunmi ywum f̄kea twuli. Ywum f̄kea màzwùm ta ðwum ŋgyɔ' wan gwili, ðwum bɛ ye ywi nywɔ' ndɔ', ye gwili tì ku' mɛ nyì, mɛ nyàm, lè ywum ye ta wàli ŋgyɔ' hwæn.

²⁴Son sɛ ci ku', Mvènnswàb myì' bon fyà' lè mɛ le' mbyibbɔa nɛ mɛ nlim nyan tã yili, li, bɛ su' mɛ le' nyan nyɛ kwènnjin seansean cì lè ðwùlu. ²⁵Be yonnzâ lɛŋkàm sɛ nywi Mvènnswàb lè mɛ mɔwɛ'. Ywum ye Mvènnswàb f̄s', yon ye bon ta twuli, bɛ mwumnzi yon, bɛ ðonzi ku' nun nɛ' Mvènnswàb nɛ f̄ɔe ku' ywum màzwùm, nun nɛ sɛ cibbi le ðwum twuli nun kwan mɛan hwæn. **Àmèn.**

²⁶Son sɛ ci, Mvènnswàb myì' bon fyà' lè ywum kwènnjin ye mɛ nlim nyan tã su' ðyi le bɛ ci. Mɛ yib ðyan donnzâ wɛ tã she Mvènnswàb f̄ɔe, bɛ ti hwæn tòn bɛ lè ðwùlu mɛ yib. ²⁷Mbanmbɔ' màzwùm, mɛ ðwɛb donnzâ ñlon mɛ yib, ñlim ti bon su' ðyi bɛ lè ðwùlu mɛ ðwɛb. She mɛ ðwɛb ta ywum kwènnjin cì lè ðwùlu mɛ ðwɛb li, vènɛ' shan she sɛ yili le bon yɛn, son sɛ she bon ti yɛn si.

²⁸Mbòkì nɛ bon yile kǎn bon twe' Mvènnswàb lè swum ŋkàmŋkàm, son sɛ ci Mvènnswàb myì' bon fyà' le mɛ le' mbyibbɔa nɛ mɛ mɔàkà' nyan ta ðyi nlim, bǎ bon ci swum sɛ bɛ ciè kǎn. ²⁹Mɛ le' mbyibbɔa hwæn pyiâ bon ŋka' nywi. Swùnni si shan, lè ñlim ŋàli nun, bɛ ti ŋgànnɔi seansean, bɛ ta ðwum wukea, bɛ klwikà' mɛ le', bɛ cinni yì bɛb ðyibbɔa, bɛ konndi ðɛɔ' zwem mɛ ci-ŋge'. Be ta yì ðòbo kènnzi, ³⁰lè bɛ ta ðwùlu mɛ le' mbyibbɔa shèkea kɛ nywi cì bye f̄' ndɔ'. À bi mɛ ci-byìnnzi Mvènnswàb, bɛ ta ðwùlu mbyulea, bɛ shela' tì nywi, bɛ ta mɛ mbyi ncì byebbi bye nywàb kwannzi, bɛ ŋga' mɛ ŋwum ðwum bye ye bon. ³¹Mɛ mwù nyan ti ŋgwàŋŋgea, bɛ tã ka le' she bon ta kwannzi ŋwum lwinnzi, mɛ nlim nyan ni ñtwènnɔea lè ðwùlu, bɛ cinni kan tì kwènnzi nlim she bɛ lwuni bon lè lwikwæn. ³²Be ðwuli kan ku' le ywum màzwùm yi ywum ye lwuà Mvènnswàb tã ka yili. 'Bwum bɛ ta pa' mɛ le' màzwùm cikea, bɛ toân ŋgwòn lè ywi. Lè ñlimmì màzwùm nun hwæn, bɛ ta kèn mbyì lè ñcìkà' pa' ywum ðyibbɔa ton yi. À làn ma li, ntwi' sɛ bɛ konndɔ' tì ŋgwòn yili lè ðwùlu bye ta ku' ci wɛ bon.

Mɛ ci-ncì byebbi bɛ Mvènnswàb kwean fya'

2 ¹Yili wù bɛ fɛ' wen, wù nɛ tã su' ðwùlu wɛsi, wù cinni kan kwèm nɛ yɛ wù kwannzi le' nun kɛ swi' Mvènnswàb. Ntwi' kwan sɛ wu tã su' ðwùlu cɛ lè mɛ ci-ncì byebbi, lè wù nɛ' hwæn, wù ni kɛ nlim, wù nɛ' nɛ wù tã ñdwèn swì nywi. ²Bwi' hwæn, ðwi' limmi lwɛn le ðwum bɛ ta pa' mɛ le' màzwùm cì, Mvènnswàb tã bon vènɛ' yennzi wɛ tã she sɛ yili le bɛ yɛn. ³Ti wù nɛ' nɛ tã ðwùlu wɛsi ni, wù bàka' le wù yɛ

Mvènnswæb kwean fya'? Lè wù ni ku' ndu' fò' nun lè bon? ⁴Kè shindo', wù tã Mvènnswæb njili ntwi' se à ni ci-kwènnzi nlim, à bε tì ci-mbæn nlim, à fyimnzi tì mè le'? Wù yen kan le Mvènnswæb tà wu lwen cí ke ηwò ye nun tà wu mbyi wò, lè wù ne kwebsi mbòki tòn nywù? ⁵Son, wù ni làn nywù mwù kimmi, wù yili kan wù kwebsi mbòki tòn nywù. Son se ci, wù swí wù ne' ñdwèn nywi. Kyitàè' Mvènnswæb ye wù pyí nywi, nywò' ne sean yě nun dñwí zwum. Nywò' màzwùm ne nun yě ηgyò' wan lannzi ke kyitàè' se nun tã lannzi ke mbyi nun. ⁶Nywò' màzwùm ne nun yě mwum hwæn dēbbi she nyon ne nun cìe fe. ⁷Bwum bye ta ñtwu kæbbi ke ηkè mwu ye bon ta kè ke ncí lwen nun, bε ta kæb lè Mvènnswæb yili bon ηgwòn, lè bon cinni tì ku' ñzison she dñwùmdwùm, bon bε Mvènnswæb yě ñzison dñwùmdwùm fe. ⁸Son, ti lè bwum bye ta ηwum Mvènnswæb fyinnzi, bε twub ñzæ' le' yon lè mè kwù, bε yê ku' mè le' mè mbwè', bon màzwùm bε Mvènnswæb yě vènè' yennzi. ⁹Bwum bye ta byebbi cí hwæn, vènè' ye bon yenni, ñlim byiti bon zwum, ñdunmi yi ke nywi me Yudà zwēm, a ken bèn nywi bwum bye ba mè Yudà. ¹⁰Son, ti lè bwum bye ta lwen cí, Mvènnswæb yě bon ñtwu fe, lè floa nyon nun, à kà yilo' tì bon ηgwòn zwēm. Mbanmbò' ku', se ye dñunmi ke nywi me Yudà zwēm, se kà kèn bèn nywi bwum bye ba mè Yudà. ¹¹Ntwi' se Mvènnswæb tà ka ηkyiili kè ke nyinnim bwum nun.

¹²Bwum bye ba mè Yudà limmi kan mè lwuà bye Mòizè kœ, bε ta byebbi cìò' njimmi nun. Li, bε ye kèn mlò' ñin, shìkì mè lwuà kyibli bon ke mwu. Ti lè mè Yudà, lwuà Mòizè ni bon nlim nun. Kwan se bon, bε ta byebbi cí, Mvènnswæb yě bon mè kàè' lannzi ke nywi lwuà màzwùm. ¹³Nywò' ye wù tã mè lwuà ywo lè mè ywi' ñin, yon ye tà ka ci wù bε ñsanmi ke swi' Mvènnswæb. Son, ñdñwonnzi lwuà màzwùm lè ñdù' nun, yon ye ta bwum sannzi ke swi' shon. ¹⁴Bwum bye ba mè Yudà, bε limmi kan mè lwuà me Yudà. Kwan se bon ta cí mbòki ne mè lwuà yili, mè mwù nyan ne' ne ta bon mbyi nlwen lisea. ¹⁵Mbòki màzwùm lisà' le mè lwuà bi bon me zwùm nun. Be ta ku' ci li lè mè mwù nyan. Mè mbàkà' ne tà ti bon bènmi mwu, kwan ndò' à tà bon lisea le à bi pyí, à kònnzi tì bon lisea kwan ndò' le lwen ne bon ta cì. ¹⁶Ywum ye mùn shè byin hwæn yi, li ne ye bε nywò' ne Mvènnswæb yě bwum mè kàè' lannzi ke fya' Yesù Kristò. À yě ywum ye dñi gwùmnea ke me zwum bwum kwannzi pisean. Li ne Ñtwum Lwen ye mùn tã shè ta le'.

Ñkyibli ye mè Yudà ta kyibli ke me lwuà nun

¹⁷Wù ne mwum Yudà, wù tã kyibli ke me lwuà Mòizè nun, wù tã nywi shelea le wù limmi Mvènnswæb, ¹⁸wù limmi tì swum se Mvènnswæb yili le wù ci. Lwuà ne fe wu mbyi ηkè ηkyiila' ke nyinnim swum lwen lè swum byebbi. ¹⁹Wù tì ku', wù tã wù ne' tweli wè mwum ne cinni me', nyè wòli à kènnzi mè ci-bwubè, wù bε tì ku' wè ηwannì ke nyinnim bwum bε

ke njimmi nun. ²⁰Wù tǎ tì wù ne' tweli wě ci-nsannzi b̄wum me', wù ni wě ñlìsà' b̄wum bye kwùm yi' kife' zwum ke mbyi Mvènnswæb nun. Ke wù tǎ wù ne' tweli lè popò ci-nlimmi me lwuà, wù tǎ bàkà' le wù limmi ywum hwæn, wù limmi tì ku' swum se d̄yi leŋkæm. ²¹Ke à si li, wù ne tǎ b̄wum ywum lisea, yen se ci, wù tǎ ka wù ne' yon lisea tì ku'? Wù ne tǎ le' lè lwikwæn le: «Ba wù yib nywi!», yen se ci le wù tǎ làn nywù nywi' yibbi nun? ²²Wù ne tǎ le' lè lwikwæn le: «Ba wù ywi ñlà!», yen se wu tǎ làn nywù ñlà' ywi nun? Wù ne tǎ mè swæb f̄kea byinn̄ca, yen se wù tǎ tì kěn kæb ke me nye màzwùm nun? ²³Wù tǎ mwù twuli le wù limmi mè lwuà, kǎ lo wù tǎ nun gwànnzi nun, li wù tǎ jin Mvènnswæb gwànnzi. ²⁴À si wě tǎ she b̄e kǒ' ke d̄ewǎ Mvènnswæb nun, she b̄e le' le: «Bwùlu b̄wum ndǒ' ta jin Mvènnswæb gwànnzi ntwi' yin, mè Yudà.»

²⁵Byin, mè Yudà, byin ta ñdùn d̄un. A wu d̄wonnzi mè lwuà Mòîzè, ñd̄un ndùn màzwùm yi swum lwen. Son, kwo fe' she b̄e d̄unnzà wù ñdùn si, wu shì mè lwuà d̄wonnzi lè wù ni m̄banmbǒ' wě mwum ne b̄e d̄unnzi kife' ñdùn. ²⁶Beshe mwum nyě b̄e d̄unnzi kife' ñdùn tǎ mè lwuà d̄wonnzi zu', ke swi' Mvènnswæb, à bǎ wě b̄e d̄unnzà nun ñdùn? ²⁷Wù, mwum Yudà, lwuà ni wu nlim nun, b̄e d̄unnzà tì ma wù ñdùn, son, wù gwànnzà lwuà ni b̄e. Li, limmi lwen le b̄wum bye b̄e d̄unnzi kife' ñdùn, son, b̄e ta lwuà d̄wonnzi, b̄wum màzwùm, b̄e ye byin kwènnjin kě mwu ke swi' Mvènnswæb. ²⁸Mwum Yudà nyě ñkæm̄kæm ni yà nun? À bǎ nyě ta jin si swi' nywi wě plè. M̄banmbǒ' ku', ñd̄unnzi ndùn ye ñkæm̄kæm b̄a ye b̄e ta yen lè zè'. ²⁹Se fyon b̄e le mwum Yudà nyě ñkæm̄kæm ni nyě Mvènnswæb kwebsà ñlim. M̄banmbǒ' ku', ñd̄unnzi ndùn ye ñkæm̄kæm yi ye M̄pùn Mvènnswæb tǎ cì ke nlim mwum nun, ye b̄a swum se kwain lwuà ne b̄e fe bon fya' nun. Mwum Yudà ñkæm̄kæm màzwùm, Mvènnswæb ne ta nun ñgwòn yili, b̄a kì b̄wum ñgyǒ' wan.

3 ¹Ke à si li, se ndǒ' ni kwe kwan se mwum ni mwum Yudà? Ñd̄unnzi ndùn ta kpa' lè swum ndǒ'? ²Se ni ma ñd̄wun mè fyà' hwæn. Lè ntwi' yen? Swum zwimbyi' si le mè Yudà b̄e Mvènnswæb sete ñzǎ' le' yon fe fya'. ³A b̄wi' d̄yi, b̄wi' she le byindǒ' b̄i ke nyinnim shan nun, b̄e d̄wonnzi kan ñzǎ' le' màzwùm, byin baka' le ke ntwi' màzwùm, Mvènnswæb yě tì ku' d̄yi, shìkì à lwinnzi ñzǎ' le' yon? ⁴Ban, se b̄a li. Kwo fe' she mwum ñgyǒ' wan ni ci-me m̄bwè', Mvènnswæb ni ci-leŋkæm. À si wě tǎ she b̄e kǒ' ke d̄ewǎ Mvènnswæb nun, she b̄e le' ke nywi yon nun le: «Wù, Mvènnswæb, se cibbi le wen ne hwæn limmi le wù ni ñlwinni ke nzǎ' le' ywù nun. A b̄e wila' fe' wù, wù yě kwan fyà' b̄lǒtǒ.»

⁵Shindǒ' byindǒ' ye d̄yi, b̄e she le byebbi ne b̄wi' ta cì tà lisà' le Mvènnswæb ni ñsanmi. B̄wi' ye yili fyònnzi le yen? B̄wi' ye shè le, kè a si li, Mvènnswæb bǎ ci-leŋkæm, ntwi' se à tà b̄wi' vènè' yennzi? Le' se mùn le' se, mùn tà son leli wě tǎ she b̄wum ta leli gba'. ⁶Se b̄a lǒ' li. Ntwi' se Mvènnswæb ni ci-leŋkæm. À shiè b̄e li, à d̄unmè le, à lannzi lan ñgyǒ' wan mè kàè'?

⁷Kê shindo', byindo' ye ðyi, ɓe she le: «She ɓwi' bi mè ci-me mbwè' se, a ta ɓwùlu kpea lè ɓe limmi le Mvènnswæb ni làn nyon ci-lexkæm. Son se ɓe ye nun twuli nun. Ke à si li, yen se ye ci mè kàè' ɓæn tì ɓwi' le ɓwi' bi mè ci-ncí ɓyebbi?» ⁸Byindo' ta shè le: «Bwi' ta shi ɓyebbi cí, ɓã lwen kwan ke nlim lè ntwi' yen?» Byindo' ta ɓe, ɓã ɓe gwannzi jin shêm, ɓe she le mùn tà ku' pa' le' màzwùm leli lè mùn ne'. A si lwen she Mvènnswæb yè ɓwum màzwùm vènè' yennzi.

Mwum ndo' ɓã ñsanmi ke swi' Mvènnswæb

⁹Son, ɓwi' mè Yuda, ɓwi' lan ɓwùlukwæn ɓwum ke swi' Mvènnswæb? Ayi ku'. Mùn sannzâ ɓyin mbyí le mè Yuda lè ɓwùlu ɓwum hwæn pæ', ɓyebbi ne ta ɓon twoti mbyí. ¹⁰À si wè tà she ɓe kò' ke ðewã Mvènnswæb nun, she ɓe le' le:

«Mwum nyè ñsanmi ke swi' Mvènnswæb, kwo mbò' ti ku' mbò', à ɓan.

¹¹Kwo mwum mbò' ndo' tà ka swum se ðyi lexkæm ywo, nyè tà mbyi Mvènnswæb kæbbi, kwo mbò', à ɓãn.

¹²Bwum hwæn pæ' yonnzâ Mvènnswæb nyè, ɓe ɓwuâ ɓon hwæn pæ'. Kwo mwum ndo' tà ka swum se ðyi lwen cí.

¹³Mè ñwum nyan ni wè mè mbyù' ɓye lwon. She ðimò' shan suku' she mpoka' ɓwum.

Ñzæ' le' ye ta ɓon kwean ke ñwum yi wè ñzwònnzi nywun.

¹⁴Be ta ɓwum gennzi kwan mèan hwæn lè ñzæ' le' ye ɓe ta le'.

¹⁵Be ta ñwu ɓwum zwùnni nun.

¹⁶Cici hwæn pæ' se ɓe ta làn, ɓe ta ywum gwànnzi, ɓe yennzi tì ɓwum vènè'.

¹⁷Mbyi nyè ɓon ton fe lè ɓwùlu mè ywi' ðò', ɓe limmi kan ɓon nun.

¹⁸Be ta ywum màzwùm cí li, shiki ɓe yi Mvènnswæb.»

¹⁹Bwi' limmi le ywum hwæn pæ' ye lwuà tá le' yi, à tà yon shè lè ɓwum ɓye Mvènnswæb fee lwuà màzwùm fya'. Li ne ci, mwum cinni kan tì ñwum nleli. Mè kàè' Mvènnswæb ye wen ne hwæn ɓænni. ²⁰À si li ntwi' se mwum mbò' ndo' ɓa ɓe ñsanmi ke swi' Mvènnswæb ke ndwonnzi ye nun ðwonnzi lwuà. Lwuà tá suku' mwum lisea le à ciâ ɓyebbi.

Mfyòsi ye Mvènnswæb tá ɓwum fyòsi sanmi ke swi' shon

²¹Son jene, Mvènnswæb liseâ ɓwum mbyi nyè ɓe woli ɓe fyi lè ɓe ɓe sanmi ke swi' shon. Mbyi màzwùm kwan kan ke lwuà nun. Be lè ɓe lelá son mbyí ke ðewã me lwuà nun, mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun konndi tì son leli. ²²Mbyi màzwùm ni le Mvènnswæb tá ɓwum fyòsi sanmi ke swi' shon lè ñtè' zwum ye ɓe ta tètè' lè Yesù Kristò. Á tà ka ñkyiilli ké ke nyinnim ɓwum nun, à tà son cí li ke nywi wen ne hwæn ne tá zwùm tèli lè Yesù Kristò. ²³Ntwi' se ɓwum hwæn pæ' bi mè ci-ncí ɓyebbi.

Ìvènnswàb lè òtɔw yon nun hwæn kesâ nywi lè bon. ²⁴Son, Ìvènnswàb kwènnzâ òlim lè bon, à fyòsâ bon sanmi ke swi' shon nun òindin, ke mfyil ye nun fyi Yesù Kristò, lè nyi ni kiin bwum kwannzi ke byebbi nyan nun. ²⁵⁻²⁶Ìvènnswàb ci be wu Yesù lè nyi ni ywi ntwi' bwum, lè mvàb yon ye ye swi yi, ye zusi bon byebbi nyan. Ìvènnswàb fde mbyi màzwùm li lè bwum bye ta zwùm teli lè Yesù Kristò. Kwan se bekà' mbyi, byebbi ne bwum be ciki, Ìvènnswàb be òlim bænni, à twòsi kan nun. Son, ti kwan se ti jene se nun, à tã bwum lisea mbòki ne nun tà bon fyòsi sanmi ke swi' shon. Nun, à yili bã nun ci ywum ye sanmi, à yili ti ku' bã nun fyòsi bwum bye ta zwùm teli lè Yesù Kristò sanmi ke swi' shon.

²⁷Ke à si li, bwi' cinni ti mbyi ne bwi' ye mwù twuli nun? Kwo mbò' bà tí. Lè ntwi' yen? Lè ntwi' se Ìvènnswàb fyòsâ bwi' sanmi ke swi' shon ke ntè' zwum ye bwi' te' lè Yesù Kristò. A ba lè ntwi' swum lwen ndò' se bwi' ta ci ke ndwonnzi ye bwi' ta mè lwuà Mòizè òwonnzi. ²⁸Bwi' limmi le Ìvènnswàb fyòsi bwum sanmi ke swi' shon lè ntwi' be ta zwùm teli lè Yesù. A ba ntwi' be ta mè lwuà Mòizè òwonnzi. ²⁹Ke byin ta bàkà' le Ìvènnswàb suku' Ìvènnswàb mè Yudà, à ba ti ku' nyè bwum byindo' mbyi? Ayi, à ni ti ku' Ìvènnswàb nyan. ³⁰Ntwi' se Ìvènnswàb ni suku' mbò', òdò' bã mbyi. A mwum Yudà ne tè' zwùm lè Yesù Kristò, Ìvènnswàb yè nun fyòsi sanmi ke swi' shon. Kwo ma mwum ne bã mè Yudà, a nun tè' zwùm lè Yesù Kristò, Ìvènnswàb yè ti ku' nun fyòsi sanmi ke swi' shon. ³¹Ke nshè ye bwi' ta shè le Ìvènnswàb tã bwum fyòsi sanmi ke swi' shon ke ntè' zwum ye be ta tè' lè Yesù Kristò, se lisa' le bwi' ta lwuà tweli lè swum òindin? Ayi, se ba li. Bwi' ta fyòn mwù lwuà kwannzi.

Ìbòki ne ke nywi Abràhâm

4 ¹Bwi' cèèni fe' mbibea nye' Abràhâm. Yen se bwi' woli bwi' leli nywi yon? Yen se nun cinne fya' Mvènnswàb? ²A bè le Ìvènnswàb fyòsi nun òsanmi ke swi' shon ntwi' se à be ywum lwukea cì, à wolè à twuli mwù. Son, à cinni kan swum ntwuli mwu ke swi' Mvènnswàb. ³À si wè tà she be kò' ke òwà Mvènnswàb nun, she be le' le: «Abràhâm tèle zwùm lè Ìvènnswàb, li ne ci, Ìvènnswàb fyòse nun òsanmi ke swi' shon.» ⁴Bwi' limmi le mwum ne tã she cì, be ta nun she shon òbbi. Swum se be ta nun òbbi, be òb kan nun son òin, shon se bi ku'. ⁵Son, beshe mwum ndò' tã zwùm teli lè Ìvènnswàb, shiki à kyibli ke me she ne nun tã ci nun, Ìvènnswàb yè nun fyòsi òsanmi ke swi' shon. Ìvènnswàb cinni òkimò' mfyòsi me ci-nci byebbi sanmi ke swi' shon. ⁶Mvèn Dàvid shèkà' ku' swum fò' mbyi. À lele ke nywi bwum be Ìvènnswàb fyòsi sanmi ke swi' shon, shiki à twò' kwù ke me she nyan nun. Tòn lwen si lè bwum màzwùm. ⁷Dàvid le' le:

«Tòn lwen si lè bwum bye Ìvènnswàb swià bon mvub nywi,

à zùsi bon byebbi nyan.

⁸ Tõn lwen si lè bwum màzwùm be Mvènnswæb tà ka byebbi nyan ðwonnzi.»

⁹ Tõn lwen màzwùm suku' lè bwum bye be ðunnzâ ñdùn? Se ba ku' bon lè bwum bye be ðunnzi kife' ñdùn? Bwi' ta lilò' le Mvènnswæb fyðse Abràhâm ñsanmi ke swi' shon, ntwi' se be lè Abràhâm tèlâ zwùm lè nun. ¹⁰ Le' màzwùm lannze yâ kwan? Kwan se be lè be ðunnzâ Abràhâm ñdùn nùn? Kè kwan se be lè be ðunnzi kife' nun? A seti kan be mbyí? Èn, se seti be zwimbyi'. ¹¹ Kwan lan be, be kà ðunnzi Abràhâm ñdùn. Nðunnzi ndùn màzwùm lisae le Mvènnswæb fyðsâ nun ñsanmi ke swi' shon, ntwi' ñtè' zwum ye nun tèle lè nun lè be ðunnzi kife' nun ñdùn. Swum màzwùm se ci Abràhâm ne ðyi jene wě bùba nyě bwum bye te' zwùm lè Mvènnswæb, shiki be ðunnzi bon ñdùn. Swum màzwùm se ci ti ku' Mvènnswæb tà bon fyðsi sanmi ke swi' shon, wě tà she nun fyðse ti ku' Abràhâm. ¹² Abràhâm ni ti ku' bùba bwum bye be ðunnzâ ñdùn, son, se su' kan yili le bwum màzwùm nywælâ ke nðunnzi ndùn ye be ðunnzi bon, se yili le be ðwon ti ku' mè kwù Abràhâm ke ntè' zwum ye nun tèle lè Mvènnswæb lè be ðunnzi kife' nun ñdùn.

Ñkàli ye Mvènnswæb ciè lè bwum bye ta zwùm tèli lè nun

¹³ A be kwan màzwùm, Mvènnswæb shè lè Abràhâm bon lè mvu bwum byon le nun kà fekà' bon ñgyò' wan. Mvènnswæb lele kãn li ntwi' se Abràhâm yie mè lwuà, son, à lele li ntwi' se Abràhâm tèle zwùm lè nun. Li, Mvènnswæb fyðsi nun ñsanmi ke swi' shon. ¹⁴ A suè le bwum bye ta mè lwuà yi, bon be ye swum se Mvènnswæb li le à yě bon fe cinni, kwan màzwùm, ñtè' zwum lè Mvènnswæb bê swum ðin. Le' fò' ku' lè swum se Mvènnswæb li le nun yě bwum fe, se bê wě swum ðin. ¹⁵ À si li ntwi' se ñlim Mvènnswæb ta nyeni lè bwum bye nun fe bon lwuà fya', ntwi' se be ta nun pyí. Son, mwum pweti kan à pyí lwuà ke cě lwuà bãn.

¹⁶ Swum se Mvènnswæb li le nun ywime fe, à li son li lè bwum bye te' zwùm lè nun. À ci son li lè nun fe byi swum màzwùm ðindin. À yili nun fe son lè mvu bwum Abràhâm bon hwæn pæ'. À su' kan son fe lè bwum bye ta zwùm tèli lè nun, be konndi mè lwuà yi, son, à fe ti ku' lè bye ta zwùm tèli lè nun, wě tà she Abràhâm tèle, ntwi' se nun ne ðyi bùba nye', bwi' hwæn pæ'. ¹⁷ À si wě tà she be kò' ke ðewã Mvènnswæb nun, she be le' le Mvènnswæb shè lè Abràhâm le: «Mùn kèâ wù wě ce ñkwìn bwum mèan.» Son se ci Abràhâm ni ce nye' ke swi' Mvènnswæb, ntwi' se à tèle zwùm lè nun. Nun màzwùm ne ta bwum ywi yimnzi, à sue le' ðin, ywum ye be kãn kwan ku'. ¹⁸ Son se ci Abràhâm be kèn mbyí lè ñtè' zwum yon. Kwo fe' she bwùlu be kãn fe' zwùm tèli lè Mvènnswæb le à yě swum se nun li cí, Abràhâm tèle zwùm lè nun. Li, Mvènnswæb lwinnzi ñzæ' le' yon. Abràhâm fyòn «ce ñkwìn bwum mèan» wě tà she Mvènnswæb

shèkà' nun le: «Mvu òwum byú ye òe mèan.» ¹⁹A òe kwan si lè Abràhâm ti kènni òwùm ndu'. À limmâ ti ku' le nun ni wòli kan tí kim nun ni ye òwen. À kònnò ti ku' limmi le mmyon Sarà ni kìm. Kwo fe' li, Abràhâm kònnò ti zwùm tèli lè Mvènnswàb, à cinni kan nywu me'. ²⁰À limmi lwen le à yè swum se Mvènnswàb shèe nun yenni, à òe kán Mvènnswàb tweli le ci-me mbwè'. Son, òtè' zwum ye nun tèle lè Mvènnswàb fyòn nun òlim kimnzi ke mbyi Mvènnswàb nun, à twuli Mvènnswàb mbyi. ²¹À limmi seansean le Mvènnswàb cinni òkimmò' ncí swum se nun shí le nun yè ci. ²²Swum se ci Mvènnswàb fyòse Abràhâm sanmi ke swi' shon si òtè' zwum ye nun tèle lè nun. ²³Òkò' ye òe kò' ke òwà Mvènnswàb nun le Mvènnswàb fyòsi nun òsanmi ke swi' shon yi, ye su' kan nywi yon. ²⁴Òe kò' ti ku' yon lè ntwi' ye'. 'Bwi' òe ta zwùm tèli lè Mvènnswàb ne yimnze Nyeli nye' Yesù Kristò ke ywi nun, à yè ti ku' òwi' fyòsi sanmi ke swi' shon. ²⁵Yesù Kristò ni, nun ne Mvènnswàb donnze à ywi ke ntwi' byebbi nye'. 'Be nyè yi, à yimnzi nun òe ke ywi nun, òà nun cinni mbyi nyè nun yè òwi' fyòsi sanmi ke swi' shon.

Òdàli ye òwi' ta dàli ntwi' Mvènnswàb

5 ¹Li, Mvènnswàb fyòsi òwi' sanmi ke swi' shon ntwi' ntè' zwum ye òwi' te' lè nun. Son se ci, òwi' ti jene òwum fò' lè nun ke nyè Nyeli nye' Yesù Kristò. ²Nun ne woà òwi' mbyi ne cí Mvènnswàb fe òwi' swum lwen òin òin ke ntwi' òwi' ta zwùm tèli lè nun. Swum lwen she nun fe òwi' òin òin se òwi' ta yè, son se ta òwi' òdàli fe, ntwi' se òwi' ta zwùm tèli le òwi' ye òtwu Mvènnswàb sànnòe lè nun. ³Òdàli ye' su' kan kwe. A kònnò ti òe nyè màzwùm, ke me vènè' nye' nun, òwi' ta ti ku' dàli, ntwi' se òwi' limmi le vènè' ta ci òwi' òe mè ci-mbæn nlim. ⁴Kwan se òwi' ye òlim òæn ni li, kwùm ye òwi' yili zwum. Kwùm yime òwi' zwum li, òwi' ye zwùm tèli le Mvènnswàb yè le' shon lwinnzi. ⁵Òtè' zwum màzwùm òa òe ògyò' òin, ntwi' se Mvènnswàb lisea òwi' m̀òkò' ne nun yili òwi'. Òlisá' màzwùm, à ta òwi' yon lisea lè M̀pùn Nsanmi nyè nun fyii òwi'.

⁶Swum se mùn le' si, à si le: Kwan se òe mbyi, òwi' cinne kán mbyi ne òwi' ye òwi' ne' swæti. Son, ke nyè kwan se Mvènnswàb fòsae nun, Yesù Kristò kien ywi ntwi' mè ci-ncí byebbi. ⁷A si kyibli cè mwum ndò' le nun yili ywi ke bàn lwikwæn ndò' nun, kwo fe' she nun tá kèn ke mbyi lwuà nun. A òe fe' kyibli, mwum ndò' wòli à yili ywi ke bàn lwikwæn ndò' nun, nyè ci-kwènnzi nlim. ⁸Son, ti lè Yesù Kristò, à ywie ke bàn she' nun, lè òwi' ke mè ci-ncí byebbi. Li ne Mvènnswàb ta òwi' lisea m̀òkò' nyili ye nun yili òwi'. ⁹Ke ywi ne Yesù ywi ntwi' ye', Mvènnswàb fyòsà òwi' sanmi ke swi' shon ke nyè mvæb ye Yesù swí li. Ke à si li, yi kpèm nyi ye Yesù yè shí ògim ye' òyi, lè kyitæ' Mvènnswàb lækò' òwi' òæn ni? ¹⁰Ke ndwumni ye òwi' òe òwumni lè Mvènnswàb, à cià òwi' ti òe òwum fò' lè nun ke ywi ne mwèn nyon ywi ke bàn she' nun. Ke òwi' ti òwum fò' li, yi

kpèm nyi ye ðwi' ye shí swæ' ke nyè nyìmní ywi mwen nyon nun? ¹¹Son se su' kan ku'. Ñlim ta ðwi' lwukea lè Mvènnswæb ke mðwùkì ye Yesù Kristò ðwùkì ðwi' ñwum ðò' lè nun.

Le' she ke nywi Yesù ðon lè Adàm

¹²Mwù swum se ci ðyebbi ðun ñgyò' wan, à si ke ntwi' ðyebbi ne mwum m̀bo' ndò' cìe. Jin mwum m̀bo' màzwùm be le Adàm. Byebbi ne ci ywi ðèn ñgyò' wan. Li, ywi tã ðwum hwæn pæ' bænni, ntwi' se wen ne hwæn ciã ðyebbi. ¹³Lè Mvènnswæb kà fi mè lwuà ke fya' Mòizè, be lè ðyebbi ti ke ñgyò' wan. Son, à si lènkàm le kwan se be lè lwuà ðèn kife', Mvènnswæb be kãn ðyebbi ðwum twòsi. ¹⁴Son, kwo fe' li, ñdikà' ñwai kwan Adàm, se ken ðèn kwan Mòizè, ywi be ðwum hwæn pæ' bænni. Kwo fe' she ðyebbi nyan be kãn wè nyè Adàm ne fyinnze ñwum Mvènnswæb, be be ku' ywi nun.

Adàm be fyìnfyinnì mwum m̀bo' ndò' ne be lè à ywimè ku' ðèn. ¹⁵Son, ñkyiìli yi ke nyinnim shan nun. Byebbi ne Adàm cìe kwemmi kan, kwo kwæ' le, lè swum lwen se Mvènnswæb tã ðwum fe ðìndìn. À si lènkàm le ðwum mèan ywià lè ntwi' ðyebbi ne mwum m̀bo' ni cìe. Son, swum lwen se Mvènnswæb tã fe ðìndìn si twun, se lan ywum hwæn pæ'. À lisea ti ðwum mèan ñcì lwen yon ðìndìn ke nyè mwum m̀bo', Yesù Kristò. ¹⁶Swum lwen se Mvènnswæb tã fe ðìndìn si cinni se, à làn ðyebbi ne mwum m̀bo' ni cìe. Byebbi màzwùm cìe le mè kà' Mvènnswæb bænnà ðwum. Son, ke mfe swum lwen se Mvènnswæb tã ðwum fe ðìndìn, kwo fe' she ðon ciã ðyebbi ñzwònzò' si, à tà ðon fyòsi sanmi ke swi' shon, mè kà' ðyon bæen kan tí ðon. ¹⁷À si lènkàm le mwum m̀bo' cìe ðyebbi, li, ywi bæen ðwum hwæn pæ' nyè yon. Son, mwum nyè m̀bo' Yesù Kristò, nun, à cìe she she ðò'. Lè ntwi' yon, Mvènnswæb làmnzi ñcì lwen yon, à tã ðwum fyòsi sanmi ke swi' shon. Li, ðon be ye ñzison ðwùmdwùm cinni, be be wè mè mvèn.

¹⁸Li, ðwi' yen le ntwi' ðyebbi ne mwum m̀bo' cìe, nun ne ci mè kà' bæen ðwum hwæn pæ'. Mbanm̀bo' ku', lè mwum nyè m̀bo' Yesù Kristò. Ke lwen nyè nun be ci nun, à pèlâ ðwum hwæn pæ' ke me kà' nun, à fe ti ku' ðon ñzison. ¹⁹A konndi be le ðwum hwæn pæ' ti mè ci-ncì ðyebbi ke nyè mwum m̀bo' ne fyinnze ñwum Mvènnswæb. Mbanm̀bo' ku' lè mwum nyè m̀bo', Yesù Kristò. Ntwi' à ywæ ñwum Mvènnswæb, Mvènnswæb yè ðwum mèan fyòsi sanmi ke swi' shon ke nyè yon.

²⁰Ti lè lwuà Mòizè, Mvènnswæb swonnze nun ke nyinnim ðwum, ðã ðyebbi ðwum yækì màn. Son, ke cè ðyebbi tã màn nun, kwènnzì nlim Mvènnswæb ta yækì màn mbyí nùn. ²¹Mbanm̀ban ne ðyebbi be ðwum kènnzi mbyí ke mbyi ywi nun, mbanm̀bo' ku' kwènnzì nlim Mvènnswæb cinnà làn nyon ñkimmo' mfyòsi ye' sanmi ke swi' shon, a kennzi ti ðwi' ke mbyi nzison ðwùmdwùm nun, ke nyè Nyeli nye' Yesù Kristò.

6 ¹Li, ðwi' ye cièni le? 'Bwi' ye su' kèn mbyî lè ñci ðyebbi ðã kwènnzi nlim Mvènnswæb yækî màn nun? ²Ayi, se ða lɔ' li. Ke swi' ðyebbi, ðwi' ti wě ðwi' ywiâ nùn, ðyebbi cinni kan ti ðkimmɔ' nywi ye'. Ke à si li, ðwi' ye ci le ðwi' kà ðuðn ti ðe ñlim? ³Byin limmi lwen le ke njimnzi ye ðe jimnze ðwi', ðwi' ti ðæti lè Yesù Kristò, ðwi' hwæn pæ'. Byin limmi ti le ke njimnzi màzwùm, ðwi' ti ti ku' ðæti lè nun ke ywi nyon nun. ⁴Ke kwan si nun, ðe lè ðwi' ywiâ wě Yesù, ðe gwum ti ku' ðwi' wě nun, ðã Ce nye! Mvènnswæb yimnzi ti ku' ðwi' ywi nun wě tà she nun yimnze Yesù Kristò lè ðkimmɔ' yon ye lan ywum hwæn. Ke nyimnzi ye nun yimnzi ðwi' li, à yili le ðwi' cinni pa' tòn she nywæb.

⁵Li, ke ðwi' ði ðæti lè Yesù Kristò ke ywi ne ðwi' ywiâ wě nun, ðwi' ye ti ku' ðe ðæti lè nun ke nyimnzi ywi ye Mvènnswæb yě ðwi' yimnzi wě nun. ⁶'Bwi' limmèni seansean le kwan se Yesù ywie ke ðgæ' mè ðɔɔ' nun, pa' tòn she' se ðwi' ðe tòn mbyî, Mvènnswæb ywummɔe ku' son lè nun mban. À cie li lè nun kwebsi pa' tòn she' màzwùm ðgyimbo', ðwi' læki ti ðe ke kwù ðyebbi nji. ⁷Ntwi' se mwum ne ywiâ nywælâ ðyebbi. ⁸Ke ðwi' ywiâ lè Yesù Kristò mban, ðwi' limmèni le ðwi' ye tòènni ñzison lè nun mban. ⁹'Bwi' limmi ti ku' le ke nyimni ye Yesù Kristò yimne ywi, à lèân ywi, ywi wòli kan ti kim à ðæn nun. ¹⁰Ke ywi ne nun ywie nun, à kyilâ lè ðyebbi ðgyimbo'. Jene, ke nzison shon nun, tòn Mvènnswæb se nun tã tòn. ¹¹Swum fɔ' se lè ðyin ku'. Ceèni ðyin ne' le ðwum ðe ti yì ðwon ke swi' ðyebbi, ntwi' se ðyebbi cinni kan ti ðkimmɔ' nywi yin. 'Byin limmi ti ku' le tòn Mvènnswæb se ðyin ta tòn jene, ntwi' se ðyin ti ðæti lè Yesù Kristò.

¹²Ke à si li, ða ðyin yili ti le ðyebbi cinni ðkimmɔ' nywi yin, à ci le ðyin ðwon mè le' mbyibbo'a nyè ñlim nyin ta ðyi nlim. ¹³'Ba ðyin yili ti le ðyebbi cinni mbyi ke me nlim nyin nun, lè nun kennzi ðyin ke mbyi ñci ðyebbi nun. Fyòènni ðyin ne' fe lè Mvènnswæb wě ðwum ðye ywiâ, ðe yimni ti ywi. 'Byin fe ðyin ne' gwùm lè nun, ðã nun kennzi ðyin ke mbyi ñci lwen nun. ¹⁴'Byin ða tí ke kwù lwuà nji. Kwènnzi nlim Mvènnswæb se ta ðyin kènnzi jene. Ke à si li, ða ðyebbi ne ðwon ðyin mbyi.

'Bwi' ti jene mè son Mvènnswæb

¹⁵Shindo' mwum ndɔ' wòli à le' le: «She ðwi' ða tí ke kwù lwuà nji, son, ðwi' ti kwù kwènnzi nlim Mvènnswæb nji si, ðwi' woli ðwi' ken mbyî lè ñci ðyebbi?» Ayi, ðwi' wòli kan ðwi' ci li. ¹⁶'Be tà ka le' le wu ðe ðu' nun, lè wù ni son ðgèà? 'Beshe ðyebbi ne ðyi wě nyeli nywù, wù ni ku' son nyon, wù tðân ðgwòn lè ywi. Son, ðeshe Mvènnswæb ne ðyi nyeli nywù, wù ni ku' son nyon, à yě wù fyòsi ñsanmi ke swi' shon. ¹⁷'Byin ðe kân mbyî mè son ðyebbi? Son jene, ðyin yilâ lè ñlim fɔ' ywum ye ðe lisae ðyin. Li, ðwi' yilèni Mvènnswæb osòkò'. ¹⁸'Byin ða tí mè son ðyebbi, Mvènnswæb nywæsâ ðyin. 'Byin ti jene mè son ðyon, lè ðyin ci swum

se ðyi lwen ke me' yon. ¹⁹Mùn tà byin ywum màzwùm lisea ke ywum ðwàlea nun, lè byin pwætì ywò', ntwi' se mè mwù nyin wò kife' lwen. Kwan se be mbyî, byin be byin ne' fe hwæn, mè kwù lè mwù nun wè mè son ke ncì byebbi nun, byin be fðsi byebbi cì lwen. Li, mbanmbò' ku', jene feênì byin ne' hwæn, mè kwù lè mwù nun wè mè son Mvènnswæb, ðà byin ci swum se ðyi lwen ke me' yon, pa' tòn shin be ti ku' sanmi.

²⁰Kwan se be lè byin ke mè son byebbi, ywum ye ðyi sanmea ke swi' Mvènnswæb be kån byin ñlim lwukea. ²¹Yã se ne byin cinnâ ke ywum byibbòa ye byin be cì mbyî nun, ye kwènnjin ta byin bænni lè yon jene? Ywum màzwùm ta suku' ðwum ywi tèli nywi. ²²Son jene, Mvènnswæb nywæsâ byin, byin ða tí mè son byebbi, byin fyoân be mè son Mvènnswæb. Se ne byin kwannzâ ke nlim, à ni le byin ti ke pa' tòn she sanmi nun ke swi' Mvènnswæb. Ke nyè ne yi, byin cinnâ ti ñzison ðwùmðwùm. ²³A mwum ndò' ci byebbi, à yè ywi. Ywi ni wè ðebbi nyon. Son, swum lwen se Mvènnswæb fe ðwum ðindin, à si ñzison ðwùmðwùm. À tà ðwi' son fe ntwi' ðwi' ði bæti lè Nyeli nye' Yesù Kristò.

Mbòkì nyè ke nywi ðæm

7 ¹Mè ñgyinni byêm, mùn tà leli lè byin be limmi mè lwuà. Byin ðwuli le mè lwuà suku' ñkimmò' cinni nywi mwum kwan se nun ke lè me'? ²Mùn yè mbòkì tweli ke nywi mlib nyè ke ðæm nun. Kwan se ywon tà be, lè ã ke lè me', ke swi' lwuà, mlib cinni kan mbyi nyè nun yè nun kwean ðà nun she ti ñdò' mbyî. Son, ðeshe ywon ywiâ, shilè ða tí le ða nun ni she ti ñðweb nyè ðin ndò'. ³A nun fyònni myí ndweb ndò' mbyi lè ywon ke lè me', ke swi' lwuà, à ywiâ ñlà'. Son, a ywon ywi, à pweti à she ñðweb ndò' be mwu zwò, be ða nun lon le ci-nywi nlà'. ⁴Mè ñgyinni byêm, mbanmbò' ne ku' lè byin. Ke mbæti ye byin ti bæti lè Yesù Kristò nun, byin ti tòn jene swi' lwuà wè yì ðwon, à cinni kan ti ñkimmò' cì shin. Byin ti jene ðwum Yesù Kristò, nun ne Mvènnswæb yimnzâ ke ywi nun. À si li lè ðwi' ci ywum ye ðyi lwukea ke me' Mvènnswæb. ⁵Kwan se be mbyî, ðwi' be ywum ye mè nlim nye' yili cikea. Kwo fe' she lwuà tà shè le: «Ba wù cì shi», son se ñlim ye' fyón ðyi lè ñcì màzwùm. Mè le' mbyibbòa màzwùm be ðwi' mbyi ðwon, à kènnzò' ti ku' ðwi' ke mbyi ywi nun. ⁶Kwan se be mbyî, ðwi' be wè mè son lwuà, jene ðwi' ti wè yì ðwon ke swi' shon, à cinni kan ti ñkimmò' nywi ye'. Bwi' ti she Mvènnswæb cì jene ke mbyi nywæb nyè Mpùn Nsanmi tà ðwi' lisea nun, ða kì ti ke pwìn mbyi nyè be kòkà' ke lwuà nun.

Lwuà ne kwannzi byebbi pisean

⁷Shindò' mwum ndò' wòli à cibbi le: Lwuà ni swum byebbi? Ayi, se ða li. Shiè be lè lwuà, mùn limmè kan swum se be ta lon le ñcì byebbi. Be shiè kò' ke lwuà nun le ða wù tæm ywum ðwulu, mùn limmè le swum

byebbi se? ⁸Son, she mun limmâ lwuà màzwùm si, byebbi cinni mbyi nywi yêm nun, mûn dunmi ywum ðwulu timmea. Lwuà màzwùm shiè ðe, lè byebbi kyiblè kan mwum mwu. ⁹Kwan se ðe mbyî, lè mûn limmi kife' lwuà, ñlim ðe mûn ñgyò'. Son, ke nlimmi ye mûn limmâ swum se Mvènnswæb yili le ðwi' ci, ñjè ncí byebbi ti mûn kwènni nun, ¹⁰li, mûn ðwûâ. Lwuà ne Mvènnswæb fe lè à tònzi ðwum lwen, nun ne mûn fyõn yen le à tà mûn ywi tèli ke nywi. ¹¹Ke nlimmi ye mûn limmâ lwuà màzwùm, byebbi cinni mbyi ke nywi yêm, ñlim yêm poka' mûn, li, mûn pyî byebbi nun. Li, byebbi fyi ðe nyè lwuà màzwùm ðã nun wu mûn.

¹²Li, ðwi' yen le lwuà ða swum byebbi. À wai fya' Mvènnswæb, ñzæ' le' ye ke nlim hwæn yi lwinnea, le' byebbi ndò' ða nlim. ¹³Ke à si li, swum lwen màzwùm woli kim se ðe ti swum she ye mûn wu nun? Ayi, se ða li. Byebbi ne yækì mun wu, nun ne fyõn ðe mwû le'. À fyi ðe nyè lwuà lè nun wu mûn. Li, ðe limmi le byebbi suku' ðin le byebbi. Li ne ci, ke nyè lwuà, byebbi yækì nûn.

Byebbi tã mwum ywo ke tòn mwum wan shon nun

¹⁴Ñgyi ðan, ðwi' limmi le lwuà wai fya' Mvènnswæb. Ti lè mûn, mûn ni mwum ðinðin, mûn ti wè son ne byebbi hwinnâ nun. ¹⁵Mûn tà ka swum se mûn tã ci ywo. Mûn tà ka swum se mûn yili mûn ci cí, swum se mûn tã byinnò' le mûn ða son cí, son se mûn tã fyõn cí. ¹⁶A mun ci swum se mûn yili kan mûn ci, se lisa' le mûn yilâ le lwuà ni swum lwen. ¹⁷Kwan se mûn tã byebbi cí li, mûn ne' ne tà ka son yili. Byebbi ne mûn ke nywi, nun ne ta mun twòti le mûn ci son. ¹⁸Ntwi' se mûn limmi le swum lwen se mûn nywi, kwo fe' fò' se ðan. Mûn le' li ke tòn mwum wan shêm nun. Li, kwo fe' she ñlim yêm ta ðyi lè ñcí lwen si, ñkimmò' ncí yi ye shi mun. ¹⁹Mûn tà ka ywum lwukea ye mûn yili mûn ci cí. Ywum byibbo'a ye mûn byinnò' le mûn ða cí, yon ye mûn tã fyõn ci. ²⁰A mun ci swum se mûn byinnò' le mûn ða ci, se lisa' le mûn ne' ne tà ka son cí, byebbi ne mûn ke nywi, nun ne ta mun twòti le mûn ci son.

²¹Mûn kwèâ le kwan se mûn yili mûn ci lwen, ñjè ncí byebbi ne ta mun kwènni. ²²Ñlim ta mûn lwukea ñzwõnzwò' lè lwuà nyè Mvènnswæb fe, ²³son, mûn yen le lwuà nyè ðin ndò' ne mûn nywi, nyè tã wì ðwí lè nyè ñlim yêm yili ni. Lwuà nyè ðin màzwùm tà mun fyòsi lè son byebbi ne mûn ni ke nlim nun. ²⁴O, mûn suku' ðin le ci-vènè'. Tòn mwum wan shêm ta mûn kènnzi ke mbyi ywi nun. Wen ne ye mûn swæti ke nlim? ²⁵Mvènnswæb ne ye mûn swæti ke nyè Nyeli nye' Yesù Kristò. Ntwu ðe lè nun.

Li ne mûn tòn, ñlim yêm ta ðyi lè ñðwon lwuà Mvènnswæb, son, ke tòn mwum shêm nun, ñjè ncí byebbi ne ta mun su' kwènni.

8 ¹Li jene, ðwum ðye ti ðæti lè Yesù Kristò, mè kàè' ða tí ðon ðænni ndwi'. ²Ntwi' se ñkimmò' Mpùn Nsanmi ye ta ðwi' ñzison

ɲkæmɲkæm fe ke mbæti ye bwi' bi bæti lè Yesù Kristò. Yon ye nywæsâ mùn, mùn bà tí ke ɲkimmò' byebbi ɲi, lè ye ywi nun hwæn. ³Lwua Mòîzè wòle kân kim, à fe bwum ñzison ntwi' se mwum, ke tòn mwum shon nun, à ni ɲwõn ke ndwonnzi mè lwua nun. Son, swum se lwua wòle kan kim à cì, Mvènnswæb ciâ son. À yili son cì le? À fyiì mwen nyon ɲgyô' wan nun lè nyí ni fyonni mwum wè bwi', à gwili ku' mè ci-ncí byebbi. À fyiì nun le nyí ni ywi, li, à zusi bwi' byebbi nye'. Li, Mvènnswæb lisà' le à tá byebbi ne bwum ta cì byinnzi. ⁴À cìe li, bã bwi' cinni mbyi nyè bwi' ye lwua lwinnzi lè ñdù' nun, bwi' be ta ka tí tòn jene ke mbyi mè mbàkà' mè nlim nye' nun, son, ke mbyi nyè M̀pùn Nsanmi tà bwi' lisea. ⁵Ntwi' se bwum bye ta mbyi me mbàkà' me nlim nyan d̄won, mè nlim nyan tà ku' su' d̄yi kwe. Ti lè bye ta mbyi nyè M̀pùn Nsanmi tà bon lisea d̄won, mè nlim nyan tà su' d̄yi ke mbyi M̀pùn Nsanmi nun. ⁶A mwum kè mwù ke nywi ywum ye ñlim yon ta su' yili, à yè nun ne' ywi t̄eli nywi. Son, a nun kè mwù ke nywi ywum ye M̀pùn Nsanmi yili, à yè ñzison ɲkæmɲkæm cinni, lè floa Mvènnswæb nun. ⁷Mwum nyè tá suku' mwù kè ke ywum ye ta nun ne' ñlim lwukea, à ni ci-byinnzi Mvènnswæb. À tà ka lwua Mvènnswæb d̄wonnzi, shìkì à cinni ɲkimmò' mmwumnzi lwua màzwùm. ⁸Mwum nyè tá suku' ywum ye ñlim nyon yili cì, mbyi nyè nun yè Mvènnswæb ñlim lwusi nun bãn.

⁹Son, ti lè byin, byin tà ka tòn jene ke mbyi me mbàkà' mè nlim nyin nun. Byin ta fyõn tòn ke mbyi nyè M̀pùn Mvènnswæb nun, ntwi' se nun ni dunnea byin nywi. Mwum nyè cinni kan M̀pùn ni nyè Yesù Kristò fyii bwi' ke nywi yon nun, à bã mwum Yesù Kristò. ¹⁰A Yesù Kristò be byin ke me nlim nyin nun, M̀pùn nyon tà byin ñzison ɲkæmɲkæm fe, ke mfyòsi ye Mvènnswæb fyòsâ byin sanmi ke swi' shon. À si li, kwo fe' she byin ywime ywi ntwi' se byin ciâ byebbi si. ¹¹Beshe M̀pùn Mvènnswæb ne yimnze Yesù Kristò ke ywi nun ni byin ke me nlim nun, limmèni le Mvènnswæb m̀bò' màzwùm, nun ne ye ti ku' byin ñzison fe, kwo fe' she byin ye ywi nywò' ndò' si. À yè cì li lè ɲkimmò' M̀pùn nyon nyè byin ke me nlim nun.

¹²Ke à si li, mè ɲgyinni byêm, a si bwi' nywi dòlè' le bwi' toènni ke ɲgyô' wan wè tà she M̀pùn Nsanmi yili, ba kì ti wè tà she mè nlim nye' yili. ¹³À si li ntwi' se a byin suku' tòn ɲgyô' wan wè tà she mè nlim nyin yili, byin suku' d̄in le bwum ywi. Son, a byin fe mbyi lè M̀pùn Nsanmi le à kpa' byin le byin kesi nywi lè mè le' m̀byibbòa màzwùm ɲgyinm̀bò', kwan màzwùm byin ye ñzison she ɲkæmɲkæm cinni. ¹⁴Ntwi' se bwum hwæn pæ' bye M̀pùn Mvènnswæb tá d̄yili mbyi nun li, be ti bwen Mvènnswæb. ¹⁵M̀pùn màzwùm ne Mvènnswæb fe byin ni, à tà ka byin fyòsi lè mè son, shìkì à d̄unnzi ti byin yi be kè ke zwum, à tá fyõn cì byin be bwen Mvènnswæb. À tà bwi' mbyi wò nyè bwi' pweti bwi' lon Mvènnswæb le Bùba! Ce nye'! ¹⁶M̀pùn Mvènnswæb màzwùm tà bwi'

lisea nywi le ðwi' bi ðwen Mvènnswàb, lɛŋkàem. ¹⁷Ke ðwi' bi ðwen byon li, ðwi' ye ku' ywum lwukea ye nun kě ðwi' ke ðeb yě. Bwi' ye ywum màzwùm cinni ku', ðwi' lè mè Yesù mban, ntwi' se ke ðwi' ta vènè' yenni wě tà she nun yenne, ðwi' ye ku' ñtwu Mvènnswàb yě, ðwi' lè bon mban, fya' Mvènnswàb.

Le' she ke nywi ntwu ye ðwi' ye yě fya' Mvènnswàb

¹⁸Mùn limmi lwen le vènè' she ðwi' ta yen jene, à si wě swum dindin. Se kwemmi kan ndwi' lè ñtwu ye Mvènnswàb yě ðwi' fe. ¹⁹Ywum ye Mvènnswàb fɔ' hwæn, ñlim yan ta dɔi le be ye nywɔ' yenni, nyě Mvènnswàb yě ðwen byon kwannzi pisean, lè wen ne hwæn yen ñtwu ye nun feâ bon. ²⁰Ywum ye Mvènnswàb fɔ' ti jene wě ywum dindin. A ba lè ntwi' se yon ne' ywum màzwùm ye yili le ye be ywum dindin. À si lè ntwi' se Mvènnswàb ne pæ' fyà' lè yon. Kwo fe' li, ye ta zwùm tɛli lè swum ndɔ'. ²¹Swum màzwùm si le nywɔ' ndɔ' kà bènká' le Mvènnswàb yě ywum ye nun fɔe hwæn libbea. Ye ba tí be ke son nun, ye ba tí ðwu. Ye ywime be mgbonmgbon wě ðwen Mvènnswàb, pa' mgbonmgbon she lan ywum hwæn lè ñtwu. ²²Bwi' limmi seansean le a kiin bèn dɔyě, ywum ye Mvènnswàb fɔ' hwæn, nywi ta yon yu, wě mlɛb nyě ye tã kwèn. ²³Ñyu nywi màzwùm su' kan ku' lè ywum ye ðin, a yen tí ku' ðwi' be Mvènnswàb setâ fe' ðunmi Mpùn nyon fe. Kwo fe' she nywi ta ðwi' yu, ðwi' ta zwùm tɛli le nywɔ' ndɔ' kà bènká' le Mvènnswàb yě ðwi' kě ke ntan ðwen byon nun, à kiin ðwi' libbea ke nyinnim vènè' she' nun. ²⁴Mvènnswàb swætâ ðwi', son, ðwi' yen kife' ywum hwæn pæ', ðwi' ta zwùm tɛli fya' le ðwi' kà yenká' yon. Kwan se ðwi' ti ywum ye ðwi' bi zwùm tɛli lè yon yenni lè ze', ðwi' tà ka tí tòn lè ñtè' zwum, ntwi' se ye ti ðwi' ke fya'. Mwum ndɔ' tà tí swum se nun fya' timmea nun? ²⁵Son, kwan se ðwi' ta zwùm tɛli lè swum se ðwi' yen kife', ðwi' ta fyim lè m̀b̀ò̀ǹg̀à' yi.

²⁶Mpùn Nsanmi kìn tí ku' ðwi' kpea, ðwi' bye wòn ke mbyi Mvènnswàb nun. Bwi' limmi kan ma ñkeli Mvènnswàb wě tà she se yili, son, Mpùn Nsanmi nun ne' tã ñwum le' ye' sannzi ke swi' Mvènnswàb, lè à tã Mvènnswàb swulea. Nswula' ye nun tà nun swulea li, a lan ma wě tà she ðwi' pweti ðwi' she. ²⁷Mvènnswàb limmi mè mbàkà' ðwum ke zwum shan nun. Li, à limmi tí ku' swum se Mpùn Nsanmi tã b̀à̀k̀à', ntwi' se Mpùn Nsanmi tã ñwum le' ðwum byon sannzi ke swi' shon wě tà she Mvènnswàb nun ne' yili.

²⁸Bwum bye ta Mvènnswàb yili, bye nun lon le be ci swum se nun yili, ðwi' limmi lwen le ywum hwæn pæ' ye ta bon cinni, Mvènnswàb tà yon yònnzi lè lwen. ²⁹Ntwi' se ðwum bye Mvènnswàb sete yàn ñdikà' ñwè, à yilâ tí ku' le byi bi mbanmbɔ' wě mwɛn nyon, bã Yesù cinni mè ñgyinni bye nun tɛ' be mèn. ³⁰Kwan se Mvènnswàb kè bon kyi, à lon tí ku' bon

bã bε bε bwum byon, ă su' kan bon lon dindin, à yili bã nun fyɔsì bon sanmi ke swi' shon. 'Ba suku' lè ntwi' yi, à fε tí ku' bon ñtwu.

M̀b̀òkì nε M̀v̀ènnswàèb yili b̀wi'

³¹Ke à si li, yεn sε b̀wi' ye tì lε'? She M̀v̀ènnswàèb ni fya' ye' si, mwum ndɔ' wòli à bε tì ci-byìnnzi nye'? Kwo mwum m̀b̀ɔ' à bãn. ³²M̀v̀ènnswàèb t̀òen kãn lè mwɛn nyon ke, son, à fyìl nun lε nyí ni kiin ywi lè ntwi' ye', b̀wi' hwæn. Ke à si li, byin ta b̀àkà' lε à b̀a ku' b̀wi' ywum ndɔ' ye mbyí fε hwæn ke nyé Yesù? ³³Yà mwum nε ye b̀wum bye M̀v̀ènnswàèb yàennà swemma? Mwum m̀b̀ɔ' bãn, ntwi' se M̀v̀ènnswàèb nun ne' nε lε' lε bε bε mè fyà' blɔɔ'. ³⁴Mwum ndɔ' wòli à pyìsì bon lε'? Kwo mwum m̀b̀ɔ' bãn. Ntwi' se Yesù Kristò nun ne' ywie ntwi' ye', a konndì bε lε à yimnà ywi, à ni jene ñtòn ke fya' ji M̀v̀ènnswàèb. Nun ne ta b̀wi' ñgim d̀yi ke swi' M̀v̀ènnswàèb. ³⁵Yà swum sε pweti se ke ñkyìllà' ke nyinnim she' lè ñyili ye Yesù tà b̀wi' yili nun? V̀ènè' se woli? Kè mè lε' nε lan b̀wi'? Kè shindɔ', ñzæbsi ye bε ta b̀wi' zæbsi ke mbyi M̀v̀ènnswàèb nun? 'Bε ñjè, lè nzæmnzæm, ye pweti? A sà' b̀èn b̀wi' nywi, kè ywi nε bænn b̀wi', ye pweti ye ke ñkyìllà' ke nyinnim she' lè ñyili Yesù? Ayi, ke nyinnim ywum màzwùm nun hwæn, swum ndɔ' b̀a kwe she woli se kànni Yesù lε à yili b̀wi'. ³⁶À si wé tà she bε kɔ' ke d̀ewá M̀v̀ènnswàèb nun, she bε lε' lε:

«Ke ntwi' b̀wi' bi b̀wum byú, b̀wi' ta ywi jæmmɔ' ke ñganngwu mè nywɔ' m̀ean hwæn.

Ke me' b̀wum, b̀wi' bi wé mè pɔ' bye bε kenme ñgun linndi nùn.»

³⁷Kwo fe' li, ke ywum ye ta b̀wi' cinni hwæn, b̀wi' ta yon lèan f̀sì lwen lè ñkimmɔ' ye ta wa' fya' mwum nε yili b̀wi'. ³⁸Ntwi' se m̀n limmi seansean lε swum she woli se ke ñkyìllà' ke nyinnim she' lè ñyili ye Yesù tà b̀wi' yili nun, kwo fɔ', se ban. Kwo b̀wi' ywi fe' nùn, kè b̀wi' bε fe' lè me', lè lε' fɔ' sε. Mè cikpu' M̀v̀ènnswàèb lè ywum ye fɔ' ye cinni ñkimmɔ' ke nlim d̀eb hwæn, bε wòli kan kim, bε ci swum ndɔ', lè Yesù làkì b̀wi' yili. Ywum ye ta b̀wi' b̀ènni nywi jene, lè ye ta kìn nun, ye wòli kan tí ku' kim, ye ci swum ndɔ'. ³⁹Kwo ywum ye nlim d̀eb, kwo ye ñgyɔ' ñji wòli kan tí ku' kim, ye ci swum ndɔ'. Kwo swum fɔ' she M̀v̀ènnswàèb f̀s' wòli kan kim, se ci lε M̀v̀ènnswàèb pæ' ñlim yon ke nywi ye'. Ñyili màzwùm, à lisa' b̀wi' yon ke fya' Nyeli nye' Yesù Kristò.

9 ¹Ke mbæti ye m̀n ni m̀bæti lè Yesù Kristò nun, lε' se m̀n yé lε' se, m̀n tà ka b̀wèli d̀in, ntwi' se M̀p̀n Nsanmi d̀yia' tì ku' ke me mbàkà' nyèm zwèm lε à si li. ²⁻³Lε' màzwùm si lε m̀n ni lè ñzwòn ñzwɔnzwɔ', ñlim ta m̀n kwènni kwan hwæn lè ntwi' ñkwìn b̀wum byèm, mè Yudà. 'Bon bε mè ñgyinni byèm, kwo yili M̀v̀ènnswàèb ke fe' mun, à kyìli m̀n lè mbyi Yesù Kristò bã nun swæti bon, m̀n wòli kan m̀n byinnɔ'. ⁴'Bon bε mvu b̀wum Izràèl bε M̀v̀ènnswàèb yæn lè bε bε bwen byon, à lisa' bon m̀b̀òkì tòn ntwu nyon. 'Bon bε nun jine ñgwòn lè bon. à fε bon mè lwaà byon, à lisa' bon

m̀bòkì ne ɓe ye nun keli, à cì tì bon ñkàli. ⁵Bwum màzwùm, à ɓi mvu ɓwum Abràhêm. Yesù Kristò, ke ye se ɓe ye nun ke kwæ' nywi mwum nun, à ni tì ke mvu ɓwum fò' lè bon. Nun Yesù ni M̀vènnswæb. Ywum hwæn yi nun me kwù nji. Bwi' twulèni nun kwan hwæn. **Àmèn.**

⁶Ke nzæ' le' ye mùn le' yi nun, ɓyin ye làn nyin ywo je le mùn le' le ñkàli M̀vènnswæb pyià ñgyò' òin. Ban, se ɓa li. Mùn tã le' li, ntwi' se ñkwìn ɓwum Izràêl hwæn làli kan ɓwum ɓe M̀vènnswæb yæn. ⁷A konndi ɓe, mvu ɓwum Abràhêm hwæn làli kan mvu ɓwum ñkàmñkæm yon. Ntwi' se M̀vènnswæb lele lè ɓwum Abràhêm le: «Shi ɓe mvu ɓwum ye Izà' yě kwannzi, m̀n kè kan mvu ɓwum ndò' mbyí ke ntan ywù nun.» ⁸Li, M̀vènnswæb yili lè nun le' le mvu ɓwum Abràhêm ɓe mèan. Son, ɓon hwæn ɓe làli kan ɓwum ɓe M̀vènnswæb yæn nun. Bwen ɓe ɓe ye wě tã she ñkàli M̀vènnswæb leli, ɓon ɓe ɓe ta su' twe' wě mvu ɓwum ñkàmñkæm. ⁹Ñzæ' le' ye M̀vènnswæb lele ke ñkàli nun lè Abràhêm ɓe le: «Ke kwan se mùn kè nun, mùn yě kìn ɓèn ɓe fe, Sarà ye mwèn ne ndwèb.»

¹⁰Se su' kan ke nywi Sarà, son, li ne ɓe tì ku' lè Rèbekà. Bwen fæ' ɓe mè ɔwèb ɓe nun yee, à yee ɓon lè Izà' nyě ku' ñdù' she'. ¹¹⁻¹²Son, lè à kà ye ɓon, ɓe lè M̀vènnswæb setà le' le: «Nyě mwesò' yě nyě mwumñkæm fyà' pli mwu.» M̀bòkì ne ñzæ' le' màzwùm ne sete kwan, ɓwi' limmi le ɓe lè ɓe cì kife' lwen ndò', shìki ɓe ci ku' ɓyebbi, ke ɓe lè ɓe kwan kife' ke zwum mon nyan nun. A ɓè lè ɓe yeà ɓon, shindo' ɓwi' she le à yæn nyě m̀bò' ntwi' nčí lwen yon. Son, M̀vènnswæb cie li ɓã nun lisà' le nun tã su' mè she nyon cí m̀bòkì ne nun yili. À tã mwum ndò' yænni nyinnim ɓwulu, à lwùmni ku' nun lè ñlon, ɓa le lwen ne mwum màzwùm tã cì ne nun yen. ¹³A si m̀banm̀bò' wě tã she ɓe kò' ke ɔwèwà M̀vènnswæb nun ke nywi ɓwen fæ' màzwùm. M̀vènnswæb le' kwe le:

«Ñlim yêm ɔyíà nywi Yàkòb, Esò kwan ku' m̀n ñlim nun.»

¹⁴Bwi' woli ɓwi' lin kænni ni ɔyě lè yen? Le M̀vènnswæb ɓe ɔyě ci-me le' nyènye kì? Bwi' yen le ñgwà' yon yi ɓa nywi M̀vènnswæb. ¹⁵Ntwi' se ɓwi' yen ke ɔwèwà shon nun le à kònndi tì le' cici ndò' lè Mòizè le: «Mùn yě ñlim kwènnzi lè mwum ne ñlim yêm ta kwèn lè nun, mùn cì lwen lè nyě mùn yili mun ci lwen lè nun.» ¹⁶Li ne se lisa' ɓwi' le ywum ton yi hwæn, M̀vènnswæb tã ka yon cí ntwi' se mwum ne setà yili, shindo' ntwi' she ndò' se mwum tã cì. Se su' òin le M̀vènnswæb ne tã ñlim kwènnzi lè ɓwum. ¹⁷À si wě tã she ɓe kò' ke ɔwèwà M̀vènnswæb nun le M̀vènnswæb shèe lè **Fàràròn**, m̀vèn ne Èjìb le: «Mùn cie kãn ɓe ke wù m̀vèn òin, mùn cie ɓe ke wù m̀vèn ɓã wù cì ñkimmò' yêm kwalì, lè jin shêm konndi tì lu cici hwæn.» ¹⁸Li, ɓwi' limmã jene le M̀vènnswæb tã lwen nyon cí lè mwum ne nun yili à kwènnzi ñlim lè nun, à cì mwù kim mwum ne nun yili le nyí ni ɓe mwù kimmi.

M̀vènnswæb ni wě mwum ne tã kòn ɓwemmi

¹⁹Ke nzæ' le' ye mùn le' ye nun, mwum ndò' yě ɔyì, à cibbi le: «Ke wu leme lwen li, ti M̀vènnswæb tã ti ɓwum shelea lè le' ntwi' yen? Wen ne

woli à cì ku' swum se Mvènnswàb yili kan?»²⁰ Ti wù, mwum ne tã su' Mvènnswàb wèsi ni, wen ne ku' wù? Yã cìcì se wu ywã le kòn ta ci-mbwem cibbi le: «Nyeli nyèm, yen se ci wù bwem mùn li?»²¹ Wù limmi kan le ci-mbwem kòn cinni mbyi ke nywi fyòn lè mbwem ywum mbòkì ne nun yili? Lè ñkwìn fyon fò', à wòli à bwem kòn she be ta ywum ñkàmñkàm cì nun. Lè làn mbo', à bwem ti ku' she bwælea ndo' nun.

²² Beshe Mvènnswàb le' jene le nun yě nun cì wě ci-mbwem kòn, wù cinni swum pàeli ndo' nlim? Mvènnswàb yili le bwum limmi le ñlim byebbà nun zwum, byi limmi tì le nun cinni ñkimmò'. Kwo fe' she nun be lè ñlim byebbi si, à fyimnzi tòn bwum bye byebbi nun ñlim, bye se yile le à bwusì bon hwæn. ²³ À donnzi li, bã nun lisà' bwum ñtwu yon ye cinni kan mmlòkà' ke nywi ye', bwi' be bwum bye nun kwènnzà ñlim lè bwi'. Bwi' be bwum bye nun setà fòsi lè bwum bye yě ñtwu yon cinni. ²⁴ Bwi' be nun lon le bwi' be bwum byon. Byindo' ke nyinnim she' nun, à loen bon ke nyinnim me Yuda, à lon tì ku' byindo' ke nyinnim pa' bwum byindo' bye mbyí. ²⁵ À si wě tã she nun le' ke dèwã se Òzè, ci-nleli ke ñwum yon nun kò'. À le' kwe le:

«Bwum bye be kã ñkwìn bwum byèm nun, mùn yě bon kě ke læm bwum byèm nun.

À konndì be, pa' bwum bye mùn be kã yili, bon be mùn yě lon jene le bwum bye mùn nlim nun.

²⁶ Ke lwùmmò' fò' se mùn shèe lè bon le: “Byin ba ñkwìn bwum byèm”, ke lwùmmò' màzwùm se mùn yě kònnndi le' be le: “Byin bi bwen byèm, mùn, nyě Mvènnswàb d̀wùmd̀wùm”.

²⁷ Ti lè lan Izràèl, Èzai, ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun ndo', kuen bon mwu le:

«Yili bwen Izràèl man fe' wě kye' ye du' ndwun, ñgwùkwù ye Mvènnswàb ye swæ' ye su' kwæ' le.»

²⁸ Nyeli nye' Mvènnswàb bã nùnù' cì fe ñgyò' wan, kwan se nun yě kìn ñzã' le' yon lwinnzi. Swum se ywime nzwon, à shì yìnnndi, kwo fò' se ba be. ²⁹ Èzai mbo' ni kònnndi tì lo' le' le:

«Nyeli nye' Mvènnswàb ne cinni mè ñkimmò' hwæn shiè bwi' mvu bwum ndo' donnzi,

se kien bèn d̀yě lè bwi' kwumnà wě lan Sòdòm, swum fò', bwi' bê mgbon fò' nun lè Gòmòr.»

Ñtwum Lwen ta ti ku' mè Yuda yenni

³⁰ A be li, ñzà' le' ne bwi' woli bwi' pæ', à ni yà nun? Ñzà' le' màzwùm bà mbyí, à ni le mè kyìn bwum bye be kã mbyi kæbbi le bon be sanmi ke swi' Mvènnswàb, Mvènnswàb fyòsà bon, be ti sanmea ke swi' shon, ntwi' ntè' zwum ye be te' lè nun. ³¹ Ti lè mè Yuda be be làn nyan kæbbi lè bon cinni lwaà ndo' nyě bon woli bon d̀wonnzi, li, be be sanmea ke

swi' Mvènnswæb lè mwù yan, bon màzwùm, be pyi mbyi nun, be kpeli kan mwù. ³²Mwù pyi shan mbyi nun ba din, be pyi ntwi' se be be kăn ñtè' zwum lè Mvènnswæb tweli lè swum se woli se fyòsi bon sanmi ke swi' shon. Be be fyòn bàkà' le mè she ne bon ta ci ne ye bon fyòsi sanmi ke swi' shon. Son se ci be ywæ' kwù ke ñgwò' ne tã ßwum mbà' swili nun. Ñgwò' màzwùm bà mbyî, à ni Yesù. ³³A si kɔa nywi yon ke dèwã Mvènnswæb nun le:

«Ywàèni lwen, mùn kèe ñgwò' mpyisi ßwum ke nsòn ye be ta lon le **Sìon**.

Ñgwò' màzwùm ni swum nswili mba'.

Son, ti lè mwum ne ywime zwùm tèli lè nun, ñgwò' bà nun hwæti nywò' ndò'.»

10 ¹Mè ngyinni byêm, swum se ñlim yêm ta su' dyi nlim ke nywi ßwulu byêm me Yudà, a si le be yonni fya' Mvènnswæb bã à swæti bon. Mùn tà ka dýe lè ñcibbi ye li ke ñkeli ye mùn tã Mvènnswæb keli nun. ²Mùn wòli mùn shè ke nywi yan pisean le be yili lwen le be ðwon Mvènnswæb wè tã she se yili, son, be limmi kan mbòki ne be ye nun ðwon. ³Ke bon bi mè nshi-nlimmi ke mbyi ne Mvènnswæb tã ßwum fyòsi sanmi ke swi' shon nun, be ta ku' mbyi ndwon nyan yæli lè mwù yan ne'. Li, be kè kan mwù lè mbyi ne Mvènnswæb tã ßwum fyòsi sanmi ke swi' shon nun. ⁴Mùn le' li, ntwi' se ke mbèn ye Yesù Kristò kien bèn ñgyò' wan nun ye, à kpelâ mwù swum se lwuà yili nun ci. Li, bã ßwum be ye zwùm tèli lè nun, Mvènnswæb ce bon wè ßwum be ti sanmea.

Mwum hwæn ne tã zwùm tèli lè Yesù Kristò, Mvènnswæb yè nun swæti

⁵Kwan se be mbyî, Mòizè kòka' ke dèwã Mvènnswæb nun ke nywi mbòki ne Mvènnswæb yè ßwum fyòsi sanmi ke swi' shon ke mbyi lwuà nun. À shèe le: «Mwum nyè tã lwuà ðwonnzi lè ñdù' nun ne wòli à cinni ñzison ñkæmñkæm ke ndwonnzi màzwùm.» ⁶Ti lè ñfyòsi ye Mvènnswæb tã mwum fyòsi sanmi ke swi' shon nun ntwi' se nun tã zwùm tèli lè nun, mbyi màzwùm ni kyi. Ke nywi mbyi màzwùm nun, à si dèwã Mvènnswæb nun kɔa le: “Ba wù cibbi zwumzwum le: “Wen ne woli à kèn ke ðeb?” » Ñcibbi màzwùm lisa' le wù cibbi le wen ne ye kèn **Kristò**, mwum ne Mvènnswæb fyii tweli, bã nyî ni kyili fe? ⁷Ba wù cibbi ku' le: «Wen ne woli à kyili ñgyò' ñji cè ßwum ywi?» Wu cibbi li lè wù cibbi le wen ne ywime kèn **Kristò** kwannzi ñgyò' ñji, cè ßwum ywi? ⁸Ke à si li, yà swum se dèwã Mvènnswæb lèli ke nywi me ncibbi màzwùm? Se le' le: «Le' Mvènnswæb si kwan hwæn ke ke swù, à si wù ke kwæ' ñwum, se konndi wù be kwan hwæn ke nlim nun.» Le' màzwùm ba mbyî, à si le' se ßwi' ta sannzi lè mwum hwæn le à te' zwùm lè Yesù Kristò. ⁹Beshe wu dýi swi' ßwum, wù le' lè ñwum ywù le Yesù Kristò ni Nyeli nywù, wù kònndi twe' nlim ywù nun lè leñkæm le Mvènnswæb yimnzâ nun ke ywi

nun, lè M̀vènnswàèb yě wù swàti. ¹⁰Ntwi' òtwè' le' màzwùm ke nlim nun lè lèḡkàm, kònddì lè òfyi swi' òwum, wù le' lè ḡwum ywù le Kristò ni Nyeli nywù, yon ye ta cì M̀vènnswàèb swàti wù, à fyòsi wù sanmi ke swi' shon. ¹¹Be le' kan ke dèwǎ M̀vènnswàèb nun le: «Mwum hwæn ne ywìme zwùm t̀lì lè Yesù, Yesù bà nun hwæti nywǎ' ndǎ?» ¹²Li, ke nyinnim me Yudà bon lè mè kyìn òwum, ḡkyìlì ndǎ' ban, ke Nyeli m̀bǎ' ne bon cinni bon hwæn. Nun ne ta cì lè mwum hwæn ne tà nun m̀kpa' cibbi ò' ke lwen nun.

¹³À si wě tà she òe kǎ' ke dèwǎ M̀vènnswàèb nun, she òe le' le: «Mwum hwæn ne tǎ m̀kpa' cibbi lè Nyeli nye', Nyeli nye' yě nun swàti.»

¹⁴Son, òe ye ḡwum ncibbi m̀kpa' lè Yesù cinni fen òeshe bon t̀' kan bon zwùm lè nun? Se ye cì le, òe te' zwùm lè mwum ne bon ywǎ' kife' bon le' shon mbyì? Ti, òeshe ci-nshè ne yě bon le' màzwùm shě shi, òe ye cì le, òe kǎ ywǎ' son? ¹⁵A kònddì òe, òeshe òwum M̀vènnswàèb shi mè ci-ntwum fyi, se ye cì le, mè ci-ntwum òunmi le' màzwùm sannzi? Son, òeshe òe ta mè ci-ntwum fyi, a ye òe m̀banmbǎ' wě tà she òe kǎ' ke dèwǎ M̀vènnswàèb nun, she òe le' le: «Cèèni le fe' wě tà she òwum ta m̀bèn me ci-nshě Ntwum Lwen dàli.» ¹⁶Son, ke nyinnim òwum òye ta ywǎ' òi nun, òyindǎ' kè kan òzǎ' le' yan lè le' lèḡkàm. A si wě tà she Èzài, ci-nleli ke ḡwum M̀vènnswàèb nun lekà'. À shè le: «Nyeli nyèm, yà mwum ne kèe òzǎ' le' ye òwi' òe shè lè le' ḡkàmḡkàm?» ¹⁷Li, òwi' yèn le òtè' zwum tà ka twàèb pèḡin, ye ta twàèbbi ke nywǎ' ye mwum tǎ Ntwum Lwen ywo nun. Ntwum Lwen màzwùm yi òzǎ' le' ye ke nywi Yesù Kristò.

¹⁸Son se ci mùn cibbi le mè Yudà ywǎe kǎn Ntwum Lwen màzwùm? Ban, òwum hwæn òi nlimmì nun seansean le òe ywǎe yon. Ntwi' se à si ke dèwǎ M̀vènnswàèb nun kǎa le:

«Mè ci-nshě Ntwum M̀vènnswàèb kenne ḡgyǎ' wan nun cìci hwæn, a ken òèn me nzwǎsi ḡgyǎ' wan,

li, mwum hwæn ywǎe òzǎ' le' ye òe bon kwean ḡwum.»

¹⁹Mùn kònddì tì lǎ' òyin cibbi le mè Yudà ywǎe kǎn lile? Fyònnzi nzǎ' le' ne ni wě tà she Mòizè sete kǎ' le M̀vènnswàèb ni le' le:

«Byin òe ḡkwìn òwum òyèm, mùn yě cì òyin ci m̀bànni ke nywi me kyìn òwum òe òe wě òwum òìndin.

Ke ntwi' me kyìn òwum òi òe me' sanmi kife', mùn yě cì òlim òyeb òyin zwum.»

²⁰Èzài, ci-nleli ke ḡwum M̀vènnswàèb nun kònddì tì ma le' le M̀vènnswàèb ni le' le:

«Bwum òe òe kǎn mun kàèbbi, bon òe ken mun cinni.

Mùn lisa' mùn ne' ke swi' òwum òye òe kǎn mun swum ndǎ' cibbi.»

²¹Son, a kiìn òèn nywi ḡkwìn òwum Izràèl, Èzài kà le' ku' le M̀vènnswàèb le' le:

«Ǹdikà' ḡwa' shikpon, a kiìn òèn kwàèbbi,

mè fyà' ghæti mun ke mbyi nun nænndi lè ìkwin ðwum byêm be ti mwù kimmi lè mùn, be fyinni ñwum yêm.»

Ñnzwonzi ye Mvènnswæb nzwonzi kan ñkwìn ðwum Izràêl

11 ¹Be li, ðwi' ye le' dyè le Mvènnswæb nzwonzi ñkwìn ðwum byon? Ban, ðwi' ken yen le ñgwemmi mbàkà' yon yi ba lè nun. Mùn ne' ne tã le' ñwum ne, mùn bà mwum Ìzràêl? Mùn kwan kan ke nyè Bènjâmên ne ke mvu ðwum Abrâhêm nun? ²Mvènnswæb nzwonzi kan ñkwìn ðwum byon be nun yænne ñdikà' ñwê. Ba byin ðwuli tî swum se be kò' ke ðewã Mvènnswæb nun ke nywi Èlí, ke cici se nun be fyon swi' Mvènnswæb ke jin ñkwìn ðwum Izràêl nun. ³Ke cici màzwùm se Èlí lele le: «Nyeli nyèm Mvènnswæb, be wuâ mè ci-nléli ke ñwum ywù nun, be ðota' mè kwì' bye be ta wù sàtikà' fe nlim, mùn ne sume nzwon jene me kwù byú kyi, li, be ta ti ma mun ðwonzi lè be wu ti mùn.» ⁴Son, kwan se nun lele li, Mvènnswæb fyònnze nun le yen? À fyònnze nun le: «Wù ðã wù kyi, mùn pælâ ðwum ñkæm nshanmbi ke fya' yêm nun. Bwum màzwùm bi ðwum be swummi kan swi' nswæb yan Bâl.» ⁵Mùn wòli mùn shè byin le ke kwan se ðwi' ton jene nlim se, mbanmbo' ne ti ku' li. Ìgwùkwù ðwum ndò' ye Mvènnswæb kwènnzã ñlim lè bon, à yæn bon ke nyinnim ñkwìn ðwum Izràêl nun, ke kwe. ⁶À yæn kan bon ntwi' se be ta mè she nlwukea cí. A bê li, kwènnzi nlim Mvènnswæb bê kân son ne' kwènnzi nlim.

⁷Bwi' woli ðwi' twe' sù le' ni lè yà swum? Bwi' woli ðwi' le' le ñkwìn ðwum Izràêl hwæn cinni kan swum se bon be kæb. Son, ñgwùkwù ðwum ye Mvènnswæb yæn ke nyinnim shan nun yon ye su' swum màzwùm cinni. Ñdù' se nzwon be ti mè nshi-mè ywi'. ⁸À si wé tà she be kò' ke ðewã Mvènnswæb nun, she be le' le:

«Mvènnswæb ciã be pyi tànni ke me mbàkà' nyan nun.

À ciã mè me' nyan ti wé nyè ðwum bye be ðwilâ me'.

À kònnði ci mè ywi' byan fyonnì wé bye ðwum be tà ka tî ywoli.

Han a kiin bèn dyè, be ke njimmi nun.»

⁹Mvèn Dàvíd kònnði tì ku' le' le:

«Mè nswòli yi bè' yan hwæn fyonnì wé mè gòn ne yè bon bænni, ðã kwan se be ye pyi, be yen vènè'.

¹⁰Me' shimndà' bon mwu, be lækì tì yenni.

Cí le mè ñkèà nyan su' tòn kwan hwæn ñhwetea lè mè vènè'!»

¹¹Son se mùn cibbi ti le, ke nswi mba' ye mbà' swi mè Yudà, be pyi pyi she ñgyinmbo'? Mùn shè byin le ban, se ba bon li. Son, ke ntwi' ncí byebbi ye bon ci, ðwum bye ba mè Yudà cinnâ ku' mbyi ne Mvènnswæb yè bon swæti nun. Mvènnswæb cí li lè mè Yudà ci mbànni lè bon. ¹²Byebbi ne mè Yudà cie, nun ne ciã ñgyò' wan hwæn cinni swum lwen se Mvènnswæb tã fe. A kònnði be, nzæmnzæm nyan ne bon pyi mbyi Mvènnswæb

nun tònznâ tì ku' ßwùlu ßye mbyí lwen ke mbyi màzwùm nun. 'Beshe Mvènnswàb cí ßwùlu lè ßwum lwen ke pyi se mè Yudà pyi nun, yì kpèm nyi ye ye ße ßyè lè ñci lwen ye nun yè ßwum màzwùm lwen cí, kwan se mè Yudà ywime nun fyònni ße fya' hwæn?

Mbyi ne Mvènnswàb swàte ßwum ße ßa mè Yudà nun

¹³Ñzǎ' le' ye mùn ywime le' jene, mùn le' kan yon lè mè Yudà, mùn su' yon leli lè ßyin, ßwum ße ßa mè Yudà. Mùn ne ci-ntwum ne Mvènnswàb fyi ke cici ßwum ße ßa mè Yudà. Ke nywi mwu she màzwùm, mùn ni lè ñlim lwen ntwi' se mùn tà son twèli lè swum ñkàmñkàm. ¹⁴Mùn tà yili le ke nywi she màzwùm, mè nlim wali ñdu' ßwum ßyèm mè Yudà, lè ße fyonnì ße fya' Mvènnswàb nun, ßǎ nun swàti fe' ßyindo' ke ñkwìn yan nun. ¹⁵Kwan se Mvènnswàb cìe ñzwòn, à ghòsi fyà' lè bon mè Yudà, à cìe ßwum ßye ßa mè Yudà fyonnì ñwum fò' lè nun. 'Be ßyè, kwan se Mvènnswàb yè mè Yudà yè ße, se ye ße le? Àma, a ye ße swum lwen ñzwònzwò', ntwi' se ke nyè ye nun ywime bon yè, à yè cì ßwum ße ße lè ße ti wè ßwum ywi cinni ñzison.

¹⁶'Beshe gwùm ñgæ' ye ta seti san yi jin Mvènnswàb nun, ñkwìn màzwùm hwæn yi tì ku' yon. Mbanmbò' màzwùm, ßeshe mè ndì ñgæ' tì tì ku' jin Mvènnswàb nun, mè ñwæm ñgæ' hwæn ni tì ku' ñyon. ¹⁷Swum se ßen ñkwìn ßwum me Yudà nywi si mbanmbò' wè ñgæ' mbi nlen ndò' ne ße gbebbà mè ñwæm ndò'. Wù ne bà mwum Yudà, wù ne ku' wè ñwæm ñgæ' ndò' ye ße gbebbi mbo nun, ße kiin ké ßǎn màzwùm nun. Jene, wù ne ti se ße, wè tà she ñwæm ñgæ' nywæb màzwùm ta se nywi me ndì ñgæ' mbi nlen ni. ¹⁸Li ne ci, wù ne ßèn ße ne wè ñwæm ñgæ' nywæb ni, ßa wù twe' mè ñwæm ñgæ' ne ße linnò' ni lè swum ðin. Se ywime tì ku' cì le, wù twuli mwù? Wù su' ðin le ñwæm ye wù, mè ndì ne ta wu ðí, wù ne tà ka nun ðí.

¹⁹Ke nzǎ' le' ye mùn shè ßyin ye nun, shindo' ñdò' yè ðyi, à cibbi le: «Ti, mwù nlin ye Mvènnswàb linne ñwæm ye mbyí nun ße yen? À cìe kǎn li, ßǎ nun ke mùn ße ßǎn màzwùm nun?» ²⁰Mè mßwè' ye ßa ku'. Mvènnswàb ghòse fyà' lè mè Yudà ntwi' se bon ße kǎn zwùm tèli lè nun. Ti lè wù, à kwumndi ku' wù ße lè ntwi' wu, wù tè' zwùm lè nun. Son, swum fò' ndò' si kwe, à si le ßa wù ðunmi nywi shelea, wù fyon ße ñyini. ²¹Ntwi' se mbo'ki ne wù yen Mvènnswàb ndwæsi kan mè Yudà ße wè mè ñwæm ñgæ' ne ñgæ' twæbbe lè nun nlim, à wòli kan à ndwæsi ku' wù làn nywù ße, wu shì zwùm tèli kwan hwæn lè nun, wù ne wè ñwæm ñgæ' ye wai pèðin. ²²Ce fe' wè tà she Mvènnswàb tǎ ñlim kwènnzi lè ßwum, à kònndì ku' nyeni lè bon, à pyisà' bon me le' nun. Nyeni nlim yon yi yi nywi ßwum ßye pyitea me le' nyon nun, son, ke nywi ywù, à tǎ ñlim kwènnzi. À wòli à kwènnzi ñlim kwan hwæn li, ßeshe wu shì mè le' nyon pyitea. A lan li, à yè ku' fyà' ghòsi lè wù li. ²³Bon ne' mè Yudà ße nun

ghòsà fyà' mbyí lè bon bí, beshe be shi kèn mbyí lè tànni nyan, son, be ðunmi tí zwùm tèli lè nun, à wòli à fyòsi bon be cí tòn shan, ntwi' se nun cinni ñkimmò' ncì ye li. ²⁴Wú, wù ne bà mwum Yudà, wù ni wě ñwæm ñgæ' mbò' ye be linndi, be kiin bæti ñgæ' nyě myi nun. Mvènnswæb cime li, be dyě bon ne' mè Yudà be wě mè ñwæm ñgæ' mbí màzwùm, se ci tí lè, mfyòsi yan geli nun be?

Ñswæti ñgyinmbò' ye Mvènnswæb yě ñkwìn ðwum Izràêl swæti

²⁵Mè ñgyinni byêm, leñkàm ndò' se be gwùmni se she mùn yě byin shě se. Mùn yě byin son shě, byin làki bàkà' le shindò' ñlimmi ndò' ye byin cinni. À si le kwo fe' she fyà' ðwum Izràêl ndò' yi jene wě ðwum bye shimmeâ mè ywi' byan lè ñywo' nzæ' le' Mvènnswæb si, be ba ghæti li kwan hwæn. Be ye ku' tòn li, a ken bèn kwan se ðwum bye ba mè Yudà hwæn ye fyònni be fya' Mvènnswæb, be te' zwùm lè nun. ²⁶Ke nyě yi ye Mvènnswæb yě ñkwìn ðwum Izràêl hwæn swæti. A si wě tà she be kò' ke ðewă Mvènnswæb nun, she be le' le:

«Ci-nswæti ðwum yě kwan ke **Sìôn**.

Mè le' mbyibbò'a ne ke nywi mvu ðwum Yàkòb hwæn, à yě nun pæli.»
²⁷Ke ñgò' màzwùm, Mvènnswæb shè tí le:

«Ígwòn ne mùn yě jini ðwi' lè bon ke mpæli ye mùn yě bon mè le' mbyibbò'a nyan pæli, à ni.»

²⁸Mè Yudà bí dyě mè ci-byinnzí Mvènnswæb ke myí' mwu ye bon ta myí' lè Ñtwum Lwen ye nywi Yesù Kristò. Swum màzwùm ci li, bǎ byin be ba mè Yudà, byin be mè ci-se ke nyě màzwùm lè ñswæti ye nun yě byin swæti. Son, be ke mbyi yæn yènni nun, mè Yudà be ðwum bye nun tá yili lwen, ke ntwi' ñkàli ye nun cìkà' lè mè mbibe'a byan. ²⁹Ntwi' se Mvènnswæb tà ka ñwum kwebsi kwan se nun tá be, à yènnâ mwum ndò', shindò' kwan se nun feâ mbòki tòn nlwen ndò' lè mwum ndò'. ³⁰Ñdu' yin be mbyí ðwum bye fyinnze ñwum Mvènnswæb. Jene ku', ke mfyinnzi ye mè Yudà fyinnzi nun ñwum, byin be Mvènnswæb kwènnzâ ñlim lè byin. ³¹Mbanmbò' màzwùm ne mè Yudà fyinnzi ti ku' ñwum Mvènnswæb jene, bǎ kwènnzí nlim se nun cìe lè byin, ke ñkè ye nun kè byin ke bân shan nun, nun konndi tí ku' kwènnzí nlim fò' màzwùm cí be lè bon. ³²À si li ntwi' se Mvènnswæb ðonnzi mwum hwæn mbyi kim-mwù lwon, bǎ nun lisà' kwènnzí nlim shon lè bon hwæn.

Bwi' twulèni Mvènnswæb, nun ne ndwun à làn ywum hwæn

³³Kwènnzí nlim se Mvènnswæb tá kwènnzí lè ðwum si twun ñzwònzwò'. Ñlimmi yon lan mè ñlimmi mèan hwæn, swum se nun ðwuli kwo fò' se ban. Mwum ndò' wòli kan à limmi mè mbàkà' ne Mvènnswæb cinni, shìkì à limmi ku' ywum ye nun tá yili le nun ci. ³⁴À si ke ñwum fò' nun wě tà she be kò' ke ðewă Mvènnswæb nun, she be le' le:

«Wen ne limmi mè mbàkà' Mvènnswàèb?

Yà mwum ne woli à lèb nun ndeb?

³⁵ Wen ne setâ fyà' nàèndi, à fe Mvènnswàèb swum ndò',

ba nun le' le nun ne kèà Mvènnswàèb ke?»

³⁶ Ywum ton yi hwæn, mwum ne ciâ shindò' nlim, kwo fò', à bân, ntwi' se Mvènnswàèb ne ywum hwæn ta wai fya', nun ne ta yon giti, ye konndi bε ntwi' yon. Ntwu bε lè Mvènnswàèb yi d̀wùm d̀wùm mèan hwæn. **Àmèn.**

M̀b̀òk̀i nd̀wòn òk̀àm̀òk̀àm ne M̀v̀ènnswàèb tã yili

12 ¹ Mè ògyinni byèm, ke M̀v̀ènnswàèb liseâ kwènnzì nlim shon ke nywi ye' li, swum se mun yili lè byin ci, à si le byin fe byin ne' gwùm hwæn wè swum sàtikàè' ke swi' M̀v̀ènnswàèb, kwo fe' she byin ke lè me' se, byin bε sàtikàè' shon se ta nun òlim lwukea. Son se d̀yi m̀b̀òk̀i nd̀wòn òk̀àm̀òk̀àm ne M̀v̀ènnswàèb tã yili. ² Ba byin wosì byin ne' lè mè k̀ik̀àn ne fe ògyò' wan, son, donnzèni M̀v̀ènnswàèb lè nun kwebsi pa' tòn shin, òkwebsi ye mè nlim lè mè mbàkà' nyin nun hwæn. Kwan si se byin ye swum se nun tã yili ywòti. Se lisa' le byin ye ywum ye d̀yi lwukea limmi, byin limmi ti ye ta nun òlim kwènni lè ye d̀yi seansean ke mbyi nun.

³ Lè òkimmò' ye M̀v̀ènnswàèb fe mun ke kwènnzì nlim shon nun, mùn shè lè byin hwæn le ba byin twe' byin ne' ke pa' tòn she lan shin nun. Swum se ta yili le byin cinni à si mbàkà' ye woli lè byin ne'. Wen ne hwæn su' nun ne' wòsi lè m̀b̀òk̀i ntè' zwum ye M̀v̀ènnswàèb fe nun. ⁴ Ke nywi mwum, bwi' yen le kwæ' nywi si kyillea yi kpinnzò' kyikyì. Li, mè mwù she bã yi kpinnzò' màzwùm m̀banm̀ban. ⁵ À si ku' lè bwi' bε bwum m̀banm̀bò' li, yili bwi' man fe' le, bwi' bi kwæ' nywi fò' ke mbæti ye bwi' ti bæti lè Yesù Kristò. 'Bwi' bi ku' wònndea m̀banm̀bò' wè nywi mwum m̀bò'. ⁶ Wen ne hwæn cinni òkimmò' ncì ywum yon kyikyì, m̀b̀òk̀i ne M̀v̀ènnswàèb yili le à cinni. Li, wen ne hwæn kennzi òkimmò' màzwùm. Ke nyinnim she' nun, beshe mwum ndò' cinni òkimmò' nleli ke òwum M̀v̀ènnswàèb nun, à lwinnzi she shon, à wòsi ku' lè m̀b̀òk̀i ntè' zwum yon. ⁷ Kè ndò' cinni òkimmò' ye m̀kpaka' b̀wulu, à kpaka' bon. Nyè cinni òkimmò' nlisà' ywum lè b̀wùlu, à lisà' ku'. ⁸ Mwum ne cinni làn nyon òkimmò' ye ntèti b̀wulu zwùm, à tètì bon. Nyè cinni làn nyon òkimmò' òkyillà' lwen nyon lè b̀wùlu, à lwinnzi she shon lè òlim fò'. Mwum ne cinni òkwìn b̀wum ye nun tã kènnzi, à konni lè yon lwen. Nyè, làn nyon, ci-kwènnzì nlim lè b̀wùlu, bε òlim zwum pwebbi ke she shon nun.

⁹ Yilèni b̀wùlu lè nyili ye ta wai ke nlim nun. 'Byin kesi nywi lè mè le' m̀byib̀b̀oa, byin ke mwù lè nyè òlwukea. ¹⁰ Byin yili b̀wùlu b̀wum M̀v̀ènnswàèb ke nyinnim shin nun, wè tã she se yili le mè ògyinni yili bon ne'. Lè òlim pwebbi, byin su' b̀wùlu tweli lè b̀wum òk̀àm̀òk̀àm. ¹¹ Nywi yin bε nlim wali, ba byin bε mè ci-b̀wæ'. 'Byin ci she Nyeli nyè' Yesù

Kristò lè ìkimmò' nywi. ¹²Dàlèni ke nywi swum se byin ta ìnim òyili ìnim si, byin fyimni ke me vènè' nun, byin ke mwù lè ìkeli Mvènnswàb. ¹³Byin òwi òwùlu òwum Mvènnswàb fyà' nywi kwan se swum ndò' ta bon shi. Mè kyìn be tà ku' kìn ke cì shin, byin yè bon lwen.

¹⁴Cibbèni Mvènnswàb le à fe floa lè òwum bye ta byin vènè' yennzi, ba à ke bon. ¹⁵Byin dali lè mè ci-nlwuka' ìnim mban, byin kwe ku' lè mè ci-nswì me òu' mban. ¹⁶Byin ton òwum fò' lè òwùlu ke nyinnim shin nun. 'Ba byin be mè ci-nshela' nywi, shiki byin njili ku' she ndò'. 'Ba byin twe' byin ne' lè mè ci-nlìmmi.

¹⁷Ba byin fyòsi fyà' ncí byebbi be lè byebbi. Kæbbèni mbyi ne mwum hwæn yè ncí lwen yin lìmni nun. ¹⁸Mbyi be kwe, byin ci ywum hwæn ke fya' yin nun ke mbòki ne byin woli byin ton mè ywi' ò' lè òwùlu. ¹⁹Byin be mè òwè byèm, ba byin ne' òyi, byin fyòsi byebbi ne òwùlu ta byin cí, son, òonnzèni lè Mvènnswàb nun ne' nyeni lè bon, ntwi' se a si òwè shon nun kò le: «Nyeli nye' Mvènnswàb le' le: “Mùn ne ywime òji wìnni, mùn fyòsi mwum hwæn fyà' yon be.” » ²⁰Bwi' konndi yen cìci ndò' ke òwè shon nun le be kò' le: «Beshe òjè tà ci-byìnnzi nywù kwènni, wù fe nun swum ji. Kè ìnim ye ta nun fyo, wù fe nun swum nwi. Ntwi' kwan se wù tà ci li, hwæ' ne wu tà nun ké mwu.» ²¹Ba wù òonnzì lè byebbi lan wù mwu. Se fyòni yili le wù ne lan byebbi ke ncí lwen nun.

Ñywòli ye se cibbi le be ywòli mè ci-me ògyò'

13 ¹Mwum hwæn ywòli mè ci-me ògyò' be ywò' mè ògyò' byan. Ntwi' se ywò' ndò' ban, se shi be she wai fya' Mvènnswàb. 'Bwum be me mwù òwùlu hwæn, Mvènnswàb ne she le byi bi ton. ²Li ne mun shè byin le wù ne tà mwù kimmi lè ci-zwi' nyin ndò', mbanmbò' ku', wù kimmâ mwù lè òci swum se Mvènnswàb tà yili. 'Bwum be ta mwù kimmi li, be ye be pyí ke swi' Mvènnswàb ke kyità' shon nun. ³Mwum ne tà lwen cí wòli kan à kwènnzi yi ke swi' me ci-me ògyò'. Mè ci-òkwènnzi yi swi' shan bi mè ci-nci me le' mbyibbò. 'Beshe wu yili le ba mè ci-me ògyò' kwen wù yi, wù kè mwù lè ncí lwen. Li, be ye wù ògwòn yili. ⁴Se ba òin, ntwi' she se bon ta cì si, à si she Mvènnswàb, bǎ be kennzò' wù fya' ncí lwen nun. Son, beshe wu ni ci-me le' mbyibbò, ba wù yìkì bon ntwi' òkimmò' ye Mvènnswàb fe bon fya' yi, à fe kan yon òin. 'Bon be ta she Mvènnswàb cí, be lisà' nyeni ìnim yon ke nyennzi vènè' ye bon ta mè ci-ncí byebbi yennzi nun. ⁵Li ne ci, se cibbi le byin ywòli mè ci-zwi' byin. Se su' kan lè be làkì byin vènè' yennzi, son, byin lìmni tì ku' zwumzwum le ke ncí ye li yi nun, byin ta mbyi òlwen òwonnzi.

⁶Ywum ton yi, yon ye ku' mwù swum se ta cì byin òeb lõn gàrimà. Ntwi' se òwum bye ta byin lõn gàrimà cibbi bi, bon be Mvènnswàb ké, bǎ be lwinnzi mwù she màzwum. ⁷Dèbbèni òwum bi hwæn swum se bon ta byin òwon lè son. 'Byin òeb lõn gàrimà hwæn lè òwum bye ta byin nun

cibbi. Byin mwumnszi mwum ne se cibbi le byin mwumnszi, byin twuli ti nun.

Nyili lwikwæn wě wũ ne' ye ðyi lwuà nyè ñdwun

⁸Ba byin cinni ke ndo' mbyí lè ðwùlu, se shi ðe ke nyili she se cibbi le byin yili ðwùlu ke nyinnim shin nun. Ntwi' se mwum ne tá ðsi ðwùlu yili lwen lwinnzá mè lwuà bye mbyí hwæn lè ñdù' nun. ⁹Mè lwuà Mvènnswæb ndo' le' le: «Ba wù ywi ñlà', ba wù wu mwum, ba wù yib nywi', ba wù tæm ywum ðwulu.» Mè lwuà bi bon lè bye mbyí nun hwæn ken swali ke nywi lwuà mbò' nyè le' le: «Yili lwikwæn wě tà she wù yili wũ ne'.» ¹⁰Mwum ne cinni nyili lwikwæn zwum wòli kan à cì lwikwæn ndo' ðyebbi. Ke nyili ye wù tá lwikwæn yili nun, wù lwinnzá mè lwuà bye mbyí hwæn lè ñdù' nun.

Kpòn læbbâ ñzwò', shikpon wannime

¹¹Mbòki ne byin limmâ kwan se ðwi' ti jene nlim, kimnzèni nywi. Kwan nyimni ðye se ti. Ntwi' kwan nswæti se Mvènnswæb yè ðwi' ñswæti ye ñgyinmbò' swæti ti ðwi' ke kwukwæ' ñzwanzwò'. Se ba tí læbbi lè ðwi' wě kwan se ðwi' sete ñlim ké lè Yesù Kristò ðin. ¹²Kpòn læbbâ ñzwò', shikpon ti kwukwæ'. Bwi' kyileani le mbòki tòn she njimmi, ðwi' sheli ñwum wì ye ðwi' woli ðwi' ðwi wì lè yon nywò' mwum. ¹³Bwi' kennèni kwù kèn she ðwum bye ta kèn ñwanñwan nun. Ba ðwi' ci ywum ye wé: ñywika' ñkan, ñlon hwæn, ñklwìkà' me le', lè ñtimma' ywum ðwulu. ¹⁴Nyeli nye' Yesù ðe wě ñwum wì yin. Ba byin yili ti ñcìkà' me le' mbyibbo'a ne pa' tòn she mwum wan swù yili, ywum ye ta su' mè nlim nyon lwusi.

Ba wù twòsi lwikwæn mwum Mvènnswæb ke me le' nyon nun

14 ¹Ba byin twòsi mè mbàkà' mwum ne kwũm ðèn kife' zwum yili ke mbyi Mvènnswæb nun. Yèèni nun ñkwìn yin nun lwen. ²Mùn wòli mùn twe' fe' mbòki ke nywi ywum ji. Mwum ndo' wòli à shè le swum se ton ðin, nun ni shi ji, se ðan. Son, ñdo' nyè bà ku' ñkimmi ke mbyi Mvènnswæb nun tá làn nyon su' lè ñji mvub nwò'. ³Li ne mùn shè byin le mwum ne tá làn nyon ywum hwæn ji, ba à mbyula' nyè tá yindo' shí nun. Nyè tà ku' yindo' shí, ba à shè le se ci le, lwikwæn ni tá ywum ji lè ñlim? Ntwi' se Mvènnswæb yèà nun li. ⁴Ti ku' wù ne tá ci-she mwum ndo' twòsi, wù ni ku' làn nywù wen? Nun ne ci fe' lwen kè ðyebbi, nyeli nyon ne woli à limmì le' shon. À yè ðyi kimmi, ntwi' se Nyeli nye' Yesù Kristò cinni ñkimmò' ndyili yon zu'.

⁵Mwum ndo' wòli à tá shè le mè ñgyin ndo' cinni ñtwu ðe lan bye fo' ke swi' Mvènnswæb, ñdo' le' ku' làn nyon le ñgyin ne làn lwikwæn ni ðän, ðyi bi mban. Wen ne hwæn ke ke mwu yon nun lè leñkàm le swum

se nun tă bākà' si ku' li. ⁶Mwum ne tă shè le ñgyìn ndo' cinni ñtwu à làn lwikwæn, tă ñgyìn màzwùm kě lè nun twuli Nyeli nye' Yesù Kristò nun. Mbanmbò' ku' lè mwum ne tà ka swum ji ndo' shĩ, à tă ji hwæn li lè nun twuli Nyeli nye' Yesù Kristò nlim, ntwi' kwan se nun tă ywĩ ji, à tă Mvènnswæb osòkò' yili lè ji màzwùm. Mwum ne tà ku' yindò' shĩ tă shì li lè nun twuli tì ku' Nyeli nye' Yesù Kristò, à yili tì ku' Mvènnswæb osòkò' lè ji ne nun tă ji ni. ⁷Hwæn li, mwum ndo' bǎ ñgyđ' wan lè mwù yon ne', shìkì mwum ndo' ywi ku' lè mwù yon. ⁸À si li ntwi' tòn wan she' si she Yesù Kristò. Bwi' bē ywi fe' nun, bwi' ywi ku' lè ntwi' yon. Bwi' bē fe' lè mē', kwo bwi' ywi fe' nun, bwi' bi fya' Nyeli nye' Yesù Kristò. ⁹À ywie, à kònddì ywi yìmni, bǎ nun bē Nyeli b̄wum b̄ye ke lè mē', kònddì lè b̄ye ywiâ nun. ¹⁰Ke à si li, wũ, wù tă lwikwæn twòsi ntwi' yen? Wù ne tă lwikwæn ñjili ni, kwēm nywù ni ku' le yen? Kè shindò', wù b̄wuli nun le bwi' hwæn, bwi' ye làn ke swi' kyitǎ' Mvènnswæb? ¹¹À si wě tà she bē kò' ke dēwǎ Mvènnswæb nun, she bē le' le Nyeli nye' Mvènnswæb shè le:

«Bwum hwæn ye kìn swummi ke swi' shēm, bē fe mùn ñtwu.

Se ye ku' bē li leṅkǎm.»

¹²Kwan si se mwum hwæn ywìme shè lè ñwum yon ne' ke swi' Mvènnswæb wě she se nun cìe.

Ba byin bē swum nswili mbà'

¹³Ke à si li, bwi' donnzēni le ñtwòsi b̄wulukwæn ke me le' nyan nun. Ti lè byin, swum se byin ye fyön kè ke mē mwù nyin nun si le ba byin bē swum nswili mbà' se ye b̄wùlu mbà' swili, bē pyi byebbi nun. ¹⁴Ke mbæti ye mùn ti mbæti lè Yesù Kristò, mùn limmi lè leṅkǎm le swum ji ndo' ba swum shilè, son, bēshe wu tă kè ke nlim ywù nun le shindò' si swum shilè, lè se ye ku' bē swum shilè leṅkǎm. ¹⁵Bēshe wu cì ñlim byitì lwikwæn zwum lè ntwi' ji ne wù tă ji, wũ tà ka tì cì wě mwum ne tă lwikwæn yili. Ke seansean ji ne wù tă ji nun, ba wù cì lwikwæn ne Yesù Kristò ywi ntwi' yon b̄wu mbyi ntwi' màzwùm. ¹⁶Kwo fe' she swum ndo' ta wu ñlim lwukea, ñdikà' wù donnzi son, bēshe se ye bē cě b̄wùlu swum se bē ye ñzǎ' le' byibb̄oa leli nywi. ¹⁷Ntwi' ñdun ye bē ta d̄un ke ywò' Mvènnswæb nji, a ba lè ntwi' pa' ywum ji ye bwi' ta ji, shìkì ye bē ku' ntwi' pa' ywum nwi ye bwi' ta nwi. Ñdun ye ywò' shon nji fyon bē ke nywi pa' tòn she zu', ke nywi f̄l̄a lè ke nywi ndàli, yon ye mē mwù ywum ne Mpùn Nsanmi tă fe. ¹⁸Mwum ne tă she Yesù Kristò cǐ mbyi ne mun shè byin ne nun, à tă Mvènnswæb ñlim lwukea, à bē tì mwum ne b̄wùlu b̄wum ta ñgwòn yili.

¹⁹Ke à si li, bwi' kǎbbènì le mbyi nyě yě b̄wum kpea le bē ton lè b̄wùlu mē ywi' d̄ò', à bē tì ku' nyě bwi' woli bwi' kimnzēni b̄wùlu mē nlim ke mbyi Mvènnswæb nun. ²⁰Ba wù gwànnzì fyǎ' she Mvènnswæb lè ntwi' seansean ywum ji. À si leṅkǎm le swum ji ndo' ba le à si swum shilè,

son, ðeshe ñji ye wù tã swum ndɔ' ji woli se ci lwikwǎen à pyì mbyi Mvènnswǎeb nun, se ba lwen le wù ji tì son be. ²¹ Mb̀k̀k̀i tòn nlwen ni le ba wù cì swum se woli se pyisì lwikwǎen mbyi Mvènnswǎeb nun. Kè nwò' ndɔ' ye wu tã ji, kè ñkan ye wu tã nwi, kwo yã pa' swum, ñdikà' wù ðonzi son. ²² Swum se wu tã b̀àk̀à' ke nywi ywum màzwùm ke nlim ywù nun, kè son zwum, se su' byin lè Mvènnswǎeb, byin bì. Mwum ne be ta lon le ci-tõn lwen ni mwum ne tã ka t̀àk̀à' kwan se nun tã be, lè à yè swum ndɔ' cì. ²³ Son, mwum ne cinni mè mwù le' mb̀àkea ne tã nun ñji swum ndɔ' k̀ænni ni ci-ncì byebbi ke swi' Mvènnswǎeb ðeshe nun ji ji màzwùm. À si li ntwi' se à cì kan wè swum se ñlim yon she nun. Bwi' limmènì le swum se wù cinni ñkwùm ñgyi nlim, wu cì son, lè wù ciã byebbi.

Ba bwi' suku' mbyi nlwusi nlim ye' k̀æbbi

15 ¹ Bwi' be ti wè b̀wum bye kwùm yilã zwum ke mbyi Mvènnswǎeb nun, se cibbi le b̀wi' kpa' bye ke b̀wæli ke mbyi màzwùm nun, se lan ñcì ywum ye ta su' b̀wi' ne' ñlim lwukea ke tòn she' nun. ² Se yili le wen ne hwæn ke ñkwìn ye' nun k̀æb swum se ta lwikwǎen ñlim lwukea, b̀ã b̀wi' kpa' nun lè k̀en she mbyì ke mbyi Mvènnswǎeb nun. ³ Bwi' yen le ke tòn shon nun, Yesù Kristò be k̀an mbyi nlwuka' nlim nun ne' k̀æbbi. Son, à lwinnze ñzã' le' ye be k̀ɔ' ke nywi yon ke d̀ewã Mvènnswǎeb nun, ye be le' le: «Mè nsèm ne b̀wum be wù sèmmi hwæn k̀iàn mùn kpeli mwu.» ⁴ Bwi' ken yen le ywum ye be k̀ak̀à' ke d̀ewã Mvènnswǎeb nun, be k̀œ yon ke ntwi' ye', b̀ã mè mwù nye' lwinni, kwan se b̀wi' ye yon yenni. Be k̀œ yon le ye teti b̀wi' zwùm, ye fe tì b̀wi' m̀bæn nlim. Li, lè b̀wi' d̀yili ñlim nywi Mvènnswǎeb. ⁵ Mvènnswǎeb ne ñtètì zwum ta wai fya' yon, lè m̀bæn nlim nun hwæn, à cì byin be b̀wum be woli be ton ñwum f̀ɔ' lè b̀wùlu wè tã she Yesù Kristò be cì. ⁶ Li, b̀ã byin hwæn, ke ñkwu f̀ɔ' nun, byin twuli Mvènnswǎeb, Ce Nyeli nye' Yesù Kristò.

⁷ Yèèni le b̀wùlu ke nyinnim shin nun, wè tã she Yesù Kristò yèà byin. Cìèni b̀ã b̀wum twuli Mvènnswǎeb. ⁸ Mùn shè byin lè leñkàm le Yesù Kristò fyonne cikpu' mè Yudà, b̀ã nun lisà' b̀on le Mvènnswǎeb ni ñlwinni ke nzã' le' yon nun. À k̀ièn b̀ã ywum ye Mvènnswǎeb cie ñk̀ali lè mè mbibea bye' lwinni. ⁹ À k̀ièn tì ku' b̀ã b̀wum bye ba mè Yudà twuli Mvènnswǎeb ke nywi kwènnzì nlim se nun tã kwènnzì. A si wè tã she be k̀ɔ' ke d̀ewã Mvènnswǎeb nun, she be le' le:

«Son se ye cì, mùn twuli wù ke nyinnim b̀wum bye ba mè Yudà, mùn shib ñtwu ke jin swù nun.»

¹⁰ Be k̀ɔ' tì ke cìcì ndɔ' ke d̀ewã Mvènnswǎeb nun le:

«Byin, b̀wum bye ba mè Yudà, d̀alèni lè ñkwìn b̀wum Mvènnswǎeb m̀ban.»

¹¹ A konndi tì be k̀œ cìcì ndɔ' le:

«Byin be ba mè Yudà, s̀akeani Nyeli nye' Mvènnswǎeb, byin hwæn,

ba mwum ndɔ' tòn òn à shì nun sàkea.»

¹²Èzàì, ci-nleli ke ɲwum Mvènnswàèb nun lekà' tì ku' le:

«Mwum ndɔ' yě kwan ke mvu ßwum Jèsè nun,
nun sa' sa' ke nywi ßwum bye ba mè Yudà.

ßwum màzwùm ye zwùm tèli lè nun.»

¹³Mvènnswàèb ne tã cì ßwum ðyili ñlim nywi yon, ci byin cinni ñdàli yon ne' lè fɔa ɲkàmɲkæm, ke ntè' zwum ye byin ta tè' lè nun. Li, byin ye fòsi ñðyili nlim cinni ke nywi yon ke ɲkimmɔ' ye M̀pùn Nsanmi tã fe nun.

Pól cinni ɲkimmɔ' nleli wě tà she nun leli ke ðewà se nun

¹⁴Mè ɲgyinni byêm, mùn limmi seansean le ñcì lwen wòli kan ye shi tì byin, shiki ñlimmí ɲkàmɲkæm ndɔ' shi tì ku' byin. Mùn limmi tì le byin woli kim byin leß ßwùlu ndèb. ¹⁵⁻¹⁶Kwo fe' li, ke ðewà se mùn tà byin kòì se nun, mùn fòsi byin mè le' ndɔ' sannzi nlim seansean, byin læki ñlim fyeli lè yon. Ñcì lwen ye M̀vènnswàèb cì mun, à shè le mùn ße cikpu' Nyeli nye' Yesù Kristò ke ke ßwum bye ba mè Yudà, yon ye cì mùn leli ke ðewà ton se nun li. She se mùn tã cì ke ke ßwum màzwùm, à si ñshè Ntwum Lwen ye M̀vènnswàèb fyi mun fyà'. Mùn tã she màzwùm cì lè ñlim fɔ', ßã ßwum màzwùm ke ñlim lè M̀vènnswàèb, ße ße wě swum sàtikà' se ta ñlim M̀vènnswàèb lwukea, she M̀pùn Nsanmi kèà lè she M̀vènnswàèb. ¹⁷Ke mbæti ye mùn ti mbæti lè Yesù Kristò, mùn wòli mùn tòn, mwù ße mún nlim shèli lè she se mùn tã cì ke jin M̀vènnswàèb nun. ¹⁸Mùn ne weli fe' ɲwum lè mùn leli, swum leli shêm ndɔ' ba mbyí, se shi ße ke nywi swum se Yesù Kristò làn mún nywi, à cì ßã nun ci ßwum ße ba mè Yudà mwumzi M̀vènnswàèb. Swum se nun cì, à cì son ke nyě nzæ' le' ye mùn tã le' nun, lè ke nyě ywum ye mùn tã cì nun. ¹⁹À cì yon li ke nywi yi hilea, ɲkimmɔ' M̀pùn Nsanmi konndì tì ku' ðun ke nlim. Li ne mùn læmzi Ntwum Lwen ye nywi Yesù Kristò cìci hwæn, ñdikà' ke Yèrusàlèm, a ken ßèn nõnnõn ɲgyɔ' ñlirí nun. ²⁰Son, mùn yili le mùn su' Ntwum Lwen màzwùm shèkea ke cìci se ße ywɔ' kife' jin Yesù Kristò mbyí nun. Li, mún læki kèn nye gwe ke me kwù nye bye ßwùlukwæn fɔà nùn. ²¹À si ti ku' li, ßã mùn ci wě tà she ße kɔ' ke ðewà M̀vènnswàèb nun, she ße le' le:

«ßwum bye ße shee kán ßon ñzæ' le' ndɔ' nywi yon kà yenkà' nun.
Bye ße lè ße ywɔ' kife' ɲgwu yon, ße ye yon ywo.»

Pól tã le' ke nywi kèn shon se nun kènme ke Rôm

²²Son se ße cì mùn ße kèn se mùn kìnme byin bætì kwinnzea. ²³A ti ðyè ðwùm mèan, mùn ße yili le mùn kiin byin bætì, son, she fe kan mun pon. Jene, mùn mlâà she shêm fe yi kpinnzò' ɲgyɔ' ye nun. ²⁴Mùn ßàka' lwen le mùn yě byin kìn yenni kwan se mùn yě kèn Èspanyè. Mùn yě ßèn, mùn lànnzì kwan ndɔ' lè byin, mùn ywime ndwæ' yin, mún kà kènnò'

mbyî. Kwan se mûn yě ywî wa', byin kpa' mûn ke kën màzwùm nun. ²⁵Son jene, mûn setime fe' kën Yèrusàlèm, bã mûn kpa' ñkwìn ðwum Mvènnswàb ye kwe. ²⁶Mûn le' li, ntwi' se ñkwìn ðwum Mvènnswàb ye Màsèdwân lè ye Grê' ðyia' le bon ye lòn ðwitea lè bon fe lè mè cinzæmnzæm bye ñkwìn ðwum Mvènnswàb ye Yèrusàlèm. ²⁷Mwum ndo' ne ðunnzi kan bon le' màzwùm, son lè lènkàm, se be ku' swum se yile le be ci. Ke bye Yèrusàlèm kpeâ ku' bon lè ñcinni mbyi nswæti ne Mvènnswàb tã ðwum swæti nun wě tã she bon ne' ti mbyî, se yili ku' le be kpa' ku' bon lè ywum ye ta ku' bon shi ke tòn shan nun. ²⁸Kwan se mûn yě be, lè mûn kyilã bye Yèrusàlèm lòn ðwitea yi fya', lè mûn kà le' le' kën Èspanyè se mûn yě fyii cì shin. ²⁹Mûn limmâ le ke mbèn ye mûn yě ðèn cì shin, Yesù Kristò yě ðwi' fõsi ñgànni, ðwi' hwæn.

³⁰Mè ñgyinni byêm, ke ntwi' Nyeli nye' Yesù Kristò, lè ntwi' se Mpùn Nsanmi tã cì ðwi' yili ðwùlukwæn, mûn cibbi byin le kpeàni mûn ke ñkeli ye byin ta Mvènnswàb keli ke jin shêm nun. Byin kpæm me' lè ñkeli yi. ³¹Byin keli ke jin ðwum Jüdê nun, bye tã ka ñlim ké lè Mvènnswàb, lè ba be yennzi mûn vènè'. Byin keli tì lè she se mûn kènme cì ke Yèrusàlèm, le se lwuka' ñkwìn ðwum Mvènnswàb ye kwe ñlim. ³²Li ne ye cí, a Mvènnswàb yili, mûn yě ðèn cì shin lè ñdàli. Mun ðènme kwe, mûn twe' mè yinnì ke nyinnim shin nun. ³³Mvènnswàb ne tã floa fe ton lè byin, byin hwæn. **Àmèn.**

Mè hwæsi Põl

16 ¹Mûn yili le byin limmi Febè, à ni ñlib ne tèt' zwùm lè Mvènnswàb wě ðwi'. À tã she Mvènnswàb cí ke ñkwìn ðwum Mvènnswàb ke Sànkëlè. ²Kwan se nun yě ðèn cì shin, byin ye nun lwen ke jin Nyeli nye' nun, wě ñbòki ne se cibbi le ðwum Mvènnswàb cì lè ðwùlukwæn. A swum ndo' shi' nun, byin fe nun son, ntwi' se à kpea ðwum mèan bye mbyî ñzwo', lè mûn nun hwæn.

³Hwæsèni mûn Prisi' bon lè ywon Àkyilã. 'Bwi' lè bon, ðwi' ta she Yesù Kristò cí ñban. ⁴Kwan se be lè mûn tã vènè' yenni fya' ðwum, bon be kiin mûn nywæsi, shikì be nyæm ñzison shan ne'. Mûn webbâ bon ñgweb ñzwonzwò' lè kikæn màzwùm. Mûn ne su' kan lè ñweb ñgweb màzwùm, mè ñkwìn ðwum Mvènnswàb bye ba mè Yudà ta tì ku' cì li ntwi' yan. ⁵Mûn hwæsi tì ku' ñkwìn ðwum bye ta swòli cì shan lè be keli Mvènnswàb. Mûn kònddi tì ñwè nyèm Èpàyinè' hwæsi. Nun ne mwum ne ke ñgyo' Àzi nyě sete zwùm tèli lè Yesù Kristò. ⁶Hwæsèni tì ku' mûn Màrî, à cìe she ñzwo' ntwi' mè mwù nyin. ⁷Byin hwæsi tì ku' mûn Àndrònìkù bon lè Jùniyasi, à bi ðwùlu byêm mè Yudà. 'Bwi' be nye nje ðwi' lè bon ñban. 'Bwum bi màzwùm, ke nyinnim me ci-ntwum Yesù Kristò, ðwum hwæn limmi bon seansean, be yili bon lwen. 'Bon be sete ñlim ké lè Yesù Kristò, lè mûn kà ké ku'.

⁸Mũn fyeli kan ñlim lè Àmpliyatù, le' Nyeli nye' se ßwuki ßwi' ñwè lè nun. ⁹She Yesù Kristò se konndi tì ßwi' ßwùki lè Ùrbân. Mùn hwæsi nun lwen. Mùn hwæsi tì ñwè nyèm Stàkisi. ¹⁰Ti lè Àpêl nyè ßwum ta ñgwdòn yili lè ñtè' zwum ye nun tè' lè Yesù Kristò, mùn fyì nun mè hwæsi byêm. Mùn kònddi tì ðwon Àristòbùl hwæsi. ¹¹Hwæsèni mùn Èròdyôn. Lwikwæn mwum Yudà ne. Mùn hwæsi tì ßwum Mvènnswæb bye ke ðwon Nàrsisi hwæn. ¹²Hwæsèni tì ku' mùn Trifên bon lè Trifosi, ße ta she Nyeli nye' cí. Mùn hwæsi tì Pèrsi' ne ñwè nyèm. Mlib màzwùm kpæmmâ me' ñzwò' ke ncí she Nyeli nye' nun. ¹³Ti lè Rùfusi, nyè ñlim ta ðyi kwan hwæn lè ñðwonzi mbyi Mvènnswæb, lè mon nyon ne ti ku' wè mon nyèm, mùn hwæsi bon lwen. ¹⁴Mùn hwæsi tì ku' Àsinklí bon lè Flègôn, kònddi tì Èmâ, Pàtròbasi, Èmasi, bon lè ßwùlu ßwum Mvènnswæb bye ton lè bon mbyí hwæn. ¹⁵Kònddèni tì mùn Filòlò' hwæsi bon lè Jùlí lè Nèrè, bon lè ñgyinni nyon nyè mlib, kònddi lè Òлимпà lè ßwùlu ßwum Mvènnswæb bye ta tòn lè bon mbyí hwæn. ¹⁶Hwæsèni tì ku' byin ne' ke nyinnim shin nun wè tà she se cibbi le mè ñgyinni hwæsi bon ne'. Mè ñkwìn ßwum bye mbyí hwæn bye ta zwùm tèli lè Yesù Kristò, ße hwæsi tì byin.

¹⁷Mè ñgyinni byêm, mùn ðòá byin le: cièni kon lè ßwum bye ta mbyi kæbbi le bon kyasi ßwùlu, ße ci le ße won ke ntè' zwum yan nun. ße ta ñwum kimmi lè ywum ye byin setâ yusa' mbyí ke le' Mvènnswæb nun. Kesèni nywi lè bon. ¹⁸Pa' ßwum màzwùm tà ka she Nyeli nye' Yesù Kristò cí, ñlim yan ta su' ðyi lè ywum ye lwuka' bon ne' ñlim. ße ta ßwum mbèti le ße ñwum lwu. Li, ße ta ßwum bye limmi kan byebbi pòkea. ¹⁹Ti lè byin, mwum ndò' ßwuli kan le byin ta Nyeli nye' mwumzi. Le' màzwùm ta mun ñlim lwukea ñzwònzwò', son, mùn yili ti ku' le byin cinni kon ñlimmì swum se ðyi lwen ke swi' Mvènnswæb, byin kesi nywi lè swum se wolá se kennzi byin ke byebbi nun. ²⁰Mvènnswæb tã ßwum floa fe. Kwan lwæbme kwæ', à yè ñkimmò' Satæn semnzi, Satæn yè tì ße ke me kwù byin nji. Nyeli nye' Yesù Kristò ñgænni byin.

²¹Timòtè, ci-ñwenni she nyèm, hwæsi byin. ßwùlu byêm mè Yudà, Lùsiyusi lè Jasòn, bon lè Sòsipatè hwæsi tì ku' byin.

²²Mùn Tèshiyusi, Pól ne ða' mùn lè mùn kò' nun ðèwà se, mùn ni tì ku' mwum Mvènnswæb, mùn hwæsi tì ku' byin.

²³Gâyusi fyì tì ku' byin mè hwæsi byon. Mùn Pól, mùn tã tòn cí shon. ßwum Mvènnswæb hwæn ta swòli fe nye nyon. Èlàsità, mwum ne tã konni lè lòn ye ßwum hwæn ta ðwità' ke ñlim nsòn, hwæsi tì ku' byin bon lè ñgyinni nye' Kwàtusi. [²⁴Nyeli nye' Yesù Kristò ñgænni byin, byin hwæn.]

²⁵ßwi' twulèni Mvènnswæb. Nun ne cinni ñkimmò' ndyili yin ke mbyi nyon nun. A si wè tà she mùn tà byin shè kwan mèan hwæn ke nshè Ntwum Lwen ye mùn tà byin shè ke jin Yesù Kristò nun. Mvènnswæb

lisà' tì ku' ɓwi' swum màzwùm ke mbàkà' yon ye nun kwàsi ɓwi' nun. M̀bàkǎ' màzwùm ɓe gwùmni òdikà' ηwê, ²⁶son jene, mè ci-nleli ke ηwum M̀vènnswàb nun kwasâ yon lè ɓwum hwæn ke ywum ye ɓe kœ nun. M̀vènnswàb ne yili le se ɓe li, ɓǎ pa' ɓwum hwæn pæ' ywo, ɓe te' zwùm lè nun, ɓe mwumnzi tì nun. ²⁷ɓwi' toènni kwan hwæn lè ɓwi' M̀vènnswàb twuli. Kon shon lan yì pa' kon ye mbyî hwæn. ɓwi' twuli nun ntwi' màn ywum ne Yesù Kristò cìe. **Àmèn.**

Dèwà She Zwimbyi' Sɛ Pôl Kɛ Lè ñkwìn Bwum Yesù Kristò Ye Kòrên

Mè hwæsi

1 ¹ Mùn Pôl nɛ Mvènnswæb yæn lɛ mùn bɛ ci-ntwum Yesù Kristò, bwi' bɛ ta byin dɛwà ton sɛ kɔi, bwi' lè ñgyinni nye' Sòsitɛn. ² Bwi' ta son kɔi lè byin bɛ ñkwìn bwum Mvènnswæb ye Kòrên, byin bɛ fya' Mvènnswæb ke mbæti ye byin ti bæti lè Yesù Kristò. Byin bɛ bwum bɛ Mvènnswæb lon lɛ byi bi dɛwɔn mè kwù byon. À lon ti ku' bwum bɛ cici hwæn bye ta jin Nyeli nye' Yesù Kristò sean. À ni Nyeli nyan, à kòndi ti ku' bɛ ñye'. ³ Ce nye' Mvènnswæb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò ñgænni byin, bɛ fɛ byin flɔa.

Lwen nyɛ bwi' cinni kɛ nyɛ Yesù Kristò

⁴ Mùn tã Mvènnswæb osòkò' yili kwan hwæn lè jin shin kɛ ntwi' ncí lwen ye nun tà byin cí kɛ nyɛ Yesù Kristò. ⁵ Kɛ mbæti ye byin ti bæti lè Yesù Kristò, Mvènnswæb ciâ byin cinni ñkimmɔ' ncí ywum mɛan. Li, byin bi lè le' ñwum, byin konndi ñlimmí lɛnkàm cinni. ⁶ Shitàkwù she bwi' dɛyie kɛ nyinnim shin nun kɛ nywi Yesù Kristò, byin fɔsâ dɛyie kɛ nlim kimmi lwen. ⁷ Kɛ à si li, kɛ nyinnim ywum lwukea ye Mvènnswæb tã bwum byon fɛ, yindɔ' shini kan ti byin, byin bɛ ta mbèn Nyeli nye' Yesù Kristò bònngɛa. ⁸ Nun nɛ ye byin kim fɛ nywi kwan mɛan hwæn, a ken bɛn nywɔ' nɛ nun ywime fyònni, byin làkì bɛ pyì kɛ kyità' shon nun. ⁹ Ñzǎ' le' Mvènnswæb tà ka pyì ñgyɔ' dín. Nun, Mvènnswæb nɛ lon byin bɛ bæti byin ton mban lè Mwen nyon Yesù Kristò nyɛ Nyeli nye'.

Mwum nɛ bwi' ta dɛwɔn ni mbɔ', Yesù Kristò

¹⁰ Mè ñgyinni byɛm, mùn swuleâ byin kɛ jin Nyeli nye' Yesù Kristò nun lɛ byin ton ñwum fɔ', ba byin cinni ñkyiili kɛ nyinnim shin nun; tòènni ñwum fɔ', byin cinni tì mè mbàkà' fɔ' lè bɔwùlu. ¹¹ Mè ñgyinni byɛm, mùn

le' kan dìn, mùn le' li ntwi' se ðwum ndo' be ke ðwon Kòlòwê, be kien mun shě le byin cinni mè le' ke nyinnim shin nun. ¹²Mè le' màzwùm ni le ñzǎ' le' ta byin kwean ñwum kyikyì lè mè myin nye'. Ñdo' tǎ shè le nun ni nyě Pól, ñdo' nun: nun ni làn nyon lè Àpòlò, ñdo' le' làn nyon le nun ni fya' Pìêr nun. Ñdo' ðyi ku' le nun ni nun fya' Yesù Kristò nun. ¹³Li, byin ta bàkà' le Kristò yàta' nun ne' wě tǎ she byin ta kyìllà' si? Byin ywœ nywo' ndo' le Pól ne ywie ñgǎ' mè ðoto' zwem ntwi' me mwù nyin? Kè nywo' ne be jimnze byin, be jimnze byin lè jin Pól? ¹⁴Mùn tǎ Mvènnswǎb osòkò' yili mbòkì ne mún jimnze kàn mún mwum nyin ndo', shi be Klisipù bon lè Gàyusi. ¹⁵Li, mwum ndo' wòli kan à wasi ñgwu zwò le be jimnze nun lè jin Pól. ¹⁶Ènhên' Bi lè ñlim fyeâ mún, mún jimnze tì ku' ðwum ke ðwon Stèfanà. Shi ló' be bon bi, mún limmi kan tì ðeshe mun jimnze tì mwum ndo' mbyí. ¹⁷Yesù Kristò fyie kàn mún le mún jimnzi ðwum, mwù mfyi yêm ye nun fyie mún, à yi le mún she ðwum Ñtwum Lwen. Kwan se mún ni yě ku' yi shě, ba mún ni leli lè ðimò' le' nlimmì mwum wan, ntwi' se ywi nyon ne nun ywie ñgǎ' mè ðoto' zwêm lǎkì cí tòn ntwu shon ðwu.

Ñlimmì mwum wan yi ke me' Mvènnswǎb mgbèm

¹⁸Le' she ke nywi ywi ne Yesù Kristò ywie ke ñgǎ' mè ðoto' zwêm si wě le' mgbèmmi ke me ywi' ðwum bye ye mbwu ye ñgyinmbò' ðwu ke mmlòkà' ñgyò' wan. Son, ti lè ðwi' be Mvènnswǎb tǎ ðwi' swæti, le' màzwùm si cí she' swum she lisa' ñkimmò' Mvènnswǎb. ¹⁹A si wě tǎ she be kò' ke ðewǎ Mvènnswǎb nun, she be le' le:

«Mún kà kyàkà' ñlimmì ðwum bye cinni ñlimmì,
mún beli kon me ci-kon mbeti.»

²⁰Ke à si li, mè ci-nlimmì ba tì ñwum cinni, shikì mè ci-nlimmì ðewǎ cinni ku'. Kwan si, mè ci-ñgyi be ñgyò' wan nun cinni tì swum leli fen? Mvènnswǎb liseâ ñlimmì seansean le ñlimmì ye ñgyò' wan yi mgbèm. ²¹Lè ñlimmì yan ne', ðwum bye ñgyò' wan nun wòle kǎn kim be kwa' Mvènnswǎb ke nlimmì yon nun. Li ne cie, Mvènnswǎb yen le shi si lwen le nun ni swæti ðwum bye ta zwùm teli lè nun, ke nyě le' she ðwi' ta shè se nun, le' she ton wě à si mgbèmmi ke me' lan wan. ²²Lè mè Yudǎ kà limmi le à si leñkǎm, be ta yili le bon yen fe' yì hilea. Mè grê' ku', be ðyi làn nyan le bon ye limmì lè ñlimmì yan ne'. ²³Ti lè ðwi', ðwi' ta le' Yesù Kristò ne be ywummœ ke ñgǎ' mè ðoto' zwêm shě. Le' màzwùm si swum nswili mba' ke cí me Yudǎ. Se be tì ku' le' mgbèmmi ke cí ðwum bye ba mè Yudǎ. ²⁴Ti lè ðwum bye ywǎâ ñlon Mvènnswǎb, kwo fe' bye ba mè Yudǎ lè mè Yudǎ nun hwæn, bon màzwùm, be limmi le Yesù Kristò ne mwum ne lisa' le Mvènnswǎb cinni ñkimmò', à kòndi lisa' le à cinni ñlimmì. ²⁵Ntwi' se le' Mvènnswǎb se ðwum ta twe' le à si le' mgbèmmi, son se lan ñlimmì yan. Mvènnswǎb ne bon ta kòndi twe' lè mwum swublea, nun ne cinni kim, à làn kim shan.

²⁶Mè ngyinni byêm, suèni fe' ce ke nyinnim shin nun, byin be Mvènnswàb loàn le byin be bwum byon. Byin ce lwen, byin ba bwum bye lan wan tã lon le mè ci-nlìmmi cinni nlim mèan, shikì bwum be cinni ñkimmò' lè bye wakai mè d'wòn bwum ñkàmñkæm nun. ²⁷Mvènnswàb yæn bwum bye lan wan tã twe' lè bwum mgbèmmi lè be be bwum byon, bã nun ci kwènnjin bæm mè ci-nlìmmi bye ngyò' wan. Mbanmbò' ku', à yæn tí bwum bye lan wan tã twe' lè bwum wònngæa, bã nun ke kwènnjin ke mwu bwum kimmòa bye fe ngyò' wan. ²⁸Bwum bye lan wan tã twe' le bwum òin bye cinni kan mwù, bon be Mvènnswàb yæn ku'. À cìe li, bã nun lisà' le bwum bye be ta twe' lè bye ñkàmñkæm, be ba bon ne' bwum ñkàmñkæm. ²⁹Li, mwum ne wòli à shela' nywi ke swi' Mvènnswàb, à bãn. ³⁰Nun Mvènnswàb ne ci byin be bæti lè Yesù Kristò. Nun ne konndi ti cì Yesù Kristò be yon nlimmi she' nun kyishon. Ke nyè Yesù Kristò ye Mvènnswàb tà òwi' fyòsi sanmi ke swi' shon, à libbea òwi', à cì le òwi' be ñkwìn bwum byon. ³¹Li, a si wè tã she be kò' ke dèwã Mvènnswàb nun, she be le' le: «Mwum ne yili ñshela' nywi, à shela' nywi ke ntwi' swum se Nyeli nyè' Mvènnswàb cì.»

Ñlìmmi le' ye Pól lìmme be kãn ye mwum wan

2 ¹Mè ngyinni byêm, mùn kien ke cì shin bã mùn sannzi byin le' she òyi ke nywi Mvènnswàb, she be lè se ke gwùmni. Ke nleli ye mun be leli lè byin nun, mùn be kãn ñzæ' le' yêm myimnzi nun, shindò' mùn cì fe' byin ñlìmmi le mùn yuseà ñzwo'. ²Ntwi' mè mbàkà' nyèm be kãn nun kèn mbyí swum ndò' nun, shi ku' be ke nywi Yesù Kristò, lè ke nywi ywi ne nun ywie ke ngæ' mè òtò' zwêm. ³Kwan se mùn be ke mbeti nyin, mùn ne', nywi be kãn mun ke nlim, ñlim be mùn gwennzi lè yi òin. ⁴Kwan se mùn be byin ñtwum Mvènnswàb shé, ñzæ' le' ye be mùn kwean ñwum be kãn ñzæ' le' mbèti ye ta wa' ke nlimmi mwum wan nun, son, mwum hwæn lìmme seansean le ye be wai ke ñkimmò' Mpùn Mvènnswàb nun. ⁵Ñkimmò' Mvènnswàb yi yon ye ku' swum ñkàmñkæm se yili le ké nlim shin twò' mè ndù' nlim, ba ke nlimmi mwum wan nun.

Ñlìmmi ye ñlìmmi Mvènnswàb

⁶Ke nzæ' le' ye mùn tã shè nun, bwum Yesù Kristò bye ti kwùm zwum yili ke mbyi Mvènnswàb nun ta ñlìmmi cinni nlim. Ñlìmmi màzwùm ba ñlìmmi pwinpwin ye ngyò' wan, shikì ye be ku' ye mè ñkimmò' ne ngyò' wan ne kà òwukà' hwæn. ⁷Ñlìmmi ye mùn tã lisà' yi ñlìmmi ye wai fya' Mvènnswàb. Kwan se be mbyí, à be ñlìmmi màzwùm gwùmni lè bwum. Kwan se be lè à fò' kife' ngyò' wan, be lè à fòsè ñlìmmi màzwùm mbyí nùn, bã òwi' cinni ñtwu fya' yon ke nyè ncinni ye òwi' ye ñlìmmi màzwùm cinni. ⁸Ke nyinnim me ñkimmò' ne ngyò' wan nun hwæn, kwo ye fò' cinni kife' ñlìmmi màzwùm. Se bè le mè ñkimmò' màzwùm cinnâ

⁵Ke seansean me mbàkà! nyin nun, wen ne ku! Àpòlò bon lè Pól? Mùn fòka! lwen le be su' dyi mè ci-she Mvènnswàb be nun fyi bǎ byin te' zwùm lè Yesù. Ke nyinnim kì-bì she' nun, mwum hwæn tǎ she se Mvènnswàb fe nun fya' lwinnzi. ⁶Mùn ni làn nyèm wě mwum ne bì ywum nùn, Àpòlò be ku' wě ci-nswità' mla', son, Mvènnswàb ne dyi mwum ne tǎ cì ywum twàb. ⁷Ke à si li, mùn yen le ke nyinnim ci-mbì bon lè ci-nswità' mlǎ', nyě làn lwikwæn bǎn. Mvènnswàb ne tǎ cì ywum twàb ne dyi ci-she ñkæmñkæm. ⁸Mwum ne tǎ ywum bǐ nùn lè nyě tǎ ku' mlǎ' switea, à bì swum fǒ'. Mvènnswàb yě mwum hwæn ðèbbi nyon fe wě mbòki she se nun cìe. ⁹À si li ntwi' se bwi' ta she fǒ' cǐ fya' Mvènnswàb. Byin be ku' wě ndem nyon ne bwi' ta she cǐ nlim, byin konndi tì be wě nye nyon.

¹⁰Ke ñkimmò' ncǐ ywum ye Mvènnswàb fe mun fya', mùn cià she wě ci-mbǔwem nye ne limmi she shon lwen. Mùn fǎà mè kwù nye hwæn, jene, lwikwæn ndò' ne ti kwùmkwùm nye nànnzi. Son, wen ne hwæn ne tǎ she cǐ kwe, à konni lè mbòki ñgwe nye ne nun tǎ gwe. ¹¹Ti lè mè kwù nye, be ti bǔwemmi. Se lisa' le Yesù Kristò ne Mvènnswàb kèe lè mè kwù nye. Mwum ndò' wòli kan tǐ à fǒ' mè kwù nye bye ðin. ¹²Ke mbǔwem nye màzwùm nun, byindo' ye fyǎ' nye yan bǔwemmi lè ñgwǒ' lǒn mèan, shindo' lè ñgwǒ' ye lwukea ñzwǒnzwǒ' ndò'. Byindo' bǔwem ku' fyǎ' yan lè ñgǎ', ñswǐ, shindo' lè kǎ' wumndea ndò'. ¹³Son, nywǒ' ne Mvènnswàb yě bǔwum kyità' lànnzi, pa' she se mwum hwæn be cì ðeli pisean. Nywǒ' màzwùm yě kwan lè win twun ndò' nun. Win màzwùm ye she se mwum hwæn cǐ fyi nywi bǎ fyǎ' she kwan. ¹⁴Wù ne fyǎ' she ywù ye kwan win nun fǒa, wù cinni ðèbbi nywù. ¹⁵Shi be li, beshe win fyasi fyǎ' she ywù, lè wù bǔwà ðèbbi nywù. Wù ne', wù yě lǒ' swǎ', son, wù be mbanmbò' wě mwum ne kwain win nsæn nun mè ywi' seansean.

¹⁶Byin limmi lwen le byin be wě nye Mvènnswàb, Mpùn nyon tǎ tǐ byin tǒn nywi. ¹⁷Beshe mwum ndò' dyi, à gwànnzi nye Mvènnswàb, Mvènnswàb yě ku' nun gwànnzi mbanmbò' li. Ntwi' se nye nyon ni nye nsanmi. Nye màzwùm bǎ ku' mbyí, à ni ku' byin.

¹⁸Ywǒèni lwen, ba mwum ndò' pǒka' nun ne'. Beshe ñdò' tǎ nun ne' tweli lè ci-nlimmi nyě fe ñgyǒ' wan, à be ñmgbòtea lè ǎ kà cinni ñlimmi ye ñkæmñkæm. ¹⁹Mùn tǎ le' li, ntwi' se ñlimmi ye fe ñgyǒ' wan yi mgbòtǎ' ke me' Mvènnswàb. À si wě tǎ she be kǒ' ke ðewǎ Mvènnswàb nun, she be le' le: «Mvènnswàb tǎ mè ci-nlimmi bye ñgyǒ' wan bǎnni be gòn shan ne' nun.» ²⁰Be kǒ' tǐ ku' cìcì ndò' ke ðewǎ shon nun le: «Mvènnswàb limmi le mè mbàkà' mè ci-nlimmi bye fe ñgyǒ' wan cinni kan mwù.» ²¹Li, ðonnzèni ñshela' nywi ke me myin bǔwùlukwæn bǔwum nun, she mwum yě le' le: «Mùn ni fya' nyě», shindo' «Mùn ni fya' nyí». Limmèni le ywum hwæn ti byin fya'. ²²Kwo fe' mùn, Pól, shindo' Àpòlò, shindo' Piêr, ñdò' ne byin ye ðwì twu' à bǎn. Mbanmbò' ku' lè tòn she ñgyǒ' wan, ñzison, lè ywi, hwæn li, à yi yin. Swum se ta lànnzi lè she tǎ

kìn, à si fya' yin. ²³Ti lè byin, byin bi fya' Yesù Kristò, nun ne' ni ke mbyî fya' Mvènnswàb.

Le' she ke nywi mè ci-she Yesù Kristò

4 ¹Twelèni bwi' wě mè ci-she Yesù Kristò bye Mvènnswàb fyi le' she d'yi ke nywi yon fya' ye', she be lè se ke gwùmni. À fyi bwi' son fya', bǎ bwi' kwasì son lè b'wum. ²Mwum ne be ta she ndò' fe fya', se yili le à be ñlwinni ke she màzwùm nun. ³Ti lè mǔn, mǔn tà ka lwùm zwi' d'wí ke nsean ye byin ta jin shêm sannea nun; kè mbyebsi ye be ta jin shêm byebsi, kè ñlwuli, kwo fe' she byin ken fe' lè mún cě kyità', nywi kwènnà' kan mún. Kwo fe' ke pa' tòn shêm nun, ñlim tà ka mun sændi zwum lè le' ndò'. ⁴Son, kwo fe' she mún le' le mún limmi kan le' byebbi ndò' se mún cì si, se lisa' kan le mún cinni kan byebbi ndò' nywi, ntwi' se Mvènnswàb ne mwum ne limmi beshe mún cinni le' byebbi ndò' nywi. ⁵Li ne ci, mún shè byin le ba byin byebsi le' mwum ndò' lè kwan wòli kife'. Son, bònngèàni nywò' mběñ Nyeli nye'. Ywum ye jene ke njimmi nun hwæn, à yě yon kwannzi ke ñwanni nun hwæn. Mè le' ñgwùmnea ne ke me nlim b'wum nun hwæn, à kwási nun. Nywò' màzwùm, Mvènnswàb yě mwum hwæn ñgwòn yili wě mbòki she ne nun cie.

⁶Mè ñgyinni byêm, ywum ye mún le' ke nywi yêm bwi' lè Àpòlò yi, mún le' yon lè ntwi' yin. Mún twe' mbòki nywi nye', bǎ byin ywò' sù ñkǎen le' ye le' le: «Shi be ywum ye be kò' ke d'ewǎ Mvènnswàb nun, ba byin ke fyà' mbyî swum ndò' she ñin nun.» 'Ba mwum nyin ndò' shela' nywi ke jin lwikwǎen ndò' nun, à ñjili ku' ñdò'. ⁷Wù ne tǎ bǎkà' le wù cinnà ñtwu ni, wen ne twuli wù? Shi be Mvènnswàb, ywum ye wù cinni hwæn yi, wen ne fe wù yon? Mbòki ne wù limmi lwen le nun ne fe wù li, yen se ci wù tǎ mwù twuli wě wu cinni ywum màzwùm lè kim swù ne'?

⁸Byin ti tì ku' bǎkà' je le swum ndò' tà ka tì byin shi, byin ti tì ku' mè ci-ntwòkà', byin noân tì ku' yì gba' klwòkea nùn lè bwi' ke tòn. Mún ma, mún yili le byin non yi gba' ye ñkǎemñkǎem, bǎ bwi' cinni ku' gba' fò' màzwùm bwi' lè byin. ⁹Ntwi' se bwi' be mè ci-ntwum Yesù be, a ton wě Mvènnswàb fe fe' bwi' yì lwàb be cì tòn jene. 'Bwi' bi mbanmbò' wě b'wum bye pyià kyità' nun, be kenme bon wu babà nun. 'Bwi' bi ywum fyùkea ke me me' b'wum, lè ke me' me cikpu' Mvènnswàb bye d'eb. ¹⁰'Bwi' ti wě yì d'ými ke ntwi' Yesù Kristò. Ti lè byin, byin ta byin ne' tweli wě mè ci-kon ke ndwon yon nun. 'Bwi' bi wě mè ci-swub, byin be ku' làn nyin wě mè ci-kim. 'Bwi' cinni kan ñtwu, son, be ta byin làn nyin twuli. ¹¹Kwo fe' jene, vèné' ta bwi' yenni lè ñjè tà tì bwi' kwènni, mè ñkwu tà bwi' wumndea lè ñjè mlǎ', mè plè bà bwi' nywi. 'Be ta bwi' bo, cìci se bwi' ye lon le cì tòn she', se ban. ¹²'Bwi' ne' be ta vèné' yenni lè bwi' kà d'í bwi' ne'. Mwum tà fe' bwi' sèmmi nun, bwi' swi nun mlǎ' flòa nywi, kwo yili be yennzi fe' bwi' vèné' le, bwi' ta ku' fyimmi li. ¹³Bon she fe' bwi' mè le'

mbyibboa nywi, bwi' fyonnzì bon floa. Ke ngyô' wan nun hwæn, bwi' ti wě ñgàtè ywum ne be ta yilò' twu', bwi' cinni kan tî mkpa'.

¹⁴Ba byin bakà' le mùn le' li bǎ kwènnjin bæn byin. Swum se mùn tǎ le' lè byin à si wě tǎ she ce ndò' tǎ ndèb lebbi lè bwen be nun yili. ¹⁵Ntwi' kwo yili byin cinni mè ci-zwi' bye ta byin kènnzi mbyi Yesù Kristò nun nyi, mùn ne lò' ce nyin, mǔn kyishêm. Mùn ne mwum ne seti byin tòn she lè Yesù Kristò lisea ke nsannzi ye mùn kyîen byin seti Ntwum Lwen sannzi. ¹⁶Li ne mùn swula' byin le kònnzeàni mbòki tòn nyèm ne mùn ni nlim. ¹⁷Son se ci mùn fyil byin Timòtè, mwen nlim nyèm, ne ke mbyi Nyeli nye' nun ñlwinni. À yě tì byin kònnzi mbòki tòn nyě mùn tǎ tòn ke mbyi Yesù Kristò nun shě. Mbòki tòn màzwùm ne mun tǎ lisà' ke nyinnim ñkwìn bwum Mvènnswæb nun yi cici hwæn.

¹⁸Byindo' bi nyinnim shin nun be lè be ti mwù twuli le mùn ni bǎ tì byin kìn yenni be. ¹⁹Son, beshè Nyeli nye' yili, mùn yě bèn ñgyien. Mùn bǎ su' kìn le mùn kǐnmè ñzǎ' le' me ci-ntwuli mwu màzwùm ywo, son, bǎ mùn yen tì ku' swum se bon woli be ci. ²⁰Mùn tǎ le' li, twi' se ywò' Mvènnswæb si swum se cinni ñkimmò', se su' kan lè ñzǎ' le' ye ñwum. ²¹Byin yili le kwan se mùn yě kìn cì shin, mùn bìn lè mò' fya', kè mùn kiin lè ñlim ye lwinni lè ñyili, kònnzi tì lè floa? Ke ywum bî nun, yànnèni she fò' ke nlim.

Swum se woli be ci ke mbyi nzàmmi nun lè bwum Yesù Kristò

5 ¹Se luâ cici hwæn le ñzàmmi duân nyinnim shin nun. Ba fe' le ñzàmmi nyě yàn, son, nyě, be fe' bwum bye tǎ ka Mvènnswæb dwon wòli kan be ci. Be ta shè le mwum nyin ndò' tǎ ma hwæn tòn lè myí ce nyon. ²Swum ndò' ci wě shi li, byin dunmi mwù twuli lè son? Se fyon cibbi le byin ton lè mè mfyonnga'. Ti, mwum ne cí pa' she màzwùm ni, byin fyinni nun nyinnim shin nun. ³⁻⁴Kwo fe' she mùn bǎ kwukwâ' lè byin se, ke me mbàkà' nyèm nun, mùn ni bwi' lè byin. Mùn linnâ tì ku' mùn làn nyèm le' kwènnjin se mwum màzwùm cì si nùn, wě mùn ni ñtòn ke nyinnim shin nun. Mùn linnâ le' màzwùm ke jin Nyeli nye' Yesù Kristò nun. Swum se mùn yili le byin ci, a si le byin swòsi ñkwìn bwum Mvènnswæb. Li, ke me mbàkà' nun, mùn yě be bwi' lè byin. ñkimmò' Yesù Kristò ye tì ku' be ke nyinnim she' nun. ⁵Ke kwan màzwùm se byin ye mwum màzwùm kyili ke fya' Satæn bǎ kwæ' nywi shon bwu. Byin ci li, bǎ ñzison shon swæ' nywò' ne Nyeli nye' yě fyònni.

⁶Mùn yen kan mún le' ntwuli mwu ndò' nlim fi. Byin limmi ñkæn le' ye ta shè le: «Mbòki mbùn kwæ' le tǎ mè wǒ' lòn mèan wasi hwæn.» Byebbi ne byin me nlim nun ne dýi wě mbùn màzwùm. ⁷Pàlèni mbùn màzwùm ke me nlim nyin nun bǎ byin fyonnì be sanmi hwæn. Kwan se byin ye nun pàli li, byin ye be mbanmbò' wě mè wǒ' lòn bye mbùn bǎ nlim. Mbòki ne mè Yudà be ñgwìn-brê'-shìkì-mbùn ji, bwi' ku', ñgwìn nye' dunmâ

ku'. Yesù Kristò ne ywi ntwi' ye' ni ku' mbanmbo' wě pɔ' sàtikàè' nye'.

⁸Bwi' jièni le ñgwìn! 'Ba bwi' jièni lè brê' ye lè mbùn nun. Se lisa' le ba bwi' cièni tì byebbi wě pa' tòn she bwi' be mbyí nlim. 'Bwi' beèni bwum sanmea, be mè ci-leŋkàm.

⁹Kwan se mùn kɛe byin dèwà mbyí, mùn shèe byin le ba byin cinni mbæti nywi lè bwum be ta ñzæmmi cí. ¹⁰Kwan se mùn lele li, mún kwúmme kán mè ci-nzæmmi be ta ñzæmmi cí hwæn. Shindɔ' bye mè ci-ntimmɔ' ywum bwulu, kòndi lè mè ci-nywi' lè bye ta mè swæb dɔa. 'Bè lè bon bi, mun shè le byin kesi nywi lè bon, byin ken tòn yá cici? ¹¹Bwum be mùn lele le ba byin bæti nywi lè bon, à bi bwum bye ta mbyi Yesù Kristò dwon. Ntwi' se a mwum ndɔ' shè le nun ni mwum Yesù Kristò, be nyé yi, à dúnmi tì ñzæmmi cí, shindɔ' à tæm ywum bwulu, lè à be ti ci-ndɔa me swæb, kè shindɔ' à tá bwum simmɔa, à ywika' ywum nwi, à yib tì nywi', ba byin cinni mbæti nywi lè nun. Kwo fe' ji, ba byin lwum ji lè pa' mwum màzwùm. ¹²⁻¹³Mwum ne bǎ mwum Yesù Kristò hwæn, mún wòli kan mùn lin nun le'. Mvènnswæb ne ye nun le' linni. Bwum be bwi' woli bwi' lin le', à bi bwum bye ke ñkwìn ye' nun. À si wě tà she be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswæb nun, she be le' le: «Fyinnèni ci-ncí byebbi ne ke nyinnim shin nun.»

Mè le' ne ke nyinnim shin lè mè ñgyinni byin

6 ¹Yen se ci kwan se mwum nyin ndɔ' tá le' cinni lè ñgyinni nyon ndɔ', à donnzi kèn lè son ke ke ñkwìn bwum Mvènnswæb, à dí bon ñgyɔ', à kèn nun wulea ke cě me ci-nlin kyità' bye tà ka Mvènnswæb dwon?

²Byin limmi kan le ñkwìn bwum Mvènnswæb ye lan wan mè kàè' lannzi? Ke à si le byin be ye lan wan mè kàè' lannzi, se ye ci le, mè le' sisɔ' ne fe ya' byin?

³Byin limmi kan le bwi' be bwum Mvènnswæb, bwi' be ye ma mè cikpu' byon mè kàè' lannzi? Se ti shè se be li, yì kpèm nyi ye lè mè le' ne jene fe ñgyɔ' wan nun?

⁴Byin ta be, byin cinni le' ke nywi ywum ye ñgyɔ' wan nun, bwum bye cinni kan ñzæ' le' pæli ke nyinnim ñkwìn bwum Mvènnswæb nun, bon be byin fyón zwùnni. ⁵Kwènnjin tà ka byin bænni? Mwum ñkæmŋkæm ndɔ' ne wòli à fòsi mè le' ne tá lannzi ke ñkwìn yin nun shi kan.

⁶Byin ne', byin yen le à si wòli le beshe ñgyinni nyin ndɔ' cinni le' lè lwikwæn ndɔ', à she le' si, à kèn lè son ke swi' me ci-nlin kyità' bye tà ka Mvènnswæb dwon, lè à cí lwen?

⁷Mè le' ne ke nyinnim shin nun tá ñlimmi cí seansean le byin ti bwum be pyiá nùn. Kwo yili lwikwæn ci fe' wù yá pa' le' byebbi, kè nywi' ye nun yib wù, ñdikà' wù bænnim, wù donnzi nun. ⁸Son, byin tà ka cí li, byin ne', byin be ta tì mè le' mbyibɔa cí, byin yib tì nywi'. Ncí byebbi màzwùm yi tì ku' be ke nywi me wen? Ke nywi me ñgyinni byin ye ban?

⁹Byin limmá lwen le mè ci-ncí byebbi ba dún ke ywɔ' Mvènnswæb nun. 'Ba mwum ndɔ' pɔka' byin. Mwum ne be lon hwæn le: ci-nzæmmi,

shindo' ci-ndɔa me swæb, lè ci-nywi nlà' nyě tã ßwùlu mè dweb tweli wě ñlib, ¹⁰kòndi lè nyě tã nywi' yibbi, nyě tã ywum ßwulu timmea, lè nyě tã ywum nwi ywikea, nyě tã ßwùlu simmɔa, lè nyě tã ßwum ywum fyòngea fya' lè kim hwæn, ke nyinnim shan nun, kwo nyě mbɔ' ɓã ðun ke ywɔ' Mvènnswæb nun. ¹¹Ywum ye mùn tannzi hwæn yi, ɓyindo' ɓi nyinnim shin nun ɓye ɓe yon cí. Son, Mvènnswæb zùsã ɓyin ɓyebbi nyin, à kè ɓyin mbeti lè ɓyin ɓe ßwum ɓyon, à fyòsi ɓyin sanmi ke swi' shon, hwæn li lè ñkimmɔ' Mpùn nyon ke jin Nyeli nye' Yesù Kristò nun.

Ywum hwæn ɓa woli ke mbyi Yesù Kristò nun

¹²'Byindo' ɓi ke nyinnim shin nun ɓye ta shè le: «Bwi' woli ɓwi' ci swum she ɓwi' yili.» À si li, son, ywum hwæn cinni kan ñkpa'. Mùn wòli mùn le' ku' mbanmbɔ' le mùn cinni mbyi ncí ywum hwæn ye mùn yili, son, mún yili kan le mùn fyonni son ke nyě swum ndɔ', kwo yã pa' swum. ¹³'Byin ta ti ku' kòndi le' le: «Be ɓe ji lè ntwi' zwùm; zwùm ku', ɓe ɓɔ' ku' son lè ntwi' ji.» Hwæn li, swum se Mvènnswæb yě shí kyà' se ɓan. À ɓe kã kwæ' nywi mwum le nyí ni ci ñzæmmi. Son, kwæ' nywi se nun fee mwum, à si le mwum dwon Nyeli nye' Yesù Kristò. Yesù Kristò ni ku' kwe ntwi' kwæ' nywi mwum. ¹⁴Mvènnswæb ne yimnze Nyeli nye' Yesù Kristò ke ywi nun, li ne nun yě ku' ɓwi' yimnzi ke ywi nun mbanmbɔ' lè ñkimmɔ' yon. ¹⁵'Byin limmi kan le ɓyin ɓi yi kpinnzɔ' nywi Yesù? 'Byin yen le à si wòli le mùn twe' kpinnzɔ' nywi Yesù, mùn ɓwùkì son lè nywi ci-màn me'? À si shilè! ¹⁶Kè ɓyin limmi kan le mwum ne tã hwæn tòn lè ñlib ci-màn me' ti swum ɓɔ' ɓon lè ñlib màzwùm? À si wě tã she ɓe kɔ' ke dèwã Mvènnswæb nun, she ɓe le' le: «Bon ɓi hwæn, ɓe ye fyònni swum ɓɔ'.» ¹⁷Son se ku' lè mwum ne tã tòn lè Nyeli nye' Yesù Kristò; à cinni mè mbàkà' ɓɔ' ɓon lè nun.

¹⁸Ke à si li, kesèni nywi lè ñzæmmi. Mè ɓyebbi nyě ðin ndɔ' ne mwum tã ci hwæn, à tã nun ciɔ' mbyí peðin. Ti lè ñzæmmi ne nun tã cí, à tã ɓyebbi cí ɓe lè kwæ' nywi shon ne'. ¹⁹'Byin limmi kan le kwæ' nywi shin se wě nye ne Mvènnswæb kè Mpùn Nsanmi ke nlim? 'Byin ne' ɓe cinni kan ñkimmɔ' ke kwæ' nywi shin nun. ²⁰Mvènnswæb ne libba' ɓyin. Li, se yili le ywum ye ɓyin ye ci hwæn, ɓyin ci yon ke mbyi ne yě Mvènnswæb ñtwu fe nun.

Ñzæ' le' ye ke mbyi ðæm nun

7 ¹Jene, ñzæ' le' ye ɓyin cibbi mùn ke dèwà nun, mùn ywime ɓyin yon fyònnzi. Ke le' nshe ðæm nun, à si lwen le ɓa ñdweb she ðæm. ²A ti shè se kiin ɓèn wě ñzæmmi lùâ cici hwæn, ñdikà' wen ne hwæn she ñlib nyon ne'. Mlib ku', à she ku' ñdweb. ³Ke næm nun, ɓa ñdweb yònnzà' ñlib nyè. Mlib ku' mbanmbɔ' li, ɓa à yònnzi ku' ywon nyè. ⁴Mlib cinni kan ñkimmɔ' ke kwæ' nywi shon ne' nun. Kwæ' nywi shon si she

ńdweb. ńdweb ku' mbanmbò', mmyon ne cinni ñkimmò' lè kwæ' nywi shon. ⁵Li, ɓa ɓyin kyiià' ńdòn nòn, ɓeshe se shi ɓe ke nsunndi ye ɓyin ne' ɓe sunndi, ɓyin ke kwan lè ɓyin keli Mvènnswàb. Yili ɓyin ke fe' kwan, ɓa ɓyin kyiià kwan làbbi, ñlim làkì ɓyin pòkea, ɓyin ken pyi ke mɓweb Satàn nun.

⁶Le' se mún shè ɓyin ke nywi dàm se, dólè' se ɓan, mbyi ne mún fe ɓyin. ⁷Ke nlim yém nun, mún yile lwèn le mwum hwæn ton ku' wě mún. Son, mwum hwæn cinni pa' tòn shon kyi she Mvènnswàb fe nun. À fe ɓyindò' pa' tòn she, à fe ɓyindò' shi.

⁸Ñzàè' le' ne mún dǔwì lè ɓwum ɓye she kife' mè yib bon lè mè kweb me yib, à ni le à si lwèn le ɓe ton shikì ɓe she dàm wě mún. ⁹Son, ɓeshe ɓe wòli kan ɓe ɓæn ñlim, ɓe she dàm. Ntwi' se ñdikà' ñshe dàm lè mgbù' ye ke nlim nun dín.

¹⁰Ti lè ɓwum ɓye sheà dàm, mún yili mún she ɓon ñzàè' le' ndò'. Mún ne le' kan ñzàè' le' màzwùm, Nyeli nye' Yesù ne leli. Ñzàè' le' màzwùm ni le mlib ne sheà dàm, ɓa à kwan tì ywon. ¹¹Mwum ndò' limmi kan, nun ne kwan fe' ywon nùn, ɓa à she tì ńdweb ndò' mbyí. Nun yili nun fyon tì dàm ɓe, ñdikà' ɓe mlòkà' le' ɓe ɓon lè ywon ne nun ɓe fya'. Mbanmbò' ku', ɓa ńdweb ndò' dǔyi, à kwannzi mmyon nàm nun.

¹²A kiin ɓèn mbyi nyě mún yě leli jene nlim, Nyeli nye' Yesù Kristò ne le' kan, mún ne' ne leli le ɓeshe mwum ndò' nyě tǎ mbyi Mvènnswàb dwon cinni mlib nàm nyě yònnzi kife' ñlim ke mbyi Mvènnswàb nun, son, à yili tòn dàm lè nun, ɓa ńdweb kwannzi nun. ¹³Beshe mlib nyě tǎ mbyi Mvènnswàb dwon cinni ku' pa' ndweb màzwùm, lè ńdweb màzwùm tǎ dàm yili fya', ɓa mlib kwan nun. ¹⁴Ntwi' se ywon ne ɓǎ mbyi Mvènnswàb nun ni, à ti wě mwum ne Mvènnswàb yèà nun wě mwum nyon lè ntwi' mmyon. Mbanmbò' ku' lè mlib ne ɓǎ mbyi Mvènnswàb nun, Mvènnswàb yèà nun wě mwum nyon lè ntwi' ywon ne nun ɓæti lè nun ni. Shiè ɓe li, Mvènnswàb cèè kan ɓwen ɓyan wě ɓwum ɓyon. Son, ke nyè ye nun yèè mè ce wě ɓwum ɓyon, à yè tì ku' ɓwen ɓyan li. ¹⁵Ke nyinnim pa' dàm màzwùm nun, mwum nyě ɓǎ mbyi Mvènnswàb nun, nun yili nun kwan nyě mbo' ne ti mbyi Mvènnswàb nun, ɓa mwum ndò' kænni nun. Ke pa' tòn màzwùm nun, nyě nyinnim shan nun mwum Mvènnswàb, kè ńdweb ne, kè mlib, ɓa mwù tuntun nun, ntwi' se Mvènnswàb yili le ɓwum ɓyon ton mè ywi' dǔ. ¹⁶Wù, mlib ne tǎ Yesù Kristò dwon, wen ne she wù le ɓe lè Mvènnswàb yě ywù swæti ntwi' ywù? Kè wù ne ńdweb ne, wen ne she wù le ɓe lè Mvènnswàb yě mmyù swæti ntwi' ywù?

Ba ɓyin kwebsi mbòki tòn ne ɓyin ywæ ñlon Mvènnswàb ke nlim

¹⁷Mbyí hwæn, se yili le mwum hwæn ton lè mbòki tòn ne Mvènnswàb fe nun, lè mbòki tòn ne nun loen wù ke nlim. Son se ñzàè' le' ye mún tǎ lisà' lè mè ñkwìn ɓwum Mvènnswàb hwæn. ¹⁸Mún wòli mún twe' fe'

m̀b̀òkì ke nywi ndunnzi ndùn. Beshe be lè be ðunnzâ mwum ndò' òdùn nùn, lè à kà ywò' òlon Mvènnswæb, à ton li. Kè shindò', òdò' ywòe òlon yon lè be ðunnzi kife' nun òdùn, ba à cì be ðunnzi tì nun òdùn. ¹⁹Beshe wù ni fe' nyè be ðunnzâ òdùn, kè be ðunnzi kife' wù òdùn, swum kwebsi ndò' ban. Swum òkæmòkæm si fò', à si òdwoonzi me lwuă Mvènnswæb. ²⁰Mwum hwæn ton ke pa' tòn shon she nun ywòe òlon Mvènnswæb nlim. ²¹Kè shindò' wu ywòe òlon ywù lè wù ni son mwum ndò'. Beshe li ne be, ba wù fyon tòn son màzwùm. Son, beshe a kiòn bèn nywò' ndò', lè wù cinnâ mbyi nyè wù wòli wù kwan ke tòn son màzwùm, be kænni kan wù le wù kwan. ²²Ntwi' se son ne ywò' òlon Mvènnswæb ni mwum ne nywælâ ke mbæti ye nun ti bæti lè Yesù Kristò nun. M̀banmbò' ne ku' lè mwum ne lè mwù yon ne' ne Mvènnswæb loân, à ti son Yesù Kristò. ²³Mvènnswæb ne libba' byin; ba byin fyonnì wè mè son ðwum bye tà ka mbyi nyon ðwon. ²⁴Mè ògyinni byêm, mwum hwæn ton ke swi' Mvènnswæb ke m̀b̀òkì tòn ne Mvènnswæb loen nun lè à ni ke nlim.

Nzæ' le' ye ke nywi me ci-nshe ðæm bon lè mè kweb me yib

²⁵Ti lè òzè' le' nyè byin cibbe ke nywi ðwum be she kife' ðæm, mùn yè tì nun fyònnzi jene. Nyeli nye' ne shè kan le mùn le', son, swum se mùn bàka' se mùn yè byin shè. Son, byin woli byin twe' òzè' le' yêm lè leŋkæm, ntwi' se mùn ni mwum ne byin woli byin te' zwùm lè òzè' le' yon ke ntwi' kwènnzi nlim se Yesù cí lè mùn. ²⁶Ke ntwi' vènè' ne tã lannzi jene, mùn bàka' lwen le òdikà' wen ne hwæn ton wè tã she nun tòn. ²⁷Beshe mwum ndò' be lè òlib næm, ba à kæb mbyi ne bon ye kyìlli lè nun, beshe òlib bân, ba à kæb mbyi òshe ðæm. ²⁸Son, wù ne shè fe' le wù yè òlib she, le' byebbi se ban ku'. A m̀b̀ipàn òlib ne she ku' fe' nun ðæm nùn, le' byebbi se ban ku'. Mùn wòli kan mùn pòka' byin, ðwum bye ta ðæm she, vènè' ta bon yenni ke tòn shan nun. Mè vènè' màzwùm ne mùn yili le ba à yen byin.

²⁹Mè ògyinni byêm, mùn yili mùn she byin le kwan ti nyenye'. Òdikà' ndunmi ye jene, mwum ne lè òlib næm, à ton wè òlib bân. ³⁰Bye lè mè ðu' me', se yili le be ton wè ònim tà ka bon byebbi. M̀banmbò' lè mè ci-fyù, se yili le be ton wè ònim tà ka bon lwu. Bwum bye cinni ywum mèan, se yili le be ton wè be hwìn kife' swum ndò'. ³¹Bwum be ton tòn lwen, ba ònim yan su' tì kèn ke lwen màzwùm nun. Ntwi' ògyò' wan ne byin yen ne, le' læbbi se ba tì lè à mlòâ.

³²Mùn yili lwen le byin ton shìkì byin fyongga'. Mwum ne bǎ lè òlib næm tã su' mwù ké ke me le' Nyeli nye' Yesù nun, bǎ nun lwuka' Nyeli ònim. ³³Ti mwum ne lè òlib næm, mwù yon ta su' kèn ke me le' ògyò' wan nun, à tã su' yili lè nun lwuka' m̀myon ònim. ³⁴Li, mè mbàkà' nyon ni nyinnim òkyìlli, à ni nywi mmyon, à be tì ku' ke nywi Nyeli nye'. Swum fò' se lè mè yib. Òkwu mlib, kwo fe' m̀b̀ipàn òlib ne bǎ lè òdweb,

à tã su' mwù yon kě nywi me le' Nyeli nye' nun, à yili lè nun ɓe fya' Nyeli nye' hwæn, kwæ' nywi shon lè ñzison shon nun hwæn. Ti lè ñlib nyě lè ñdweb nun, mwù yon ta su' kèn ke me le' ñgyô' wan nun. À tã yili lè nun lwuka' ywon ñlim.

³⁵Le' se mún tã le' si, tǒn lwen shin se mún tã yili, a ɓa le shilè ndɔ' se mún tã ɓyin kòndi mwu. Mún yili le ke tòn shin nun, ɓyin ɗwon mè mbyi ɓye zu'zu', ɓyin ci she Nyeli nye' kwan hwæn lè ñlim ɓɔ'.

³⁶Jene, mún yě leli ke nywi ndweb bon lè ñlib nyènni nyon ɓye she le bon ɓa tí bon ɗæm she. ɓe ɓe ɓàkà' li, son, ñdweb kèn yen ɓe le nun pàe' fyà' lè ñlib nyènni nyon lè nun cià ɓyebbi lè nyí, à yen tí le ñlim yon ta ɗyi lè nyí ñzwanzwò', li, ñdikà' nun she ɗæm lè nyí. ɓeshe a si li, ɓe she ɗæm shan wě tã she nun yili. ɓyebbi ndɔ' ɓã ñlim. ³⁷Shi ɓe li, ɓeshe mè mfɔkà' nyon tã kèn mbyí le à ɓã ñlib màzwùm she, shìkì mwum ndɔ' ne ci nun ɗòlè' le à ɗonzi nun, ɓeshe nun wòli ti ku' à ɓæn ñlim ke tǒn kwu shon nun, à cí lwen lè ñɗonzi ɗæm màzwùm. ³⁸Hwæn li, ñzàè' le' nyèm ni le mwum ne she ñlib nyènni nyon cí lwen, a lan lo' ɗye mwum ne she kan ɗæm lè nun.

³⁹Ñlib ne tã ɗæm she hwæn, se yili le ywi ne kyìllì tí ɓon. ɓeshe ywon ywi, à wòli à she ñdweb ne nun yili. Sàn su' ɓeshe ñdweb ne nun yili ɓã làn nyon mwum Yesù Kristò. ⁴⁰Ti lè mún, ke ñlim yém nun, a lan lo' ɗye ɓeshe nun tòn kyi wě tã she ywon ɗwie ku' nun nywɔ' ne ni. Ke nzàè' le' ye nun, Nyeli nye' ne shi fe' mun fyi fya', mún limmi le mún cinni M̀pùn ne wai M̀vènnswàɓ nywi.

Ñzàè' le' ne ke nywi ywum sàtikàè'

8 ¹Jene, mún yě ɗun ke nzàè' le' ne ɓyin cibbe ke nywi me nwò' ne tã wakaì ke cě sàtikàè' me swàɓ. ɓyin le' cìne' si le ɓwi' hwæn, ɓwi' ɓi mè ci-ñlimmì ke le' màzwùm nun. Son, swum se pa' ñlimmì màzwùm ta fe, à si ñshela' nywi. Ñyili ye ɓwi' ta ɓwùlukwæn yili ke nyinnim she' nun, yon ye ta fyǒn ɗyi swum se ta ɓwùlu kpea lè ɓe kennò' mbyí lè ñɗyili ñlim yan ke nywi M̀vènnswàɓ nun. ²ɓeshe mwum ndɔ' tã shè le nun cinni ñlimmì ke swum ndɔ' nun, limmèni le à limmi kife' son wě m̀bòkì ne nun limmè. ³Son, nun ne' M̀vènnswàɓ ne limmi mwum ne tã nun yili.

⁴Seansean mwù ncibbi ye fe, à yi le ɓeshe mwum wòli à ji mè nwò' ne tã wakaì ke cě sàtikàè' me swàɓ. ɓwi' limmi lwen le le' ñkàmɱkàm ndɔ' ɓa nywi me swàɓ. M̀vènnswàɓ suku' m̀bɔ'. ⁵Kwo yili ɓwum le' fe' le mè swàɓ ɓye ɗɓ lè ɓye ñgyɔ' ɓi kwe, m̀bòkì ne ɓyindɔ' ta bon ɗwon, ɓyindɔ' lon ɓyan le mè nyeli ɓyan, bon ɓi li ɓi mèan ɗin. ⁶Son, ti lè ɓwi', ɓwi' su' M̀vènnswàɓ cinni m̀bɔ'. Nun ne ɗyi Ce nye' ne ywum hwæn wa' fya' yon. ɓwi' ɓi ɓwum ɓyon. M̀banm̀bɔ' ku' Nyeli nye' suku' m̀bɔ', Yesù Kristò. Nun ne M̀vènnswàɓ ɓe ywum hwæn bon lè nun, nun ne kòndi cì ɓwi'

cinni ñzison. ⁷Son, ñlìmmí màzwùm, mwum hwæn ne cinni kan yon. 'Be lè byindo' menndâ lè le' me swæb ñzwɔnzwɔ', han a kiin ben jene, be ta nwɔ' yi ji, a ton wě mè swæb be cinni nwɔ' màzwùm. Mè nlim nyan ni mponpon. 'Be ta be, kwan se be jiâ, be dunmi bákà' le bon bi ciâ byebbi. ⁸Son, ji ne ba swum se ye cì bwi' kwemmi lè Mvènnswæb. 'Bwi' be ji fe' nùn, swum ndɔ' ba bwi' kònni nywi. 'Bwi' be shi fe' ji, swum se ye bwi' pæli nywi, se ban. ⁹Kwo fe' she ywum hwæn yi byin fya' li si, twelèni kon ke tòn shin nun, byin lækì bwum bye ba kwùm zwum yili ke mbyi Mvènnswæb nun pyisi. ¹⁰Shindo', a kiin bèn nywɔ' ndɔ', mwum ne ñlim yon yi zwum ponpon ke mbyi Mvènnswæb nun yen wù ne cinni ñlìmmi, wù ni ke cìcì se be ta mè swæb dɔa nun, wù tã ji màzwùm ji. Wù ne', wù baka' le mwù ba nun shèli nlim lè ñji nwɔ' ye be ta mè swæb sàtikè' fe nun? ¹¹Li, nun ne lwikwæn ndɔ' ne Yesù ywie ntwi' yon, à bwa' mbyi ntwi' nlimmì ywù ye wù tã swi nywi wě plè yi. ¹²Pa' ncí byebbi lè bwùlu bye mè nlim zwum mponpon se byin ta bon mwù gwànnzi si, limmèni le Yesù Kristò nun ne' ne byin ta byebbi màzwùm cì lè nun. ¹³Li ne ci beshe mun yen ji ne mun wòli mùn ji à pyisi lwikwæn ndɔ' ke mbyi Mvènnswæb nun, lè ji màzwùm bà tí mùn dun nywɔ' ndɔ' ñwum, mún lækì cì lwikwæn bwa mbyi.

Ñkimmɔ' ye mè ci-ntwum Yesù Kristò cinni nywi bwum Mvènnswæb

9 ¹She mùn tã le' se mún cinni kan mbyi nyě mún cì swum se mún yili? Mùn ni tì ku' kyì, mè ci-ntwum Yesù Kristò kyì? Mún ne', mún yenne kán Nyeli nye' Yesù Kristò lè zé'? 'Byin bi jene mbyi Yesù Kristò nun kwèm ni wen? ²'Byindo' be byinnɔ' fe' le mún bǎ ci-ntwum Yesù Kristò. Ti lè byin, byin limmi seansean li. Ke mbæti ye byin ti bæti lè Nyeli nye', byin ne', byin be dýi shítàkwú she ci-ntwum Yesù Kristò shêm.

³Ñzæ' le' nyèm ne mún tã dýi nlim ke cě bwum bye ta mún wèsea, à ni le: ⁴Ke she se bwi' ta cì nun, se lisa' le bwi' cinni kan ñkimmɔ' nyě bwi' ye ji yě fya' yin, lè ywum nwi nun? ⁵Mún cinni kan ñkimmɔ' nshe mlib nyě ti mwum Mvènnswæb, mún tã yòn bwi' lè nun mban wě tã she mè ñgyinni Yesù, lè Piêr, kònni lè bwùlu mè ci-ntwum Yesù Kristò bye fɔ' ta cì? ⁶Kè mún ne su', bwi' lè Bàrnàbá, bwum be ye she cì lè ñkèà yan lè be kà ji? ⁷'Byin ywá nywɔ' ndɔ' le suzæn ndɔ' tã she cì ke ñkwìn bwulu nun lè jibæm shon ne'? Kè shindo', byin yen ci-dým ndɔ' ne tã ka ywum dým yon ji? Kè byin yennâ ci-mbòn me nje ndɔ' ne tã ka mè nywon nje nwi?

⁸Ba byin bakà' le mún tã su' kyìbli ke nywi ywum ye bwum ta su' cì mè ñgyinnyin, ntwi' se kwo fe' ke me lwa' Mòizè nun, à si ku' li. ⁹'Be kɔ' kwe le: «Nje ne tã wu she cì hwæn, ba wù kpæm nun ñwum kwan se à ni she nun.» Ke nzæ' le' ton yi nun, byin baka' lɔ' le nje ne Mvènnswæb nyæmme lɔ' ñzwɔ' li? ¹⁰Ayi, à le' li lè ntwi' ye'. Ci-nsɔ' dým bon lè ci-mfyæb, se yili le bon ye she cì, be ton lè ñtè' zwum le bon ye ñgwu dī ke

she shan nun. ¹¹Bwi' sheâ byin Ñtwum Lwen wě tà she be ta ywum bí ke ndem nun. Beshe bwi' yê ywum ye ta byin wai fya' lè fyà' ye bwi' lan tí? ¹²Beshe byindo' bye mbyí cinni ñkimmò' màzwùm nywi yin, yì kpèm nyi ye dyè lè bwi', ke ñkimmò' ye bwi' cinni byin nywi nun? Kwo fe' li, bwi' twòsí kan swum ndò' ke fya' yin. Swum se bwi' ci, à si mfyimni ye bwi' fyimni ywum hwæn, bwi' làkì mbyi Ntwum Lwen ne ke jin Yesù Kristò nun ðwàa. ¹³Byin ðwuli kan le ðwum bye ta she cí nyenswæb ndwun, kwe ne bon ta ku' ji nyan cinni. Mè ci-mfe sàtikæ' nyenswæb ku', be ta ku' làn nyan cinni kwe cìcì sàtikæ' màzwùm nun. ¹⁴Mbanmbò' màzwùm ku', Nyeli nye' Yesù Kristò shèe lè ðwum be ta Ñtwum Lwen shě le byi bi ye ku' ji ke nlim.

¹⁵Son, ywum ton yi hwæn li, mùn ðonnzi yon ñgyò' ðin. Le' se mùn koi byin se, mún kò' kan son lè byin næmnzi mùn swum ndò'. Ñdikà' mùn ywi ke shi' nun lè she mùn yě mbòkì tòn ntwu nyèm ne be limmi mun nlim ðwu. ¹⁶Mún wòli kan mùn twuli mwù ntwi' mùn tã Ñtwum Lwen shě. À si mùn nywi dòlè'. Mùn ne shi Ñtwum Lwen màzwùm shě, vèné' si shêm. ¹⁷Se bê le mún ne' ne yænne she màzwùm, mún suè tòn kwan hwæn lè mbònggà' le ðèbbi nyèm yě bèn. Son, ke à si swum se mùn ne' ne yæn kan, se fyon be swum se Mvènnswæb fe mun fya', son se mùn tã lwùmni lè ñci. ¹⁸Ke à si li, ðèbbi nyèm ni yen? ðèbbi nyèm ni le mùn she ðwum Ñtwum Lwen ðin, shikì mùn yè bon swum ndò' fya' wě tà she mè ci-nshě Ntwum Lwen cinni ñkimmò' nyè ywum.

¹⁹Mùn ni lè mwù yêm, mùn bà son mwum ndò'. Kwo fe' li, mùn tã mún ne' tweli lè son mwum hwæn, bã mùn lisà' ðwum mèan mbyi Yesù Kristò. ²⁰Kwan se mùn tã be ñkwìn me Yudà nun, mùn tã tòn wě mwum Yudà, bã mun lisà' bon mbyi Yesù Kristò. Kwo fe' she mùn bà tí me lwuá Mòizè ñji se, kwan se mùn ni bwi' lè ðwum bye ke me lwuá màzwùm ñji, mùn tã ku' tòn wě bon, bã mun lisà' bon mbyi Yesù Kristò. ²¹Mbanmbò' ku', kwan se mùn ni bwi' lè ðwum bye limmi kan mè lwuà màzwùm, mùn tã ku' pa' tòn shan tòn wě mè lwuà ban, bã mun lisà' bon mbyi Yesù Kristò. Kwan se mùn tã tòn li, se lisà' kan le mún tã ka mè lwuà Mvènnswæb ðwon, ntwi' se mún ne', mùn ni me lwuà Yesù Kristò ñji. ²²Ke mbyi ðwum bye ñtè' zwum yan ke pòndà' nún, mùn tã ku' tòn wě mwum nyan ndò' bã mun lisà' bon mbyi Yesù Kristò. Li, mùn tã mè fyà' kèmmi ke me pa' tòn hwæn nun ntwi' ðwum hwæn, bã kwo fe' ke yà mbyi nun, mùn nywæsi byindo'. ²³Mùn tã mè mbyi tòn bi fyikea hwæn li, bã Ñtwum Lwen læm cìcì hwæn. Li, bã mun cinni ku' làn nyèm ke ñnggænni ye Mvènnswæb yě ðwum hwæn ñgænni ke nyè Ntwum Lwen màzwùm.

²⁴Byin limmi lwen le kwan se ðwum ta mèli yanni lè be yen nyě lãn ðwùlu ke nlim, be ta yanni bon hwæn, son, nyě mbò' ti ku' mbò' ne ta yanni à kwan zwimbyi' shan, à yè ðàsi. Li ne mùn shè byin le kimznèni le ku' mè kwù ke meli yin nun, lè byin yè ðàsi. ²⁵Mè ci-nyusa' meli lè mè ci-

nyusa' twu' ta be, ke kwan nyusa' nun, be ta bon ne' kwæ' nywi mènndi ke me mbyi hwæn nun lè nyen vènè'. Be ta cìkà' hwæn li, bǎ bon yê dàsì, son, dàsì ne bon ta yě tà ka mgbànnì. Ti lè bwi', bwi' ta làn nye' cì li, lè bwi' yê dàsì ne yě tòn d̀wùmd̀wùm. ²⁶Son se ci m̀n tà ka yanni lè mwù dìn, m̀n limmi swum se m̀n tǎ lwùm. M̀n ni tì ku' m̀banmbò' wě ci-nd̀wi twu'. M̀n tà ka ben ywæli ke mp̀n nun dìn. ²⁷M̀n tǎ kwæ' nywi shêm ywo, m̀n mènndi son lè nyen vènè' kimmi lwen. M̀n tǎ ci li, ntwi' se m̀n ne be b̀wùlu Ǹtwum Lwen shě, M̀vènnswǎb lǎkì m̀n byinnɔa.

Pól tǎ b̀wum konnzi ke nywi ndɔa me swǎb

10 ¹Mè ngyinni byém, ba ñlim fye byin lè swum se cie mè mbibea bye' bye be kèn lè Mòizè m̀ban. Bon hwæn, M̀vènnswǎb kànnze bon ke b̀wò' nji lè ntwi' me ci-byinnzi byan. Bon hwæn, be konndi tì d̀u' ndwun ne be be lon le d̀u' mpèan linndi nyinnim. ²Ke kèn se bon be kèn ke b̀wò' nji, lè ñlinndi d̀u' ye bon linnde, à si m̀banmbò' wě M̀vènnswǎb jimnzi bon, bon hwæn, ke mbæti ye bon be bæti lè Mòizè nun. ³Bon hwæn, ji ne M̀vènnswǎb be bon d̀wí zwò ne bon be ji, ⁴be nwi tì mlǎ' ye M̀vènnswǎb be bon fi, bon hwæn. Mlǎ' màzwùm be kwan ke ñgwò' ndò' nun. Ìjgwò' mlǎ' ni be Yesù Kristò. Nun ne be kèn lè bon m̀ban. ⁵Kwo fe' she M̀vènnswǎb cie bon ywum màzwùm si, m̀n b̀wum màzwùm be kàn nun ñlim lwukea. Son se cie ku' yì d̀won yan nonngà' be kyò' nun.

⁶Mè le' ne tòn ni hwæn tà b̀wi' kpea lè ñtwe' mbòkì le', mè ñlim nye' lǎkì d̀yi ke me le' m̀byibbɔa nun wě tà she nyan be d̀yi. ⁷Ba byin be mè ci-ndɔa me swǎb wě tà she byindò' be ke nyinnim shan nun. À si wě tà she be kò' ke d̀ewǎ M̀vènnswǎb nun ke nywi yan, «B̀wum switǎ' tòn ñgyò', be ji, be nwi, be wa' zwò, be d̀unmi nywi nànndea ke swi' swum fòkì se bon d̀yile.» ⁸Ba b̀wi' ciènì ku' ñzæmmi wě tà she byindò' cie ke nyinnim shan nun. Ke ntwi' màzwùm M̀vènnswǎb cie b̀wum ywi ke nywò' m̀bò' nun ñkæm mwùm bì blàn lé. ⁹Se cibbi kan ku' le b̀wi' keènì kwà' lè M̀vènnswǎb wě tà she byindò' cie ke nyinnim shan nun. Li, mè nywun swibbɔe bon, be ywi. ¹⁰Se cibbi kan tì le byin fyonni ke nywi M̀vènnswǎb wě tà she byindò' cie tì ke nyinnim shan nun. Se fyie kàn tì dìn, M̀vènnswǎb fyi cikpu' nyon ne nun fe ñkimmò' mmlò' ñgyìn b̀wum fya', à kìn bon wu.

¹¹M̀vènnswǎb be bon yì vènè' màzwùm fyi nywi bǎ b̀wùlu b̀wum ndò' twe' tì ku' bon mbòkì ke nywi. Be kòka' ywum màzwùm ke d̀ewǎ M̀vènnswǎb nun lè ntwi' ye', b̀wi' lǎkì tòn njimmi nun, ntwi' se kwan se b̀wi' bi jene ñlim se, à si kwan se ti kwemmi lè m̀mlòkà' ñgyò' wan.

¹²Li ne ci, m̀n tà byin shě le wù ne tǎ shè le wù ni ñkimmi ke kě ñlim swù nun nywi Yesù Kristò, konni, wù lǎkì pyì mbyi nun. ¹³Mè m̀wɛb ne tà byin lèan nywi hwæn, à ni nyě tǎ b̀wum lèan nywi gba'. M̀vènnswǎb ni ñlwinni ke nzǎ' le' yon, li, à bǎ yili le Satèn b̀wɛb byin, se lan mbòkì

kim nyin. Son, kwan se Satàen tà byin òwebbi mbyi ndò' nun, M̀vènnswàèb tà byin kim mfyimni fe, à fe ti ku' byin mbyi ne byin ye kwan nlim.

¹⁴Mè ḡgyinni byêm, li ne m̀n shè byin le byin kesi nywi lè ñdɔa me swàèb. ¹⁵M̀n tã le' lè byin, m̀n limmi limmi le byin bi òwum òe ta ywòli. Byin ne', kàèbbèni ke me mwù nyin nun, byin limmi òeshe lèḡkàm se m̀n tã le', kè mè m̀wè'. ¹⁶Cèèni fe' kwan se òwi' ta ji m̀b̀nḡḡǎ' Nyeli nye' Yesù Kristò ji, pla' swum nwi ne òwi' ta M̀vènnswàèb osòkò' yili zwem, kwan se òwi' ta nun nwi, à tà ka lisà' le òwi' bi òæti lè Yesù Kristò ke ntwi' mvàèb yon? M̀banmbò' ku', kwan se òwi' ta brê' òtea, òwi' ji yi kitò', se tà ka lisà' le òwi' bi òæti lè Yesù Kristò ke ntwi' nwò' nywi yon? ¹⁷Brê' su' fò', òwi' ta son ji òwi' hwæn, kwo fe' she òwi' bi òwi' m̀ean se, òwi' su' kwàè' nywi fò' ti ku' fò', ntwi' se mwum hwæn tã kitò' shon cinni ke brê' fò' se òwi' ta ji si nun.

¹⁸M̀n wòli m̀n twe' m̀bòki ke nywi òwum Izràèl. Be ta mè nyàm sàtikàè' linni ke swi' M̀vènnswàèb, òwum òye ta nwò' màzwùm ji bi òæti lè M̀vènnswàèb. ¹⁹Ke nzàè' le' yi nun, yen se mun yili m̀n le'? Shindò' kè m̀n yili m̀n le' le mè swàèb lè nwò' sàtikàè' yan nun cinni pa' ḡkimmò' ndò' se woli se òæti mwum lè M̀vènnswàèb? ²⁰M̀n shè byin le òan. Son, swum se m̀n le' fyon òe le òwum òye tà ka M̀vènnswàèb òwon, ywum ye òon ta fe lè sàtikàè', òe ta yon fe lè mè mp̀n m̀byibbòa, òa lè M̀vènnswàèb. Swum se m̀n tã le' lè byin, à si le m̀n yili kan le byin cinni m̀òæti nywi lè mè mp̀n m̀byibbòa. ²¹Se òa wòli le byin nwime pla' swum nwi Nyeli nye' Yesù Kristò, byin konndi ti nyè mè mp̀n m̀byibbòa nwi. M̀banmbò' ku', se òa wòli le byin jime ji m̀b̀nḡḡǎ' Nyeli nye', byin konndi ti kèn ji nyè òe ke lè jin mè mp̀n m̀byibbòa ji. ²²Byin yen kan le a òwi' cikèàni li, lè nyeni M̀vènnswàèb yè wali lè òwi'? Kè byin ta òàkà' je le òwi' lan nun lè kim ǹn?

Cièni ywum hwæn ye òe ke mbyi ntwuli M̀vènnswàèb nun

²³Byindò' ta le' le M̀vènnswàèb swilà òwi' ywum hwæn fya'. Mè m̀wè' òe òa ku', son, ywum hwæn tà ka òwùlu kpea. Ke ywum ye nun swili òwi' fya', yindò' yi nlim ye wòli kan ye kimnzi òwùlu ke mbyi M̀vènnswàèb nun. ²⁴Wen ne hwæn kàèb swum se woli se kpa' lwikwæn ndò', òa à su' mwù yon ne' nyàmmi.

²⁵Ywum ye òe ta kyì sem hwæn, mwum wòli à hwìn yon, à ji, shiki ñlim yon hwumnzi nun lè ñcibbi cici se ye wa' nun. ²⁶Ntwi' se òe kò' ke òwə M̀vènnswàèb nun le: «ḡgyò' wan lè ywum ye nlim nun hwæn yi ye M̀vènnswàèb.»

²⁷Nðèb ye m̀n yè byin lèbbi, à yi le òeshe mwum ndò' nyè òà mbyi M̀vènnswàèb nun lon wù le wù kiin ji ji òwon nyon, wu kènnà kwe, swum se òe ye wù òyili swi' hwæn, ji son, shiki wù cinni ñzàè' le' m̀òakea ndò' nywi ji màzwùm nyè wù yè cibbi. ²⁸Son, òeshe wu ji kife', mwum ndò'

shè wù le nwò' ton ye yi nwò' sàtikà' me swàèb, ba wù ji nwò' màzwùm. Ntwi' se wu ji yon, mwum ne shè wu ni ywìme ìzǎ' le' bàkea cinni nlim yon nun ke nywi nwò' màzwùm. ²⁹ Ìzǎ' le' bàkea ye mún le' yi, wù ne ji ni, ye ba ywù, à yi ye ci-nshè ne shè wù ni.

Ke nzǎ' le' ton ye nun, mwum ndò' yě cibbi nlim yon nun le: «Ke mun cinni mbyi nji ywum hwæn, se ye ci le mún sànd yindò', mún làkì lwikwæn ndò' mè mbàkà' kě nlim nun? ³⁰ Beshe mun tǎ Mvènnswàèb osòkò' yili lè mún kà ji swum ndò', se ye ti ci le, be wesi ti mún lè swum se mún yilá Mvènnswàèb osòkò' lè son nun?»

³¹ Ke me ncibbi ni nun, mún wòli mún fyònnzi le kwo yen se wu tà fe' ji, wù nwi fe' yen, kè yǎ pa' swum se wù tà fe' ci, ci ywum hwæn, ye be ke mbyi ne ðwum ye Mvènnswàèb ìntwu fe nun. ³² Ba mbòkì tòn nyin be swum nswili yan mbà', kwo fe' ke swi' mè Yudǎ, kwo fe' cě bye tà ka Mvènnswàèb ðwon, kònnndi lè ke swi' ðwulu ðwum Mvènnswàèb. ³³ Cièni wě tà she mún ne', mún tǎ ci. Mún tǎ nywi kimnzi le ke nywi ywum hwæn nun, ba mún byebsi mwum ndò' ñlim. Ke tòn shém nun, mwù yém ne' ye mún tà ka giti. Mè mwù ðwùlu hwæn ne mún tà giti, lè Mvènnswàèb swæti tì ku' bon hwæn.

11 ¹ Beèni ðwum bye ta mè kwù byém ðwon wě tà she mún tà ku' bye Yesù Kristò ðwonnzi mbyí.

Le' she ke nywi ndwòki mwu nun lè mè yib

² Mún webbà byin ñgweb, mbòkì ne byin ta mún ðùn kwan hwæn, byin ðwonnzi tì ku' ywum ye mún lisea byin. ³ Son, mún tà ti kònnndi yili le byin limmi le ke ðæm nun, ñðwèb ne mwù mmyon, mwum ne be lon le ñðwèb hwæn, Yesù Kristò ne ku' mwù yon wě tà she Mvènnswàèb ni tì ku' mwù Yesù Kristò. ⁴ Li, beshe ñðwèb wubsi plè mwu kwan se nun tǎ Mvènnswàèb keli, shindò' kwan se nun tǎ ñzǎ' le' ye Mvènnswàèb tà nun fe ñwum leli, lè à hwætá Yesù Kristò nyě mwù yon. ⁵ Son, beshe mlib ne ta Mvènnswàèb keli, shindò' à tǎ ñzǎ' le' ye Mvènnswàèb tà nun fe ñwum leli, shìkì à ðwì plè mwu, lè à hwætá ywon nyě mwù yon. À ni mbanmbò' wě mlib nyě mwù kòn. ⁶ Mlib ne tà ka mwù ðwòki, ba à bàkà' le ñkyìlli ndò' yi bon lè nyě koán mwù yon. Ke à si le' hwæ' ke nywi mlib lè ñkòn mwu, shindò' lè ññwunndi mwù yon, à si lwen le mlib ðwòki mwù yon nùn. ⁷ Ti lè ñðwèb, se cibbi kan le à ðwòki mwù, ntwi' se nun ne shìmshim ntwu Mvènnswàèb. Son, mlib be ku' làn nyon lè ñntwu ye ñðwèb. ⁸ Ntwi' se ñðwèb kwean kan mlib ke nywi, son, mlib ne Mvènnswàèb kwannze ke nywi ñðwèb. ⁹ A konndi be, Mvènnswàèb fòe kǎn ñðwèb ntwi' mlib, mlib ne nun fòe lè ntwi' ñðwèb. ¹⁰ Li ne ci, se yili le mlib ke swum ndò' mwu she ye lisà' le à ni kwu ywon nji. À ci li ntwi' mè cikpu' Mvènnswàèb bye ðeb. ¹¹ Yili pa' tòn me yib be fe' li, ke mbòkì tòn ne Nyeli nye' fe ðwi' nun, mlib lè ñðwèb bon bí hwæn, be ta ðwùlu kpea. ¹² Ntwi' se mbòkì ne

Mvènnswàb kwannzi mlib ke nywi ndweb, mbanmbò' màzwùm ku', mlib ne ti tì ku' ndweb ye be. Hwæn li, swum se twæbbi pædin se ban, shi ku' be fya' Mvènnswàb nun kyishon.

¹³Byin ne', jijieni fe' me mwù nyin nun, byin yen le à si wòli le mlib keli ke nswòli ñkwìn ðwum Mvènnswàb nun mwù pwìn? ¹⁴⁻¹⁵Ñgyò' wan nun ne' tà byin lisea le à si swum se cinni ñtwu ke nywi mlib lè ñlæbsà' nnywùn. Ti lè ndweb, se be hwæ'. Mvènnswàb ne yili le mlib ke ñnywùn libbea li, ñgwò' mwù nyon lækì kwan wan. ¹⁶Son, ðeshe mwum ndò' yili nun kwum ñgyi, à limmì le ðwi' lè mè ñkwìn ðwum Mvènnswàb ne mbyí hwæn, ðwi' tà ka ðwi' cì, se lan wě tà she mùn sannzi byin si.

Ñswòli ji mbùnnḡá' Nyeli nye'

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lk. 22.14-20)

¹⁷Ke me le' nyě mbò' ne be nyè nun, mùn wòli kan mùn yili byin ñgwòn nun, ntwi' se mè mbwòki Mvènnswàb ne byin ta cì, à bà tí nyě ñcì me le' nlwukea, son, mè le' mbyibbòa ne manme tì byin nywi. ¹⁸Le' byebbi se lan ðwùlu hwæn se mun ywò' nywi yin, à si le kwan se byin ta mè mbwòki Mvènnswàb cì, ke ñkwìn yin nun, mè ñkwìn ndò' ni kwe, mbæti nywi ban lè ðwùlu. Mùn limmà le le' màzwùm ye be leñkæm. ¹⁹Se cibbi lo' le ñkyilla' màzwùm be kwe, ntwi' se yon ye ku' swum se ywime ðwum ñkæmñkæm Mvènnswàb lisea. ²⁰À si le kwan se byin ta ñswòli ji mbùnnḡá' Nyeli nye' swòli, ji nyě mbùnnḡá' yon ne byin tà ka tí ji. ²¹Mùn le' li ntwi' se byin ta ku' su' ðèn ðin, shí mgbànni, byin ti tì ku' ji nùn, wen ne hwæn lè peàn ji nyon lè pla' swum nwi nyon nun. Li, byindò' ta lwæb ñjè, bye fò' ji, ñdù' nzwon, be ðò' tì ke ywum nwi nun. ²²Ke pa' màzwùm nun, ñdikà' wù tòn nye nywù, wù ji, wù nwi kwe. Kè ñkwìn ðwum Mvènnswàb ye wù tã twe' le swum yàn swù? Son se wu tã cì bye cinni kan swum ndò' fyòn be lè kwènnjin? Wù tã ðàkà' le mùn yě wù shě jene le yen? Wù, mùn yě wù ñgweb webbi le wù cià lwen ñzwo'? À si shilè, mùn wòli kan mùn yili wù ñgwòn lè pa' she màzwùm.

²³Ywum ye Nyeli nye' Yesù Kristò lannzi mùn fya' ye be lè mùn shèà byin nùn, à ye: Ke kpòn ne be kyie Nyeli nye' Yesù Kristò nun, à kè fyà', à sheli bré', ²⁴à yili Mvènnswàb osòkò'. À mlò' hwæn, à ðota' son, à ðunmi le' lè ðwesò' byon le: «She mun tà byin fe se si nwò' nywi yém ye mùn yě fe ke ywi ne mùn yě ywi ntwi' yin. Kwan se byin ye tòn be, byin cikà' li, lè byin ðunḡà' ywi nyèm.» ²⁵Ke nyě yi, à kè fyà', à sheli tì ku' pla' swum nwi mbanmbò' li, à shè le: «Swum nwi ton se si swum njini ñgwon nywæb ne Mvènnswàb yě lwinnzi lè mvæb yém ntwi' ðwum. Yì kwan hwæn ye byin ye nwikà' be li, byin nwi ke mbùnnḡà' yém nun.» ²⁶Se lisa' le kwan hwæn ye byin ye ji ni ji, byin nwi tì swum nwi si li, ñðunmi ye jene, a ken ðèn kwan se Nyeli nye' Yesù Kristò yě fyònni, byin ta lisà' lè ðwum le nun, Yesù Kristò ywi lè nun swæti ðwum hwæn.

²⁷Son se ta cì, wù ne tă brê' Nyeli nye' ji, wù nwi tì pla' swum nwi nyon, shìkì wù twe' ywi nyon lè swum ñkàmñkàm, wù ni ci-ncí byebbi ke nnjìli ye wù tă nwò' nywi yon njìli nun lè mvæb nywi yon nun. ²⁸Wen ne hwæn fòsì le pa' tòn shon ce lwen lè à kà ji ni, à nwi tì ku' swum nwi si. ²⁹Ntwi' se wu ji ni, wù kòndì swum nwi si nwi, wù kè kan yon wě kwæ' nywi Nyeli nye', lè byebbi ne wù tă cì. Li, Mvènnswæb yě wù vènè' yennzi. ³⁰Li ne ci, ke nyinnim shin nun, bwum mèan òin òi mē ñgwènñgwèn, nywi byindo' yi nlim myimma, byindo' ywika' ku' nùn. ³¹Beshe lè òwi' kà ji ni màzwùm, òwi' seti pa' tòn she' ce, Mvènnswæb yennzi kàn òwi' vènè'. ³²Son, à tà òwi' vènè' yennzi lè nun swemzi òwi', òwi' làkì òe ke læm bwum bye ye kyitæ' shon pyí nywo' mē kà' yon.

³³Mē ñgyinni byêm, ke à si li, kwan se byin ta ñswòli ji mbùnngá' Nyeli nye' swòli, byin òe seti òèn, byin òon òwùlu. ³⁴Wù ne ñjè tă kwèn ñzwo', wù seti fe' ji òwon nywù, ntwi' kwan se byin ye swòli, byin làkì pyi ke me' Mvènnswæb. Ti lè mē le' nyě mbyí hwæn, mùn yě nun sundea kwan se mùn yě òin ci shin.

Mē ñkimmò' ncí ywum ne M̀pùn Nsanmi tă fe

12 ¹Jene, òwi' ye òun ke nywi mē ñkimmò' ncí ywum nyě M̀pùn Nsanmi tă fe nun. Mē ñgyinni byêm, mùn yili le byin fòsì leñkàm limmi ke nywi mē ñkimmò' màzwùm. ²Byin limmi seansean le kwan se òe lè byin òunmi kife' mbyi Mvènnswæb òwon, mē mpùn mbyibbòa òe byin yon ke fya' ywum fòkea pwinpwin nun. ³Son se ci, mùn yili byin limmi le à si leñkàm le mwum ne M̀pùn Nsanmi sheâ mwù wòli kan à shè lè Mvènnswæb le à ke Yesù. Mwum ndò' wòli kan ku' à òyi lè nun ne', à shè le Yesù ne òyi Nyeli nyon, beshe M̀pùn Nsanmi òà nun nywi.

⁴M̀pùn Nsanmi su' m̀bò', son, mē ñkimmò' ncí ywum ne nun tă fe ni yì pa' kyikyì. ⁵Yì swu' she yi mèan òin, son, Nyeli ne bwum ta she shon cí su' m̀bò'. ⁶Wen ne hwæn tà ku' mbyi she nyon limmi, son, Mvènnswæb m̀bò' ne ta òon kim fekea nlim hwæn. ⁷M̀pùn Nsanmi tă lisà' le nun ni wen ne hwæn nywi ke ñkimmò' ncí ywum ye nun fe nun nywi le nyí ni kpa' òwùlu lè yi. ⁸M̀pùn Nsanmi tă byindo' cí, ñzæ' le' ye ta òon kwean ñwum, ye òe ñzæ' le' ye kon. M̀pùn Nsanmi màzwùm kòndì tì bwum bye fò' ndò' cí òe cinni ñlimmi ñkwàsì ywum. ⁹À kòndì cì byindo' fòsì ñòyili nlim cinni nywi Yesù, à fe tì byindo' ñkimmò' ñkimnza' mē ñgwènñgwèn. ¹⁰M̀pùn Nsanmi m̀bò' ni tà tì kòndì byindo' ñkimmò' ncikà' yi hilea fe, à fe byindo' ñkimmò' nleli ke ñwum Mvènnswæb nun. 'Byindo' ku', à fe òon ñkimmò' ñkè ñkyiìli nyinnim swum se wai fya' M̀pùn Nsanmi lè she wai cè mē mpùn mbyibbòa. À tà tì byindo' cí, òe leli ke mē ñkyin le' ne òon ne' limmi kan nun, à cì ku' byindo' òe lannza' ñzæ' le' màzwùm lè òwùlu. ¹¹M̀pùn Nsanmi m̀bò' ni ne ta mē ñkimmò' màzwùm fe hwæn. À tă wen ne hwæn ñkimmò' ncí ywum yon ndò' fe kyì wě tà she nun yili le nun fe.

Yì kpìnnzò' ye ßwuka' ke cìcì fò' ße kà lon le kwæ' nywi

¹²Bwi' limmi le mwum ni gwùm hwæn kwæ' nywi fò', kwæ' nywi màzwùm cinni yì kpìnnzò' nlim kyikyì. Kwo fe' she yì kpìnnzò' yì nlim mèan si, se su' ðin le kwæ' nywi fò'. Le' fò' se ku' lè ñkwìn ßwum Mvènnswæb ye wë kwæ' nywi Yesù Kristò. ¹³Bwi' hwæn, ße jimnzi ßwi' lè ñkimmò' Mpùn Nsanmi m̀bò' lè ßwi' fyonnì swum fò' wë tà she kwæ' nywi ton. Ke nyinnim she', ßwi' hwæn, mè Yuda' lè ßye ßa mè Yuda', mè son, lè ßwum ßye lè mè mwù nyan, hwæn li, nun M̀pùn Nsanmi m̀bò' ne M̀vènnswæb kèâ ßwi' nywi.

¹⁴Kpìnnzò' fò' se ße tà ka lon le kwæ' nywi, son, kwæ' nywi fò' si yì kpìnnzò' mèan. ¹⁵ßeshe kwù ðyiè, se she le: «M̀bòkì ne mun ßà wë fyà', mùn ßà tí mùn ße ke kwæ' nywi nun», ßà wu sem shim le kwù kyiilime le son ßa tí ßon ðyiè kwæ' nywi nun? ¹⁶Ywi' nywò' le' konndè tì ku' le' le son ßa tí ßon ße kwæ' nywi nun, ntwi' se son ßa ßon wë zè', ßà wu sem shim se kyiilime le kwæ' nywi ntwi' se son kweân ßon kwæ' nywi? ¹⁷ßeshe kwæ' nywi hwæn ßè zè' seansean, cìcì nywò' le' ßè fen nun? Kè shindò', se ßè ywi' nywò' le' seansean, cìcì nywò' me nwùm ßè fen? ¹⁸Son, li ne ßan. M̀vènnswæb wòsea ywum hwæn ke kwæ' nywi mwum nun wë tà she nun yili le ye ße. ¹⁹Nun suè ku' kpìnnzò' kè fò', jin swum ndò' ßè kàn le kwæ' nywi. ²⁰Li ne yì kpìnnzò' yì mèan, son, ße lon le kwæ' nywi fò'.

²¹Li ne ci ze' wòli kan se ðyi, se she lè fyà' le: «Wù tà ka mùn kpea lè swum ndò'.» M̀banmbò' ku', mwù wòli kan ye le' ñzàè' le' m̀bò' lè mè kwù. ²²Son, swum se kwæ' nywi nun, à si le yì kpìnnzò' ye kwæ' nywi mwum nun ye ton wë ye cinni kan ñkimmò', shi ße lè yon, mwum wòli kan à tòn lwen. ²³Ye ßwi' ta ce lè yì kpìnnzò' ye tà ka ßwi' kpea ñzwònzò', yon yì ye ßwi' ta fòsi giti lwen. M̀banmbò' ku' lè ye ßwi' ta twe' lè ye kwènnjin. Pa' ñgiti se ßwi' ta yon giti ²⁴lan ma ñgiti ye ßwi' ta yì kpìnnzò' ye ßwi' limmi le à yì ye ßa kwènnjin giti. M̀vènnswæb wònndeâ kwæ' nywi ke mbyi ne yì kpìnnzò' ye cinni kan ñtwu ye ñtwu cinni ye lan ye mbyì hwæn. ²⁵M̀vènnswæb cì li, ñkyìlì lækì ße ke kwæ' nywi nun, son, ßà yì kpìnnzò' ye kwæ' nywi nun hwæn ywò' swum se ta kpìnnzò' she fò' ndò' cì. ²⁶Kè she fò' ndò' ta kwènni nùn, ye fò' limmi kwènni nywi nyon. Kè fyà' ndò' ye ßwum ta twulì, kwæ' nywi hwæn dali ku' m̀banmbò' li.

²⁷A ti shè a ßen mbyi nyin nun, ßyin hwæn li, ßyin ße kwæ' nywi Yesù Kristò. Wen ne hwæn ke nyinnim shin nun cinni cì tòn shon ke kwæ' nywi màzwùm nun. ²⁸Li, M̀vènnswæb kèka' ßwum kyikyì ke ñkwìn ßwum ßyon nun. ßwum ße nun seti kè lè ßwum zwimbyì', à ßi mè ci-ntwum Yesù Kristò, mè m̀bi ßwum ne nun kè ße ðwonnga' ßon, à ni ßwum ßye ta leli ke ñwum yon nun. Ke cì tòn me nlè, à kè tì ßwum ßye ta ßwùlu ñzàè' le' yon lisea. Ke nyè màzwùm, à kè mè ci-ncikà' yì hilea, mè ci-ñkimnza'

me ngwènnngwèn, lè mè ci-mkpaka' òwulu, kònnndi lè òye ta òwùlu kènnzi, lè tì òye ta mè ñkyìn le' ne òon ne' limmi kan lilo.

²⁹Bwi' wòli kan òwi' òe òwi' hwæn mè ci-ntwum Yesù Kristò, shikì òwi' òe ku' mè ci-nlèli ke ñwum Mvènnswàèb nun òwi' hwæn, shindo' mè ci-nlìsà' le' shon. Mwum hwæn ne cinni kan ñkimmò' ncikà' yi hilea, ³⁰shindo' ñkimmò' ñkimnza' me ngwènnngwèn lè ye ñlilo' me ñkyìn le' ne nun ne' limmi kan, shikì mwum hwæn cinni ku' ñkimmò' nlànnzà' me le' màzwùm lè òwùlu. ³¹Se yili lwen le òyin ke mwù ke me ñkimmò' nyè cinni ñkpa' à làn òwùlu hwæn. Mùn su' kan fi, mùn yè tì òyin kònnndi mbyi ne làn òwùlu hwæn lisea.

Swum zwimbyi' se lan ywum hwæn, à si ñyili ye ta wai ke nlim nun

13 ¹Mun òe fe' mwum ne wòli à le' mè ñkyìn le' òwum hwæn, lè nyè mè cikpu' Mvènnswàèb nun, mun shì ñyili òwulu cinni zwum lè ñzà' le' ye ta mùn kwean ñwum hwæn yi mbanmbò' wè mgbanmgban ndò' ne òe ta òosi ñgyò' òin. ²Mùn ne cinni fe' ñkimmò' nleli ke ñwum Mvènnswàèb nun, mun cinni fe' mè pa' nlimmì hwæn, shindo' ñkimmò' nywòta' ywum hwæn, lè pa' ntè' zwum lè Mvènnswàèb ye mùn wòli mùn shè lè kpa' ndò' le à senndi, à senndi ku' li, son, mun shì ñyili òwulu cinni zwum lè mùn ni swum òin. ³Mùn ne kyilà' fe' lwen nyèm ne mùn cinni hwæn lè mè ci-nzæmnzæm, shindo' mùn kyì kwà' nywi shèm lè win ntwi' jin Yesù Kristò, hwæn li, òeshe mun cinni kan ñyili òwulu zwum, se woli se kpa' mùn lè yen?

⁴Ci-nyili òwulu ni ñlim zwum fòa, à tã lwen cì lè òwùlu, à òa ci-swunnì, à tã ka mwù twuli, shikì à shela' ku' nywi. ⁵Ci-nyili òwulu tà ka mè le' ñgwætea cì, à òã ci-ñgem, à cinni kan ñlim nywun zwum, à tà ka ku' ñkpi kè lè mwum ndò'. ⁶Ñlim ci-nyili òwulu tà ka lwu ke nywi ywum òyibbòa nun, son, ye ta fyòn lwu ke nywi ywum ye òyi lenkàm nun. ⁷Ñyili òwulu ta cì wù òe mfyimni ke nywi òyebbi ne lwikwæn ndò' tà wu cì, kwo fe' ke ya mbyi nun, ñyili òwulu ta cì wù kènnò' mbyì lè ñdyili ye wù tã ñlim òyili ke mbyi Mvènnswàèb nun, wù kònnndi tì zwùm tèli lè Mvènnswàèb, wù fyimnzi tì ywum hwæn.

⁸Ñyili òa swum se ta mlò' nùn, à yi òwùmòwùm. Ti lè ñkimmò' nleli ke ñwum Mvènnswàèb nun, à yi swum se kà mlòkà' nùn. Swum fò' se lè ñkimmò' nliò' me ñkyìn le' ne wù limmi kan, ye ye tì ku' mlò' nùn. Mbanmbò' ku', ñkimmò' ncinni me pa' nlimmì hwæn òa tì òe. ⁹Ntwi' se mè nlimmì nyè' ne òwi' cinni òã ñlwinnea. Kwo fe' ñzà' le' ye òwi' ta leli ke ñwum Mvènnswàèb nun, à yi kitò'. ¹⁰Ywum ye òa lwinnèa hwæn ye mlò' kwan se Mvènnswàèb yè òwi' swum se òyi lwinni, se lan ywum hwæn kwannzi.

¹¹Kwan se òe lè mùn ke kwà', mùn òe ywum hwæn leli ke mwò' zwèm, mè mòkà' nyèm lè ñkpasi mwu yèm nun hwæn òe ye mwèsò'. Mùn

wòli ku' ìmmwum dín, mún pàè' fyà' lè ywum ye òweso' ta cì. ¹²Ke kwan se òwi' ton jene nun, òwi' ta ywum yenni òwùniòwùni wě tà she wù tà swum ndò' cè ke dàenḡglàè' ndò' se tà ka tí yenni lwen. Kwan se swum lwinni màzwùm ye kwan, li ne ba tí òe, òwi' ye ywum hwæn yenni seansean. Jene, ywum ye mún limmi yi kítò'. Kwan si ye òèn, mún yě ywum hwæn fòsi limmi wě tà she Mvènnswàèb limmi mun.

¹³Ywum yi kwe lè ye ba mlò' nywò' ndò'. À yi le òdyili ye òwi' ta òlim dyili lè Mvènnswàèb, òtè' ye òwi' ta zwùm tèli lè nun, lè òyili ye òwi' ta òwùlukwæn yili. Ke nyinnim ywum klwòkea lè yi nun, ḡgyi ni òyili.

Ywum yindò' ke nywi me ḡkimmò' ncí ywum ne M̀p̀ùn Nsanmi tá fe

14 ¹Ke à si li, kpæmmèni le me' lè òyili òwulu, byin dyili tí ku' mè òlim ke me ḡkimmò' ncí ywum ne M̀p̀ùn Nsanmi tá fe nun, a lan lò' dýe ḡkimmò' nleli ke ḡwum Mvènnswàèb nun. ²Mwum ne tá lilo' ke ḡkyìn le' ne nun limmi kan nun tá leli lè Mvènnswàèb, à tà ka leli lè òwum, ntwi' se le' se nun tá le', mwum ndò' tà ka son ywo. Ke ḡkimmò' M̀p̀ùn Nsanmi nun, le' se ta nun kwean ḡwum ta ywum ye òwum limmi kan ke nywi Mvènnswàèb nun sannzi. ³Ti lè mwum ne tá leli ke ḡwum Mvènnswàèb nun, à tá làn nyon leli ke seansean le' ne òwum ta ywò' nun. Òzǎè' le' ye nun tá le' ta òon zwùm tètì ke òlim, ye flosi tí òon òlim òǎ òe kennò' mbyí lè ké òlim shan ke nywi Mvènnswàèb nun. ⁴Mwum ne tá lilo' ke me ḡkyìn le' ne nun ne' hwæn limmi kan nun, shi òe ké òlim shon ne', à tà ka ké òlim mwum ndò' kènnzi mbyí. Mwum ne tá làn nyon leli ke ḡwum Mvènnswàèb nun tá ké òlim ḡkwìn òwum Mvènnswàèb hwæn kènnzi mbyí.

⁵Mùn yili lwen le byin hwæn, byin lilo' ke me ḡkyìn le' ne byin ne' hwæn byin limmi kan nun, son, swum se mún lán yili, à si le byin leli ke ḡwum Mvènnswàèb nun ke seansean le' ne òwum ta ywò' nun. Beshe mwum ndò' tá lilo' ke ḡkyìn le' ne nun ne' limmi kan nun, se yili le ci-nlànanzà' le' òe kwe, òǎ ḡkwìn òwum Mvènnswàèb ye ta nun fòli ywò' swum se mwum màzwùm tá le', se kpa' òon le òe kennò' mbyí lè òdyili òlim yan ke nywi Mvènnswàèb. Se shi ku' òe li, lè mwum ne tá leli ke ḡwum Mvènnswàèb nun, nun ne mwum ḡkæmḡkæm, à làn nyè m̀b̀ò' ke mkpa' ye nun tá òwùlu òwum Mvènnswàèb kpea. ⁶Mè ḡgyinni òyèm, òwi' twelèni fe' m̀b̀òki tòn ne: Beshe mún ne òín nywò' ndò' lè mún k̀n̄m̀è byin òætì, mun ti òèn, mún òunmi leli ke ḡkyìn le' ne mún limmi kan nun, nyè byin tà ka ku' ywò', òzǎè' le' màzwùm woli ye kpa' byin lè yen? Ke kwan màzwùm nun, m̀b̀èn yèm ba byin kpea lè swum ndò', mun shì byin swum ndò' se Mvènnswàèb kwàsi lè mún lisea, shindò' mún shè byin le' ndò' she ke òlimmi yèm ye Mvènnswàèb fe mun nun, a lan li, mún leli swum ndò' ke ḡwum Mvènnswàèb nun, a konndi òe òlìsà' ywum ye mún wòli mún dyi mún lìsà' byin. Li ne m̀b̀èn yèm woli ye kpa' byin.

⁷Cɛ̀ɛ̀nì fe' ke nywi ywum ye ɓe ta ɓò', lè ɓwum gwen gwenni, ywum ye wě ñgyè lè mbe' ne ɓe ta ɓò' lè fyà' ne. Ñshib mbe' lè m̀bò' ñgyè nun hwæn, ɓeshe ɓe ta yon ɓo mè tontòn, gwætea ðin le, wɛn ne woli à limmi le ñshib mbe' ye ye? ⁸A konndi ɓe, ɓeshe mwum ne tã ñgwùm wì kànnzi nun shì nun kànnzi seansean lwen, wɛn ne woli à f̀sà' nun ne' le ñgwùm wì ne nyě ɓe kànnzi ne? ⁹M̀banmbò' màzwùm ne ku' lè ɓyin, ɓeshe wù tã le' ke ñkyìn le' ne wù limmi kan nun, shikì ñlànznà' ye ke le' ɓwum bye ke cìcì màzwùm nun ɓe, ɓe ye cì le ɓe kà limmi swum se wù tã le'? Ñzǎ' le' ye wù tã le' hwæn ta lèɔn mpùn nun zwô. ¹⁰Mè pa' mè ñkyìn le' ni ñgyô' wan nun, cì ntan ɓan, son, ke nyinnim shan nun hwæn, bye ta lèli lè ɓwùlu, ɓwùlu màzwùm shi ɓon ywoti ɓe ɓan. ¹¹A kà ɓe, mwum ndò' lèli lè mùn ke le' shon nun lè m̀n tã ka le' màzwùm ywo, mùn yě mwum màzwùm tweli lè ñkyìn mwum. Ke fyà' yon nun ku', à yě ku' mùn tweli m̀banmbò' li. ¹²Ke se ti ɓyin jene nlimmì nun li, ɗyilèni le mè nlim nyin ke nywi me ñkimmò' ncí ywum ne M̀pùn Nsanmi tã ɓwum fe, mè ñkimmò' mèan ndò' lǎkì ɓyin shi. M̀bòkì ne ɓyin yili mè ñkimmò' ncí ywum ne M̀pùn Nsanmi tã fe li, ɗyilèni le mè nlim nyin ke nywi nyě wòli à kpa' ɓwùlu bye ñkwìn ɓwum M̀vènnswǎb nun, lè ɓe kennò' mbyí lè ñɗyili nlim yan ke nywi M̀vènnswǎb.

¹³Li ne ci, mwum ne cinni ñkimmò' nliło' me ñkyìn le' ne nun limmi kan nun, à keli tì ku' M̀vènnswǎb le M̀pùn Nsanmi fe tì ku' nun ñkimmò' ñlànznà' le' màzwùm ke le' she ɓwum ta ywò' nun. ¹⁴À si leñkǎm le kwan se mùn tã M̀vènnswǎb keli ke ñkyìn le' ne mùn limmi kan nun, ñlim yêm ye ta keli, son, mwù yêm tã ka swum ndò' ɓǎnni nlim. ¹⁵Ti, mùn yě ku' cì le ke mbyi màzwùm nun? Swum se mùn yě cì, à si le mùn yě keli ke ñkyìn le' ne mùn limmi kan ni nun, mùn keli tì ku' ke le' se ɓwùlu ta le' nun. Kwo fe' mè nshib, mùn yě tì ku' nun shibbi ke me ñkyìn le' m̀bò' màzwùm nun, mùn kònnði tì ku' shib ke le' myi nun. ¹⁶Shi ku' ɓe ke le' myi nun li, wù tã wu M̀vènnswǎb osòkò' yili ke ñkyìn le' ne wù limmi kan nun, ti ɓwum nywǎb bye limmi kan ñkimmò' màzwùm, se ye cì le, ɓe ci wù «**Àmèn**» ke swum se wù le' nun? 'Be ɓa yili ntwi' se ɓe limmi kan swum se wù lèli. ¹⁷Shindò' ñzǎ' le' ye wù tã M̀vènnswǎb keli nun yi lwen ñzwɔnzwò', son, ye tã ka ɓwùlu bye me mbeti kpea lè ñkimmzi ñɗyili nlim yan ke nywi M̀vènnswǎb.

¹⁸Mùn tã M̀vènnswǎb osòkò' yili m̀bòkì ne nun fe mùn ñkimmò' nliło' me ñkyìn le' ne mùn limmi kan nun kwan hwæn, mùn làn ɓyin. ¹⁹Son, kwan se ñkwìn ɓwum M̀vènnswǎb ta ɓe, ye swɔlá hwæn, mùn yili mùn su' fe le' nzǎ' le' shǎn, ñdikà' mùn le' yon ke le' she ɓwum ta ywò' nun, ɓǎ ɓe limmì swum ndò' ke nzǎ' le' màzwùm nun, se lan she mùn yě ñzǎ' le' mànnzi le hwè, ye ɓwum tã ka ywò'.

²⁰Mè ñgyinni ɓyêm, kwan se ɓyin ta ywí le' ndò' fò, ɓa ɓyin fò' son ke mwò' zwêm, fyòènnì son fò wě ɓwum ɓe ti ɓwumñkǎm. Son, ke nywi ncí

byebbi, se cibbi le byin ke mè nlim nyɛ ɓwen be limmi kife' le' ncɪ byebbi.

²¹ Be kɔ' ke dɛwǎ Mvènnswàb nun le,

«Mvènnswàb le' le: Mùn yɛ leli lè ñkwìn ɓwum byêṁ ye ton ye ke fya' me kyìn ɓwum,

mùn leli lè bon ke ɓwum me kyìn ɓwum màzwùm.

Kwo fe' li, ñkwìn ɓwum byêṁ ba mún ywǎli.»

²² Mbanmbɔ' màzwùm ne, ñkimmɔ' nliɔ' me ɓkyìn le' ne wǎ limmi kan nun yi swum se ta lisà' lè ɓwum bye ta ka mbyi Mvènnswàb ɗwon le à bi ñzǎnnzàn. Ti lè ɓwum bye ta ñlim kɛ lè Mvènnswàb, li ne ban. Ke mbyi nyan nun, ñkimmɔ' nleli ke ɓwum Mvènnswàb nun, yon ye swum se ta lisà' le Mvènnswàb ni nyinnim shan nun, lè li ne ban ke nyinnim ɓwum bye ta ka ñlim kɛ lè nun.

²³ Shindɔ', ñkwìn ɓwum Mvènnswàb swǎli nywɔ' ndɔ' cìcì fɔ', be ɗunmi leli bon hwæn ke me ɓkyìn le' ne bon limmi kan nun lè mɓwùmndi, ɓwum ndɔ' bye kè kife' ñlim lè Mvènnswàb ɗun, kwo fe' bye ɗunmâ ñlim kɛ, kwan læb kife', be ɓa bon tweli lè ɓwum bye ta mgbèm nùn? ²⁴ Son, ɓeshe lè ñzǎ' le' ye Mvènnswàb yili le nun le' ye bon bi leli mbyɪ, son se mwum ne ɗunmâ ñlim kɛ mbyɪ lè Mvènnswàb ɗun, kwo fe' nyɛ ɗunmi kife' làn nyon, nun ne' yɛ limmi le nun ni ci-ncɪ byebbi kwan se nun tǎ ñzǎ' le' yan ywo. Ñzǎ' le' yan ye bon ta le' ye nun su' pyɪ ke nlim. ²⁵ Mè le' ne nun be gwùmmɔ' ke nlim yon nun yɛ be wan ñkwàlea. Li, à yɛ mè swuli pyɪ, à twuli Mvènnswàb lè à tǎ shè le: «Lè leṅkǎm, Mvènnswàb ni nyinnim shin nun.»

Mbòki ñkènnzɪ ywum ke me nswǎli ñkwìn ɓwum Mvènnswàb nun

²⁶ Mè ɓgyinni byêṁ, yen se mun wòli mùn shè byin jene? Swum shɛ su' le kwan se ta be, byin ti mban ke nswǎli ñkwìn ɓwum Mvènnswàb nun, ñɔ' ni nyinnim shin nun, à cinni ñshib ndɔ', lwikwǎn ndɔ' cinni tì swum se nun yili nun lisà' ɓwùlu, ke fya' ndɔ' nun, ñɔ' cinni le' ndɔ' se Mvènnswàb kwàsi nun fya', lwikwǎn ndɔ' cinni tì swum leli ke ɓkyìn le' ne nun limmi kan nun, ñɔ' kwan tì ku' nyɛ ci-nlǎnnzɪ ɓkyìn le' ni. Ywum màzwùm hwæn li, se yili le ye kpa' ñkwìn ɓwum Mvènnswàb le be kennɔ' mbyɪ ke ndyili nlim yan nun. ²⁷ Ke le' nleli me ɓkyìn le' ne byin limmi kan nun, à si wòli le ɓwum bɪ leli. 'Be man nun, be su' leli bon lè; be ye ywɪ leli, be leli ñɗwonndwon. Ke nleli ye bon ye leli nun, se yili le ci-nlǎnnzà' nzǎ' le' yan be kwe. ²⁸ Ci-nlǎnnzà' nzǎ' le' yan shì be kwe, wen ne hwæn ke nyinnim shan nun ɗonni ñleli ye ñkwu zwô ke nyinnim ɓwum nun, à su' leli zwumzwum lè Mvènnswàb. ²⁹ Ti lè mbyi ɓwum bye ta leli ke ɓwum Mvènnswàb nun, ɓwum bɪ, shindɔ' lè, be ye tì ku' leli ke nyinnim shan nun, ɓwùlukwǎn jiji ñzǎ' le' ye bon ta le' ɓeshe à yi leṅkǎm. ³⁰ Son, kwan se nyɛ mɔ' tǎ leli, lwikwǎn ndɔ' ne ñtɔnmi cinni ñkwàsi nzǎ' le' ndɔ' ye Mvènnswàb kwàsi nun, à wa' zwô, se yili le

nyě bi leli mbyî mɔki, lè lwikwæn ne wa' ni leli. ³¹Byin woli byin leli ke ɲwum Mvènnswæb nun, byin hwæn, son, kwan se byin ta leli, byin leli ke ndwonndwon, bǎ mwum hwæn ywɔti swum ndɔ' ke nzǎ' le' màzwùm nun, à cinni tì ku' òtè' zwum ke nlim. ³²Mùn limmi le mwum ne cinni ɲkimmɔ' nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun wòli à bæen òlim, à donnzi lwikwæn ndɔ' kwan nleli. ³³Se ba li òdin, à si ntwi' se Mvènnswæb yili kan òdɔwumzi le'. Mè le' ne nun yili ni nyě be ta leli ke fɔa nun.

Mùn yili tì ku' le mè yib bye ke ɲkwìn yin nun ci tì ku' mbanmbɔ' wě tà she ɔwùlu mè yib ta cì ke me ɲkwìn ɔwum Mvènnswæb ne mbyî hwæn nun. ³⁴Be ton kàka' ke me nswòli ɲkwìn ɔwum Mvènnswæb nun, ba be pæ' òzà' le' kwe. Se yili le be wu mwù ke swi' me ɔwèb wě tà she lwuà Mvènnswæb leli. ³⁵Kè òdɔ' yili le nun cibbi swum ndɔ' ke nywi mwu le' ndɔ', à ken ywon cibbɔ' be næm. À si fyinni lè mlib ke mpæ' nzæ' le' ke nswòli ɲkwìn ɔwum Mvènnswæb nun.

³⁶Kè byin be le' Mvènnswæb seti twæb ke nsòn yin? Kè shindɔ', se su' pyì cì shin? ³⁷Beshe mwum ndɔ' tà nun ne' kě ke læm ɔwum bye ta leli ke ɲwum Mvènnswæb nun, shindɔ' nun ni mwum ne cinni mè ɲkimmɔ' nyě mbyî ndɔ' ne M̀pùn Nsanmi tá fe, à limmi le òzà' le' ye mùn kɔ' byin ye, Nyeli nye' ne yili le ɔwi' ci li. ³⁸Son, nun shì yon tweli lè òzà' le' ɲkæmɲkæm, ba mwum ndɔ' kè mwù mbyi nyon nun. ³⁹Mè ɲgyinni byêm, li ne mun le' le mè nlim nyin ɔyi ke ɲkimmɔ' nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun, son, ba byin kænni le' lè ɔwum bye cinni ɲkimmɔ' nliɔ' ke me ɲkyìn le' ne ɔon limmi kan nun. ⁴⁰Se yili le ywum hwæn lannzi ke ɲkyìbli zwêm, a konndi ku' be ke mbyi nun.

Ke Ntwum Lwen nun, mè yimni ywi Yesù be ɲgyi le'

15 ¹Mè ɲgyinni byêm, swum se mùn yili mùn sannzi tì byin jene, à si Ntwum Lwen ye mùn shèe byin. Ntwum Lwen màzwùm, be lè byin yilâ yon nùn, byin bæen tì ku' yon. ²Yon ye ci tì ku' Mvènnswæb fe byin mbyi swæti. Nswæti màzwùm, byin woli byin swæ' yon, beshe byin ta Ntwum Lwen yi bæenni wě tà she mùn shèe byin yon, shìki byin njilì fyà' ndɔ'. 'Byin donnzi swum ndɔ' nlim, lè byin gwannzá òtè' zwum yin lè Mvènnswæb ɲgyɔ' òdin.

³Swum ɲkæmɲkæm se be liseâ mùn, mùn lannzi ku' byin mbyî, à si le Yesù ywie bǎ nun pæ' mè byebbi nye' ne ɔwi' ciâ, wě tà she be kœe ke ɔwèwǎ Mvènnswæb nun. ⁴Be gwumme nun, ke ɲgyìn mè nlè nun, à yimni ke ywi nun, mbanmbɔ' wě tà she be kœe ku' mbyî ke ɔwèwǎ Mvènnswæb nun. ⁵Mùn kòndde tì byin shě le kwan se nun yimne ke ywi nun, à ɔwùmne ke swi' Piêr, à kònddi ɔwùmni be ke ɲkwìn me ci-ntwum wùm blàn bî byon nun hwæn. ⁶Ke nyě yi, à ɔwùmni tì ke swi' ɔwum mèan ndɔ' bye be ɔweso' byon. 'Bwum màzwùm be lè be ti kènni ɔwum ndu' nshæn lè swum ndɔ' ke cìcì fɔ' kwinni. Kwo fe' she byindɔ' ke nyinnim ɔwum

bi ywiâ nùn si, mǎn ke lè mɛ'. ⁷A kiin bèn kwan ndo' be, à bwùmni tì Jâ' swi', à kònnɔ̀ b̀wùmni be ñkwìn mɛ ci-ntwum byon nun hwæn.

⁸A kiin bèn mmlɔ̀kà' bon hwæn, à bwùmni tì ku' m̀n làn nyèm swi', m̀n nɛ wɛ ye swè'. ⁹Ke nyinnim mɛ ci-ntwum Yesù hwæn, m̀n nɛ lwæb be shan. M̀n nɛ be kǎn fe' nyè be woli be ke m̀n ke læm mè ci-ntwum byon ke ntwi' nyennzi vènè' ye m̀n be ñkwìn bwum Mvènnswæb yennzi nun. ¹⁰Son, ke nci lwen ye Mvènnswæb ciâ mun nun, m̀n ni jene ke mbòki tòn nɛ byin yen mun nlim nɛ. M̀n yen le ñci lwen ye nun ci mun yi, ye pyi kan ñgyo' ñin. Ye fyòn ci m̀n ciâ she, m̀n làn bwùlu. M̀n ci kan she màzwùm lè mwù yêm ne', son, ñkimmɔ' ye Mvènnswæb fe m̀n nywi ke nci lwen yon nun, yon ye ci. ¹¹Ke nzǎ' le' yi nun hwæn, m̀n nɛ be fe' ñlisà' nyin nɛ lisa' byin, kè bye fɔ' ndo', le' fɔ' sɛ, ntwi' Ntwum Lwen fɔ' ye bwi' ta shè, yon ye byin ke ku' ñlim ke nlim.

Ñzǎ' le' ye ke nywi nyimni ywi ye bwum ye ywi yimni

¹²Swum sɛ bwi' ta shè, à si le Yesù Kristò yimnà ke ywi nun. Ke à si li, se ye tì ci le, byindo' bye ke nyinnim shin nun she le bwum ywi ba ywi yimni? ¹³Beshe bon le' li, mbanmbɔ' ku', be ta le' le Yesù Kristò yimni kan ke ywi nun. ¹⁴A bê leñkæm le ǎ yimni kan ke ywi nun, Ntwum Lwen ye bwi' ta shè, ye bê swum ñin. Ntè' zwum ye byin te' lè Yesù hwæn bê tì ku' ñgyo' ñin. ¹⁵Beshe son bê ku' li lè bwum ywi ba ywi yimni, bwi' ne' ma, bwi' konndè tì be bwum bye ta Mvènnswæb mè mbwè' linni nywi, ke nshè ye bwi' ta shè le à yimnzâ Yesù lè ǎ yimnzi kan nun. ¹⁶Beshe Mvènnswæb bǎ bwum ywi yimnzi ke ywi nun, lè ǎ yimnzê kàn ku' Yesù Kristò. ¹⁷A konndi be le, beshe Mvènnswæb yimnze kàn ku' nun ywi nun, lè ntè' zwum ye byin ta tè' lè nun yi swum ñin, byin ke byebbi nyin nwi lè zwi' nun. ¹⁸Sɛ konndè tì ku' lisà' le bwum bye be zwùm tèli lè Yesù Kristò, kwan se be ywie be bwue ñin. ¹⁹Ntè' zwum ye bwi' te' lè Yesù suè ku' ke nywi ywum wan nyè bwi' ton jene nlim nɛ, bwi' bê bwum nyimmea be lan bwùlu be ñgyɔ' wan hwæn.

²⁰Son, li nɛ ban, à si leñkæm le Yesù Kristò yimne ke ywi nun. Mbòki nɛ nun be mwum, nun nɛ tì ku' zwimbyi' nyimni ywi, sɛ lisa' le bwùlu bwum be ywiâ, be ye tì ku' ywi yimni. ²¹Lwikwæn mwum nɛ ci ywi ñunmi bwum bænni, lwikwæn mwum ndo' nɛ konndi tì ci bwùlu bwum ye ywi yimni. ²²Ndù' bwum hwæn si Adàm. Li, mwum hwæn tǎ mbyi nyon ñwon ke ywi nun wè tǎ she nun ywie ku'. Li nɛ ku' ke nywi bwum bye ta mè kwù Yesù ñwon; be ye ywi yimni wè nun. ²³Yesù Kristò nɛ setâ yimni mbyi. Nywo' nɛ nun yè ku' fyònni, bwum bye be mbyi nyon ñwon kà yimni ku' làn nyan. Li, mè fyà' bí hwæn cinni yi kwan nyimni ywi yan kyikyì. ²⁴Ke nyè nyimni ywi yan, Yesù Kristò yè mè mpùn mbyibba hwæn kyàkea lè mè nyeli byan nun hwæn, à kònnɔ̀ b̀wum bye cinni ywo' ñgyɔ' wan bye ba mbyi nyon nun kyàkea. Ke nyè màzwùm ye

nun yě gba' lwun lànzi be lè Ce nyon M̀vènnswàèb, ñgyɔ' wan ml̀d' ku' nun. ²⁵Ke mfỳon yon nun, se yili le Yesù Kristò ton fe' gba' lwun nun, a ken bèn kwan se M̀vènnswàèb yě mè ci-byìnnzi byon kè ke me kwù byon nji hwæn. ²⁶M̀ml̀kã' ci-byìnnzi se be ye ml̀si si ywi. ²⁷Be kɔ' ke dèwã M̀vènnswàèb nun le: «M̀vènnswàèb kèâ Mwen nyon ywum hwæn me kwù nji.» Ke nzã' le' ton yi nun, à si seansean le sà̀n ni M̀vènnswàèb. Á wòli kan à be me kwù Mwen nyon nji. A si li, ntwi' se nun ne ke Mwen nyon ywum hwæn me kwù nji. ²⁸Kwan se ywum hwæn ye swòli me kwù Yesù nji, nun ne' Yesù yě wa', à kè mwù ñgyɔ' ke swi' Ce nyon M̀vènnswàèb ne kè nun ywum hwæn me kwù nji. Ke kwan si nun, M̀vènnswàèb yě be ke nywi ywum hwæn.

²⁹Beshe li ne shiè be, cèèni fe' mbyi òwum be ta cì be jimnzi bon lè ntwi' òwum ywi. Be ta cì li lè ntwi' yen? Se bè lènkàm le òwum ywi ba ywi yimni, se ci tì le be yili ñjimnzi lè ntwi' yan? ³⁰Ti lè òwi' ne', se ta cì le òwi' ta ywi jammɔ' ke ñganngwu, a shi be lè ntwi' se òwi' limmi le mè yimni ywi bi kwe. ³¹Mè ñgyinni byèm, à si lènkàm le mè nywɔ' mèan be hwæn, m̀n tã tòn lè ywi m̀ban. M̀n tã le' li, ntwi' se mwù yi m̀n zwèm shèli ke nywi yin lè m̀bæti ye òwi' ti bæti lè Nyeli nye' Yesù Kristò. ³²M̀bòli ye m̀n bɔlã fe' Èfèzè ke fya' òwum be ta mun vènè' yennzi yi m̀banmbɔ' wè m̀n d̀wiã twù' lè mè nyàm nyenea ndɔ' bye ta tòn mbo nun. Bè lè mè le' ñgyɔ' wan ne m̀n tã bɔli lè ntwi' màzwùm, se kpaè m̀n lè yen? Se bè lènkàm le òwum ywi ba tí ywi yimni, m̀n kèè ku' mwù lè le' ndɔ' se òwùlu ndɔ' ta le' le: «Bwi' jìèni, òwi' nwi, òwi' kwe nywi, ke òwi' limmã le she' se she òwi' ta ku' ji se, òwi' ye ywi lè òwi' ke tì ji ǹn.»

³³Ba mwum ndɔ' pɔ' byin, à si seansean le òn byebbi ta mwum mwù gwànnzi. ³⁴Lwinnzèni mè mwù nyin wè tã she se yili, byin pæ' fyà' lè byebbi. Swum se m̀n yě byin shè jene se, à si le' kwènnjin ke nywi yin. Á si le ke nyinnim shin nun, byindɔ' limmi kan M̀vènnswàèb.

M̀bòki kwæ' nywi ne òwum be ye ywi yimni ye be nlim

³⁵Shindɔ', ñdɔ' lè mwum yě òyi, à cibbi le: «Bwum ywi ye ku' ywi yimni le? Bon, be yimni fe' ǹn, kwæ' nywi shan ye ku' be le?» ³⁶Wù ne cibbi pa' ncibbi yi, wù bã mwù lwinni; wù limmi kan le kwan se wù tã ze' swum ndɔ' b́ ñgyɔ' nji, se ta ywí twæb lè làn ne be mbyí òwùã ñgyɔ' nji? ³⁷Nywɔ' ne wù tã b́, seansean ze' swum b́ se wù tã gwùm ñgyɔ' nji, kè ze' gwè se, kè yà pa' ze', swum se wù b́ ñgyɔ' nji, ñji ne wù tã ka hwùki ke ñgyɔ' nji gwùm, à kà kwain tì be. ³⁸Ze' se wù tã b́ si ta kwan wè tã she M̀vènnswàèb yili. Á tã me' ywum b́ hwæn kwæ' nywi fe kyikyí kwan ntwæb wè tã she nun yili. ³⁹Li ne ku' lè ywum ye cinni mvæb nywi hwæn. Yì kwæ' nywi yi kyikyí. Kwæ' nywi she òwum, she mè nyàm, she mè kyè, kòndi lè she ñgishì ba m̀ban. ⁴⁰Ywum ye òb yi tì ku' kwe lè ye ñgyɔ'. Kwæ' nywi ywum ye òb cinni lwu shan kyí lè lwu she ywum ye

ngyɔ'. ⁴¹Nywo' cinni ñd̀wùm yon kyi, nywi' cinni tì ku' pa' mpweb shon kyi. Kwo fe' mè nywæb cinni ku' pa' mpweb shan. Ke nyinnim me nywæb nun ma, mpweb ba fon mban, à yi kyikyì.

⁴²Li ne ku' lè ñyìmnì ywi, bwum be ye ku' ywi yìmnì ye ku' yì kwæ' nywi ye ñin cinni. Kwæ' nywi mwum ne ywiâ ta bwù, ti lè she ta yìmnì be, se tà ka tí bwù. ⁴³Bwi' limmi le mwum ne ywiâ cinni kan ti ñkimmò', à bǎ ñlwen ke nce, son, ke nyìmnì ywi nyon nun, à yè be ñkimmì, à kònnði lwu cinni. ⁴⁴Kwan se be ta mwum gwùmmi, làn ne be ta gwùm ni ni kwæ' nywi she ngyɔ' wan. Son, kwan se nun tǎ ywi yìmnì, kwæ' nywi she ñin se nun be lè son. M̀pùn Mvènnswæb ne ta nun son fe. Bwi' be fe ngyɔ' wan nun, bwi' cinni kan kwæ' nywi? Lìmmèni le ku' le bwi' ye tì ku' kwæ' nywi se M̀pùn Mvènnswæb tǎ fe cinni nywo' ndò'. ⁴⁵À si wè tà she be kò' ke dèwǎ Mvènnswæb nun, she be le' le: «M̀vènnswæb f̀de Adàm nyè zwimbyi' mwum, à fe nun m̀pùn mè yìnnì.» Ti lè Yesù Kristò, mwum ne mùn tǎ tì ku' lon le Adàm nyè m̀mlòkà', à ni làn nyon M̀pùn ne tǎ bwum ñzison nywæb fe ke nyè ywi. ⁴⁶Bwi' limmi lwen le kwæ' nywi se M̀pùn Mvènnswæb tǎ fe, son se bwi' tǎ ka seti cinni ke wan nye' nun. She bwi' ta seti cinni, à si she ngyɔ' wan nun. Ke nyè she ngyɔ' wan, lè bwi' kà cinni she fò'. ⁴⁷Adàm nyè zwimbyi' be mwum ne ngyɔ' wan, M̀vènnswæb bwemme nun lè mbu' ngyɔ'. Ti lè Adàm nyè m̀bò', à wai làn nyon ke dèb. ⁴⁸Lan ngyɔ' wan hwæn cinni kwæ' nywi wè she Adàm nyè M̀vènnswæb bwemme lè mbu' ngyɔ' ni. Ti lè kwæ' nywi she bwum bye ye be kwe dèb, se ye ku' be wè she nyè m̀bò' ne wae dèb. ⁴⁹Mbanmbò' ne bwi' cinni ku' kwæ' nywi mwum ne M̀vènnswæb bwemme lè mbu' ngyɔ' jene, bwi' ye ku' be kwan ndò', bwi' cinni tì ku' kwæ' nywi she wae ke dèb.

⁵⁰Jene, mè ngyiinni byèm, swum se mùn yili mùn she byin, à si le mwum ne ke kwæ' nywi se bwi' cinni jene se nun, à wòli kan à ñun ywo' M̀vènnswæb nun. Se lisa' le swum se ye ywi kwan ndò' nun, se wòli kan se be bæti lè swum se ba ywi shim.

⁵¹Jene, mùn yili mùn kwasì tì byin ñzà' le' ndò'. À ni le bwi' hwæn, bwi' ba ku' be kwan m̀mlòkà' ngyɔ' wan, lè bwi' ywiâ hwæn, son, ke nyinnim she' nun, mwum ne M̀vènnswæb yè shì kwæ' nywi shon yònnzi, à bǎn. ⁵²Kwan se bǎn se ye lisà' le ngyɔ' wan mlòmè ye hwæbli, bwi' ba ze' sæbbi lè à yònnzà wen ne hwæn kwæ' nywi shon. Ntwi' bǎn si ye ku' hwæbli ñin, bwum M̀vènnswæb bye be lè be ywiâ hwæn yimni ywi, be cinni kwæ' nywi she bǎ tì ywi kwan ndò'. Ti lè bwi' bye ke ku' lè me', le' fò' se, bwi' ye tì ku' kwæ' nywi she nywæb cinni. ⁵³Se lisa' le kwæ' nywi she' se ye ywi, se kònnði bwù, se yili le se fyonni she ba ywi, shikì se bwù. ⁵⁴Kwan se kwæ' nywi she' se ta ywi, se kònnði bwù ye fyònni li, kwe ne ñzǎ' le' ye be kò' ke dèwǎ Mvènnswæb nun ye lwinni. Ñzǎ' le' ye le: «M̀vènnswæb lèân ywi, à mlòsi nun.» ⁵⁵Be kò' tì cìcì ndò' ke dèwǎ M̀vènnswæb nun le:

«Ti lè wù, ywi, ìkimmɔ' ywù yi tì fen?

Ti òsem ye wù tà òwum òyemnzì nun, ye fyì fen?»

⁵⁶Jene, ywi wòli kim à òyemnzì òwum, ntwi' se byebbi ne fon ta cì. Jene tì ku', byebbi cinni ku' ìkimmɔ' yon nywi ye' ke nyè lwuà nun. ⁵⁷Son, òntwu bɛ lè Mvènnswàb ne tà òwi' kim fi fya' Nyeli nye' Yesù Kristò lè òwi' lan byebbi lè ywi nun hwæn.

⁵⁸Mè ògyinni byém, li ne mùn shè byin le bièni mè ndi ògyɔ', byin làkì fun. Ba byin wonnzì fyà' ke she se Nyeli nye' fe byin le byin ci nun. Ntwi' se byin ne' byin limmà limmi le she se byin ta cì ke jin shon nun, se ba pyi ògyɔ' òfin.

Lòn òwitea ye ke jin òkwìn òwum Mvènnswàb ye ke Yèrusalèm nun

16 ¹Jene, mùn yili mùn leli tì ku' òzàè' le' ndɔ' ke nywi lòn òwitea ye òwum ta òwità' lè bɛ kpa' òkwìn òwum Mvènnswàb ye ke Yèrusalèm nun. Mùn yili le byin ci ku' mbanmbɔ' wè tà she mùn shèe mè òkwìn òwum Mvènnswàb nyè ke Galàsì. ²À si le, wen ne hwæn ke nyinnim shin nun, mè nywɔ' sonndè mèan nun hwæn, à gwum lòn ndɔ' ke nàm kyì. Mbòkì lòn ne nun yè gwùm ni wòli ku' lè mbòkì ncinni lòn ne nun tà cinni sonndè mbɔ' nun. Mùn le' li ntwi' se kwan se mùn yè bèn, òwi' làkì tì hwumni lè le' ndwità' lòn ndɔ'. ³Ke mbèn yèm nun, mùn yè cì òwum bye byin yènnà mbyì ken lè òwà se mùn yè kɔ', mùn fe bon fya', bɛ ken òkwìn òwum Mvènnswàb ye Yèrusalèm lòn yin ye byin òwitea yi fe. ⁴Beshe se yili le mùn ken òwi' lè bon, lè òwi' ye kèn kwe lè bon mban.

Ywum ye Pól yile lè nun ci

⁵Ke òkìn ye mùn tà byin kìn fi nywi yi, se yili le mùn seti fe' fyì ke Màsèdwàn. Mun ywi bèn cì shin lè mùn setà fe' fyii kwe. ⁶Mùn bákà' le mùn yè kwan ndɔ' lànnzi òwi' lè byin mban, shindɔ' ma, mùn lànnzi kwan mbeb hwæn fi lè byin. Li, ke kwan òwa' kèn shèm nun, byin woli byin kpa' mùn ke kèn màzwùm nun, yili cìcì kèn shèm bɛ fe' fen. ⁷Mùn yili kan mùn swebsi ke nyinnim shin nun òfin. A Mvènnswàb yili, mùn yili le ògyìn bɛ' mùn kwe cì shin. ⁸Mùn ke fe' fe Èfèzè a ken bèn ke ògwìn nyè bɛ ta lon le **Pàntèkò'** nun. ⁹Ntwi' se mùn yen le mbyi òkàmñkàm ndɔ' wòà mùn swi' ke le' Mvènnswàb se mùn tà shè se nun, mbyi ne wòli le' màzwùm kwannzi mwù. A konndi bɛ, mè ci-byinnzi bɛ tà ka ghæm she shèm màzwùm yili bi tì fe òja. ¹⁰Timòtè ne ben ku' cì shin nùn, ba byin ci à bɛ òndiɔa, yèèni nun lwen ntwi' she Nyeli nye' òwi' hwæn se nun tà ku' cì wè mùn. ¹¹Li, ba mwum ndɔ' lwùm nun òjili. Son, kpeànì nun ke kèn shon nun, lè nun wai byin fya' òlim pyì, à kiin tì ku' mùn bènni bɛ fya', ntwi' se òwi' bi fe mbon yon nun, òwi' lè òwùlu òwum Mvènnswàb bye fe.

¹²Ke mbyi ògyinni nye' Àpòlò nun, mùn ywòkèa nun shè le à ken byin yenni bon lè òwùlu òwum Yesù Kristò, son, à yili kan ghæm òkìn byin yenni jene. Mbèn yon ke cì shin sume tì kwan se nun ne' cinnime kwan.

M̀mlòkà' nzǎ' le' lè mè hwæsi nun hwæn

¹³Ba byin d̄ye, f̄s̄ênì mè nlim nyin d̄yili ke mbyi Mvènnswæb nun. Ba byin cinni mè nlim zwum w̄ nȳ mè yib, mè nlim nyin fyõn b̄e ñkimm̄a. ¹⁴Kwo yǎ pa' swum se byin ta fe' cì, ciènì son lè ñyili b̄wulu zwum.

¹⁵⁻¹⁶Mè ñgyinni b̄yêm, byin limmi le Stèfanà lè d̄won nyon nun hwæn, bon b̄e b̄wum zwimbyi' b̄e sete ñd̄won mbyi Yesù Kristò yili ke ñgyo' Grê' nun. B̄e f̄eâ bon ne' mwù lè mè kwù nun b̄ã b̄e kpa' b̄wùlu b̄wum Mvènnswæb. Pa' b̄wum se li si, m̀n swuleâ byin le byin ywoli bon, byin mwumzi tì ku' b̄wum b̄ye ta bon ne' fe ke ncí she f̄o' si nun lè bon m̀ban.

¹⁷M̀n ni lè ñd̄ali she Stèfanà, Fòrtùnátù bon lè Àkàyìkù bennà ke cì shêm. B̄e kiàn le' se b̄e m̀n m̀bàkà' fe nlim nun kp̄eli. À si le ñyen ye m̀n tà bon yenni ton w̄ byin hwæn b̄e m̀n tǎ yen. ¹⁸B̄e tetâ m̀n zwum m̀banmb̄o' w̄ tǎ she b̄e setâ ku' byin t̄eti. Pa' b̄wum se li si, b̄ænn̄eni le bon mè fyà' b̄i, byin f̄osi bon ñwum ywoli.

¹⁹Mè ñkwìn b̄wum Mvènnswæb nȳ fe ñgyo' Àzì nun hwæsi byin. Àkyilâ bon lè Prìsì, kònn̄dì lè ñkwìn b̄wum Mvènnswæb ye ta swola' d̄won nyan gba' hwæsi byin lwen lè ntwi' m̀b̄æti ye byin ti b̄æti lè bon ke nywi Yesù Kristò. ²⁰B̄wum Mvènnswæb b̄ye mbyî fe hwæn hwæsi tì ku' byin. M̀n yili tì ku' le byin hwæsi b̄wùlu w̄ tǎ she se cibbi le mè ñgyinni hwæsi bon ne'.

²¹Cìci m̄e hwæsi se lwæbme se, m̀n ne' P̄ól ne koi son lè fyà' yêm.

²²Beshe mwum nd̄o' tǎ ka Nyeli nye' Yesù Kristò yili, M̀vènnswæb zæbsi nun. M̀n sh̄e le: «M̀rànâ tǎ», s̀n ni le: Nyeli nye' Yesù Kristò, k̄iñ!

²³Nyeli nye' Yesù Kristò ñgænn̄i byin. ²⁴M̀n yili byin, byin b̄e ti b̄wum Yesù Kristò w̄ m̀n, byin b̄i m̀n nlim nun kwan m̀ean hwæn.

Dèwà She Me Mbì Se Pól Kœ Lè ñkwìn Bwum Yesù Kristò Ye Kòrên

Mè hwæsi Pól

1 ¹Mùn Pól, mùn ni ci-ntwum Yesù Kristò ntwi' se Mvènnswæb ne ke mun li. Bwi' be koi byin dèwà ton se bwi' lè ngyinni nye' Timòtê. Bwi' koi son lè ñkwìn bwum Mvènnswæb ye ke Kòrên, kòndi lè bwum byon bye fò' be ta tòn ke ngyò' Àkàyi nun hwæn. ²Ce nye' Mvènnswæb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò ñgænni byin, be fe byin floa.

Ñyili ye Pól tã Mvènnswæb osòkò' yili

³Feèni ñtwu lè Mvènnswæb ne ðyi Ce Nyeli nye' Yesù Kristò. À ni Ce ci-kwènnzi nlim, nun ne ta bwi' mè nlim flòsi kwan hwæn. ⁴À tã bwi' nun flòsi ke mè vènè' nyé bwi' ta yen nun hwæn. Mflòsi nlim màzwùm ta ci, ñlim ton bwi' zwum pyí, li, bwi' woli bwi' flòsi tì ku' bwùlu bye ta mè vènè' yenni kyikyí. ⁵Bwi' ta mè vènè' yenni mèan wé tã she Yesù Kristò yenne mbyí ke cě ngyò' wan. Mbanmbò' ku', bwi' ta flo' nlim cinni ke ntwi' yon. ⁶Beshe bwi' ta vènè' yenni, ywum màzwùm ta lànnzi li lè byin ton ke floa nun, byin cinni tì ñzison. Son, beshe bwi' cinnâ flo' nlim, ywum màzwùm ta ku' lànnzi li lè byin cinni floa. Floa màzwùm yé byin ñkimmò' fe lè byin fyimnzi mè vènè' nyé mbò' nyé bwi' ta ku' yen. ⁷Li, bwi' ta zwùm teli lè byin, ntwi' se bwi' limmi le bwi' ta vènè' fò' yenni bwi' lè byin, bwi' ye tì ku' flo' nlim cinni bwi' lè byin.

⁸Mè ngyinni byém, bwi' yili kan byin ton ðin shìkì byin shi vènè' se bwi' yenni ke Àzi limmi. Vènè' màzwùm leân bwi' mwù, bwi' be kàn tí zwùm teli lè ñzison she'. ⁹Bwi' ne', bwi' be bàkà' ke me nlim nun le be ye bwi' wu. Swum màzwùm cie li lè se lisà' bwi' le ba bwi' te' zwùm lè bwi' ne'. Son, bwi' suku' zwùm teli lè Mvènnswæb ne tã bwum yimnzi ke ywi nun. ¹⁰Ywi ne be lè bwi' ye ywi ni, à nywæsi bwi'. À ywime tì bwi' nywæsi li kwan ndò'. À si li, bwi' ta zwùm teli lè nun le nun ne ye tì bwi'

nywàesi. ¹¹Ti lè byin, byin ye bwi' kpea ke nkeli ye byin ye keli ke ntwi' ye'. Mè nkeli ne b̄wum m̄ean ye keli, M̄vènnswàb yě nun fyònnzi. Li, m̄an b̄wum yě nun osòkò' yili lè lwen ne nun cì ke ntwi' ye'.

Swum se cie P̄l fyònne k̄an be ke Kòrên

¹²Bwi' cinni mbyi nshela' nywi, à si le òlim ti bwi' zwum pyí lè she kwú kèn she' si sanmi ke cě ɣgyò' wan, a lan lo' d̄yě, she ke nyinnim she' bwi' lè byin. Kon mwum wan se cì kan, kwènnzì nlim M̄vènnswàb se be bwi' kènnzi. ¹³⁻¹⁴Ke yi d̄ewà ye' nun, bwi' tà ka swum kyibli ndò' koi a lan ku' swum se byin woli kim byin nzannga', byin konndi son ywo. Swum se byin ywàe k̄an mbyi lwen, m̄un f̄òka' le byin ye son ywòti jene seansean. Li, nywò' ne Nyeli nye' Yesù yě b̄en, byin ye nywi shelea ntwi' ye', bwi' shela' tì ku' ntwi' yin.

¹⁵Ke mfòkà' ye m̄un be f̄òkà' li nun, mwù d̄yie m̄un le m̄un kiin ke cì shin b̄a byin cinni òlwuka' nlim k̄ammì b̄i. ¹⁶M̄un sete kè mbyi le m̄un yě fyi ke nsòn yin ke kèn se mun kènme ke M̄àsèdwàn. Li, kwan se m̄un yě tì fyònni be òwaì ye ke M̄àsèdwàn, m̄un kònnndi byin yenni, lè byin kà f̄òsi mun kèn she m̄un kènme ke Jùdê. ¹⁷Kwan se m̄un kèkea mè mwù le' màzwum li, byin ta f̄òkà' le m̄un cì wě mwum ne tã lelò' ke zwozwò d̄in? Kwan se m̄un kèkea mè mwù le' nyèm, mè mbàkà' mwum wan ne twòti m̄un le m̄un ci li? Ke nyě yi, m̄un wòli kim m̄un cinni mè ɣwum mb̄i, mun yilime, m̄un byinnò' tì nùn? ¹⁸Ayi, mbòki ne M̄vènnswàb ni lè bwi' kwan hwæn, m̄un b̄a mwum ne tã le' yili, ke nyě yi, m̄un kwebsi tì ɣwum be. ¹⁹Ntwi' Yesù Kristò Mwen M̄vènnswàb nyě bwi' be leli ke nywi yon ke nyinnim shin nun, bwi' lè Silasi, T̄imòtè lè m̄un ne', à k̄in k̄an cě ɣgyò' wan lè òz̄é' le' b̄i ye ke ɣwum. N̄z̄é' le' màzwum yi le mb̄yinnò' bon lè òyili. Son, Yesù lisa' leɣk̄am M̄vènnswàb ke nywi yon. ²⁰Mè nkàli M̄vènnswàb hwæn cinni òlwinni ke nywi yon. Li, ke nywi Yesù bwi' ta le' le: «**Àmèn**», lè bwi' fe òtwu lè M̄vènnswàb. ²¹Mwum ne tã cì bwi' d̄yi kimmi ke nywi Kristò, bwi' lè byin hwæn, ni M̄vènnswàb. Nun ne' ne yæn bwi' lè kwú kèn she' be kyi ke nyinnim b̄wum nun. ²²À d̄æn bwi' mb̄ù' nywi lè bwi' be b̄wum byon. Mb̄ù' màzwum yi M̄pùn Nsanmi ne nun kè ke me nlim nye' nun. M̄pùn Nsanmi ni tã lisa' le M̄vènnswàb yě tì bwi' ywum lwukea ndò' fe, ye nun kèà bwi' ke cì shon.

²³M̄vènnswàb ne d̄yi sh̄it̄kwù shêm, m̄un kwinne òkin ye ke cì shin ntwi' se m̄un yili kan m̄un yennzi byin vènè'. ²⁴Àma, se ba le bwi' yili bwi' ci byin dòlè' ke nywi mbòki ne byin ye mbyi Yesù d̄won, ntwi' byin tì kimmi ke nd̄won mbyi Yesù nun. Son, bwi' yili le bwi' ci she bwi' lè byin b̄a òlim òlwuka' byin.

2 ¹Son se ci m̄un shè le, m̄un b̄a tì fyòin be ke cì shin, lè mè nlim nyin làkì yimmi tì be. ²Ntwi' se mun cì mè nlim nyin byeb ke zwum, yà mwum ne ye tì cì òlim lwuka' m̄un be, a shi ku' be byin, byin be m̄un yě

cì òlim byeb byin zwum bi? ³Li ne ci, m̀n kœ byin d̀wà ton si. M̀n be kã yili m̀n ben ke ci shin, òlim byeb m̀n zwum lè bwum be be lè be ye m̀n òlim lwusi zwum. Ntwi' se m̀n limmi lè lɛŋkãm lɛ, kwan se òlim ta mun lwukea, byin hwæn, byin bi ku' lè òlwuka' nlim. ⁴Kwan se m̀n kœ byin d̀wà si, m̀n be lè m̀fyonŋga' ke nlim lè mè dú' bi m̀n ke me'. M̀n kœ kã le m̀n byebsi byin òlim, son, bã byin limmi m̀b̀k̀i ne m̀n tà byin yili.

Swièni mvub nywi mwum ne pyià le'

⁵Beshe mwum ndo' cì òyimmi ben, m̀n ne nun byebsi kan òlim zwum, son byin hwæn. Lè m̀n læk̀i kwùm nùn, òkwìn bwum byindo' ke nyinnim shin nun. ⁶Vènè' she òkwìn bwum yennzi mwum màzwùm wolà. ⁷Li, jene à si lwen le byin swi nun mvub nywi, byin flosi nun òlim ke zwum bã mè yiye byon læk̀i nun mbyi bwusi. ⁸M̀n tà byin swulea ke be nyè yi le, cìèni nun lwen lè nun limmi le byin yili nun. ⁹Li, òko' ye m̀n koi byin d̀wà si, m̀n kœ son lè m̀n bweb byin, lè m̀n cè fe' beshe byin bi ywoli ke ywum ye m̀n tà byin lisea nun. ¹⁰Kwan se byin ta mwum ndo' ne cià byebbi mvub swi nywi, m̀n ku', m̀n tà ku' nun mvub swi nywi. Ntwi' beshe nun cià byebbi ndo' ke nywi yêm, m̀n tà nun mvub swi nywi, m̀n tà cì li ke ntwi' yin ke swi' Yesù Kristò. ¹¹Ǹci ye m̀n cì li, à yi ntwi' bwi' læk̀i Satæn mbyi donnzi nlwon lè nun pli bwi' fyà' mwu, ntwi' se bwi' limmi byebbi ne nun yili nun ci bwi'.

M̀fyonŋga' Pól ke Tròàsè

¹²M̀bèn ye mun bènni ke Tròàsè lè m̀n she Ntwum Lwen ke nywi Yesù Kristò, m̀n kèn yen le Nyeli nye' fe m̀n mbyi ne m̀n yè she cì kwe. ¹³Son, òlim be kàn m̀n zwum pyi, ntwi' se m̀n cinni kan ŋgyinni nye' Tìtè. Li ne ci m̀n mgbàenni kan kwe, m̀n leb bon, m̀n kènnò' m̀n mbyi ke M̀sèdwàn.

She se M̀vènnswàb fe lè mè ci-ntwum byon

¹⁴Ntwu be lè M̀vènnswàb ntwi' se nun tà bwi' kènnzi lè ndàli kwan hwæn ke nyè Yesù Kristò, bã nun lisa' le à lèân wì, bwi' ti bwum byon. Nun ne fe bwi' she ke fyà' lè bwi' ci bwum limmi Yesù yi cici hwæn, wè mlà' ŋgwò' me nwùm lwen ye ta mè nwùm yon lèmnzi cici hwæn. ¹⁵Bwi' bi wè mlà' ŋgwò' me nwùm lwen ye lwuka' M̀vènnswàb òlim. 'Bwum bye yilá le M̀vènnswàb swæti bon, be ta mè nwùm màzwùm ywo, m̀banmban ku' lè bwum be ta bon ne' bwusi. ¹⁶Ke cici bwum bye yilá le M̀vènnswàb swæti bon, be ta mè nwùm lwen ywo, ye lisa' le be ye òzison cinni. Ke cè bwum bye ta bon ne' bwusi, be ta mè nwùm ywi ywo ye lisa' le be ye ywi nùn. Ke à si li, yà mwum ne woli à cì she nlàm̀nzì le' M̀vènnswàb si lè òkimmò' yon? Mwum ndo' bãn. ¹⁷Son, M̀vènnswàb

nun ne' ne fyie bwi'. Bwi' ba wě byindɔ' lè bɔwum bye ta bɔwum mbèti, bɛ kà kyí le' Mvènnswàb bǎ bon yé lòn. Son, bwi' ta leli lè ñlim fɔ' ke swi' Mvènnswàb ntwi' se bwi' ti bæti lè Yesù Kristò.

Mè ci-she bye ta le' ñgwòn nywàb sannzi

3 ¹Ñzǎ' le' ye mùn leli ye, byin ye shè le bwi' dunmá tì nywi shelea bɛ? Kè byin yili le bwi' ci wě byindɔ' lè bɔwum, bɛ kin ke ci shin lè yì dèwà ke fya', ye lisa' le à bi mè ci-she ñkàmɲkàm? Kè shindɔ' byin yili le bwi' cibbi byin yì dèwà yi fya'? ²Ayi, bwi' ba ci li, ntwi' se byin ne', byin bɛ dɔyi wě dèwà she', she bɛ kɔ' ke me nlim nye' nun. Mwum hwæn wòli kim à limmì son, à nzanɲga' tì ku'. ³À si mwum hwæn me' seansean le byin bi dèwà she Yesù Kristò kɔi, à nàmnzi son ke fya' ye'. Yesù kɔ' kan dèwà ton se lè ñgɔ' dèwà, son, à kɔ' son lè M̀p̀ùn Mvènnswàb, M̀v̀ènnswàb ne dɔyi ñzison. À kɔ' kan son ke blon se bɛ pa' lè ñgwɔ', à kɔ' son ke me nlim bɔwum nun.

⁴Bwi' ta dɔyi kimmi ke nzǎ' le' ni nun ke swi' Mvènnswàb, ntwi' se Yesù Kristò ne ci bwi' ñlimmí màzwùm. ⁵Ntwi' se bwi' wòli kan kim bwi' she le bwi' ye she màzwùm lwinnzi lè bwi' ne'. ñkimmɔ' ye' hwæn ta wai fya' Mvènnswàb. ⁶Ntwi' se nun ne fe bwi' kim lè bwi' bɛ mè cinci she byon, bǎ bwi' sannzi le' ñgwòn nywàb lè bɔwum. ñgwòn nywàb màzwùm, à bǎ le bwi' dɔwon mè lɔwà bye bɛ kɔe ñdikà' ñwè, son, bwi' mwumzi M̀p̀ùn Nsanmi. Ntwi' se mè lɔwà ta bɔwum lisea le bɛ bɔwà mbyi Mvènnswàb, bɛ ye ywi. Son, M̀p̀ùn Nsanmi tà bwi' ñzison fe.

⁷Mè lɔwà bye Mvènnswàb fee Mòizè, à kɔâ bon ke yi blon ye bɛ pa' lè ñgwɔ'. Ke kwan màzwùm nun, ñtwu Mvènnswàb cie le fli me' Mòizè dunmi d̀ẁùm̀nà' ñzwɔnzɔ', han mvu bɔwum Izràèl wòli kan kim bɛ ce nun me'. Kànmbɛ', ñd̀ẁùm̀nà' màzwùm ye ti ku' bon mlɔ' nùn. Li, mè lɔwà benne ke ñgyɔ' wan lè ñtwu, bon bɛ ta bɔwum lisea le bɛ bɔwà mbyi Mvènnswàb, bɛ ye ywi. Ke ñtwu yan bɛ twun li, ⁸yì kàmmì nyi ye Mvènnswàb yé ku' shí ñtwu yon lisea ke nywi she se M̀p̀ùn Nsanmi tá ci? ⁹Beshe mè lɔwà bye ta ci kyitǎ' bæn bɔwum ta ñtwu Mvènnswàb lisea, yì kàmmì nyi ye she se Ñtwum Lwen ye ta bɔwum swæti ye shí ñtwu Mvènnswàb lisea, a lan li? ¹⁰Bwi' woli kim bwi' le' le, swum se sete ñtwu cinni, a ba tí lè ñtwu, ntwi' se ñtwu ndɔ' benná jɛne ye lan ye mbyi. ¹¹Beshe swum se mgbænne kǎn mbyi cinne ñtwu, yì kàmmì nyi lè she ye tòn d̀ẁùm̀d̀ẁùm?

¹²Ñlim ta bwi' dɔyi ke le' màzwùm nun, son se ci bwi' ta leli mwù zwò ke nyinnim bɔwum nun. ¹³Bwi' ba wě Mòizè ne d̀ẁɔke fli me' shon lè plè ndɔ' bǎ mvu bɔwum Izràèl làkì ñdù' ñwannì yenni. ¹⁴Mvu bɔwum Izràèl màzwùm bɛ mwù kimmi. A kiin bèn jɛne, bwen byan bi ku' mbanmban li. Kwan se bon ta yì dèwà ye ke pwìn ñgwòn nun nzanɲgea, bɛ ywɔ' kan. À si wě plè màzwùm ke bon me' ñd̀ẁɔki. Suku' mwum fyonnì fya' Yesù

Kristò, plè màzwùm kà pàeli. ¹⁵Mùn shè byin lè lɛŋkàm lɛ, a kiin bèn dýě, kwan se mvu bwum Izràêl ta mè lwuá Mòizè nzanŋgea, plè màzwùm ke bon ke me nlim nun ñdwōki. ¹⁶Son, kwan se mwum tã yònni mbyi Yesù Kristò nun, bɛ ta plè màzwùm pàeli. ¹⁷Ntwi' se Nyeli nye' Yesù ni swum fɔ' bon lè M̀pùn Nsanmi. Li, cici se M̀pùn Nyeli nye' ni kwe, tòn mgbonmgbon si kwe. ¹⁸Bwi' hwæn, bwi' ta ñtwu Nyeli nye' Yesù yenni, shikì bwi' dwōki me' lè plè. Ke nyen ye bwi' ta nun yenni li, bwi' ta fyònni wě nun, ñtwu ye' ta kònni mbyimbyì bǎ ye bɛ wě yon. Swum se M̀pùn Nyeli nye' kìn ci, à si.

Bwæ' tà ka mè Pól cǐ lè ñshě Ntwum Lwen

4 ¹M̀vènnswæb fɛe bwi' she si ke fya' ke kwènnzǐ nlim shon nun. Li ne ci bwi' tà ka mwù bwæti lè son. ²Bwi' kesá nywi lè mè le' kwènnjin ne bwum ta cǐ ke me gwùmni nun. Bwi' tà ka bwum pɔkea, shikì bwi' kwebsi ku' swum ndɔ' ke le' M̀vènnswæb nun. Son, bwi' ta fyòn cǐ lè bwum limmì lɛŋkàm màzwùm seansean. Bwi' yili le mwum hwæn yili ñgwòn ke le' se bwi' ta le' nun ke swi' M̀vènnswæb. ³Son, byindɔ' bi kwe bye ywɔti kan Ntwum Lwen ye bwi' ta shè ye. À si li ke cě bwum bye ye bwu nùn. ⁴Bwum màzwùm tà ka ywɔti ntwi' se ñswæb ye cě ñgyɔ' wan shimndá bon me' lè bɛ læki ñwanŋwan she kanndi bon yenni. Ñwanŋwan màzwùm si Ntwum Lwen ye ta ñtwu Yesù Kristò lisea. Nun, Yesù Kristò ne dýi popò gwili M̀vènnswæb. ⁵Kwan se bwi' ta le' M̀vènnswæb shě, bwi' tà ka ñzǎ' le' shě bɛ ke nywi ye' ne', bwi' ta leli ke nywi Yesù Kristò. Bwi' le: Yesù Kristò ne dýi Nyeli ywum hwæn. Ti lè bwi', bwi' bi mè cinci she byin ke ntwi' yon. ⁶Ke ndúnmi ñgyɔ' wan nun, M̀vènnswæb lele le: «Ñwanŋwan kwan ke njimmi nun», M̀vènnswæb ñbɔ' màzwùm ne ci ñwanŋwan ta d̀wùm ke me nlim nye' nun, lè bwi' yen ñtwu M̀vènnswæb ye ta d̀wùm ke fli me' Yesù Kristò zwem.

Vènè' she jene, lè ñtwu ye ke mbyì nlim dɛb

⁷Bwi' cinni ñjònni màzwùm, son, bwi' bi bwæli wě yì dɛblé kɔ'. M̀vènnswæb ne ci li bǎ bwum limmì lwen le ñkimmo' twun ñci she màzwùm wai ke cǐ shon, a tà ka wa' ke nywi ye'. ⁸Bwi' ne', bwi' ta yì vènè' yenni mè ñgyinŋyin, son, ye làn ka bwi' mwù. Bwi' ta fyonŋga', son, bwi' tà ka bwæ' kwènnzi. ⁹Bɛ zæbsi bwi', son, M̀vènnswæb kyìli kan lè bwi'. Bɛ wɔ' bwi' ke ñgyɔ', son, bɛ ml̀si kan bwi' ñzison she'. ¹⁰Yì kwan hwæn bwi' ta ywi Yesù lisea ke kwæ' nywi nun, bǎ bwum yen ñzison shon ke kwæ' nywi she' nun. ¹¹Sɛ lisa' lɛ, mè ñgyinŋyin, bwi' ta ywi shiɔ' ke ñganŋgwu ke ntwi' Yesù, bǎ bwum yen lɛ Yesù ni ñzison ke kwæ' nywi she' se ye ywi nùn nun. ¹²Li, ywi tà bwi' yònea ke nywi, son byin, ñzison si byin nywi.

¹³Bɛ kɔ' ke dɛwǎ M̀vènnswæb nun lɛ: «Swum se mùn yilá lɛ lɛŋkàm se, son se mùn tǎ leli.» Li ne ci, bwi' ku', swum se bwi' yilá lɛ lɛŋkàm se ke

mbyi Yesù nun, son se ɓwi' ta ɓyin shě. ¹⁴Bwi' limmi lwen le Mvènnswàèb ne yimnzi Nyeli nye! Yesù ke ywi nun, à yě ku' ɓwi' yimnzi wě nun. À yě ci ɓwi' dyi ke swi' shon ɓwi' lè ɓyin. ¹⁵Ywum màzwùm ta lànnzi hwæn li ntwi' yin, lè kwènnzì nlim Mvènnswàèb læm nywi ɓwum mèan. Li, ɓe ye yæki màn ɓă ɓe yili Mvènnswàèb osòkò. Ñtwu Mvènnswàèb ye kèn mbyî.

¹⁶Li ne ci ɓwi' tà ka mwù ɓwæti. Kwo fe' she kwæ' nywi she' ta lwubla' ke cě ɲgyô' wan si, mè nlim nye' ta ɲkimmò' nywæb ndò' cinni mè ɲgyinɲgyin. ¹⁷Vènè' she ɓwi' ta yen jene fyôn ɓwi' me' donmi, se ɓe ti ke kwan kwæ' nun. Ntwi' mfyimnzi ye ɓwi' ta son fyimnzi, ɓwi' ye ñtwu ndò' cinni ye lan ywum hwæn, ye ton ɗwùmɗwùm. ¹⁸Bwi' tà ka ɓàkà' ke nywi ywum ye kanndi ɓwi', son, ɓwi' ta ɓàkà' ke nywi ywum ye dyi ke ci Mvènnswàèb. Ywum ye kanndi ɓwi' ye, ye tà ka nòn kwan làbbi, son, ywum ye dyi ke ci Mvènnswàèb yi, yon ye ta tòn ɗwùmɗwùm.

Kwæ' nywi she nywæb se ɓwi' ye cinni

5 ¹Bwi' limmi le kwo fe' she ɗwun se ɓwi' ta tòn ke nlim fe ɲgyô' wan gwan, (she lisa' le kwæ' nywi she'), ɓwi' ye nye ne Mvènnswàèb ɓsi ɓwi' ke ɗéb cinni, nye nyě mwum wan ne gwe kan. Nye màzwùm yě ɓe ɗwùmɗwùm. ²Kwan se ɓwi' ke ke cě ɲgyô' wan nun, ɓwi' ta fyon ntwi' se ɓwi' su' yili le Mvènnswàèb fe ɓwi' nye nywæb nyě ke ɗéb. ³Li, kwan se ɓwi' ye ɗun kwe, ɓwi' ɓa ti ɓe ke wan. ⁴Son, tòn se ɓwi' ta tòn jene ke ɗwun she' si nun, ɓwi' ta fyon wě ɓwum ɓe lè mè nshe kyiblea ke mwu. A ɓa le ɓwi' yili ɓwi' kpæ' kwæ' nywi se ɓwi' cinni ɲgyô' wan, son, ɓwi' yili ɓwi' cinni ti ku' kwæ' nywi she' ke ɗéb, ɓă swum se cinni ñzison ɗwùmɗwùm kwebsi swum se ye ywi nùn. ⁵Mvènnswàèb nun ne' ne ɓò' ɓwi' lè ɓwi' limmì pa' ɲkwebsi màzwùm, à feà ɓwi' Mpùn Nsanmi nyon ne lisa' le à yě ti ɓwi' ywum lwukea ndò' fe, ye nun kèà ɓwi' ke ci shon.

⁶Ke à si li, ɓwi' ta me' kpæmmi kwan hwæn. 'Bwi' limmi le kwan se ɓwi' ke tòn ke kwæ' nywi ton se nun, ɓwi' ke làbbi lè ci tòn Nyeli nye'. ⁷Tòn se ɓwi' ta tòn cě ɲgyô' wan, ɓwi' tà ka ywum Mvènnswàèb yenni lè me', son, ɓwi' ta zwùm teli lè yon. ⁸Bwi' ta lo' me' kpæmmi. 'Bwi' le: ñdikà' le ɓwi' kyiiil lè kwæ' nywi ton se lè ɓwi' ken tòn ke ke Nyeli nye'. ⁹Son, swum zwimbyi' se ɓwi' yili ɓwi' ci, kwo fe' she ɓwi' ke ke kwæ' nywi ton se nun, kwo fe' she ɓwi' kwean son nùn, à si le ɓwi' lwusi nun ñlim ke zwum. ¹⁰Ntwi' se ɓwi' hwæn, ɓwi' ye làn ke swi' shon ɓă nun lànnzi ɓwi' kyità', lè mwum hwæn cinni ɗèbbi yon ke lwen ne nun ɓe ci nun, shindò' ɓyebbi ne nun ɓe ci nun kwan se nun ɓe ke kwæ' nywi shon nun.

Ñtòn ɓæti lè Mvènnswàèb ke nywi Yesù Kristò

¹¹Ke nlimmì ye ɓwi' limmi li nun, ɓwi' ta Nyeli nye' yi, son se ci, ɓwi' ta ɓwum ɓònnzi lè ɓe kiin Ñtwum Lwen ywo. Mvènnswàèb limmi ɓwi'

cí lè òlímí, ke mbæn ye ðwi' ta mè nlim bænni, ke lwen ne ðwi' ta ðwùlu cí nun. M̀p̀ùn Nsanmi ti ðwi' nywi. 'Bwi' yili ðwùlu lè òlim fò'. 7'Bwi' ta Ntwum Lwen shě lè lɛ̀ŋkæm, ðwi' konndi ywum cí lè òkimmo' Mvènnswæb. Mè kwõn wì bye ðwi' ta bæn me fyà' bi kwũ kèn lwen she'. Son se ðwi' ta kèn wì ðwí lè son, ðwi' ghò' tì ku' ðwi' ne' be lè son. 8'Byindo' lè ðwum ta ðwi' twuli, byindo' njili tì ku' ðwi' be. Byindo' ta ðwi' mè le' nluwkea shèkea ke nywi, byindo' she tì ku' ðwi' mè le' m̀byibbòa be nywi. Be ta ðwi' tweli wě mè ci-me mbwè', kànmbè', ðwi' ta lɛ̀ŋkæm shě. 9'Be ta ðwi' tweli wě mè kyìn, kwo fe' she ðwi' bi ðwum limmi si. 'Be ta ðwi' tweli lè yì ðwon, kwo fe' she ðwi' bi òzison. 'Be ta ðwi' vèné' yennzi shìkì be wu ðwi'. 10'Be ta ðwi' òlim byebsi ke zwum, son, ðwi' ton lè òlwuka' nlim kwan hwæn. 'Bwi' bi mè ci-nzæmzæm, son, ðwi' ta ðwum òjònnđì fe m̀ean. 'Bwi' bi ke me' wě ðwi' bi mè fyà' p̀wìnp̀wìn, son, lè lɛ̀ŋkæm, ywum hwæn yi ðwi' ke fya'.

11 Mè ògyinni bye', lan Kòrên, ðwi' gwùm̀nze kàn byin swum ndò', ðwi' sheà byin ywum ye be ðwi' me nlim nye' nun hwæn. 12 'Bwi' kwebsi kan òyili ye ðwi' cinni ke nywi yin, son, byin be kwebsi mè nlim nyin lè ðwi'. 13 Jene, m̀ùn yě leli lè byin be wě byin bi ðwen byêm. M̀ùn shè byin le, cinnèni mè mbàkà' m̀bò' ke nywi ye' wě tà she ðwi' cinni ke nywi yin, byin wo mè nlim nyin hwæn ke nywi ye'.

Ba byin bæti mè kwù lè ðwum bye tà ka mbyi Yesù ðwon

14 'Ba byin bæti mè kwù lè ðwum bye tà ka mbyi Yesù ðwon. Mè òwè byin be ba byi. Yá mbwùkì ye ðyi ke nyinnim swum lwen lè swum byebbi? Ìjwanni woli kim a ton ke cici fò' lè njimmi? 15 'Byin fòka' le Yesù Kristò wòli kim à cinni tòn òwum fò' lè Satæn? Mwum ne tá mbyi Yesù Kristò ðwon, à cinni kan mè mbàkà' m̀bò' bon lè mwum ne byìnnòá mbyi Yesù. 16 M̀bwùkì ban ke nyinnim nye Mvènnswæb bon lè mè swæb fòkea. Ntwi' se ðwi' bi nyenswæb nyě Mvènnswæb ne ðyi òzison tá tòn ke nlim. A si wě tà she nun ne' lele le:

«M̀ùn yě tòn ke nyinnim shan nun, ðwi' ba kyìllì ðwi' lè bon.

M̀ùn yě be M̀vènnswæb nyan, bon ku', be be òkwìn ðwum byêm.»

17 Nyeli nye' M̀vènnswæb lele li, à kònnđì ðwum byon shè be le:

«Weàni ke nyinnim mè ci-ncì byebbi, byin kyìllì lè bon.

'Ba byin yinnđì ywum ye ba sanmi.

Li, m̀ùn yě byin yě.

18 M̀ùn yě be Ce nyin, byin be tì ku' ðwen byêm.

Nzæ' le' yi wai òwum Nyeli nyin M̀vènnswæb ne cinni ywum hwæn.»

7 1 Mè òwè byêm, ke mè òkàli ne hwæn ni òye', ðwi' kesèni nywi lè byebbi ne tà ðwi' kwæ' nywi she' gwànnzi. Mè mbàkà' nye' be ku' òsanmi. Kwũ kèn she' be lwen ke nyi ye ðwi' ta M̀vènnswæb yi nun.

Ñlwuka' nlim P5l

²Yilênì bwi' ke me nlim nyin nun. 'Bwi' ci kan byebbi lè mwum ndò'. 'Bwi' b̄wusi kan mwum ndò' shìkì bwi' se ku' ke nywi mwum ndò'. ³Mũn tà ka ywum ton ye leli lè m̀n wesi byin. Byin bi mè ñgyinni bye' bye bwi' yili, wě tà she m̀n shì byin mbyí. 'Bwi' ye be lè byin kwan hwæn bæti, kwo fe' ke ywi nun, kwo fe' ke t̄n nzison nun. ⁴M̀n t̄ ñlim kě lè byin ñzw̄nczw̄d̄, byin be ci ñlim ta mun lwukea. Kwo fe' ke nyen vènè' ye' nun, ñlim ti mun zwum pyí, m̀n ni ñlwinni lè ñd̄ali ke ntwi' yin.

⁵Mũn tà ka leli d̄in, ntwi' se kwo fe' kwan se bwi' benne ke M̄sèdw̄an, bwi' cinne k̄n pon me ȳinni. Mè le' m̄byibba ne su' bwi' d̄won, bwi' cinni klwí le' lè b̄wum. Ti ke me nlim nye' nun, yi be bwi' kwènni. ⁶Son, M̄vènnsw̄æb t̄ b̄wum bye hwumm̄a ke me m̄b̄ak̄a' nyan nun mè nlim fl̄osi, à fl̄osi bwi' mè nlim ke m̄b̄en ye T̄itè b̄enne nun. ⁷Ñlim su' kan bwi' fl̄oa zwum ntwi' m̄b̄en yon, son, ye konndi t̄ bwi' fl̄oa ke zwum lè ñshè ye nun shè bwi' m̄b̄òk̄i ne byin fl̄ose ku' nun ne' nlim zwum. À shè t̄ ku' m̀n wě tà she byin yili ñyen ȳem, m̄b̄òk̄i ne byin bi lè mè yiye. À k̄onndi t̄ m̀n shè m̄b̄òk̄i ne byin yili byin d̄yi ñgim nyem. Li ne ci, ñlim ta mun ȳeki lwukea ke zwum.

⁸Kwo fe' she d̄ew̄a se m̀n k̄e byin nyennze byin ñlim ke zwum, mũn tà ka ñnyennzi nlim m̄azw̄um b̄akea jene. M̀n be yon b̄akea kwan se m̀n yenne le d̄ew̄a m̄azw̄um nyennzi byin ñlim ke kwan kwæ' nun. ⁹Son jene, ñlim ta mun lwukea ke zwum. A ba ntwi' se m̀n nyennzi byin ñlim ke zwum, son, ntwi' se ñnyennzi nlim m̄azw̄um cīa byin kwebsi kw̄ k̄en sh̄in. Ywum yi lannze hwæn li ntwi' se M̄vènnsw̄æb ne yile. Li, bwi' cie k̄n byin byebbi ndò'. ¹⁰Ñnyennzi nlim ye wai ke fya' M̄vènnsw̄æb, yon ye ta ci b̄wum kwebsi kw̄ k̄en shan, be d̄un ke m̄byi ne bon ye swæ' nun. Son se ci, ñnyennzi nlim yi ton yi, bwi' cinni kan t̄ mè m̄b̄ak̄a' ke nlim. Ti lè ñnyennzi nlim ye ta wa' ke c̄e ñgȳò' wan, yon ye ta b̄wum k̄ennzi ke ywi nun. ¹¹Ceênì fe', ñnyennzi nlim ye wae ke fya' M̄vènnsw̄æb cīa k̄a byin lwen ke nyinnim sh̄in nun? A cīa le byin d̄yili mwù ke le' m̄azw̄um nun, byin yili byin lusi mè mwù nyin. Mè nlim nyenēa byin ke zwum, yi konndi byin kwènni. Byin yili byin yen m̀n m̄byimmi, byin yili byin fe byin ne' ke she nun, byin konndi t̄ mwum ne cīa byebbi ni vènè' yennzi. Ke nc̄i ywum hwæn li, byin lisēa seansean le byin bi mè fyà' b̄l̄ot̄' ke le' m̄azw̄um nun.

¹²D̄ew̄a she m̀n k̄e byin si, mũn k̄e k̄n son ke ntwi' mwum ne cie byebbi, sh̄ik̄i ku' ke ntwi' mwum ne yenne vènè' byebbi m̄azw̄um. Son, m̀n k̄e d̄ew̄a si b̄a byin yen seansean ke swi' M̄vènnsw̄æb m̄b̄òk̄i ne byin fe byin ne' ke she nun ntwi' ye'. ¹³Son se ci, ñlim fl̄o' bwi' ke zwum. Fl̄o' nlim se sue k̄n, son, ñlim ȳeke bwi' lwukea mbyí ke zwum lè ñyen ye bwi' yenne le T̄itè ni lè ñlwuka' nlim. Ñlim be nun zwum pyí ntwi' se

byin be kimnzi nun ònim, byin hwæn. ¹⁴Mùn be nun òjè yin shě lè mùn tǎ nywi shelea, ke nyè yi, byin kè kan mun kwènnjin ke mwu. Mbòkì ne òwi' be byin lènkàm shě ke nywi ywum hwæn nun, mbanmbò' ku' òshela' nywi ye òwi' be shela' ke swi' Títè ke ntwi' yin kwan ku' li lènkàm. ¹⁵Ònim yon hwæn yi ke nywi yin kwan se nun tǎ mmwumnzi ye byin mwumnze nun bú, lè òyè ye byin ye nun ke kwèn yi nun lè nywi ta byin gwennzi. ¹⁶Ònim ta mun lwukea zwum òzwòzwò' ntwi' yin, ntwi' se mùn limmi le byin woli kim byin ci wě swum se mun yili.

Fe ne be ye fyi lè lan Jùdè

8 ¹Mè ngiyini byém, òwi' yili byin limmi swum se kwènnzì nlim Mvènnswæb cie ke nyinnim òwum Yesù bye ke Màsèdwàn nun. ²Mè vènè' nyan lèân òkimmò', son, ke nlwuka' nlim yan nun, be feà swum se be òn fya' lè ònim fò', kwo fe' she òn be mè ci-nzæmnzæm si. ³Mùn tǎ byin shě lè lènkàm le be fæ ywum mèan, be yile tì be fe a lan li. ⁴Be be òwi' ngweb webbi le òn bi yili le òn bi òwità' ku' ywum ndò' bǎ òn bi kpa' òkwìn òwum Yesù ye ta tòn ke Jùdè. ⁵Be fe, a lan swum se òwi' be bákà' be ye fe. 'Be sete òn ne' fe lè Nyeli nye' Yesù, ke nyè yi, be fe tì ku' òn ne' lè òwi' wě tǎ she Mvènnswæb yili. ⁶Li ne ci, òwi' òwà Títè le à fyonnì be ke ci shin, bǎ nun kennzì she se nun be lè à ònmà mbyì ke nyinnim shin nun, lè byin ku', byin mló' she kwènnzì nlim shin. ⁷Byin cinni òjòndì mèan ke mbyi Mvènnswæb nun. Òjòndì màzwùm ni le: byin ta mbyi Yesù òwon lè ònim fò', byin cinni òzǎ' le' lwukea ke ngwum kwan se byin ta le'-Nswæb shě, byin cinni tì ku' òlìmmi, byin ci she shìkì byin hwum, byin yili òwi' òzwòzwò'. Li, òwi' yili le byin be tì ku' mè ci-njòndì ke she kwènnzì nlim si nun.

⁸Mùn le' kan le' se lè mùn ci byin òlè', son, mùn tǎ leli ke nywi she se òwùlu ta cì, bǎ mùn cæsi ku' mbòkì ne byin ta òwùlu yili. ⁹Ntwi' se byin limmi kwènnzì nlim Nyeli nye' Yesù Kristò. Nun ne cinne ywum hwæn, à fyòsi nun ne' òshi ke ntwi' yin. À cie li, bǎ ke tòn nshi shon nun, à fyòsi byin mè ci-njòndì.

¹⁰Ndeb ye mùn yili mùn lèb byin ke le' màzwùm nun yi le, à si lwen le byin ke mwù ke she se byin ònme òwùm ndò' si nun. Byin be be òwum be sete fyà' kè ke she màzwùm nun. Ìkè fya' ye sue kǎn, byin be tì ku' òwum be sete yili le òn ye òn ne' fe ke she si nun. ¹¹Kèèni mwù ke she màzwùm nun bǎ byin mló' son. Kpæmmèni me' lè mmló' she si lè ywum ye tì byin fya', mbanmbò' ku' wě tǎ she byin kpæmme me' ke òdunmi. ¹²Beshe mwum tǎ swum ndò' fe lè òyili yon hwæn, Mvènnswæb tǎ fe màzwùm yě. À tǎ lwen ywo ke nywi swum se mwum fe nun, à tǎ ka byebbi ywo ke nywi swum se mwum cinni kan.

¹³Mùn tǎ ka le' si leli bǎ byin pyi ke nzæmnzæm nun lè byindò' se ku' òn, son, mùn tǎ yili lè òwum cinni ywum mbanmban. ¹⁴Ke kwan se

jene nun, byin bi ke we' nun, li, byin woli kim byin kpa' bwum bye cinni kan swum ndɔ'. Kwan ndɔ', beshe byin be ke nzæmzæm nun, bon be be ku' ke we' nun, be woli kim be kiin byin kpea. Li ne ye ci, ñcinni ywum mbanmban be ke nyinnim shin nun. ¹⁵A si wě tà she be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswàb nun le:

«Mwum ne hwenni ji mèan, à ji, ñdǔ' nzwon kan.
Mwum ne hwenni kwæ', à ji, à byim ti ku'.»

Ñkèn ye Títè ye kèn ke Kòrên

¹⁶Ñtwu be lè Mvènnswàb ntwi' se nun ne ci Títè shinnì nun ne' ke she nun ke nywi yin wě tà she bwi' bi ku'. ¹⁷Títè yilá ñcibbi ye bwi' cibbi nun lè à kiin ke ci shin. Ke she ta nun ñlim lwukea, be lè nun ne' kèà mbyí le nun ni kǐnmè ke ci shin. ¹⁸Bwi' fyi ti ku' ñgyinni nye' ndɔ' mban fon lè nun. Nun ne mè ñkwìn bwum Yesù hwæn ta jin shon sean lè ñshě Ntwum Lwen ye nun tǎ shè. ¹⁹A konndì ti be, mè ñkwìn bwum Yesù yænni nun le à kèn bwi' lànnzi ke kèn she' nun, à kpa' ti ku' bwi' lè she kwènnzí ñlim si bǎ Mvènnswàb cinni ñtwu. Lè bwi' lisà' ti ku' m̀b̀òki ne bwi' yili bwi' kpa' b̀ẁùlu.

²⁰Lòn ye bwi' ta yèkà' yi mèan. Li, bwi' ta twù' d̀ẁí lè mwum ndɔ' làkì bwi' wèsi ke she màzwùm nun. ²¹Bwi' yili bwi' ci lwen, a su' kan ke me' Nyeli nye', son, à si ti ku' ke me' bwum.

²²Bwi' ta byin ñgyinni ndɔ' fyi lè bon mban. Nun màzwùm, bwi' b̀ẁebbà nun ke me mbyí mèan nun, son, à lisa' nun ne' le nun ni ci-nci she ñkǎmñkǎm. Jene, ñkimmɔ' ncì she yækâ nun ñun nywi ntwi' se nun kè ñlim ke nywi yin. ²³Ti lè Títè, à ni ñwè ci-kèn nyèm. Bwi' ta she cǐ bwi' lè nun ntwi' yin. Ti lè mè ñgyinni bye kin nun lànnzi, mè ci-mfyi me ñkwìn bwum Yesù be. Be ta she cǐ lè be fe ñtwu lè Yesù Kristò. ²⁴Lìsèàni bon leñkǎm le byin yili bon, bǎ bwum be ke me ñkwìn bwum Yesù nun limmì ñyili yin seansean, be yen ti ku' le bwi' ci cìne' kwan se bwi' shela' nywi ke ntwi' yin.

M̀f̀s̀i fe ne bwum Yesù ye fe lè lan Jùdè

9 ¹Mùn yen kan mwù m̀b̀unnzi ye mùn yě byin b̀unnzi ke nywi ywum d̀ẁitea ye byin ye ñkwìn bwum Yesù ye ke Jùdè kpea nun. ²Ntwi' se mùn limmì ñyili ye byin kèà, mùn shela' ti nywi ke jin shin nun swi' bwum be M̀s̀èd̀ẁân, mùn shè bon le: «Mè ñgyinni bye ke Àkà̀ỳi ñunme le' màzwùm f̀s̀ea ñdikà' d̀ẁum ndɔ'.» Ñcì she yin wase byindɔ' ñlim ke zwum. ³Son se ci mùn fyi byin mè ñgyinni ton be lè ba ñshela' nywi ye bwi' be shela' ke jin shin nun kwan d̀ind̀in. Mùn yili le byin f̀s̀i ywum ke mbyí wě tà she mun shèe bon. ⁴A shi be li, beshe bwum M̀s̀èd̀ẁân ndɔ' kiin mùn lànnzi, be cinni kan le byin f̀s̀â ywum mbyí, kwènnjin ye bwi' b̀ænni, (mùn le' kan fe' lè kwènnjin nyin ne'), ntwi' se bwi' shee

bon le bwi' limmi ñcǐ she yin seansean. ⁵Li ne ci, mún yen le ñdikà' mún fyìl byin mè ñgyinni ton be ke ci shin lè mún bèn kife', bǎ bon ñunmi le' fe màzwùm fòsi, she byin kee ñkàli ke nlim. Li, kwan se mún yě bèn, mún cinni le fe màzwùm ti mfòsi, mún konndi tì ku' yen le byin fe nun lè ñlwuka' nlim, ba kì lè mfyonnga'.

⁶Be ta ñkǎen le' ndo' ñwǐ le:

«Mwum ne tǎ ñyim kwæ', à tǎ ku' fyǎb kwæ'.

Mwum ne tǎ ñyim mēan, à tǎ ku' fyǎb mēan.»

⁷Se yili le mwum hwæn fe wě tǎ she nun bǎka' ke nlim yon nun. Ba à fe lè ñzwòn, shikì à fe ku' nun lè dòlè'. Ntwi' se Mvènnswǎb yili mwum ne tǎ fe lè ñlwuka' nlim. ⁸Mvènnswǎb wòli kim, à kònnði byin ywum mēan, byin ton ke we' nun kwan hwæn, shikì swum ndo' shi byin. Li, byin ye tì ku' ywum ye byin ye mè she ñlwukea kènnzi mbyî nun cinni. ⁹A si wě tǎ she be ko' ke ñwǎ Mvènnswǎb nun ke nywi mwum màzwùm le:

«À lǎmznâ lwen nyon ke nywi me ci-nzæmznæm,
kwènnzǐ nlim shon tǎ ka mlò'.»

¹⁰Mvènnswǎb ne ta ci-ñyim mvu ywum fe, à fe tì ku' nun ji ne nun yě nun ne' ñi nun. À yě tì ku' byin mvu ywum ye byin yili fe, à yě fe, à nǎnnði fyà', à ci ywum màzwùm san mēan, lè she ñcǐ lwen shin ken mbyî. ¹¹À yě ci byin be mè ci-ñjònnði kwan hwæn, bǎ byin lisa' tì ku' ñbòkì ne ñlim yin yi zwum lwen kwan hwæn. Li, ñwum bye ye fe yin yě ke fyà' ye', be ye be mēan, be fe ñtwu lè Mvènnswǎb. ¹²Ntwi' kwan se byin ta she mfe si cǐ, byin tǎ ka su' mè ñkwìn ñwum Yesù kpea, son, byin ta ci le ñwum yili Mvènnswǎb osòkò' kwan hwæn ke ntwi' mkpa' màzwùm. ¹³She se byin ta ci si ye shitàkwù ñyi ke nywi yin, se lisa' le byin yilâ ñtwum lwen ke nywi Yesù Kristò, byin mwumzi yon. Bwum ye ñtwu fe lè Mvènnswǎb ke ntwi' yin. Be konndi tì ku' ñtwu fe ntwi' se byin ciâ bon lwen, byin fe tì ku' lè ñwum hwæn. ¹⁴Be ye Mvènnswǎb keli ke me myin nyin nun, be yili byin lè ñlim fo' ntwi' lwen ne Mvènnswǎb lǎmzni ke nyinnim shin nun. ¹⁵Bwi' webbèni ñgweb be lè Mvènnswǎb ke ntwi' lwen ne nun cǐ, nyě lǎn ywum hwæn.

Fyònnzi Pól lè ñwum bye ta she shon wèsi

10 ¹Mùn, Pól, mún yili mún cibbi byin swum ndo'. Mún ne be ta le' le mún ni floc kwan se mún ni ke nyinnim shin nun, ti kwan se mún ni ñlǎbbi lè byin, mún tǎ leli lè ñkwu kimmi. Son, Yesù Kristò be floc, ñlim be nun kwènni lè ñwum. Li ne ci, ²mún tǎ byin swulea le kwan se mún yě bèn ke ci shin, ba byin ci mún leli lè ñkwu kimmi. Ntwi' se byindo' lè ñwum ta shè le mún tǎ she cǐ bǎ mún cinni ywum ke cě ñgyô' wan. Àma, mún limmi swum se mún yě cǐ lè pa' ñwum màzwùm. ³Kwo fe' she bwi' ta tòn fe ñgyô' wan, bwi' tǎ ka twù' ñwǐ wě tǎ she be ta ñwǐ ke cě ñgyô' wan. ⁴Ntwi' se mè kwòn wì bye bwi' ta twù' ñwǐ lè bon

ba bye ke cě ɲgyɔ' wan. Mè kwõn wì bye' cinni ɲkimmɔ' Mvènnswàèb, be woli kim be kyasi mè ɲkwìn me ci-byìnnzi Mvènnswàèb. 'Bwi' ta mè ɲwum mè ci-me mbwè' twɔa, ⁵bwi' twɔta' ywum ye mè ci-nshela' nywi ta ðyila' mbyi Mvènnswàèb nun bǎ ðwum làkì Mvènnswàèb limmi. 'Bwi' ta mè mbàkà' hwæn cæsi wě bwi' keà nun ke nye ɲjè lè bwi' teli nun bǎ nun mwumnzi Yesù Kristò. ⁶'Bwi' be tì ku' ke mbònnjǎ' nun lè bwi' yennzi vènè' lè ðwum bye tà ka bwi' mwumnzi, suku' kwan se byin ye lisà' le byin ta bwi' mwumnzi lè lɛɲkǎm.

⁷Byin ta ywum ye byin swi' suku' yenni. 'Beshe mwum ndɔ' shè le nun ni ke fya' Yesù Kristò nun, à jiji ke mwu yon nun le mbòkì ne nun ni ke fya' Yesù Kristò, bwi' ku', bwi' ði ke fya' Yesù Kristò wě nun. ⁸Kwènnjin bæn kan mun kwo fe' she mùn sheleá nywi ke ɲkimmɔ' ye Nyeli nye' fe bwi' nun. Ntwi' se ɲkimmɔ' màzwùm yi bǎ ɲkwìn ðwum byin ken mbyî, ba kì ye fyôn be lè ɲyè. ⁹Mùn yili kan le byin fókà' le mùn tà byin yisi ke yi ðewà yêm nun. ¹⁰Ntwi' se be ta le' ke nywi yêm le: «Ñzǎ' le' kyiblea ta kwan ke yi ðewà yon nun ye be tì kimmi. Ti kwan se nun ne' ni ke nyinnim she' nun, à bǎ ɲkimmì, à limmi kan leli ke ɲkwìn ðwum nun.» ¹¹'Bwum be ta leli li, be limmi lwen le mbòkì ne ɲzǎ' le' ye' yi ke yi ðewà nun kwan se bwi' ba ke nyinnim shin nun, li ne bwi' ta ku' ci kwan se bwi' ta ku' bèn ke cì shin.

¹²'Bwi' tà ka mwù wònnzi lè ðwum bye ta bon ne' tweli lè ðwum ɲkǎmɲkǎm, shìkì bwi' be swum fɔ' lè bon. 'Be ta bon ne' fò lè mbòkì nyan ne', be cæsi ku' bon ne' ke nyinnim shan nun. Kon ba bon mwu. ¹³Ti lè bwi', bwi' tà ka nywi shelea a shi be ke nywi she se Mvènnswàèb fe bwi', bwi' ye nywi shelea ke me mbyi she bye Mvènnswàèb fe bwi' lè bwi' kiin bèn han ke cì shin. ¹⁴'Bwi' be kǎn mè sǎà bye Mvènnswàèb fee bwi' lèan kwan se bwi' kien bèn ke cì shin lè Ntwum Lwen ye ke nywi Yesù Kristò. 'Beshe byin shiè be ke me sǎà màzwùm nun, bwi' bennè kan ke cì shin. ¹⁵Li, bwi' tà ka nywi shelea ke she se ðwùlu be ci nun. She shan yen kan bwi'. Son, bwi' yili le byin ken mbyî ke mbyi Yesù nun, lè bwi' ci tì mè she mbyimbyî ke nyinnim shin nun. Son, bwi' ye cì bwi' su' ke me sǎà be Mvènnswàèb fe bwi' nun. ¹⁶Li, kwan se bwi' wa' cì shin, bwi' ye mbyi nshé Ntwum Lwen cinni ke me ɲgyɔ' bye ke nyè yin, shìkì bwi' shela' ku' nywi ke swu' she se mwum ndɔ' cià nun. ¹⁷'Be kɔ' ke ðewá Mvènnswàèb nun le: «Mwum ne yili ɲshela' nywi, à shela' yon ke ntwi' swum se Nyeli nye' Mvènnswàèb cǐ.» ¹⁸Ntwi' se mwum ne tá nun ne' òtwu fe, nun ne Mvènnswàèb tà ka ɲgwòn yili, suku' mwum ne Mvènnswàèb ne ta òtwu fe, nun ne nun tá ɲgwòn yili.

Pǎl tá leli ke nywi me ci-ntwum me mbwè'

11 ¹Mùn yili le byin bæn ɲlim lè ɲmgbòtà' ye mùn yě mgbòtà' nun. À si li, bænnèni ɲlim. ²Mùn tá ɲwennjyî shin kwènni, ɲwennjyî

she wai ke cí Mvènnswàb. Ntwi' se mún yànni byin lè òdweb m̀bò' ti ku' m̀bò' ne òyi Yesù Kristò, ǎ mún lannzi byin ke fya' yon wě popò ntwum mlib. ³Son, m̀bòkì ne nywun p̀kae Èvè lè mè dàbàrì nyon, yi ta mun kwènni lè shindò' mwum ndò' kìn byin òwuli, li, byin yonnzi òyè lè òyili Yesù Kristò. ⁴Ntwi' se byin ta wèn ne hwæn òonni lè à kiìn ke cí shin, à òunmi mè le' nyě òin ndò' shě ke nywi Yesù, à òonni nyě òwi' ǒe byin shě. 'Byin konndi tì yili byin ye m̀pùn nyě òin ndò', nyě byin cinni kife' mbyí, byin yili tì òywo' Ntwum Lwen ye òin ndò' ye byin ywo' kife' mbyí. ⁵Byin ta òwum màzwùm tweli wě mè ci-ntwum klwòkea. Son, mún limmi lè kwo fe' yà mbyi nun, mún ǎ lwàb ǒe shan. ⁶Kwo fe' she mún ni mwum ne limmi kan m̀bòkì nlèli ke òkwìn òwum nun, ke mbyi kon nun, mún cinni òlimmi. Mún liseá byin yon ke nyinnim shin nun yì kèmmi mèan.

⁷Kwan se mún ǒe byin Òtwum Lwen sannzi, mún shèe kan lè byin fe mún swum ndò'. Son, mún fyòsì mún ne' kwæ' lè byin fyonnì òwum klwòkea. Ke ncí ye mún cie li, ǒyebbi ne mún cie byin? ⁸Mè òkwìn òwum Yesù ye ò' ye mún pyìse shìtwò' kwan se mún yèe òon lòn fya' ǎ mún kiìn byin kpea. ⁹A konndi ǒe, kwan se òwi' ǒe òwi' lè byin, mún cibbe kǎn lè mwum ndò' kpa' mún kwan se swum ndò' ǒe mún shi. Ntwi' swum se ǒe mún shi, mè ògyinni ǒye wai ke Màsèdwàn feá mún son. Mún ǒe kǎn yili mún hwumzi byin lè òcibbi. Li, mún ǒa ku' byin hwumzi nywo' ndò' kwo fe' ke yà mbyi nun lè òcibbi swum ndò'. ¹⁰Mwum ndò' wòli kan kím à kènni mún òshela' nywi ye mún tǎ shela' ke me ògyò' Àkàyi nun hwæn ntwi' ncí ye li. M̀bòkì ne Yesù Kristò ni mún nywi, mún tǎ ku' lèkǎm shon lèli ke cě. ¹¹Mún le' li ntwi' yen? Ntwi' se mún yili kan byin? M̀vènnswàb limmi lè mún yili byin. ¹²Son, mún yě tì kònni kèn mbyí lè òcí she wě tǎ she mún cie mbyí ke nyinnim shin nun, ǎ mún twò' òwum lè òwum ǒye yili ǒe kǎb mbyi, lè òon ǒe ku' wě òwi' ke ywum ye ǒe ta nywi shelea nun.

¹³Òwum màzwùm ǒe mè ci-ntwum me m̀wè'. Mè ci-ncì she ǒye ta òwum p̀kea ǒe tì ku'. ǒe ta òwum p̀kea lè òon òi mè ci-ntwum Yesù Kristò òkǎm̀kǎm. ¹⁴Swum màzwùm ǒa le' shìmmea, ntwi' se Satàen nun ne' wòli à p̀ka' òwum, à òwùmni wě cikpu' M̀vènnswàb. ¹⁵Ke à si li, ǒeshe mè ci-she Satàen ta òwum p̀kea, ǒe yonnzi òon ne' lè mè ci-she lwinni, le' shìmmea se òan. Ke mmlòkà' yan nun, M̀vènnswàb yě òon mè kǎe' lǎnnzi ke nywi ywum ye òon ciá.

P̀l tǎ nywi shelea ke yi vèné' ye nun ǒe yon nun

¹⁶Mún tǎ byin kònni shě lè ǒa mwum ndò' twe' mún lè òyimi. ǒeshe byin twe' lò' mún li, fyimnzèni mún wě òyimi lè mún shela' ku' nywi kwæ'. ¹⁷Swum se mún tǎ lèli jene se, le' Nyeli nye' Yesù se òan, à si wě le' òyimi. ¹⁸Ke mán òwum tǎ nywi shelea ke nywi ywum ye cě ògyò'

wan nun, m̀n ku', m̀n yě ku' nywi shelea. ¹⁹Byin b̄e ta b̀àkà' l̄e byin bi konnea, òlim ta byin lwukea l̄e m̀fyimnzi b̄wum b̄e d̄yi d̄yemnea? ²⁰Byin ta fyimni l̄e b̄e pimma' byin w̄e m̄e son, b̄e ji byin m̄e' l̄e b̄e se ti ku' byin ke nywi, b̄e t̄we' bon ne' w̄e b̄wum̄k̄am byin, b̄e simm̀d̀' t̄i ku' byin. ²¹Ti m̀n, m̀n b̄e k̄an ci li. 'Byin ta b̀àkà' l̄e m̀n b̄e ẁon̄gea òzẁonzẁd̀' ntwi' se m̀n ci k̄an li? Àma, swièni m̀n mvub ke nywi.

Jene, m̀n yě l̄eli w̄e mwum ne d̄yi d̄yimi. Ke me mbyi b̄e b̄wum ta nywi shelea, m̀n ku', m̀n ẁoli kim m̀n shela' ku'. ²²B̄e ta nywi shelea ntwi' se à bi lan Èbr̄ú. M̀n ku', m̀n ni mwum Èbr̄ú. 'B̄e ta nywi shelea ntwi' se à bi b̄wum Izràèl. M̀n ku', m̀n ni mwum Izràèl. B̄e ta nywi shelea ntwi' se à bi ke mvu b̄wum Abràh̄am nun. M̀n ku', m̀n ni ke mvu b̄wum Abràh̄am nun. ²³À bi m̄e ci-she Yesù Kristò. M̀n yě l̄eli w̄e mwum nd̀o' ne mwù ba lwinni, m̀n làn bon ǹn. M̀n cià she, m̀n làn bon. M̄e ci-zwi' tw̄okea m̀n ke m̄e nye n̄j̄e yì k̄amm̄i m̄ean, m̀n làn bon. 'B̄e b̄e m̀n l̄e ògw̄à', m̀n làn bon. M̀n b̄e ywi sh̄iǹo' ke ògan̄gwu zwem yì k̄amm̄i m̄ean. ²⁴M̄e Yuda b̄e m̀n l̄e ògw̄à' k̄amm̄i sh̄an. Ke k̄amm̄i f̀o' nun, b̄e b̄e m̀n bo ògw̄à' mwum l̄e blàn t̄enni. ²⁵B̄wum b̄ye ke ògyo' R̄óm nun b̄e m̀n l̄e m̄e m̀o' yì k̄amm̄i l̄e. Ke nsòn nd̀o' nun, b̄wum ywumm̄e m̀n l̄e m̄e ògẁd̀' b̄ã b̄e wu m̀n. Ci' kp̄ite l̄e m̀n k̄amm̄i l̄e, m̀n lannze t̄i shikpon f̀o' l̄e kp̀on m̀bo' ke òu' ndwun nun. ²⁶Ke me òk̄enk̄en m̄ean nyem nun, m̀n yenne v̄enè' ke ntwi' m̄e òu' b̄ye hwue, m̀n yenne ku' v̄enè' ke ntwi' m̄e ci-nci b̄yebbi. M̄e v̄enè' nd̀o', m̀n yenne ke f̄ya' m̄e ògyinni b̄yem m̄e Yuda, yind̀o', m̀n yenne ke f̄ya' m̄e kyin b̄wum. M̄e v̄enè' b̄e m̀n cinni ke m̄e myi, ke nlim kyò', l̄e ke òu' ndwun nun. M̄e ci-ntwum m̄e m̀b̄wè' b̄e ku' m̀n v̄enè' yennzi. ²⁷M̀n b̄e she kimmi ci, she lan mun mwù ǹn. Ke kwan nd̀o' nun, m̀n cinne k̄an kwan d̄ye. N̄j̄e b̄e m̀n kwènni, òlim f̄yo t̄i m̀n. Kwan nd̀o' b̄e t̄i ẁoli, m̀n cinne k̄an kwan ji, shi me pl̄e b̄e t̄i m̀n b̄aenni, m̄eb kwèn t̄i m̀n òzẁonzẁd̀'. ²⁸Ke nyè ywum ton yi hwæn, mwù yi m̀n lwinni l̄e m̄e m̀b̀akà' ne m̄e òkw̄in b̄wum Yesù ta mun f̄e. ²⁹Yà mwum ne d̄yi òswublea, li, m̀n f̄yon̄ga' kan ke ntwi' yon? Yà mwum ne pyi b̄yebbi nun, òlim yem kwèn kan l̄e nun? ³⁰B̄eshe a yili l̄e m̀n shela' nywi, m̀n yě nywi shelea ke nywi ywum ye m̀n ni ke nlim òswublea. ³¹M̀v̄ennsw̄eb ne d̄yi Ce Nyeli nyè' Yesù, nun ne cinni òtwu kwan hwæn, à limm̄i l̄e m̀n t̄a ka b̄wèli. ³²Kwan se m̀n b̄e ke Dàmasi, gwemna nd̀o' b̄e kwe ne b̄e ke she mvèn ndwun Àr̄etasi nun. À k̄e m̄e m̀b̀on ke m̄e mbyi nun hwæn b̄ã b̄e b̄an m̀n. ³³Son, b̄wum Yesù nd̀o' kee m̀n ke kea nun, b̄e kyili m̀n ke z̄a' nye nun, li ne ci, m̀n nyw̄eli nun ke f̄ya'.

Swum se P̄l̄ yenne ke ndemdem nun

12 ¹A yili l̄e m̀n shela' nywi, kwo f̄e' she a t̄a ka mun k̄pea l̄e swum nd̀o'. Son, m̀n yě l̄eli jene ke nywi ywum ye M̀v̄ennsw̄eb

kwàsi mún ke ndemndem nun. ²Mún limmi mwum Yesù Kristò ndò', M̀vènnswàb wase nun ke nlim ðeb, a ti kènni d̄ye ðwùm wùm bìlàn nyí. Kè à kènnè ke kwà' nywi shon nun? Kè à yenne ke ndemndem nun? Mún limmi kan. M̀vènnswàb nun kyishon ne suku' limmi. ³⁻⁴Mún limmi le mwum màzwùm, M̀vènnswàb wase nun, à kèn bèn ke **Pàràdì**. Mún limmi kan beshe nun kènnè ke kwà' nywi shon nun, kè à yenne ke ndemndem nun. M̀vènnswàb nun kyishon ne suku' limmi. Ke kwe, à ywæ ywum ye mwum wan wòli kan kim à yònnzi ke le' shon nun, shikì b̄e fe ku' nun ñkimmò' ye nun yě yon shě. ⁵Mún yě nywi shelea ke ntwi' jin mwum màzwùm, mún ðǎ nywi shelea ke ntwi' yêm, a shi b̄e ke nywi ywum ye mún ni ke nlim ñswublea. ⁶Beshe mún yilè ñshela' nywi, mún b̄e kǎn ðyimi, ntwi' se mun lelè l̄en̄k̄æm. Son, mún yili kan mún shela' nywi, ntwi' se mún yili kan le mwum ndò' twe' mún wě mwumñk̄æm, a shi b̄e ke ntwi' swum se nun tǎ yen le mún ci, kònn̄dì lè swum se nun tǎ ywò' ke ñwum yêm.

⁷Lè mún lækì mwù twuli ke ywum shìmmea ye M̀vènnswàb kwàsi mun nun, M̀vènnswàb kè mun vèn̄é' kimmi ndò' ke nywi. À si wě cikpu' Satàn ndò' ne kìn mún ðo, lè mún lækì mwù twuli. ⁸Kàmmi ti lè mún kelá M̀vènnswàb le à nywæsì mún ke vèn̄é' màzwùm nun. ⁹Son, à fyònnzi lè mún le: «Kwènnzì nlim shêm si wù nywi, b̄æn ñlim, ntwi' se ñkimmò' yêm ta she cí ke nywi swum se ðyi swublea.» Li, mún tǎ ñdàli ywo, mún shela' tì ku' nywi ke nywi ywum ye mún ni ke nlim ñswublea, lè ñkimmò' Yesù kiìn mún kànnzi. ¹⁰Li ne ci mún tǎ lwen ywo ke nywi ywum ye mún ni ke nlim ñswublea, mè ns̄ëm, yì vèn̄é', ñzæbsi ye b̄e ta ðwi' zæbsi, mè mfyon̄ga', hwæn li ke ntwi' Yesù Kristò. Ntwi' kwan se mún ni ñswublea, kwan màzwùm se mún tǎ ñkimmò' ñk̄æmñk̄æm cinni.

Mfyon̄ga' Pól ke nywi lan Kòrên

¹¹Mún b̄e leli wě mún ti ðyimi. Son, byin b̄e cie mún dòlè' lè ñci ye li. Se yile ma le byin b̄e ðyi ñgim nyèm. Kwo fe' she mún ni fe' swum ðindin, mún ðǎ lwàb b̄e m̄e ci-ntwum klw̄okea byin. ¹²Byin yenná mè kik̄æn lè yì hilea ye mún cie kwan se mún b̄e she cí lè ñkp̄æm me' ke nyinnim shin nun. Yon ye lisa' le mún ni ci-ntwum Yesù ñk̄æmñk̄æm. ¹³Yǎ lwen ne mun cie mè ñkwìn ðwum Yesù ndò', mún cie kǎn lè byin? Swum fò' se mún cie kǎn ke cì shin, mún cibbi kan swum ndò' ke fya' yin. Swièni mún mvub ke nywi lè byebbi màzwùm.

¹⁴Kàmmi me nlè si she mun ti f̄osi lè mún kiìn ke cì shin se. Mún b̄a byin swum ndò' cibbi fya' ke kàmmi she nun, ntwi' se mún tà ka ywum ye byin fya' k̄æbbi, son, byin ne' b̄e mún yili. Bwen tà ka ywum k̄æbbi ðǎ ðon ðí mè ce byan nun, son, mè ce b̄e ta ywum k̄æbbi lè ðon ðí b̄wen byan nun. ¹⁵Li, mún ni lè ñlwuka' nlim le mún fe ywum ye mún cinni hwæn, kwo fe' kwà' nywi shêm, lè mún kpa' byin. Beshe ñyili yêm ye

mun tà byin yili ta kèn ke mbyî, ònyili ye byin ta mun yili ye fyòn be lè nyè? ¹⁶Byin yilá le mún yèe kán swum ndò' fya' yin. Son, mwum ndò' yě shè le mún ni ci-mè dàbàrì, mún ni pòka' byin bǎ mún ni yè byin ywum ke fya'. ¹⁷Mùn pòkèá byin ke yǎ mbyi nun? Mún be byin se ke nywi nyè òwum be mun fyie ke cì shin? Ayi. ¹⁸Mùn ne cibbe Títè le à kièn ke cì shin, mún fyi tì ku' nun òon lè ñgyinni ndò' nyè byin limmi lwèn. Títè se ke nywi yin? Ayi. 'Bwi' ku', òwi' cinni m̀bàkà' ncì she fò' òwi' lè nun, òwi' òwon tì ku' mbyi m̀bò' òwi' lè nun.

¹⁹Kè shindò', byin ta f̀kà' le òwi' ta mè mbyi kǎbbi lè òwi' lusi mè mwù nye' ke swi' shin? Ayi, se ba li. 'Bwi' ta lèli ke swi' Mvènnswǎb wě tà she Yesù Kristò yili. Mè ñwè byém, ñzǎ' le' ye òwi' ta lèli jene ye, à yi bǎ òwi' kennzi byin mbyî ke mbyi Mvènnswǎb nun. ²⁰Ti lè mún, yi ta mun kwènni le kwan se mún yě bèn ke cì shin, shindò' mún lǎkì byin cinni wě tà she mún yili, lè byin lǎkì ku' mún yenni wě tà she byin yili. Yi ta mún kwènni lè mún lǎkì ñklwí le' cinni, kè shindò', byinnzi, nyeni nlim, m̀bànni, mè nsèm, yì òòò, ñshela' nywi, ñkyàsì me le'. ²¹Ke mbèn ye mun yě bèn ke cì shin, yi ta mún kwènni le Mvènnswǎb lǎkì cì kwènnjin bǎen mún ke swi' shon ke ntwi' yin. Shindò' ñlim kpanndi mún ke zwum ke nywi òwum m̀ean bye pyiá ke byebbi nun mbyî, son, be yònnzi kan mè nlim nyan. 'Be òonzi kife' kwù kèn byebbi shan, be ci mè le' kwènnjin kwan hwèn wě tà she mè nlim nyan yili.

Mè hwæsi lè ñzǎ' le' mmlòkà'

13 ¹Kàmmi me nlè se she mún yě bèn ke cì shin se. 'Bwi' ye cì wě tà she be kò' ke òwǎ Mvènnswǎb nun, she be le' le: «Ñzǎ' le' ye byin ye f̀sà' ke nyinnim shin nun, ye kwan ke ñwum yi shítàkwù bî, shindò' lè.» ²Mùn cinni ñzǎ' le' ndò' ne mún yě òwum be cie byebbi mbyî ywi' òwosi lè bye fò' lè òwum tì. Mún lelá ñzǎ' le' màzwùm mbyî ke kàmmi mbèn she me mbì nun. Son, mún yě tì kònni kwùbta' jene kwan se mún bǎ kwe. A si le, kwan se mún yě tì kònni bèn be ke cì shin, mún bǎ mwum ndò' òonzi. ³Ke byin yili le byin yen le mún tǎ lèli ke ñwum Yesù Kristò nun, byin ye ku' yen. Yesù Kristò bǎ ñswublea ke ncì she nun ke nyinnim shin nun, son, à tǎ ñkimmò' yon lisea. ⁴À si lèkǎm le kwan se be ywummæ nun ke ñgǎ' mè òtò' zwèm, à òonzi nun ne', à fyònni ñswublea, son jene, à cinni ñzison ke ñkimmò' Mvènnswǎb nun. 'Bwi' ku', ke mbæti ye òwi' tì bæti lè nun, òwi' bî swublea. Son, ke tòn ye òwi' ye tòn òwi' lè byin kwan se òwi' ye bèn ke cì shin, òwi' ye ñzison shon lisea, lè ñkimmò' Mvènnswǎb yon nun.

⁵Cæsèni byin ne', byin ce beshe byin ta Yesù Kristò òwon lè ñlim fò'. Kè byin limmi kan le Yesù Kristò tǎ tòn ke me nlim nyin nun? À tǎ tòn kwe, a shi be li, lè byin bǎ òwum byon ñkàmñkæm. ⁶Ti lè òwi', mún f̀kà' le byin ye limmi le òwi' bî mè ci-ntwum Yesù ñkàmñkæm. ⁷Jene, òwi' ta

Mvènnswàb keli lè mè myin nyin le ba byin ci le' byebbi ndɔ'. A ba le bwi' yili le bwi' lisà' bwum ñkimmɔ' ye' kwan se bwi' ye bèn ke cì shin, son, bwi' yili le byin ci lwen. Bwi' yili li, kwo fe' she bwi' cinne kǎn tî mbyi lè bwi' lisà' ñkimmɔ' ye'. ⁸Ntwi' se bwi' wòli kan kim bwi' fyinnzi leŋkǎm Mvènnswàb. Ywum ye bwi' ta cì hwæn, bwi' ta d̄yi lè leŋkǎm màzwùm. ⁹Nlim ta bwi' lwukea ke nyen ye bwi' ta byin yenni byin bi kimmɔa, bwi' be swublea. Bwi' ta Mvènnswàb keli ke me myin nyin nun le nun kennzi byin mbyí ke mbyí nyon nun. ¹⁰Mùn tà byin ywum ton yi kɔi lè mùn bǎn ke nyinnim shin nun, bǎ kwan se mùn yě bèn, mǔn làkì byin nyenndi ke ñkimmɔ' ye Nyeli nye' fe mun nun. À fe mùn ñkimmɔ' màzwùm lè ñkwìn bwum byin ken ke mbyí, ba kì ye fyôn be lè nyè.

¹¹Mè ñgyinni byêm, mùn lebbâ byin. Kpæmmènì me' lè byin ken mbyí ke she Mvènnswàb nun, byin kimnzi bwùlu mè nlim ke nyinnim shin nun, byin ton ñwum fɔ' lè bwùlu, flɔa be ke nyinnim shin nun. Mvènnswàb ne tà bwi' yili, à kòndi tì bwi' flɔa fe, à yě be lè byin.

¹²Hwæsèni bwùlu mè hwæsi bye bwum be ta bwùlu yili. Bwum Yesù hwæn ta byin hwæsi.

¹³Ìngànni ye Nyeli nye' Yesù Kristò tà bwi' ñgànni, ñyili ye Mvènnswàb tà bwi' yili, lè m̄bæti ye Mpùn Nsanmi tà bwi' bæti lè bwùlu ke ñkwìn ye' nun, ye ton lè byin, byin hwæn.

Dèwà Sɛ Pôl Kɛ Lè Mè ñkwìn Bwum Yesù Kristò Bye Gàlàsì

Mè hwæsi

1 ¹ Mùn Pôl nɛ kɔi byin dèwà ton sɛ. Mùn ni ci-ntwum Yesù Kristò ba kɔi ntwi' sɛ mwum ndɔ' nɛ yæn mun, shikɔi mwum ndɔ' nɛ fyi mùn, son, Yesù Kristò bon lè Ce Mvènnswæb nɛ yimnzâ Yesù kɛ ywi nun, bon bɛ fyi mùn. ² Bwi' kɔi byin dèwà màzwùm bwi' lè mè ñgyinni bwum Kristò bye kɛ fɛ, bǎ bwi' hwæsi byin bɛ mè ñkwìn bwum Yesù Kristò bye kɛ ñgyɔ' Gàlàsì nun. ³ Ce nye' Mvènnswæb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò ñgænnì byin, bɛ fɛ byin fɔa. ⁴ Nyeli nye' Yesù nɛ fɛe nun nɛ' bǎ nun pæ' bwi' kɛ byebbi nun, nun swæti bwi' kɛ ñgyɔ' wan nɛ byebbi ni kɛ nlim. Li nɛ Ce nye' Mvènnswæb yili lɛ à ci. ⁵ Ntwu bɛ lè Mvènnswæb kwan hwæn! **Àmèn.**

Ñtwum Lwen suku' fɔ'

⁶ Àma, shìmmea ta mun cí lè swum sɛ byin ta ci. Mvènnswæb loen byin kɛ kwènnzì nlim Yesù Kristò nun lɛ byin bɛ bwum byon, son, byin mgbàenni kan, byin dwiâ Mvènnswæb lè fyǎ' mè', byin dúnmi mwù kě lè ñtwum lwen ye dín. ⁷ Sɛ ba lɛ ñtwum lwen ndɔ' yi tì kwe. Son, bwum ndɔ' bi kɛ nyinnim shin nun, bɛ ta byin mwù gwànnzi, bɛ yili bɛ kwebsi Ntwum Lwen ye kɛ nywi Yesù Kristò. ⁸ Son, mùn shè byin jɛnɛ lɛ, bɛshe mwum ndɔ' bèn, nun bɛ fɛ' kɛ ñkwìn ye' nun, kwo fɛ' cikpu' Mvènnswæb nɛ kyilì fɛ' ñwàl ye kɛ dɛb, bɛshe à dúnmi byin ñtwum lwen ye dín shě, ye lân ye bwi' shɛâ byin mbyî, Mvènnswæb yennzi nun vènè'. ⁹ Mùn shɛâ byin mbyî, mùn yě tì kònnɔi kwùbtà' jɛnɛ: Bɛshe mwum ndɔ' bèn, à dúnmi byin ñtwum lwen ye dín ndɔ' shě, ye lân ye byin ywɔâ mbyî, Mvènnswæb yennzi nun vènè'.

¹⁰ Byin fɔka' lɛ mùn shě lɛ' si li bǎ bwum fɛ mùn ñtwu? Ayi, mùn suku' yili lɛ Mvènnswæb yili mùn ñgwòn. Kè mùn yili mùn lwusi bwum ñlim

ke zwum? Beshe mun yilè le mún yě mún ßwum ñlim lwusi zwum, mún bē kǎn ci-she Yesù Kristò.

Kwan se Mvènnswàb yàenne Pól wě ci-she nyon

¹¹Mè ñgyinni byêm, mún tà byin shě le mwum ndo' ne ghe kǎn Ñtwum Lwen ye mún shèà byin. ¹²Mún ywo' kan yon ñwum mwum ndo', shìkì mwum ndo' lisà' ku' mún yon. Son, Yesù Kristò ne kwasi mun yon.

¹³Byin limmi kwù kèn shêm kwan se mún be bē' me Yudà ðwon. Ke kwan màzwùm nun, mún be ñkwìn ßwum Mvènnswàb vènè' yennzi ñzwǎnzwò', mún yile le mún kyasi yon. ¹⁴Ke ndwon ye mún be bē' me Yudà ðwon nun, mún be ßwum be ßwi' cinne kwan ye fò' ßwi' lè bon lèan. Mún be mwù kě ke nywi yi bē' me mbibea bye' nun ñzwǎnzwò'.

¹⁵Son, Mvènnswàb, ke kwènnzì ñlim shon nun, à yàenne mún lè be ye kife' mun, à lon mún lè mún kiin she shon cí. ¹⁶Kwan se se woli nun le nun yě mún mwen nyon kwàsi bǎ mún ðyi shitǎkwù shon ke swi' ßwum be ba mè Yudà, mún kènne kǎn mwum ndo' cibbi le à lisà' mún ywum màzwùm, ¹⁷shìkì mún kèn ku' ke Yèrusàlèm bǎ mún yen ßwum be seti be zwimbyi' shêm mè ci-ntwum Yesù. Son, mún wao' kèn ñnywèn ke ñgyo' Àràbì. Ke nyě yi, mún fyòin be ke Dàmasi. ¹⁸A lan be ðwùm lè, mún kà kèn ke Yèrusàlèm bǎ mún ken Piêr bǎeti. 'Bwi' non kwe ßwi' lè nun ñgyin wùm blàn shæn. ¹⁹Mún yen kan ßwùlu mè ci-ntwum Yesù, a shi be Já', ñgyinni Nyeli nyé'. ²⁰(Ywum ye mún tà byin ko' ye yi leñkǎm. Mvènnswàb limmi le mún tà ka ßwèlì ðin.)

²¹Ke nyě yi, mún wa' kèn, mún kèn bèn ke ñgyo' Sirí nun lè ke ñgyo' Silisí. ²²Ke kwan màzwùm nun, mè ñkwìn ßwum Yesù Kristò bye ke ñgyo' Jùdè nun, be lè à yen kife' fli me' shêm. ²³À be su' ywo' swum se ßwum be leli ke nywi yêm le: «Ci-nyennzi ßwum vènè' ne bekà' mbyí, jene à tǎ ßwum Ñtwum Lwen Yesù Kristò lisea, swum se nun yile le nun kyasi.» ²⁴Li, ßwum ton bi ðunmi Mvènnswàb twuli ke jin shêm nun.

Pól tǎ ßwùlu mè ci-ntwum Yesù bǎeti ke Yèrusàlèm

2 ¹Ke nyě ðwùm wùm blàn nyí, ßwi' konndi tì kèn be Yèrusàlèm ßwi' lè Bàrnàbà. Bwi' twelò' tì ku' Títè ke fya'. ²Mún kènne li ntwi' se Mvènnswàb ne shèe mún le mún ken. Kwan se mun bèn kwe, ßwi' swòli lè mè ci-zwi' nyenswàb bye kwe, mún sannzi bon ke kwi' nun Ñtwum Lwen ye mún tǎ shè lè ßwum be ba mè Yudà. Mún sannze bon li ntwi' se mún yili kan le she se mún cià mbyí lè she mun tǎ cì jene, se ywiò' ñgyo' ðin. ³Son, kwan se be ywo' hwæn, be shè kan lè Títè, mwum gré' ne ßwi' kenne ßwi' lè nun le nyí ni ðun ñdùn. ⁴Byindò' lè ßwum benni be nyènye, mè ci-me mbwè' ndo' be bi, be yili le be ðunnnzi nun ñdùn. Bwum màzwùm ðun ke ñkwìn ßwum ye' nun shìkì ßwi' limmi bǎ be yen mbòkì ne ßwi' ba tí ke me lwaà me Yudà nun, ntwi' se ßwi' ti bǎeti lè Yesù Kristò.

Be yili le be fyɔsi bwi' mè son me lwuà yan. ⁵Son, bwi' be mè ywi' sàti ke ywum ye be be bwi' shě nun. Bwi' yili le Ntwum Lwen ye d̄yi lenkæm ye ton ke nyinnim shin nun kwan hwæn, shikì be kwebsi yon.

⁶Ti lè bwum bye byin ta lon le mè ci-zwi' nyenswæb, (kè mè ci-zwi' bekè, kè bon be ban, swum fɔ' se ke me' yêm, ntwi' Mvènnswæb tà ka mwum ndɔ' ce ke me' zwêm), bwum màzwùm shè kan le mùn konndi swum ndɔ' ke Ntwum Lwen ye mùn be shè mbyí nun. ⁷Son, be fyon yen le Mvènnswæb fe mun she nshě Ntwum Lwen yi lè bwum be ba mè Yudà, wě tà she nun fee she màzwùm ku' lè Piêr le nyí ni ken mè Yudà shě. ⁸M̀b̀òkì ne nun kèà Piêr wě ci-ntwum Yesù ke nywi me Yudà, m̀banmbɔ' ku' à kèà ku' mùn wě ci-ntwum Yesù ke nywi bwum be ba mè Yudà. ⁹Jà', Piêr lè Jân, bon be byin ta twe' wě mè ci-zwi', be limme le Mvènnswæb fee mùn she nkæm̀nkæm si fya', li, be dunmi bwi' mè fyà' fekea bwi' lè Bàrnàbà, swum se lisea le bwi' bi nwum fɔ' bwi' lè bon. Li, bwi' sunndi le bwi' ye kěn Ntwum Lwen shě lè bwum be ba mè Yudà, bon ku', be ken shě cí me Yudà. ¹⁰Swum se bon sue ku' bwi' cibbi, à si le bwi' kpa' mè cinzæm̀nzæm byan. Swum màzwùm se mùn yile ku' mbyí le mùn ci.

P̀l cinne le' ndɔ' lè Piêr ke Àntiyòshì

¹¹Son, kwan se Piêr bènne ke Àntiyòshì, bwi' cinni le' ndɔ' bwi' lè nun ke swi' bwum, ntwi' se be lè à pyià le'. ¹²Kwan se nun bènne, à be ji ji lè bwum be ba mè Yudà. Son, kwan se mè Yudà bye Jà' fyie ben, Piêr kesi nywi, à ji kan tí ji lè bwum be ba mè Yudà, ntwi' se nun limme le yì bè' yan byinnɔ' òji ji lè bwum be ba mè Yudà. Li, à be mè Yudà yi. ¹³Mè Yudà ndɔ' bye be bwum Yesù Kristò be kwe, be dunmi ku' cì wě Piêr. Kwo fe' Bàrnàbà nun ne' be ke læm màzwùm nun. ¹⁴Kwan se mùn yen le be be kàn tí kwù kèn she zu' kènni wě she Ntwum Lwen ye d̄yi lenkæm yili, mùn wa' zwò ke swi' bwum hwæn, mùn shè lè Piêr le: «Wù ni mwum Yudà, son, kwan se wù be tòn ke nyinnim bwum be be kăn mè Yudà nun, wù be cì wě bwum màzwùm, wù be kăn yì bè' me Yudà d̄won. Ti jene, yen se ci wù yili wù ci d̀lè' lè bwum be ba mè Yudà le be d̄won yì bè' me Yudà?»

Swum se ci mwum be òlwinni ke me' Mvènnswæb

¹⁵Bwi', bwi' bi mè Yudà mè kwù lè mwù nun. Bwi' ba bwum be ba mè Yudà, mè ci-ncí byebbi bi. ¹⁶Son, bwi' limmi le Mvènnswæb tà ka mwum fyɔsi òsanmi ke swi' shon ntwi' se nun tà mè lwuà Mòizè d̄won. À tà mwum fyɔsi òsanmi kwan se mwum ni ta ònim kě lè Yesù Kristò. Li, bwi' ku', bwi' keà ònim ke nywi Yesù Kristò b̄à Mvènnswæb fyɔsi bwi' sanmi ke nyè kě nlim màzwùm, ba kì ntwi' se bwi' ta mè lwuà Mòizè d̄won. Ntwi' òd̄wonnzi me lwuà ye ba cí mwum be òlwinni ke swi' Mvènnswæb. ¹⁷Bwi' yili le bwi' be lwinni ke me' Mvènnswæb ntwi' se bwi' ta ònim kě lè

Yesù Kristò. Ké kwan màzwùm nun, bé she le bwi' dúân ke læm mé ci-ncí byebbi nun. Ké à si li, se lisa' le Yesù Kristò né kin bwi' dúnnzi ke byebbi nun? Ayi, se ba li. ¹⁸Beshe mún donnzi ndwonnzi mé lwuá Mòizè, ke nyè yi, mún dúnnzi tì dwon bé, mún ciá byebbi ke swi' Mvènnswàb. ¹⁹Ke swi' lwuá mún ni dwon. Lwuá né ci mún ywi bá mún cinni òzison ke swi' Mvènnswàb. 'Bé ywummá' bwi' ke ñgá' mè bótó' zwem bwi' lè Yesù Kristò mban, ²⁰li, òzison she mún cinni jene, shém se ban, Yesù Kristò né kin tòn ke nywi yém. Tòn shém se mún tá tòn fé ñgyó' wan, mún tá tòn lè ké nlim lè Mwen Mvènnswàb, nun né yili mun, à ywi ke ntwi' yém. ²¹Mún tá ka kwènnzí nlim Mvènnswàb tweli lè swum dín. Beshe Mvènnswàb fyosè mwum òsanmi ntwi' ndwonnzi mé lwuá, se lisaè le Yesù ywi ñgyó' dín.

Yen se ta bwum òzison fé?

3 ¹O! Lan Gàlāsí, byin ba lè mwù nun! Yà mwum né pka' byin? Mún sannzá byin mbòki né bé ywummá Yesù Kristò ke ñgá' mè bótó' zwem fòsi lwen. ²Swum fó' se mún yili le byin she mún lè mè ñwum yin si le: Mún Nsanmi bènné byin ke nywi ntwi' byin bé mè lwuá Mòizè dwon, ké ntwi' se byin ywáe Ñtwum Lwen? ³Byin ba lè mwù nun? Byin dúnnme kèn mbyí lè ñkimmá' Mún Nsanmi, ti jene, byin yili byin kén ke ñkimmá' yin né' nun ntwi' yén? ⁴Ywum yé lan byin nywi yi à yi ñgyó' dín? Ban, yé ba ñgyó' dín. ⁵Mvènnswàb né fé byin Mún nyon, à tà tí yi hilea cí ke nyinnim shin nun, byin baka' le à tà yon cí li ntwi' se byin ta mè lwuá Mòizè dwon, ké ntwi' se byin ywáe Ñtwum Lwen?

⁶À si wé tà she bé kó' ke nywi Abrahám le: «Abrahám tèle zwùm lè Mvènnswàb, li né ci Mvènnswàb fyòse nun òsanmi ke swi' shon.» ⁷Ke nzá' le' yi nun byin woli byin limmi le bwum bé ta zwùm teli lè Mvènnswàb lè lenkám, bon bé dýi bwen Abrahám. ⁸Bé kóe ke dèwá Mvènnswàb nun le Mvènnswàb yé bwum bé ba mè Yudá fyòsi sanmi kwan se bé ta ònim ké lè nun. Li, Abrahám ywáe Ñtwum Lwen màzwùm òdiká' ñwé, yé Mvènnswàb shéè nun le: «Mún yé bwum hwæn lwen cí ñgyó' wan nun ke ntwi' ywú.» ⁹Abrahám tèle zwùm lè Mvènnswàb, Mvènnswàb ciá nun lwen. Li né ci, bwum bé ta zwùm teli lè Mvènnswàb, Mvènnswàb yé bon lwen cí wé tà she nun ciá Abrahám.

¹⁰Bwum bé ta mwù ké ke ndwonnzi mé lwuá nun, ñke Mvènnswàb yé bon bænni. Ntwi' se bé kó' ke dèwá Mvènnswàb nun le: «Ñke dwon mwum né tà ka ywum yé bé kó' ke dèwá Mòizè nun dwonni hwæn pæ'.»

¹¹Mwum hwæn limmi le Mvènnswàb tà ka mwum ndó' fyòsi òsanmi ke swi' shon ntwi' se nun tá mè lwuá dwon. Ntwi' bé kó' ke dèwá Mvènnswàb nun le: «Mwum né Mvènnswàb fyòsá òsanmi yé òzison dúumdúum cinni ntwi' se nun tá zwùm teli lè nun.» ¹²Li, bwi' yen le ndwonnzi mé lwuá yi kyi, òtè' zwum yi ku' kyi. Mwum né tá mwù ké

mè lwuà nun, à yě ñzison cinni ke nyě ye nun lwinnzi mè lwuà màzwùm hwæn pæ' nun.

¹³Son, Yesù Kristò libbea bwi' ke ñke ye bε ke bwi' ke lwuà nun. Ñke màzwùm fyôn nun be nywi ke ntwi' ye'. Ntwi' se bε kɔ' ke dɛwǎ Mvènnswæb nun le: «Ñke dwon mwum nε bε ta yili ke zwô ñgǎ' zwem.»
¹⁴Yesù Kristò cie li bǎ bwi' ye bε mà mè Yudà yě ñngǎnni ye bε ke nywi Abrahâm. Li, bǎ bwi' yě Mpùn Nsanmi nε Mvènnswæb cie bwi' ñkàli ntwi' se bwi' ta zwùm tɛli lè nun.

Lwuǎ sèmnzi kan ñgwòn nε Mvènnswæb jine lè bwi' m

¹⁵Mè ñgyinni, mùn yili mùn twe' mbòkì le' ndɔ' lè ywum ye ta lànnzi ke ñgyɔ' wan. Kwan se mwum ndɔ' tǎ bε, à jinǎ ñgwòn bon lè lwikwæn wě she se yili, mwum nyan ndɔ' wòli kan à sèmnzi ñzǎ' le' ndɔ' ke nlim, shikì à kònnɔ' ku' nyě ðin. ¹⁶Mbanmbɔ' ku', Mvènnswæb cie ñkàli lè Abrahâm lè tì ku' lè mwen nyon. Bε kɔ' kan ke dɛwǎ Mvènnswæb nun le Mvènnswæb ciǎ ñkàli lè bwen Abrahâm, à si wě bε le' ke nywi bwi' m mēan. Bε su' kɔ' le: «Ñkàli yi yen mwen nywù». Ke nzǎ' le' màzwùm nun, mwum mbɔ' nε nun le', nun nε ðyi Yesù Kristò. ¹⁷Swum se mùn yili mùn she byin, à si le: Mvènnswæb sete ñgwòn jini bon lè Abrahâm, a lan bε nyě yi dɛwùm ndu' nnyi lè mwùm lè, mè lwuǎ Mòizè kà kwan. Li, mè lwuà bi wòli kan kim bε sèmnzi ñgwòn nε Mvènnswæb jine mbyì lè Abrahâm, shikì bε twɔ' ku' ñkàli Mvènnswæb. ¹⁸Beshe mè lwuà bε ta cì mwum kà yě swum lwen ke fya' Mvènnswæb, ñkàli Mvènnswæb ye ba tí yi. Son, Mvènnswæb cie ñkàli lè Abrahâm le nun ni ye nyì lwen fe.

¹⁹Beshe à si li, mè lwuǎ Mòizè ta kpa' lè yen? Mvènnswæb fee bon bǎ bε lisǎ' bwi' m byebbi nε bwi' m ta cì ke nywi Mvènnswæb. À kèe bon han a ken bèn kwan se mwen Abrahâm nε Mvènnswæb cie ñkàli ke nywi yon yě bèn.

Mvènnswæb fee mè lwuà màzwùm ke fya' me cikpu' byon bye dɛb, bε nyě yi, mwum mbɔ' ndɔ' nε ken bon yèi, à kin lè bon. ²⁰Mwum màzwùm lànnze le' ke nyinnim bwi' m lè Mvènnswæb. Bwi' limmi le kwan se mwum lànnzi le' ke nyinnim bwi' m bî, le' se se yen mè fyà' bî. Son, ti lè ñkàli ye Mvènnswæb cie, nun nε suku' ñlim kyi.

²¹Se lisa' le mè lwuǎ Mòizè byinnzi ywum ye Mvènnswæb cie ñkàli lè yon? Ayi, se ba li. Beshe lwuà ndɔ' bε kwe nyě bwi' m woli bε cinni ñzison ke nyě yon, li, mwum bε ñlwinni ke me' Mvènnswæb ntwi' se nun tǎ lwuà ni dwon. ²²Son, bε kɔ' ke dɛwǎ Mvènnswæb nun le mwum hwæn nε ke cě ñgyɔ' zwem ni ke kwù byebbi nji. Li, bwi' m bε ta zwùm tɛli lè Yesù Kristò ye ywum ye Mvènnswæb cie ñkàli lè Abrahâm yě ke ntwi' nté' zwum yan.

Mwù she ye mè lwuǎ Mòizè ta cì

²³Lè ñgyin ye bwi' ye zwùm tɛli lè Yesù kà wòli, bε lè lwuà kpæmmâ bwi' wě mè ci-nye nje. Bwi' toen kpimmea li han a kiin bèn kwan se

Mvènnswàb wòe bwi' mbyi ne bwi' ye zwùm tɛli lè Yesù Kristò. ²⁴Li, mè lwuà bɛ bɛ bwi' bɔn a kiin bèn ke kwan sɛ Yesù Kristò bèn nun. À bòn bwi' li bǎ Mvènnswàb fyɔsi bwi' sanmi ke swi' shon kwan sɛ bwi' ta zwùm tɛli lè Yesù. ²⁵Jenɛ, kwan ntɛ! zwum bɛnnà, mè lwuà tà ka tí bwi' bɔn.

²⁶Ke byin telá zwùm lè Yesù Kristò, byin bi bwen Mvènnswàb, ntwi' sɛ byin bi bæti lè Yesù. ²⁷Byin hwæn bɛ bɛ jimnze ke jin Yesù Kristò nun, byin fyonnà bwen Mvènnswàb wɛ nun. ²⁸Jenɛ, ñkyiili ba tí ke nyinnim bɔwum Yudà lè bɔwum bɛ ba mè Yudà. Ñkyiili ba tí ke nyinnim me son lè bɔwum bɛ dɔi mgbonmgbon. Ñkyiili ba tí ku' ke nyinnim me dweb lè mè yib. Ntwi' sɛ byin bi swum fɔ' ke me' Mvènnswàb ntwi' sɛ byin bi bæti lè Yesù Kristò. ²⁹Beshe à si lɛnkàem lɛ byin bi bɔwum Kristò, byin bi tí ku' bwen Abrahàm. Byin bi ke læm bɔwum bye ye ywum ye Mvènnswàb ciè ñkàli lè Abrahàm yɛ.

4 ¹Mùn yili mùn sannzi tí byin ñzǎ' lɛ' màzwùm. À si lɛ: Mwen ne yɛ kwi' ce nyon ji, kwan sɛ nun ke dɛdɛ', ñkyiili ba ke nyinnim shon bon lè son ne kwe nɛm, kwo fɛ' she nun ni ci-dwon si. ²Kwan sɛ nun ke mwesɔ' si, à tà lɛ' ywo ke ñwum bɔwum bɛ ta nun bɔn, bɛ konni tí ku' lè ywum yon a ken bèn kwan sɛ ce nyon tean. ³Bwi' ku', kwan sɛ bɛ lè me' sanmi kife' bwi', bwi' bɛ mè son me swàb bɛ fɛ ñgyɔ' wan. ⁴Son, kwan sɛ a woli Mvènnswàb ke fya', à fyii Mwen nyon, ñlib ndɔ' ne ye nun, mwen màzwùm bɛ mè lwuà Mòizè dwon. ⁵À bɛn bǎ nun libba' mè mwù bɔwum bye ke ke me lwuà nun, bǎ bwi' fyonnì bwen Mvènnswàb.

⁶Byin ti jenɛ bwen Mvènnswàb lɛnkàem, li, Mvènnswàb fyie byin Mpùn Mwen nyon, à kìn tòn ke me nlim nyin nun. Mpùn màzwùm tá cì bwi' lon Mvènnswàb lɛ: «Bùba! Ce nyɛ!» ⁷Li, wù bà tí son, wù ni mwen Mvènnswàb. Ke wù ni mwen Mvènnswàb, wù yɛ tí ku' ywum lwen nyon cinni.

Mfyonnga' ye Pól tá fyonnga' ke nywi bɔwum bɛ Gàlasi

⁸Ke kwan sɛ bɛ mbyî nun, lè byin limme kife' Mvènnswàb, byin bɛ mè son me swàb dindin bɛ ba Mvènnswàb. ⁹Son jenɛ, byin limmà Mvènnswàb, (ndikà' mùn shè lɛ jenɛ Mvènnswàb limmà byin). Ti yen sɛ ci byin yili byin dwon tí mè swàb bɛ dɔi swublea? byin fyonnì tí bɛ mè son byan? ¹⁰Byin ta ñgyin ndɔ' kɛ lɛ ñgyin ndwun ne nyɛ, byin ke tí mè nywi' ndɔ', lè yì dɔwùm ndɔ' lɛ ye klwɔkea ye. ¹¹Ke ncì ye byin ta cì li, ñlim ta mun ponpon zwum lɛ shindɔ' she sɛ mùn cì ke cì shin si ñgyɔ' dìn.

¹²Mè ñgyinni byêm, mùn tà byin dɔa lɛ, fyònnèni mgbonmgbon wɛ mùn, wɛ mbòkì ne mùn fyònni mgbonmgbon kwan sɛ mùn kiân dɔn ke ñkwìn yin nun. Byin ciè kǎn mun lɛ' byebbi ndɔ'. ¹³Byin limmi lwen lè mùn sete byin kìn Ntwum Lwen shɛ ke kàmmi she zwimbyi' nun ntwi' sɛ

mùn be ñgwèññgwèn. ¹⁴Ñgwèññgwèn màzwùm cià le byin hwummâ ke ntwi' yêm. Kwo fe' li, byin nzwonnzi kan mun. Son, byin fyôn mun yě wě cikpu' Mvènnswæb ndo'. A lan lo' dyě, byin yee mun wě Yesù Kristò nun ne'. ¹⁵Ke kwan màzwùm nun, byin be ñdàli ywo ñzwonzwò'. Ti jene, yen se ci byin? Mùn wòli mùn dýi shìtàkwù ke nywi yin le, kwan se mùn be kwën, byin cinnè mbyi mpilà' me me' nyin, byin kwëbsê yon lè yêm. ¹⁶Ti jene, mùn ti tì ci-byinni nyin ke ntwi' leñkàm se mùn tà byin shě?

¹⁷Bwum bye fo' màzwùm, ñzæ' le' ye be ta byin shě, be ta byin mbèti òin. Ñzæ' le' pwinpwin ye. Swum se be yili, à si le be gwannzi mùn lè byin, bã byin dunmi bon mwù kě ke nywi. ¹⁸À si lwen le mwum mbeti lwikwæn, son, ke mbyi lwen nun. Mùn yili li kwan hwæn, a su' kan kwan se mùn ni ñgyo'. ¹⁹Bwen byêm, nywi ta tí mùn kòndi kwènni ke ntwi' yin wě tà she ye tã mlib kwènni. Kwènni nywi màzwùm ye be li han a ken bèn kwan se byin ye mbòki Yesù lisea be ke mbòki tòn nyin nun. ²⁰Jene, mùn yili mùn be ke ke shin bã mùn limmi swum se mun yě leli lè byin. Àma, mùn tã fyonñga' ke ntwi' yin.

M̀bòkì ne Pól twe' ke nywi Hagà bon lè Sarà

²¹Byin be yili byin be mè son me lwuà, mùn yili mùn cibbi byin swum ndo'. Byin tà ka swum se mè lwuà ta shè ywo? ²²Be ko' ke dèwã me lwuà nun le Abràhêm ye bwen bì, nyě m̀bo' mon nyon be son, jin shon be le Hagà. Nyě mè mbì be mwen mlib ne be mgbonmgbon, jin shon be le Sarà. ²³Mwen nyě Abràhêm ye bon lè son nyon, à ye nun ke nlwinzi yi bè' ye cě ñgyo' zwem. Son, ti lè nyě nun ye bon lè Sarà, ñkàli Mvènnswæb ye lwinne. ²⁴Bwi' woli bwi' yen m̀bòkì ndo' ke le' màzwùm nun. M̀bòkì màzwùm ni le mè yib bì màzwùm, be ta mè ñgwòn bì lisea. M̀bòkì ne Hagà tã lisà', à ni ñgwòn ne M̀vènnswæb jine ke kpa' Sinài zwem bon lè bwum Izràêl. Bwen Hagà be mè son, li ne ku' lè bwum be M̀vènnswæb jine ñgwòn lè bon ke Sinài, bon be mè son me lwuà. ²⁵Jin Hagà si, be ta kpa' Sinài ne ke ñgyo' Àràbì nun lon lè jin màzwùm. Bwi' woli bwi' lon ku' Yèrusalèm lè jin fo', ntwi' se bwum be myi màzwùm nun bi mè son. ²⁶Son, Yèrusalèm she ke dèb, à si mgbonmgbon, son se dýi wě mon nye'. ²⁷Ntwi' se be ko' ke dèwã M̀vènnswæb nun le:

«Kim mlib ne ye kife' mwen, ywo' ñdàli.

Wù ne ywo' kife' kwènni nywi nye mwen, lwon kyikye.

Ntwi' se mlib ne cinne kan bwen yě bwen ye à làn mlib ne tòn lè ywon.»

²⁸Ti lè byin mè ñgyinni byêm, byin bi bwen bye M̀vènnswæb cìe ñkàli bon lè Abràhêm le à yě nun fe, wě tà she be ye Izà' ke nyě ñkàli M̀vènnswæb. ²⁹Kwan se be mbyi, mwen ne be ye ke nlwinzi yi bè' ye cě ñgyo' zwem be mwen ne be ye ke ñkàli M̀vènnswæb nun zæbsi. Han a kiin bèn jene, se ke ku' li. ³⁰Son, be ko' ke dèwã M̀vènnswæb nun le: «Fyinni

son ni bon lè mwen nyon. Ntwi' mwen son bǎ kwi' ce ji bon lè mwen mlib dǎm.» ³¹Mè ñgyinni byêm, li ne ku' lè bwi', bwi' ba bwen me son, bwi' bi bwen mlib dǎm.

Ba byin be ti mè son me lwuà

5 ¹Yesù Kristò libbeâ bwi' ke nye son ne bwi' be nlim, jene, bwi' ti mgbonmgbon lè leŋkǎm. Ke à si li, dyiêni ke nlim kimmi, byin konni byin lǎkì fyònni be mè son. ²Ywôeni fe', mún Pól, mún shè byin le beshe byin ci be ðunnzi byin ñdùn, se lisa' le she se Yesù Kristò ci ke nywi yin si ñgyo' ðin. ³Mún kònnði byin shè be lè leŋkǎm le, beshe mwum ndo' yili le be ðunnzi nun ñdùn, à si nun nywi dólè' le à lwinnzi mè lwuà bye mbyî hwæn. ⁴Byin be yili byin be lwinni ntwi' se byin ta mè lwuà ðwonnzi, byin ba tí bæti lè Yesù Kristò. Byin yonnzâ ñyè lè kwènnzî nlim Mvènnswǎb. ⁵Ti lè bwi', swum se bwi' ta mwù ké lè son, à si le Mvènnswǎb yé bwi' fyòsi sanmi ke swi' shon. Li, bwi' ton lè ñbòŋgà' nywo' màzwùm ntwi' Mpùn Nsanmi ne ta ci bwi' ta zwùm tèli lè Mvènnswǎb. ⁶Mwum ne dyi ñbæti lè Yesù Kristò, kwo fe' be ðunnzi nun ñdùn, kwo fe' be shi fe' nun ðunnzi, se tà ka kpa' lè swum ndo'. ñgyi le' ni le byin lisa' ké nlim shin ke nyili ye byin ta bwi' yili nun.

⁷Byin bi le' si bænni lwen, ti wen ne kænni byin jene le ba byin ken mbyî lè leŋkǎm. ⁸Ñkænni yi wa' kan ke cè Mvènnswǎb ne lon byin. ⁹Be ta ka ñkæn le' ndo' dwi' le: «Mbòkì mbùn kwæ' le ne ta mè wó' lón mēan wasi?» ¹⁰Mún limmi lwen le ke mbæti ye byin ti bæti lè Nyeli nye', byin ba mè mbàkà' nyé ðin ndo' cinni. Son, mwum ne tà byin hwumzi fi ni, Mvènnswǎb yé nun mè kǎ' lannzi, kwo nun be fe' wen.

¹¹Mè ñgyinni byêm, ti lè mún, beshe be lè mún ke shè le bwi' ðun ñdùn, yen se bwi' ta mun vèné' yennzi ke ntwi' le' màzwùm nun? Se bé leŋkǎm li, bwi' ba tí byebbi ywo lè Ntwum Lwen ye mún tá shè ke nywi Yesù ne ywie ke ñgæ' mè bôto' zwêm. ¹²Mún yili ma le, bwi' be ta byin hwumzi lè le' ñdunnzi ndùn bi, be kpæm me' ke she shan nun, be san bon ne' ñwo'.

À si lwen le Mpùn Nsanmi kennzi bwi' ke tòn she' nun

¹³Mè ñgyinni byêm, Mvènnswǎb lon byin bǎ byin be mgbonmgbon. Son, ke tòn mgbonmgbon shin nun, ba byin fókà' le byin ye ywum hwæn cǐ mwù zwô. Son, bæni mè ci-she bwi' ke nyili ye byin cinni ke nyinnim shin nun. ¹⁴Ntwi' se mè lwuà hwæn swòli ke lwuà mbò' nun, nyé le' le: «Yili lwikwæn nywù wé tà she wù tá wù ne' yili.» ¹⁵Son, beshe byin ta ci wé mè nyàm nyenea bye ke mbo nun, byin ta bwi' dýemnzea, byin zæbsi ti byin ne' ke nyinnim shin nun, kònnèni, byin lǎkì byin ne' mlòsi.

¹⁶Swum se mún yé byin shé, à si le: ðonnnèni byin ne' Mpùn Nsanmi kennzi byin ke tòn shin nun. Li, byin ba byebbi ne tà byin wai ke me

nlim nun cí. ¹⁷Ntwi' se ywum ye ta bwi' wai ke me nlim nun ba ywum ye Mpùn Nsanmi yili. Mbanmbò' ku', ywum ye Mpùn Nsanmi tã yili le bwi' cí, yon ye mè nlim nye' byinnò' ñci. Mpùn Nsanmi bon lè ywum ye mè nlim nye' yili cinni kan ñwen ke nyinnim shan nun. Li, byin wòli kan kim byin ci swum se byin yili. ¹⁸Son, beshe Mpùn Nsanmi ne ta byin kènnzi, byin ba tí ke kwù me lwuà nji.

¹⁹Ywum ye ta wai ke me nlim nye' nun, bwi' limmi yon seansean. Bwum ta mè nlà' ywikea, be cinni mè mbàkà' mbyibbò, be ci ywum hwæn wě tà she bon yili. ²⁰Be ta yi fòkì mwumzni, be kwan ñdàm. Bwum ta b̀wùlu byinnzi, be klwikà' mè le', be ke mè mkpì lè b̀wùlu. Mè nlim be bon ke zwum ñàlea, be be tí mè ci-nshela' nywi. Be ta bon ne' kyìlea, be fò' mè ñkwìn kyikyí. ²¹Be ta ywum b̀wulu tæmmi, be nwika' mè ñkan han kon b̀wu bon mwu. Be ta tí kònni ywum dín ndò' cì tí. Mùn shè byin lè leñkàm le b̀wum be ta ywum màzwùm cí, be ba mbyi ndun ke ywò' Mvènnswæb nun cinni.

²²Son, Mpùn Nsanmi ne ta ci b̀wum cinni mè kíkàen nlwukea. Nun ne ta ci b̀wum ta b̀wùlu yili, be ton lè ñdàli, be ton tí mè ywi' d̀ò' lè b̀wùlu, be fyimnzi mè le', be d̀wi b̀wùlu fyà' nywi, be ci lwen lè b̀wùlu, be be lwinnòa ke me le' nyan nun hwæn. ²³Be be b̀wum flokea, be ta mè nlim nyan bænni. Mè kíkàen hwæn li, lwuà ndò' b̀an nyě kènni b̀wum le ba be ci nun.

²⁴Bwum be d̀yi bæti lè Yesù Kristò, be d̀onnzà mè le' byibbòa ne be bon ke kwæ' nywi' nun. À si wě bon ywummòa ywum màzwùm ke ñgæ' mè b̀òtò' Yesù zwem. ²⁵Ke Mpùn Nsanmi ne ta bwi' ñzison she nywæb fe, ñdikà' bwi' kennèni ke kwù kèn she nun tà bwi' lisea nun. ²⁶Ba kì bwi' beèni mè ci-ntwuli mwu, shikì bwi' kæbsi b̀wùlu mè le' ke nyinnim she' nun. Ba bwi' ci m̀bànni lè b̀wùlu.

Kpeàni b̀wùlu ke ywum ye ta bon hwumzni ke tòn shan nun

6 ¹Mè ñgyinni byèm, beshe byin bænnzi mwum nyin ndò' lè à tã byebbi ndò' cí, byin be Mpùn Mvènnswæb ni ke nywi bi, byin bi ye nun d̀yili be ke mbyi nyě zu' nun. Byin ye cì li ke ñkwu floa nun. Wù yě tí konni lè wù ne', wù lækì tí ku' pyì ke me m̀bweb nun. ²Kpeàni b̀wùlu bye mè le' ta bon kyibli mwu, li, byin ye lwuà Yesù Kristò lwinnzi. ³Beshe mwum ndò' tã fòkà' ke nlim yon nun le nun ne d̀yi mwum ndwun, son, lè leñkàm à ni swum dín, à tã nun ne' pòkea. ⁴Se yili le mwum hwæn cæsi kwù kèn shon. Beshe nun cinni swum nshela' nywi, à shela' lè nun ne', ba à shela' nywi ntwi' se nun lan lwikwæn, ⁵ntwi' se se yili le mwum hwæn she ñshe yon lè nun ne'.

⁶Mwum ne be ta le' Mvènnswæb lisea, à kyilà' lwen nyon ne nun cinni bon lè ñlisà' nyon.

⁷Ba byin pòka' byin ne', mwum wòli kan à twe' Mvènnswæb lè d̀yimi. Be ta ñkæen le' ndò' d̀wí le: «Swum se mwum ye bí, son se nun yě ku'

fyàèb.» ⁸Beshe mwum ndo' su' swum se ta wa' ke nlim yon nun cì, swum se nun yě ku' fyàèb be ke nyě mfi màzwùm nun, à si ywi. Son, nun cì swum se Mpùn Mvènnswàèb yili, ñzison d̀wùmd̀wùm se nun ywìme fyàèb be ke nyě yi. ⁹Ba kì b̀wàè' ci b̀wi' lè ñcì lwen. Ntwi' se b̀eshè b̀wi' shi m̀e' nywusi, kwan ta kìn she b̀wi' ye ywum lwen cinni fya' Mvènnswàèb. ¹⁰Ke à si li, kwan se b̀wi' cinni mbyi ncì lwen, b̀wi' konnèni mè fyà', b̀wi' ci lwen lè b̀wum hwæn, a lan lo' d̀yě mè ñgyinni b̀wum Yesù Kristò.

M̀mlòkà' ǹzàè' le'

¹¹Cèèni f̀e' pa' ñgò' klwòkea ndo' se mùn koi byin d̀ewà d̀yě lè son. M̀ùn kò' son lè fyà' yêm b̀ă byin ke mwù ke nlim. ¹²Bwum b̀e ta byin d̀òlè' cì lè byin d̀un ñd̀un, b̀on b̀e kàèb le b̀wùlu yili b̀on ñgwòn ke ñkwìn b̀wum nun. Son, b̀e ta su' cì li b̀ă mè Yudà làkì b̀on vènè' yennzi ke ntwi' Ntwum Lwen ye b̀e ta shè ke nywi Yesù Kristò ne ywie ke ñgàè' mè b̀òtò' zwêm. ¹³Kwo f̀e' b̀on b̀e yili ndun ñd̀un bi, b̀on ne' ma b̀e tà ka mè lwuà d̀won hwæn. B̀e suku' yili le byin bi d̀un ñd̀un b̀ă b̀on cinni mbyi ñtwuli mwù ke nywi yin. ¹⁴Ti lè mùn, mùn b̀ă nywi shelea ke nywi swum ndo', a shi b̀e ke nywi ñgàè' mè b̀òtò' Nyeli nye' Yesù Kristò. Nun ne ci ywum ñgyò' wan fyonnè ywum d̀ind̀in ke cì shêm. M̀banmbò' ku', mùn ni wě mwum ywi ke nyili ye mùn yě ywum ñgyò' wan yili nun. ¹⁵Beshe b̀e d̀unnzi f̀e' byin ñd̀un, kwo f̀e' b̀e shi f̀e' d̀unnzi, se tà ka kpa' lè swum ndo'. Swum se d̀yi zwimbyi' si le M̀vènnswàèb f̀ò' wù m̀f̀ò' ye nywàèb. ¹⁶M̀vènnswàèb kwennzi ñlim lè b̀wum b̀e ta lwuà màzwùm d̀won, à f̀e flòà ke nyinnim shan nun, à f̀e tì flòà lè ñkwìn b̀wum M̀vènnswàèb hwæn.

¹⁷M̀mlòkà' ǹzàè' le' yêm yi le: ba kì mwum ndo' yennzi tì mùn vènè'. Ntwi' se yì b̀àn mbon yi mùn ke nywi ye lisa' le mùn ni ci-she Yesù Kristò.

¹⁸Mè ñgyinni byêm, Nyeli nye' Yesù Kristò ñgàèni byin, byin hwæn.
Àmèn.

Dèwà Sɛ Pôl Kɔɛ Lè ñkwìn Bwum Yesù Kristò Ye Èfêzè

Mè hwæsi Pôl

1 ¹Mùn Pôl, ci-ntwum Yesù Kristò ne Ìvènnswàb yæn, mùn kɔi dèwà ton se lè byin bɛ ðwum Yesù Kristò bye ke Èfêzè, byin bɛ ta Yesù Kristò ðwon lè ñlim fɔ', byin bɛ ti bæti lè nun. ²Ce nye' Ìvènnswàb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò ngænni byin, bɛ fɛ byin flɔa.

Lwen ne Ìvènnswàb ciâ lè ðwum byon

³Twulèni Ìvènnswàb, Ce Nyeli nye' Yesù Kristò. Nun ne ngænnâ bwi', à feâ bwi' ywum lwukea ye ke nsòn ye nlim ðɛb nun hwæn. A feâ yon lè bwi' bɛ ti bæti lè Yesù Kristò. ⁴Lè ă fɔ' kife' ngyɔ' wan, à yænne bwi' lè bwi' bɛ ðwum byon ke nyè ye bwi' bi bæti lè Yesù Kristò. À yænne bwi' li lè bwi' bɛ ðwum sanmea bye byebbi mbɔ' ndɔ' bā bwi' nywi ke swi' shon. À yile bwi', ⁵son se ci à fyɔsi bwi', bwi' bɛ ðwen byon ke ntwi' she se Yesù Kristò cie. Ñlim bɛ nun lwukea lè ñci ye li, ⁶bā bwi' twuli nun lè lwen ndwun ne nun ciâ bwi'. À cie nun ðindin lè bwi' bɛ ti bæti lè mwen nlim nyon, Yesù Kristò. ⁷Ìvènnswàb libba' bwi' ke byebbi nye' nun lè mvæb mwen nyon Yesù, ntwi' se bwi' bi bæti lè Yesù. À zùsi bwi' byebbi nye', li, à lisà' bwi' le lwen ne nun tã bwi' cɔ, à ni mèan. ⁸À kòndi bwi' lwen ni li, à lwinnzi bwi' lè kon bā bwi' limmi swum se nun yili. ⁹Be lè bwi' limmi kife' swum se nun bɛ lè à yě ci ke nywi Yesù Kristò, son jene, à kwàsâ bwi' son. ¹⁰Swum se nun yile nun yě ci, se bɛ le, kwan se kwan ywime wòlɔ, à yě ywum hwæn ye ke ðɛb, lè ye ke ngyɔ' wan nun swɔsi, ye bɛ ke ywɔ' Yesù Kristò nun.

¹¹Ìvènnswàb tã ywum hwæn cɔ wě mbòki ne nun yili le ye bɛ. Li ne ci, à yæn bwi' wě tà she mbàkà' yon yili, bā bwi' bɛ ðwum byon, ntwi' se bwi' bi bæti lè Yesù Kristò. ¹²Kwan se ðwum ta lwen ne nun ci bwi' yenni, bɛ ye nun twuli ke ntwi' ye', bwi' bɛ sete ñlim kě ke nywi Yesù Kristò. ¹³Byin ku', kwan se byin ywɔe le' lɛŋkàm she Ñtwum Lwen ye Ìvènnswàb swætâ byin, byin kee ku' mè nlim nyin ke nywi Yesù Kristò.

Byin ti bæti lè Yesù Kristò. Li ne M̀vènnswàèb d̀an byin m̀bù' ke nywi lè byin b̀e òwum byon. M̀bù' màzwùm yi M̀pùn Nsanmi ne nun ciè òwi' òkàli le nun ỳe òwi' f̀e. ¹⁴M̀pùn Nsanmi ni t̀a l̀isà' le M̀vènnswàèb ỳe òwi' ywum lwukea ndò' f̀e, ye nun k̀èà òwi' ke c̀i shon. 'Bwi' ye ywum màzwùm cinni kwan se nun ỳe òwi' swàeti ke m̀mlòkà' ògyò' wan. 'Bwi' twulènì M̀vènnswàèb, nun ne òyi Ce ndwun nyè'.

Mwù òkeli P̀ól

¹⁵Li ne ci, mùn t̀a M̀vènnswàèb osòkò' yili lè ntwi' yin. Mùn ywàe m̀bòki ne byin ta k̀èn mbyì lè òkè m̀wu ke mbyi Yesù Kristò nun, byin konndì òkwìn òwum byon yili. Li ne ta c̀i ¹⁶mùn t̀a M̀vènnswàèb osòkò' yili ke òkeli nun lè ntwi' yin kwan hwæn. ¹⁷Mùn òwà Ce ndwun M̀vènnswàèb, nun ne Nyeli nyè' Yesù Kristò b̀e òwon. Mùn òwà nun le à f̀e byin òlìmmì, à c̀i t̀i byin b̀e ywòli, byin lìm̀mì nun seansean. ¹⁸Mùn òwà t̀i ku' le à sannzi byin m̀e', lè byin lìm̀mì swum se nun lon byin lè byin cinni son. 'Byin lìm̀mì t̀i ku' swum se M̀vènnswàèb lwàsi le nun ỳe byin f̀e, à si swum twun òzwònzò'. À k̀e swum màzwùm ntwi' yin, kònddì lè ntwi' òwùlu bye t̀i ku' òwum byon. ¹⁹Mùn yili le byin lìm̀mì t̀i ku' le òkimmò' yon yi twun, ye lan ywum hwæn. Yon ye ta she c̀i ke nywi ye', òwi' b̀e ta mbyi Yesù Kristò òwon. Òkimmò' f̀o' màzwùm, ²⁰yon ye b̀e ku' nywi Yesù Kristò kwan se M̀vènnswàèb yìmnze nun ke ywi nun, à f̀e nun gba' tòn ke fya' ji yon ke nlim òb. ²¹Ke kwe nlim òb, nun ne òyi mwù ke swi' m̀e cikpu' M̀vènnswàèb lè m̀e lwun byan, lè ywum hwæn ye cinni òkimmò' ke òb. Jin ndò' cinni kan t̀i òtwu mbyì ke ògyò' wan ne tòn ne nun, se lan jin Yesù Kristò, kwo f̀e' ke wan nyè t̀a k̀ìn nun. ²²M̀vènnswàèb f̀e Yesù òkimmò' ywum hwæn fya', à k̀e nun m̀vèn ndwun. Nun ne òyi mwù òkwìn òwum byon. ²³Òkwìn òwum byon ye ku' ẁe kwà' nywi shon. À yi lwinni lè m̀pùn nyon, ẁe t̀a she nun ne', Yesù ni òlwinni c̀icì hwæn.

M̀vènnswàèb swàtá òwi' ke kwènnzì nlim shon nun

2 ¹Byin b̀e mbyì ẁe òwum b̀e ywià nùn ke m̀e' M̀vènnswàèb ke ntwi' m̀e le' m̀byibbòa nyin nyè byin b̀e c̀i. ²Byin b̀e su' m̀e k̀ikàen nyè ògyò' wan c̀i. 'Byin b̀e su' mwù k̀e lè m̀vèn m̀e swàèb byibbòa nyè t̀a tòn ke m̀pùn nun, nun ne ta she c̀i ke m̀e nlim òwum bye ba ywòli lè M̀vènnswàèb. ³'Bwi' hwæn, òwi' b̀e ku' m̀banmban ẁe bon, kwan hwæn òwi' b̀e ywum byibbòa ye m̀e nlim nyè' b̀e yili c̀i. M̀e m̀bàkà' nyè' b̀e su' k̀èn b̀e ke lwèn nyè òwi' ne' nun. Pa' tòn se òwi' b̀e nlim si, òwi' b̀e òwum b̀e yennè vènè' ke swi' M̀vènnswàèb ẁe òwùlu m̀e ci-ncì byebbi. ⁴⁻⁵Son, M̀vènnswàèb ywàà kwènnzì nlim lè òwi' òzwò'. Kwo f̀e' she b̀e lè òwi' t̀i ẁe òwum ywi lè ntwi' byebbi nyè' si, ke nyili twun yon nun, à f̀eà òwi' òzison she nywàèb lè Yesù m̀ban. (Li, à swàeti byin ke kwènnzì nlim shon nun.) ⁶Ke òwi' t̀i bæti lè Yesù, à yìmnzà òwi' ke ywi nun m̀banmban òwi'

lè nun, à tònznì bwi' ke ywɔ' shon nun. ⁷À cì bwi' lwen ni li ke nywi Yesù Kristò bǎ nun lisà' lè b̄wum hwæn ke cě ɲgyɔ' wan lɛ, lwen nɛ nun cì bwi' ke kwènnzì nlim shon nun ni swum shìmmea. ⁸⁻⁹Mvènnswæb swætâ byin ntwi' se byin telâ zwùm lè nun. N̄swæti màzwùm wai kǎn fya' yin, a ba ntwi' she ndɔ' se byin lwinnzâ, à si lɔ' swum se Mvènnswæb ciâ byin d̄ind̄in ke kwènnzì nlim shon nun. Li, mwum ndɔ' cinni kan mbyi nshela' nywi. ¹⁰À si li ntwi' se Mvènnswæb nɛ fɔe bwi', à kònnɔ' bwi' kě ke fya' Yesù Kristò, bǎ bwi' cì mè le' nlwukea. À fɔse mè le' nlwukea ni ñdikà' ɲwê lè bwi' lwinnzi nun.

Bwi' ti pa' b̄wum fɔ' ke ntwi' Yesù Kristò

¹¹Byin bɛ bɛ ke mvu b̄wum mɛ Yuda' nun, kwan se byin yɛ tòn, byin bunɲgà' mbòkì tòn nɛ byin bɛ mbyi' nun. Mè Yuda', b̄wum bɛ bɛ bon nɛ' tweli lè b̄wum bɛ d̄uân ñdùn, bɛ bɛ byin lon le mè nswi'. A bɛ bɛ' ndɔ' se bon bɛ su' cì ke kwæ' nywi zwem. ¹²Limmèni le ke kwan màzwùm nun, byin limme kǎn Yesù Kristò. Byin bɛ kǎn b̄wen mɛ Izràêl. Kwan se Mvènnswæb jine ɲgwòn lè ɲkwìn b̄wum byon, à cì tì bon ɲkàli le nun yě bon lwen ndɔ' cì, byin bɛ kǎn ke nlim. Byin bɛ kǎn lè mbàkà' ncinni swum ndɔ' ke fya' Mvènnswæb. Byin bɛ ke ɲgyɔ' wan nun, son, byin limme kǎn Mvènnswæb. ¹³Byin bɛ læbbi lè mbyi nyon, son jene, byin ti bæti lè Yesù Kristò ke ntwi' mvæb yɛ nun swie ke ntwi' yin. Mvènnswæb kwemnzâ byin ke ke shon.

¹⁴Yesù Kristò nɛ ciâ bwi' ton ɲwum fɔ' bwi' lè byin, ɲkyìli ba tì ke nyinnim mɛ Yuda' lè b̄wum bye ba mè Yuda'. À flɔâ ɲka' yɛ kee bwi' ɲkyìli ke nyinnim she' nun kwan se bwi' bɛ bwi' nɛ' byinnzi. À flɔâ yon lè ywi nɛ nun ywie ke ɲgæ' mè bɔɔ' zwêm. ¹⁵À byiti mè lwuà mɛ Yuda' lè mè mwù ywum yɛ bon bɛ lwinnzi ke mɛ lwuà màzwùm nun hwæn. À cie li lè b̄wum hwæn bɛ swum fɔ', mè Yuda' lè b̄wum bye ba mè Yuda'. À cie mè pa' b̄wum mbi' fyònni ɲwum fɔ', bɛ fyôn ɲkwìn b̄wum nywæb ke mbæti yɛ bon ti bæti lè nun. Li nɛ nun fɛe flɔa ke nyinnim she' nun. ¹⁶À mlòsâ byinnzi se bwi' bɛ bwi' nɛ' byinnzi kwan se nun ywie ke ɲgæ' mè bɔɔ' nun. Mè pa' b̄wum mbi' hwæn, à ciâ bon, bɛ bɛ ɲkwìn b̄wum fɔ', à mlòsâ le' shan lè Mvènnswæb. ¹⁷She se Yesù Kristò kien cì ke ɲgyɔ' wan, a si le nun she N̄twum Lwen yɛ ta flɔa fɛ lè byin bɛ bɛ læbbi lè mbyi nyon, kònnɔ' lè bwi' bɛ bɛ tì ku' kwukwæ' lè nun. ¹⁸Ke nyé yon, bwi' hwæn, bwi' woli kim bwi' kwemmi lè Ce Mvènnswæb. Mpùn Nsanmi mbɔ' ni nɛ ta bwi' mbyi màzwùm lisea.

¹⁹Ke à si li, byin ba tì mè kyìn, shikì byin bɛ ku' b̄wum bye wai pɛdin ke nyinnim ɲkwìn b̄wum Mvènnswæb nun, byin ti jene b̄wen mɛ ci-ɲgyɔ' wě b̄wùlu b̄wum Mvènnswæb, byin bɛ tì b̄wum bye ke d̄won Mvènnswæb. ²⁰Byin ku', byin ti wě nye nɛ bɛ wasi. Mè ci-ntwum Yesù, lè mè ci-nlɛli ke ɲwum Mvènnswæb nun, bɛ d̄yi mè kwù nye màzwùm. Yesù Kristò

nun ne' ne ðyi ñshimbyi' nye. ²¹Nun ne ñkimmɔ' nye hwæn ken swɔli nywi, li, mɔbwem nye ta nàn mbyimbyî, lè nun fyonnì nye nsanmi nyě Mvènnswæb yě tòn ke nlim. ²²Ke mbæti ye byin bætà lè Yesù Kristò, bwi' ti ku' bwi' lè byin wě nye ne ni, nyě M̀p̀ùn Mvènnswæb tã tòn ke nlim.

Mwũ she Pól ke jin ñkwìn ðwum ðye ða mè Yudà

3 ¹Ke ntwi' she se Mvènnswæb cie ke nyinnim shin nun si, mùn tà nun keli kwan mèan hwæn. Mùn ni jene ci-nye njè ke ntwi' she Yesù Kristò se mùn ðe ci nun lè ntwi' yin, byin ðe ða mè Yudà. ²Mùn f̀ka' lè byin ywɔà lè Mvènnswæb fe mùn she ton se fya' lè mùn ci son ntwi' yin. À fe mun son lè ñyili nlim lwen yon. ³À kwàsà mùn m̀b̀akà' yon ye ðe gwùmni ñdikà' ñwê. Mùn setà byin ñzàè' le' ndɔ' kɔa mbyî ke nywi le' màzwùm ke ndunmi ðewà ton se nun. ⁴Kwan se byin ye ñzæ' le' yi nzanŋgea, byin ye limmì lè mùn cinni ñlimmì ke nzæ' le' gwùmni ndɔ' ye ðyi ke nywi Yesù Kristò. ⁵Ke kwan se ðe mbyî nun, Mvènnswæb lisae kãn ywum màzwùm lè mè mbibea ðye'. Son jene, m̀p̀ùn nyon kwàsà yon lè mè ci-ntwum Yesù, kònddì lè mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun, ðon ðe ðyi ðwum byon. ⁶Ywum gwùmni màzwùm yi le: lwen ne nun kèè lè ñkwìn ðwum me Yudà, à yě ku' nun fe lè ðwum ðye ða mè Yudà. Mè Yudà, lè ðwum ðye ða mè Yudà, ðe ti pa' ðwum fɔ'. Swum se Mvènnswæb cie ñkàli le nun ywime ci lè ðwum ðye ti fya' Yesù Kristò, à yě ku' son cì lè byin ðye ða mè Yudà. À yě ci li ntwi' se byin keâ mwù lè Ntwum Lwen.

⁷Mvènnswæb ciâ mùn lwen lè she nun kè mun lè ci-she nyon, à feâ mùn ñkimmɔ' yon ðã mùn she Ntwum Lwen. ⁸Kwo fe' she mùn ni lwæb ðe ke nyinnim ñkwìn ðwum byon nun, à yilá le mùn ken Ntwum Lwen yon shě lè ðwum ðye ða mè Yudà, mùn lisà' ðon lwen ne bwi' cinni ke nywi Yesù Kristò nun. Lwen màzwùm cinni kan m̀m̀l̀kà'. ⁹À kònddì tì yili le mùn sannzi m̀b̀akà' yon ye ðe gwùmni wě tà she ye ye kwàli. Mvènnswæb ne f̀ðe ywum hwæn, à gwùmme m̀b̀akà' yi ñdikà' ñwê han se kiin ðèn ðyé. ¹⁰Jene, à kwàsà yon ke fya' ñkwìn ðwum byon, ðã mè cikpu' byon lè mè mvèn byan ke ðeb limmì wě tà she ñlimmì yon yi mè pa' mèan. ¹¹Li ne ci, à kèkæ mè mwù le' ne nun ðe f̀kà' kwan se ðe lè à f̀' kife' ñgyô' wan. À lwinnze nun ke fya' Nyeli nye' Yesù Kristò. ¹²Ke bwi' ti bæti lè Yesù Kristò, bwi' woli bwi' kwemmi lè Mvènnswæb lè ñlim pyî, shiki bwi' yi swum ndɔ', ntwi' se bwi' ta zwùm t̀li lè Yesù. ¹³Li, mùn swuleâ byin le ða ðwæ' ci byin ke ntwi' mè vènè' nyě mùn tã yen ke ntwi' yin. Mè vènè' ni ne ye byin kpea, byin kà cinni ñtwu.

Ñyili Yesù Kristò ke nywi lan wan

¹⁴Ke ntwi' ywum màzwùm, mùn tã swummi ke swi' Ce nye' Mvènnswæb, ¹⁵nun ne f̀ðe mè pa' ðwum hwæn nyě ke ðeb lè nyě ke ñgyô' wan. ¹⁶Mvènnswæb ni ñdwun, à cinni ywum hwæn. Li, mùn tà nun keli

le Mpùn nyon fe byin ñkimmɔ' lè byin ðyi kimmi ke mbyi nyon nun.
 17Mùn kònddi tì keli le Yesù Kristò kiin tòn ke me nlim nyin nun ntwi'
 se byin ta zwùm tɛli lè nun. Mùn yili le byin yili ðwùlu. Ke kwan si nun,
 byin ywime be kimmi wɛ ngæ' ne ghim mè ndi ke ngyo' kimmi. ñkimmɔ'
 yin konndi be wɛ kwùmkwùm nye she be shim mè kwù nye lwen. 18Li,
 byin lè ñkwìn ðwum Yesù hwæn, byin ye ñkimmɔ' cinni bǎ byin limmì
 wɛ tǎ she ñyili Yesù yi twun, ye cinni kan mmlòkà'. 19Ñyili yon yi lan
 ñlimmì ðwum. Yili ye be fe' li, mùn tǎ keli le byin limmì yon bǎ byin be
 ku' kwan hwæn ke pa' tòn Mvènnswæb nun.

20'Bwi' twulèni Mvènnswæb, nun ne cinni ñkimmɔ' nci ywum hwæn
 ye lan fe' mè mfòkà' nye', lè mè ncibbi ne ðwi' ta nun cibbi. À tǎ cì li lè
 ñkimmɔ' yon ye ta she cí ke nywi ye'. 21Ñtwu be lè nun ke ntwi' ñkwìn
 ðwum byon. Ntwu be tì lè nun ke ntwi' Yesù Kristò. Ye be lè nun li kwan
 hwæn, a ken ðen mmlòkà' ngyo' wan. Àmèn.

Bwi' beèni swum fɔ' ke mbyi Yesù Kristò nun

4 1Jenɛ, mùn yɛ lɛli ke nywi pa' tòn se byin ta tòn nun. Mùn ne be ke
 ke nye njè ntwi' se mùn tǎ she Yesù Kristò cí, mùn swuleá byin le:
 cinnèni kwù kèn she lwen wɛ tǎ she Mvènnswæb yile le byin cinni kwan
 se nun loen byin. 2Byin ye tòn, ba byin lisà' nywi, son, beèni flokea kwan
 mèan hwæn, byin fyimnzi mè le' mbyibba, byin be mè ci-mbæn nlim,
 byin kwennzi ñlim lè ðwùlu. 3Byin konndi tì nywi kimnzi lè tòn ñwum fɔ'
 wɛ tǎ she Mpùn Nsanmi feá byin floa lè byin ton bæti lè ðwùlu. 4Ñkwìn
 ðwum Yesù suku' fɔ', Mpùn Nsanmi be tì ku' mbo'. Swum se Mvènnswæb
 lon byin lè byin kiin son cinni ke fya' yon, à si tì ku' fɔ'. 5'Bwi' hwæn, ðwi'
 cinni Nyeli mbo', mbyi Mvènnswæb ni mbo', mwù njimnzi ye' yi tì ku' fɔ'.
 6Mvènnswæb ni mbo', à ni Ce ðwum hwæn, ywum hwæn yi nun fya'. À tǎ
 she shon cí cici hwæn, cici ndo' ba ðin à shi be kwe.

7Son, mwum hwæn ni lè mwù she yon kyi ke mbyi Mvènnswæb nun wɛ
 tǎ she Yesù Kristò fe nun. 8'Be kɔ' ke ðewá Mvènnswæb nun ke nywi Yesù
 Kristò le: «Ñnàn ye nun nèan ke nlim ðeb, à hwenná mè ci-byinnzi byon,
 à kèn lè bon. Ke nyɛ yi, à feka' ðasi lè ðwum bye ngyo' wan.» 9Ñzà' le'
 nyɛ le: «À nèan be ke nlim ðeb» lisa' le yen? À lisa' le, be lè à setá kyili fe
 ngyo' wan. 10Yesù Kristò ne kyile fe ngyo' wan nun, nun ne konndi tì ku'
 nàn be han ñgwemmi ban ke nlim ðeb, cici she lan ywum hwæn bǎ mpùn
 nyon be cici hwæn. 11Nun Yesù Kristò, nun ne kyiila' ðwum mè mwù
 she kyikyì. À fe byindo' le byi be mè ci-ntwum byon, byindo', à kè bon lè
 mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun. Ti lè bye fɔ' ndo', à kè bon lè mè
 ci-nshɛ Ntwum Lwen lè lan wan, bye fɔ' ndo' tì ku', à kè bon lè mè pàsité,
 kònddi lè mè nlisá' le' Mvènnswæb.

12À kyiila' bon li, bǎ mwum hwæn limmì she se nun yɛ cì bǎ ñkwìn
 ðwum Mvènnswæb ye ðyi wɛ kwæ' nywi shon ken mbyi ke mbyi nyon

nun. ¹³Ke kwan màzwùm nun, ɓwi' ye tòn ŋwum fɔ' ke nyinnim she' nun, ntwi' se ɓwi' hwæn, ɓwi' limmi Yesù, Mwen Mvènnswæb, ɓwi' keà tì ku' mè nlim nyɛ' lè nun. Li, ɓwi' ye fyònni ɓwum ɓe kwùm zwum yili, ɓwi' woli ku' wɛ nun ne' Yesù Kristò. ¹⁴ɓwi' ɓa tì ɓe ke pa' ɓwɛsɔ' bye ta ɓwu kwan se mè ci-me mbwè' ta ɓon pɔkea lè mè le' mmyimma. ɓwi' ɓa tì ɓe wɛ mvub ŋgæ' ye mpùn ta yònnzà'. ¹⁵Son, se yili le ɓwi' yilèni ɓwi' ne' ke nyinnim she' nun, ɓwi' sheèni ɓwùlu leŋkæm, ɓã ɓwi' lwinnzèni mwum she', ɓwi' kà fyònni wɛ nun ne' Yesù Kristò. Nun ne ɗyi wɛ mwù ŋkwìn ɓwum ɓyon. ¹⁶Nun ne ta ɓwum ɓyon swɔsi mbanmban, ɓã ɓon ɓe swum fɔ' wɛ mbòki ne kwæ' nywi si wòndea lè yì wòn. Ke kwæ' nywi mwum nun, kwan se mvæb nywi ta làn lwen, kwan si se mwum yɛ fòn lwen. Li ne ku' lè ŋkwìn ɓwum Yesù, kwan se ɓon ta ɓon ne' yili ke nyinnim shan nun, ɓe ye kèn mbyimbyi ke mbyi Mvènnswæb nun.

Dwonnzèni mè kikæn nlwukea ne ke nywi Yesù Kristò

¹⁷Swum se mùn yili mùn she ɓyin ke jin Nyeli nyɛ' Mvènnswæb nun, à si le, ɓa ɓyin ɗwon tì mè kwù ɓwum bye tà ka Mvènnswæb yi. Mè mfɔkà' nyan cinni kan mwù. ¹⁸Mè nlim nyan tà ka leŋkæm yili. À ɓi mè kyìn ke nzison nywæb se Mvènnswæb tã fe nun, ntwi' se ɓe ti mè mwù ŋkimmɔa ke mbyi Mvènnswæb nun. Li, ɓe ke ke njimmi nun. ¹⁹Be kyikeà mè mwù nyan ke me pa' me le' mɓyibɔa nun mɛan, ɓe ta mè le' kwènnjin cí, lè mè nlim nyan tã fyòn dàli nùn. Be ɓa tì lè kwènnjin ke mwu.

²⁰Ti lè ɓyin, ke me kikæn nyɛ ɓon ta cì ni nun, à ɓã nyɛ ɓyin yusea ke jin Yesù Kristò nun. ²¹Mùn fɔka' le ɓyin ywɔa swum se ɓe lele ke nywi yon, ɓe konndi tì leŋkæm she ɗyi ke nywi yon lisea lè ɓyin ɓe ta nun ɗwon. ²²Ke ɓyin limmâ mbyi nyon nlwen, ɓa ɓyin cinni tì kwù kèn she ɓyin ɓe mbyi nun. Pa' tòn si ɓe ɓyin mbyi ɓwuli lè ntwi' ywum ɓyibɔa ye mè nlim nyin ɓe yili, ye ɓe ɓyin pɔkea nùn. ²³Donnzèni ɓyin ne' ke fya' Mvènnswæb, ɓã nun ci mè nlim nyin fyonnì ɓe nywæbnywæb. ²⁴ɓyin cinni kwù kèn she nywæb se Mvènnswæb yònnzà ɓyin nlim, lè shi si gwili ku' shon. Kwù kèn se nun yònnzi ɓyin nlim si si zu', son se ta nun ñdàli fe, ntwi' se son se ta leŋkæm lisea.

²⁵Ke à si li, ɓa ɓyin she tì mè mbwè'. Lelèni leŋkæm ke nyinnim shin nun lè ɓwùlukwæn, ntwi' se ɓwi' ɓi ɓwum fɔ'. ²⁶Beshe le' nyeni nlim ndɔ' cinni mwum nyin ndɔ', ɓa mwum cì ɓyebbi. Ba ɓyin ton lè nyeni nlim han kwæbbi pyi. ²⁷Ba ɓyin fe Satæn mbyi mpɔka' yin. ²⁸Mwum ne ɓe ci-nywi', ɓa à yib tì. Ñdikà' à cì she lè mè fyà' ɓyon ne', li, à yɛ tì ku' swum ndɔ' cinni lè à kpa' mè ci-nzæmnzæm. ²⁹Ba ñzã' le' ɓyibɔa kwan ɓyin ŋwum, son, lelèni mè le' ne wòli à kimnzi ɓwùlu ke mbyi Mvènnswæb nun, ywum ye woli ye kpa' ɓwum ɓe ta ɓyin ywɔti. ³⁰Ba ɓyin ɓyebsi Mpùn Nsanmi nlim ke zwum, nun ne ɗyi mbù' ye Mvènnswæb ɗan ɓyin nywi, à lisà' le ɓyin tì ɓwum ɓyon. À lisà' tì ku' le nywɔ' ne ŋgyìn ne ni

yɛ wòlì, à yɛ ɓwi' swæti ñgyinmbo'. ³¹Mè mbàkà' mɓyibbɔa, nyeni nlim, ñklwìkà' mɛ le', lè ñcikà' mɛ le' mɓyibbɔa hwæn, ɗwièni yon ɓe nyè. ³²Byin ɓe sàsi ke nyinnim ɓwulu nun, ɓyin ci ɓon lwen, ɓyin fyeli tì ku' ñlim lè ñzà' le' ɓyibbɔa ye ɓon ta ɓyin cikea, wɛ tà she Mvènnswæb fyeli ku' ñlim lè yin ke ntwi' Yesù Kristò.

Kwũ kèn she ɓwum ɓe ti ke ɱwanɱwan nun

5 ¹Jenɛ, ɓyin ti wɛ ɓwen ɓe Mvènnswæb yili ñzwɔnzwò'. Ke à si li, kònnzeànì nun. ²Ke tòn shin nun, yilèni ɓyin ne' kwan hwæn wɛ tà she Yesù Kristò yili ɓwi', han à kèn ywi ke ntwi' mɛ mwù nye'. Ywi ne nun ywie ni, à ni wɛ mlá' ɱgwò' lwen ndò' ye ɓe fe lè Mvènnswæb, ye ta nun ñlim lwukea.

³Byin ti ɓwum Yesù, se yili le ɓyin ɗonnzi mè le' mɓyibbɔa. Byin kyiili lè ñlon hwæn, ɓyin ɗonnzi tì ku' ñtæm ywum ɓwulu. ⁴Mè njè kwènnjin, mè le' mpwìnpwìn, lè yì fyò' ɓyibbɔa, ɓa ye kwan ɓyin ɱwum. Son, à si lwen le ɓyin yili Mvènnswæb osòkò' lè ntwi' lwen ne nun cie lè ɓwi'. ⁵ɓwum ɓye ta mè le' mɓyibbɔa cí, kònndì lè mè ci-nzæmmi, limmèni le ɓe ɓa swum ndò' yɛ ke ywò' se Mvènnswæb cinni nun ɓon lè mwen nyon Yesù Kristò. ɓwum ɓye ta ywum ɓwulu tæmmi, mbanmbo' ne ku' lè ɓon, ntwi' se ywum yi ta ɓon ñlim lwukea ye lan Mvènnswæb. Li, ywum màzwùm ti wɛ m̀vènnswæb nyan. ⁶Konnèni le lè ɓwum ɓye yili ɓe pɔka' ɓyin lè mè nzà' le' pwìnpwìn yi, ntwi' se mè kíkæn mɓyibbɔa ni ne Mvènnswæb tá nyeni nun lè ɓwum ɓye ta mwù kimmi lè nun. ⁷Ba ɓyin ɓæti mè kwũ kèn lè pa' ɓwum màzwùm.

⁸Byin ɓe mbyì ke njimmi nun, son, ɓyin ti jenɛ ke ɱwanɱwan nun, ntwi' se ɓyin ti fya' Nyeli nye' Yesù Kristò. Li, tòènni kwan hwæn wɛ ɓwum ɓe ti ke ɱwanɱwan nun. ⁹Ywum ye ke ɱwanɱwan nun yi ywum ye lwukea, ye lwinni, ye konndì ɓe ye leɱkæm. ¹⁰Jijièni ke mɛ mwù nyin nun, ɓyin limmì, ɓyin ci tì ku' ywum ye ta Nyeli nye' Yesù Kristò ñlim lwukea. ¹¹Ba ɓyin ɓæti mè kwù lè ɓwum ɓye ta mè she cí ke njimmi nun, mè she nyè cinni kan m̀kpa'. Lìsèànì ɓon pisean le mè she nyan ɓá ñlwukea. ¹²Ywum ye ɓon ta cí gwùmnea, ɓwi' wòli kan ɓwi' she yon lè ntwi' kwènnjin. ¹³Son, kwan se ɓyin pwælâ yon, ɓyin ye yon fòsi yenni seansean. ¹⁴Ntwi' swum se ɓe ta kwannzi ke bàbà nun, à ti ke ɱwanɱwan nun. Li ne ɓe ta le' ke cì ndò' le:

«Wù, mwum ne tá ɗye ɗye, yìmni ɗye.

Wù ne ke ɱkwìn ɓwum ywi nun, wa' zwò.

Li, ɱwanɱwan Yesù ye wù ɗwùmmi nywi.»

¹⁵Ke à si li, konnèni lè kwũ kèn shin lwen. Ba se ɓe wɛ she mè nshì-nlimmì, son, se ɓe she mè ci-kon. ¹⁶Ba ɓyin ɓwuli kwan se se yili le ɓyin ci mè she ñlwukea, ntwi' se ɱgyò' wan nyè ɓwi' ton jenɛ nlim ne, ɓyebbi lêân mwù. ¹⁷Ba ɓyin ɓe wɛ ɓwum ɓe cinni kan mwù, son,

kèèni mwù ke swum se Nyeli nye! Yesù yili le byin ci nun. ¹⁸Ba byin ywi ywum nwi, ntwi' se ñywi ywum nwi ta byin mwù kyèa. Fyðènni ðonnzi Mpùn Nsanmi lwinnzi byin mè nlim. ¹⁹Ke nyinnim shin nun, sàkèani Mvènnswæb ke me nshib nun. Byin sakà' nun ke me nshib kyikyì ne Mpùn Nsanmi tà byin bènnzi mwu nun, byin twuli nun lè ñlim fò'. ²⁰Yilèni Ce nye! Mvènnswæb osòkò' kwan hwæn ke jin Nyeli nye! Yesù Kristò nun lè ntwi' ywum hwæn ye ta ßwi' lèan nywi.

Ïkyìbsì ðæm ke nyinnim me yib lè mè ðwëb

²¹Byin ße ta Yesù Kristò yi, kyìbsèni byin ne' ke nyinnim shin nun. ²²Byin, mè yib, kyìbsèni mè ðwëb byin wë tà she byin ta Nyeli nye! Yesù Kristò kyìbsi. ²³Ntwi' se ñðwëb ne ðyi mwù mlib wë tà she Yesù Kristò ne ðyi mwù ñkwìn ßwum byon. Nun ne' ne swæti yon, yon ye ðyi wë kwæ' nywi shon. ²⁴Ke ñðwëb ne mwù mlib, se yili le mè yib kyìbsì mè ðwëb byan wë tà she ñkwìn ßwum Yesù ta Yesù Kristò kyìbsi.

²⁵Ti ku' byin mè ðwëb, wen ne hwæn yili mmyon wë tà she Yesù yili ñkwìn ßwum byon, à kèn ywi lè ntwi' yan. ²⁶Mwù ywi yon yi le, ßá nun fyosì ñkwìn ßwum byon sanmi, à fe yon lè Mvènnswæb. Ïkwìn ßwum yi, à ßosi yon lè mlá', à sannzà yon lè ñzà' le' yon, ²⁷ßá yon fyonnì nun swi' swum se cinni ñtwu, ye ße sanmi shikì swum ßyebbi ndò' ße, ßa ñzèn ndò' ße yon nywi.

²⁸Li ne se yili ku' lè mè ðwëb, wen ne hwæn yili mmyon wë tà she nun yili kwæ' nywi shon. Mwum ne tà mmyon yili, se lisa' le à yili nun ne'. ²⁹Ntwi' se mwum ndò' ßán nyë tá kwæ' nywi shon byinnzi. Mwum hwæn yili kwæ' nywi shon, à tà son ðí, à giti son wë tà she Yesù Kristò tá ñkwìn ßwum byon giti. ³⁰Bwi' hwæn, ßwi' ßi wë kwæ' nywi shon. ³¹Be kò' ke ðewá Mvènnswæb nun le: «Son se ye ci, ñðwëb ðonnzi ðwòn bùba nyon, ße fò' ku' ðwòn nyan bon ßi bon lè mmyon, ße fyonnì swum fò'!» ³²Ñzà' le' ne tòn ni, à ni ñzà' le' ñkàmñkæm nyë tá fyön leli ke nywi Yesù Kristò bon lè ñkwìn ßwum byon. ³³Hwæn li, ñdù' si le wen ne hwæn yili mmyon wë tà she nun yili nun ne'. Mè yib tì ku', ße kyìbsì mè ðwëb byan.

Mmwumnnzi ßwen ke ke me ce byan lè mè mon byan

6 ¹Byin ßwen, ywólèni mè ñwum mè ce byin lè mè mon byin lwen, ntwi' se à si lwen lè ßwum ßye ti ßæti lè Nyeli nye! Yesù Kristò le bon ci li. ²Lwua Mvènnswæb ndò' leli le: «Mwumnnzi ce nywù lè mon nywù». Lwua ni ne ðyi lwua nyë zwimbyi' ne Mvènnswæb cí ßwum ñkàli nlim. ³Ïkàli màzwùm yi le: «A wu mwumnnzi ce nywù lè mon nywù, wù yë tòn lwen, wù ji ñgyò' wan kwan tìtì».

⁴Byin mè ce ßwen tì ku', ßa byin nyennzi ßwen byin mè nlim. Son, lebbèni bon ndëb, byin swemnnzi bon ke mbyi ne Yesù Kristò tà byin lisea nun.

Mmwumnzi me son ke ke me nyeli byan

⁵Byin mè son, ywólèni mè ñwum mè nyeli byin lwen. Byin mwumnzi bon, byin ci bon she lè ñlim fɔ', wě tà she byin ta ku' ci lè Yesù Kristò. ⁶Ba byin su' she cí kwan se bon bi ñgyɔ', lè bon yili byin. Son, cièni ywum ye Mvènnswàb yili lè ñlim fɔ', ntwi' se byin bi mè ci-she Yesù Kristò. ⁷Cièni bon she lè ñyili ñlim lwen. Ba byin ci son wě she mwum ndɔ' se, cièni son wě she Nyeli nye' Yesù Kristò se byin ta ci. ⁸Limmèni lè wu bɛ fe' son, wù bɛ fe' lè mwù ywù, mè le' nlwukea ne wù tã ci hwæn, Nyeli nye' Yesù Kristò yě wù fyà' fyàsi. ⁹Byin mè nyeli bye cinni mè son, cièni ku' bon lwen. Ba byin nyenndi bon. Limmèni lè, byin lè mè son byin nun, byin cinni nyeli mbɔ' nyě ke ðeb. Á tà ka ñkyiili ké ke nyinnim bwum nun.

Mè ñwum wì ne Mvènnswàb fe lè bwum byon

¹⁰Mmlòkà' nzǎ' le' yêm yi le: Lè byin kà cinni ñkimmɔ', dýièni ke nyě Nyeli nye' Yesù Kristò ke mbæti ye byin bi bæti lè nun ke ñkimmɔ' twun yon nun. ¹¹Kpæmmèni nywi wì, byin sheli mè ñwum wì hwæn ne Mvènnswàb tà byin fe. Á fe byin ywum wì yi, byin lækì pyì ke me mbwɛb ne Satæn tà byin ðwebbi nun. ¹²Ntwi' wì se ðwi' keâ mwù ke ñlim se, se ba wì se ðwi' ta ðwì lè bwum bye lè ñnywùn ke mwu. 'Bwi' ta son ðwì lè mè mpùn mbyibbɔa, lè mè mvèn byan bye ta lwun sea ke cě ñgyɔ' wan ne ñlwinni lè byebbi. 'Bwi' ta ti ku' ðwì lè ywum byibbɔa hwæn ye cinni ñkimmɔ' ke zwò ke mpùn nun. ¹³Li ne se yili lè byin sheli ywum wì ye Mvènnswàb fe byin hwæn bǎ byin dýi kimmi nywɔ' ne ñgyìn mbyebbi ni yě bèn, lè byin ðwì wì a ken bèn mmlòkà', byin pyì kan.

¹⁴Fòsèni lè, byin bɛ mè ci-lerkæm, ntwi' se lerkæm si wě ñkænndan ye bɛ ta plè kpæmmi nun, bǎ mwum bɛ ðonmi ke wì nun. 'Byin bɛ ti ku' lwinni, ntwi' ñlwinni yi, yon ye wě plè ñwum ne ñwum wì ndɔ' tà ka ðwo. ¹⁵Byin dýi ke me kwù zwem, bǎ byin ken Ñtwum Lwen ye ta bwum flɔa fe shě. Nðyi màzwùm yi wě mè diba' ye byin swon ke me kwù bǎ byin fɔsi kèn ke wì nun lwen. ¹⁶Byin teli zwùm kwan hwæn lè Yesù Kristò. Ntè' zwum màzwùm yi wě ñgàn wì nyě tà byin gho kwan se Satæn tà byin le lè yì sán. Kwo fe' win nyænni fe' ke yi sán màzwùm zwem, ñgàn wì ni yě yon ñjimnzea. ¹⁷Yilèni lè Mvènnswàb swæti byin. Nswæti màzwùm yi wě tàem nyě ñwum ne byin ta mwù gwùmnnzi nun. Ke fya', bænnèni ñzǎ' le' Mvènnswàb, yon ye wě ñjim wì ne Mpùn Nsanmi tà byin fe.

¹⁸Kelèni Mvènnswàb kwan hwæn lè ñlim fɔ', byin swula' nun wě tà she Mpùn Nsanmi tà byin lisea. Byin ton lè me', ba byin dyê. Byin keli Mvènnswàb kwan hwæn lè mè myin bwum byon. ¹⁹Byin keli ti ku' nun lè ntwi' yêm, bǎ nun lisà' mùn ñzǎ' le' ye mùn yě shè, mùn sannzi Ñtwum

Lwen ye M̀vènnswàèb kwàsà bwi', bǎ m̀n she yon mwù zwô. ²⁰M̀n ni ci-ntwum Yesù Kristò ke ntwi' Ntwum Lwen màzwùm, kwo fe' she m̀n ni ke nye njè se. Kelèni M̀vènnswàèb lè m̀n sannzi yon mwù zwô wě mbòki ne se yili.

Mè hwæsi mmlòkà'

²¹M̀n yili lè byin limmì mbòki tòn nyě m̀n tòn jene ke nlim, lè ywum ye m̀n tǎ cì. Li ne m̀n fyii byin ngyinni nye' Tishí', nun ne ta she Nyeli nye' Yesù Kristò cǐ lè òlim fò', bǎ nun sannzi byin ywum hwæn. ²²M̀n fyii byin nun bǎ byin limmì mbòki tòn nye', lè nun kimnzi byin mè nlim ke zwum. ²³Ce nye' M̀vènnswàèb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò fè flɔa lè mè ngyinni bye ke cì shin hwæn. ²⁴Bwum bye ta Nyeli nye' Yesù Kristò yili lè nyili ye tà ka mlò', M̀vènnswàèb ngyænni bon, bon hwæn.

Dèwà Sɛ Pôl Kɔɛ Lè ñkwìn Bwum Yesù Kristò Ye Filîb

Mè hwæsi

1 ¹ Mùn Pôl ðwi' lè Timôtê ɓe mè cikpu' Yesù Kristò, ðwi' ɓe ta ɓyin dèwà ton se koi. 'Bwi' ta son koi lè ɓyin ɓe ñkwìn ɓwum Yesù Kristò ye ke Filîb, ye ɓætâ lè Yesù Kristò. 'Bwi' konndi tì ku' koi lè ɓwumɲkàm ke nyenswàɓ nyin, lè ɓwum ɓye ta she cǐ kwe. ² Ce ndwun nye! Mvènnswàɓ ɓon lè Nyeli nye! Yesù Kristò ɲgànni ɓyin, ɓe fe ɓyin flɔa.

Mwù ɲkeli Pôl ke nywi ɲkwìn ɓwum Yesù Kristò ye ke Filîb

³ Mùn tǎ Mvènnswàɓ osòkò' yili ntwi' yin yì kwan hwæn ye mùn tǎ le' shin ɓùn. ⁴ Mùn tǎ tòn lè ñlim lwen yì kwan hwæn ye mùn tǎ ɓe mùn kelâ Mvènnswàɓ lè jin shin. ⁵ Mùn tǎ Mvènnswàɓ osòkò' yili, ntwi' se ɓyin ɓætâ lè mùn ke she nshě Ntwum Lwen nun, ɲwa' ye ɲgyìn zwimbyi' ne ɓyin ðunme ñlim ðyili ke nywi Yesù Kristò, han a kiìn ɓèn jene. ⁶ Mùn limmi seansean le Mvènnswàɓ ne ðunme she lwen cǐ ke me nlim nyin nun, à ywime she màzwùm kènnzi mbyimbyî, se kwannzi mwù, a ken ɓèn ñmlòkà' nywɔ' ne Yesù Kristò ywime fyònni. ⁷ À si wòli le mùn fòkà' li ke ntwi' yin. 'Byin ɓi mùn ke nlim, ntwi' ɲgànni fɔ' ye Mvènnswàɓ ɲgànni mun, à ɲgànnâ tì ku' ɓyin. Son se ci, ɓyin ta mun kpea jene fe nye njè, kwo fe' ke ndyi shitàkwù Ntwum Lwen ye mùn ɓe ðyi le à yi leɲkàm. ⁸ Mvènnswàɓ ni shitàkwù le mùn yili ɓyin leɲkàm, ɲyili ye mùn yili ɓyin nun ta ku' wai nywi Yesù Kristò nun ne'.

⁹ Ywòeni fe' swum se mùn tǎ Mvènnswàɓ keli lè jin shin. Mùn tǎ nun keli le à ci ɓyin yili ɓwùlukwæn mbyimbyî ke nyinnim shin nun. À ci tì ku' ke nyili màzwùm nun, ɓyin fosi leɲkàm limmi, ɓyin limmi tì ku' ɲkě ɲkyìili ke nyinnim me le' mɓyibɓa lè nyě ñlwukea, ¹⁰ ɓǎ ɓyin yæn mè le' ñlwukea. Li, nywɔ' ne Yesù Kristò yě fyònni, mè nlim nyin ɓe ñsanmea; ɓa ɓyin ɓe lè ɓyebbi ndɔ' nywi. ¹¹ Mè kíkàen nyin yě tì ku' ɓe ñlwukea kwan mèan hwæn. ɲkimmɔ' ncinni mè kíkàen ñlwukea màzwùm hwæn yě wa' ke ɲkimmɔ' Yesù Kristò nun. Li ne ywime cǐ ɓwum sakà' Mvènnswàɓ, ɓe twuli nun.

Yesù Kristò ni mwum ne làn ywum hwæn ye ñgyó' wan

¹²Mè ñgyinni byêm, mún yili le byin limmi le mè le' ne cinni mun fe tèt' kan le' Mvènnswæb be nyè, à fyón cì se ken mbyí. ¹³Mè le' ni ne ci mè suzæn hwæn bye ta nye gwemná bõn, lè bwum mèan ndò' tì ku' limmi le mún ni nye njè ntwi' se mún ni mwum Yesù Kristò. ¹⁴A konndi tì be ke ñkè ye be ke mun nye njè ye, ye feâ tì ku' ñkimmò' lè mè ci-ndwon mbyi Nyeli nye' Yesù Kristò ñzwõnzwò'. Yi tà ka tí bon kwènni, be ti le' Mvènnswæb sannzi mwù zwò.

¹⁵Mún limmi seansean le byindò' ta le' Yesù Kristò sannzi lè bon ci mbànni lè mún. Ti ku' ke fya' ndò' nun, bye ta le' shon shè lè ñlim fò', à bi tì ku' kwe. ¹⁶Bon bi ta le' Mvènnswæb shè lè ñlim fò' li ntwi' se be yili mún. Be limmi le Mvènnswæb fyi mún fe bǎ mún ðyi, mún lisà' le Ñtwum Lwen yi swum se ðyi leñkàm. ¹⁷Bye ta mbànni cǐ lè mún bi, be ta le' Yesù Kristò sannzi bǎ bon cinni ñtwu, be lan mún. Le' se bon ta le' hwæn cinni kan cǐ tòn ke me ñlim nyan nun, se su' ke ñwum. Be ta shè li, bǎ bon konndi mún vèñ' fe nye njè.

¹⁸Son, nywi kwènnâ kan mún. Kwo be she fe' lè mbàkǎ' byebbi ñlim, shindò' be she lè mbàkǎ' lwen, swum twun si le le' Yesù Kristò ta fòsi kènnò' mbyí. Mún kè kan le' byebbi ndò' ñlim lè ntwi' màzwùm, mún tǎ fòsi dàli mbyí nún. ¹⁹Ntwi' se mún limmi le ke ywum màzwùm nun hwæn, Mvènnswæb yè mún nywæsi nun ntwi' mè ñkeli ne byin ta keli lè ntwi' yêm, lè ñkpa' ye Mpùn Yesù Kristò tà mún kpea. ²⁰Swum se ñlim ta mun fòsi ðyi ke ñlim lwen, à si le kwènnjin bǎ mun bænni ke swi' bwum. Mún yè fyón tòn lè mbòñgà' le ba ñlim sænni mún, mún ton kwan hwæn wè tà she mún tòn jene lè mún lisà' bwum ke mbòkì tòn nyèm nun hwæn le Yesù Kristò ni ñdwun; mún ne be fe' lè me', kwo mún ywi fe' nún. ²¹Ti lè mún, kwan se mún ke lè me', Yesù Kristò ne swum ñkàmñkàm shêm. Ywi ni cì shêm wè dâsi nyè làn fe' ñzison ñgyó' wan. ²²Beshe ñgyìn yêm keó' mbyí, mún wòli mún cì tì she ndò' she ywime bwum kpea. Li, mún ni mè nyinnim, mún limmi kan fyà' ye mún yè yæn. ²³Mún ni mè nyinnim li, swum se mún yili lwen à si ywi, bǎ mún ken tòn mban bwi' lè Yesù Kristò. Son si se lwu se lan tòn she fe ñgyó' wan. ²⁴Son, tòn shêm ke ñgyó' wan nun si tì ku' lwen ñzwõnzwò', bǎ mún kpa' byin. ²⁵Mún kènnâ yen be le mún ke fe' tòn wan nún. Mún yè fe' tòn bwi' lè byin mbanmban bǎ byin hwæn, byin fòsi mè ñlim nyin ðyili mbyí ke nywi Mvènnswæb, byin konndi tì ku' tòn lè ñdàli ke ndyili ñlim màzwùm nun. ²⁶Li, kwan se mún kà kwankà' nye njè, bwi' ywime tì cinnèni be; byin ye Yesù Kristò twuli mbyimbyí, ntwi' se mún bènnâ nsòn yin.

²⁷Ñgyi swum ne byin ywime cì à ni le, mbòkì tòn nyin be swum se ywime lisà' le byin ta ñlim kè lè Ñtwum Lwen ye ke nywi Yesù Kristò. Mún yili le kwan se mún ywime byin kǐn yenni, shindò' mún ne shi fe'

kìn, mùn ywɔ' le byin d̄yi kimmi ke mbyi Mvènnswàb nun, byin ta su' tòn ñwum fɔ' lè b̄wùlu, byin d̄wi ti ku' twù' lè ñlim fɔ' b̄ã Ñtwum Lwen kennò' mbyí. ²⁸Ba byin yi tì mè ci-byinnzì byin, kwo fe' ke ya mbyi nun. Kwan se a ye be byin tà ka tí bon yi, a ywime bon ñlimmì cì le be ti b̄wum bye b̄wua nùn, byin be ku' làn nyin b̄wum be Mvènnswàb swætâ. Mvènnswàb ne ywime bon ñlimmì màzwùm cì. ²⁹Ke kwènnzì nlim se Mvènnswàb kwènnzâ lè byin, à wò byin mbyi lè byin dwon Yesù Kristò, a su' kan seansean ñd̄yili nlim ye byin d̄yili nywi yon, à si tì ku' le byin yen vènè' lè ntwi' yon. ³⁰Ke à si li, byin duân twù' mbò' ne mùn tã d̄wi. N̄d̄wi twu' màzwùm yi ye byin yenne mun be d̄wi wě tà she byin ta ywɔ' jene fya' le mùn tã d̄wi.

Dwoènnì Yesù Kristò ke me mbàkà' nyon nyě nun cinne nun

2 ¹Mbæti ye byin bi bæti lè Yesù Kristò tètì kan byin zwùm? Nyili yon ye nun tà byin yili feã kan byin kpæm me'? Mpùn Nsanmi ti kàn byin nywi? Kwènnzì nlim lè b̄wùlu duân kã nyinnim shin nun? Byin ti kan b̄wùlu yili nùn? ²Ke byin ti nyinnim ywum màzwùm hwæn li, f̄sèni mùn ñlim lwuli mbyí ke tòn ñwum fɔ' nun, byin yili b̄wùlu, ba ñlim ndò' be kyí, byin kennzì ywum hwæn lwen, ñkyìlli læki be nyinnim shin nun. ³Ba byin suku' lwen nyě byin ne' f̄d̄kea, shìki byin twuli ku' byin ne', fyòènnì byin ne' tweli ñgyɔ', byin ce b̄wùlukwæn wě b̄wum bye lan byin nùn. ⁴Mwum hwæn ci swum se woli se kpa' lwikwæn. Ba byin suku' byin ne' nyæmmi. ⁵Dwoènnì mbòkì Yesù Kristò ke me mbàkà' nyon nyě nun cinne hwæn nun. ⁶Tòn shon be le, kwo fe' she nun ni swum fɔ' bon lè Mvènnswàb si, à be kã mbànni cì lè Mvènnswàb. ⁷Son, à donnze pa' tòn màzwùm mbeti, à lànnzì mwum shon ke ñgyɔ' wan wě b̄wi', à fyòsi nun ne' lè ci-she Mvènnswàb. Kwan se nun be mwum wě b̄wi', ⁸à fyòse nun ne' be ñgyɔ', à ywòli Mvènnswàb, li han a ken bèn ke ywi nun, kwo fe' ywi vènè' nyě be ywummœ nun ke ñgæ' mè b̄ɔɔ' zwêm. ⁹Li ne ci, Mvènnswàb twuli nun à làn ywum hwæn, à kè nun jin she lan b̄wùlu mè myin hwæn, ¹⁰bã b̄wum hwæn bye ke d̄eb lè bye ñgyɔ' wan, kwo fe' bye ñgyɔ' ñji, kwan se bon ywime jin Yesù ywo, be kiin swummi ke swi' shon, be twuli nun. ¹¹Kwo wen ywime shè lè ñwum yon le Yesù Kristò ni Nyeli b̄wum hwæn. Li, be ye kònn̄di Ce Mvènnswàb twuli.

Mè ci-ñkè nlim lè Yesù Kristò bi wě ñwanñwan

¹²Me ñgyinni byêm, ke byin yennâ ñywòli ye Yesù be ywòli lè Mvènnswàb, se yili le byin be ywòli wě mbòki kwan se mùn be b̄wi' lè byin. Jene ne mùn b̄ã tí b̄wi' lè byin, ywòlèni tì se lan li. Nywòli màzwùm yi le, ke nswæti ye Mvènnswàb swætâ byin nun, se yili le byin ci ku' she se ye lisà' le byin swælâ, ba byin b̄wæti mwù lè ñlisà' nswæti yin. ¹³Ntwi' se Mvènnswàb ne ta byin d̄yi nyè, byin kà yili ywum ye ta nun ñlim lwukea,

à fe tì ku' byin kim ncí ywum màzwùm. ¹⁴Ke me she nyin ne byin ta cì nun hwæn, ba byin ngunnà' òwùlu, shìkì byin pyisì ku' mè le', ¹⁵byin làkì be lè byebbi ndò' nywi, son, bǎ byin be sanmea, byin be òwen Mvènnswàb bye cinni kan òm ndò' nywi. Byin bi nyinnim òwum be cinni mè òwum mbi-mbi, bye ta mbyi mbyebbi òwon, ke nyinnim shan byin bi wé òwanòwan, ¹⁶byin ta bon òzǎ' le' ye ta òwum òzison òkàmòkàm fe sannzi. Beshe byin ci li, ògyin ne Yesù Kristò ywime fyònní, mún ywime dàli ke swi' shon ntwi' yin. Ntwi' son se ye lisà' le mún ywie kǎn she òin. ¹⁷Ké nlim se byin ta kè ke nywi Yesù Kristò, à si wé sàtikǎ' shin se byin ta fe lè Mvènnswàb. 'Be wu fe' mun nùn, mún yé tòn lwen, ntwi' mvàb yém ye be sàtikǎ' se mún kònni ke sàtikǎ' shin nun, li, òwi' lè byin, òwi' ye dàli òwi' hwæn. ¹⁸Byin ku', òèni ku' lè ònim lwen lè mún mban, lè òwi' dalèni.

Timòtè bon lè Èpàflòdìtè

¹⁹Beshe Nyeli nye' Yesù Kristò yili, mún yé byin Timòtè fyi ògyien, bǎ kwan se nun ywime fyònní, à shè ku' mún wé tà she byin ton, bǎ zwùm te' ku' mún ke nlim. ²⁰Mwum mbo' ndò' bǎn nyé òwi' cinni mè mǎkà' mban òwi' lè nun, shi ku' be nun, Timòtè. À tá le' shin bàkea òzwòzwò'. ²¹Bwùlukwǎn hwæn ta su' mè le' nyan ne' nyàmmi, be tà ka bàkà' nywi ywum Yesù Kristò. ²²Ti lè Timòtè, byin limmi mè kíkǎn nlwukea nyon. 'Bwi' lè nun, òwi' ciá Ntwum Lwen kèn mbyí; à tà mun kpea lè she màzwùm wé tà she mwen tá ce nyon kpea. ²³Li, kwan se a ye be lè be linnà mè kǎ' byém, mún yili mún fyí byin nun mbyimmi. ²⁴Mún limmi seansean le beshe Nyeli nye' Yesù Kristò yili, mún ne' yé ku' òin cì shin kwan kwǎ'.

²⁵A kònni tì ku' be le ògyinni nyèm Èpàflòdìtè, mwum nyé byin fyiè le à kiin mún ywum ye be mún shi fe, òwi' lè nun, òwi' ciá she mbanmban, òwi' òlǎ she òzwòzwò'. Mún fòkǎ jènè le òdikà' mún fyí nun be cì shin, ²⁶ntwi' se òjè nyen yin tà nun kwènni òzwòzwò'. Nlim ta nun kwènni lè byin ntwi' se à limmi le byin ywǎ le nun kwènnà. ²⁷Lè lenkǎm, be lè à kwènnà. 'Be lè se nzwonme kwǎ' bǎ nun ywi, son, Mvènnswàb ne kwènnzi ònim lè nun, à kimnzi nun; à su' kan ònim kwènnzi lè nun, à kwènnzi tí ku' ònim lè mún, ntwi' nun làkì mún vènè' ndò' kònni nywi. ²⁸Ke ntwi' màzwùm, ònim ta mun su' òyi le mún fyòsì nun be cì shin mbyimmi, bǎ kwan se byin ywime nun yenni, ònim lwuka' byin. Ti lè mún, ònim pyi ku' mún zwum. ²⁹Li, kwan se nun ywime òèn, yèèni nun lwen, byin yé nun lè òdàli ntwi' se nun ne ku' mwum Nyeli nye' Yesù Kristò. Twulèni pa' mwum se wé nun si, ³⁰ntwi' be lè à nzwonme kwǎ' bǎ nun ywi ke she Yesù Kristò nun. She se byin be òè cǎ, byin kpa' mún, son se nun ci, han à shinò' ywi òganògwu.

Mbyi ne tá mwum sannzi ke swi' Mvènnswàb

3 ¹Mè ògyinni byém, mmlòkà' nzà' le' nyèm ni le byin dali ntwi' se byin bi òwum Nyeli nye' Yesù Kristò. Se ba mún nywi hwum lè

ìḡḡæti nzàè' le' ne mún kòá byin mbyí nún. Kwo fe' li, mún yen ma le à si lwen li ke cì shin. ²Son se mún le' le, cièni ló' kon lè ðwum bye wě ðwen mbyi' nyenea bye ta mè she mbyibbòa cì, ðe ta su' fòkà' le le' lwen se suku' ñdunnzi ñdùn. ³Be lè ñdunnzi ñdùn ye ñkàmḡkàm, à yi kyi. 'Bwi' ðe ta Mvènnswàèb keli lè ñkimmò' Mpùn Nsanmi, ðwi' twuli Yesù Kristò, ðwi' kè kan mwù ke yi ðè' ye ðwum ta gheka' nun, ðwi' ðe ti ðwum bye ðe ðunnzà ñdùn she ñkàmḡkàm ke swi' Mvènnswàèb, ða tì ðon. ⁴Yì ðè' màzwùm ðé ywum ñkàmḡkàm, mún kèè mwù ke nlim, ntwi' se ðeshe mwum ndò' shè le nun ni ke yi ðè' màzwùm nun ñwòli, mún limmi le mún ni nlim ñwòli, mún làn nun. ⁵Ñdunmi zwimbyi' yi le: mún ni seansean mwum Èbrú, se konndi ðe mún ni mwèn nyé ḡḡyò' Ìzràèl ke mvu ðwum Bèḡjàmèḡn nun. Kwan se ðe yee mún, mún wòle ḡḡyín nini ðe ðunnzi mún ñdùn. Ke mbyi me lwuà me Yudà nun, mún ðe Fàrizièḡ. ⁶Mún ðe mbyi ke mbyi mè Yudà nun, han mún ðe ma ðwum Yesù Kristò zæbsi. Mún ðe kán mè lwuà me Yudà ndò' lèan. Li, mún ðe kwan hwæn ñlwinni. ⁷Mún ðe fòkà' le ywum màzwùm wole kim ye kpa' mún, son jene, ke ntwi' Yesù Kristò, mún limmá le ywum pwìnpwìn ye ðe. ⁸Lè lèḡkàm, mún pèlâ fyà' lè ywum hwæn li, ntwi' nlimmi ye mún limmá Nyeli nyèm Yesù Kristò, ye lan ywum ye mbyí hwæn. Ke ntwi' yon nun kyishon, mún ðonnzà ywum hwæn. Mún tã ywum màzwùm cè jene wě ywum ye ðe swiâ twu', hwæn li, ðã mún ðe lè Yesù Kristò. ⁹Ba mðe ye fyà' fò', son, ðã mún ðeð' nun fya' gwùm. Mún ðã tì lè mðàkà' nshè ye le mún ni ñsanmi ke swi' Mvènnswàèb ntwi' se mún tã mè lwuà me Yudà ðwonnzi. Swum se ta mun fyòsi ñsanmi ke swi' shon, à si kè nlim se mún kè lè Yesù Kristò. Mvènnswàèb tã mun cè ñsanmi ntwi' kè nlim màzwùm. ¹⁰Swum se mún suku' yili ñzwònzò', à si le mún fòsi Yesù Kristò limmi, mún limmi tì ku' ñkimmò' yon, ñkimmò' ye nun lèan ywi nun. Mún yili mún yen ku' vèné' wě tã she nun yenne, ywi nyèm ðe ku' wě ñyon, ¹¹ðã ðeshe Mvènnswàèb yili, à yimnzi ku' mún wě tã she nun yimnze ku' Yesù Kristò.

¹²Mè le' ne mún le' hwæn ni, mún le' kan le mún lwinnzà ywum màzwùm hwæn, shindò' mún cinni kan tì byebbi, son, mún tã nywi kimnzi fya' ðã mun kwumndi mè le' màzwùm hwæn, a ðe nyèm, ntwi' mun ti mwum ne Yesù Kristò kwumndà nún. ¹³Mè ḡḡyinni byèm, mún tã byin shè le mðàkà' yèm ða le mún kwumndà mè le' màzwùm nún. Swum fò' se mún tã cì, à si le mún tã ka tì ñlim kè lè ywum ye mún ðe mbyí nlim. Mún tã nywi kimnzi lè mún kennò' mbyí ywum ye zwimbyi' nun. ¹⁴Mún tã lwòmni lè kèn, ðã mun ðen mwu, mún yé ðàsi ne Mvènnswàèb tã mún lon lè nun ntwi' se mún ni mwum Yesù Kristò. Dàsi màzwùm ni ñtòn ye ðwi' ye tòn kwe ðèb ðwi' lè nun. ¹⁵'Bwi' ðe ti ðwum bye kwùm zwum yili ke le' Mvènnswàèb nun, se yili le ðwi' cinnèni pa' mðàkà' màzwùm. 'Beshe byindò' cinni mè mðàkà' nyé ðin ndò', Mvènnswàèb

ywime byin fòsi lisea le mè mbàkà' nyin bǎ ñlwukea. ¹⁶Swum fò' se bwi' ye cì su' le bwi' limmèni lè nyè mbyi ne bwi' ti nlim, ba bwi' fyôn be bwàb nun, bwi' kennèni mbyimbyí lè kwù kèn fò'.

¹⁷Mè ñgyinni byêm, dwoènni mè kwù kèn byêm, byin hwæn. Bwi' liseâ bwum mbòkì tòn nyè ñlwen. Dwoènni mè kwù byan, beshe byin yen le be cinni ku' mbòkì tòn mbò' lè bwi'. ¹⁸Bwum mèan ndò' bi kwe, mbòkì tòn nyan tǎ lisa' le à bi mè ci-byinnzi Yesù Kristò ne ywie ke ñgæ' mè bɔɔɔ' zwêm. Mùn ñætâ byin mè le' tòn ne kàmmi ti mèan, jene, mùn tǎ ti ló' byin nun shě lè mè dú' ke mæ'. ¹⁹Ke cì bwum màzwùm, m̀vènnswàb ndò' ba mbyí, a lan ku' mè mbàkà' nyan ne ke zwum shan nun, swum kwènnjin se bon ta cì se be ta fyôn bon ne' twuli nun, mè mbàkà' nyan tǎ su' kèn ke ywum ñgyò' wan nun. Ke mmlòkà' ñgyò' wan, M̀vènnswàb ywime ñzison nyan bwuli lè ntwi' màzwùm. ²⁰Ti lè bwi', ñgyò' ñkàmñkæm nyè' ni ke dɛb cɛ M̀vènnswàb, bwi' ta su' tòn lè mbònnɔgà' Nyeli nyè' Yesù Kristò ne Ci-nswæti nyè'. ²¹Kwan se nun yě bɛn, à yě bwi' kwæ' nywi she bwi' cinni ñgyò' wan se yònnzi, se fyôn ku' kwæ' nywi she cinni ñtwu wě shon. À yě cì li lè ñkimmò' yon ye nun tǎ ywum hwæn kě ke me kwù nji.

Ywum ye Pól yili le ñkwìn bwum Yesù Kristò ye Fìlib ci

4 ¹Ke byin limmâ li, mè ñgyinni byêm, d̀yièni kimmi ke mbæti ye byin ti bæti lè Nyeli nyè' Yesù Kristò. Mùn yili byin ñzwɔnzwò', ñlim yêm ta su' d̀yi le m̀n kònnɔ' ti byin yenni be, m̀n tǎ dàli ntwi' yin, byin bi swum se lisa' le she shêm kwannzâ mwù.

²Ñzæ' le' ne m̀n yili m̀n she lè Èvòdì bon lè Sàntishí, à ni le m̀n swuleâ bon, be ton ñwum fò' bon ke nyinnim shan nun, ntwi' se bon ti bæti lè Yesù Kristò. ³Mùn shè tì ku' lè lwikwæn she nyèm le à kpa' mè yib b́i màzwùm, ntwi' se bwi' lè bon, bwi' bɔlâ lè vènè' ke nsannzi Ntwum Yesù Kristò lè bwum hwæn. Bwi' lè mè yib màzwùm, kònnɔ' lè Klèmân, lè bwùlukwæn ndò' tì ku', bwi' ciâ she fò' m̀banm̀ban lè bon hwæn li, mè myin nyan ti fya' M̀vènnswàb ke dèwǎ nzison nun.

⁴Dàlèni kwan hwæn ke mbæti ye byin ti bæti lè Nyeli nyè' Yesù Kristò nun, m̀n tǎ ló' byin ñæti, dàlèni mè. ⁵Beèni flɔa ke swi' bwum hwæn, ntwi' se byin limmi le mbɛn Nyeli nyè' Yesù Kristò ti kwukwæ'. ⁶Ba byin fyon swum ndò' me nlim nyin nun, son, shèèni ywum hwæn ye ta byin shini lè M̀vènnswàb, be fe' yen, kelèni nun, byin yili tì ku' nun osòkò'. ⁷Beshe byin ci li, M̀vènnswàb yě byin flɔa fe, flɔa nyě lǎn ñlimmi bwum hwæn. Flɔa màzwùm yě mè nlim nyin, lè mè mbàkà' nyin bɔn ke nywi Yesù Kristò.

⁸Mè ñgyinni byêm, m̀mlòkà' nzæ' le' yêm yi le, kèèni mè nlim nyin ke nywi ywum ye d̀yi ñkàmñkæm ye woli ye cinni ñtwu wě ywum ye d̀yi leñkæm, ywum ye cinni ñkyìblí, ywum lwinnea, ywum sanmea, mè

le' myimnea, lè ywum lwukea ye ta mwum hwæn ñdàli fe nlim. Ywum màzwùm hwæn li, fîkèàni lè yon kwan hwæn. ⁹Ywum ye mún lisae byin ye byin yilâ, kòndndi lè ywum ye byin ywæ mún ke ñwum, kwo fe' ye byin yenne mún ke nci, cièni ku' yon. Li, Mvènnswæb ne tã ßwum floa fe yě byin ßôn.

Ñyili osòkò' Pól lè ñkwìn ßwum Yesù Kristò ye Filib

¹⁰Mún ywâ ñdàli ke nywi Nyeli nye' Yesù Kristò ñzwònzwò', ntwi' se byin konndâ tì fîkà' dyè lè mún. Mún limmâ leñkàm le byin ta le' shêm fîkea kwan hwæn, son, byin cinne kãn mbyi ñkpa' yêm. ¹¹Mún tà ka le' li ntwi' se mún ni ke shi' nun. Mún mènndâ lè mè pa' tòn hwæn, ße fe' byebbi, lè lwæn, mún tã tòn, shikì mún fyon. ¹²Tòn se mún tã tòn kwan se mún ni ke shi' nun, mún limmi son, she mún tà ku' tòn kwan se mún ni ke we' nun, mún limmi tî ku' son hwæn. Mè pa' tòn màzwùm ti mún me' seansean; mún limmi mbyi ne mún ywime tòn ke nlim, mún hwumni kan kwo fe' she mún cinni swum ji, shindò' ñjè ne ta mún kwènni, mun shì fe' ywum cinni, kè mún ne cinni fe' mèan. ¹³Mún wòli mún làn mè pa' tòn hwæn lè ñkimmò' ye Yesù Kristò tà mun fe. ¹⁴Ke nyè màzwùm hwæn li, byin ciâ lwæn ke mkpa' ye byin kpa' mún ke me vènè' nun. ¹⁵Byin ße ñkwìn ßwum Yesù Kristò ye ke Filib, byin limmi le kwan se ße ðunme Ntwum Yesù Kristò shé ke Mäsèdwân, byin ße ße mún su' kpea, a ken ßèn ke ñwai ye mún wai kwe. Byin ße ße ñkwìn ßwum Yesù Kristò ye ßwi' ße ywum fyikea nyinnim she'. ¹⁶Kwan se ße lè mún ke ke Tèsàlònikà, byin næmnze mún ywum ye ße mún shi kàmni mèan. ¹⁷Se ßa le fe nyè byin ta mun fe ne su' mun ñlim lwu, son, mún tã dàli, ntwi' se mún limmi le Mvènnswæb yě byin ñgànni ke fe ne byin ta mun fe nun. ¹⁸Mún yennâ ywum ye byin næmnzi mún hwæn, ye lan tì fe' ye ße mún shi. Kwan se Èpàflòditè fe mun ywum ye nun ßenne lè yon, swum ndò' shi' kan tì mún. Ywum màzwùm yi wé sàtikæ' lwæn se Mvènnswæb tã yili, se ta nun ñlim lwukea ñzwònzwò'. ¹⁹Mvènnswæb cinni ñjòndndi ndwun, ke ñjòndndi nyon nun, à yè byin ywum hwæn ye ta byin shi fe fya' Yesù Kristò. ²⁰Ntwu ße lè Ce Ndwan nye' Mvènnswæb yì ðwùmðwùm mèan hwæn. **Àmèn.**

Mè hwæsi mmlòkà'

²¹Hwæsèni ßwum Yesù Kristò hwæn. Bye ßwi' ßi fe lè ßon hwæsi tì ku' byin. ²²ßwum Yesù Kristò bye mbyi hwæn hwæsi byin. Bye hwæsi byin ñzwònzwò' à ßi ßwum ßye ke ðwon mvèn ndwun Sèzâr.

²³Nyeli nye' Yesù Kristò ñgànni byin.

Dèwà Sɛ Pɔl Kɔɛ Lɛ ŋkwìn Bwum Yesù Kristò Ye Kòlòsì

Mè hwæsi

1 ¹Mùn Pɔl ci-ntwum Yesù Kristò nɛ Mvènnswæb yǎn, bwi' lɛ ŋgyinni nye' Tìmòtê, bwi' bɛ ta byin dèwà ton sɛ kɔi. ²Bwi' ta son kɔi lɛ byin bɛ ŋkwìn bwum Yesù Kristò ye kɛ Kòlòsì. Byin bi mè ŋgyinni bye' bye ta Nyeli nye' Yesù Kristò dʒwon lɛ ñlim fɔ'. Byin ti bæti lɛ Yesù Kristò. Ce ndwun nye' Mvènnswæb ŋgænni byin, à fɛ byin fɔca.

Mwù ŋkeli Pɔl kɛ nywi ŋkwìn bwum Yesù Kristò ye kɛ Kòlòsì

³Bwi' ta Ce ndwun Mvènnswæb nɛ dʒyi Ce Nyeli nye' Yesù Kristò osòkò' yili yì kwan hwæn ye bwi' ta nun keli lɛ jin shin. ⁴Bwi' ta nun osòkò' yili, ntwi' sɛ bwi' ywɔá mbòkì nɛ byin kɛá ñlim kɛ nywi Yesù Kristò, byin ta tí ku' ŋkwìn bwum byon yili. ⁵Hwæn li, ntwi' sɛ byin ta zwùm tɛli lɛ ywum lwukea ye Mvènnswæb fɔsá lɛ ntwi' yin kɛ dɛb. Bɛ lɛ bɛ sannzá byin le' ywum lwukea màzwùm kwan sɛ byin sete Ntwum Lwen ywo, ñtwum ye kɛ nywi nzǎ' le' ŋkǎmŋkǎm. ⁶Ntwum Lwen màzwùm ta kònnɔi lǎm kɛ ŋgyɔ' wan nun hwæn. À yi wɛ ŋgæ' nyɛ tá gwùm lwukea sean ntwi' sɛ bwum bye ta mwù kɛ lɛ ñtwum màzwùm ta fɔsi màn mbyimbyí. Li, ñtwum màzwùm ta ku' kɛn mbyimbyí kɛ nyinnim shin nun, ñdikà' nywɔ' nɛ byin sete ywo mbòkì nɛ Mvènnswæb kwènnzá ñlim lɛ byin, a kiin bèn dʒyɛ. Byin limmá jɛnɛ le son nɛ', kwènnzì nlim sɛ. ⁷Ntwum Lwen màzwùm, byin ywɔ' yon kɛ ŋwum Èpàflá. Èpàflá màzwùm ni ŋwɛ nlim nye'. Bwi' lɛ bon, bwi' bi mè ci-she Yesù Kristò. À tá she Yesù Kristò cí lɛ ñlim fɔ', à tá she cí kɛ nsòn yin kɛ bân she' nun. ⁸Nun nɛ she bwi' mbòkì nɛ byin ta bʒwùlukwǎn yili lɛ ŋkimmɔ' Mpùn Nsanmi.

⁹Li nɛ ci, ñdikà' nywɔ' nɛ bwi' ywɔɛ le' màzwùm, bwi' tà ka mwù bʒwæti lɛ ŋkeli Mvènnswæb lɛ jin shin. Bwi' ta Mvènnswæb keli, bwi' cibbi nun le à ci byin fɔsi ywum ye ta nun ñlim lwukea limmi, lɛ byin

cinni tì ku' òkimmò' yè M̀p̀ùn Nsanmi nyon tà byin fè, bǎ ywum hwæn pǎ' bè byin mǎ' seansean kè mbyi nyon nun. ¹⁰Li, pa' tòn shin yè bè wě tà she Nyeli nyè' Yesù Kristò tà yili. Byin yè nun òlim lwukea kè mè kíkàè nyin nun hwæn, byin fòsì tì m̀è kíkàè nlwukea cinni, byin konndi M̀v̀ènnswǎb limmi mbyimbyí. ¹¹Bwi' ta tì ku' kònddi keli le, kè òkimmò' yon yè lan ywum hwæn, M̀v̀ènnswǎb ci byin òyi kwan hwæn kimmi kè mbyi nyon nun. Li, kè kwan hwæn nun, byin yè m̀è le' fyimnzi, byin bǎn tì òlim lè b̀ẁùlu, byin bè tì ku' kè ndàli nun. ¹²Yilèni Ce nyè' M̀v̀ènnswǎb osòkò', nun nè wo byin mbyi nlwen, bǎ byin cinni ku' swum se nun kè kè cìcì òwanòwan kè òbè lè òkwìn b̀ẁum byon. ¹³Nun nè nywǎsì bwi' kè cì tòn òjimmì she Satàn nè ta ywò' kwe, à kè bwi' kè ywò' mwèn nlim nyon Yesù Kristò òji. ¹⁴Yesù Kristò nè nywǎsì bwi', à zùsì tì ku' bwi' byebbi nyè'.

M̀v̀ènnswǎb kè Yesù Kristò lè mwù ywum hwæn

¹⁵Mwum ndò' tà ka M̀v̀ènnswǎb yenni lè zè', son, Yesù Kristò nè b̀ẁum yennà nùn, nun nè òyi fli mǎ' M̀v̀ènnswǎb, à lisa' bwi' m̀b̀òkì nè M̀v̀ènnswǎb tòn. Yesù Kristò nè Mwen M̀v̀ènnswǎb, à cinni òtwu, à làn ywum hwæn pǎ' yè M̀v̀ènnswǎb fò. ¹⁶M̀v̀ènnswǎb fè ma nun òkimmò' mfò' ywum hwæn yè kè òbè lè yè kè ògyò' wan, ywum yè cinni kwǎ' nywi lè yè bè tà ka yèn. Ywum yè cinni òkimmò' kè òbè hwæn, kwo fè' m̀è pa' m̀è cikpu' M̀v̀ènnswǎb nè cinni òtwu kè nlim òbè hwæn, M̀v̀ènnswǎb fè òkimmò' mfò' yan hwæn kè fya' mwèn nyon Yesù Kristò. Ywum yè nun fòe hwæn yi, M̀v̀ènnswǎb fè tì ku' nun yon fya'. ¹⁷Kwan se bè lè ògyò' wan kwan kife', a bè lè Yesù Kristò tì kwe. Nun nè ta ywum hwæn giti lè òkimmò' yon. ¹⁸Nun nè mwù òkwìn b̀ẁum M̀v̀ènnswǎb, òkwìn b̀ẁum M̀v̀ènnswǎb yi wě kwǎ' nywi shon, nun nè' bè ku' wě mwù. Nun nè sete bè, kwan se bè lè ògyò' wan kwan kife'. Nun nè seti tì ku' ywi yìmmi. Se lisa' le à ni òdwun, à làn ywum hwæn, nun nè zwimbyi' ywum hwæn, ¹⁹ntwi' se M̀v̀ènnswǎb nè yili le m̀b̀òkì nè nun nè' tòn, mwèn nyon Yesù Kristò bè ku' hwæn pǎ' li. ²⁰À yili tì ku' le, kè mvǎb mwèn nyon Yesù Kristò nun, à cì ywum yè ògyò' wan lè yè kè òbè nun hwæn, yè fyòn òwum fò' lè nun. Mvǎb fò' màzwùm nun yè mwèn nyon swìe kè ògǎ' m̀è b̀òtò' zwem, yon yè feà fòe kè nyinnim shon lè b̀ẁum.

²¹Byin, kè kwan se bè mbyí nun, byin bè m̀è kyìn, byin bè m̀è ci-byìnnzi M̀v̀ènnswǎb kè m̀è m̀b̀àkà' m̀byibbòe nè byin bè b̀àkà', kònddi lè m̀è le' m̀byibbòe nè byin bè tì ku' cì. ²²Son jènè, M̀v̀ènnswǎb mlòkèa le' lè byin kè ywi nyè mwèn nyon nè fyònne mwum wě bwi' ywie. À ywie li, bǎ byin bè sanmi, bǎ nun bèn lè byin kè swi' M̀v̀ènnswǎb lè byebbi ndò' m̀b̀ò' bǎ byin kè nywi, lè mwum ndò' làkì byin le' wè' cinni nywi. ²³Kwo fè' li, se yili le byin kèn mbyí lè òkè nlim yè byin ta kè kè nywi Yesù Kristò, bǎ kì byin nywuli m̀è' lè ywum yè bè she byin kè Ntwum Lwèn nun, yè byin

limmâ le byin ye cinni. Ñtwum màzwùm ye be shèà lè ßwum hwæn be ke ñgyô' wan nun. Mùn Pól, she shêm si le mùn she ti ku' Ñtwum màzwùm lè ßwum.

She se Mvènnswæb fæe Pól fya'

²⁴Mùn tã dàli jene ntwi' se mùn tã vènè' yenni ke jin shin nun. Mbòkì ne Yesù Kristò yenne ku' vènè' mbyí, mbanmbò' ni ne mun tà ku' yen ke ntwi' se ñkwìn ßwum Mvènnswæb ye wě kwæ' nywi Yesù Kristò. Mùn tã vènè' yenni li, bã she shon ken bèn ke mmlòkà'. ²⁵Mùn ti ci-she ke ñkwìn ßwum Mvènnswæb nun. Mvènnswæb ne fe mún she màzwùm fya' bã mún kpa' byin. She màzwùm si le mùn she ßwum hwæn ñzæ' le' yon lè ñdù' nun. ²⁶Kwan se be mbyí be lè ñzæ' le' yon kwan kife' pisean, son jene, à kwàsá yon lè ñkwìn ßwum byon. ²⁷Mvènnswæb yilá nun lisà' ñkwìn ßwum byon le mbòkì swum se nun yili nun ci si, swum twun se lan ywum hwæn se, se ye ßwum kpea yi cìci hwæn ke ñgyô' wan. Swum màzwùm si le Yesù Kristò ni ke me nlim nyin nun. Ke ntwi' màzwùm, byin limmì le Mvènnswæb ywime cì byin ñun ke ywò' ntwu shon nun. ²⁸Nun Yesù Kristò ne ßwi' ta le' shon shè, ßwi' ta ßwum hwæn konnzi, ßwi' lisà' le' shon lè kon se Mvènnswæb fe ßwi'. 'Bwi' yili le ßwum hwæn bye ke mbyi Yesù Kristò nun, be fyonnì ßwum bye kwùm zwum yili. ²⁹Li ne ci, mùn tã kèn mbyimbyí, mùn tã ßoli lè ñkimmò' twun ye Yesù Kristò fe mún bã mún kpeli mwu she màzwùm.

2 ¹Mùn yili le byin limmì mbòkì ne mùn tã ßoli lè ntwi' yin, lè ntwi' ßwum bye ke Làòdisè, kònnì lè ntwi' ßwum mèan byindò' bye yen kife' mun mbyí wě byin. ²Mùn tã ßoli li, bã zwùm te' byin, byin yili ti ku' ßwùlu ke nyinnim shin nun, byin be swum fò' lè ßwùlukwæn. Mùn yili ti ku' le, byin ywòti lè ñdù' nun swum se Mvènnswæb kwàsi pisean, bã byin be ke nlim kimmi, lè nun fe byin ñngànni lè ntwi' swum màzwùm. Swum màzwùm se nun kwàsi pisean si, à si Yesù Kristò. ³Nun Yesù Kristò ne ta ßwi' kon fe lè ßwi' ywòti mè le' nyon hwæn pæ', kon màzwùm si wě ñjònnì.

⁴Mùn tà byin shè li ntwi' mwum ndò' lækì byin me' dwùsi lè ñzæ' le' myimmea. ⁵Limmèni le be fe' she mun bà ke ñkwìn yin nun si, mùn tã bàkà' kwan hwæn lè byin. Mùn tã dàli lè she byin ta ywum hwæn cì ke mbyi nun, lè she byin ta ñyi kimmi ke kè nlim she byin ta kè nywi Yesù Kristò.

Ñzison ñkàmñkæm si ke fya' Yesù Kristò

⁶Jene, byin yilá le Yesù Kristò be nyeli nyin. Ke à si li, mè kíkæn nyin be wě tà she nun yili. ⁷Tòènni ke fya' yon kimmi wě tà she ñgæ' tã mè ndì ghimmi ke ñgyò'. 'Byin ken mbyimbyí ke mbyi Yesù Kristò nun, byin fòsi ñlim yin kè ke nywi yon wě tà she be lisae byin. 'Byin konndi ti ku'

kèn mbyí lè òyili osòkò' òzwozwo' lè Mvènnswàb. ⁸Konnèni, ba mwum ndò' pòka' byin lè òlìmmi ye bǎ òlìmmi ye òkàmòkàm. Òlìmmi màzwùm yi ye òwum, ye be ti ku' ye mè mpùn mbyibbòa ne fe ògyò' wan, ye ba òlìmmi ye Yesù Kristò. ⁹Ntwi' se m̀bòki ne Mvènnswàb tòn, mwèn nyon Yesù Kristò ni ku' li lèkàm. ¹⁰Ke mbæti ye byin bætà lè Yesù Kristò, byin ti ku' lwinni lè m̀bòki tòn nyon. Ywum ye cinni òkimmò' ke dèb hwæn, nun ne lan yon hwæn.

¹¹Ke byin ti bæti lè nun, byin ti wè òwum bye be òunnzà òdùn ke swi' shon. Òdunnzi ndùn màzwùm ba swum fò' lè ye òwum ta òunnzi kwan hwæn, ye fyòn lisà' le Yesù Kristò kwebsà m̀bòki tòn mbyebbi nyin nyè be mbyí. ¹²Òjimmzi ye be jimmze byin ye lisa' le be gwumme byin m̀banmban lè Yesù Kristò. Òkwan ye byin kwean mla' nun ye lisa' ku' le byin yimmà ywi lè nun m̀banmban. A si li twi' se byin ta zwùm teli le Mvènnswàb ne yimmze Yesù Kristò ke ywi nun, à cinni tí ku' òkimmò' nyimmzi yin. ¹³Kwan se be mbyí, byin be wè yi òwon ke mè' Mvènnswàb twi' se byin be kǎn òwum byon, byin be byebbi cí. Jene, Mvènnswàb feà byin m̀bòki tòn nyè nywæb lè Yesù Kristò m̀ban, à zùsi òwi' lè byin m̀ban byebbi nyè òwi' be cí. ¹⁴Dèwà mè lwuà be wè ke se Mvènnswàb kèe òwi'. Ke nywummò' ye be ywummòe Yesù Kristò ke ògæ' mè òtò' zwem, à si wè Mvènnswàb yàteà dèwà ke màzwùm, à ywummò' son ke ògæ' mè òtò' zwem. ¹⁵Ke ywi ne Yesù Kristò ywie nun, à lèân ywum ye cinni òkimmò' ke dèb hwæn lè kim, à pèlâ yon òkimmò' hwæn, à kwannzi yon mgbon.

¹⁶Ke à si li, ba mwum ndò' wèsi byin ke ywum ye byin ta ji nun, ywum ye byin ta nwi, le mè ògwìn ndò' bye byin tà ka ji, wè ògwìn nywi' nywæb, lè ògwìn mè yinni. ¹⁷Ywum màzwùm hwæn pæ', à yi wè fyìnfyinnì ye be òwum lisea le swum lèkàm ndò' ye bèn. Swum lèkàm màzwùm si Yesù Kristò. ¹⁸Òwum ndò' òi kwe bye ta nywi shelea ke ntwe' ye be ta bon ne' tweli lè yi lwæb be, bye ta tí mè cikpu' Mvènnswàb bye dèb twuli. Ba byin ci be cinni swum wè' ndò' nywi yin. Be ta mwù twuli le Mvènnswàb liseà bon ywum. Kànmbè', òlìmmi yan bǎ òlìmmi ye òkàmòkàm. ¹⁹Be ba tí bæti le Yesù Kristò ne mwù yan. Òwum bye ti bæti lè nun, à tà bon swum se ta bon shi fe, à cí be be òwum fò'. Li, be ken mbyimbyí ke mbyi ne Mvènnswàb yili nun. Yesù Kristò tǎ òwum byon bæti lè nun ne' lè bon be swum fò' wè tà she nywi mwum yi wònngèa lè yi wòn, lè mè ntæn.

Òzison she nywæb

²⁰⁻²¹Byin limmi le byin ywie m̀ban lè Yesù Kristò lèkàm. Li, mè mpùn mbyibbòa ne fe ògyò' wan cinni kan tí òkimmò' lè byin. Ke à si li, yen se byin ta tòn wè òwum be limmi kife' Yesù Kristò? Mè lwuà bye ta shè le: «Ba wù sheli she», «Ba wù ji shi», «Ba wù yinnndi shi ton si», byin ta

yon d'won lè ntwi' yen? ²²Mè l'wuà màzwùm yi ke nywi ywum ye be ta ji lè ye be ta cì; hwæn li, à yi ywum ye ta mlò' nùn. 'Bwum be ta mè l'wuà màzwùm ghe lè mwù yan. ²³À si l'ènkàm le mè l'wuà màzwùm gwili le, beshe mwum d'won yon à cinni kon, ntwi' se be ta le' le mwum lwinnzi ywum m'ean ke nd'won Mvènnswæb nun, à twe' nun ne' sòdin, à kònnndi tì nun ne' vèné' yennzi. Son, mùn k'ën yen le mè l'wuà màzwùm bi d'in, be tà ka mwum ndò' k'pea bǎ nun cinni ñkimmò' ye ñyæmnnzi ywum byibbɔa ye kwæ' nywi shon ta yili.

3 ¹Byin limmi le, byin yimnâ ywi lè Yesù Kristò mban, à ni jene ñtòn ke fya' ji Ce Mvènnswæb. Ke à si li, kimnzèni nywi lè byin cinni ywum ye ke nlim ke cici se nun tòn nun. ²Byin d'yili mè mbàkà' kwan hwæn lè ywum ye kwe d'eb, ba byin bakà' lè ye fe ñgyò' wan nun. ³Ntwi' se à si wé byin ywie nùn, Mvènnswæb yimnzâ byin ywi nun, à tǎ byin ñzison shin she nywæb b'ón ke fya' Yesù Kristò. ⁴Ke ñzison shin si fya' yon, kwan se nun yé tì kònnndi b'ën, byin ye tì ku' be lè nun ke ntwu yon nun.

Mbòki tòn nye' nyé be mbyî, lè nyé jene

⁵Ke ntwi' màzwùm, kwebsèni mbòki tòn mbyebbi nyin ke ñgyò' wan nun. Ywum ye mùn yé byin shé jene, ye be ci shin wé ywum ye leân nùn. Ywum màzwùm yi le: ñlon hwæn, ñzæmmí, mwù byebbi, kònnndi lè ñdyi ye mè nlim nyin tǎ d'yi ke me mbàkà' mbyibbɔa nun. Ntimma' ye byin ta ywum timmea yi tì ku' nlim, ntwi' se a byin tæm ywum, lè yon ye byin ye kè lè m'vènnswæb nyin. ⁶Ywum màzwùm hwæn pæ' ye ta Mvènnswæb ñlim nyennzi zwum lè bwum bye tà ka nun mwumnnzi. ⁷Kwan se be mbyî, lè byin kwebsi kife' mbòki tòn mbyebbi nyin, byin be ku' ywum màzwùm cí li. ⁸Son jene, donnzèni tì pa' ywum ye mùn ywime byin tannzi ye. 'Ba byin nyeni, shiki byin ke ku' mè mkpì lè bwùlu. 'Ba byin ci bwùlu mè le' mbyibbɔa, shiki byin swi' ku' ke ñwum wé mbyi' ke me myin bwùlu nun. 'Ba byin le' mè le' kwènnjin, ⁹shiki byin she ku' bwùlu mè mbwè' ke nywi, ntwi' se byin kwebsâ mbòki tòn nyin, lè ywum ye byin be ci mbyî nun hwæn, ¹⁰mbòki tòn nyé nywæb ne byin ti jene nlim. Mvènnswæb ne fe byin mbòki tòn nlwen màzwùm. À tà nun lwuli mè ñgyinngyin bǎ nun be ku' wé ñyon, lè byin fòsi nun ne' limmi mbyimbyî. ¹¹Ke à si li, ñkyiilli ban ke swi' Mvènnswæb, mè Yudà ba kyi, pa' bwum byindò' be tì ku' kyi, shiki ñkyiilli be ku' ke nyinnim bwum bye duân ñdùn lè bwum bye dun kan, kwo fe' ke nyinnim bwum bye cinni kon, lè bye njimmi nun, lè ke nyinnim mè son lè bwum bye lè mwù yan. Hwæn li, à bi mban ke swi' Mvènnswæb, ntwi' se Yesù Kristò ne cinni ywum hwæn, à ni ke me nlim bwum byon nun hwæn.

¹²Byin ye tòn, byin bun le Mvènnswæb yànnâ byin bǎ byin be bwum byon, à tà byin yili. Ke à si li, d'wonnzèni ñzǎ' le' ton ye: kwènnzèni

̀̀nim lè ̀̀wùlu, ̀̀yin ̀̀e lè ̀̀nim lwen lè ̀̀on. Twelèni ̀̀yin nè' sisò', mè nlim nyin ̀̀e m̀f̀lòkea, ̀̀yin njilì mè le'. ¹³Byin fyimnzi mè le' m̀byibbòa ne ̀̀wùlukwæn ta ̀̀yin cì, a lwikwæn cì wù le' ̀̀yebbi, swì nun mvub nywi. Nyeli nye' Yesù Kristò zùsà ̀̀yin ̀̀yebbi nyin, ̀̀yin ku', a yili le ̀̀yin donnzi ku' ̀̀wùlu ̀̀yebbi ne ̀̀on ta ̀̀yin cì. ¹⁴Mwù le' ye mùn yili le ̀̀yin ci, à yi le: yilèni ̀̀wùlukwæn ke nyinnim shin nun, ntwi' ̀̀eshe ̀̀yin ci li, lè ̀̀yin ye tòn m̀banmban lè ̀̀nim fò'. ¹⁵Yilèni f̀lòa ne Yesù Kristò tà ̀̀yin fe me nlim nun, ̀̀à à ̀̀yili ̀̀yin mè nlim kwan hwæn, ntwi' se M̀vènnswæb yili le ̀̀yin cinni f̀lòa màzwùm ̀̀à ̀̀yin ̀̀e swum fò'. Yilèni tì ku' nun osòkò' kwan hwæn. ¹⁶Fòsèni ǹzè' le' Yesù Kristò ̀̀ænni, ̀̀yin ke yon ke me nlim nyin nun. Lìsèàni ywum lè ̀̀wùlu, ̀̀yin leb tì ̀̀on ndèb lè kon she M̀vènnswæb tà ̀̀yin fe. Sàkèàni M̀vènnswæb ke me nshib nyè M̀pùn Nsanmi tà ̀̀yin ̀̀ènnzi mwu, ̀̀yin sakà' tì ku' nun ke me nshib ndò' nun, ̀̀yin shib nun lè M̀vènnswæb lè ̀̀nim fò', ̀̀yin yili tì ku' nun osòkò' ke nlim. ¹⁷Ywum ye ̀̀yin ta shè, lè ye ̀̀yin ta cì, cièni yon ke mbyi Yesù Kristò nun, ̀̀yin yili tì ku' Ce nye' M̀vènnswæb osòkò' ke nywi Yesù Kristò.

M̀bòkì tòn ̀̀kwìn ̀̀wum Yesù Kristò m̀banmban

¹⁸Mè yib, wen ne hwæn ywòli ywon, ntwi' son se ̀̀yi lwen ke swi' Nyeli nye' Yesù Kristò. ¹⁹Ti ku' ̀̀yin mè ̀̀web, wen ne hwæn yili m̀myon, ̀̀a à pàn ̀̀nim lè nun.

²⁰Byin ̀̀wen, ywòlèni mè ce ̀̀yin lè mè mon ̀̀yin ke ywum hwæn nun, ntwi' se li ne Nyeli nye' Yesù Kristò yili. ²¹Byin mè ce ̀̀wen, ̀̀a ̀̀yin lwæb ̀̀wen ̀̀yin ̀̀nim nyennzi zwum, ntwi' se ̀̀yin ci li, lè ̀̀yin ta ̀̀on ̀̀wæ' kwènnzi. ²²Ti ku' ke mbyi mè son nun, ̀̀yin mè son, mwumnzèni mè nyeli ̀̀yin ke ywum hwæn nun. ̀̀a ̀̀yin su' ̀̀on mwumnzi kwan se ̀̀on ̀̀i ̀̀gyò', lè ̀̀on yili ̀̀yin. Son, cièni ̀̀on she lè ̀̀nim fò' ntwi' se ̀̀yin ̀̀i ̀̀wum ̀̀e ta Nyeli nye' Yesù Kristò mwumnzi. ²³She shin ̀̀e fe' le, cièni son lè ̀̀nim fò', ntwi' se she Nyeli nye' Yesù Kristò se ̀̀yin ta cì, a su' kan she ̀̀wum. ²⁴Lìmmèni le nun ne ye ̀̀yin ̀̀èbbi, ̀̀èbbi màzwùm ni swum se nun kè ke ̀̀eb lè ̀̀wum ̀̀yon. Nyeli ̀̀kæm̀̀kæm ne ̀̀yin ta she shon cì ni Yesù Kristò. ²⁵Ti lè ̀̀wum ̀̀ye ta ̀̀yebbi cì, à yè ̀̀on vènè' yennzi ntwi' se ̀̀yebbi ne ̀̀on ta cì. À si li ntwi' se à tã mwum hwæn tweli m̀banmban.

4 ¹Mùn kònnèni tì ku' le' lè mè nyeli me son le, cièni ywum hwæn ke mbyi nun lè mè son ̀̀yin. ̀̀yin limmì le ̀̀yin cinni tì ku' Nyeli ndò' ke ̀̀eb.

M̀mlòkà' ndeb

²Kelèni M̀vènnswæb kwan hwæn, ̀̀a ̀̀yin ̀̀ye ke ̀̀keli nun, ̀̀yin yili tì ku' nun osòkò'. ³Byin keli tì ku' nun lè ntwi' ye', ̀̀à nun wò ̀̀wi' mbyi ǹwen lè ̀̀wi' she ̀̀wum le' shon, ̀̀wi' sannzi tì ku' ̀̀on swum se nun

kwàseâ bwi' ke nywi Yesù Kristò. Ìnsannzi le' ye mún tǎ sannzi yi, yon ye ci mún ni nye njè. ⁴Kelèni M̀vènnswàb lè mún she le' shon seansean wě tǎ she se yili le mún she.

⁵Cinnèni mbòki tòn nyě ìlwen ke nyinnim b̄wum bye tǎ ka Yesù Kristò d̄won. 'Ba byin kwìn lè mkpa' yan. ⁶Cinnèni ñwum lwen, ñzǎ' le' yin b̄e myimma wě kwìn, byin limmì tì ku' wě tǎ she byin ye fyònnzi ke mbyi nun lè b̄wum, yi kwan hwæn ye b̄e ywime byin mè le' cibbea.

Cìci me hwæsi

⁷Tishí' ne ñgyinni nye' ke mbyi Yesù Kristò nun tǎ she Yesù Kristò cí lè ñlim fò'. Bwi' lè nun, b̄wi' ta she fò' cí; she she Nyeli nye' Yesù Kristò. À yě byin mè le' nyèm shě. ⁸Li ne ci, mún fyii byin nun, bǎ nun she byin wě tǎ she b̄wi' ton, lè nun t̄eti tì ku' byin zwùm. ⁹À yě kin bon lè Ònèzím ne ñgyinni nye' ne mwum nyě ke ñkwìn yin nun. Nun Ònèzím ni ku' mwum nyě tǎ Yesù Kristò d̄won lè ñlim fò'. Be ye byin ywum ye ta lǎnnzi fe shě hwæn pǎ'.

¹⁰Àristakù ne b̄wi' bi nye njè b̄wi' lè nun hwæsi byin. Markù, ñgyinni Bàrnàbà hwæsi tì ku' byin. 'Beshe nun b̄in nywǎ' ndò' ci shin, byin yé nun lwen. Be lè mún shèâ byin le' nyè yon mbyí nùn. ¹¹Yesù nyě jin shon she fò' si le Jùsítù hwæsi tì ku' byin. 'Bon b̄e su' ku' bon lè ke nyinnim me Yudà nun, b̄wum b̄e b̄wi' ta she cí b̄wi' lè bon, bǎ b̄wum hwæn limmì le M̀vènnswàb ni m̀vèn ndwun. 'Be ta mun zwùm t̄eti ñzwǎnzwò'. ¹²Èpǎflà ne tì ku' mwum nyě ke ñkwìn yin nun hwæsi byin. À tǎ tì ku' she Nyeli nye' Yesù Kristò cí. Kwan hwæn à tǎ M̀vènnswàb keli ke jin shin nun lè ñlim fò'. À tǎ keli bǎ byin b̄e kwùm zwum yili ke mbyi M̀vènnswàb nun, lè byin d̄yi tì ku' kimmi, byin d̄won swum se ta M̀vènnswàb ñlim lwukea lè ñdù' nun. ¹³Mùn ne', mún yennà lè ze' wě tǎ she nun tǎ b̄oli ke she nun ke ntwi' yin, lè ke ntwi' b̄wum bye Làòdisé, lè bye Èràpòlisi tì ku'. ¹⁴Lukasì ne dotà nye' ne b̄wi' yili ñzwǎnzwò', bon lè Demà hwæsi tì ku' byin. ¹⁵Hwæsèni mún b̄wum Yesù Kristò bye ke Làòdisé hwæn, byin hwæsi tì ku' Nìmfà lè ñkwìn b̄wum Yesù Kristò ye ta swòla' d̄won nyon.

¹⁶Kwan se ye b̄e, b̄e nzanngèâ byin d̄ewà ton se, byin fyiò' son ke mbyí lè ñkwìn b̄wum Yesù Kristò ye ke Làòdisé, bǎ b̄e nzanngà' tì ku' bon son. 'Bye kwe ye tì ku' byin d̄ewà she bon fya' nǎmnzi bǎ b̄e nzanngà' tì ku' byin son. ¹⁷Shèèni Àrshìb le à b̄oli, à mló' she se Nyeli nye' Yesù Kristò fe nun fya'.

¹⁸Mùn Pól, mún ne' ne koi mè hwæsi ye ton ye lè fyà' yém. Mùn hwæsi byin. 'Ba ñlim fye byin le mún ni nye njè. M̀vènnswàb ñgǎnni byin.

Dèwà She Zwimbyi' Sɛ Pól Kɔe Lè ñkwìn Bwum Yesù Kristò Ye Tèsàlònìkà

Mè hwæsi Pól

1 ¹Mùn Pól nɛ kɔi dèwà ton sɛ ɓwi' lè Silvên lè tì Tìmòtê. 'Bwi' koi son lè ɓyin ɓɛ ñkwìn ɓwum Mvènnswæb ye ke Tèsàlònìkà, ɓyin ɓɛ ke fya' Ce Mvènnswæb ɓon lè Nyeli nye' Yesù Kristò. Ce Mvènnswæb ñgànni ɓyin, à fɛ ɓyin flɔa.

Lan Tèsàlònìkà yile Ñtwum Lwen

²'Bwi' ta Mvènnswæb osòkò' yili kwan hwæn ke nywi yin nun. 'Bwi' tà ka mwù ɓwæti lè ñkeli Mvènnswæb ke mɛ myin nyin nun. ³'Bwi' cinni m̀b̀ùnnga' kwan hwæn ke swi' Mvènnswæb lè she se ɓyin ta ci ke ntwi' se ɓyin ta zwùm t̀eli lè Yesù Kristò. 'Byin ta tì she kènnzi ntwi' ɓyin ta ɓwùlukwæn yili ke nyinnim shin nun, ɓyin konndi tì mè nlim ɓænni ntwi' se ɓyin ta mɛ' kɛ ke nywi Nyeli nye' Yesù Kristò nun.

⁴Mè ñgyinni ɓye' ɓɛ Mvènnswæb yili, ɓwi' limmi lɛ Mvènnswæb yànnà ɓyin ɓá ɓyin ɓɛ ɓwum ɓyon. ⁵Kwan se ɓwi' kien Ñtwum Lwen shɛ ke ci shin, ɓwi' ɓɛ kán su' lɛli lè ñwum. 'Bwi' ɓɛ tì ku' ywum cì lè ñkimmɔ' Mpùn Nsanmi. Mè kíkàen nye' lisa' lɛ lɛ' màzwùm si lɛɱkàm. 'Byin limmi m̀b̀òkì tòn nye' ke nyinnim shin nun, à ɓɛ ɓá nun kpa' ɓyin. ⁶'Byin ðunmi mè kwù kèn ɓye' ðwon ɓɛ lè mè kwù Nyeli nye'. Kwo fɛ' she ɓyin yennà vènè' ñzwo' si, ɓyin yilá ñzæ' lɛ' Mvènnswæb lè ñdàli ye Mpùn Nsanmi tà ɓyin fɛ ke mɛ nlim nun. ⁷Li, ɓyin tì m̀b̀òkì ndo' ke nyinnim mè ñkwìn ɓwum Kristò bye ke ñgyɔ' Màsèdwân nun, kònnɗi lè bye ke ñgyɔ' Àkàyí nun. ⁸'Byin ɓɛ cie ɓɛ limmi lɛ' Nyeli nye', se su' kan ke ñgyɔ' Màsèdwân nun lè ñgyɔ' Àkàyí, son, ɓɛ ywɔá m̀b̀òkì nɛ ɓyin ta zwùm t̀eli lè Mvènnswæb yì cìci hwæn. 'Bwi' ɓa tì lɛ' màzwùm lɛli ɓɛ, ⁹ntwi' se ɓon nɛ', ɓɛ ta ɓwi' ñjè shɛ wɛ tá she ɓyin yee ɓwi' kwan se ɓwi' ɓenne ke ci shin. 'Bɛ konndi tì ɓwi' shɛ wɛ m̀b̀òkì nɛ ɓyin ðonnzá ñɗwon yì f̀òkì,

byin ònmi mbyi Mvènnswàèb òwon, bǎ byin ywòli Mvènnswàèb nyě ñkàmñkàm nun kyishon. ¹⁰Byin ta tí Mwen nyon Yesù òònṅgea, nun ne yě wai ke òèb. Nun ne Mvènnswàèb yimnze ke ywi nun, à nywàsi òwi' bǎ nyeni nlim Mvènnswàèb làkì òwi' bǎnni kwan ndò'.

She se Pól cie ke Tèsàlònìkà

2 ¹Mè ṅgyinni byém, byin ne' byin limmi seansean le òyòn ye òíndin ndò' ye òwi' kien kǎn ke cì shin. ²Byin limmi tí ku' le be sete òwi' vènè' yennzi ke Filìb, be simmò' òwi' lè òwi' kà bǎn ke cì shin. Kwo fe' she òwum be òwi' byinnzi si, Mvènnswàèb kimnzi òwi' mè nlim ke zwum, òwi' she byin Òtwum Lwen yon. ³Ñzǎ' le' ye òwi' be byin shě be kǎn ñzǎ' le' me mǒwè'. 'Bwi' shè kan yon lè mè mǒkà' ndò' ke me nlim nye' nun, shìkì òwi' yili le òwi' pòka' byin. ⁴Ywum ye òwi' ta shě, à yi kwan hwæn ye Mvènnswàèb yili, ntwi' se nun yenne le òwi' òi òwum ñkàmñkàm ke me' yon, li, à fe òwi' she nshě Òtwum Lwen yi ke fya'. 'Bwi' tà ka kǎb lè òwum twe' òwi' lè òwum lwukea, son, òwi' yili le Mvènnswàèb ywò' lwen lè òwi', nun ne limmi mè mǒkà' nye'. ⁵Ñzǎ' le' ye' be kǎn ye mmbèti òwum, byin limmi seansean li. 'Bwi' be kǎn se ndò' kǎbbi ke nyě yin. Mvènnswàèb ne òyi shìtàkwù she'. ⁶'Bwi' be kǎn òtwu ye ta kwan ke ṅwum òwum kǎbbi, kwo fe' ke nyinnim shin nun, kwo fe' ke nyinnim òwulu ndò' nun. ⁷Lè leñkàm, òwi' wole òwi' twe' òwi' ne' wě òwum ñkàmñkàm ke nyinnim shin nun ntwi' se òwi' òi mè ci-ntwum Kristò. Son, òwi' be tòn floa ke nyinnim shin nun, wě mlib ndò' ne tǎ òwen byon giti. ⁸Ke ntwi' òyili ye òwi' yili byin, òwi' yile lè ònim fò' le òwi' she byin Òtwum Lwen Mvènnswàèb yi, òwi' konndi byin òwi' ne' fe ke she nun, ntwi' be lè byin tí òwi' ke nzwon nlim.

⁹Mè ṅgyinni bye', òònṅgeànì be wě tà she òwi' ciá she ke nyinnim shin nun. 'Bwi' be kǎn mwù òwæti ke she màzwùm nun. Kwan se òwi' be byin Òtwum Lwen Mvènnswàèb shě, òwi' be tí ku' mè she nyě òin ndò' cì kpòn lè nywò' lè òwi' làkì byin hwumnzi lè òdì ye'. ¹⁰Byin ne', byin be yen lè mè me' nyin, Mvènnswàèb kònnndì tí ku' yen le kwù kèn she' be lwen ke swi' shin. Kwù kèn màzwùm be tí lwinni, shìkì mwum ndò' cinni swum wèsi ke nlim. ¹¹Byin limmi tí le òwi' be byin ywum cì wě ce mwen ndò' ne ta cì lè òwen byon. ¹²'Bwi' lebbi byin òèb, òwi' kimnzi byin mè nlim ke zwum, òwi' swulea byin kwan hwæn le kwù kèn shin be lwen wě tà she Mvènnswàèb yili. Nun ne ta byin lon bǎ byin òn ke ywò' shon nun, byin ton tí ku' kwe ke ntwu yon nun.

¹³'Bwi' ye tí swum fò' ndò' kònnndi, she òwi' ta tí Mvènnswàèb osòkò' yili nun kwan hwæn, à si le kwan se byin ywòe le' Mvènnswàèb ke me ṅwum nye', byin kèe kǎn son ke me nlim nun wě ñzǎ' le' òin ye òwum be shě, son, byin twele yon le ñzǎ' le' Mvènnswàèb ye. Lè leñkàm, ñzǎ' le' Mvènnswàèb ye. Yon ye ta mè nlim nyin kwebsi, byin be ta ṅwum Yesù Kristò ywo.

¹⁴Mè ñgyinni byêm, swum se leân byin nywi si, son se leân tì ku' mbyî ke nywi ðwum Yesù Kristò bye ke me ñkwîn ðwum Mvènnswæb ñgyo' Jùdê nun. Be yennzâ byin vènè' ke nsòn yin mbanmbò' ku' wě tà she mè Yudà yennze ku' ðwum Yesù vènè' ke ñgyo' Jùdê. ¹⁵Mè Yudã màzwùm, bon ðe wue mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun, ðe wu tì Nyeli nye' Yesù. Bon ku', ðe zæbsi ðwi', ðe byebsi Mvènnswæb ñlim ke zwum, ðe ta ðwum hwæn byinnzi. ¹⁶Be ta kæb le ðe twò' ðwi' mbyi nshè le'-Nswæb lè ðwum ðe ba mè Yudà, bon bi lækì swæ'. Ke ncî yi li, ðe lwinnzâ byebbi ne ðe dunme cì ñdikà' ñwê. Jene, nyeni nlim Mvènnswæb ðennâ bon nywi.

Pól yili nun ken tì lan Tèsàlònìkà ðæti ðe

¹⁷Ti lè ðwi', mè ñgyinni bye', ñlim ta ðwi' kwènni lè byin ke kwan kwæ' se ðe kyili ðwi' lè byin. Kwæ' nywi she' se suku' ðwu ke me' yin, son, mè nlim nye' ni byin ke nywi. Li, ðwi' kpæmmâ me' lè ðwi' kiîn byin yenni, ¹⁸ntwi' ñlim ta ðwi' su' ðyi lè ñyen yin. Mùn Pól, mùn sùkeà ñkîn nyen yin kæmmi mèan, son, Satæn ðe mùn mbyi kænni. ¹⁹Wen ne ta ðwi' ñdàli fe? Wen ne ci ðwi' te' zwùm lè Mvènnswæb? Byin ðe ðan? Byin bi swum se lisa' le she she' kwannzâ mwù. Son se ci ðwi' ye bæen pyî ke swi' Nyeli nye' Yesù kwan se nun ywime fyòn. ²⁰À si li leñkæm, byin ðe ci ðwi' shela' nywi, ðwi' konndi tì ñdàli ywo.

3 ¹Ke ðwi' wòle kân tí ðwi' bæen ñlim ke mbònnğǎ' ntwum yin nun, ðwi' yen le ñdikà' ðwi' ton ðwi' ðe fe Àtênè ðwi' ne', ðwi' ne', ²ðwi' fyii byin Tìmòtê, ñgyinni nye' ne tà she Mvènnswæb cî, nyé ðwi' ta Ntwum Lwen Kristò shé ðwi' lè bon mban. 'Bwi' fyi nun bã nun kimnzi byin ke mbyi Mvènnswæb nun, à ci le byin ðyi kimmi, ³mwum ndò' lækì nun ne' ðwuli ke ntwi' yi vènè' ye ðe ta byin yennzi nun. 'Byin ne', byin limmi lwen le yì vènè' màzwùm, Mvènnswæb ne yæn ðwi' bã ðwi' yen yon. ⁴Kwan se ðwi' ðe mbyî ke cì shin, ðwi' shee byin le ðwi' ye vènè' yenni. Se ciâ ku' wě tà she ðwi' lele, byin limmi son seansean. ⁵Ke ntwi' yì vènè' màzwùm, mùn wòli kan tí kim mùn bæen ñlim ke mbònnğà' me ntwum yin nun, li ne ci mùn fyii byin Tìmòtê bã mùn limmi ðeshe byin ke mbyi nun. Kè Satæn ðwèbbâ byin? She se ðwi' cie ke nyinnim shin nun pyiá ñgyo' ðin?

⁶Son, Tìmòtê wai jene ke cì shin, à bèn, à shè ðwi' ntwum lwen wě tà she byin ta Yesù ðwon lè ñlim fò', byin yili tì ku' ðwùlu ke nyinnim shin nun. À shè tì ku' ðwi' le byin ta ðwi' ðunngea kwan hwæn. Mè nlim nyin tà su' ðyi ke nywi ye' mbanmbò' ku' wě tà she ñye' tà ku' ðyi ke nywi yin le ðwi' yili ðwi' cinnèni tì ðe mbanmban. ⁷Mè ñgyinni bye', ke nywò' ye ðwi' ywò' ñgwu yin lè mbòkì ne byin ðwon Yesù lè ñlim fò', mè nlim pyi ðwi' zwum, kwo fe' she ðwi' ta vènè' yenni lè ðwi' ta fyonnga' si. ⁸Jene, ñlim ta ðwi' yèan ðe zwum ke ntwi' se byin ðyi kimmi ke fya' Nyeli nye' nun. ⁹Kwo fe' ðwi' yili Mvènnswæb osòkò' kæmmi nyi lè mè myin nyin,

ntwi' òdàlì yé byin ci ɓwi' dàlì ké swi' Mvènnswàèb, à ɓa wòlì. ¹⁰Bwi' ta nun keli lè òlìim ɔ' kpònd lè nywɔ' ɓà ɓwi' cinnèni tì ɓe mbanmban, ɓwi' konndi tì byin ywum lisea, swum ndɔ' làkì byin shi ké mbyi Mvènnswàèb nun.

¹¹Ce nye' Mvènnswàèb nun ne', ɓon lè Nyeli nye' Yesù, ɓe ci ɓwi' cinni mbyi né ɓwi' yé ɓèn ké cì shin. ¹²Nyeli nye' cì tì ku' lè òyili yé byin ta ɓwùlu yili ké nyinnim shin nun kennò' mbyimbyí, byin yili tì ku' ɓwum hwæn, mbanmbɔ' ku' wě tà she ɓwi' yili byin. ¹³Li, à yě mē nlim nyin kimnzi, byin yé ɓe sanmi, byin ɓe tì lwinni ké swi' Ce nye' Mvènnswàèb kwan sé Nyeli nye' Yesù ywime fyònni ɓe lè ɓwum sanmea byon.

Kwú kèn she ta Mvènnswàèb òlìim lwukeya

4 ¹Mē ògyinni ɓye', òzàè' le' né mùn yili mùn kén mbyí lè nun à ni le: Ké ndunmi, ɓe lè ɓwi' lisea byin m̀b̀òkì kwú kèn né byin yé kèn ɓà òlìim lwu Mvènnswàèb. Lè lɛ̀nkàè, byin tì m̀b̀òkì kwú kèn màzwùm ɔ̀won nun. Son jene, ɓwi' ta byin ɔ̀ɔa, ɓwi' konndi tì byin swulea ké jin Nyeli nye' Yesù nun le, kènnèni mbyí lè son, a lan li. ²Byin limmì ndèb yé ɓwi' lèbbe byin mbyí yi, yé wai ké ɲwum Nyeli nye' Yesù Kristò. ³Swum sé Mvènnswàèb yili à si le byin ɓe ɓwum sanmea, byin yonzi òyè lè mē le' nẓàmmì, ⁴mwum hwæn limmì m̀b̀àen mmyon wě tà she Mvènnswàèb yili, ɓe ɓe tì ku' kyiblea ké me' ɓwum. ⁵Ba byin su' lwàèb lè mē m̀b̀àkà' m̀b̀yibbɔa wě tà she ɓwum ɓye ɓa mē Yudà ta cì ntwi' sé ɓon limmi kan Mvènnswàèb. ⁶Ké le' mē yib nun, ɓa kì mwum ndɔ' cì lwikwæn ɓyebbi, shikì à pòka' ku' nun. 'Bwi' sheà byin son mbyí, ɓwi' konndi tì byin mē ywi' ɔ̀wosi jene le: Nyeli nye' ywime ɓwum ɓye ta ɓyebbi màzwùm cì vènè' yennzi. ⁷Mvènnswàèb lon kan ɓwi' ɓà ɓwi' cì òzàmmì, son, à lon ɓwi' ɓà ɓwi' ɓe ɓwum sanmea. ⁸Li né cì mwum né tã òzàè' le' yé ɲjìli, sé ɓa le ò̀njìli yon yén mwum né tã le' màzwùm lèli, son, Mvènnswàèb né fé byin Mpùn Nsanmi nyon né nun tã ɲjìli.

⁹Ti lè òyili yé ɓwum Mvènnswàèb cinni ké nyinnim shan nun, sé yili kan le mùn kòlì tì byin swum ndɔ' ké nlim. Ntwi' sé byin ne', Mvènnswàèb liseà byin m̀b̀òkì né sé yili le byin yili ɓwùlu ké nyinnim shin nun. ¹⁰Son, ké mbyí ma, li né byin ta ɓwùlu mē ògyinni ɓye ké Màsèdwàn hwæn yili. Mē ògyinni ɓye', ɓwi' ɔ̀ɔa byin le: cìèni tì, a lan li. ¹¹Kpæmmèni mē' ɓà floa ton ké nyinnim shin nun, ɓa byin ɔ̀dun ké le' sé yén kan byin nun. Cìèni she lè byin ne', wě tà she ɓwi' sheà byin son mbyí. ¹²Byin ci li, lè byin yé ɓe kyibli ké me' ɓwum ɓe ɓa ɓwum Kristò. Li, byin ɓa kèn ɲgun tònnea ké nye mwum ndɔ'.

Kwan m̀b̀èn Nyeli nye' Yesù

¹³Mē ògyinni ɓye', ɓwi' yili kan le byin ɓe ké ɲjimmi nun ké le' sé yén ɓwum ɓe ywià nùn, byin làkì tòn lè m̀fyonɲga' wě ɓwùlu ɓe tà ka zwùm

tèli lè Yesù. ¹⁴Bwi' limmi lè lɛŋkàem le Yesù ywie, à kònnɔ̀ndi yìmne ke ywi nun. M̀banmbɔ' ku', ɓwum bye ywi lè ɓe telà zwùm lè Yesù, M̀vènnswæb yɛ ku' bon yìmnzi ke ywi nun ɓã ɓe ton lè Yesù m̀ban.

¹⁵Ñzàè' le' ne ɓwi' ye ɓyin shě jene ne, Nyeli nye' ne lisa' ɓwi' nun. Ñzàè' le' màzwùm ni le, nywo' ne Nyeli nye' Yesù ywime fyònnɩ, ɓwi' ɓe ywi kife' ɓe, ɓwi' ɓe ɓa seti làn ke swi' ɓwum ɓe ywiâ nùn. ¹⁶Nywo' màzwùm, ɓwi' ye ñkwu mvèn mè cikpu' M̀vènnswæb bye zwô ywo lè ye ta pæm lè kim, ɓwi' ye tì ku' ywo' she ɓe ta ɓæn M̀vènnswæb lwon. Li, Nyeli nye' Yesù yɛ kyilì ñwaì ye ke ɔ̀ɔ̀b. Bwum bye ywie lè ɓe telà zwùm lè Yesù, ɓe yɛ seti yìmni ke ywi nun. ¹⁷Ke nyè yi, ɓwi' ɓe ke lè me', M̀vènnswæb yɛ ɓwi' swosi ɓwi' lè bon m̀ban, à nànnzi ɓwi' ke ɓwo' nun lè ɓwi' kà kɛn Nyeli nye' Yesù cinni zwô. Li, ɓwi' ye ɓe kwan hwæn ɓwi' lè Nyeli nye' Yesù m̀banmban. ¹⁸Ke à si li, ɓònnzeàni ɓwùlu ke nyinnim shin nun lè ñzàè' le' ye ton ye.

5 ¹Mè ngyinni ɓye', se yili kan le mùn kòì tì ɓyin swum ndo' ke nywi ngyìn ye ywum màzwùm ye lànnzi nun. ²Ntwi' ɓyin ne', ɓyin limmi seansean le ñgyìn ne Nyeli nye' yɛ fyòn nun yɛ ɓe wě m̀bòkì ne ci-nywi' tã ɓèn kpon nun. ³Kwan se ɓwum ye le' le: «Flɔa tã ɓwi' ɔ̀won, swum ndo' ɓa ɓwi' hwumnzì», ke kwan màzwùm nun se vènè' ye bon ɓènni ke nywi wě ñɔ̀nmi ñkwɛn ye. ɓe ɓa mbyi ne bon ye nywæli nun cinni.

⁴Ti lè ɓyin, mè ngyinni ɓye', ɓyin ɓa ke njimmi nun. Li, ñgyìn màzwùm ɓà ɓyin semnzi wě m̀bòkì ne ci-nywi' tã ɓwum semnzi. ⁵Byin hwæn, ɓyin ɓi ɓwum bye ta kèn ke ñwanni nun, ɓyin ɓe tì ɓwum bye ta ywum cí nywo' mwum. Bwi' ɓa ɓwum bye ta tòn ke njimmi nun. ⁶Ke à si li, ɓa ɓwi' su' ɔ̀ye ywitea wě tã she ɓwùlu ta ɔ̀ye. Ñdikà' she ɓwi' ton ke m̀bòngà' nun, ɓwi' ɓe mè ci-m̀bæn nlim. ⁷Bwum bye ta ɔ̀ye ɔ̀ye, kpòn ne bon ta f̀si ɔ̀ye lwen. Kpòn tã tì pyì, kwan nywi ñkan woli tì bon. ⁸Son, ɓwi' ɓe ɓwum bye ta kèn ke ñwanni nun, ɓwi' ɓeèni mè ci-m̀bæn nlim, ɓwi' ɔ̀won Yesù, ɓwi' yili ɓwùlu. Ke ncì ye ɓwi' ta ci li, a si wě ɓwi' kannzâ ɓwi' ne' ke wì nun. Bwi' ta tì ku' mwù lùli kwan se ɓwi' ta zwùm tèli lè Yesù le nun ni yɛ ɓwi' swæti. ⁹Ntwi' M̀vènnswæb yàne kàn ɓwi' ɓã nun nyennda' ɓwi', son, ɓã nun swæti ɓwi' ke nyè Nyeli nye' Yesù Kristò. ¹⁰Nun ne ywie ke ntwi' me mwù nye' ɓã ɓwi' ton lè nun m̀ban, kwo fe' beshe ɓwi' ywiâ nùn, kwo fe' she ɓwi' ɓi ñzison. ¹¹Li ne ci, ɓònnzeàni ɓwùlu ke nyinnim shin nun, ɓyin kimnzi ɓyin ne' ñlim wě tã she ɓyin ti ci nùn.

Ñzàè' le' ye m̀mlòkà'

¹²Mè ngyinni ɓye', ɓwi' ta ɓyin swulea le mwumnzèni ɓwum bye ta she cí ke nyinnim shin nun, ɓe kennzi ɓyin ke mbyi Nyeli nun, ɓe konndi ɓyin ndeb lebbi. ¹³Yilèni bon, ɓyin kyibsi tì bon ntwi' she se bon ta ci. ɓeèni ñwum ɔ̀' ke nyinnim shin nun.

¹⁴Mè ñgyinni bye', bwi' ta byin dɔa le læbbèni mè mbwæ' ndeb, byin kimnzi mè ci-yi nlim ke zwum, byin kpa' bɔwulu bye dɔi swublea. Bèèni mè ci-mbæn nlim ke me' bɔwum hwæn. ¹⁵Konnèni, ba kɪ mwum ndɔ' fyɔ̀si byebbi lè lwi byebbi, son, kpæmmèni me' bǎ byin ci lwæn ke nyinnim shin nun, byin ci tì ku' lè bɔwum hwæn. ¹⁶Bèèni lè ñdàli kwan hwæn. ¹⁷Byin keli Mvènnswæb yi kwan hwæn. ¹⁸Kwo fè' yǎ swum se ci fè' byin, yilèni Mvènnswæb osòkò', ntwi' se Mvènnswæb yili le byin suku' cì li, byin bɛ ton ke fya' Yesù Kristò nun. ¹⁹Ba byin dɔwò' Mpùn Nsanmi mbyi, ²⁰shikì byin njilì tì ku' ñzǎ' le' ye Mpùn Nsanmi tà bɔwum kě ke ñwum. ²¹Cæsèni ywum ke kon nun, byin bæn ye lwukea. ²²Byin kesi nywi læbbi lè mè pa' byebbi nɛ hwæn. ²³Mvènnswæb nun nɛ' nɛ ta bwi' flɔa fɛ, à fyɔ̀si byin sanmi ñgyinmbɔ', à bon byin ke tɔn mwum shin nun hwæn, bǎ kwan se ñgyin nɛ Nyeli nye' Yesù Kristò ywime fyònni nun, bɛ lækì swum wèsi ndɔ' cinni ke tòn shin nun. ²⁴Mvènnswæb nɛ lon byin yě ywum màzwùm cì li, ntwi' se à tǎ ñzǎ' le' ye nun tǎ le' lwinnzi kwan hwæn wě tà she nun le'.

²⁵Mè ñgyinni bye', kelèni tì ku' Mvènnswæb lè mè myin nye', ²⁶byin hwæsi mè ñgyinni hwæn lwen. ²⁷Ke jin Nyeli nye' nun, mùn shè byin le nzanngèani dèwà se ke swi' me ñgyinni hwæn.

²⁸Kwènnzì nlim Nyeli nye' Yesù Kristò bɛ lè byin.

Dèwà She Mɛ Mbì Sɛ Pól Kɔe Lè ñkwìn Bwum Yesù Kristò Ye Tèsàlònìkà

Mè hwæsi Pól

1 ¹Mùn Pól nɛ kɔi dèwà ton sɛ bwi' lè Silvên lè tì Tìmòtê. Bwi' koi son lè byin bɛ ñkwìn bwum Mvènnswæb bye ke Tèsàlònìkà, byin bɛ ke fya' Ce nye' Mvènnswæb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò. ²Ce Mvènnswæb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò ñgænni byin, bɛ fe byin floa.

Kyità' se Mvènnswæb yě lánanzi

³Mè ñgyinni bye', à si bwi' nywi dólè' le bwi' yili Mvènnswæb osòkò' yì kwan hwæn ke ntwi' yin. À si swum lwen ke ncì ye bwi' ta cì li yì nun ntwi' byin ta kèn mbyí lè ñdwon Yesù, byin konndì b̀wùlu yili ke nyinnim shin nun ñzwɔnzwò'. ⁴Son se ci, bwi' ta nywi shelea ke me nyenswæb nun ke ntwi' yin. Bwi' ta nywi shelea li ke ntwi' ñ̀bòkì ne byin ñyì kimmi ke mbyi nun, byin konndì zwùm t̀lì lè Yesù, kwo fe' she byin ta mè vènè' yenni m̀ean si.

⁵Ywum màzwùm hwæn li ta lisà' le kyità' Mvènnswæb ye bɛ kyità' she ñkæmñkæm. Ntwi' ñfyimnzi ye byin ta fyimnzi yì ye cì byin bɛ bwum bɛ woli kim bɛ ñun ke ywò' Mvènnswæb nun. Byin ta vènè' yenni li ke ntwi' ywò' màzwùm. ⁶Lè leñkæm, Mvènnswæb ne ye byebbi fyòsi bɛ lè bwum bɛ ta byin byebbi cì, ntwi' se nun tã ywum hwæn cì ke mbyi nun. ⁷À yě tì bwi' floa fe bwi' lè byin ñban, kwan se Nyeli nye' Yesù Kristò ywìme kyìlì ñwai ye ke ñeb, à bèn lè mè cikpu' kimmɔa byon ke nyè. ⁸Win nyeli ndɔ' ye nun bɛ ke. Li, à yě ñjì wìnni ke nywi bwum bɛ lìmmi kan Mvènnswæb, bye tà ka Ntwum Lwen Nyeli nye' Yesù Kristò yili. ⁹À yě bon mè kà' lánanzi le bɛ b̀wua' ñgyinmbò', bɛ ba tí me' Mvènnswæb yenni bɛ, shikì bɛ yen ñkimmò' ntwu yon. ¹⁰Ywum màzwùm ye làn nywò' nɛ Yesù Kristò ywìme bèn lè nun cinni ñtwu ke fya' bwum byon. Bwum Yesù hwæn ye nun mè kpa' nànnzea. Nywò' màzwùm, byin ye ku' bɛ nlim, ntwi' se byin yilá ñzã' le' ye'.

¹¹ Son se ci bwi' ta M̀vènnswàèb keli kwan hwæn ke me myin nyin nun, bǎ M̀vènnswàèb fyɔsi byin wě b̄wum bye woli kim be cinni ñzison she nun loen byin nun. Bwi' ta tí nun swulea le à kpa' byin lè ñkimmɔ' yon, à ci byin lwinnzi lwæn nɛ byin ta bákǎ' nci, kònddi lè mè she nɛ byin tǎ cì ntwi' se byin ta Yesù d̄won. ¹² Li, be ye jin Nyeli nye' Yesù twuli ke ntwi' yin, byin cinni tì ku' ñtwu fya' yon. Ywum màzwùm ye lannzi li ntwi' se M̀vènnswàèb nye' bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò ta kwènnzi nlim ywo lè bwi'.

Ci-byìnni M̀vènnswàèb ne yě seti b̄èn lè Yesù kà b̄èn

2 ¹ Ke le' se yen m̄b̄èn Nyeli nye' Yesù nun, lè ñswoli ye b̄wi' ye swoli ke me kwù byon nji, mè ñgyinni bye', b̄wi' swula' byin ² le ba kì byin hwumnnzi byin nɛ' ke pa' tòn shin nun, shiki yi kwen byin lè she byindo' ta shè le ñgyin m̄b̄èn Nyeli nye' wòlá. Shindo' be sheâ byin le M̀pùn Nsanmi kwàsâ b̄wi' ñgyin màzwùm, kè shindo' be sheâ byin le b̄wi' be shee son lè ñwum, kè shindo' b̄wi' be kœ son ke d̄wà nun. ³ Kwo fɛ' ke yà mbyi nun, ba byin donnnzi mwum ndo' p̄ka' byin. Ntwi' se ñgyin màzwùm bǎ woli han kwan se b̄wum m̄ean yě M̀vènnswàèb byinnzi, lè ci-byìnni M̀vènnswàèb ndwun yě kwan ke pisean, nun ne ywime b̄wu ke win twun nun kwan mml̄kà' ñgyɔ' wan nun.

⁴ Mwum màzwùm bǎ yili le b̄wum mwumnnzi swum ndo', shiki be mwumnnzi ku' M̀vènnswàèb. À yě nun ne' tweli wě ci-zwi' ywum hwæn p̄æ'. À ywime k̄èn d̄un ke nyenswàèb ndwun, à b̄æn cǐ tòn she zwimbyi', à twe' nun ne' wě M̀vènnswàèb.

⁵ Ñlim fyeâ byin lè she mùn shèe byin ywum màzwùm kwan se b̄wi' be lè byin m̄ban? ⁶ Son, swum ndo' si kwe she ta ywum màzwùm k̄enni le ba yi lannzi jene. Byin nɛ', byin limmi swum màzwùm. Son se ci ci-byìnni M̀vènnswàèb ndwun ni yě b̄èn ke kwan se be tan nun. ⁷ Bwi' yennâ le byebbi lùâ cici hwæn. Bwi' limmi son li ntwi' se M̀vènnswàèb ne ta b̄wi' son kwàsì. Son, ywum ye mùn sannzi byin yi ba pwàeti lannzi. Se yili le M̀vènnswàèb seti swum se tǎ ci-byìnni ni mbyi k̄enni p̄æli. ⁸ Ke nyè yi, ci-byìnni ni yě kwan ke pisean. Nun ne Nyeli nye' Yesù yě wu lè m̀pùn le' yon, à ml̄sì nun kwan se nun yě b̄èn ke ñwanni twun shon nun. ⁹ Kwan se ci-byìnni M̀vènnswàèb ni yě b̄èn lè ñkimmɔ' Sat̄æn ke fya', à yě mè pa' yì hilea kyikyì cǐ, kònddi lè yì kikeàn me m̄bwè'. ¹⁰ À yě fyi nyè me mbyi m̄ean ke n̄cǐ byebbi nun bǎ nun p̄ka' b̄wum bye ye b̄wu. Be ye b̄wu li ntwi' se bon yili kan l̄nk̄æm, be yè kan son ke me nlim nun, bon l̄ækì swæ'. Be yilé son, M̀vènnswàèb swætè bon. ¹¹ Li ne ci M̀vènnswàèb fyi ñkimmɔ' me m̄bwè' ndo' ke me nlim nyan nun bǎ be yili swum she ba zu'. ¹² Li, b̄wum bye yile k̄án l̄nk̄æm, son, be ta byebbi ndwæli, kyit̄æ' M̀vènnswàèb ye bon b̄ænni.

M̀vènnswàèb yànnè byin bǎ byin swæ'

¹³ Mè ñgyinni bye', à si bwi' nywi d̄òlè' le b̄wi' yili M̀vènnswàèb os̄kò' yì kwan hwæn ke ntwi' yin, byin be Nyeli nye' yili. Ntwi' se M̀vènnswàèb

yænne byin ke ndunmi nun lè byin swæ' ke nyè ye M̀pùn Nsanmi kèà byin ke fya' M̀vènnswæb. Byin swæ' ku' ke nyè ye byin ke mwù ke mbyi lɛŋkæm nun. ¹⁴M̀vènnswæb lon byin lɛ byin cinni ñswæti màzwùm kwan se byin yeà Ntwum Lwen ye ɓwi' be byin shě. À cie li ɓă byin cinni ñtwu ke nywi Nyeli nye' Yesù Kristò. ¹⁵Li, mè ɱgyinni bye', d̄yièni kimmi, byin bæy ywum ye ɓwi' lisea byin ke me nlim nyin nun, ywum ye ɓwi' be byin shě zwozwò, kònddi lè ye ɓwi' kœ byin ke dèwà nun.

¹⁶⁻¹⁷Ŋkeli ye' yi le: Nun ne' Nyeli nye' Yesù Kristò bon lè Ce nye' M̀vènnswæb ne yili ɓwi', be kimnzi byin mè nlim ke zwum, be fe tì byin ŋkimmɔa ye byin ye ywum lwukea cí kwan hwæn, byin konndi mè nză' le' lwukea shě. M̀vènnswæb tà ɓwi' kimnzi me nlim nun ke kwènnzi nlim shon nun, à ci ɓwi' ta zwùm tɛli lè nun kwan hwæn.

Kelèni M̀vènnswæb

3 ¹Ke mmlòkà' nză' le' nun, mè ɱgyinni bye', kelèni M̀vènnswæb ke ntwi' ye', ɓă ñză' le' Nyeli nye' ken mbyimbyí lè kim, ɓwum mwumnzi yon wě tà she byin cie ku' ke nyinnim shin nun. ²Kelèni tì ku' ɓă ɓwi' nywæli tì ku' ke fya' ɓwum nyenea, ntwi' se ɓwum hwæn be ɗwon kan Yesù Kristò.

³Son, Nyeli nye' ni mwum ne tã swum se nun leli lwinnzi. À yě byin cí byin d̄yi kimmi, à kànnzi byin lè Satæn ci kan byin ɓyebbi ndò'. ⁴Nyeli nye' ci ɓwi' ñlìmmi ke nywi yin le ywum ye ɓwi' sheà byin hwæn, byin ta yon cí, byin ye tì kònddi kèn mbyí lè ñcì màzwùm. ⁵Nyeli nye' d̄yili byin mè nlim ɓă byin limmi m̀bòki ne M̀vènnswæb tã ɓwum yili, à ci byin bæy tì ku' ñlim wě tà she Kristò ɓænne.

Se yili le mwum hwæn ci she

⁶Mè ɱgyinni bye', ke jin Nyeli nye' Yesù Kristò nun, ɓwi' she byin le: Ba byin ken bon lè mè ɱgyinni bye mè ci-ɓwæ', bon be tà ka swum se ɓwi' lisa' byin ywo. ⁷Byin ne', byin limmi m̀bòki ne byin ye ci byin ɗwon mè kwù kèn bye'. Ntwi' kwan se ɓwi' be ke ci shin, ɓwi' be kăn mè ci-ɓwæ'. ⁸ɓwi' be kăn yili le mwum ndò' fe ɓwi' ji d̄ind̄in, son, ɓwi' be she cí, han mè d̄usi kwan ɓwi' ke swi'. Kpòn lè nywɔ' ɓwi' be hwum lè ñcì she lè ɓwi' læki byin hwumnzi lè ñd̄i ye'. ⁹ɓwi' be kăn ci li ntwi' se ɓwi' cinne kăn ŋkimmɔ' nyè swum ndò' ke fya' yin d̄in, son, ɓwi' be ci li ɓă ɓwi' lisà' byin m̀bòki ne byin ye ɗwon. ¹⁰Kwan se ɓwi' be ke ci shin, ɓwi' be byin ndeb ton ye lebbi le: Mwum ne yili kan nun ci she, ɓa à ji ji fya' yin.

¹¹ɓwi' le' ñză' le' yi li, ntwi' se ɓwi' ywɔ' le ɓyindò' ɓi ke nyinnim shin nun bye ta su' yòn ke myi d̄in, shìki be cinni mwù she ye bon ye ci. Suku' she m̀kpæm ɓa yon, à fyæmmi yon ke mbe'. ¹²Ke jin Nyeli nye' Yesù Kristò nun, ɓwi' she lè ɓwum màzwùm le be ci she lè ñlim pyí, ɓă bon cinni swum se bon ye bon ne' d̄i nun.

¹³Ti lè byin mè ngyinni bye', ba byin b̄wæti mwù lè ñcǐ lwen. ¹⁴Beshe mwum ndo' shì mwù kě ke nzǎ' le' ye b̄wi' ta byin shě ke d̄ewà se nun, ceênì nun lwen, ba byin b̄æti mè kwũ kèn lè nun m̄ban. Li, kwènnjin ye nun b̄ænni. ¹⁵Ke kwan màzwùm nun, ba byin ce nun wě ci-byinnì, son, lèbbèni nun ndeb wě ngyinni nyin.

Ñzǎ' le' ye ñmlòkà'

¹⁶Nun ne' Nyeli nye' ne tà b̄wi' fl̄a fe, à fe byin fl̄a ke me mbyi hwæn nun kwan hwæn. Nyeli nye' ton lè byin, byin hwæn.

¹⁷Mùn P̄l, mùn ne k̄i byin mè hwæsi b̄e lè fyà' yêm. M̄bòki ne tǎ lisà' l̄e yì d̄ewà yêm ye ne. Li ne fyà' n̄go' yêm ton. ¹⁸Kwènnzì nlim Nyeli nye' Yesù Kristò b̄e lè byin, byin hwæn.

Dèwà She Zwimbyi' Sɛ Pôl Kɔe Lè Tìmòtê

1 ¹Mùn Pôl, ci-ntwum Yesù Kristò nɛ ta wu dèwà ton sɛ kɔi. Mvènnswàb nɛ swàti bwi', nun bon lè Yesù Kristò nɛ yě bwi' swum sɛ bwi' ta bònngà' lwinnzi; bon bɛ ke mún lɛ mún bɛ ci-she nyan. ²Mùn tà son kɔi lè wù Tìmòtê, wù nɛ mwen nyèm nyě ñkàmñkæm ntwi' sɛ bwi' cinni kě nlim fɔ' bwi' lè wù. Ce nyɛ' Mvènnswàb bon lè Nyeli nyɛ' Yesù Kristò ñgànni wù, bɛ ywɔ' kwènnzĩ nlim lè wù, bɛ fe wù fɔa.

Cĩ kon lè bɔwum bye ta ñzǎ' lɛ' pwinpwin lisea

³Kwan sɛ bɛ lè mún kènme ke Màsèdwàn, mún shèè wù lɛ wù ton ke Èfèzè, ǒǎ wù yæmzi mè ci-nlìsà' nǎ' lɛ' pwinpwin bye ta bɔwum pɔka. Mún kòndime tì lɔ' wù swum fɔ' shě jɛnɛ. ⁴Shě mè ci-nlìsà' bɛ lɛ ɓa bɛ ke mè mbàkà' ke mɛ pwin nǎ' lɛ' ke nywi mɛ mbibea byan lè ke nywi mè tan bɛ bɛ mbyí nun hwæn. Wù shèè bon lɛ bɛ donnzi ywum màzwùm ntwi' sɛ ye ta ci ñkwùm ñgyi bɛ ke mɛ nyinnim bɔwum nun, ye tà ka bɔwum kpea lè bɛ limmì swum sɛ ñlim Mvènnswàb ta dýi nlim. Swum màzwùm, bwi' woli bwi' limmi son bɛshe bwi' ta ñlim dýili nywi Mvènnswàb. ⁵Mwǔ lɛ' ton sɛ yi lɛ, mwum yili lwikwæn lè seansean nyili ye ta wa' ke nlim nun, à cinni ñlìmmĩ ncì ywum lwukea lè ñdýili nlim ñkàmñkæm. ⁶Ke nyònnzĩ nyè ye byindɔ' yonnzá lè mbyi nlwen màzwùm, bɛ bɔwá ke mɛ lɛ' mpwinpwin nɛ bon ta leli nun. ⁷Bɛ ta yili lè bon lisà' mè lwuá Mvènnswàb, bɛ ta bæn lè kim, son, bɛ tà ka ywɔti swum sɛ bɛ ta lisà'.

⁸Bwi' limmi lɛ mè lwuá Mvènnswàb bɛ swum lwen, bɛshe mwum bæn bon lwen. ⁹Son, bwi' limmi lɛ Mvènnswàb kè kan lwuá lè ntwi' bɔwum lwukea; à kè nun lè ntwi' bɔwum bye ta nun gwànnzi, bye ta nun nyè yònnzi, bɛ byinnɔ' lɛ' shon, bɔwum bye tà ka nun mwumzi, bye mè nlim nyan ni nyenea, shìkì bɛ bɛ ku' sanmi ke swi' shon. À konndi tì lwuá kě lè mè ci-ñwu bɔwum, bye ta mè ce byan wu, bɛ wu mè mon byan, ¹⁰bɔwum bye ta ñlà' ywi, bye she bɔwùlù mè dweb wě mè yib byan, mè ci-ñkyì bɔwum, mè ci-nshè mɛ mbwě', bye ta yì shitàkwù gwætea dýi. Ywum byibbɔa ndɔ' yi kwe ye ta ñlisà' ywum ye dýi lwen gwànnzi, Mvènnswàb

kè ti ku' lwuà lè yon. ¹¹Ywum ye mbyi nun yi ke Ntwum Lwen nun, òntwum ye cinni òntwu ye lan òwùlu mè ntwum. Òntwum Lwen màzwùm ye Ìvènnswàb nàmnsi mùn fya' yi, ye wai ke cí shon, nun ne cinni òntwu.

Pól tá Yesù Kristò osòkò' yili lè òcì lwen ye nun cì nun

¹²Mùn tá Nyeli nye' Yesù Kristò osòkò' yili lè kim se nun fe mun nywi ke ncí she shon nun. Mùn kòndi ti ku' nun osòkò' yili mbòki ne nun twe' mun lè mwum nyè wòli à cì she shon, à sheà mùn, à kè mùn she shon nun. ¹³Kwan se be mbyí, mùn be jin shon byebsi, mùn zæbsi ti òwum byon, mùn kòndi ti nun sìmmà si. Kwo fe' li, Ìvènnswàb cinnà kwènnzì nlim lè mùn, ntwi' se nun limmi le mùn be cì li ke njimmi nun, ntwi' se mùn be kàn òlim ké lè nun, shiki mùn limmi ku' swum se mùn be cì. ¹⁴Nyeli nye' liseà kwènnzì nlim shon ke nywi yém òzwòzwò', à cìà mùn kè òlim ke nywi yon kwan hwæn, à cì ti mùn yili òwùlu ke mbæti ye òwi' ti bæti lè Yesù Kristò. ¹⁵Ñzà' le' ne mùn yé le' ne ni òzà' le' òkàmjækæm; à ni òzà' le' ne yili le mwum hwæn yé nun lwen, à kè òlim lè nun. Ñzà' le' màzwùm ni le, Yesù Kristò kiàn ògyò' wan lè nun swæti mè ci-ncí byebbi hwæn ke ncí byebbi nun. Mùn ne tá le' ne, mùn ne lan mè ci-ncí byebbi hwæn lè òcì byebbi. ¹⁶Son se ci ku', Ìvènnswàb ywà kwènnzì nlim lè mùn. À cí li, bǎ nun lisà' òwum le nun ni ci-mbæn nlim; à bæn òlim lè mùn, mùn ne lǎn òwùlu mè ci-ncí byebbi hwæn. À cie li, bǎ nun lisà' mbòki lè òwum bye ye òlim ké lè nun, be cinni òzison òwùmòwùm. ¹⁷Òntwu be lè Ìvènnswàb òwùmòwùm ne tà ka ywi, nun ne su' Ìvènnswàb mbò', mwum tà ka nun yenni. Òntwu be lè nun òwùmòwùm kwan hwæn. **Àmèn.**

¹⁸Mwen nyém Timôtê, mùn tà wu kòndi ndeb fò' ye lebbi ke òwum fò' ye mè ci-nleli ke òwum Ìvènnswàb nun lele òdikà' òwé ke jin swù nun. Kyibli ke ndeb màzwùm nun, bǎ wù òli, wù òwi wì, wù kwan òkimmi. ¹⁹Fòsi òlim ywù òyili ke nywi Ìvènnswàb, wù cinni mwù mbàkà' me le' òlwukea. 'Byindo' byinnòà mè mbàkà' òlwukea ne tà òn kìn mwu, li, be òwuli ké nlim shan nywi Yesù. ²⁰Òwum bǐ ndò' Èmèné òn lè Àlèzàndrè bi kwe nyinnim òwum màzwùm nun. Mùn feà òn ke fya' Satàn, bǎ be limmi le ògwànnzi jin Ìvènnswàb ba lwen.

Ndeb ye ke nywi òkeli

2 ¹Swum zwimbyi' se mùn yili le mwum seti cì, à si le, à keli Ìvènnswàb ke me myin òwum hwæn nun, à swula' nun ke me mwù nyan nun, à yili nun osòkò' ntwi' yan. ²À keli lè jin mè myin me mvèn klwòkea, lè mè myin òwum bye mbyí hwæn bye cinni òkimmò' ke me ògyò' zwém, ntwi' òwi' làkì hwmni, lè òwi' toènni fòà, òwi' be kwan hwæn mban lè Ìvènnswàb, mè kíkæn ne òwi' ta cì kwan hwæn be nyè òkàmjækæm. ³Swum se woli se be myimmi ke swi' Ci-nswæti

nye! M̀vènnswæb, à si. ⁴M̀vènnswæb ne yili le mwum hwæn swæ!, à limmi leŋkæm. ⁵M̀vènnswæb suku! m̀bo!, mwum ne bæti ti ku' bwi! lè M̀vènnswæb su' ti ku' m̀bo!, à ni Yesù Kristò. ⁶Nun ne fe nun ne' lè nun swæti b̄wum hwæn. Li ne cie, kwan se kwan wole, à lisà! le M̀vènnswæb ni yili le mwum hwæn swæ!. ⁷Son se mwũ swum se ci m̀n b̄e ci-ntwum M̀vènnswæb. À yànnà m̀n b̄a m̀n lisà! ywum ye ke leŋkæm nun lè b̄wum b̄ye ba mè Yuda, lè b̄e ke ñlim lè nun. Le' se m̀n tã wù shè se, mè m̀bwè! ye ban, leŋkæm se. ⁸Li ne m̀n yili le ke cìcì hwæn, b̄wum hwæn keli M̀vènnswæb. 'B̄e ye nun keli, b̄e keli nun lè ñlim f̄o'. Ba b̄e nyena! ñlim, shìkì b̄e klwika! ku' mè le' bon lè b̄wùlu.

⁹Ti lè m̄byi mè yib, m̀n yili le b̄e swi mè plè wè tã she mwum tã plè swi ke ŋkyibli zwêm, b̄a b̄e b̄e mè ci-nshela! nywi. Mwù hwæn, b̄a b̄e twæ! yon lè mè me' b̄wum hwæn swi bon nywi, shìkì b̄e ke ywum nyàngga! ye lõn m̀ean ke nywi, lè mè plè b̄ye lõn m̀ean. ¹⁰Lwu se yili le b̄e lwu, à si she ncikà! me le' n̄lwukea. Son se lwu m̄lib ne tã shè le nun tã M̀vènnswæb mwum̄nzi. ¹¹Kwan se mè yib ta ywum yusea ke nyenswæb, se yili le b̄e ton kàka!, b̄e ywo! ŋwum mwum nyè tã bon ywum lisea. ¹²M̀n yili kan le mè yib f̄yi ke swi! me d̄web, b̄e ta mè d̄web ywum lisea. Ba b̄e lwum ŋkimm̄o' cinni nywi me d̄web, b̄e ton kàka!. ¹³Ntwi' kwan se M̀vènnswæb f̄de mwum, ñd̄web ne nun sete f̄o', à kà f̄o' m̄lib b̄e. ¹⁴M̄byi ndo' kònddì ti ku' b̄e le: Adæm ne nywun p̄kae kãn, son, m̄lib ne nun p̄kae. Li, m̄lib ne fyinnze ŋwum M̀vènnswæb. ¹⁵Kwo fe! she m̄lib ne fyinnze ŋwum M̀vènnswæb si, mè yib ye b̄wen ye, li, M̀vènnswæb yè bon swæti, b̄eshe bon ta mwù ké kwan hwæn lè nun, b̄e b̄e ti b̄wum b̄ye ta b̄wùlu yili, b̄e konndì b̄e b̄wum sanmea ke swi! M̀vènnswæb. Ba b̄e b̄e mè ci-nshela! nywi.

Bwumŋkæm ŋkwìn b̄wum M̀vènnswæb

3 ¹Ñzà! le' ne ni nun ne' ñzà! le!. À ni le: Mwum ne yili le nun b̄e mwumŋkæm ŋkwìn b̄wum M̀vènnswæb nun, she lwen se nun ta kæb. ²A yili kan le mwumŋkæm ne ŋkwìn b̄wum M̀vènnswæb nun b̄e lè le' b̄yebbi ndo' nywi. À b̄e mwum ne cinni m̄lib m̀bo!, b̄a à kè mwù ke le' ŋkan nun, à b̄e mwum ne tã ywum hwæn cì ke m̄byi nun. Mè kikàen nyon b̄e nyè ñlwukea. À b̄e ci-nyè me kyìn ke d̄won nyon, à b̄e ti mwum ne wòli à lisà! b̄wum ywum. ³Ba à b̄e son b̄à!, shìkì à b̄e ku' ci-ŋkæb le', son, à b̄e m̄floa. Ba à b̄e ku' ci-ŋklwìkà! me le', shìkì à b̄e mwum ne lõn sheà ñlim. ⁴Se yili ti ku' le à limmì m̀bæn b̄wum b̄yon, b̄wen b̄yon b̄e ywòli, b̄e mwum̄nzi nun. ⁵Ntwi' mwum shì m̀bæn b̄wum b̄yon limmi, à wòli kan à b̄æn ŋkwìn b̄wum M̀vènnswæb. ⁶Mwum ne ke nywæb ke le'-Nswæb nun, se yili kan le à b̄e mwumŋkæm ŋkwìn b̄wum M̀vènnswæb. Ntwi' shindò!, à yè d̄unmi nywi shelea. Li, kyitè! ye nun bænni wè tã she se bænni Satæn. ⁷Se yili ti ku' le mwum nyè wù yè kè cinni ŋkyibli ke me

me' ðwum hwæn. Li, ðe ða swum se ðe ye nun shòlea nun cinni, à cinni ti ku' ñkimmò' ndyi kimmi ke mðweb ye Satæn yě nun ðwebbi nun.

Mè ci-ncí she ke nyinnim ñkwìn ðwum Mvènnswàb nun

⁸ ðwum ðye ta she cí ke ñkwìn ðwum Mvènnswàb nun, se yili le ðe cinni ku' mè kíkàen ñlwukea wě nyě ðwum ñkàm ñkwìn ðwum Mvènnswàb. 'Ba ðe cinni mè ñwum mbi-mbi. Ba ðe nwi ñkan ñzwanzwò', shìki ðe ðe ðwum ðye mè ci-ñkwèb ke me le' lòn nun. ⁹ ðe ke ñlim lè swum se Mvènnswàb kwàsi ðwi', ðe ðæn son lè ñlim fò'. ¹⁰ Se yili le, lè ðyin kà kě ci-she ke ñkwìn ðwum Mvènnswàb nun, ðyin seti fe' nun kènnzi ke me kíkàen nyon nun. Kwan se ðyin yennà le à cinni kan mè kíkàen mbyibboa, lè ðyin kà kě nun ke nyinnim ñkwìn ðwum Mvènnswàb nun, à cì she.

¹¹ Se yili ti ku' le mè yib ðyan cinni m̀bòki tòn nyě ñlwen, ða ðe hwæb ðwùlu, shìki ðe ke ku' mwù ke le' ñkan nun. 'Be ðe kwan hwæn lwinni ke me le' nyan nun.

¹² Mwum ne suku' m̀lib m̀bò' cinni ne woli à cì she ke nyinnim ñkwìn ðwum Mvènnswàb nun. À ðe mwum ne tã ðwen ðyon ðænni lwen, lè ðwum ðyon nun hwæn.

¹³ Ci-she Mvènnswàb ne tã she cí ke ñkwìn ðwum Mvènnswàb nun lwen, à yě ðe mwum ñkàm ñkàm ke me' ñkwìn ðwum màzwùm nun. À yě leli mwù zwò ke nywi ywum ye ðwi' ta ðwon ke mbyi Yesù Kristò nun ke m̀bæti ye ðwi' ti ðæti lè nun.

Swum ñkàm ñkàm she Mvènnswàb kwàsi ðwi'

¹⁴ M̀n yili lwen le m̀n kiin ñgyìn ton ye ke cì swù, son, m̀n tà wu ðewà ton se koi, ¹⁵ m̀n ne shi fe' pwæti ðæn, ðã wù limmi wě tà she se yili le ðwòn Mvènnswàb ton. 'Dwòn màzwùm ni ñkwìn ðwum Mvènnswàb, Mvènnswàb nyě tà ka ywi. ñkwìn ðwum màzwùm ye ta lenkàm ðænni wě tà she ñshimbyi' ta nye ðãa.

¹⁶ Swum ñkàm ñkàm se ðe gwùmni se Mvènnswàb kwàsà ðwi' ke nywi pa' ndwon se mwum wòli à ðwon nun, à si swum twun ñzwanzwò'. Swum màzwùm si ke nywi Yesù Kristò. A si le:

À fyòne mwum lè ñnywùn ke mwu wě ðwi' ðe ñgyò' wan.

M̀pùn Nsanmi tà ðwi' lisea le à ni ñsanmi, mè cikpu' Mvènnswàb ðye ðeb yennà nun.

ðwum sannzà ñzæ' le' yon yì cìcì hwæn.

ðwum m̀ean ðin ndò' ke ñgyò' wan nun ðyilâ ñlim ke nywi yon.

Mvènnswàb nànnzà nun ke zwò ke cìcì twun shon.

ðwum ðye ta ywum ye ða mbyi nun lisea

4 ¹ M̀pùn Nsanmi shè ðwi' seansean le: Kwan se ñgyò' wan yě kwemmi lè m̀mlò', ðyindò' lè ðwum ye mbyi Mvènnswàb ðonnzi. 'Be ye mè

mpùn mbyibbɔa nɛ tã bon pɔkea mwumnzi. Ywum yɛ mpùn mbyebbi tã lisà', yon yɛ bon yɛ ðwon. ²Mè ci-mɛ ɣwum mɓi-mɓi bɛ ta mè mɔwè' shě, bon bɛ yɛ bon mbyi nlwen ðwuli. Mè ci-mɔwuli ðwùlu ði tã ka ti ðàkà' lè mè le' mbyibbɔa nɛ bon ta ci.

³Pa' ðwum màzwùm, bon bɛ ta ndɛb lebbi le ða ðwum she ðæm. 'Bɛ konndi ku' pa' ywum ji ndɔ' sàli nun, le yindɔ' ða lwukea le mwum ji yon. Son, ti ke mbyi Mvènnswàb nun, kwan se nun ðɛ ywum màzwùm, à shèe le bɛ ji yon. Bwum bye ta ñlim ðyili ke nywi Yesù Kristò, bye limmi swum se ðyi leŋkàm, ðeshe bɛ ji yon, bɛ bɛ yilá Mvènnswàb osòkò', lè le' byebbi ndɔ' ða kwe nlim. ⁴À si li ntwi' ywum yɛ Mvènnswàb fɔ' hwæn yi lwukea. Swum ndɔ' ða she mwum wòli à ðyinnò', ðeshe lè wù kà ji son, wù tã seti Mvènnswàb osòkò' yili. ⁵Swum ji ta lwu ntwi' le' Mvènnswàb ðeshe mwum seti nun keli, lè à kà ji.

Mwum nɛ mwum nyě ðyi ñlwen ke she Yesù Kristò nun

⁶Ywum ton yɛ hwæn, wù yě yon lisea lè ñkwìn ðwum Mvènnswàb. Li, wù yě bɛ ci-she Yesù Kristò nyě ñlwen, wù kònddi bɛ ñkimmi ke mbyi Mvènnswàb nun, ke ntwi' le' shon se wù tã mwù ké lè son, lè ti ku' ntwi' ñlisà' lwen yɛ wù tã ðwonnzi. ⁷Ba wù ðwonnzi mè tan pwinpwin yɛ tã ka Mvènnswàb ñlim lwukea. Mbòki tòn nywù fyòn kònddò' mbyimbyí wě tã she Mvènnswàb yili. ⁸Beshe mwum ndɔ' tã kwæ' nywi shon mènndi lè ñkimnza', se woli se kpa' nun kwækwæ'. Son, ðeshe mè kíkàen nyon ni wě tã she Mvènnswàb yili, se woli se kpa' nun, se lan li, ntwi' se nun limmâ le nun cinnâ ñzison she nywæb jene, ñzison she yɛ bɛ kwe kwan hwæn shikì se ywi. ⁹Ñzà' le' tòn nɛ ni ñzà' le' ñkàmŋkàm, à si lwen le mwum bæn nun lè ñlim yon nun hwæn. ¹⁰Ke ntwi' màzwùm, ðwi' ta ðoli, kwo fe' ywi, ðwi' ywi, ntwi' se ðwi' ta zwùm tɛli lè Mvènnswàb nɛ tã ka ywi. Nun nɛ ðyi Cinswæti ðwum hwæn, làn lwi ni ñswæti yɛ mwum nɛ tã ñlim ðyili ke nywi Yesù Kristò. ¹¹Shě lè mwum hwæn le à ci ywum yɛ mùn tannzi yi hwæn.

¹²Ba wù ci mwum ndɔ' ñjilì wù ntwi' wù ni m̀bìpàn, fyòn bon m̀bòki tòn nlwen lisea ke nzà' le' yɛ wù tã le' nun, ke mɛ kíkàen nywù nun, ke nyili yɛ wù yili ðwùlu nun, kònddi ke ndyili nlim yɛ wù tã ðyili nywi Mvènnswàb, lè m̀bòki tòn nsanmi nywù. ¹³Ba wù ðwæti mwù lè ñnzannga' ðèwá Mvènnswàb ke swi' ðwum, fannzi bon, wù lisà' bon le'-Nswàb, han a ken bèn nywò' nɛ mùn yě bèn. ¹⁴Ba wù ñjilì ñkimmò' yɛ Mvènnswàb feà wù yi. À fɛe wù yon ke fya' ðwum bye bɛ mè ci-nlɛli ke ɣwum yon nun, bon bɛ lele ke jin swù nun kwan se ðwumŋkàm satae wù mè fyà' mwu. ¹⁵Ywum yɛ wù yě ci hwæn, à yi. Wu ywime yon cí, wù ci yon lè ñlim fɔ', ðá mwum hwæn yen wě tã she wù tã kènnò' mbyí ke mbyi Mvènnswàb nun lwen. ¹⁶Konni lè m̀bòki tòn nywù lwen, kònddi lè ywum yɛ wù tã lisà' nun, wù bɛ ke nlim ñkimmi; ðeshe wu ci li, lè wù yě wù nɛ' swæti, wù swæti ti ku' ðwum bye yɛ le' swù ðwonnzi.

M̀bòkì tòn ne yili le wù ton ke swi' òwum Yesù Kristò

5 ¹Ba wù nyenndi òdwebshì, leli lè nun ke òkwu pen nun, wù twe' nun wě ce nywù. Wù cì tì ku' lè mè mbìpàn me òweb wě swum se wù wòli wù cì lè mè ògyinni byù bye mè òweb. ²Wù twe' mè yibshì wě bon òe ye wù, wù cì tì ku' lè bye mè mbìpàn me yib wě bon bì mè ògyinni byù bye mè yib. Òlim ywù òe zwum sanmi lè bon. ³Mè kwèb mè yib òe òa lè òwum nun, mwumnsi bon. ⁴Beshe òkwèb mlìb ndò' cinni mwèn, shindò' òdwi ne yon cinni, mwèn màzwùm seti fe' yon fyà' òwì nywi, wě tà she a yili le òwèn cì lè òwum òyan. Se lisa' le òe giti òwum òyan òe ye bon, wě tà she òe gite ku' bon lè òe kà klwòka'. Ywum màzwùm ye li yì, yon ye ta M̀vènnswàb òlim lwukea. ⁵Òkwèb mlìb ye fòsi lò' ghonni kyì, ye cinni kan mwum ndò' nyě wòli à giti yon, yon ye ta zwùm teli lè M̀vènnswàb, ye ta nun keli kwan hwæn, kpòn lè nywò' le à kpa' yon. ⁶Son, ti lè òkwèb mlìb ye ta swum se lwuka' òlim yon cì, kwo fe' she à yi lè me' si, ye ti wě ye ywià nun. ⁷Lisa' òwum ywum ton ye, mwum ndò' làkì bon kwèm nyenndi cinni nywi. ⁸Beshe mwum ndò' shì òwum òyon ne' giti, a lan lò' òyě òe ta tòn òwon nyon, lè à òyinnòà mbyi M̀vènnswàb, òdikà' tì fe' mwum ne òlim yon òa nywi Yesù Kristò.

⁹Wù yě su' jin òkwèb mlìb kòa ke òwà mkpa' nun lè à wòlà òwùm mwum fyuru; li, òyin kpa' nun. Nyě òyin ye jin shon kòa li ni, se yili le à òe mlìb nyě sue ku' òdweb cinni m̀bò' ke wan nyon nun. ¹⁰Mlìb màzwùm konndi tì ku' òe mlìb nyě mwum hwæn limmi mè kíkàen nlwukea nyon, à òe mlìb nyě òe òwèn òyon ndeb lebbi lwèn. À òe tì mlìb nyě yèà mè kyìn lwèn ke òwon nyon, à òsà òwum M̀vènnswàb mè kwù. À kònnndi òe mlìb nyě kpeà òwum òe òe vènè' yenni ke tòn shan nun, nyě òlim yon hwæn òe kèn ke ncikà' me le' nlwukea nun. Pa' òkwèb màzwùm, se woli wù kò' jin shon ke òwà mkpa' nun. ¹¹Ti lè òkwèb mlìb ye woli ti ye òe òwèn, òa wù kò' jin shon ke òwà mkpa' me òkwèb nun. Wu kò' jin shon m̀byimmi li, òshe òàm ye tì nun kònnndi òlim kwènni òe, li, à yě òyè yònnzi lè Yesù Kristò. ¹²Kwan se òshe òàm ye tì nun kònnndi òlim kwènni òe lè wù kòà jin shon ke òwà me òkwèb nun, à yě kyità' M̀vènnswàb pyì, ntwi' se nun gwànnzà òkàli ye nun òe lè à cìà lè M̀vènnswàb le nun bà tì òdweb she. ¹³Kwèm ndò' ni tì le, shindò' wu kò' jin shon lè à ke m̀bìpàn, she shon òa ti òe mbyì, se lan m̀kpèlì nyòn mè nye mè nye. A òa su' òin le òyòn, à yě òunmi swi ke òwum wě mbyi' ke me myin òwùlu nun, le' ndò' òa nun lèan, à shì son lèli. Le' she òà she mwum le' son se nun yě òwò.

¹⁴Son se cì mùn le' le, òkwèb mlìb ye ke m̀bìpàn, òdikà' ye she òdweb òe òà ye ye tì òwèn, ye konni lè òwòn lwèn, ntwi' se nun òe òe li, mè cì-òyinnzì òyè' òa òzà' le' m̀byebbi ndò' cinni nywi ye'. ¹⁵Mùn tã son si lèli ntwi' mè kwèb mè yib ndò' setà mbyi M̀vènnswàb kwean, òe òwon nyě Satàen. ¹⁶Beshe mlìb ndò' ne ke mbyi M̀vènnswàb nun cinni òkwèb

mliḅ ndɔ' ke næm, à si lwen le nun ne kpa' ñkwɛb màzwùm. 'Ba à fe she màzwùm lè ñkwìn ḅwum Mvènnswæb. Li, ñkwìn ḅwum Mvènnswæb woli ye giti ñkwɛb mliḅ ye yon kyishon, shìkì mwum.

¹⁷Mwumnzêni ḅwumñkàm bye ta ñkwìn ḅwum Mvènnswæb kènnzi lwen; byin fòsi bon mwumnzi, a lan lɔ' dyè ḅwum bye ta nywi kimnzi lè bon lisà' byin le'-Nswæb. ¹⁸Ntwi' se le'-Nswæb lèli le: «Nje ne tà wu she cí hwæn, ba wù kpæm nun ñwum kwan se à ni she nun.» Le' fɔ' si konndi ti le' le: «Mwum ne tă she cí, se yili le à cinni dèbbi nyon.»

¹⁹Beshe mwum ndɔ' shè le mwumñkàm ñkwìn ḅwum Mvènnswæb cià le' byebbi ndɔ', ḅwum bí, shindo' lê shi le' màzwùm yili, ba wù yili son. ²⁰Bwumñkàm ñkwìn ḅwum Mvènnswæb bye ta byebbi cí hwæn, lesi bon ke ñkwìn ḅwum nun, bǎ yi dún ḅwùlu zwum lè ñcìkǎ' pa' me le' màzwùm.

²¹Mùn swula' wù ke swi' Mvènnswæb lè ke swi' Yesù Kristò, kònnɔ̀ lè ke swi' me cikpu' Mvènnswæb bye ke dɛb le, ci swum se mùn shè wù si, shìkì wù kè ñkyìlli ke nyinnim ḅwum nun; ba byindo' be wù me' bye cinnâ ñtwu, byindo' ku' bye cinni kan ñtwu. ²²Ba wù seti mwum mè fyà' sati mwu lè nun ci she Mvènnswæb shìkì wù seti ku' nun ḅwebbi mbyî tin. Ba wù kè fyà' ywù ke me byebbi ḅwùlu nun. Ke nywi ywù wù ne' nun, ba wù cinni kíkæn byebbi ndɔ' nywi.

²³Wu yè tì ku' tònkí, wù ḅweb bǎ' kwæ', ba wù su' mlǎ' nwi ntwi' ñkwènni zwum ywù.

²⁴Mè byebbi nyè byindo' lè ḅwum ni ke pisean lwen, lè ǎ kà kwan ke swi' kyità', lè mwum hwæn yennâ nun. Ti ku' lè nyè byindo', be ta nun ywí limmi, lè kyità' se kwannzi nun. ²⁵Ti lè mè she nlwukea ne mwum tă cí, ǎ tà ka gwùmni; nun shì fe' lwen màzwùm ci ke me me' ḅwum, ǎ tà ka tòn à shì kwàli ke pisean.

6 ¹Mwum ne son hwæn, à mwumnzi ci-nye nyon, ḅwum làkì jin Mvènnswæb gwànnzi, shìkì be gwannzi ku' ñzǎ' le' ye ḅwi' ta lisà'. ²Beshe mè ci-nye byan bi ḅwum bye ta ñlim dyili nywi Yesù Kristò, ba mè son njilli ku' bon, shindo' ntwi' bon bi mè ñgyinni ke jin Yesù Kristò nun. Se yili le be ci she, se lan she bon be ci mbyî, ntwi' se ḅwum bye bon ta she cí bi, à bi ḅwum Mvènnswæb, Mvènnswæb tà bon yili.

Njònndi nyè dyi ñjònndi ñkàmñkàm

Lisa' ywum ton yi lè ḅwum hwæn, wù shè bon le be ci yon. ³Beshe mwum ndɔ' dyi ku' lè mwù yon, à dúnmi yindo' lè ywum lisea ye ta kwan kyi, à shè le nun ni bǎ le' Nyeli nye' Yesù Kristò yili, shìkì nun yili ku' swum se ḅwi' ta lisà' ke nywi mbòkì tòn nyè nlwen ke swi' Mvènnswæb, ⁴limmi le mwum màzwùm ni ci-nshela' nywi. Kwo swum fɔ', ǎ limmi kan. Swum se nun limmi lwen à si mpyisà' me le', à tă le' klwikea ke nzǎ' le' dindin nun. Ke nzǎ' le' yon nun, ḅwum bye ta nun ywɔti ta fyònni mè

ci-swùnní, bɛ pyisà' mè lɛ', bɛ dɔnmi bon nɛ' sɛmni, bɛ kekà' mè mkpì lè bɔwùlu bɔwum. ⁵Lɛ' swem kan tí ke nyinnim shan nun, ntwi' mè mbàkà' nyan bà tí nyɛ ñlɔwueka, a konndi tí bɛ, ntwi' sɛ bon bɔwà mbyi lɛŋkæm. Bɛ ta bàkà' je lɛ bɛshe bon bi dɔwon mbyi Mvènnswæb lè bon bi yɛ lòn cinni. ⁶A si lɛŋkæm, bɛshe mwum dɔwon mbyi Mvènnswæb lè à yɛ se ndwun cinni kwe, bɛshe ǎ njili kan swum sɛ nun cinni.

⁷Nyɔw' nɛ bwi' bɛnne ŋgyɔ' wan nun, bwi' bɛnne kǎn lè swum ndɔ' fya', li, bwi' yɛ tí ku' kònnɔ' fyònni bɛ fyà' pwin, wɛ tà she bwi' bɛnne ku' nyɔw' nɛ ni. ⁸Kɛ à si li, bɛshe bwi' cinni ji nɛ bwi' ta ji, lè mè plè bɛ bwi' ta swì nywi, a si wòli. ⁹Ti lè bɔwum bye ta yili lɛ bon twòkà' ñzwɔnzwò', bɛ ta pyì ke mɛ mbwɛb nun wɛ ñɔ' yɛ bon pyi. Pa' bɔwum màzwùm yili ywum pwinpwin yɛ ta bɔwum gwànnzi. Ìgwànnzi màzwùm ba yàn, son, à yi ñgwànnzi yɛ ta mwum bɔwuli ñgyinmbɔ'. ¹⁰Swùnni lòn ta cì ywum byibbɔa mɛan yɛ bi kǎn lè ñkwan dɔnmi kwan. Ke ntwi' swùnni lòn, byindɔ' lè bɔwum pɛlâ kwù ke mbyi Mvènnswæb nun, bɛ ti vènè' yenni.

Mmlòkà' ndeb

¹¹Ti lè wù, wù ti mwum Mvènnswæb, ba wù lwùm mwù kɛ ke mɛ pa' mè lɛ' mbyibbɔa ni nun. Kimnzi nywi lè wù bɛ ke swi' Mvènnswæb ñsanmi. Cinni mè kíkæn nɛ Mvènnswæb yili, wù tɛli zwùm kwan hwæn lè nun, wù fɔsi bɔwùlu yili lwen, wù fyimni ywum hwæn, wù bɛ tí ku' ñflɔa. ¹²Dwí twù' nyɛ ñlwen ke mbyi Mvènnswæb nun, wù kwumndi ñzison dɔwumdɔwùm sɛ Mvènnswæb lon wù lè son. Ñlon màzwùm bɛ kwan sɛ wù kwàse swum sɛ wù tá ñlim kɛ ke nywi Yesù ke nzǎ' lɛ' yɛ wu lele ke nyinnim ñkwìn bɔwum mɛan nun. ¹³She mùn yɛ wù shè sɛ, mùn tà wù shɛ ke swi' Mvènnswæb nɛ tá ñzison fɛ lè ywum hwæn, lè ke swi' Yesù Kristò nɛ dɔyie shitàkwù ke nywi swum sɛ dɔyì lwen ke swi' gwemná, Pònsè Pilatwù. Mùn shè wù lɛ, ¹⁴dɔwonnzi mè lɔwà bye Mvènnswæb shèe lɛ wù dɔwonnzi bi, wù dɔwonnzi bon lè ñdù' nun, ba wù limnzi ñɔ'. Wu yɛ tòn, ba dɛm lɛ' mbyebbi ndɔ' bɛ wù nywi, han a ken bɛn kwan sɛ Nyeli nye' Yesù Kristò yɛ fyònni. ¹⁵À yɛ fyònni ke kwan sɛ Mvènnswæb yili nun. Nun Mvènnswæb, à cinni mè ñkimmɔ' hwæn; nun nɛ su' Mvènnswæb nun kyishon, nun nɛ Ci-tòn lwen nyɛ ñkæmŋkæm, nun nɛ Mvèn mè mvèn, à kònnɔ' bɛ Nyeli mè nyeli. ¹⁶Nun nɛ nun kyishon mwum nɛ tà ka ywi. À ni mwum nɛ tá tòn kwan hwæn ke ñwanni nun. Ìwanni màzwùm, mwum ndɔ' wòli kan à kwemmi lè son. Mwum ndɔ' yɛn kifɛ' Mvènnswæb, mwum ndɔ' wòli kan ma ku', à yɛn nun. Sɛ yili lɛ bɔwum twuli nun, ywò' shon bɛ li kwan hwæn. **Àmèn.**

¹⁷Ti lè bɔwum bye mè ci-lòn ke ŋgyɔ' wan nun, shè bon lɛ ba bɛ shela' nywi, shìkì bɛ ke ku' mwù yan hwæn ke ñjònnɔ' nun, ñjònnɔ' nɛ yɛ bɛ kwan kwæ' lè à bɔwà. Wù shè bon lɛ swum sɛ bon yɛ zwùm tɛli lè son, à si lɛ Mvènnswæb nɛ ta bwi' ywum hwæn fɛ zàb bǎ bwi' bɔ' ke nlim,

lè ñlim lwuka' ðwi' zwum. ¹⁸Shè bon le ðe cikà' mè le' nlwukea, ðe ðe twòkea ke me le' nlwukea nun. Wù shè bon le ðe ðe fyà' nànni lè ðwùlu, mè ñlim nyan ðe zwum ñlwen. ¹⁹Beshè bon ci li, lè ðe fòseà ñjònndi nyě ñkæmñkæm, nyě bon kà yèkà' kwan ndò'; ñjònndi màzwùm ni ñzison ðwùmðwùm. ²⁰Mùn le' lè wù Tì mòtê; swum se Mvènnswæb fe wù fya' si, giti son lwen. Ba wù ðunna' mè ñklwikà' le' mpwìnpwìn nê Mvènnswæb tà ka yili, shìkì wù kè ku' ñwum ke ñlìsà' ywum me mbwè' nun ye bon ta lon le ñlìmmi ye ðyi leñkæm. ²¹Mùn le' li ntwi' ðyindo' ta fòkà' le bon cinni ñlìmmi màzwùm, son, ðe ðwuâ mbyi Mvènnswæb ke pa' me mbàkà' nyan nun.

Mvènnswæb ñgænni ðyin.

Dèwà She Mɛ Mbì Sɛ Pôl Kɔe Lè Tìmòtê

Mè hwæsi

1 ¹Mùn Pôl ne ta wu dèwà ton sɛ kɔi. Mùn ni ci-ntwum Yesù Kristò ntwi' se Mvènnswæb yànnâ mùn, à shè mun le mùn ken ðwum ywum sannzi ke nywi nzison ɲkæmɲkæm she nun cie ɲkàli le nun yě fɛ lè ðwum ðye ðyi ðæti lè Yesù Kristò. ²Mwen nyèm Tìmòtê, mùn hwæsâ wù. Ce nyɛ' Mvènnswæb ðon lè Nyeli nyɛ' Yesù Kristò ɲgænnì wù, ðe ywɔ' kwènnzì nlim lè wù, ðe fɛ tì ku' wù flɔa.

Pôl tã Tìmòtê ñlim nɔ́ she kimnzi ke zwum

³Mùn tã Mvènnswæb osòkò' yili lè ntwi' ywù. Nun ne mùn tã mwumnzì lè ñlim fɔ' wě tã she mè mbibea ðyèm ðe ku' nun mwumnzì. Mùn tà nun keli kwan mɛan hwæn, mùn ðɔa tì nun lè jin swù kpòn lè nywɔ'. ⁴Mùn tã tòn, mùn ðùn kwan se wù kwee ñzwɔnzwò' nywɔ' ne mùn wae kèn, li, ñlim ta mun su' ðyi le mùn yen tì wù ðe, ðã ñlim lwuka' mùn. ⁵Mùn ðùn tì ku' wě tã she wù tã mwù kě ñzwɔnzwò' ke mbyi Yesù nun. Bè nywù Lwùizè ne sete mwù kě ke mbyi màzwùm nun, ðon lè mon nywù Yùnisì. Mùn limmi lwen le wù tã cì mbanmban wě ðon.

⁶Son se ci mùn shè wu le, ða ðwæ' kwen wù lè ñcì she lè ɲkimmɔ' ye Mvènnswæb feâ wù nywɔ' ne mùn sati wù mè fyà' nywi. ⁷Ntwi' se Mvènnswæb fyie kǎn ðwi' m̀p̀ùn nyě ðwi' ðe mè ci-yi, son, à fyi ðwi' m̀p̀ùn nyě tã ðwi' kim fɛ, à cì ðwi' yili ðwùlu, ðwi' konndì tì ðe mè ci-mbæn nlim.

⁸Ke à si li, ða kì kwènnjin bæen wù lè ñɔ́yi shìtákwù ke nywi Nyeli nyɛ' Yesù Kristò, shìkì a bæen ku' wù lè mùn ne ðyi ci-nyɛ nɲè ke ntwi' yon. Son, yili le wù yen vènè' ke ntwi' Ntwum Lwen wě tã she mùn tà ku' yen. Ke nɔ́ ye li, wù yě zwùm tɛli lè ɲkimmɔ' ye Mvènnswæb tà wu fɛ. ⁹Nun ne swæti ðwi', à lon ðwi' le ðwi' ðe ðwum ðyon. Á lon kan ðwi' ntwi' se ðwi' ciâ swum lwen ndò', son, à lon ðwi' ntwi' se nun ne' ne yili, à kònndì tì ðwi' lwen cì ke kwènnzì nlim shon nun. Lwen màzwùm, à ciâ ðwi' nun

ndikà' ñwé ke nyè Yesù Kristò. ¹⁰À kwàsá bwi' lwen màzwùm jene ke mbèn ye Nyeli nye' Yesù Kristò bènni nun. Ñtwum Lwen yon ye ta bwi' ñlimmi cí le nun, Yesù Kristò, à lêân ywi lè ñkimmò', à lisà' bwi' mbyi nzison she tà ka mlò'. ¹¹Ke ntwi' Ntwum Lwen màzwùm, Mvènnswàb kè mun lè mún be ci-ntwum Yesù, mún she le' shon, mún kòndi ti bwum ywum lisea ke mbyi nyon nun. ¹²Ke ncí ye mún tá ci li, son se ci mún tá vèné' yenni nun. Son, bwæ' tà ka mun kwènni, ntwi' se mún limmi mwum ne mún tá zwùm tèli lè nun, mún limmi lwen le à cinni ñkimmò', à bòn ywum ye nun fe mun fya', a ken wòli ke ñgyin mmlòkà' nun. ¹³Ce kwú kèn shém ke nzæ' le' ye mún be wù shé nun, wù dýi kimmi ke mbyi Yesù nun, wù yili ti bwùlu lè ñkimmò' ye wù cinni ntwi' se wù ni mbæti lè Yesù Kristò. ¹⁴Wù konni lè Ñtwum Lwen ye Mvènnswàb fe wu fya', wù bòn yon lè ñkimmò' Mpùn Nsanmi ne tá tòn ke me nlim nye' nun.

¹⁵Wù limmi wé tà she mè ñgyinni bye ke ñgyò' Àzì nun nzwonnzà mún hwæn. Fijèl bon lè Èrmòjèn bi ke læm shan nun.

¹⁶Nyeli nye' Mvènnswàb lisà' kwènnzì nlim shon lè ðwòn Ònèsifò, ntwi' se nun ne be kìn kwan ndò', à flòsi mún ñlim ke zwum. Á ywò' kan kwènnjin lè mún ne ke nye ñjè. ¹⁷Kwan se nun bènne fe Ròm, à kæbbe mún ñzwonzwò' han à kìn mún cinni. ¹⁸Nyeli nye' Mvènnswàb ywò' kwènnzì nlim lè nun ke ñgyin mmlòkà' nun. Wù limmi ti ku' ñkpa' ye nun kpea mún ke Èfèzè seansean.

Yili le Yesù Kristò kimnzi wù nywi bǎ wù ci she shon

2 ¹Ti lè wù mwen nyèm, yili le Yesù Kristò kimnzi wù lè ñkimmò' ye nun fe wù ntwi' se wù ni mbæti lè nun. ²Ñzæ' le' yém ye wù ywæ, ye mún be shè ke swi' bwum mèan, shè tí ku' yon lè bwum bye wù tá zwùm tèli lè bon, bye woli kim be lisà' ti ku' yon lè bwùlu ndò'.

³Yili le wù yen vèné' ke ntwi' Yesù Kristò, wù fyimnzi son wé suzæn nyé ñywólí. ⁴Mwum ne tá she suzæn shon cí, à yili nun lwusi ci-zwi' nyon ñlim ke zwum, li, à wòli kan kim à ðonni she shon, à ðun ke me le' bwum bye ba mè suzæn nun. ⁵Mbanmbò' ku', mwum ne tá mèli yanni, beshe nun shì mè lwuà meli màzwùm lwinnzi, à wòli kan à yè ðàsì. ⁶Ci-dým ne tá hwum ke ndem nun lè dým, kwan se ji tá pàn, se yili le nun ne seti swum dým màzwùm ji. ⁷Kpasi mwù ke le' se mún tà wu shé se nun, ntwi' se Nyeli nye' Yesù yé ci wù ywòti ywum hwæn.

⁸Ba ñlim fye wù lè Yesù Kristò, nun ne Mvènnswàb yimnze ke nyinnim bwum ywi, à be tí ku' ke mvu bwum mvèn Dàvíd nun. Ñtwum Lwen ye mún tá bwum shé yi, yon ye. ⁹Ke ntwi' Ntwum Lwen màzwùm, mún tá vèné' yenni nun, be kpimma' mun lè mè ndú' wé mún ni ci-ncí byebbi ndò'. Son, le'-Nswàb se be kpimma' kan. ¹⁰Li ne ci mún tá ywum hwæn pæ' fyimnzi ke ntwi' bwum bye Mvènnswàb yènnà lè be be bwum byon. Mún yili le bon ku', be cinni mbyi ne Yesù Kristò yé bon swæti nun, bon

ɔ̀n tì ku' ke ntwu Mvènnswàb nun ñg̀yinmbo'. ¹¹Ñzàè' le' ne tòn ne ni ñzàè' le' ñkàm̀nkàm:

Beshe ɓwi' ywi ɓwi' lè nun m̀ban, ɓwi' ye tì ku' ñzison cinni lè nun m̀ban.

¹²Beshe ɓwi' fyimnzi yì vènè' kwan se ɓwi' ta yon yenni, ɓwi' ye ku' lwun sea ɓwi' lè nun.

Beshe ɓwi' ɓyinnò' nun, à yè ku' ɓwi' ɓyinnɔa.

¹³Beshe ɓwi' shi fe' nun ywòli, nun, à tã ñzàè' le' yon lwinnzi kwan hwæn,

ntwi' se nun wòli kan kim à kwebsi ñwum ke swum se nun lelâ nun.

Cí she ɓã wù ɓe ñlwen ke me' Mvènnswàb

¹⁴Ñzàè' le' ye ton ye, wù shè yon kwan hwæn lè ɓwum, wù kòndi tì ɓon shè ke swi' Mvènnswàb le ɓa ɓyi ɓi klwikà' mè le' ke ntwi' ñzàè' le' pwinpwin. ñklwikà' me le' tà ka kpa' lè swum ndɔ'. A ta fyòn ɓwum ɓye ta ywò' mbyi ɓwuli. ¹⁵Kpæm me' ɓã wù lisà' wù ne' ke swi' Mvènnswàb wè mwum ne nun yili, wù ɓe tì ku' ci-she ne tà ka kwènnjin ywo lè she shon, nyè tã Ñtwum lènkàm shè wè tã she se yili. ¹⁶Kesi nywi lè ɓwum ɓye ta ñjè ɓyibɔa shè, ntwi' se ɓwum ɓye ta ñjè màzwùm shè ye yækì ɓon ne' ɔ̀nnzɔ' mbyì ke ɓyebbi nun. ¹⁷Ñzàè' le' ye ta ɓon kwean ñwum ye ɓe wè fon ndɔ' se ta gbù' ke nywi mwum. Èmènè ɓon lè Filèt ɓi ke læm ɓwum màzwùm nun. ¹⁸Be kesà kwù lè mbyi lènkàm, ɓe ta shè le mè yimni ywi leân nùn. Li, ɓyindɔ' donnzà mbyi Mvènnswàb ke ntwi' nleli yan. ¹⁹Son li, lènkàm Mvènnswàb si kwe kwan hwæn wè mè kwù nye ɓe ɔ̀yi cici ɔ' kimmi. Ke me kwù nye màzwùm nun, ɓe kɔ' le: «Nyeli nye' Mvènnswàb limmi ɓwum ɓyon.» Be kòndi tì kɔ' le: «Mwum ne tã shè le nun ni mwum Mvènnswàb, à kesi nywi lè ɓyebbi.»

²⁰A wù ɔ̀n ke nye ci-ñjòndi, wù yè mè peàn cinni kyikyì. Bye ɓe ci lè ñwum lòn m̀an ɓi kwe, ɓye ɓe ɓwem tì ku' lè fyòn ɓi tì ku' kwe. Ke nye m̀bo' màzwùm nun, mè peàn ɓye ɓe pa' lè ñgæ' ɓi tì kòndi kwe. Mè peàn lwukea ta kwan nywò' ñgwìn ndwun ndɔ', ɓye ɔ', ɓe ta ji ji nun mè nywò' m̀an hwæn. ²¹Mwum ne tã nywi kesi lè ñcì ɓyebbi, à yè ɓe wè peàn nyè ci-nye tã kwannzi nywò' ñgwìn, nyè nun pæ', à kè kyi ɓã nun kpa' nun ke me she nlwukea nun.

²²Ba wù kwemmi lè mè ɓyebbi ne mè mbìpàn yili. Kimnzi nywi lè wù ɓe ñsanmi ke swi' Mvènnswàb, wù ke ñlim kwan hwæn ke nywi yon, wù ɔ̀si ɓwùlu yili lwen, wù tòn ke mla' ɔa nun lè ɓon. Wù yè ywum ton yi cí hwæn li, ɓyin lè ɓwùlu ɓye ta Nyeli nye' Mvènnswàb ɔa lè ñlim ɔ' m̀ban. ²³Ba wù ɔ̀wì zwi' lè mè ncibbi ɔ̀yimi ne ɓwum ɓye ɓa lè kon mwu ta cibbi. Ntwi' se wù limmi le mè ncibbi màzwùm tã kèn mlò' lè ñklwì le'. ²⁴Son, se yili kan le ci-she Nyeli nye' klwikà' le'. Se yili le à ɓe m̀fyùfyu lè ɓwum hwæn, à ɓe tì mwum ne wòli à lisà' ɓwum ywum, à kòndi ɓe

ci-mfyimnzi me le'. ²⁵Ke ñkwu pen nun, à lisà' leṅkæm lè ðwum bye ta le' shon byinnɔa, shindɔ' Mvènnswæb yě ci be yonnzi mè nlim nyan bǎ me' weli bon mwu, be limmi mbyi leṅkæm. ²⁶Be ye fyɔn be bon ne' nun, be nywæli ti ku' gɔn se Satæn bæne bon nlim bǎ bon ci swum se nun yili.

Ḥgyin ye mmlòkà'

3 ¹Limmi lwen le ḡgyɔ' wan yě be ḡkyibli ke mmlòkà' ḡgyin nun. ²Ntwi' se ðwum ye be mè ci-ḡgem, mè nlim nyan ye su' kèn ke lòn nun. Be ye be mè ci-ntwuli mwu, be ci ti ywum mwù zwô. Be ye jin Mvènnswæb gwànnzi, be ba mè ce byan ywɔli. Be ba ðwum osòkò' yili kwan se be ta bon kpea, shiki be yi ku' mè le' Mvènnswæb. ³Be ba ðwum byan yili, shiki be kwennzi ku' ñlim lè ðwum. Be ye ðòbo kènnzi, be be ti mè nlim zwum nyenea, à be ti ḡḡæli. Be ba ñcɪ lwen yili. ⁴Be ye be mè ci-ḡkwasi ðwulu, be konni kan lè ywum ye bon ta ci, be be ti mè ci-nshela' nywi. Ywum ye ḡgyɔ' wan ye bon yon, a lan Mvènnswæb. ⁵Ke me' zwem, be ye be wě ðwum Mvènnswæb, son, ke me nlim nyan nun, be ye byinnɔ' le ḡkimmɔ' Mvènnswæb ci she ke me nlim nyan nun. Kesi nywi lè ðòn pa' ðwum màzwùm.

⁶Byindɔ' lè ðwum ðuàn ke me nye ndɔ' nun lè mè bèb nyan, be pòkèá yì ðyimi me yib ye be kwe. Mè yib màzwùm, byebbi ni bon nywi ñlwinni, be ta su' mwù ké lè ñcɪ ywum ye ta bon ñlim lwukea. ⁷Be ta yili be yusa' ywum kwan hwæn, son, be tà ka mbyi ñlimmi leṅkæm cinni. ⁸Ti lè mè ci-mpòka' byan, be tà ka leṅkæm Mvènnswæb yili, wě tà she Jànèsi bon lè Jàmblèsi yile kǎn le' Mòizè. Mè mbàkà' mbyibbɔa ne suku' bon mwu. Mmwumnzi Mvènnswæb yan cinni kan m̀kpa'. ⁹Son, be ba tí kènni mbyí, ntwi' mgbòtá' yan ye kwan ke swi' ðwum hwæn, wě tà she se lean ke nywi Jànèsi bon lè Jàmblèsi.

M̀mlòkà' ndeb

¹⁰Ti lè wù, wù ywɔtá ñlisà' ywum yêm seansean lwen, wù limmi m̀bòki ne kwù kèn shêm ton, wù limmi ti ku' mwù she yêm. Wù limmi wě tà she mùn tá mbyi Mvènnswæb ðwon. Wù limmi ti ku' wě tà she mùn tá ñlim bænni ke me le' nun, mùn kònnɔ' ti ðwum yili. Wù limmi ti ku' m̀bòki ne mùn tá ðyi kimmi ke mbyi Mvènnswæb nun. ¹¹Wù limmi m̀bòki ne ðwum yennze mun vènè', lè m̀bòki ne mùn be vènè' yenni. Wù limmi vènè' se laen mùn nywi ke Àntiyòshì, lè ke Ìkòné, kònnɔ' lè she mùn yenne ke Lisitè. Ywum ye laen mùn ke nywi yi, Nyeli nye' Mvènnswæb nywæsá mùn ke nlim. ¹²À si leṅkæm le ðwum bye yili be ðwon mbyi Mvènnswæb wě tà she Mvènnswæb yili ntwi' se à bi bæti lè Yesù Kristò, be ye bon vènè' yennzi. ¹³Son, ti lè ðwum byibbɔa lè mè ci-mpòka' ðwum, be ye yæki ðuòn mbyí ke byebbi nun. Be ye ðwùlu pòkea, be pòka' ti ku' bon ne'. ¹⁴Son, ti lè wù, ðyi kimmi ke ywum ye wù yuseá nun, yon ye wù tá

zwùm tɛli lɛ yon, ntwi' sɛ wù limmi pa' ɓwum ɓɛ ɓɛ wù ywum màzwùm lisea. ¹⁵ Ñdìkà' mwô' swù, wù limme mè ñgɔ' nshanmea. Mè ñgɔ' màzwùm woli ɓɛ fɛ wù ñlimmi ke mbyi nyɛ wù yɛ ɗwon nun, Mvènnswàb swàti wù ke nyɛ ye wù ɗyilá ñlim ke nywi Yesù Kristò. ¹⁶ Ywum ye ɓɛ kɔ' ke ɗèwǎ Mvènnswàb nun hwæn, M̀pùn Mvènnswàb nɛ fɛ ɓon ñlimmi ñkɔ' màzwùm. Ñgɔ' màzwùm ta kpa' lè ñlisà' ywum lɛɱkàem. Ye wesi ɓwi' kwan sɛ ɓwi' ta ɓyebbi cí. Ye ɗyili ɓwi' ke mbyi nlwen nun, ye konndi ɓwi' m̀bòki kwù kèn she lwen lisea. ¹⁷ Ywum hwæn li, mè ñgɔ' ye ta ci, ɓǎ mwum Mvènnswàb cinni kon, à wòli kim à ci mè pa' mè she nlwukea kyiki.

4 ¹ Mùn swula' wù ke swi' Mvènnswàb lè ke swi' Yesù Kristò, nun nɛ ye ɓwum ɓye ke lè mɛ', lè ɓye ywiâ nun mè kà' lànntzi, nun nɛ ye ku' kònndi ɓèn ɓǎ nun sa' lwun. Mùn tà wu swulea ke swi' shan le: ² Kpæm mɛ' lè ñshɛ le'-Nswàb, wù ɱati ñzà' le' màzwùm kwo fɛ' yǎ kwan. Wù wèsi ɓwum ɓye ta ɓyebbi cí, wù leɓ ɓon ndɛb, wù kimnzi ɓon zwum, wù ɓɛ ci-m̀bæn nlim kwan sɛ wù tǎ ɓwum ywum lisea. ³ Ntwi' sɛ kwan ndɔ' ye ɓèn, she ɓwum ɓa tí ñlisà' ywum ye ɗyi lɛɱkàem ywɔti, son, ɓɛ ye fyòn mè ñlisà' mɛ ci-mɛ m̀bɔwè' kǎbbi cìci hwæn. Ñlim ye ɓon su' ɗyi ke nzǎ' le' myimɛa ye ɓɛ ye ɓon shɛ nun. ⁴ ɓɛ ɓa tí mwù kɛ ke lɛɱkàem nun, son, ɓɛ ye su' mè ñjè nyɛ ɗɗɗɗɗɗ ndɔ' yili. ⁵ Son, ti lè wù, ɓɛ ci-m̀bæn nlim ke ywum hwæn nun, wù fyimnzi yì vènè', wù kpæm mɛ' lè ñshɛ Ntwum Lwen, wù lwinnzi mwù she ywù lwen.

⁶ Ti lè m̀n, kwan ywi shêm ti kwukwâ'. Mùn ti jenɛ wɛ sàtikà' she ɓɛ ɓɔsá ɓǎ ɓɛ fɛ. ⁷ Mùn ciâ she wɛ mwum nɛ tǎ twù' ɗwí ke nlimmi nun, m̀n m̀lǎ mèli ɓyêm, m̀n ɗyi tì kimmi ke mbyi Mvènnswàb nun. ⁸ ɓɛ lwæsá m̀n ɗási nyèm jenɛ ke ɗɛb, ɗási nyɛ ɓɛ ta fɛ lè ɓwum ɓye ta ywum cí ke mbyi nun. Nyeli nyɛ' Mvènnswàb ni ci-nlin mɛ kà' ke mbyi nun, nun nɛ ye m̀n ɗási màzwùm fɛ ke ɱyìn m̀mlòkà' nun. À ɓǎ su' nun fɛ lè m̀n, m̀n kyishêm, à yɛ tì ku' nun fɛ lè ɓwum hwæn ɓye ta ɱyìn nɛ nun yɛ fyònni ɓònɱgea lè ñdàli.

Ñyili ye Pǎl yili le Tìmôtê ɓɛn ke ci shon

⁹ Kpæmmi mɛ', wù kìn m̀n cinni m̀byimmi. ¹⁰ Demà nzwonnzâ m̀n ntwi' sɛ ywum ɱyɔ' wan ta nun yon. Li, à kènnâ ke Tèsalònìkà. Krèsân, làn nyon, kènnâ ke Gálàsì, Títè ku' kèn tì ku' ke Dàlmàsì. ¹¹ Lukasi nɛ ɓwi' suku' fɛ ɓwi' lè nun. Kwan sɛ wù ywìme kìn, tweli Markù fya', ntwi' sɛ à tǎ m̀n kpea lè she. ¹² Mùn fyíá Tìshí' ke Èfèzè. ¹³ Kwan sɛ wù yɛ kìn, wù fyi ke Tròàsè, ɗwon Kàlipusi, wù shí m̀n plè m̀bɛb nyèm nɛ m̀n donnze ke fya' yon. Wù shí tì ku' m̀n yì ɗèwà, a lan lɔ' ɗyè ye ɓɛ cie lè kwæ' mɛ nyàm yi. ¹⁴ Kyilea-ɱgwùb nɛ ɓɛ ta lon le Àlèzàndrè ciâ m̀n ɓyebbi ñzwɔnzwò', son, Nyeli nyɛ' Mvènnswàb yɛ nun ɗɛbbi she nyon fɛɔ' m̀byí. ¹⁵ Wù ku', konni lè nun, ntwi' sɛ nun nyenâ ñzwɔnzwò' lè ñzǎ' le' ye ɓwi'

ta shè hwæn. ¹⁶Kàmmì zwimbyi' se mún sete d̄yi ke swi' m̄e k̄à', kwo f̄e' mwum m̄bɔ' ndɔ' k̄ien k̄än mun ñgì m̄ d̄yi. 'Bon hwæn, f̄e nzwonnze mún. 'Ba k̄i M̄vènnswàb nyeni l̄e bon. ¹⁷Son, Nyeli nye' M̄vènnswàb nun ne' k̄ien mún k̄pea, à kimnzi mún b̄ä mún sannzi Ñtwum Lwen seansean. Li, b̄wum f̄e f̄e k̄we bye ba m̄e Yudà ywæ yon. Nyeli nye' M̄vènnswàb nywæsà mún ke ñwum gb̄em. ¹⁸Mún limmi t̄i ku' lwen le à ȳe mún nywæs̄i ke byebbi nyě d̄in ndɔ' nun, li, à ȳe mún swæti b̄ä mún d̄un ke d̄eb ke ywɔ' shon nun. 'Bwi' f̄eèni nun ñtwu kwan hwæn. **Àmèn.**

M̄mlòkà' nzæ' le'

¹⁹Hwæsi mún Plisikà bon l̄e Àkyilâ. Hwæsi t̄i ku' mún b̄wum Ònèsifò. ²⁰Èlàsità lwæbbe f̄e ke Kòrên. Ti l̄e Tròfim, mún donnzi nun ñgwèñgwèñ ke Milê. ²¹'Boli lo', wù k̄in b̄èn f̄e l̄e kwan mb̄eb d̄unmi kife'. M̄e Èbùlù, Pùdên, Linusi, l̄e Klòdià ta wu hwæsi, kòndi l̄e b̄wum M̄vènnswàb bye f̄ɔ'. ²²Nyeli nye' Yesù bon wù kwan hwæn. M̄vènnswàb ñgænni byin, byin hwæn.

Dèwà Sɛ Pôl Kɔɛ Lè Tîtè

Mè hwæsi

1 ¹Mùn Pôl nɛ ta dɛwà ton sɛ kɔi. Mùn ni ci-she Mvènnswæb, mùn kònddì bɛ ci-ntwum Yesù Kristò. Mvènnswæb fyi mùn le mùn kpa' bɔwum bye nun yæn, mùn kpa' bon lè bɛ dɛyili ñlim nywi yon, mùn ci bɛ limmì ywum ye dɛyi lɛŋkæm, ywum ye ta bɔwum mbòkì tòn nɛ nun yili lisea. ²Li, bǎ bon limmì lwen le bon ye ñzison dɔwumdwum cinni. 'Be lè ŋgyɔ' wan dɔnmi kife', Mvènnswæb ciɛ bwi' ñkàli le bwi' ye ñzison cinni. 'Bwi' limmì le nun, ñzǎ' le' yon tà ka pyi ŋgyɔ' dɛn. ³Kwan kin wòlì, à kwàsà ñkàli yi kɛ nzǎ' le' yon nun. À kwàsà yon kɛ ntwum ye nun fyi mun fya' le mùn ni she yi lè bɔwum wɛ tà she nun Mvènnswæb, Ci-nswæti nye', nun yili.

⁴Mùn tà wu dɛwà ton sɛ kɔi, wù Tîtè nɛ mwen nyèm nyɛ ñkàmŋkæm ntwi' sɛ bwi' cinni ñdɛyili nlim fɔ' bwi' lè wù. Cɛ nye' Mvènnswæb bon lè Ci-nswæti nye' Yesù Kristò, bɛ ŋgænni wù, bɛ fɛ wù fɔa.

She sɛ Tîtè lwæbbe bɛ kɛ Krê' lè nun pwesi

⁵Ñdɔnnzi ye mùn dɔnnzi wu kɛ Krê' ye, à yi bǎ wu fɔsi ywum ye bɛ lè ye wòli kife', bǎ wu kònddì bɔwum yænni le bɔwumŋkæm ŋkwìn bɔwum Yesù Kristò kɛ mɛ nsòn mɛ nsòn wɛ tà she mùn lisae wù. ⁶Mwum nɛ bɛ ta yæn lè mwumŋkæm ŋkwìn bɔwum Yesù Kristò, a yili kan le à bɛ lè mè le' mbyibbɔa nywi, à bɛ mwum nɛ cinni mlib mbɔ'. Sɛ yili le bwen byon dɔwɔn Yesù Kristò, pa' tòn shan bɛ tì ku' lwen lè bɔwum hwæn pæ' yɛn le bɛ tà ka mè le' mbyibbɔa cɛ, shìkì bɛ fyinnzi ku' ŋwum bùba nyan. ⁷Mwumŋkæm ŋkwìn bɔwum Yesù Kristò ni mwum nɛ tà she Mvènnswæb cɛ. Li nɛ sɛ yili le ba à cinni le' byebbi ndɔ' kɛ kwæ' nywi shon nun; ba à bɛ ci-nshela' nywi, shìkì à bɛ ku' ci-nyeni, shindɔ' ci-nywika' ywum nwi. Ba à bɛ ci-ndwìkà' mɛ twù', shìkì à kæb ku' mè mbyi njika' lòn fyà' fɔa. ⁸À fyòn bɛ mwum nɛ tà mè kyìn yɛ lwen, à kònddì bɛ mwum nyɛ yili ñcìkà' ywum lwukea. À bɛ tì mwum nyɛ cinni mwù. À bɛ ñlwinni, à bɛ mwum nyɛ mbyi Mvènnswæb nun, à bɛ tì ci-mbæn nlim. ⁹Mwum màzwùm kònddì tì ku' le' lɛŋkæm sɛ bwi' ta lisà' bænni mwu lwen. Nun

be li, à wòli à tètì b̀wùlu zwùm lè òlìsà' ye nun tã ywum òkàmòkàm màzwùm lisea. Kwan màzwùm, à wòli ti à lisà' pisean lè b̀wum bye ta le' màzwùm byìnnɔa le byi bi b̀wuá mbyi nlwen.

¹⁰Pa' b̀wum màzwùm bi mèan. Mwum ne bon ta òwum yon ywo à b̀án. 'Be ta b̀wum pòkea lè òzǎ' le' p̀wìnpwìn yan. 'Bwum màzwùm fòsi màn òzwò' ke me Yuda bye twò' kwù ke le' ndunzi ndùn nun. ¹¹Ba wù donzi bon be konndi liseò' mbyí, ntwi' se be ta mè mvu b̀wum kyèa mèan òin. 'Be ta ywum ye ba mbyi nun lisea, mè nlim nyan tã su' òyi lè òyèkǎ' lòn nyènye. ¹²Mwum ndò' nyè ti ku' mwum Krê' wè bon lele le' màzwùm lè òwum yon, mwum màzwùm be ci-nlèli ke òwum mè swèb bye kwe nlim Krê' nun. À leli le b̀wum bye Krê' bi kwan hwæn mè ci-me m̀wè', à bi wè nyæm nyenea ye mbo nun, à bi mè ci-b̀wæ', be ta su' tòn ji tòn.

¹³Swum se nun le' ku' si, le' lèkàm se. Li ne se yili le wù nyenndi bon bǎ bon fòsi òfyili nlim yon ne' cinni nywi Yesù. ¹⁴Wù òwosi bon mè ywi' le ba be ke mwù lè mè tan me Yuda, shìkì be ke ti ku' mwù lè mè lwuà bye b̀wum be ta le' lèkàm byìnnɔa ta òwì lè bon ne'. ¹⁵Ywum hwæn yi sanmi ke nywi mwum ne òyi sanmi ke swi' M̀vènnswèb. Ti lè b̀wum bye mè nlim nyan ni m̀byibbɔa, be yonnzá nyè lè M̀vènnswèb, swum sanmi ba cì shan. 'Be tà ka tí b̀akà' lè mè le' m̀byibbɔa ne bon ta cì, kon shan hwæn ti lwinni lè mè le' m̀byibbɔa. ¹⁶'Be ta shè lè mè òwum nyan le bon limmi M̀vènnswèb, son, mè kíkæn nyan ne bon ta cì tã lisà' le be limmi kan nun. Mè kíkæn nyan ne bon ta cì ni nyè M̀vènnswèb byìnnzi. 'Be tà ka M̀vènnswèb mwumzi, shìkì be cinni ku' kim nci swum lwen kwo fò'.

M̀bòkì tòn ne yili le b̀wum bye ti M̀vènnswèb òwon ton nlim

2 ¹Ti lè wù, Tîtè, lisa' ywum ye òyi zu' ke mbyi M̀vènnswèb nun. ²Shè lè mè òwebshì le ba be be mè ci-nywika' ywum nwi, be ci ywum hwæn ke mwum zwèm; be be ti b̀wum bye lè mwù nun, be fòsi òlim òyili nywi M̀vènnswèb, be ke òlim lè b̀wùlu mbyimbyí, be be ti mè ci-mfyimnzi me le'.

³Wù shè ti ku' m̀banmbò' lè mè yibshì le m̀bòkì tòn nyan be nyè b̀wum bye ti M̀vènnswèb òwon. 'Ba be hwèb b̀wùlu, shìkì be be ku' mè son ywum nwi. 'Be leb ndeb lwen lè b̀wùlu. ⁴Li, bǎ be lisà' mè yib bye ta wa' be m̀bòkì ne se yili le be yili mè òweb byan lè b̀wen byan nun. ⁵Wù kònnndi bon shè le be be b̀wum be cinni mè mwù nlwinnea, shìkì byebbi ndò' be bon nywi, be be ti ku' mè ci-òæm òkàmòkàm, be ci mè le' nlwukea, be be mè yib bye ta mè òweb byan mwumzi. 'Beshe bon be li, lè mwum ndò' bǎ le' byebbi leli nywi nzǎ' le' M̀vènnswèb.

⁶Wù kònnndi ti ku' le' fò' màzwùm leli lè mè m̀bipàn me òweb le mè mwù nyan be òlwinnea. ⁷Wù ne', ke ywum cì ywù nun hwæn, lisa' m̀bòkì ncì lwen ke swi' shan. Wu yè ywum lisea, wù lisà' ke mwum zwèm lè òlim fò'. ⁸Òzǎ' le' ye ye wù kwean òwum ye be ye òyi zu', ba ye be òzǎ'

le' ye be ye shòlà'. Li, mè ci-byìnnzi byú ye lwin lè kwènnjin dín, ntwi' se be ba swum se be ye bwi' shòlea nlim cinni.

⁹Wù shè lè mè son le be mwumnzi mè ci-nye byan, be ci ywum hwæn ye be ta bon shè le be ci, ba be fyinnzi mè ñwum nyan. ¹⁰Ba be lwum bon swum ndò' yibbi næm. Be fyon be kwan hwæn ðwum bye ta mè kikàen nlwukea cí, be be she shan nun ywòli. Beshe bon ci li, lè ðwum ye le' se bwi' ta shè ke jin Mvènnswæb, Ci-nswæti nye' nun twuli.

¹¹À si lwen le mwum hwæn lwinnzi ywum ton yi ntwi' se Mvènnswæb lisea kwènnzi nlim shon, bǎ nun swæti ðwum hwæn. ¹²Ñkwènnzi ye nun kwènnze ñlim yi yi ta bwi' lisea le bwi' pæ' fyà' lè mbòki tòn mbyeppi, kònddi lè ñyili ye bwi' ta ywum ñgyò' wan ye ta bwi' ñlim kwènni yili. Li, bǎ bwi' be fe ñgyò' wan nun ðwum bye cinni mwù, bye lwinnea, bye ta Mvènnswæb ywòli. ¹³Se cibbi le bwi' cinni mbòki tòn li, kwan se bwi' bi ke mbòngǎ' ñgyìn nlwen ne bwi' ta zwùm tèli lè nun. Ñgyìn màzwùm ni ñgyìn ne Ci-nswæti nye' Yesù Kristò yé ðwùmni ke ntwu yon nun. Nun ne ðyi Mvènnswæb ndwun nye'. ¹⁴À ywie ntwi' ye', lè nun pæ' bwi' ke byebbi nun, bwi' konndi ti ku' be ñkwìn ðwum ye nun fyòsá sanmi ke swi' shon, bwi' be ðwum byon, nun kyishon; ñkwìn ðwum ye ywime mwù ké lè ñcìkà' me le' nlwukea kwan mèan hwæn.

¹⁵Ywum ton yi hwæn, yon ye wù yé ðwum lisea. Leli wé mwum nyé tá sa' sea, wù kimnzi bon mè nlim, wù ðwosi ðwum bye tà ka ywò' mè ywi'. Ba wù cì ñdò' cinni wù kwèm byìnnzi ke nywi.

Ywum ye yili le mè ci-ndwon Mvènnswæb ci

3 ¹Wù yé ñkwìn ðwum Yesù Kristò shè le be ywò' ñwum mè ci-me ñgyò' be ywò' bon, be mwumnzi bon, be be ðwum bye yili ñcìkà' me le' nlwukea kwan hwæn. ²Ba be sean jin byebbi ðwulu, shìki be klwikà' ku' mè le'. Be fyón be flòkea, be be ti ku' kwan hwæn sàsi lè mwum hwæn. ³Bwi' be ku' làn nye' mbyí njimmi nun li. Bwi' be kǎn mè ci-mwumnzi ðwum, bwi' be ðwum be be be ðwuá mbyi Mvènnswæb nun, bwi' be mè son ywum lwukea ye bwi' be tæm ñgyò' wan nun. Mbòki tòn nye' be byebbi seansean, bwi' be ti ku' ywum ðwulu timmea. Bwum be bwi' byìnnzi, bwi' byìnnzi ti ku' bon. ⁴Kwo fe' li, Mvènnswæb ne Ci-nswæti nye' lisa' bwi' kwènnzi nlim shon lè ñyili ye nun yili ðwum, ⁵à swæti bwi'. Nswæti ye nun swæti bwi' ba ntwi' bwi' be mè le' nlwukea cí, à swæti bwi' ntwi' nun cinni kwènnzi nlim lè bwi'. À sannzâ bwi' lè ñkimmo' Mpùn Nsanmi, li, bwi' ti be yeli nywæb, bwi' cinnâ ñzison she nywæb. ⁶Ke fya' Yesù Kristò ne Ci-nswæti nye', Mvènnswæb kèâ bwi' Mpùn Nsanmi me nlim. ⁷À cí li bǎ nun fyòsi bwi' sanmi ke swi' shon, bwi' cinni ti ñzison ðwùmðwùm se bwi' ta zwùm tèli le à yé bwi' fe. À cì li ke kwènnzi nlim shon nun.

⁸Ñzàè' le' ne bǎ nyé ñkwùm ñgyi. Mùn yili le wù ðyi ke nzàè' le' màzwùm nun kimmi, bǎ ðwum bye ta ñlim ðyili nywi Mvènnswæb, be

fɔsì ywum lwukea cí kwan hwæn. Mè le' nlwukea nɛ wòli à kpa' ɓwum à ni.

⁹Ba wù ðunna' mè le' mpwìnpwìn. Wu ɓɛn cì ndɔ' lè ɓɛ ta mè tan ɓɛ ɓɛ mbyí tean, ɓa wù kwemmi kwe. Ba wù ðunmi fyònnzà' mɛ le' ɓyin lè ɓon, shìkì wù pyìsì ku' mè le' ke nywi mɛ lwuà mɛ Yudà. Pa' mɛ le' màzwùm cinni kan mwù; sɛ tà ka mwum ndɔ' kpea. ¹⁰Mwum nɛ ci-gwànnzì ke ñkwìn yin nun hwæn, yæm nun le' màzwùm kàmmi ɓí, ɓeshe nun kònddì tì ɓɛ, wù kyìllì lè nun. ¹¹Pa' mwum sɛ li si, wù limmi lɛ sɛ ɓwuà mbyi ñkàmñkæm. À ni ci-ncí ɓyebbi, li, ɓyebbi nyon yě kwàllì lè nun nɛ'.

Mmlòkà' nzǎ' le'

¹²Mùn yě cì mùn fyi Àrtèmasì, shindɔ' Tìshì' cí swù. Wu yen lɛ ɓɛ ɓɛnme, wù kpæm mɛ', wù kìn mùn cinni ke Nìkòpòlà. Ntwi' sɛ mùn yilâ lɛ mùn lànnzì kwan mbɛb kwe hwæn. ¹³Ba wù fyɔ' zɛ' lè Zènâ, mwum nɛ ci-nlimmì mè lwuà, ɓon lè Àpòlò. Kæb ɓon swum ndɔ' ke kèn shan sɛ ɓon yɛ kèn nun, wù cì ɓa swum ndɔ' shi' ɓon. ¹⁴Sɛ yili ku' lɛ ɓwum ɓyɛ' limmì ñlwinnzì mɛ le' nlwukea wě tà she sɛ ta yili, ɓǎ ɓɛ kpa' ɓwum ɓyɛ cinni kan swum ndɔ'. Li, ɓɛ yɛ ɓɛ ɓwum ɓyɛ lànnzì kan kwan shan ke ñgyɔ' wan ðin. ¹⁵Bwum ɓyɛ ɓwi' ɓi ɓwi' lè ɓon hwæsi wù. Hwæsi ɓwi' ɓwùlu ɓwum Mvènnswæb ɓɛ yili ɓwi'. Mvènnswæb ñgænnì ɓyin, ɓyin hwæn.

Dèwà Se Pól Kɔe Lè Fìlèmôn

¹Mùn Pól ne ke nye njè ntwi' se mùn ni mwum Nyeli nye' Yesù Kristò, mùn ne ta byin dèwà ton se koi, òwi' lè ngyinni nye' Tímòtè. 'Bwi' ta son koi lè wù Fìlèmôn, nɔwè nye' ne òwi' ta she fò' cí lè byin. ²'Bwi' kò' tì ku' son lè ngyinni nye' nyě mlib Àpeà, bon lè Àrshíb nyě òwi' ta òli lè nun ke mbyi Mvènnswàb nun, kònnɔdì lè òwum bye fò' bye ta kín Mvènnswàb keli òwon nywù. ³Ce ndwun nye' Mvènnswàb bon lè Nyeli nye' Yesù Kristò ngyènnì byin, be fe byin fɔa.

Nyili ye Pól tã Mvènnswàb osòkò' yili ntwi' Fìlèmôn

⁴Kwan se mùn tã Mvènnswàb keli lè jin swù, mùn tã nun osòkò' yili kwan hwæn, ⁵ntwi' se mùn ywɔá m̀bòkì ne wù tã òwum Mvènnswàb hwæn yili, lè òdyili nlim ye wù tã òyili nywi Nyeli nye' Yesù. ⁶Mùn tã Mvènnswàb keli ò tòn nlim fò' ye òwi' ta tòn lè òwum Mvènnswàb ke òdyili nlim ye òwi' ta òyili nywi Yesù Kristò, ye kpa' òwi' lè òwi' fòsì ywum lwukea ye Mvènnswàb fe òwi' fya' Yesù Kristò ywo. ⁷Ngynni nyèm, òlim lwukeá mùn òzwɔnzwò', wù kònnɔdì tì mùn òlim kimnzi m̀bòkì ne wù tã òwùlu òwum Mvènnswàb yili, wù kònnɔdì bon zwùm tètì.

Pól tã Fìlèmôn pyitea me kwù ke ntwi' Ònèzím

⁸Li ne ci, mùn swula' wu le wù ci swum se mùn yě wù shě. Ke mùn ni ci-ntwum Yesù Kristò, mùn cinni òkimmɔ' ye mùn wòli mùn shè wù le: «Cì swum she lwen.» ⁹Son, mún tã ka wu son fe fya' lè òkimmɔ', mùn pyità' wù me kwù, ntwi' se nyili yi ke nyinnim she' òwi' lè wù. Mùn Pól, òdwebshì nyě ke nye njè lè ntwi' Yesù Kristò, ¹⁰mùn ne ta wu pyitea me kwù ke ntwi' Ònèzím. À ni mwen nyèm ntwi' se à òunmi òlim ké lè Mvènnswàb fya' yém. Mùn ti fe nye njè wě ce nyon. ¹¹Kwan se be mbyí, à be kàn wu kpea òzwɔnzwò', son jene, à yě òwi' kpea òzwɔnzwò' òwi' lè wù.

¹²Mùn fyime wù nun be. À ni mbanmbò' wě òlim yém. ¹³Mún yilè le òwi' ton fe lè nun, òá nun kpa' mùn ke bàn swù nun kwan se mùn ni fe

nye njè ke ntwi' se mún tǎ Ñtwum Yesù Kristò shě. ¹⁴Son, mún yili kan mún ci li kwan se wu yili kife'. Mún yili kan mún ci wù dòlè' le wù ci mún lwen. Mún yili le wù kpa' mún ke mkpa' ywù nun.

¹⁵Shindo' Mvènnswæb ne yile kwan kwæ' se Ònèzîm kwan wù fya' si à kèn pefin, bǎ kwan se nun yě fyònni, byin ton mbanmban kwan hwæn. ¹⁶Jene, ǎ su' kan ti son, à lwuâ fe' à làn li, à ni ŋgyinni nye'. Mún, à ni mún ke nlim nun. Ti lè wǔ, mún limmi le wù yě nun yili, se lan ma li, ntwi' se à ni cì swù mè làn mbi. À ni son nywù, à be tì ŋgyinni nywù ke mbyi Yesù Kristò nun.

¹⁷Beshe wu tà mun tweli wě mwum nywù, yè nun wě tà she mún ne' ne wu yeè. ¹⁸Swum se nun gwànnzi wù, lè ke swù se nun ke nywi hwæn, kè yon ke ntan yêm nun. ¹⁹Mún Pól, mún ne' ne kɔ' cìcì se ton se lè fyà' yêm le: «Mún ne ye wù dèbbi.» Limmi le bwi' cinni ke bwi' lè wù, ke màzwùm si ñzison swù she nywæb she wu cinni ke mbyi Yesù Kristò nun. ²⁰Ke à si li, ŋgyinni nyèm, cì mun swum màzwùm lè ntwi' Nyeli nye' Yesù Kristò. Lwuli mún ñlim zwum, ntwi' se bwi' bi bwum fɔ' ke mbyi Yesù Kristò nun. ²¹Mún limmi le dèwà se mún tǎ wu kɔa se, wù yě swum se mún tǎ wu cibbi cí. Mún limmi le wù yě cì se lan ma li.

²²Swum shindo' she mun yili mún she wù, à si le: «Fɔsi mún cí nòn ntwi' se mún tǎ fɔkà' le ke ntwi' me ŋkeli nyin, Mvènnswæb yě cì mún bĕn cì shin.»

Mmlòkà' me hwæsi

²³Èpàflá ne bwi' bi nye njè bwi' lè nun ke ntwi' bwi' bi bwum Yesù Kristò, à hwæsi wù. ²⁴Bwùlukwæn she byêm, Markù, Àrìstakù, Demà lè Lukasi, be hwæsi tì ku' wù. ²⁵Nyeli nye' Yesù Kristò ŋgènni byin.

Dèwà Sɛ Bɛ Kɔɛ Lè Mè Èbrû

Mè mbyi ɓɛ Mvènnswàɓ ɓɛ lelɪ lè ɓwum

1 ¹Ke nàem ɓwum, Mvènnswàɓ ɓɛ lelakɪ lè ɓon ke mɛ mbyi kyikyɪ nun ke mɛ ɲwum mè ci-nleli ke ɲwum yon nun. ²Son, se kin ku' ɓèn dýɛ ke mmlòkà' ɲgyin ye ɓwi' ti jene nun ye, à lelâ lè ɓwi' ke ɲwum Mwen nyon. Mwen nyon ni ne nun fee ɲkimmɔ' mfɔ' ɲgyɔ' wan fya', à kè nun ke mɛ mwù ywum hwæn. ³Nun ne lisa' ɓwi' ɲtwu Mvènnswàɓ ye ta d̀wùm̀nà' ke nywi yon. À ni swum fɔ' lè Mvènnswàɓ, kwo ɲkyìli ɓa ke nyinnim shan. Ǹzæ' le' yon cinni ɲkimmɔ', yon ye nun tã ɲgyɔ' wan hwæn d̀ɔa nun. Ke nyè ye nun sannzi ɓwum ɓyebbi nyan, à kèn tòn ke d̀ɛb ke fya' ji Ce Mvènnswàɓ ɲkimmi.

Ñtwu Yesù

⁴Li, ke cìcɪ tòn shon si nun, ɲtwu yon yi twun, ye lan ye mɛ cikpu' ɓye d̀ɛb hwæn, wè tã she Mvènnswàɓ kè ku' nun jin shon she lan shan ɓon hwæn. ⁵Bàkeànì fe', yà cikpu' ne Mvènnswàɓ f̀â fe' shè nywɔ' ndɔ' lè nun le:

«Wù ni Mwen nyèm,

mũn, mùn ciâ ɲlìmmì dýɛ ke ɲkwìn ɓwum nun le mùn ni yee wù»
she shi ku' ɓɛ Yesù? Shindɔ' à shè fe' lè nun le,

«nun yè ɓɛ Ce nyí, nyí ni ɓɛ ku' Mwen nyon»?

⁶Kwan se ɓɛ lè Mvènnswàɓ yè Mwen m̀bɔ' nyon fyɪ ɲgyɔ' wan, à lee le,
«mè cikpu' ɓyon hwæn, ɓyi ɓi mwumnzɪ nyí.»

⁷Ti ku' ke nywi mɛ cikpu' ɓyon nun hwæn, à shè ku' le,

«nun ni tã mè cikpu' ɓyon fỳsɪ wè m̀p̀ùn,
nun ni fỳsɪ tì ɓyi wè mè mpè win.»

⁸Son, kwan se nun ɓèn ku' ke nywi Mwen nyon, à kònnɔ' tì shè le:

«Wù ne ti Mvènnswàɓ, wù yè lwun sea d̀wùm̀d̀wùm lè d̀wùm̀d̀wùm.
Wù yè ywɔ' swù kènnzi ke mbyi nun.

⁹Wù tã swum se dýi lwinni yili,
wù ɓyinnzi tì ku' mè le' m̀ɓyib̀ɔa.

Li ne ci, mùn ne dýi Ce nywù Mvènnswàɓ, mùn yàennâ wù,

mùn kè wù cìcì tòn she twun, she lan she òwùlu bye byin bi lè bon,
lè wù ton kwe lè òlwuka' nlim.»

¹⁰ Mvènnswæb kònddi tí le' ke jin Mwen nyon nun ke cìcì ndò' ke dèwà shon nun le:

«Wù ne òyi Nyeli òwum, ke ndunmi, wù ne òfe ògyò' wan,
wù kònddi tí ku' òeb òfò lè mè fyà' byú ne'.

¹¹ Hwæn li, à yi ywum ye ywime mlò' nùn,
son, wù, wù yě òe òwùmdwùm.
Òeb lè ògyò' wan ye ywìn wě plè.

¹² Li, wù yě yon hweli wě gàn, wù kwebsi yon wě tà she òe ta mè plè
kwebsi.

Son, ti lè wù, wù yě òe kwan hwæn wě tà she wù tòn si, wù òá ywi.»

¹³ Yà cikpu' nyon ne nun shèà nywò' ndò' lè nun le:

«Tòn fya' ji yém, mùn yě mè ci-byìnnzi byú kě me kwù byú òji wě
cìcì nsata' me kwù swù.»

a shi ku' òe Mwen nyon? ¹⁴ Mè cikpu' Mvènnswæb màzwùm bi mè mpùn
bye ta Mvènnswæb kpea ke she shon nun. Bon òe nun tá fyi ke cè òwum
bye nun yě swæti.

Ba òwi' òjilèni Òtwum Lwen ye Mvènnswæb fyi òwi'

2 ¹ Li ne se cibbi le òwi' òsèni mwù kě lè ywum ye òwi' ywòá, òwi'
làki mbyi òlwen òwu. ² Mè lwuá Mvènnswæb òe mè cikpu' byon
òe kìn shè lè mè mbìbea bye' òe kwankì leṅkàm. Mwum ne òe kàn mwù
kě nlim, shìkì à ci ku' swum se òe lèli, Mvènnswæb òe mwum màzwùm
vènè' yennzi lè ntwi' màzwùm. ³ Ke òwi' limmi li, òeshe òwi' òjilì òtwum
nswæti ye Mvènnswæb fyi òwi' jene, òtwum ye lan pwìn lwuà, lè òwi'
ye cì le, òwi' kà nywàli fya' Mvènnswæb? Nyeli nye' Yesù Kristò setá
Òtwum Lwen màzwùm shè. À shèe yon li, òwum òe òe nun ywòti shèá
ku' òwi' yon, le à yi òzè' le' ye leṅkàm. ⁴ Nun ne' Mvènnswæb òyie tí ku'
nyè òwum màzwùm ke yi kikeàn nun, lè yì hilea ye nun òe cì. À fe tí ku'
òwum byon òkimmò' ncì ywum kyikyì lè òkimmò' Mpùn Nsanmi wě tà
she nun yili.

Yesù Kristò, Ci-nswæti nye'

⁵ À si leṅkàm le Mvènnswæb òe kàn wan nyè nywæb nyè òwi' ta le'
jene ni ke fya' me cikpu' byon bye òeb. ⁶ Son, òe kò' ke dèwà Mvènnswæb
nun ke cìcì ndò' le:

«Yee, Mvènnswæb! Mwum ni ku' yen ke swi' swù lè wù òwi zwi' lè
nun?

À ni ku' wen ke ògiti ye wù tà nun giti nun?

⁷ Wù cìe òtwu yon òwu kwan kwæ' ke swi' me cikpu' byú,
ke nyè yi, wù òe nun òtwu òzwònzò' wě òvèn.

⁸ Wù kèâ nun ywum hwæn ke me kwù nji.»

Ke nshè ye be she le M̀vènnswæb kèâ ywum hwæn me kwù mwum nji, se lisa' le à sà̀n kan kwo swum fò'. Son, a kiin bèn dyě, bwi' yen kife' mwum ke me mwù ywum hwæn. ⁹Swum se bwi' yen be, à si le Yesù ni ke me mwù ywum hwæn. M̀vènnswæb sete ci ò̀tɔ̀w yon b̄wu kwan kwæ' ke swi' me cikpu' byon. À ciè li ke kwènnzĩ nlim shon nun, b̄ã nyĩ ni ywi ke ntwi' me mwù b̄wum hwæn. Son, ke nyě yi, M̀vènnswæb fèe nun ò̀tɔ̀w ò̀zwɔ̀nzwò' wě m̀vèn, ke ntwi' vènè' ne nun yen, à kèn ywi. ¹⁰M̀vènnswæb ne f̄de ywum hwæn b̄ã yi be yon, se be lwen ke me' yon le à lannzi Yesù ke me vènè' nun b̄ã nun fyonnì mwum ò̀lwinni lè ò̀dù' nun, nun ne f̄yi Ci-nswæti nye'. Li ne M̀vènnswæb yile, b̄ã nun twe' b̄wum m̀ean lè be be b̄wen byon, be d̄un ke ntwu yon nun.

¹¹Yesù Kristò, nun ne ta b̄wum fyòsi sanmi, à ni Ce m̀bò' bon lè b̄wum bye nun sannzâ hwæn. Son se ci, kwènnjin tà ka nun b̄ænni lè ò̀lon b̄wum màzwùm le mè ò̀gyinni byon. ¹²À le' lè M̀vènnswæb ke ci ndò' le:

«M̀un yě le' swù shě lè mè ò̀gyinni byêm.

M̀un sà̀kà' tì jin swù ke ò̀kwìn b̄wum byù nun.»

¹³À kò̀ndi tì shè le:

«M̀un, m̀un yě zwùm t̄eli kwan hwæn lè M̀vènnswæb.»

Ke cìci ndò' nun, à shè le:

«M̀un ni fe b̄wi' lè b̄wum bye M̀vènnswæb fèe m̀un fya'.»

¹⁴B̄wum be nun le' fe, m̀bòkì ne bon bi b̄wum be lè ò̀nywùn ke mwu, Yesù nun ne' fyòne ku' ke kwæ' nywi b̄wum nun wě b̄wi'. Ywum hwæn ye ta b̄wum lannzi ke nywi, ye lannzâ ku' nun ke nywi. À fyòne li, b̄ã nun mlò' ò̀kimmò' Satæn ke ywi nyon ne nun ywie nun. Ntwi' ò̀kimmò' ywi hwæn be Satæn fya'. ¹⁵Yesù cinne tì ku' kwæ' nywi mwum b̄ã nun libba' b̄wum be be mbyî wě mè son ke ntwi' nyi ywi ne bon be yi, mwù d̄onmi tì ku' bon. ¹⁶À si seansean le mè cikpu' bye d̄eb be nun kièn kã̀n kpa', son, à kièn mvu b̄wum Abrahàm kpea. ¹⁷Li ne se yili le à kiin ke mwum nun, à gwili mè ò̀gyinni byon ke kwæ' nywi nun hwæn, b̄ã nun fyonnì mwum ò̀kàm mè ci-mfe sà̀tikà' nyan ne tã ò̀lim kwènnzi lè bon. À ni ò̀lwinni ke she M̀vènnswæb nun, b̄ã M̀vènnswæb zusi b̄wum byebbi nyan. ¹⁸Ntwi' m̀bòkì ne nun yenne vènè' ke me m̀web nun, à wòli kim jene, à kpa' b̄wum bye m̀web b̄ennâ nywi.

Yesù Kristò, mwum ne cinni ò̀tɔ̀w, à làn Mòizè

3 ¹Ke à si li, byin mè ò̀gyinni b̄wum Yesù Kristò, byin be M̀vènnswæb loen lè byin be b̄wum byon, kèèni me' lè Yesù. Nun ne M̀vènnswæb fyie lè nun be mwum ò̀kàm mè ci-mfe sà̀tikà' nye' nyě b̄wi' ta zwùm t̄eli lè nun, b̄wi' kò̀ndi tì l̄eḱkàm shon shě. ²Yesù be ò̀nywòli ke she se M̀vènnswæb fèe nun si nun, m̀banmbò' wě tà she Mòizè be tì ku' ò̀nywòli ke she se M̀vènnswæb fèe nun fya' ke nyinnim ò̀kwìn b̄wum byon nun.

³Son, ke nyinnim Yesù bon lè Mòizè, à si lwen le òwum twuli Yesù, a lan òtwuli ye be ye Mòizè twuli, ntwi' mwum ne tã òkwìn òwum fò, à cinni òtwu, à làn òkwìn òwum yon ne'. ⁴Òkwìn òwum ndò' tã ka yon ne' swòsi òin, mwum ndò' ne shi be mwù. Son, Mvènnswàb ne òyi mwum ne fòe ywum hwæn. ⁵Mòizè be òywòli ke she se Mvènnswàb fee nun fya' ke nyinnim òkwìn òwum byon nun, son, à sue òin ci-she Mvènnswàb. She shon be ywum ye Mvènnswàb yé òwum shé kwan ndò' lisea. ⁶Ti lè Yesù Kristò, à ni mwen Mvènnswàb, nun ne òyi mwù òkwìn òwum bùba nyon, à be ti òywòli ke she se Mvènnswàb fee nun fya' nun. 'Bwi' be òyi òkwìn òwum yi beshe òwi' kimnzi mè nlim nye', òwi' su' zwùm teli lè ywum ye nun shèe òwi', shiki òwæ' kwen ku' òwi'.

Mè yìnni ye Mvènnswàb yé fe lè òwum byon

⁷Li ne se yili le òwi' nonnzi mè ywi' ke nywi swum se M̀pùn Nsanmi leli ke òwèwà Mvènnswàb nun le:

«A byin ywò' òleli Mvènnswàb òyé,

⁸ba byin kim mwù wé tã she mè mbibea byin kimme lè nun kwan se be wale lè nun ke nlim kyò',
be òunmi nun kæbbi òwum.

⁹Mvènnswàb lee le:

“Swum ya' fe' ywum ye mùn cie lè bon ke òwùm mwum nyí nun, mè mbibea byin òwèbbe mùn bã bon ce swum se mùn yé ci.

¹⁰Li ne ci, òlim nyenâ mùn zwùm lè òkwìn òwum ye ton yi, mùn shè le, mè nlim nyan tã su' mbyi nyèm òwu kwan hwæn, be tã ka mè mbyi byèm limmi.

¹¹Ke à si li, òlim nyenâ mùn lè bon, mùn lò' òdò' le,
mùn yé ti fe' yen beshe bon ye òun ke cici me yìnni shèm nun.” »

¹²Mè ògyinni byèm, konnèni lè byin ne'. 'Ba mwum ndò' kwan ke òkwìn yin nun nyé cinni òlim byebbi ye ye ci, à yònnzi nyè lè Mvènnswàb ne òyi òzison. ¹³Son, tètèni òwùlu zwùm mè ògyinnyin mèan hwæn ke wan nye' nyé jene nun, mwum nyin ndò' læki mwù kimmi ntwi' se byebbi tã nun pòkea. ¹⁴Beshe òwi' òyi kimmi ke nywi ywum ye òwi' sete òlim ké ke nlim, a ken bèn ke mmlòkà', òwi' ye be mè òwé òkæmnyæm Yesù. ¹⁵Be kò' ke òwèwà Mvènnswàb nun le:

«A byin ywò' òleli Mvènnswàb òyé,

ba byin kim mwù wé tã she mè mbibea byin kimme lè nun kwan se be wale lè nun ke nlim kyò'.»

¹⁶Mè wen be ywæ òleli Mvènnswàb, be be mwù kimmi lè nun? À bi òwum be Mòizè kwannzi ke ògyò' Èjìb nun. ¹⁷Mè wen be cie òlim nyeni Mvènnswàb lè bon ke òwùm mwum nyí nun? 'Bwum fò' màzwùm be be byebbi cì, yi òwon yan nonnyà' ke nlim kyò'. ¹⁸Mè wen be Mvènnswàb lè òdò' le byi bi ba òun cici me yìnni shon nun? Òkwìn òwum fò'

màzwùm ye tì ye be nun ñwum fyinnzi. ¹⁹Son se ci òwi' yen le, be limme ñdun cìci me yìnnì màzwùm ntwi' se bon byinnçâ le' shon.

4 ¹Ke à si li, òwi' konnèni lwen lè òwi' ne'. Bwi' be òwum be Mvènnswæb cie ñkàli le òwi' ye ku' dun ke cìci me yìnnì shon nun. Son, òwi' konnèni, Mvènnswæb làkì yen le mwum nye' ndò' òwi' mbyi ndun ke cìci me yìnnì màzwùm nun. ²Ntwi' se òwi' ywçâ ku' Ntwum Lwen wè tà she bye mbyi ywçe ku'. Son, ñywç' ye bon ywçe ñtwum màzwùm, ye kpea kàn bon ntwi' se bon kèe kàn mwù ke nlim. ³Bwi' be ta ñlim kè lè Ntwum Lwen màzwùm, òwi' be ye dun ke cìci me yìnnì Mvènnswæb. A si wè tà she nun lele ke nywi me mbibea bi le:

«Mùn nyenâ lè bon, mùn lè' ñdò' le,

mùn yè tì fe' yen beshe bon ye dun ke cìci me yìnnì shêm nun.»

Mvènnswæb lele li, kànmbè', à mlâ she shon ñdikà' ñwé kwan se nun fèe ñgyò' wan. ⁴Ntwi' se be kò' ke cìci ndò' ke dèwâ Mvènnswæb nun ke nywi ñgyin mè nshanmbi le: «Ke ñgyin mè nshanmbi nun, Mvènnswæb yinne ke she mfò' ñgyò' wan nun.» ⁵Be kà fyònni tí be, be le' le: «Mùn yè tì fe' yen beshe bon ye tì dun ke cìci me yìnnì shêm nun.»

⁶Ke òwum zwimbyi' be sete Ntwum Lwen ywo, be òwen kàn ke cìci me yìnnì Mvènnswæb nun ntwi' se be be ñwum yon fyinnzi, à si seansean le òwum byindò' ye mbyi ndun cinni. ⁷Li ne ci, Mvènnswæb kè tí ñgyin nyè òwi' ndò', à lon nun le ñgyin nyè òwi'. À sean jin ñgyin màzwùm ke ñwum mvèn Dàvíd, nun ne òden lwun lè mè mbibea bi ywiâ ñdikà' ñwé. Nzá' le' màzwùm ye òwi' sete ywç' mbyi ye be kò' le:

«A byin ywç' ñleli Mvènnswæb òwi', ba byin kim mwù lè nun.»

⁸Ke nàem òwum, beshe Jòzwé kènnze bon han be ken bèn ke cìci me yìnnì ñkæmñkæm Mvènnswæb nun, Mvènnswæb lele kàn tí be ke nywi ñgyin ndò' nun. ⁹Ke nun lele li, òwi' limmi le mè yìnnì ndò' yi kwe ye òwum Mvènnswæb ye dun ke nlim, mbanmbò' ku' wè tà she Mvènnswæb yinne ke ñgyin mè nshanmbi nun. ¹⁰Mwum ne tà dun ke cìci me yìnnì Mvènnswæb nun tà mè yìnnì she byon tweli, mbanmbò' ku' wè tà she Mvènnswæb yinne kwan se nun mlèe she shon. ¹¹Ke à si li, òwi' boleni l' lè òwi' dun ke cìci màzwùm nun, mwum nye' ndò' làkì òwi', ntwi' se nun fyinnzi ñwum Mvènnswæb, wè tà she mè mbibea bye' cie.

¹²Nzá' le' Mvènnswæb cinni ñkimmo', ye ta tí òwi' ñzison fe. A yi pwu, a lan fe' ñjim wi ne mè làn mbi. Nzá' le' yi ta mwum dun ke nlim, han ye ken bèn cìci se ñpùn mwum ni kwe bon lè ñzison shon. À yi wè ñjim ñkimmi ndò' ne wòli à òwo nywi mwum, à kèn bèn ke yi wòn nun, shindò' ke nlon nun. Mè le' ne mwum tà fòkà' hwæn, ñzá' le' Mvènnswæb yi ta nun kwasi pisean. ¹³Swum gwùmni fò' ndò' ba ke me' Mvènnswæb ke ywum ye nun fèe nun hwæn. À limmi yon lè ñdù' nun. Nun ne òwi' ye òwi' swi', òwi' she ywum ye òwi' ciâ hwæn.

Yesù Kristò, mwumñkæm mè ci-mfe sàtikæ' nyè ndwun

¹⁴Yesù, Mwen Mvènnswæb ne òyi mwumñkæm mè ci-mfe sàtikæ' nye'. Ke òwi' cinni mwum ndwun ni ne nèan ke nlim òwi', òwi' fòsèni ywum

ye bwi' keà ñlim lè yon bænni lwen. ¹⁵Mwumḡkàm mè ci-mfe sàtikà' nye' ni ñlimi mè lè' ne tà bwi' hwumzi lè ñdù' nun. Nun, à yenne mè pa' mè vènè' ne bwi' ta yen ne hwæn, m̀b̀wəb ben nun nywi, son, kwo le' byebbi ndɔ' fɔ' à ci kan. ¹⁶Ke à si li, bwi' senǹd̀ǹni ke moan gba' lwun Mv̀ennswəb lè ñlim pyí, cici se kwènnzì ñlim shon si kwe, bǎ nun ywɔ' kwènnzì ñlim lè bwi', à ci bwi' lwen, à kpa' bwi' kwan se se yili nun.

5 ¹Mwum ne mwumḡkàm mè ci-mfe sàtikà' hwæn, M̀v̀ennswəb tà nun yànni ke nyinnim ḡkwìn b̀wum nun. À tà nun yànni lè nun d̀yi swi' shon ke jin b̀wulu b̀wum nun hwæn, bǎ nun fe sàtikà' lè ntwi' byebbi ne b̀wum cià lè M̀v̀ennswəb. ²Mwumḡkàm mè ci-mfe sàtikà' ni tà ka pwàtì nyeni lè b̀wum bye ta mbyi ñlwen b̀wu ntwi' se b̀e ñlimi kan swum ndɔ', ntwi' se nun ne' hwæn wòli tí ku', à pyi ke byebbi nun. ³M̀b̀òkì ne nun ne' ni ñswublea li, a yili le à fe tí ku' sàtikà' she byebbi nyon ne', se su' kan she byebbi nyé b̀wùlu. ⁴Mwum ndɔ' wòli kan à d̀yi, à shè le nun ti d̀yè mwumḡkàm mè ci-mfe sàtikà'. Se yili le M̀v̀ennswəb ne lon nun, à kè nun jin màzwùm, wé tà she nun kèkà' jin màzwùm lè **Àrôn**. ⁵M̀banmbɔ' ne ku' lè Yesù Kristò. Nun ne' ne twule kǎn nun ne', à shè le nun ni ti mwumḡkàm mè ci-mfe sàtikà'. M̀v̀ennswəb ne yànni nun, à shè lè nun le:

«Wù ni Mwen nyèm,

m̀n, m̀n cià ñlìmmi d̀yè ke ḡkwìn b̀wum nun le m̀n ni yee wù.»

⁶M̀v̀ennswəb kòndì tí le' cici ndɔ' lè Mwen nyon le:

«Wù yé b̀e ci-mfe sàtikà' d̀wùmd̀wùm lè d̀wùmd̀wùm
wé m̀b̀òkì ne M̀lshisèdè' t̀den.»

⁷Kwan se Yesù b̀e fe ḡgyɔ' wan, à ñlime le M̀v̀ennswəb cinni ḡkimmɔ' lè nun swàtì nun ke ywi nun. Kwan se b̀e lè ywi nyon ti kwukwá', à b̀e M̀v̀ennswəb keli, à d̀ɔa nun han, lè à tǎ kwe lè ḡkwu kimmi. Li, M̀v̀ennswəb ywɔe ḡkeli yon, à yimnzi nun b̀e ke nyé ywi ne nun ywie ke ḡḡæ' mè b̀ɔtɔ' zwèm ntwi' se nun lwinnzà ñzǎ' le' yon. ⁸Kwo fe' she nun b̀e Mwen M̀v̀ennswəb si, à yenne vènè' bǎ nun yusa' swum se b̀e lon le m̀mwumzi M̀v̀ennswəb. ⁹Ke m̀kpeli ye nun kpele mwù she yon wé tà she M̀v̀ennswəb yili, à ti Ci-nswàtì b̀wum hwæn bye ta nun mwumzi, bǎ bon cinni ñzison d̀wùmd̀wùm. ¹⁰Nun ne M̀v̀ennswəb t̀onnzi ke gba' mwumḡkàm mè ci-mfe sàtikà' zwèm wé m̀b̀òkì ne M̀lshisèdè' t̀den.

Swum se se yili le b̀wum bye ti swummɔa ke mbyi Yesù Kristò nun ci

¹¹Bwi' cinni ywum m̀ean ye bwi' yili bwi' sannzi byin ke le' M̀lshisèdè' si nun. Son, à si lè byin kyibli ke nywɔ' sù le' màzwùm, ntwi' se byin bi mè mwù nshimma. ¹²Se yile lile lwen le byin b̀e lisà' tí ku' b̀wùlu, ntwi' se byin d̀unme ywum yusea ñdìkà' ḡwé ke nywi nzæ' le' M̀v̀ennswəb nun. Son, ñzǎ' le' màzwùm d̀un kife' byin mwu lwen. A yili le b̀e kòndì tí byin ywum ye b̀e setà byin lisea mbyí lisea b̀e. Byin

bi wě bwen bye wòli kife' ñji ji nyě b̄wum bye ti swumm̄ɔa ta ji, byin ke nywon nywon. ¹³Mwen ne ke nywon nywon fya', à ni mwennzea. À limmi kife' ñkyìlli ke nyinnim swum lwen lè swum byebbi. ¹⁴Pa' ji b̄wum bye ti swumm̄ɔa si kyi. Bon be ti swumm̄ɔa bi, be cinnâ mè mfòkà', be limmi ñkě ñkyìlli ke nyinnim lwen lè byebbi.

6 ¹Ke à si li, kènnèni mbyí lè ñyusa' ywum ñkæm̄ɔkæm ke nywi Yesù Kristò, b̄á b̄wi' cinnèni ñlimmi ye b̄wum swumm̄ɔa. Ba b̄wi' lwæbbèni ke ywum ye b̄wi' sete nun yusea nywi nun. Ye b̄wi' sete nun yusea ke nywi yi be wě m̄fò' me kwù nye. Se cibbi kan le b̄wi' ken tì d̄yí be ñdù' wě tà she b̄wi' be b̄wum shě le, be kwebsi m̄bòkì tòn nyan, ba be ci tì mè le' m̄byibb̄ɔa ne tà bon ñzison b̄wuli, le be konndi tì ku' ñlim kě ke nywi Mvènnswæb. ²Se yili kan le b̄wi' konndi tì ku' byin swum se be lon le ñjimnzi b̄wum lisea tí be, shikì b̄wi' lwæb tì ku' byin lisea wě tà she be ta mwum mè fyà' sati nywi ke jin Mvènnswæb nun. B̄wi' ba tí ku' byin kònddi shě wě tà she Mvènnswæb yě mwum hwæn yimnzi ke ywi nun, lè she nun yě tì b̄wum mè kǎ' mmlòkà' lànnzi. ³Son, b̄wi' ye me' k̄pæmmi lè ñyusa' ywum màzwùm ye ke nywi Yesù Kristò, b̄eshe Mvènnswæb yili.

⁴Shi be li, b̄wum bye me' sanmâ ke mwu ke mbyi Mvènnswæb nun, bye b̄webbâ ywum ye Mvènnswæb tǎ b̄wum byon fe, be yeà tì ku' M̄pùn Nsanmi ke me nlim nyan nun, be nyě yi, b̄eshe bon p̄æ' kwù ke mbyi Mvènnswæb nun, mbyi b̄án nyě mwum ndò' wòli à t̄lèi bon be mbyi nlwen nun. ⁵B̄wum màzwùm, be lè be limmâ le ñzǎ' le' Mvènnswæb yi swum lwen, be limmi tì ku' ñkimm̄ɔ' ye b̄wi' ye cinni ke wan nyě nywæb nun. ⁶Li, b̄eshe bon p̄æ' kwù ke mbyi Mvènnswæb nun, mbyi b̄án nyě be woli be teli bon be b̄á bon yonnzi tì m̄bòkì tòn nyan be. Ntwi' se à si wě b̄wum màzwùm ta tí Mwen Mvènnswæb ywumm̄ɔa tí be ñgæ' mè b̄ɔɔ' zwem, be simm̄ɔ' tì nun be ke ñkwìn b̄wum nun. ⁷Cèèni fe' ndem ne mvu tǎ nwi kwe yi kwan hwæn, ywum d̄yim kwan tì kwe m̄ean ye ye ci-ndem ni kpea. Se lisa' le Mvènnswæb ñgànnâ ndem màzwùm. ⁸Son, b̄eshe yi lwon lè yi kǎ' byibb̄ɔa ye ta su' twæ' kwe, lè ndem lwen ne ban. Kwan læbbi se ba tí be, lè Mvènnswæb keà nun. Se ti k̄èn b̄èn mmlòkà' lè à pyià mè b̄wu.

⁹Ti lè byin, mè ñwè b̄yêm, kwo yili b̄wi' le' fe' li, b̄wi' limmi lwen le byin, làn nyin, byin ta mbyi nlwen d̄won, mbyi nyě Mvènnswæb yě byin swæti nlim. ¹⁰Mvènnswæb ni ñlwinni. Nlim ba nun fye lè she se byin be nun cǐ, kònddi lè ñyili ye byin be nun lisea ke mkpa' ye byin ta mè ñgyinni b̄wum Yesù Kristò kpea. M̄kpa' màzwùm, byin ta k̄èn mbyí lè yon fya'. ¹¹Le' se ñlim ta b̄wi' d̄yi nlim, à si le mwum nyin hwæn, à k̄pæm me' a ken b̄èn mmlòkà', b̄á nun yé swum se nun tǎ zwùm t̄lèi lè son lè ñdù' nun.

¹²B̄wi' tà ka yili le byin b̄wæti mwù. Son, swum se b̄wi' yili à si le byin d̄won mè kwù b̄wum bye ta ñlim kě ke nywi Mvènnswæb, be be tì mè ci-

mɔæn nlim. Li, ɔwum màzwùm ta swum se Mvènnswæb cie ñkàli le nun yě bon fe yě.

Ñkàli ye Mvènnswæb ci ɔwi'

¹³Kwan se Mvènnswæb ciekà' ñkàli lè Abràhâm le nun ywime nyí swum ndɔ' fe, à lɔe ñdɔ' lè jin shon ne', ntwi' se jin mwum ndɔ' nyé cinni ñtwu à làn nun ɔe kǎn. ¹⁴À shêe le: «Lè lɛɲkàm lè lɛɲkàm, mùn yě wù ɲgànni. Mvu ɔwum ywú ye ɔe mèan ñzwɔnzwɔ'.» ¹⁵Abràhâm ywɔ' li, à fyimni ku' ke mɔ̀ɔ̀nɲgà' nun li, han à cinni swum se Mvènnswæb cie nun ñkàli lè son. ¹⁶Ɔwi' limmi le kwan se ɔwum ta ñdɔ' lɔ, ɔe ta lɔ' lè jin swum se cinni ñtwu se lan ɔon. Ñdɔ' ne ɔon ta lɔ' ni ni swum se ta dwinni mlɔsi ke nyinnim ɔwum nun. ¹⁷Mvènnswæb yile lè nun lisà' lè ɔwum ɔye nun cie ñkàli lè jin shan seansean le kwo yen se ci fe', nun ɔà tí ɲwum kwebsi ɔe. Li ne ci, nun cie ñkàli, à kònddì tì ñdɔ' lɔ. ¹⁸Ñkàli ye nun kàle, lè ñdɔ' ne nun lɔe, ywum ɔí màzwùm wòli kan ye kwebsi, Mvènnswæb tà ka ɔwum pɔkea nlim. Son se ci, ɔwi' ɔe konnâ mè kwù, ɔwi' ken gwùmni me kwù ɔyon nji, ywum ɔí yi ta ɔwi' mɔ̀ɔ̀nnzà' fe ñzwɔnzwɔ' ɔà ɔwi' ɔyi kimmi ke nywi swum se ɔwi' ta zwùm tɛli lè son. ¹⁹Swum se ɔwi' ta zwùm tɛli lè son si, son se ta ci ɔwi' ton mè ywi' ɔɔ' kwan hwæn, wě tà she mɲkpæ' ndú' ta ci' ɔyili moan kyɔ' mɲkpæmmi. Jene, mbyi ɲkɛn ɔun cici sanmi Mvènnswæb ti ɔwi' swi' ñlwon. ²⁰Mbyi ni ne Yesù sete fyí zwimbyi' she', à ɔun kwe ntwi' me mwù nye'. À ti mwumɲkàm mè ci-mfe sàtikà' ɔwùmɔwùm lè ɔwùmɔwùm wě mɔ̀ɔ̀ki ne Mèlshisèdê' tɔen.

Mèlshisèdê', ci-mfe sàtikà'

7 ¹Mèlshisèdê' ne ɔwi' ta le' ne, à ɔe m̀v̀en ne ke Sàlêm, à ɔe tì ci-mfe sàtikà' ke swi' Mvènnswæb ne làn ywum hwæn lè ñtwu. Kwan se Abràhâm ɔe mbyi wì fyònni, lè à wuâ mè m̀v̀en mèan, Mèlshisèdê' ni kènnè nun ɔ̀ɔ̀nɲgea mbyi nun, à ɲgànni nun. ²Ywum ye Abràhâm cinne kwe wì nun hwæn, à kyìilea yon nyinnim cici wùm, à pà' kì-wùm, à fe Mèlshisèdê'. Jin Mèlshisèdê' si, sù ni le m̀v̀en nlwinni. À kòndde ɔe m̀v̀en floa, ntwi' se ñsòn yon ɔe Sàlêm, sù jin Sàlêm ni ni le floa. ³M̀v̀en màzwùm, mwum ndɔ' limmi kan mè mbibeaa ɔyon, shiki à limmi ku' ce nyon lè mon nyon. Ke ɔ̀wə Mvènnswæb nun, ɔe kɔ' kan kwan ye shon, shiki ɔe kɔ' ku' kwan se nun ywi nun. Ke ntwi' màzwùm, à si wě nun tɔen ci-mfe sàtikà' ɔwùmɔwùm, li, à ni wě Yesù, Mwen Mvènnswæb.

⁴Cèèni le fe' ñtwu ye mwum màzwùm cinne. Mwum wě Abràhâm li, mbibeaa ndwun nye' ne ñkwìn ɔwum Izràêl kwan ke nyè yon shele lwen ne nun cinne wì nun hwæn, à kyìili nun nyinnim cici wùm, à pà' kì-wùm, à fe nun. ⁵Ɔwi' limmi le fyá' mvu ɔwum Lèví yi kwe ye ɔe ta mè ci-mfe sàtikà' pàli nlim, ɔon ɔe cinni ñkimmo' wě tà she lwuà leli le ɔe yé kì-wùm lwen ne

Ɔwum Izràêl cinni, kwo fe' she Ɔwum Izràêl bi, à bi fon lè mè Lèví ñgyinni, ke bon hwæn, be cinni mbibea m̀b̀' Abrahâm. ⁶Mèlshisèdê', làn nyon, à cinni kan swum ndo' ke mvu Ɔwum me Lèví nun. Kwo fe' she nun be ñkyin ke mvu Ɔwum me Lèví nun si, à yèe k̀- ẁm lwen ke fya' Abrahâm, à k̀nndi Abrahâm ñgànni, nun ne be lè Mvènnswàb cià ñkàli mbyí lè nun. ⁷Mwum hwæn limmi lwen le mwum̀kàm ne ta mwes̀' ñgànni. ⁸Ke fya' mvu Ɔwum me Lèví ye ta k̀- ẁm lwen yé fya' me ñgyinni byan, nyé tã shí lán ywi nun m̀b̀', à Ɔán. Ti lè Mèlshisèdê' ne yèe k̀- ẁm lwen Abrahâm, à ni kwan hwæn lè me' wé tã she be ko' ke dèwá Mvènnswàb nun. ⁹Bwi' woli Ɔwi' le' le Lèví nun ne', nun ne mvu Ɔwum yon ta yì k̀- ẁm lwen Ɔwulu yé, à fee tì ku' k̀- ẁm lwen shon lè Mèlshisèdê' ke mfe ye Abrahâm fee nun. ¹⁰Mfe ye Ɔwi' le' le à feá, Ɔwi' le' kan yon Ɔin. Bwi' le' ntwi' kwan se Abrahâm fee k̀- ẁm lwen shon lè Mèlshisèdê', be lè à ye kife' Ɔwen. Se lisa' le Lèví ne be læm Ɔwen byon nun feá ku'. Fe màzwùm ci Ɔwi' ñlimmi le Mèlshisèdê' lán Lèví lè ñtwu.

¹¹Mvènnswàb fee mè lwuà lè Ɔwum byon ke fya' me ci-mfe sàtikàè' be be Ɔwum Lèví. Son, she se mè ci-mfe sàtikàè' bi be cì, se lwinnze kán ñyili Mvènnswàb. Se lwinnzè ñyili yon, lè à kwannzè kán tí ci-mfe sàtikàè' ndo' nyé pa' tòn Mèlshisèdê' nun. Ci-mfe sàtikàè' sue ku' kwan ke mvu Ɔwum me Lèví nun wé tã she **Àrôn** kwean. ¹²Ke kwan se Mvènnswàb tã mvu Ɔwum me ci-mfe sàtikàè' kwebsi, se yili le à kwebsi tì ku' mè lwuà. ¹³⁻¹⁴Ñkwebsi màzwùm, Ɔwi' limmi le ye kwebsà ntwi' Nyeli nye' Yesù ne Ɔwi' ta le' shon leli ne, mvu Ɔwum yon yi kyi lè ye me Lèví. Bwum hwæn limmi lo' lwen le mvu Ɔwum yon yi ye me Judà. Kwan se Mòizè lele ke nywi me ci-mfe sàtikàè', à lele k̀ nun le' ndo' ke nywi mvu Ɔwum màzwùm. Kwo mwum nyan ndo' m̀b̀' Ɔá ci-mfe sàtikàè'.

Ci-mfe sàtikàè' ndo' nyé kwean wé Mèlshisèdê'

¹⁵A si Ɔwi' me' seansean le Mvènnswàb kwebsà mvu Ɔwum me ci-mfe sàtikàè', ntwi' se ndo' kweân ke pa' tòn Mèlshisèdê' nun. ¹⁶Bwum be yàen kan nun wé tã she mè lwuà byan leli. Son, à kwan ci-mfe sàtikàè' ntwi' se nun cinni ñkimmo' ye nun yé tòn kwan hwæn ƆwùmƆwùm. ¹⁷À si wé tã she be ko' ke dèwá Mvènnswàb nun le:

«Wù yé be ci-mfe sàtikàè' ƆwùmƆwùm lè ƆwùmƆwùm wé m̀b̀k̀i ne Mèlshisèdê' tòn.»

¹⁸Mè lwuà bye mbyí, Mvènnswàb twò' byon hwæn, ntwi' se be cinne kán ñkimmo', shiki be cinni ku' m̀kpa'. ¹⁹Ntwi' se mè lwuà bi wòli kan be fyòsi Ɔwum sanmea ke me' Mvènnswàb. Son jene, Ɔwi' ta zwùm t̀li lè swum ndo' se lan mè lwuà bi. Swum màzwùm se ci Ɔwi' cinni mbyi ne Ɔwi' ye kwemmi lè Mvènnswàb.

²⁰A k̀nndi be, kwan se be lè Mvènnswàb yé Yesù gba' ci-mfe sàtikàè' fe, à lèe ñdò'. Kwan se mè Lèví be lán nyan gba' me ci-mfe sàtikàè' ji, à be kán ñdò' ló. ²¹Son, ke nywi Yesù, Mvènnswàb lele ke ndo' nyon nun le:

«Mùn, Nyeli ywum hwæn, mùn lè òdò' le kwo yen se ci fe' mùn bǎ
 ñwum kwebsi,

wù yě be ci-mfe sàtikàè' òwùmòwùm lè òwùmòwùm.»

22 Òdò' ne Mvènnswàb lè ni tǎ bwi' lisea le Yesù ne wě bi ñgæn ñjini
 ñgwon ke nyinnim she' lè Mvènnswàb. Ñgwòn màzwùm lèàn nyè nun
 sete jini mbyi lè b̄wum.

23 Swum ndò' konndi tì be ke nywi me ci-mfe sàtikàè' bye mbyí, à bi
 mèan. Be màn kan òin, a be be, nyè be kemè, nun ywime, be keò' nyè
 òin be b̄an shon nun. 24 Ke mbyi Yesù nun, li ne b̄an, à ni òwùmòwùm lè
 me', mwum ndò' bǎ gba' ci-mfe sàtikàè' shon ji shim. 25 Li ne ci, à cinni
 ñkimmò' kwan hwæn lè nun swæti b̄wum bye ta kìn ke swi' Mvènnswàb
 ke nyè yon, ntwi' se nun ni kwan hwæn ñzison, bǎ nun keli Mvènnswàb
 ke me mwù b̄wum byon yi kwan mèan hwæn.

26 Nun ne òyi mwumñkàm mè ci-mfe sàtikàè' ne wòli lè bwi'. À ni
 ñsanmi, à tǎ ka byebbi cǐ, kwo byebbi ndò' m̄bò' b̄a nun nywi, à cinni kan
 ññwè lè mè ci-ncǐ byebbi. Mvènnswàb wasi nun kwe nlim òeb cì shon.
 27 À bǎ wě b̄wùlu b̄wumñkàm me ci-mfe sàtikàè', ntwi' se a yili kan nun le
 à fe sàtikàè' mè ñgyinñgyin mèan hwæn. Kwan se b̄wùlu b̄wumñkàm me
 ci-mfe sàtikàè' be sàtikàè' fe me mwù b̄wum nun, a be seti bon yili le be
 fe fe' shan ne'. Ti lè Yesù, mbyi nyon bǎ nyí. À su' sàtikàè' shon fe kàm̄mi
 fò', se wòli she nswæti b̄wum hwæn. Sàtikàè' màzwùm si kwà' nywi
 shon se nun fee ke ywi nun. 28 Mè ci-mfe sàtikàè' bye be kee ke ñkimmò'
 me lwuà Mòizè nun be b̄wum bye woli be pyi ke byebbi nun. Son, ñzàè'
 le' ne Mvènnswàb lè òdò' lè nun, ñzàè' le' màzwùm jǎ gba' me lwuà
 Mòizè. Mwum ne nun kèe be lè mwumñkàm mè ci-mfe sàtikàè' ni Mwen
 nyon ne nun fyòsà mwum nlwinni lè òdù' nun. À yě be li òwùmòwùm lè
 òwùmòwùm.

Yesù, mwumñkàm mè ci-mfe sàtikàè' nyè'

8 1 Ke ywum ye bwi' ta le' ye nun hwæn, mwù le' yi le, pa'
 mwumñkàm mè ci-mfe sàtikàè' si se bwi' cinni. À ni ñtòn ke òeb ke
 fya' ji Mvènnswàb ndwun ne ke gba' lwun zwêm. 2 Swu' she shon si ke
 cici sanmi nun moan Mvènnswàb. À tǎ she mfe sàtikàè' shon cǐ ke nye
 ñkàmñkàm ne Mvènnswàb ne gwe, ba nyè b̄wum be gwe lè mè fyà'.

3 Bwi' limmi le b̄wumñkàm me ci-mfe sàtikàè' hwæn, be be bon kě
 bǎ bon fe yi sàtikàè' ke swi' Mvènnswàb. Li ne yile ku' le mwumñkàm
 mè ci-mfe sàtikàè' nyè' cinni ku' swum ndò' she nun yě fe. 4 A kièn bèn
 òyè lè Yesù ke fe ñgyò' wan, à b̄e kǎn ci-mfe sàtikàè', ntwi' se mè ci-mfe
 sàtikàè' ndò' bi kwe, bye ta yi sàtikàè' fe lè Mvènnswàb wě tǎ she mè lwuà
 me Yudà ta shè. 5 She she bon ta cì suku' she she ta lannzi ke nlim òeb
 gwili. Bwi' limmi le gwili se, ntwi' kwan se be lè Mòizè yě òwun gwe lè
 Mvènnswàb, Mvènnswàb shèe lè nun le: «Fòsi mwù kě, wù kèn òwun

si gwe wě tà she m̀n l̀sai ẁ ke kpa' zwêm.» ⁶Son jene, bwi' yen le she se M̀v̀ennsẁæb fee l̀ Yesù Kristò lan she me ci-mfe s̀tikàè' ñgyɔ' wan bi ñzwɔnzwò', wě tà she nun ni t̀ ku' bwi' swum njini ñgwon nyinnim she' l̀ M̀v̀ennsẁæb ke ñgwòn nywæb ne l̀n nyě be mbyí nun, ntwi' se M̀v̀ennsẁæb cià ñkàli ke ñgwòn màzwùm nun l̀ ywum ñkàemñkàm ye lan ywum ye be mbyí.

⁷Beshe ñgwòn nyě M̀v̀ennsẁæb sete jini mbyí b̀ swum se kenne mbyi nlwen ne nun yile nun, ă konndè kàn tí ñdɔ' jini be b̀n nyě mbyí nun.

⁸M̀b̀òk̀i ne ñgwòn màzwùm k̀enne k̀n mbyi nlwen ne nun yile nun, M̀v̀ennsẁæb cinni swum ẁesi ke nywi b̀wum b̀yon, à shè l̀ bon le:

«Ywòèni fe', ñgyin ba tí m̀ean ye m̀n yě ñgwòn nywæb jini l̀ b̀wum Izràèl, k̀onndi l̀ b̀wum Judà.

⁹Ñgwòn nyě m̀n yě jini bwi' l̀ bon b̀ b̀e wě nyě bwi' jine bwi' l̀ mè mbibeà b̀yan kwan se m̀n b̀anne bon fya',

m̀n kwannzi bon ke ñgyɔ' Èj̀b nun.

Be nyě yi, b̀e ðon bon ñd̀wonnzi ñgwon màzwùm.

M̀n ku', m̀n p̀è' m̀n fyà' l̀ bon.

M̀n, M̀v̀ennsẁæb nyan ne l̀eli li.

¹⁰Ñgwòn ne m̀n yě jini l̀ b̀wum Izràèl kwan se kwan màzwùm ye wòl̀i,

à ni le m̀n yě ci b̀e limm̀i mè l̀wuà byêm,

m̀n ðyili t̀ ku' mè nlim nyan kwan hwæn ke nlim.

M̀n yě b̀e M̀v̀ennsẁæb nyan, b̀e b̀e ku' b̀wum byêm.

¹¹Mwum ndɔ' b̀à tí ñwum yon gwànnzi l̀ ñl̀sà' b̀wulu mbyi nyèm, shìk̀i à shè ku' l̀ ñgyinni nyon le: “Limmi M̀v̀ennsẁæb”.

Ntwi' se a ye b̀e l̀ mwum hwæn limm̀a m̀n,

ñwa' ye ke b̀wumñkàm nun, a ken b̀èn ke b̀wesɔ' nun.

¹²Mè le' ne bon b̀e pyità' hwæn, m̀n yě bon nun z̀usi,

m̀n fyeli t̀ ku' ñlim l̀ b̀yebbi ne bon b̀e ci.»

¹³Ñgwòn ne M̀v̀ennsẁæb lon le ñgwòn nywæb ni, se lisa' le nyě m̀b̀ɔ' t̀i nun me' p̀wìn. Bwi' limmi le swum se ti p̀wìn, she ba tí kpa' l̀ swum ndɔ', se nzwonme kwæ', b̀e ðwiò' son twu'.

Pwìn ñgwòn, l̀ nyě nywæb

9 ¹Ke ñgwòn nyě M̀v̀ennsẁæb sete jini l̀ b̀wum b̀yon, à fee bon mbyi ne bon ye nun ða nun. Be cinne t̀ c̀ici sanmi ndɔ' se bon b̀e nun ða kwe. ²Be gwe ðwun ndɔ', b̀e linndi son nyinnim l̀ mè fyà' pl̀é. C̀ici she kwemmi l̀ ñwum ðwun, b̀e b̀e son lon le c̀ici sanmi. Ywum ye b̀e kwe b̀e le l̀æm ndwun ne cinne mè win nshanmb̀i, l̀ tâblè ne b̀e b̀e br̀é' k̀é zwem l̀ jin M̀v̀ennsẁæb. ³Fyà' f̀ɔ' ye b̀e ghœ l̀ mè fyà' pl̀é yi, b̀e b̀e yon lon le c̀ici she sanmi she lan ỳi c̀ici sanmea hwæn. ⁴Ke kwe c̀ici she sanmi she lan ỳi c̀ici sanmea hwæn si, ywum ye b̀e kwe b̀e le: mè kwì' b̀ye b̀e

Ɔwemme lè **gól**, cìcì màzwùm sɛ ɓɛ ɓɛ mè wò' mɛ nwúm lwen twènni kwe; kònnɔ̀dì lè kwítì nɛ cinni ywum ñgwon ke nlim. Kwítì màzwùm hwæn, ɓɛ kònnɔ̀dì nun ywòsi lè **gól**. Ywum yɛ ɓɛ ke kwítì màzwùm nun ɓɛ lɛ: nywon nɛ ɓɛ cie lè **gól** nyɛ ɓɛ lè **mànè** ke nlim; ke mbeti, ñtwò' **Àrôn** yɛ twæbbe man; kònnɔ̀dì lè yì flon yɛ ɓɛ pae lè ñgwò', yɛ Mvènnswæb kœ mè lwuà ke zwêm lè ñzǎ' le' ñgwon nun. ⁵Ke kwítì màzwùm zwêm, ɓɛ cie yì fòkì mɛ cikpu' Mvènnswæb ɓí. Yì fòkì ɓí yì ɓɛ lisà' le Mvènnswæb ni kwe. Mè kweb ɓyan ɓɛ ndàti, ɓɛ kannzi cìcì sɛ ɓɛ ɓɛ sàtikàè' fɛ ɓǎ Mvènnswæb zusi ɓwum ɓyebbi nyan. Ywum yɛ mùn tannzi yì, mùn wòli kan mùn sannzi yon jene hwæn.

⁶Ke mfòsi yɛ ɓon fɔse ywum yì, mè ci-mfɛ sàtikàè' ɓɛ ðun kwe nlim ðwun màzwùm mè ñgyinñgyin mɛan hwæn ɓǎ ɓon ci she shan. ⁷Ti lè fyǎ' fɔ' yɛ ɓɛ ghœ lè plè, mwumñkàm mè ci-mfɛ sàtikàè' nɛ ɓɛ su' ðun kwe. Ke ndun màzwùm nun, à ɓɛ su' ðun kwe ke ðwùm fɔ' nun kàmmì fɔ' ku'. À ɓɛ ywí ðun, à shi kàn lè mvæb fya' yɛ nun yɛ sàtikàè' fɛ lè Mvènnswæb ke ntwi' ɓyebbi nɛ nun cià, lè ti ku' lè ɓyebbi nyɛ ɓwùlu ɓwum cià. ⁸Mpùn Nsanmi tà ɓwi' lisea ke ywum màzwùm nun lɛ, kwan sɛ pwìn ðwun ke kwe, mbyi nyɛ ɓwum yɛ ðun kwe cìcì sanmi she ñkàmñkàm ɓǎn. ⁹Ywum màzwùm ɓɛ li, ɓǎ ɓwi' cinni m̀bòkì ke nywi ywum yɛ ɓennà jene. Yɛ ta ɓwi' lisea lɛ, ɓwum ɓyɛ ɓɛ Mvènnswæb ðwon ke mbyi màzwùm nun, yì sàtikàè' yɛ ɓon ta nun fɛ hwæn, yɛ wòli kan yɛ ci mè nlim nyan ɓɛ zwum ñsanmea ke swi' Mvènnswæb. ¹⁰Ntwi' sɛ mè lwuà màzwùm hwæn ta su' ke nywi ywum ji, ywum nwi, kònnɔ̀dì lè ke nywi yì ɓɛ' mpòsà' ywum. Yì ɓɛ' màzwùm su' ðin lɛ yɛ mɛ' zwêm. Mvènnswæb fɛe yon kwan kwæ' li, han a ken ɓèn kwan sɛ nun yɛ yɛ nywæb kwannzi.

¹¹Jene, Yesù Kristò ɓennà, nun nɛ mwumñkàm mè ci-mfɛ sàtikàè' nɛ ɓèn ɓwi' lè ywum lwukea yɛ ti ɓwi' fya'. Swu' she sɛ nun tǎ she shon cì ke nlim cinni ñtwu, sɛ ɓɛ ti lwen, sɛ lan ðwun sɛ ɓɛ gwee lè mè fyà'. Swu' she shon si ɓa she ɓwum ɓɛ gwe lè mè fyà', shìkì sɛ ɓɛ ku' ñgyò' wan nun. ¹²Kwan sɛ ɓɛ lè Yesù yɛ ðun cìcì she sanmi she lan yì cìcì sanmea hwæn si, à ðuen kǎn lè mvæb mɛ mgbæm pɔ' fya', kònnɔ̀dì lè yɛ ɓwen mɛ nje. Son, mvæb yon nɛ' yɛ nun swí ke ndun yɛ nun sue ðun kwe kàmmì fɔ'. Li, à nywæsà ɓwi' ke ɓyebbi nye' nun ñgyinm̀bò'. ¹³Ke kwan sɛ ɓɛ mbyì nun, mvæb mɛ ðyim nje lè yɛ mɛ mgbæm pɔ' yɛ ɓɛ ɓɛ ɓwum gwili nywi wole yɛ sannzi ɓwum ɓyɛ pyie mè lwuà, ɓǎ ɓɛ fyonnì sanmea wɛ tǎ she mè lwuà yili, shindɔ' mè ɓwu mɛ nje ɓɛ ɓon ɓɛ twèn lè ɓɛ ɓwum nywæsi nywi. ¹⁴ɓɛshe ywum màzwùm cinni ñkimmɔ' nsannzi ɓwum li, kpèm nyi nɛ lè mvæb Yesù? Yesù Kristò, ɓyebbi m̀bò' ndò' ɓɛ kǎn nun nywi, li, à fɛe sàtikàè' lè kwæ' nywi shon lè Mvènnswæb ke ñkimmɔ' Mpùn Nsanmi nun nɛ yɛ tòn ðwùmðwùm lè ðwùmðwùm. Mvæb yon yɛ nun fɛe yì ta mè nlim nye' sannzi, ɓwi' lækì tì mè lɛ' m̀byibbɔa nɛ tǎ ɓwi' ñzison ɓwuli cì. Mvæb fɔ' yì ta cì ɓwi' ci she lè Mvènnswæb nɛ cinni ñzison kwan hwæn.

¹⁵Li ne ci, Yesù Kristò ne mwum ne jine ñgwòn ke nyinnim she' lè Mvènnswæb. Bwum be Mvènnswæb tã lon le fyi bi be bwum byon hwæn, be ye ywum lwukea ye nun cie ñkàli le nun yě kè lè mè myin nyan yě, be cinni yon ñgyinmbò'. Be ye ywum màzwùm cinni li, ntwi' se Yesù Kristò ywiâ bã nun libba' bwum ke byebbi ne bon be ci mbyí nun kwan se be be tòn ke pwìn ñgwòn nun.

¹⁶Bwi' limmi le ke ñkwannzi ye be ta ywí dèwà me kwi' kwannzi, se yili le be limmi seansean le mwum ne kœ dèwã màzwùm ywiâ. ¹⁷Ntwi' beshe mwum màzwùm ke lè me', be wòli kan be kwannzi son, be dùnmi ywum kyìlea. Son, kwan se nun ywiâ, be woli be kwannzi son pisean, be ci swum se dèwã màzwùm leli le be ci lè mè kwi'. ¹⁸Son se ci, kwo fe' pwìn ñgwòn ne Mvènnswæb jine lè bwum, à be kãn jini shikì swum ndò' ywi. ¹⁹Mòizè sete bwum mè lwuà bye Mvènnswæb fi nun fya' shě, be nyé yi, à sheli mvæb bwen me nje, lè ye me mgbæm, kònnndi lè mlá' nun, à jib tì ñgæ' ne be ta lon le isòb lè ñnywùn nzwumngan ye nun pennze lè mlá' pèan. À dùnmi bwum mvæb gwili nywi lè nun, à kònnndi tì gwisi ke dèwà me lwuà nun. ²⁰À tã shè le: «Mvæb ñgwon ye Mvènnswæb jini lè byin le byin dwon mè lwuà byon, à ye.» ²¹À kònnndi tì ku' dwon Mvènnswæb gwisi lè mvæb, lè ywum ye be kwe nlim hwæn. ²²Ntwi' ke me lwuà nun, mvæb ye dýi swum se be ta màn ywum hwæn sannzi nun. Mvæb shi kyì, mbyi ne Mvènnswæb yě mwum byebbi zùsi nun bãn.

Mvæb Yesù ye ta mwum hwæn byebbi nyon zùsi

²³Li, ywum ye be fœ mbyí ke ndwon Mvènnswæb nun, ye gwili ywum ñkæmñkæm ye ke nlim dëb, a be yili le be sannzi ywum ton yi lè sàtikæ'. Son, ti lè ywum ñkæmñkæm ye nlim dëb yon ne', a yili sàtikæ' she lwen she lan ye be fe fe mbyí. Sàtikæ' màzwùm be she Yesù. ²⁴Kwan se Yesù Kristò fee sàtikæ' shon, à duen kãn cici sanmi she bwum be gwe lè mè fyà', she gwili she ñkæmñkæm ke nlim dëb. Son, à duon ke nlim dëb, jene, à ni swi' Mvènnswæb, à tã bwi' ñgim dýi. ²⁵Kwan se nun duen kwe, à be kãn kwæ' nywi shon fe lè Mvènnswæb kæmmi mèan wě tã she bwumñkæm me ci-mfe sàtikæ' be yì sàtikæ' yan fe. Be be dùn ke cici she sanmi she lan yì cici sanmea hwæn yì d̀wùm hwæn lè mvæb me nyæm fya', ba yan ne'. ²⁶A Yesù ciè wě bon, à yennè vènè' kæmmi mèan ñdiká' ndunmi ñgyó' wan. Son, à sue bèn kæmmi fò' ke mmlòkà' ñgyin nun, à fe kwæ' nywi shon lè sàtikæ' bã nun mlòsi byebbi ke nywi bwum ñgyinmbò'. ²⁷Mwum hwæn yě ywi kæmmi fò' wě tã she Mvènnswæb shèe. Ke nyé ywi, à yě làn ke kyitæ' nun. ²⁸Li ne ku' ke nywi Yesù, à sete kwæ' nywi shon fe lè sàtikæ' kæmmi fò', bã nun zùsi bwum byebbi nyan ñgyinmbò'. À yě tì kònnndi bèn be. Mbèn màzwùm ba be ye ñzùsi byebbi, son, ye ye be ye ñnywæsì bwum bye ta nun bònngæa.

Mè lwuà bye pwìn ñgwòn bi gwili bye ñgwòn nyé nywæb

10 ¹Mè lwuà bye Mvènnswæb fee Mòizè fya' be gwili ywum lwukea ye ye bèn. Be be kãn ywum lwukea màzwùm yôn ne'. Son se ci,

ke yi sàtikàè' ye be ta fèka' yi dŵùm mèan hwæn nun, mè lwuà màzwùm wòli kan be fyòsi ßwum bye ta kwemmi lè Mvènnswàb sanmea. ²A bé le mè lwuà màzwùm ta ßwum fyòsi sanmea, be donnzè kǎ mfe sàtikàè'? Bé lilè lè mè nlim ßwum be ta Mvènnswàb ða ti ñsanmi, be limmè kǎn le bon bi ta byebbi ndo' cǐ. ³Son, yi sàtikàè' ye bon ta fe yi ta ßwum byebbi ne bon ta cǐ bunnzi yi dŵùm mèan hwæn. ⁴Ntwi' se mvàb me dŷim nje lè ye me mgbæm pɔ' cinni kan ñkimmɔ' nzùsi ßwum byebbi.

⁵Li ne ci, kwan se Yesù be lè à yě bèn ñgyɔ' wan, à shè lè Mvènnswàb le:

«Yi sàtikàè' ye ßwum ta wù fe hwæn tà ka wù ñlim lwukea.

Son, wù fɔ' mùn kwæ' nywi bǎ mùn fe wù son be.

⁶Mè nyàm be be ta twinnɔ' lè sàtikàè', kònddi lè bye be fe ke ntwi' nzùsi byebbi,

bon be tà ka wù ñlim lwukea.

⁷Li ne ci, mùn shè le: “Yee Mvènnswàb, mùn ni ti ne.

Mùn kǎn bǎ mùn ci swum se wù yili,

wě tà she be kɔ' ke jin shêm nun ke dèwà me lwuà swù nun.” »

⁸Ke cǐ ton se, Yesù sete le' le Mvènnswàb ni yili kan yi sàtikàè' ye byi bi ta fe, lè mè nyàm bye byi bi ta twinnɔ' lè sàtikàè', kònddi lè bye byi bi ta fe lè ntwi' nzùsi byebbi. Son, ßwi' limmi lo' lwen le ywum màzwùm hwæn li, mè lwuà Mvènnswàb yili le ßwum ci li. ⁹Ke nyè ye nun leli ñzǎè' le' ton yi, à shè lè Mvènnswàb le: Yee Mvènnswàb, nun ni ti ne. Nun ni kǎn ñgyɔ' wan nun bǎ nun ni ci swum se nyí ni tǎ yili. Ñzǎè' le' ne nun leli li ni lisa' ßwi' le Mvènnswàb twòà mè pwín sàtikàè', à kè she Yesù be bǎn màzwùm nun. ¹⁰Li, Yesù lwinnzǎ swum se Mvènnswàb yili, son se ci, ßwi' ti jene ke swi' shon sanmea, ntwi' se Yesù Kristò fee kwæ' nywi shon wě sàtikàè'. Ywi ne nun ywi kǎmmi fɔ' ni wòlǎ ñswæti ßwum ñgyinmbɔ'.

¹¹Mè ci-mfe sàtikàè' be kǎn làn nyan yinnì lè mfe sàtikàè'. Be be su' lwàb ñdŷimi lè she mè ñgyinngyin. Be be sàtikàè' feɔ' mbyí, be feɔ' be. Son, yi sàtikàè' ye bon be fe mbyí yi kwan hwæn yi, ye wòle kǎn ye zusi ßwum byebbi nyan. ¹²Son, Yesù Kristò fee làn nyon kǎmmi fɔ', she cinni ñkimmɔ' nzùsi ßwum byebbi ñgyinmbɔ'. À fee son li, à kèn tòn nji' fya' ji Mvènnswàb. ¹³Jene, à ti bònngà' le Mvènnswàb ke nun mè ci-byinnzi byon ke me kwù nji. ¹⁴Li, ke sàtikàè' fɔ' shon se nun fee nun, à sannzǎ ßwum byon ke me' Mvènnswàb, à fyòsi bon be be ßwum lwukea ñgyinmbɔ'.

¹⁵Ywum ye ton ye hwæn, Mpùn Nsanmi tà ti ku' ßwi' lisea le a yi leŋkǎm. Ntwi' kwan se nun seti le' le:

¹⁶«Nyeli nyè' Mvènnswàb le' le:

“Ígwòn ne mùn yě jini lè ßwum kwan se kwan màzwùm ye wòlǎ, à ni le:

Mùn yě mè nlim nyan dŷili kwan hwæn ke me lwuà byêm nun,

mùn cì bε limmi bon.» »

17À kònndi le' le:

«Mùn yě ñlim fyeli lè mè le' mbyibbɔa ne bon ciâ.»

18Kwan se Mvènnswàb zùsà bwum byebbi nyan hwæn, yì sàtikàè' ye bε ta fe ntwi' nzùsì byebbi cinni kan tí kpa'.

19Kε à si li, mè ñgyinni byêm, mbyi ti bwi' swi' ñlwon nyě bwi' ye ðun ke cìcì sanmi Mvènnswàb nun ke ntwi' mvàb ye Yesù Kristò swie ke me mwù nye'. 20Yesù ne ðwo bwi' mbyi nywàb màzwùm ke nyàtì plé ne bε bwi' cìcì sanmi Mvènnswàb gho nun. 'Bwi' ti ñzison cinni ke mfyi mbyi màzwùm nun. Plé ne bε bwi' mbyi gho ne nun ðwo ni lisa' kwàè' nywi shon ne'. 21Kε bwi' cinni mwumɲkàm mè ci-mfε sàtikàè' nye' nyě ðyi jene mwù ɲkwìn bwum Mvènnswàb hwæn, 22kiènnì le, lè bwi' kwemmi ke ke Mvènnswàb, kwo wen ne hwæn lè ñlim fɔ', shìkì à bε lè ɲkwùm ñgyi zwum. Ntwi' se mvàb Yesù sannzâ bwi' mè ñlim zwum. À si wě nun pòsi bwi' lè mlâ' sanmi. 23'Bwi' kpæmmèni me' lè ñshè bwulu Ñtwum Lwen ye bwi' ta zwùm tɛli lè yon. 'Ba bwi' bwætèni mwù, ntwi' se bwi' limmi le Mvènnswàb ne cie bwi' ɲkàli, ñzǎ' le' yon tà ka pyì ñgyɔ' ðin. 24'Bwi' keèni mwù lè ɲkimnzi nywi bwùlu ke nyinnim she' nun, bǎ bwi' fòsì bwùlu yili mbyî, bwi' konndi ti ku' mè le' nlwukea cí mbyimbyî. 25'Ba bwi' kwìn ke mbwòki bwum Yesù nun, wě tà she byindo' ta kwinnò'. Son, bwi' kimnzèni bwùlu mè ñlim ke zwum. 'Bwi' kimnzèni nun lwen, ntwi' se bwi' limmi le kwan mbɛn Yesù Kristò ti kwukwǎ'.

26A bwi' ðunmi ti byebbi cí bε lè ñyili ñlim ye', lè bwi' limmâ mbyi lenkàm, sàtikàè' ndò' ban she ye bwi' byebbi màzwùm zùsi. 27Son, bwi' ye su' tòn lè ɲgwennzi nywi, bwi' bonɲgà' kyitǎ' Mvènnswàb, lè win ye ye mè ci-byinnzi byon busi. 28Mwum ne bε lwuà Mòizè lèan ke me me' bwum bî, shindo' bwum lê, kwan se bon bi ye shitàkwù ðyi ke nywi yon, bε bε kǎ mwum màzwùm wu, shìkì bε kwennzi ku' ñlim lè nun? 29Ti se ye bε ðyě le lè mwum nyě tǎ Mwen Mvènnswàb ɲjili, à twe' ti mvàb yon ye Mvènnswàb jini ɲgwòn lè bwi' lè swum ðin? Mvàb màzwùm ye sannze mwum tòn ni ke swi' Mvènnswàb. A mwum ni konndi ti Mpùn Nsanmi ne tà bwi' kwènnzì ñlim Mvènnswàb lisea simmɔa, à yě vènè' nyě lǎn bwùlu yì vènè' yenni. 30Ntwi' se Mvènnswàb ne lele le:

«Mùn ne suku' ci-ɲwìn ɲjì.

Mùn ne ye bwum byebbi ne bon ta cì fyòsi.»

'Bwi' limmi le ñzǎ' le' tòn ne bǎ pyì ñgyɔ' ðin. Mvènnswàb kònndi ti ku' le' le: «Mùn Nyeli nyin Mvènnswàb, mùn yě bwum byêm lǎnnzi ke kyitǎ' nun.» 31Kε à si li, yǎ pa' swi' byebbi se kà bε lè mwum ne tǎ kyitǎ' Mvènnswàb ne ðyi ñzison pyî.

32'Bakeàni fe' mbòkì tòn ne byin bε ñlim kwan se byin sete le' Mvènnswàb ywo ðin, ke nyě yi, byin bε bwum vènè' yenni fya' ñzwɔnzwò'. Kwo fe' li, byin fyimne ku' li. 33Bε bε byin simmɔa kwan ndò'

ke me me' bwum mēan, be yennzi tì byin vènè'. Ke yi kwan ndɔ' nun, byin be bwùlu kpea ke ñkwìn yin nun kwan se bon be vènè' yenni. ³⁴ Ñlim be byin kwènni lè bwum bye be kee nye njè ntwi' Yesù. A konndi be, kwan se be kien byin ywum fyɔn fya', byin donnze lè ñlim lwen le be ken lè yon, ntwi' se byin limme le byin cinni ywum lwukea ndɔ' ye lan ye be yeâ byin fya'. Ywum màzwùm ye byin be fya' kwan hwæn. ³⁵ Ke à si li, ba byin pæ' tì ñlim jene pefin. 'Beshe byin shi ñlim pæli, byin ye dâsi ndwun cinni fya' Mvènnswæb. ³⁶ À si lo' lwen beshe byin fyimnzi vènè', bǎ kwan se byin lwinnzâ swum se Mvènnswæb yili, byin ye ywum ye nun cie byin ñkàli yé. ³⁷ Ntwi' se be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswæb nun le:

«Mvènnswæb le' le:

“Kwan nzwonme kwæ' ñzwɔnzwò', mwum nyé tǎ kìn yé bèn.

Mmgbànni ba tí be, lè à bènna.

³⁸ Mwum nyèm nyé ñlwinni, à yé ñzison cinni beshe nun tǎ zwùm tèli lè mùn.

Son, beshe nun ke' kwù be nyé, ñlim ba tí mùn lwukea lè nun.” »

³⁹ Tì lè bwi', bwi' ba bwum bye ye kwù keli be nyé bǎ bwi' bwu. Bwi' bi làn nye' bwum bye ta zwùm tèli lè Mvènnswæb, li, bwi' ye swæ'.

Bwum bye mbyí bye tele zwùm lè Mvènnswæb

11 ¹ Kwan se mwum tǎ zwùm tèli lè Mvènnswæb, se lisa' le à limmâ lwen le swum se nun tǎ bònngà' fya' Mvènnswæb, à yé son yé. Swum se nun yen kife' lè ze', à limmì le se ye mwù kpeli. ² Li ne mè mbibea bye mbyí be zwùm tèli lè Mvènnswæb, li Mvènnswæb yile bon ñgwòn. ³ Bwi' ku', bwi' ta zwùm tèli lè Mvènnswæb, son se ci bwi' limmi le Mvènnswæb fìe ñgyò' wan hwæn lè ñzǎ' le' ye be nun kwean ñwum. Ywum hwæn ye bwi' ta yen ye, à kwannzi yon lè swum se be tǎ ka yen lè ze'.

⁴ Abè tèle zwùm lè Mvènnswæb, son se ci, à fee sàtikà' lè Mvènnswæb she kwan lwen, she lan she Kain. Ke ncì ye nun cie li, Mvènnswæb yile nun ñgwòn le à ni mwum ñlwinni. Bwi' limmi li, ntwi' se Mvènnswæb nun ne' yile sàtikà' shon. Kwo fe' she Abè ywiâ nùn si, ke nun be zwùm tèli lè Mvènnswæb, à tǎ leli lè bwi' fya' a kiìn bèn dyé.

⁵ Yinò' tèle zwùm lè Mvènnswæb, son se cie, à ywi kan, Mvènnswæb twele nun ke deb, bwum yen kan tí nun be cǎ ñgyò' wan, ntwi' se Mvènnswæb twele nun cì shon. Be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswæb nun le, lè Mvènnswæb kà twe' Yinò' ke deb, à be Mvènnswæb ñlim lwukea ke mbòki tòn nyon nun. ⁶ A si seansean le mwum ndɔ' wòli kan à lwu Mvènnswæb ñlim òin, shiki à tè' zwùm lè nun. Li ne ci, mwum nyé yili nun kwemmi lè Mvènnswæb, à limmì lwen le Mvènnswæb ni kwe, à tǎ lwen cì lè mwum nyé tǎ nun kǎbbi lè ñlim fò'.

⁷ Nòè tèle zwùm lè Mvènnswæb, son se cie, kwan se Mvènnswæb shè nun ywum ye ywime lànnzi ke nywi bwum ñgyò' wan, ye bwum yen

kife' mbyí, à ywɔ' ɲwum Mvènnswàèb, à pà' cì' ndwun ndɔ', à ðun nlim lè ðwum ðyon, ðe nywæli ywi. Ke nci ye nun cie li yi, à lisà' le ðwum ðye fɔ' hwæn ðe pyí ke swi' Mvènnswàèb. Nòè nun nɛ' fyònne mwum ñlwinni ke swi' Mvènnswàèb ntwi' se nun tèle zwùm lè nun.

⁸Abrahâm tèle zwùm lè Mvènnswàèb, son se cie, à ywɔti ɲwum Mvènnswàèb kwan se Mvènnswàèb loen nun, à yèe mbyi cici se Mvènnswàèb lele le nun yě nyí ɲgyɔ' fe. À wae ñdũ' nsòn shon, à suku' kèn lè mwù. ⁹À tèle zwùm lè Mvènnswàèb, son se cie, à ðe tòn wě ɲkyin ke ɲgyɔ' nɛ Mvènnswàèb cie nun ɲkàli nun. À ðe su' tòn kwe ke yi ðwun nun. Mbanmbɔ' nɛ ðe tì ku' ðe lè Izà' kònnɔ' lè Yàkôb, ðon ðe ɲkàli fɔ' màzwùm ðe tì ku' ke nywi. ¹⁰Abrahâm ðe kán tòn li ðin, à ðe tòn ntwi' se nun ðe me' ké lè ñsòn ye ɲkàmɲkàm ye Mvènnswàèb nɛ fɔka' lè fyà' yon, à gwe.

¹¹Sarà tì ku', à tèle zwùm lè Mvènnswàèb, son se cie, kwo fe' she ðe lè à ywinnà hwæn si, Mvènnswàèb fɛe nun ɲkimmo' nye mwen, ntwi' se nun limme le ɲkàli ye Mvènnswàèb cie ðon ða pyí ɲgyɔ' ðin. ¹²Li nɛ cie, ke nyè mwum m̀bɔ', kwo fe' she ðe lè à ti wě ðwon si, mvu ðwum kwan m̀èan wě mè nywæ' ðe ðwi' ta yen zwò, ðe man wě kye' ye ke me mbeti ðu' ndwun, ye mwum wòli kan à tan.

¹³Ɓwum ði ton ði hwæn li, ðe ðe zwùm t̀li lè Mvènnswàèb han ywi kìn ðon tweli, shikì ðe yen mwù ɲkàli ye Mvènnswàèb cie ðon. Son, ðe lè ðe limmà le ywum màzwùm ye cì, li, ðe ðe lè ñdàli. ðe ðe su' shè le, ðon ði ði mè kyin, ðon ði kìn ñyòn ke ɲgyɔ' wan nun ðin. ¹⁴Pa' ðwum se ta leli li si ta lisà' le ðon ta ñdũ' nsòn ɲkàmɲkàm shan kæbbi. ¹⁵Ɓe ðe kán tí kæb lè ðon fyòn ðe cici se ðon wae nun. Ɓeshe ðon yilè m̀fyòn ðe, ðe cinne mbyi m̀fyòn lwen ðin. ¹⁶Son, cici se ðon ðe kæb si lwen, se lan she ðon ðe mbyí nlim. Se lisa' le cici she ke ðɛb. Li nɛ cì, ñlim tà ka Mvènnswàèb ðyebbi lè ñlon ye ðwum màzwùm ta nun lon le Mvènnswàèb nyan. Ntwi' se à ðsà ðon ñsòn ndɔ' ke ðɛb. ¹⁷⁻¹⁸Abrahâm tèle zwùm lè Mvènnswàèb, son se cie, kwan se Mvènnswàèb ðwebbe nun le nyí ni fe mwen nyí Izà' lè sàtikæ', Abrahâm yile. ðe lè Mvènnswàèb cìà nun ɲkàli, à shè le: «Izà' nɛ ye cì mvu ðwum ywù man.» Abrahâm ywæ li, son, à yile lɔ' le nun yě mwen m̀bɔ' ti ku' m̀bɔ' nyon fe lè sàtikæ'. ¹⁹Ntwi' se à limme seansean le Mvènnswàèb ni cinni ɲkimmo' nyimnzí mwum nɛ ywiá nùn. Li, se ðe nun nywi wě Mvènnswàèb yimnzà nun mwen nyon Izà' ðe.

²⁰Izà' tèle tì ku' zwùm lè Mvènnswàèb ke ɲɲgànni ye nun ɲgàenne Yàkôb ðon lè Esò ke nywi ywum ye ywime ðon ðènni nywi nun.

²¹Yàkôb tèle zwùm lè Mvènnswàèb, son se cie, kwan se ðe lè à yě ywi, à ɲgànni ðwen Jòsè', à swòmí ñtwò' zwêm, à ðɔa Mvènnswàèb.

²²Jòsè' tèle zwùm lè Mvènnswàèb, son se cie, kwan se kwan ywi shon ðunmi kwemmi, à le' le' ɲkwannzi ðwum Izràèl ke ɲgyɔ' Èjìb, à shè tì ku' ðon swum se ðe ye cì ðe lè yì web yon.

²³Ti ßwum ßye yee Mòizè, ße tele zwùm lè Mvènnswàb. Son se cie, ñdikà' nye yon din, ße gwum Mòizè næm mè nywi' lê, ntwi' se ße yenne le mwèn màzwùm ße ñlwen. Li, yi kwènne kǎn bon lè ñlǎn lwuà mvèn.

²⁴Mòizè tèle zwùm lè Mvènnswàb, son se cie, à ßyinnò' ñlon ye ße ße nun lon le ñji ne ke ñgyo' Èjìb nun. ²⁵À fyòen yen le ñdikà' ñyen vènè' lè ñkwìn ßwum Mvènnswàb mban, lè she nun ye wan ji kwan kwæ' ke ßyebbi nun. ²⁶Mòizè kònnde yen le ñyen vènè' fya' ßwulu wě tà she **Kristò**, mwum ne Mvènnswàb yě fyil yě yen ñgyo' wan nun yi swum twun, a lan ñjònnði ne ke ñgyo' Èjìb nun hwæn. Á ße kǎn cì li ñin, à ße cì li ntwi' se nun ße zwùm teli lè ñàsi ne Mvènnswàb yě nun fe. ²⁷À tèle zwùm lè Mvènnswàb, son se cie, à kwan ñgyo' Èjìb, shiki à yi ku' nyeni nlim mvèn. À ße ñlim ßænni kwan hwæn wě nun yennà làn nyon Mvènnswàb ne ßwum tà ka yen. ²⁸À tèle zwùm lè Mvènnswàb, son se cie, à ywoti ñwum Mvènnswàb, à ßàn **Ñgwìn-Ñkwan-Èjìb**, à cì ße gwisì mvæb me nyæm ke me ñwum nye, ßǎ kwan se cikpu' Mvènnswàb nyě cinni ñkimmò' ñwu ßwen zwimbyi' fya' yě ßèn, á cì kan bon swum ndò'.

²⁹ßwum Izràèl tele tì ku' zwùm lè Mvènnswàb, son se cie, ße shè ñú' ndwun ne ße ße lon le ñú' mpèan. ße shè nun ñwummi wě bon ta làn ke nlim kyò'. Son, kwan se ßwum Èjìb kièn làn nyan ßènni ße ßǎ bon shè ku' wě tà she ßwum Izràèl shee, mlǎ' she bon hwæn.

³⁰ßwum Izràèl ße tì ku' zwùm teli lè Mvènnswàb lè she ße kanndi kwùmkwùm nye Jèrikò ñgyin shanmbi, kwùmkwùm nye swità'.

³¹Ràhæb ne ße ñsìbo' tèle zwùm lè Mvènnswàb, son se cie, á ywie kǎn lè ßwum ßye fyinnzi ñwum Mvènnswàb mban, ntwi' se nun yèe mè ci-swòn wì lwen ke ñwon nyon.

³²Mùn yě kònnði ßwum tannzi mùn kèn ßèn fen? Kwan wòli kan mùn fya' she mùn yě ßyin mè ñjè ßwum ßyindo' shè: ye Jèdèòn, ye Bàrà', ye Sæmsòn, ye Jètè, ye Dàvíð, ye Sàmwêl, lè tì ye me ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun. ³³ßwum màzwùm hwæn li, ße ße zwùm teli lè Mvènnswàb, son se ci, ße lean ßwùlu mè mvèn ke wì nun, ße linne mè le' ke mbyi nun, ße cinne tì ywum ñkàli Mvènnswàb, ße ñwòkae mè ñwum mè gbêm. ³⁴ße jimma' yì win ye ße nyænni ñzwònzwò', ße nywælà' mè ñjim wì ñwum, ße fyonne ñkimmò, kwo fe' she bon ße swublea si. ße fyonne mè gbæn kim ke wì nun, ße fyinni mè kyìn ßwum ßye kièn bon wì tean. ³⁵Mè yib ndò' ße tì ku' zwùm teli lè Mvènnswàb, son se cie, Mvènnswàb yimnze bon ßwum ßyan ße ke ywi nun.

ßyindo' ku', ße ße kǎn yili le ße fyi mbyi ne bon ye nywàli ke fya' ßwum. Son, ße yenne vènè' fya' ßwum han ße ken ywi, ßǎ Mvènnswàb yimnzi bon ße, à fe bon ñzison nywæb she lan she ße mbyì.

³⁶Cìci nsèm ndò' ße kǎn ßyindo' limnzi nywi lè twù' nun hwæn. ße ken ßyindo' ñwòkea nye ñjè mè kwù lè mè fyà' nun kpimmea. ³⁷ße ywummo' ßyindo' lè mè ñgwò'. ße ße ßyindo' su' ghò' nyinnim cìci ßì. ßyindo', ße

kwie bon lè ñjìm. 'Byindɔ' ku', bɛ bɛ yòn yì cìcì yì cìcì, mè plè bye bɛ bɛ swì ke nywi bɛ lè kwæ' mɛ pɔ'. 'Bɛ bɛ mè ci-nzæmzæm. 'Bwum bɛ bon byìnnzi, bɛ zæbsi tì ku' bon.

³⁸Bɛ bɛ nzanni ke nlim kyɔ', lè bɛ ta mè mwù kpa' dʒwɔndʒwɔn. Yì cì nòn yan bɛ yì mvù, lè tì mè twɔbæn. 'Bwum màzwùm wòlè kǎn bɛ bɛ bʒwum bɛ cɛ ɱgyɔ' wan lè ntwi' ntwu yan.

³⁹'Bwum màzwùm hwæn li, Mvènnswæb yile bon ɱgwòn ntwi' se bɛ tele zwùm lè nun. Kwo fe' li, bɛ yenne kǎn ɱkàli Mvènnswæb. ⁴⁰Se lean bon nywi li, ntwi' se lwen nyɛ' nɛ Mvènnswæb yili, son se ci, ǎ yile kǎn nun sete bʒwum ton bi fyɔ̀si bʒwum lwukea ɱgyìnmbɔ', bwi' shi bɛ kwe.

Mvènnswæb tǎ bwen byon swemnzi

12 ¹Ti lè bwi', ke bwi' ta bɔ' nyinnim yi shitàkwù ye ta bwi' mbòki nɛ bwi' woli bwi' te' zwùm lè Mvènnswæb lisea li, se yili le bwi' kesi nywi lè ywum ye ta bwi' mbyi Mvènnswæb kǎnni, lè tì ku' lè byebbi nɛ bwi' ta cì kwan hwæn. 'Bwi' yannèni mèli bɛ Mvènnswæb shè le bwi' yanni ke mbyi nyon nun, bwi' kpæmmèni mɛ' han bwi' ken bɛn mmlòkà'. ²'Bwi' keèni mɛ' lè Yesù kwan hwæn, nun nɛ cìe bwi' dʒunmi zwùm tɛli lè nun, ǎ yɛ tì ku' cì bwi' konndì tì zwùm tɛli lè nun a ken bɛn mmlòkà'. Yesù donnze nun nɛ', bɛ ywummɔ' nun ke ɱgæ' mè bɔtɔ' zwɛm. Kwo fe' she ywi màzwùm bɛ nyɛ kwènnjin si, kwènnjin bænnè kǎn nun ntwi' se nun limme le ke nyɛ ywi, ñdàli ta nun bònɱgea. Jene, ǎ ni fya' jì Mvènnswæb ñtòn. ³'Byin nɛ', fɔ̀kɛàni ku' fe' mbòki nɛ nun bɛ byìnnzi se mè ci-ncì byebbi bɛ nun byìnnzi fyimnzi. 'Byin twe' mbòki nyon, bǎ byin làki hwum, shìki byin won ku' ke ndʒwɔn mbyi nyon. ⁴Ceèni fe', ke twù' nɛ byin ta dʒwì lè bʒwum byibbɔa, ñdɔ' swili kife' mvæb. ⁵Nlim fyeâ byin lè ñzǎ' le' ɱkimnzi nlim ye Mvènnswæb tǎ byin shɛ, cìcì se nun tǎ byin lon le bwen byon? ǎ shè le:

«Mwen nyèm, vènè' se Nyeli nywù tǎ wu yennzi lè nun swemnzi wǎ, ba wù twe' son lè swum dín.

'Ba bʒwæ' kwen ku' wù kwan se nun tǎ wu lesi.

⁶Ntwi' mwum nɛ Nyeli nyɛ' tǎ swemnzi lè vènè' ni mwum nɛ nun yili. Mwum nɛ nun tǎ twe' wɛ mwen nyon hwæn, ǎ tǎ ka fyà' ghòsi lè nun.»

⁷Se yili le byin fyimnzi yì vènè' bǎ byin swem. Yì vènè' yi ye ta lisà' le Mvènnswæb tǎ byin tweli lè bwen byon. Yà mwen nɛ ta tòn dín, ce nyon shì nun swemnzi lè vènè'? ⁸A Mvènnswæb shì byin swemnzi wɛ tǎ she nun tǎ bʒwùlu swemnzi, limmèni lwen le byin ba seansean bwen byon. 'Byin bi wɛ bwen bye bɛ ye wan. ⁹'Bwi' teànni fe' ñdà' ke nywi mɛ ce bye' bye fe ɱgyɔ' wan. 'Bɛ bɛ bwi' vènè' yennzi, ke nyɛ yi, bwi' mwumnzi bon. Lè bwi' kà limmi mbòki tòn, se cibbi ku' le bwi' mwumnzi Ce nyɛ' Mvènnswæb nɛ cinni ñzison she', a lan m̄mwumnzi ye bwi' bɛ mè ce

bye' bye ngyô' wan mwumzi. ¹⁰Mè ce bye' be bwi' vènè' yennzi kwan kwæ' ke nywi swum se be bon me' lwen nun. Ti lè Mvènnswæb, à tà bwi' swemzi bǎ bwi' ton lwen. À tà bwi' swemzi lè bwi' be ku' sanmi wě nun. ¹¹A ta be làn nye', kwan se nun tà bwi' swemzi, a ba bwi' me' lè swum ndàli, se ta be, se fyôn tì swum nywæta' nywi. Son, ke nyè nswemzi yi, bwum bye lean ke nswemzi màzwùm nun, be ye be bwum lwinnɔa, be ton tì ke mla' floa nun.

¹²Ke à si li, dyileàni le mè nkèà nyin ne tǎ mgboka' ni. Byin kimnzi tì ku' mè dwi byin be ta bwilo' bi. ¹³Byin dyila' mè mbyi byin zu'zu', bǎ kwù se dyemdyem lækì pwònngì ngyinmbò', son, bǎ se kimmɔ' nùn.

ŋkwemmi ye bwum Mvènnswæb ta kwemmi lè nun

¹⁴Fòsèni me' kpæmmi lè byin ton mè ywi' dɔ' ke nyinnim shin nun. Mbòki tòn nyin be nyè ñsanmi, ntwi' se shi be lè mbòki tòn ñsanmi, mwum ndɔ' wòli kan à yen Nyeli nye' Mvènnswæb. ¹⁵Byin konni lè bwùlu ke nkwìn yin nun, bǎ mwum ndɔ' lækì nyè yònnzi lè kwènnzì nlim Mvènnswæb, shikì mwum ndɔ' fyonnì ku' wě kǎe' dwi'kea ndɔ', se ta twæb, se be lè dún ne wòli à cì byebbi lè nkwìn bwum Mvènnswæb.

¹⁶Ba byin yili mwum ndɔ' cikà' mè le' kwènnjin, shindɔ' à njìli ywum Mvènnswæb wě tà she Esò cie. Nun ne donnze mmmwumnkæm shon lè ngyinni nyon nyè sò', ntwi' peàn ji mbò'. ¹⁷Byin ne', byin limmi lwen le, kwan se se kièn bèn be, nun yile le ce nyon ngænnì nun, à byinnɔe nun, kwo she nun be fe' yon cibbi lè nkwè si. Ntwi' mbyi ne nun wòle à kwebsi tì swum se nun cie be kǎn.

¹⁸ŋkwemmi ye byin ta kwemmi lè Mvènnswæb ba wě ye bwum Izràèl be kwemmi lè kpa' ne be ye yen lè ze'. Ke kwan màzwùm nun, kpa' fyonnì win seansean, njimmi pyi ñlo lè fyii, mpùn konndi tì ku' senni. ¹⁹Be ywɔ' tì ku' ñlwon bǎen, lè nkwu Mvènnswæb nun. Kwan se bon ywæ nkwu yi, be dúnmi mè swula' pyitea le shi si wolá bon li. ²⁰Ntwi' se be wòle kǎn be fyimni pa' nzǎ' le' yi, ye nun shèe bon le: «Mwum nyè yè kpa' twuti hwæn, kwo fe' nyæm, be wu nun lè mè ngywò'!» ²¹Nyen ye be be ywum màzwùm yenni be swum kwèn yi, han Mòizè shè le: «Yi duàn mùn zwum, nywi ta mùn gwènnzi ñzwɔnzwò'!»

²²Son, ti lè byin, kpa' ne byin kwemme lè nun ni kyi, à ni nyè be ta lon le **Siôn**. Byin kwemme tì ku' lè Yèrusàlèm she dɛb. Ñsòn màzwùm yi ye Mvènnswæb ne dyi ñzison. Byin kwemmi tì ku' lè nkwìn me cikpu' Mvènnswæb mèan bye mwum wòli kan à tan, bye ta ñdàli cì cici fɔ'.

²³Byin konndâ kwemmi lè nkwìn bwen zwimbyi' Mvènnswæb, be mè myin nyan tì nkɔa ke dɛb. Byin kwemmi tì ku' ke Mvènnswæb, nun ne dyi ci-nlin kyità' ke nywi bwum hwæn. Byin konndi kwemmi lè bwum lwinnɔa bye ywiá, Mvènnswæb fyòsi bon bwum lwukea ngyinmbò'.

²⁴Byin kwemmâ tì ku' lè Yesù Kristò, nun ne dyi swum jini ngyon

nywæb ke nyinnim she' lè Mvènnswæb. Byin konndi kwemmi lè mvæb yon ye nun swie bã nun sannzi bwum byon. Mvæb màzwùm ta bwi' swum lwen ndò' lisea a lan fe' she mvæb Abè lisea bwi' mbyí.

²⁵Konnèni lè byin nɛ', ba byin sæti mè ywi' lè mwum nɛ tã lɛli lè byin. Bwum bye be mbyí bye byinnɔɛ nywɔ' ndɛb mwum nɛ be bon yon lɛbbi ɲgyɔ' wan nun, be nywæle kǎn vènè'. Kɛ be nywæle kǎn li, kpèm nyi nɛ lè bwi', beshɛ bwi' sæti mè ywi' lè Mvènnswæb nɛ tã bwi' lɛ' shí ɲwai ye ke dɛb? ²⁶Nun nɛ be ɲgyɔ' funnzaki lè ɲkwu yon kwan se nun be lɛli. Jɛnɛ, à shè bwi' ke ɲkàli nun lɛ: «Mùn yě tì kòndi ɲgyɔ' funnzi be kàmmi fɔ'. Kàmmi màzwùm, mùn yě tì ku' funnzi lè dɛb nun mban.» ²⁷Nzàè' lɛ' nyě lɛ: «be kàmmi fɔ'» ni lisa' lɛ ywum ye Mvènnswæb fɛ hwæn ywime funnzi, ye nywuka'. Sɛ ye cì li, bã ywum ye ba funnzi, ye lwæb be. ²⁸Bwi' yilèni Mvènnswæb osòkò', ntwi' se nun feà bwi' ɲsòn ndò' ye ba funnzi. Kɛ à si li, bwi' sakeàni nun ke mbyi nyě yě nun ɲlim lwukea nun. Bwi' konndi nun mwumnzi ke kwɛn yi nun. ²⁹Ntwi' se Mvènnswæb nye' ni tì ku' wě win ye ta ywum busi.

Ywum ye ta mwum lwuli ke swi' Mvènnswæb

13 ¹Byin be bwum Mvènnswæb, ba mbòki nyili nyin sènni ke nywi bwulu ke nyinnim shin nun. ²Ba byin bwæti tì ku' mwù lè nyè mɛ kyin. Ntwi' se nyè mɛ kyin màzwùm cià byindò' yè mè cikpu' Mvènnswæb bye dɛb, lè be limmi kan. ³Byin limmi kwènni nywi mè ci-nye njè, wě vènè' fɔ' se byin ta yen lè bon. Mbanmbò' ke nywi bwum bye be ta vènè' yennzi, ntwi' se byin cinni ku' kwæ' nywi fɔ' wě bon. ⁴Sɛ yili lɛ mwum hwæn kyibsi dæm. Mlib lè ɲdweb, wɛn nɛ hwæn be ɲlwinni ke swi' lwikwæn. Ntwi' se bwum bye ta ɲlà' ywi, kwo fe' ke wan lè be she kife' dæm, Mvènnswæb yě bon lannzi ke kyità' nun.

⁵Ba byin donnzi lòn yon byin ke tòn shin nun. Son, ndwælèni lè ywum ye byin fya', ntwi' se Mvènnswæb lele lɛ:

«Kwo nywɔ' mbò' ndò', mùn bà wù nzwonnzi,
shìkì mùn ghòsì ku' fyà' lè wù.»

⁶Li nɛ ci, bwi' woli bwi' lɛ' lè ɲlim kimmi lɛ:

«Nyeli nye' Mvènnswæb nɛ dɲi ci-mkpa' nyèm.
Swum se mùn wòli mùn yi se ban.
Mwum wan wòli à cì mùn yen?»

⁷Ba ɲlim fye byin lè mè ci-zwi' byin be sete byin lɛ' Mvènnswæb shé. Cɛèni fe' mbòkì tòn nyan nɛ bon be tòn han be ken ywi, byin konnzi mbòkì nɛ bon be zwùm tɛli lè Mvènnswæb kwan hwæn. ⁸Yesù tà ka kwɛbsi. Mbòkì nɛ nun be dũn, à ni tì ku' dɲé li, à yě tì kòndi be li yì kwan mɛan hwæn. ⁹Ba byin donnzi bwum bwuli byin lè mè pa' nlisà' ywum mɛan nɛ tã kweɔn mbyí nywi Mvènnswæb. À si lwen lɛ kwènnzi nlim Mvènnswæb kimnzi bwi' mè nlim ke zwum, ba mè lwuà bye ke nywi

ywum ji. Bwum bye ta mè lwuà bi đwonnzi hwæn, be yen kan se ne tà bon kwan nlim.

¹⁰Bwi' cinni cici mfe sàtikàè' ndò', she mè ci-mfe sàtikàè' bye ta she cí ke nyenswæb mè Yudà nun wòli kan be ji sàtikàè' kwe. ¹¹Mè nyàm bye be wue, mwumɲkæm mè ci-mfe sàtikàè' tà mvæb yan she, à dun nyenswæb bã nun fe sàtikàè' nzùsi me byebbi lè yon. Son, be ta đwon me nyàm bi twènnò' pefin, ba ke nlim pænnè. ¹²Son se cie, Yesù Kristò làn nyon, à yenne vènè' ke mbeti nsòn, à ywi bã nun sannzi bwum byon lè mvæb yôn ne'. ¹³Ke à si li, bwi' kweànni pænnè, bwi' ken Yesù cinni, bwi' yili ti ku' lè be simmò' bwi' wè tà she be simmòe ku' nun. ¹⁴Ntwi' ke cè ɲgyò' wan ne nun, bwi' cinni kan ñsòn ɲkæmɲkæm ye'. Son, bwi' su' zwùm tɛli lè ñsòn ɲkæmɲkæm ye mbyí. ¹⁵Bwi' feèni le ñtwu kwan hwæn lè Mvènnswæb ke jin Yesù nun. Mfe ntwu li yi wè sàtikàè', se lisa' le ñsàkà' ye bwi' ta nun sàkea lè mè ɲwum nye'. ¹⁶Ba ñlim fye byin lè ñcì lwen, shìkì byin shi fwùlu kpea ke nyinnim shin nun. Ntwi' se pa' yi sàtikàè' màzwùm ye ta Mvènnswæb ñlim lwukea.

¹⁷Ywólèni mè ɲwum me ci-zwi' byin, byin mwumzi bon. Bon be ta ñzison shin ðòn, ntwi' se be limmi le bon ye ywum ye bon ta cì hwæn shè ke swi' Mvènnswæb. A byin ywòli me ɲwum nyan wè tà she mùn le' si, be ye she shan cí lè ñdàli. Shi be li, be ye son cí lè ñlim byebbi. Li, se ba byin kpea lè swum ndò'.

¹⁸Kelèni Mvènnswæb kwan hwæn lè mè myin nye'. Ñlim yi bwi' zwum pyí lè she bwi' limmi kan le' byebbi ndò' se bwi' ciá, ntwi' se bwi' yili le ñbòkì tòn nye' be ñlwen mè mbyi hwæn. ¹⁹Swum se mùn tà byin fòsi cibbi, à si le byin keli Mvènnswæb lè nun fe mun mbyi mfyòn be cì shin ñbbyimmi.

Ñzæ' le' ɲgànni

²⁰Mvènnswæb ne đyi ci-mfe floa ke me nlim bwum nun, à yimnzâ Nyeli nye' Yesù ke ywi nun. Nun Yesù ne ti ci-mbòn me pò' ndwun nye' ntwi' mvæb yon ye nun swie lè nun jini ɲgwòn ke nyinnim she' lè Mvènnswæb ɲgyinmbò'. ²¹Mvènnswæb fe byin ɲkimmò' ncí ywum lwukea lè byin lwinnzi ñyili yon. À cì ti ku' mè le' ne tà nun ñlim lwukea ke me nlim nye' nun ke nyè Yesù Kristò. Ñtwu be lè Yesù Kristò kwan hwæn. **Àmèn.**

Mè hwæsi bye ñmlòkà'

²²Mè ɲgyinni, mùn swula' byin le, kèèni mè nlim ɲgyò', byin ywò' ñzæ' le' ɲkimnzi nlim ye mùn kœ byin yi, ntwi' ye ba mèan. ²³Mùn yili le byin limmì ti ku' le be kwannzâ ɲgyinni nye' Tìmòtè nye njè. A nun pwàtì bèn, lè mùn yè nun tweli, bwi' kiin byin yenni bwi' lè nun.

²⁴Hwæsèni mè ci-zwi' byin hwæn, kònnði lè bwùlu bwum Mvènnswæb ti ku'. Mè ɲgyinni bye' bye ke Ìtálí ta byin hwæsi. ²⁵Mvènnswæb ɲgànni byin, byin hwæn. **Àmèn.**

Dèwà Se Jâ' Kœ

1 ¹ Mùn Jâ' ne ta byin dèwà ton se koi. Mùn ni ci-she Mvènnswæb, mùn kònnði ße ci-she Nyeli nye' Yesù Kristò. Mùn hwæsi byin ße ßwum Mvènnswæb ßye nywæla' ngyô' wan hwæn.

Dàlèni ke me vènè' nun

² Mè ngyinni byêm, kwan se mè pa' mè vènè' tà byin kïn nywi, twelèni byin ne' wè ßwum ße ton tòn lwen, byin ton lè ñdàli. ³ Ntwi' se byin limmi le m̀bweb ta ðun ke nlim nun, ßeshe ñdyili nlim ye byin ta ðyili ke mbyi Yesù Kristò nun ße kimmi se lan m̀bweb màzwùm, byin ye f̀si ße kimmi. ⁴ Ba ßwæ' ci byin. Li, byin ye f̀si ße lwinnɔa, swum lwen ndo' shi' kan byin ke me kikæn nyin nun.

⁵ Beshe mwum nyin ndo' tã mbyi le' ndo' kæbbi mwu yon nun shè, à cibbi Mvènnswæb, à yè nun nun fe. Ntwi' se Mvènnswæb tã fe fya' floa lè mwum hwæn shiki à nyenndi nun. ⁶ Son, mwum nyè tã ku' ðoa le Mvènnswæb fe nun swum ndo', à limmi zwum shon nun leŋkæm le à yè nun son fe. Ba à cinni mè m̀bàkà' m̀bi; ntwi' mwum ne cinni mè m̀bàkà' m̀bi ni wè mlá' ye ta pòndà' nùn. ⁷⁻⁸ Ke ncinni ye nun cinni mè m̀bàkà' m̀bi lè Mvènnswæb li, à tà ka swum ndo' cí lè ñlim f̀. Li, nun cibbi swum ndo' lè Mvènnswæb, ba à tòn lè m̀bòngà' le nyí ni yè nun swum màzwùm fe.

Tòn ci-nzæmnzæm lè she ci-njônndi

⁹ Mwum ci-nzæmnzæm nyè tã Yesù Kristò ðwon dali, ntwi' Mvènnswæb twulá nun. ¹⁰ Ti lè ci-njônndi nyè tã Yesù Kristò ðwon, ba à fyon m̀bwu ye Mvènnswæb ßwulá ñtwu yon ngyô' wan, à dali ke m̀bwu màzwùm nun, ntwi' se à limmi le à ni wè ví' kæ' se ta ví'. ¹¹ Nywo' tã ðwùm, à wumzni ví' kæ', lwu màzwùm mlɔ'; a pyi. Mbanmbɔ' ne ku', ci-njônndi yè ywi lè mè she nyè nun f̀de mlɔ' kife'.

Mvènnswæb tà ka mwum ßwebbi lè nyí ni ci ßyebbi

¹² Tòn lwen si lè mwum nyè tã fyimni kwan se mè m̀bweb tà nun bènni nywi. Ke mfyimni ye nun yè fyimni li, Mvènnswæb yè nun ñzison

ɔwùmɔwùm fɛ. Son sɛ ɔyi ɔ̀sɔ̀ ndwun nɛ nun cɛ ɛ̀kàli lɛ nun yɛ fɛ lɛ ɔwum ɔɛ yili nun.

¹³Kwan sɛ mɔ̀wɛb ta wu ɔ̀nɛni nywi lɛ wù ci ɔyɛbbi, ɔa wù fàkà' lɛ M̀vɛ̀nnswàɛb nɛ ɔwɛb wù, ntwi' swum ndɔ' wòli kan sɛ pɔka' M̀vɛ̀nnswàɛb, à ci ɔyɛbbi. Á tà ka ku' mwum ndɔ' ɔwɛbbi lɛ nyi ni ci ɔyɛbbi.

¹⁴Mè m̀bàkà' m̀ɔyibbɔa nɛ ke nlim mwum nɛ ta mwum twɔ̀ti à ci ɔyɛbbi. ¹⁵A ta ɔɛ mè m̀bàkà' m̀ɔyibbɔa ni lwɛnme wù ke nlim nun, à kwàli. Nun ti shɛ nun wòli wù nywi lwɛn, à kɛ̀nnzɔ̀' wù ke ywi nun. ¹⁶Mè ɛ̀gyinni ɔyɛm, ɔa mwum ndɔ' pɔka' ɔyin. ¹⁷Limmɛni seansean lɛ, ke ywum ɔyibbɔa nun hwɛn, she ta wai fya' Ce nye' M̀vɛ̀nnswàɛb kwo fɔ' sɛ ɔan, sɛ shi ku' ɔɛ ywum yɛ ɔyi lɔ' lwukea. Ywum lwukea màzwùm ta wai fya' M̀vɛ̀nnswàɛb nɛ fɔɛ nywɔ', nywi' lɛ mè nywæ'. Nun, á tà ka kwɛbsi. Á ɔ́ wɛ nywɔ' nɛ tá ɔɛ nun yɔ̀nnime fya' ndɔ', nɛjɛmɛ pyi ku' fya' ndɔ' nun. ¹⁸Ǹzison ɔwùmɔwùm sɛ nun fɛ ɔwi' sɛ, à fɛ ɔwi' son ke nyɛ nzæ' lɛ' ɛ̀kàɛmɛkàɛm yon nun. Á cɛ̀ li ke nyili yon nun, ɔ́ ɔwi' ɔɛ ɔwum ɔyɛ ke swiswi' ke nyinnim ywum yɛ nun fɛɛ.

Ba ɔyin suku' ñzæ' lɛ' M̀vɛ̀nnswàɛb ywo wɛ ɛ̀kàɛn kwɛbbi

¹⁹Mè ɛ̀gyinni ɔyɛm, ɔàkɛ̀nɛ̀ni lɛ swum sɛ mùn yɛ ɔyin shɛ sɛ. Tòɛ̀nni, ɔyin ɔ̀li ywum yɛ ɔwùlu ta ɔyin shɛ, ɔa mè ɛ̀wum nyin ɔɛ fɛfɛ' ke nzæ' lɛ' nun, shiki ɔyin ɔɛ mè ci-nyeni nlim, ²⁰ntwi' sɛ mwum nyɛ ke nyeni nlim nun, á wòli kan à ci ywum yɛ M̀vɛ̀nnswàɛb yili. ²¹Li nɛ sɛ yili lɛ ɔyin kyiili lɛ mè lɛ' m̀ɔyibbɔa nɛ ke mɛ nlim nyin nun. Ba ɔyin ci ti ɔyɛbbi. Swummɛni ke swi' M̀vɛ̀nnswàɛb, ɔyin ɔ̀li ñzæ' lɛ' yɛ nun liɛa ɔyin, ntwi' sɛ ñzæ' lɛ' màzwùm woli yɛ swæti ɔyin.

²²Ba ɔyin su' lwùmni lɛ ñywo', shiki ɔyin ci ku' swum sɛ ñzæ' lɛ' M̀vɛ̀nnswàɛb ta lɛ'. Ntwi' mwum nɛ tá ywɔ' ɔ̀n, shiki à ci ku' swum sɛ ñzæ' lɛ' màzwùm ta lɛ' tà nun nɛ' pɔkɛa. ²³Mwum nyɛ tá lwùmni lɛ ñywo' ɔ̀n ni wɛ mwum nɛ tá fli mɛ' shon cɛ ke ɔ̀nɛnglɛ' nun, ²⁴nun ti shɛ nun wa', ñlim fye nun lɛ fli mɛ' shon. ²⁵Son, ti lɛ mwum nyɛ ywɔ' mè lwuá M̀vɛ̀nnswàɛb ɔyɛ woli ɔɛ nywæsi nun ɔyɛbbi nun, à ɔ̀n ɔ̀n ke nlim, á su' kan ywɔ' lɛ mè ywi' ɔ̀n, shiki à fyeli ñlim lɛ nun, son, à kimnzi nlim yon lɛ ñɔ̀wonnzi yan, mwum màzwùm, M̀vɛ̀nnswàɛb yɛ nun ɛ̀gànni. ²⁶Beshe mwum ndɔ' tá ɔ̀kà' lɛ nun ni ci-ndwon M̀vɛ̀nnswàɛb, son, nun shi kyiili lɛ ñzæ' lɛ' ɔyibbɔa ke ɛ̀wum yon, lɛ à tà nun nɛ' pɔkɛa ɔ̀n. Pa' ndwon M̀vɛ̀nnswàɛb shon si ɔ̀n. ²⁷Pa' ndwon lwɛn sɛ ta Ce M̀vɛ̀nnswàɛb ñlim lwukea si lɛ: ɔwi' ciɛni lwɛn lɛ mè ndu', ɔwi' kpa' ti mè kweb mɛ yib ɔyɛ ta vɛ̀nɛ' yenni. 'Bwi' kɔ̀nnɛni ku' lɛ mè lɛ' m̀ɔyibbɔa nɛ ɛ̀gyɔ̀' wan, á lækɛ ɔwi' cɛ ɔwi' ɔ̀n ɔyɛbbi nun.

Ba ɔyin ke ɛ̀kyiili ke nyinnim ɔwum

2 ¹Mè ɛ̀gyinni ɔyɛm, ɔyin ɔɛ ta ñlim kɛ ke nywi Nyeli nye' Yesù Kristò nɛ cinni ñtwu à làn ywum hwɛn, ɔa ɔyin ke ɛ̀kyiili ke nyinnim

Ɔwum. ²Shindo' Ɔwum Ɔi ndo' ɔun ke nye mƆwɔki nyin, nyɛ mƆbo' ni lè mè plè lwukea nywi, swòngwu lòn tà nun ɔwùmnea fya'. Nyɛ mƆbo' ku', à ni lè mè plè yàtea nywi. ³A wù hwæsi ci-mɛ plè lwukea lwen, wù shè lè nun lɛ: «Mwumɲkæm, kiɲn wù tòn cɪ tòn lwen sɛ nun.» Shindo' wù shè ku' lè ci-nzæmnzæm lɛ: «Wù ku', ɔyi cɪ.» Kè shindo' wù shè lè nun lɛ: «Tòn fɛ ɲgyɔ' mɛ kwù byɛm.» ⁴Beshe wu cɪ li, lè wù tà ɲkyiɲli kɛ ke nyinnim Ɔwum nun. Wù tà Ɔwum byindo' sàli lɛ bye ɲkæmɲkæm, wù sà' ku' byindo' lè bye dindin. Pa' nsæ' màzwùm, wù sà' son ke mbyi mbyebbi nun. ⁵Mè ɲgyinni byɛm, nònnzèni mè ywi', byin ywo' lwen. Mvènnswæb yæn mè ci-nzæmnzæm Ɔɛ ɲgyô' wan nun Ɔã Ɔon cinni ɲjònddi ɲkæmɲkæm ke kɛ nlim she Ɔon ke ke nywi Yesù Kristò, lè Ɔɛ ɔun tɪ ku' ke ywo' shon nun. Ywo' si si ɲkàli ye nun cìè lè Ɔwum bye yili nun. ⁶Son byin, byin ta mè ci-nzæmnzæm ɲjili nùn. Jijièni fɛ' mwu nun, mè wen Ɔɛ ta byin vèni' yennzi? Mè wen Ɔɛ ta byin tèli mɛ nye mɛ kyità'? Mè ci-lòn Ɔɛ Ɔan? ⁷Bon Ɔɛ ta jin lwen Yesù Kristò sɛ Mvènnswæb lon byin nun si byebbi.

⁸Lwua ndwun Mvènnswæb ndo' nyɛ Ɔɛ ko' ke ɔwà shon nun lɛ' lɛ: «Yili lwikwæn wɛ tà she wù yili wù ne'.» Wu ɔwon lwua màzwùm, lè wù tà cɪ lwen. ⁹Son, beshe wu tà ɲkyiɲli kɛ ke nyinnim Ɔwum nun, lè wù tà cɪ byebbi, lè wù pyià lwua. ¹⁰Beshe mwum ndo' tà mè lwua Mvènnswæb ɔwon hwæn, son, à kèn nyɛ mƆbo' pyi, lè a si wɛ nun pyià mè lwua hwæn ke swi' Mvènnswæb. ¹¹Ntwi' sɛ Mvènnswæb nɛ shèè lɛ Ɔa wù ywi nà', nun nɛ konndi tɪ ku' shè lɛ Ɔa wù wu mwum. Wu shi fɛ' nà' ywi, son, wù wu mwum ndo', lè wù pyià lo' lwua Mvènnswæb. ¹²Li nɛ mùn shè byin lɛ ywum ye byin ta leli lè ye byin ta cɪ hwæn, cièni yon byin limmi lɛ Mvènnswæb yɛ byin mè kà' lannzi, à yɛn beshe byin ɔwonnze lwua nyon nɛ wòli à nywæsi Ɔwi'. ¹³Wù nɛ tà ka nlim kwènnzi lè Ɔwùlu, kwan sɛ Mvènnswæb yɛ wù mè kà' lannzi, à Ɔa ku' nlim kwènnzi lè wù. Son, beshe wu tà nlim kwènnzi lè Ɔwùlu, mè kà' Mvènnswæb Ɔa wu Ɔænni.

Kɛ nlim lè Mvènnswæb ta kèn lè mè lɛ' nlwukea mban

¹⁴Mè ɲgyinni byɛm, beshe mwum ndo' tà su' shè lè ɲwum lɛ: «Mùn tà nlim kɛ lè Yesù Kristò», lè á tà ka mè lɛ' nlwukea cɪ, kɛ nlim màzwùm si ɔin, sɛ Ɔa nun nywæsi shim. ¹⁵Shindo' Ɔwum Yesù Kristò ndo' Ɔi kwe mè plè yàtea Ɔon nywi hwæn, Ɔɛ Ɔɛ tɪ lè ɲjè. ¹⁶Be kinmè wù yenni, kwan kèn, wù kà shè lè Ɔon lɛ: Kènnèni lwen, Ɔa mbeɛ kwèn byin mbyi, shiki ɲjè kwèn tɪ ku' byin. Wu su' Ɔon shè lè ɲwum li, wù fɛ kan Ɔon ywum ye ta Ɔon shi, sɛ kpa' Ɔon lè yɛn ke tòn shan nun? ¹⁷Kɛ nlim ke nywi Yesù si wɛ mƆbɔki nɛ mun twe' byin ni. Wu shè lɛ wù tà nlim kɛ lè Yesù, son, wù cɪ kan mè lɛ' nlwukea, lè kɛ nlim si si ɲgyo' ɔin.

¹⁸Beshe mwum ndo' swum lè mùn lɛ nun tà nlim kɛ lè Yesù, tɪ lè mùn, mùn ni suku' mè lɛ' nlwukea cɪ, mùn ywime mwum màzwùm fyònnzi lɛ:

«Cì swum se lisa' le wù tǎ ñlim kě lè Yesù shìkì wù cì ku' mè le' nlwukea. Mùn yě ku' wù kě ñlim shêm lisea ke ncì mē le' nlwukea nun.»¹⁹ Wù shě lwen lè M̀vènnswàèb ni m̀bɔ'. Kwo fe' mè cikpu' Satàen limmi li. Kwan se bē ta nun b̄n, bē su' gwen nywi lè yi d̄in. ²⁰Wù, ci-tànni mwum, wù limmi kan lè wu kè ñlim lè Yesù, shìkì wù cì ku' mè le' nlwukea, lè kě ñlim màzwùm si d̄in? ²¹Mùn twe' fe' m̀bòkì ke nywi mbibea nye' Abràhâm nun: M̀vènnswàèb fyðse nun sanmi ke swi' shon ke ya mbyi nun? A bē kan ke le' lwen se nun cìe ke nsheli ye nun shele mwen nyon Izà', bǎ nun wu nun swi' M̀vènnswàèb? ²²Wù yen kan lè Abràhâm kèe ñlim yon lè M̀vènnswàèb, à kònnɔ̀ tì ku' mè le' nlwukea cì? Li, à kèe lɔ' ñlim nyon hwæn ke nywi M̀vènnswàèb. ²³Li nē ñzà' le' nē bē kœ ke d̄ewǎ M̀vènnswàèb nun lwinne, nyě le' lè: «Abràhâm tèle zwùm lè M̀vènnswàèb, son se M̀vènnswàèb fyðse nun ñsanmi ke swi' shon.» Bē nyě yi, M̀vènnswàèb b̄æn nun ñwè. ²⁴Wù limmá jene lè M̀vènnswàèb tǎ mwum sannzi ke nyě ncì mē le' nlwukea nyon, a su' kan lè kě ñlim se nun kè lè nun. ²⁵Ceèni tì ku' fe' Ràhàèb nē bē m̀lib ci-sìbɔ'. Kwan se mè ci-mfyi mē Yuda b̄enne nye nyon, à kpeá bon; kèn shan kin wòlì, à lèb bon mbyi nyě d̄in nē bon ye fyi ñlim, bē yean. Ke le' lwen se nun cìe li si, M̀vènnswàèb fyðse nun sanmi ke swi' shon. ²⁶Bwi' woli b̄wi' she lè: b̄eshe m̀pùn mè yìnni mwum ndɔ' kwean, lè mwum màzwùm ywiâ. Kě ñlim lè M̀vènnswàèb si ku' m̀banm̀bɔ' li. B̄eshe mwum tǎ ka mè le' nlwukea cì, lè kě ñlim shon lè M̀vènnswàèb si d̄in.

Dyilèni d̄imɔ' le' shin

3 ¹Mè ñgyinni b̄yēm, b̄a b̄yin kpiti b̄yin nē' ke ñlìsǎ' le' M̀vènnswàèb nun ñzɔ', ntwi' se b̄yin limmì le mè kǎ' b̄ye M̀vènnswàèb yě b̄wi' lannzi, b̄wi' bē mè ci-ñlìsǎ' le' shon, bē ye bē kimmi bē lan b̄ye b̄wulu. ²Bwi' hwæn, b̄wi' ta pyì ke nzæ' le' ye' nun kàmmi m̄ean d̄in. B̄eshe mwum ndɔ' tǎ ka pyì ke nzæ' le' yon ye nun tǎ le' nun, lè mwum màzwùm ni m̀b̄yi, à limmi m̀b̄æn nun nē'. ³Mùn wòli mùn twe' m̀bòkì lè nyàm̀bàlì. B̄wi' ta nun kpan kě ke ñwum, bǎ nun d̄won mbyi nē b̄wi' ta yili lè à fyi. ⁴Ceèni tì fe' mè cì' klwòkea bē b̄wum ta kèn ñlim mla' lè bon; b̄lon se ta bon kènnzi, à si kwæ' lè, a yili m̀b̄yìbì twɔti fe' nun lè, cì' tǎ kèn cìcì se gea-cì' tǎ nun kènnzi nun. ⁵Dimɔ' mwum si ku' m̀banm̀bɔ' li. Se b̄a twun, à si kwæ' lè, son se woli kim se ka' mè le' ñglwòkea. Ceèni tì ku' fe' nzisa' win. À tǎ ka kyɔ' twènni gwùm? ⁶Dimɔ' mwum si ku' wě win. Mè pa' mè le' m̀b̄yib̄b̄a m̄ean nē hwæn tǎ wai ke d̄imɔ' nun, à gwànnzi kwæ' nywi hwæn. Se ta cì wě win ye ta yànni, se gwànnzi m̀bòkì tòn nyē' hwæn. Ñdù' win màzwùm si Satàen. ⁷B̄wum woli bē wubsi ywum m̄ean ye hwæn. Mè nyàm b̄ye ta tòn ke mbo nun hwæn, b̄wum wubsi bon, mè kyě, mè nywun lè ywum ye ke dú' nun hwæn. ⁸Son ke wan nun hwæn, mwum nē shě lè nun b̄ànnà d̄imɔ' shon, à b̄ǎn. Dimɔ' si swum b̄yebbi

ndo' se mwum wòli kan à bæen. À si lwinni lè ðun ne tã ðwum wu. ⁹Dimo' se ðwi' ta Ce nye' Mvènnswæb twuli nun, son se ðwi' ta tí ku' ðwum ðe nun fõ le byi bi gwili nun hwæbbi nun. ¹⁰Ntwuli Mvènnswæb lè ðhwibbo' ðwulu, hwæn li, ye ta kwan ðwum fõ' nun. Mè ðgyinni byêm, ñcìkà' ye li yi ba lwen. ¹¹Mlã' ðgea lè ye seansean wòli kan ye kwan ke kwan fõ' ke mwù ðu' fõ' nun. ¹²Mè ðgyinni, cě ñji kwùmmvu won nun hwæn, ă wòli kan à san mè ðwilim, ñji ðwilim ku', ă wòli kan à san mè kwùmmvu. Mbanmbo' màzwùm, mlã' ðgælí wòli kan ye kwannzi mlã' ye lwen.

Ñlìmmì ye ta wai fya' Mvènnswæb

¹³Beshe mwum ndo' ni ci-nlìmmì ke nyinnim shin nun, à ci mè le' nlwukea, à twe' nun ne' wě lwæb ðe ðwulu; son se ywime lisà' le à ni ci-nlìmmì ðkæmðkæm. ¹⁴Son, beshe byin ta su' ðàkà' lè byin ne', byin ñzwòn cí lè ðwùlu, byin ðe tí mè ci-mkpi, ða byin twuli mwù le byin cinni ñlìmmì, shìkì byin yonnnzi tí ku' ñyè lè leŋkæm. ¹⁵Ntwi' pa' nlìmmí màzwùm tà ka wai ke fya' Mvènnswæb, à yi ye ðgyõ' wan. M̀pùn Mvènnswæb ða ke pa' nlìmmí màzwùm nun. Ñlìmmí màzwùm ta wai ke fya' Satæn. ¹⁶Cìcì se ðwum ta m̀bànni cí nun, ðe tà ka tòn lwen ðwulu yili, shi ku' ðe lwen nyan ne', ðwum fõ' tà ka ðe ke nyinnim shan nun. Li, mè le' m̀byibboà m̀ean ne cinni kan mwù hwæn yě ku' ðun kwe. ¹⁷Son, ñlìmmì ye ta wai fya' Mvènnswæb ða lè ye ðgyõ' wan m̀ban. Mwum ne cinni ñlìmmì ye ta wai fya' Mvènnswæb ni ñsanmi, à tã floa fe ke nyinnim ðwum byon nun, nun ne' ni m̀floa, à ðã ci-kim mwù, à ni ci-kwènnzi nlim lè ðwùlu, à ðe tí ñtwòkea ke me le' nlwukea nun. À tà ka ðkyìlì kě ke nyinnim ðwum nun, shìkì à pòka' mwum. ¹⁸Wum bye lwinni lè floa ðe ta ci ðwùlu cinni floa, Mvènnswæb yě bon cí, she shan kwannzi mwù.

Donnzèni ywum ye ðgyõ' wan, byin ðwon Mvènnswæb

4 ¹Yen se mwù m̀pyisà' me le' lè mè twù' ke ðkwìn yin nun? 'Byin ta ka ci li ntwi' se mè m̀bàkà' nyin tã su' ðoli ke me nlim nyin nun lè ñcì byebbi? ²Wù tã swum ndo' tæmmi fya' lwikwæn, son, wù wòli kan wù cinni son, li, wù ni kwukwæ' lè ðwu yon. Shindo' wù ni lè ñlim byebbi le lwikwæn cinni swum ndo', wù, wù cinni kan son, li, byin ta le' pyisi, byin ðwi twù' ke nyinnim byin ne' nun. Swum se wù yili si, wù cinni kan son ntwi' wù ðce kãn son lè Mvènnswæb le à fe wù. ³Wu cibbi fe' le à fe wù, ă tà ka wu fe ntwi' se wù ðcã kan ke m̀byi nlwen nun. Wù tã ðcã ðã wu suku' ywum ye ta wu ñlim lwu cinni. ⁴Byin bi wě mè ci-màn me', byin limmi kan le beshe mwum ndo' yili mè le' ðgyõ' wan lè à ti ci-byinnzi Mvènnswæb? Mwum ne wòsà me' lè ðgyõ' wan, à limmi le à ti ci-byinnzi Mvènnswæb. ⁵Be kò' ke ðewã Mvènnswæb nun le: «Mvènnswæb cinni ðwenðgyì ntwi' m̀pùn mè yìnnì ne nun ke ðwi' nywi.» 'Ba byin fòkà' le

ñzǎ' le' màzwùm yi dín. ⁶À kònnɔ tì ɓwì' ñkimmɔ' ye lan ywum hwæn fe ɓǎ ɓwì' d̄yì kimmi. À si wě tà she ɓe kɔ' ke d̄ewà shon nun, she ɓe le' le: «M̀vènnswǎb yili kan mè ci-nshela' nywi, ɓwum ɓe nun tà ñlim kwènnzi lè ɓon, à ɓi ɓwum ɓye ta ɓon ne' tweli lè yi lwǎb ɓe ɓwulu.»

⁷Ke à si li, ywɔ̀ɛ̀ni ywum hwæn ke ɱwum M̀vènnswǎb, ɓyin ɓyinnò' Satà̀n; li, à yě ɓyin yean làbbi. ⁸Kwemmèni ke moan M̀vènnswǎb, li, à ywìme ku' kwemmi lè ɓyin. 'Byin ɓe mè ci-ncí ɓyebbi, kyìllèni lè ɓyebbi. 'Byin ɓe ku' mè ci-me ɱwum m̀bi-m̀bi, ɓyin pǎ' ɓyebbi ne me nlim nyin nun hwæn. ⁹Byin ton lè mè yiye, ɓyin fyonɱga', ɓa ɓyin fyú, son, kweèni nùn. 'Ba ɓyin dali tì ku', son, tòènni lè mè yiye lè ntwi' ɓyebbi nyin. ¹⁰Fyò̀sèni ɓyin ne' ɱgyɔ' ke swi' Nyeli nye' M̀vènnswǎb, à ywìme ɓyin wasi zwò.

Ba ɓyin ɓyebsi ɓwùlukwǎn

¹¹Mè ɱgyinni ɓyè̀m, ɓa ɓyin she mè le' m̀ɓyibɓa ke nywi ɓwulu. Mwum ne tà le' ɓyebbi shě ke nywi lwikwǎn, shindɔ' à ɓælâ nun, lè à tà ku' lwuà M̀vènnswǎb ɓyebsi. Wu ɓyebsi lwuà lè wù ɓà tì mwum ne tà nun d̄wonnzi, wù ti mwum ne tà nun wèsi. ¹²M̀vènnswǎb nun kyishon ne ta ɓwum mè lwuà fe, nun ne Ci-nlin kyitǎ' nun kyishon, nun ne woli à nywǎsi ɓwum, à wòli tì ku' à ɓwuli ɓon. Ti ku' wù ne tà lwikwǎn ɓyebsi, wù tà f̄kà' le wù ni ku' làn nywù wen?

Byin limmi kan swum se ywime ɓyin cí shim

¹³Nònnzèni mè ywi', ɓyin ywɔ' ñzǎ' le' ye mùn ywìme ɓyin shě. 'Byin ɓe ta shè le: «Dyě, shindɔ' shim, ɓwì' kenme nsòn ndɔ', ɓwì' ye nòn kwe d̄wùm fɔ', ɓwì' kennzi sèm lè ɓwì' cinni lõn m̀ean.» ¹⁴Byin ɓe ta lilo' li ɓi, ɓyin limmi kan swum se ywime ɓyin cí shim. Ntwi' se ɓyin ɓi wě pwe' se ta shimndi shikpon, kwan kwǎ' se nywæla'. ¹⁵Son, se yili kwan se ɓyin ye le', ɓyin she le: «A M̀vènnswǎb yili, ɓwì' ye tòn lè me', ɓwì' ci she, ɓwì' ci shi.» ¹⁶Son, ɓyin d̄onnzi ñshè ye li, ɓyin ɓi mè ci-nlisà' nywi, ɓyin ta ɓyin ne' twuli ke nzǎ' le' nun. Ñcikà' ye li yi ɓa lwen. ¹⁷Limmèni le ɓeshe mwum ndɔ' limmi le' lwen ndɔ' se nun wolè à cì, son, à cì kan, lè à sheá ɓyebbi màzwùm mwu.

Mè plè lè ñjònnɔ nyin nun hwæn yi ywum gwèan

5 ¹Byin ɓe mè ci-ñjònnɔ, nònnzèni mè ywi', ɓyin ywɔ' ñzǎ' le' yè̀m. Kuènni ñkwe, ɓyin wasi ñkwu, ntwi' ɓyin ye mè vènè' yenni m̀ean. ²A ye ɓe lè lwen nyin f̄lâ, ñzɔ' jiâ ɓyin mè plè, ³ñzwòn ɓænnâ lõn yin. Ñzwòn màzwùm tà lisà' le ɓyin hwæn, ɓyin ye ku' gwàn m̀banmbɔ' wě tà she win ye fyasi ɓyin. 'Byin limmi kan le ɓyin kin lwen nyin swɔsea ɓe ke mmlòkà' kwan nun. ⁴Byin d̄èb kan ɓwum ɓe cie ɓyin she me ndem. Ywɔ̀ɛ̀ni fe' wě tà she ɓon ɓe f̄se ɓyin ywum ji ta kwe lè ɓe fyon.

Ìvènnswàb ndwun ne làn ywum hwæn lè ìkimmɔ' ywɔâ mè ìkwu nyan. ⁵Byin ta tòn lwen tòn ñgyɔ' wan nun, byin ci ywum ye byin yili, byin ji lwen, lè byin ta klwɔka' wě mè nà' bye ta nywɔ' ne be ye bon linni bɔn. ⁶Byin byebɛsi kyitæ' bɔwum be ci kan swum byebbi ndɔ', byin wu bon shiki be ye ñwum.

Mbyi Mvènnswàb suku' m̀bæ̀n nlim lè ñkeli

⁷Li, mè ñgyinni byêm, bænnèni ñlim a ken bèn kwan se Nyeli nye' Yesù Kristò ywime fyònni be fe. Twelèni fe' m̀b̀k̀ki lè ci-dyim. Mvu m̀b̀ɔ' tã pyi, à bæ̀n ñlim lè ywum ði yon han, à b̀ɔ̀nngà' kwan mfyæ̀b lwen se nun wòli à fyæ̀b ji nyon nun lwen. ⁸Byin ku', bænnèni ñlim m̀banm̀b̀ɔ' li. Byin kimnzi ñlim ntwi' ñgyin ne Nyeli nye' yě fyòn ti kwemmi nùn.

⁹Mè ñgyinni byêm, ba byin fyon lè mè myin b̀ẁulu, mè kǎ' Mvènnswàb lǎki byin bæ̀nni. Nyeli nye' Yesù Kristò ne ywime b̀wi' mè kǎ' lǎnnzi ti kwukwǎ' lè m̀b̀èn. ¹⁰Mè ñgyinni byêm, twelèni tì fe' m̀b̀k̀ki m̀bæ̀n nlim ke nywi me ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun. Cèèni wě tã she bon be mè vènè' yenni, be pǎle kǎn kwù. ¹¹B̀wi' ta bon tweli lè b̀wum ndɔ' be ta tòn lwen ke mfyimnzi ye bon fyimnze mè vènè'. Ti ku' mbyi nyě Jɔ̀b nun, byin limmi wě tã she nun yike mè vènè'. Byin ywɔâ ti ku' ywum ye Mvènnswàb fee nun nyè me vènè' nyon. Mvènnswàb tã ma ñlim kwènnzi lè b̀wum, leŋkǎm. À tã lwen cì lè bon.

M̀b̀k̀ki tòn nlwen ne yili le b̀wum Yesù Kristò be nlim

¹²Mè ñgyinni byêm, ñgyi le' ne mùn ywime tì byin shě, à ni le, kwan se byin ta le' ndɔ' leli, ba ñdɔ' kwan byin ñwum, kwo fe' lè jin Mvènnswàb, lè jin me swàb be ñgyɔ' wan, shiki à be ku' lè mè myin ywum hwæn. Kwan se byin yilá le hèn, lè hèn ne ku'. Kwan se byin byinno' ku' lè byin byinnoâ. Byin shi ci li lè mè kǎ' Mvènnswàb ye byin bæ̀nni.

¹³Beshe mwum ndɔ' ni ke ñkwìn yin nun nyě tã vènè' yenni, à keli Mvènnswàb bǎ nun kpa' nun. Beshe ñdɔ' ni lè ñdàli, à shib mè nshib lè Mvènnswàb, à twuli nun. ¹⁴Beshe mwum ndɔ' ni lè ñgwènnngwèn ndɔ' nywi ke ñkwìn yin nun, à lon b̀wumŋkǎm ñkwìn b̀wum Yesù, bǎ be kiin nun mè wu tèmmi swi' ke jin Nyeli nye' Yesù Kristò nun, be keli nun Mvènnswàb mwu. ¹⁵Bon keli lè ñlim fɔ', lè Mvènnswàb ywime ci ñgwènnngwèn kimmɔ', à wasi nun be zwò. Beshe byebbi ndɔ' bi ci-ñgwènnngwèn ni nywi, Mvènnswàb yě ku' nun nun zùsi. ¹⁶Li ne mùn shè byin le kwàseàni mè byebbi nyin ke swi' b̀ẁulu, byin keli tì ku' Mvènnswàb lè mè myin b̀ẁulu, bǎ nun kimnzi byin. ñkeli mwum nyě ñsanmi ke swi' Mvènnswàb cinni kim nci ywum klwɔkea. ¹⁷Twelèni m̀b̀k̀ki nywi Èlì, mwum ne be ku' wě b̀wi'. À kele Mvènnswàb lè ñlim fɔ' le ba mvu ni nwi. Li, ke ndunmi kwan màzwùm nun, han a ken bèn ke nyè d̀wùm lè lè kitɔ', kwo mvu nwi kan ke kpinnzɔ' ñgyɔ' màzwùm nun.

¹⁸Be, à keli tì le mvu ni ðunmi nwi. M̀vènnswǎb kà fyi tì mvu, ywum bĩ lè mvub kǎ' kà ðunmi ti twǎb be.

¹⁹Mè ŋgyinni byêṃ, beshè mwum ndɔ' ɓwu mbyi M̀vènnswǎb ke ŋkwìn yin nun, be nyě yi, lwikwǎn ndɔ' fyɔ̀sì nun be mbyi M̀vènnswǎb nun, ²⁰lìmmèni le mwum ne tǎ ci-ncĩ byebbi fyɔ̀sì be mbyi M̀vènnswǎb nun ywìṃe mwum màzwùm swæti ke ywi nun. Be fe' she ci-mɓwu mbyi ni cinne mè byebbi nnyi, M̀vènnswǎb yě nun nun zùsi.

Dèwà She Zwimbyi' Sɛ Piêr Kɔe

Mè hwæsi Piêr

1 ¹Mùn Piêr, ci-ntwum Yesù Kristò nɛ ta dèwà ton se kɔi lè byin bɛ Mvènnswæb yànnà, byin bɛ ton wɛ mè kyin bɔwum kɛ cɛ ŋgyɔ' wan, byin nywæleá kɛ mɛ ŋgyɔ' kyikyɪ nun, bye le: Pôn, Gâlàsí, Kàpàdosì, Àzì, lè Bitiní. ²Be lè Ce nye' Mvènnswæb yilá le à yæn byin, bǎ byin bɛ bɔwum byon kɛ ŋkimmɔ' Mpùn Nsanmi nun, byin bɛ tì ku' ywɔli lè Yesù Kristò, bɛ konndì byin sannzi lè mvæb yon. Mvènnswæb suku' byin ŋgànni li, à fe byin floa kwan hwæn.

Ñzison she nywæb she bwi' cinni fya' Mvènnswæb

³Bwi' feèni ñtwu lè Mvènnswæb nɛ dýi Ce Nyeli nye' Yesù Kristò. Ke kwènnzì nlim shon nun, à feá bwi' ñzison she nywæb kɛ nyɛ Yesù Kristò nɛ nun yimnze kɛ ywi nun. Li nɛ ci bwi' ta zwùm tɛli lè nun le bwi' ye ñzison she nywæb màzwùm cinni fya' yon. ⁴Bwi' ta tì ku' zwùm tɛli lè lwen nɛ Mvènnswæb lwæsi kɛ dɛb lè bɔwum byon. Lwen màzwùm bǎ nyɛ yɛ mlò' nun, shìkì à gwàn, shìkì à bɔwusi ku' lwu shon. Mvènnswæb lwæsi nun lè byin bɛ ta ñlim kɛ kɛ nywi Yesù Kristò, ⁵à tà byin bɔn lè ŋkimmɔ' yon bǎ kwan se mmlòkà' ŋgyɔ' wan ye wòli, à yɛ mbyi nɛ nun fɔsi bǎ nun swæti byin nun liɛa.

⁶Ke ntwi' ywum màzwùm, kwo fe' she byin ta mè pa' mè vènè' yenni mèan kɛ kwan kwæ' si nun, dàlèni. ⁷Mè vènè' màzwùm tá byin bènni nywi bǎ bɛ limmì bɛshe byin ta zwùm tɛli lè Mvènnswæb lè lɛŋkæm. À si wɛ tà she bɛ ta **gól** tweli, bɛ seti nun twènni kɛ win lè bɛ yɛn bɛshe nun nɛ' **gól** nɛ. **Gól** màzwùm ni swum sɛ ye mlò' kwan ndò', son, ñtè' zwum lè Mvènnswæb yi swum twun, a lan **gól**. À si swum sɛ ye byin ñtwu fe ñzwɔnzwò', lè ŋkimmɔ' nun hwæn kwan sɛ Yesù Kristò yɛ fyònni bɛ.

⁸Kwo fe' she byin yɛn kifè' Yesù si, byin ta nun yili. Kwo fe' she byin yɛn kan nun jɛnɛ, byin ta zwùm tɛli lè nun. Li nɛ ci byin ta dàli ñzwɔnzwò', han ñdàli twun màzwùm fe byin tæ' ŋwum. ⁹Byin ta dàli ntwi' swum

se byin ta zwùm tɛli lè son, byin ye son cinni. Swum màzwùm si le Mvènnswàb yě byin swàti.

¹⁰Kwan se be mbyí, mè ci-nlɛli ke ɲwum Mvènnswàb nun be mbyi kæbbi lè bon limmì mbyi ne Mvènnswàb yě fyi bǎ nun swàti bɔwum nun. Bon be lele mbyí mbò' tin ke nywi lwen ne Mvènnswàb yě byin cí ke kwènnzì nlim shon nun. ¹¹Mè ci-nlɛli ke ɲwum Mvènnswàb nun bi be tì ku' bɔli lè bon limmì kwan se ywum màzwùm ye lànnzì, lè mbòkì ne ye ye tì ku' bɛ. Ntwi' se M̀p̀ùn Yesù Kristò be bon ke nywi, à shè bon le Yesù Kristò kà yenkà' vènè'. Ke nyě vènè' màzwùm, à yě òtwu cinni. ¹²Mvènnswàb kònnde bon kwàsì le ywum màzwùm ba lànnzì ke kwan shan nun, son, a ye bèn ke kwan shin nun. Jene bɔwum bye ta byin Ntwum Lwen sannzi sheâ byin ywum màzwùm. Be ta byin yon shě lè òkimmɔ' M̀p̀ùn Nsanmi, nun ne Mvènnswàb fyie òwaì ye ke dɛb. Ywum màzwùm hwæn li, kwo fe' mè cikpu' Mvènnswàb bye dɛb yili ti ku' bon limmì yon.

Kwú kèn she Mvènnswàb yili le byin d̀won

¹³Li ne ci, d̀yilèni mwù ke she Mvènnswàb nun, byin ton lè me', ba byin ke mè mbàkà' nyin ke swum d̀in ndɔ' nun. Kèèni mè nlim nyin lè lwen ne Mvènnswàb ywime byin cí kwan se Yesù Kristò yě fyònni be. ¹⁴Byin be ywòli lè Mvènnswàb wě bwen bye ta ce nyan ywòli. Ba byin ke tì mè nlim nyin ke nywi ywum ye byin be tæm mbyí, lè byin ke ke òjimmì nun. ¹⁵Son, kwú kèn shin be sanmi, mbanmbɔ' wě tà she Mvènnswàb ne lon byin ni òsanmi. ¹⁶Be kɔ' ke d̀ewǎ Mvènnswàb nun le: «Mvènnswàb le' le: “Beèni òsanmi ntwi' se mùn ni ku' òsanmi.” »

¹⁷Ke me ɲkeli nyin nun, byin ta Mvènnswàb lon le Ce. Ke à si li, se yili le byin yi nun, byin d̀won mè kwú kèn lwukea ke kwan kwæ' se byin ke tòn fe ɲgyɔ' wan nun. Ntwi' se Mvènnswàb tà ka òk̀ỳiili kě ke nyinnim bɔwum nun. À tǎ she se mwum tǎ ci ce, à kà lin mè kǎè'. ¹⁸Byin limmi seansean le Yesù Kristò libba' byin ke yi bè' me mɔwè' ye mè mbibea byin lisae byin nun. À libba' kan mè mwù nyin lè lòn, shìkì à libba' nun lè g̀ɔ̀l ne kà mlòkà'. ¹⁹Son, à libba' mè mwù nyin lè mvæb sanmi yon. À ni wě mwèn nzwùmɲangan ne bon linne wě sàtikǎè', shìkì à be ku' lè d̀em ndɔ' ke nywi. ²⁰Lè Mvènnswàb kà f̀s̀' ɲgyɔ' wan, be lè à yànnâ Yesù Kristò le à kiin she màzwùm cí. Ti jene ke mmlòkà' kwan nun, Mvènnswàb kwàsà nun ke pisean bǎ nun swàti byin. ²¹Ke ntwi' yon, byin ta òlim kě ke nywi Mvènnswàb, nun ne yimnze Yesù ke ywi nun, à fe nun òtwu. Li, byin ta òlim kě ke nywi Mvènnswàb, byin te' tì ku' zwùm lè nun le à yě byin swàti.

²²Jene, à si wě byin pɔsà mè nlim nyin, byin fyonnâ sanmi ntwi' se byin ta ywum ɲkæmɲkæm ye Mvènnswàb tǎ lisà' mwumnzi. Li, byin ta mè ɲgyinni byin yili lè òlim f̀ɔ̀'. Ke à si li, kènnèni mbyí lè òyili byin ne'

ke nyinnim shin nun. ²³Byin ti bwum bye be yeâ ye nyě nywæb ke ntwi' ŋkimmɔ' ye le' Mvènnswæb cinni. Le' Mvènnswæb ta bwum ñzison fe, se be ti ku' dɔwumdɔwum. Ñzison nywæb she byin cinni ba le mwum ne yě be shim lè à ywiâ ne fe byin son. Son, Mvènnswæb ne fe byin, nun ne bǎ ywi. ²⁴A si wě tà she be kœ ke dèwǎ Mvènnswæb nun, she be le' le:

«Mwum hwæn ni wě ñjì kǎ'.

Ñtwu yon yi wě fluwà.

Kǎ' ta wum, fluwà nyon pyìd' ŋgyɔ'.

²⁵Son, ti lè ñzǎ' le' Mvènnswæb, ye ta tòn dɔwumdɔwum.»

Ñzǎ' le' ne tòn ne ni Ñtwum Lwen ye be sheâ byin nùn.

2 ¹Ke à si li, kesèni nywi lè ñci byebbi. Ba byin be mè ci-me mbwè', shikì byin be ku' mè ŋwum mbi-mbi. Ba byin tæm ywum bwulu, shikì byin be ku' mè ci-bòbo. ²Son, yilèni le' Mvènnswæb lè ñlim fɔ', wě bwennzea bye suku' mè nywon yili. Byin yili son li, bǎ byin klwɔka', a ken bèn kwan se Mvènnswæb yě byin swæti. ³Ntwi' se ke dèwǎ Mvènnswæb nun, à si kɔa le: «Byin yennâ wě tà she Nyeli nye' ni ñlim nlwen.»

⁴Kwemmènì le ke ke Nyeli nye' Yesù, nun ne ðyi ñshimbyi' nye ye mè ci-ŋgwe nye nzwonnze, son, Mvènnswæb twele nun wě ñshimbyi' yon ne' ye lwen ke me' yon. Nun Yesù ne ta bwum ñzison fe. ⁵Byin ku', beèni wě ŋgǎ' mwu nye ye Mvènnswæb yě nye nyon gwe lè yon. Byin ye ti ku' be kwe ŋkwìn me ci-mfe sàtikǎ', bǎ byin fe byin ne' ke she Mvènnswæb nun lè ñlim fɔ' ke ntwi' Yesù Kristò. She màzwùm se ta nun ñlim lwukea.

⁶À si wě tà she be kœ ñzǎ' le' ndɔ' nyě wai ŋwum Mvènnswæb ke dèwǎ shon nun, nyě nun le' le:

«Mùn yǎnnâ ñshimbyi' nye ye lwen,

mùn kèâ yon jene wě ñshimbyi' nye ke **Sìon**.

Mwum ne yě zwùm tèli lè yon bǎ hwæli.»

⁷Ñshimbyi' màzwùm yi swum twun ke me' yin, byin be ta mbyi Yesù dɔwun. Son, ke cì bwum bye tà ka mbyi nyon yili, ye ba swum twun, son se ci be kœ ke dèwǎ Mvènnswæb nun le:

«Ŋgǎ' ne mè ci-ŋgwe nye nzwonnze ti jene ñshimbyi' nye.»

Be konndi tí kɔ' ke cì ndɔ' le:

⁸«Ñshimbyi' nye màzwùm yi swum nswili mba',

à yi ti ku' wě ŋgwɔ' nyě tǎ bwum pyisi ŋgyɔ'.»

Mbà' swiâ bon zwem ntwi' se bon byinnœ le bon bi ba mwù kě ke le' Mvènnswæb nun. Se ciâ bon li, bǎ ñyili Mvènnswæb lwinni.

⁹Ti lè byin, byin bi jene ŋkwìn bwum ye Mvènnswæb yǎn, byin be ti wě mè ci-mfe sàtikǎ' ke cì Mvèn ndwun. Byin ti bwum sanmea byon, byin konndi be ŋkwìn bwum bye ke fya' yon. Mvènnswæb kèe byin le byin she bwum ywum lwukea ye nun tǎ cì, nun ne lon byin, à kwannzi byin ke njimmi nun, à kè byin ke ŋwanŋwan twun shon nun. ¹⁰Kwan se

be mbyî, byin be kăn ñkwîn ðwum Mvènnswæb. Son jene, byin ti ñkwîn ðwum byon. Kwan se be mbyî, Mvènnswæb be kăn ñlim kwènnzi lè byin. Son jene, à ti ñlim kwènnzi lè byin.

Tòn she mwum wòli à tòn wě ci-she Mvènnswæb

¹¹Mè ñwè byêm, mùn tà byin swulea le, mbòkì ne byin ta tòn wě mè kyìn bye ta yòn ke cě ñgyô' wan, ba byin ke tì mwù lè ywum ye mè nlim nyin yili. Ywum màzwùm woli kim ye gwannzi ñzison shin. ¹²Konnêni lè kwù kèn shin, se be lwen ke nyinnim ðwum be limmi kan Mvènnswæb nun. Kwo fe' be twe' byin lè mè ci-ncí byebbi, se ye bon be nywi dólè' le be limmi lwen ne byin ta cì, be fe ñtwu lè Mvènnswæb kwan se nun ywime bèn.

¹³Ke ntwi' Yesù Kristò, beêni ywòli lè mè ci-zwi' be cinni ñkimmò' ke ñgyò' zwem. Byin be ywòli lè m̀vèn ndwun ne cinni ñkimmò' hwæn, ¹⁴bon lè mè gwemná bye nun kèe ke yi cìcì bǎ byi bi yennzi mè ci-ncí byebbi vènè', byi bi twuli tì ku' ðwum bye ta lwen cí. ¹⁵Swum se Mvènnswæb yili à si le byin twò' mè shì-nlìmmì mè ñwum lè lwen ne byin ta cì. ¹⁶Cièni ywum hwæn wě ðwum bye lè mè mwù nyan, son, ba byin fókà' le, ke byin bi lè mwù nyin, byin woli byin ci byebbi be nyènye. Cièni ywum ye lisa' le byin bi mè ci-she Mvènnswæb. ¹⁷Byin mwumzi ðwum hwæn, byin yili mè ñgyinni ðwum Yesù Kristò. Yièni Mvènnswæb, byin mwumzi tì ku' m̀vèn ndwun.

She se yili le mè ci-she ci lè ðwumñkàm byan

¹⁸Byin, mè ci-ncí she, beêni ywòli lè ðwumñkàm byin, byin mwumzi bon lè ñlim fò', kwo fe' nyě ñsàsi, kwo fe' nyě ñlim zwum ñǎli. ¹⁹À si lwen ke me' Mvènnswæb she mwum tá fyimni kwan se be ta nun vènè' yennzi dindin, shikì à limmi le' ndò', ntwi' se nun yili Mvènnswæb. ²⁰Yà se ne byin ye cinni beshe byin ci byebbi, byin kà fyimni kwan se be ta byin bo? Se bǎn. Son, beshe be yennzi byin vènè' ntwi' se byin ciâ lwen, byin fyimzi nun, à si swum lwen ke me' Mvènnswæb. ²¹Ke ntwi' màzwùm se Mvènnswæb loin byin le byin ci li. Ntwi' se Yesù nun ne' yenne vènè' ntwi' yin, li, à donnzâ ku' byin mbòkì be lè byin ðwon ku' ðwæb shon. ²²Nun, à cìe kăn byebbi ndò', shikì ñzàè' le' mè mbwè' ndò' kwan ku' nun ñwum. ²³Kwan se be semme nun, à fyònnze kăn be lè ñsèm. Kwan se be yennze nun vènè', à shèe kăn lè ðwum màzwùm le bon bi ye yenni be bon lè byi. Son, à tèle zwùm lè Mvènnswæb, nun ne tá kyità' linni ke mbyi nun. ²⁴Nun ne', Yesù Kristò ne shee mè byebbi nyè' hwæn ke nywi yon kwan se be ywummæe nun ñgæ' mè bótò' zwem. À shee nun li bǎ ðwi' kyiili lè byebbi, ðwi' ton tòn she lwinni. Mè mbon bye be dyemnzæe nun, bon be kimnzâ byin. ²⁵Byin be mbyî wě mè pò' bye ðwuâ, son jene, be fyôsâ byin be ke cí ci-mbòn me pò' ne tá ñzison shin bôn.

Mbòki tòn ne yili ke nyinnim me dweb lè mè yib

3 ¹Ti lè byin mè yib, kyìbsèni mè dweb byin. Li, beshe ndò' ni ke nyinnim shan nun nyě tà ka mbyi Yesù dwon, byin shi fe' nun le' Mvènnswæb shě, à yě kwù kěn lwen shin yenni, à dunmi mbyi Yesù dwon. ²Ntwi' se nun yě yen wě tà she kwù kèn shin si lwen ñzwɔnzwò', kònnɔdi lè ñmmwumnzi ye byin ta ti bon mwumnzi. ³Ba ñlim suku' byin ðyi lè ñmfòsì kwæ' nywi shin. Ñmfòsì kwæ' nywi màzwùm yi le: ñlànzi kwan ke ntwæ' mwu nun, ñswòn ywum nyànɲga', lè ñswi me plè ye lòn mèan. ⁴Son, swum se ðyi lwen, a si le mè nlim nyin be ñlwukea. Mè nlim be ti ku' byin zwum ñflòkea. Ntwi' lwu se ke me nlim nyin nun tà ka gwàn, son màzwùm se ta Mvènnswæb ñlim lwukea ñzwɔnzwò'. ⁵Mè yib bye be mbyí, bye be Mvènnswæb dwon, li ne bon be kwæ' nywi shan fòsi, be kyìbsì ti ku' mè dweb byan. ⁶Cèèni fe' Sarà ne be myí Abrahâm, à be nun mwumnzi, à lon nun le nyeli nyon. Byin bi jene wě ðwen byon beshe byin ci ku' lwen wě nun, shìki byin yi ku' swum ndò'.

⁷Ti ku' byin mè dweb, kwan se byin ye tòn lè mè yib byin, ba ñlim fye byin le be ba ñlim zwum kimmi wě byin. Twelèni bon kyibli ke me' yin, ntwi' se byin limmi le byin ye ñzison ðwùmðwùm cinni fya' Mvènnswæb byin lè bon mbanmban. Byin ci li, lè Mvènnswæb yě mè ñkeli nyin ywo.

Ñdikà' nyen vèné' ke mbyi Mvènnswæb nun

⁸Mmlòkà' nzæ' le' yém yi le, byin hwæn, tòènni ñwum fò' ke nyinnim shin nun, byin ywò' kwènnzi nlim lè ðwùlu. Byin yili ti byin ne' ke nyinnim shin nun, byin ci lwen lè mè ñgyinni, byin fyòsi ti ku' byin ne' sisò' ke me' ðwulu. ⁹Beshe mwum ndò' cì wù byebbi, ba wù fyòsi nun be lè byebbi. Mwum ndò' sèm fe' wù, ba wù fyòsi nun be lè ñsèm. Son, fyònnzi nun le: «Mvènnswæb fe fɔa.» Ntwi' se Mvènnswæb loen byin le byin lwinnzi ywum màzwùm bǎ byin yé ñɲgànni ye nun cie byin ñkàli le nun yě byin fe. ¹⁰Be kò' ke ðewǎ Mvènnswæb nun le:

«Mwum ne yili nun ndwæ' tòn shon fe ñgyò' wan, lè mè ñgyìn lan ti ku' nun nywi lwukea,
à kyiili lè ñzæ' le' byibbɔa,
à donnzi ti ku' ñshè me mbwè'.

¹¹À yonnzi nyè lè ñcì byebbi, à fyòn lwen cǐ,
à kǎb mbyi ne nun yě cì fɔa ðun ke nyinnim ðwum nun.

¹²Ntwi' se me' Mvènnswæb yi ke nywi ðwum lwinnɔa.
Mè ywi' byon ta ywum ye bon ta cibbi ywo.

Ti lè ðwum bye ta byebbi cǐ, ǎ tà ka zwi' ðwí lè bon.»

¹³Beshe byin ta ñlim ké ke ncì lwen nun, yà mwum ne ye byin byebbi cǐ? ¹⁴Kwo fe' beshe byin yen vèné' ntwi' lwen ne byin ta cì, tòn lwen si lè byin. Li, ba byin yi ðwum bye yili bon ci byin byebbi. Ba byin ton ku'

lè mè mfyonnga'. ¹⁵Son, feêni Yesù Kristò òntwu ke me nlim nyin nun, nun kyishon ne ðyi Nyeli nyin. Fòsêni swum se byin ye fyònnzi lè ðwum bye ta byin swum se ci byin ta zwùm teli lè Yesù Kristò cibbi, li, byin ye limmi swum se byin ye bon fyònnzi kwan mèan hwæn. ¹⁶Kwan se byin ye bon fyònnzi, byin fyonnzi bon sèbi ke ñkwu pen nun. 'Byin be ñlim zwum pyi ke nywi ywum ye byin ta ci, li, kwan se ðwum ta mè mbwè' shě ke nywi yin, be simmò' byin, kwènnjin ye bon fyòñ bænni ntwi' se be limmâ byebbi ne bon sheâ ke nywi kwù kèn lwen shin she ke mbyi Yesù Kristò nun. ¹⁷Ñdikà' she byin ta vèné' yenni ntwi' se byin ta lwen cì, beshe ñyili Mvènnswæb ye, lè she byin ye vèné' yenni ntwi' se byin ta byebbi cì. ¹⁸Yesù Kristò nun ne' ywie kàmmi fò' bǎ nun lwinnzi she shon ntwi' me byebbi nye'. Nun ne mwum ñlwinni, à ywie ntwi' ðwum byibba. À cie li lè nun kennzi byin ke cì Mvènnswæb. 'Bwum wue kwæ' nywi shon, son, Mvènnswæb fæe nun ñzison be. ¹⁹Mvènnswæb yimnze nun li, ke nyé yi, à wa', à kèn le'-Nswæb shě lè mè swæb bye ta tòn kpimmea ke cì ðwum ywi. ²⁰Mè swæb màzwùm be ðwum bye fyinnze ñwum Mvènnswæb ke kwan Nòè. Mvènnswæb bæanne ñlim lè bon ñgyin mèan kwan se Nòè be cì' ndwun pèa, son, be yònnze kǎn mè nlim. Son se ci ðwum be sue ku' ðun kwe ci' nun be kwæ', be be ðwum nini bye sue mlà' nywæli. ²¹Mlâ màzwùm yi wě mlâ' ñjimnzi ye ta ðwum swæti jene. Ñjimnzi ye be ta byin jimnzi ye, a ba swum fò' lè m̀bosi ye byin ta nywi bosi, son, ye lisa' ñfe ye byin ta byin ne' fe lè Mvènnswæb lè ñlim fò'. Ñjimnzi màzwùm ta byin swæti ke ntwi' Yesù Kristò yimnâ ke ywi nun. ²²Nun ne nèan ke ðeb, à bænnâ cì tòn ke fya' ji Mvènnswæb, ke kwe à tǎ mè cikpu' Mvènnswæb wyo bon lè mè ñkimmò' ne kwe nlim ðeb hwæn.

Ñkyiili ye lè byebbi ne byin be ci mbyi

4 ¹Ke vèné' ne Yesù yenni ke cě ñgyò' wan nun ntwi' yin, kèèni ke mwu yin nun le byin ye ku' vèné' yenni wě nun. Ntwi' mwum ne tǎ vèné' yenni wě Yesù, à kyiila' lè byebbi. ²Ke tòn se nun tǎ tòn ke ñgyò' wan nun, à bǎ tí ywum cì wě tǎ she ñlim yon ta yili, son, à yě cì wě tǎ she Mvènnswæb yili. ³Ke kwan se be mbyi nun, byin be kwan ðwuli ñzwònzwò' ke ywum ye mè nshì-ñlimmi yili ñci nun. Ywum màzwùm be le: byin be byebbi cì kwan hwæn wě tǎ she mè nlim nyin be yili, ywum byibba ye byin be su' tæm, byin lan sòà ke ñdàli ñgwìn me swæb nun. 'Byin be ñkan ywi, byin mwumnzi tì ku' yi fòki me swæb, swum se ðyi swum kwènnjin. ⁴Son jene, kwan se mè nshì-ñlimmi ta kèn wan yan ji, lè be yen le byin ta ka tí ðun ke læm shan nun, shimmea ta bon cì, be ðunmi byin kòlea. ⁵Son, nywò' ndò' kà ðènkà', be ye ðyi ke swi' Mvènnswæb, be ðunmi sù lè mè ñwum nyan swum se bon be ci. Nun, Mvènnswæb, à ni ke mbònggà' nun bǎ nun lannzi ðwum bye ke lè me' lè ðwum bye ywiâ nùn mè kà'. ⁶Li ne ci, Yesù Kristò kènne Ñtwum Lwen shě cě ðwum bye ywiâ nùn, bǎ be cinni ñzison m̀banmbo' wě Mvènnswæb ke

ɲkimmɔ' Mpùn Nsanmi nun, kwo fe' she kwan se bon be lè me', Mvènnswæb lannzâ bon mè kâe' wě tà she nun tã bwum hwæn mè kâe' lannzi.

Mè ci-nci she lwen ke nyinnim bwulu nun

7Mmlàkă' ɲgyɔ' wan ti kwukwæ'. Ke à si li, beèni kwan hwæn bwum bye cinni mwù, ba kì byin donnzi bwæ' ci byin lè ɲkeli Mvènnswæb. 8Swum zwimbyi' si le, yilèni bwùlu kwan hwæn lè ñlim fɔ'. Ntwi' kwan se byin ta bwùlu yili, byin ta ñlim fyeli lè byebbi ne bon ta ci. 9Yèèni bwùlu ke me dɔwòn byin lè ñlim fɔ', ba byin ɲgunnà' bon. 10Ke Mvènnswæb fee byin mè ɲkimmɔ' ncí ywum kyikyí, à si lwen le mwum hwæn ci kon lè ɲkimmɔ' yon, à ci she lè yon, bǎ nun kpa' bwùlu. 11Beshe mwum cinni ɲkimmɔ' nshé le'-Nswæb, à she ku' ñzǎ' le' ye wai ke ɲwum Mvènnswæb. Mwum nyě cinni ɲkimmɔ' mkpa' bwulu, à kpa' bon lè ɲkimmɔ' ye Mvènnswæb fe nun. Ke nyè ywum màzwum hwæn, byin ci li bǎ bwum fe ñtwu lè Mvènnswæb ke ntwi' Yesù Kristò. Nun ne cinni ñtwu lè ɲkimmɔ' kwan hwæn. **Àmèn.**

Mfyimnzi vèné' ke ntwi' Yesù Kristò

12Mè ɲwè byêm, ba shìmmea ci byin lè mè vèné' ɲkimmɔa ne tà byin kìn bwebbi ke tòn shin nun, wě swum nywæb ndɔ' se ben byin nywi. 13Fyòènni dàli nùn, ntwi' se byin dɔân ke vèné' fɔ' nun lè Yesù Kristò. Lè nywɔ' ne bwum ye ñtwu yon yenni, byin ye ku' be lè ñdàli ñzwɔnzwɔ'. 14Tòn lwen si lè byin beshe bwum ta byin sìmmɔa ntwi' se byin bi bwesɔ' Yesù Kristò. Ntwi' se byin bi kwan hwæn lè Mpùn Mvènnswæb ne cinni ñtwu à làn ywum hwæn ke nywi. 15Ba kì mwum ndɔ' ke nyinnim shin nun yen vèné' ntwi' se à ni ci-ɲwuka' bwum, shindɔ' à ni ci-nyibbɔ' nywi', kè shindɔ', ci-ncikà' me le' mbyibbɔa, kwo fe' ci-dunna' ke me le' bwùlu nun. 16Son, beshe mwum yen vèné' ntwi' se à ni mwum Yesù Kristò, ba kì kwènnjin bæen nun. À fyòn Mvènnswæb osòkɔ' yili lè ñsean ye be ta nun jin mwum Yesù Kristò sean nywi.

17Kwan nlin kyità' wolâ. Mvènnswæb yě seti kyità' linni ke nywi bwum byon. Beshe nun seti kyità' linni ke nywi nyè', a ye làn ke nywi bwum bye tà ka mwù ké ke le' Ntwum Lwen yon nun le? 18Ntwi' se be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswæb nun le:

«Beshe bwum lwinni ye swæ' tè',

be bwum byibbɔa bye limmi kan Mvènnswæb, mbyi nyan yě be dýé le?»

19Li, bwum bye ta vèné' yenni ntwi' se Mvènnswæb ne yili, be ken mbyí lè ñci lwen, be shinnì tì bon ne' ke fya' Mvènnswæb ne fɔ' bon, à cì tì ywum hwæn wě tà she nun shèe.

Ndeb ye Piêr be bwumɲkàm nyenswæb lebbi

5 1Jene, mùn yili mùn le' lè byin bye bwumɲkàm nyenswæb. Mùn, mùn ni ku' mwumɲkàm nyenswæb wě byin, mùn be tì ku' kwe

kwan se be be Yesù Kristò vènè' yennzi. 'Bwi' lè byin, fwi' ye ñtwu ye Mvènnswæb yě fwi' kwàsi cinnèni mbanmban. Ke à si li, mún tà byin dɔa le: ²Bænnèni le ñkwìn fɔwum ye Mvènnswæb fe byin fya' lwen, byin bon yon wě tà she ci-mbòn me ɔɔ' tã konni lè mè ɔɔ' byon. Byin bon yon lè ñlim fɔ' wě tà she Mvènnswæb yili, ba kì se be byin nywi wě dólè'. Dylèni mè nlim nyin ke she màzwùm nun, shìkì byin ke ñlim ke lòn ye be ye byin dèbbi nun. ³Ba byin ywɔ' fɔwum be Mvènnswæb fe byin fya' le byin konni lè bon, son, liseàni bon mbòkì kwú kèn she lwen se bon ye fɔwon. ⁴Beshe byin ci li, nywɔ' ne Ci-mbòn me ɔɔ' ndwun yě bën, à yě byin dāsì ndwun fe, dāsì nyě tà ka gwàn.

⁵Ti lè byin mè mbìpàn, kyìbsèni fɔwumñkàm byin. Mún shè tì ku' lè byin hwæn le: fyòsèni byin ne' sisɔ' ke me' fɔwulu ke nyinnim shin nun. Ntwi' se be kɔ' ke dèwǎ Mvènnswæb nun le:

«Mvènnswæb yili kan mè ci-nshela' nywi,
fɔwum be nun tà ñlim kwènnzi lè bon, à bi fɔwum bye ta bon ne'
tweli lè yì lwæb be fɔwulu.»

⁶Ke à si li, fyòsèni byin ne' ñgyɔ' ke swi' Mvènnswæb, nun ne cinni ñkimmɔ' ke nywi ywum hwæn, bǎ nun wasi byin nywɔ' ne ñgyin ne nun kě yě wòlì. ⁷Donnzèni nun mè le' mfyonnga' nyin fya' hwæn, ntwi' se nun ne ta konni lè byin.

⁸Konnèni, byin ton lè me'. Ntwi' se ci-byinnì nyin Satèn tã yòn ke ke shin wě gbêm ne tã fàn, à tã mwum ne nun yě ji kæbbi. ⁹Ba byin donnzì nun pon bǎ nun ci byin swum ndɔ', son, dylèni kimmi ke mbyi Mvènnswæb nun. Byin limmi lwen le mè ñgyinni byin fɔwum Yesù Kristò ke ñgyɔ' wan hwæn ta ku' vènè' yenni wě byin. ¹⁰Son, ke nyě ye byin ye vènè' yenni ke kwan kwæ' si nun, Mvènnswæb ne ci-kwènnzi nlim, à yě byin fyòsi be ke tòn lwen nun, à kimnzi byin, à dylì tì ku' byin kimmi ke mbyi nyon nun. Mvènnswæb loàn byin lè byin kiin tòn byin lè Yesù Kristò ke ntwu yon nun kwan hwæn. ¹¹Nun ne cinni ñkimmɔ' kwan hwæn.

Àmèn.

Mmlòkà' nzæ' le'

¹²Silvèn ne kpa' mún lè ñkɔ' mwen dèwà ne tòn ne. Mún tã nun tweli wě ñgyinni nyèm ne tã she Yesù Kristò cì lè ñlim fɔ'. Mwú ñkɔ' dèwǎ màzwùm yi le mún kimnzi byin ñlim ke zwum, lè mún she tì ku' byin le kwènnzi nlim Mvènnswæb si tì ku' wě tà she mún kɔ' si. Bænnèni son mè fyà' bí.

¹³Bwum Yesù Kristò bye ke cě **Bàbilôn**, bye Mvènnswæb yàen ku' wě byin, be ta byin hwæsi. Mwen nyèm Markù tà ku' byin hwæsi. ¹⁴Hwæsèni byin ne' lwen ke nyinnim shin nun wě tà she se yili le mè ñgyinni hwæsi bon ne'. Byin be dylì bæti lè Yesù Kristò, Mvènnswæb fe byin fɔa, byin hwæn.

Dèwà She Mɛ Mbì Sɛ Piêr Kɔe

Mè hwæsi Piêr

1 ¹ Mùn Simôn Piêr ne ta byin dèwà ton sɛ kɔi. Mùn ni ci-she Yesù Kristò, mùn bɛ tì ku' ci-ntwum nyon. Mùn kɔ' son lè byin bɛ keà mè nlim nyin ke nywi Yesù Kristò, mbanmban wě bwi'. Kě nlim màzwùm cinni ñtwu ke mɛ' ye', bwi' lè byin mban. Mvènnswàb ne fɛ bwi' son ke nyě she lwinni sɛ Yesù Kristò cie nun, nun ne ðyi Ci-nswæti nyɛ', à bɛ tì Mvènnswàb nyɛ'. ² Mvènnswàb ngænnì byin, à fɛ byin flɔa kwan hwæn ke nlimmì ye byin limmi nun bon lè Nyeli nyɛ' Yesù Kristò.

Bɔlèni lè byin cinni kwù kèn she lwen

³ Ke nkimmɔ' yon nun, Yesù Kristò ci bwi' limmì Mvènnswàb ne lon bwi' lè bwi' ton lè nun ke ntwu yon nun, bwi' ci tì ku' lwen wě nun. Li, ke nlimmì màzwùm nun, à feà bwi' ywum hwæn ye ta bwi' kpea ke mbyi nyon nun, lè bwi' cinni kwù kèn she Mvènnswàb yili. ⁴ Ke nyè ywum màzwùm, à lwinnzi ñkàli twun ye nun lelakà' ñdikà' ñwé. À feà bwi' yì ðàsi lwukea. Yì ðàsi màzwùm ye cì byin nywæli ywum byibbɔa ye bwum ta tæm ke cě ñgyɔ' wan, byin cinni tì ku' m̄fɔkà' fɔ' lè Mvènnswàb. ⁵ Ke à si li, mùn shè byin lɛ, ke byin keà ñlim ke nywi Yesù Kristò, kpæmmèni me', byin konndi kwù kèn she lwen cinni. Kwan sɛ byin ta kwù kèn she lwen cinni, byin konndi tì kon cinni ke mwu. ⁶ Kwan sɛ byin cinnâ kon ke mwu, byin konndi bɛ mè ci-mbæn nlim. Ke nyè mbæn nlim yì, byin konndi bɛ mè ci-mfyimnzi le'. Ke nyè ye byin bɛ mè ci-mfyimnzi le', byin ci tì ywum hwæn wě tà she Mvènnswàb yili. ⁷ Byin cime ywum hwæn wě tà she Mvènnswàb yili, byin konndi tì mè ñgyinni yili ke nyinnim shin nun. Byin yilime bon li, byin konndi tì ku' bwum hwæn yili. ⁸ Beshe mbòkì tòn nyin ni wě ywum ye mun tannzi ye, lè byin ci tì ku' yon li kwan mèan hwæn, lè lenkæm, byin ye Yesù Kristò fɔsi limmi mbyimbyì, mè she nyin kwannzi tì ku' mwù. ⁹ Son, mwum ne cinni kan ywum màzwùm ke kwæ' nywi shon nun, à ni wě ci-bwubè ne tà ka swum ndɔ' yenni. Nlim fyeà nun lè Mvènnswàb zùsà nun byebbi ne nun cie mbyì.

¹⁰Mè ñgyinni byêm, kpæmmênì me' lè ñkè mwu ke ywum màzwùm nun bǎ byin lisà' pisean le Mvènnswàb yànnà byin, à lon byin le byin be bwum byon. A byin ci li, byin ba pyì ke byebbi nun. ¹¹Li, Mvènnswàb yě byin mbyi donnzi mgbonmgbon lè byin òn ke ywǎ' Nyeli nye' Yesù Kristò nun. Nun ne òyi Ci-nswæti nye'. Ywǎ' shon si òwùmdwùm.

¹²Li ne ci, kwo fe' she byin limmà ywum màzwùm nùn, byin òyi ti kimmi ke leñkàm she be liseà byin nun, mùn yě ti byin yon bunnzea kwan hwæn. ¹³Ñgyin ye mùn ke ke cě ñgyó' wan fe lè me' ye, mùn yen le à si lwen le mùn bunnzà' byin ywum màzwùm bǎ byin konni. ¹⁴Ntwi' se mùn limmi le kwan ba tí làbbi lè mùn ywi wě tà she Nyeli nye' Yesù Kristò shèe mùn. ¹⁵Mùn yě lo' òli lè mùn lisà' byin mbyi ndǎ' ne byin ye ñzǎ' le' yi bunngea nun kwan hwæn lè mùn ywià mùn.

Swum se lisa' le ñzǎ' le' Piêr yi leñkàm

¹⁶Kwan se òwi' shee byin mbòkì ne Nyeli nye' Yesù Kristò bènne lè ñkimmǎ' yon nun hwæn, mè pwin me ñkæn ndǎ' ye mwum wan ne ghe ye òwi' be kǎn òwi. Son, òwi' yenne ñtwu yon lè mè me' ye'. ¹⁷Kwan se Ce nye' Mvènnswàb fee nun ñtwu, òwi' ywǎe ñkwu Mvènnswàb ne cinni ñtwu à lan ywum hwæn, ye she le: «Nyě ne òyi mwen nlim nyèm, mùn ké nun ke nzwon nlim nyèm.» ¹⁸Òwi' ne', òwi' ywǎe ñkwu màzwùm ñwǎl ye ke nlim òeb, kwan se òwi' be ke kpa' sanmi zwem òwi' lè mè Yesù.

¹⁹Li, òwi' ta òsi zwùm teli lè ñzǎ' le' ye mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun shekà'. À si lwen le byin nonnzi mè ywi' ke nzǎ' le' ye bon be shèe nun, ntwi' se à yi wě win ye ta nyànni ke ñjimmi nun, han a ken bèn kwan se shikpon ye òwùmni. Ke kwan màzwùm nun, nun ne òyi nywǎ' ne tá òwùm moan shikpon yě mè nlim nyin ñwannzi. ²⁰Swum zwimbyi' se mùn yili le byin limmi, à si le, ñzǎ' le' ye be kǎ' ke òwǎ Mvènnswàb nun, ye konndi ti kwan ke ñwum me ci-nleli ke ñwum Mvènnswàb nun, be wòle kǎn be sù yon lè bon ne'. ²¹Ntwi' se ñzǎ' le' Mvènnswàb tà ka wai ke me mwù nyan nun. Son, Mpùn Nsanmi ne bènne bon nywi bǎ be leli ke ñwum Mvènnswàb nun.

Mè nlisà' me ci-me mbwè'

2 ¹Ke kwan se be mbyì nun, mè ci-ntwum me mbwè' kwaen ke nyinnim ñkwìn bwum Mvènnswàb nun, mbanmbò' ku', mè nlisà' me ci-me mbwè' ye ti ku' kwan ke nyinnim shin nun. Be ye byin ñjè me mbwè' shé, ye ye byindǎ' mè mwù kyèa. Kwo fe' Nyeli nye' ne swæti bon, be ye nun byinnǎ. Ke nci ye bon ye ci li, be ye vèné' twun ndǎ' teli ke nywi yan ne'. ²Màn bwum yě mè kwù kèn byibbǎ byan òwon. Ke nyě yi, bwum ònmi mbyi leñkàm kòlea. ³Mè nlisà' me ci-me mbwè' màzwùm bi mè ci-ntæm ywum, li, be ye byin mbèti lè ñzǎ' le' pwinpwin ye bon ne' ta ghe, lè bon se byin nywi. Son, Mvènnswàb òsǎ kyitǎ' shan ñdikà' ñwé. Kwan nzwonme kwǎ', à yě bon mlòsi ñgyinmbò'.

⁴Ce'èni fe', Mvènnswæb donnze kǎn mè cikpu' bye ke nlim dɛb bye cie byebbi, son, à bæne bon, à dwið' bon ke swu' win nun, cìcì se bon ta tòn kwe kpimmea ke njimmi nun, lè bon bonngà' ñgyin ne Mvènnswæb yě bon mè kǎ' lànnzi nun. ⁵Bwum bɛ be ke kwan Nòè nun, Mvènnswæb donnze kǎn tì ku' bon, son, à cìe ndwin ndwun kìn bwum byibbɔa bi she. À suku' Nòè swæti lè kì-shanmbi bwum ndɔ', nun ne be bwum le' se ke mbyi leŋkǎm nun shě. ⁶Ti lè mè myi ne be be lon le Sòdòm bon lè Gòmôr, mè myi mbi màzwùm, Mvènnswæb buse nun lè win. Ke ncì ye li, à lisà' bwum byibbɔa bye tà ka Mvènnswæb mwumzi mbòki swum se ye bon lànnzi nywi. ⁷Son, à nywàse mwum ñlwinni mbɔ' ndɔ' ne be be lon le Lôt. Nlim yon be kpanndi zwum lè ntwi' mè kíkǎn mbyibbɔa ne bwum me nsòn màzwùm be cì. ⁸Ntwi' kwan se nun be tòn kwe nyinnim shan nun, mè ñgyinngyin, à be ywɔ', à yen tì ku' mè le' mbyibbɔa nyan. Li, ñlim be nun kpeli ke zwum ke nyen ye nun be yen li.

⁹Mè mbòki le' ne tòn ne hwæn lisa' bwi' le Mvènnswæb limmi mbyi ne nun yě fyi lè nun swæti bwum bye mwumzi nun, lè byi bi nywæli ke me vènè' nun. À limmi ti ku' mbyi ne nun yě fyi bǎ nun bæne mè ci-ncì byebbi, lè nun yennzi bon vènè' ke ñgyin ne nun yě mè kǎ' lànnzi nun, ¹⁰a lan lɔ' dýè bwum bye kwèblea, be konndi tì ñkimmɔ' Mvènnswæb ñjili.

Mè nliàs' me ci-me mbwè' bye mùn shí byin mbyí bi, à bi ze' mwu kimmi, be tà ka mwum ndɔ' yi, kwo fe' mè cikpu' Mvènnswæb bye cinni ñtwu ke dɛb. Be ta bon fyòn sìmmɔa nún. ¹¹Mè cikpu' Mvènnswæb bi bon ne', kwo fe' she be lan mè nliàs' me ci-me mbwè' bi lè ñkimmɔ', be tà ka bwum bi wèsi lè mè nsèm ke swi' Mvènnswæb. ¹²Son, bwum bi ta ku' bon ywum cìɔ' lè mwù dín. À bi wě mè nyàm bye ke mbo nun, bye be ta bæne lè be wu. Bwum bi ta ku' ywum su' sìmmɔa dín shìki be limmi mwù. Leŋkǎm se, be ye ywi wě mè nyàm ke mbo nun. ¹³Vènè' ne bon yennze bwùlu, be ye ku' bon fyòsi be lè vènè'. Ntwi' se kwo fe' ñganngan nywɔ', bwæ' tà ka bon kwènni lè ñcì ywum byibbɔa wě tà she mè nlim nyan yili. Kwan se be kin byin cinni, byin ji tì ku' ji lè bon mbanmban, à si byin le' kwènnjin. Be ta byin pòkea, li, ñlim dúnmi bon lwukea zwum lè mè bèb nyan. ¹⁴Bwum màzwùm, mè nlim nyan tà ku' su' kèn ke nlon me sibɔ' nun. Bwæ' tà ka bon kwènni lè ñcì byebbi. Be ta bwum swublea pyisi ke byebbi nun lè mè bèb nyan. Mè nlim nyan tǎ su' dýi kwan hwæn ke ntæm ywum nun, li, ñke Mvènnswæb ye bon bænni. ¹⁵Be dwiá mbyi leŋkǎm be nyè, be bwuð' pedín. Be ta mè kwũ kèn Bálám mwen Bòzôr dwon. Mwum màzwùm ne be lwen ywo lè ñcì byebbi bǎ nun yè lòn. ¹⁶Son, Mvènnswæb wèsi nun ntwi' se nun fyinnzi ñwum yon. Ke kwan màzwùm nun, m̀v̀æ̀m̀ndè dúnmi leli lè nun wě mwum, a twɔ' she mgbòtea se ci-nlèli ke ñwum Mvènnswæb nun ni yili le nun ci si.

¹⁷Bwum bye mùn shèe byin bi, à bi wě mè mwù dɔ' ne swimmɔa nún. Be be tì ku' wě dɛb mvu se m̀p̀ùn ta twɔti. Mvènnswæb f̀s̀á bon cì tòn

shan ke njimmi nlo nun le fyii. ¹⁸Be ta mwù twuli ke bàbà nun lè òzǎ' le' pwìnpwìn mèan ye ta fon kwean ke ñwum. Li, be ta yili le fon òwusi tì òwum bye ke kwaìn ke ñkwìn òwum bye ke ke njimmi nun. Be mbeti bon, lè byi bi ci ku' mè le' mbyibbɔa wě bon. ¹⁹Bon le: byi bi ye be lè mè mwù nyan. Son, bon ne' be ta le' li bi bi mè son mè le' mbyibbɔa. Ntwi' swum se mwum tǎ mwù kě ke nlim ñzwɔnzwɔ', lè à ni son swum màzwùm. ²⁰Beshe mwum ndɔ' ònnozǎ mè le' mbyibbɔa ntwi' se nun limmi Nyeli nye' Yesù Kristò ne òyi Ci-nswæti nye', ke nyě yi, à kònnɔ tì mè le' mbyibbɔa ònmi be, mè le' mbyibbɔa màzwùm ne nun fyòn kè ke swiswi', mwum màzwùm, à yě vènè' yenni ke tòn shon nun, a lan she be mbyi. ²¹Se bē lwen ke ci shon le ba à kè kwù ke mbyi Mvènnswæb nun, lè she nun limmá mbyi màzwùm, son, à yònnzì nyè lè le' Mvènnswæb. ²²Bwum màzwùm tǎ mè ñkǎm le' nyě be ta òwì lisea le à bi leñkǎm, nyě be òwì le: «Swum se mwen mbyi' tǎ gbu', à tǎ fyòn be lè nun ji son.» Nɔɔ' ni tì le: «Kìpu' se be òɔsi jene ta kěn son ne' sonnzi be ke me mlǎ' nun.»

Mbèn ye Nyeli nye' Yesù Kristò yě bèn

3 ¹Mè ñwè byèm, òwà she me mbi se mùn koi byin se. Ke yi òwà òi yi nun, mùn tǎ byin ywum ye byin ywà mbyi nùn ònzi, lè byin konni. ²Mùn yili byin ònngà' òzǎ' le' ye mè ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun lelakà', kònnɔ lè ye Nyeli nye' Yesù Kristò ne òyi Ci-nswæti nye' be byin shě ke me ñwum mè ci-ntwum byon bye nun fyie byin. ³Swum zwimbyi' se mùn yili mùn she byin si le: Ke ñgyìn mmlòkà' ñgyɔ' wan nun, mè ci-ñgɔla' ye kwan, lè be ta ywum cǐ wě tǎ she bon yili. ⁴Be ye byin kɔlea lè be ta shè le: «Yesù Kristò cie kàn byin ñkàli le nun yě bèn? Son, à ni fen? Nɔdikà' ne mè mbibe a bye' ywie, òwi' yen le ywum ta ku' bon lǎnnzì wě ke ndunmi ñgyɔ' wan.» ⁵Bwum be ta le' li bi, be yili kan bon limmì le kwan se Mvènnswæb fòe òe lè ñgyɔ', à cie ywum hwæn kwan ke nleli yon nun. À fòe ñgyɔ' bon lè mlǎ', à ci mlǎ' senndi, òn ñgyɔ' kwan be. ⁶Mlǎ' ye Mvènnswæb wue òwum mbyi' nun kwan se nun fyie ndwin ndwin à kìn bon she hwæn pǎe'. ⁷Nleli yon ye ye tì ku' ci òe lè ñgyɔ' ye òwi' ta yen jene ye ye tòn kwe, a ken wòli kwan se nun yě yon twènni lè win. À yě tì yon kě kwe a ken tì wòli ñgyìn ne nun yě òwum mè kǎ' lǎnnzi, à mlòsi tì mè ci-ncǐ byebbi hwæn.

⁸Mè ñwè byèm, òzǎ' le' mbo' ndɔ' ni kwe nyě ba ñlim fye byin lè nun. Òzǎ' le' màzwùm ni le, ke me' Nyeli nye' Mvènnswæb, ñgyìn mbo' ni ke ci shon wě òwùm ñkǎm, òwùm ñkǎm yi ku' ke ci shon wě ñgyìn mbo'. ⁹Byindo' ta bàkà' le Mvènnswæb tǎ ka pwàti ywum ye nun tǎ leli lwinnzi. Son, li ne òn. À tǎ ñlim òenni ke ntwi' yin, ntwi' se à yili kan le mwum ndɔ' òwu. À yili le mwum hwæn yonnzì ñlim yon, à kyìli lè byebbi.

¹⁰Mwum ndɔ' limmi kan ñgyìn ne Yesù yě bèn. ñgyìn màzwùm yě òwi' semnzi nun wě tǎ she ci-nywi' tǎ bèn. Ke ñgyìn màzwùm nun, òe ye

ɓwu lè ywum ta twùm le bòdò. Win ye ywum ye zwô busi hwæn. Ywum ɲgyɔ' wan, kòndi lè ɲgyɔ' nun ne', ye ye ku' fya' hwæn. ¹¹Ke ywum hwæn ye ɓu' li, yã kwù kèn se se yili le ɓyin cinni? Se yili le kwù kèn shin ɓe sanmi, ɓyin mwumzi tì Mvènnswæb lè ñlim fɔ'. ¹²Suèni me' kè ke ɲgyìn màzwùm nun, ɓyin kimnzi nywi lè ñcì ywum lwukea, ɓã ɲgyìn ni pwætì ɓèn. Nywɔ' màzwùm, win ye ɗeb twènni, ye busi son, lè ywum ye kwe zwô hwæn. ¹³Son, Mvènnswæb cìe ɓwi' ɲkàli le nun yě ɓwi' ɗeb she nywæb lè ɲgyɔ' nyě nywæb fò. Ke kwan màzwùm nun, ywum ye su' ɓe wě tà she Mvènnswæb yili. Son se ɓwi' ta bònɲgà'.

¹⁴Mè ɲwè ɓyêm, ke mbònɲgã' ɲgyìn màzwùm nun, kimnzèni nywi lè ɓyin cinni kwù kèn she lwen, ɓyin ɓe sanmi ke me' Mvènnswæb, shìkì ɓyebbi ndɔ' ɓe ku' ɓyin ke nywi. ɓyin ton tì ku' ke mla' flɔa nun. ¹⁵Limmèni lwen le Nyeli nyè' Yesù tã m̀bèn yon mgbànnzi ntwi' se nun yili le mwum hwæn swæ'. Li ne ɲgyinni nyè' Pól nyě ɓwi' yili ñzwɔnzwò' koi ɓyin ke ɗèwà shon nun. À kɔ' yon lè kon se Mvènnswæb fèe nun mwu nun. ¹⁶Lè' fɔ' màzwùm se nun tã kwùbtà' ke yi ɗèwà yon nun hwæn. Ke yi ɗèwã màzwùm nun, yì cìcì ndɔ' yi kwe nlim kyibli, ye ɓwum tà ka pwætì ywɔ'. Mè nshì-nlimmi ɓye ɓæn kan le' Mvènnswæb lè leɲkàm, ɓe ta yì cìcì màzwùm yònnzea wě tà she ɓon yili. Mbanmbɔ' wě tà she ɓe ta yì cìcì nzæ' le' Mvènnswæb ndɔ' yònnzea li. Ke ncì ye ɓon ta cì li, ɓe ta kyitæ' Mvènnswæb tɛli ke nywi yan ne'.

¹⁷Son, ɓyin mè ɲwè ɓyêm, m̀bòkì ne ɓyin limmã ywum màzwùm jene, konnèni lwen lè yon, ɓyin làkì mwù kě lè ñzæ' le' me mbwè' ye ɓwum ɓyibbɔa ta shè, ɓyin ɗonnzi cě ɓyin twɔ' kwù nun kimmi. ¹⁸Kènnèni mbyimbyì ke mbyi Nyeli nyè' Yesù Kristò nun, ɓã ɓyin fɔsì nun ne ɗyi Ci-nswæti nyè' limmi lwen, ɓyin limmì tì ku' m̀bòkì ne nun tã lwen cì lè ɓwi'. Ntwu ɓe lè nun ñɗunmi ye jene han a ken ɓèn li kwan hwæn. **Àmèn.**

Dèwà She Zwimbyi' Sε Jân Kœ

Le' se nywi mwen Mvènnswàb ne be ta lon le Ñzàè' le'

1 ¹Bwi' ta byin dèwà ton se koi ke nywi Ñzàè' le' nyě cinni ñzison. Kwan se be lè ɲgyô' wan ðunmi kife', Ñzàè' le' màzwùm be lè à ti kwe. Bwi' yenne nun, ðwi' ywà' tì ku' swum se nun lele lè mè ywi' bye'. Bwi' yenne ma nun lè me' ye', ðwi' yinndi tì nun lè mè fyà' bye'. ²Kwan se Ñzàè' le' nyě tã ñzison ðwùmðwùm fe ne kwean pisean, ðwi' yenne nun. Li ne ci ðwi' ta le' shon leli, ðwi' ta byin ñzison she ðwùmðwùm màzwùm sannzi. She be kì ñdìkà' ɲwê gwùmni ke ðeb fya' Ce nye' Mvènnswàb, son jene, à kwàsà ðwi' son pisean. ³Swum se ðwi' yenne, ðwi' konndi ywà' si, ðwi' ta byin son sannzi lè byin be ku' bæti lè ðwi' ke mbæti ye ðwi' bi bæti lè Ce nye' Mvènnswàb bon lè Mwen nyon Yesù Kristò. ⁴Bwi' ta byin ywum ton ye koi bǎ ðwi' be lwinni lè ñdàli.

⁵Mvènnswàb ni ɲwanni, ǎ yili kan njimmi ke nywi yon. Ntwum ye ðwi' ywœ ke ɲwum Yesù Kristò, ðwi' konndi byin shě, à yi. ⁶A ðwi' she le ðwi' ti bæti lè Mvènnswàb lè ðwi' ta kèn mbyî ke ncí byebbi nun, lè ðwi' ta ðwèli ðin, leɲkàm ndò' ba ðwi' nywi. ⁷Son, beshe ðwi' ton ke ɲwanni nun wě tǎ she Mvènnswàb nun ne' ni ke ɲwanni nun, ðwi' bi ɲwum fò' lè ðwùlu. Mvæb Mwen nyon Yesù ye swi ɲgæ' mè bɔtò' nun ta ðwi' byebbi nye' pòsi.

⁸Beshe ðwi' byinnò' le byebbi ndò' ba bon ðwi' nywi, ðwi' ta ðwi' ne' pœkea ðin, leɲkàm ba ðwi' nywi. ⁹Son, beshe ðwi' kwasi byebbi nye' swi Mvènnswàb, ðwi' woli ðwi' telèni zwùm lè nun le à yě ðwi' nun zùsi, à cì ðwi' be ðwum sanmea ke swi' shon. À yě cì li ntwi' se à ni ñlwinni ke me le' nyon nun. ¹⁰Beshe ðwi' byinnò' le ðwi' cì kan byebbi lè ðwi' ta Mvènnswàb tweli lè ci-me mbwè', ñzǎè' le' yon ba ðwi' ke me nlim nun.

Yesù ne ðyi ci-ndyi ɲgim nye'

2 ¹Bwen byêm, mùn tǎ byin dèwà se ton se koi lè byin làkì byebbi cǐ. Son, a kiin bèn nywà' ndò', mwum ndò' pyi ke byebbi nun, limmèni

le bwi' cinni ci-ndyi ngim ke swi' Ce Mvènnswæb. Ci-ndyi ngim màzwùm ni Yesù Kristò ne ðyi ñsanmi. ²Nun ne ywi ngæ' mè bɔtɔ' zwem lè Mvènnswæb zusi bwi' byebbi nye'. Á su' kan ywi ntwi' byebbi nye', à ywi ti ku' ntwi' byebbi lan wan hwæn.

Ñdʷonnzi nɔæ' le' Mvènnswæb

³Beshe bwi' dʷonnzi ñɔæ' le' Mvènnswæb, cici màzwùm se bwi' ye limmi le bwi' limmâ Mvènnswæb. ⁴A mwum ndɔ' ðyi, à shè le: «Mùn limmâ Mvènnswæb», lè á tà ka swum se nun leli dʷonnzi, ci-me mɔwè' ne, leŋkæm ndɔ' ba nun nywi. ⁵Son, mwum ne tá ñɔæ' le' Mvènnswæb dʷonnzi, à kè yon nlim yon nun, nun ne ta Mvènnswæb yili lè ñlim fɔ'. M̀bòkì ne bwi' woli kim bwi' limmi le bwi' ti bæti lè Mvènnswæb ni le, ⁶mwum nyě tá shè le nun ni ñbæti lè Mvènnswæb, mbyi ndɔ' ba mbyi, suku' ñdʷon me kwù Yesù.

Lwua nyě nywæb

⁷Mè ñwè byêm, lwua nyě mùn tà byin kɔi ni, nyě nywæb ne ban. Son, pwìn lwua nyě ɓe sheâ byin mbyí, nywɔ' ne ɓe sete byin Ntwum Yesù Kristò shé ne. Pwìn lwua màzwùm ni ñɔæ' le' nyě byin ywɔâ nùn. ⁸Kwo fe' li, à ni wé lwua nywæb ne mùn tà byin kɔi. Yesù Kristò lisea ke kwù kèn shon nun le lwua màzwùm ni leŋkæm. 'Byin ti ku', byin ta lisà' ke kwù kèn shin nun li. 'Bwi' limmi le swum nywæb se, ntwi' se njimmi ti yeon nun, bwi' ti ñwannì she ñkæmñkæm yenni nùn.

⁹Mwum nyě tá shè le nun ni ke ñwanñwan nun, ke nyě yi, à tà nun ñgyinni nyon byinnzi, limmèni le á ke ke njimmi nun. ¹⁰Son, mwum nyě tá ñgyinni nyon yili, à tá tòn ke ñwanñwan nun. Swum ndɔ' ba nun nywi she ye cì lwikwæn pyì byebbi nun. ¹¹Son, mwum nyě tá ñgyinni nyon byinnzi, à ni ke njimmi nun, à tá kèn ke njimmi nun, shìkì à limmi cè nun tá kèn, ntwi' se njimmi dʷɔkeá nun me' ke mwu.

¹²Bwen byêm, mùn tà byin dèwà se ton se kɔa ntwi' se Mvènnswæb zùsà byin byebbi nyin ke jin Yesù Kristò nun. ¹³Byin mè ce, mùn tà byin son kɔa ntwi' se byin limmi mwum ne ɓe, lè ñgyɔ' wan kwan kife'. Ti lè byin mè mbìpǎn, mùn tà byin son kɔa ntwi' se byin leân Satæn lè ñkimmɔ'.

¹⁴Byin bwen, mùn kɔâ byin dèwà ton se ntwi' se byin limmi le Mvènnswæb ne ðyi Ce nye'. Byin mè ce, mùn kɔâ byin son ntwi' se byin limmi mwum ne ɓe, lè ñgyɔ' wan kwan kife'. Ti lè byin mè mbìpǎn, mùn kɔâ byin son, ntwi' se byin ðyi kimmi, byin bæn le'-Nswæb ke me nlim nyin nun, byin leân ti ku' Satæn lè ñkimmɔ'. ¹⁵Ba byin tæm ywum ye ñgyɔ' wan, shìkì byin ke mwù lè yon. 'Beshe mwum ndɔ' kè mwù ke nywi ywum ye ñgyɔ' wan nun, limmèni le á tà ka Mvènnswæb yili. ¹⁶Ywum ye ñgyɔ' wan nun yi le: mè mbàkà' mbyibbɔa ne tá wai ke nlim nun,

ñtimma' ywum ye ba ywû, ñshela' nywi ke ywum ye wù cinni nun. Ywum màzwùm hwæn li, ye ta wa' ke cě ñgyô' wan, ye tà ka wai ke cí Ce nye' Mvènnswæb. 17Ñgyô' wan tã mlò' lè ywum ye ßwum ta tæm kwe nun hwæn. Son, ti lè mwum nyě tã swum se Mvènnswæb yili cí, à tã tòn ðwùmdwùm.

Mè ci-byinnzi Kristò

18Bwen byêm, mmlòkà' ñgyô' wan ti kwemmi nùn. Byin ywôa le ci-byinnzi Kristò yě ðèn, kwan se ñgyô' wan ti kwemmi lè mmlòkà'. Jene, mè ci-byinnzi byon ðennâ mèan ñzwô'. Se lisa' le ñgyô' wan nzwonme kwæ' lè nun mlò'. 19Mè ci-byinnzi màzwùm kwan ke ñkwìn ye' nun, son, ßwi' ðe kǎn ñwum fò' lè ßon, son se ci ðe ken. Bwi' ðé ñwum fò' lè ßon, ðe kenné kǎn. Swum màzwùm lannze li, lè wen ne hwæn limmi le ðe ðe kǎn ñwum fò' lè ßwi'.

20Ti lè byin, Kristò feâ byin Mpùn Nsanmi nyon. Li ne ci byin limmi ywum ye ðyi leñkàm hwæn. 21Ñgô' ye mùn koi byin yi, a ða lè ntwi' byin limmi kan leñkàm. Mùn koi lè mùn she byin le byin limmi son, byin limmi ti ku' le mè mßwè' tà ka kwan ke leñkàm nun. 22Ti, yã mwum ne ðyi ci-me mßwè'? Ci-me mßwè' ni mwum nyě tã byinnò' le Yesù ðã Kristò, mwum ne Mvènnswæb fyii. Ci-me mßwè' màzwùm ni ci-byinnzi Kristò. À tã byinnò' le Ce nye' Mvènnswæb ßon lè mwen nyon Yesù Kristò ðyi ði ðan. 23Mwum nyě tã byinnò' le Yesù ðã Mwen Mvènnswæb, ã limmi kan Mvènnswæb. Son, mwum ne ðyi, à shé le Yesù ni Mwen Mvènnswæb, à limmi Ce nye' Mvènnswæb. 24Son se ci, mùn tà byin shé le, ðænnèni ke me nlim nyin nun ñzǎ' le' ye byin ywæ kwan se ðe sete byin ñtwum Yesù Kristò shé. 'Beshe ñzǎ' le' ye byin ywæ ke kwan màzwùm nun yi byin ke me nlim nun, byin ye tòn ðæti lè Ce nye' Mvènnswæb ßon lè Mwen nyon. 25A ðwi' ci li, swum se Kristò kèe ðwi' ñkàli le nun yě ðwi' fe si ñzison ðwùmdwùm.

26Mùn tà byin ywum ye ton ye koi ke nywi ßwum ðe yili ðe poka' byin. 27Ti lè byin, Mpùn Nsanmi ne Kristò fe byin ni byin me nlim nun. Mbòki ne Mpùn màzwùm ni byin ke me nlim nun, à tà byin ywum hwæn pæ' lisea, se yili le ñlisa' ndò' kwan, à kòndi ti byin ywum ye ðin lisea? 'Ban, ywum ye Mpùn Nsanmi tà byin lisea à yi leñkàm, mè mßwè' ye ðan. Ke à si li, ywôtèni swum se Mpùn Nsanmi tà byin lisea, byin ton ðæti lè Yesù Kristò.

Mwum ne ðyi Mwum Mvènnswæb

28Ke à si li, ðwen byêm, tòènni ðæti lè Yesù Kristò, ðã ðwi' ðe mè ci-kim nlim, kwènnjin læki ku' ðwi' ðænni swi' shon, nywô' ne nun yě fyònni. 29Ke byin limmi le Yesù Kristò ni ñsanmi, li, byin limmi ti ku' le mwum nyě tã ywum ye ðyi sanmea cí ni mwum Mvènnswæb.

Bwi' bi bwum Mvènnswæb

3 ¹Ceèni fe' mbòkì ne Ce nye' Mvènnswæb yili bwi'. N̄yili ye nun yili bwi' yi twun, son se ci à tà bwi' lon le bwum byon. A si ku' li, bwi' bi bwum byon leŋkæm. Mbyi ne bwum ŋgyô' wan limmi kan le bwi' bi bwum Mvènnswæb, à ni le bon ne' limmi kan Mvènnswæb nun ne'. ²Mè ŋwè byêḿ, bwi' ti jene bwen Mvènnswæb. Kè bwi' ye be le, ke kwan se ta kìn nun? Mvènnswæb lisa' kife' bwi' son. Son, swum se bwi' limmi si le kwan se Kristò yě fyònni, bwi' ye ku' be wě nun, ntwi' se bwi' ye nun yenni wě tà she nun ni ku'. ³Mwum hwæn nyě cinni mbàkà' màzwùm ke nlim nun, ba à cì ti byebbi, wě tà she Kristò nun ne' tà ka byebbi cí.

⁴Mwum hwæn ne tà byebbi cí gba' tà lwuà Mvènnswæb pyí. Ntwi' se m̄pyí lwuà Mvènnswæb ye be ta lon le ñcì byebbi. ⁵Byin limmi lwen le Yesù Kristò bènne ŋgyô' wan lè nun pæ' bwi' byebbi nywi. Ti lè nun, kwo fe' byebbi mbò' ndò' ba nun nywi. ⁶Li, mwum nyě tà tòn mbæti lè nun tà ka byebbi cí. Son, mwum nyě tà byebbi cí kwan hwæn yen kife' Yesù, shìkì à limmi ku' nun. ⁷Bwen byêḿ, ba kì byin yili mwum ndò' pòka' byin. Mwum nyě tà ywum ye d̄yi sanmea cí, nun ne' ni ku' ñsanmi wě tà she Yesù Kristò ni ñsanmea. ⁸Ti lè mwum nyě tà byebbi cí kwan hwæn, à ni mwum Satæn, ntwi' se Satæn d̄unme byebbi cí ñdikà' ne ŋgyô' wan kweân. Mwù mbèn ye Mwen Mvènnswæb bènne ŋgyô' wan nun yi le à kiin le nun mlòsi she se Satæn tà cì.

⁹Mwum nyě d̄yi mwum Mvènnswæb tà ka tí byebbi cí, ntwi' se ñzison she Mvènnswæb fe nun si nun nywi. Ke Mvènnswæb ni d̄yi Ce nyon, à wòli kan kim à cì ti byebbi. ¹⁰Mwum nyě tà ka swum se d̄yi sanmi cí, shìkì à yili ku' ŋgyinni nyon, à b̄a mwum Mvènnswæb. Swum se ke ŋkyilla' ke nyinnim bwum Mvènnswæb lè bye Satæn, à si.

Bwi' yilèni bwùlukwæn ke nyinnim she' nun

¹¹Kwan se be sete byin kìn ñtwum Yesù Kristò shě, ŋgyi le' ne byin ywœ, à be le: «Bwi' yilèni bwùlukwæn ke nyinnim she' nun.» ¹²Ba bwi' beèni wě Kain ne be mwum Satæn, à kèn ŋgyinni nyon ne' wu. Yen se cie à wu nun? Kain wue nun ntwi' se mè she nyon be m̄byibbɔa, nyě ŋgyinni nyon be ñlwukea. ¹³Mè ŋgyinni byêḿ, ba kì shìmmea ci byin kwan se bwum ŋgyô' wan ta byin byinnzi. ¹⁴Bwi' limmi le bwi' ba tí mbyi ywi nun. Bwi' kweân, bwi' ti jene mbyi nzison nun. Bwi' limmi son, ntwi' se bwi' ta mè ŋgyinni bye' yili. Mwum nyě tà ka ŋgyinni nyon yili ke ke mbyi ywi nun. ¹⁵Mwum nyě tà ŋgyinni nyon byinnzi ni wě mwum ne tà bwum wukea. Byin limmi le ci-ŋwuka' bwum cinni kan ñzison d̄wùm d̄wùm. ¹⁶Yesù Kristò yili bwi', à kien ywi ntwi' ye'. Li, à lisea bwi' mbòkì ne bwi' woli bwi' yili bwùlukwæn. Li, bwi' ku', ba bwi' byinnò' ywi ke ntwi' mè ŋgyinni bye'. ¹⁷Beshe mwum ndò' ne cinni ywum mèan yen le shi' ta ŋgyinni nyon bænni, be nyě yi, à

fe kan nun, yen se lisà' le à tã Mvènnswàèb yili? ¹⁸Bwen byêm, ke à si li, ba bwi' pɔka' b̄wùlu le bwi' yili bon ke nzæ' le' lwukea ye bwi' ta bon shě nùn. Son, bwi' lisèàni bon òyili ye òkàmɔkàm ke mkpa' ye bwi' ta bon kpea nun.

¹⁹Cìcì màzwùm se bwi' ye limmi le bwi' bi b̄wum Mvènnswàèb ne òyi Ci-leŋkàm, mè nlim nye' kònndi b̄e m̄flok̄ea ke swi' shon. ²⁰Kwan se òkwu ye zwum ta wu shě le wù ni cià byebbi, ba kì òlim gwennzi wù òzwònzwò', ntwi' se Mvènnswàèb ni òndwun, à làn òkwu ye zwum. Nun ne limmi ywum hwæn. ²¹Mè òwè byêm, ke òkwu ye zwum wòli kan kim ye wesi bwi' le bwi' cià byebbi li, bwi' ye òyi swi' Mvènnswàèb, shìkì yi kwen bwi'. ²²Mvènnswàèb tã bwi' ywum ye bwi' ta nun cibbi fe, ntwi' se bwi' ta òzæ' le' yon òwonnzi, bwi' ci ti ku' swum se ta nun òlim lwukea. ²³Swum se nun yili le bwi' ci, à si le bwi' telèni zwùm lè Mwen nyon Yesù Kristò, bwi' yili ti ku' b̄wùlu ke nyinnim she' nun, wě tã she Yesù Kristò shèe bwi'. ²⁴Mwum nyě tã òzæ' le' Mvènnswàèb òwonnzi, à tã tòn m̄bæti lè Mvènnswàèb, Mvènnswàèb tòn ku' m̄bæti lè nun. Yen se ye cì bwi' limmi le Mvènnswàèb tã tòn m̄bæti lè bwi'? M̄pùn Nsanmi ne nun fyì bwi' ne ta bwi' son lisea.

M̄pùn Mvènnswàèb lè m̄pùn ci-byinnzi nyon

4 ¹Mè òwè byêm, limmèni le mè ci-ntwum me m̄bòwè' kweân ke ògyò' wan nun m̄ean. B̄e ta shè le bon b̄e ta òtwum Mvènnswàèb shě lè òkimmò' M̄pùn nyon. Son, kwan se bon ye b̄en cì shin, ba byin seti mwù ké ke le' shan nun m̄byimmi. Setèni fe' bon kènnzi ke nleli yan nun b̄eshe M̄pùn Mvènnswàèb ne ta bon kènnzi leŋkàm. ²Swum se ye lisà' le M̄pùn Mvènnswàèb ne ta mwum ndò' kènnzi, à si le mwum màzwùm òyi shìtãkwù le Yesù Kristò fyòne mwum, à kìn ke cě ògyò' wan. B̄eshe mwum ndò' le' li, lè M̄pùn Mvènnswàèb ni nun nywi. ³Son, mwum byinnò' le' màzwùm, lè M̄pùn Mvènnswàèb b̄a nun nywi. M̄pùn nyě nun cinni wai cě ci-byinnzi Kristò. B̄e lè byin ywòà le ci-byinnzi nyon yě b̄en. Jene, à ti ke cě ògyò' wan nun òtòn.

⁴Bwen byêm, ti lè byin, byin bi fya' Mvènnswàèb, byin leân mè ci-ntwum me m̄bòwè' bi lè òkimmò', ntwi' se M̄pùn nyě byin ke nywi, à cinni òkimmò', à làn m̄pùn nyě tã tòn ke nywi b̄wum b̄e ke cě ògyò' wan nun. ⁵Mè ci-ntwum me m̄bòwè' bi bi b̄wum b̄e cě ògyò' wan. Li, b̄e ta leli ke nywi ywum ye cě ògyò' wan, lè b̄wum ògyò' wan ta òwum yan ywo. ⁶Ti lè bwi', bwi' bi fya' Mvènnswàèb. Mwum ne limmi Mvènnswàèb, à tã òwum ye' ywo. Son, mwum ne limmi kan ku' Mvènnswàèb, à tã ka òwum ye' ywo. Cìcì màzwùm se bwi' ye òyi, bwi' ke òkyilla' ke nyinnim M̄pùn nyě leŋkàm lè m̄pùn nyě mè m̄bòwè'.

Nyili ye wai fya' Mvènnswàèb

⁷Mè òwè byêm, bwi' yilèni b̄wùlukwæn ke nyinnim she' nun kwan hwæn, ntwi' se Mvènnswàèb ne ke bwi' òyili màzwùm ke me nlim

nun. Mwum nyě tã ðwùlukwǎen yili ni mwum Mvènnswǎeb, à limmi tì ku' Mvènnswǎeb. ⁸Son, mwum nyě tã ka ðwùlukwǎen yili limmi kan Mvènnswǎeb, ntwi' se ðwi' limmi le Mvènnswǎeb tã su' ðwum yili le ñlim fɔ'. ⁹À fyii mwen mbɔ' nyon ke cě ɱgyɔ' wan le ðwi' cinni ñzison ɱkǎmɱkǎm ke nyè yon. Li ne à lisea ðwi' mbɔ̀kì ne nun yili ðwi'. ¹⁰Sù nyili ni le, ðwi' ðe sete kan Mvènnswǎeb yili, son, nun ne sete ðwi' yili, à fyii mwen mbɔ' nyon le nyi ni kiin ywi. Ke nyě ywi nyon, à zùsì ðwi' byebbi nye'. ¹¹Mè ɱwè ðyêm, ke Mvènnswǎeb yilá ðwi' li, se cibbi le ðwi' ku', ðwi' yilèni ku' ðwùlukwǎen ke nyinnim she' nun. ¹²Mwum ndɔ' yen kife' Mvènnswǎeb. Kwo fe' li, ðeshe ðwi' yili ðwùlukwǎen, Mvènnswǎeb tã tòn mbæti le ðwi', ñyili ye nun kè ðwi' zwum kwannzâ mwù ke nywi ye'.

¹³Mvènnswǎeb feâ ðwi' Mpùn nyon. Li ne ci ðwi' limmi le ðwi' ði bæti le nun, à tòn ku' mbæti le ðwi'. ¹⁴Bwi' yenne nun le me' ye', ðwi' konndi ðæmmi le Ce Mvènnswǎeb fyiâ Mwen nyon le nyi ni kiin ðwum ðe ɱgyɔ' wan swæti. ¹⁵Mwum nyě ðyi, à sæb kimmà', à shè le Yesù ni Mwen Mvènnswǎeb, Mvènnswǎeb ni mbæti le nun, à ðe tì ku' mbæti le Mvènnswǎeb. ¹⁶Bwi', ðwi' limmi le Mvènnswǎeb tã ðwi' yili, ðwi' keâ mwù ke le' màzwùm nun. Mvènnswǎeb tã su' ðwum yili le ñlim fɔ'. Mwum ne tã ðwùlukwǎen yili le Mvènnswǎeb nun hwæn, à ni mbæti le Mvènnswǎeb, Mvènnswǎeb ni ku' mbæti le nun.

¹⁷Swum se lisa' le ñyili ye Mvènnswǎeb kèâ ðwi' zwum kwannzâ mwù ke nywi ye', à si le nywɔ' ne Mvènnswǎeb yě ðwi' kìn mè kǎ' linni, yi ða ðwi' kwènni, ntwi' se tòn se ðwi' ta tòn cě ɱgyɔ' wan si ku' mbanmban le she Yesù Kristò. ¹⁸Mwum nyě Mvènnswǎeb yili, yi tã ka nun kwènni. Nyili ye kwannzâ mwù ta yi fyinni nun. Li, cě mwum nyě yi ta kwèn nun, ñyili kwannzi kife' mwù ntwi' se yi si wě vènè' ndɔ' se ðe ta mwum yennzi. ¹⁹Ti le ðwi', ðwi' ta ðwùlukwǎen yili le Mvènnswǎeb nun hwæn, ntwi' se Mvènnswǎeb ne sete ðwi' yili. ²⁰Beshe mwum ndɔ' shè le nun ni yili Mvènnswǎeb, son, à byinnzi ku' ɱgyinni nyon, le ci-me mbwè' ne. Beshe nun tã ka ɱgyinni nyon ne nun tã yen le me' yili, à yě cì le, à kà shè le nun ni yili Mvènnswǎeb ne nun tã ka yen? ²¹Lwuà ne Mvènnswǎeb fe ðwi' ne nyè: Mwum ne tã Mvènnswǎeb yili, à yili tì ku' ɱgyinni nyon.

ɱkimmɔ' nlan ywum ye ɱgyɔ' wan

5 ¹Mwum nyě limmi le Yesù ni **Kristò**, mwum ne Mvènnswǎeb fyii, nun ne ðyi mwum Mvènnswǎeb. Mwum nyě tã ku' Ce nye' Mvènnswǎeb yili, à tã tì ku' ðwum Mvènnswǎeb yili. ²Beshe ðwi' ta Mvènnswǎeb yili, ðwi' ðwonnzi tì ñzǎ' le' yon, cici màzwùm se ðwi' ye limmi le ðwi' ta ðwùlukwǎen ðwum Mvènnswǎeb yili. ³Ke ndwonnzi ye ðwi' ta ñzǎ' le' yon ðwonnzi nun, se lisa' le ðwi' ta Mvènnswǎeb yili leɱkǎm. ñzǎ' le' yon ða kyibli ke cì she'. ⁴Ntwi' se ðwum Mvènnswǎeb cinni ɱkimmɔ' ðe lan ywum ye cě ɱgyɔ' wan. Bwi' ye cì le, ðwi' kà làn

yon? Kě nlim she ɓwi' ta kè ke nywi Yesù si, son se ta cì ɓwi' lan ywum ye ɱgyɔ' wan lè ɱkimmɔ'. ⁵Ke à si li, wen ne cinni ɱkimmɔ' màzwùm? Mwum ne yili le Yesù ni Mwen Mvènnswæb, nun ne cinni ɱkimmɔ' màzwùm. Shi ɓe nun, mwum ndɔ' ɓän.

Shitàkwù se Mvènnswæb ɔyi ke nywi Mwen nyon Yesù Kristò

⁶Nun ne', Yesù Kristò ne kien ke cě ɱgyɔ' wan. À dun ke mla' nun kwan se ɓe jimnzi nun, à swì tì ku' mvæb yon kwan se à ywi. Ā sue kăn kìn ntwi' mlá', son, à kien lɔ' ntwi' mlá', lè ntwi' nswí mvæb yon tì ku', M̀p̀ùn Nsanmi nun ne' ne ta shitàkwù màzwùm ɔyi le à si li lɛɱkàm, ntwi' M̀p̀ùn Mvènnswæb tà ka ɓwèli. ⁷Ywum ye ta shitàkwù ɔyi nywi Yesù yi yon lè. ⁸Ywum màzwùm yi le: M̀p̀ùn Nsanmi, mlá', kòndì lè mvæb. Ywum lè màzwùm ta swum ɔ' lisea. ⁹Bwi' ta shitàkwù se ɓwum ta ɔyi yili. Ti lè shitàkwù she Mvènnswæb, à si twun, se lan she ɓwum ta ɔyi. Mvènnswæb nun ne' ne ɔyi shitàkwù nywi Mwen nyon. ¹⁰Mwum nyě tá ñlim kě lè Mwen Mvènnswæb, à yilá shitàkwù màzwùm ke nlim yon nun. Son, mwum nyě tà ka ñlim kě lè Mvènnswæb, à tá Mvènnswæb tweli wě ci-me mɓwè', ntwi' se à kè kan ñlim ke shitàkwù se nun ɔyi ke nywi Mwen nyon nun. ¹¹Shitàkwù màzwùm si le: Mvènnswæb fi ɓwi' ñzison she ɔwùmdwùm. Ñzison màzwùm, ɓwi' ye son yě ke nyě Mwen nyon. ¹²Mwum nyě tá tòn m̀bæti lè Mwen Mvènnswæb cinná ñzison màzwùm. Son, mwum nyě tà ka tòn m̀bæti lè nun cinni kan son.

ɱkeli cinni ɱkimmɔ'

¹³Mùn kɔá byin ywum ye ton yi lè byin limmì le byin cinná ñzison ɔwùmdwùm, byin ɓe ke ñlim lè Mwen Mvènnswæb. ¹⁴Beshe ɓwi' ta swum ndɔ' cibbi lè Mvènnswæb she ɔyi ke me m̀bàkà' nyon nun, ɓwi' limmèni lwen le à yě ɓwi' ywɔti. Li ne ci, ɓwi' ta zwùm tɛli lè nun. ¹⁵Li, ke ɓwi' limmi le à tà ɓwi' ywɔti kwan se ɓwi' ta nun swum ndɔ' cibbi, ɓwi' limmèni le, lè ɓwi' kà cibbi nun, ɓwi' ti lè swum màzwùm fya'.

¹⁶Beshe mwum ndɔ' yen lwikwæñ tá ɓyebbi ndɔ' cì nyě ɓä nun kènnzi ke ywi nun, à keli Mvènnswæb lè jin shon. Li, Mvènnswæb yě nun ñzison ɓe. Swum se mùn le' si suku' lè ɓwum ɓye ɓyebbi nyan ɓa ɓon kènnzi ke ywi nun. Ntwi' se ɓyebbi ndɔ' ni kwe nyě tá ɓwum kènnzi ke ywi nun. Mùn le' kan le byin keli Mvènnswæb lè jin mwum ne tá ɓyebbi màzwùm cì. ¹⁷Mè le' m̀byibɔa ne ɓwi' ta cì hwæn, ɓyebbi ne ke swì' Mvènnswæb. Son, ke nyinnim mè le' m̀byibɔa màzwùm nun, ñɔ' ni kwe nyě tà ka ɓwum kènnzi ke ywi nun.

¹⁸Bwi' limmi le ɓwum Mvènnswæb tà ka mwù kě ke ncì ɓyebbi nun ntwi' se mwum ne yènná m̀byi Mvènnswæb, Mvènnswæb ne ta nun ɓön. Li, Satæn cinni kan ɱkimmɔ' ncì ɓyebbi nywi yon. ¹⁹Bwi' limmi le ɓwi', ɓwi' ɓi fya' Mvènnswæb. Ti lè lan wan, ɓe ke ke kwù Satæn nji.

²⁰ Bwi' limmi le Mwen Mvènnswàèb kien ngyô' wan, à feâ bwi' kon mwù lè bwi' limmi Mvènnswàèb ne nkàemnkæm. Bwi' bi bæti lè Mvènnswàèb nkàemnkæm màzwùm ke mbæti ye bwi' bi bæti lè Mwen nyon Yesù Kristò. Nun ne dyi Mvènnswàèb nkàemnkæm, ñzison she d'wùmdwùm wai nun fya'.

²¹ Bwen byêm, konnèni lè ñd'won me swàèb me mbwè'.

Dèwà She Mɛ Mbì Sɛ Jân Kɔe

Mè hwæsi

¹Mùn, mwumɲkæm ɲkwìn bɔwum Mvènnswæb ne ta dèwà ton sɛ kɔi lè wù, dɔyim mè yib nyě Mvènnswæb zwè' ke nyinnim bɔwum. Mùn ne hwæsi wù, lè bwen byú nun hwæn bɛ mùn yili lè lɛɲkæm. Mùn ne' ne su' kan byin yili, son, bɔwum bye limmi mbyi lɛɲkæm ta tì byin yili, ²ntwi' se lɛɲkæm màzwùm si bwi' mɛ nlim nun, se ye tì ku' bwi' bɛ mɛ nlim nun kwan hwæn. ³Ce nye' Mvènnswæb bon lè Mwen nyon Yesù Kristò, bɛ ye bwi' ɲgànni, bɛ kwennzì òlim lè bwi', bɛ fe tì fɔa lè bwi' bɛ dɔwɔn mbyi lɛɲkæm, bwi' yili bɔwùlukwæn ke nyinnim she' nun.

Bwi' yilèni bɔwùlukwæn ke nyinnim she' nun

⁴Ñlim lwukea mùn òzwɔnzwò' ke nyen ye mùn yenne le bwen byú byindɔ' ta mbyi lɛɲkæm dɔwɔn wě tà she Ce nye' Mvènnswæb shèe bwi'. ⁵Jene, dɔyim mè yib, mùn tà wu swulea lɛ, bwi' yilèni bɔwùlukwæn ke nyinnim she' nun. Ñzà' le' nyě nywæb ne mùn tà ka wú kɔi, son, òzà' le' nyě bwi' sete ywɔ', kwan se bɛ kien bwi' Ñtwum Yesù Kristò shě zwimbyi' nɛ. ⁶Beshe bwi' ta Mvènnswæb yili, se lisa' le bwi' ta òzà' le' yon dɔwonnzi ke pa' tòn se bwi' ta tòn nun. Mvènnswæb shě lè bwi' le: «Yilèni bɔwùlukwæn ke nyinnim shin nun.» Ñzà' le' nyě byin ywɔe kwan se bɛ kien byin Ñtwum Yesù Kristò shě zwimbyi', nun ne nyě.

Mè ci-mpɔka' bɔwum

⁷Mùn tà byin son shě li, ntwi' se mè ci-mpɔka' bɔwum ndɔ' kweân ke ɲgyô' wan nun mɛan, bɛ ta byinnò' le Yesù Kristò ni bènne kân cě ɲgyô' wan wě mwum. Pa' bɔwum màzwùm si mè ci-mpɔka' bɔwum, bɛ bɛ tì mè ci-byinnzì Kristò. ⁸Li, konnèni lè byin nɛ', lè she se byin cie si lækì pyi ɲgyô' dindin, son, byin ye dâsi ne Mvènnswæb kě ke jin shin nun.

⁹Mwum ne tà ka òzà' le' ye Kristò shèe nun dɔwonnzi, lè à tà ku' yon ne' kòndò' mbyi lè mwù, limmèni le mwum màzwùm bǎ m̀bæti lè

Ìvènnswàb. Son, ti lè mwum nyě tǎ ñzǎ! le' Kristò ðwonnzi, à ni ìbǎti lè Ce nye! Ìvènnswàb, à kònnɔ̀ bɛ ìbǎti lè Mwen nyon. ¹⁰Li, beshɛ mwum ndɔ' bèn ke cì shin, à shì bɛ lè ñzǎ! le' Kristò màzwùm ñwum, ba byin ye nun ke ðwon yin, shìkì byin hwæsi ku' nun. ¹¹Ntwi' se mwum ndɔ' shè lè nun le: «Kîin lwen», lè à kèâ fyà' ke ncǐ byebbi fɔ' nun bon lè nun.

Ìmlòkà' le'

¹²Mùn cinni tì ywum mèan ndɔ' ye mùn yili mùn she tì byin, son, mǔn yili kan mùn she byin yon ke ñgɔ' ye mùn tà byin kɔi jɛnɛ nun. Mùn yili mùn kin cì shin lè mǔn nɛ', lè mùn she byin ywum màzwùm lè ñwum yêm, bǎ ðwi' lwinni lè ñdàli.

¹³Bwen dèa nywù nɛ Ìvènnswàb zwè' ke nyinnim ðwum hwæsi wù.

Dèwà She Mɛ Nlè Sɛ Jân Kɔe

Mè hwæsi

¹Mùn, mwumɲkæm ɲkwìn ðwum Mvènnswæb, mùn nɛ ta dèwà ton sɛ koi lè wù, ɲwè nyèm Gàyusi nɛ mùn yili lè lɛɲkæm. Mùn tǎ kɔ' bǎ mùn hwæsi wù. ²Ɔwè nyèm, mùn yili lè ywum ye wù tǎ cì hwæn, ye kwannzi mwù, mvæb nywi ywù lan tì ku' lwen. Mùn limmi tì ku' lè ñlim ywù ta ðyi lwen ke mbyi Mvènnswæb nun.

Pa' tǒn Gàyusi

³Ñlim yêm lwukea ñzwɔnzwɔ' kwan sɛ mè ɲgyinni ndɔ' wae kwe cì swù, lè bɛ kiìn mùn shě wě tǎ she wù tǎ mbyi nyě lɛɲkæm ðwon. Mùn limmi lè wù tǎ mbyi màzwùm ðwon kwan mɛan hwæn. ⁴Kwan sɛ mùn tǎ ywɔ' lè ðwen byêm ta mbyi lɛɲkæm ðwon, a ta mun ñlim lwukea ñzwɔnzwɔ' a lan ywum ye mbyi hwæn.

⁵Ɔwè nyèm, wù ni ñlwinni ke mkpa' ye wù tǎ mè ɲgyinni byù kpea, kwo fɛ' she bon bi mè kyìn si. ⁶Bwum bɛ wù tǎ kpa' bi, bɛ wai, bɛ kiìn ɲkwìn ðwum Mvènnswæb shě cě lè wù tǎ bon yili ñzwɔnzwɔ'. Mùn tǎ wù ðɔa lè: kpa' bon kwan mɛan hwæn ke me ɲkènnkèn nyan nun, ke mbòki nɛ sɛ ye Mvènnswæb ñlim lwukea. ⁷Mùn tǎ son leli ntwi' sɛ kèn sɛ bon kèn si, à si ke mbyi she Yesù Kristò nun. 'Bɛ yili kan m̀kpa' ndɔ' ye wai ke fya' ðwum bɛ tǎ ka Yesù Kristò ðwon. ⁸Ke à si li, ðwi', ðwum Kristò, sɛ yili lè ðwi' kpa' bon, lè ðwi' ke ku' fya' ke she lɛɲkæm sɛ bon ta cì nun.

Ñzǎ' lɛ' ye ke nywi Diòtréf bon lè Dèmètìrù

⁹Mùn kɔâ dèwà mbyi lè ɲkwìn ðwum Mvènnswæb ywù, son, mwum ndɔ' ni kwe, jin shon si lè Diòtréf, à yili lè nun bɛ ci-zwi' nyan, ǎ yili kan à ywɔ' lɛ' sɛ mùn kɔe kwe dèwà nun. ¹⁰Li, kwan sɛ mùn yě bɛn, mùn yě byin byebbi nɛ nun tǎ cì shě, kòndi lè bòbo she nun tǎ læmnzi ke nywi yêm. Ke nywi ywum màzwùm hwæn li, a wòli kan nun. À tǎ tí ma byinnɔ' lè nun bǎ ðwùlu mè ɲgyinni ðwum Mvènnswæb bye ta bèn yě.

'Bwum bye ta yili lè bon ye bon, à tà bon kænni, à kòndi kæb le nun fyinni bon ke ŋkwìn bwum Mvènnswæb nun. ¹¹Ŋwè nyèm, ba wù dwon mè kikæn mbyibba nyě byindo' ta ci. Son, dwon nyě hlwukea. Mwum nyě tă lwen cĩ, à ni fya' Mvènnswæb. Ti lè mwum nyě tă byebbi cĩ, ă limmi kife' Mvènnswæb.

¹²Mwum ndo' ni kwe, jin shon si le Dèmètìrù. 'Bwum hwæn ta shitàkwù she lwen dƳi ke jin shon nun. Kwo fe' mpùn læŋkæm tà tì ku' shitàkwù dƳi ke jin shon nun le à tă lwen cĩ. 'Bwi' ku', bwi' ta tì ku' shitàkwù she lwen dƳi ke jin shon nun. Wù limmi lwen le swum se bwi' ta le', bwi' tà ka bwèlì dín.

Mmlòkà' le'

¹³Mùn cinni tì ywum mèan ndo' ye mùn yili mùn she tì lè wù, son, mŭn yili kan mùn she wù yon ke ŋgo' ye mùn tà wù koi jene nun. ¹⁴Mùn yili le kwan kwæ' mùn kin cì swù, mùn shè wù ywum màzwùm lè ŋwum yêm ke sean nyě bwi' ye shè bwi' lè wù.

¹⁵Mvènnswæb fe wù floa. Mè ŋwè byû fyii mùn mè hwæsi byû fya'. Hwæsa' tì ku' mè ŋwè bye' mbò'-mbò' ke me myin nyan nun.

Dèwà Sɛ Jûdè Kɛ

Mè hwæsi Jûdè

¹Mùn Jûdè nɛ kɔi byin dèwà ton sɛ, mùn ni ci-she Yesù Kristò, mùn bɛ tì ŋgyinni Jâ'. Mùn hwæsi byin, byin bɛ Ce Mvènnswæb yili, à yàen tì ku' lɛ byin bɛ ɔwum byon. À kèà byin ntwi' Yesù Kristò.

²Mvènnswæb ywɔ' kwènnzì nlim lè byin, à fɛ byin floa ke mɛ nlim nyin nun, à konndì byin ñlimmì cǐ wě tà she nun yili byin ñzwɔnzwɔ'.

Mè nlisà' mɛ ci-mɛ mɔwè'

(2 Pìêr 2.1-17)

³Mè ŋwè byɛm, ñlim bɛ mùn ɖyi lɛ mùn kɔi byin dèwà sɛ, lè mùn sannzi byin ywum ke nywi mbyi nɛ Mvènnswæb swætâ ɔwi', ɔwi' lè byin mban. A konndì bɛ, mùn yenne lɛ à si mùn nywi dɔlè' lɛ mùn kɔi byin bǎ mùn swula' byin lɛ byin ɖwi twù' lè ñkèà yin, byin ɖyi kimmi ke nzǎ' lɛ' yɛ byin kee mwù nun. Ñzǎ' lɛ' màzwùm, Mvènnswæb fɛ ɔwum byon yon fya' ŋgyinmbo'. ⁴Mùn tà byin ywum màzwùm shɛ ntwi' byindo' lè ɔwum bye limmi kan Mvènnswæb, bɛ ɖuân ke ŋkwìn yin nun shìkì byin limmì. Bon màzwùm, bɛ ta lɛ' kwènnzì nlim Mvènnswæb kwebsi bǎ bɛ cinni kwèm, bɛ ken mbyì lè kwù kèn byebbi shan. 'Bɛ ta tì ku' Yesù Kristò byinnɔa, nun nɛ ɖyi Nyeli nyɛ' mbo' ti ku' mbo' li. Son, bɛ kɔ' ke dèwǎ Mvènnswæb nun ñdikà' ŋwé lɛ Mvènnswæb yɛ ɔwum màzwùm vènè' yennzi.

⁵Kwo fɛ' she byin limmâ ñzǎ' lɛ' yɛ lwen si, mùn yili mùn bunnzì byin lè swum sɛ lannzi kwan sɛ Mvènnswæb swæte ŋkwìn ɔwum Izràêl, bɛ kwan ke ŋgyɔ' Èjìb nun. Ke nyɛ yɛ nun swæte bon, à wu ɔwum byan bye yili kan bɛ ke mwù ke nzǎ' lɛ' yon nun. ⁶Mbanmbo' ku', mè cikpu' Mvènnswæb bye ɖɛb, bye yile kǎn bɛ ton lè ñkimmo' yɛ Mvènnswæb fɛ bon, son, bɛ nzwonzi cǐ tòn shan, Mvènnswæb bænnɛ bon, à kpimma' bon ke mɛ ndu' nun, à ɖwið' bon ke cìcì ñjimmi bǎ bon ton kwe, bon bonŋgà' ŋgyìn ndwun, ŋgyìn nɛ Mvènnswæb yɛ ɔwum mè kàè' lànzi nun. ⁷Ti lè mè nsòn nyɛ bɛ bɛ lon lɛ Sòdòm bon lè Gòmôr, lè tì ku' mè nsòn nyɛ bɛ ke mbeti, lan myi màzwùm cie ku' wě mè cikpu' Mvènnswæb

bi. 'Be ðunnzi bon ne' ke nzàmmi nun, ðe konndi tì ywum ðyibbɔa ye mwum cinni kan ñkimmɔ' nci cí. Li ne Mvènnswàb yennze bon vènè' ke win ye tà ka ðon nun, bã ye fe mbòkì lè kwo wen.

⁸Mbanmbɔ' ne ku' lè ðwum ðe ðun ke ñkwìn yin nun. 'Be ta ywum yenni ke me ndèmndem nun, li, ðe ta kwæ' nywi shan ðunnzi ke ðyebbi nun. 'Be ta ðyinnɔ' le Mvènnswàb bã Nyeli nyan, ðe konndi tì mè cikpu' ðyon ðye cinni ñtwu ke ðeb simmɔa. ⁹Kwo fe' Mìshêl, ci-zwi' mè cikpu' Mvènnswàb nun ne', kwan se ðe be le' klwí bon lè Satàn ke ntwi' ðwon Mòizè, Mìshêl ni lwum kan ñwum fon, à shè Satàn ñzàè' le' nsèm ndɔ'. Son, à lele le: «Mvènnswàb nyenndi wù.» ¹⁰Ti lè ðwum bi ton bi, ðe ta ñzàè' le' ðyibbɔa shè ke nywi ywum ye bon limmi kan. 'Be ta ywum cìɔ' lè mwù ðin wè mè nyàem ke mbo nun. Ke nci ye li, ðe ta kyitæ' Mvènnswàb lon ke nywi yan ne'. ¹¹Mùn nyàemmá bon, ntwi' se ðe ðwon mè kwù Kain. 'Be ta ðyebbi cí bã ðe ye lòn wè tà she Bálæm cikàkì. Li, ðe ye ywi ntwi' se ðe wale lè Mvènnswàb wè tà she Kòrè cikàkì. ¹²Kwan se ðyin ta ji ji lè bon mban, à si swum kwènnjin ke ci shin. 'Be ta ji ji, ðe nwi, shikì ðe yi ku' swum ndɔ'. 'Be ta su' bon ne' nyàemmi.

À bi wè ðeb mvu se mpùn ta twɔti, se lɔâ lwen, son, mvu nwi kan. 'Be ðe ti ku' wè ñjì ngæ' nyè tà ka gwùm sean, kwo fe' kwan nsan yi gwùm woli. À bi tì wè mè ngæ' ðye ðe muâ, ðe ywiâ ñgyinmbɔ'. ¹³'Be ðe tì wè mlá' ye ta pòndà' kimmi, ye mwum ndɔ' woli kan kim à yikì. Mè ðyebbi nyan tá hwi' wè mè flu'. 'Be konndi ðe wè mè nywæ' ðye ta nzanni nùn. Mvènnswàb fɔse bon cí tòn ke njimmi nun nyè nlo le fyii, cici se bon ye tòn kwe ñgyinmbɔ'.

¹⁴Yinɔ', mwum ne ðe yee ñdikà' ñwé, à ðe ñdwiti ndwiti Adàm, à lele ke nywi ðwum bi ton bi, à shè le: «Ceèni fe', Nyeli nye' tá kìn lè mè cikpu' ðyon ðye mwum woli kan kim à tan. ¹⁵À yè mè kàè' linni ke nywi ðwum ðe ñgyɔ' wan nun hwæn. À yè vènè' yennzi lè mè ci-ncí ðyebbi ke ntwi' mè le' mbyibbɔa ne bon ðe cì, kòndi lè ñzàè' le' ðyibbɔa ye bon ta leli ke nywi yon.» ¹⁶'Wum bi ton bi ta fyonnga' kwan hwæn, lè ðe ta ðwulu wèsi. 'Be ta ywum ye ta wa' me nlim nyan nun cí, ðe ðe tì mè ci-ntwuli mwù. 'Be ta ðwum mbèti bã ðe se bon ke nywi.

Ndeb ye Júdè ðe leb lè ðwum Yesù

¹⁷Ti lè ðyin, mè ñwè ðyém, bunngeani ñzàè' le' ye mè ci-ntwum Nyeli nye' Yesù Kristò shekà' ðyin mbyí. ¹⁸'Be ðe ðyin shè le: «Ke mmlòkà' ñgyɔ' wan nun, mè ci-ngɔla' ye kwan, ðe ye ywum hwæn cí wè tà she bon yili.» ¹⁹'Wum màzwùm, bon ðe ta ñkyiila' ké ke nyinnim ðwum nun, ðe cinni mè mbàkà' nyè cè ñgyɔ' wan, son, ðe cinni kan Mpùn Mvènnswàb ke nywi. ²⁰Ti lè ðyin, mè ñwè ðyém, kpæmmèni me' lè m̀kpa' ðwulu ke nyinnim shin nun, bã ðyin ðyi kimmi ke nzàè' le' ye wae cè Mvènnswàb, ye ðyin kee mwù lè yon. Kelèni Mvènnswàb ke ñkimmɔ' Mpùn Nsanmi

nun. ²¹Byin ton kwan hwæn ke nyili ye Mvènnswæb tà byin yili nun. 'Byin bonḡgà' kwan se Nyeli nye' Yesù Kristò yě bwi' kwènnzì nlim shon lisea, à kènnzì bwi' ke nzison ðwùmðwùm nun.

²²Kwènnzèni ònim lè bwum ðe ta ḡgyi kwùmmi. ²³Byin swæti bwùlu ke mpàè' ye byin ye fon pàli ke mbyi win nun. 'Byindo' bi kwe bye byin ye fon nyàmmi, son, konnèni lè fon. Ywum ye fon cinni hwæn, kwo fe' mè plè byan bye byebbi nyan shèà nlim, kyìlèni làbbi lè yon.

Ñzæ' le' ntwuli Mvènnswæb

²⁴Bwi' feèni òntwu lè Mvènnswæb ne wòli kim à bòn byin, lè byin làkì mbyi nyon bwu. À yě byin kwannzi ke swi' shon sanmi, byin ðyi lè òdàli ke ntwu yon nun. ²⁵Bwi' feèni nun òntwu, nun ne ðyi Mvènnswæb nye' nun kyishon, à ðe tì Ci-nswæti nye' ke nyě Nyeli nye' Yesù Kristò. Òntwu, ḡkimmò', lè òsa' lwun ðe lè nun, òdikà' ke ndunmi, a kùin bèn jene, a suku' kèn li kwan hwæn. **Àmèn.**

Dèwà Mɛ Ndèmndɛm Bye Mvènnswàɛb Kwàse Lè Jân

Mwũ ñkɔ' dèwà ton se

1 ¹Dèwà ton se ta ywum ye Yesù Kristò kwàsà ßwum ke ndemndem nun sannzi. Mvènnswàɛb ne fee Yesù mbyi nliàsà' ywum màzwùm lè mè ci-she byon ßà ßyi fi limmì swum se ye lànnzi ke kwan kwà' nun. Yesù fyie cikpu' nyon ndɔ' ßà nyí ni kìn ci-she nyon Jân ywum màzwùm shě. ²Jân ðyi tì ku' shìtàkwù ke nywi ywum ye nun yenne hwæn, ywum ye leli ke nywi le' Mvènnswàɛb, kònnɔ' lè lɛɲkàɛm she Yesù Kristò be lisà'. ³Tòn lwen si lè mwum nyě tã dèwà ton se nzanɲgea ke ñkwìn ßwum nun. Tòn lwen be tì ku' lè ßwum bye ta mè ywi' nònnzi, be ywɔ' ñzǎ' le' ye, ye wai ke ñwum Mvènnswàɛb, be mwumzi yon. Ntwi' se kwan mɛn ywum màzwùm ti kwukwǎ'.

Mè hwəsi ye Jân fyie lè mè ñkwìn ßwum Yesù shanmɔ' ye ke ñgyɔ' Àzì nun

⁴Mùn Jân, mùn ne koi dèwà ton se lè ßwum bye ke mɛ ñkwìn ßwum Yesù shanmɔ' ye ke ñgyɔ' Àzì nun:

Mvènnswàɛb ñgǎnnì byin, à fe byin flɔa. Nun ne be mbyí, à ni kwe jɛnɛ, à yě tì bèn kwan ndɔ'. Mè mpùn shanmɔ' bye ðyi ke swi' gba' lwun shon, be ñgǎnnì ku' byin, be fe byin flɔa. ⁵Yesù Kristò ne ðyi shìtàkwù she lɛɲkàɛm, à ñgǎnnì tì ku' byin, à fe byin flɔa. Nun ne seti ywi yìnni ke nyinnim ßwum ywi nun, à be tì m̀vèn ne lǎn ßwùlu mè m̀vèn ke cě ñgyɔ' wan. À tã ßwi' yili, à nywàsà ßwi' ke ßyebbi nye' nun lè mvæb yon. ⁶Li, à fyòsi ßwi' ñkwìn ßwum byon ye nun ne ðyi m̀vèn. 'Bwi' ti wě mè ci-mfe sàtikǎ' ke swi' ce nyon Mvènnswàɛb. Ntwu be lè nun, Yesù Kristò. Ìkimmɔ' yon be ðwùmðwùm. **Àmèn.**

⁷Ceèni fe', Yesù Kristò tã kìn ke ßwɔ' nun. Mwum hwæn yě nun yenni lè ze' shon, kwo fe' ßwum bye wue nun. Ke nyen yon nun, mè pa' ßwum hwæn yě nyǎmnà' ke ntwi' yon. Lè lɛɲkàɛm, se ye ku' lànnzi li. **Àmèn.**

⁸Nyeli nye' Mvènnswàɛb ne cinni ñkimmɔ' ke nywi ywum hwæn leli le: «Mùn ni ñfunmi ywum hwæn, mùn be tì ku' m̀mlǎkà' ywum hwæn». Nun ne be mbyí, à ni kwe jɛnɛ, à yě tì bèn kwan ndɔ'.

Jân yenne Yesù Kristò ke ndemndem nun

⁹Mùn, Jân, ne ðyi bàka nyin, mùn yě ðyin swum se lannzi mun nywi ke Pàtìmòsi shě. Bwi' lè ðyin, ke bwi' bi bæti lè Yesù Kristò, bwi' ta vènè' yenni mbanmban, bwi' fyimnzi ti son mbanmban, bwi' ti ðwum ke ywo' Mvènnswàb nun mbanmban. Ti mún, be bænni mún, be ken mùn kě ke Pàtìmòsi, kpo ngyc' ndo' se ke nlim ðu', ntwi' se mùn bi le'-Nswàb shě, kònnði lè leŋkæm she Yesù kwàsi mun. ¹⁰Mpùn Mvènnswàb kièn mùn bènni nywi nywo' sonndè ndo', li, mùn ywo' be nyè yém ñkwu mwum ndo' ta leli kimmi, ye ta hwæbli wě bæ, ¹¹lè ye ta le' le: «Swum se wù tã yen hwæn, kò' son ke ðewà nun. Wù fyi son lè mè ñkwìn ðwum ðyém shanmbi nyè mùn yě wù mè myin mè nsòn nyan tannzi: Èfèzè, Simír, Pègæm, Tiàtír, Sàdè, Filàdèfi, kònnði lè Làòdisè.»

¹²Kwan se mùn ywo' li, mùn yònnzi me' bǎ mùn yen mwum ne tã leli lè mùn. Swum se mùn seti yen, à si mè lém shanmbi bye be cie lè **gól**. ¹³Ke nyinnim me lém màzwùm, mùn yen swum ndo' wě mwum. Mwum màzwùm bi lè sàro læbbi ndo' ke nywi, ñkændan ye nun kpæmmi ñkwù' nun, be cie yon lè **gól**. ¹⁴Ñnywùn nyon be pwebbi le pwibpwib wě mbem. Me' yon be nyànni wě win. ¹⁵Mè kwù ðyon be nyè' wě ñwum ye be pæli ke win. ñkwu yon be ywùm wě pwòàpwòà. ¹⁶Ke fya' ji yon nun, à kwumnde mè nywæ' bon shanmbi. Káfá' pwu ndo' be nun kwain ke ñwum, she be bon mè fyà' bi. Fli me' shon be ðwùm wě nywo' ne tã ðwùm kimmi.

¹⁷Ke nyen ye mùn yen nun li, mùn switi nun me kwù wě ðwon. Son, à sati mùn fyà' ji yon nywi, à shè lè mùn le: «Ba yi kwen wù, mùn ni ñdunmi ywum hwæn, mùn be ti ku' ñmlòkà' ywum hwæn. ¹⁸Mùn ni ñzison. Be lè mùn ywià, son jene, mùn yimná ywi ñgyimbo'. Mùn cinni ñkimmò' ke nywi ywi lè ñsòn ðwum ywi. ¹⁹Kò' ywum ye wù tã yen ye, wù ðunmi ke nywi ywum ye ta lànnzi jene, a ken bèn ke nywi ywum ye ta kìn be nun. ²⁰Ti lè mè nywæ' shanmbi ye ke fya' ji yém nun ye, lè mè lém shanmbi bye be fo' lè **gól** be, mùn yě wù ñdù' shan kwàsi. Mè nywæ' shanmbi bi mè cikpu' Mvènnswàb bye ta mè ñkwìn ðwum shanmbi nyèm bòn. Mè lém shanmbi bi mè ñkwìn ðwum shanmbi nyèm.»

Ðewà se Yesù fyie lè ñkwìn ðwum ðyon ye ke Èfèzè

2 ¹Mwum màzwùm kònnði mùn shě be le: «Kò' lè cikpu' Mvènnswàb nyè tã ñkwìn ðwum ye ke Èfèzè ðyém bòn, wù shè nun le: Ywo' fe' swum se kwan ke ñwum mwum ne kwumndi mè nywæ' shanmbi ke fya' ji, nun ne tã ti kèn ke nyinnim me lém shanmbi bye be fo' lè **gól**. ²Mùn limmi she se ðyin ta ci. Mùn limmi ti hwum se ðyin ta hwum ke ntwi' yém, lè mfyimni ye ðyin ta mè le' fyimni. Mùn limmi le ðyin yili kan le ðwum nyenea ton ke ñkwìn yin nun. Byin kennzá ðwum bye ta bon ne'

lon le mè ci-ntwum byêm, shìkì bon be be ku', byin ken yen le mè ci-me mbwè' be. ³Byin bænnà ñlim, byin yen vènè' ke ntwi' yêm, kwo fe' li, byin bwæti kan mwù. ⁴Son, swum fɔ' ndɔ' si kwe she mùn tã byebbi ywo ke nywi yin. Swum màzwùm si le byin tã ka tî mùn yili wě tã she byin be mùn yili mbyí. ⁵Bàkèàni fe' kwan se byin be mùn yili ñzwanzwò' ke ndunmi. Son jene, byin wonnzà ñyili màzwùm. Kwebsèni pa' tòn shin, byin ci wě tã she byin ñunme mbyí. Byin shi pa' tòn shin kwebsi, mùn yě bèn ke cì shin, mùn sheli byin làm fya'. ⁶Son, ke fya' ndɔ' nun, byin ta tí ku' lwen ndɔ' cí. Lwen màzwùm ni le byin ta ywum ye bwum Nìkòlà ta ci byìnnɔa, wě tã she mùn ku', mùn tã yon byìnnɔa.

⁷«Mwum ne cinni mè ywi' nywɔ' le', à nonnzì bon lwen, à ywɔ' swum se M̀pùn Nsanmi tã leli lè mè ñkwìn bwum byêm. Mwum nyě yě wì ñgyɔ' wan làn, mùn yě nun mbyi wó lè nun ñun ke ndem Mvènnswàb nun, à ji gwùm ñgæ' she ta ñzison fe.»

Dèwà se Yesù fyie lè ñkwìn bwum byon ye ke Sìmír

⁸Mwum màzwùm shè tì mùn be le: «Kɔ' lè cikpu' Mvènnswàb nyě tã ñkwìn bwum byêm ye ke Sìmír bòn, wù shè nun le: Ywɔ' fe' swum se kwan ke ñwum mwum ne ñyi ñdunmi ywum hwæn, à be tì ku' m̀mlɔkà' ywum hwæn, mwum ne ywie, à kònddì ywi yìmnì. ⁹Mùn limmi mè vènè' ne byin ta yen, mùn limmi nzæmzæm ne tã byin bænni. Son, lè leñkæm, byin cinni ñjònddì nyě ñkæmñkæm. Mùn limmi tì ku' mè le' m̀byibbɔa ne be ta byin ghe ke nywi. Bwum màzwùm be ta bon ne' lon le mè Yudà, son, mè Yudà be ban. Ñkwìn bwum Satæn ye. ¹⁰Ba yi kwen byin lè vènè' se byin ye yen jene. Ceèni fe', Satæn yě bwum byin ndɔ' ké ke nye ñjè bã nun bweb byin. Byin ye vènè' yenni a ken wòlì ñgyín wùm. Fyimnzèni mè vènè' ni, kwo fe' she be ye byin wu. Mùn yě byin dàsì fe lè ñzison ñwùmñwùm.

¹¹«Mwum ne cinni mè ywi' nywɔ' le', à nonnzì bon lwen, à ywɔ' swum se M̀pùn Nsanmi tã leli lè mè ñkwìn bwum byêm. Mwum nyě yě wì ñgyɔ' wan làn, à bã tí ywi nyě mè m̀bì ywi.»

Dèwà se Yesù fyie lè ñkwìn bwum byon ye ke Pègám

¹²Mwum màzwùm kònddì tì shè le: «Kɔ' lè cikpu' Mvènnswàb nyě tã ñkwìn bwum byêm ye ke Pègám bòn, wù shè nun le: Ywɔ' fe' swum se mwum ne cinni kàfã' pwu she be bon mè fyà' bí tã wu shě. ¹³Mùn limmi le cě byin ton si, Satæn cinni ywɔ' shon kwe. Son, byin bi bæti lè mùn, byin yònnzi kan ñyè lè mbyi nyèm, kwo fe' kwan se be wue Àntipà ke nyinnim shin nun, nun ne ñyi ci-ndyi shitàkwù ñkæmñkæm nyèm. Be wue nun ke nsòn yin, cìcì se Satæn tã tòn kwe. ¹⁴Son, swum fɔ' ndɔ' si kwe she mùn tã byebbi ywo ke nywi yin. Swum màzwùm si le bwum byin ndɔ' ta ywum ye Bálæm be lèsà' cí. Bálæm be Bálæk mbyi lisea lè nun

pyisi ßwum Izràêl ke byebbi nun, bã bon ji nwò' ye ße fee lè mè swàb, bon ci ti ku' ñzàmmi. ¹⁵Ke nyinnim shin nun, byin cinni tí ßwum ndò' bye ta ywum ye ßwum Nikòlà ta lisà' ßwon. ¹⁶Kwebsèni pa' tòn shin. Byin shi pa' tòn shin kwebsi, mùn yě ßèn ke ci shin ke kwan kwæ' nun, mùn ßwì wì lè ßwum màzwùm, mùn kwùlò' bon lè kàfà' she ta mun kwean ñwum se.

¹⁷«Mwum ne cinni mè ywi' nywò' le', à nonnzi bon lwen, à ywò' swum se M̀pùn Nsanmi tã leli lè mè ñkwìn ßwum byêm. Mwum nyě yě wì ñgyò' wan lèan, mùn yě nun ji ndò' fe, nyě ßwum ji kife'. Mùn yě ti ku' nun mwen kpati ñgwò' mpwebbi pwibpwib fe, nyě ße kò' jin nywæb ndò' zwem. Mwum ndò' limmi kan jin si, a shi ße mwum ne tã ku' nun yě.»

Dèwà se Yesù fyie lè ñkwìn ßwum ßyon ye ke Tìàtîr

¹⁸Mwum màzwùm kònnði ti ló' shè le: «Kò' lè cikpu' Mvènnswæb nyě tã ñkwìn ßwum byêm ye ke Tìàtîr ßòn, wù shè nun le: Ywò' fe' swum se kwan ke ñwum Mwen Mvènnswæb, nun ne me' ta nyànni ke mwu wě win, mè kwù nyè' ti wě ñwum ye ße ta pæli ke win nun. ¹⁹Mùn limmi she se byin ta ci. Mùn limmi ñyili ye byin ta ßwùlu yili, lè m̀kpa' ye byin ta ßwùlu kpea. Byin tã ka ñyè yònnzi lè mbyi nyèm, byin ta ñlim ßænni kwan hwæn. Mùn limmi ti ku' le she se byin ta ci jene, se leân she byin ße ci ke ndunmi. ²⁰Son, swum fò' ndò' si kwe she mùn tã byebbi ywo ke nywi yin. Swum màzwùm si le m̀lib ne ße ta lon le Jèzàbêl, nyě tã nun ne' tweli wě ci-nleli ke ñwum Mvènnswæb nun, byin ta nun ñànnzi ke nyinnim shin nun. À tã mè ci-she byêm mbyi ßwuli ke ǹlisà' ye nun tã bon ñzàmmi lisea. À lisà' ti bon njika' me nwò' ne ße fe lè mè swæb. ²¹Mùn ðonnzâ nun pon bã nun kwebsi pa' tòn shon, son, à yili kan nun ðonnnzi ñzàmmi yon. ²²Li ne ci, mùn yě nun ñgwènngwènn ndò' fe nywi, à yen vènè' ñzwònzwò'. Mè hwæn ßyon hwæn, mùn yě bon vènè' twun ndò' yennzi, bon shi kwù kèn shan kwebsi, ße ðonnnzi mè she m̀byibbɔa nyan. ²³Mùn yě ti ku' ßwen mlib ni wu, li, mè ñkwìn ßwum byêm hwæn yě limmi le mùn ne ta mè nlim ßwum cæsi, mùn limmi ti ku' mè m̀bàkà' nyan. Li, mè kikæn ne byin ta ci hwæn, mùn yě byin nun fyòsi.

²⁴«Son, byin ße nzwon ke Tìàtîr, byin ßwon kan ñ̀lisà' ywum byibbɔa mlib ni, shiki byin limmi ku' swum se ßwum ta lon le Ywum Satæn ye gwùmni, mùn shě lè byin le, m̀n cinni kan ndeb ndò' ye mùn yě byin lebbi. ²⁵Suku' ðin le byin ßæn ywum ye byin yuseâ yi lwen han a kiin wòli kwan se mùn yě fyònni. ²⁶Mwum ne yě wì ñgyò' wan lèan, à ci she shêm a ken ßèn ke m̀mlòkà' ñgyìn nun, mùn yě nun ñkimmò' fe bã nun ywò' mè pa' ßwum hwæn ke cě ñgyò' wan. ²⁷Ëkimmò' ye mùn yě nun fe yi, Ce nyèm ne sete mun yon fe. À yě lwun sea lè ñ̀jinnði nun, à yě ßwum byibbɔa nywòtea wě tã she ße ta yi kwùkwò' kòn nywòtea. ²⁸Mùn yě ti ku' nun nywæ' ne tã ßwùm moan shikpon fe.

²⁹«Mwum ne cinni mè ywi' nywɔ' le', à nonnzi bon lwen, à ywɔ' swum se Mpùn Nsanmi tã leli lè mè ñkwìn ßwum byêm.»

Dèwà se Yesù fyie lè ñkwìn ßwum byon ye ke Sàdê

3 ¹Mwum màzwùm kònnɔ̀ tì mùn shè be le: «Kɔ' lè cikpu' Mvènnswæb nyě tã ñkwìn ßwum byêm ye ke Sàdê ßòn, wù shè nun le: Ywɔ' fe' swum se kwan ñwum mwum ne cinni mè mpùn Mvènnswæb shanmbi, lè mè nywæ' shanmbi ke fya'. Mùn limmi she se byin ta ci. 'Bwum ta fàkà' le byin bi lè ñzison, kànmbè', byin bi yì ðwon. ²Weàni zwò, byin kimnzi nywi, byin làkì ywi ñgyìnmbò'. Ntwi' se mùn yennà pa' tòn shin, a ba zu' ke me' Mvènnswæb. ³Bàkeàni le ywum ye be lisae byin mbyí, byin ci yon. 'Byin kwebsi pa' tòn shin. 'Byin shi yìmmi dye nun, mùn yě byin semnzi wě ci-nywi', shikì byin limmi kwan se mùn ßèn. ⁴Son, byindɔ' lè ßwum bi kwe Sàdê, be ñgasi kan mè plè byan. Ti lè bon, ßwi' ye kèn ßwi' lè bon mbanmban lè mè plè pwibbɔa nywi. Ntwi' se kwù kèn shan si lwen wě tã she mùn yili. ⁵Mwum ne yě wì ñgyò' wan lèan, be ye nun plè pwebbi pwibpwib swí ke nywi. Mùn bǎ jin shon zùsi ke dèwà she be kɔà mè myin ßwum be cinni ñzison ðwùmðwùm. Mùn yě shè ke swi' Ce nyèm, kònnɔ̀ ke swi' me cikpu' byon le mwum ne ti ñyèm.

⁶«Mwum ne cinni mè ywi' nywɔ' le', à nonnzi bon lwen, à ywɔ' swum se Mpùn Nsanmi tã leli lè mè ñkwìn ßwum byêm.»

Dèwà se Yesù fyie lè ñkwìn ßwum byon ye ke Filàdèfi

⁷Mwum màzwùm kònnɔ̀ mùn shě le: «Kɔ' lè cikpu' Mvènnswæb nyě tã ñkwìn ßwum byêm ye ke Filàdèfi ßòn, wù shè nun le: Ywɔ' fe' swum se kwan ke ñwum mwum ne ðyi ñsanmi, à be tì ci-leñkæm. Nun ne cinni kyí mvèn Dàvíð ke fya', nun ne tã ñwum ßònmbiyi wò shikì mwum ndɔ' cinni ñkimmɔ' ndwɔ' be. À ðwɔ' tì ñwum ßònmbiyi shikì mwum ndɔ' cinni ñkimmɔ' ñwò be. ⁸Mùn limmi she se byin ta ci. Mùn limmi ti ku' le byin bi swublea. Kwo fe' li, byin ywɔlã ñwum yêm, byin byinno' kan mun ke ñkwìn ßwum nun. Mùn wòá ñwum mbyi ndɔ' ke swi' shin, mwum ndɔ' wòli kan kim à ðwɔ' yon. ⁹Ceèni fe' swum se mùn yě ci lè ñkwìn ßwum Satæn, bon be ta bon ne' lon le mè Yudà, son, mè mɔwè' be, be ba mè Yudà. Mùn yě bon ðòlè' cǐ, be kiin swummi ke swi' shin. 'Be ye limmi lè bon ne' le mùn yili byin. ¹⁰Ke byin ywæ ñzæ' le' ye mùn be byin shě le fyimnzèni mè vènè', mùn ku', mùn yě konni lè byin. Vènè' ndɔ' ye bèn ke nywi kwo wen ne hwæn ne cě ñgyò' wan zwem bǎ a kiin nun bwebbi. Son, mùn yě cǐ, vènè' màzwùm bǎ byin bènni ke nywi. ¹¹Kwan nzwonme kwæ', mùn yě bèn. 'Dyièni kimmi ke ywum ye byin yuseá nun, lè mwum ndɔ' làkì ðàsi nyin yě. ¹²Mwum ne yě wì ñgyò' wan lèan, mùn yě nun ðyili wě kwù nye ke nye Mvènnswæb nyèm nun. Swum ndɔ' she ye tì nun kwannzi be ba tì be. Mùn yě jin Mvènnswæb nyèm kɔa ke nywi

nyon, m̀n kɔ' tì ku' jin nsõn Mvènnswàb nyèm ke nywi nyon. Jìn nsõn màzwùm si le Yèrusàlèm she nywàb. M̀vènnswàb yě son kyilli ñwai ye ke ðeb. M̀n yě tì ku' jin nywàb ndɔ' she m̀n ke nywi kɔa ke nywi yon.

¹³ «Mwum ne cinni mè ywi' nywɔ' le', à nonnzi bon lwen, à ywɔ' swum se M̀pùn Nsanmi tã lèli lè mè ñkwìn ðwum byêm.»

Dèwà se Yesù fyie lè ñkwìn ðwum byon ye ke Làòdisé

¹⁴ Mwum màzwùm kòndi shè le: «Kɔ' lè cikpu' M̀vènnswàb nyě tã ñkwìn ðwum ye ke Làòdisé ðõn, wù shè nun le: Ywɔ' fe' swum se kwan ñwum mwum ne ðe ta lon le **Àmèn**. Nun ne ðyi shitàkwù ñkàmñkàm M̀vènnswàb, nun ne mè m̀wè' tã ka kwan ñwum. Nun ne ðyi mwù ywum fõ M̀vènnswàb hwæn. ¹⁵ M̀n limmi she se byin ta cì. M̀n limmi le byin ba wě mlá' twènnɔ', shikì byin ðe ku' wě ye fɔa. Ke nyinnim ywum ði yi nun, m̀n yili le byin ðe swum fɔ'. ¹⁶ Son, ke byin ði m̀n ñwum wě mlá' yeli, m̀n yě byin gbui ðe. ¹⁷ Byin ta shè le byin ði mè ci-njõndi, byin cinni ywum m̀ean, swum ndɔ' tã ka byin shi. Son, byin limmi kan m̀bòkì ne byin ði mè ci-nzæmzæm, byin ði mè nshi, byin ðe tì mè nywi pwinpwìn, ðwùbè kòndi' tì zwem. ¹⁸ M̀n tã byin ndèb lebbi le: kiènni byin hwin **gól** ke fya' yêm, nyě ðe sannzã lè win, ðã byin ðe mè ci-njõndi. Byin kiin mè plé pwibbɔa hwinni tì ku', li, kwènnjin kèn ci' pwin bà tì byin cí. Byin kiin tì ku' mvili me' hwinni ðã byin ðunmi tì yenni ðe. ¹⁹ Limmèni le, ðwum ðe m̀n yili, bon ðe m̀n tã swemzi, ðã m̀n kòndi bon kon ke mwu. Ke à si li, kèèni mwù ke she nun, byin kwebsi pa' tòn shin. ²⁰ Ywɔèni fe', m̀n tã ðyi ke ñwum ðònmbi lè m̀n ci akyilà'. Beshe mwum ndɔ' ywɔ' ñkwu yêm, à wò m̀n nye, m̀n yě ðun ke nye nyon, ðwi' ji ji ðwi' lè nun m̀banm̀ban. ²¹ Mwum ne yě wì ñgyɔ' wan lèan, m̀n yě nun kwemzi ke ke shêm, à kìn tòn ke gba' lwun shêm zwem lè m̀n m̀ban, wě tã she m̀n ku', m̀n lèan ñgyɔ' wan, m̀n kèn tòn ke gba' lwun fɔ' nun ðwi' lè Ce nyèm.

²² «Mwum ne cinni mè ywi' nywɔ' le', à nonnzi bon lwen, à ywɔ' swum se M̀pùn Nsanmi tã lèli lè mè ñkwìn ðwum byêm.»

Ñtwuli ye ðe ta M̀vènnswàb twuli ke ðeb

4 ¹ Ke nyě yi, m̀n lèmnze tì ñdèmndem ndɔ' le ñwum nye ndɔ' ðe lwon ke ðeb. ñkwu mwum ye m̀n ywɔe m̀byi, ye ðe hwæbli wě ðæn, ye she m̀n le: «Nèain fe, m̀n yě wù ywum ye ye lannzi ke kwan kwæ' nun lisea.»

² Ke fya' zwem ñnywèn, M̀pùn M̀vènnswàb kìn m̀n ðènni nywi. Li, m̀n yen gba' lwun M̀vènnswàb kwe nlim ðeb. Ke gba' màzwùm zwem, mwum ndɔ' ðe kwe ñji' ñtònmi. ³ Fli me' shon ðe ðwùm nùn, lè a ta ðwum me' she ke mwu wě mè ñgwò' lwukea ndɔ' bye ðe ðe lon le jæsipè bon lè sàdwàn. Ñsè' ndɔ' kanndi gba' lwun màzwùm, ye ðe tì ku' ðwum

me' she ke mwu wě ñgwò' nlwen ndò' ne be be lon le èmèròdè. ⁴Ke mbeti gba' lwun, yi gba' yindo' be ti kwe mwum bí flàn nyí, ye kanndi gba' lwun si. Bwumñkæm mwum bí flàn nyí be zwem tònñgea lè mè plé pwibboa ke nywi. Be be ti ku' lè mè tæm lwun ke mwu. Be cie mè tæm màzwùm lè **gól**. ⁵Mbàn be ñwàti ñwai ye kwe gba' lwun zwem, lè à tã hwæbli. Mè kaki shanmbi be kwe swi' gba' lwun nyàenni. Mè kaki màzwùm be mè mpùn Mvènnswæb shanmbi. ⁶Swum ndò' be ke swi' gba' lwun wě ðu' ndwun, se be ðwùmna' wě ðàñnglè'. Se be pwebbi le pwibpwib.

Ywum ndò' be kwe nyí ye kanndi gba' lwun ke ñgyò'. Ywum màzwùm be ñzison, ye cinni me' cici hwæn, ke swiswi' lè ke nyè. ⁷Swum she zwimbyi' gwili gbêm. She me mbi gwili mwen nà'. She me nlè cinni fli me' wě she mwum. She me nnyi gwili mbyi' nyè tã ði. ⁸Ywum màzwùm, kwo wen cinni mè kwèb fyuru-fyuru. Be cinni me' cici hwæn, ke nlimnim lè ke pisean. Kpòn lè nywò', be ta su' tòn lè ñshib. Be be shib le: «Sanmi, sanmi, sanmi, wù ni Nyeli nye' Mvènnswæb ne cinni ñkimmò' hwæn. Wù ne be mbyí, wù ne ti jene, wù ne ye bèn kwan ndò'.» ⁹Li, ywum ye cinni ñzison yi ta ñshib shibbi lè Mvènnswæb. Be sakà' nun, nun ne ðyi ke gba' lwun zwem ñtònmi, be twuli nun ne cinni ñzison kwan hwæn, be konndi ti nun osòkò' yili. ¹⁰Yi kwan hwæn ye bon be ci li, ki-mwum bí flàn nyí ðwumñkæm bi kiin swummi ke swi' Mvènnswæb, be twuli nun, nun ne cinni ñzison kwan hwæn. Be zwe' mè tæm byan bi, be sati bon ke me kwù byon, lè be ta le' le:

¹¹ «Ce ndwun Mvènnswæb, wù ne ðyi Nyeli nye'.

À si lwen le ðwum fe wù ñtwu, be mwumntzi wù, be kwula' ñkimmò' ywù,
ntwi' se wù ne fò' ywum hwæn.
Ñyili ywù ye ci, ywum hwæn be kwe.»

Dèwà se Mwen Nzumngan Mvènnswæb bænnne ke fya'

5 ¹Mùn yenne dèwà ndò' ke fya' mwum ne be ke gba' lwun zwem ñtònmi. À bænni son ke fya' ji. Ke dèwà màzwùm nun, be kœ son mè fyà' bí hwæn. Be lilò' son lè mè mbu' kyì cici shanmbi. ²Mùn yen ti cikpu' Mvènnswæb ndò', à ðunmi leli lè ñkwu kimmi, lè à tã cibbi le: «Yà mwum ne cinni ñkimmò' ñketa' me mbu' kyì be, à wèli dèwà se?» ³Son, mwum ndò' be kăn, kwo fe' ke ðeb, kwo fe' ke cě ñgyò' wan, kwo fe' ke nsòn ðwum ywi, nyè wòli kim à wèli dèwà si, à ce ke nlim. ⁴Mùn mgbinnò' lè ñkwe, ntwi' se mwum ne wòli kim, à wèli dèwà si, à ce ke nlim be kăn. ⁵Son, mwumñkæm ndò' shè lè mùn le: «Ba wù kwe, ce fe', gbêm ne kwan ke ðwon Judà nun, à ni ke mvu ðwum mvèn Dàvid nun, à lêân mè ci-byinnzi byon ke wì nun, à wòli kim à keta' mè mbu' kyì shanmbi bi, à wèli dèwà màzwùm.»

⁶Ke nyè yi, mùn yen tì mwèn nzwumngan ke swi' gba' lwun òd'yi. À bi ke nyinnim òwumngkàm mwum bì blàn nyí bi, lè ywum nyí ye cinni òzison yi. À be wè be wuâ nun nùn. À cinne mè nzwu ke mwu shanmbi, à cinne tì mè me' ke mwu òshanmbi. Mè me' màzwùm ne d'yi mè mpùn Mvènnswàb shanmbi ne nun tã fyi ke ngyò' wan nun hwæn. ⁷Mwèn nzwumngan ni senndò', à yè dèwà se be ke fya' ji mwum ne òtònmì ni. ⁸Kwan se nun yèe dèwà si, ywum ye cinni òzison nyí yi kièn swummi ke swi' shon lè òwumngkàm mwum bì blàn nyí bi hwæn. Wen ne hwæn cinni mbe' ke fya', à cinni tì kwèb ne be ci lè gól. Mè kwèb màzwùm be lwinnà lè mè wò' me nwùm ye lwen. Ye lisa' mè òkeli òwum Yesù. ⁹Be òdunmi òshib nywàb ndò' shibbi le:

«Wù cinni òkimmò' nsheli dèwà, wù keta' mè mbu' kyì,
Ntwi' se be wue wù, li, ke nyè ywi nywù, wù libbeà òwum mèan lè
mvàb ywù.

Kwo fe' she òn cinni yì kwæ' nywi kyikyì,
be cinni mè òkyìn le' òwum kyikyì,
be wai tì ke me ngyò' nun kyikyì si,
wù tèlâ òn hwæn ke cè Mvènnswàb.

¹⁰Li, wù fyòsì òn òkwìn òwum byù ye wù ni Mvèn,
be be tì mè ci-mfe sàtikà' ke swi' Mvènnswàb.
Be ye lwun sea ke ngyò' wan nun.»

¹¹Mùn kònddì ce be, mùn yen òkwìn me cikpu' Mvènnswàb be be kwe màbtea, mwum wòli kan à tan òn. Be kànddì gba' lwun lè ywum nyí ye cinni òzison yi, kònddì lè òwumngkàm bi. ¹²Be òdunmi òshib shibbi lè òkwu kimmi le:

«Mwèn Nzwumngan Mvènnswàb ne be wue, à cinni òkimmò' hwæn,
à ni lè òjònddì hwæn, à cinni òlìmmì hwæn,
à lán ywum hwæn lè òkimmò'.
A si lwen le òwum mwumzi nun,
be fe nun òtwu, be sakà' nun.»

¹³Li, mùn ywò' ywum hwæn ye Mvènnswàb fòe ye ke dèb, ye ke ngyò' wan, ye ke mla' nji, kònddì lè ye ke nsòn òwum ywi, ye ta òshib ndò' shibbi yon hwæn le:

«Bwi' feèni òtwu lè mwum ne ke gba' lwun zwem òtònmì òn lè
Mwèn Nzwumngan.

Bwi' mwumzi òn, bwi' sakà' òn,
òkimmò' hwæn yi lè òn kwan hwæn.»

¹⁴Ywum nyí ye cinni òzison yi be fyònddì le: «**Àmèn**». Li, òwumngkàm bi ken swummi ke swi' gba' lwun, be òdunmi òn mwumzi.

Mè mbu' kyì shanmbi

6 ¹Kwan se Mwèn Nzwumngan yèe dèwà si, mùn yen à keti mbu' kyì m̀bò'. Ke nyè yi, mùn ywò' òkwu ndò' fò' ke nyinnim ywum nyí ye

cinni ñzison yi nun, ye ta hwæbli wě mbæn lè ye ta le' le: «Kîîn!» ²Mùn yònnzi me', mùn yen nyæmbàli mpwèbbi ndò'. Mwum ne nèan nun ke nyè be lè le ke fya'. Be swon nun tàem lwun ke mwu. Ke nyè yi, à wa' kën ndwí wì, bǎ nun lan ðwum. À tǎ ðwum wì lèan kwan hwæn.

³Mùn yen tì be, Mwen Nzwmngan keti tì mbu' kyi nyè mè mbi. Mùn ywǎ' ñkwu ye me mbi ke nyinnim ywum nyí ye cinni ñzison yi nun, ye ta le' le: «Kîîn!» ⁴Ke nyè yi, nyæmbàli nyè ðin kwain tì. À be mpèan. Be fèe mwum ne nèan nun ke nyè ñkimmǎ' nlæmnzǐ wì ke ñgyǎ' wan nun hwæn bǎ ðwum ðunmi bon ne' wusi ke nyinnim shan nun. Be fe nun kǎfǎ' lǎbbi ndò' fya'.

⁵Ke nyè yi, Mwen Nzwmngan keti tì mbu' kyi nyè mè nlè. Mùn ywǎ' ñkwu ye me nlè ke nyinnim ywum ye cinni ñzison yi nun, ye ta le' le: «Kîîn!» Mùn wasi me', mùn yen nyæmbàli nlo. Mwum ne nèan nun ke nyè be lè kilò ke fya'. ⁶Mùn ywǎ' ñkwu ndò' wě ye mwum, ye ta wai ke nyinnim ywum nyí ye cinni ñzison yi nun, ye ta le' le: «Hawǎ wǎ' zængǎ' fǎ' ye ji lǒn ñkæm, hawǎ wǎ' gwé fǎ' ye tì ku' ji lǒn ñkæm nlè. Son, tì lè mèwu lè bǎ', ba wù kimnzi sém nyan.»

⁷Ke nyè yi, Mwen Nzwmngan keti tì mbu' kyi nyè mè nnyi. Mùn ywǎ' ñkwu ye me nnyi ke nyinnim ywum nyí ye cinni ñzison yi nun, ye ta le' le: «Kîîn!» ⁸Mùn wasi me', mùn yen nyæmbàli ñkwinni ndò'. Mwum ne nèan nun nyè, jin shon be le Ywi. Nǎ' ne jin shon be le Nsòn-ðwum-ywi be nun ðwonngæa be nyè. Be fe bon ñkimmǎ' ke fya' ñgyǎ' fǎ' nun bǎ bon wu ðwum kwe. Be ye byindo' wu lè kǎfǎ', ñjè wu tì byindo'. Byindo' ye mè ñgwèngwèng wyi. Byindo' ku', mè nyæm ye bon wu.

⁹Ke nyè yi, Mwen Nzwmngan keti tì mbu' kyi nyè mè nshæn. Li, mùn ce ke ñji cí mfe sàtikǎ', mùn yen mè mpùn ðwum bye be wue ke ñgyǎ' wan ntwi' se be le' Mvènnswæb shé lè ðwum. ¹⁰Be ðunmi leli lè ñkwu kimmi le: «Nyeli nye' ne cinni ywum hwæn, wù ne ðyi ñsanmi, wù be tì ci-leñkæm, yǎ kwan se wù yé ðwum be wue ðwi' mè kǎ' lǎnnzi? Yǎ kwan se wù yé bon vènè' yennzi, wù wìn ñjì ye'?» ¹¹Li, be fe kwo wen ke nyinnim shan nun sàro pwebbi fǎ'. Be she bon le byi bi bonngǎ' fe' kwan kwæ', a ken wòli kwan se be ye tì ku' mè ñgyinni mè ci-she byan wu wě tà she be wue ku' byi.

¹²Ke nyè yi, Mwen Nzwmngan keti tì mbu' kyi nyè mè mfyuru. Ke ñketi ye nun keti li, mùn yen ñgyǎ' funnzi lè kim. Zæ' nywǎ' fyonnì lo wě plè nshǐ ywi, nywi' fyònnì tì ku' mpèan wě mvæb. ¹³Mè nywæ' ðunmi lè ñwai ye ke zwò ðeb lè be ta pyitài ñgyǎ' wě ñjì ñgǎ' ne mpùn ta funnzi, gwùm nyon ðunmi lè keke'. ¹⁴Ðeb nywuka' wě kè ndò' se be ta hwe'. Mè kpa' senndea ke yi cí tòn yan, lè yì kpo ñgyǎ' ke nlim ðu' nun hwæn. ¹⁵Bwum hwæn ðunmi gwùmni. Byindo' ken ðun ke yi mvù nun, byindo' ke yi pon me ñgwǎ' bye ke me kpa' zwem. Mè mvèn klwøkea bon lè ðwumñkæm byan be kwe. Mè ci-zwi' me suzæn, mè ci-ñjònnði, lè ðwum

bye wùlænndi shan ta kèn be tì kwe. 'Bon hwæn, kwo fe' mè son, kwo fe' ßwum bye be lè mè mwù nyan, be ken gwùmni. ¹⁶Be ðunmi shè lè mè kpa', kònndi lè mè gan ngwò' le byi bi swinì bon ke nywi, byi bi gwumnzì bon, bǎ mwum ne tòn ke gba' lwun zwem làkì bon yenni, lè Mwen Nzwumngan làkì bon vènè' yennzi. ¹⁷Ntwi' se kwan nlànnzì me kàè' wolâ. Mwum ne yè ðyi nywò' màzwùm zwô, mbò' bǎ be.

Bwum bye be ðænni mbù' ke nywi

7 ¹Ke nyè yi, mùn yen tì mè cikpu' Mvènnswàb nyí, be be ðyikea ke me mbeti ngyò' wan. 'Be be mpùn twó' bǎ nyí ni làkì ðwi ke ngyò' zwem, shìkì nyí ni ðwi ku' ke mla' zwem, nyí ni làkì tì ku' man ngæ' funnzi. ²Mùn yen tì cikpu' Mvènnswàb ndò' ne be wai ke ßwùm-nywò' lè à ni lè swum ndænn mbù' ke fya'. Swum màzwùm se be ta ßwum Mvènnswàb ne ðyi ñzison mbù' ðænni nun ke nywi. Cikpu' Mvènnswàb ni kun lè ñkwu kimmi, lè à tǎ le' lè mè cikpu' Mvènnswàb nyí bye cinne ñkimmò' mbusi ngyò' wan, à shè lè bon le: ³«Ba kì byin gwannzì fe' ngyò' bon lè mlǎ', shìkì byin gwannzì ku' mè ngæ'. Donnzèni ðwi' ðinnà' fe' mè mbù' ke swi' me ci-she Mvènnswàb nye!.» ⁴Li, be teân mùn ßwum bye cinni mè mbù' màzwùm ke nywi. 'Be be ßwum ñkæm ndu' lè ßwum ñkæm mwùm nyí blàn nyí. 'Bwum màzwùm wa' hwæn ke me ðwòn bye ke Ìzràèl nun. ⁵Bye kwan ke ðwon Judà nun be ßwum ñkæm wùm blàn bì bye be ðænne mbù' ke nywi. 'Bye kwan ke ðwon Rùbên, à bi ñkæm wùm blàn bì. 'Bye kwan ke ðwon Gádè nun, à bi ñkæm wùm blàn bì. ⁶Bye kwan ke ðwon Àsèr nun, à bi ñkæm wùm blàn bì. 'Bye kwan ke ðwon Nàtálì nun, bon ku', be bi ñkæm wùm blàn bì. 'Bye kwan ke ðwon Mânàsè nun, be be tì ku' ñkæm wùm blàn bì. ⁷Bye kwan ke ðwon Simèòn nun, be be ñkæm wùm blàn bì. 'Bye kwan ke ðwon Lèví nun, à bi ñkæm wùm blàn bì. 'Bye kwan ke ðwon Ìsàkâ nun, be be ñkæm wùm blàn bì. ⁸Bye kwan ke ðwon Zàbùlôn nun, be be tì ku' ñkæm wùm blàn bì. 'Bye kwan ke ðwon Jòsè' nun, be be tì ku' ñkæm wùm blàn bì. 'Bye kwan ke ðwon Bènjàmèn nun, be konndi tì ku' be ñkæm wùm blàn bì.

Ñkwìn ßwum mèan ye ðyi ke swi' Mvènnswàb

⁹Ke nyè yi, mùn yen ñkwìn ßwum mèan ndò' ye mwum wòle kǎn kim à tan. 'Bwum màzwùm, be wai ke ngyò' wan nun hwæn. 'Be cinni yì kwæ' nywi kyikyì. 'Be cinni tì mè ñkyìn le' ke ñwum kyikyì. 'Be be ðyikea ke swi' gba' lwun lè ke swi' Mwen Nzwumngan. 'Be be lè mè plè pwibbò'a ke nywi, be be tì lè man sea ke fya' binnea. ¹⁰Be ðunmi kun lè ñkwu kimmi, lè be ta le' le: «Mvènnswàb nye' ne ðyi ke gba' lwun zwem ñtònmi ne swætâ ðwi'. Mwen Nzwumngan tì ku' swætâ ðwi!.» ¹¹Mè cikpu' Mvènnswàb hwæn kanndi gba' lwun bon lè ßwumñkæm bi, kònndi lè ywum nyí ye cinni ñzison yi. 'Be swinì ke swi' gba' lwun, be wu mè mwù

ngyɔ'. Be dunmi Mvènnswàèb mwumzi, ¹²lè be ta le' le: «À si li, Nyeli nye! Mvènnswàèb cinni ñkimmɔ', à ni lè ñllimmi hwæn, à làn ywum hwæn lè ñkimmɔ'. Bwi' yilèni nun osòkò', bwi' mwumzi nun, bwi' fe nun ñtwu kwan hwæn. Àmèn.»

¹³Mwumñkàm ndɔ' ke nyinnim bɔwumñkàm bi cibbi lè mún le: «Mè wen be lè mè plè pwibbɔa ke nywi bi? 'Be wa' fɛn?» ¹⁴Mún fyónnzi lè nun le: «Mún limmi kan mun bon. Mwumñkàm, wù ne limmi ku' bon.»

À kà shě lè mún le: «Bwum bye be yennze vènè' kwan se ñgyɔ' wan be lè à ywime mlò' be. 'Be dyie kimmi ke mbyi Mvènnswàèb nun, be sabbà mè plè byan ke mvàèb Mwen Nzumngan Mvènnswàèb nun, be fyónni pwèbbi le pwibpwib.» ¹⁵Li ne ci, à bi kwan hwæn dyieka ke swi' gba' lwun Mvènnswàèb, be ta nun she cí kpòn lè nywɔ' ke nye nyon nun. Mwum ne ke gba' lwun zwem ñtónmi tá konni lè bon. ¹⁶Ñjè bà tí bon kwènni, ñlim bà tí ku' bon fyó. Nywɔ' bà tí bon nyeni ke nywi, shiki twènnɔ' ndɔ' ci ti ku' bon. ¹⁷Ntwi' se Mwen Nzumngan ne ke swi' gba' lwun yě be ci-mbònd nyan. À yě bon kènnzi ke mwu dú' ye ta ñzison fè. Mvènnswàèb yě bon mè dú' ló me'.

Mbu' kyì nyě mè nshanmbì

8 ¹Mwen Nzumngan keti mbu' kyì nyě mè nshanmbì ne be ke dèwà zwem. Kwan se nun keti nun, ywum hwæn ke dèb maki ponpon, a ken wòli swum kitò' hawà. ²Ke nyě yi, mún yen mè cikpu' Mvènnswàèb ndɔ' dyieka ke swi' Mvènnswàèb, bon shanmbì. 'Be fe wen ne hwæn bæn ke fya' fɔ'.

³Cikpu' Mvènnswàèb mbɔ' ndɔ' kìn dýi ke moan cíci mfe sàtikàè' she be ke swi' gba' lwun Mvènnswàèb. À be lè kòn ndɔ' ke fya' she be bɔwemme lè gól. Kòn màzwùm se be be mè wò' me nwùm ye lwen twènni ke nlim. 'Be fe cikpu' ni mè wò' me nwùm ye lwen ke fya' mèn bǎ nun twen yon ke cíci mfe sàtikàè' si. À fe Mvènnswàèb yon lè mè ñkeli ñkwìn bɔwum Yesù mban. ⁴Ñtwèn ye nun twènnè mè wò' me nwùm lwen yi, kyì be nun dɔw ke fya', lè ye ta nàn ke cí Mvènnswàèb lè mè ñkeli ñkwìn bɔwum byon mban. ⁵Kwan se cikpu' Mvènnswàèb ni mlò' hwæn, à sheli kòn màzwùm, à lwinnzi son lè win ye nun tweli ke cí mfe sàtikàè'. Ke nyě yi, à dɔwi kòn si ñgyɔ' zwem. Kwan se nun dɔwi son li, mban ñwàtì, à hwæbli kimmi, ñgyɔ' wan kònnɔ' tì funnzi.

Yi bæn shanmbì

⁶Li, mè cikpu' Mvènnswàèb shanmbì bye be lè yì bæn ke fya' dunmi le' nlwon màzwùm fòsi.

⁷Cikpu' Mvènnswàèb nyě zwimbyi' lwon bæn shon. À lwonme li, mè lila' dunmi swi' ke ñgyɔ' wan, ye bi fyinnɔa lè win nun, kònnɔ' lè mvàèb. Fyà' ñgyɔ' fɔ' fya' hwæn. ñgæ', lè kæ' floa ye be kwe fya' hwæn.

⁸Ke nyě yi, cikpu' Mvènnswàèb nyě mè mbì lwon tì ku' b'àn shon. Swum ndo' be wě kpa' ndwun ndo' ne yě win, be sheli nun, be ken nun d'wìo' ke du' ndwun nun. Fyà' du' fo' màzwùm fyonnì mvàèb. ⁹Ywum ye Mvènnswàèb f'è ye be tòn kwe cìcì màzwùm ywika' hwæn. Mè c'ì klwàkea bye be kwe gwanngà' hwæn.

¹⁰Ke nyě yi, cikpu' Mvènnswàèb nyě mè nlè lwon b'àn shon. Nywàè' ndwun ndo' ne be nyànnì wě kaki wai ke nlim d'èb, à pyì ke me mwù du', lè mè du' be be ke fya' ñgyo' fo' nun. ¹¹Jin nywàè' màzwùm be le ñgàè' ndwì. Fyà' me du' màzwùm fyonnì d'wìkea. Li, màn b'wum ywie ke nnwi ye bon nwie mlà' màzwùm ntwi' se be lè ye ti lè d'un ke nlim.

¹²Cikpu' Mvènnswàèb nyě mè nnyi lwon b'àn shon. Nywo' bon lè nywi', kònnndi lè mè nywàè', be shimnda' mè fyà' mbò'-mbò'. Li, be d'wùm kan tì lwen. Nywo' be d'wùm, à su' mè nyinnì, à pyì kan kwàèbbi, shìkì nywi' pweb ku', à wannzi shikpon.

¹³Be lè mún ke ywum ton yi cè fya', mún yen mbyi' ndo' tã d'í ke nlim zwò, lè à tã kun lè ñkwu kimmi le: «Oyì! Yá ñgheli vènè' se lan wan ye yen kwan se mè cikpu' Mvènnswàèb lè bye fo' ye tì kònnndi yì b'àn yan lwon.»

9 ¹Ke nyě yi, cikpu' Mvènnswàèb nyě mè nshàen lwon b'àn shon. Mún yen nywàè' ndo' wai ke zwò d'èb, à pyì ke ñgyo' wan nun, be fe nun kyì b'á nun wò ñwum swu' win jimmi. ²Kwan se nun wò ñwum swu' màzwùm, kyì d'unmi d'wu' wě win m'èan ndo' ye be banni kwe. Kyì màzwùm ken zàè' nywo' shìmndi. Njimmi pyì. ³Mè kitàè' d'unmi kwan ke mbu' kyì màzwùm nun, be lú ñgyo' wan hwæn. Be fe bon ñkimmò' fya', be be wě yì kèblè. ⁴Be kà shé lè bon le, ba byi bi lwum kàè' ndo' ji, shìkì byi bi gwannzi ku' ñji ñgàè' ndo'. Kwo fe' ywum ye ta twàèb ke c'è ñgyo' zwem, ba byi bi lwum yinnndi. Son, byi bi suku' b'wum bye Mvènnswàèb d'èan kan mbù' ke swi' vènè' yennzi. ⁵Be fe kan mè kitàè' bi mbyi b'á byi bi wu b'wum nùn, son, byi bi suku' byi vènè' yennzi ke me nywi' shàen nun. Vènè' màzwùm se ye be wě kwan se kèblè ta mwum t'èbbi. ⁶Ke kwan màzwùm nun, b'wum ye mbyi ywi k'èbbi b'á bon ywi, son, be ba cinni. Ywi yě bon ñlim kwènni, son, swum se ye cì ywi b'æn bon ba be.

⁷Mè kitàè' màzwùm be wě mè nyàmbàlì ndwì wì. Ke me mwù nyan, ywum ndo' be wě mè t'èam lwun bye be ci lè **gól**. Be cinni yì fli me' b'wum. ⁸Ñnywùn be bon mwu wě ye me yib. Myin be bon ñwum wě ye me gb'èm. ⁹Be d'wòki yì kimmà' yan lè mè plé wì bye be ci lè ñwum. Mè kweb byan be hwàbli wě mè màtwuà' ndo' bye mè nyàmbàlì be t'è' b'á b'wum ken wì d'wì. Be be twùm le b'òdò. ¹⁰Be cinni mè nyi' lè mè nsem ke nlim wě mè kèblè. Mè nyi' nyan ne bon cinne ñkimmò' nyennzi b'wum vènè' lè nun ke me nywi' shàen nun. ¹¹Mvèn nyan ne be bon k'ènnzi be m'pùn byebbi ndo' ne cinni swu' win jimmi màzwùm. Be be nun lon ke le' me Èbrú nun le Àbàdôn. Be konndi tì nun lon ke le' me kyìn nun le Àpòlìôn. Sù jin màzwùm ni le ci-ñkyà' ywum.

¹²Vènè' she zwimbyi' leân. Yì vènè' bì ye tì kònndi zwem.

¹³Cikpu' Mvènnswàb nyè mè mfyuru lwon bæn shon. Mùn ywɔ' ñkwu ndɔ' ye ta leli ñwaì ye ke me ndwè' cì mfe sàtikàè' she bi ke swi' Mvènnswàb. ¹⁴Ñkwu mwum màzwùm be leli lè cikpu' Mvènnswàb nyè mè mfyuru ne be lè bæn ke fya', ye she le: «Sùli mè cikpu' Mvènnswàb nyí bye be kpimma' ke moan dú' ndwun ne be ta lon le Èfratà, wù donnzi bon, be ken.» ¹⁵Li, be donnzi bon. Mè cikpu' Mvènnswàb nyí màzwùm, Mvènnswàb kèà bon kwan se be ye kìn bwum be fyà' ñgyɔ' wan fɔ' nun wu. À kè bon d̀wùm, à kè nywi', à kè ñgyìn, à kè tì hawà ne bon ye bèn nun.

¹⁶Mè suzèn be kwe ke me nyǎmbàli zwem. Be teân m̀n bon, be be bwum mè miliôn ndu' m̀bi. ¹⁷Ywɔ̀èni fe' mb̀k̀i ne m̀n yenne mè nyǎmbàli lè bwum be naen bon nyè ke ndèmndem nun. Be be lè mè plè wì ke nywi pànngèa wè win, byindɔ' be tì lo le fyìi, byindɔ' be tì pànngèa wè kyà' kpennè. Mè mwù mè nyǎmbàli màzwùm be wè mè gbêm. Win be bon kwean ke ñwum, kònndi lè kyì. Swum ndɔ' kwan tì ku' wè mveb mpàn. ¹⁸Bwum fyà' ñgyɔ' wan fɔ' ywi ntwi' yi vènè' lè yi. Ywum lè màzwùm yi le win, kyì lè mveb mpàn ye be mè nyǎmbàli kwean ke ñwum. ¹⁹Ntwi' se ñkimmo' me nyǎmbàli hwæn be ke me ñwum nyan, a be tì ku' ke me nyi' zwem. Mè nyi' nyan be wè mè nywun. Be cinni mè mwù, nun ne bon be bwum vènè' yennzi nun.

²⁰Bwum bye nzwonme be ke ñgyɔ' wan, bye nywèlâ yi vènè' yi, be donnze kǎn ywum ye bon fœ lè bon ne'. Be donnzi kan ñmwumnzi me swàb, lè yi f̀k̀i ye bon bwemme lè **g̀l**, yindɔ' lè lòn, yindɔ' lè mè ñwum. Yindɔ' ye bon pa' lè ñgwò', yindɔ' ku' ye bon pa' lè ñgæ'. Ywum màzwùm hwæn li, ye wòli kan ye yenni, shikì ye ywɔ' ku' le'. Ye cinni kan tì ku' mè kwù kèn.

²¹Bwum bye be yi f̀k̀i yi mwumnzi, be donnze kǎn mè le' mbyibbɔa, nyè le: ñwuka' bwum, mè le' ndàm, ñywika' me nlà' lè ñyibbɔ' nywi'.

Cikpu' Mvènnswàb bon lè mwen d̀wà s̀

10 ¹Ke nyè yi, m̀n yen tì cikpu' Mvènnswàb kimmi ndɔ', à tǎ kyìli ñwaì ye ke d̀eb. Plè ne nun swì ke nywi be bwɔ'. Ǹsè' kanndi nun mwu. Fli me' shon be d̀wùm wè nywɔ', mè mkpa' nyon be wè mè mpè win. ²À be lè mwen d̀wà s̀ ndɔ' ke fya' ñwèli. À sate kwù she ji ke dú' ndwun nun, tì lè she m̀', à sati son kyɔ'. ³À kun lè ñkwu kimmi wè gbêm ne ta fàn. Ke nyè ye nun kun li, m̀n ywɔ' mè mbæn hwæbli bon shanmb̀i, be fyonnzi cikpu' ni. ⁴Be lè m̀n tì yili lè m̀n kɔ' swum se mbæn leli si, son, ñkwu mwum ndɔ' waì ke d̀eb, ye she lè m̀n le: «Ba wù kɔ' swum se mbæn leli si, ba wù cì mwum ndɔ' limm̀ son.»

⁵Li, cikpu' ne m̀n yenne zwò ñd̀yimi, kwù she fɔ' ke dú' ndwun nun, she fɔ' ke kyɔ', à wasi fyà' ji zwò, ⁶à l̀' ñd̀' lè jin Mvènnswàb ne d̀yi

̀nzison kwan hwæn, nun ne f̄de d̄eb l̄e ywum ye d̄yi kwe hwæn, nun ne f̄de t̄i nḡyo' l̄e ywum ye d̄yi ke nlim hwæn, k̄onndi l̄e du' ndwun l̄e ywum ye d̄yi kwe hwæn. À sh̄e le: «Jene, kwan wolâ. ⁷Kwan se cikpu' Mvènnswæb nȳe mè nshanmbi ȳe b̄aen shon lwon, Mvènnswæb ȳe mè mwù le' nḡwùmnea nyon lwinnzi w̄e tà she nun sh̄e l̄e mè ci-she byon, bye mè ci-nl̄eli ke nḡwum yon nun.»

⁸Ke nȳe yi, ñkwu mwum ye mùn ywæe mbyí ñwaì ye ke d̄eb yi konndi sh̄e be l̄e mùn le: «K̄enne, wù yè mwen d̄ewà sò' nḡwèli ne ke fya' cikpu' Mvènnswæb ne ke zwò ñdyimi, kwù she fò' ke du' ndwun nun, she fò' ke kyò'.» ⁹Mùn gòd' cikpu' Mvènnswæb ni, mùn sh̄e l̄e nun le à f̄i mùn d̄ewà sò' si. À fyònnzi l̄e mùn le: «Yè le, wù jið' son nḡwum. Se ye wù be ke nḡwum myimmi w̄e d̄wi', son, kwan se wù ȳe son myí, se ye wù zwùm kwènnzi.» ¹⁰Li, mùn yè d̄ewà sò' si ke fya' yon, mùn jið' son nḡwum. Kwan se mùn bi son ji, se bi mùn ke nḡwum myimmi w̄e d̄wi'. Son, kwan se mùn myí son, zwùm ñunmi mùn kwènni.

¹¹Be kà sh̄e l̄e mùn le: «Ñz̄æ' le' ye Mvènnswæb ȳe wù k̄e nḡwum hwæn, se yili le wù konndi yon k̄en sh̄e. Ñz̄æ' le' yi ye yen mè pa' ñwum m̄ean, bye cinni mè ñkyin le' nḡwum kyikyí. Ye yen t̄i ku' mè nḡyo' kyikyí, l̄e mè mvèn byan nun hwæn.»

Yì shìtàkwù bì

11 ¹Be fe mùn m̄ò' ndò' fya' w̄e ñtwò' ye be be ywum f̄kea nun. Be kà sh̄e l̄e mùn le: «K̄enne, wù f̄ò' nye Mvènnswæb l̄e cicí mfe s̄atik̄æ'. Wù tan t̄i ku' ñwum bye ta Mvènnswæb ñca kwe nlim. ²Kwan se wù ȳe f̄ò', ba wù f̄ò' bàbà nye Mvènnswæb she ke wan. Donnzi son, ntwi' se Mvènnswæb k̄e son l̄e ñwum be ba ñkwìn ñwum byon. Be ye nzanni ke nlim nsòn sanmi Mvènnswæb nun, a ken b̄en mè nywi' mwum nyí blàn bì. ³Mùn ȳe yì shìtàkwù bì ȳem fyi kwe, be ye be l̄e mè pl̄e nsh̄i ywi ke nywi. Li, be ye leli ke nḡwum ȳem nun ke me nḡyín ñkæm l̄e ñdu' m̄bi l̄e nḡyìn mwum fyuru nun.»

⁴Yì shìtàkwù bì màzwùm d̄yi ke swi' Nyeli ne cinni ñkimmò' ke nḡyo' zwem hwæn. Be bi w̄e mè ñjì nḡæ' bì bye be ta lon le òl̄iv̄è. Be be t̄i w̄e mè l̄æm bì. ⁵Beshe mwum ndò' yili nun ci bon byebbi, win ye bon kwean ke nḡwum, a wu mè ci-byinnzi màzwùm. Li ne ywi ȳe mwum ne yili nun ci bon byebbi b̄aenni. ⁶Kwan se yì shìtàkwù màzwùm ta l̄eli ke nḡwum Mvènnswæb nun, be cinni ñkimmò' ntwò' d̄eb l̄e mvu l̄ækì nwi. Be cinni t̄i ñkimmò' ñkwebsi mla', ye fyonn̄i mvæb. Be konndi t̄i ñkimmò' cinni l̄e be yennzi ñwum mè v̄enè' kyikyí ke kwan se bon yili nun hwæn.

⁷Kwan se be ye ñdyi shìtàkwù yan ml̄ò' hwæn, nyàm ne ta kwan ke swu' win nun ȳe bon k̄in wì tean. À ȳe bon l̄ean l̄e ñkimmò', à wu bon. ⁸Yì ñwon yan ye nònnḡà' ke mbyi ndwun ne ke nsòn twun nun. Ñsòn màzwùm yi cicí se be ywummæe Nyeli nyan Yesù nun ke nḡæ' mè b̄otò'

zwem. Jin shon she gwùmni si le Sòdôm, a si ti ku' le Èjîb. ⁹Mè ñkwìn ßwum ße cinni yi kwæ' nywi kyikyî, ßye ta mè ñkyìn le' leli kyikyî, ßye wai ke me ñgyo' kyikyî nun, ße ye yi ðwon yi cekea ke ñgyo', a ken wòli ñgyìn lè lè kitò', shìkì ße yili le mwum ndò' ni gwum yon. ¹⁰Ñlim ye lan ñgyò' wan lwukeya kwan se ßwum ßi màzwùm ye ywi, ße ye ñdàli ywo, ße næmnnzi ti ku' ßwùlu mè ðàsi. Ntwi' se ßwum ßi màzwùm hwumnzâ lan ñgyò' wan ñzwònzwò'. ¹¹Son, mùn yen ke ndèmndem nun le, ke nyè ñgyìn lè lè kitò' yi nun, Mvènnswæb fyòsi ßon mpùn mè yìnni ße, ße wa' ße zwò. Li, ßwum ße yenni, yi ðun ßon ke zwum ñzwònzwò'. ¹²Ke nyè yi, yi shitàkwù ßi yi ywo' ñkwu mwum ndò', ye ta leli kimmi ñwaì ye ke ðeb. Ye ta ßon shè le: «Nàènni fe.» Li, ße nan nlim ðeb ke ßwo' nun. Mè ci-ßyinnzi ßyan ße ðyi, lè ße ßon ce. ¹³Ke kwan màzwùm nun ñnywèn, ñgyo' funnzi lè kim, mè nye mèan swinà' ke ñgyo'. Bwum ywi ñkæm shanmbi. Bye fò' ßye ywie kân, yi ðun ßon zwum ñzwònzwò'. Li, ße ðunmi ñtwu fe lè Mvènnswæb nyè ke ðeb.

¹⁴Vènè' nyè mè mbi lèân. Nyè mè nlè ti ti kìn nùn.

Bàen she mè nshanmbi

¹⁵Ke nyè yi, cikpu' Mvènnswæb nyè mè nshanmbi lwon bàen shon. Mùn ywo' mè ñkwu ndò' tã kun ke ðeb kimmi, lè à tã le' le: «Nyeli nye' Mvènnswæb ßon lè **Kristò**, mwum ne nun fyie ke ñgyò' wan, ßon ße cinni ñkimmò' jene lè ße ywo' ñgyò' wan hwæn. ße ye ywo' li kwan hwæn.» ¹⁶Bwumñkæm mwum ßi ðlàn nyí ßye ße ñtònmi ke yi gba' lwun yan zwem ye ße ke swi' Mvènnswæb, ße swinì ke ñgyo', ße wu mè mwù ke ñgyo'. ße ðunmi Mvènnswæb mwumnnzi, ¹⁷lè ße ta le' le:

«Nyeli nye' Mvènnswæb ndwun, wù ne ße mbyí, wù ni kwe jene.
Bwi' ta wu osòkò' yili mbòkì ne wù lisea kim swù,
wù ðunmâ ywo' ke ñgyò' wan.

¹⁸Bwum ßye limmi kan wù nyenâ ñzwònzwò'.

Son, kwan wolâ she wù yè ku' nyeni lè ßon.

Wù yè ti ku' ßwum ywi mè kàè' lannzi.

Kwan wolâ she wù yè ku' mè ci-she ßyù ßye ta leli ke ñwum ywù
nun ðàsi fe.

Wù fe ti ku' lè ñkwìn ßwum ßyù, kwo fe' ße ße ßwesò', kwo fe' ße ße
ßwumñkæm.

Bwum ßye ta wu ywòli hwæn, wù yè ku' ßon ðàsi fe.

Ti lè ßwum ßye ta ñgyò' wan gwànnzi, wù yè ßon ñgyìn mlòsi
ñgyìnmbò'.»

¹⁹Ke nyè yi, mùn yen ße wo ñwum nye Mvènnswæb ke ðeb. Kwitì ne ße lè yì ðlon ye ße kœ pwin ñgwòn ke nlim ße kwe. Kwan se mùn yenne nun, mbàen ðunmi ñwàtì lè à tã pyì. ñgyo' funnzi, mè lila' konndi swi mèan.

Mlib ne yeàn nyàm nnyeni ke fya'

12 ¹Kikeàn hilea ndo' kwan ke dɛb. Mùn yenne mlib ndo', plè ne nun be swi ke nywi be nywo', nywi' be nun ke me kwù nji, tàem lwun ne be nun ke mwu be mè nywæ' wùm flàn bì. ²Mlib màzwùm be lè zwùm. Ye dúnmi nun kwènni. À dúnmi kwe ntwi' se nywi be nun kwènni.

³Kikeàn hilea shindo' kwan tì ke dɛb. Mùn yenne nyàm ndo' ne be mpèan, nyàm màzwùm be wě ñgèà. À cinni mè mwù nshanmbi, lè mè nzwu wùm. 'Be swoen mè tàem lwun ke me mwù nshanmbi ni zwem. ⁴Ti lè ñyi' yon, à be mè nywæ' ghèan lè yon, lè à tà bon swi' ñgyo'. À kìn dyi ke swi' mlib ne ye be kwèn ni, bǎ kwan se nun yě ye, nun bæn mwen màzwùm, nun jìd' nun ñwum. ⁵Ke nyě yi, mlib ni ye mwen ne ndweb, mwen màzwùm ne ye mè ñgyo' hwæn ywo lè ñjinnđi nun. Son, kwan se nun ye nun, be twe' mwen màzwùm mbyimmi, be ken lè nun ke ke Mvènnswæb ne be ke gba' lwun shon zwem ñtònmi. ⁶Ti lè mlib nun ne', à yeàn ke kyo' nun, ke cici se Mvènnswæb fɔse nun cí tòn nun, bǎ be dī nun kwe ke ñgyin ñkæm lè ñđu' mbi lè ñgyin mwum fyuru nun.

⁷Twù' ndo' pyi kwe dɛb. Mishêl bon lè mè cikpu' bye fɔ' dúnmi twù' dŵi bon lè nyàm ne gwili ñgèà ni. Nyàm ni ku' bon lè mè cikpu' byon dúnmi ku' twù' dŵi bon lè Mishêl. ⁸Mè Mishêl lan bon lè ñkimmɔ', be fyinni bon. Li, be donnzi kan tì nyàm ni bon lè mè cikpu' byon pon bǎ byi bi ton ke dɛb. ⁹Be dŵi nyàm ndwun ni ke ñgyo', nun ne dyi pwìn nywun ne be ta lon le Satæn, be lon tì nun le ñvèn mè swæb, nun ne ta bwum pɔkea ke cě ñgyɔ' wan hwæn. 'Be dŵi nun ke ñgyo' lè mè cikpu' byon nun hwæn.

¹⁰Ke nyě yi, mùn ywo' mwum ndo' tá leli lè ñkwu kimmi ke dɛb le: «Jene, Mvènnswæb swætâ bwi' ñgyinmbɔ'. À lisea kim shon she nun ni ñvèn, jene bwi' yennâ ñkimmɔ' **Kristò**, mwum ne nun fyie ñgyɔ' wan. Ntwi' se mwum ne be mè ñgyinni bye' wilea kpòn lè nywo' ke swi' Mvènnswæb, be dŵiâ nun ke wan. ¹¹Mè ñgyinni bye' leân nun lè ñkimmɔ', ntwi' mvæb Mwen Nzwumngan Mvènnswæb lè ntwi' leñkæm she bon be shè. 'Be yenni ywi, be duòn ke nlim. ¹²Li ne ci, dɛb lè ywum ye dyi kwe hwæn, beèni lè ñdàli. Ti lè byin, ñgyo' lè du' ndwun, byin ti ke vèni' nun ntwi' se Satæn bènnâ ke cì shin. Nlim ke nun nyeni zwum ñzwɔnzwɔ' ntwi' se nun limmi le kwan nzwonme nun kwæ'.»

¹³Kwan se nyàm ni yen le be dŵiâ nun ke ñgyɔ' wan, à dúnmi mlib ne ye mwen ne ndweb ni dŵon. ¹⁴Kwan se nun dúnmi nun dŵon, be fe mlib ni mè kweb bì wě ye mbyi' ndwun ndo' bǎ nun dī lè yon, à nywæli nyàm ni ke fya', à kèn bèn ke cí tòn shon ke kyo' nun, cici se Mvènnswæb yě nun dī ke yi dŵum lé lè kitò' nun. ¹⁵Li, nyàm ni pwibbi mlǎ' ke ñwum yon, ye fyonnì du' be nyě mlib ni, bǎ ye ken nun she. ¹⁶Son, dan ñgyo'

kpa' mlib ni, se sænnɔ, li, mlä' ye nyàm ni pwibbi ye ðunmi ðun ke ɲɲwũm màzwùm nun. ¹⁷Nyàm ni nyeni ñzwɔnzwɔ' lè mlib ni, à fyòn be, à kèn wì kèa lè ðwen byon. 'Bwen màzwùm be ðwum bye ta mè lwuä Mvènnswæb ðwon, be yili tì leŋkæm se Yesù be lisà'. ¹⁸Nyàm ni kèn ðyi ke ɲgonni ðu' ndwun zwem.

Mè nyàm ði ndɔ'

13 ¹Li, mùn yen nyàm ndɔ' tã kwain ke ðu' ndwun nun. À cinni mè mwù nshanmɔi lè mè nzwu wùm. 'Be swon mè tæm lwun ke me nzwu màzwùm zwem. 'Be kɔ' tì ku' jin ndɔ' ke me mwù ni zwem, jin màzwùm be jin Mvènnswæb gwànnzi. ²Nyàm màzwùm gwile nyàmmbò', mè kwù byon be wě bye nyàm ndɔ' ne be wě cɪn, ɲwum yon gwili ye gbêm. Nyàm ne be wě ɲgèà ni fè lwikwæn nyàm ni ɲkimmɔ' yon hwæn, à tònɲzi nun ke gba' lwun shon zwem. ³Mwù fɔ' ke nyinnim me mwù nshanmɔi ne nyàm ni cinni nun, ye be wě be kwi yon nun bã nyí ni ywi. Son, mbon màzwùm kimmɔ'. Shimmea ci ðwum be ɲgyɔ' wan hwæn, be ðunmi nyàm ni ðwon nyè. ⁴Mwum hwæn be nyàm ne gwile ɲgèà ni mwumɲzi ntwi' se nun fèe ɲkimmɔ' yon lè lwikwæn nyàm ni. 'Be be tì ku' kònnɔi nyàm ni mwumɲzi lè be ta le' le: «Yà mwum ne cinni ñtwu, à wòli lè nyàm ni? Wen ne woli kim à ðwi wì lè nun?»

⁵Ti lè nyàm ni, be fe nun mbyi nshela' nywi lè à tã jin Mvènnswæb gwànnzi. 'Be ðonɲzi tì ku' nun lè à cinni ɲkimmɔ' ke ɲgyɔ' wan ke me nywi' mwùm nyí ðlàn ði. ⁶À ðunmi jin Mvènnswæb gwànnzi, lè à tà nun kɔlea, à simmò' tì cě nun tã tòn nun lè ðwum be ðyi kwe ðeb hwæn. ⁷Be fe nun ɲkimmɔ' le à ðwi twù' lè ɲkwìn ðwum Yesù, à làn bon. À cinni ɲkimmɔ' ke nywi ðwum hwæn pæ', bye cinni yì kwæ' nywi kyikyì, bye cinni mè ɲkyìn le' ke ɲwum kyikyì, bye wai ke me ɲgyɔ' kyikyì nun. ⁸Lan ɲgyɔ' wan hwæn ye nun mwumɲzi, sàñ suku' ðwum bye be kɔe mè myin nyan ke ðewä nzison nun kwan se be lè Mvènnswæb fì' kife' ɲgyɔ' wan. 'Dewä màzwùm, she Mwen Nzwumɲgan Mvènnswæb ne be wue se.

⁹Mwum ne cinni mè ywi' nywɔ' le', à nonɲzi bon, à ywɔ' le' se lwen. ¹⁰Mwum ne Mvènnswæb shè le be ye nun bænni, be ye ku' nun bænni li leŋkæm. Nyě nun shè le be ye nun wu lè kàfà', be ye ku' nun wu li leŋkæm. Ke à si li, se yili le ɲkwìn ðwum Yesù bæñ ñlim, ða kì be ðonɲzi mbyi Mvènnswæb.

¹¹Ke nyě yi, mùn yenne tì nyàm nyě ðin ndɔ' tã kwain ke ɲgyɔ'. Mè nzwu be nun ke mwu ði wě bye ñzwùmɲgan. À be leli wě nyàm ne gwili ɲgèà ni. ¹²À yèe ɲkimmɔ' fya' nyàm nyě zwimbyi' nyě be lè mbon ke mwu, son, mbon ni kimmɔ'. À ðunmi ɲkimmɔ' màzwùm lisea ke swi' shon, lè à tã ðwum ɲgyɔ' wan dòlè' cì bã byi ði mwumɲzi nyàm ni. ¹³Nyàm nyě mè mɔi ni be mè le' ɲgwulea cì. À kwannzi win ɲwai ye ke ðeb, ye kyili ke ɲgyɔ' zwem ke swi' ðwum hwæn. ¹⁴Mvènnswæb ðonɲzi

nun lè à pɔka' lan ngyɔ' wan lè mè le' ngywulea ne nun be ci ke swi' nyàm nyě zwimbyi'. À shè lè bwum le byi bi fɔ' swum ndɔ' se gwili nyàm nyě zwimbyi' nyě be kwi lè kàfà', son, ǎ ywi kan. ¹⁵Nyàm ni kà cinni ñkimmɔ', à fe mpùn mè yinnì lè fɔ̀ki nyàm màzwùm. Li, fɔ̀ki màzwùm ðunmi leli, se wu tì ku' bwum bye yili kan be mwumnzì nun. ¹⁶Nyàm ni kònnɔ̀ ðwum dòlè' cì bǎ byi bi yili be ðæn byi mbù' ke swi', lè tì ke fya'. Kwo fe' mwum be mwumñkàm, kwo fe' nun be mwesò', nun be fe' ci-njònnɔ̀, à be fe' ñshi, kwo fe' nun be son, shindɔ' à be lè mwù yon, mbù' màzwùm ye nun be nywi. ¹⁷Mwum wòli kan à hwìn swum ndɔ', shindɔ' à kyì swum ndɔ' shìkì à cinni mbù' màzwùm nywi. Mbù' màzwùm yi jin nyàm ni, à be tì ku' nombà ne lisa' jin màzwùm.

¹⁸Ke cě, a yili bwum cinni kon ke mwu. Mwum ne cinni kon ke mwu, à wòli kim à limmì ywum màzwùm. Ntwi' se nombà màzwùm ni nyě be ta fe lè mwum. Nombà ni ni ñđu' fyuru lè mwùm fyuru blàn fyuru.

Ñkwìn bwum Nzwmungan ta ñshib ye nywæb shibbi

14 ¹Kwan se be lè mún ke ce fya', mún yen Mwen Nzwmungan Mvènnswæb ñɔ̀yi ke moan kpa' ne be ta lon le **Siôn**. Be be kwe bon lè bwum ñkàm ndu' lè bwum ñkàm mwùm nyí blàn nyí. Bwum màzwùm, be kœ bon jin Mwen Nzwmungan lè jin Ce nyon ke swi'. ²Li, mún ywɔ' ñkwu mwum ndɔ' be wai ke ðeb, ye ta twùm wě pwò̀apwò̀, ye konndi hwæbli kimmi wě ñbæn ne ta pyì. Ñkwu màzwùm gwili ñshib kwòn mbe' lwen ndɔ' ye mè ci-mbɔ' mbe' ta bɔ'. ³Bwum mēan bi be ðyikea ke swi' gba' lwun Mvènnswæb, kònnɔ̀ ke swi' ywum nyí ye cinni ñzison yi, lè tì ke swi' bwumñkàm bi. Bwum màzwùm be ñshib nywæb shibbi. Mwum ðin ndɔ' wòli kan kim à yusa' ñshib yi, a shi be bwum ñkàm ndu' lè bwum ñkàm mwùm nyí blàn nyí bi. À bi bwum bye Mvènnswæb libbeá ke ngyɔ' wan.

⁴Bwum màzwùm, be boen kwæ' nywi shan lwen shìkì be cinni lè mè yib. Be ta Mwen Nzwmungan ðwon ke yi cìcì hwæn ye nun tǎ kèn nun. Bon be bwum bye Mvènnswæb sete libba' ke nyinnim bwum ngyɔ' wan nun bǎ be be bwum byon, be be tì ku' bye Mwen Nzwmungan. ⁵Mè mbwě' kwan kife' bon nywɔ' ndɔ' ke ñwum, shìkì mwum ndɔ' cinni ku' swum wèsi ndɔ' ke nywi yan.

Mè ntwum mè cikpu' lè Mvènnswæb

⁶Ke nyě yi, mún yen cikpu' Mvènnswæb ndɔ' tǎ ði ke nlim zwò, à be kìn bǎ nun she bwum ñtwum lwen ndɔ' ye ye tòn ðwùmdwùm. À yě yon shě lè bwum bye wai ngyɔ' wan nun hwæn, bye cinni mè ñkyìn le' ke ñwum kyikyì, bye cinni tì yi kwæ' nywi kyikyì. ⁷À leli lè ñkwu kimmi le: «Yièni Mvènnswæb, byin fe nun ñtwu. Ntwi' se kwan wolá, she nun yě bwum mè kàè lannzi. Mwumnzèni nun, ntwi' se nun ne fœ ðeb lè

ngyɔ', à fɔ' tì ðu' ndwun lè mè mwù ðu'.» ⁸Ke kwan màzwùm nun, cikpu' Mvènnswàb nyě mè mbi kwan ke nyě nyě zwimbyi', lè à tã ti ku' le' le: «**Bàbilôn** mukeâ! Myi twun màzwùm mukeâ ñgyinmbo!' Be kyiileâ byebbi nyan ke nyinnim ðwum ðe ngyɔ' wan hwæn wě ðæ'. Byebbi màzwùm ni ñzæmmi ne bon læmzi ke ngyɔ' wan.»

⁹Cikpu' Mvènnswàb ndo' kwaìn tì, nun màzwùm nyě mè nlè ne ðe. À ðwonngae bye ði bye seti kwan ke mbyi ði lè à tã leli lè ñkwu kimmi le: «Mwum ne tã nyæm ne kwan ke mla' nun mwumnzi, à mwumnzi tì fɔki shon, à cinni tì m̀bù' yon ke swi', shindo' ke fya', ¹⁰mwum màzwùm yě vènè' nwi ke fya' Mvènnswàb lè nun ne'. Mvènnswàb yě nun nyeni nlim yon lisea ke pisean ke vènè' nyě nun yě nun yennzi nun. À yě mwum màzwùm fyasi lè win, à fyasi tì nun lè mveb mpàn. Mwum màzwùm yě vènè' yenni li ke swi' me cikpu' Mvènnswàb lè ke swi' Mwen Nzwumngan. ¹¹Kyi win ye ðwum màzwùm ta fya' ke nlim, ye ye nân ke zwò ñgyinmbo'. Pon me yinnì ða ðe lè ðwum ðe mwumnzâ nyæm lè fɔki shon, ðe cinni tì ku' m̀bù' jin shon ke nywi yan, ðe ye su' tòn lè vènè' kpòn lè nywo'.»

¹²Li ne ci, ñkwìn ðwum Yesù ðe ta mè lwaã Mvènnswàb mwumnzi, ðe ðe tì ywoli lè Yesù, se yili le ðe ðe mè ci-mbæn nlim.

¹³Ke nyě yi, mùn ywo' ñkwu mwum ndo' ta leli lè mùn, ñwai ke ðeb. Ye ta le' le: «Kò' ñzæ' le' ne: Tòn lwen si lè ðwum ðe ta ywi jene ke she Nyeli nye' Yesù nun.» Kwan se ñkwu yi leli li, M̀pùn Mvènnswàb fyònnzi le: «Hèn, à si li. Mè she ñkimmɔa nyan mlâ hwæn, ðe cinnâ mè yinnì. Ntwi' se lwen ne bon ci kweân ke pisean.»

Mè cikpu' Mvènnswàb bye ta ywum ðyìm linni ke ngyɔ' zwem

¹⁴Be lè m̀n ke cɛ fya', mùn yen ðeb mvu pwebbi ndo'. Ke ðeb mvu màzwùm nun, swum ndo' ðe kwe tònmi wě mwum. Mwum màzwùm cinni tæm lwun ne ðe cie lè **gɔl**. À ðe lè citòn mpwu ke fya'. ¹⁵Cikpu' Mvènnswàb nyě ðin ndo' kwaìn ke nye Mvènnswàb ndwun. À kun lè ñkwu kimmi, à shè lè mwum ne ðe ke ðeb mvu nun ñtònmi le: «Sheli citòn nywù, wù lin ywum ðyìm. Ntwi' se kwan nlin ywum ðyìm wolâ. ñgyɔ' wan kimmâ, kwan nlin se ti.» ¹⁶Li, mwum ne ðe ke ðeb mvu nun ñtònmi fyisi citòn nyon ke ngyɔ' zwem, à lin ywum hwæn.

¹⁷Ke nyě yi, mùn yen cikpu' Mvènnswàb nyě ðin ndo' kwan tì ke nye Mvènnswàb ndwun ne ke ðeb. Nun ku', à ðe tì lè da' pwu ke fya'.

¹⁸Cikpu' Mvènnswàb nyě ðin ndo' wai tì ke cɪ mfe sàtikà'. Nun, à ðe konni lè win. À kun nyě ðe lè da' fya' lè ñkwu kimmi, à shè le: «Sheli da' swù, wù kèn mè mwù sea ne ke ngyɔ' zwem ni kwĩ. Ntwi' se nun pànngéa hwæn.» ¹⁹Cikpu' Mvènnswàb ni fyisi da' shon ke ngyɔ' zwem, à kwì mè mwù sea ni, à kèn nun swĩ ke wæ', she lisa' nyeni nlim Mvènnswàb lè ðwum byibbɔa. ²⁰Be ken sea yi sæbbi ke wæ' se ke nyě nshim. Kwan se

be dunmi sea yi sæbbi bǎ be kwannzi mēwu, mvæb ye fyôn kwan. Mvæb màzwùm be kyì wě ðu'. Læb læbbi be mè kilòmetà ndu' nlè. Jim jimmi be metà mbò' lè kītò'.

Mè cikpu' Mvènnswæb bye ben lè mè vènè' nyě ìmmlòkà'

15 ¹Ke nyě yi, mùn yenne le' ñgwuli ndò' ke ðeb. Se cie mùn shimmea ñzwònzwò'. Mè cikpu' Mvènnswæb be kìn bon shanmbì, kwo wen lè vènè' fya' fò'. Mè vènè' nyě ìmmlòkà' ne ye be, ntwi' se ke me vènè' màzwùm nun ne Mvènnswæb yě nyeni nlim yon mlàa nun.

²Ke nyě yi, mùn yen swum ndò' wě ðu' ndwun ndò'. Swum màzwùm be ðwùmna' wě ðænnglè' lè win nun fyinnɔa. Mùn yen tì bwum bye leân nyàm ni lè wì, be lan tì ku' fòkì shon lè nombà nyě lisa' jin shon. Be be ðyikea ke moan ðu' ndwun ne be wě ðænnglè' ni, be cinne mè mbè' bye Mvènnswæb fæe bon ke fya'. ³Be be ñshib Mòizè, ci-she Mvènnswæb shibbi, be shib tì ku' ñshib Mwen Nzwumngan. Be be shib le:

«Nyeli nye' Mvènnswæb ne lan ywum hwæn lè ñkimmò'.

Mè she nywù ni ñglwòkea, à be tì ñlwukea.

Wù ni ìvèn ne kě yì ywò' ye cě ñgyò' zwem hwæn.

Mè mwù le' ne wù tǎ kèkà' ni ke mbyi nun, à be tì ñlwinni.

⁴Nyeli, mwum ne wòli kan kim à yi wù ni wen?

Mwum ne wòli à shè le nun ni bà wù ñtwu fe ni wen?

Wù ne suku' mwum nsanmi, wù kyiswù.

Bwum bye wai ke ñgyò' wan nun hwæn ye kìn swummi ke swi' swù bǎ be mwumnsi wù.

Ntwi' se bwum hwæn yennà le ywum ye wù tǎ cì yi lwinni.»

⁵Ke nyě yi, mùn yen tì be le ñwum nye Mvènnswæb ke ðeb yi lwon, mùn yen ðwun se bwum Izràèl kee ywum ye bon jine ñgwòn nun lè Mvènnswæb.

⁶Mè cikpu' Mvènnswæb shanmbì bye be lè mè vènè' ke fya' shanmbì bi kwaìn ke nye Mvènnswæb ni nun. Be be lè mè plé pwibbɔa bye ta ðwùmna' nùn ke nywi. Mè ñkænnan ne be cie lè **gól** be bon ke me ñkwù' ñkpinmea. ⁷Swum fò' ke nyinnim ywum nyí ye cinni ñzison yi nun fe mè cikpu' shanmbì bi mè kwêb bye be cie lè **gól** ke me fya' mbò'-mbò'. Mè kwêb màzwùm be lwinnɔa lè nyeni nlim Mvènnswæb, nun ne ðyi ñzison kwan hwæn. ⁸Ñtwu Mvènnswæb lè ñkimmò' yon be kyì win ndò' kwannzi kwe, ye lwìn nye Mvènnswæb hwæn. Mwum ndò' wòli kan kim à ðun kwe, han a ken wòli ke kwan se mè vènè' nshanmbì ne mè cikpu' Mvènnswæb benne lè nun ni yě mlò'.

Mè kwêb shanmbì bye lisa' nyeni nlim Mvènnswæb

16 ¹Ke nyě yi, mùn ywæe ñkwu mwum ndò' ta leli kimmi ñwai ye ke nye Mvènnswæb ndwun, ye ta leli lè mè cikpu' Mvènnswæb shanmbì bi, ye she lè bon le: «Kènnèni, byin kpità' mè kwêb shanmbì be cinni nyeni nlim Mvènnswæb ke nlim bi ñgyò'!»

²Cikpu' Mvènnswæb nyě zwimbyi' wa' kèn, à kèn kwêb nyon kpiti ke ŋgyɔ'. Ke mkpiti ye nun kpiti li, ßwum bye be lè mbù' nyæm ni ke nywi, be mwumzi tì ku' f̀k̀i shon, yì fon lù bon nywi hwæn, be suku' tòn lè vènè'.

³Cikpu' Mvènnswæb nyě mè m̀bi kèn kwêb nyon kpiti ke ðu' ndwun nun. Mlǎ' yì fyonnì wě mvæb ye ta kwan ke nywi ðwon. Li, ywum ye ta tòn kwe ðu' nun ywi hwæn.

⁴Cikpu' Mvènnswæb nyě mè nlè kèn kwêb nyon kpiti ke ðu' nun lè ke me mwù ðu'. Mlǎ' fyonnì tì ku' mvæb. ⁵Mùn ywɔ' cikpu' Mvènnswæb nyě cinni ñkimmɔ' lè mlǎ' tǎ leli le: «Ce nsanmi, wù ne be mbyí, wù ni tì kwe jene, wù linnâ mè kàè' wě tà she se yili. ⁶ßwum ŋgyɔ' wan wuâ ñkwìn ßwum byû, be wu tì ku' mè ci-nleli ke ŋwum ywù nun. Jene, wù cià be nwi mvæb. Li ne se yili ku' le wù ci lè bon.»

⁷Ke nyě yì, mùn ywɔ' ñkwu mwum ndɔ' ta leli ke cí mfe sàtikàè', lè ye ta shè le: «Á si li, Nyeli nyè' M̀vènnswæb ne lǎn ywum hwæn lè ñkimmɔ', yì kyitǎè' ywù yì ke mbyi nun. Ye be tì ye leŋkǎm.»

⁸Cikpu' Mvènnswæb nyě mè nnyì wa' lǎn yon, à kèn kwêb nyon kpiti ke zæ' nywɔ' nun. Li, nywɔ' cinni ñkimmɔ' mfyasi ßwum lè twènnɔ' shon.

⁹Kwan se nun fyasi bon lè twènnɔ' shon li, be ðunmi jin Mvènnswæb gwànnzi. Ntwi' se M̀vènnswæb ne ta mè vènè' màzwùm fyì. Li, be kwebsi kan pa' tòn shan shikì be fe ku' ñtwu lè M̀vènnswæb.

¹⁰Cikpu' Mvènnswæb nyě mè nshæn kèn ku' kwêb nyon kpiti ke gba' lwun nyæm zwimbyi' ni zwem. Njimmi pyì ke ywɔ' shon nun le bitu'. ßwum be vènè' nwi kwe lè zwi' nun. ¹¹Kwo fe' li, be kwebsi kan pa' tòn shan. Son, be be fyön jin Mvènnswæb gwànnzi ntwi' vènè' ne bon be yen, lè yì fon ye be bon woon.

¹²Cikpu' Mvènnswæb nyě mè mfyuru wa' ku', à kèn kwêb nyon kpiti ke ðu' ne be be lon le Èfratà. Du' màzwùm swemnda' bǎ mè mvèn bye wai ke ßwùm-nywɔ' cinni mbyi, be shè ŋgyɔ' cí wummi.

¹³Ke nyě yì, mùn yen mè mpùn m̀byibbɔa nun ñlè. Mè mpùn màzwùm be wě mè glwɔ'. Ye fɔ' be kwaìn ke ŋwum nyæm nyě gwili ñgèà, ye fɔ' kwaìn ke ŋwum nyæm zwimbyi' ni, ye fɔ' tì ku' kwaìn ke ŋwum ci-ntwum me mbwè'. ¹⁴Mè mpùn nlè ni be mè mpùn mè swæb ne tǎ ywum ŋgwulea cí. Be wa', be ken ke cí me mvèn bye ke ŋgyɔ' zwem hwæn, bǎ bon swɔsi byi lè byi bi kiìn wì ðwí lè M̀vènnswæb ne lǎn ywum hwæn lè ñkimmɔ'. Be ye wì ðwí lè nun ke ŋgyìn ndwun ne nun yě mè kàè' lǎnnzi ke ŋgyɔ' wan nun.

¹⁵Nyeli nyè' Yesù tǎ le' le: «Konnèni, mùn yě bèn wě ci-nywi' shikì mwum ndɔ' limmì. Tõn lwèn ye be lè mwum ne yě tòn lè me', ǎ nywàè' kan mè plè byon ke nywi. Li, kwan se mùn yě bèn, à bǎ kènni nywi pwìn, shikì kwènnjin bæm nun ke swi' ßwum.»

¹⁶Mè mpùn nlè ni kèn mè mvèn bi swɔsi ke cìcì ndɔ' se be ta lon ke le' me Èbrù nun le Àmàgèdôn.

¹⁷Ke kwan màzwùm nun cikpu' Mvènnswàb nyě mè nshanmbi kpiti kwéb nyon mè nzännzàn. Ìjkwu mwum ndo' dunmi leli ke nye Mvènnswàb, ìwaì ye ke gba' lwun zwem, lè ye ta shè le: «Mè le' hwæn mlââ.» ¹⁸Ke fya' zwem ñnywèn, mbàen ñwàti, à pyi, ñgyo' fun lè kim. Ñdikà' ne Mvènnswàb fde mwum, ßwum yen kife' pa' mfunnnzi ñgyo' màzwùm. Ye be kyibli ñzwònzwò'. ¹⁹Myi twun ßwumndeà ke nyinnim cici lè, mè myi bye ke ñgyo' zwem swinà' hwæn. Mvènnswàb donnnzi kan myi twun ndo' ye be lon le **Bàbilón**. Ke nyeni nlim yon nun, à yennzi bon vèné'. A be wě nun be bon swum byebbi ndo' nwisì. ²⁰Yi kpo ñgyo' ye linni ke nyinnim dú' ßwuka', be yen kan tí mè kpa'. ²¹Mè lila' klwòkea be swi ñwaì ye ke dèb, lè ye ßwum pyitea ke nywi. Lila' fò' cinni ñkyibli fò' bon lè bæm kàfê. Bwum be jin Mvènnswàb gwànnzi ntwi' se be vèné' yenni ñzwònzwò' ke me lila' bi ñji. Vèné' màzwùm be kimmi ñzwònzwò'.

Myi ye be twe' mbòki lè ñsibo'

17 ¹Ke nyě yi, mùn yen cikpu' Mvènnswàb ne be ke nyinnim bye shanmbi nun, bye be lè mè kwéb ke me fya'. À kìn mùn shě le: «Klîn, mùn lisà' wù mbòki ne Mvènnswàb yě ñkàn sibo' vèné' yennzi. Ñsibo' màzwùm ni myi ye be gwe ke moan me dú' mèan. ²Mè mvèn bye ke cě ñgyo' zwem be hwæn tòn lè nun, lan ñgyo' wan be ti bæ' sibo' shon ywi.»

³Ke kwan màzwùm nun, Mpùn Mvènnswàb kìn mùn bènni ke nywi. Li, cikpu' Mvènnswàb twe' mùn, à kèn lè mùn ke nlim kyo'. Kwan se mùn bèn kwe, mùn yen ñlib ndo' ni ñtònmi ke nyàm pèan ndo' zwem. Nyàm màzwùm be lè mè myin nsimmò' Mvènnswàb ke nywi ñlèmmi. À cinni tí mè mwù nshanmbi lè mè nzwu wùm. ⁴Ti lè ñlib nun ne', à be lè mè plè pànngèa ke nywi. À fìsi nywi yon lè ywum nyànngà' ye be cie lè **gól**, be ci ti ku' lè ñgwò' lòn mèan. À be lè kwéb ne be cie lè **gól** ke fya'. Ke kwéb màzwùm nun, mè le' mbyibbòa be ke nlim ñlwinni. Se lisa' le ywum màzwùm wa' ke sibo' se nun be ci nun. ⁵Be kòe nun jin ndo' ke swi', ßwum be kán sù jin màzwùm ywoti. Swum se be kòe, a be le: «**Bàbilón**, myi twun, mon mè sibo', ye be ti ku' mon mè le' mbyibbòa ke cě ñgyo' zwem.» ⁶Mùn yen ñlib ni tã mvæb ñkwìn ßwum Yesù ywi wě ñkan. Bwum Yesù bi, be wue bon ntwi' se bon be shitàkwù Yesù dyi. Ke nyen ye mùn yenne nun, shìmmèa ci mùn. ⁷Cikpu' Mvènnswàb ni kà shě lè mùn le: «Yen se shìmmèa ta wu ci nun? Mùn yě wù le' mlib ni sannzi lè ñdù' nun, lè le' nyàm ne nun nàn ke nyè, nyě cinni mè mwù nshanmbi lè mè nzwu wùm. ⁸Nyàm ne wù yenni ni bi lè ñzison, son jene, à bà tí ñzison. Kwan nzwonme kwæ', à yě ñzison cinni tí be, à kwain ke swu' jimmi nun. Son, Mvènnswàb yě nun wui ñgyinmbò'. Lan ñgyo' wan bye be kò' kan mè myin nyan ke dèwã nzison nun ñdikà' ndunmi ñgyo' wan, be ye shìmmà' kwan se bon ye nyàm ni yenni. Nyàm ne be mbyí lè ñzison, jene, à bà tí ñzison, son, à kà kwankà' tí.

⁹«Ke cě, à yili le bwum cinni kon ke mwu. Mè mwù nshanmbì ni lisa' mè kpa' shanmbì ye mlib ni tă tòn ke zwem. À lisa' ti ku' mè mvèn shanmbì. ¹⁰Kì-shæn ke nyinnim shan nun nyæbbâ. Nyě mè mfyuru tă lwun sea jene, ti lè nyě mè nshanmbì, ă bèn kife'. Kwan se nun màzwùm yě bèn, à bǎ nõn kwan læbbi. ¹¹Nyæm nyě be mbyí lè ñzison, son jene, à bǎ tí lè ñzison, à ni mvèn nyě mè nini ni. À ni ke nyinnim me mvèn shanmbì bi nun, son, kwan se nun yě ti lwun nõn be, Mvènnswæb yě nun wu ñgyìnmbò'. ¹²Mè nzwu wùm bye wù yenni bi bi mè mvèn wùm bye nõn kife' lwun. Be ye ñkimmò' nsa' lwun yě fya' nyæm ni bǎ bon sa' bon lè nun, son, a ba mgbænni. ¹³Mè mvèn wùm hwæn cinni ñwum le' fò'. Ñwum le' màzwùm yi le, bon ye ñkimmò' yan fe hwæn ke she nyæm nun, bǎ nun ken mbyí lè ywò' shon. ¹⁴Be ye wì dǔwí lè Mwen Nzwumngan Mvènnswæb. Son, Mwen Nzwumngan yě bon læan lè kim, ntwi' se nun ni Nyeli ne læn bwùlu mè nyeli, à be ti Mvèn ne læn bwùlu mè mvèn. Bwum byon ye dǔyi ke nyè nyon, be lan wì lè nun mban. Bwum màzwùm bi bwum ywòli bye nun yæn, à lon ti bon le byi bi be bwum byon.»

¹⁵Cikpu' Mvènnswæb ni kònddi ti mùn shě le: «Mè dǔ' bye wù yenni ñsibò' ni ni ke moan ñtònmi bi, be lisa' mè ñkwìn bwum bye cinni yi kwæ' nywi kyikyí, bye wai ke me ñgyò' kyikyí nun, bye cinni mè le' ke ñwum kyikyí. ¹⁶Ti lè mè nzwu wùm bye wù yenni bi, lè nyæm nun ne' nun, be ye ñsibò' ni byinnzi. Ywum ye nun fya', be ye yon fyõn hwæn, be donnzi nun be nywi pwìn. Be ye nun jìð' ñwum. Làn m̀bò' ne yě nzwon, be fyasi nun ke win. ¹⁷Mvènnswæb ne ci mè mvèn wùm bi pyi ñwum fò', be ci she she nyæm, bǎ ywò' shon ken mbyí. Nyili Mvènnswæb be ku' li, han a ken bèn kwan se ñzǎ' le' yon ye lwinni hwæn.

¹⁸«Ti lè mlib ne wù yenni ni, myi twun ye cinni ñkimmò' ke nywi me mvèn ñgyò' wan hwæn ye.»

Vènè' she Mvènnswæb yě Babilón yenni

18 ¹Ke nyě yi, mùn yen cikpu' Mvènnswæb ndò' tă kyìli ñwai ye ke deb. À cinni ñkimmò' ñzwõnzwò', li, ñwanni shon lú ñgyò' wan hwæn. ²À kun lè ñkwu kimmi, à shè le: «**Babilón** mukeâ, myi twun màzwùm pyiâ mvùmmi. Ye ti jene cí tòn me swæb, ye be ti ku' cí tòn me mpùn mbyibbõa. Mè kyè bye ta bwum yi kwènni ta tòn kwe. ³Lan myi màzwùm læmnzâ byebbi ke nyinnim bwum be ñgyò' wan nun wě bǎ' se be ta kyìlǎ'. Byebbi màzwùm ni ñzæmmi ne be læmnzi ke ñgyò' wan. Mè mvèn bye ke cě ñgyò' wan be hwæn kènni cí shon, mè ci-ñkyì sem yæki ñjõnddi cinni mbyí ke ywum lwukea ye lan myi màzwùm be tæm nun.»

⁴Kwan se cikpu' Mvènnswæb lele li, mùn kònddi ti ñkwu mwum ndò' ywo ñwai ye ke deb, lè ye ta le' le: «Ñkwìn bwum byêm, kesèni nywi lè myi màzwùm, lè byin lækì byebbi cí wě bon, lè byin lækì ti ku' vènè' yenni wě bon. ⁵Ntwi' se byebbi myi màzwùm twilá wě kpa', à kèn bèn ke

deb. Li, Mvènnswæb ɓã bon byebbi màzwùm donnzi. ⁶Yennzèni myi yi vènè! wě tà she ɓwum byon ɓwùlu vènè! yennzi. Byebbi ne bon ciâ, byin fyosì bon nun ɓe, a lan li. Beshe ɓe fe byin pla' swum nwi mbo', feèni bon nyě lãn nun màzwùm lè kim kimmi. ⁷Mbòki ne bon ɓe bon ne' ñtwu fe, ɓe gwannzi lòn ke ywum nyànnga' nun, mbanmbo' ku', yennzèni bon vènè!, byin swi bon ñdwèn nywi. Ntwi' se lan myi màzwùm ta leli ke me nlim nyan nun le: "Myi ye' yi wě mvèn mlib. À tã nòn, shiki à yen vènè! wě ñkweb mlib. Swum ndo' ɓa ɓwi' cì." ⁸Ke mbàkà' ye bon ta ɓàkà' li yi nun, mè vènè! yě bon cinni nywò' mbo'. Mè vènè! màzwùm ni le: ñgwèngwèn, lè le' ywi, kònnɗi lè ñjè. Win ye myi twun màzwùm ɓusi, ntwi' se Nyeli nye! Mvènnswæb cinni ñkimmò', nun ne lannzi bon mè kàè!»

⁹Mè mvèn bye cě ñgyò' wan bye ɓe ñzæmmi cì ke myi màzwùm nun, kwan se bon ye kyi win ye ta myi màzwùm twènni yenni, ɓe ye kwe ñzwanzwò', lè ɓe ta fyongga'. ¹⁰Be ye ɗyiò' làbbi ntwi' yi ta bon kwènni lè vènè! se lan myi màzwùm ye yen. Li, ɓe ye leli le: «Oyì! Oyì! **Babilôn**, myi twun ye cinne ñkimmò', kwan làb kan, kyitæ' ɓænnâ tì ku' wù nùn?» ¹¹Mè ci-ñkyì sem ye ku' ce, ɓe ye kwe, lè ɓe ta nywi ywætea, ntwi' se ɓwum ɓe ye bon ywum sem yan hwinni fya' ɓa tì ɓe. ¹²Ywum sem màzwùm yi le: **gɔl**, mè ñgwò' ye ta ɗwùmna' nùn, mè plè lwukea kyikyì ye ta ɓwum me' she mwu. Ywum ye bon ɓe tì ku' kyì ɓe le: ñgæ' nyě ɓe ɓe kæb shě, ywum ye ɓe cie lè mè myi mblæn, ɓe pa' tì yindò' lè ñgæ' ñkimmɔa, ɓe sa' tì yindò' lè ñwum, kònnɗi lè ñgwò' ndo' ne ɓe ta lon le màblè. ¹³Bwum màzwùm ɓe tì ku' kònnɗi ywum me nwùm lwen kyì mèan, kònnɗi lè man ñgæ' ndo' ye ɓe tì nwùmndà' lwen. 'Be kyì tì ɓà', mèwu, wò' lè gwè nun, mè nà' lè mè pò' nun, mè nyæmbàli, kònnɗi lè mè màtuwà bye mè nyæmbàli ta tèt'. 'Be ɓe tì ɓwum kyì, ɓe fyosì bon mè son. ¹⁴Li, ɓe ye le' lè myi màzwùm le: «Ywum lwukea ye byin ɓe swunni, ye ɓwuâ byin fya! Ñjònndi lè ywum nyànnga' yin gweân, byin ɓa tì yon cinni ɓe.» ¹⁵Mè ci-ñkyì sem bye cinni ñjònndi ke kwe myi màzwùm nun, ɓe ye ɗyiò' ɓe làbbi ntwi' se yi ta bon kwènni lè vènè! se lan myi màzwùm ye yen. 'Be ye kwe, ɓe ywæta' bon ne', ¹⁶lè ɓe ta le' le: «Oyì! Oyì! Yã pa' vènè! se she cinni myi twun se. 'Bwum byon swie mè plè lwukea ndo' ke nywi, mè plè màzwùm ɓe pànngæa, ɓe ɓe tì nywi fõsea lè ywum nyànnga' ye ɓe cie lè **gɔl**, ɓe ci tì lè ñgwò' lòn mèan. ¹⁷Son, kwan làb kan, ɓe ɓwuli ñjònndi màzwùm.»

Mè gea-cì!, lè ɓwum ɓe ɓe ke ci' yan nun, kònnɗi lè mè ci-she ke ci' nun, lè ɓwum bye ta se cinni ke she mla' nun, bon hwæn li, ɓe ɗyiò' làbbi. ¹⁸Ke nyen ye ɓe yen kyi win ye ta myi màzwùm twènni, ɓe ta kun le: «'Bwi' yen kife' myi ndo' mbyì wě myi twun ye.» ¹⁹Li, ɓe ye kwe, ɓe hwen kwùb, ɓe swi ke mwu, ɓe ta bon ne' ywætea, lè ɓe ta le' le: «Oyì! Yã pa' vènè! se she cinni myi twun se! 'Be lè ye ciâ ɓwum bye cinni mè cì' klwõkea ke ɗu' tì mè ci-ñjònndi, son, kwan làb kan, ywum màzwùm ɓwu nun fya' hwæn.»

²⁰Byin bye ke dɛb, ywɔɛni ndàli lè mmùkà' ye Mvènnswàb mùkèá myi màzwùm. Byin, bwum Yesù, dàlèni. Byin, mè ci-ntwum Yesù, kònddi lè byin, mè ci-nlèli ke ɲwum Mvènnswàb nun, dàlèni, ntwi' se Mvènnswàb lànnzà bwum myi màzwùm mè kà' ke nywi byebbi ne bon be byin cì.

²¹Ke nyě yi, mùn yen cikpu' Mvènnswàb ɲkimmì ndò', à sheli ɲgwò' ndò' ne be ɲkyibli wě li wò', à d̀wìd' nun ke du' nun, lè à tã le' le: «Le ne be ye **Bàbilòn** d̀wì ke ɲgyò' lè ɲkimmò', li, be ba tí yon yenni be. ²²Ke nlim nsõn twun yi, be ba tí kwòn mbe' ywo, se ta hwæbli, kwo fe' mè ɲkwu mè ci-nshib, be ba tí ye nyě mbò' ti ku' mbò' ywo, shìkì be ywò' ku' ñlwon làgyitè' bon lè ye bæ̀n. Kwo fe' ci-she mbò', be ba tí cinni, shìkì be ywò' ku' ɲhwæbli ɲgwò' wò'. ²³Be ba tí ɲwanni win yenni kwe, shìkì be ywò' ñlèli ndweb dæm bon lè mlib dæm. Mè ci-ɲkyì sem byon be bwum klwòkea bye lan bwùlu ke ɲgyò' zwem. Bwum byon ndò' be tí ku' bwum hwæn pòkea lè ñcìkà' me mvili byibbò.» ²⁴Li, be yenni **Bàbilòn** vènè', ntwi' se ke myi màzwùm nun, be cinne bwum bye wue mè ci-nlèli ke ɲwum Mvènnswàb nun, lè bye wue bwum Yesù. Bwum bye be wue ke ɲgyò' wan nun hwæn, mè ci-ɲwu byan bi kwe.

19 ¹Ke nyě yi, mùn ywò' wě mbàtè bwum mèan ndò' ne ta twùmmì ke dɛb, lè à tã le' le: «Alèluyà! Mvènnswàb nye' swætá b̀wì', à cinni ñtwu, à cinni tí ɲkimmò'. ²Yì kyitè' yon ye nun tã lin yi ke mbyi nun, ye be tí ye leɲkæm. À linná kyitè' nsìbò' ni ne be bwum mwù gwànnzi lè ñzæmmì nyon. À wìnná ɲjì mè ci-she byon bye be wue kwe.» ³Mbàtè bwum màzwùm kònddi shè be le: «Alèluyà, kyì win ye ta myi màzwùm twènni ye su' nà̀n li, ye ba mlà.» ⁴Ke kwan màzwùm nun, bwumɲkæm mwum bì blàn nyí, lè ywum nyí ye cinni ñzison kiin swummi ke swì' Mvènnswàb, be mwumnnzi nun, nun ne ke gba' lwun zwem ñtònmi. Be kà le' le: «Alèluyà, **Àmèn**.»

ɲgwìn Mwen Nzwumɲgan Mvènnswàb

⁵ɲkwu mwum ndò' wai ke moan gba' lwun, ye ta le' le: «Byin, mè ci-she Mvènnswàb, feèni ñtwu lè Mvènnswàb nye'. Twulèni nun, lè byin be ta nun yi, kwo fe' bwumɲkæm, kwo fe' bwesò'.» ⁶Kwan se nun leli li, mùn ywò' wě mbàtè bwum mèan ndò' ne tã twùmmì wě pwò̀p̀wò̀, à kònddi hwæbli wě mbæn, lè à tã le' le: «Alèluyà, Nyeli nye' Mvènnswàb ne lán ywum hwæn lè ɲkimmò' tã lwun sea. ⁷B̀wì' dalèni, b̀wì' beèni lè ñlwuka' nlim, b̀wì' kònddi tí nun ñtwu fe. Ntwi' ɲgwìn ne Mwen Nzwumɲgan yě dæm she wòlã. Mmyon tã kin. ⁸Be feà mmyon plè nlwen ndò', à tã d̀wùmnà' nùn.» (Plè nlwen màzwùm lisa' mè she nlwukea ne bwum Yesù be cì.)

⁹Cikpu' Mvènnswàb ndò' kà shě lè mùn le: «Kò' ke d̀wè̀wà nun le tòn lwèn si lè bwum bye be loin le byi bi kiin ndàli dæm cì.» Cikpu' ni kònddi tí le' le: «Seansean ñzæ' le' Mvènnswàb yi ye.» ¹⁰Kwan se mùn ywò' li,

mùn swìtì nun me kwù bã mùn mwumnzì nun, son, ă kà shě lè mun le: «Ba wù cì li. Mùn ni ku' ci-she wě wù, mùn kòndi bē wě mè ɣgyinni byù bye yilá lɛɣkàm she Yesù be fon lisea. Son, mwumnzì Mvènnswàb.»

Lɛɣkàm sɛ Yesù be lisà' si, son sɛ ɖyi mwù nleli me ci-nleli ke ɣwum Mvènnswàb nun.

Mwum ne nà̀n ke nyàm̀bà̀li mpwɛbbi zwem

¹¹Ke nyě yi, ɖɛb weli, mùn yen nyàm̀bà̀li mpwɛbbi ndɔ' kwainmè. Jin mwum ne nèan nun ke nyè be le Mwum-zu'. 'Bɛ be tì ku' nun lon le Ci-lɛɣkàm. À tǎ wì ɖwì ke nlimmì nun, à lin tì ku' kyitǎ' ke mbyi nun. ¹²Mɛ' yi nun ke mwu wě mè mpè win. À cinni ti mè tǎm lwun ke mwu mèan. 'Bɛ kɔ' nun jin ndɔ' ke nywi she mwum ndɔ' limmi kan, shi ku' bɛ nun nɛ'. ¹³Plè nɛ nun swiè ke nywi be mvàb seansean. Jin shon be le Le' Mvènnswàb. ¹⁴Mè ɣkwìn me suzà̀n nɛ ke ɖɛb be nun ɖwon ke nyè. 'Bon hwæn, bɛ be ke me nyàm̀bà̀li pwibbɔa zwem, bɛ be tì lè mè plè lwukea ke nywi bye be pwibbɔa, lè be ta ɔwum me' she mwu. ¹⁵Kàfǎ' pɔw be mwum ni kwean ke ɣwum, son sɛ nun yě ɔwum bye ɣgyɔ' wan lèan nun. À yě bon ywo lè ɣ̀jìndi nun. À yě ɔwum nywòtea lè mè kwù wě tǎ she bɛ ta sea sàbbi ke wǎ' bã bɛ kwannzi mèwu. Ke nci ye nun yě cì li, à lisa' le Mvènnswàb nyenà̀ ñzwɔ̀nzwɔ̀' lè ɔwum màzwùm. ¹⁶Jin sɛ bɛ kɔ' ke plè nun lè ke mkpa' yon, à si le Mvèn nɛ lǎn ɔwùlu mè mvèn, lè Nyeli nɛ lǎn ɔwùlu mè nyeli.

¹⁷Ke nyě yi, mùn yen cikpu' Mvènnswàb ndɔ' ni ke zǎ' nywɔ' nun ñɖyi. À kun lè ɣkwu kimmi, lè à tǎ le' lè mè kyè bye ta ɖi zwò le: «Kìènni, byin swɔli ke cìcì sɛ Mvènnswàb kèà byin ji ndwun. ¹⁸Ke kwe byin ye nwɔ' swibbɔa. Nwɔ' màzwùm yi ye me mvèn, ye me ci-zwi' me suzà̀n, lè mè suzà̀n bon nɛ', ye bɛ tì ye me nyàm̀bà̀li, lè ɔwum bye ta bon nèan nyè. Ye bɛ tì ye me son lè ye ɔwum bye bɛ lè mè mwù nyan, ye ɔwesɔ' lè ye ɔwumɣkàm nun hwæn. 'Byin ye nwɔ' ɔwum hwæn pǎ' ji.»

¹⁹Kwan sɛ nun leli li, mùn yen nyàm zwimbyi' ni, mùn yen tì mè mvèn bye ɣgyɔ' wan, lè mè ci-ndwì wì byan. 'Bɛ swɔlǎ ke cìcì ɖɔ' lè bon ɖwi wì lè mwum nyě tǎ nà̀n ke nyàm̀bà̀li zwem bon lè mè ci-wì byon. ²⁰Son, bɛ bæn nyàm ni, bɛ bæn tì ci-ntwum me mbwè' nɛ be ywum ɣgwulea cì ke swi' shon. Ke ywum ɣgwulea ye nun be cì yi nun, à pɔka' ɔwum bye be lè m̀bù' nyàm ni ke nywi yan, bɛ mwumnzì tì ku' f̀ki shon. Li, bɛ bæn nyàm ni bon lè ci-ntwum me mbwè' ni nun, bɛ ɖwiɔ' bon ke swu' win nun lè me'. Cìcì màzwùm, mveb mpàn be nyà̀nni kwe. ²¹ɔwum bye nzwoen, bɛ wue bon lè kàfǎ' sɛ bɛ kwan ke ɣwum ci-nà̀n nyàm̀bà̀li. Li, mè kyè kiin bon nɛ' ɖí lè nwɔ' ɔwum màzwùm.

Yì ɖwùm ɣkàm

20 ¹Ke nyě yi, mùn yen cikpu' Mvènnswàb ndɔ' tǎ kyìli ɣwài ye ke ɖɛb. À bɛ lè kyì ndɔ' ke fya' m̀bà̀nni. Kyì màzwùm nɛ bɛ ta

mbyi ne kènme ke swu' win nun wõ lè nun. À be tì lè ñdu' ñwum kyibli ndo' ke fya' bænni tí. ²À bën, à bænn nyæm ne gwili ñgèà ni, nun ne dyi pwìn nywun, se lisa' le Satæn, à be tì m̀vèn mè swæb. Cikpu' ni kpæm nun lè ñdu' ñwum màzwùm bǎ nun ton m̀kpimmea ke yi d̀wùm ñkæm nun. ³Li, cikpu' M̀vènnswæb ni d̀wìd̀' nun ke swu' win nun, à twò' be lè kyí, à kpimma' tì ñwum swu', bǎ nyæm ni làkì b̀wum ñgyò' wan b̀wuli tì han a kèn wòli ke kwan se d̀wùm ñkæm yi kà lànkà'. Ke nyé yi, be ye nun donnzi bǎ nun ton kpem kwæ'.

⁴Kwan se be lè m̀n ke ce fya', m̀n yen yì gba' lwun ndo'. B̀wum be be zwem tònmi, be fe bon ñkimmò' lè bon lannzi b̀wum mè kà'. M̀n yen tì mè mpùn b̀wum be be kwie ke ñgyò' wan ntwi' se be be leñkæm se Yesù lisea shě, be she tì le' M̀vènnswæb. B̀wum màzwùm mwumnzi kan nyæm, shikì be mwumnzi ku' f̀kì shon. 'Be cinni kan m̀bù' nyæm ni ke swi', shikì à be ku' bon ke fya'. 'Be yimni ywi be, be d̀unmi sa' lè Yesù Kristò m̀ban a kèn wòli d̀wùm ñkæm. ⁵Mè yimni ywi ye zwimbyi' ye yì. (Tì lè b̀wum ywi bye fò', be yimni kan ywi han yì d̀wùm ñkæm yi lan.) ⁶Tòn lwen si lè b̀wum bye yimnà kèmmí nyimni ywi she zwimbyi', be bi b̀wum M̀vènnswæb. Yi ba tí bon kwènni lè ywi nyé mè m̀bì, ntwi' se à wòli kan kim à cì tì bon swum ndo'. 'Be ye be mè ci-mfe sàtikà' ke swi' M̀vènnswæb, lè tì ke swi' Yesù Kristò. 'Be ye sa' lè nun m̀ban a kèn wòli d̀wùm ñkæm.

Satæn pyià wì

⁷Kwan se d̀wùm ñkæm yi ye lǎn, be ye Satæn kwannzi ke nye njè. ⁸Li, à yé kèn ke me ñgyò' zwem hwæn, bǎ nun pòka' b̀wum. Se lisa' le ke Gògè, kònni lè M̀gògè. À yé b̀wum bi swòsi ke cìci fò' bǎ bon bi kèn wì d̀wì. Ke nswòsi b̀wum màzwùm nun, be ye be mèan wé kye' ye ke moan du'. ⁹Be wa' kèn, be lú ñgyò' hwæn, be kèn myi ye M̀vènnswæb yili kanndi, kònni lè cìci se b̀wum Yesù be tòn kwe. Kwan se bon kanndi bon li, win ndo' wai ke deb, ye busi bon, bon hwæn. ¹⁰M̀vèn mè swæb ne be b̀wum pòkea ni, be bænn nun, be d̀wìd̀' nun ke swu' win nun, cìci se mveb mpàn be nyænni kwe. Cìci màzwùm, be lè be d̀wìà nyæm zwimbyi' mbyí kwe bon lè ci-ntwum me m̀b̀wè'. Vènè' ye bon yenni kwe kpòn lè nywò', shikì se mlò'.

Kyità' she m̀mlòkà'

¹¹Ke nyé yi, m̀n yen gba' lwun twun ndo' she be pwebbi, lè mwum ne be zwem ǹtònmi. Deb bon lè ñgyò' nywuka' ke swi' shon, be yen ka tí yon be. ¹²M̀n yen tì b̀wum ywi, b̀wesò' lè b̀wum ñkæm hwæn, à bi ke swi' gba' lwun dyikea. Mwum ndo' wèli yì d̀ewà ndo'. D̀ewà ndo' se be be lon le d̀ewà nzison be tì ku' kwe, be wèli tì son. 'Be be mwum hwæn ne ywià nùn kyità' lànnzi ke nywi swum se nun be cì wé tà she be kò' ke

dèwà yi nun. ¹³Kwo fe' ßwum bye ywie mlǎ', mè ðu' hwæn kwannzi bon be. Ywi, kònddi lè N̄sòn-ßwum-ywi, be fyɔsi ßwum bye be kwe hwæn. 'Bon hwæn li, be lannzi bon kyitǎ' ke nywi swum se bon be ci nun. ¹⁴Ti lè Ywi, kònddi lè N̄sòn-ßwum-ywi, be ðwið' bon ke swu' win nun. (Ke swu' win màzwùm nun se ßwum ye ywi nyě mè mbi ywi kwe.) ¹⁵Mwum ne jin shon be kǎn kɔa ke dèwǎ nzison nun, be ðwið' ti ku' nun ke swu' màzwùm nun.

Deb she nywæb, lè ŋgyɔ' nyě nywæb

21 ¹Ke nyě yi, m̀n yen ðeb she nywæb, m̀n yen ti ŋgyɔ' nyě nywæb. Deb she ndunmi, be lè se nywukeá bon lè ŋgyɔ' nyě be mbyí. Du' ndwun be kǎn tí. ²M̀n yen myi sanmi ye jin shon si le Yèrusàlèm she nywæb, se ta kyili ñwai ye ke ðeb ke moan Mvènnswæb. Be lè ye ti f̄si wě mwɔ' m̀lib ndɔ' ne f̄si nywi yon lè nun kenme cí ðæm. ³M̀n ywɔ' ñkwu kimmi ndɔ' ye ta leli, ñkwu màzwùm wai ke gba' lwun zwem, lè ye ta shè le: «Mvènnswæb bænná cí tòn shon jene ke nyinnim ßwum nun, à yě tòn kwe lè bon m̀ban. Li, be ye be ñkwìn ßwum byon. Nun ne', Mvènnswæb yě ku' konni lè bon. ⁴À yě bon mè ðu' kwon ke me'. Ywi bà tí be. Be ba tí ywi shí, shiki be kwe. Vènè' ba tí ku' bon be, ntwi' se mè pwin ywum hwæn be lè ye mlɔ́.»

⁵Mwum ne be ke gba' lwun zwem ñtònmi ðunmi leli, à shè le: «Jene, m̀n tá ywum hwæn pæ' fyɔsi be nywæb.» À kònddi ti m̀n shě le: «Kɔ' ñzǎ' le' ye ke dèwà nun ntwi' se ñzǎ' le' yēm yi leŋkǎm, ye be ti ye mwum wòli à tèt' zwùm lè yon.» ⁶Mwum màzwùm shè ti m̀n le: «Mè le' hwæn mlɔ́. M̀n ne ðyi ñðunmi ywum hwæn, m̀n be ti m̀mlɔ́kà' ywum hwæn. M̀n ni zwimbyi', m̀n be ti lwæb be. Mwum ne ñlim ta fyo, m̀n yě nun mlǎ' fe ðindin. Mlǎ' màzwùm ta kwan ke mwu ðu' ye ta ñzison fe. ⁷Mwum ne yě wì ŋgyɔ' wan lèan, m̀n yě nun ðàsi màzwùm fe. M̀n yě be Mvènnswæb nyon, li, à be ku' mwem nyèm. ⁸Son, ti lè mè ci-ncí byebbi, bye mè ci-yi, lè ßwum bye ba ywɔli lè Mvènnswæb, kònddi lè ßwum bye ta mè le' mbyibbɔa cí, lè mè ci-ñwuka' ßwum, mè ci-nzæmmi, lè mè ci-ncikà' me mvili byibbɔa, bye ta yì f̄kì mwumzi, lè mè ci-me mbwè', bon hwæn li, cí tòn shan suku' ke swu' win nun, cici se win, kònddi lè mveb mpàn ta nyènni kwe. Cici màzwùm se be ye ywi nyě mè mbi ywi kwe.»

Yèrusàlèm she nywæb

⁹Cikpu' Mvènnswæb ndɔ' kìn ke ci shēm. À be ke nyinnim mè cikpu' shanmbi nun bye be lè mè kwêb ke fya'. Mè kwêb màzwùm be lè yì vènè' mmlɔ́kà' ke nlim lwinnɔa. À ðen, à shè lè m̀n le: «Kìin, m̀n lisà' wù m̀lib ne Mwen Nzwumŋgan yě she.» ¹⁰Ke kwan si nun, M̀pùn Mvènnswæb bèn m̀n nywi. Cikpu' Mvènnswæb twelɔ' m̀n ke mwu kpa' ndɔ' ne be zwozwò. Ke kwe, à lisà' m̀n Yèrusàlèm, myi sanmi màzwùm be kyili

ɲwaì ye ke dɛb ke moan Mvènnswàèb. ¹¹ Ìntwu Mvènnswàèb be ke nlim, li, myi yi be d̀wùmna' wě ɲgwà' nɔwen ndɔ' ne be ta lon le jæsìpè, lè a ta b̀wum mɛ' she wě dànnɲglà'. ¹² Bè b̀wemme kwùmkwùm nye twun ndɔ', be kanni myi màzwùm. Bè d̀woe mè ɲwum nye wùm blàn b̀fì. Ke me ɲwum nye wùm blàn b̀fì ni nun, mè cikpu' Mvènnswàèb be kwe d̀yikea m̀bɔ'-m̀bɔ'. Ke yi plìplì zwem, be kɔe mè myi mè d̀wòn b̀wen Izràèl, à b̀i wùm blàn b̀fì. ¹³ Mè ɲwum nye be ìlè-lè ke mɛ fyà' nyí nun hwæn. Se lisa' le, ke b̀wùm-nywɔ', mè ɲwum nye nlè, ke pyi-nywɔ', mè ɲwum nye nlè, ke mbemwù, mè ɲwum nye nlè, ke leànnji, mè ɲwum nye nlè. ¹⁴ Mè ɲgwà' ndɔ' be kwe wùm blàn b̀fì. Ke me ɲgwà' màzwùm zwem, be kɔe mè myin mè ci-ntwum Mwen Nzwumɲgan. Mè kwù kwùmkwùm nye sati ke me ɲgwà' yi zwem.

¹⁵ Cikpu' Mvènnswàèb ne be mùn le' màzwùm shě be lè ìtwà' ndɔ' ye be ci lè g̀ɔl ke fya'. Ìtwà' ye be ye ywum f̀ɔkea nun ye. À wa', à kèn mgb̀d̀nmgb̀d̀n myi f̀ɔ, à f̀ɔ' tì ku' twutwu mè ɲwum nye, à k̀d̀nd̀d̀i l̀àb l̀àbbi kwùmkwùm nye f̀ɔ. ¹⁶ Mè fyà' nsòn be nyí, ye cinne l̀àb l̀àbbi m̀banm̀ban. Mwum màzwùm f̀ɔ' myi lè ìtwà' yon. L̀àb l̀àbbi be swum mɛ kilòmetà ɲkæm m̀b̀i lè ìd̀u' m̀b̀i. Mgb̀d̀nmgb̀d̀n myi lè ìl̀àb ye yon l̀àbbe ke zwò be m̀banm̀ban. ¹⁷ Cikpu' tòn ni kèn tì ku' kwùmkwùm nye f̀ɔkea. Ìl̀àb ye kwùmkwùm nye l̀àbbe ke zwò be mè metà mwum shanm̀b̀i blàn b̀fì. À t̀wele m̀b̀òk̀i màzwùm lè m̀b̀òk̀i ne b̀wum ta ywum f̀ɔkea nun kwan hwæn. ¹⁸ Bè b̀wemme kwùmkwùm nye màzwùm lè ɲgwà' nɔwen ndɔ' ne be ta lon le jæsìpè. Tì lè myi ỳd̀n ne', be gwe yon lè g̀ɔl seansean, ye be pweb wě dànnɲglà'. ¹⁹ Mè ɲgwà' be be b̀wemme mè kwù kwùmkwùm nye be lè mè ɲgwà' l̀wukea kyikyì. ɲgwà' nyě zwimbyi' be nyě be ta lon le jæsìpè. Nyě mè m̀b̀i be nyě be ta lon le sàf̀r. ɲgwà' nyě mè nlè be nyě be ta lon le àgatè. Nyě mè nnyì, be lon nun le èmèròdè. ²⁰ Nyě mè nshæn, be lon nun le ònisi. Nyě mè mfyuru, be lon nun le k̀d̀nàl̀n. Nyě mè nshanm̀b̀i be krìzòl̀i'. Nyě mè nini be bèr̀l. Nyě mè ntànni be t̀pàzè. Nyě mè ɲwùm be klìzòplàzè. Kì-wùm blàn m̀bɔ' be jæsèn. Kì-wùm blàn b̀fì be àmètisi. ²¹ Tì lè yì cìcì ndun wùm blàn b̀fì yi, be cie yon lè mè ɲgwà' ye be ta lon le pèr̀l. Bè cie ɲwum nye f̀ɔ' lè pèr̀l m̀bɔ' ku'. Mè mbyi be be sænne ke myi be lè g̀ɔl seansean, be be sanmi wě mlà'.

²² Ke myi màzwùm nun, m̀n yen kan nyenswàèb kwe, ntwi' se Nyeli nye' Mvènnswàèb ndwun bon lè Mwen Nzwumɲgan b̀i kwe, bon be b̀wum ta d̀ɔa. ²³ Nywɔ' tà ka d̀wùm kwe, shìkì nywi' pweb ku', ntwi' se ìntwu Mvènnswàèb ta ɲwanni fè. Mwen Nzwumɲgan ne d̀yì wě l̀àm. ²⁴ B̀wum be cě ɲgyɔ' zwem ye ɲyòn kènni kwe ke nyen ye be ta ɲwanni màzwùm yenni. Li, mè mvèn b̀ye cě ɲgyɔ' zwem shì tì ku' ɲj̀d̀nd̀d̀i nyan. ²⁵ Mè ɲwum nye yě su' tòn kwan hwæn ìl̀wonl̀won, ntwi' se kp̀d̀n bà tì pyì ke myi màzwùm nun. ²⁶ Ìntwu ye ɲgyɔ' wan, k̀d̀nd̀d̀i lè ɲj̀d̀nd̀d̀i, be ye kìn lè yon ke myi màzwùm. ²⁷ Son, ywum b̀yib̀b̀ɔa b̀a d̀un kwe, shìkì mè ci-ncì

byebbi bon lè mè ci-mε mɔwè' kɛɔ' mwù kwe. Suku' ɔwum bye mè myin yan ni ñkɔa ke dɛwǎ nzison nun, bon ɓe ye dun kwe. Dɛwǎ màzwùm, she Mwen Nzwumɲgan se.

22 ¹Ke nyě yi, cikpu' Mvènnswǎb ni lisà' mùn dú' nyě tǎ ɔwum ñzison fe. Du' màzwùm ɓe ɔwùmna' wě dǎnɲǵlǎ'. Mwù dú' màzwùm wai ke gba' lwun se Mvènnswǎb cinni nun bon lè Mwen Nzwumɲgan. ²À ɓe kyì ke nlim mbyi ne ɓe ke myi màzwùm nun. Ke moan dú' ni, mè ñjì ɲǵǎ' ɓe ta ɔwum ñzison fe twǎbbe kwe mè fyà' bí hwæn. ɓe ta san ke ɔwùm fɔ' nun yi kǎmmí wùm bílan bí. Nywi' ɓe làn mbɔ', ɓe san yi gwùm. Man me ɲǵǎ' màzwùm ɓe tí ku' mvili, ye ɓe ɔwum ɓe cě ɲǵyɔ' zwem mè ɲǵwèɲǵwèɲ kimnzi. ³Ñke Mvènnswǎb ɓa tí ɔwum ɓǎnni ke myi màzwùm nun. Mvènnswǎb yě gba' lwun shon yě bon lè Mwen Nzwumɲgan. Li, mè ci-ncí she ɓyon ye nun mwumnzi. ⁴Be ye ɓɛn swi' shon yenni, li, ɓe kɔ' ku' bon jin shon ke swi'. ⁵Kpòn ɓà tí pyì kwe. ɓe ɓa tí læm nyǎnnzi, shikì nywɔ' ɔwùm ku', ntwi' se ɲwanni Nyeli Mvènnswǎb ye ɔwùm kwe. Li, ɓe ye lwun sea kwan hwæn.

⁶Ke nyě yi, cikpu' Mvènnswǎb shè lè mùn le: «Ñzǎ' le' ye yi ye læɲkǎem, ye ɓe tí ye mwum wòli à tè' zwùm lè yon. Nyeli nye' Mvènnswǎb ne tǎ mè ci-nleli ke ɲwum yon nun Mpùn nyon fyi ke nywi, à fyiǎ cikpu' nyon ɓǎ nun kiin mè ci-she ɓyon swum se kà ɓènkà' lisea.» ⁷Yesù shè le: «Ywǎèni fe', mùn tǎ kìn ke kwan kwǎ' nun. Tǒn lwen si lè ɔwum bye ta ñzǎ' le' ye Mvènnswǎb kwási ke dɛwǎ se nun ywo, ɓe mwumnzi yon.»

⁸Mùn Jân, mùn yenná ywum màzwùm lè ze', mùn ywɔ' tí yon lè ywi'. Kwan se mùn ywɔ' yon li, mùn kòndì yon yenni, mùn kèn switì ke me kwù cikpu' Mvènnswǎb nyě ɓe mùn ywum màzwùm lisea ɓǎ mùn mwumnzi nun. ⁹Son, á kà shě lè mùn le: «Ba wù cì li. Mùn ni ku' ci-she wě wù, mùn kòndì ɓe wě mè ɲǵyinni ɓyú mè ci-nleli ke ɲwum Mvènnswǎb nun, lè tí wě ɔwum ɓe ta ñzǎ' le' ye dɛwǎ se nun ɔwon. Son, mwumnzi Mvènnswǎb.» ¹⁰Ke nyě yi, à kòndì tí mùn shě le: «Ba wù gwùmnnzi ñzǎ' le' ye Mvènnswǎb kwási wu ke dɛwǎ se nun. Ntwi' se ywum màzwùm ye ɓèn mbyìmmi. ¹¹Ke à si li, ɔwum ɓe ta ɓyebbi cí, ɓe ken lè mbyì lè ñcí ɓyebbi yan. ɓwum ɓe yili mè le' kwènnjin, ɓe ken mbyì lè kwù kèn shan. Ti lè ɔwum ɓe ta lwen cí, ɓe ken mbyì lè ñcí lwen yan. Mwum ne ɔyi ñsanmi ke swi' Mvènnswǎb, à ken mbyì lè ñɔwon Mvènnswǎb.»

¹²Yesù shè le: «Mùn tǎ kìn ke kwan kwǎ' nun. Mùn yě kìn lè ɔàsì fya', mùn fe mwum hwæn ke she se nun cìe nun. ¹³Mùn ni ñɔunmi ywum hwæn, mùn ɓe tí ku' mmlǎkà' ywum hwæn, mùn ni zwimbyi', mùn ɓe tí lwǎb ɓe. ¹⁴Tǒn lwen si lè ɔwum bye ta mè plè ɓyan sǎbbi. ɓon ɓe cinni mbyi ne ɓon ye dun ke myi màzwùm nun, ɓe ji tí ku' gwùm ɲǵǎ' se ta ɔwum ñzison fe. ¹⁵Ti lè mè ci-ncí ɓyebbi, mè ci-ncikà' me mvili ɓyibɔa, mè ci-nzæmmi, mè ci-hwǎn, mè ci-ɲwuka' ɔwum, mè ci-mwumnzi yi

f̀k̀i, lè ɓwum ɓye yili ñshè me mɓwè', ɓon hwæn li, ɓe ɓa ɗun ke myi màzwùm nun.

¹⁶«Mùn Yesù, mùn ne fyii cikpu' nyèm ɓă nun kiin ywum màzwùm sannzi lè mè ñkwìn ɓwum ɓyêm. Mùn ni ke mvu ɓwum mvèn Dàvíd nun, mùn ni tì ku' nywæ' ne tă ɗwùm moan shikpon.»

¹⁷M̀p̀ùn Nsanmi ɓon lè m̀lib ɗæm, ɓe ta shè m̀banmban le: «Kîin!» Mwum ne tă ñzæ' le' ye ywo, à she tì ku' le: «Kîin!» Mwum ne ñlim ta fyò, à kiin mlă' ye ta ñzison fe yě. Mwum ne yili yon, ɓe ye nun yon fe ɗindin.

¹⁸Byin ɓe ywɔâ ñzæ' le' ye M̀v̀ennswæb kwàsi ke ɗèwà se nun, konnèni. Mùn Jân, mùn shè byin le a mwum ndɔ' lwùm ñzæ' le' ndɔ' kònndi mbyí ke ywum ye mùn kɔ' ke ɗèwà se nun, M̀v̀ennswæb yě nun yì vènè' kònndi ke nywi wě tà she ɓe kɔ' ke ɗèwà se nun. ¹⁹Mwum ndɔ' lwùm ñzæ' le' ndɔ' njili wě tà she mùn kɔ' ke ɗèwà se nun, M̀v̀ennswæb ɓà nun ɗunnzi ke myi, shikì à fe ku' nun gwùm ñgæ' she ta ɓwum ñzison fe.

²⁰Mwum ne ɗyi ke le' màzwùm nun kimmi tă shè le: «À si li, mùn tă kìn ke kwan kwæ' nun.» Bwi' yili le se ɓe li. Nyeli nye' Yesù, kîin!

²¹Nyeli nye' Yesù ñgænni byin, byin hwæn.

Mè Sù Nzæ' Lɛ' Ndo'

Àmèn Ñzæ' le' màzwùm ni ke lɛ' me Èbrû nun, à lisa' le: Se be li, se ci ku' li.

Àrôn Bàka Mòizè ne. Nun ne seti be mwumɲkæm mè ci-mfe sàtikà' ke ɲkwìn ðwum Izràèl nun.

Bàbilôn Ñsòn twun ye be ñdikà' ɲwê ke ɲgyɔ' Àzî nun ye. Ke kwan Yesù nun, jin nsòn màzwùm lisae mè ci-ɓyìnnzì Mvènnswæb, ye lisa' ti ku' Rôm. (1 Piêr 5.13; Mè ndemndem 17.5)

Bèlzébùl Jin ndɔ' se be kee lè Satæn se, nun ne m̀vèn mè mpùn mbyibbɔa.

Èlî Jin ci-nleli ke ɲwum Mvènnswæb nun ndɔ' ne. Be kɔe le' shon ke ðewà me m̀vèn me Yudà nun. Bwum Yudà be ðonɲgà' le nyì ni yě seti bèn, lè Ci-nswæti kà bèn.

Fàrizièn ɲkwìn me Yudà ndɔ' ye. Bon màzwùm be lwuà Mòizè ðwon zu', be konndì tì mè shilè ndɔ' kpàti zwem.

Fàràrôn Jin me m̀vèn be be lwun nõn ke ɲgyɔ' Èjìb nun se.

gól Pa' ɲwum ndɔ' she be ta ywum sea nun. Be tà ka pwàeti ɲwum màzwùm cinni.

Kristò Se lisa' ke le' grè' nun le m̀vèn ne ywime kìn mvu ðwum Izràèl swæti ke fya' me ci-ɓyìnnzì byan.

Lèví Mwen mè nlè ne Yàkôb yee ne. Bwum bye kwan ke nyè yon hwæn, be ta she cí ke nyenswæb ndwun mè Yudà ðon lè mè ci-mfe sàtikà' m̀ban.

mànè Ji ndɔ' ne M̀vènnswæb fekà' lan Izràèl kwan se be be tòn nlim kyɔ' ne, be lè be kweân Èjìb. Ji màzwùm be pwibbɔa, a be tì sisɔ' wě me' mvon.

mîr Mlǎ' ɲgwɔ' me nwùm lwen ye be be kwannzi ke ɲgæ' ndɔ' nun ye. Ye be kpa' lè m̀fe sàtikà', ye kpa' tì ku' lè ñswì ye ke me plè yi ðwon nun lè be kà gwũm yon.

Mwen Mwum Yesù be nun ne' lon lè jin màzwùm.

narù Ñji ngæ' nyě be be mlǎ' ngwǎ' me nwùm lwen ndǎ' kwannzi ke nlim nɛ.

Ìgwìn-brê'-shiki-mbùn Ìgwìn mè Yudà ndǎ' nɛ be. 'Be be nun ji ñgyìn shanmbì, ñdunmi yi nywǎ' Ìgwìn-ɱkwan-Èjìb. 'Be be brê' cì ke ɱgwìn màzwùm nun, shiki be wasi yon lè mbùn brê'.

Ìgwìn-ɱkwan-Èjìb Ìgwìn ndwun mè Yudà nɛ bon be kìn ji ke Yèrusàlèm, ke mbùnngǎ' ñgyìn nɛ Mòizè wase bon ke ɱgyǎ' Èjìb nun, cìcì sɛ be be mè son.

òlívè Gwùm ngæ' yɛ be be mèwu ndǎ' kwannzi nun yɛ.

Pàntèkǎ' Ìgwìn mfyæb ywum ðyìm mè Yudà nɛ. Sù jin màzwùm ni le mwùm shæn. Kwan sɛ Ìgwìn-ɱkwan-Èjìb làn mɛ ɱgyìn mwum shæn, ñgwìn màzwùm wòli ku'. Ke nyě yi, ðwum Yesù Kristò ti ñgwìn Pàntèkǎ' màzwùm ji ke mbùnngǎ' ñgyìn nɛ M̀pùn Nsanmi kien bon nywi ke Yèrusàlèm.

Pàràdì Cìcì sɛ ðwum be yɛ ñzison ðwùmðwùm cinni yɛ kën tòn kwe moan Mvènnswæb ke nyě ywi nyan.

Sàdusièn 'Bwum be ke nswǎli mɛ Yudà ndǎ' nun be. 'Bwum màzwùm, be be bon tweli ke ɱkwìn mɛ ci-zwi' mɛ Yudà nun. 'Be be kǎn mèan. Kwo fe' she ñlisà' ywum yan be kyi lè ye mɛ Fàrizièn yi, be ta bon tean ke nyinnim mɛ ci-byinnzi Yesù bon lè mè Fàrizièn mban.

Sàmàrì Nõnnòn ɱgyǎ' sɛ ke nyinnim Jùdê bon lè Gàlilè sɛ. Mè Yudà bon lè ðwum Sàmàrì be kǎn lwuni ke mɛ mbyi mèan nun.

Sìon Jin Yèrusàlèm shindǎ' sɛ tì. Ñdù' jin màzwùm si kpa' nɛ be gwee Yèrusàlèm ke zwem.

Plan de lecture quotidienne

Janvier

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Màtyû 1.1–2.12	17	Màtyû 12.1-21
2	Màtyû 2.13–3.6	18	Màtyû 12.22-45
3	Màtyû 3.7–4.11	19	Màtyû 12.46–13.23
4	Màtyû 4.12-25	20	Màtyû 13.24-46
5	Màtyû 5.1-26	21	Màtyû 13.47–14.12
6	Màtyû 5.27-48	22	Màtyû 14.13-36
7	Màtyû 6.1-24	23	Màtyû 15.1-28
8	Màtyû 6.25–7.14	24	Màtyû 15.29–16.12
9	Màtyû 7.15-29	25	Màtyû 16.13–17.9
10	Màtyû 8.1-17	26	Màtyû 17.10-27
11	Màtyû 8.18-34	27	Màtyû 18.1-22
12	Màtyû 9.1-17	28	Màtyû 18.23–19.12
13	Màtyû 9.18-38	29	Màtyû 19.13-30
14	Màtyû 10.1-23	30	Màtyû 20.1-28
15	Màtyû 10.24–11.6	31	Màtyû 20.29–21.22
16	Màtyû 11.7-30		

Février

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Màtyû 21.23-46	15	Markù 1.1-28
2	Màtyû 22.1-33	16	Markù 1.29–2.12
3	Màtyû 22.34–23.12	17	Markù 2.13–3.6
4	Màtyû 23.13-39	18	Markù 3.7-30
5	Màtyû 24.1-28	19	Markù 3.31–4.25
6	Màtyû 24.29-51	20	Markù 4.26–5.20
7	Màtyû 25.1-30	21	Markù 5.21-43
8	Màtyû 25.31–26.13	22	Markù 6.1-29
9	Màtyû 26.14-46	23	Markù 6.30-56
10	Màtyû 26.47-68	24	Markù 7.1-23
11	Màtyû 26.69–27.14	25	Markù 7.24–8.10
12	Màtyû 27.15-31	26	Markù 8.11–9.1
13	Màtyû 27.32-66	27	Markù 9.2-29
14	Màtyû 28.1-20	28	Markù 9.30–10.12

Mars

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Markù 10.13-31	17	Lukasì 2.36-52
2	Markù 10.32-52	18	Lukasì 3.1-22
3	Markù 11.1-26	19	Lukasì 3.23-38
4	Markù 11.27–12.17	20	Lukasì 4.1-30
5	Markù 12.18-37	21	Lukasì 4.31–5.11
6	Markù 12.38–13.13	22	Lukasì 5.12-28
7	Markù 13.14-37	23	Lukasì 5.29–6.11
8	Markù 14.1-21	24	Lukasì 6.12-38
9	Markù 14.22-52	25	Lukasì 6.39–7.10
10	Markù 14.53-72	26	Lukasì 7.11-35
11	Markù 15.1-47	27	Lukasì 7.36–8.3
12	Markù 16.1-20	28	Lukasì 8.4-21
13	Lukasì 1.1-25	29	Lukasì 8.22-39
14	Lukasì 1.26-56	30	Lukasì 8.40–9.6
15	Lukasì 1.57-80	31	Lukasì 9.7-27
16	Lukasì 2.1-35		

Avril

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Lukasì 9.28-50	16	Lukasì 18.1-17
2	Lukasì 9.51–10.12	17	Lukasì 18.18-43
3	Lukasì 10.13-37	18	Lukasì 19.1-27
4	Lukasì 10.38–11.13	19	Lukasì 19.28-48
5	Lukasì 11.14-36	20	Lukasì 20.1-26
6	Lukasì 11.37–12.7	21	Lukasì 20.27-47
7	Lukasì 12.8-34	22	Lukasì 21.1-28
8	Lukasì 12.35-59	23	Lukasì 21.29–22.13
9	Lukasì 13.1-21	24	Lukasì 22.14-34
10	Lukasì 13.22–14.6	25	Lukasì 22.35-53
11	Lukasì 14.7-35	26	Lukasì 22.54–23.12
12	Lukasì 15.1-32	27	Lukasì 23.13-43
13	Lukasì 16.1-18	28	Lukasì 23.44–24.12
14	Lukasì 16.19–17.10	29	Lukasì 24.13-53
15	Lukasì 17.11-37	30	Jân 1.1-28

Mai

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Jân 1.29-51	17	Jân 9.1-41
2	Jân 2.1-25	18	Jân 10.1-21
3	Jân 3.1-21	19	Jân 10.22-42
4	Jân 3.22-4.3	20	Jân 11.1-53
5	Jân 4.4-42	21	Jân 11.54-12.19
6	Jân 4.43-54	22	Jân 12.20-50
7	Jân 5.1-23	23	Jân 13.1-30
8	Jân 5.24-47	24	Jân 13.31-14.14
9	Jân 6.1-21	25	Jân 14.15-31
10	Jân 6.22-40	26	Jân 15.1-27
11	Jân 6.41-71	27	Jân 16.1-33
12	Jân 7.1-29	28	Jân 17.1-26
13	Jân 7.30-52	29	Jân 18.1-24
14	Jân 7.53-8.20	30	Jân 18.25-19.22
15	Jân 8.21-30	31	Jân 19.23-42
16	Jân 8.31-59		

Juin

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Jân 20.1-31	16	Mè she 10.34-48
2	Jân 21.1-25	17	Mè she 11.1-30
3	Mè she 1.1-26	18	Mè she 12.1-23
4	Mè she 2.1-47	19	Mè she 12.24-13.12
5	Mè she 3.1-26	20	Mè she 13.13-41
6	Mè she 4.1-37	21	Mè she 13.42-14.7
7	Mè she 5.1-42	22	Mè she 14.8-28
8	Mè she 6.1-15	23	Mè she 15.1-35
9	Mè she 7.1-29	24	Mè she 15.36-16.15
10	Mè she 7.30-50	25	Mè she 16.16-40
11	Mè she 7.51-8.13	26	Mè she 17.1-34
12	Mè she 8.14-40	27	Mè she 18.1-21
13	Mè she 9.1-25	28	Mè she 18.22-19.12
14	Mè she 9.26-43	29	Mè she 19.13-41
15	Mè she 10.1-33	30	Mè she 20.1-38

Juillet

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Mè she 21.1-16	17	Rôm 4.1-12
2	Mè she 21.17-36	18	Rôm 4.13-5.5
3	Mè she 21.37-22.16	19	Rôm 5.6-21
4	Mè she 22.17-23.10	20	Rôm 6.1-23
5	Mè she 23.11-35	21	Rôm 7.1-14
6	Mè she 24.1-27	22	Rôm 7.15-8.6
7	Mè she 25.1-27	23	Rôm 8.7-21
8	Mè she 26.1-32	24	Rôm 8.22-39
9	Mè she 27.1-20	25	Rôm 9.1-21
10	Mè she 27.21-44	26	Rôm 9.22-10.13
11	Mè she 28.1-31	27	Rôm 10.14-11.12
12	Rôm 1.1-17	28	Rôm 11.13-36
13	Rôm 1.18-32	29	Rôm 12.1-21
14	Rôm 2.1-24	30	Rôm 13.1-14
15	Rôm 2.25-3.8	31	Rôm 14.1-23
16	Rôm 3.9-31		

Août

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Rôm 15.1-21	17	1 Kòrên 11.2-16
2	Rôm 15.22-16.7	18	1 Kòrên 11.17-34
3	Rôm 16.8-27	19	1 Kòrên 12.1-26
4	1 Kòrên 1.1-17	20	1 Kòrên 12.27-13.13
5	1 Kòrên 1.18-2.5	21	1 Kòrên 14.1-17
6	1 Kòrên 2.6-3.4	22	1 Kòrên 14.18-40
7	1 Kòrên 3.5-23	23	1 Kòrên 15.1-28
8	1 Kòrên 4.1-21	24	1 Kòrên 15.29-58
9	1 Kòrên 5.1-13	25	1 Kòrên 16.1-24
10	1 Kòrên 6.1-20	26	2 Kòrên 1.1-11
11	1 Kòrên 7.1-24	27	2 Kòrên 1.12-2.11
12	1 Kòrên 7.25-40	28	2 Kòrên 2.12-17
13	1 Kòrên 8.1-13	29	2 Kòrên 3.1-18
14	1 Kòrên 9.1-18	30	2 Kòrên 4.1-12
15	1 Kòrên 9.19-10.13	31	2 Kòrên 4.13-5.10
16	1 Kòrên 10.14-11.1		

Septembre

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	2 Kòrên 5.11-21	16	Gàlàsî 2.17-3.9
2	2 Kòrên 6.1-13	17	Gàlàsî 3.10-22
3	2 Kòrên 6.14-7.7	18	Gàlàsî 3.23-4.20
4	2 Kòrên 7.8-16	19	Gàlàsî 4.21-5.12
5	2 Kòrên 8.1-15	20	Gàlàsî 5.13-26
6	2 Kòrên 8.16-24	21	Gàlàsî 6.1-18
7	2 Kòrên 9.1-15	22	Èfêzè 1.1-23
8	2 Kòrên 10.1-18	23	Èfêzè 2.1-22
9	2 Kòrên 11.1-15	24	Èfêzè 3.1-21
10	2 Kòrên 11.16-33	25	Èfêzè 4.1-16
11	2 Kòrên 12.1-10	26	Èfêzè 4.17-5.2
12	2 Kòrên 12.11-21	27	Èfêzè 5.3-33
13	2 Kòrên 13.1-13	28	Èfêzè 6.1-24
14	Gàlàsî 1.1-24	29	Filîb 1.1-26
15	Gàlàsî 2.1-16	30	Filîb 1.27-2.18

Octobre

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Filîb 2.19-3.6	17	1 Tîmôtè 2.1-15
2	Filîb 3.7-4.1	18	1 Tîmôtè 3.1-16
3	Filîb 4.2-23	19	1 Tîmôtè 4.1-16
4	Kòlòsî 1.1-20	20	1 Tîmôtè 5.1-25
5	Kòlòsî 1.21-2.7	21	1 Tîmôtè 6.1-21
6	Kòlòsî 2.8-23	22	2 Tîmôtè 1.1-18
7	Kòlòsî 3.1-17	23	2 Tîmôtè 2.1-21
8	Kòlòsî 3.18-4.18	24	2 Tîmôtè 2.22-3.17
9	1 Tèsàlònìkà 1.1-2.9	25	2 Tîmôtè 4.1-22
10	1 Tèsàlònìkà 2.10-3.13	26	Tîtè 1.1-16
11	1 Tèsàlònìkà 4.1-5.3	27	Tîtè 2.1-14
12	1 Tèsàlònìkà 5.4-28	28	Tîtè 2.15-3.15
13	2 Tèsàlònìkà 1.1-12	29	Filèmôn 1.1-25
14	2 Tèsàlònìkà 2.1-17	30	Mè Èbrú 1.1-14
15	2 Tèsàlònìkà 3.1-18	31	Mè Èbrú 2.1-18
16	1 Tîmôtè 1.1-20		

Novembre

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	Mè Èbrú 3.1-19	16	Mè Èbrú 13.1-25
2	Mè Èbrú 4.1-13	17	Jâ' 1.1-18
3	Mè Èbrú 4.14-5.14	18	Jâ' 1.19-2.17
4	Mè Èbrú 6.1-20	19	Jâ' 2.18-3.18
5	Mè Èbrú 7.1-19	20	Jâ' 4.1-17
6	Mè Èbrú 7.20-28	21	Jâ' 5.1-20
7	Mè Èbrú 8.1-13	22	1 Piêr 1.1-12
8	Mè Èbrú 9.1-10	23	1 Piêr 1.13-2.10
9	Mè Èbrú 9.11-28	24	1 Piêr 2.11-3.7
10	Mè Èbrú 10.1-18	25	1 Piêr 3.8-4.6
11	Mè Èbrú 10.19-39	26	1 Piêr 4.7-5.14
12	Mè Èbrú 11.1-16	27	2 Piêr 1.1-21
13	Mè Èbrú 11.17-31	28	2 Piêr 2.1-22
14	Mè Èbrú 11.32-12.13	29	2 Piêr 3.1-18
15	Mè Èbrú 12.14-29	30	1 Jân 1.1-10

Décembre

<i>date</i>	<i>écriture</i>	<i>date</i>	<i>écriture</i>
1	1 Jân 2.1-17	17	Mè ndèmndem 8.1-13
2	1 Jân 2.18-3.2	18	Mè ndèmndem 9.1-21
3	1 Jân 3.3-24	19	Mè ndèmndem 10.1-11
4	1 Jân 4.1-21	20	Mè ndèmndem 11.1-19
5	1 Jân 5.1-21	21	Mè ndèmndem 12.1-18
6	2 Jân 1.1-13	22	Mè ndèmndem 13.1-18
7	3 Jân 1.1-14	23	Mè ndèmndem 14.1-20
8	Jùdè 1.1-25	24	Mè ndèmndem 15.1-8
9	Mè ndèmndem 1.1-20	25	Mè ndèmndem 16.1-21
10	Mè ndèmndem 2.1-17	26	Mè ndèmndem 17.1-18
11	Mè ndèmndem 2.18-3.6	27	Mè ndèmndem 18.1-24
12	Mè ndèmndem 3.7-22	28	Mè ndèmndem 19.1-21
13	Mè ndèmndem 4.1-11	29	Mè ndèmndem 20.1-15
14	Mè ndèmndem 5.1-14	30	Mè ndèmndem 21.1-27
15	Mè ndèmndem 6.1-17	31	Mè ndèmndem 22.1-21
16	Mè ndèmndem 7.1-17		